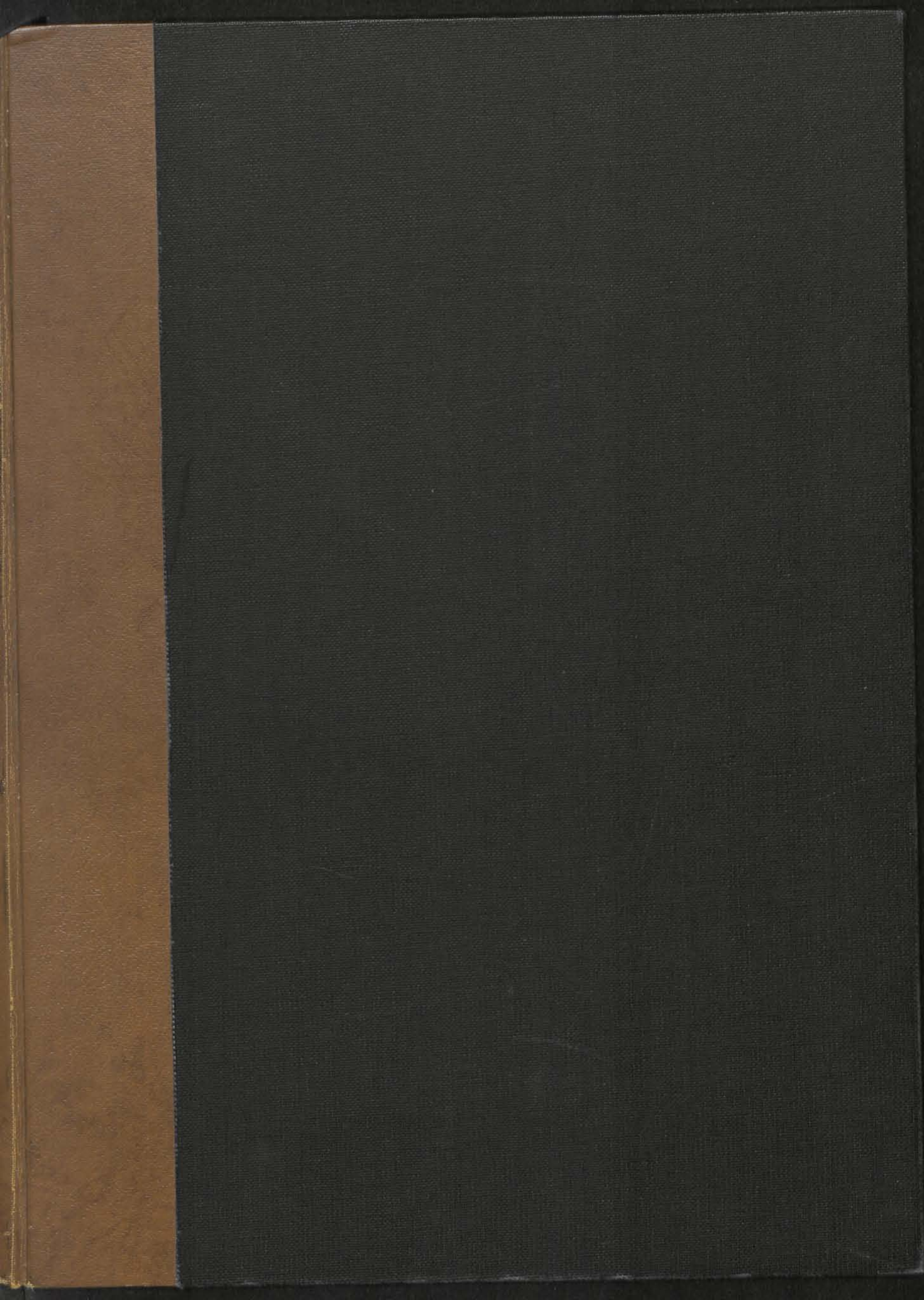




BIJLAGEN

VAN HET

VERSLAG DER HANDELINGEN

VAN DE

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

1912-1913.

Bijlage C. Koloniaal Verslag 1912.

KOLONIAAL VERSLAG VAN 1912.

I. NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË.

KOLONIAAL VERSLAG

VAN

1912.

ZITTING 1912—1913 — 5.

GEDRUKT TER ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ.

BERICHT.

Nopens die takken van dienst, waaromtrent afzonderlijke jaarverslagen het licht zien, bepaalt het Koloniaal Verslag zich tot mededeelingen van algemeenen aard. Zoowel van die jaarverslagen als van de overige van regeeringswege of door gouvernementsinstellingen uitgegeven verslagen en statistieken volgt eene lijst hieronder.

JAARVERSLAGEN.

1. Verslag van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië (1910) [1].
2. Verslag van het marine-etablissement te Soerabaja (1911).
3. Verslag van de wees- en boedelkamers (1910).
4. Verslag der opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen te Batavia (1910/1911).
5. Algemeen verslag van den staat van het middelbaar en lager onderwijs voor Europeanen in Nederlandsch-Indië (1910).
6. Algemeen verslag van het inlandsch onderwijs in Nederlandsch-Indië (1910).
7. Beknopte verslagen omtrent de landskoepokinrichting (1910), het instituut-Pasteur (1910) en het geneeskundig laboratorium te Weltevreden (1910) (worden gepubliceerd in het Geneeskundig Tijdschrift van Nederlandsch-Indië).
8. Jaarlijksch verslag der school tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden (1910/1911).
9. Verslag over de burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië (1909).
10. Verslag over de staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië (1910).
11. Staatsspoor- en tramwegen op Java. Verkort verslag (1911).
12. Verslag der exploitatie van den staatsspoorweg ter Sumatra's Westkust en van de Ombilinkolenvelden (1910).
13. Verslag omtrent den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië (1911).
14. Verslag van de opiumfabriek in Nederlandsch-Indië (1911).
15. Verslag omtrent den dienst der postspaarbank in Nederlandsch-Indië (1911).
16. Verslag van den gouvernements-pandhuisdienst (1910).
17. Verslag van het bestuur van het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië (1909).
18. Verslag van de directie van het weduwen- en weezenfonds van officieren der landmacht in Nederlandsch-Indië (1910).
19. Jaarboek van het departement van landbouw (1911).
20. Verslag omtrent den dienst van het boschwezen in Nederlandsch-Indië (1910).
21. Verslag van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië (wordt gepubliceerd in het Jaarboek van het mijnwezen in Nederlandsch-Oost-Indië) (1910).
22. Jaarverslag der tinwinning op Banka (1910/1911).
23. Verslag van het Koninklijk magnetisch en meteorologisch observatorium te Batavia (1910).

[1] Tusschen () is het tijdvak aangegeven, waarover de laatst verschenen verslagen of statistieken loopen.

OVERIGE VERSLAGEN EN STATISTIEKEN.

24. Statistisch overzicht der behandelde zieken van het Nederlandsch-Indische leger (1910).
25. Statistisch overzicht der geneeskundig behandelde paarden en muildieren van het Nederlandsch-Indische leger (1910).
26. Supplément à la statistique médicale de l'armée indo-néerlandaise, comme contribution à la statistique médicale militaire internationale (1910).
27. Statistisch overzicht der behandelde zieken bij de marine in Nederlandsch-Indië (1910).
28. Supplément à la statistique médicale de la flotte néerlandaise stationnée aux Indes orientales, comme contribution à la statistique médicale internationale (1910).
29. Statistiek der rechtsbedeeling in Nederlandsch-Indië (1905/1906).
30. Statistiek der gevangenen in Nederlandsch-Indië (1910).
31. Algemeen verslag der Protestantsche kerken in Nederlandsch-Indië (1905).
32. Verslag omtrent het gouvernements krankzinnigengesticht te Lawang (1902/1905).
33. Statistiek van het vervoer op de spoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië (1910).
34. Verslag van het inlandsch kredietwezen (1910).
35. Kwartaalverslagen der gouvernements-kina-onderneming (2e kwartaal 1912).
36. Kwartaalverslagen van het mijnwezen (2de kwartaal 1910).
37. Statistiek van den handel en de in- en uitvoerrechten in Nederlandsch-Indië (1910).
38. Statistiek van de scheepvaart in Nederlandsch-Indië (1910).

Van de meeste der genoemde verslagen en statistieken zijn gewoonlijk exemplaren verkrijgbaar bij de firma MARTINUS NIJHOFF te 's-Gravenhage.

VERKLARING DER VERKORTINGEN.

Bijbl. Ind. St.	beteekent	Bijblad op het Indisch Staatsblad.
Gouv. Bt.	„	Gouvernementsbesluit.
Ind. St.	„	Indisch Staatsblad.
Jav. Ct.	„	Javasche Courant.
K. B.	„	Koninklijk besluit.
K. V.	„	Koloniaal Verslag.
Ned. St.	„	Nederlandsch Staatsblad.
Ord.	„	Ordonnantie.
St. Ct.	„	Nederlandsche Staatscourant.
afd.	„	afdeeling.
distr.	„	district.
reg.	„	regentschap.
res.	„	residentie.
al.	„	alinêa.
art.	„	artikel.
blz.	„	bladzijde.
kol.	„	kolom.
ult.	„	ultimo.
vgl	„	vergelijk.

INHOUD

VAN HET

verslag betreffende Nederlandsch (Oost-) Indië van 1912.

I. NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË.
II. SURINAME.
III. CURAÇAO.

(5. 1.)

GELEIDENDE BRIEF.

Aan
Den Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

'S GRAVENHAGE, *den* 17 *September* 1912.

Ik heb de eer dezen ten geleide te doen strekken van het Koloniaal Verslag van 1912, tot welks aanbieding, overeenkomstig artikel 62, 1ste lid, der Grondwet, door de Koningin machtiging is verleend. Afgedrukt of ter perse zijn de hoofdstukken **A** tot en met **M**, afdeeling I, § 1, van het Oost-Indisch Verslag, met de daartoe behoorende bijlagen, zoomede het Surinaamsche en het Curaçaosche Verslag, met de bijlagen.

De Minister van Koloniën,
DE WAAL MALEFIJT.

A.

GRONDGEBIED EN BEVOLKING.

De jongste opgaven omtrent den omvang van het grondgebied van Nederlandsch-Indië en het zielental aldaar komen voor in bijlage A, respectievelijk van het Verslag van 1894 en van dat van 1907 (zie ook kol. 301/303 van K.V. 1908).

B.

OPPERBEHEER.

Van 3 tot 18 October 1911 maakte de Gouverneur-Generaal eene dienstreis van Buitenzorg naar Soerabaja, Semarang en eenige tusschenliggende plaatsen, na vooraf voor den duur zijner afwezigheid van den zetel des bestuurs, ingevolge art. 13 van het Regeeringsreglement, het dagelijksch beleid der zaken te hebben opgedragen aan den vice-president van den Raad van Nederlandsch-Indië, den heer D. F. W. van Rees (zie Ind. St. 1911 nos. 518 en 565).

In de vacature van lid van den Raad van Nederlandsch-Indië, ontstaan door het aan den heer mr. C. H. Nieuwenhuys, met ingang van 3 Januari 1912, verleend eervol ontslag uit 's lands dienst (K. B. 19 Oct. 1911 n°. 42), werd voorzien door de benoeming tot dat ambt van den heer mr. dr. M. S. Koster, tot dusver directeur van onderwijs en eeredienst (K. B. 20 Nov. 1911 n°. 74).

C.

MEDEDEELINGEN VAN STAATKUNDIGEN EN ALGEMEENEN AARD.

§ 1. BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND.

Met de nog te verrichten terreinwerkzaamheden ten behoeve van de uitvoering van het traktaat met Portugal betreffende de grensregeling op Timor (zie K. V. 1911, kol. 1) kon ook in 1911 nog geen aanvang worden gemaakt. Omtrent onze aanrakingen met Portugeesch-Timor zie men voorts § 21 en omtrent die met Serawak § 14 van dit hoofdstuk.

In verband met den in September 1911 tusschen Italië en Turkije uitgebroken oorlog werd eene neutraliteitsproclamatie uitgevaardigd (zie Jav. Ct. n°. 90), waarin de bepalingen betreffende de inachtneming en handhaving van eene volstrekte onzijdigheid ter algemeene kennis werden gebracht.

De Nederlandsche commissie tot voorbereiding van de aanwijzing eener natuurlijke grens tusschen het Nederlandsche en Duitsche gebied op Nieuw-Guinea werd, na beëindiging van hare werkzaamheden (zie t. a. p.), in Mei 1911 ontbonden. Een uittreksel uit het door de commissie uitgebracht verslag is in het voorjaar van 1912 van regeeringswege in het licht gegeven.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel V van het grenstraktaat van 20 Juni 1891 (Ind. St. 1892 n°. 211) is, in overleg met de Britsche Regeering, besloten tot de uitzetting op het terrein van de bij dat traktaat vastgestelde grens tusschen Britsch-Noord-Borneo en het Nederlandsch gebied op Borneo. De in April 1912 daartoe aangewezen commissie, die zal samenwerken met eene van wege de British-North-Borneo-Company uit te zenden expeditie, bestaat uit den kapitein van den generalen staf P. van Genderen Stort als leider en den ingenieur bij de triangulatie-brigade J. H. E. Schepers en den luitenant ter zee der 2de klasse E. A. Vreede als leden.

De op 8 Mei 1911 te Peking onderteekende overeenkomst tusschen Nederland en China tot vaststelling van de rechten en verplichtingen, bevoegdheden, voorrechten, vrijstellingen en vrijdommen van de Chineesche consulaire ambtenaren in de bezittingen of koloniën der Nederlanden is afgekondigd bij Ind. St. 1911 n°.487. Hetzelfde geschiedde bij Ind. St. 1911 n°. 573 met de wet van 26 Juni 1911, nopens het voorbehoud der bevoegdheid tot toetreding voor Nederland en zijne koloniën tot de op 13 November 1908 te Berlijn gesloten herziene Berner conventie ter bescherming van letterkundige en kunstwerken en het voorbehoud der bevoegdheid tot het sluiten van soortgelijke verdragen met die Mogendheden, welke de bedoelde conventie niet zullen hebben bekrachtigd of daartoe niet zullen zijn toegetreden, en bij Ind. St. 1912 n°. 252 met het bij de wet van 18 Juli 1911 (zie Ind. St. 1911 n°. 251) goedgekeurde, op 29 September 1910 te 's-Gravenhage tusschen Nederland en de Argentijnsche Republiek gesloten verdrag nopens geneeskundige hulp aan onvermogenden.

Van wege de Indische Regeering werd het pantserschip *De Zeven Provinciën* naar Singapore gedirigeerd, ter bijwoning aldaar, in Juni 1911, van de bij gelegenheid van de kroning van Z. M. den Koning van Groot-Britannië en Ierland gehouden feesten.

In 1911 werd de Indische archipel wederom door een aantal oorlogsschepen van vreemde Mogendheden bezocht.

§ 2. JAVA EN MADOERA.

Onder de Chineezen openbaarde zich eene groote belangstelling voor de zich in China afspelende gebeurtenissen, welke zich uitte in geldzendingen ter ondersteuning van de revolutionnaire beweging, in het afleggen van de haarvlecht, als anderszins.

Bij gelegenheid van de viering van het Chineesch nieuwjaar van 17 op 18 Februari 1912 vielen te Batavia en Soerabaja min of meer ernstige ongeregeldheden onder de Chineesche bevolking voor.

Te eerstgenoemder plaatse konden die onlusten door een krachtig optreden van politie en militaire macht dadelijk worden bedwongen. Ter hoofdplaats Soerabaja evenwel droegen de onlusten een ernstiger karakter. Rust en orde werden op den 17den Februari en daaropvolgende dagen verstoord door het optreden van Canton- en Keh-Chineezen, die zich schuldig maakten aan een aantal daden van geweld en aan verzet tegen de politie, tengevolge waarvan een Chinees werd gedood en enkele anderen werden gewond. Voorts werden de Chineesche winkels gesloten en werd de handel met de Chineezen voor eenige dagen tot stilstand gebracht. Eerst de arrestatie op groote schaal van de Canton-Chineezen deed rust en orde wederkeeren. Na een nauwkeurig onderzoek werden er ongeveer een honderdtal in hechtenis gehouden, van wie het meerendeel niet in het bezit was van eene geldige toelatingskaart. Van de aangehoudenen bevonden er zich in den aanvang van Mei nog slechts twee in hechtenis, één omdat te zijnen aanzien het onderzoek nog niet was afgeloopen, de andere, omdat hij zich zal hebben te verantwoorden wegens een in de gevangenis gepleegd vergrijp. De overigen zijn van overheidswege uit Indië verwijderd, terwijl enkelen vrijwillig het land hebben verlaten.

Ook te Semarang en te Toeban (Rembang) gaven de Chineezen aanleiding tot ongeregeldheden. Ter eerstgenoemde plaats verzetten zich eenige Macao-Chineezen tegen de politie bij gelegenheid van een optocht naar eene Chineesche begraafplaats (21 April 1912). Het lossen van een schot, waardoor niemand gewond werd, was voldoende om de rust te herstellen. Te Toeban ontstond den 9den Mei 1912 eene vechtpartij tusschen een Chinees en een Arabier, hetgeen tot eene botsing tusschen hunne rasgenooten leidde. Ten einde verdere botsingen te voorkomen werd een detachement militairen van Soerabaja naar de genoemde afdeelingshoofdplaats gedirigeerd. Eene herhaling van de ongeregeldheden deed zich evenwel niet voor.

Het aantal Mekkagangers was, behalve voor Soerabaja, veel grooter dan in het voorafgegane jaar (15 860, tegen 8690), welke belangrijke stijging vooral moet worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat de negende dag van de maand, waarin de plechtigheden te Mekka plaats vinden, op een Vrijdag viel, in welk geval de bedevaart als bijzonder verdienstelijk wordt aangemerkt. [1])

[1]) Residentiesgewijs waren de cijfers:

	in 1911	in 1910
Bantam	1609	906
Batavia	1178	605
Preanger-Regentschappen	3778	2544
Cheribon	1392	734
Pekalongan	1623	549
Semarang	736	455
Rembang	317	262
Soerabaja	792	792
Madoera	753	361
Pasoeroean	568	366
Besoeki	678	332
Banjoemas	333	26
Kedoe	1121	278
Djokjakarta	68	41
Soerakarta	105	48
Madioen	381	181
Kediri	428	210
	15 860	8 690

De verhouding tot de Javaansche hoven bleef gunstig. De voorbereiding van de voorgenomen hervorming van den in de Vorstenlanden op agrarisch en maatschappelijk gebied bestaanden toestand werd voortgezet.

In September 1911 werd de rijksbestierder van Djokjakarta, Raden Adipati Danoeredjo, op zijn verzoek, eervol uit 's lands dienst ontslagen. Na tijdelijk met de waarneming van dat ambt belast te zijn geweest, is in Maart 1912 Pangeran Ario Joedonegoro definitief tot rijksbestierder benoemd.

Het streven onder den hoogeren adel in den kraton te Djokjakarta om aan de jeugd eene moderne Europeesche opvoeding te geven bleef toenemen. De uitbreiding van de „Srimenganti-school" (vgl. K. V. 1911, kol. 3) kwam in September 1911 tot stand, waardoor thans aan die inrichting eene openbare inlandsche school der 1ste klasse verbonden is, in den geest van de „Kasatrian-school" te Soerakarta (zie t. a. p.). De nieuwe school, waaraan de naam „Kepoetranschool" gegeven is, zal uitsluitend toegankelijk zijn voor bloed- en aanverwanten van den sultan en andere aanzienlijke inlanders.

Den 30sten Juni 1911 werd, namens den sultan, door den vorigen rijksbestierder eene regeling afgekondigd in zake de administratie van de rijksmiddelen en het beheer van de sultanskas, welke regeling op 1 Januari 1912 in werking getreden is.

In 1911 stemde het hoofd van het Mangkoe Negarasche Huis er in toe om de inkomsten van zijn gebied, behalve die der suikerfabrieken en Semarangsche bezittingen, welke ten bate van het Huis zelf blijven, geheel ten behoeve van dat gebied aan te wenden, waardoor de gelegenheid geopend werd om een aanvang te maken met het aanleggen en herstellen van openbare werken.

In 1912 zal, in den geest van de „Kasatrian-school", eene inlandsche school der 1ste klasse worden opgericht voor de familieleden van Pangeran Adipati Ario Mangkoe Negara.

In September 1911 werden de regent van Krawang (Batavia) en in April 1912 die van Karanganjar (Kedoe), op hun verzoek, eervol uit 's lands dienst ontslagen. De eerstgenoemde werd vervangen door een van zijne halfbroeders, tevoren wedana van Soebang, en de tweede door zijn oudsten zoon, tot dusver assistent-wedana van Kemoedjan. Met de waarneming van de functiën van regent van Tjiandjoer (vgl. K. V. 1910, kol. 5) is in October 1911 belast de patih aldaar. In de plaats van den in Juni 1910 overleden titularis, is in Augustus 1911 tot regent van Bondowoso (Besoeki) benoemd de patih van Djember. In de vacatures, ontstaan door het overlijden van de regenten van Banjoewangi (Besoeki), Blora en Rembang (Rembang), en door het eervol ontslag, op zijn verzoek, van den regent van Batang (Pekalongan) in Januari 1912, is tot dusver nog niet voorzien.

Ook in 1911 werden, meerendeels ter gelegenheid van den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin, aan een aantal inlandsche ambtenaren en andere inlanders onderscheidingen toegekend.

De veiligheid van personen en goederen kon, hoewel over het algemeen beter dan in 1910, nog niet bevredigend worden genoemd. In de residentiën Madoera, Besoeki, Pasoeroean, Semarang, Soerabaja en Batavia kwamen respectievelijk 153, 85, 85, 71, 67 en 56 gevallen van moord en doodslag voor (tegen 225, 104, 103, 58, 65 en 57 in 1910), terwijl het aantal in Rembang, met inbegrip van dat der zware verwondingen, evenals in 1910 147 bedroeg. Het aantal ketjoe- (rampok-, kampak-) partijen bedroeg 141 (in 9 gewesten), tegen 154 (in 10 gewesten) in 1910; in Batavia hadden er 17 plaats en in Soerakarta 76, tegen respectievelijk 27 en 72 in het voorafgegane jaar. In die afdeelingen van het gewest Batavia, waar het aantal Europeesche en inlandsche ambtenaren werd uitgebreid (vgl. K. V. 1909, kol. 6), was vermindering van het aantal misdrijven waar te nemen. Ten aanzien van de

afdeeling Krawang viel ten deze evenwel nog weinig verbetering te constateeren. Van de 76 ketjoezaken in Soerakarta hadden er slechts 7 plaats in het Mangkoe Negarasche gebied, dat ongeveer een derde van het geheele gewest beslaat. Dit gunstige verschil met het soenans-gebied is te danken aan de in het eerstgenoemde gebied bestaande betere desa-formatie, maar vooral aan de meer geregelde belastinginning. De halfjaarlijksche belastinginning in het soenansgebied geeft geregeld aanleiding tot ketjoe-partijen. Onlangs is in het geheele gewest eene uitgebreide kentongan-regeling ingevoerd, waarvan goede resultaten verwacht worden.

Roof op den publieken weg werd op Java en Madoera 74 maal gepleegd (waarvan 36 gevallen in Soerakarta, 16 in Djokjakarta en 14 in Rembang), tegen 75 maal in 1910 (waarvan 31 gevallen in Soerakarta, 14 in Djokjakarta en 11 in Rembang). Hoewel minder dan in 1910, kwamen veediefstallen in 1911 nog veelvuldig voor, vooral in Pasoeroean, in Soerakarta, op Madoera en in Batavia (respectievelijk 1880, 610, 599 en 534, waarvan 473 in Krawang, tegen 1378, 703, 888 en 566 in 1910). Rietbranden deden zich wederom in de meeste suikerproduceerende gewesten voor; in Soerabaja, Besoeki, Pekalongan, Madioen, Cheribon, Kedoe en Djokjakarta hadden er respectievelijk 371, 219, 177, 124, 63, 54 en 17 plaats, tegen 423, 171, 143, 65, 72, 29 (verbeterde opgaaf) en 7 in 1910. Bovendien werden in Banjoemas, Pasoeroean en Semarang onderscheidenlijk 1636, 1305 en 294 riet-, schuur- en andere branden (tegen 1691, 795 en 203 in 1910) en in Besoeki 75 schuurbranden (66 in 1910) ter kennis van het bestuur gebracht.

Hoewel hij niet zoo ongunstig was als in 1910, liet de gezondheidstoestand in 1911 veel te wenschen over. De cholera, die op het einde van 1910 in een aantal gewesten als geheel geweken kon worden beschouwd (vgl. K. V. 1911, kol. 4), kwam in 1911, zij het ook in veel geringere mate, weder over geheel Java en Madoera voor. Op een aantal plaatsen nam het aantal choleragevallen zoodanig toe, dat besmetverklaring moest volgen. Zoo werden o. a. Batavia en Tandjoengpriok en Semarang respectievelijk in April en Mei 1911 wegens cholera besmet verklaard, welke besmetverklaringen, zonder dat het ziekteverloop een ernstig karakter droeg, tengevolge van de strengere voorschriften der nieuwe epidemie-ordonnantie (vgl. K. V. 1911, kol. 147 en 148) eerst in December d. a. v. konden worden opgeheven. Allerwegen werd de bestrijding van de ziekte krachtig ter hand genomen, zoodat zij bij het einde des jaars in een aantal gewesten als geweken kon worden beschouwd.

De sedert April 1911 in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean heerschende pest bleef binnen die afdeeling gelocaliseerd. Behalve in de hoofdsteden Soerabaja en Kediri (zie K. V. 1911, kol. 5), deden zich in 1911 ook enkele gevallen van die ziekte voor ter hoofdplaats Madioen en ter afdeelingshoofdplaats Toeloengagoeng (Kediri). Waar de ziekte zich vertoonde werden onmiddellijk alle mogelijke middelen aangewend om haar te bestrijden, terwijl elders de noodige voorzorgen werden genomen tegen het pestgevaar en overal rattenverdelging op groote schaal plaats vond.

De afdeeling Stad en Voorsteden van Batavia, de hoofdplaats Soerabaja en de stranddesa's der afdeelingen Sidoardjo, Pasoeroean en Bangil hadden, evenals in 1910, weder veel door malaria te lijden. Ook kwam die ziekte zeer veelvuldig voor in de districten Kajen en Oendaan der afdeelingen Pati en Koedoes van de residentie Semarang, waar zij een epidemisch karakter dreigde aan te nemen. Door de bevolking aan eene systematische kinine-behandeling te onderwerpen, door kostelooze verstrekking van kinine of de beschikbaarstelling van dit geneesmiddel tegen lagen prijs werd de malaria, meestal met goed gevolg, tegengegaan.

Pokken kwamen in 1911 overal sporadisch voor. Waar de ziekte uitbrak werd zoo spoedig mogelijk revaccinatie toegepast. Tegen het einde van Mei 1912 nam het aantal gevallen ter hoofdplaats Soerabaja zoo toe, dat besmetverklaring noodzakelijk was.

De voornaamste in 1911 onder den veestapel voorgekomen ziekten waren kwade droes, surrah, mond- en klauwzeer en septichaemia epizootica. In Juli 1911 heerschte de surrah in die mate onder de buffels in het onderdistrict Tomo van de afdeeling Soemedang der residentie Preanger-Regentschappen, dat die streek tijdelijk moest worden gesloten voor allen in-, uit- en doorvoer van buffels. Ook in de afdeeling Modjokerto (Soerabaja) deden zich vele gevallen van die ziekte voor. Behalve in de laatstgenoemde afdeeling en in de afdeeling Djombang (Soerabaja), trad mond- en klauwzeer in eenigszins belangrijke mate op in de afdeeling Koedoes der residentie Semarang, tengevolge waarvan een gedeelte der afdeelingen Koedoes en Demak moest worden gesloten voor allen in-, uit- en doorvoer van hoornvee. In de afdeeling Soerabaja werden vele gevallen van tuberculose onder het vee geconstateerd.

De rijstoogst was over het algemeen gunstig, vooral in de residentie Pasoeroean. In enkele streken van de residentiën Bantam, Batavia, Cheribon, Semarang, Rembang, Soerabaja, Kedoe en Kediri vielen de uitkomsten van den oogst tegen, tengevolge van abnormale weersgesteldheid, overstroomingen, ziekten in het gewas en de muizenplaag. De abnormale weersgesteldheid gedurende de eerste maanden van 1911 was oorzaak, dat op vele plaatsen in de afdeelingen Tangerang, Meester-Cornelis en Krawang (Batavia) de padi-aanplant wegens watergebrek voor een deel mislukte of minder goed uitviel en in Noord-Krawang groote uitgestrektheden sawah onbeplant moesten blijven. In het district Maoek van de eerstgenoemde afdeeling kon de oogst als geheel mislukt worden beschouwd en was de toestand zorgwekkend, te meer daar in die streken de aanplant van tweede gewassen op de sawahs bijna niet doenlijk is, omdat de grond in den drogen tijd te hard is om te kunnen worden bewerkt. Ter tegemoetkoming van de noodlijdende bevolking in het genoemde district werd van regeeringswege f 51 000 beschikbaar gesteld, ten einde, bij wijze van ondersteuningswerk, eenige aldaar gelegen wegen te doen verbeteren en verharden. Met andere voedingsgewassen dan rijst werden over het algemeen gunstige resultaten verkregen.

De uitkomsten van de koffiecultuur waren over het algemeen nog ongunstiger dan in 1910; alleen in de residentie Besoeki en in de afdeeling Blitar der residentie Kediri was de oogst der particuliere ondernemingen bevredigend te noemen. De tabaks- en de suikercultuur gaven reden tot tevredenheid.

Behalve de emigratie uit verschillende gewesten naar de buitenbezittingen (zie hoofdst. J, afd. I, § 5) en het vertrek van eenige transporten inlanders naar streken buiten Nederlandsch-Indië (zie hoofdst. F, § 10), vallen geen buitengewone verhuizingen onder de bevolking te vermelden. Het zielental in de Javaansche nederzettingen in Zuid-Soekapoera (Preanger-Regentschappen) daalde door sterfte en vertrek van 1339 op ult. 1910 tot 1257 op het einde van 1911. Emigratie uit Midden-Java naar Kediri van lieden, die aldaar werk komen zoeken op de vele cultuurondernemingen, valt nog steeds te constateeren. Het aantal der voornamelijk uit het voormalige gewest Bagelen afkomstige immigranten in de nog onontgonnen streken langs den spoorweg tusschen Maos en Bandjar en in de lagere streken van de controle-afdeeling Madjenang (Banjoemas) bleef toenemen.

In een aantal gewesten veroorzaakte de gebrekkige waterafvoer dijkbreuken en overstroomingen, welke meer of minder belangrijke schade aanrichtten. Behalve eenige besoekbandjirs van meer dan gewonen omvang, die in de afdeeling Loemadjang (Pasoeroean) vele bouws grond verwoestten en een deel der bevolking noodzaakten tot verhuizing naar minder gevaarlijke terreinen, kwam op den 1sten November 1911 eene eruptie van den Smeroe voor, die de genoemde afdeeling geheel en de aangrenzende gedeeltelijk met eene meer of minder dikke laag van zand en asch bedekte. Talrijke inlandsche woningen stortten in onder het gewicht van het gevallen zand, doch het aantal persoonlijke ongevallen bedroeg slechts drie. Het erfpachtsperceel Pandan Kandangan werd zoodanig geteisterd, dat het moest worden verlaten. De schade aan de aanplantingen van de inlandsche bevolking, welke men aanvankelijk van zeer grooten omvang dacht, bleek slechts gering te zijn, daar de tijdig ingevallen regens

het gewas spoedig van zand en asch bevrijdden. In de onmiddellijke nabijheid van den vulkaan, waar de hoeveelheid neergevallen eruptiestoffen zeer groot was, konden de regens echter niet meer baten; daar werd het gewas geheel vernield en moest tot heraanplant worden overgegaan.

In November 1911 had in de desa Soedimoro (afd. Poerworedjo, res. Kedoe) eene aardschuiving plaats, waarbij 17 menschen omkwamen.

In de afdeeling Tjiandjoer (Preanger-Regentschappen) kwamen enkele belangrijke aardschuivingen voor, o. a. te Tjipatat, waar de spoordijk over eene aanzienlijke lengte vernield werd.

In de residentie Bantam deed zich in de desa Kadjaban en de kampongs Kemanisan en Pagebangan in September 1911 het verschijnsel voor, dat verscheidene huizen op onverklaarbare wijze in brand vlogen, welke branden waarschijnlijk het gevolg waren van het ontbranden van gassen, die bij langdurige droogte uit den grond opstijgen. Ook midden op de sawahs werden lichtverschijnselen waargenomen. In dezelfde desa's heeft zich een twintigtal jaren geleden een dergelijk verschijnsel voorgedaan.

Op den 28sten Januari 1912 had in de afdeeling Loemadjang (Pasoeroean) een zware bandjir plaats van de Besoeksat, waardoor de waterleiding en de syphon bij Banjoepoetih geheel verzandden. De irrigatie in die streek werd dientengevolge geheel verstoord, zoodat ruim 1300 bouws sawah, waarvan 600 met padi beplant, van irrigatiewater verstoken werden. Bovendien werden nog ongeveer 50 bouws sawah onder het zand bedolven.

Op het einde van Februari 1912 hadden in de Woro-streek (afd. Klaten, res. Soerakarta) overstroomingen plaats, gepaard gaande met afvoer van eruptiezand, waardoor een drietal aan de Woro Boetoeh gelegen desa's onder water en zand werden gezet. In de maanden Februari en Maart werden de tot genoemd gewest behoorende afdeelingen Sragen en Klaten, zoomede de residentie Rembang, geteisterd door overstroomingen van de Solo-rivier, welke vrij belangrijke schade veroorzaakten. In Rembang was de waterstand tijdens een dier bandjirs nog hooger dan de reeds zeer hooge stand in Februari 1908 (vgl. K. V. 1909, kol. 8).

In den nacht van 25 op 26 Februari 1912 steeg de Madioenrivier, vermoedelijk tengevolge van zware regens, plotseling en snel tot eene ongekende hoogte en trad buiten hare oevers, waardoor een deel van de hoofdplaats en een aantal desa's daarbuiten onder water werden gezet en veel schade werd toegebracht aan gebouwen en plantsoenen. Ook de afdeelingen Magetan en Ngawi van de residentie Madioen hadden op hetzelfde tijdstip van overstroomingen te lijden. Begin Maart d. a. v. werd ook de afdeeling Indramajoe (Cheribon) door eene overstrooming geteisterd.

---

§ 3. ATJEH EN ONDERHOORIGHEDEN.

In de in 1908 (Ind. St. n°. 401), bij wijze van tijdelijken maatregel, tot stand gekomen administratieve indeeling van het gewest is wederom wijziging gebracht bij Gouv. Bt. 28 Dec. 1911 n°. 64 (Ind. St. n°. 675), waarbij werd bepaald, dat de onderafdeeling Bireuen, instede van door een officier der landmacht, door een controleur zou worden bestuurd, en bij Gouv. Bt. 20 Jan. 1912 n°. 51 (Ind. St. n°. 132), waarbij het eiland Simeuloe tot eene afzonderlijke onderafdeeling van de afdeeling Westkust van Atjeh is verheven, onder het bestuur van een controleur. Ook de onderafdeeling Tapa Toean en de afdeeling Alaslanden konden onder het bestuur van civiele ambtenaren worden gesteld. Ten einde geleidelijk tot eene algeheele scheiding van het civiel en het militair gezag te geraken werd naast den civielen en militairen gouverneur een militair commandant met bepaalde bevoegdheden aangesteld.

Met den aanslag en de inning van de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inheemsche bevolking werden ook in het verslagjaar geen moeielijkheden ondervonden. Verwacht wordt dat de indienststelling van een aantal collecteurs in de tweede helft van 1911 op den achterstand van gunstigen invloed zal blijken te zijn. Bij den aanslag bleef men zeer gematigd te werk gaan; het gemiddeld belastingcijfer per persoon bleef ook in 1911 nog beneden de f 2. De totale aanslag voor 1911 beliep f 243 394, of f 12 654 meer dan voor 1910. Tot de invoering van de belasting in de Gajo- en Alaslanden werd nog niet overgegaan (vgl. K. V. 1911, kol. 6).

De politieke toestand in de afdeeling **Groot-Atjeh** was wederom gunstig. Rustverstoringen deden zich niet voor. Behalve Pang Bintang (zie K. V. 1911, kol. 8), worden in deze afdeeling geen bendehoofden van eenige beteekenis meer aangetroffen. Pogingen om dat hoofd in handen te krijgen hadden ook in 1911 geen resultaat. Een tweetal andere uit Groot-Atjeh afkomstige personen, die ons gezag nog vijandig gezind zijn, namelijk Pang Abaih van Koeloe (XXV Moekims en Zuidelijke Nederzettingen) en Pang Mat of Amat van Pi Jeuëng (XXII Moekims), houden zich in de Onderhoorigheden op.

Handel en nijverheid ter gewestelijke hoofdplaats bleven zich in vooruitgaande richting bewegen; de zoogenaamde pasar-Atjeh moest opnieuw belangrijk worden uitgebreid. Een op den 17den November op dien pasar uitgebroken brand deed een 26-tal winkels in vlammen opgaan, waardoor eene schade van ongeveer f 70 000 werd berokkend.

De van 2 tot en met 6 Mei 1911 gehouden tweede jaarmarkttentoonstelling (zie K. V. 1911, bijlage AAA) is in alle opzichten geslaagd.

Den 2den October 1911 werd de zoogenaamde Amboineesche school te Koeta Radja geopend met ongeveer 200 leerlingen, jongens en meisjes. Hierdoor is aan een lang gekoesterden wensch van de ouders dier kinderen, Amboineesche, Menadoneesche, Ternataansche en Timoreesche mindere militairen, tegemoet gekomen. De school voor Atjehsche meisjes te Oelee Lheue (vgl. K. V. 1911, kol. 7) telt thans 50 leerlingen en blijkt levensvatbaarheid te bezitten.

De in 1910 opgerichte veemarkt te Lam Njong (zie K. V. 1911, kol. 8) neemt in belangrijkheid toe.

In de tengevolge van het overlijden van den oeleebalang van Seulimeum (onderafd. XXII Moekims), T. Rajeu, op 1 Mei 1911 ontstane vacature werd voorzien door de benoeming van T. Moeda Lateh van Lam Leuot tot waarnemend oeleebalang bij Gouv. Bt. 17 Nov. 1911 n°. 24.

In Januari 1911 trad de Kroeëng Oetèë buiten hare oevers en overstroomde de hoofdplaats Padang Tidji (onderafd. VII Moekims). Aan de baan van de Atjeh-tram werd hier en daar ernstige schade aangericht. Van den grooten weg te Padang Tidji werd op verschillende plaatsen de verharding losgewerkt en medegevoerd. Persoonlijke ongelukken kwamen niet voor.

De haven van Sabang (onderafd. We) werd gedurende 1911 bezocht door 1050 schepen (922 in 1910), namelijk 129 oorlogs- en gouvernementsschepen (waaronder 2 vreemde oorlogsschepen — 1 Italiaansch en 1 Russisch —) en 921 koopvaardijschepen, waaronder 365 vreemde handelsstoomers (243 Engelsche, 75 Duitsche, 3 Fransche, 1 Oostenrijksche, 7 Russische, 15 Deensche, 10 Zweedsche, 8 Noorsche, 1 Chineesche en 2 Siameesche).

De uitkomsten van het kolenbedrijf waren in 1911 gunstiger dan in het voorafgegane jaar; verkocht werd 195 000 ton, tegen 174 000 in 1910. Ook de importhandel nam toe.

Het station voor draadlooze telegrafie te Iё Meule kwam gereed en kon in gebruik worden gesteld; een weg werd van Sabang derwaarts aangelegd.

Het tijdelijk quarantaine-station op Poelo Roebia kwam zoover gereed, dat het, zoo noodig, gedeeltelijk in gebruik

kon worden genomen. Den 20sten December 1911 werd het verplegingspersoneel, met het oog op de aankomst van schepen met van Mekka terugkeerende hadji's, naar het eiland overgebracht.

De politieke toestand van de afdeeling **Noordkust van Atjeh**, welke op het einde van 1910 reeds zeer bevredigend mocht heeten, verbeterde in 1911 nog weder belangrijk door de gevoelige verliezen, die aan de partij van het verzet werden toegebracht. In December 1911 liet Teungkoe Ma'at, de laatste uit het geslacht der Tiro-teungkoe's (zie K. V. 1911, kol. 9), in Tangse het leven, nadat tevoren al zijne raadgevers met een twintigtal volgelingen waren gesneuveld. Hetzelfde lot deelde (October 1911) in eigenlijk Pidië het invloedrijke en bedrijvige Pidiësche bendehoofd Teungkoe Mohamad Haroen, wiens bende geheel werd vernietigd, waarmede ook aan het bestaan van eenige kleinere benden in Meureudoe, Zuid-Keumangan, Keumala, Sriweu en Andeue een einde was gemaakt. In het Meergebied hadden in Januari 1911 bij Seuroelo, waar de bekende en reeds zoo lang gezochte Teungkoe di Barat zich toen ophield, nog groote bijeenkomsten van de partij van het verzet plaats, waaraan ook benden uit de Gajo Loeos deelnamen. De verzamelde benden werden door eene patrouille uiteen gedreven, waarbij o. a. de schoonvader van Teungkoe di Barat den dood vond. Toen in de volgende maand een treffen met onze troepen weder zeer ongunstig voor dit hoofd afliep, verliet hij het Meergebied en trachtte hij, hoewel met weinig succes, gedurende den verderen loop van het jaar, in vereeniging met Teungkoe di Paja Bakong, het verzet in de onderafdeelingen Lho Soekon en Lho Seumawe gaande te houden. Den 22sten Februari 1912 gelukte het eindelijk hem in eerstgenoemde afdeeling te overvallen, bij welke gelegenheid hij met een tweetal volgelingen sneuvelde. Zijne vrouw, die aan het gevecht had deelgenomen, werd gewond en overleed kort daarna.

In Maart werd de Bintang-vallei in het Meergebied blijvend door ons bezet, waardoor de kwaadwilligen zeer in hunne bewegingen werden bemoeielijkt. Nadat in de volgende maanden de voornaamste aanvoerders van de beruchte Telong-bende, o. a. Rodjo Kahar en Lahidin, gesneuveld waren, legden achtereenvolgens alle leden van die bende het hoofd in den schoot. In Juli meldden zich Rodjo Goenoeng Idjo en Rodjo Angin van Tretet, in Augustus gevolgd door Rodjo Akoeb van Pegaseng, waarna in October het overschot van de bende, met de laatste karabijnen, afkomstig van den overval bij Tjampoeran in December 1909 (zie K. V. 1910, kol. 23 en 1911, kol. 12) zich overgaf. Evenzoo kwamen de meeste der uitgewekenen uit het gebied van Rodjo Boeket en de kwaadwilligen uit het landschap van Rodjo Tjeq in onderwerping, nadat reeds in Mei hunne voornaamste leiders, Rodjo Moeda van Koeto Lintang en Aman Djeriah van Lokop, door onze troepen onschadelijk waren gemaakt. Ook in de Dorot-streek, waar door het eigenaardige terrein onze patrouilles bij het opsporen van de kwaadwilligen groote moeielijkheden ondervonden, meldden zich, vooral door bemiddeling van Rodjo Bital, verscheidene bendeleden. In de Doson-vallei, waar de vijand door de bezetting te Djamat rusteloos werd vervolgd, onderwierpen zich alle uitgewekenen van Sekindol, onder wie de oude Teungkoe Goeroe, terwijl eindelijk in October de lang gezochte kedjoeron van Linggo zijne onderwerping kwam aanbieden. Te Nalon meldden zich in November Pang Kerlang of Rodjo Imom (vroeger meer bekend onder den naam Aman Manjaq Dasa) en Rodjo Moedo Dalam, beide tevoren goote vertrouwelingen van Teungkoe di Barat.

In de onderafdeeling Bireuen wisten Teungkoe Ma Atjeh en Habib Moesa aan onze pogingen om hen in handen te krijgen nog steeds te ontkomen, terwijl in de laatste maanden van 1911 Pang Akoeb, een panglima van wijlen Teungkoe di Barat, enkele malen actief optrad in de onderafdeeling Lho Seumawe en in de onderafdeeling Lho Soekon de aanwezigheid van Teungkoe di Paja Bakong nog steeds een beletsel blijft voor de algeheele pacificatie van het oostelijk deel der afdeeling. Ook is het nog niet mogen gelukken het eenige nog vijandig gezinde adathoofd in die onderafdeeling, T. Radja Sabi (vgl. K. V. 1911, kol. 11), tot onderwerping te brengen, hoewel zijne voornaamste raadgevers en beschermers in den loop van het jaar gesneuveld zijn. Van de negen benden, die in 1910 nog in Lho Soekon rondzwierven (zie t. a. p.), zijn er thans nog slechts vier over. Aanvuiling van de gedunde gelederen van de partij van het verzet had alleen plaats in Tangse, waar, voor zoover bekend, 5 personen naar den vijand overliepen.

De actie van de kwaadwilligen had over het algemeen niet veel te beteekenen; slechts bij uitzondering waagden zij zich in de randkampongs om te trachten levensmiddelen te bemachtigen, uitsluitend bij nacht en hoofdzakelijk alleen of in zeer kleine benden vereenigd. Hunne gewelddaden tegenover de goedgezinde bevolking beperkten zich tot het ombrengen door sluipmoord van eenige mannen en eene vrouw; tegenover onze troepen bepaalden zij zich tot een tweetal overvallingen van marschbivaks (eenmaal in Lho Seumawe en eenmaal in Lho Soekon, waarbij wij 4 gewonden bekwamen en 2 karabijnen verloren gingen), zoomede tot het lossen van enkele schoten, driemaal op het bivak te Tangse en viermaal op marschbivaks van patrouilles. Moedwillige beschadigingen van de trambaan hadden niet, en van de telefoonlijn slechts eenmaal plaats.

De korte verklaring werd afgelegd door de bestuurders van II Moekims Troeseb en Andeue en Lala (onderafd. Pidië) (goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Bt. 17 Mei 1911 n°. 11), het waarnemend hoofd van Kroeeng Pase — op den rechterrivieroever, het zoogenaamde gebied van T. Hakem Kroeeng — (onderafd. Lho Soekon) (als voren bij Gouv. Bt. 20 Juli 1911 n°. 36), den bestuurder van Peutoe (onderafd. Lho Soekon) (alsvoren bij Gouv. Bt. 5 Dec. 1911 n°. 15) en den keudjoeroen van Boeket (onderafd. Meergebied en Dorotstreek) (alsvoren bij Gouv. Bt. 30 Oct. 1911 n°. 29), zoomede door T. Tji Peusangan die, nadat de waarnemende bestuurder van Peusangan (afd. Bireuen) bij Gouv. Bt. 27 Juni 1911 n°. 34 eervol van zijne waardigheid was ontheven, als hoofd van dat landschap is opgetreden. In Mei 1911 overleed de oeleebalang van de V Moekims Tjoembo (onderafd. Pidië); hij is vervangen door zijn oudsten zoon T. Radja Abdolah.

In de geheele afdeeling werd over het algemeen veel medewerking van de hoofden en bevolking ondervonden om rust en orde te handhaven, doch de invloed van de hoofden was niet overal voldoende om krachtigen steun te verleenen. De bestuursambtenaren konden hunne ressorten, op enkele afgelegen streken na, zonder militaire dekking en slechts vergezeld van de hoofden bereizen. Ontginningen van de bevolking ver van de kampongs wijzen er op, dat zij van den gunstigen politieken toestand bestendiging verwacht. Ook de toeneming van het vertrouwen in het bestuur was zeer merkbaar. De mindere man toch kwam steeds meer en meer uit eigen beweging de hulp van de ambtenaren inroepen voor het beslechten van allerlei geschillen.

Ter **Oostkust van Atjeh** bleef de politieke toestand gunstig; er hadden geen rustverstoringen van eenig belang plaats, hetgeen voor een groot deel te danken is aan het optreden van de hoofden, die hunne taak met steeds meer toewijding en ijver ten uitvoer brengen. In de geheele afdeeling bedroeg het aantal zich nog niet gemeld hebbende lieden op het einde van 1911 nog slechts 24.

De oeleebalang van het landschap Langsar, T. Banta Peureudan, nam in Januari 1911, na verkregen toestemming, den tjhi-titel aan. Het landschapshoofd van Soengai Raja, T. Said Djaäfar, werd, op zijn verzoek, ontheven van zijne functie; zijn tweede zoon, Said Hoesin, teekende in Augustus 1911 de korte verklaring.

Ook de politieke toestand ter **Westkust van Atjeh** gaf reden tot groote tevredenheid, voornamelijk in de onderafdeeling Poelo Raja, waar zich nog slechts bij uitzondering een enkele uitgewekene vertoont, en in de onderafdeelingen Tapa Toean en Singkel, in welk laatste ressort sedert Juni 1911 de rust tijdelijk verstoord werd door een aantal lieden, die zich aan hunne schuldeischers wilden onttrekken. Hoewel zij en hun aanhang — waaronder verscheidene Dajaks uit de Dairilanden — zich aan verzet schuldig maakten, zoodat met de militaire macht tegen hen moest worden opgetreden, waardoor er een 34-tal sneuvelden, had de beweging zoo goed als

geen invloed op den gang van zaken. In Januari 1912 hadden de overgeblevenen zich alle gemeld.

In de onderafdeeling Meulaboh is de toestand steeds vooruitgaande; er onderwierpen zich gedurende 1911 tal van bendehoofden, onder wie in de Wojla- en Boven-Wojla-streek de oelama Teungkoe Malem met al zijne zonen en Teungkoe Idzim met de overgebleven volgelingen van den in 1910 gesneuvelden beruchten Teungkoe Imeum Si Adeue. Dientengevolge konden in Juni de marechaussee-bivaks Arongan, Reusah en Tanoh Mirah worden opgeheven. Verder meldden zich T. Nja Badaj, landschapshoofd van Pameue, Pang Bintang en de jeugdige T. Ali, het eigenlijke landschapshoofd van Beutong en onderhoorigheden, en de hoofden van de priesterschool in Boven-Seunagan, de teungkoe's di Mata Ie en Chalipah Ma' E. In het geheel onderwierpen zich 511 ons tot dusver vijandig gezinde personen. Voorts werden door verschillende patrouilles gearresteerd 27 kwaadwilligen, onder wie de beruchte Pang Dien met zijne volgelingen, terwijl een 50-tal Atjehers sneuvelden. Aan onze zijde hadden wij het verlies te betreuren van den luitenant S. VAN EENDENBURG (einde October) en een Atjehschen gids. Van de nog overige hoofden van het verzet deden er reeds eenige stappen tot onderwerping, terwijl het zeer gevreesde bendehoofd T. Ni Boebon zich in Juni 1912 met 17 volgelingen en 4 vrouwen bij het bestuur heeft gemeld. De Boebon-streek is daardoor van vijanden gezuiverd.

Te Sibigo op het eiland Simeuloe werd een luitenant met twee groepen infanterie geplaatst ten behoeve van het toezicht op den aanleg van wegen en van de opneming en kaarteering van het weinig bekende binnenland.

In deze afdeeling werd de korte verklaring geteekend door T. Mohamad Adzib als waarnemend bestuurder van Kloeang (onderafd. Poelo Raja) — zie K. V. 1911, kol. 13 — (goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Bt. 31 Juli 1911 n°. 4), den oeleebalang van Tripa (alsvoren bij Gouv. Bt. 29 Dec. 1911 n°. 27), T. Djohan, hoofd van Seunagan (alsvoren bij Gouv. Bt. 30 Oct. 1911 n°. 29) en T. Mohamad Ali Akbar, waarnemend hoofd van Kawaj XVI — zie K. V. 1911, kol. 14 — (alle in de onderafdeeling Meulaboh), zoomede door T. Paneu, hoofd van Sama Doea en T. Nja Dolah, hoofd van Lho Pawoh-Zuid (onderafd. Tapa Toean) (alsvoren bij Gouv. Bt. 30 Oct. en 11 Nov. 1911 nos. 4 en 23). De in 1910 door de hoofden van Leukoeën (Lakon) en Salang (eiland Simeuloe) en den nieuw opgetreden bestuurder van Troemon afgelegde korte verklaringen (zie K. V. 1911, kol. 15 en 16) werden goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Btn. 5 Juli en 16 Maart 1911 nos. 10 en 10 en 11 Jan. 1912 n°. 34.

In de afdeeling **Gajo Loeos** vertoonde de politieke toestand op het einde van het verslagjaar eene belangrijke verbetering, niettegenstaande in het midden des jaars vrij groote moeielijkheden te overwinnen zijn geweest. In het eerste kwartaal kwamen de uitgewekenen van Penosan, Paser met Rerobo en de Reket Goip, met inlevering van hunne vuurwapens, in onderwerping. Het kostte echter veel moeite en geduld voordat dit resultaat werd bereikt. Het onderling wantrouwen tusschen de leden van dezelfde bende, de naijver tusschen de panglima's en bovendien de onbetrouwbaarheid van den voornaamsten uitgewekene, Rodjo Paser, maakten het zeer bezwaarlijk de overeenkomstig de adat benoodigde eenstemmigheid tot stand te brengen. Ook werkten somwijlen kamponghoofden of andere geregistreerden de onderwerping van de uitgewekenen tegen, hetzij uit wrok tegen lieden, van wie zij vroeger overlast hadden ondervonden, hetzij wijl zij er belang bij hadden om den voor een adat-ambt in aanmerking komende in het gebergte te doen blijven, ten einde zelf dat ambt te kunnen bekleeden. In het begin van April waren echter in het gedeelte van het landschap ten westen van de lijn Blang Kedjeren-Lembe zoo goed als geen uitgewekenen meer aanwezig, zoodat de met de vervolging van de uitgewekenen van Paser en Rerobo belaste colonne naar Groot-Atjeh kon terugkeeren.

Na den dood van Teungkoe Moeda Pendeng in December 1910 (zie K. V. 1911, kol. 15) was zijn hoofdpanglima, Lebe Grondong, leider van de Pendeng-bende geworden. Zijne schuilplaats werd in Maart door eene brigade overvallen, waarbij, behalve vuurwapens, drie lijken in onze handen vielen, waaronder de bevolking dat van Lebe Grondong meende te herkennen. De tijding van het sneuvelen van dezen gevreesden leider verspreidde zich weldra door het geheele landschap en vond algemeen geloof. De laatste belemmering voor de volledige pacificatie scheen hiermede opgeruimd, daar de vijandige oelama Teungkoe Moeda Koeta Serei niet actief optreedt. Toen de civiele en militaire gouverneur in het begin van April het landschap bezocht, toonde de politieke toestand dan ook een gunstig beeld; tijdens dat bezoek meldden zich de eerste leden der Pendeng-bende. In eene groote vergadering met alle stamhoofden werd Sapi-i Aman Rampa (zie K. V. 1911, kol. 16) als Kedjoeron Petiambang erkend en beëedigd (Gouv. Bt. 10 Jan. 1912 n°. 7). Te zamen met de voornaamsten der pas teruggekeerde uitgewekenen bezochten een aantal hoofden, onder leiding van den civielen gezaghebber, de jaarmarkttentoonstelling te Koeta Radja.

Hoewel spoedig bleek dat Lebe Grondong niet dood en ook niet gezind was om het hoofd in den schoot te leggen, heeft het verzet een geheel ander karakter gekregen dan voorheen. Van onze eigenlijke tegenstanders zijn er nog slechts enkele over, die meerendeels tot den aanhang van Teungkoe Moeda Koeto Serei behooren, terwijl er overigens nog slechts enkele benden bestaan, samengesteld uit lieden van allerlei stammen en tjeqschappen, welke van roof leven en hare actie uitsluitend tegen de kampongbevolking richten, onze troepen daarbij zooveel mogelijk ontwijkende. Onzerzijds wordt er naar gestreefd om de gepacificeerde streken voor overlast te vrijwaren en tevens door actief optreden de vuurwapens, waarover de uitgewekenen nog beschikken, in handen te krijgen. Zoodra dit doel is bereikt, zal de kampongbevolking zichzelf tegen de roovers kunnen verweren, waardoor het aantal kwaadwilligen spoedig zal verminderen.

Baarde de politieke toestand in de afdeeling **Alaslanden** gedurende het eerste semester van 1911 nog al zorg, op het einde van het jaar kon hij gunstig worden genoemd, aangezien tal van bendehoofden en andere leiders van het verzet sneuvelden (o. a. het bendehoofd Si Rengkoek en de goeroe Hadji Soleiman) of in onderwerping kwamen, tengevolge waarvan het aantal uitgewekenen nog slechts 29 bedraagt.

De proef met de opleiding van Atjehsche hoofdenzonen (vgl. K. V. 1911, kol. 16) werd ook in 1911 voortgezet. Voor den aanvang van het cursusjaar 1911—1912 werden 5 jongelieden naar de kweekschool te Fort de Kock gezonden, allen bestemd voor de externen-school, terwijl één knaap plaats vond op de Asahansche school. Over het algemeen is de opinie van de hoofden over deze opleiding buiten het gewest nog niet zeer gunstig, aangezien, naar hun oordeel, de kinderen van de vaderlandsche adat vervreemden en allures aannemen, welke in de Atjehsche maatschappij weinig appreciatie vinden.

Aan het volksonderwijs werd in 1911 weder eene belangrijke uitbreiding gegeven. Het aantal volks- of moekimscholen in de afdeeling Groot-Atjeh nam met 3 toe en bedraagt dus thans 56; in de afdeelingen Noordkust, Oostkust, Westkust en de Alaslanden bedraagt dit aantal respectievelijk 23, 10, 16 en 1, of voor het geheele gewest 106. In beginsel is thans aangenomen om, zoodra eene school 50 leerlingen telt, haar te vergrooten en een tweeden onderwijzer aan de school te plaatsen. Doordat de normaalcursus te Koeta Radja dit jaar reeds een twaalftal onderwijzers afleverde, kwam in het gehalte van het onderwijzend personeel eenige verbetering, daar minder geschikte volksonderwijzers door van de normaalschool afkomstigen konden worden vervangen. De cursus wordt thans door 40 leerlingen bezocht, onder wie 11 Atjehers, terwijl de overigen van Maleischen landaard zijn. Hoewel er naar gestreefd wordt zooveel mogelijk Atjehers de school te doen bezoeken, moesten, daar deze zich niet in voldoend aantal aanmeldden, wel leerlingen van anderen landaard worden aangenomen. Het volksonderwijs vindt bij den Atjeher meer en meer ingang; de bevolking van streken waar nog geen scholen zijn, vraagt er thans uit eigen beweging om. In 1911 werden op alle volksscholen prijzen aan de daarvoor in aanmerking komende leerlingen uitgereikt, wat niet alleen door de leerlingen, doch ook door ouders en hoofden zeer werd gewaardeerd.

Ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin werden verschillende onderscheidingen uitgereikt; de groote gouden ster voor trouw en verdiensten aan T. Moeda Oesoeih, oeleebalang van Simpang Oelim, aan T. Tjhi Mohamad Hanafia, oeleebalang van Idi Rajeu en aan T. Abdoel Hamid orang Kaja Sri Maharadja Mangkoe Boemi, oeleebalang van Lho Seumawe; de kleine gouden ster aan T. Ben Machmoed van Blang Pidië en de zilveren ster aan Teungkoe Mohamad Ali Basjah uit Tapa Toean.

Met het verbeteren en aanleggen van wegen werd voortgegaan. De aanleg van den Gajo-weg naar het Meergebied was op ult. December 1911 gevorderd tot K.M. 92.8, terwijl onderhanden was het gedeelte tusschen K.M. 92.8 en 93.6 op den zadel van den Boer Ni Poepandji, nog slechts 8 K.M. van het eindpunt Takengon verwijderd. Gebouwd werden 4 groote en 30 juk- en oeverbruggen, te zamen lang 264 M., alsmede 23 betonbuisduikers. In de afdeeling Oostkust kwam men met de vervanging van de tijdelijke bruggen in den transportweg Bireum Rajeu —Lokop door nieuwe van soliede constructie over een afstand van 30 K.M. van het beginpunt gereed.

De aanleg van de aarden baan voor de tramlijn Langsar—Koeala Simpang, waarmede op 10 Augustus 1910 een aanvang werd gemaakt, nadert hare voltooiing.

De uitkomsten van de petroleummijverheid ter Oostkust gaan achteruit en waren weder minder gunstig dan in 1910.

In 1911 werden 112 aanvragen om vergunning tot mijnbouwkundige opsporingen ontvangen. Verleend werden 10 vergunningen; ingetrokken werden 25 en afgewezen 28 aanvragen, terwijl er 32 in behandeling bleven.

Gedurende 1911 werden ontvangen 37 aanvragen om landbouwconcessiën. Uitgegeven werden 25 concessiën van dien aard, terwijl bij het einde van dat jaar nog 29 aanvragen in behandeling waren.

De veiligheid van personen en goederen was in Groot-Atjeh en in de van kwaadwilligen gezuiverde gedeelten van de Onderhoorigheden voldoende verzekerd.

Tengevolge van de gestadige uitbreiding der cultures in de afdeeling Oostkust van Atjeh en den aanleg van de tramlijn Langsar—Koeala Simpang, bleef de stroom van inlanders en vreemde oosterlingen van buiten het gewest derwaarts aanhouden. Hetzelfde verschijnsel werd waargenomen op het eiland Simeuloe (afd. Westkust), waar de Javasche Boschexploitatie-maatschappij hare werkzaamheden belangrijk uitbreidde.

De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig. Groot-Atjeh bleef van epidemieën verschoond. Onder de Chineesche en andere contractkoelies van de naamlooze vennootschap Zeehaven en kolenstation Sabang en van de scheepsagentuur J. Daendels en Co. hadden geen sterfgevallen aan beri-beri meer plaats (vgl. K. V. 1911, kol. 17). In het district Geumpang van de onderafdeeling Pidië kwam buitengewoon veel malaria voor, in verband waarmede aldaar van bestuurswege extra kinine-verstrekkingen plaats hadden. Met vaccineeren en revaccineeren werd geregeld voortgegaan.

Ter Oostkust en in de onderafdeeling Singkel van de afdeeling Westkust werden in het eerste halfjaar gevallen van buikziekte en dysenterie gerapporteerd, waarvan verscheidene met doodelijken afloop. Onder de Padangsche contractanten op de rubberondernemingen in Tamiang vertoonden zich in de maand Mei gevallen van beri-beri. In September brak in kampong Badaq (afd. Gajo Loeos eene besmettelijke ziekte uit, die eenige symptomen van cholera vertoonde; in November was de ziekte weder geweken.

Onder den veestapel in de afdeeling Groot-Atjeh werden in 1911 geen besmettelijke ziekten geconstateerd. Met de castratie en keuring van vee voor de slacht werd voortgegaan. Niettegenstaande veel dieren werden geslacht en uitgevoerd, vooral naar Deli, bleef de veestapel stationnair. In de Onderhoorigheden had het vee weinig van besmettelijke ziekten te lijden.

In Groot-Atjeh ging de handel, wat den invoer van eetwaren, kramerijen, lucifers, manufacturen, meel en rijst betreft, vooruit, terwijl er minder tabak en gedroogde of gezouten visch werd ingevoerd. Ook de uitvoerhandel toonde, zoowel voor zwarte peper als voor pinang en copra, veel vooruitgang aan. In de Onderhoorigheden, vooral ter Noord- en Oostkust, verkeerde de handel in bloeienden toestand. In de eerstgenoemde afdeeling werd ingevoerd voor eene waarde van f 2 589 875, tegen f 2 149 274 in 1910, en uitgevoerd voor eene waarde van f 1 127 344, tegen f 1 487 440 in 1910, terwijl ter Oostkust de invoer te Langsar eene waarde vertegenwoordigde van f 1 920 450 (f 1 459 608 in 1910) en die te Idi f 337 442 (f 236 082 in de laatste 8 maanden van 1910). Omtrent den handel in de onderafdeeling Tamiang zijn geen juiste cijfers te verstrekken, omdat zeer veel goederen in- en uitgevoerd worden via de tolkantoren te Pangkalanbrandan en Poelau Kompe, waar evenwel geen aanteekeningen nopens de herkomst en de bestemming van de handelsgoederen voor en van Tamiang gehouden zijn. Zoowel in Langsar als in Tamiang wordt veel handel gedreven in gezaagd timmerhout; ook bakau- en tengarhout, zoomede nipah-atap zijn gewilde artikelen, welke hoofdzakelijk naar de Oostkust van Sumatra worden uitgevoerd. Ter hoofdplaats Langsar en te Idi, Koeala Simpang en Lokop werden winkelhuizen bijgebouwd. De haven van Langsar werd door gemiddeld 45 stoomschepen per maand bezocht. Wat de afdeeling Westkust van Atjeh betreft, bedroeg de waarde der ingevoerde artikelen in de onderafdeelingen Poelo Raja, Meulaboh en Tapa Toean f 863 737 (in 1910 f 820 026) en die van den uitvoer f 411 464 (in 1910 f 585 033), terwijl te Singkel aan invoerrechten f 9557 en aan uitvoerrechten f 3495 geheven werd (f 11 026 en f 2738 in 1910).

Omtrent de scheepvaartregeling valt niets bijzonders te vermelden.

De uitkomsten van den rijstbouw in de afdeeling Groot-Atjeh lieten, behalve in de XXII Moekims en de Zuidelijke Nederzettingen der onderafdeeling XXV Moekims, te wenschen over. Aangezien men echter over genoegzame middelen beschikte om de ontbrekende rijst van elders te ontbieden, was er nergens rijstgebrek onder de bevolking. Het minder gelukkig uitvallen van den oogst was hoofdzakelijk het gevolg van langdurige droogte in het begin van den planttijd, terwijl in het gebied buiten de Sagi's de walang sangits aan de vruchtzettende padi nog al eenige schade toebrachten. De invoer van gepelde rijst te Oelee Lheue bedroeg in 1911 2 066 170 K.G., tegen 2 038 171 K.G. in 1910.

De beide desaloemboengs te Lam Ise (VI Moekims) en te Lam Kroeet (IV Moekims) hebben met succes gewerkt, in verband waarmede in den loop van 1911 nog drie loemboengs werden opgericht, namelijk een in de IX Moekims, een in de III Moekims Daroj (onderafd. XXV Moekims en Zuidelijke Nederzettingen) en een in de V Moekims Mon Tasie der XXII Moekims, terwijl er nog een te Lam Leu'ot, in dezelfde onderafdeeling, met eigen middelen der bevolking wordt gebouwd en te Lam Njong (XXVI Moekims) op dezelfde wijze een zaadloemboeng zal worden opgericht.

Tweede gewassen werden geregeld en voldoende verbouwd. De aanplant van suikerriet nam weer toe, terwijl ook voldoende tabak werd geëultiveerd, waarvan echter de oogst, tengevolge van de droogte, tegenviel, voornamelijk in de XXII Moekims.

De pepercultuur bleef vrijwel stationnair; de grootere uitvoer was een gevolg van den gunstigen oogst. Aan pinang werd belangrijk meer geproduceerd dan in 1910.

Met het aanleggen van nieuwe klapperaanplantingen werd door de bevolking in alle onderafdeelingen ijverig voortgegaan, waarvoor door de Groot-Atjehsche afdeelingsbank vele voorschotten werden verstrekt. Ook in 1911 werden wederom eenige erfpachtsaanvragen van Europeanen toegestaan ter verkrijging van gronden voor de klappercultuur. De uitvoer van copra vermeerderde, niettegenstaande een groot percentage van de noten wordt aangewend voor het bereiden van klapperolie voor eigen gebruik of om te dienen als zaailingen voor nieuwe tuinen.

In boschproducten gaat in Groot-Atjeh steeds weinig om,

terwijl de cultuur van ficus elastica en andere rubbersoorten, zoomede de koffie- en notemuskaatcultuur, eene ondergeschikte plaats innemen.

Evenals in vorige jaren leverde ook dit jaar de zeevischvangst aan de bevolking der verschillende strandkampongs een goed middel van bestaan op, daar de vraag naar versche visch steeds het aanbod blijft overtreffen. Aan het inzouten van visch doet men daarom weinig.

Wat de Onderhoorigheden betreft, waren de uitkomsten van den rijstoogst ter Noordkust van Atjeh minder gunstig dan in 1910, ook hier een gevolg van langdurige droogte en het te laat uitplanten van de padi. Slechts in de onderafdeeling Bireuen waren de resultaten beter, hoewel het gewas hier en daar, evenals in vorige jaren, vrij veel van ziekten en muizen te lijden had. Dit laatste euvel berokkende ook veel schade aan den aanplant op de sawahs van Penaron in het Meergebied; de oogst was hier niettemin bevredigend en de bevolking kon nog een gedeelte ervan verkoopen aan de bezetting en aan de koelies, werkzaam aan den Gajo-weg. De van buiten het gewest ingevoerde rijst diende hoofdzakelijk voor de consumptie van vreemde oosterlingen en de garnizoenen. Ter Oostkust van Atjeh was de oogst, die de in de onderafdeelingen Langsar, Idi en Serbodjadi gedreven natte rijstcultuur in het begin van 1911 opleverde, onvoldoende om in de behoeften te voorzien, zoodat aldaar rijst moest worden ingevoerd. In de onderafdeeling Tamiang is de bevolking door herhaalde misoogsten huiverig geworden om de rijst op natte velden te verbouwen, tengevolge waarvan men zich bijna uitsluitend op ladangbouw heeft toegelegd. De uitkomsten waren over het algemeen bevredigend; echter moest, ten behoeve van de vele van elders aangevoerde arbeidskrachten en het groot aantal vreemdelingen, nog veel rijst worden geïmporteerd. In de afdeeling Westkust van Atjeh wordt de rijstcultuur zoowel op bevloeide als op droge velden gedreven; de sawahbouw wordt steeds uitgebreid. Kunstmatige bevloeiing had plaats in Pante Tjeureumen, Kloeang No en Babah Awe (onderafd. Poelo Raja), in Boven-Seunagan (onderafd. Meulaboh) en in de meeste streken van Tapa Toean en aan de Simpang Kanan (onderafd. Singkel). De uitkomsten van den rijstbouw waren gunstig, doch ook hier had, voornamelijk voor de pasarbevolking en de garnizoenen, in belangrijke mate rijstinvoer plaats. De buitengewone droogte in de maanden Juli tot en met October vertraagde ook in de afdeeling Gajo Loeos het bewerken van de velden; de waterstand in de beekjes was niet hoog genoeg om het water door de gewone leidingen naar de sawahs te doen vloeien. Bovendien verbrandden vele padischuren met hun inhoud bij een grooten brand, die de kampong Rema teisterde. Dientengevolge heerschte op het einde van verslagjaar in vele kampongs rijstgebrek, waardoor de prijs van de rijst belangrijk steeg. In de afdeeling Alaslanden, waar de rijstcultuur voornamelijk wordt uitgeoefend op bevloeide sawahs en slechts enkele complexen van den regen afhankelijk zijn, was de oogst bevredigend.

De uitvoer van peper vermeerderde te Sigli en Lho Seumawe (Noordkust van Atjeh) niet onbelangrijk (1 312 582 K.G., tegen 1 038 695 K.G. in 1910). Ter Oostkust werden de peperaanplantingen in het oeleebalangschap Langsar uitgebreid; de productie was hier en in de onderafdeeling Idi iets grooter dan die in 1910, terwijl zij in Tamiang ongeveer op gelijke hoogte bleef. De totale uitvoer uit de geheele afdeeling beliep 40 664 pikol, tegen 38 146 pikol in 1910. Ook in de afdeeling Westkust van Atjeh werd meer peper aangeplant. De oogst in Poelo Raja viel tegen.

De uitvoer van pinang was kleiner dan in 1910. Ter Noordkust bedroeg hij 148 188 en ter Oostkust 27 676 pikol, tegen 166 640 en 32 045 pikol in 1910. Elders is deze cultuur van weinig belang.

De belangstelling van de bevolking in de klappercultuur neemt overal toe en allerwegen wordt uitbreiding gegeven aan de aanplantingen. Aan copra werd uitgevoerd: uit de afdeeling Noordkust 2 159 455, Tamiang (Oostkust) 159 813 en uit de afdeeling Westkust 705 044 K.G.

Van de inzameling van boschproducten wordt steeds meer werk gemaakt.

De liefhebberij voor de tabakscultuur nam vooral in de onderafdeelingen Pidië en Lho Soekon gestadig toe. De qualiteit van het product, waarvan kleine hoeveelheden werden uitgevoerd, wordt zeer geroemd.

De koffiecultuur is nog van geringe beteekenis. In Tamiang wordt de cultuur van de robusta- en Liberia-varieteiten op de rubberondernemingen als tusschencultuur gedreven.

De vroeger bloeiende notemuskaatcultuur in Tamiang gaat, tengevolge van eene tot dusver zonder succes bestreden ziekte, langzamerhand te gronde. Ook in de onderafdeeling Idi wordt die cultuur gedreven, doch van beteekenis is zij alleen in Tapa Toean (uitvoer in 1911 64 813 K.G. notemuskaat en 11 280 K.G. foelie, tegen 60 051 K.G. notemuskaat en 9601 K.G. foelie in 1910).

In bijna alle landschappen van de onderafdeeling Tapa Toean en op de Banjak eilanden wordt de kapok-cultuur gedreven en steeds uitgebreid. Het product wordt door de Atjeh-Handelmaatschappij opgekocht en in hare fabriek te Tapa Toean gezuiverd, in balen geperst en uitgevoerd naar Amsterdam. De uitvoer had in 1911 eene waarde van f 16 469, tegen f 8731 in 1910.

Met den aanplant en de cultuur van ficus elastica wordt gestadig voortgegaan.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren ook in de Onderhoorigheden bevredigend, doch ook hier wordt de visch hoofdzakelijk versch verbruikt.

§ 4. SUMATRA'S WESTKUST.

De politieke toestand van het gewest bleef gunstig. Behalve aan de 13 in K. V. 1911 (kol. 23) bedoelde personen, kon nog aan 8 andere, die, wegens deelneming aan de rustverstoring in 1908, buiten het gewest waren geïnterneerd, vergund worden naar hun geboorteland terug te keeren.

Op de Mentawei-eilanden wordt de toestand steeds beter. De bevolking geeft meer en meer gevolg aan de haar gegeven bevelen, welke vooral gericht zijn op het scheppen van betere hygiënische toestanden en den aanleg van eenvoudige verbindingen tusschen de verschillende nederzettingen onderling.

Door de zelfbesturen van de tot het gewest behoorende Batang Hari-districten werd het verzoek gedaan om inlijving bij het rechtstreeks bestuurd gebied.

De veiligheid van personen en goederen was bevredigend.

Over het algemeen openbaart zich bij de bevolking een sterke drang naar ontwikkeling. De inlandsche ambtenaren getroosten zich voor de opvoeding van hunne kinderen, in verhouding tot hunne middelen, hooge uitgaven.

Uitbreiding van het Christendom had niet plaats. Onder de Mohammedanen viel eenig meer opgewekt godsdienstig leven waar te nemen.

De gezondheidstoestand liet, tengevolge van het heerschen der cholera, te wenschen over. Vooral in de afdeelingen Painan, XIII en IX Koto, Padang en Ommelanden en Tanahdatar eischte de ziekte vele slachtoffers. Inentingen met choleravaccin, op groote schaal toegepast, hadden gunstige resultaten. Op het einde van 1911 was de ziekte geweken.

Onder den veestapel deden zich in de onderafdeeling Loeboekbasoeng en Tikoe der afdeeling Priaman verscheidene gevallen van surrah voor. In April 1911 trad kwade droes op onder de paarden te Baso (afd. Agam).

De rijstoogst gaf over het algemeen bevredigende uitkomsten.

De cultuur van tabak, gambir en klappers breidt zich gaandeweg uit.

De zeevischvangst bleef een goede bron van inkomsten voor de bevolking der kuststreken.

De handel bleef lusteloos.

In de afdeeling XIII en IX Koto hadden, evenals in 1910 (zie K. V. 1911, kol. 24), overstroomingen plaats, thans evenwel zonder veel schade aan te richten. Door overstroomingen werden mede geteisterd de afdeelingen Padang en Ommelanden, Painan, Agam en Tanahdatar; het zuidelijk deel van de hoofdplaats Padang werd zelfs tot tweemaal toe door de Arau-rivier onder water gezet, waardoor veel schade werd toegebracht aan handelsgoederen; in de afdeeling Painan werd groot nadeel berokkend aan bruggen, wegen, waterleidingen en sawahs, terwijl in de afdeeling Agam vele irrigatiewerken geheel of gedeeltelijk verwoest werden. In October 1911 deed een bandjir bij Andalas (onderafd. Fort van der Capellen) een achttal menschenlevens verloren gaan.

§ 5. TAPANOELI.

Het in 1909 uitgeweken Dairisch districtshoofd (zie K. V. 1910, kol. 29 en K. V. 1911, kol. 25) verscheen eenige malen met eene kleine bende Alassers in de noordelijke Karo-kampongs, zonder der bevolking evenwel bepaalden overlast aan te doen. In Juni 1911 kwam aldaar eene andere bende Alassers met roofzuchtige bedoelingen; zij werd door de bevolking van Boven-Singkel verdreven, zonder veel schade te hebben kunnen aanrichten. In de Mohammedaansche landstreken West-Siem Siem en West-Kepas (Dairi-landen) werden herhaalde malen invallen gedaan door uit Singkel afkomstige benden, die eenige lieden aldaar dwongen om met haar mede te gaan, terwijl zich een zestiental bewoners van West-Kepas, na eene vergeefsche poging om het huis van een Christenhoofd in brand te steken, vrijwillig bij haar aansloten. Deze beweging ging uit van zekeren Sikosor van Hoeta Maha (eene kampong nabij Sidikalang), een fanatiek Mohammedaansch propagandist, die zich sedert de eerste maanden van 1911 in Boven-Singkel gevestigd had, ten einde zich aan de aanraking met het bestuur der Dairi-landen te onttrekken. In Boven-Singkel gevangen genomen om onder geleide naar Sidikalang te worden opgezonden, wist hij te ontvluchten. In Augustus 1911 werd door eene onder zijne aanvoering staande bende het niet-Christen kamponghoofd van Hoeta Imbaroe (evenals Hoeta Maha nabij Sidikalang gelegen) vermoord, omdat hij het bestuur behulpzaam was geweest bij het opsporen van Sikosor's vrouw. Van de uitgewekenen hebben er zich tegen het einde van 1911 verscheidene gemeld, terwijl Sikosor zelf, met zijne overblijvende volgelingen, den 26sten Februari 1912 te Sidikalang in onderwerping is gekomen.

Door het geregeld patrouilleeren in tot dusver nog niet bezochte streken kwam er in den politieken toestand op Nias veel verbetering. De registratie van de bevolking werd geheel ten einde gebracht. De patrouilles waakten er voor dat de bevelen van het bestuur omtrent het onderhoud van de wegen en het schoonhouden van de kampongs werden opgevolgd en arresteerden nalatigen. Ook werd het wonen op halama's (ladangs) tegengegaan en de bevolking in de kampongs geconcentreerd. Bij verzet tegen hunne arrestatie of tegen passencontrole moesten 4 personen onschadelijk gemaakt worden.

De salawa van de kampong Hili Anaä, Gezoe of Getsjoe (zie K. V. 1911, kol. 25), kwam in Augustus 1911 te overlijden.

Eenige uitbreiding van den Islam had plaats in de kuststreken der onderafdeeling Baroes, terwijl in de Dairi-landen eenig meer opgewekt godsdienstig leven onder de Mohammedanen viel te constateeren. In Zuid-Habinsaran werd eene poging gedaan tot het maken van propaganda voor den Islam, welke evenwel spoedig gestaakt werd. In de afdeelingen Batak-landen en Nias bleef het Christendom zich geleidelijk uitbreiden, in mindere mate ook in de afdeeling Sibolga en Batang Toroe-districten. In de afdeeling Padang Sidimpoean bleef het aantal Christenen stationnair; behalve in Padanglawas, komen in deze afdeeling geen heidenen meer voor.

De veiligheid van personen en goederen liet weinig te wenschen over; in het bijzonder op Nias ging de veiligheid vooruit. Veediefstallen kwamen evenwel nog voor, vooral in Samosir (afd. Batak-landen) en op Nias.

De gezondheidstoestand was over het algemeen wederom ongunstig, behalve op Nias, waar hij beter was dan in vorige jaren, hoewel de malaria er onafgebroken bleef heerschen en dysenterie en pokken er niet geheel uitbleven. Malaria in kwaadaardigen vorm kwam in het derde kwartaal van 1911 voor in de afdeeling Sibolga en Batang Toroe-districten. Sipirok, Natal en Boven-Baroes werden door dysenterie geteisterd. Pokken werden op verschillende plaatsen geconstateerd, doch hadden een niet zeer ernstig karakter. De cholera maakte slachtoffers in Natal, Angkola, Sipirok en Sibolga.

Veepest kwam niet voor. Onder de varkens in Samosir en Moeara (onderafd. Toba) had in November 1911 eene groote sterfte plaats, welke aan slechte voeding schijnt te moeten worden toegeschreven.

De handel bleef levendig; het bedrag der geheven in- en uitvoerrechten was nog hooger dan in 1909 (zie K. V. 1911, kol. 26), hetgeen echter ook thans weder voor een deel moet worden toegeschreven aan den invoer met speculatieve bedoelingen van sommige artikelen, als zout en lucifers. Op Nias nam de invoer toe, terwijl uit Natal en de Batak-landen in toenemende mate boschproducten, in het bijzonder benzoë, werden uitgevoerd. De copra-uitvoer van Nias was aanzienlijk. De invoer van rijst verminderde door het verbod van rijstuitvoer uit sommige buitenlandsche havens; de in het gewest geproduceerde rijst, in het bijzonder die van Mandailing en Padanglawas, maakte dientengevolge hooge prijzen.

De uitkomsten van den rijstoogst waren op Nias bijzonder gunstig, in Angkola en Sipirok vrij goed, in andere streken beneden het middelmatige. Tengevolge van de langdurige droogte viel de oogst vooral onvoordeelig uit in Silindoeng en Samosir.

De koffie-oogst gaf bevredigende resultaten. De koffiecultuur is vooral van belang in de afdeeling Padang Sidimpoean en wordt in de Batak-landen voortdurend uitgebreid.

Overal in het gewest wordt de klappercultuur langs de kust met succes gedreven.

Zoowel door de bevolking als door Europeesche ondernemers werd eenig product verkregen van de nog jonge aanplantingen van hevea en ficus elastica (vooral in de afdeelingen Padang Sidimpoean en Sibolga), waarvoor goede prijzen werden gemaakt.

Van de benzoë-aanplantingen in Boven-Baroes en op de hoogvlakte van Toba werd een ruim product verkregen.

De inzameling van boschproducten leverde gunstige resultaten op, vooral in de Dairi-landen en Boven-Baroes.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren zeer afwisselend; in Natal waren zij onbevredigend.

In de onderafdeeling Padanglawas werd door overstroomingen veel schade aangericht aan wegen en bruggen, terwijl in Mandailing in den nacht van 19 op 20 December 1911 door een plotselingen bandjir van een onbeduidend bergstroompje eene koelieloods van eene mijnbouwonderneming weggeslagen werd, bij welke gelegenheid een elftal koelies verdronken.

§ 6. BENKOELEN.

Op politiek gebied viel in 1911 niets bijzonders voor.

De veiligheid van personen en goederen was bevredigend.

De in November 1911 ter hoofdplaats Benkoelen geopende inlandsche school der 1ste klasse telt thans onder hare leerlingen 21 zonen van inlandsche hoofden en 49 zonen van inlandsche ambtenaren. Een zoon van een margahoofd werd geplaatst aan de normaalschool voor inlandsche onderwijzers te Palembang.

De Islam bleef onder de heidenen in de afdeelingen Seloema en Manna veld winnen. Op het eiland Enggano nam het aantal Christenen belangrijk toe; het bedroeg op het einde van 1911 158, tegen 97 op ult. 1910. De katholieke missie te Tandjoengsaketi zag het getal harer bekeerlingen van 718 tot 728 stijgen.

Omtrent de proef met de immigratie van Soendaneezen in dit gewest zie men hoofdst. J, afd. I, § 5.

Op Enggano liep het zielental der inheemsche bevolking van 368 tot 356 terug.

De algemeene gezondheidstoestand, die in den aanvang van 1911 bepaald ongunstig was te noemen, verbeterde in den loop van het jaar en was in de laatste maanden zeer bevredigend. Een acute buikziekte eischte in het begin van het jaar vele slachtoffers, voornamelijk in de afdeeling Kroë en in de onderafdeeling Redjang, terwijl in deze onderafdeeling eveneens malaria optrad, welke evenwel door eene systematische kinine-behandeling met goed gevolg werd bestreden. In de onderafdeeling Mokko Mokko werden in de maanden Januari en Februari 1911 plotseling 23 personen door de pokken aangetast; in Maart was de ziekte echter weder geweken. De gezondheidstoestand van de dwangarbeiders, werkzaam aan den weg Lais—Ketahoen liet gedurende de maanden April, Mei en Juni 1911 veel te wenschen over, zoodat vele hunner naar de hoofdplaats Benkoelen moesten worden geëvacueerd.

Besmettelijke ziekten onder het vee kwamen niet voor.

De rijstoogst was over het algemeen bevredigend; alleen in enkele doesoens der afdeeling Kauer en in eenige marga's der afdeeling Kroë en der onderafdeeling Lais viel hij minder gunstig uit, tengevolge waarvan in die streken rijstschaarschte heerschte. Dit minder gunstig uitvallen van den oogst moet geweten worden aan het lang aanhouden der regens, waardoor het branden van de ladangvelden vertraagd werd. In bijna alle bestuursressorten van het gewest wordt thans aan den aanleg van sawahs gewerkt.

In de Sindang-streken der onderafdeeling Redjang nam de opbrengst der koffie-aanplantingen belangrijk af; de uitvoer bedroeg slechts 1540 pikols, tegen 3170 in 1910. In de afdeeling Kroë daarentegen steeg de uitvoer van 8228 tot 9653 pikols. In de afdeelingen Manna en Kauer werd voor het eerst een noemenswaardige oogst verkregen; er werd respectievelijk 715 en 230 pikols koffie uitgevoerd.

De uitvoer van Redjangsche tabak was kleiner dan in 1910. De uitvoer van copra bedroeg 241 961 K.G., tegen 215 625 K.G. in 1910, terwijl 392 376 K.G. peper werd uitgevoerd, tegen 515 049 K.G. in 1910. De uitvoer van kruidnagelen en karet bedroeg respectievelijk 9670 K.G. en 32 329 K.G., tegen 6464 K.G. en 83 900 K. G. in 1910.

De inzameling van boschproducten gaat steeds met grooter moeielijkheden gepaard. De aanplant van rotan, sago, damar en getah leverende boomsoorten wordt van bestuurswege met goed gevolg aangemoedigd. De uitvoer van rotan bedroeg 799 197 K.G., die van damar 468 424 K.G., tegen respectievelijk 861 895 K.G. en 469 878 K.G. in 1910.

De teelt van goudvisschen op sawahs in de onderafdeelingen Redjang en Lebong (zie K. V. 1910, kol. 32) werd nog steeds uitgebreid. Op Enggano werden de proeven tot conserveering van visch voortgezet; de resultaten lieten echter veel te wenschen over, een gevolg van de omstandigheid, dat de bevolking in de klappercultuur een gemakkelijker middel van bestaan vindt.

De toestand van den handel bleef nagenoeg stationnair.

Op den 11den Maart 1911 werden alle bruggen tusschen Talang Kodok en Moebei (onderafd. Lebong) door een plotseling opkomenden bandjir weggeslagen en werd de groote transportweg op verschillende plaatsen belangrijk beschadigd.

§ 7. LAMPONGSCHE DISTRICTEN.

In de afdeeling Ommelanden van Telokbetong bleef de veiligheid van personen en goederen nog te wenschen overlaten.

De cholera, waardoor het gewest tot op het einde van 1910 te lijden had (zie K. V. 1911, kol. 27), vertoonde zich in Mei 1911 opnieuw, behalve in de afdeeling Katimbang; het hevigst woedde zij in de onderafdeelingen Sepoetih en Toelangbawang. Door strenge toepassing van maatregelen om uitbreiding van de ziekte te voorkomen en de uitdeeling op ruime schaal van genees- en desinfectiemiddelen aan de bevolking was de cholera, waaraan 374 personen overleden, bij het einde des jaars weder verdwenen. Buikziekte en dysenterie, gepaard met cholera-achtige verschijnselen, kwamen in het geheele gewest voor — voornamelijk in de afdeeling Semangka en op een aantal landbouwondernemingen in de afdeeling Ommelanden van Telokbetong — en hadden dikwijls een doodelijken afloop.

Onder het vee werd in de eerste maanden van 1911 in de afdeelingen Ommelanden van Telokbetong en Katimbang en op het emigratie-terrein te Gedong-Tetaän mond- en klauwzeer geconstateerd.

De uitkomsten van den rijstoogst waren, voor zoover de sawahs betreft, gunstig; wat de ladangs aangaat, waren zij minder bevredigend als gevolg van langdurige droogte in den tijd der vruchtzetting, waardoor een groot gedeelte der aren voos werd. De teelt van tweede gewassen gaf goede resultaten.

De opbrengst van de zich steeds uitbreidende pepercultuur was over het algemeen zeer bevredigend. De aaltjesziekte (zie K. V. 1911, kol. 29) vertoonde zich wederom in vele aanplantingen in de afdeelingen Ommelanden van Telokbetong en Katimbang en in de onderafdeeling Toelangbawang.

De klappercultuur onderging wederom eenige uitbreiding in de afdeelingen Katimbang en Semangka.

De cultuur van ficus elastica heeft in de Rebang-streek (onderafd. Toelangbawang) ingang gevonden; daarentegen moet de proef met deze cultuur in de afdeeling Semangka (zie K. V. 1911, kol. 30) als mislukt worden beschouwd. Uit de onderafdeeling Toelangbawang werden groote hoeveelheden balken en planken naar Batavia uitgevoerd.

De handel was levendig.

§ 8. PALEMBANG.

De veiligheid van personen en goederen liet over het algemeen weinig te wenschen over.

De inlandsche hoofden en ambtenaren beginnen meer zorg te wijden aan de opvoeding van hunne zonen en mannelijke aanverwanten.

De Islam bleef zich onder de heidensche bevolking gestadig uitbreiden. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 1305, tegen 784 in 1910.

De gezondheidstoestand was iets gunstiger dan in 1910, hoewel de cholera wederom talrijke slachtoffers eischte, zij het dan ook in mindere mate dan in dat jaar; het aantal aangetaste personen bedroeg 2017, van wie er 1248 overleden, tegen respectievelijk 7166 en 4362 in 1910. Overigens kwamen gevallen van koortsen, dysenterie, huidziekten, waterpokken en buikziekten voor.

Hoewel minder ongunstig dan in 1910, kon de gezondheidstoestand van het vee in 1911 toch nog niet bevredigend worden genoemd. In de onderafdeelingen Ogan Hilir en Lematang Oeloe eischte het miltvuur ook in 1911 een aantal slachtoffers onder de runderen en karbouwen; op het einde van dat jaar scheen de ziekte geweken, doch in Januari 1912 deden zich wederom een aantal gevallen met doodelijken afloop voor. De in de onderafdeeling Rawas opgetreden beenmergziekte (vgl. K. V. 1910, kol. 34) was in Mei 1911 tot stilstand gebracht. In de onderafdeeling Moearodoeo maakte de surrah onder de paarden een 16-tal slachtoffers; ook op andere plaatsen in het gewest werden gevallen van deze ziekte geconstateerd. Overigens deden zich nog eenige gevallen van mond- en klauwzeer, kwaden droes, sacharomycosis en wormziekte voor.

De uitvoer van getah melaboeai of djeloetoeng nam in 1911 af, tengevolge van de daling van den marktprijs (± 9½ millioen K.G., tegen ± 15¼ millioen K.G. in 1910). De handel in rijst en katoen was levendiger, een en ander als gevolg van de stijging der rijstprijzen en van den overvloedigen katoenoogst.

De uitkomsten van den rijstoogst waren nog gunstiger dan in 1910, doch de opbrengst was niet toereikend om in de behoefte aan rijst van de bevolking te voorzien, zoodat groote hoeveelheden moesten worden ingevoerd.

De koffiecultuur onderging eenige uitbreiding; de oogst was bevredigend.

§ 9. DJAMBI.

De politieke toestand bleef gunstig. De lang gezochte roover Bakir (zie K. V. 1911, kol. 29) werd in Oeloe Meranti Kapas (afd. Moearotembesi) bij de Palembangsche grens gesignaleerd. Men verdenkt hem van een daar gepleegden moord op een Palembangschen boschproductenzoeker. Uitgezonden patrouilles konden echter geen spoor van hem ontdekken.

Het aantal bedevaartgangers verminderde van 357 in 1910 tot 270 in 1911.

Met de verbetering van verbindingswegen te land en het opruimen van rivierhindernissen werd voortgegaan (zie K. V. 1911, kol. 30).

De uitkomsten van de rijstcultuur waren over het algemeen alleszins bevredigend. Het aanleggen van sawahs werd bevorderd en de bevolking gesteund in de verbetering van de bevloeiing. De koffie- en de tabakscultuur, in het bijzonder zich bepalend tot de onderafdeeling Koerintji, gaven gunstige resultaten. De inlandsche rubbercultuur breidde zich gestadig uit en begon hier en daar reeds wat op te leveren; van bestuurswege werden inlichtingen verschaft omtrent den meest voordeeligen afzet. De winning van boschproducten, waaronder voornamelijk rotan en getah-soorten, bleef overigens de voornaamste bron van inkomsten voor de bevolking.

De toestand van handel en scheepvaart wees op vooruitgang.

De veiligheid van personen en goederen liet weinig te wenschen over.

De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig.

De sedert November 1910 geheerscht hebbende veeziekten (miltvuur en surrah) in de afdeelingen Moeaotebo, Djambi en Moearotembesi, zoomede in de onderafdeelingen Moearoboengo en Bangko — vgl. K. V. 1911, kol. 30 — namen in den loop van 1911 een einde. De onderafdeeling Koerintji werd bezocht door surrah en veepest; van de 11 526 karbouwen gingen er 3752 verloren.

Ter bevordering van de vischvangst werden stappen gedaan voor de oprichting van eene vischinzoutingsloods te Moearosabo, met verstrekking van zout tegen verminderden prijs van gouvernementswege.

§ 10. OOSTKUST VAN SUMATRA.

De verhouding tot de inlandsche zelfbesturen liet ook in 1911 weinig te wenschen over.

In October 1911 overleed de waarnemende bestuurder van het landschap Tandjoengkasau; omtrent zijne vervanging is nog geen beslissing genomen.

In het begin van het verslagjaar werd eene grensquaestie tusschen de landschappen Tanahdatar en Tanahdjawa opgelost, hetgeen eveneens geschiedde met de bestaande geschillen tusschen de landschappen Tanahdatar, Lima Laras, Boga en Pasisir (Batoebara). Door den topografischen dienst is een begin gemaakt met het in kaart brengen van de verschillende landschapsgrenzen, waarbij zich soms de moeielijkheid voordeed, dat grenzen, die in de politieke overeenkomsten als natuurlijke waren aangeduid, op het terrein niet konden worden teruggevonden.

Tot ult. Maart 1911 hield Pang Manap (zie K. V. 1911, kol. 31) zich met eene kleine bende kwaadwilligen op in Boven-Besitang (afd. Langkat), waarna hij — na nog eenige Chineesche panglongs te hebben beroofd — naar Tamiang uitweek, waar de aldaar ageerende militaire patrouille geen aanraking met hem kon verkrijgen. In Februari 1912 vertoonde hij zich wederom in Langkat en beroofde eenige visschers aan den bovenloop van de Besitang. Eene den 25sten Februari plaats gehad hebbende berooving van de panglong der Chineesche houtkappers aan de Boven-Besitang wordt eveneens aan hem toegeschreven. In den nacht van 27 op 28 November 1911 beroofde eene 6 man sterke bende Gajosche kwaadwilligen een Chineesche panglong aan den bovenloop van de Balbalan-rivier en in den avond van 1 December trachtte die bende een rijsttransport te overrompelen, hetgeen echter mislukte. Eene onmiddellijk ingestelde achtervolging van de roovers had geen resultaat. Diezelfde bende deed in den nacht van 1 op 2 December d.a.v. een klewangaanval op eene militaire patrouille, welke aanval werd afge-

slagen ten koste van 7 gewonden aan onze zijde, terwijl de kwaadwilligen 3 dooden bekwamen. Van de zijde van het zelfbestuur van Langkat werd steeds de gewenschte medewerking ondervonden. Den 5den Februari 1912 kreeg eene patrouille van Laoe Balang, ter hoogte van Titi Teras, niet ver van Mardinding, aanraking met eene uit 7 man bestaande bende Alassers, waarbij één kwaadwillige werd neergelegd, en het bendehoofd Panglima Oedjan en 4 volgelingen gewond werden.

Een der beide bestuurders van het zelfbesturend landschap Sarinemba overleed in Augustus 1911. Hij is niet vervangen, zoodat het landschap sedert onder een eenhoofdig bestuur staat. In het zelfbesturend landschap Singingi werd Datoek Djela Soetan, een der twee bestuurders, op zijn verzoek, wegens hoogen ouderdom, van zijne waardigheid ontheven.

De veiligheid van personen en goederen was vrij bevredigend.

Het aantal bedevaartgangers bedroeg 372, tegen 264 in 1910.

Onder de heidensche bevolking in het gewest, met uitzondering van de Karo-landen, bleef de Islam zich langzaam uitbreiden, voornamelijk onder de Bataks in de benedenstreken van Bandar (onderafd. Simeloengoen), in de benedenlanden van Tanahdjawa en in de bergstreken van de onderafdeelingen Asahan en Laboehanbatoe. In de Karo-landen bleef de invloed van de zending toenemen; er gingen 99 Karo-Bataks tot het Christendom over. In de Deli-doesoens hadden een 45-tal bekeeringen tot het Christendom plaats, o. a. van eenige hoofden; in het landschap Poerba konden 42 inlanders voor het Christendom gewonnen worden, terwijl in de Serdang-doesoens 38 en in de onderafdeeling Simeloengoen 264 inlanders gedoopt werden, van wie verreweg de meesten in het om het Toba-meer gelegen gebied.

In Simeloengoen bleef de immigratie van lieden uit Toba, Silindoeng en Samosir toenemen; de meeste immigranten vinden als landbouwers werk. Het aantal uit Tapanoeli afkomstige gezinnen, dat zich nabij Pematang Siantar nederzette, steeg tot 350.

De gezondheidstoestand was niet gunstig. Pokken heerschten epidemisch in de Boven-Koealoe- en in de Marbau-streek en kwamen in het overige gedeelte van het gewest sporadisch voor; in het geheel stierven 101 personen aan die ziekte. Aan cholera overleden 928 personen, van wie 153 in de onderafdeeling Laboehanbatoe. De gezondheidstoestand van de dwangarbeiders in de Kampar Kiri-streek (zie K. V. 1911, kol. 32) was veel gunstiger dan in 1910.

Onder het vee in de onderafdeeling Karo-landen heerschten mond- en klauwzeer, piroplasmose en surrah, waaraan vele dieren bezweken. In de onderafdeeling Asahan, te Laboehanroekoe en op enkele ondernemingen in Beneden-Langkat kwam eveneens surrah voor, terwijl in de onderafdeeling Asahan gevallen van tuberculose onder het rundvee werden geconstateerd.

In den handel heerschte groote levendigheid, als een gevolg van de opening van een groot aantal nieuwe rubberondernemingen.

De rijstoogst was bevredigend, behalve in de afdeeling Bengkalis. De rijst wordt bijna uitsluitend geteeld op droge gronden, in het cultuurgebied voornamelijk op de afgeplante tabaksvelden. De pogingen van den sultan van Asahan om eene uitgestrekte alang alang-vlakte in zijn landschap voor den rijstbouw geschikt te maken (zie t. a. p.) werden niet voortgezet, wegens het gemis aan deskundige leiding.

De financieele resultaten van den tabaksoogst waren bevredigend.

Op verschillende ondernemingen in de onderafdeeling Padang en Bedagai wordt koffie geplant tusschen de heveaboomen, terwijl in de onderafdeeling Serdang de koffie-aanplant werd uitgebreid met robusta-koffie, waarvan betere resultaten worden verwacht dan van Liberia-koffie.

De loonende klappercultuur wordt meer en meer uitgebreid.

De marktprijzen van de boschproducten bleven laag, behalve van getah.

De uitvoer van gedroogde en gezouten visch bleef nagenoeg stationnair; die van garnalen verminderde aanzienlijk, terwijl die van trasi toenam.

§ 11. RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN.

De politieke toestand in het landschap Lingga-Riouw en onderhoorigheden bleef, na de afzetting van den sultan en de intrekking van de aanwijzing van Tengkoe Oemar tot tengkoe besar (vgl. K. V. 1911, kol. 33), gunstig. Tot voor korten tijd doken af en toe nog wel geruchten op over de terugkomst van den sultan, doch deze berichten oefenden geen merkbaren invloed uit op de bevolking. De schulden van den ex-sultan aan het Gouvernement werden hem kwijtgescholden, terwijl zijne particuliere schulden voor een goed deel door het Gouvernement werden betaald (vgl. K. V. 1911, kol. 34).

Bij de bevolking werd het vertrouwen in ons bestuur gaandeweg meer en meer bevestigd, hetgeen ten gevolge had dat het volksverloop (zie t.a.p.) geheel ophield en het grootste deel der uitgewekenen terugkeerde. Als bewijs van dat vertrouwen zij tevens vermeld dat op den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin iedereen zich beijverde om de Nederlandsche vlag uit te steken en aan de publieke vermakelijkheden deel te nemen, zelfs op het eiland Penjingat, waar nog verscheidene familieleden van den ex-sultan verblijven.

Aan den waarnemenden amir van Bintan, Hadji Jahaja bin Hadji Oemar, en aan den amir van Lingga, Radja Hadji Oesman, werd, als belooning voor den van hen ondervonden steun en de medewerking bij het regelen der toestanden na de afzetting van den sultan, de zilveren ster voor trouw en verdienste toegekend (Gouv. Bt. 17 Mei 1911 n°. 12).

De te weelderige formatie van den landschapsdienst werd door ontslag van overbodige functionarissen, onder toekenning van pensioen of uitkeering van zes maanden tractement in eens, belangrijk vereenvoudigd en tevens doelmatiger georganiseerd. De financieele positie van de districtshoofden werd verbeterd, terwijl eene nieuwe regeling van het rechtswezen tot stand kwam. Ook op agrarisch gebied werd meer regel en orde geschapen, o.a. met betrekking tot het grondbezit van vreemde oosterlingen. Aan het nog bestaande, tot minder gewenschte toestanden leidende apanagestelsel werd een einde gemaakt. Den rechthebbenden werd de gelegenheid gegeven hun recht te converteeren in eene landbouwconcessie, dan wel om tegen behoorlijke schadevergoeding daarvan afstand te doen.

Van het inlandsch zelfbestuur van Indragiri werd meer medewerking ondervonden dan tevoren. Bij Gouv. Bt. 24 Mei 1912 n°. 17 werd machtiging verleend om Radja Mahmoed als bestuurder van Indragiri te beëedigen en hem de korte verklaring te doen afleggen.

De politieke toestand in de Koeantan-districten bleef gunstig. Het militair detachement te Taloek werd opgeheven en voor een deel tijdelijk gelegerd te Rengat (Indragiri).

De veiligheid van personen en goederen liet weinig te wenschen over.

Het godsdienstig leven was, behalve in de Koeantan-districten, over het algemeen weinig opgewekt. De Islam breidde zich niet noemenswaard uit onder de heidensche bevolking van Indragiri en den Poelau Toedjoeh-archipel. In 1911 maakten 158 personen de bedevaart naar Mekka, tegen 113 in 1910.

Over het algemeen laten de hoofden zich nog weinig gelegen liggen aan de opvoeding van hunne kinderen en aanverwanten, waarop echter enkele inlandsche hoofden te Penjingat en de inlandsche gouvernements-ambtenaren en beambten eene gunstige uitzondering maken.

De gezondheidstoestand liet in 1911 te wenschen over. Er kwamen vele gevallen van malaria, dysenterie, beri-beri en

eenige gevallen van pokken voor, terwijl in de afdeeling Indragiri in hevige mate buikziekten heerschten, waaraan vele personen overleden. Ter hoofdplaats Tandjoengpinang deden zich een aantal cholera-gevallen voor, waarvan een 9-tal met doodelijken afloop.

In de maanden October, November en December 1911 had in de Koeantan-districten eene abnormaal groote sterfte onder de karbouwen plaats, hetgeen geweten moet worden aan de schrale weiden, waarheen het vee wegens de padi-aanplantingen was overgebracht.

De algemeene toestand van den handel was bevredigend. Tegen het einde van het jaar werd echter eenige belemmering ondervonden door de besmetverklaring van Singapore wegens pest.

De quantiteit van de verbouwde peper steeg aanzienlijk, terwijl de prijzen hooger waren dan in 1910.

De uitvoer van copra en klappers uit den Poelau Toedjoeh-archipel naar Singapore bleef belangrijk.

De rijstcultuur wordt alleen in de afdeeling Indragiri gedreven. Tengevolge van den abnormaal hoogen waterstand der rivieren gedurende de tweede helft van 1911 werd een groot deel van het te velde staande gewas verwoest. In verband hiermede verdubbelde de invoer van rijst ten behoeve van de binnenlanden van Indragiri.

Aan de rubbercultuur werd zoowel door Europeesche ondernemingen als door de bevolking uitbreiding gegeven.

Uit Indragiri werd weder veel rotan en getah djeloetoeng naar Singapore uitgevoerd.

De uitkomsten van de zeevischvangst gaven reden tot tevredenheid.

§ 12. BANKA EN ONDERHOORIGHEDEN.

Het aantal uit China geïmporteerde mijnwerkers bedroeg in 1911 ruim 20 000. Van het Chineesch geheim genootschap „Sam Tiam Foei" werd niets vernomen.

Als gevolg van eene te Soengailiat tusschen de inlandsche en Chineesche bevolking bestaande veete, ontstonden met inlandsch nieuwjaar ongeregeldheden van eenigszins ernstigen aard; bij het herstel van de orde werd een korporaal van de gewapende politie gedood. In April 1912 verzetten zich een aantal Chineesche mijnwerkers tegen eene voor passencontrole en mijnbezoek uitgezonden patrouille gewapende politie; na herhaalde vruchtelooze sommatie van de belhamels, was de politie verplicht van hare wapens gebruik te maken, tengevolge waarvan een Chinees gedood en een zwaar gewond werd. Rustverstoring had daarna niet méer plaats.

Door de inlandsche hoofden en ambtenaren wordt over het algemeen weinig, doch door de Chineesche — uithoofde van hunne meerdere gegoedheid — veel aan de opvoeding van hunne zonen en mannelijke verwanten ten koste gelegd. Sommigen zenden hunne kinderen naar Europa, terwijl anderen hunne verwanten de Hollandsche of Hollandsch-Chineesche scholen doen bezoeken.

De gezondheidstoestand was gunstiger dan in 1911; 823 Chineesche mijnwerkers werden door beri-beri aangetast, tegen 1260 in 1910. Buikziekten en koortsen kwamen in de maanden Augustus, September en October gedurende de langdurige droogte veelvuldig voor.

In de districten Muntok en Djeboes heerschte gedurende enkele maanden mond- en klauwzeer onder het vee, welke ziekte evenwel spoedig bedwongen werd.

De handel nam in bloei toe.

De uitkomsten van den rijstoogst waren minder gunstig dan in 1910. Het aantal personen, dat zich met de rijstcultuur bezighoudt, neemt af. De Preanger landbouwer (zie K. V. 1911, kol. 34) bleef zijne voorlichting geven in zake rijstcultuur op sawahs in het district Pangkalpinang.

De op aansporing van het bestuur steeds uitgebreid wordende gambircultuur leverde der inlandsche bevolking eene flinke winst op.

De peperaanplantingen ondergingen opnieuw uitbreiding als gevolg van de goede prijzen welke voor het product bedongen werden. Het gebrek aan goede mest voor deze cultuur bleef zich echter doen gevoelen.

De aanplant van jonge klapperboomen had wederom veel te lijden door wilde varkens.

§ 13. BILLITON.

Van de werking van geheime Chineesche genootschappen werd ook in 1911 niets vernomen.

Onder de Chineezen en de heidensche Sekahs vond wederom eenige uitbreiding van den Islam plaats. Het aantal Christen-Chineezen bedroeg 48, allen Roomsch-katholieken.

De algemeene gezondheidstoestand was goed. Gedurende de laatste maanden van 1911 heerschte in Manggar eene goedaardige malaria-epidemie.

De algemeene toestand van den handel was gunstig.

De uitkomsten van den rijstoogst waren bevredigend.

De klapperaanplantingen werden wederom uitgebreid.

Over den oogst van tweede gewassen, waaronder de ketella pohon of oebi menggala een voorname plaats inneemt, viel niet te klagen.

De uitvoer van damar en pinangnoten verminderde, terwijl die van rotan en tripang toenam.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren minder goed dan in 1910, als een gevolg van het sterk en lang doorstaan van den westmoeson, gedurende welken tijd de vischvangst in het groot beoefend wordt. De invoer van gezouten visch nam dientengevolge weder toe.

§ 14. WESTERAFDEELING VAN BORNEO.

De aanrakingen met Serawak bleven ook in 1911 van vriendschappelijken aard.

In October 1911 werd in het landschap Sanggau eenig lijdelijk verzet tegen de bevelen van het inlandsch zelfbestuur ondervonden, hetwelk wordt toegeschreven aan het intrigeeren tegen den persoon van den zelfbestuurder door een thans op Java vertoevend, gewezen landsgroote van Sanggau. Na een kort verblijf van eene militaire patrouille in dat landschap kwam aan het verzet een einde.

In het bestuur over het landschap Sekadau (zie K. V. 1911, kol. 36) werd, in overleg met de landsgrooten en de Maleische en Dajaksche hoofden, voorzien door de benoeming van eene uit vier leden bestaande bestuurscommissie, welke de korte verklaring aflegde.

Tot bestuurder van Koeboe (zie t. a. p.) werd benoemd Sjarif Dzin ibn' oel Marchoem Sjarif Ismail, die in September 1911 de korte verklaring aflegde.

De bestuurder van Sintang (zie t. a. p.) bracht intijds eene verandering ten goede in zijne houding, tengevolge waarvan hem de gelegenheid is gegeven alsnog te toonen dat hij werkelijk met ernst de belangen van zijn landschap wil behartigen. In October 1911 legde hij de korte verklaring af.

Door den panembahan van Soekadana, Tongkoe Andoet, met wien in 1911 onderhandelingen werden geopend tot herziening van de politieke verhouding van zijn landschap, werd eveneens de korte verklaring geteekend.

De onderhandelingen met het zelfbestuur van Pontianak tot vernieuwing van het politiek contract (zie t. a. p.) werden met succes ten einde gebracht, terwijl ook de herziening van de politieke verhouding tot de overige meer belangrijke zelfbesturende landschappen haar beslag kreeg. Achtereenvolgens werden de met de zelfbesturen van Pontianak, Sambas, Mampawa, Landak, Sanggau, Tajan en Matan gesloten nieuwe politieke contracten door de Regeering goedgekeurd en bekrachtigd (Gouv. Btn. 8 Jan. 1912 nos. 44 en 46 en 15 Jan. 1912 nos. 74 t/m 78), hetgeen evenwel geschiedde onder het voorbehoud dat alsnog zou worden ingestemd met eenige door Haar noodig geoordeelde veranderingen; door de zelfbesturen van Pontianak, Sambas en Mampawa is sedert aan het gesteld voorbehoud voldaan (Gouv. Btn. 26 Maart 1912 n°. 23, 9 Mei 1912 nos. 25 en 24). Tevens kon worden overgegaan tot de goedkeuring en bekrachtiging van de door de zelfbesturen van Silat, Salimbau, Piasa, Djongkong, Soehaid, Sekadau, Koeboe, Soekadana, Simpang (Gouv. Bt. 15 Jan. 1912 n°. 79) en Sintang (Gouv. Bt. 5 Febr. 1912 n°. 1) afgelegde korte verklaringen.

Ter gelegenheid van den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin is de sultan van Sambas benoemd tot commandeur in de Orde van Oranje-Nassau.

Met uitzondering van die in Sambas, wordt door de zelfbestuurders en andere inlandsche hoofden en ambtenaren nog weinig aan de opvoeding van hunne zonen en mannelijke nakomelingen ten koste gelegd.

De veiligheid van personen en goederen was over het algemeen bevredigend; alleen in de afdeeling Soengaikakap met hare sterke Boegineesche bevolking liet zij te wenschen over.

De gezondheidstoestand was over het algemeen niet gunstig. Behalve koortsen en buikziekten, welke nagenoeg het geheele jaar heerschten in de afdeelingen Sambas, Soekadana, Landak en Sintang, kwamen ook sporadisch gevallen van pokken voor, waarvan enkele met doodelijken afloop. Onder de kinderen in de onderafdeeling Singkawang eischte eene borstaandoening, gepaard met koorts, vele slachtoffers. In de eerste helft van 1911 heerschte beri-beri in de afdeelingen Soengaikakap (speciaal onder de op eene onderneming tot boschexploitatie werkende contractkoelies), Soekadana en Landak, aan welke ziekte 36 personen stierven. In de tweede helft van 1911 brak eene cholera-epidemie uit, waarvoor alleen de afdeeling Landak gespaard bleef. Ter bestrijding van de ziekte werden cholera-brigades ingesteld, ten einde den aangetasten personen hulp te verleenen, de woningen dier lieden te desinfecteeren en de lijken der overledenen te wasschen en te begraven.

Ziekten onder het vee kwamen niet voor.

De handel was wederom vrij levendig. Het bedrag der geheven in- en uitvoerrechten was belangrijk hooger dan in 1910.

De uitkomsten van den rijstoogst waren zeer slecht, als gevolg van het lang aanhouden van de regens, waardoor men den voor het planten op de ladangs geschikten tijd ongebruikt moest laten voorbijgaan, en van het lang aanhouden van de droogte daarna, waardoor het gewas verschroeide. In de onderafdeeling Melawi was de mislukking van dien aard dat de bevolking gebrek leed en tot de verstrekking van rijst van gouvernementswege moest worden overgegaan. De sawahs in de afdeelingen Sambas en Landak gaven evenwel een ruime opbrengst.

De klappercultuur, welke hoofdzakelijk in handen is van Chineezen, Maleiers en Boegineezen, gaf een bevredigenden oogst.

De cultuur van gambir in de afdeelingen Sambas en Landak bleef stationnair; de productie was hooger dan in 1910.

De zich langzamerhand uitbreidende pepercultuur wordt hoofdzakelijk gedreven in de onderafdeelingen Singkawang en Lara en Loemar (afd. Sambas), terwijl ook in de afdeeling Landak eenige pepertuinen worden aangetroffen. De uitkomsten van deze cultuur, welke zich bijna uitsluitend in handen van Chineezen bevindt, waren, dank zij de vrij hooge prijzen, bevredigend.

De sagocultuur is alleen van eenige beteekenis in de afdeelingen Pontianak en Ommelanden en Sambas. De uitvoer van het product geschiedde in ongeveer gelijke hoeveelheid als in 1910.

De cultuur van pinangnoten, in de afdeelingen Sambas, Pontianak en Ommelanden en Soengaikakap, bleef op dezelfde hoogte. De uitvoer van pinangnoten nam eenigszins toe; de marktprijzen waren evenwel laag.

De inzameling van boschproducten blijft een van de voornaamste middelen van bestaan der bevolking. Van den oogst van tengkawang worden zeer groote verwachtingen gekoesterd; de uitvoer van tengkawang-pitten bedroeg meer dan het dubbele van het in 1910 uitgevoerde; de prijzen waren zeer hoog. De andere voornaamste boschproducten, die uitgevoerd werden, waren getahpertja, djeloetoeng, gom-copal, gomdamar, gomelastiek, lakahout, rotan en was.

De cutchfabriek van de Koeboe-houtkapmaatschappij (zie K. V. 1911, kol. 38) voerde voor een kleiner bedrag aan cutch uit dan in 1910, terwijl de cutch-fabriek te Poelau Datoek (zie t. a. p.) op ult. Maart 1911 wederom gesloten werd.

De zeevischvangst bleef van weinig beteekenis.

Uitbreiding van het Mohammedanisme onder de heidensche Dajaks had in geringe mate plaats. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 513, tegen 656 in 1910.

De arbeid van de Roomsch-katholieke missie van de Capucijner-orde onder de Dajaksche en Chineesche bevolking had bevredigende resultaten. Behalve te Pontianak, Singkawang en Pamangkat, zijn staties van de „Vereeniging der Paters Capucijnen" gevestigd in de onderafdeeling Semitau, te Nangah Sedjiram en te Landjak. In de onderafdeeling Pamangkat heeft de missie een drietal kerken opgericht, nl. te Pamangkat, te Sempadang en te Plandjau; op laatstgenoemde plaats tevens een school voor Dajaksche kinderen. Van de Batang Loepar-Dajaks (zie t. a. p.) volgen thans een tiental kinderen te Landjak het onderwijs.

De Protestantsche missie, uitgaande van de „American Methodist Episcopal Church" te Singkawang, staat onder leiding van een zendeling — die zich tevens bezighoudt met het geven van onderwijs aan Chineesche kinderen —, bijgestaan door een Chineeschen hulpprediker.

§ 15. ZUIDER- EN OOSTERAFDEELING VAN BORNEO.

Gedurende het thans te behandelen tijdvak kwamen weder een paar snelzaken voor tusschen in ons gebied en in Serawak wonende Dajaks. In Augustus 1911 werden in de onderafdeeling Boven-Mahakam aan de Temeha-rivier, eene zijrivier van de Soengai Boh, twee uit de Serawaksche kampong Moendjoeng afkomstige Dajaks gesneld door lieden van den stam der Oema-Bem-Danom uit het Apo Kajan-gebied, omdat de Hebans — onder welken naam de Dajaks uit Serawak in de Apo Kajan bekend staan — hen met vergiftigde pijlen beschoten hadden. De volgens de adat aan de achtergebleven betrekkingen der verslagenen verschuldigde bloedprijs (pati njawa) werd aan het Serawaksche bestuur overgemaakt. In Februari 1912 werden 12 lieden van den zwervenden stam der Poenan-Boesang-Dajaks aan de Kai (zijvier van de Baloei) in het Serawaksche gebied door Hebans gesneld, welke zaak nog in onderzoek is.

In Pasir gaf de houding der vroegere grooten — van wie er weder een (Pangeran Ratoe Agoeng) kwam te overlijden — geen aanleiding tot klachten.

Den 4den April 1912 ontstond, naar aanleiding van een twist tusschen een Chinees en een Bandjarees, te Balikpapan (afd. Koetei en de Noordoostkust van Borneo) eene vechtpartij tusschen Chineezen en inlanders, waarbij twee Chineezen gedood en eenige andere personen gewond werden. In afwachting van de resultaten van het onderzoek naar die botsing weigerden de Chineesche contractanten te arbeiden, tengevolge waarvan een toestand van spanning ontstond. De aankomst van eene onmiddellijk derwaarts gedirigeerde troepenmacht en van een oorlogsschip was evenwel voldoende om de rust te doen wederkeeren.

Na de instelling (April 1911) van het civiel bestuur te Long Nawan (zie K. V. 1911, kol. 40), vertrok de kapitein van den generalen staf P. VAN GENDEREN STORT uit het Apo Kajan-gebied, ten einde een verkenningstocht in de Tidoengsche landen te ondernemen, waarvan in 1910 reeds een deel door den civielen gezaghebber van Boeloengan bezocht was (zie t.a.p.). Achtereenvolgens bezocht de genoemde stafofficier het Poedjoengan-gebied en Lepo-Maoet (aan de Boven-Bahau), waarna hij de Bahau- en Kajan-rivieren afzakte tot Tandjoengselor (Juli 1911), van waar de tocht over zee werd voortgezet naar Sembakoeng tot het verkennen van het stroomgebied der Sembakoeng-, Seboekoe- en Seminggaris-rivieren. In het laatst van December 1911 was de exploratie afgeloopen.

De werkzaamheden van den civielen gezaghebber te Long Nawan bepaalden zich tot het bezoeken van alle kampongs in de eigenlijke Apo Kajan, de landstreek waarover het stamhoofd der Oema Sau, Pingang Sorang, algemeen als hoofd erkend wordt. De gezindheid en de houding van de hoofden bleven ook na de eerste ontmoeting gunstig, doch hun gezag en overwicht op de bevolking bleken veelal zeer gering, zoodat de civiele gezaghebber dikwijls persoonlijk moest optreden om zijne bevelen te doen uitvoeren. Inzonderheid kwam dit gemis aan gezag aan het licht bij het requireeren van roeiers en dragers voor de transporten, doch voor andere diensten ten behoeve van het Gouvernement, o. a. het verzamelen van houtwerken voor het etablissement, toonde de bevolking zich zeer bereidwillig. Aangezien de te vorderen diensten voor den opvoer van vivres uit Long Iram en het transport der van de Apo Kajan afgeloste militairen op den duur een te zwaren druk op de bevolking zouden uitoefenen, werd voor dat doel een korps vaste roeiers, ter sterkte van 80 man, in dienst gesteld (Gouv. Bt. 1 Febr. 1912 n°. 26). Voorts werd in het belang van de nieuwe bestuursvestiging een opnemer aangewezen, ten einde een tracé te zoeken voor een weg van de Mahakam-rivier naar het Apo Kajan- en Poedjoengan-gebied, dan wel voor eene verbinding van de genoemde landstreken met Tandjoengselor langs de Kajanrivier. Het transport van Long Iram naar de Apo Kajan geschiedt thans nagenoeg geheel te water, doch ondervindt, in verband met tallooze rivierhindernissen, vele moeielijkheden.

De gezindheid van de bestuurders en landsgrooten in de zelfbesturende landschappen jegens het Gouvernement liet niets te wenschen over. Behalve in de landschappen Koetei en Sambalioeng, werd van hen echter nog geen voldoende medewerking ondervonden bij het streven van het Europeesch bestuur om betere toestanden in het leven te roepen.

Bij Gouv. Bt. 26 Sept. 1911 n°. 17 is in Koetei de landsgroote Pangeran Mangkoe Negoro, oudste halfbroeder van den overleden bestuurder, tot regent van het landschap aangesteld tot aan het tijdstip van meerderjarigheid van den aangewezen opvolger in het bestuur Adji Mohamad Parikesit. De door den regent gepasseerde akte van verband en de hem uitgereikte akte van erkenning en bevestiging zijn goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouv. Bt. 12 Maart 1912 n°. 16.

Nadat de uit Kota Waringin afkomstige vorstentelg Oeti Bakri (zie K. V. 1909, kol. 59) in 1910 te Singapore was overleden, is zijne partij in dat landschap geheel verloopen.

Zooals in K. V. 1907, kol. 56 werd medegedeeld, werd in den loop van 1906 door het zelfbestuur van het landschap Pegatan en Koesan het verzoek gedaan om invoering van rechtstreeksch bestuur aldaar, op welk verzoek, om verschillende redenen, niet dadelijk werd ingegaan. Inmiddels overleed de radja van het landschap in Juli 1908 (zie K. V. 1909, kol. 60) en werd, bij ontstentenis van een aangewezen opvolger, het bestuur opgedragen aan twee landsgrooten. Onder dat voorloopig zelfbestuur, hetwelk door onderlinge verdeeldheid weinig invloed op den gang van zaken vermocht uit te oefenen, werden de heerschende misstanden in het landschap zoo onhoudbaar, dat de landsgrooten en voornaamste ingezetenen dringend verzochten de inlijving daarvan bij het rechtstreeks bestuurd gebied zoo spoedig mogelijk te doen plaats vinden. Aangezien het landschap een geheel door direct bestuursgebied ingesloten strook van geringe oppervlakte vormt en er hoegenaamd geen kans bestaat om het zelfbestuur te hervormen tot een bruikbaar medewerker bij het scheppen van betere toestanden, is, nadat daartoe bij K. B. 15 Juli 1911 n°. 58 machtiging was verleend, aan het herhaalde verzoek van het zelfbestuur voldaan en het landschap met ingang van 1 Juli 1912 bij het rechtstreeks bestuurd gebied ingelijfd (Ind. St. 1912 n°. 312).

De Islam bleef zich in de Dajaksche streken van het gewest gestadig uitbreiden. Het aantal bedevaartgangers bereikte in 1911 eene ongekende hoogte (2271, tegen 955 in 1910).

De Roomsch-katholieke missie van de Capucijner-orde, welker arbeidsveld zich uitstrekt over de afdeeling Koetei en de Noordoostkust van Borneo, opende eene kleine school te Laham in de onderafdeeling Boven-Mahakam, welke door 33 Dajaksche kinderen bezocht wordt. De Protestantsche missie, uitgaande van het Rijnsche Zendinggenootschap, bereikte goede resultaten; een vrij groot aantal Dajaks ging tot het Christendom over.

De nog minderjarige toekomstige bestuurders van Koetei en Sambalioeng bleven, onder toezicht van den adviseur voor inlandsche zaken, hunne studiën te Batavia voortzetten. Twee districtshoofden laten hunne zonen de school tot opleiding van inlandsche ambtenaren te Bandoeng volgen, terwijl twee zonen van een landsgroote van het voormalige landschap Pegatan en Koesan de lessen aan de opleidingsschool te Makasser bijwonen. De meeste hoofden bepalen er zich echter toe om hunne zonen de inlandsche scholen te doen bezoeken.

De veiligheid van personen en goederen was over het algemeen bevredigend.

De gezondheidstoestand was, evenals in 1910, niet gunstig. De cholera eischte vrij veel slachtoffers, voornamelijk in de tweede helft van het jaar; in het geheel overleden 1940 personen aan deze ziekte. Beri-beri kwam voor in de afdeelingen Koetei en de Noordoostkust van Borneo, Pasir, Amoentai en Sampit, in welke laatste afdeeling 35 personen aan die ziekte bezweken. In de eerste helft van 1911 heerschte in de Apo Kajan eene ziekte, veel overeenkomst hebbende met influenza, waaraan verscheidene personen stierven. In de onderafdeeling Boven-Mahakam trad onder de Dajaks eene door hen ,,soegang'' genoemde ziekte op met een snel en doodelijk verloop.

Onder den veestapel kwamen geen ziekten voor, doch in de onderafdeeling Tanahlaoet stierven verscheidene runderen en

paarden door gebrek aan voedsel en het gebruik van slecht drinkwater, een gevolg van abnormale droogte.

In den handel bleef eene minder opgewekte stemming heerschen, tengevolge van de lage marktprijzen der voornaamste uitvoerproducten, de langdurige droogte — waardoor de afvoer van boschproducten zeer werd bemoeielijkt — en den onvoldoenden rijstoogst. De economische toestand van de bevolking is dan ook hier en daar achteruitgegaan.

In de afdeelingen Bandjermasin en Ommelanden, Kandangan en Amoentai, waar de bevolking in geringe mate afhankelijk is van de inzameling van boschproducten, teekende de mindere welvaart zich niet zoo scherp af. In de zelfbesturende landschappen van het gewest was de economische toestand der bevolking bevredigend. De uitvoer van verschillende getahsoorten nam in het algemeen belangrijk af; die van rotan, grootendeels afkomstig van door de bevolking zelf aangelegde tuinen, nam allerwegen toe. De hoeveelheid uit Bandjermasin en Tandjoengredeb uitgevoerde copra was kleiner dan in 1910; uit Samarinda en Kota Baroe viel echter een toenemende uitvoer te constateeren. Ruwe Kaapsche diamant en edelgesteenten van Ceylon, bestemd om in de diamantslijperijen te Martapoera te worden geslepen, werden in kleinere hoeveelheden dan in 1910 ingevoerd.

De uitkomsten van den rijstoogst waren, zooals reeds werd gezegd, over het algemeen ongunstig, zoodat de invoer van rijst zeer belangrijk toenam. De oogst mislukte grootendeels in de afdeeling Bandjermasin en Ommelanden, in de districten Tjengal, Menoenggoel en Sampanahan van de afdeeling Tanahboemboe en in een twaalftal kampongs van het district Amandit (afd. Kandangan).

Door de langdurige droogte werden in de afdeeling Tanahboemboe geen gunstige resultaten met de pepercultuur verkregen, zoodat van dat product veel minder werd uitgevoerd dan in 1910. In het district Balangan (afd. Amoentai) was de oogst bevredigend.

De klapperaanplantingen ondergingen ook in 1911 uitbreiding, voornamelijk in de kuststreken.

De rubbercultuur (zie K. V. 1911, kol. 42) leverde nog geen noemenswaardig product op.

De uitkomsten van de vischvangst waren zeer gunstig; aan gedroogde visch werd 284 890 K.G. uitgevoerd, tegen 81 664 K.G. in 1910.

§ 16. CELEBES EN ONDERHOORIGHEDEN.

De politieke toestand liet in het direct bestuurd gebied niets te wenschen over en was in de zelfbesturende landschappen over het algemeen bevredigend.

De verblijfplaats van den zeeroover Hadji Hasan (zie K. V. 1911, kol. 41), van wien overigens geen overlast werd ondervonden, is nog immer niet met zekerheid bekend.

In April 1911 trad te Gilirang (distr. Bettempola, onderafd. Wadjo), onder aanvoering van den geestdrijver La-Bagoe, eene bende op, bestaande uit 7 met badiks gewapende lieden, welke trachtte den inlandschen assistent, die zich daar voor den belastingaanslag bevond, te vermoorden en de bevolking tot verzet tegen het gezag aan te sporen. Bij eene poging om de bende te ontwapenen, pleegde zij verzet, bij welke gelegenheid een harer leden werd gedood en La-Bagoe dusdanig gewond werd, dat hij aan de bekomen wonden overleed. De overige kwaadwilligen werden gearresteerd, waarna de rust terugkeerde. Een soortgelijk geval deed zich in Juni 1911 voor, en wel in de kampong Lapadjoeng, in de onderafdeeling Sopeng, op korten afstand van de onderafdeelingshoofdplaats. Door spoedig ingrijpen werd de beweging in hare geboorte onderdrukt, zoodat de voorgenomen aanval op de bestuursvestiging te Watan Sopeng verijdeld werd. De geestelijke leider Ambo Sida en de voornaamste deelnemers werden zonder verzet gearresteerd. Beide rustverstoringen moeten geweten worden aan geestdrijverij, welke zich onder de Boegineezen, vooral in tijden van epidemieën, pleegt voor te doen.

In de onderafdeelingen Barroe en Sopeng werd de bekende geestdrijver Daeng Pabarang (vgl. K. V. 1911, kol. 42) wederom tevergeefs gezocht. In den laatsten tijd moet hij zich aangesloten hebben bij de rooverbende van Andi Panambang, op wier rekening een viertal rampokpartijen in de onderafdeeling Sopeng moeten worden gesteld.

In Augustus 1911 werden tegen La-Djalante, bastaardzoon van wijlen Aroe Padali, hoofdvorst van Wadjo, verschillende aanwijzingen verkregen van schuld aan tal van in de laatste jaren in die onderafdeeling gepleegde misdrijven, waarom hij in hechtenis genomen en in het belang van het onderzoek naar Makasser opgezonden werd. Ten einde elke poging te kunnen verijdelen, welke tot zijne bevrijding mocht worden aangewend door zijn talrijken, uit slechte elementen bestaanden aanhang en zijne invloedrijke familieleden, had de arrestatie plaats met behulp van eene militaire patrouille uit Pampanoea, die, met een deel der te Singkang gelegerde gewapende politiedienaren, gedurende eenigen tijd in de onderdistricten Tempe, Tantjoeng, Lowa en Anabanoea patrouilleerde, in welke streken La-Djalante's invloed het grootst was. Bij die gelegenheid werd op verschillende misdadigers de hand gelegd, terwijl zich enkele andere vrijwillig meldden. Ook in de onderdistricten Oegie en Lioe der onderafdeeling Wadjo en in het district Mario-ri-awa der onderafdeeling Sopeng, welke vroeger eveneens behoord hadden tot de invloedsfeer van La-Djalante, werd gepatrouilleerd en, dank zij ook de medewerking van enkele hoofden, was twee maanden na de arrestatie van La-Djalante de veiligheid in de onderafdeeling Wadjo in belangrijke mate verbeterd.

De door I Djondjo Kraeng Lembangparang, aroe van Barroe, op 22 Augustus 1910 en door E. Tanri, bestuurster van Rapang, op 16 Augustus 1909 afgelegde korte verklaringen werden goedgekeurd en bekrachtigd respectievelijk bij Gouv. Btn. 27 Dec. 1911 n°. 40 en 10 Nov. 1911 n°. 21.

Gedurende de maanden September tot December 1911 werden de onderafdeelingen Pinrang en Enrekang onveilig gemaakt door eene rooverbende onder La-Padoe en La-Maha. Na de gevangenneming van den eerste en den dood van den tweede verliep de beweging.

Den 16den Juli 1911 overleed de sultan van Boeton, Moehamad Adiloerrahiem. Tot zijn opvolger is, onder voorwaarde dat hij de korte verklaring zal afleggen, bij Gouv. Bt. 7 Febr. 1912 n°. 71 aangewezen de in Augustus 1911 door den hoogen adel van het landschap als zoodanig gekozen Moehamad Hoesain, broeder van den in 1904 overleden sultan Moehamad Oemar Kaiamoedin IV, en tot dusver sapati (rijksbestuurder) van het landschap.

Op den vasten wal van Banggai kwam nog een geval van koppensnellen voor. Het gelukte eene militaire patrouille de daders, een zevental, bij verrassing in handen te krijgen.

In October verwekte zeker I Lande eenige onrust onder de Towana in Noord-Boengkoe. Voorgevende door de godheid (la moa) bezield te zijn, wist hij veel volk om zich te verzamelen door de belofte dat hij geld en rijst zou geven. Ook schijnt hij van verzet tegen het Gouvernement te hebben gesproken. De beweging verliep vanzelf toen der bevolking bleek dat hij zijne belofte niet nakwam. De man werd gevangen genomen. In dezelfde maand werd ook in het zuiden der onderafdeeling Kandari door geestelijke bijeenkomsten eenige opwinding onder de bevolking verwekt. Een begin van plaatselijk verzet kon evenwel dadelijk onderdrukt worden. Ook te Kintam (Banggai) werd eene buitengewone raadpleging van de geesten (makandjin) voorbereid, ten einde het middel te vinden om de regens te doen doorbreken. Niet onwaarschijnlijk bestaat er verband tusschen de bedoelde gebeurtenissen en de schaarschte aan voedingsmiddelen, welke door de langdurige droogte dreigde te ontstaan.

De veiligheid van personen en goederen bleef over het algemeen nog te wenschen overlaten. De slechte resultaten van den rijstoogst oefenden een nadeeligen invloed uit op de criminaliteit.

De Islam bleef onder de heidensche stammen in Midden-

en Oost-Celebes en in het zuidoostelijk schiereiland geleidelijk vorderingen maken. Het aantal bedevaartgangers bedroeg 846, tegen 348 in 1910.

Een aantal zonen en verdere bloedverwanten van inlandsche hoofden en ambtenaren in de gouvernementslanden bezochten de verschillende onderwijsinrichtingen, waaronder de in 1910 geopende opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren. In Boni beginnen de hoofden voor hunne kinderen gebruik te maken van de landschapsscholen.

De gezondheidstoestand was over het algemeen niet gunstig; alleen de afdeelingen Mandar en Oost-Celebes maakten hierop eene uitzondering. Koortsen en buikziekten kwamen vrijwel over het geheele gewest voor, de cholera eischte slachtoffers in de afdeelingen Makasser, Bonthain en Boni, zoomede in de onderafdeeling Palopo, waar ook de pokken in vrij hevige mate heerschten.

Behalve in de afdeelingen Bonthain en Boni, was de binnenlandsche handel zeer levendig, vooral in de afdeelingen Pare Pare en Mandar en de onderafdeeling Palopo.

De uitkomsten van den rijstoogst waren over het algemeen zeer onbevredigend. In de afdeeling Boni mislukte de oogst, behalve in de onderafdeelingen Barroe en Sopeng; in de onderafdeeling Djeneponto (afd. Bonthain) kwam van den rijstoogst nagenoeg niets terecht. Eene gunstige uitzondering maakten de onderafdeelingen Pangkadjene en Maros van de afdeeling Makasser en de afdeeling Mandar, waar de oogst zeer goed, en de geïrrigeerde vlakte van de onderafdeelingen Bonthain en Boeloekoemba, waar hij bevredigend was.

De resultaten van de koffiecultuur waren in de afdeeling Bonthain bevredigend, niettegenstaande de weinige zorg die de eigenaren aan het onderhoud van de tuinen besteden. In de Toradja-landen waren de uitkomsten goed, terwijl in Boni eenige kleine aanplantingen werden aangelegd. De voornaamste andere landbouwproducten gaven reden tot tevredenheid, behalve de maïs, waarvan de oogst in de afdeelingen Boni en Bonthain veel te wenschen overliet en in de onderafdeelingen Saleier en Djeneponto totaal mislukte.

De inzameling van boschproducten (damar en rotan) bleef toenemen.

De zeevischvangst leverde een ruim beschot op; groote hoeveelheden gedroogde visch konden naar Singapore worden uitgevoerd.

§ 17. MENADO.

De politieke toestand was in 1911 gunstig.

De op kosten van het zelfbestuur van Bolaang Mongondou aan te leggen weg van de kust naar Kotabangoen kwam, ondanks de bij dat werk ondervonden moeielijkheden (vgl. K. V. 1911, kol. 45), bijna geheel gereed.

In de afdeeling Midden-Celebes werden rust en orde niet verstoord. Vele hoofden van bergkampongs in de onderafdeeling Paloe, die tevoren alle aanrakingen met het bestuur zooveel mogelijk hadden vermeden, verleenden in 1911 medewerking bij de registratie van hunne onderhoorigen en volgden de van bestuurswege gegeven bevelen betreffende de heerendiensten vrij goed op. De bevolking zelve verleende hulp bij het opvatten van misdadigers; o. a. werd door eene bevolkingspatrouille de hand gelegd op den hoofdschuldige aan de brandstichting te Paloe in December 1910 (zie t.a.p.), met name Tandalonggo, die door de inheemsche rechtbank tot 20 jaar dwangarbeid in den ketting veroordeeld werd. Het hoofd der kwaadwilligen in het gebied der To Laranggonaoe (landschap Lando, onderafd. Parigi), Tome Laboe, werd op 7 Januari 1912 door eene patrouille gearresteerd. Hij overleed kort daarna aan eene bij eene poging tot ontvluchting bekomen verwonding.

De stelselmatige verkenning van de in dit gewest nog weinig of in het geheel niet bekende streken, onder leiding van een stafofficier (zie K. V. 1911, kol. 47), werd ook in 1911 voortgezet. Door de verkenningscolonne werd de Pekawastreek bezocht, waar de toestanden over het algemeen gunstig werden bevonden. De uitvoering van de door den leider der colonne gegeven bevelen liet evenwel nog te wenschen over.

Goedgekeurd en bekrachtigd werden de korte verklaringen, afgelegd door de bestuurders van Kandhar Taroena, Manganitoe (Gouv. Bt. 6 Juni 1911 n°. 9), Taboekan, Tagoelandang (Gouv. Bt. 20 Juni 1911 n°. 12), Napoe (Gouv. Bt. 19 Dec. 1911 n°. 28) en Tawaeli (Gouv. Bt. 4 Mei 1912 n°. 8) [1]. De in 1910 overleden zelfbestuurder van Bantjea en Poeoemboto, Oema-ing-Golo (zie t. a. p.) werd niet vervangen; bij Gouv. Bt. 27 Dec. 1911 n°. 9 werden deze landschappen samengevoegd met het zelfbesturend landschap Lage, onder den naam Lage. De zelfbestuurder van Malenge en Bobongko, Siangka, werd bij Gouv. Bt. 13 Juni 1911 n°. 37, op zijn verzoek, eervol van die waardigheid ontheven; een vervanger is tot dusver nog niet aangewezen.

[1] De beide laatstbedoelde korte verklaringen waren respectievelijk in Juli 1911 en Januari 1912 door de nieuw opgetreden bestuurders, Kabo en I-Iato alias Tome Intje Saleh onderteekend.

Met uitzondering van de zelfbestuurders in Midden-Celebes en op de Talaud-eilanden, wordt door bijna alle hoofden in het gewest veel ten koste gelegd aan de opvoeding van hunne zonen, die de zoogenaamde hoofdenschool te Tondano, de Menadosche school of een der openbare Europeesche lagere scholen bezoeken.

Ook in 1911 breidde de Islam zich eenigermate uit in de afdeelingen Menado (landschappen Taboekan en Tagoelandang der onderafdeeling Sangi-eilanden), Bolaang Mongondou en Midden-Celebes. Het aantal bedevaartgangers daalde van 149 in 1910 tot 112 in 1911. De evangelisatie maakte in de afdeelingen Menado en Bolaang Mongondou vele vorderingen; ook in de onderafdeeling Poso (Midden-Celebes) kon op eene geleidelijke toeneming van het Christendom gewezen worden. Op de Sangi- en Talaud-eilanden daarentegen maakte de zending slechts matige vorderingen.

De veiligheid van personen en goederen was over het algemeen vrij gunstig; het aantal groote misdrijven bleef gering.

De gezondheidstoestand liet hier en daar te wenschen over. In Februari, Mei en Juni 1911 heerschte de cholera in het landschap Bwool (afd. Gorontalo) en maakte ongeveer 400 slachtoffers. In Maart van dat jaar kwamen ook in Tondano eenige choleragevallen voor. In het landschap Bolaang Mongondou vertoonden zich in December d. a. v. koortsen en dysenterie, waaraan vele personen bezweken. In de onderafdeeling Poso om het Poso-meer heerschte eene hevige epidemische longontsteking, omtrent den waren aard en de oorzaak waarvan men nog in twijfel verkeert; in de aangetaste negorijen stierf gemiddeld 10 % van de bevolking aan die ziekte.

In Gorontalo kwamen enkele gevallen van goedaardigen droes voor. In Januari, Mei en Juni 1911 brak te Poso onder de karbouwen wederom eene ziekte uit (vermoedelijk miltvuur), welke een groot aantal slachtoffers maakte (vgl. K.V. 1911, kol. 48).

De toestand van den handel was gunstig, vooral door de goede copraprijzen. De binnenlandsche handel was allerwegen zeer levendig; in Bolaang Mongondou profiteerde de handel veel van den bijna voltooiden nieuwen verkeersweg van de kust naar Kotabangoen.

De rijstoogst was in de afdeeling Menado matig en in de afdeelingen Gorontalo en Midden-Celebes, tengevolge van de langdurige droogte, onbevredigend. In de afdeeling Bolaang Mongondou was de opbrengst daarentegen goed te noemen.

De koffiecultuur leverde in 't algemeen weinig op; in de

afdeeling Bolaang Mongondou echter werd in 1911 meer koffie aan de markt gebracht dan gewoonlijk.

De oogst van maïs was niet bevredigend.

De productie van notemuskaat en foelie bleef stationnair.

In December werd eene verhoogde werking van den vulkaan Sopoetau (Minahasa) waargenomen. Vele malen werden op verscheidene plaatsen lichte aardschokken gevoeld. Op de Sangi- en Talaud-eilanden hadden in November 1911 eenige zware aardbevingen plaats, tengevolge waarvan te Manganitoe (Sangi-eilanden) eene inlandsche woning instortte en de kerk lichtelijk beschadigd werd. Te Taroena werden de controleurswoning en hare bijgebouwen eveneens beschadigd.

§ 18. AMBOINA.

De politieke toestand in West-Ceram bleef over het algemeen gunstig.

In Maart 1911 trachtten een vijftal negorijen in de Oewinstreek op de noordkust der onderafdeeling Wahai, nabij de grens van West-Ceram, zich tegen het bestuur te verzetten. Door eene derwaarts gezonden patrouille werd de beweging in hare geboorte gesmoord; de acht leiders van het complot meldden zich vrijwillig bij den patrouillecommandant en werden door den raad van hoofden te Piroe gestraft.

In de onderafdeeling Waroe was de bevolking van de tot het regentschap Kilmoeri behoorende kampong Afang wederspannig tegen den regent. Bij de poging tot arrestatie van den raddraaier werden de posthouder en de regent aangevallen; in het daarop volgend gevecht sneuvelde een man en werden er 5 gewond, waarna de bevolking in onderwerping kwam.

Op het eiland Jamdena (afd. Aroe-, Kei-, Tanimbar- en Zuidwester-eilanden) verzette de bevolking van de kampong Arma zich in Maart 1911 tegen den posthouder van Larat, bij welke gelegenheid aan onze zijde de tolk door een pijlschot doodelijk werd getroffen en de kwaadwilligen zes dooden verloren. In verband hiermede werd het pantserschip *Tromp* naar de Tanimbar-eilanden gedirigeerd ten einde, zoo noodig, hulp te verleenen. Bij aankomst aldaar van het oorlogsschip bleken de hangende quaesties evenwel reeds naar wensch geregeld te zijn. De op het genoemde eiland tusschen verschillende kampongs bestaande geschillen omtrent het beloop van de grenzen gaven aanleiding tot onderlinge sneltochten en andere ongeregeldheden. In verband hiermede werd in Januari 1912 met het flottieljevaartuig *Mataram* een detachement militairen derwaarts gezonden, door welk machtsvertoon de toestand spoedig verbeterde. Op den voornaamsten aanstoker van de ongeregeldheden, een zekeren Belaka Aneniamau uit de kampong Loro Oelang, werd in April 1912, zonder dat daarbij noemenswaardig verzet werd ondervonden, de hand gelegd.

Na de beëindiging van de exploratie van het eiland Wetar in Maart 1911 (vgl. K. V. 1911, kol. 47 en 48) werd het detachement militairen aldaar vervangen door gewapende politie. De politieke toestand in de onderafdeeling Wetar bleef zeer gunstig [1]).

In de, met ingang van 1 October 1911 (Ind. St. n°. 500), van de residentie Ternate en onderhoorigheden afgescheiden, en bij de residentie Amboina gevoegde afdeeling West-Nieuw-Guinea werden door het bestuur eenige geschillen tusschen negorijen over het beloop van de grenzen beslecht. Door de bewoners van de in de Bitjaroe-baai gelegen negorij Namatotte werd een hongitocht ondernomen tegen die van de in dezelfde baai gelegen nederzetting Waarkasi. Met medewerking van den radja van Namatotte werden de schuldigen voor den raad van hoofden terecht gesteld en tot dwangarbeid veroordeeld.

De veiligheid van personen en goederen liet over het algemeen weinig te wenschen over.

Behalve de gewoonlijk voorkomende ziekten (vgl. K. V. 1910, kol. 54) en enkele gevallen van oogziekten, mazelen en waterpokken, deed zich in 1911 ook de cholera voor, aan welke ziekte in de afdeelingen Amboina en Saparoea en in de onderafdeeling West-Ceram respectievelijk 170, 46 en 47 personen overleden. Beri-beri kwam vooral voor onder de op het eiland Ceram te werk gestelde dwangarbeiders en onder de opvarenden van de parelvisscherijvloot.

Ziekten onder het vee deden zich niet voor.

Doordat de marktprijzen van de voornaamste uitvoerproducten laag bleven, was de toestand van den handel niet bevredigend, waarop echter de Banda-groep eene gunstige uitzondering maakte.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren gunstig.

In de afdeeling Aroe-, Kei-, Tanimbar- en Zuidwester-eilanden, zoomede in de onderafdeeling Boeroe der afdeeling Amboina, gaan de heidenen langzamerhand, deels tot het Christendom, deels tot den Islam over. Veel werk werd wederom gemaakt van de kerstening op het eiland Groot-Kei (vgl. K. V. 1911, kol. 49), terwijl het eiland Loeang en de onderafdeelingen Damar en Leti geheel voor het Evangelie gewonnen werden. Ook in de afdeeling Ceram breidde het Christendom zich uit.

In 1911 namen 51 personen deel aan de bedevaart, tegen 58 in 1910.

§ 19. TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN.

De zelfbesturen werkten in alle opzichten met het Europeesch bestuur mede om betere toestanden in het leven te roepen. Onder de leiding van dat bestuur werden door hen regelingen vastgesteld omtrent belastingen, heerendiensten, uitvoerrecht van boschproducten, vogeljacht en rechtspraak.

In de afdeeling Noord-Nieuw-Guinea breidde zich de bestuursinvloed, welke zich tot dusver nog slechts aan de kuststreken deed gelden, langzaam uit. De bemoeienis van het bestuur bleef er voornamelijk op gericht om, waar mogelijk, den onderlingen strijd en de roofzucht der Papoesche stammen tegen te gaan en geregelder toestanden in het leven te roepen, waarbij, zoo noodig, medewerking werd verkregen van de militaire excursie- en exploratie-detachementen. Ook in 1911 werd door enkele raddraaiers misbruik gemaakt van de lichtgeloovigheid der bevolking, o. a. op het eiland Noemfoor door een zekeren Manginoni, die beweerde met bovennatuurlijke krachten begaafd te zijn, waardoor hij zich al spoedig een grooten aanhang onder de Papoea's verwierf. Hij wierp zich op als Radja Papoea en zond naar de Schouten-eilanden en elders afgezanten om de bijgeloovige bevolking uit te noodigen hem hulde en schatting te brengen, terwijl hij middelen verkocht, die het volk onkwetsbaar moesten maken voor de kogels der ,,Kompenie"; voorts maakte hij de bevolking wijs, dat de plaats Bawe (of Sambeer), waar hij zich had gevestigd en waar de bevolking een groot huis voor hem had gebouwd, voor de schepen van het bestuur ontoe-

[1]) Het eiland Wetar en de overige Zuidwester-eilanden zijn, met ingang van 1 Maart 1912, van de residentie Amboina afgescheiden en gevoegd bij de residentie Timor en onderhoorigheden (zie hoofdst. J, afd. I).

gankelijk zou zijn, daar het in zijne macht lag sterke waterstroomen te verwekken, die de nadering van de schepen onmogelijk zouden maken. Aan de beweging kwam een einde toen Manginoni (in Mei 1911) door eene groep van het excursie-detachement was gearresteerd en door den raad van hoofden in de Doreh-baai tot 5 jaren dwangarbeid was veroordeeld.

Onder de in het Arfak-gebergte gevestigde stammen bleef het in 1911 onrustig; zelfs te Andai, niet ver van Manokoeari, gaven veeten met de bergbewoners aanleiding tot moorden. Na de arrestatie van eenige deelnemers aan raaktochten en het tijdelijk bezetten van Andai door eene groep van het excursie-detachement (Juli 1911), werden de nog bestaande geschillen door betaling van den volgens de landsinstellingen verschuldigden bloedprijs beëindigd. In April 1911 werd het hoofd Bromneri (zie K. V. 1911, kol. 50), aan wiens optreden en invloed voor een belangrijk deel de moorden moesten worden toegeschreven, opgevat. Korten tijd daarna overleed hij in de gevangenis te Manokoeari, welk sterfgeval ten gevolge had, dat de te genoemder plaatse aanwezige Arfakkers naar het gebergte vluchtten, waardoor de rust opnieuw in gevaar kwam. Eerst in October gelukte het hen weder tot eene schikking te bewegen, waartoe men einde December te Manokoeari bijeenkwam met de noodige goederen voor de betaling van de verschuldigde bloedprijzen, waarop in het begin van Januari 1912 de verzoening volgde tusschen de verschillende partijen. De bevolking van de Waropenkust (vgl. K. V. 1911, kol. 50) maakte zich schuldig aan het rooven van eene handelsprauw, waarvan eenige der opvarenden gedood en anderen gevangen genomen werden. Om een einde te maken aan het driest optreden van de bewoners dezer kust, die zich in hunne bijna ontoegankelijke moerasbosschen veilig wanen, werd de hulp van de militaire macht ingeroepen. Bij een in Juni door een detachement militairen aan de kampongs Kai Noeway en Mamboei — welker bevolking zich had schuldig gemaakt aan bovenvermelden roof — gebracht bezoek stuitte men op verzet. Het ongunstige terrein en de omstandigheid, dat zoet water op de Waropenkust nagenoeg niet te verkrijgen is, waren oorzaak, dat de militaire actie niet voldoende kon worden voortgezet, zoodat op het einde van 1911 nog geen bevredigende toestand was ingetreden. Van medio Maart tot medio Mei bleef het detachement te Mokmer, waar de orde dreigde verstoord te worden; de bevolking werd er geregistreerd en hield zich tijdens de registratie en ook na het vertrek van de militairen volkomen rustig. Op de noordkust van Biak was de toestand evenmin bevredigend. Herhaaldelijk kwamen rustverstoringen voor tengevolge van strijd tusschen de kustbevolking en die van de binnenlanden. Met het detachement moest voorts ook opgetreden worden tegen onrustige elementen, die op de bevolking groot persoonlijk overwicht uitoefenden en zich niet aan het gezag wilden onderwerpen. Op het eiland Sowek terroriseerde een zekere majoor Jerenoesie de bevolking, terwijl de Papoea's Beray en Jobiri door hunne rooftochten het zuidelijk gedeelte van het aan de Geelvink-baai gelegen gebied in onrust brachten. Herhaalde overvallingen hadden tot resultaat, dat Beray in den nacht van 1 op 2 Januari 1912 sneuvelde en Jobiri den 13den van die maand in onderwerping kwam.

Aan de Humboldt-baai maakte de negorij Nafri (of Waab) — in de onmiddellijke nabijheid van het bivak Hollandia (zie K. V. 1910, kol. 56) — zich schuldig aan moorden en ongeregeldheden, zonder dat het tot dusver mocht gelukken de schuldigen in handen te krijgen.

Het exploratie-detachement aan de Humboldt-baai (vgl. K. V. 1911, kol. 50) beëindigde in Augustus 1911 de exploratie van het gebied beoosten de Mamberamo. Met de bevolking werd vriendschappelijke aanraking verkregen, behalve in eene negorij aan de Keerom-rivier, welke eene colonne verraderlijk beschoot, tengevolge waarvan de commandant, de kapitein Ten Klooster, en een dwangarbeider gewond werden. Het marine-detachement exploreerde de Idenburg-rivier.

De veiligheid van personen en goederen liet in de omgeving van de bestuursvestigingen — behalve in Noord-Nieuw-Guinea — niets te wenschen over.

De gezondheidstoestand was in 1911 ongunstig. In het begin van het jaar eischte de cholera te Ternate en vooral op Halmahera vele slachtoffers en in de laatste maanden deden zich zeer vele koortsgevallen voor.

De handel was levendig. Paradijsvogelhuiden bleven het voornaamste uitvoerproduct en brachten hooge prijzen op. De handel in damar daarentegen bleef ook in 1911 gedrukt.

Rijst wordt, behalve hier en daar op Halmahera, slechts in enkele gedeelten van Noord-Nieuw-Guinea (zie K. V. 1911, kol. 52) op droge velden verbouwd, doch de opbrengst voorziet niet in de behoefte.

De bevolking plantte hier en daar op Halmahera en op het eiland Makian op kleine schaal tabak; de oogst werd binnen het gewest verhandeld.

Hoewel de prijzen van noten en foelie vrij goed waren, werd aan de notenperken zeer weinig zorg besteed; meer en meer maken die perken plaats voor klapperaanplantingen.

De parelvisscherij, welke slechts wordt uitgeoefend in de wateren van den Batjan-archipel, gaf zeer loonende uitkomsten.

Den 30sten Augustus 1911 stootte de berg van Iboe op Halmahera, welke niet als vulkaan bekend stond, zware rookwolken en asch uit; uit een ingesteld onderzoek bleek dat het zich op den top van dien berg bevindende meertje verdwenen was en dat zich daar een krater had gevormd.

Van de inlandsche vorsten en grooten getroosten zich slechts de sultan van Batjan en zijne broeders uitgaven voor de opvoeding van hunne zonen.

De resultaten van de propaganda voor den Islam (vgl. K. V. 1911, kol. 52) waren in 1911 betrekkelijk gering. Het aantal bedevaartgangers steeg van 50 in 1910 tot 95 in 1911.

Door de Christelijke zending, welke met kracht wordt voortgezet, werden verscheidene volksscholen opgericht.

---

§ 20. ZUID-NIEUW-GUINEA.

In den politieken toestand kwam weinig verandering.

Eenige strandkampongs tusschen de Merauke- en de Bijan-rivier maakten zich in Januari 1912 schuldig aan sneltochten, in verband waarmede een politie-patrouille daarheen werd gedirigeerd. Bij eene poging om de gesnelde hoofden in handen te krijgen pleegde de bevolking verzet, bij welke gelegenheid 3 inboorlingen sneuvelden. Nagenoeg alle koppen konden door de politie worden bemachtigd; de schuldige kampong werd zwaar beboet. Eenige andere sneltochten in ver van Merauke verwijderde en van daaruit alleen over zee te bereiken landschappen in dit gewest konden niet voorkomen worden; in den regel wordt eerst bericht van zulke tochten verkregen, wanneer zij afgeloopen zijn, zooals o. a. in 1911 gebeurde met sneltochten ondernomen door de lieden van Sanggase, Doemande en Kaiboese.

De coprazuilers, die in verschillende landschappen van de zuidkust gevestigd zijn, ondervonden van de Papoea's geen overlast; vreemdelingen worden door de bevolking ongemoeid gelaten.

De exploratie van de Eilanden-rivier (vgl. K. V. 1911, kol. 52/54) werd voortgezet, waarbij verschillende tochten werden gemaakt in de richting van een harer rechterzijrivieren, de zoogenaamde A-rivier, die werd opgevaren tot een op 4° 47′ 20″ Z.B. en 139° 28′ 45″ O.L. gelegen punt, waar het bivak „Ruimzicht" werd ingericht. De algemeene indruk uit die tochten verkregen is, dat de bevolking ook daar, evenals

in andere gedeelten van de Boven-Eilanden-rivier, zeer dun gezaaid is en een nomadenleven leidt. Telkens werden streken gepasseerd, waarvan sommige nog niet lang, andere daarentegen reeds ettelijke maanden door de bevolking verlaten waren. Met de schaarsche bevolking werden dan ook weinig aanrakingen verkregen. Het terrein is, met uitzondering van enkele droge gedeelten langs de oevers van de rivier, moerassig; in hoofdzaak bestaat het uit ijl moerasbosch, met hier en daar een enkele jonge sagoboom, veel lianen en minderwaardige rotansoorten en een weinig voor prauwen of timmerhout geschikt geboomte.

Gedurende de maand November 1911 werden verschillende kleine en groote tochten gemaakt, waaronder ook een tocht om den aard van het terrein tusschen de Eilanden- en de Mapi-rivier vast te stellen (vgl. K. V. 1911, kol. 53). Daartoe werd van de Boven-Eilanden-rivier gemarcheerd in zuidoostelijke richting. Van het oogenblik af dat de oeverstreek van de Eilanden-rivier werd verlaten, bleef het terrein een moerassig karakter vertoonen. In verband met het feit, dat bij de verkenning van de Mapi-rivier in 1909 gebleken was dat zij ontspringt uit een uitgestrekt gebied van meren en moerassen, werd de tocht spoedig gestaakt, omdat veilig kon worden aangenomen, dat in dit waterland bij uitnemendheid de bodem tot aan den voet van het gebergte nagenoeg geheel uit moeras bestaat.

Den 7den December werd van uit het bivak „Ruimzicht" eene excursie ondernomen in noordwestelijke richting naar het gebergte, ten einde aansluiting te verkrijgen met het gebied dat door de Lorentz-expeditie is verkend geworden. Niettegenstaande vele moeielijkheden en ontberingen werd het doel van den tocht volkomen bereikt. Men had echter het verlies te betreuren van den luitenant ter zee 2de klasse J. L. Andreae, die bij het oversteken van eene bandjirende rivier om het leven kwam.

In Januari 1912 werd het geheele exploratie-detachement door de *Valk* van de Eilanden-rivier overgebracht naar de Noordwest-rivier. Eenige kleine verkenningen aan de oevers van deze rivier bewezen dat het terrein vanaf de oevers landwaarts in lager wordt.

Het bekeeringswerk onder de heidensche inboorlingen werd met onverflauwden ijver voortgezet, onder leiding van de te Merauke en nabij den politiepost te Oekaba (zie K. V. 1911, kol. 54) gevestigde paters en geestelijke broeders van de congregatie van het Heilig Hart van Issoudun. Het aantal ter hoofdplaats gevestigde inlandsche Christenen, afkomstig uit Amboina en Timor, bleef stationnair (zie t. a. p.).

De gezondheidstoestand, hoewel niet gunstig, was beter dan in 1910. Wederom moest een aantal personen wegens malaria en beri-beri geëvacueerd worden. Onder de kustbevolking in de nabijheid van Merauke bleven koortsen en venerische ziekten heerschen.

De uitvoer van copra nam wederom toe en bedroeg ruim 22 000 pikol, tegen bijna 16 600 pikol in 1910 en ruim 11 600 pikol in 1909. De resultaten van de proefneming om te Merauke een visscherij-bedrijf in het leven te roepen (vgl. K. V. 1910, kol. 58 en 1911, kol. 54) waren zeer ongunstig.

---

§ 21. TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN.

Zooals in kol. 57 van K. V. 1911 werd medegedeeld, was in het begin van Augustus 1911, bij gelegenheid van eene ontmoeting van den civielen en militairen resident van Timor en den gouverneur van Portugeesch-Timor, de sedert tot uitvoering gebrachte regeling getroffen, hierop neerkomende, dat, in afwachting van de beslissing der wederzijdsche Regeeringen, in de voorheen betwiste gebieden door ons het bestuur wordt uitgeoefend en voor de veiligheid wordt zorg gedragen, terwijl in het gebied ten oosten van O'Kussi, dat ten noorden van de Bilomi is gelegen, het status quo wordt gehandhaafd.

De Portugeesche Regeering heeft ingestemd met onze definitieve bestuursuitoefening in de hoogerbedoelde voorheen betwiste gebieden, waarop onze rechten door het grenstractaat van 1904 waren erkend (Maoeboesa, Maoebesi en Lakmaras), terwijl ons bestuur tevens wordt uitgeoefend in het eveneens aan Nederland behoorende gebied langs een deel van de O'Kussi-grens bezuiden de Bilomi, ten aanzien waarvan door Portugal een voorbehoud was gemaakt, dat echter door ons niet is aanvaard.

Sedert lieten de aanrakingen met den Portugeeschen commandant van O'Kussi slechts weinig te wenschen over. Bij het beslechten van geschillen tusschen de bewoners van de wederzijdsche gebieden werd hier van Portugeesche zijde veelal medewerking ondervonden, terwijl voorkomende bezwaren over toevallige grensoverschrijdingen in den regel spoedig werden onderzocht en berecht. Van voorgenomen bezoeken uit O'Kussi aan de enclave Noimuti via Bikomi Toenbaba werden de Nederlandsche autoriteiten tijdig verwittigd, waarna de Portugeezen bij hunne reis over ons gebied door onze officieren werden begeleid.

Minder medewerking werd aan de zoogenaamde „groote grens" ondervonden. Aan de Portugeesche patrouilles en transporten werd, ten behoeve van de verbinding met hunne posten, de doortocht door Lakmaras evenals door Bikomi Toenbaba toegestaan, mits na voorafgegane kennisgeving aan den naastbijzijnden Nederlandschen bestuursambtenaar of plaatselijken militairen commandant. Aangezien op deze regeling door de Portugeezen aan de groote grens bij herhaling inbreuk werd gemaakt, werd de bedoelde vergunning in Januari 1912 ingetrokken en bepaald, dat geen Portugeesche militairen of moradores zonder de persoonlijke vergunning van den civielen en militairen resident ons gebied mochten betreden.

Van onze zijde werd steeds de meest mogelijke voortvarendheid betracht in het onderzoeken van klachten welke aan de grensstreken van Portugeesche zijde werden ingebracht en, evenals vroeger, bleken deze klachten, zoo niet geheel ongegrond, toch sterk overdreven te zijn. Daarentegen werd op klachten onzerzijds van Portugeesche zijde slechts weinig acht geslagen.

De hoofden van het Nederlandsch gedeelte van Maucatar maakten in Augustus 1911 hunne opwachting bij den civielen en militairen resident en verzochten of hun gebied onder Nederlandsch gezag mocht blijven, welk verzoek in verband met de bepalingen van het grenstractaat natuurlijk niet kon worden ingewilligd. Ook meldden zich verscheidene hoofden van Tahakay, die hunne verwachting te kennen gaven, dat dit landschap spoedig bij het Nederlandsch gebied zou worden ingelijfd. De trek naar het Nederlandsch gebied begon langzamerhand sterker te worden. Reeds in April 1911 had de weduwe van den radja van Loekioe, die 7 maanden tevoren in Oost-Naitimoe immigreerde, beslist te kennen gegeven niet meer naar het Portugeesch gebied te willen terugkeeren, hoewel hare oudste dochter daar vorstin van Kowa is. Sedert hebben vele honderden bewoners van Portugeesch-Timor, inzonderheid van de aan Maucatar grenzende streken, naar ons gebied de wijk genomen, met de bedoeling om zich daar blijvend te vestigen. Onzerzijds zijn geen redenen gevonden kunnen worden om dergelijke immigranten van het Nederlandsch grondgebied te weren.

In verband met de op verschillende plaatsen in de Portugeesche grensgebieden, en in 1912 ook in O'Kussi, uitgebroken opstanden van ernstigen aard tegen het Portugeesche gezag, welke mede verhuizingen op groote schaal naar ons gebied ten gevolge hadden, werden, ten einde op mogelijke gebeurtenissen voorbereid te zijn, de noodige troepenversterkingen naar de grenzen gezonden.

Nadat een onderzoek op het terrein en in de meetboeken van de gemengde grenscommissie van 1898 had doen blijken, dat de grens van de Nederlandsche landschappen Lakmaras en Maucatar eenerzijds en het Portugeesche gebied anderzijds in de nabijheid van den berg Bulu Bulu bij het grenstractaat van 1904 zoodanig is vastgesteld, dat de punten Akas en Karawakotun op ons gebied vallen, zijn die punten door ons bezet.

Het diplomatieke overleg nopens de verdere uitvoering van

het grenstractaat (zie K.V. 1911, kol. 57) heeft geleid tot eene thans nog niet beëindigde gedachtenwisseling met de Portugeesche Regeering nopens het onderwerp van een arbitragegeding op den voet van artikel 14 van het grenstractaat van 1904 en betrekking hebbende op het verloop van een gedeelte van de O'Kussi-grens benoorden de Bilomi.

Ten einde een geregelder bestuur over Zuid-Beloe te kunnen uitoefenen werd te Besikama een civiel gezaghebber geplaatst; terwijl voorts te Alas Weolain (Zuid-Beloe) en te Maoeboesa (Noord-Beloe), mede voor de grensbewaking, politieposten gevestigd werden. De verbetering van de communicatie tusschen Noord- en Zuid-Beloe werd krachtig ter hand genomen; een telefoonlijn wordt aangelegd van Atapoepoe naar Besikama, welke op ult. 1911 reeds halverwege gereed was, terwijl een weg door de Fatoekadoea-kloof tot stand kwam.

Tot radja van Amanoeban werd verkozen en voorloopig geïnstalleerd de jongere broeder van den in October 1910 gesneuvelden radja Haoe Soefa Lego (zie K. V. 1911, kol. 57). Teekenend voor den toestand was dat, hoewel in verband met de grensaangelegenheden de militaire macht uit Amanoeban was teruggetrokken, de bevolking voortging hare vuurwapens bij ons bestuur in te leveren.

In Midden-Timor werd nog slechts een deel van de belasting geïnd, met het oog op het gebrek aan voedingsmiddelen, dat op het einde van 1911 daar heerschte en hulp van wege de afdeelingskas noodig maakte.

In Juni overleed de radja van Koepang, in werkelijkheid slechts besturder van het eiland Semaoe.

Op Alor werden de ontwapening en de registratie van de bevolking in Mei 1911 gestaakt omdat het wenschelijk bleek de aldaar geageerd hebbende troepen naar het eiland Pantar over te brengen, waar de toestand nog te wenschen overliet. In verband met de urgentie om meer troepen aan de Portugeesche grens beschikbaar te hebben keerde daarop de militaire macht in Juni weder naar Koepang terug. Op Alor zelf bleef het rustig; alleen weigerde in October 1911 de bevolking van de kampongs Moebawati en Dikingpen in het gebied van den radja van Alor, vermoedelijk tengevolge van opruiing door een tweetal vreemde avonturiers, den posthouder te gehoorzamen. De rust was echter spoedig weder hersteld. Ter nadere bevestiging van ons gezag aldaar, ter verhooging van de veiligheid en tot het verleenen van hulp bij de registratie van de bevolking, bezocht gedurende de laatste twee maanden van het jaar opnieuw eene militaire patrouille deze onderafdeeling.

Ten einde vereenvoudiging te brengen in het bestuur over het groot aantal zeer kleine zelfbesturende landschappen in dit gewest, werden, waar zich daartoe de gelegenheid voordeed, verschillende landschappen onder een enkelen radja geplaatst. Zoo werden op Roti de radja's van Keka, Talae en Bokai eervol van hunne waardigheid ontheven en hunne landschappen met Lole tot één landschap Karadjaän Ampat vereenigd, onder het bestuur van den radja van Lole (Gouv. Bt. 15 Juni 1911 n°. 66) [1]), terwijl voorts, na het eervol ontslag, op hun verzoek, van Arnoldus Toele Toë, radja van Baä (Gouv. Bt. 24 Juli 1911 n°. 51), van Simon Besi, radja van Lelain (Gouv. Bt. 12 Mei 1911 n°. 38) en van Tobias Mesa Giri, radja van Oënale (Gouv. Bt. 28 Sept. 1911 n°. 3), werd bepaald dat voortaan Baä zal worden bestuurd door den radja van Termanoe (Gouv. Bt. 25 Maart 1912 n°. 3), Lelain door den radja van Dengka (Gouv. Bt. 28 Sept. 1911 n°. 2) en Oënale door den radja van Dela (Gouv. Bt. 28 Sept. 1911 n°. 3). Op Sawoe werd, na het overlijden in Augustus 1911 van Eduard Djara Loedji, radja van Timoe, dat landschap gesteld onder het bestuur van den radja van Seba (Gouv. Bt. 28 Sept. 1911 n°. 1).

De registratie van de bevolking in West-Soemba (vgl. K. V. 1911, kol. 58) werd in Januari 1911 beëindigd. De inning van de belasting in geld (zie t. a. p.) vlotte in Kodi minder goed. In Mei werd zij gestaakt, omdat men meende, dat de trage betaling een gevolg was van het feit, dat de bevolking met den oogst nog niet gereed was. In Juli werd evenwel vernomen, dat de inwoners van de kampong Tanah Maringe hunne belasting niet te Wai Mangoera bij den bestuursambtenaar wilden voldoen en dat men het voornemen gekoesterd had om den civielen gezaghebber te overvallen, van welk plan de uitvoering was verijdeld door de toevallige ontdekking en overrompeling van de uitgezette wachtposten. Na eene rustelooze vervolging kwamen de hoofdschuldigen zich melden; het kamponghoofd werd afgezet en, evenals de overige raddraaiers, gestraft.

Van ernstiger aard was een belastingopstootje in Kodi Besar, bij welks niet aan tucht gewende bevolking reeds lang het plan scheen te hebben bestaan om zich tegen de vordering van belasting in geld en heerendiensten te verzetten. Den 15den Augustus, terwijl de civiele gezaghebber zich in Manoekaka bevond, kreeg hij bericht dat het landschap Kodi Besar in opstand was, de posthouder in zijn bivak door eene groote menigte gewapenden werd bestookt en een paar dwangarbeiders met hunne bewakers (politiesoldaten) werden vermist. Den 17den d. a. v. kwamen de troepen, na een geforceerden marsch, ter plaatse aan — van waar de posthouder inmiddels bleek te zijn teruggetrokken naar het rustig gebleven landschap Kodi Belagar — en rukten onmiddellijk op tegen de in verzet gekomen kampong, welke zonder noemenswaardigen tegenstand werd genomen, waarbij de vijand eenige dooden achterliet. Daarmede was het verzet echter nog niet gebroken. De gevluchte kwaadwilligen, ten getale van ongeveer 1000 personen, versterkten zich in Wiket Dimoe in een soort rotsvesting. Na een vrij langdurigen tegenstand, waarbij de vijand 50 dooden en gewonden zou hebben bekomen, werd de sterkte door hem ontruimd. Nog in den loop van Augustus keerde het meerendeel der bevolking in hare kampongs terug, terwijl bijna alle hoofden van het verzet, onder wie het landschapshoofd, zich bij het bestuur kwamen melden. Een deel der kwaadwilligen bleef echter voortvluchtig; rusteloos patrouilleeren had alleen tot gevolg dat zich enkele uitgewekenen kwamen melden en dat de uitlevering door de bevolking van enkele raddraaiers werd verkregen. Den 9den November stootte de groep infanterie, die in Kodi Besar ter beschikking gehouden werd, het hoofd voor een door de vluchtelingen opgeworpen benting en moest met verlies van 4 gewonden terugtrekken. Dadelijk vertrok de posthouder ter beschikking, die in Anakala met den belastingaanslag bezig was, met versterking van Waingapoe derwaarts, waarop den 21sten November de benting genomen werd, waarbij de vijand 40 man aan dooden en gewonden bekwam.

Intusschen heeft ons streven naar het scheppen van betere toestanden ten gevolge gehad, dat men in ons bestuur meer vertrouwen gaat stellen; het verschaffen van koelies voor transportdiensten gaat veel vlugger dan vroeger; de pasar te Wai Kaboebak wordt drukker bezocht; de hoofden uit de binnenlanden waagden zich zelfs tot Waingapoe om den vertrekkenden posthouder uitgeleide te doen; de uitlevering van misdadigers, betrokken bij voorvallen van jaren her, heeft nu en dan, soms met, soms ook zonder pressie plaats, en men onderwerpt ook reeds grensgeschillen tusschen de landschappen onderling aan het oordeel van het bestuur, dat in Januari 1912 een einde wist te maken aan eene oude veete tusschen Laora en Riwoe. Ook het feit, dat het hoofd van Kodi Belagar, hoewel zijn landschap grenst aan het gebied van en hij persoonlijk verwant is met het hoofd van Kodi Besar, bij de oproerige beweging trouw bleef aan het Gouvernement, wijst op belangrijke verbetering in den toestand, vergeleken bij eenige jaren geleden. Geheel rustig kan die toestand echter nog niet genoemd worden. Aan oproepingen door het bestuur wordt nog niet altijd dadelijk gevolg gegeven; opsporing van den opgeroepene leidt nog wel eens tot gewapend verzet en de vrees van de bevolking van de woonplaats van den schuldige, dat zij in haar geheel voor diens daden aansprakelijk zal worden gesteld, brengt er haar dan toe om voor korten tijd hare woonstede te verlaten.

In November 1911 overleed Batoe Loge Kandoea, radja van Kodi Besar en in Januari 1912 de radja van Wanoekaka. Tot opvolger van eerstgenoemde is gekozen zijn neef Dera en tot dien van den laatste zijn oudste zoon.

In Midden-Soemba wist de paardendief Poemboe (zie K. V. 1911, kol. 58) steeds aan onze troepen te ontsnappen en meer dan eens moesten hoofden gestraft worden wegens hunne

[1]) Hierdoor werd de toestand hersteld van vóór 1907, in welk jaar Karadjaän Ampat in de vier genoemde landschappen was uiteengevallen.

geringe medewerking bij zijne achtervolging. Toch ging Poemboe's aanhang gaandeweg slinken; zoo onderwierpen zich in Juni 1911 een zijner broeders en een hoofd, dat hem steeds behulpzaam was, terwijl verschillende zijner volgelingen werden opgevat of gedood. Door tusschenkomst van den missionnairen predikant ds. WIELENGA werd ten slotte verkregen dat Poemboe zich den 2den November onderwierp.

Nadat met de hoofden van Midden-Soemba besprekingen waren gehouden over de omzetting van de in natura op te brengen heffingen in eene belasting in geld, gerekend van 1 Januari 1911, werd die conversie geleidelijk in alle landschappen van Midden-Soemba doorgevoerd. De belasting werd bijna geheel geïnd. Met het inleveren van achterlaad- en repeteergeweren werd door de bevolking onafgebroken voortgegaan.

In de onderafdeeling Oost-Soemba kwamen enkele ongeregeldheden voor. Zoo werd in Juni 1911 door eene bende van 17 lieden uit Karera eene geheele familie uitgemoord; rustelooze vervolging leidde in de maanden September en October tot de arrestatie van de daders met hun aanhang.

De civiele gezaghebber begaf zich in Maart 1911, vergezeld van eenige hoofden naar Java. De hoofden keerden vandaar in Mei, zeer voldaan over hetgeen zij gezien hadden, naar hun land terug.

Door den civielen gezaghebber van de onderafdeeling Zuid-Flores werd met een aantal hoofden een bezoek aan Koepang gebracht. Een der hoofden verzocht en verkreeg de noodige medewerking voor het oprichten van door de bevolking zelve te bekostigen scholen. De meer intensieve bemoeienis met de inwendige aangelegenheden van eenige tot dusver slechts zelden bezochte streken deed verschillende ongerechtigheden aan het licht komen, die, met het oog op de aldaar nog heerschende primitieve toestanden den schuldigen nog niet te zeer werden aangerekend; volstaan werd met het doen teruggeven van geroofde goederen en met het opleggen van boeten.

In Augustus werd begonnen met het traceeren van een weg van Ende naar Larantoeka.

Ook in de onderafdeeling Noord-Flores kwamen ongeregeldheden voor, hoofdzakelijk in de weinig bezochte streken aan de grenzen dier onderafdeeling. In April 1911 weigerde de bevolking van een paar kampongs in Kangae werk aan de wegen te verrichten; na het optreden der van Ende opgeroepen marechaussee, meldde zich al spoedig het hoofd van het verzet, Liseng genaamd, die werd opgebracht, en onderweg, bij eene poging tot ontvluchting, werd gedood. De rust was daarmede weder geheel hersteld. De militairen bleven echter in het landschap, omdat men in een ander deel, het district Werang, nog onwillig was om heerendiensten te verrichten en belasting te betalen of de achtergehouden geweren in te leveren. Bij een drietal ontmoetingen met de troepen werden eenige personen gedood, terwijl de bevolking door opruiming van hare schuilplaatsen genoopt werd tot terugkeer in hare kampongs. Den 24sten Mei hadden alle hoofden hunne onderwerping aangeboden; einde Juni was de belasting betaald, terwijl er nog 278 geweren werden ingenomen. Ook op de westgrens van deze onderafdeeling, in de complexen Toewa, Poma, Loke en Pama, was men weigerachtig om belasting te betalen. Den 13den September werd eene politiepatrouille in Pama omsingeld en met verlies van eenige gewonden tot terugtrekken gedwongen. Na door eene militaire afdeeling te zijn versterkt, werden bij een gezamenlijken opmarsch van militairen en politie op 19 September de colonne-commandant en 3 minderen door geweervuur gewond, doch de vijand werd uiteengedreven. Den volgenden dag meldde zich het hoofd van de kwaadwilligen en spoedig was de bevolking in hare kampongs terug, terwijl in October de belasting, op een klein bedrag na, geheel was geïnd en een aantal geweren waren ingeleverd. Pogingen tot samenvoeging van verschillende zelfstandige complexen tot groote landschappen werden met succes bekroond.

In de onderafdeeling Oost-Flores bleef de politieke toestand gunstig. Den 17den Januari 1912 werd tot radja van Larantoeka gekozen de zoon van wijlen den in 1904 verbannen radja Don Lorenzo Dias Vierra Godinho.

Den 6den Juni begaf zich de civiele gezaghebber naar het landschap Horowoera op Adonare, alwaar de bevolking weigerde haar kakang te gehoorzamen. Op een tocht in dat landschap werd hij overvallen en met den kakang van Horowoera en het meerendeel zijner politie-soldaten gewond, terwijl bovendien 2 van de laatsten vermist werden. De civiele gezaghebber was daarop verplicht terug te keeren naar Larantoeka. Den 14den Juni leed een detachement van 40 politiedienaren op dezelfde plaats opnieuw een échec. Tengevolge van gebrek aan communicatiemiddelen, konden eerst den 17den Juni drie brigades marechaussee, later tot twee teruggebracht,, te Wae Wadan aan wal gezet worden. Deze macht, vergezeld door 35 politiedienaren, dwong de bevolking door actieven patrouillegang om hare schuilplaatsen te verlaten. Den 1sten Juli werden de kwaadwilligen bij kampong Era, met achterlating van 9 dooden, uit hunne stelling verdreven. Het vijandige hoofd van kampong Hone werd uitgeleverd, doch het verzet was nog niet gebroken. De kwaadwilligen versterkten zich opnieuw in kampong Lewo Boeloe en boden den troepen den 3den Juni hardnekkigen tegenstand, doch zij werden verdreven met achterlating van 15 dooden, onder wie de voorvechter, terwijl aan onze zijde 1 marechaussee sneuvelde en 2 personen gewond werden. Sedert werd geen ernstige tegenstand meer ondervonden; tegen ultimo Juli was de bevolking in hare kampongs terug en bevonden zich alle hoofden van het verzet in arrest. De politieke toestand was sedert bevredigend.

In het Ngada-gebied verbeterde de toestand belangrijk door het flinke optreden van een tweetal uit hunne ballingschap te Koepang in Juli 1911 teruggeroepen hoofden. De bestuursambtenaren konden hier overal zonder dekking reizen.

Na het sneuvelen van het vijandige hoofd Lewa Woela in Februari 1911 (zie K. V. 1911, kol. 60) werd de politieke toestand in het landschap Redjo steeds gunstiger. De belasting kwam vrij geregeld binnen; aan de wegen werd alom gewerkt, ook door de bewoners van het Ine Rie-gebied, van waar menig hoofd, dat zich tot dusver verscholen had gehouden, zich te Aimere kwam melden. Slechts enkele kampongs betoonden weinig toenadering; o. a. in het Ndoragebied, waar de bevolking op de nadering van onze patrouilles de vlucht nam, terwijl van hare hoofden slechts een enkele op gedane oproepingen acht sloeg. Verzet bleef echter uit, terwijl de belasting vlot binnen kwam.

De Christelijke zending was wederom met vrucht werkzaam. De Protestantsche wint op Soemba volgelingen, voornamelijk onder de aldaar geïmmigreerde Sawoeneezen. Het vanwege de zending gegeven onderwijs vindt gereedelijk ingang. In de vroegere zendingsgebieden Roti en Sawoe (zie K. V. 1911, kol. 60) maakte de predikant van Koepang eenige tournées. Het aantal Christenen op Roti bedraagt omstreeks $^{2}/_{9}$ der geheele bevolking; in 1911 werden op dit eiland 1137 personen gedoopt, van wie 426 heidenen, welke cijfers voor Sawoe respectievelijk 335 en 99 bedroegen. In het gebied der Roomsch-katholieke zending waren op ult. 1911 in Beloe 2510 bekeerlingen; de missie had vooral succes op Flores, waar in Maoemere alleen in 1911 ongeveer 3000 personen tot het Christendom overgingen.

De veiligheid van personen en goederen was niet onbevredigend. Veediefstallen komen nog algemeen voor, in de hand gewerkt door de gewoonte om het vee steeds zonder toezicht vrij te laten rondloopen.

Aan de opvoeding van hunne zonen en andere mannelijke verwanten blijven de hoofden aandacht schenken. De landschapsschooltjes worden door vele kinderen van hoofden bezocht. Ook op de gouvernementsscholen te Pariti (Timor) en Koepang zijn eenige verwanten van hoofden uit Midden-Timor en Flores in de leer, terwijl de jongere broeders van de radja's van Dioe en Dengka en een drietal zoons van Sawoesche hoofden de hoofdenschool te Baä bezoeken. Een paar hoofdenzonen van Soemba worden opgeleid ten huize van den missionnairen predikant ds. WIELENGA.

De gezondheidstoestand liet te wenschen over, vooral in de kenteringmaanden, toen koorsten, buikziekten en dysenterie de bevolking teisterden. Andere veel voorkomende ziekten zijn cascado, eene schilferachtige huidziekte, en venerische ziekten. Op Soembawa brak eene hevige cholera-epidemie uit,

zoodat de havens der afdeeling besmet moesten worden verklaard. In Juni en Juli 1911 heerschte op Roti in hevige mate eene besmettelijke longaandoening, welke ziekte aldaar vroeger ook moet zijn voorgekomen en die, ook als gevolg van de door malaria veroorzaakte algemeene lichaamszwakte, een groot aantal offers eischte.

Onder de paarden en karbouwen op Timor en in Bima veroorzaakte gebrek aan water en voeder tegen het einde van den oostmoeson eene groote sterfte. De nagenoeg jaarlijks tegen den tijd van het rijpen der vroege djagoeng wederkeerende ziekten onder de karbouwen (vermoedelijk mond- en klauwzeer) en onder de paarden (vermoedelijk kwade droes) eischten ook in het verslagjaar weder vele offers. De laatstgenoemde ziekte bleef de meeste slachtoffers eischen in de onderafdeelingen Soembawa en Taliwang. In Taliwang bedroeg het aantal afgemaakte paarden 17 % van den geheelen stapel. Zeer gunstig was dit jaar de toestand van den veestapel op Roti, Sawoe en Soemba.

De algemeene toestand van den handel was gunstig.

De uitkomsten van de rijstcultuur, welke vooral op Soembawa van beteekenis is, waren niet overal bevredigend, evenmin als die van den djagoeng-oogst. Op Timor, evenals in Manggarai en Larantoeka op Flores, moesten van bestuurswege maatregelen genomen worden om aan het gebrek aan levensmiddelen te gemoet te komen.

Met de proefaanplantingen van koffie in Midden-Timor en op Flores werden gunstige resultaten bereikt; het product behaalde goede prijzen.

Voor de teelt van katoen, welke overal wordt aangetroffen waar lijnwaden worden geweven, werden op onderscheidene plaatsen proeftuinen aangelegd, welke zeer gunstige uitkomsten opleverden.

De klappercultuur breidt zich allerwegen uit.

De uitkomsten van de zeevischvangst waren over het algemeen niet onbevredigend. Van Taliwang (Soembawa) werd eene aanzienlijke hoeveelheid gedroogde en gezouten visch naar Lombok uitgevoerd.

Den 13den Februari 1911 had eene uitbarsting plaats van den Goenoeng Api op het eiland Sangeang; naast den ouden vormden zich twee nieuwe kraters. In April werd eene verhoogde werking waargenomen van den Goenoeng Api bij Ende, terwijl in Juni in Ngada knallen werden vernomen uit de richting van den Goenoeng Ine Rie op Flores. Den 24sten December had een wolkbreuk plaats te Taliwang op Soembawa, terwijl ook te Bima een wolkbreuk voorkwam, welke groote schade aanrichtte.

§ 22. BALI EN LOMBOK.

De politieke toestand bleef uitstekend. Intusschen kwamen enkele rustverstoringen voor, die echter geen ernstig karakter droegen. In Februari 1911 beweerden de leden van het in de desa Beng (landschap Gianjar) gevestigde smeden-gilde, dat zij tot de kaste der ksatria's behoorden en dus niet tot heerendiensten aan de wegen verplicht waren. Na een nauwkeurig onderzoek, waaruit bleek dat hunne meening onjuist was, verklaarden zij zich bereid om de van hen gevorderde diensten te presteeren. In het landschap Bangli hadden in November 1911 eenige ongeregeldheden plaats in de desa Batoer, in verband met de weigering van de bevolking om heerendiensten te verrichten. Toen het betrokken districtshoofd, bijgestaan door den mantri-politie, het uitkomen van de heerendienstplichtigen gelastte, begaf zich eene groote, met lansen en krissen gewapende menigte, voorafgegaan door een vijftal personen in wie zoogenaamd de godheid was gevaren, naar de plaats waar het hoofd en de mantri vertoefden, om hen te lijf te gaan. De aankomst van eene onmiddellijk derwaarts gedirigeerde militaire patrouille deed evenwel de bevolking terstond weder tot rust komen, terwijl de vijf raddraaiers gearresteerd werden.

Den 17den October 1911 overleed de stedehouder van Bangli, Dewa Gdé Tangkeban; omtrent de opvolging is nog geen beslissing genomen.

Veediefstallen — in de meeste gevallen een gevolg van de onvoldoende zorg, welke de bevolking voor de bewaking van haar vee draagt — bleven vooral voorkomen in de onderafdeeling Oost-Lombok en in het landschap Karangasem; in de afdeeling Djembrana nam het aantal dezer misdrijven belangrijk af.

Door de inlandsche hoofden en ambtenaren wordt gaandeweg meer zorg besteed aan de opvoeding van hunne zonen. De poenggawa van Oeboed (Gianjar) en de djaksa aldaar zagen hunne zonen geplaatst aan de opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren te Probolinggo, de zoon van den poenggawa van Madangan (Gianjar) werd toegelaten tot de kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Probolinggo en twee gewezen hoofden in de afdeeling Boeleleng doen hunne zonen de Broederschool te Soerabaja bezoeken.

De gezondheidstoestand was niet gunstig. De cholera, die reeds gedurende de tweede helft van 1910 geheerscht had (zie K. V. 1911, kol. 63), eischte ook in 1911 verscheidene slachtoffers. Op Bali vertoonde de ziekte zich bijna uitsluitend in de kuststreek der afdeeling Boeleleng (tot September) en in het zuidelijk gedeelte der onderafdeeling Badoeng (tot Augustus). Op Lombok had men gedurende het geheele jaar met de cholera te kampen (er kwamen 4197 gevallen met doodelijken afloop voor), doch op ult. 1911 was zij overal geweken, behalve in Midden-Lombok, waar zich nog een vijftal lijders bevonden. De inenting met cholera-vaccin gaf overal goede resultaten. In Djembrana kwam (vooral in December) een kwaadaardige vorm van malaria voor, terwijl in de afdeeling Zuid-Bali, voornamelijk in de onderafdeelingen Tabanan en Karangasem, vele dikwijls doodelijk eindigende gevallen van koorts met verschijnselen van dysenterie werden waargenomen. In de districten Moentjan en Besakih van het landschap Karangasem, later ook in het daaraan grenzende district Temboekoe van het landschap Bangli, nam de ziekte een zeer ernstig karakter aan; zij kon evenwel met vrucht bestreden worden, zoodat op ult. 1911 eene gunstige verandering in den toestand kwam.

Onder den veestapel op Bali werd mond- en klauwzeer geconstateerd, doch in goedaardigen vorm. Onder de paarden in Zuid-Bali en op Lombok bleef kwade droes heerschen (vgl. t. a .p.), doch door afzondering en afmaking van de aangetaste dieren kon de ziekte binnen een kleiner gebied worden teruggedrongen. Vermoedelijk door gebrek aan voedsel, tengevolge van de abnormaal langdurige droogte, had eene vrij aanzienlijke sterfte plaats onder de karbouwen en paarden in het Bajansche (West-Lombok), aan den Tafelhoek (Zuid-Bali) en in de afdeeling Djembrana.

De algemeene toestand van den handel was gunstig.

De uitkomsten van den rijstoogst waren bevredigend.

De koffiecultuur gaf, tengevolge van de grootere bemoeienis van het Europeesch bestuur met het onderhoud der tuinen, betere resultaten dan tot dusver. Door de hooge marktprijzen werden met het product ruime winsten behaald. In de afdeeling Boeleleng werd grond gereserveerd voor den aanplant van robusta-koffie.

Op Lombok had de tabak veel te lijden van de langdurige droogte, tengevolge waarvan de oogst minder opbracht dan in 1910.

De opbrengst der klapperaanplantingen gaf alle reden tot tevredenheid. De op aansporing van het bestuur toegepaste nieuwe wijze van copra-bereiding leidde tot een belangrijk beter product. De uitvoer van copra nam allerwegen toe, vooral uit Zuid-Bali.

De katjangoogst gaf bijzonder gunstige resultaten.

De zeevischvangst is slechts op enkele plaatsen langs de noordkust van Bali en de kusten van Badoeng en Lombok van eenig belang.

D.

LANDMACHT.

Bij K. B. 5 Juni 1912 n°. 60 is eene staatscommissie ingesteld om de inrichting van de verdediging van Nederlandsch-Indië, zoo te land als ter zee, van een staatkundig, technisch en financieel standpunt in beschouwing te nemen, voorstellen in te dienen om die inrichting, voor zooveel noodig, te herzien, en voorts in verband met de financieele draagkracht van Nederland en van Nederlandsch-Indië, eene billijke verdeeling voor te dragen van de kosten der vloot tusschen de staatsbegrooting en de begrooting der koloniën.

Tot leden van die commissie zijn benoemd: de Minister van Binnenlandsche Zaken, voorzitter; de Ministers van Marine en van Koloniën, ondervoorzitters; de heeren S. DE GRAAFF, Oost-Indisch hoofdambtenaar met verlof, laatstelijk directeur van binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië, mr. dr. A. VAN GIJN, thesaurier-generaal bij het departement van financiën hier te lande, A. H. HOEKWATER, vice-admiraal, H. J. HOOGEVEEN, F. A. LIEFRINCK, directeur van financiën in Nederlandsch-Indië, J. P. MICHIELSEN, generaal-majoor, chef van den generalen staf van het leger in Nederlandsch-Indië, W. NAUDIN TEN CATE, kapitein ter zee, commandant van het Nederlandsch eskader in Nederlandsch-Indië, jhr. L. P. D. OP TEN NOORT, C. J. SNIJDERS, luitenant-generaal, chef van den generalen staf hier te lande en G. J. STAAL, algemeen secretaris van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië. Laatstgenoemde is tevens aangewezen als algemeen secretaris der commissie, terwijl tot secretarissen zijn benoemd de heeren R. ZUIJDERHOFF, lid van de Algemeene Rekenkamer hier te lande en jhr. mr. B. C. DE JONGE, referendaris bij het departement van oorlog hier te lande.

---

§ 1. LEVENDE STRIJDKRACHTEN.

Samenstelling en sterkte van het leger. In bijlage B zijn de statistische gegevens betreffende het leger over 1911 bijeengebracht. Uit tabel 1 dier bijlage blijkt, dat, tengevolge van verschillende wijzigingen (vgl. wat de normale formatie betreft Ind. St. 1911 n°. 291) [1]) de normale formatie met 4 officieren (of als zoodanig dienstdoenden) toenam en met 17 militairen beneden dien rang verminderde, terwijl de ,,tegenwoordige'' (tijdelijk geldende) formatie op ult. 1911 4 officieren (of als zoodanig dienstdoenden) en 82 militairen beneden dien rang minder aanwees dan op ult. 1910. Op den eerstgenoemden datum overschreed de tegenwoordige formatie de normale met 68 officieren (of als zoodanig dienstdoenden) en 2128 militairen beneden dien rang, in hoofdzaak bij de infanterie, de genie, de militaire administratie, het korps militaire schrijvers, den hospitaaldienst en den topographischen dienst, welk personeel eensdeels, evenals in 1910 noodig was voor de samenstelling van het nog niet in de normale formatie opgenomen korps marechaussee en de tijdelijke bezettingen in de Pakpak-landen (Tapanoeli), van Bangkinang (Padangsche Bovenlanden) en van Pangkalpinang, Toboali en Belinjoe (eiland Banka), anderdeels ten behoeve van het kader bij de infanterie, van de op Nieuw-Guinea werkzame exploratie-detachementen en van het aan de Engelsche wetenschappelijke expeditie aan de Mimika toegevoegde beveiligings-detachement (vgl. K. V. 1910, kol. 261).

De sterkte van het leger nam af van 1339 tot 1325 officieren (of als zoodanig dienstdoenden) en van 33 151 tot 31 878 militairen beneden dien rang (zie tabel 8 van bijlage B) [2]).

Tegenover de cijfers der ,,tegenwoordige'' formatie wezen de hiervóór opgegeven sterktecijfers, voor zooveel de officieren betreft (onderluitenants — met uitzondering van apothekersbedienden in dien rang — en adjudant-onderofficieren, dienstdoende officieren, medegeteld), eene stijging van het incompleet van 22 tot 32 aan, en, wat betreft de onderofficieren en minderen, van 929 tot 2120. Bij het korps marechaussee en de cavalerie bestond eenig overcompleet. Aangezien echter bij de infanterie, de artillerie, de genie, de militaire administratie, het kader en de élèves der militaire school, tevens cursus tot opleiding van inlandsche officieren, het personeel bij het korps pupillen, het kader bij de militaire strafgevangenis, tevens huis van detentie, den trein en den topographischen dienst een incompleet aanwezig was en bij het korps militaire schrijvers, zoomede bij den hospitaaldienst het door de formatie gevorderde aantal plaatsen niet ten volle door militairen was bezet, toonen de cijfers in bijlage B, tabel 1, tegenover de eischen van de ,,tegenwoordige'' formatie, een incompleet van Europeanen en inlanders van respectievelijk 2678 en 413 en een overcompleet van 971 Amboineezen, d. i. zooals hierboven aangegeven een incompleet van 2120 man. Op ult. 1911 waren bij het leger 365 burgerpersonen en 222 Amboineesche militairen aanwezig, ter vervanging van Europeesche ziekenverplegers en schrijvers, welk personeel in mindering is te brengen van het zooeven vermelde tekort van 2678, dat daardoor ten slotte tot 2090 wordt teruggebracht.

Van de 971 overcompleet aanwezige Amboineezen waren er op ult. 1911 224 ter vervanging van Europeanen bij den hospitaaldienst en 78 bij het korps militaire schrijvers, zoodat het overcompleet in de gelederen slechts 669 man bedroeg.

Van de 23 937 infanteristen, ongerekend het ruim 1200 man sterke en ruim voltallige korps marechaussee in Atjeh, waren er bij de veldinfanterie 13 120 (d. i. 2108 man) minder dan de ,,tegenwoordige'' formatie eischte. Van deze 13 120 man veldtroepen (608 minder dan op ult. 1910) waren er — na aftrek van zieken en geëvacueerden en van hen, die om andere redenen niet tot uitrukken konden worden aangewezen — beschikbaar om te velde te trekken 11 025, d. i. 84.03 % van de sterkte der veldtroepen, tegen 11 850, d. i. 86.3 % op ult. 1910.

Naar den landaard waren de aldus beschikbaren verdeeld als volgt:

	ult. 1910.	ult. 1911.
Europeanen	3577 = 82.04 %	3363 = 81.43 %
Amboineezen	2763 = 89.68 %	2409 = 81.49 %
Andere inlanders ...	5510 = 87.64 %	5253 = 87.06 %
	11850 = 86.3 %	11025 = 84.03 %

[1]) Nopens de positie van de sergeanten-, fouriers- en korporaals-titulair bij het wapen der infanterie — welke rangen bij het in Ind. St. 1911 n°. 291 opgenomen Koninklijk besluit zijn ingesteld — is eene regeling getroffen bij Gouv. Bt. 10 Juli 1911 n°. 34 (Ind. St. n°. 407).

[2]) Hierbij dient in het oog te worden gehouden, dat in den sterktestaat de door de formatie aangegeven en op ult. 1911 ook aanwezige 6 onderluitenants-apothekersbedienden niet bij de militairen beneden den rang van officier zijn gerekend, daarentegen wel in tabel 1, omdat in deze tabel eene splitsing voorkomt in: ,,officieren en als zoodanig dienstdoenden'' en ,,militairen beneden den rang van officier'' en genoemde onderluitenants, daar zij slechts het diploma van apothekersbediende bezitten, den dienst van officier-apotheker niet mogen verrichten.

De sterkte nam af van 25 078 tot 23 937 man, dus met 1141 man, en het aantal dergenen, die onmiddellijk beschikbaar waren van 20 299 tot 18 981, dat is met 1318.

De Europeesche compagnie van het 14de bataljon infanterie is getransformeerd in eene Amboineesche compagnie en een der Amboineesche compagnieën van het 4de bataljon infanterie in eene Europeesche compagnie.

Bij Gouv. Bt. 10 Juli 1911 n°. 35 is bepaald, dat ten behoeve van de menages bij het Indisch leger, zonder dat daardoor wijziging wordt gebracht in de normale formatie van dat leger, militairen tot korporaal-kok kunnen worden aangesteld.

Bij Ord. van 18 April 1912 (Ind. St. n°. 285) is een voorloopig reglement vastgesteld betreffende de samenstelling, het beheer en de oefening van een korps reserve-telegrafisten bij het korps genietroepen van het leger in Nederlandsch-Indië.

Plaatselijke indeeling. De militaire posten te Bangkinang (Padangsche Bovenlanden) en in de Pakpak-landen (Tapanoeli) bleven gehandhaafd en de bezettingen van die posten worden — voorloopig tot ult. 1912 — boven de formatie van het leger gevoerd, zoodat de ,,tegenwoordige'' formatie daarmede blijft uitgebreid.

In den loop van 1911/1912 werden de tijdelijke bezetting van Muntok, de bezetting van Toboali, de subsistenten-compagnieën te Magelang en ter Sumatra's Westkust, de militaire post Moearotebo, het artillerie-commando van Atjeh en onderhoorigheden, zoomede de garnizoens-compagnie van de Lampongsche districten ingetrokken; op Flores werd eene garnizoenscompagnie opgericht. Het 4de eskadron cavalerie te Soerabaja is gesplitst in twee halve eskadrons; het voor Malang bestemde rechterhalf eskadron blijft voorloopig te Soerabaja, het linkerhalf eskadron is te Tjimahi gelegerd. Het 15de bataljon infanterie is thans in zijn geheel te Bandoeng gelegerd (vgl. K. V. 1911, kol. 66). Alle op Flores werkzame brigades van het 4de bataljon infanterie zijn naar Tjimahi teruggekeerd. Eene afzonderlijke intendance is voor de 4de militaire afdeeling op Java opgericht.

Het magazijn van oorlog te Amboina werd opgeheven.

De bij Gouv. Btn. 1 Juli 1908 n°. 22 en 30 Aug. 1910 n°. 18 vastgestelde indeeling- en emplacementstaten van de veldinfanterie, de depotbataljons, de kaderscholen bij de infanterie, de garnizoens-infanterie en subsistentenkaders, de cavalerie, de militaire administratie, het korps officieren van gezondheid, zoomede van den staf van het wapen der artillerie, de artillerietroepen en den dienst der artillerie-magazijnen en werkplaatsen ondergingen verschillende wijzigingen.

In 1911 zijn detachementen genietroepen uitgezonden naar de Preanger-Regentschappen voor het maken van hangbruggen over de Tjikondang en de Tjisokan, naar Nias en de Mentawei-eilanden voor het slaan van Nortonpompen aldaar, zoomede, evenals in vorige jaren, naar Sumatra's Oostkust, Palembang, Djambi en Borneo tot het opruimen van hindernissen (rotsbanken, boomstammen, enz.) in verschillende rivieren, ten einde ze beter bevaarbaar te maken. Het met laatstgemeld doel aan de troepen op Nieuw-Guinea toegevoegde kleine detachement genietroepen keerde in den loop van 1911 naar Java terug. Voorts waren genietroepen ingedeeld bij de expeditionnaire troepen naar Riouw (vgl. K. V. 1911, kol. 33). De geheele spoorwegafdeeling werkte gedurende 1911 aan den aanleg van de tramlijn Langsar—Koeala Simpang.

Ook in 1911 werden, in het belang van orde en rust, zoomede tot machtsvertoon en steun van ageerende patrouilles, uit verschillende deelen van den Archipel naar in andere streken van Nederlandsch-Indië gelegen plaatsen gedurende korter of langer tijd troepen gedirigeerd. Zoo werden o. a. uitgezonden van Java: 1½ compagnie infanterie naar Billiton, 1 compagnie infanterie met genietroepen naar Riouw (zie hiervóór), 1 bataljon infanterie met hulpwagens en diensten naar Timor (vgl. K. V. 1911, kol. 55). Voorts vertrokken patrouilles naar Tanahdatar, het eiland Nias, de Mentawei-eilanden (Sumatra's Westkust), Loewoe (Celebes), Wetar (Amboina) en Oba en Kaoe (Ternate en onderhoorigheden), zoomede van Pontianak naar de Boven-Melawi, van Singkawang naar Sekadau en Mampawa en van Sintang naar Semitau en Poetoessibau (Westerafdeeling van Borneo).

Aanvulling van het korps officieren. In 1911 overtroffen de verliezen in het officierskorps (260) de winsten (241) met 19 officieren. Gespecificeerde gegevens daaromtrent bevat het vijfjarig overzicht in tabel 8 van bijlage B. Het aantal in de sterkte tellende officieren nam af van 1248 tot 1228 [1]). Aangezien tegelijkertijd het aantal voor 2de-luitenants in de plaats tredende onderluitenants met 9 (van 86 tot 95) vermeerderde en het aantal als 2de-luitenant dienstdoende adjudant-onderofficieren met 3 (van 5 tot 2) verminderde, wees de sterkte aan officieren en als zoodanig dienstdoenden op ult. 1911 14 minder aan dan op ult. 1910. Het op laatstgenoemden datum, in vergelijking met de destijds geldende ,,tegenwoordige'' formatie, bestaand incompleet van 22 zou dus bij het einde van het jaar zijn toegenomen tot 36, indien niet de ,,tegenwoordige'' formatie met 4 verminderd was. In aanmerking genomen echter, dat van de 3 officieren in de formatie uitgetrokken als adjudanten van den Gouverneur-Generaal, er 2 tot de landmacht behooren, moet het incompleet op het einde van 1911 feitelijk op 31 officieren worden gesteld. In verband met de omstandigheid, dat bij de infanterie een overcompleet bestond van 19 officieren (dit cijfer zou 23 bedragen hebben, wanneer niet 4 officieren onbezette officiersplaatsen bij het korps genietroepen hadden ingenomen), en bij de cavalerie van 2 officieren, bleven ten slotte bij de overige wapens en diensten nog 52 plaatsen onbezet en wel: bij den gewestelijken staf 2, bij de artillerie 11, bij de genie — in verband met het vorenstaande — 3, bij de militaire administratie 9, bij den geneeskundigen dienst 18 (17 officieren van gezondheid en 1 paardenarts) en bij de overige onderdeelen van het leger 9.

Voorziening in de behoefte aan militairen beneden den rang van officier. Tabel 8 van bijlage B bevat een uitgewerkt numeriek overzicht van de gedurende de laatst verloopen vijf jaren bij het leger in de sterkte gebrachte militairen beneden den rang van officier en van de daartegenover staande verliezen, tabel 10 eene vijfjarige statistiek betreffende de reëngagementen en tabel 11 een overzicht, alléén over 1911, nopens de winsten en verliezen aan kader.

Met betrekking tot het niet-Europeesch element valt op te merken, dat de werving, van 1 Januari 1911 af, onbeperkt bleef opengesteld voor gepasporteerden, voor zoons van actief dienende militairen en voor Timoreezen (Rotineezen) en beperkt voor Amboineezen, Soendaneezen en Javanen.

Voor de legerreserve (vgl. K. V. 1911, kol. 68) hadden zich, op het tijdstip van afsluiting in Indië van de mededeelingen voor dit hoofdstuk (1 April 1912), 456 Europeanen en 20 inlanders (onder wie 5 Amboineezen) verbonden; in April 1911 bedroegen die cijfers 417 Europeanen en 18 inlanders (onder wie 4 Amboineezen).

De in 1905, bij wijze van proef, genomen maatregel, ten doel hebbende de werving van Indo-Europeanen te bevorderen en het bij het leger bestaand tekort aan Europeanen, door andere elementen aan te vullen (zie K. V. 1906, kol. 84) is bestendigd. De aan de van het eiland Kisar (Amboina) afkomstige mestiezen geboden gelegenheid om een voorloopig engagement aan te gaan (zie t. a. p.) bleef ook in 1911 zonder gevolg.

De in begin Februari 1911 in Atjeh ingedeelde, in West-Indië aangenomen Surinamers (zie K. V. 1911, kol. 68) hebben aldaar niet voldaan. In verband met de door hen te velde aan den dag gelegde eigenschappen, verdient het dan ook geen aanbeveling het incompleet aan Europeanen in het leger met dit element aan te vullen.

De bij K. B. 24 Sept. 1909 n°. 84 herziene voorschriften op de werving hier te lande voor den kolonialen militairen dienst en de daarbij tevens vastgestelde nieuwe regeling betreffende de koloniale reserve ondergingen wijziging en aan-

[1]) Onder het aantal van 1248 waren er 28 en onder dat van 1228 29 begrepen, die van het Nederlandsche leger bij het Indische waren gedetacheerd, waarvan er 20 (allen 1ste-luitenants) als 2de-luitenant in de sterkte telden, als zijnde niet op den voet van K. B. 18 Aug. 1871 n°. 10 (Ind. St. n°. 176) gedetacheerd.

vulling bij K. Bn. 6 Febr. 1911 n°. 46 (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7379) en 21 April 1911 n°. 42.

Wat den gang van de werving in Nederland betreft, zij verwezen naar bijlage B, tabel 9.

Militair onderwijs. Bij K. B. 5 Sept. 1911 n°. 47 (Ind. St. n°. 593) zijn nieuwe bepalingen vastgesteld betreffende de toelating van jongelieden in Nederlandsch-Indië tot de Koninklijke Militaire Academie en van onderofficieren van het leger in Nederlandsch-Indië tot den hoofdcursus. Met gebruikmaking van de daarbij verleende machtiging, kwam bij Gouv. Bt. 9 Jan. 1912 n°. 30 (Ind. St. n°. 23) eene regeling tot stand aangaande de oproeping van adspiranten voor de Militaire Academie en de samenstelling der commissiën voor het toelatings(aanvullings-)examen en voor het rangschikkingsonderzoek.

Tabel 12 van bijlage B bevat eene numerieke opgaaf betreffende de bij de verschillende inrichtingen van militair onderwijs hier te lande voor Indisch officier in opleiding zijnde leerlingen, zoomede omtrent die bij de militaire school te Meester-Cornelis. In dat overzicht zijn gegevens opgenomen aangaande het aantal der tot het Indisch leger behoorende officieren, die de lessen aan de hoogere krijgsschool te 's-Gravenhage volgen.

De opgaven betreffende de kader- en korpsscholen en de hoefsmidschool in Indië zijn opgenomen in tabel 13 van bijlage B.

Evenals in vorige jaren, is ook in 1911 eene som van f 6700 beschikbaar gesteld voor het uitreiken van gratificatiën aan subalterne officieren van het Indische leger, die bij afgelegd examen blijken hebben gegeven van in één of meer der in Nederlandsch-Indië inheemsche talen een zekeren graad van bedrevenheid te bezitten. Bij het in 1911 gehouden examen voldeden 2 officieren in de Maleische, 3 officieren in de Javaansche en 1 officier in de Atjehsche taal.

Aan drie benoemde inlandsche officieren bij het wapen der infanterie werd, ter voltooiïng van hunne opleiding, voortgezet militair onderwijs gegeven (zie K. V. 1911, kol. 69).

Bij het korps pupillen zijn in 1911 aangenomen in de eerste categorie 25 jongelieden, gingen er 35 over naar de sedert Juni 1903 te Gombong gevestigde tweede categorie en zijn er 2 uit het korps afgevoerd, zoodat bij het einde van het verslagjaar het aantal pupillen van 79 tot 67 (14 zonen van mindere militairen en 53 zonen van particulieren) was afgenomen. Bij de tweede categorie zijn 12 jongelieden rechtstreeks toegelaten, werden er 35 van de eerste categorie overgenomen, gingen er 40 naar de derde categorie over, terwijl er 3 werden ontslagen en 1 overleed, zoodat op ult. 1911 het aantal van deze categorie 184 bedroeg (1 zoon van een ambtenaar, 30 zonen van mindere militairen en 153 zonen van particulieren), tegen 181 op ult. 1910. Van de derde categorie gingen 27 jongelieden bij het leger over, werden er 40 van de tweede categorie overgenomen en 6 ontslagen, zoodat het aantal pupillen van deze categorie op ult. 1911 beliep 63 (1 zoon van een ambtenaar, 8 zonen van mindere militairen en 54 zonen van particulieren).

Van de sedert 1903, bij wijze van proef, aan jongelieden van Europeesche afkomst geboden gelegenheid om, onder genot van eene toelage, bij de korpsen en inrichtingen van het leger eenig ambacht of handwerk te leeren (zie K. V. 1911, kol. 69) is in 1911 een even ruim gebruik gemaakt als in 1910. Van de 21 jongelieden, die op ult. Maart 1911 in opleiding waren, werden er gedurende het verslagjaar 7 van hunne tewerkstelling ontheven, van wie 6 op verzoek (2 wegens het aangaan van een engagement bij het leger, 3 wegens het verkrijgen van eene betrekking bij de staatsspoorwegen en 1 wegens overgang in de cultures), terwijl er 1 wegens wangedrag werd ontslagen. In het verslagjaar werden 17 jongelieden in opleiding genomen, van wie er 4 (die in militairen dienst traden) na een verblijf van ± 8 maanden op verzoek werden ontslagen, terwijl er 2 wegens ongeschiktheid van hunne tewerkstelling werden ontheven, zoodat op ult. Maart 1912 in het geheel 25 leerlingen aanwezig waren.

In den loop van 1911 zijn 2 officieren-leerlingen van het laatste studiejaar der Hoogere Krijgsschool, zoomede 2 met verlof in Nederland aanwezige officieren, aangewezen om den cursus aan het automobieltechnicum te 's-Gravenhage te volgen [1]).

Een officier van het Nederlandsch-Indische leger is op 's lands kosten in België bekwaamd in de behandeling van vliegmachines en opgeleid tot vliegenier.

Bewapening. Het nieuwe snelvuurgeschut is in den loop van Augustus en September 1911 ook bij de respectievelijk te Tjimahi (Preanger-Regentschappen) en Banjoebiroe (Semarang) aanwezige 3de en 4de veldbatterijen in dienst gesteld.

De aan het 4de bataljon infanterie te Tjimahi verstrekte marechaussee-bewapening is weder vervangen door de gewone bewapening. Op het einde van 1911 zijn bevelen gegeven om de geheele garnizoens-infanterie in de buitenbezittingen — met uitzondering van de garnizoens-compagnie van Benkoelen en van de tijdelijke bezettingen op Banka, welke in de naaste toekomst zullen worden opgeheven — van marechaussee-bewapening te voorzien.

Daar de marechaussee-sabel niet in alle opzichten aan de eischen beantwoordt, is een model van andere constructie ontworpen.

Ten einde het geweer, model '95, zoo licht mogelijk te maken, zullen enkele onderdeelen vervallen dan wel gewijzigd worden.

Om op marsch en bij andere oefeningen, waarbij de volledige bepakking moet worden gedragen, geen scherpe patronen mede te voeren, zal aan ieder geweerdragende van de veldbataljons op Java en ter Sumatra's Westkust een stel ijzeren blokjes tot patroontasschen worden verstrekt.

De veld-infanterie wordt uitgerust met nieuw draagbaar pioniergereedschap, bestaande uit patjolpik, handbijl, kniptang, kettingzaag, benevens eenige vijlen, in een foudraal aan den gordel gedragen.

De aanmaak van verschillende munitiën voor geweren, karabijnen en revolvers heeft in 1911 bij de pyrotechnische werkplaats te Bandoeng geregeld plaats gehad.

Ook in 1911 is bij de voortgezette conservatieproeven met het rookzwak-buskruit voor de scherpe patronen voor geweer en karabijn, model '95, eenige achteruitgang in de chemische stabiliteit van enkele partijen waargenomen.

Behalve het kruit voor de snelvuurkanonnen van 7.5 c.M. — vgl. K. V. 1911, kol. 70 — is thans ook het pijpkruit voor het overige geschut nauwkeurig onderzocht en op gelijke wijze gesorteerd. Ten einde de pijpen te rangschikken naar den meer of minder zichtbaren graad van zelfontleding welke zij vertoonen, wordt het kruit naar het uiterlijk voorkomen periodiek onderzocht. De chemische stabiliteit van één aanvoer kruit voor de snelvuurkanonnen van 7.5 c.M. is belangrijk achteruitgegaan, zoodat dit kruit niet meer in de uitrusting wordt opgelegd, maar bij schietoefeningen wordt verbruikt. Deze aanvoer wordt onder verscherpte controle gehouden, ten einde zoo noodig tijdig tot opruiming te kunnen overgaan. Overigens bleef de toestand van het pijpkruit in 1911 bevredigend.

De chemische stabiliteit van het in 1899 uitgezonden kruit van Duitschen oorsprong bleek in 1911 vrij aanzienlijk te zijn achteruitgegaan, terwijl het ook in ballistisch opzicht veel minder voldoet.

Kleeding en uitrusting. De proeven met beenwindsels van wollen stof (puttee's), ter vervanging van de in gebruik zijnde slobkousen (zie K. V. 1911, kol. 70), hebben bij de bereden troepen tot geen gunstig resultaat geleid, zoodat besloten is tot de invoering van lederen rijkappen.

Het in Ind. St. 1909 n°. 302 opgenomen tarief nopens de kleeding en uitrusting van de mindere militairen, enz. onderging nadere wijziging (Ind. St. 1911 n°. 322 en 1912 nos. 185 en 214).

Bij K. B. 3 Aug. 1911 n°. 128 is bepaald dat, ter vervanging van de sergen jas, de blauw katoenen pantalon (c. q. rijbroek) en de kwartiermuts van Schotsch model, eene veld-

[1]) Voor de aanschaffing van een 5-tal lastautomobielen ten behoeve van het vervoer van militaire goederen voor verschillende garnizoenen op Java is machtiging verleend bij Gouv. Bt. 1 Aug. 1911 n°. 43, terwijl ingevolge Gouv. Bt. 13 April 1911 n°. 24, ten behoeve van den militairen geneeskundigen dienst, 3 personen-automobielen beschikbaar gesteld zijn.

kleeding van katoen, linnen of soortgelijke stof wordt ingevoerd, waarvan de modellen door den commandant van het leger en chef van het departement van oorlog in Nederlandsch-Indië worden vastgesteld. De voor deze veldkleeding uitgekozen stoffage is van grijsgroene kleur (zie K. V. 1910, kol. 72).

Aangezien het noodzakelijk is bij katoenen bovenkleeding eene uit een hygroscopisch weefsel bestaande onderkleeding te dragen, zullen, ter vervanging van de witte hemden voor de Europeesche, Afrikaansche en Amboineesche en van de boezeroenen voor de inlandsche militairen, tricothemden worden ingevoerd.

Bij K. B. 5 Oct. 1911 n°. 65 is een nieuw model witte uniformjas vastgesteld voor officieren, onderluitenants, adjudanten-onderofficier en daarmede gelijkgestelde militairen, waardoor het bij K. B. 5 Sept. 1908 n°. 39 vastgesteld model witte jas, met ingang van 1 Januari 1915, vervalt. Ter onderscheiding van de verschillende wapens en dienstvakken zullen op de witte uniformjas schouderbedekkingen, belegd met goud en zilvergalon en voorzien van emblemata, worden gedragen, terwijl de rangsdistinctieven op de kraag zijn aangebracht.

Huisvesting. Ter voorziening in het officierslogies zijn of worden nieuwe woningen bijgebouwd of bestaande verbeterd te Weltevreden en Meester-Cornelis (Batavia), Bandoeng (Preanger-Regentschappen), Djokjakarta en Magelang (Kedoe). Daarentegen zijn eenige officierswoningen te Weltevreden aan hunne bestemming onttrokken en ingericht voor bureaux van het departement van oorlog, ten einde op die wijze eenigermate tegemoet te komen aan het gebrek aan bureaulokaliteit van civiele departementen. Een tweetal officierswoningen te Weltevreden is verkocht aan de vereeniging der Zusters Ursulinen voor uitbreiding van hare school. De opbrengst zal worden aangewend voor den bouw van twee nieuwe officierswoningen.

In het belang van de huisvesting van de gehuwde onderofficieren zijn opgericht of in aanbouw 3 woningen te Weltevreden, 4 te Malang (Pasoeroean), 8 te Bandjermasin (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), 4 te Batoedjadjar (Preanger-Regentschappen), 12 te Magelang en 4 te Bandoeng, terwijl het logies te Weltevreden afdoende verbetering onderging. Voor adjudanten-onderofficier zijn te Meester-Cornelis 2 woningen opgericht.

Ten behoeve van de 3de bergbatterij en het rechterhalf 4de eskadron cavalerie zijn nieuwe kampementen te Malang gebouwd, in verband waarmede ook eene nieuwe ziekeninrichting voor paarden tot stand kwam.

Te Tjimahi (Preanger-Regentschappen) is voor het linkerhalf 4de eskadron cavalerie een nieuw kampement opgericht, terwijl het bestaande veld-artillerie-kampement is uitgebreid, zoodat daarin twee veldbatterijen kunnen worden gehuisvest.

Het kampement voor de vesting-artillerie te Weltevreden (zie K. V. 1911, kol. 71) werd voltooid. Ook de aansluiting van de officierswoningen aan het waterleidingnet der gemeente Batavia kwam gereed.

De troepenkampementen te Bandjermasin, Djokjakarta en Palembang en van het subsistentenkader te Soerabaja, benevens de bivaks te Karangasem (Bali) en Poeroektjahoe (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) zijn verbeterd.

Te Soemedang (Preanger-Regentschappen) is een tijdelijk logies voor reconvalescenten opgericht.

In de watervoorziening te Meester-Cornelis is verbetering gebracht.

De stalruimte in het remontedepot te Padalarang (Preanger-Regentschappen) is uitgebreid. Ook de uitbreiding van de militaire bakkerij te Tjimahi en van de pyrotechnische werkplaats te Bandoeng kwam tot stand. Op laatstgenoemde plaats is eene nieuwe ziekeninrichting gebouwd, terwijl die te Semarang is verbeterd. Te Sabang (Atjeh en onderhoorigheden) zijn buskruitmagazijnen opgericht.

In alle garnizoenen op Java zijn, ter afzondering en verpleging van eventueele pestlijders en ter observatie van verdachten, in tijdelijken bouwtrant goed afgesloten pest- en observatie-inrichtingen gebouwd.

De door opheffing of inkrimping van garnizoenen of door andere oorzaken vrijgekomen, niet meer door het departement van oorlog te bezigen terreinen zijn aan andere departementen overgegeven.

De kampementen van de barisans op Madoera zijn onder beheer van het departement van oorlog gekomen.

In het belang van het zwemonderwijs zijn te Malang en te Meester-Cornelis zwembassins gebouwd, terwijl de reeds onderhanden bouw van het zwembassin te Tandjoengpinang (Riouw) (zie K. V. 1911, kol. 71) gereed kwam.

Voeding en verpleging. Behoudens enkele kleine wijzigingen, zijn de bijzondere bepalingen betreffende de voeding van de militairen beneden den rang van adjudant-onderofficier en van de dwangarbeiders in Atjeh en onderhoorigheden en op Celebes, Bali en Flores ook voor 1912 van kracht gebleven. Eveneens bleef in 1912 gehandhaafd de regeling voor de toekenning van eene toelage aan de in Atjeh, zoomede op Bali en Celebes verblijfhoudende gehuwde [1]) officieren, onderluitenants en Europeesche onderofficieren, die worden ingedeeld op plaatsen, werwaarts zij zich niet door hun gezin kunnen doen vergezellen, zoomede de ten aanzien van de Westerafdeeling van Borneo, Medan (Oostkust van Sumatra), Amboina, Tandjoengpinang (Riouw) en Ceram (Amboina) getroffen maatregel tot toekenning van eene geldelijke tegemoetkoming aan enkele categorieën van militairen, in verband met de buitengewone duurte van de levensmiddelen in die streken (vgl. K. V. 1911, kol. 71 en 72).

De bij de groote manoeuvres genomen proeven hebben aangetoond, dat het zoogenaamde Japansch noodration (zie K. V. 1911, kol. 72) niet in alle opzichten voldoet, zoodat zal worden getracht eene meer aan de eischen beantwoordende samenstelling te vinden.

Proeven worden genomen met voor het gebruik in Indische terreinen geschikte keukenwagens van eenvoudige constructie.

De broodvoorziening van de garnizoenen te Bandoeng, Batoedjadjar en Tjimahi door de militaire bakkerij op laatstgenoemde plaats, is uitgebreid tot de garnizoenen te Buitenzorg, Meester-Cornelis en Weltevreden.

Bij Gouv. Bt. 23 Dec. 1911 n°. 14 is aan den legercommandant de bevoegdheid overgedragen tot het vaststellen van regelingen voor de verpleging van troepen, enz., die tijdelijk hunne garnizoenen verlaten.

Algemeene gezondheidstoestand en ziekenverpleging. Ofschoon juiste en uitgebreide opgaven betreffende den gezondheidstoestand van het Nederlandsch-Indisch leger voorloopig nog ontbreken, kunnen toch met behulp van andere gegevens thans reeds enkele cijfers worden genoemd, die eenigszins een beeld daarvan geven. Voor juiste opgaven wordt verwezen naar het in Indië uit te geven „Statistisch overzicht der behandelde zieken van het Nederlandsch-Indisch leger over 1911", en de hier te lande door het Centraal bureau voor de statistiek te publiceeren sanitaire statistische gegevens, bewerkt naar de over 1911 ingeleverde telkaarten (zie K. V. 1910, kol. 74).

Het totaal aantal ziekte- en sterfgevallen bedroeg in 1911 respectievelijk 27 907 en 204, tegen 28 560 en 219 (verbeterde opgave) in 1910. Het aantal gevallen van malaria beliep 4920, met 25 sterfgevallen (in 1910 bedroegen deze cijfers — volgens verbeterde opgaven — respectievelijk 6067 en 28).

De in September 1909 in West-Java uitgebroken en zich sedert over den geheelen Archipel uitgebreid hebbende cholera-epidemie (zie K. V. 1911, kol. 72) eischte ook in 1911, vooral in het eerste halfjaar, nog een belangrijk aantal slachtoffers. Aangetast werden 123 militairen, van wie er 41 bezweken. Van de in het begin van 1911 in Oost-Java uitgebroken pest, bleef het leger nagenoeg geheel gevrijwaard. Het aantal lijders aan pokken bedroeg 10, die herstelden. Beri-beri werd geconstateerd bij 140 militairen, van wie er 5 overleden. Wegens syphilis en gonorrhoea kwamen voor

[1]) Waaronder ook zij, die als weduwnaar, gescheiden echtgenoot of als ongehuwde een of meer wettige of gewettigde kinderen (meerderjarige zoons en stiefzoons uitgezonderd) te hunnen laste hebben, doch met uitzondering van de onderluitenants en de Europeesche onderofficieren, die vóór hun in dienst treden in Nederland gehuwd zijn en wier gezinnen hen niet naar Nederlandsch-Indië hebben mogen vergezellen of volgen.

de eerste maal respectievelijk 403 en 1672 lijders onder behandeling, zoomede 1318 en 2275, die reeds vroeger waren verpleegd. Ulcus molle en buboadenitis kwamen bij 1990 militairen voor.

Bij Gouv. Bt. 24 Mei 1911 n°. 45 is machtiging verleend om ten behoeve van den militairen geneeskundigen dienst op tijdelijken voet een tandarts aan te stellen.

Het reglement op den militairen geneeskundigen dienst onderging wijziging bij Gouv. Btn. 27 Sept. 1911 n°. 74 (Ind. St. n°. 530) en 31 Jan. 1912 n°. 19 (Ind. St. n°. 167), o. a. met betrekking tot de kostelooze verstrekking van genees-, heel- en verloskundige hulp en van geneesmiddelen.

De verstrekking van ijs door de gouvernements-ijsfabriek te Koeta Radja ten behoeve van het Gouvernement bedroeg 53 696 K.G., tegen 52 149 K.G. in 1910. Aan particulieren werd verkocht 23 844 K.G., tegen 162 170 K.G. in 1910. De bruto-ontvangsten zijn te stellen op f 23 355, waarvan f 4296 voor de gouvernementsverstrekkingen en f 19 059 voor den verkoop aan particulieren. De exploitatiekosten beliepen f 16 194, waaronder f 2853 aan materialen van den lande. Aan brandstoffen werd per 100 K.G. geproduceerd ijs besteed een bedrag van f 0,80.

Manoeuvres. De in 1911 door de verschillende wapens gehouden veldoefeningen op kleine schaal vonden, waar mogelijk, in vereeniging met de plaatselijk aanwezige andere wapens plaats. Daarbij verbleven soms afdeelingen van veldtroepen eenigen tijd buiten hun garnizoen. Veldoefeningen op grootere schaal, waaraan werd deelgenomen door de troepen der Iste, IIde en IVde brigade, tot eene gezamenlijke sterkte van 272 officieren, ± 5800 militairen beneden dien rang en 757 paarden, werden, onder leiding van den legercommandant, gehouden in den noordoostelijken hoek van de Preanger-Regentschappen. Drie draadlooze telegraafstations waren ter beschikking van de troepenleiding.

Permanente militaire spoorwegcommissie. Bij K. B. 1 Dec. 1910 n°. 44 (Ind. St. 1911 n°. 93) is bepaald, dat voortaan ook gepensionneerde subalterne officieren tot buitengewoon lid der permanente militaire spoorwegcommissie kunnen worden benoemd.

Remonte. Het remonte-depot te Padalarang [1]) (Preanger-Regentschappen) leverde in 1911 aan het leger af 215 paarden (102 voor de cavalerie, 78 voor de artillerie en 35 voor de officiers-remonteering), tegen 264 in 1910. Voor de aanvulling van het depot heeft eene in October 1911 naar Australië gezonden nieuwe (zevende) commissie (zie K. V. 1911, kol. 73) 364 vier- tot vijfjarige paarden aangekocht, waarvan 200 voor de cavalerie, 125 voor de artillerie (10 rij-, 90 trek- en 25 draagpaarden) en 39 voor de officiers-remonteering. Van de aangekochte paarden zijn er 4 bezweken.

De in 1909, ter bestrijding van beenderziekte (osteomalacie) bij de Australische troepenpaarden genomen proeven met eene gewijzigde voeding hebben betrekkelijk gunstige resultaten opgeleverd en worden voortgezet.

Voor de aanvulling van den transporttrein zijn in 1911 69 paarden en 4 trekossen aangekocht, terwijl van de artillerie 14 paarden werden overgenomen.

Er deed zich in 1911 slechts 1 geval van kwaden droes te Batavia voor.

In de in Ind St. 1906 n°. 189 opgenomen regeling van de keuring en registratie van paarden is eene wijziging gebracht bij Ord. van 9 Nov. 1911 (Ind. St. n°. 598).

Reglementen en dienstvoorschriften. Onder de in 1911 door den commandant van het leger vastgestelde reglementen en dienstvoorschriften behooren o. a.: „Grondslagen voor opleiding en oefening der infanterie, cavalerie, artillerie en genietroepen", „Velddienst-voorschrift van het Nederlandsch-Indisch leger", „Gevechtshandleiding voor het veldleger in Nederlandsch-Indië", „Reglement voor de kaderscholen der artillerie en de korpsscholen bij dat wapen", „Voorloopig reglement voor de veldartillerie" (I. Het enkele stuk, II. Het richten, III. Het schieten), „Atlas, bundel B, behoorende bij het handboek der vesting-artillerie", „Voorloopig voorschrift betreffende het pistool, model '11", „Omgewerkt handboek voor den technischen dienst bij het korps genietroepen" (deel I en II met atlas), „Handleiding voor den optischen seindienst", „Instructie voor de gewestelijke intendanten, met daarbij behoorende modellen", „Voorschriften omtrent de regeling van de positie van militaire koks", „Handleiding voor den ziekenverpleger te velde", „Handleiding, ten gebruike van den cursus voor gediplomeerde ziekenverplegers", „Verzamelde voorschriften betreffende de aanbestedingen en voorzieningen, alsmede uitvoeringsbepalingen, die in het bijzonder gelden voor het departement van oorlog in Nederlandsch-Indië", „Beginselen en algemeene regelen in acht te nemen bij de verpleging van troepen te velde, ingeval van expeditie of oorlog, het verleenen van gewapenden bijstand tot bewaring van orde en rust, tot beteugeling van verzet of tot handhaving van het wettig gezag en bij oefeningen buiten het garnizoen", „Reglement voor het verzekeringsfonds van militaire societeiten in Nederlandsch-Indië", „Regeling omtrent evacuatiën op Java en de buitenbezittingen", „Bepalingen betreffende beoordeelingslijsten van onderluitenants".

Van eenige reglementen verscheen een herdruk of zag eene maleische vertaling het licht.

Belooningen en straffen. Een overzicht van de aan militairen der landmacht in 1911 toegekende eerbelooningen wegens aan den lande bewezen bijzondere diensten ter zake of ter gelegenheid van krijgsverrichtingen in Nederlandsch-Indië, is opgenomen in tabel 14 van bijlage B.

Het aantal militairen beneden den rang van officier, dat in 1911 aanspraak verkreeg op de gouden, zilveren en bronzen medaille voor langdurigen trouwen dienst, beliep 14 727 [2]), tegen 3100 in 1910.

Bij K. B. 19 Mei 1911 n°. 33 (Ind. St. n°. 428) is bepaald, dat het bij K. B. van 19 Febr. 1869 (Ned. St. n°. 24) ingestelde eereteeken voor belangrijke krijgsbedrijven wordt toegekend aan allen, die hebben deelgenomen aan de krijgsverrichtingen op Bali, Timor, Soemba, Soembawa, Flores en in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden, gedurende verschillende tijdvakken.

Tot toekenning van kleine belooningen aan mindere militairen bij de in den loop van het jaar 1912 te houden schermen gymnastiekwedstrijden, is bij Gouv. Bt. 23 Maart 1912 n°. 28 een bedrag van f 4347 beschikbaar gesteld.

Tabel 15 van bijlage B bevat eene numerieke opgave betreffende eenige categorieën van gestraften of om niet-eervolle redenen uit het leger of tijdelijk uit hun korps afgevoerden.

Maatregelen en instellingen in het belang van het zedelijk en stoffelijk welzijn van den soldaat. In den loop van het jaar 1911 is het aantal voor Europeanen ingerichte dagverblijven met 1 uitgebreid (ten behoeve van het bataljon vesting-artillerie te Batavia). Daarentegen is, in verband met de gewijzigde samenstelling van het 14de en 20ste bataljon infanterie (zie hiervóór onder „Samenstelling en sterkte van het leger" en K. V. 1911, kol. 66), een tweetal dagverblijven opgeheven, zoodat het aantal dezer inrichtingen op ult. 1911 71 bedroeg, tegen 72 (verbeterde opgaaf) op ult. 1910. Het te Malang aanwezige dagverblijf van het op Celebes gelegerde 19de bataljon infanterie bleef in gebruik (vgl. K. V. 1911, kol. 74).

Ook gedurende 1911 bleef de gelegenheid opengesteld om tot schoen- en kleermaker bij de korpsen te worden opgeleid.

Aan de kaderschool te Tjimahi bleef voor de militairen de gelegenheid bestaan om zich voor kok te bekwamen.

De verantwoording van de administratiën der militaire societeiten wees, verdeeld over 94 dergelijke inrichtingen, in totaal op een voordeelig saldo van f 157 918. De waarde van

[1]) Met betrekking tot het beheer, enz. van het remonte-depot zie men Ind. St. 1911 n°. 291 en K. V. 1911, kol. 243.

[2]) Het groote verschil met de cijfers over vorige jaren is toe te schrijven aan de op 1 Juli 1911 in werking getreden herziening van de bepalingen betreffende de toekenning van onderscheidingsteekenen voor langdurigen trouwen dienst (vgl. K. V. 1909, kol. 105).

gebouwen, meubilair en de bibliotheken werd op ult. 1911 op f 586 257 geschat.

Tabel 16 van bijlage B geeft een overzicht van de in 1911 wegens dronkenschap aan Europeesche militairen opgelegde straffen, waaruit blijkt, dat van de 9046 Europeesche militairen er zich 1954 nu en dan aan misbruik van sterken drank schuldig maakten en daarvoor in 2483 gevallen werden gestraft. In 1910 bedroegen deze getallen 9365, 2214 en 2925.

Van het op de Indische begrooting voor 1912 uitgetrokken bedrag van f 9000 voor geldelijken steun aan vereenigingen, welke zich ten doel stellen het zedelijk welzijn der militairen te bevorderen, werden subsidiën toegekend aan het militair tehuis van den „Christelijken militairen bond voor Oost- en West-Indië" te Meester-Cornelis, zoomede aan dergelijke inrichtingen te Batavia, Buitenzorg, Tjimahi, Bandoeng, Willem I (Ambarawa), Magelang, Soerakarta, Soerabaja, Padang en Koeta Radja.

Staatsstoomtramweg in Atjeh. De stoomtram in Atjeh bleef gedurende het geheele verslagjaar in volle exploitatie. Het baanvak Langsar-Koeala Simpang zal in den loop van 1912 in exploitatie kunnen worden genomen.

Telefonen. In het telefoonnet van Atjeh en onderhoorigheden zijn thans opgenomen 279 toestellen voor landsdienaren en gouvernementsinrichtingen, benevens 85 toestellen voor particulieren, tegen respectievelijk 271 en 83 op ult. 1910.

Op Nias is eene 150 K. M. lange telefoonlijn aangebracht tusschen Telok Dalem en Lahagoe.

Draadlooze telegraphie. De proeven met de toestellen voor draadlooze telegraphie (zie K. V. 1911, kol. 74) hebben zóó goed voldaan, dat tot de invoering er van besloten is.

§ 2. TOPOGRAPHISCHE DIENST.

Bij K. B. 18 Febr. 1911 n°. 36 (Ind. St. n°. 291) is de klasseverdeeling van de burgerlijke ambtenaren bij den topographischen dienst afgeschaft en de formatie uitgebreid met 2 opnemingsbrigades, waarvan er 1, de 4de, in de maand Augustus van het verslagjaar is opgericht en in de residentie Oostkust van Sumatra te werk gesteld. De andere, 5de brigade, wordt in den loop van 1912 opgericht en op het eiland Celebes geplaatst.

De grensmetingen in het getrianguleerde gedeelte van Sumatra's Oostkust zijn beëindigd en het daarmede belaste personeel is van boven de formatie van het leger teruggevoerd.

Omtrent hetgeen in 1911 door den topographischen dienst is verricht met betrekking tot de triangulatie op Sumatra en Celebes, de topographische opneming van Midden-Java, de afdeeling Krawang (Batavia) en de residentie Cheribon, de herziening van de topographische kaarten van de residentie Preanger-Regentschappen, de topographische opneming van Atjeh en onderhoorigheden en de landrente-metingen in de residentiën Semarang, Pasoeroean, Besoeki, Kediri, Preanger-Regentschappen en Bantam zij verwezen naar het „Jaarverslag van den topographischen dienst in Nederlandsch-Indië" over dat jaar.

Op ult. 1911 waren bij de opleidingsbrigade, wier hoofdkwartier in Maart van het verslagjaar van Salatiga naar Pekalongan werd overgebracht, ter opleiding en beproeving ingedeeld 7 officieren, 8 Europeesche militairen beneden dien rang en 15 inlandsche jongelieden. Gedurende 6 maanden van dat jaar werden 8 officieren, die toegelaten waren tot de Hoogere Krijgsschool en 3 uit Nederland teruggekeerde officieren van die inrichting in het terrein-opnemen geoefend. In den loop van 1911 steeg het aantal inlandsche verkenners van 11 tot 12, van wie er op het einde van het jaar werkzaam waren: 1 op het eiland Timor, 1 op het eiland Halmahera, 1 in Zuid-Oost-Borneo, 1 op Celebes, 1 te Bandoeng en 7 op Nieuw-Guinea.

Op Flores was gedurende een groot deel van het jaar 1 opnemer ter beschikking van den colonne-commandant; op Celebes waren gedurende eenige maanden 2 opnemers werkzaam.

Gedurende 1911 zijn bij de topographische inrichting bewerkt en van gouvernementswege uitgegeven: schetskaarten van Habinsaran (schaal 1 : 100 000), het eiland Wetar (schaal 1 : 150 000), het eiland Adonare (schaal 1 : 100 000), Noord-Celebes en de Lampongsche districten (beide schaal 1 : 100 000), 2 graadafdeelingsbladen van West-Java (schaal 1 : 100 000), 5 militaire bladen (schaal 1 : 50 000) en 12 detailbladen (schaal 1 : 25 000) van Midden-Java, 6 detailbladen (schaal 1 : 20 000) van de Preanger-Regentschappen, 1 blad (schaal 1 : 10 000) van de hoofdplaats Bandoeng, 2 bladen (schaal 1 : 750 000) telegraafkaart van Java, 4 graadafdeelingsbladen (schaal 1 : 100 000), 16 voorloopige veelhoeksbladen (schaal 1 : 100 000) en 15 detailbladen (schaal 1 : 25 000) van Zuid-Sumatra, 1 blad (schaal 1 : 40 000) militaire kaart van Atjeh en onderhoorigheden, 13 voorloopige veelhoeksbladen (schaal 1 : 100 000) en bladwijzerkaart (schaal 1 : 250 000) van Celebes, kaart (schaal 1 : 100 000) van Midden-Bali. Voorts zijn herdrukken vervaardigd van 33 verschillende bladen in kleurendruk en 59 verschillende bladen in zwartdruk.

Ten behoeve van de departementen van algemeen bestuur zijn ruim 856 000 afdrukken vervaardigd van kaarten, teekeningen, graphieken, enz., terwijl het totaal aantal afdrukken ongeveer 1 197 000 bedraagt.

Voor verkochte kaarten is in 1911 ontvangen f 15 410, terwijl de kosteloos en tegen regularisatie verstrekte kaarten eene verkoopswaarde vertegenwoordigden van f 24 287. Aan retributie voor het nemen van copieën is in 1911 f 998 geïnd.

§ 3. KRIJGSVERRICHTINGEN.

Gedurende het tijdvak, waarover deze paragraaf loopt (medio Maart 1911 tot medio Maart 1912), hadden krijgsverrichtingen plaats of was gewapende tusschenkomst noodig in Atjeh en onderhoorigheden, op het eiland Nias (Tapanoeli), op de Mentawei-eilanden (Sumatra's Westkust), in de residentie Sumatra's Oostkust, in Riouw en onderhoorigheden, op Billiton, in de Westerafdeeling van Borneo, in Celebes en onderhoorigheden, op Ceram en Wetar (Amboina), op Timor, Soemba, Soembawa en Flores (Timor en onderhoorigheden), in Ternate en onderhoorigheden en op Nieuw-Guinea. Aangezien die gebeurtenissen reeds zijn beschreven in hoofdstuk C, kan hier met eenige algemeene opgaven worden volstaan.

Gedurende 1911 kwamen in Atjeh aan, ter aanvulling van de door evacuatie, pasporteering, gageering, pensionneering, overplaatsing, overlijden als anderszins ontstane vacatures: 1472 militairen (onder wie 37 officieren en onderluitenants), terwijl in de drie voorafgegane jaren 1908 tot en met 1910 de aanvulling achtereenvolgens had bedragen 1848, 1293 en 1774 onder wie 42, 47 en 56 officieren en onderluitenants.

Onder de in 1911 naar Atjeh gezonden aanvulling bevonden zich 325 Europeanen, tegen in de jaren 1908 tot en met 1910 achtereenvolgens 362, 429 en 460 (met inbegrip van officieren en onderluitenants).

De gedurende 1911 door de Atjehers aan onze troepen toegebrachte verliezen bedroegen 8 gesneuvelden (inlanders) [1], benevens 95 gewonden (18 Europeanen — onder wie 4 officieren — en 77 inlanders). Van de 95 gewonden stierven aan de bekomen kwetsuren 1 Europeaan (officier) en 3 inlanders (in 1910 overleden 3 van de 148 gewonden, terwijl in dat jaar het aantal gesneuvelden 7 bedroeg). De Atjehers lieten in genoemd tijdvak 407 dooden en 22 gewonden in onze handen (in 1910 678 dooden en 35 gewonden); bovendien werden 109 personen gevangen genomen (in 1910 329), ongeacht degenen, die zich onderwierpen, na door onze patrouilles in het nauw te zijn gedreven. Aan handvuurwapenen zijn in Atjeh buitgemaakt of ingeleverd 178 stuks (in 1910 206), waaronder 65 van het achterlaadstelsel (o. a. 4 geweren en 16 karabijnen, model '95).

In Celebes en onderhoorigheden kwamen ter aanvulling aan 397 militairen (onder wie 22 officieren en onderluitenants). Gewond werden 8 militairen (inlanders) (in 1910 10 gewonden), van wie 1 aan de bekomen wonden overleed. In onze handen vielen 12 dooden en 1 gewonde (in 1910 60 dooden en 11 gewonden); bovendien werden 10 personen gevangen genomen (in 1910 74), ongeacht degenen, die zich onvrijwillig aan onze patrouilles onderwierpen. Aan handvuurwapenen werden buitgemaakt 17 achterlaad- en 110 voorlaadgeweren (in 1910 1 achterlader, 8 revolvers en 267 voorladers en donderbussen).

In Timor en onderhoorigheden kwamen ter aanvulling aan 366 militairen (onder wie 15 officieren en onderluitenants). De geleden verliezen aan onze zijde bedroegen 4 gesneuvelden (inlanders), terwijl 9 militairen (1 Europeaan — officier — en 8 inlanders) werden gewond (in 1910 2 gesneuvelden en 21 gewonden). In onze handen vielen 161 dooden en 21 gewonden (in 1910 80 dooden en 15 gewonden); bovendien werden 63 personen gevangen genomen (in 1910 49). Buitgemaakt werden 1114 handvuurwapenen, waaronder 271 achterladers (w. o. 5 geweren en 12 karabijnen, model '95) (in 1910 207 achterladers, 21 revolvers en 5957 voorladers en donderbussen).

In de overige hiervóór genoemde gewesten bekwamen wij: op Sumatra's Westkust 1 gewonde — officier — die later overleed; op Sumatra's Oostkust 5 gewonden (inlanders); in Tapanoeli 2 gewonden (inlanders); op Nieuw-Guinea 2 gewonden (1 Europeaan — officier — en 1 inlander).

§ 4. KORPSEN NIET RECHTSTREEKS TOT HET LEGER BEHOORENDE.

Voor numerieke opgaven aangevende den toestand op ult. 1911 betreffende de schutterijen en de overige in deze paragraaf bedoelde, op militairen voet georganiseerde korpsen, zij verwezen naar tabel 17 van bijlage B.

Bij Ord. van 12 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 556) is de schutterij te Banda Neira (residentie Amboina) opgeheven.

Aan de lijst van vrijstellingen van den schutterlijken dienst is uitbreiding gegeven bij Ord. van 6 Maart 1912 (Ind. St. n°. 225).

Het herhaaldelijk gewijzigd reglement van de barisan van Madoera onderging nadere wijziging bij Gouv. Btn. 18 Jan. en 19 Juni 1911 nos. 41 en 28 en 11 April 1912 n°. 14 (Bijbl. Ind. St. nos. 7354, 7418 en 7606).

De voorschriften omtrent de verstrekking en verantwoording van en het te houden toezicht op de wapening en de munitiën der vrijwilligerskorpsen zijn op een enkel punt herzien bij Gouv. Bt. 14 Nov. 1911 n°. 41 (Ind. St. n°. 604 en Bijbl. Ind. St. n°. 7533).

Bij Gouv. Bt. 16 Sept. 1911 n°. 19 (Bijbl. Ind. St. n°. 7496) zijn voorschriften gegeven nopens de verstrekking in bruikleen van geweren model '95 aan schietvereenigingen.

§ 5. KONINKLIJK KOLONIAAL MILITAIR INVALIDENHUIS (OP BRONBEEK).

In den loop van 1911 zijn in het invalidenhuis opgenomen 98 oud-militairen (95 uit Oost-Indië, 1 uit West-Indië en 2 van de Koninklijke marine) en zijn uit de sterkte afgevoerd 90 man (14 wegens overlijden, 71 die op verzoek en 5 die wegens wangedrag ontslagen zijn). Dientengevolge telde het gesticht op ult. 1911 212 verpleegden (55 gegradueerden en 157 minderen), tegen 204 (48 gegradueerden en 156 minderen) in 1910. Gerekend over het geheele jaar huisvestte het gesticht in 1911 gemiddeld 209 man per dag. In de infirmerie waren, bij het einde van elk kwartaal van 1911, in verpleging achtereenvolgens 20, 20, 20 en 18 man. Met de vervulling van verschillende functiën op Bronbeek waren op ult. 1911 belast 43 verpleegden, onder wie 12 gegradueerden.

De uitgaven voor het invalidenhuis in 1910 bedragen hebbende f 91 656 of — na aftrekking van de ten bate van het gesticht ingehouden gagementen en pensioenen (ad f 37 029) — f 54 627, bedroegen in 1911 volgens voorloopige opgaven f 88 454, of — na aftrekking als voren (in 1911 is aan gagementen en pensioenen ingehouden f 37 792) — f 50 662.

Bij K. B. 25 Juni 1912 n°. 104 is goedkeuring verleend om in het invalidenhuis eene smidswerkplaats op te richten.

[1]) Onder inlanders zijn hier tevens Amboineezen te verstaan.

E.

ZEEMACHT.

§ 1. ALGEMEENE MEDEDEELINGEN.

Bij K. B. 11 Jan. 1912 n°. 25 is de vice-admiraal A. H. HOEKWATER eervol ontheven van de betrekking van commandant der zeemacht en chef van het departement der marine in Nederlandsch-Indië en is met die — den 1sten Mei 1912 aanvaarde — functiën belast de met ingang van 1 Februari 1912 tot schout-bij-nacht bevorderde kapitein-ter-zee F. PINKE.

Van de instelling van eene staatscommissie om de inrichting van de verdediging van Nederlandsch-Indië, zoo te land als ter zee, van een staatkundig, technisch en financieel standpunt in beschouwing te nemen, is reeds melding gemaakt in hoofdstuk **D.**

§ 2. KONINKLIJKE MARINE.

Personeel. De gemiddelde sterkte over 1911 van het personeel der vloot bedroeg 229 officieren, 1888 Europeesche onderofficieren en minderen en 1200 inlandsche schepelingen; in het geheel derhalve 3317 koppen, tegen 3239 in 1910. Hoeveel koppen bij het einde van de jaren 1910 en 1911 waren ingeschreven in de rol van de toen in dienst zijnde schepen en hoeveel hun aantal meer of minder bedroeg dan de „bepaalde sterkte", blijkt zoowel voor de Indische militaire marine als voor het Nederlandsch eskader uit bijlage C, tabel 2. Tevens doet deze tabel in totaal kennen de „bepaalde" en „aanwezige" sterkte aan officieren en aan verdere bemanning, afzonderlijk ook wat het machinekamerpersoneel en het personeel van het korps mariniers betreft. Behalve de in 1911 te Soerabaja aangeworven inlandsche schepelingen werden door het voor de opleiding van inlandsche schepelingen aangewezen flottieljevaartuig *Serdang* (later *Assahan*, zie § 6 van dit hoofdstuk) op andere plaatsen in den Archipel nog een 9-tal inlanders voor den zeedienst aangenomen. Op 1 Januari 1912 waren, met inbegrip van de als bovenrol toegestane overschrijding der bepaalde sterkte met 10 %, 76 koppen meer in dienst dan de benoodigde sterkte aangaf, ongerekend de voor vorenbedoelde vorming van inlandsche schepelingen tot oorlogsmatroos toegestane vermeerdering. In het geheel zijn 69 koppen aangenomen (met inbegrip van 1 jongen van Europeesche afkomst, bestemd om aan de kweekschool voor de zeevaart te Leiden in opleiding genomen te worden). Zooals blijkt uit bijlage C, tabel 3, is het aantal inlandsche schepelingen in 1911 met 14 koppen verminderd. Van de inlandsche schepelingen, wier verbintenis kwam te eindigen, verbonden er zich opnieuw 34.

De gezondheidstoestand op de vloot was in 1911 over het algemeen vrij gunstig, ofschoon niet in die mate als in 1910. Het aantal gevallen van malaria was, voor zooveel de recidiven betreft, bij de Europeanen kleiner, bij de inlanders daarentegen veel grooter dan in 1910. Het aantal lijders aan venerische ziekten was bij beide landaarden hooger dan in 1910. Door cholera werd slechts een Europeaan aangetast, die herstelde. Febris typhoidea kwam veel minder voor dan gedurende 1910. Het aantal Europeesche lijders aan beri-beri — welke ziekte aan boord van het opnemingsvaartuig *Van Doorn* epidemisch heerschte — was grooter dan in 1910. De ziekte had echter een goedaardig verloop en eischte geen slachtoffers. Het aantal der afgekeurde Europeanen beliep 98, dat der inlanders 24.

De in Ind. St. 1904 n°. 340 opgenomen en sedert gewijzigde regeling van het korps inlandsche schepelingen der zeemacht in Nederlandsch-Indië is nader gewijzigd bij Ord. van 24 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 141), in verband met de toekenning van toelagen voor het verrichten van bijzondere diensten aan boord en voor het bezit van de bronzen medaille voor 12-jarigen eerlijken en trouwen dienst.

Materieel. Het Nederlandsch eskader bestond gedurende het verslagjaar uit de pantserschepen *De Zeven Provinciën*, *Tromp*, *Hertog Hendrik* en *De Ruyter* en het pantserdekschip *Holland*; op 26 October 1911 werden hieraan de torpedobootjagers *Wolf* en *Fret* toegevoegd. Van de Indische militaire marine waren in dienst 3 flottieljevaartuigen, 1 flottieljevaartuig-mijnenlegger, 4 opnemingsvaartuigen en 1 wachtschip. Van de 9 torpedobooten werden er zooveel in dienst gehouden als voor de oefening van het personeel noodig was. Het flottieljevaartuig *Serdang*, dat tot mijnenlegger wordt ingericht, werd den 20sten September 1911 voor ketelverwisseling uit dienst gesteld en vervangen door het zusterschip *Assahan*. Het voormalig wachtschip *Bromo* deed gedurende den geheelen verslagtijd dienst als kolenhulk te Merauke. Als munitieschepen deden dienst het voormalige pantserschip *Prins Hendrik der Nederlanden*, het gewezen flottieljevaartuig *Makasser* en het vroegere stoomschip van de Koninklijke Paketvaartmaatschappij *Nienhuis*.

Het aantal kleine vaartuigen, die in de sterkte der zeemacht geen zelfstandige plaats innemen, bedroeg op 1 April 1912 32 stoomschepen (waarvan 9 van het Nederlandsch eskader), 1 motorsloep van het Nederlandsch eskader en 3 stoombarkassen; op dien datum waren 4 stoomsloepen in aanbouw.

Opgaven betreffende de exploitatiekosten van de schepen en van enkele maritieme inrichtingen aan den wal gedurende het verslagjaar zijn opgenomen in tabel 4 van bijlage C.

Steenkolen. Gedurende het tijdvak 1 April 1911 tot ult. Maart 1912 zijn de marine-steenkolendepots aangevuld met 35 570 ton Ombilin-, 30 086 ton Cardiff-, 1214 ton Tewe- en 119 ton Pengaron-kolen. Ter aanvulling van den voorraad in de te Merauke vertoevende kolenhulk *Bromo* werd eene hoeveelheid van 2018 Engelsche ton Australische kolen rechtstreeks uit Australië verkregen. In alle depots, behalve te Bandjermasin, waren gedurende het verslagjaar Ombilinkolen aanwezig, terwijl in de depots te Tandjoengpriok, Soerabaja, Makasser, Amboina en Talisei ook nog een voorraad Cardiff-kolen werd aangehouden.

De vergrooting van de steenkolen-depots te Makasser en Amboina en de verbouwing van den steiger op laatstgenoemde plaats kwamen tot stand. De verbouwing van den kolensteiger te Makasser zal, met het oog op de uitvoering van de werken tot verbetering van de haventoestanden aldaar

(zie K. V. 1911, kol. 80 en 165), niet worden uitgevoerd. [1])

Buiten de depots zijn aangekocht te Singapore door het pantserschip *De Zeven Provinciën* 995 ton Cardiff-kolen. Voorts werden door verschillende onder het departement der marine ressorteerende schepen op onderscheidene plaatsen 1704 ton Poeloe Laoet-, Australische en andere kolen ingenomen en werden uit den voorraad der naamlooze vennootschap „Zeehaven en kolenstation Sabang" te Sabang 7413 ton Cardiff- en 3187 ton Ombilin-kolen aangeschaft, terwijl te Emmahaven bovendien nog 2664 ton Ombilin-kolen verstrekt werden.

Ingevolge Gouv. Bt. 26 Aug. 1911 n°. 24 is, met ingang van 1 September d. a. v., eene commissie benoemd tot het doen van proefnemingen met het stoken van Ombilin-kolen in waterpijpketels te Emmahaven.

§ 3. GOUVERNEMENTSMARINE.

Personeel. Ook gedurende 1911 werd de regeling om bij de aanwerving van inlandsche schepelingen voor een kort dienstverband geen handgeld, maar een voorschot op de gages te verleenen, toegepast. In dat jaar zijn 232 schepelingen voor de eerste maal en 412 tot verlenging van hun dienstverband aangenomen, van wie respectievelijk 32 en 9 (bestemd voor het te Merauke gestationneerde stoomschip) op den ouden voet.

Op ult. 1911 bestond het Europeesch personeel uit 151 man (23 gezaghebbers, 56 stuurlieden, 61 machinisten en 11 leerlingen-machinist), ongerekend een gezaghebber en twee 1ste-machinisten, respectievelijk gedetacheerd bij het hoofdbureau van scheepvaart en bij den aanbouw en de herstelling van gewestelijke en andere vaartuigen, doch met inbegrip van 13 opvarenden, die, à la suite van hun korps gevoerd, dienst deden aan boord van de schepen der bebakening en kustverlichting. De openvallende plaatsen van leerling-machinist konden ook nu weder in Indië worden aangevuld, terwijl van de 6 in 1911 aangenomen 3de-stuurlieden er 2 afkomstig waren van den aan de Prins Hendrik-school te Batavia verbonden zeevaartkundigen cursus.

De vloot was op ult. December 1911 bemand met 723 inlandsche schepelingen, eene overschrijding van het vastgestelde aantal (684) — voor 20 op het einde van 1911 in dienst zijnde schepen — met 39 man, welk overcompleet om verschillende redenen in dienst gehouden werd.

Nadere opgaven nopens de gevorderde en de aanwezige bemanningen van de stoomschepen der gouvernementsmarine vindt men in bijlage D.

De gezondheidstoestand van de schepelingen was over het algemeen iets gunstiger dan in 1910. Het aantal ziekte-dagen was over het algemeen iets geringer; het aantal lijders aan venerische ziekten evenwel was zeer groot, zoo zelfs dat soms met moeite in het tekort aan manschappen kon worden voorzien. Het aantal overleden inlanders bedroeg 15 (9 in 1910); 7 inlanders werden voor den dienst afgekeurd.

Bij K. B. 14 Sept. 1911 n°. 41 (Ind. St. n°. 607) is de Gouverneur-Generaal gemachtigd om het Europeesch personeel, dienstdoende aan boord van de tot den dienst der bestrijding van den opium-sluikhandel ter zee behoorende vaartuigen, in vasten dienst bij de gouvernementsmarine te doen overgaan, in verband waarmede nog enkele voorzieningen zijn getroffen bij Gouv. Bt. 13 Dec. 1911 n°. 43 (Ind. St. n°. 653) (vgl. ook de volgende rubriek).

Materieel. Op ult. Maart 1912 bestond de vloot der gouvernementsmarine uit 29 schepen (28 zeestoomers en 1 rivierstoomer). Hiervan waren er 15 bestemd voor stationsdiensten, 2 voor algemeene diensten, 3 tot tegengang van den opiumsluikhandel ter zee, 1 voor kabelwerk [2]) en 2 voor den slibarbeid, terwijl 5 schepen in reserve waren, waarvan er 3 — *Gier*, *Flores* en *Condor* — weldra uit de sterkte zullen worden afgevoerd.

De schepen *Argus*, *Cycloop* en *Wachter* werden van den dienst der opiumregie voor de gouvernementsmarine overgenomen (Ind. St. 1911 n°. 653) (zie ook de voorgaande rubriek).

Aangebouwd worden 2 schepen, waarvan 1 hier te lande en 1 in Nederlandsch-Indië.

Gewestelijke vaartuigen. Er werden vier motorbooten in dienst gesteld, namelijk een voor de kustplaats Djoeana, twee voor de politie in Straat Madoera en een voor Soekadana (Westerafdeeling van Borneo), de laatste ter vervanging van de aldaar aanwezige stoombarkas. Vijf motorbooten zijn in aanbouw, waarvan twee voor Indragiri (ter vervanging van de stoombarkas *Hendrik* en van een roeivaartuig), een voor de politie in de haven van Tandjoengpriok, een voor Amboina en een voor de residentie Djambi. Het voor Riouw en onderhoorigheden aangebouwd gewestelijk vaartuig *Mathilda* werd, in verband met de invoering van de opiumregie ter Sumatra's Oostkust, tijdelijk voor den dienst in dat gewest aangewezen [3]). Ter vervanging van het te Riouw gestationneerde vaartuig *Albertine*, wordt te Singapore een stoomschip aangebouwd.

Voor den dienst in de residentie Ternate en onderhoorigheden is het reserve-vaartuig *Nora* aangewezen, dat te zijner tijd door een nieuw aan te bouwen stoomvaartuig zal worden vervangen. Voor het Oost-Java-zeetransport is bij het marine-etablissement een sleepboot in aanbouw, terwijl bij de Droogdokmaatschappij „Tandjong Priok" 5 laadprauwen voor dat transport worden aangemaakt.

Voor de Aroe-, Kei-, Tanimbar- en Babar-eilanden zijn een tweetal zeilvaartuigen in dienst gesteld. Het stoomvaartuig *Valk* van den dienst der opiumregie is als gewestelijk vaartuig van het departement van financiën overgenomen. Het gewestelijk vaartuig *Marie* is door verkoop van de hand gedaan. Het reserve-vaartuig *Moesi* is aangewezen voor den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen ter reede Semarang.

Op ult. Maart 1912 waren 42 stoom- en 15 motorvaartuigen, benevens 1 huisboot, in dienst.

Bij Ord. van 30 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 164) zijn bepalingen vastgesteld tot handhaving van de orde en tucht aan boord van de gewestelijke vaartuigen, terwijl bij Gouv. Bt. 30 Jan. 1912 n°. 44 (Ind. St. n°. 165) eene regeling getroffen is nopens de benoeming, het ontslag, de traktementen en voedinggelden van het personeel dier vaartuigen.

§ 4. MARINE-ETABLISSEMENT TE SOERABAJA.

De staat, aangevende de samenstelling en bezoldiging van het personeel bij het etablissement, onderging eene nadere wijziging bij Gouv. Bt. 2 Oct. 1911 n°. 38 (Ind. St. n°. 539).

Met de Algemeene Nederlandsch-Indische Electriciteitsmaatschappij is eene overeenkomst aangegaan voor de levering van electrische energie ten behoeve van het licht- en krachtbedrijf bij het etablissement.

[1]) De reeds voor deze verbouwing uit Europa aangevoerde ijzerwerken zullen door het departement der burgerlijke openbare werken worden overgenomen, om te worden gebezigd bij de te Makasser aan te leggen havenwerken.

[2]) Nieuwe regelen ten aanzien van het gebruik, het onderhoud, enz. van het kabelschip zijn vastgesteld bij Gouv. Bt. 2 Febr. 1912 n°. 1 (Bijbl. Ind. St. n°. 7570).

[3]) Bij Gouv. Bt. 7 Febr. 1912 n°. 106 is machtiging verleend voor den aanbouw van een stoomvaartuig voor de residentie Oostkust van Sumatra.

Met den bouw van eene pyrotechnische werkplaats met magazijnen voor de opschuring van buskruit, munitie en verspermijnen werd een aanvang gemaakt.

Voor verdere bijzonderheden betreffende het bedrijf van het etablissement zij verwezen naar het jaarverslag dier inrichting.

§ 5. SCHEEPVAART.

Bij Gouv. Bt. 29 Juni 1911 n°. 41 (Ind. St. n°. 392) is bepaald, dat het aan het departement der marine bij den dienst van scheepvaart werkzaam technisch en administratief personeel te zamen vormt het hoofdbureau van scheepvaart en dat als chef van dat hoofdbureau optreedt de hoofdinspecteur van scheepvaart, chef van den dienst [1]).

De scheepvaartbeweging in 1911, in vergelijking met die in 1910 en 1909, blijkt uit de hieronder volgende opgaaf van het aantal en den inhoud (in 1000 M³.) der in de voornaamste havens van Nederlandsch-Indië aangekomen stoomschepen en op Europeesche wijze getuigde zeilschepen.

HAVENS.	1909.		1910.		1911.	
	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
Batavia (Tandjoengpriok)	1 424	6 010	1 547	6 855	1 811	7 701
Soerabaja	1 148	5 582	1 311	6 196	1 365	6 497
Semarang	1 004	5 461	1 032	5 925	1 126	6 482
Tjilatjap	144	1 004	152	1 037	158	1 060
Padang (Emmahaven)	423	2 100	439	2 402	634	2 634
Pangkalanbrandan	590	363	795	136	837	187
Poeloe Sembilang	206	645	338	1 140	920	1 294
Belawan Deli	1 194	850	1 394	868	1 184	876
Palembang	653	929	752	1 052	713	1 128
Bandjermasin	324	505	386	512	394	538
Balikpapan	1 094	1 744	1 144	2 237	1 255	2 482
Moearadjawa	1 051	973	—	—	—	—
Samarinda	—	—	1 079	1 305	1 157	1 454
Makasser	566	2 223	595	2 366	560	2 311
Menado	163	578	187	632	191	602
Ternate	150	400	160	408	150	351
Soemenep	485	344	457	333	470	346
Singaradja	473	722	461	1 043	404	898
Sabang	843	3 841	969	4 449	1 047	5 052
Sambo	1 509	1 136	2 106	1 452	3 260	1 778
Pontianak	—	—	345	256	369	294

De aard van de scheepvaartbeweging in 1911 wordt voor de voornaamste havens aangegeven in de onderstaande tabel.

HAVENS.	Aangekomen					
	stoomschepen.		zeilschepen op Europeesche wijze getuigd.		zeilschepen op inlandsche wijze getuigd.	
	Aantal.	Netto-inhoud (in M³.)	Aantal.	Netto-inhoud (in M³.)	Aantal.	Netto-inhoud (in M³.)
Batavia (Tandjoengpriok)	1 774	7 630 395	37	70 782	68	2 904
Soerabaja	1 327	6 437 449	38	59 289	15 566	359 142
Semarang	1 074	6 398 567	52	83 132	1 544	51 676
Tjilatjap	156	1 053 671	2	6 244	—	—
Padang (Emmahaven)	630	2 627 605	4	6 203	1 075	19 887
Pangkalanbrandan	833	174 507	4	12 380	660	87 726
Poeloe Sembilang	901	1 229 048	19	65 204	970	119 884
Belawan Deli	1 184	876 290	—	—	1 883	184 599
Palembang	584	992 448	129	135 506	299	11 724
Bandjermasin	332	527 720	62	10 217	471	11 731
Balikpapan	949	1 491 904	306	989 992	119	4 652
Samarinda	855	476 585	302	977 421	61	3 254
Makasser	558	2 306 389	2	4 209	2 759	55 788
Menado	187	594 163	4	7 436	81	1 281
Ternate	150	351 304	—	—	4	230
Soemenep	450	308 344	20	37 378	2 373	46 820
Singaradja	404	897 728	—	—	1 786	37 079
Sabang	1 047	5 051 639	—	—	—	—
Sambo	2 584	1 577 564	676	200 549	97	10 472
Pontianak	359	285 036	10	8 609	293	5 166

[1]) Eene instructie voor den hoofdinspecteur van scheepvaart is vastgesteld bij Gouv. Bt. 12 Maart 1912 n°. 19 (Jav. Ct. n°. 24).

Voor eene nadere aanwijzing van de ambtenaren belast met de afgifte van certificaten voor bepaalde reizen naar een of meer havens binnen of buiten Nederlandsch-Indië, zoomede van jaarpassen, zie men Ind. St. 1911 n°. 662, juncto 1912 nos. 224 en 280, en voor eene dergelijke aanwijzing van de plaatsen, waar de binnenwerksmeting van schepen naar de internationale meetwijze uitsluitend kan worden verricht Ind. St. 1912 n°. 268.

Kustverlichting, bebakening en loodswezen. Het inspectievaartuig *Lucifer* en de bebakeningsstoomers *Sperwer*, *Pharus* en *Hoofdinspecteur Zeeman* deden onafgebroken dienst. Het bij het marine-etablissement in aanbouw zijnde inspectievaartuig *Orion* werd op 9 Maart 1912 te water gelaten.

Op de eilanden Zuid-Broeder (Riouw-archipel) en Pondang (Oostkust van Celebes) zijn acetyleenschitterlichten gebouwd en respectievelijk op 29 Juli en 30 December 1911 ontstoken.

Het schitterlicht op Boompjes-eiland (Java-zee) is op 23 September 1911 gewijzigd in een groep-bliksemlicht.

Het vaste licht der Babalan-geul (Oostkust van Sumatra) is gewijzigd in een acetyleen-schitterlicht.

Acetyleenbakens zijn, deels ter vervanging van gasboeien, opgericht op het Generaal Elliot-rif (oostkust van Banka), het Takong-rif (Straat Phillip), het Middelburg-rif (Straat Doerian), het rif van Nipa (Straat Singapore), het oostelijkste rif van het eiland Pasaran (reede Telokbetong), het Goat-rif (oostkust van Banka) en ter reede Tandjoengpandan (Billiton), terwijl op Karang Liat een nieuw baken geplaatst werd. De eerstbedoelde vijf bakens zijn onderscheidenlijk 22 April, 12 Juli, 28 Juli 1911 en 23 Januari en 7 Maart 1912 in gebruik gesteld.

In de Palembang-rivier zijn nog twee gasbakens, welke door verlegging van de vaargeul geen nut meer opleverden, gebluscht.

De betonning van het vaarwater naar Tapakkoeda (Oostkust van Sumatra), zoomede de gasboeien en de lantaarnboei der Birim-geul (Langsar-baai) zijn verwijderd; de ingang der Soengai Ijoe (Oostkust van Sumatra) is betond geworden.

In het westervaarwater van Soerabaja zijn, in verband met den slibarbeid, 2 gasboeien en een acetyleenboei bijgelegd.

Ten einde 's nachts de route naar Onrust te kunnen bevaren, zijn in de baai van Batavia acetyleenboeien gelegd op het Van Dorth-rif en op het rif van Purmerend.

Op 1 April 1912 lagen te water 4 acetyleenboeien, 67 Pintsch-gasboeien en 19 lantaarnboeien en bedroeg het aantal ontstoken acetyleen- en Pintsch-gasbakens respectievelijk 16 en 14 (1, 69, 21, 11 en 16 op 1 April 1911).

Het aantal ijzeren schroefpaalbakens, houten en steenen bakens bedroeg op 1 April 1912 152, 64 en 29 (142, 55 en 26 op 1 April 1911), terwijl op dat tijdstip te water lagen 404 tonnen (409 op 1 April 1911).

Een derde motorvaartuig, ingericht voor gastransport, is hier te lande aangebouwd en zal als loodscommunicatievaartuig worden in dienst gesteld. Het ligt in de bedoeling de stoomvaartuigen bij den haven- en loodsdienst geleidelijk door motorbooten te vervangen.

In Ind. St. 1911 n°. 416 (juncto Ind. St. 1912 n°. 279) is eene nieuwe regeling opgenomen betreffende de aanwerving van inlandsch personeel voor de haven- en loodsdiensten en voor de gewestelijke vaartuigen.

Aan loodsgelden is in de laatste 3 jaren ontvangen:

		1909.	1910.	1911.
Tandjoengpriok (Batavia) ...	f	66 155	f 74 771	f 82 126
Soerabaja (met Grisee)		362 843	401 803	413 404
Tjilatjap		33 873	39 653	39 466
Emmahaven (Padang)		42 115	46 155	52 470

Aroe-baai en Babalan-geul...	f 64 756	f 95 144	f 96 539
Koetei-rivier	62 135	79 302	89 040
Balikpapan-baai	67 119	84 488	93 632
Palembang	64 176	72 481	76 287
Bajoeng Lentjir	2 914	4 952	5 092
Makasser	21 527	23 007	22 797
Sambo	12 287	15 277	17 643

Haveninrichtingen. Bij den aanvang van 1912 is een beroepshavenmeester te Bandjermasin geplaatst.

In het belang van de behoorlijke naleving van de nieuwe bepalingen omtrent de toelating en vestiging in Nederlandsch-Indië van Nederlanders en vreemdelingen zijn bij Gouv. Bt. 8 Febr. 1912 n°. 27, bij wijze van tijdelijken maatregel, boven de vastgestelde formatie 2 onderhavenmeesters in dienst gesteld en geplaatst te Tandjoengpriok en Soerabaja.

Bij Ord. van 14 Juli 1911 (Ind. St. n°. 414) is eene wijziging gebracht in het algemeen politiereglement voor reeden in Nederlandsch-Indië.

De lijst der begrenzingen van reeden (Ind. St. 1898 n°. 240) is aangevuld bij Ordn. van 13 Juli 1911 (Ind. St. n°. 412), 26 Sept. 1911 (Ind. St. n°. 527), 3 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 8) en 19 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 188).

Bij Ord. van 16 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 182) is een reglement vastgesteld tot handhaving van orde en veiligheid in de haven van Sabang.

Te Tandjoengpriok (haven van Batavia) werd in 1911 ontvangen aan kaaigelden f 111 170 en aan steigergelden f 152 635 (met inbegrip van huur voor het opslaan van steenkolen aan het oosterboord dier haven), tegen respectievelijk f 115 560 en f 89 075 in 1910. Te Makasser, Emmahaven, Amboina, Ternate en Banda Neira werd aan steigergelden ontvangen respectievelijk f 59 485, f 28 767, f 3050, f 3443 en f 1630.

Aan haven- en ankeragegelden werd in 1911 ontvangen op Java en Madoera f 403 446 en in de buitenbezittingen f 252 270.

Voor de havendepartementen te Pontianak en Bandjermasin werden respectievelijk een motorboot en een stoomvaartuig en motorsloep aangebouwd.

Hydrographische dienst. Het opnemingsvaartuig *Van Gogh* zette de opneming ter westkust van Sumatra voort; Nias kwam geheel gereed, waarna een aanvang werd gemaakt met de opneming van Simeuloe, de Tapa- en de Banjak-eilanden. Begin April en einde October dokte het schip te Sabang. De gezondheidstoestand was gunstig. Het opnemingsvaartuig *Van Doorn* zette de opneming op de noordwestkust van Nieuw-Guinea voort, en begon, toen in Juli de moeson te krachtig was om op de kust benoorden de Maccluer-golf te werken, aan de meer beschutte Straat Sele. De gezondheidstoestand was in den aanvang gunstig, maar werd in November, tengevolge van beri-beri, van dien aard, dat eerst naar Ambon en later naar Soerabaja moest worden gestoomd, op welke laatste plaats het vaartuig ontsmet werd. Einde Januari 1912 werden de werkzaamheden hervat. De gezondheidstoestand bleef sedert naar wensch. Het opnemingsvaartuig *Borneo* zette de opneming ter westkust van Nieuw-Guinea voort benoorden kaap Van den Bosch. In April dokte het schip te Soerabaja, nadat het in de Argoeni-baai op een onbekend rif had gestooten. De gezondheidstoestand was gunstig. Het opnemingsvaartuig *Sumbawa* kwam gereed met de reede van Cheribon, nam de Asahan-rivier, de reeden van Merak, Telokbetong, Kalianda, Semarang en Genteng op, bepaalde riffen op de zuidkust van Lombok en de noordkust van Billiton en begon aan de reede van Batavia. De gezondheidstoestand was in het tweede kwartaal gedurende de opnemingen van de Asahan-rivier en in Straat Soenda minder gunstig.

Omtrent de werkzaamheden hier te lande verricht in het belang van den hydrographischen dienst voor Nederlandsch-Indië, valt het volgende te vermelden. In het tijdvak 1 Mei 1911—1 Mei 1912 werden uitgegeven de volgende kaarten:

A. naar geheel nieuwe gegevens: n°. 20, Oostkust Sumatra, Asahan-rivier, n°. 53, noordoostkust Banka, reede Pangkalpinang, n°. 56, Vaarwaters en ankerplaatsen op de noordoostkust van Banka, n°. 76, westkust Sumatra, Sibolga tot Ilir en Singkel tot Sibolga, III, Eilanden en vaarwaters beoosten Java, blad I, n°. 115, Kleine Soenda-eilanden en aangrenzende vaarwaters, blad III, nos. 179/180, Vaarwaters en ankerplaatsen op de westkust van Sumatra, Singkel tot Taboejoeng en Taboejoeng tot Padang, n°. 234, Aroe-eilanden, n°. 236, Aroe-eilanden, middenblad, n°. 238, Vaarwaters en ankerplaatsen nabij de Aroe-eilanden, n°. 239/240, Aroe-eilanden, Soengai Manoembai en Soengai Workai, nos. 289/301, Soenda-eilanden, Soemba, Flores oostblad, Straten tusschen Flores en Lomblem, n°. 302, Vaarwaters en ankerplaatsen nabij de oostkust van Flores en de Solor-eilanden, n°. 303, Kleine Soenda-eilanden, zuidoost gedeelte van Soemba, n°. 304, Vaarwaters en ankerplaatsen nabij Soemba, n°. 320, Kleine Soenda-eilanden, Sawoe-eilanden, n°. 323, Westkust Timor, Tandjoeng Mas tot Straat Roti.

B. gedeeltelijk naar nieuwe gegevens: n°. 19, Oostkust Sumatra, mond der Deli-rivier, n°. 50, Vaarwaters en ankerplaatsen nabij Billiton en Karimata, n°. 124, Vaarwaters en ankerplaatsen op de oostkust van Borneo, blad I, n°. 157, noordkust Nieuw-Guinea, Koemamba-eilanden tot de Nederlandsch-Duitsche grens, n°. 228, Vaarwaters en ankerplaatsen op de westkust van Celebes, n°. 327, Celebes-zee, Sangi- en Talaud-eilanden.

C. met groote correcties: n°. 32, Westkust Sumatra, Priaman tot Indrapoera, n°. 61, noord- en noordoostkust Banka, n°. 88, Reeden op de noordkust van Java en nabijgelegen eilanden, blad I, n°. 95, Vaarwaters en ankerplaatsen in Straat Soenda, n°. 96, Vaarwaters en ankerplaatsen op de west- en noordkust van Java.

D. naar bestaande gegevens: n°. 82, noordkust Java, blad V, Soerabaja tot Straat Bali, n°. 197, Vaarwaters en ankerplaatsen nabij de Kleine Soenda- en Kei-eilanden.

Verbeteringen werden uitgegeven op de kaarten: n°. 154, zuidwest- en zuidkust Nieuw-Guinea, n°. 196, Vaarwaters en ankerplaatsen nabij de Tanimbar-eilanden, n°. 253, noordkust Nieuw-Guinea van Tanahmerah-baai tot de Nederlandsch-Duitsche grens, n°. 255, oostkust Borneo, Beraoe-rivier.

De schetskaart n°. 67 zag het licht en eenige, niet in den handel verkrijgbare autographieën van minder belangrijke opnemingen werden naar het departement der marine te Batavia gezonden. Op de verstrekte kaarten werden, gedeeltelijk op de kaarten zelve, de noodige correcties aangebracht.

Van den „Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel" verscheen een nieuw deel IV en de verbeterbladen n°. 3 op deel II, n°. 2 op deel III, en nos. 2 en 3 op deel V, terwijl een lichtenlijst verscheen van de Nederlandsche koloniën. De verkoop van kaarten en gidsen bracht in Indië f 6806 op, tegen f 7059 in 1910, en in Nederland f 3036, tegen f 1399 in 1910.

De aanstaande commandant van een der opnemingsvaartuigen in Oost-Indië wordt in Utrecht geoefend in de behandeling van het universaalinstrument.

§ 6. VERRICHTINGEN DER ZEEMACHT.

Gedurende de maanden Mei tot en met October werden door de schepen van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië (zie § 2 van dit hoofdstuk) zooveel mogelijk in eskaderverband, verschillende oefeningstochten ondernomen (vgl. bijlage C). Het pantserschip *De Zeven Provinciën* nam in Juni 1911 deel aan de feesten te Singapore, ter gelegenheid van de kroning van den koning van Engeland. In Januari 1912 had deze bodem het ongeluk, bewesten het eiland Koendoer (Riouw en onderhoorigheden), op een niet op de kaart voorkomend rif te loopen, waardoor het schip gedurende het verdere gedeelte van het verslagjaar in herstelling was te Singapore. In October convoyeerde het pantserdekschip *Holland* het stoomschip *Rumphius* van de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, aan boord waarvan de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië de reis van Batavia naar Soerabaja maakte (vgl. hoofdst. B). Met het oog op de belangen van de Nederlandsche onderdanen in China, werd de *Holland*, na het uitbreken van de revolutionnaire beweging in dat Rijk, einde October naar Shanghai gedirigeerd, waar het schip bij het einde van den verslagtijd nog vertoefde. Het pantserschip *Hertog Hendrik* vertoefde eenigen tijd in de wateren van Timor, in verband met de ongeregeldheden op de Portugeesch-Hollandsche grens op het eiland van dien naam (vgl. K. V. 1911, kol. 55). In December en Januari 1912 nam deze bodem proeven om met behulp van draadlooze telegraphie het lengteverschil tusschen Pinang en Sabang te bepalen. Het pantserschip *Tromp* maakte in December eene reis voor vlagvertoon naar Saigon.

Van de schepen der Indische militaire marine zette de *Siboga* de conservatieproeven met verspermijnen te Soerabaja voort en vertoefde tot hetzelfde doel eenigen tijd in de wateren van Sabang.

De *Koetei* vertrok 1 April naar de noordkust van Nieuw-Guinea en onderhield gedurende het verslagjaar communicatie tusschen het aldaar exploreerende detachement van de landmacht en Manokoeari. Van 19 Mei tot 19 Augustus maakte een marine-detachement een verkenningstocht naar de Idenburg-rivier, ten behoeve waarvan het stoomschip eveneens communicatie-diensten verrichtte. Als ververschingsplaats werd Ternate van tijd tot tijd aangedaan. Van 5 December 1911 tot 26 Januari 1912 was het schip ter periodieke dokking te Soerabaja.

De *Serdang* zette de proef tot opleiding van inlanders tot oorlogsmatroos voort. Om gelegenheid tot dienstneming bij de marine te geven, werden Menado en Cheribon bezocht. In Juli en Augustus was het schip, ter overbrenging van regeeringsberichten, gestationneerd in de wateren van Timor. Op 20 September ging de equipage over op de *Assahan*, aan boord waarvan de bovengenoemde proef werd voortgezet. Dit vaartuig vertrok daartoe naar Sabang, waar de marine-gebouwen eene geschikte gelegenheid bieden voor het geven van schoolonderwijs aan de bemanning, door een daartoe aangewezen inlandschen onderwijzer.

De *Mataram* was gedurende het verslagjaar gestationneerd ter zuidwestkust van Nieuw-Guinea, ten behoeve van het binnenlandsch bestuur en het aldaar werkzaam zijnde exploratie-detachement. Als ververschingsplaats werd Amboina geregeld bezocht. In Juli 1911 en Februari 1912 was het schip ter periodieke dokking te Soerabaja.

F.

AANGELEGENHEDEN BEHOORENDE TOT DEN WERKKRING VAN HET DEPARTEMENT VAN JUSTITIE.

§ 1. RECHTERLIJKE MACHT.

De in Ind. St. 1905 n°. 478 (zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld) opgenomen algemeene aanwijzing van de inlandsche landsdienaren, die krachtens hun ambt zitting hebben in de landraden op Java en Madoera, met uitzondering van de Vorstenlanden, onderging nadere aanvulling en wijziging (zie Ind. St. 1911 nos. 366, 367, 410, 411 en 449 en 1912 n°. 297).

Bij Ordn. van 20 Mei 1911 (Ind. St. n°. 338) en 26 Maart 1912 (Ind. St. n°. 257) is, met het oog op de uitoefening van de politierechtspraak te Bandoeng (Preanger-Regentschappen) en te Djember (Besoeki), eene voorziening getroffen voor het geval van afwezigheid of verhindering van den assistent-resident aldaar, terwijl bij Ordn. van 6 Jan. en 26 Maart 1912 (Ind. St. nos. 15 en 256) eene regeling is vastgesteld nopens de uitoefening van die rechtspraak in de controle-afdeelingen Krawang (Batavia), Genteng en Rambipoedji (Besoeki).

Voor gedeeltelijke voorzieningen met betrekking tot het personeel der Europeesche en inlandsche rechtbanken zij verwezen naar Ind. St. 1911 nos. 310, 395, 425, 447, 471, 555, 559, 560, 591, 608 en Ind. St. 1912 nos. 33, 34, 37, 103, 104, 105, 106, 107 en 127.

Bij Gouv. Btn. 22 Juni 1911 n°. 18 (Ind. St. n°. 381) en 4 Mei 1912 n°. 55 (Ind. St. n°. 300) zijn voorschriften verstrekt nopens de benoembaarheid tot rechterlijke betrekkingen op Java en Madoera en de voorloopige werkzaamstelling van inlandsche jongelieden, die het eindexamen van de opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen met gunstigen uitslag hebben afgelegd.

---

§ 2. RECHTSWEZEN IN HET ALGEMEEN.

Bij Ord. van 19 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 569) is bepaald welk materieel recht door de gouvernements-rechtbanken en rechters in de Vorstenlanden zal worden toegepast ten aanzien van de aan hunne rechtspraak onderworpen onderhoorigen van de inlandsche zelfbesturen.

Het reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie in Nederlandsch-Indië onderging bij K. B. 3 Febr. 1912 n°. 27 (Ind. St. n°. 253) eene aanvulling, ter uitbreiding van het rechtsmiddel der cassatie in het belang der wet.

In verband met de opheffing van den landraad en het residentiegerecht te Sidajoe (Soerabaja) (Ind. St. 1911 n°. 591), zijn bij Ord. van 7 Nov. 1911 (Ind. St. n°. 592) voorzieningen getroffen nopens het rechtswezen in dat gewest.

De tarieven tot regeling van de schadeloosstelling voor Europeanen en inlanders en met hen gelijkgestelde personen, in strafzaken als getuigen of deskundigen verschenen, zijn nader gewijzigd bij de Ordn. van 27 Juli 1911 (Ind. St. n°. 438) en 7 Nov. 1911 (Ind. St. n°. 590).

Inlandsch reglement. Dit reglement is bij K. B. 18 Sept. 1911 n°. 54 (Ind. St. n°. 616) aangevuld met eene regeling van den eigendomsovergang en de ontruiming van executoriaal verkocht onroerend goed. De bij K. B. 22 Maart 1911 n°. 19 (Ind. St. n°. 355) — zie K. V. 1911, kol. 89 — in het reglement aangebrachte wijziging is op 1 Augustus 1911 in werking getreden (Ind. St. n°. 404) (zie overigens § 4).

Rechtswezen in de buitenbezittingen. Met buitenwerkingstelling van de sedert in dat opzicht gemaakte bepalingen (zie K. V. 1910, kol. 93) en met wijziging in zoover van de reglementen op het rechtswezen in de gewesten buiten Java en Madoera, is de bij K. B. 8 Juli 1908 n°. 64 (Ind. St. 1909 n°. 98) in het reglement op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie in Nederlandsch-Indië opgenomen aanvulling (vgl. K. V. 1908, kol. 109/110), van toepassing verklaard op de wettelijke emolumenten van de griffiers en substituut-griffiers bij de residentiegerechten en landraden in die gewesten, met uitzondering van hen, die minder dan f 200 's maands als bezoldiging genieten (Ind. St. 1911 n°. 311). Eerstgenoemde reglementen zijn herzien o. a. met betrekking tot de vooruitbetaling van kosten, verbonden aan eenige gedurende de civiele procedure voor de landraden plaats hebbende gerechtelijke verrichtingen (Ind. St. 1911 n°. 657), en — met uitzondering van het reglement voor Benkoelen — aangevuld voor zooveel betreft de schorsing van de tenuitvoerlegging der uitspraken van den magistraat ingeval een verzoek om gratie is ingediend of ambtshalve een voorstel daartoe is gedaan (Ind. St. 1911 n°. 474). Het reglement tot regeling van het rechtswezen in het gouvernement Sumatra's Westkust [1]) onderging eene wijziging bij Ord. van 29 Aug. 1911 (Ind. St. n°. 490), ten einde de aanwijzing van de ressorten der magistraten in dat gewest over te laten aan het hoofd van gewestelijk bestuur, terwijl, o. a. in verband hiermede, enkele wijzigingen gebracht zijn in de bepalingen tot uitvoering van eenige voorschriften van dat reglement (Ind. St. 1911 nos. 361, 471 en 491). De bepalingen tot uitvoering van enkele voorschriften van het Celebes-reglement, zoomede het reglement tot regeling van het rechtswezen in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, ondergingen eene wijziging bij Ordn. van 15 Nov. 1911 (Ind. St. n°. 606) en 11 Mei 1912 (Ind. St. n°. 313), met het oog op eene verandering in de administratieve indeeling van die gewesten (Ind. St. 1911 n°. 605 en 1912 n°. 312). Het reglement op het rechtswezen in de residentie Oostkust van Sumatra is, in verband met de wederoprichting van residentiegerechten in dat gewest, aangevuld bij Ord. van 26 Juli 1911 (Ind. St. 1911 n°. 434). Ten slotte is het reglement op het rechtswezen in de residentie Benkoelen op enkele ondergeschikte punten gewijzigd bij Ord. van 13 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 558).

Ingevolge Gouv. Bt. 16 April 1912 n°. 1 (Ind. St. n°. 283)

[1]) De herhaaldelijk gewijzigde tekst van de eerste vijf hoofdstukken van dat reglement en van het reglement op het rechtswezen in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden is opnieuw afgekondigd bij Ind. St. 1912 nos. 205 en 206.

zal het residentiegerecht in het gewest Atjeh en onderhoorigheden mede zitting houden te Langsar (onderafd. Langsar, afd. Oostkust van Atjeh).

Rechtspersoonlijkheid van vereenigingen. In 1911 zijn in Indië, op den voet van K. B. 28 Maart 1870 n°. 2 (Ind. St. n°. 64), 82 vereenigingen als rechtspersoon erkend, op 2 na (zie Ind. St. 1911 nos. 90 en 283) aangegaan voor minder dan 30 jaren; 36 ervan, meest van godsdienstigen of liefdadigen aard, waren door Chineezen en respectievelijk 1, 4 en 4 (meest van liefdadigen aard) door inlandsche Christenen, inlanders en Arabieren opgericht. Rechtspersoonlijkheid is geweigerd aan 3 vereenigingen, op grond van de overweging, dat ze moesten worden aangemerkt als wederkeerige waarborgmaatschappijen, in den zin van art. 10 van het genoemde Koninklijk besluit.

Naamlooze vennootschappen. In 1911 is in Indië bewilliging verleend op de oprichting van 189 en hier te lande op die van 52 naamlooze vennootschappen, welke haar werkkring uitsluitend of ten deele in Nederlandsch-Indië vinden, alle nader vermeld in bijlage E, tabel I. Van 4 der eerste en 3 der tweede categorie had, op het tijdstip van afsluiting van het overzicht (ult. Mei 1912), de voorgeschreven openbaarmaking nog niet plaats gehad. Bewilliging op wijzigingen in de statuten van vennootschappen is gedurende 1911 in Nederlandsch-Indië in 108 gevallen verleend.

Rechtstoestand van personen. Van de in het laatste lid van art. 109 van het Regeeringsreglement aan de Indische Regeering voorbehouden bevoegdheid is gedurende 1911 gebruik gemaakt door met Europeanen gelijk te stellen 175 personen, onder wie 60 inlanders (46 mannen en 14 vrouwen) en 115 Chineezen (Ind. St. 1911 nos. 171, 256, 477, 566 en 610). De meesten waren Christenen.

§ 3. BURGERLIJK RECHT, HANDELSRECHT EN BURGERLIJKE RECHTSVORDERING.

Kredietverband. De ordonnantie in Ind. St. 1909 n°. 585, houdende aanwijzing van gewesten waar geen kredietverband mag worden gevestigd, en van de kredietinstellingen elders, ten behoeve waarvan de vestiging van dat verband vergund is (zie K. V. 1910, kol. 95), is nader aangevuld bij Ord. van 12 Dec. 1911 (Ind. St. n°. 650).

Lijfsdwang. Bij Ord. van 6 Sept. 1911 (Ind. St. n°. 504) is het verbod ingetrokken om in burgerlijke zaken gewezen vonnissen tegen afstammelingen of aanverwanten tot den vierden graad ingesloten, zoo wettige als onwettige, van de laatste panembahans van Madoera, door lijfsdwang ten uitvoer te leggen.

Huwelijken onder inlandsche Christenen. Het in Ind. St. 1861 n°. 38 opgenomen reglement voor de inlandsche Christenen in het voormalige gouvernement der Moluksche eilanden op het aangaan van huwelijken onderging eene nadere aanvulling bij Ord. van 31 Juli 1911 (Ind. St. n°. 448).

Burgerlijke stand. Ten aanzien van de afsluiting en bewaring van de registers van den burgerlijken stand in de voormalige onderafdeeling Masarete (Amboina) zijn maatregelen getroffen bij Ord. van 20 Sept. 1911 (Ind. St. n°. 519).

Overschrijving van eigendommen. Bij Ord. van 19 Dec. 1911 (Ind. St. n°. 661) zijn de hoogste fungeerende bestuursambtenaren op verschillende plaatsen bevoegd verklaard tot het verlijden van de akten, bedoeld in art. 1 der ordonnantie op de overschrijving van den eigendom van vaste goederen en het inschrijven van hypotheken op dezelve in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1834 n°. 27), en wel die te Tjilatjap voor zoover die akten betrekking hebben op schepen en vaartuigen van welken aard ook, de anderen alleen voor zooveel de akten betreffen de op inlandsche wijze getuigde vaartuigen.

Andere onderwerpen. Ten aanzien van enkele andere tot deze paragraaf behoorende onderwerpen worden enkel statistieke opgaven verstrekt. Die opgaven, welke zijn opgenomen in bijlage E, tabellen II, III, IV en X, betreffen de in 1911 verleden akten van oogstverband en behandelde faillissementen, zoomede de in dat jaar gesloten huwelijken tusschen personen, die aan een verschillend recht zijn onderworpen en de in 1910 gedane inschrijvingen in de registers van den burgerlijken stand.

§ 4. STRAFRECHT EN STRAFVORDERING.

Het reglement op de strafvordering en het inlandsch reglement ondergingen wijziging bij K. B. 3 Febr. 1912 n°. 27 (Ind. St. n°. 253) (zie hiervóór), tot uitbreiding van het rechtsmiddel der cassatie in het belang der wet, zoomede bij K. B. 5 Febr. 1912 n°. 72 (Ind. St. n°. 278), in verband met de reorganisatie van het personeel der Europeesche politie in Nederlandsch-Indië. De in eerstgemeld reglement aangebrachte wijziging — zie K. V. 1911, kol. 93 — is op 15 Augustus 1911 in werking getreden (Ind. St. 1911 n°. 437).

Revisie van strafvonnissen van inlandsche rechtbanken door de raden van justitie. In 1911 zijn door de raden van justitie te Batavia, Semarang, Soerabaja, Padang, Makasser en Medan respectievelijk 595, 746, 1161, 296, 355 en 507 revisiezaken behandeld; daarbij werd door die raden onderscheidenlijk in 6, 22, 14, 5, 3 en 8 gevallen gebruik gemaakt van de bevoegdheid om oraal debat toe te staan (zie art. 301*k* van het reglement op de strafvordering in Ind. St. 1901 n°. 124).

Uitlevering. Gedurende 1911 werd door het bestuur der Straits-Settlements aan onze autoriteiten een van diefstal beschuldigde Arabier uitgeleverd.

Gratie en remissie van straffen. De tot deze rubriek behoorende mededeelingen van statistischen aard zijn opgenomen in bijlage E, tabel VII.

Veediefstallen (op Java en Madoera). Voor de gebruikelijke opgaven zij verwezen naar bijlage E, tabel VI.

§ 5. GEVANGENISWEZEN.

Aan den maatregel om de tot ten arbeidstelling veroordeelden zooveel mogelijk buiten de gevangenissen te doen verblijven (vgl. K. V. 1911, kol. 289), werd in 1911 uitbreiding gegeven [1]).

De proeven met sawahbewerking door licht gestraften in Banjoemas en Cheribon werden, wegens misoogst, slechts met zeer matig succes bekroond. Met het doen aanplanten door gestraften van Manilla-pisang in Cheribon en van sisal-agave in de gewesten Kediri en Madoera werd voortgegaan. De aanplant van Ficus elastica en Hevea brasiliensis door veroordeelden op het eiland Noesa Kambangan (Banjoemas) is reeds zeer belangrijk en doet eene goede opbrengst verwachten [2]).

De voeding van de gevangenen in 's lands gevangenis te Soerakarta werd, ingevolge Gouv. Bt. 27 Nov. 1911 n°. 35, in eigen beheer genomen.

De gezondheidstoestand der gevangenen was over het algemeen bevredigend. Hoewel verschillende gevallen van cholera voorkwamen, was het sterftecijfer betrekkelijk gering. Het hoogst was het aantal sterfgevallen te Glodok (48); 85 gevangenen overleden aan dysenterie. In Mei 1911 deden zich in de gevangenis te Soerakarta eenige gevallen van pest voor. In het belang van eene behoorlijke ontsmetting, werd de inrichting, die toch eene verbouwing ondergaan moest, ontruimd. Een 600-tal dwangarbeiders werd naar het eiland Onrust overgebracht, waar zij goede diensten konden verrichten bij den bouw van het quarantaine-station. De andere geïnterneerden werden deels in de afdeelings-gevangenissen van het gewest en ten deele in een tijdelijk opgericht gebouw onder dak gebracht.

Aan den gevangenisarbeid werd, waar hij reeds was ingevoerd, zooveel mogelijk uitbreiding gegeven, over het algemeen met zeer gunstig resultaat. De invoering van dien arbeid elders wacht op de oprichting van nieuwe gebouwen (centrale gevangenissen), waarmede in sommige gewesten reeds een begin gemaakt is [3]).

Het reglement van orde en tucht onder de gevangenen onderging, in verband met nieuwe voorschriften aangaande de gevangeniskleeding, eene wijziging bij Ord. van 21 Maart 1912 (Ind. St. n°. 244).

§ 6. MILITAIR RECHT EN MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Bij K. B. 20 Sept. 1911 n°. 50 (Ind. St. n°. 633) is eene regeling getroffen van den rechtstoestand van de inlandsche officieren en adspirant-officieren van het leger in Nederlandsch-Indië.

Eene wijziging van de regeling voor de afdoening der militaire strafzaken door den krijgsraad te Magelang kwam tot stand bij Ord. van 15 Dec. 1911 (Ind. St. n°. 655).

§ 7. DOOR DE HOOFDEN VAN GEWESTELIJK BESTUUR VASTGESTELDE REGLEMENTEN EN KEUREN VAN POLITIE.

Van de in 1911 door de hoofden van gewestelijk bestuur omtrent een aantal binnen den kring van hunne wetgevende bevoegdheid vallende onderwerpen vastgestelde nieuwe verordeningen verdienen afzonderlijke vermelding: de door den resident van de Lampongsche districten uitgevaardigde verordening op het bezit van vuurwapenen, buskruit en munitie en den handel in buskruit en munitie (Jav. Ct. 1911 n°. 2), de verordeningen op het bezit en het vervoer van en den handel in genoemde artikelen in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, op Billiton, in Zuid-Nieuw-Guinea en in het buiten het cultuurgebied gelegen gedeelte der residentie Oostkust van Sumatra (Jav. Ct. 1911 nos. 6, 40, 45 en 56), de door den resident van Benkoelen uitgevaardigde verordening betreffende het gebruik van runderen als trekvee (Jav. Ct. 1911 n°. 7) en die op het opzettelijk uitstrooien van valsche geruchten, die onrust onder de bevolking zouden kunnen verwekken, het zonder grond aanheffen van noodkreten of slaan van signalen, welke door het bestuur zijn aangegeven voor brand, diefstal, zware verwonding, moord of amok, en ontvluchting van misdadigers (Jav. Ct. 1911 n°. 16), de voorschriften ter voorkoming van aanvaringen van stoom- en andere schepen en vaartuigen op de rivieren en binnenwateren in Palembang (Jav. Ct. 1911 n°. 13), de in verband met de afschaffing van het geneeskundig onderzoek van prostituées vastgestelde verordeningen tot intrekking van de prostitutiekeuren in het gouvernement Sumatra's Westkust en op Billiton, zoomede de verordening regelende het toezicht op de prostitutie in eerstgemeld gewest (Jav. Ct. 1911 nos. 14, 17 en 37), de keur op het bevaren van de Mahakam-rivier (Jav. Ct. 1911 n°. 20) en de verordening op het geven van signalen door stoomschepen in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Jav. Ct. 1911 n°. 35), de verordening tot bescherming van klapperaanplantingen tegen rupsen of insectenplaag in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden (Jav. Ct. 1911 n°. 43), zoomede de keur op het koopen of aannemen door gouvernementsonderhoorigen van boschproducten in de zelfbesturende landschappen van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, waar van wege de zelfbesturen soesoeng romang geheven wordt (Jav. Ct. 1911 n°. 53).

[1]) Bij Gouv. Bt. 7 Juli 1911 n°. 19 is bepaald, dat te Amboina, op tijdelijken voet, een onder militair beheer en toezicht staand depot van 100 dwangarbeiders zal worden opgericht.

[2]) Bij Gouv. Bt. 15 Jan. 1912 n°. 73 (Ind. St. n°. 68) is bepaald, dat aan het personeel belast met het toezicht en de handhaving van de orde bij de tewerkstelling van gestraften op Noesa Kambangan van landswege kleeding en bewapening zal worden verstrekt.

[3]) Bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1912 n°. 32 (Ind. St. n°. 73) zijn de fondsen, waarover jaarlijks kan worden beschikt voor de bezoldiging van technisch personeel in vasten en tijdelijken dienst ten behoeve van het ambachtswerk binnen de gevangenissen en tot toekenning aan het personeel van belooningen voor goed geslaagden arbeid, tot f 96 000 verhoogd.

§ 8. BIJZONDERE RECHTEN.

Recht van verblijf. Bij Ord. van 2 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 10) [1]), juncto die van 30 Maart 1912 (Ind. St. n°. 263) zijn voorschriften verstrekt ter uitvoering en ter verzekering van de goede werking van het in K. V. 1911, kol. 95, vermelde Koninklijk besluit, houdende bepalingen omtrent de toelating en de vestiging in Nederlandsch-Indië van Nederlanders en vreemdelingen. Voorts is, met het oog op het druk verkeer van uit de residentie Bantam naar de Lampongsche districten, ten aanzien van reizen van inlanders en vreemde oosterlingen uit een der havens van eerstgenoemd naar een haven van laatstgemeld gewest, ontheffing verleend van de deswege in de passen-ordonnantie (Ind. St. 1910 n°. 536) gegeven voorschriften (Gouv. Bt. 9 Maart 1912 n°. 48; Bijbl. Ind. St. n°. 7576).

De gebruikelijke statistische opgaven omtrent toelating en vestiging of inwoning in Nederlandsch-Indië zijn opgenomen in bijlage E, sub VIII en IX.

Aan 13 Europeanen en met hen gelijkgestelden is in 1911 vergunning tot reizen in Nederlandsch-Indië verleend. Voor zoover deze personen hunne aanvraag tot een enkel gewest bepaalden en hun daarvoor de vergunning door den hoogsten gewestelijken gezaghebber verleend werd, waren zij 9 in getal (1 voor Sumatra's Westkust, 2 voor Sumatra's Oostkust, 4 voor de Westerafdeeling van Borneo, 1 voor de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en 1 voor Menado); de overige 4 door den directeur van justitie aan Europeanen en met hen gelijkgestelden verleende vergunningen betroffen geheel Nederlandsch-Indië. Waar noodig, werd steeds het voorbehoud gemaakt, dat reizen buiten het rechtstreeks bestuurde gouvernementsgebied alleen zouden mogen worden ondernomen in overleg met en na toestemming van de betrokken autoriteit. Voorts is door den Gouverneur-Generaal vergunning tot reizen over Japan en Madoera, met uitzondering van de residentie Bantam, verleend aan 1 Bengalees.

Sedert de afsluiting van de gelijksoortige opgaven in K. V. 1911 (15 Maart 1911) tot 15 Maart 1912, is de in art. 47 van het Regeeringsreglement omschreven politieke maatregel van verwijdering toegepast op 6 inlanders uit de Westerafdeeling van Borneo, die hoewel in rechten niet vervolgbaar, wegens verschillende bezwarende feiten voor de openbare rust en orde in het gewest hunner inwoning gevaarlijk werden geacht. Daarentegen is gedurende dat tijdvak ten opzichte van 58 vroeger politiek verwijderden de maatregel opgeheven en aan een 3-tal eene andere plaats tot verblijf aangewezen.

Drukpers. In 1911 werden 17 vervolgingen wegens drukpersdelicten ingesteld, waarvan er 10 tot veroordeeling en 2 tot vrijspraak leidden, 1 werd ingetrokken en 2 werden gedeponeerd, terwijl de overige nog aanhangig zijn.

Slavernij en pandelingschap. In de onderafdeelingen Zuid- en West-Nias (Tapanoeli) zullen zich over ± twee jaren alle slaven en pandelingen hebben vrijgekocht.

Aan een soort vermomd pandelingschap in het landschap Pagatan (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) is een einde gemaakt.

[1]) Voor eene onder dezelfde dagteekening vastgestelde instructie voor de ambtenaren, belast met de uitvoering van de in deze ordonnantie (zoogenaamde toelatingsordonnantie) en gemeld Koninklijk besluit (zoogenaamd toelatingsbesluit) vervatte bepalingen, zie men Bijbl. Ind. St. nos. 7542 en 7580.

§ 9. PERSONEN EN INSTELLINGEN MET HET RECHTSWEZEN IN VERBAND.

Practizijns en notarissen. In 1911 zijn 6 rechtsgeleerde practizijns aangesteld, namelijk 1 bij het Hooggerechtshof, 2 bij elk der raden van justitie te Soerabaja en Medan en 1 bij den raad van justitie te Padang.

Het reglement op het notarisambt is gewijzigd bij Ord. van 31 Mei 1911 (Ind. St. n°. 354), met betrekking tot de schorsing en ontzetting van notarissen.

Maatregelen zijn getroffen met betrekking tot de uitoefening van het notariaat ter Sumatra's Westkust (Ind. St. 1911 nos. 362 en 430), in verband met de overbrenging van den bestuurszetel der afdeeling Tanahdatar van Fort van der Capellen naar Sawahloento (Ind. St. 1911 n°. 360) en de hervorming van het vendubeheer in dat gewest (Ind. St. 1911 n°. 431); te Bangil (Pasoeroean) (Ind. St. 1911 n°. 535); te Tjilatjap (Ind. St. 1911 n°. 594), op welke plaats een afzonderlijk notariaat is ingesteld, en te Amoentai (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) (Ind. St. 1912 n°. 314), met het oog op de opheffing van de assistent-residentie van dien naam (Ind. St. 1912 n°. 312).

Gedurende 1911 zijn 2 candidaat-notarissen tot notaris benoemd en onderwierpen zich 14 adspiranten aan een of meer gedeelten van het notarieel examen, van wie er 6 slaagden (5 voor het eerste en 1 voor het derde gedeelte). Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar het verslag van de examen-commissie (Jav. Ct. 1911 n°. 83).

Wees- en boedelkamers. In verband o. a. met de opheffing van de Chineesche hospitalen te Batavia en Semarang en de aanverwante instelling te Soerabaja (Ind. St. 1911 n°. 585) zijn bij Ord. van 30 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 586) wettelijke voorzieningen getroffen met betrekking tot het aan de kamers opgedragen beheer over de boedels van inlanders en met dezen gelijkgestelden en de afschaffing van de ten behoeve van genoemde ziekenhuizen voorgeschreven heffingen [2]).

Met betrekking tot wijzigingen in de formatie, enz. van de agenten der kamers te Padang, Soerabaja, Medan en Makasser zie men Bijbl. Ind. St. nos. 7363, 7388, 7389, 7390 en 7546.

Het personeel bij de kamer te Soerabaja is tijdelijk met één Europeesch lid vermeerderd (Gouv. Bt. 21 Aug. 1911 n°. 24).

[2]) Voor eene bij dezelfde gelegenheid in het voor de kamers vastgestelde dienstreglement aangebrachte wijziging, zie men Bijbl. Ind. St. n°. 7511.

§ 10. ARBEIDSINSPECTIE EN KOELIEWERVING.

De in Ind. St. 1908 n°. 400 opgenomen definitieve regeling van de arbeidsinspectie onderging eene wijziging bij Gouv. Bt. 12 Dec. 1911 n°. 41 (Ind. St. n°. 651), terwijl de tijdelijke uitbreiding van het personeel dier inspectie (zie K. V. 1911, kol. 95) bij Gouv. Bt. 7 Maart 1912 n°. 16 (Ind. St. n°. 229) is bestendigd.

De ondernemingen ter Oostkust van Sumatra werden in 1911 geregeld door de aldaar bescheiden ambtenaren der arbeidsinspectie bezocht, terwijl ook inspecties plaats hadden van de ondernemingen in Atjeh en onderhoorigheden, Lampongsche districten, Palembang, Benkoelen, Sumatra's Westkust, Tapanoeli, Riouw en onderhoorigheden, Westerafdeeling van Borneo, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Menado en Djambi.

In die gewesten der buitenbezittingen waar regelingen van de onderlinge rechten en verplichtingen van werkgevers en werklieden op ondernemingen van land- of mijnbouw van kracht zijn [1]) hadden de in 1911 geregistreerde werkovereenkomsten betrekking op 146 756 werklieden, welk totaal in de twee voorafgegane jaren achtereenvolgens bedragen had 104 941 en 157 253. Het aantal in 1911 overleden contractarbeiders bedroeg 5216. Eene specificatie van die getallen voor elk der betrokken gewesten afzonderlijk, waarin tevens is vermeld tot welken landaard de aangeworven contractkoelies behoorden, is opgenomen in bijlage E, sub XI.

Ook in 1911 werkten de in het gouvernement Sumatra's Westkust (afd. XIII en IX Koto der residentie Padangsche Bovenlanden) gelegen ondernemingen met contractkoelies, meerendeels afkomstig van het eiland Nias.

In Tapanoeli waren op negen ondernemingen contractkoelies werkzaam. Op bijna alle ondernemingen werden echter ook vrije werklieden aangetroffen. Op de ondernemingen Si Gala Gala, Pinang Sore en Sangkoenoer overleden respectievelijk 32, 15 en 20 contractanten, terwijl op de ondernemingen Malomboe en Hapesong, zoomede op de op Nias gelegen onderneming onderscheidenlijk 8, 6 en 15 sterfgevallen geconstateerd werden, tegen 19, 14 en 32 in 1910. De arbeiderstoestanden waren over het algemeen gunstig. Deserties kwamen echter nog veel voor.

De gezondheidstoestand, behandeling en geneeskundige verpleging van de contractanten op de ondernemingen in Benkoelen waren over het algemeen bevredigend. Het sterftecijfer bedroeg 115, tegen 140 in 1910. Het aantal veroordeelingen wegens desertie en andere overtredingen bedroeg 1208.

Van de 21 in de Lampongsche districten gelegen ondernemingen werkten er 17 met contractkoelies. Op enkele ondernemingen liet de geneeskundige behandeling nog te wenschen over. Deserties hadden voornamelijk plaats onder de werklieden van nieuw opgerichte ondernemingen.

In de residentie Palembang werkten met contractkoelies de Bataafsche Petroleummaatschappij en de landbouwondernemingen Pasemah Estate en Pager Alam. De huisvesting van de arbeiders was voldoende. De gezondheidstoestand was gunstig. Sedert de intrekking van het garnizoen te Lahat worden de ondernemingen Pasemah Estate en Pager Alam [2]) niet meer geregeld door een geneesheer bezocht. Aan de ziekeninrichtingen op de beide laatstgenoemde ondernemingen zijn respectievelijk een Europeesche en een inlandsche verpleger verbonden.

[1]) De in Ind. St. 1887 n°. 201, juncto n°. 202, opgenomen regeling van de onderlinge rechten en verplichtingen van werkgevers en van van elders afkomstige werklieden op de ondernemingen van land- of mijnbouw in Palembang is ook voor de residentie Djambi van toepassing verklaard (Ind. St. 1911 nos. 377 en 378), terwijl ten aanzien van het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden eene gewijzigde regeling is getroffen bij Ord. van 15 Juli 1911 (Ind. St. n°. 419). Voorts zijn, in afwachting van eene algemeene herziening, de voor de buitenbezittingen geldende koelie-ordonnanties in dier voege gewijzigd en aangevuld, dat meerdere vrijheid wordt verleend tot indienstneming van werklieden op anderen voet dan bij die ordonnanties is bepaald (Ind. St. 1911 n°. 540).

[2]) In de tweede helft van Mei 1911 is te Pageralam, gelegen in de nabijheid van deze ondernemingen, een inlandsche arts geplaatst.

De behandeling, huisvesting en verpleging van de werklieden in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden was over het algemeen bevredigend. De gezondheidstoestand gaf geen reden tot klagen; het sterftecijfer bij de in de onderafdeelingen Tamiang en Langsar gelegen ondernemingen was echter vrij hoog. Ter hoofdplaats van laatstgenoemde onderafdeeling is eene centrale ziekeninrichting opgericht, terwijl de in de onderafdeeling Tamiang gelegen ondernemingen aangesloten zijn aan een sedert kort in gebruik genomen centraal-hospitaal. Beide inrichtingen staan onder dagelijksch toezicht van den eerstaanwezend officier van gezondheid te Koeala Simpang.

In de residentie Riouw en onderhoorigheden werkten met contractkoelies de petroleum-tankinstallatie op het eiland Groot-Sambo, de Galang-, de Noembing- en de Poelau Boelan-Exploitatiemaatschappij (alle gelegen in de afdeeling Tandjoengpinang), de in de afdeeling Indragiri gelegen landbouwondernemingen Gading, Aer Moelik en Soengai Lalah, alsmede de landbouwondernemingen Soengai Rubber Estate en Poelau Loemoet Estate (afd. Karimoen). De behandeling van de koelies was over het algemeen bevredigend. In de huisvesting van de werklieden op de onderneming Galang kwam verbetering. Op deze onderneming, zoomede op Gading, Aer Moelik, Soengai Lalah en Soengai Rubber Estate, werden voorzieningen getroffen ter verbetering van de geneeskundige verpleging der koelies.

Het aantal werklieden bij de Billiton-Maatschappij beliep gemiddeld 14 069 (uitsluitend Chineezen), tegen 14 127 in 1910. Wegens desertie, dienstweigering en andere overtredingen werden respectievelijk 53, 89 en 482 contractanten gestraft.

In de Westerafdeeling van Borneo staakten de ondernemingen Landak Rubber-Estate en Maja (onderneming tot boschexploitatie) de werkzaamheden. Contractkoelies waren werkzaam op de in de afdeeling Pontianak en Ommelanden gelegen landbouwondernemingen Soekaradja en Soengai Poetat, bij de Koeboe-Houtkapmaatschappij en op de landbouwonderneming Pematang Toedjoe (afd. Soengaikakap), bij de de mijnbouwmaatschappij Madjau (afd. Landak), op de landbouwonderneming te Tandjoeng Dekan (afd. Tajan), op de landbouwonderneming Nanga Djetah (afd. Sintang), bij de mijnbouwmaatschappij Sintoeroe, zoomede op de landbouwondernemingen Orang Kebenaran, Troesan en Tjempaka, alle gelegen in de afdeeling Sambas, en op de landbouwonderneming Semarangkay (afd. Sanggau). De huisvesting van de koelies was over het algemeen bevredigend. De algemeene gezondheidstoestand was gunstig, behalve op de onderneming Madjau en bij die der Koeboe-Houtkapmaatschappij te Teloek Ajer, die nogal van beri-beri te lijden hadden, terwijl op eerstgenoemde onderneming ook gevallen van koorts, benevens buik- en oogziekten voorkwamen. Door enkele ondernemingen werden vergeefsche pogingen in het werk gesteld om een inlandschen arts te engageeren. Aan het hospitaal van de onderneming Soengai Dekan is een Europeesche ziekenverpleger verbonden.

In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werkten met contractkoelies de rubberondernemingen Tanah Intan en Danau Salak en de steenkolenondernemingen Goenoeng Koepang I en II (afd. Martapoera), de rubberonderneming Hajoep (afd. Amoentai), de steenkolenmaatschappij Poeloe Laoet, zoomede de landbouwondernemingen Api Api en Peramoean (afd. Tanahboemboe), de Bataafsche Petroleummaatschappij, de landbouwonderneming Loengsaran Naga en de steenkolenontginning Parapatan (afd. Koetei en de Noordoostkust van Borneo). De behandeling van de koelies was over het algemeen bevredigend. De gezondheidstoestand bij de steenkolenmaatschappij Poeloe Laoet was niet gunstig; de mijnwormziekte eischte wederom vele slachtoffers. Ook op de ondernemingen Hajoep en Loengsaran Naga en bij de steenkolenontginning Parapatan liet de gezondheidstoestand

te wenschen over. Er werden verschillende gevallen van dysenterie en beri-beri met doodelijken afloop geconstateerd, terwijl op de beide laatstgenoemde ondernemingen ook de malaria slachtoffers maakte.

In de residentie Menado werd met contractkoelies gewerkt door de koffieonderneming Ranowangko (afd. Tondano), de mijnbouwmaatschappijen Totok (afd. Tondano) en Paleleh (afd. Gorontalo), de klapperonderneming Poigar (afd. Bolaang Mongondou), zoomede — gedurende korten tijd — door de Moluksche Handelsvennootschap (afd. Menado). De gezondheidstoestand der werklieden was over het algemeen gunstig. Het aantal sterfgevallen op Paleleh bedroeg slechts 9, tegen 32 in 1910. De behandeling van de koelies was bevredigend. De toestand van de werklieden op de klapperonderneming Tobelombang in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden en op de beide op het eiland Batjan (Ternate en onderhoorigheden) gelegen ondernemingen was gunstig. Wegens verschillende overtredingen werden op laatstgemelde ondernemingen 28 personen gestraft.

Omtrent de emigratie van inlanders naar Suriname zie men hoofdstuk O van het Koloniaal Verslag van Suriname.

Bij Gouv. Bt. 29 Febr. 1912 n°. 56 (Jav. Ct. n°. 19) is, met ingang van 1 April 1912, op elk der hoofdplaatsen Batavia, Semarang en Soerabaja tijdelijk een ambtenaar met den titel van secretaris der immigratie-commissie aangesteld, welke functionnarissen zullen worden bijgestaan door daartoe door het hoofd van gewestelijk bestuur aan te wijzen ambtenaren.

Omtrent de in het tijdvak 1 Juni—ultimo Mei 1912 verleende vergunningen tot het werven in Nederlandsch-Indië van inlanders voor het verrichten van arbeid in vreemde landen zij verwezen naar bijlage E, tabel XII.

G.

ALGEMEENE REKENKAMER EN COMPTABILITEIT.

§ 1. ALGEMEENE REKENKAMER.

Het lid der Kamer, de heer C. F. JULIUS, verkreeg, op zijn verzoek, met ingang van 3 Juli 1911, eervol ontslag uit 's lands dienst (K. B. 22 April 1911 n°. 64), waarop tot lid is benoemd de luitenant-kolonel-intendant bij de militaire administratie W. J. CH. VAN BENNEKOM (K. B. 1 Aug. 1911 n°. 70), aan wien, in verband met die benoeming, een eervol ontslag uit den militairen dienst is verleend. Ter vervanging van het in November 1911 met buitenlandsch verlof vertrokken lid, den heer B. TH. W. VAN HASSELT, is bij Gouv. Bt. 7 Nov. 1911 n°. 33 tot tijdelijk lid benoemd de secretaris van het College, de heer W. BROUWER, welke benoeming bekrachtigd werd bij K. B. 12 Dec. 1911 n°. 41.

De begrootingsrekening over 1909 is door de Algemeene Rekenkamer den 28sten December 1911 aan de Indische Regeering ingediend en, onder dagteekening van 12 April 1912, heeft het College zijn jaarverslag over 1911 uitgebracht.

§ 2. COMPTABILITEIT.

Bij de wet van 29 Juni 1912 (Ned. St. n°. 207), tot nadere wijziging en aanvulling van de Indische Comptabiliteitswet, is de Gouverneur-Generaal bevoegd verklaard tot het sluiten van geldleeningen ten laste van en het waarborgen van geldleeningen door Nederlandsch-Indië, een en ander onder nadere goedkeuring bij de wet, en wijders om, met inachtneming van zekere nader vast te stellen regelen, de uitgifte van Nederlandsch-Indische schatkistbiljetten of schatkistpromessen te bevelen.

De regelen voor het administratief beheer, voortvloeiende uit de Indische comptabiliteitswet (Ind. St. 1910 nos. 312 en 667), ondergingen nadere wijzigingen bij Ordn. van 4 Jan. en 16 Maart 1912 (Ind. St. nos. 12 en 243).

Bij Ord. van 23 Dec. 1911 (Ind. St. n°. 666) is voor de magazijnen van enkele nader aan te wijzen, onder het departement van gouvernementsbedrijven ressorteerende diensten een nieuw stelsel van opneming der restanten ingevoerd, in plaats van de voorgeschreven opneming op het einde van het dienstjaar. Omtrent de bij die opneming in acht te nemen regelen zie men Bijbl. Ind. St. nos. 7558 en 7559.

Het reglement op het houden van aanbestedingen ten behoeve van 's lands dienst in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1870 n°. 39, zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld) onderging eene nadere wijziging bij Ord. van 31 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 588). Omtrent de, in verband daarmede, aangebrachte wijzigingen in de ambtelijke voorschriften, in acht te nemen bij de toepassing van dat reglement, zie men Bijbl. Ind. St. n°. 7555.

H.

ALGEMEEN BURGERLIJK BEHEER.

Bij K. B. 31 Juli 1911 n°. 74 (Ind. St. n°. 467) is, met ingang van 1 September 1911 (zie Ind. St. n°. 479), de werkkring van de departementen van onderwijs, eeredienst en nijverheid, van binnenlandsch bestuur en van landbouw gewijzigd in dien zin, dat de bemoeienis met de oprichting van fabrieken van eerstgenoemd departement is overgebracht naar dat van binnenlandsch bestuur, terwijl de aangelegenheden betreffende de nijverheid (met uitzondering van die betreffende de oprichting van fabrieken) en den handel (voor zoover niet bij het departement van financiën behoorende) zijn overgegaan van het departement van onderwijs, eeredienst en nijverheid naar het departement van landbouw. In verband met een en ander zijn de namen van de twee laatstgenoemde departementen gewijzigd respectievelijk in departement van onderwijs en eeredienst en departement van landbouw, nijverheid en handel (vgl. Ind. St. 1911 n°. 480), terwijl aan laatstgenoemd departement eene afdeeling ,,Nijverheid en Handel'' is toegevoegd (Ind. St. 1911 n°. 482).

Als gevolg van de indienststelling van een korps gewapende politiedienaren voor geheel Nederlandsch-Indië (zie hoofdst. J, afd. I, § 1) is aan het departement van binnenlandsch bestuur eene afdeeling ,,Gewapende politie'' gevormd.

De in December 1897 (Ind. St. n°. 306) plaats gehad hebbende reorganisatie van het departement der marine onderging eene wijziging bij Gouv. Bt. 19 Juli 1911 n°. 17 (Ind. St. n°. 423).

Tot directeur van onderwijs en eeredienst, in de plaats van mr. dr. M. S. Koster, die tot lid van den Raad van Nederlandsch-Indië werd benoemd (zie hoofdst. **B**), is aangewezen dr. G. A. J. Hazeu, adviseur voor inlandsche zaken, met bepaling dat hij ook in zijne nieuwe betrekking belast blijft met laatstbedoelde functie, in verband waarmede hem een adjunct-adviseur voor inlandsche zaken is toegevoegd (Gouv. Bt. 9 Dec. 1911 n°. 1).

Aan den gouvernements-accountant — wiens instructie (Bijbl. Ind. St. n°. 6954) bij Gouv. Bt. 6 Mei 1912 n°. 15 (Bijbl. Ind. St. n°. 7610) eene wijziging onderging — zijn een viertal ambtenaren toegevoegd, onder wie twee adjunct-gouvernementsaccountants (van wie één tijdelijk) (Gouv. Btn. 20 Oct. 1911 n°. 33 en 10 Febr. 1912 n°. 26).

Bij Gouv. Bt. 24 Juli 1911 n°. 28 zijn fondsen beschikbaar gesteld voor de verdere ordening bij 's lands archief van archivalia van nà 1816.

J.

GEWESTELIJK EN PLAATSELIJK BESTUUR; POLITIE.

§ 1. EUROPEESCH BESTUUR, POLITIE.

a. Europeesch bestuur.

Een overzicht betreffende de tewerkstelling op ult. 1911 van de controleurs en adspirant-controleurs bij het binnenlandsch bestuur op en buiten Java en Madoera — ook van de tijdelijk boven de formatie in dienst gestelde — is opgenomen sub I van bijlage F.

Bij Ord. van 19 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 570) onderging de instructie voor de hoofden van gewestelijk bestuur (Ind. St. 1867 n°. 114) eene wijziging met betrekking tot de waarneming van het ambt van resident bij verhindering van den titularis.

Bij Gouv. Bt. 12 Maart 1912 n°. 41 (Ind. St. n°. 237) is bepaald dat de directeur van binnenlandsch bestuur voortaan bevoegd zal zijn tot aanwijzing van de à la suite van hun korps te voeren controleurs, voor zoover zij in hun nieuwen werkkring onder het departement van binnenlandsch bestuur ressorteeren.

Java en Madoera.

Bij Gouv. Bt. 16 Febr. 1912 n°. 14 (Jav. Ct. n°. 15) is, bij wijze van tijdelijken maatregel, ten behoeve van de controle-afdeeling Karimoendjawa (afd. Japara, res. Semarang) in dienst gesteld een civiel gezaghebber, tegen buitendienststelling van den voor dat ressort toegestanen posthouder.

De functiën van controleur der controle-afdeeling Bawean (afd. Grisee, res. Soerabaja) kunnen tijdelijk worden opgedragen aan een civielen gezaghebber (Gouv. Bt. 24 Juni 1911 n°. 48; Jav. Ct. n°. 51), terwijl bij Gouv. Bt. 2 Dec. 1911 n°. 6 (Ind. St. n°. 629) is bepaald dat de controle-afdeeling Lengkir (afd. Lamongan) van genoemd gewest, instede van door een adspirant-controleur, wordt beheerd door een controleur.

Bij Gouv. Bt. 1 Maart 1912 n°. 13 (Ind. St. n°. 220) is in elk der residentiën Soerakarta en Djokjakarta een controleur in dienst gesteld, ten einde de betrokken hoofden van gewestelijk bestuur behulpzaam te zijn in de behandeling van agrarische en andere belangrijke aangelegenheden.

Buitenbezittingen.

Met het oog op het tekort aan controleurs bij het binnenlandsch bestuur in de buitenbezittingen is, bij wijze van tijdelijken maatregel, bepaald dat een der plaatsen van controleur in de residentiën Tapanoeli, Atjeh en onderhoorigheden, Riouw en onderhoorigheden, Banka en onderhoorigheden en Timor en onderhoorigheden door een civielen gezaghebber wordt vervuld (Gouv. Btn. 20 Juni 1911 n°. 46, 20 Jan. 1912 n°. 51, 10 Nov. 1911 n°. 14, 7 Febr. 1912 n°. 61 en 16 Jan. 1912 n°. 2).

Lampongsche districten. Bij wijze van tijdelijken maatregel zijn, in het belang van de afwikkeling der erfpachtsaangelegenheden, in dit gewest nog twee civiele gezaghebbers in dienst gesteld (Gouv. Btn. 27 Mei 1911 n°. 4 en 18 April 1912 n°. 21).

Palembang. Bij Gouv. Bt. 10 Nov. 1911 n°. 31 (Ind. St. n°. 601) is het gebied, uitmakende de tegenwoordige afdeelingen Palembangsche Benedenlanden en Rawas, samengevoegd tot één afdeeling Palembangsche Benedenlanden onder een assistent-resident, bijgestaan door een controleur, welke afdeeling is verdeeld in 7 onderafdeelingen, namelijk: Hoofdplaats Palembang, Banjoeasin, Komering Hilir, Koeboe-streken, Ogan Hilir, Moesi Hilir en Rawas, elk onder een controleur.

Benkoelen. De tijdelijke reorganisatie van de bestuursmiddelen in dit gewest (Ind. St. 1911 n°. 341, juncto n°. 483) is bij Gouv. Bt. 19 Jan. 1912 n°. 55 (Ind. St. n°. 131) bestendigd.

Sumatra's Westkust. Bij Gouv. Bt. 8 Juni 1911 n°. 10 (Ind. St. n°. 360) is, bij wijze van tijdelijken maatregel, de bestuurszetel van de afdeeling Tanahdatar (res. Padangsche Bovenlanden) verlegd van Fort van der Capellen naar Sawahloento, en is genoemde afdeeling verdeeld in 5 onderafdeelingen, namelijk: Sawahloento (onder den assistent-resident der afdeeling), Fort van der Capellen, Singkarah, Lintau en Boea en Sidjoendjoeng (elk onder een controleur).

Tapanoeli. Met intrekking van alle daarmede strijdige voorschriften, is bij Gouv. Bt. 22 April 1912 n°. 58 (Ind St. n°. 288) bepaald dat de afdeeling Nias zal worden bestuurd door een assistent-resident, bijgestaan door een controleur, en is die afdeeling verdeeld in 4 onderafdeelingen, namelijk: Oost-Nias (onder den assistent-resident), West-Nias, Noord-Nias en Zuid-Nias (elk onder een civielen gezaghebber).

In de afdeeling Bataklanden is het tot het gebied der Kelasan Pakpaks behoorende landschap Bongkaras afgescheiden van de onderafdeeling Baroes en gevoegd bij de onderafdeeling Dairilanden (Ind. St. 1911 n°. 567).

Bij Gouv. Bt. 18 April 1912 n°. 21 is, in het belang van de afwikkeling der erfpachtsaangelegenheden, in dit gewest tijdelijk een civiele gezaghebber in dienst gesteld.

Atjeh en onderhoorigheden. Omtrent eene wijziging in de administratieve indeeling van dit gewest zie men hoofdst. C, § 3.

Oostkust van Sumatra. Bij Gouv. Bt. 4 Juli 1911 n°. 8 (Ind. St. n°. 400) is bepaald dat de afdeeling Deli en Serdang zal worden bestuurd door een assistent-resident, bijgestaan door een controleur; tevens is genoemde afdeeling verdeeld in vier onderafdeelingen, namelijk: Beneden-Deli (onder een controleur, bijgestaan door een civielen gezaghebber), Boven-Deli (onder een controleur), Serdang (onder een controleur, bijgestaan door een civielen gezaghebber) en Padang en Bedagai (onder een controleur). De bedoelde civiele gezaghebbers zijn in dienst gesteld bij Gouv. Bt. 19 Jan. 1912 n°. 51 (Ind. St. n°. 130).

Bij Gouv. Bt. 7 Juni 1912 n°. 22 (Ind. St. n°. 350) is de afdeeling Bengkalis, met ingang van 1 Juli 1912, instede van in drie (Bengkalis, Rokan en Kampar Kiri), verdeeld in vijf onderafdeelingen, namelijk: Bengkalis, onder den assistent-resident, chef der afdeeling, en Siak, Bagan Api Api, Rokan en Kampar Kiri, elk onder een controleur.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is, ten behoeve van dit gewest, boven de formatie een controleur in dienst gesteld, ten einde te worden belast met het dagelijksch toezicht op het bestuur en de leiding van zaken in het landschap Siak (Gouv. Bt. 4 Jan. 1912 n°. 20; Jav. Ct. n°. 3).

Riouw en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 10 Nov. 1911 n°. 14 (Ind. St. n°. 599) zijn de afdeelingen Groot-

en Noord-Natoena-eilanden, Zuid-Natoena- en Zeeroovers-eilanden, en Anambas-eilanden samengevoegd tot één afdeeling Poelau Toedjoeh, onder een controleur met standplaats Tandjoengbelitoeng, welke afdeeling is verdeeld in 3 onderafdeelingen, namelijk: Noord-Natoena-eilanden (onder den bedoelden controleur), Zuid-Natoena-eilanden en Anambas-eilanden (elk onder een Europeeschen posthouder). Bij dezelfde gelegenheid zijn de afdeelingen Tambelan-eilanden en Tandjoengpinang samengevoegd tot eene nieuwe afdeeling Tandjoengpinang onder een controleur met standplaats Tandjoengpinang. De financieele positie van de Europeesche posthouders der onderafdeelingen Zuid-Natoena-eilanden en Anambas-eilanden is verbeterd bij Gouv. Bt. 15 Jan. 1912 n°. 58 (Ind. St. n°. 53).

Het gebied van de afdeeling Indragiri, ingenomen door de landschappen Retih, Gaoeng en Mandah, zoomede het beneden-stroomgebied der Indragiri-rivier, is gevormd tot eene afzonderlijke onderafdeeling Indragirische Benedenlanden, waarvoor een civiele gezaghebber is toegestaan (Gouv. Bt. 20 Jan. 1912 n°. 52 in Ind. St. n°. 133).

Ten einde te worden belast met werkzaamheden ten behoeve van de zelfbesturende landschappen in dit gewest, is bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1912 n°. 29 (Ind. St. n°. 70) definitief een controleur in dienst gesteld (vgl. K. V. 1911, kol. 107).

Banka en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 27 Jan. 1912 n°. 69 (Jav. Ct. n°. 10) zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, ten behoeve van dit gewest in dienst gesteld vijf controleurs, ten einde o. m. te worden belast met de functiën van administrateur der tinmijnen aldaar, zullende in verband daarmede de betrekkingen van administrateur onvervuld worden gelaten.

Westerafdeeling van Borneo. Bij Gouv. Bt. 5 Juni 1912 n°. 4 (Ind. St. n°. 348), juncto 29 Juni 1912 n°. 8 (Ind. St. n°. 371), kwam eene nieuwe administratieve indeeling van dit gewest tot stand, volgens welke de tot dusver bestaan hebbende afdeelingen Pontianak, Soengaikakap, Mampawa, Landak, Tajan en Sanggau en Sekadau vereenigd zijn tot één afdeeling Pontianak, onder een assistent-resident en verdeeld in de onderafdeelingen Pontianak, Mampawa, Landak en Sanggau, elk onder een controleur. Voorts is de onderafdeeling Lara en Loemar van de afdeeling Sambas geplaatst onder een civielen gezaghebber in stede van onder een controleur. In verband met een en ander is, bij wijze van tijdelijken maatregel, het noodige bestuurspersoneel in dienst gesteld.

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. Ten behoeve van het onderhouden der aanrakingen met het Apo Kajangebied (onderafd. Boven-Mahakam, afd. Koetei en de Noordoostkust van Borneo) is te Long Iram tijdelijk een korps roeiers in dienst gesteld (Gouv. Bt. 1 Febr. 1912 n°. 26).

Bij Gouv. Bt. 11 Mei 1912 n°. 1 (Ind. St. n°. 312) is het landschap Pagatan en Koesan gebracht onder het rechtstreeksch bestuur van het Gouvernement (zie hoofdst. C, § 15) en is tevens eene nieuwe administratieve indeeling van het gewest tot stand gekomen, volgens welke de afdeelingen Kandangan en Amoentai zijn samengevoegd tot eene nieuwe afdeeling Oeloe Soengai en de afdeelingen Pasir en Tanahboemboe tot eene nieuwe afdeeling Zuidoostkust van Borneo, beide onder een assistent-resident. Eerstgenoemde afdeeling is verdeeld in een vijftal onderafdeelingen (Amandit en Negara, Benoea Ampat en Margasari, Batangalai en Laboehanamas, Amoentai en Tabalong en Kloea), elk onder een controleur, en de laatstgenoemde in drie onderafdeelingen (Poeloe Laoet, Tanahboemboe — waartoe Pagatan en Koesan behoort — en Pasir), waarvan de eerste onder den assistent-resident, chef der afdeeling, en de beide andere elk onder een controleur.

Celebes en onderhoorigheden. Met buitenwerkingstelling van alle daarmede strijdige voorschriften, is bij Gouv. Bt. 15 Nov. 1911 n°. 19 (Ind. St. n°. 605) eene nieuwe administratieve indeeling van dit gewest vastgesteld.

Bij Gouv. Bt. 2 Jan. 1912 n°. 52 (Ind. St. n°. 3) is bepaald, dat de afdeeling Mandar — welke zal worden bestuurd door een assistent-resident — is verdeeld in 4 onderafdeelingen, namelijk Madjene, Balanipa, Binoeang en Mamoedjoe, elk onder een civielen gezaghebber.

Menado. Bij Gouv. Bt. 7 Mei 1912 n°. 2 (Ind. St. n°. 305) is het in 1911 (Ind. St. n°. 286), in verband met de toen plaats gehad hebbende reorganisatie van het bestuur in de residentie Menado (zie K. V. 1911, kol. 108), bij wijze van tijdelijken maatregel voor die residentie aangewezen bestuurspersoneel definitief in dienst gesteld.

Ternate en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 5 Sept. 1911 n°. 1 (Ind. St. n°. 500) is het gebied der afdeeling West-Nieuw-Guinea met ingang van 1 October d. a. v. afgescheiden van dit gewest en gevoegd bij de residentie Amboina.

Met opheffing van de betrekking van tijdelijk posthouder der afdeeling Batjan en van de detacheering op Halmahera van den tijdelijken posthouder der afdeeling Soela-eilanden, zijn — bij wijze van tijdelijken maatregel — in dit gewest drie civiele gezaghebbers in dienst gesteld (Gouv. Bt. 16 Aug. 1911 n°. 16; Jav. Ct. n°. 67).

In de afdeeling Noord-Nieuw-Guinea is tijdelijk een civiele gezaghebber werkzaam gesteld (Gouv. Bt. 26 Febr. 1912 n°. 55), tegen opheffing van de detacheering aldaar van den tijdelijken posthouder van de onderafdeeling Zuid- en Oost-Halmahera (zie K. V. 1908, kol. 130).

Amboina. Bij Gouv. Bt. 2 Dec. 1911 n°. 20 (Ind. St. n°. 631) zijn de eilanden Leti, Moa, Laikor, Kisar, Roma, Wetar, Goenoengapi, Loeang, Sermata en Damar met omliggende eilanden met ingang van 1 Maart 1912 afgescheiden van dit gewest en als onderafdeeling Wetar van de afdeeling Timor gevoegd bij de residentie Timor en onderhoorigheden; tevens is, bij hetzelfde besluit, met buitenwerkingstelling van alle daarmede strijdige voorschriften, eene nieuwe indeeling van de residentie Amboina vastgesteld.

Het feit dat de zelfstandige assistent-residentie Zuid-Nieuw-Guinea tot dusver niet aan de verwachtingen, welke daarvan werden gekoesterd, heeft beantwoord en de overtuiging, dat de verbinding met een hooger ontwikkeld gebied aan de ontwikkeling van de bedoelde landstreek bevorderlijk zal kunnen zijn, hebben doen besluiten tot de opheffing van Zuid-Nieuw-Guinea als gewest en tot de toevoeging daarvan aan de residentie Amboina (Ind. St. 1912 n°. 387). Zie ook de vorige rubriek.

Timor en onderhoorigheden. In deze residentie is tijdelijk een controleur boven de formatie in dienst gesteld, ten einde te worden belast met zoodanige werkzaamheden als door den bestuurder van het gewest zal worden bepaald (Gouv. Bt. 9 Maart 1912 n°. 4; Jav. Ct. n°. 21), terwijl bij Gouv. Bt. 24 April 1912 n°. 35 (Jav. Ct. n°. 34) een zelfde titularis in dienst is gesteld ten behoeve van de tijdelijke afdeeling Timor.

Bali en Lombok. Bij Gouv. Bt. 8 Maart 1912 n°. 20 (Ind. St. n°. 231) is in dit gewest in dienst gesteld een controleur ten behoeve van de landelijke inkomsten en de agrarische aangelegenheden en een civiele gezaghebber voor de afdeeling Lombok.

b. ALGEMEENE POLITIE.

Bij Gouv. Bt. 30 Aug. 1911 n°. 15 (Ind. St. n°. 493) is bepaald dat de voorschriften betreffende het straffen met geldboeten van oppassers en van met hen gelijk te stellen inlandsche landsdienaren (Ind. St. 1899 n°. 244) mede van toepassing zijn op de Europeesche hoofdagenten voor de politie.

Tot tegengang van zeeschuimerij in Straat Madoera zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, in de residentie Soerabaja twee commissarissen van politie benevens eenig ondergeschikt politiepersoneel in dienst gesteld, die de beschikking zullen hebben over 5 prauwen en 2 motorbooten (Gouv. Bt. 21 Juni 1911 n°. 7).

Bij Gouv. Bt. 29 Nov. 1911 n°. 37 (Ind. St. n°. 623) is, bij wijze van tijdelijken maatregel, de voorloopige formatie van het personeel der algemeene politie voor de residentie Preanger-Regentschappen — ten behoeve van Bandoeng en Soekaboemi — uitgebreid en nader vastgesteld.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is de algemeene politie

in de gewesten Oostkust van Sumatra, Riouw en onderhoorigheden en Amboina gereorganiseerd (Ind. St. 1912 nos. 137 — juncto n°. 338 —, 14 en 369).

c. Gewapende politie.

Bij Gouv. Bt. 27 Jan. 1912 n°. 16*a* (Ind. St. n°. 172), gewijzigd bij Gouv. Bt. 22 Mei 1912 n°. 8 (Ind. St. n°. 335), is, met buitendienststelling van het definitief of tijdelijk in dienst zijnd personeel der gewapende politie, in dienst gesteld één korps gewapende politie voor geheel Nederlandsch-Indië, waarvan de formatie, in verband met de behoefte, jaarlijks bij de begrooting zal worden geregeld. De technische leiding van het korps berust in handen van den ,,chef van het korps gewapende politie'', die tevens optreedt als chef van de afdeeling ,,Gewapende politie'' bij het departement van binnenlandsch bestuur en aan wien is toegevoegd een sous-chef. Het korps bestaat, behalve uit een te Soekaboemi gevestigd (zie Ind. St. 1912 n°. 382) centraal depot voor de gewapende politie met kaderschool (aan het hoofd waarvan een divisiecommandant der 1ste klasse staat), uit 22 divisiën (elke onder een divisie-commandant der 1ste of 2de klasse), waarvan twee voor Java en Madoera en één voor elk der gewesten in de buitenbezittingen. Eene divisie is verdeeld in brigades, elke bestaande uit één sergeant, 2 korporaals, 2 gewapende politiedienaren der 1ste klasse en 15 gewapende politiedienaren der 2de klasse. Anderhalve of meer brigades vereenigd — bij uitzondering ook één brigade — vormen een detachement (onder een detachementscommandant). Tot het verrichten van administratieve werkzaamheden worden bij elke divisie een of meer onderofficieren-administrateur der 1ste of 2de klasse ingedeeld. De rangen bij de gewapende politie zijn voor het Europeesch personeel: chef en sous-chef van het korps, divisiecommandant der 1ste en 2de klasse, afdeelingscommandant (zijnde een divisiecommandant der 2de klasse, die in eenig gewest niet belast is met de hoogste technische leiding van de gewapende politie), onderofficier-administrateur der 1ste en 2de klasse en Europeesch detachementscommandant, en voor het inlandsch personeel: niet-Europeesch detachementscommandant, sergeant, korporaal en gewapende politiedienaar der 1ste en 2de klasse.

De sterkte van bovengenoemd korps is, bij wijze van tijdelijken maatregel, uitgebreid ten behoeve van de gewesten Atjeh en onderhoorigheden, Tapanoeli, Djambi, Billiton, Celebes en onderhoorigheden, Timor en onderhoorigheden en Bali en Lombok (Gouv. Btn. 18 April, 27 Febr., 7 Febr., 29 Maart, 11 Mei, 5 Maart en 12 April 1912 nos. 48, 41, 119, 19, 1, 36 en 39) en ten behoeve van het centraal depot (Gouv. Bt. 6 Mei 1912 n°. 47).

Nadat bij Gouv. Bt. 3 Oct. 1911 n°. 6 (gewijzigd bij Gouv. Bt. 1 Mei 1912 n°. 27) — zie Jav. Ct. 1911 n°. 81 en 1912 n°. 38 — bepalingen waren vastgesteld omtrent de kleeding, enz. van den chef en den sous-chef, van de divisie- en detachementscommandanten en van de onderofficieren-administrateur, is bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1912 n°. 75 (Jav. Ct. n°. 11) — met buitenwerkingstelling van alle daarmede strijdige voorschriften en in afwachting, voor zooveel noodig, van eene nadere regeling — bepaald waaruit de kleeding en uitrusting van de sergeanten, korporaals en manschappen der gewapende politie zal bestaan.

Bij Gouv. Bt. 8 Jan. 1912 n°. 36 zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, de bepalingen en voorwaarden betreffende den tijdelijken overgang van actief dienende militairen van het leger als kader bij de gewapende politie in de buitenbezittingen (Gouv. Bt. 22 Juli 1910 n°. 28) toepasselijk verklaard op de op Java gelegerde gewapende politie.

Bij Gouv. Bt. 5 Dec. 1911 n°. 31 (Ind. St. n°. 635) is bepaald dat bij de korpsen gewapende politiedienaren in Nederlandsch-Indië, binnen de grenzen der formatie, gewapende politiedienaren belast kunnen worden met de werkzaamheden van schoenmaker of kleermaker, dan wel met die verbonden aan eenig ander vak of ambacht.

§ 2. GEWESTELIJK EN PLAATSELIJK ZELFBESTUUR.

Samenstelling van de locale raden. Wijziging werd gebracht in de samenstelling van den gewestelijken raad der Preanger-Regentschappen en van den gemeenteraad van Makasser (Ind. St. 1911 nos. 582 en 614).

Periodieke aftreding van raadsleden. Op den eersten Dinsdag van November 1911 had de periodieke aftreding plaats van de helft der leden van de gemeenteraden van Batavia, Meester-Cornelis en Buitenzorg en de eerste periodieke aftreding van alle benoemde leden der in 1908 ingestelde gewestelijke raden van Batavia, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Pekalongan, Semarang, Soerabaja, Pasoeroean, Kedoe en Kediri. In de opengevallen plaatsen van de Europeesche leden der gemeenteraden werd door verkiezing, in de overige door benoeming voorzien.

Afgezonderde geldmiddelen. Verhoogd werden de geldmiddelen, afgezonderd voor de gewesten Batavia, Preanger-Regentschappen, Semarang, Banjoemas en Kediri, voor het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra en voor de gemeenten Meester-Cornelis, Buitenzorg, Cheribon, Pekalongan, Tegal, Kediri, Palembang en Makasser (Ind. St. 1912 nos. 82, 86, 88, 96, 90, 97, 83, 80, 92, 91, 94, 84, 78 en 152). De verhooging voor het gewest Batavia diende om dat gebiedsdeel in staat te stellen om te voorzien in het onderhoud van den heerendienstweg Tandjoengpoera—Rengasdengklok, voor zoover voor dit onderhoud geen gebruik mocht worden gemaakt van den arbeid van heerendienstplichtigen; die voor het cultuurgebied der Oostkust van Sumatra, ten einde bij de afzondering van geldmiddelen voor dat gebied definitief rekening te houden met de reis- en verblijfkosten van de leden van den plaatselijken raad voor het bijwonen van de vergaderingen; die voor de gemeente Cheribon, ten einde haar in staat te stellen om de locale werken te doen uitvoeren door eigen personeel en om voorts zelve te voorzien in het gewoon onderhoud van de haar gedeeltelijk in beheer overgedragen Kali Batjin—Kasoenean-werken, terwijl die voor de gemeente Makasser verband hield, zoowel met de bij Ind. St. 1912 n°. 150 tot stand gekomen verruiming van de grenzen der hoofdplaats Makasser als met de ordonnantie in Ind. St. 1912 n°. 153, krachtens welke de persoonlijke diensten, waartoe de inboorlingen op de Spermonde- en de Dewakang-eilanden der onderafdeeling Makasser verplicht zijn, door eene belasting in geld zijn vervangen. In alle overige gevallen bedoelde de verhooging uitsluitend het betrokken gebiedsdeel in staat te stellen om de locale werken te doen uitvoeren door eigen personeel.

Het totaal bedrag van de op den voet van art. 68*a*, al. 1, van het Regeeringsreglement voor gewesten of gedeelten van gewesten afgezonderde geldmiddelen steeg door deze verhoogingen van f 4 455 657 tot f 4 604 278, ongerekend eene uitkeering aan de gemeente Makasser van 20 % der bruto-opbrengst van de belasting op het slachten van buffels, runderen en paarden ter hoofdplaats Makasser, waarvan het bedrag voor 1912 op f 2200 is geraamd.

Locale belastingen. Van regeeringswege werden goedgekeurd de verordeningen tot invoering van eene belasting op het houden van openbare vermakelijkheden in de gemeenten Meester-Cornelis, Medan, Semarang, Buitenzorg, Batavia en Padang (Jav. Ct. 1911 nos. 52, 54 en 87 en 1912 nos. 8, 13 en 45). Ook enkele verordeningen tot heffing van opcenten op de hoofdsom van de personeele belasting en/of de verponding mochten die goedkeuring verwerven, met het gevolg dat, gerekend van 1 Januari 1912 af, geheven worden: in het gewest Pasoeroean (Jav. Ct. 1911 n°. 70) 40 opcenten op de hoofd-

som van de personeele belasting ter gewestelijke hoofdplaats Pasoeroean en ter afdeelingshoofdplaats Malang, benevens 20 opcenten op die hoofdsom in de afdeelingen Pasoeroean en Malang buiten de genoemde hoofdplaatsen; in het gewest Besoeki (Jav. Ct. 1911 n°. 78) 30 opcenten op de hoofdsom van de verponding en 20 op die van de personeele belasting; in de gemeente Tegal (Jav. Ct. 1911 n°. 92) 20 opcenten op de hoofdsom, zoowel van de personeele belasting als van de verponding; in de gemeente Makasser (Jav. Ct. 1912 n°. 15) 10 opcenten op de hoofdsom van de verponding.

Locale geldleeningen. Bij de ordonnantiën in Ind. St. 1911 n°. 440 en 1912 nos. 24, 203, 271, 272 [1]) en 366 werden bekrachtigd besluiten van de gemeenteraden van Medan, Magelang, Buitenzorg en Bandoeng en van de gewestelijke raden van Soerabaja en de Preanger-Regentschappen, strekkende tot het aangaan eener geldleening, respectievelijk tot bedragen van f 75 000, f 2000, f 12 000, f 1 100 000 (waarvan in 1912 uit te geven f 200 000), f 240 000 en f 500 000. De opbrengst van die leeningen was en is bestemd voor: den bouw van een abattoir te Medan; de voltooiing van het gemeentelijk abattoir te Magelang (zijnde de opbrengst van de vroeger voor den bouw daarvan aangegane leeningen — zie Ind. St. 1909 n°. 490 en 1910 n°. 596 — ontoereikend gebleken); de bestrijding der kosten van aankoop van een perceel ten laste van de gemeente Buitenzorg; de verbetering en den aanleg van pasars, stadsuitbreiding en inrichting van een runderslachthuis te Bandoeng, zoomede uitbreiding van de drinkwaterleiding aldaar en aflossing van de 5 % geldleening van 1910 (Ind. St. 1910 n°. 597); den aanleg van drinkwaterleidingen naar eenige desa's nabij de hoofdplaats Soerabaja en naar de afdeelingshoofdplaats Grisee, en de verbetering van het pasarwezen in de Preanger-Regentschappen.

Locale administratie. Bij Gouv. Bt. 17 Mei 1912 n°. 11 (Ind. St. n°. 327) is eene wijziging gebracht in de voorschriften betreffende het beheer der geldmiddelen (Ind. St. 1905 n°. 220, juncto 1906 n°. 158), met het doel om het parafeeren van de kasboeken en memorialen van de locale kashouders te doen vervallen.

Uitvoering van locale werken. De voorschriften betreffende de uitvoering van locale werken, strekkende tot uitvoering van de artt. 2 en 2*a* der ordonnantie in Ind. St. 1906 n°. 170, juncto 1907 n°. 4, zijn bij Gouv. Bt. 12 Maart 1912 n°. 26 (Bijbl. Ind. St. n°. 7577), eenigszins gewijzigd, opnieuw vastgesteld.

Verrichtingen der locale raden. Hieromtrent zij verwezen naar het eerlang te publiceeren afzonderlijk verslag.

§ 3. INLANDSCH BESTUUR.

Java en Madoera.

Bij Gouv. Bt. 22 Aug. 1911 n°. 24 (Ind. St. n°. 475) is bepaald dat de zelfstandige, niet aan een regent ondergeschikte patihs op Java en Madoera in de uitvoering van hun werkkring zooveel mogelijk tot leidraad zullen nemen de instructie voor de regenten op die eilanden (Ind. St. 1867 n°. 114).

De in Bijbl. Ind. St. n°. 5083 opgenomen nieuwe regelen omtrent de splitsing en samenvoeging van desa's op Java en Madoera (met uitzondering van de Vorstenlanden) ondergingen eene wijziging in dien zin, dat de directeur van binnenlandsch bestuur voortaan de bevoegdheid heeft tot beslissing op voorstellen van residenten tot splitsing of vereeniging van desa's, ook indien door opvolging van die voorstellen wijziging wordt gebracht in districtsgrenzen (Gouv. Bt. 23 Oct. 1911 n°. 29 in Bijbl. Ind. St. n°. 7507).

Nopens de in 1911 plaats gehad hebbende samenvoegingen en splitsingen van desa's komen opgaven voor in tabel II van bijlage F.

De naam van het tot het regentschap Bandoeng behoorend district Oedjoengbroengkoelon (Preanger-Regentschappen) is veranderd in Bandoeng, welk district tevens opnieuw in onderdistricten is verdeeld (Ind. St. 1911 n°. 622).

In het belang der beteugeling van rietbranden is het aantal onderdistricten van het district Ranoelamongan (Pasoeroean) van vier op vijf gebracht (Ind. St. 1912 n°. 267).

Bij Gouv. Bt. 24 Mei 1912 n°. 35 (Ind. St. n°. 337) is in de residentie Kedoe de naam van het tot het regentschap Karanganjar behoorend district Banjoemoedal veranderd in Rowokele en zijn de districten Gombong en Rowokele in genoemd regentschap verdeeld in onderdistricten.

Aan den patih van elk der regentschappen Batang (res. Pekalongan), Japara (res. Semarang) en Bodjonegoro (res. Rembang) is een assistent-wedana toegevoegd, ten behoeve van het bestuur, respectievelijk over de onderdistricten Batang, Kota Japara en Kota Bodjonegoro (Ind. St. 1912 nos. 54, 55 en 58).

In de residentie Semarang is de desa Kelet van het onderdistrict Tjloeak, district Tajoe, regentschap Pati, afgescheiden en gevoegd bij het regentschap Japara (Gouv. Bt. 20 Mei 1912 n°. 26).

Bij Gouv. Bt. 11 April 1912 n°. 78 is de betrekking van inlandsch ceremoniemeester te Batavia opgeheven.

[1]) Sedert ingetrokken bij Ord. van 18 Juli 1912 (Ind. St. n°. 406), waarbij tevens een nieuw besluit van den gewestelijken raad van Soerabaja, strekkende tot het aangaan van eene leening voor hetzelfde doel, tot een bedrag van f 240 000, bij de wees- en boedelkamer te Soerabaja werd bekrachtigd.

Buitenbezittingen.

Aangezien door onzen toenemenden invloed in de gewesten Benkoelen, Lampongsche districten, Palembang en Djambi de bemoeiingen van de Europeesche ambtenaren in omvang en aantal steeds aangroeiden, deed zich meer en meer de behoefte gevoelen aan een bruikbaar stel inlandsche helpers. Als gevolg daarvan is bij Gouv. Bt. 29 Febr. 1912 n°. 71 (Ind. St. n°. 233) — met buitendienststelling van het bestaande personeel — in die gewesten een aantal districts- en onderdistrictshoofden in dienst gesteld, ten einde verschillende werkzaamheden van ondergeschikt belang te verrichten.

Tapanoeli. Bij Gouv. Bt. 18 Sept. 1911 n°. 20 (Ind. St. n°. 515) zijn de koeria's Kalangan en Said ni Hoeta (afd. Sibolga en Batang Toroe-districten) vereenigd tot één koeria, onder den naam Said ni Hoeta-Kalangan.

De financieele positie van de inlandsche schrijvers in dit gewest is verbeterd (Ind. St. 1912 n°. 129).

Oostkust van Sumatra. Bij Gouv. Bt. 13 April 1911 n°. 17 (Bijbl. Ind. St. n°. 7465) zijn de grenzen van de zelfbesturende landschappen Langkat, Deli en Serdang vastgesteld.

Billiton. Bij Gouv. Bt. 15 Jan. 1912 n°. 64 (Ind. St. n°. 59) is de in November 1910 genomen tijdelijke maatregel met betrekking tot het toekennen van belooningen aan kampong-, djoeroe- en sekah-hoofden (zie K. V. 1911, kol. 44) definitief ingevoerd.

Westerafdeeling van Borneo. De tijdelijke indienststelling van een districtshoofd en twee politie-oppassers ten behoeve van de Pinoeh-landen (onderafd. Melawi, afd. Sintang) — zie K. V. 1911, kol. 114 — is in eene definitieve veranderd (Ind. St. 1912 n°. 46).

Celebes en onderhoorigheden. Ten behoeve van de Pitampanoea-landen (onderafd. Wadjo, afd. Boni) is tijdelijk een inlandsche bestuursassistent in dienst gesteld (Gouv. Bt. 30 Maart 1912 n°. 10).

Menado. De landschappen Bantjea en Poeoemboto zijn met het landschap Lage (onderafd. Poso, afd. Midden-Celebes) vereenigd tot één zelfbesturend landschap onder den naam Lage (Ind. St. 1911 n°. 672).

Timor en onderhoorigheden. Bij Gouv. Bt. 25 Maart 1912 n°. 21 is ten behoeve van het westelijk gedeelte van het eiland Flores (Manggarai) tijdelijk een inlandsche bestuursassistent in dienst gesteld.

Bali en Lombok. Bij Gouv. Bt. 30 Nov. 1911 n°. 26 (Ind. St. n°. 626) is de betrekking van districtshoofd (poenggawa) ter beschikking van den assistent-resident van de afdeeling Zuid-Bali opgeheven.

§ 4. BESTUUR OVER VREEMDE OOSTERLINGEN.

Ten behoeve van het bestuur over de Chineezen te Tasikmalaja (reg. Soekapoera, res. Preanger-Regentschappen) en te Moentilan (reg. Magelang, res. Kedoe) is een luitenant dier natie in dienst gesteld (Ind. St. 1911 n°. 497 en 1912 n°. 213), terwijl is bepaald dat ook te Kota Agoeng (res. Lampongsche districten), te Batoeradja (res. Palembang), te Pare Pare (gouv. Celebes en onderhoorigheden), te Tamako en te Tagoelandang en te Tondano (res. Menado) eene wijk voor Chineezen zal zijn (Ind. St. 1911 nos. 506 en 576 en 1912 nos. 204, 307 en 367) en te Toeal (res. Amboina) eene wijk voor vreemde oosterlingen geen Chineezen zijnde zal zijn (Ind. St. 1912 n°. 320).

Bij Gouv. Bt. 26 April 1912 n°. 38 (Ind. St. n°. 294) is de formatie van de Chineesche officieren in de afdeelingen Buitenzorg en Meester-Cornelis (res. Batavia) opnieuw vastgesteld.

§ 5. BIJZONDERE ONDERWERPEN.

Emigratie van Javanen en Soendaneezen naar de buitenbezittingen. Omtrent de proefnemingen tot koloniseering van landstreken in de Lampongsche districten met van Java afkomstige gezinnen en met overbrenging van Soendaneesche gezinnen naar de onderafdeeling Redjang der afdeeling Lebong van de residentie Benkoelen, zie men de daaromtrent over 1911 door de leiders uitgebrachte rapporten, die als bijlage G bij dit verslag zijn gevoegd.

De algemeene leiding van de kolonisatie van landstreken in de residentie Lampongsche districten met inboorlingen van Java is opgedragen aan den resident van genoemd gewest, blijvende de assistent-resident à la suite J. S. A. van Dissel, onder de rechtstreeksche bevelen van den gewestelijken bestuurder, tijdelijk met de dagelijksche leiding belast (Gouv. Bt. 19 Oct. 1911 n°. 30).

Bij Gouv. Bt. 22 Nov. 1911 n°. 38 (Bijbl. Ind. St. n°. 7535) is bepaald onder welke voorwaarden de terbeschikkingstelling van gronden aan de hoofden der van Java afkomstige inlandsche immigranten-gezinnen, welke van regeeringswege naar de in de afdeeling Ommelanden van Telokbetong der residentie Lampongsche districten gelegen terreinen zijn overgebracht, geacht wordt te hebben plaats gehad en is tevens eene regeling vastgesteld met betrekking tot de rechten op den grond voor emigranten die zich alsnog vestigen.

Bij Ord. van 13 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 42) is bepaald dat de inwoners van nieuwe Javaansche nederzettingen in de residentie Benkoelen gedurende het jaar, waarin de nederzettingen zijn ontstaan, en de daaropvolgende twee jaren, zijn vrijgesteld van de hoofdelijke belasting.

Grenzen van gewestelijke en afdeelingshoofdplaatsen. Bij Gouv. Btn. 7 Sept. 1911 n°. 11 (Ind. St. n°. 505) en 26 Jan. 1912 n°. 31 (Ind. St. n°. 150) zijn de grenzen van de hoofdplaatsen Palembang en Makasser opnieuw vastgesteld, terwijl door den directeur van binnenlandsch bestuur de grenzen werden bepaald van de in de residentie Madioen gelegen districtshoofdplaatsen, die niet tevens afdeelingshoofdplaatsen zijn (Bijbl. Ind. St. n°. 7623) en van Pematang Siantar ter Oostkust van Sumatra (Bijbl. Ind. St. n°. 7431).

Vuurwapens en ammunitie. Bij Gouv. Bt. 28 Sept. 1911 n°. 19 (Ind. St. n°. 533) zijn bepalingen vastgesteld nopens de verstrekking door het departement van oorlog van wapenen, munitiën, enz. o. a. ten behoeve van politiepersoneel in dienst van inlandsche zelfbesturen.

Het verbod van invoer, anders dan ten behoeve van 's lands dienst, van vuurwapens, buskruit en munitie, als bedoeld in de Ord. van 3 Aug. 1908 (Ind. St. n°. 491), op het eiland Flores en de administratief daartoe behoorende eilanden (zie K. V. 1910, kol. 120) is bij Gouv. Bt. 21 Mei 1912 n°. 66 (Bijbl. Ind. St. n°. 7613) ingetrokken.

II. PERSOONLIJKE DIENSTEN.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Volgens de gehouden aanteekeningen omtrent de in de gouvernements-residentiën door de inlandsche bevolking (buiten die op de particuliere landerijen) in heerendienst gepresteerde dagdiensten, zouden in 1911 voor gewone heerendiensten 12 365 112 dagdiensten zijn verricht, tegen 12 550 670, uitsluitend voor gewone werken, in 1910. Bovendien werden in de residentie Semarang in 1911 nog 33 731 betaalde dagdiensten verricht voor den aanleg van irrigatiewerken. De betaalde diensten buiten beschouwing gelaten, zijn in vijf gewesten 533 899 dagdiensten meer en in de tien andere 719 457 dagdiensten minder gepresteerd dan in 1910, welke verschillen zijn toegelicht in noot *d* van bijlage H, sub I, waarin het gebruikelijk overzicht is opgenomen der vorderbare en der gepresteerde dagdiensten van heerendienstplichtigen.

De gehouden aanteekeningen (die, evenals de heerendienstordonnantiën, geen betrekking hebben op de gemeentelijke diensten) doen zien, dat gemiddeld over alle desa's van het gebied, waarvoor verordeningen als evengemeld zijn uitgevaardigd, per heerendienstplichtige gedurende 1911 gevor-

derd zijn: 0.01 (Semarang), 0.06 (Madoera), 0.1 (Bantam), 0.83 (Pekalongan), 1.24 (Rembang), 2.19 (Cheribon), 2.73 (Batavia), 3.72 (Banjoemas), 4.17 (Pasoeroean), 4.75 (Kediri), 4.8 (Madioen), 4.99 (Besoeki), 5.05 (Preanger-Regentschappen), 7.17 (Soerabaja) en 7.75 (Kedoe) dagdiensten.

Van bestuurswege is ook in 1911 weder alles aangewend om den heerendienst-arbeid der bevolking zooveel doenlijk te verlichten.

Overeenkomsten met de heerendienstplichtigen omtrent den afkoop voor zekeren termijn van een of meer diensten of onderdeelen van diensten, waartoe zij verplicht zijn, op den voet van de Ord. van 17 Oct. 1905 (Ind. St. n°. 520), kwamen in 1911, behalve in Besoeki, Madioen, Kediri en Madoera, in alle gewesten tot stand (zie het overzicht in bijlage H, sub II).

Plaatsvervanging en individueele afkoop kwamen weder veelvuldig en onder allerlei vormen voor, voornamelijk bij de diensten ten behoeve van de wegen. Onwettige vordering van heerendiensten werd niet en onwettige vrijstelling van dienstplichtigen een enkele maal geconstateerd.

Nopens de opbrengst in 1911 van het door de heerendienstplichtige bevolking verschuldigd hoofdgeld, als aequivalent voor afgeschafte heerendiensten, zijn opgaven verstrekt in bijlage J. Daaruit blijkt, dat de aanslag in het hoofdgeld bedroeg f 3 792 848, van welk bedrag bij het einde van het jaar f 3 792 583 was aangezuiverd, zoodat, na aftrek van de aan de desahoofden toekomende 8 % collecteloon, zuiver overbleef f 3 489 176.

Bij Ord. van 6 Dec. 1911 (Ind. St. n°. 639) is, in verband met den terugkeer tot het staatsdomein van de particuliere landerijen Kandanghaoer en Indramajoe-West, de Ord. van 11 Dec. 1906 (Ind. St. n°. 521), tot regeling van de heerendiensten in de residentie Cheribon, nader gewijzigd.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Bij Ord. van 21 Juli 1911 (Ind. St. n°. 426) is voor de residentie Lampongsche districten eene op 15 September 1911 in werking getreden nieuwe heerendienst-regeling uitgevaardigd, ter vervanging van die opgenomen in Ind. St. 1892 n°. 39, juncto 1897 n°. 93 en 1902 n°. 278. Zij komt in hoofdzaak met de oude regeling overeen, behoudens dat zij enkele categorieën van heerendiensten vermeldt die, hoewel tot dusver niet uitdrukkelijk met name genoemd, van oudsher, in overeenstemming met de bestaande gebruiken, instellingen en behoeften, werden gevorderd, dan wel ten onrechte als gemeentediensten werden beschouwd. Voorschriften ter uitvoering van de nieuwe regeling werden vastgesteld bij Gouv. Bt. 21 Juli 1911 n°. 5 (Bijbl. Ind. St. n°. 7427).

In verband zoowel met de blijkens Ind. St. 1912 n°. 150 plaats gehad hebbende wijziging van de grenzen der hoofdplaats Makasser (Celebes en onderhoorigheden), in dier voege dat zij samenvallen met die der voormalige onderafdeeling van dien naam (hoofdplaats met buitenwijken), als met de Ord. van 26 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 153), krachtens welke de persoonlijke diensten, waartoe de inboorlingen van de Spermonde- en de Dewakang-eilanden der onderafdeeling Makasser verplicht waren, door eene belasting in geld zijn vervangen, heeft de Ord. van 5 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 624), tot regeling van de persoonlijke diensten, waartoe de mannelijke inlandsche bevolking van de afdeelingen Makasser (uitgezonderd de hoofdplaats van dien naam met buitenwijken) en Bonthain verplicht is, bij de op 1 Januari 1912 in werking getreden Ord. van den 26sten dier maand (Ind. St. n°. 151) een tweetal wijzigingen ondergaan. De voorschriften ter uitvoering van de bewuste regeling ondergingen dientengevolge bij Gouv. Bt. 26 Jan. 1912 n°. 31 (Bijbl. Ind. St. n°. 7567) mede eenige wijziging.

De opgaven over 1911 van het aantal heerendienstplichtigen in de gewesten der buitenbezittingen, waar heerendienstregelingen werken, en omtrent den aard en den omvang van den door hen gepresteerden arbeid (buiten de gemeentelijke diensten) zijn opgenomen in bijlage K. Voor zooveel uit die opgaven blijkt, zijn in Palembang, Billiton en Bali en Lombok minder dagdiensten gepresteerd dan in 1910. Wat de gewesten betreft, waar de dienstprestatie grooter was dan in 1910, wordt zulks voornamelijk toegeschreven aan meer arbeid voor aanleg, onderhoud of herstelling van wegen, bruggen, duikers, waterwerken en waterleidingen, terwijl die vermeerdering van dagdiensten in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden hoofdzakelijk een gevolg is van de inlijving van Gowa bij het rechtstreeks bestuurd gebied.

Tewerkstelling van heerendienstplichtigen op verderen afstand van hunne woningen dan het daarvoor aangenomen maximum vond, na bekomen machtiging van de gewestelijke bestuurders, plaats in Benkoelen, Banka en onderhoorigheden, Lampongsche districten, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Celebes en onderhoorigheden, zoomede in de afdeelingen Menado en Gorontalo der residentie Menado.

Plaatsvervanging en afkoop van heerendiensten kwamen ook in 1911 veelvuldig voor.

De aanslag van de ter hoofdplaats Benkoelen geheven wordende belasting als aequivalent voor vrijstelling van het werk aan wegen en bruggen aldaar (Ind. St. 1874 n°. 276, juncto 1876 n°. 58) bedroeg in 1911 voor inlanders f 3526 en voor vreemde oosterlingen f 420, van welke bedragen in dat jaar respectievelijk f 2 170,50 en f 190 geïnd werd. Van den achterstand over vorige jaren, na gedeeltelijke afschrijving f 3 423,91 bedragende, is in 1911 f 595,25 afbetaald. Van het restant, ad f 2828,66, is in 1911 een bedrag van f 1 088,69 afgeschreven, zoodat de achterstand over vorige jaren thans f 1 739,97 bedraagt.

Van den aanslag over 1911 der door de bevolking van de hoofdplaats Makasser verschuldigde belasting van f 5 's jaars per hoofd, als aequivalent voor vrijstelling van heerendiensten (Ind. St. 1891 nos. 111 en 112 en 1903 n°. 126), ad f 12 660, bedroeg de achterstand bij het einde des jaars f 1 888,51, terwijl van de achterstallige gelden van het voorafgegane jaar nog een bedrag van f 158 moet worden aangezuiverd.

III. LANDELIJKE INKOMSTEN.

Landrente (in de gouvernementslanden op Java en Madoera). Behalve in de residentie Preanger-Regentschappen, waar de in Ind. St. 1896 n°. 126, juncto 1906 n°. 188 en 1909 n°. 591, opgenomen afzonderlijke landrente-regeling werkt, alsmede in de residentiën Batavia, Banjoemas en Kedoe en in een aantal districten van de residentiën Bantam, Cheribon, Semarang en Pasoeroean, voor welke de bij Ord. van 25 Juni 1907 (Ind. St. n°. 277), juncto de Ordn. van 20 Maart 1909 (Ind. St. n°. 208) en 22 Dec. 1909 (Ind. St. n°. 591), vastgestelde nieuwe regeling geldt, is voor het jaar 1911, in afwachting van de verdere invoering dier nieuwe regeling, de aanslag weder geregeld volgens de in October 1905 verstrekte voorschriften (zie K. V. 1907, kol. 151).

De landrente-aanslag in de Preanger-Regentschappen is in 1911, in verband met het verstrijken van den eersten tienjaarlijkschen termijn, wederom in een zestal districten herzien, terwijl buiten dat gewest in dat jaar de nieuwe regeling in werking trad in 3 districten der residentie Bantam, 3 districten der residentie Batavia, 4 districten der residentie Banjoemas, 5 districten der residentie Kedoe, 5 districten der residentie Semarang en 6 districten der residentie Pasoeroean.

In bijlage L, sub I, B en C, zijn met betrekking tot die districten, overzichten opgenomen van de oppervlakte der landrenteplichtige gronden en van het bedrag van den aanslag in de landrente vóór en nà de invoering van de nieuwe regeling of van de herziening van den eersten tienjaarlijkschen aanslag.

Uit de gewestelijke opgaven nopens den aanslag en de inning van de landrente over 1911 (zie bijlage L, sub I A) blijkt, dat de totale aanslag in 1911 bedroeg f 19 715 618, tegen f 19 196 656 (verbeterde opgaaf) in 1910, zijnde dus eene vermeerdering met f 518 962. Misgewas en buitengewone en gewichtige redenen leidden tot het verleenen van vrijstelling tot een bedrag van f 551 153, terwijl f 333 037 moest worden afgeschreven wegens het onbeplant blijven van gronden. Door een en ander moest dus de aanslag verminderd worden met f 884 190 (in 1910 met f 1 101 981), zoodat werkelijk viel te heffen f 18 831 428, tegen f 18 095 587 in 1910. De grootere opbrengst was in de eerste plaats een gevolg van de omstandigheid, dat wegens deugdelijk geconstateerd misgewas en het onbeplant blijven van voor vast aangeslagen gronden in 1911 geringere bedragen dan in 1910 behoefden te worden afgeschreven, in de tweede plaats van de herziening van den bestaanden aanslag in de Preanger-Regentschappen en van de invoering van de nieuwe landrenteregeling in verschillende streken daarbuiten, terwijl, voor zoover de residentie Cheribon betreft, de grootere opbrengst verband hield met het terugbrengen tot het Staatsdomein van de particuliere landerijen Kandanghaoer en Indramajoe-West [1]).

Op ult. December 1911 was van den aanslag nog niet aangezuiverd f 35 183.

Door de met de inning belaste personen werd geïnd maar niet verantwoord f 6697.

Bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1912 n°. 90 (Ind. St. n°. 114) is het aantal adjunct-controleurs bij het landrente-onderzoek van 11 op 14 gebracht (vgl. K. V. 1911, kol. 118).

Andere landelijke inkomsten. Hiermede worden bedoeld de vertieningsbelasting en de tesangheffing in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, de belasting op de sawahs en die op de tegalvelden en tuinen in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana en Lombok (Bali en Lombok), de belasting op de vischvijvers van Java en Madoera en de verhuur van vischvijvers, vogelnest- en meststofgrotten, enz. in sommige gewesten op en buiten Java.

De omtrent deze heffingen ontvangen cijferopgaven zijn opgenomen in bijlage L, sub II.

IV. AGRARISCHE AANGELEGENHEDEN; UITGIFTE VAN GROND.

Bij Ord. van 14 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 177) zijn nadere voorzieningen getroffen tot tegengang van onrechtmatig gebruik door niet-inlanders van tot het domein van den lande behoorenden grond.

Bij art. 2 van Gouv. Bt. 14 Febr. 1912 n°. 45 (Ind. St. n°. 178) is eene regeling vastgesteld voor het verleenen van opstalrecht aan minvermogende niet-inlanders op de door hen geoccupeerde woonerven en zijn de hoofden van plaatselijk bestuur bevoegd verklaard om aan onvermogende niet-inlanders kosteloos, tot wederopzeggens, eene persoonlijke vergunning tot gebruik van de door hen geoccupeerde woonerven uit te reiken.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Het ontwerp van een herzien reglement omtrent de particuliere landerijen bewesten de Tjimanoek bleef nog in behandeling.

Bij K. B. 18 Nov. 1911 n°. 63 (Ind. St. n°. 636) zijn de in de districten Losarang, Kandanghaoer, Sindang en Bangadoewa der afdeeling Indramajoe van de residentie Cheribon gelegen gronden, die deel uitgemaakt hebben van de in 1910 door het Gouvernement gekochte particuliere landerijen Kandanghaoer en Indramajoe-West, verklaard te zijn staatsdomein in den zin van art. 1 van K. B. 20 Juli 1870 n°. 15 (Ind. St. n°. 118), onttrokken aan de werking van het reglement op de particuliere landerijen ten westen van de rivier Tjimanoek (Ind. St. 1836 n°. 19) en gebracht onder de werking van de bepalingen omtrent het grondbezit, de ontginning en de vervreemding van grond in de gouvernementslanden op Java en Madoera, een en ander met toepassing van de bij de artt. 2 t/m 4 van eerstgemeld K. B. vastgestelde bepalingen.

Conversie van communaal in erfelijk individueel grondbezit had in 1911 plaats in 2 desa's van de afdeeling Djombang (res. Soerabaja).

Vervanging van de periodieke verdeeling der communale

[1]) Eene voorloopige regeling nopens den aanslag en de inning der landrente op die voormalige particuliere landerijen is getroffen bij Ord. van 6 Dec. 1911 (Ind. St. n°. 638).

bouwgronden door het stelsel van vaste aandeelen kwam voor in 6 desa's van het district Singenlor (afd. en res. Semarang).

Vervanging van erfelijk individueel grondbezit door agrarischen eigendom. Tot het verkrijgen van agrarischen eigendom op den voet van K. B. 16 April 1872 n°. 29 (Ind. St. n°. 117) zijn gedurende 1911 115 aanvragen, betrekking hebbende op eene gezamenlijke uitgestrektheid van bijna 580 bouws, aanhangig gemaakt, zoodat, met de op ult. 1910 aanhangig gebleven 138 aanvragen voor ruim 831 bouws, in 1911 te behandelen vielen 253 aanvragen voor bijna 1411 bouws, waarvan er 77, voor bijna 538 bouws, zijn toegewezen, en 9 betreffende bijna 99 bouws, zijn afgewezen, terwijl 9 aanvragen voor ruim 30 bouws werden ingetrokken; de overige bleven aanhangig. Tengevolge van de nieuwe toewijzingen behoorde bij het einde van 1911 eene uitgestrektheid van ruim 10 014 bouws aan inlanders in agrarischen eigendom toe (vgl. de gewestelijke opgaven in tabel II van bijlage M).

Verhuur van in agrarischen eigendom verkregen gronden geschiedde in de residentiën Pekalongan, Soerabaja, Madioen en Kediri, in de eerste twee gewesten voornamelijk voor de beplanting met suikerriet.

Verhuur van grond door inlanders aan niet-inlanders. In 1911 zijn in de gouvernements-residentiën (uitgezonderd Bantam en Madoera, waar geen grondverhuringen voorkwamen), op den voet van de Ord. in Ind. St. 1900 n°. 240, 15 770 huurovereenkomsten bekrachtigd, betrekking hebbende op 174 159 bouws (zijnde 1527 overeenkomsten en 25 099 bouws minder dan in 1910). Nadere opgaven daaromtrent bevat tabel I van bijlage M. De gewestelijke verslagen maken melding van 9 overtredingen (6 door Europeanen en 3 door vreemde oosterlingen) van de ordonnantie en van 244 gevallen, waarin de bekrachtiging geweigerd werd.

Ontginning door inlanders van woesten (niet tot de desa's behoorenden) grond. Uit de gewestelijke statistiek, opgenomen in bijlage M, sub III, blijkt, dat gedurende 1911, op den voet der ontginningsordonnantie (Ind. St. 1896 n°. 44 en 1904 n°. 416) aan 29 127 inlanders vergunning is verleend om domeingrond te ontginnen, en wel tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 21 936 bouws, tegen 24 903 bouws te ontginnen door 32 273 aanvragers, in 1910. Van de vóór 1911 verleende vergunningen van dezen aard kwamen er in dat jaar 702 te vervallen, betrekking hebbende op 844 bouws (in 1910 937 vergunningen voor 875 bouws), hoofdzakelijk wegens het niet nakomen van de bij de vergunningen gestelde voorwaarden.

Afgewezen om soortgelijke redenen als daarvoor tot dusver golden, zijn 3742 aanvragen betrekking hebbende op 5138 bouws.

Het aantal gestraften wegens eigenmachtige ontginning bedroeg in 1911 5533 (tegen 5789 in 1910), van wie respectievelijk 305, 412, 818, 665, 543, 883 en 601 alleen in de residentiën Preanger-Regentschappen, Pekalongan, Rembang, Pasoeroean, Besoeki, Madioen en Kediri.

Van de desahoofden werd, als gewoonlijk, weinig medewerking ondervonden bij het tegengaan van overtredingen der ontginningsordonnantie.

Uitgifte van grond in erfpacht. Het zoogenaamde agrarisch besluit (Ind. St. 1870 n°. 118, zooals het sedert is gewijzigd) is bij K. B. 12 Jan. 1912 n°. 40 (Ind. St. n°. 235) nader gewijzigd en aangevuld met het oog op de uitgifte in erfpacht van gronden, behoorende tot de door aankoop tot het staatsdomein teruggekeerde particuliere landerijen. In verband met dit op 15 Juni 1912 in werking getreden Koninklijk besluit is de instructie voor de behandeling van aanvragen om afstand in erfpacht van tot het staatsdomein op Java en Madoera behoorende gronden en de aanbieding van zoodanige gronden met genoemd recht (Ind. St. 1904 n°. 304, juncto 1909 n°. 311) nader gewijzigd en aangevuld (Ind. St. 1912 n°. 349).

Bij Gouv. Bt. 17 Juni 1911 n°. 37 (Bijbl. Ind. St. n°. 7373) zijn, met intrekking van Gouv. Bt. 26 Dec. 1882 n°. 12 (Bijbl. Ind. St. n°. 3854), nieuwe bepalingen vastgesteld nopens de beschikbaarstelling en den afstand van grond, behoorende tot met het recht van erfpacht geoccupeerde terreinen, benoodigd voor den aanleg van een voor het openbaar verkeer bestemden spoorweg, tramweg, rijweg of voetpad, dan wel voor eene waterleiding of voor waterwerken, zoomede voor de oprichting van bebouwingen of inrichtingen, strekkende ten algemeenen nutte of voor den openbaren dienst bestemd, terwijl tevens, met buitenwerkingstelling van Gouv. Bt. 12 Maart 1905 n°. 34 (Bijbl. Ind. St. n°. 6188), de hoofden van gewestelijk bestuur zijn gemachtigd om aan de erfpachters de vereischte aanzegging tot de beschikbaarstelling en den afstand te doen.

Gedurende 1911 zijn in erfpacht toegezegd 80 perceelen, tegen 76 in 1910 en 42 in 1909. Geen van deze 80 perceelen is in hetzelfde jaar afgestaan; er kon echter worden besloten tot de uitgifte van 91 in vorige jaren in erfpacht toegezegde perceelen en tot den afstand van 18 perceelen zonder voorafgegane toezegging. Bovendien zijn nog 2 perceelen na openbare aanbieding afgestaan, zoodat in 1911 in het geheel zijn afgestaan 111 perceelen, tegen 122 in 1910 en 94 in 1909.

Het aantal gedurende 1911 ingeschreven (door de aanvragers aanvaarde) perceelen bedroeg 62 (waarvan 33 in 1911 en 29 in vorige jaren afgestaan), gezamenlijk groot 14 471 bouws, tegen 110 perceelen, tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 36 218 bouws, in 1910. Van de in 1911 aanvaarde perceelen, van welke er 1 ten name van een vreemden oosterling en de overige ten name van Europeanen of cultuurmaatschappijen zijn ingeschreven, waren er 15 bestemd tot uitbreiding van bestaande ondernemingen, zoodat zij niet voor den vollen termijn van 75 jaren, doch voor den verderen duur van het reeds op die ondernemingen gevestigd erfpachtsrecht zijn afgestaan. Ten opzichte van 6 perceelen in de Preanger-Regentschappen, 1 perceel in Pekalongan, 1 perceel in Semarang en 1 perceel in Besoeki, is in de erfpachtsakte het verbod om koffie te telen opgenomen. Van de in 1911 aanvaarde perceelen is voor 2 de canon vastgesteld op f 20,11, voor 1 op f 6,02, voor 43 op f 1,50 tot f 5, voor 1 op f 1,10 en voor 15 op f 1 per bouw 's jaars.

Werd, zooals hiervóór is gezegd, het areaal van de in erfpacht uitgegeven gronden, tengevolge van de aanvaarding van 62 nieuwe perceelen, met 14 471 bouws vergroot, het onderging daarentegen eene vermindering met 3492 bouws, wegens terugkeer aan het Gouvernement van 10 perceelen en 4 perceeelsgedeelten. Op ult. 1910 werden in erfpacht bezeten (volgens verbeterde opgaven; zie de noten *d* t/m *h* van tabel IV A van bijlage M) 2957 perceelen, ter gezamenlijke grootte van 642 536 bouws, welk areaal als gevolg van de besproken verandering, bij het einde van 1911 steeg tot 653 515 bouws, verdeeld over 3009 perceelen. Behalve deze perceelen, waarop tijdens de uitgifte in erfpacht geen titel gevestigd was, waren op ult. 1911 nog, als in erfpacht bezeten, ingeschreven 82 perceelen (35 616 bouws), uitmakende gronden, welke vóór de vestiging van dien titel als huurgronden te boek stonden (zie de volgende rubriek). Uit tabel IV A van bijlage M blijkt hoe de voormelde 653 515 bouws, naar gelang ook van het aantal perceelen, waarvoor die uitgestrektheid stond ingeschreven, over de gewesten verdeeld waren, en van welke jaren de uitgifte dagteekent.

Bij het einde van 1911 bedroeg het aantal nog niet aanvaarde, reeds afgestane perceelen 210, betrekking hebbende op 48 040 bouws, en dat der toegezegde, maar nog niet afgestane perceelen 203, met eene uitgestrektheid van 184 057 bouws. Cijfers per gewest vindt men in de voormelde tabel IV A. Het aantal aanvragen, in 1911 om verschillende redenen afgewezen, bedroeg 254, tegen 206 in 1910.

Het over 1911 door de verschillende erfpachters op Java — ook door hen die gewezen huurgronden in erfpacht bezitten — aan canon verschuldigde bedroeg f 1 450 649. Omtrent de aanzuivering, ook over vorige jaren, zij verwezen naar tabel IV B van bijlage M.

Bij het einde van 1911 waren, op den voet van het sedert ingetrokken Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 5611), dan wel op dien van de ordonnantie in Ind. St. 1904 n°. 326, juncto 1905 n°. 153 en 1908 n°. 263, tot regeling van den afstand van grond tot uitoefening van den

kleinen land- of tuinbouw, toegezegd 28 perceelen, tot eene gezamenlijke uitgestrektheid van 373 bouws, en afgestaan, doch nog niet aanvaard 29 perceelen, tot eene gezamenlijke grootte van 250 bouws, terwijl 171 perceelen tot eene gezamenlijke grootte van 2155 bouws, door de aanvragers waren aanvaard (vgl. de gewestelijke opgaven sub IV C van bijlage M). Het aantal aanvragen, in 1911 om verschillende redenen afgewezen, bedroeg 12, tegen 5 in 1910.

Vervanging van huur door erfpacht. De oppervlakte van de erfpachtsperceelen, welke uit gewezen huurgronden bestaan, bedroeg op ult. 1911 35 616 bouws, verdeeld over 82 perceelen (vgl. noot *a* van tabel IV A van bijlage M).

Verhuur van grond. Voor andere dan landbouwdoeleinden waren op ult. 1911 van kracht 157 huurovereenkomsten, namelijk voor terreinen in de residentiën Bantam 2, Batavia 24, Preanger-Regentschappen 3, Cheribon 1, Pekalongan 1, Rembang 28, Soerabaja 85, Pasoeroean 7, Besoeki 3, Banjoemas 1 en Kedoe 2. Het verschuldigde wegens huursom bedroeg respectievelijk f 16, f 4038, f 65, f 30, f 6, f 246, f 4991, f 126, f 24, f 5 en f 14. De in de baai van Sidajoe (Soerabaja) door aanslibbing ontstane, onder de benamingen tambak wader poeri en tanah tlatah laoet bekende gronden werden aan de bevolking verhuurd voor f 5221, terwijl de in de residentiën Rembang en Soerabaja gelegen, ten behoeve van de werken in de Solo-vallei onteigende en, na de staking van die werken, verhuurde gronden respectievelijk f 4251 en f 2420 aan huur opbrachten.

Verkoop van grond. De gezamenlijke uitgestrektheid van de kleine stukken grond, die in 1911 voor woonerven en nijverheidsinrichtingen door het Gouvernement aan particulieren in eigendom zijn afgestaan, bedroeg 2 798 234 M²., waarvoor aan koopsommen bedongen is f 498 394. Gespecificeerde opgaven daaromtrent zijn te vinden in tabel V van bijlage M.

Uitgifte van grond met het recht van opstal. De onder dezen titel in 1911 door het Gouvernement aan particulieren afgestane kleine stukken domeingrond besloegen gezamenlijk 2 565 416 M²., waarvoor door de verkrijgers verschuldigd was f 67 122 (zie tabel V van bijlage M).

Uitgifte van grond in bruikleen of met het recht van gebruik. Voor de uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw, op den voet van het sedert ingetrokken Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 5611), waren op ult. 1911 in bruikleen afgestaan 29 perceelen, waarvan 15 betrekking hadden op ongeveer 70 bouws en 14 op 131 059 M². Cijfers per gewest vindt men in tabel VI van bijlage M. Voorts werd in 1911 in de residentie Preanger-Regentschappen een perceel, groot ongeveer 6 bouws, voor den aanleg van een theezaadtuin in bruikleen afgestaan.

Met het recht van gebruik werden in 1911 afgestaan 3 stukken grond (1 stuk in de residentie Batavia, groot 195 M²., ten behoeve van de exploitatie van den spoorweg van Batavia naar Buitenzorg en 2 stukken in de residentie Madioen, respectievelijk groot 35 150 en 6340 M²., voor den aanleg van waterwerken en eene railbaan, zoomede voor het oprichten van de noodige met die werken verband houdende gebouwen en opstallen).

Beschikking door het Gouvernement over grond in het bezit van derden. Een overzicht van de in 1911 plaats gehad hebbende onteigening bij minnelijke schikking van voor de uitvoering van 's lands werken benoodigde gronden, bij de inlandsche bevolking in gebruik, is opgenomen sub VII van bijlage M.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Verhuur van grond door inlanders aan niet-inlanders. De omtrent dit onderwerp voor de residentiën Lampongsche districten, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Menado en Amboina uitgevaardigde regelingen vonden in 1911 alleen toepassing in de Lampongsche districten en in Menado. In eerstgenoemd gewest werd 1 huurovereenkomst aangegaan betreffende een stuk grond van 7565 M²., en in de residentie Menado werden 53 contracten gesloten, te zamen betrekking hebbende op ongeveer 180 bouws.

Ontginning door inlanders van domeingrond. In de residentie Menado werd, op den voet van Ind. St. 1896 n°. 107, in 1911 respectievelijk aan 227 en 113 personen vergunning verleend tot ontginning van ± 263 en ± 166 bouws in de afdeelingen Menado en Gorontalo.

Op den voet van Ind. St. 1889 n°. 63 werden op het eiland Bengkalis (res. Oostkust van Sumatra) aan 196 personen gronden ter ontginning toegewezen.

In de residentiën Benkoelen en Lampongsche districten, waar dit onderwerp niet wettelijk is geregeld, werd van het onbeperkte ontginningsrecht door de bevolking een ruim gebruik gemaakt voor den aanleg van rijstvelden en pepertuinen en, wat het eerstgenoemd gewest aangaat, ook ten behoeve van de koffie-, kruidnagel- en karet- (ficus elastica) cultuur.

Met het oog op de eventueele uitgifte in erfpacht van groote uitgestrektheden grond in de Lampongsche districten, bleven ook in 1911 aldaar van bestuurswege complexen domeingrond voor de uitbreiding van den inlandschen landbouw gereserveerd.

Uitgifte van grond in erfpacht. [1]) In verband met de omstandigheid dat zich in den laatsten tijd bij kapitaalkrachtige Nederlanders eene neiging heeft geopenbaard om op uitgebreide schaal woeste gronden in de buitenbezittingen voor eigen rekening of voor die van derden in ontginning te brengen, welk streven, in het belang van de ontwikkeling der buitenbezittingen, bevorderd dient te worden door de aanvragers niet te binden aan het tot dusver geldend maximum van 5000 bouws voor aldaar uit te geven erfpachtsperceelen en hen tevens te beschermen tegen landspeculanten, is bij K. B. 9 Maart 1912 n°. 77 (Ind. St. n°. 362) bepaald onder welke voorwaarden aan in Nederland of in Indië gevestigde vennootschappen van koophandel het recht van voorrang boven anderen kan worden toegekend met opzicht tot den afstand in erfpacht van tot het staatsdomein in de buitenbezittingen behoorende gronden, gelegen binnen door belanghebbenden aangewezen terreinen, elk eene uitgestrektheid van ± 50 000 bouws niet overschrijdende.

In 1911 kwamen 224 aanvragen om uitgifte in erfpacht van domeingrond tot afdoening (tegen 103 in 1910), van welke er 152 (waaronder 38 gedeeltelijk) zijn afgewezen. De 110 (waaronder 38 gedeeltelijk) ingewilligde aanvragen hadden betrekking op een gelijk aantal perceelen, tot eene geschatte uitgestrektheid van ± 237 371 bouws.

Van het beginsel om slechts bij uitzondering den canon lager te stellen dan het in 1888 aangenomen minimum van f 1 per bouw 's jaars, tenzij het streken geldt, waarvoor een lager bedrag vooralsnog aanbeveling verdient tot aanmoediging van de vestiging eener particuliere landbouwnijverheid, is in 1911 afgeweken ten aanzien van 1 perceel in de Padangsche Benedenlanden (maatstaf f 0,75 per bouw 's jaars), 5 perceelen in Atjeh en onderhoorigheden (maatstaf f 0,50 voor 3 en f 0,75 voor 2 perceelen), 6 perceelen in Djambi (maatstaf f 0,50 voor 4 en f 0,75 voor 2 perceelen), 2 perceelen in Benkoelen (maatstaf f 0,50), 9 perceelen in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (maatstaf f 0,10 voor 2, f 0,25

[1]) Voor eene toelichting van de nieuwe bepalingen regelende den afstand in erfpacht van gronden in de buitenbezittingen (Ind. St. 1911 nos. 264 en 265) — zie K. V. 1911, kol. 122 — zie men Bijbl. Ind. St. n°. 7528.

voor 4 en f 0,50 voor 3 perceelen), 1 perceel in Menado (maatstaf f 0,50) en 4 perceelen in Amboina (maatstaf onderscheidenlijk f 0,20, f 0,25, f 0,50 en f 0,75).

Ingeschreven, d. i. door de aanvragers (10 naamlooze vennootschappen, 25 Europeanen en 3 vreemde oosterlingen) aanvaard, zijn in 1911 38 perceelen — waarvan er 32 in 1910 en 6 in 1911 waren toegezegd —, naar schatting gezamenlijk groot ruim 67 353 bouws. Voor al deze perceelen, afgestaan voor den tijd van 75 jaren, is als maatstaf van den jaarlijkschen canon aangenomen het maximum van f 1 per bouw, met uitzondering van 17 perceelen, waarvoor als jaarlijksche pachtschat per bouw gevorderd is: voor 1 perceel in Palembang f 0,25, voor 1 en 3 perceelen in Djambi respectievelijk f 0,50 en f 0,75, voor 2 en 2 perceelen in Atjeh en onderhoorigheden respectievelijk f 0,75 en f 0,50, voor 5 perceelen in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo f 0,10 en voor 3 perceelen respectievelijk gelegen in de gewesten Celebes en onderhoorigheden, Amboina en Benkoelen f 0,25, f 0,20 en f 0,25.

In 1911 is aanteekening gehouden van de prijsgeving van het erfpachtsrecht op twee vóór dat jaar aanvaarde perceelen, tengevolge waarvan het areaal der erfpachtsgronden is verminderd met 1357 bouws.

Aangezien op het einde van 1910 in erfpacht werden bezeten (volgens verbeterde opgaven; zie bijlage M, sub IV A) 310 perceelen, waarvan er 309 eene gezamenlijke grootte hadden van 36 148 bouws (van 1 perceel, uitmakende de oostelijke groep der Postillon-eilanden, is de juiste grootte niet bekend), stonden dus op ult. 1911 te boek 346 perceelen, waarvan er 345 eene uitgestrektheid besloegen van ruim 417 144 bouws.

Ingevolge Ind. St. 1886 n°. 39 was over 1911 slechts canon te betalen voor de 180 vóór 1906 aanvaarde perceelen. Het verschuldigde bedrag beliep f 177 143. Omtrent de aanzuivering gedurende 1911, ook wegens achterstand over vorige jaren, wordt verwezen naar tabel IV B van bijlage M.

Tot uitoefening van den kleinen land- of tuinbouw op den voet van Ind. St. 1904 n°. 326, juncto 1908 n°. 263 werd in de residentie Menado in erfpacht toegezegd één perceel, groot ongeveer 11 bouws, tegen de maximum pachtsom van f 1 per bouw 's jaars.

Verhuur van grond. De bestaande overeenkomsten betreffende de verhuur door het Gouvernement van de landen Lajang en Totaka in de afdeeling Makasser (Celebes en onderhoorigheden), de met klapperboomen begroeide tot het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden behoorende eilandjes en de klappertuinen op het eiland Kelemoa (Billiton) bleven voortloopen. Uit dien hoofde was respectievelijk verschuldigd f 731, f 2120 en f 84.

Aan huurpenningen van eenige aan de bevolking verhuurde domeingronden (tuinen en sawahs) in de afdeelingen Boeleleng en Lombok der residentie Bali en Lombok moest in 1911 f 6640 worden betaald, tegen f 2347 in 1910, voor gelijksoortige verhuringen in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana.

Uitgifte van grond in eigendom of met recht van opstal. Hieromtrent zij verwezen naar de gewestelijke opgaven in tabel V van bijlage M.

Uitgifte van grond met recht van gebruik kwam in 1911 niet voor.

V. AGRARISCHE EN KADASTRALE OPNEMINGEN.

§ 1. AGRARISCHE OPNEMINGEN.

Op Lombok bleef één der vier aldaar bescheiden inlandsche landmeters belast met de aanvulling en verbetering van de agrarische gegevens voor de onderafdeeling West-Lombok, zoomede met de opneming en kaarteering der ambtsvelden van de kjais en panghoeloes. De overigen bleven werkzaam in de onderafdeelingen Midden- en Oost-Lombok (zie K. V. 1911, kol. 123).

In het district Pringabaje (Oost-Lombok) werden, na de voltooiing van de opmeting der sawahs, in enkele kampongs de tuinen en tegalvelden opgemeten.

In de afdeeling Zuid-Bali werd, onder leiding van den chef der opmetingssectie, voortgegaan met het verrichten van werkzaamheden op het gebied van agrarische metingen, terwijl eveneens werden voortgezet de metingen, berekeningen, kaarteeringen en registreeringen, betrekking hebbende op de onderafdeeling Tabanan, in welk bestuursressort op het einde van 1911 waren opgemeten 31 825 bouws sawahs en droge gronden en in kaart gebracht 110 soebaks (waterschappen).

Voor de bijhouding, aanvulling en herziening van de reeds verzamelde gegevens omtrent de bouwgronden in de afdeelingen Boeleleng en Djembrana was, evenals in 1910, één inlandsche landmeter werkzaam.

De ten behoeve van de agrarische aangelegenheden aan den waarnemenden controleur toegevoegde tijdelijke ambtenaar kwam in Oost-Lombok gereed met het classificeeren van de bevloeide en van de van regen afhankelijke rijstvelden.

§ 2. KADASTER.

Bij het einde van 1911 waren bij den kadastralen dienst werkzaam 1 ingenieur, chef van den dienst, 1 inspecteur, 3 bewaarders, 32 landmeters en adjunct-landmeters, 1 commies, 6 klerken, 5 hoofd-mantri's en 117 mantri's en élève-mantri's [1]).

In April 1911 is aan den inspecteur van het kadaster opgedragen zich voor den tijd van hoogstens 10 maanden naar Europa te begeven, ten einde (meer speciaal hier te lande) zich op de hoogte te stellen van de werkwijze van het kadaster aldaar en verder werkzaam te zijn in het belang van den kadastralen dienst in Nederlandsch-Indië.

In het overzicht sub III van bijlage F zijn de voornaamste verrichtingen van het kadaster onder cijfers gebracht. Door het personeel van het kadaster zijn in 1911 nog werkzaamheden verricht voor de vaststelling van den verpondingsaanslag voor het nieuwe vijfjarig tijdvak 1912—1916; de vestiging van erfpachtsrechten tot de uitoefening van den kleinen land- en tuinbouw door minvermogende Europeanen en met hen gelijkgestelden; de vervaardiging van kaarten van de particuliere landen in de residentiën Batavia en Semarang, van detailkaarten van de landen Pintoe-ketjil, Kwitang en Tanahabang (Batavia) en van de geprivilegieerde pasars te Batavia en te Meester-Cornelis en van verschillende andere

[1]) Bij Gouv. Bt. 22 Maart 1911 n°. 27 is machtiging verleend om, bij wijze van tijdelijken maatregel, 20 mantri's of élève-mantri's boven de formatie in dienst te stellen en het voor de opleiding van inlandsche jongelieden voor den kadastralen dienst voor 1911 toegestaan bedrag tot f 2400 te verhoogen.

kaarten en staten voor gewestelijke en gemeentebesturen; de verbetering en de omwerking van de verpondingsadministratie te Semarang en de verstrekking van gegevens en inlichtingen aan bestuurs- en gemeente-ambtenaren in het belang van de verpondings- en inkomstenbelasting.

In het geheel zijn ten behoeve van den lande of de gemeenten kosteloos verstrekt 123 meetbrieven, 199 landmeterskennissen, 487 certificaten en 180 kopieën en zijn 12 265 inzagen verleend.

Aan het hoofdbestuur van het kadaster werden geverifieerd de door de gouvernements-landmeters vervaardigde meetbrieven in de gewesten, waar het kadaster nog niet werkzaam is, zoomede de schetskaarten van de in de buitenbezittingen in erfpacht aangevraagde gronden.

Aan ten bate van den lande ontvangen salarissen voor verrichtingen ten gerieve van het publiek is in 1911 in 's lands kas gestort f 96 653, tegen f 101 331 in 1910.

Voor de bijhouding van het kadaster en de uitoefening van de functiën van gouvernements-landmeter is in 1911 uitgegeven f 305 774 en voor het onderhoud van de triangulatiepilaren van den kadastralen, den topographischen en den voormaligen geographischen dienst te zamen f 317 343, tegen f 321 787 (verbeterde opgave) in 1910.

VI. PAKETVAART EN ANDERE STOOMVAARTDIENSTEN.

De bediening van de paketvaart in den Indischen Archipel van wege de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, ingevolge het met haar gesloten contract (zie Bijbl. Ind. St. n°. 4569, Ind. St. 1899 n°. 212 en Bijbl. Ind. St. nos. 6669, 6678 en 6925), had ook in 1911 zonder stoornis plaats. De in kol. 125 van K. V. 1911 ten aanzien van de contractueele diensten II (Padang—Priaman—Sibolga—Goenoengsitoli—Oelee Lheue—Sabang) en XII (Amboina—Banda Neira—Kei-, Aroe- en Tanimbar-eilanden) vermelde tijdelijke maatregelen zijn bestendigd (Gouv. Bt. 15 Jan. 1912 n°. 25; Jav. Ct. n°. 6). Uit den contractueelen dienst VI (Batavia—Tandjoengpandan of Poeloe Perlak—Pontianak) is Tandjoengpandan of Poeloe Perlak (Billiton) vervallen, terwijl daarin zijn opgenomen Soekadana en Soengai Palembang (Groot-Karimata), met dien verstande, dat die plaatsen slechts op de eerste reis van elk drietal reizen zullen worden aangedaan. Voorts heeft de Maatschappij zich verbonden om op de thuisreizen van dien gewijzigden dienst Tandjoengpandan buiten contract te doen bezoeken (Gouv. Btn. 6 Oct. en 1 Nov. 1911 nos. 6 en 25; Jav. Ct. nos. 83 en 88). De duur van het verplicht oponthoud te Boeton (Baoe Baoe) op de heenreis in den contractueelen dienst X*a* (Makasser—Boeton—Boengkoe—Boenta) is, in stede van op 2, op 6 uren gesteld, in verband waarmede de termijn van vijftien etmalen, binnen welken de reizen in dien dienst moeten zijn volbracht, met drie en eén half etmaal is verlengd (Gouv. Bt. 15 Nov. 1911 n°. 19, Jav. Ct. n°. 96).

Met betrekking tot de door de Maatschappij onderhouden niet-contractueele diensten zij het volgende medegedeeld. De tijdelijk tot de Humboldt-baai doorgetrokken dienst van Amboina naar Manokoeari (Noord-Nieuw-Guinea) (vgl. K.V. 1910, kol. 130) is thans weder op den ouden voet ingericht (Gouv. Bt. 2 Nov. 1911 n°. 42). Van de gesplitste verbinding tusschen Makasser en Oost-Borneo (vgl. K. V. 1911, kol. 125) is de route Makasser—Donggala doorgetrokken tot Wani (Paloe-baai) en is de driemaandelijksche dienst tusschen Makasser en Oost-Borneo in een veertiendaagsche veranderd. Uit den dienst Tandjoengpinang (Riouw) over Terempa en Genting naar Serasan (Poelau Toedjoeh) is Genting vervallen, terwijl daarin zijn opgenomen de plaatsen Letoeng, Maros (eiland Djemadja), Sedanau (eiland van dien naam), Tandjoeng Belitoeng, Oeloe Soengai Oeloe (eiland Groot-Natoena) — de laatste plaats facultatief —, Sabrang Barat (eiland Midai) en Monggok (eiland Pandjang). De veertiendaagsche verbinding tusschen Bandjermasin en de zuidkust van Borneo is in eene driewekelijksche omgezet. De dienst Pinang—Atjehkust—Sabang en terug wordt, instede van drie-, vijfmaal in de maand onderhouden. Tusschen Batavia, Cheribon, Semarang en Bandjermasin is een nieuwe veertiendaagsche en tusschen laatstgenoemde plaats en Pasir een nieuwe driewekelijksche dienst geopend. De vierwekelijksche dienst tusschen Pontianak en Sintang, via Tajan en Sanggau (zie K. V. 1907, kol. 161), is opgeheven. Op den door de Maatschappij onderhouden dienst tusschen Bangkok en Java (vgl. kol. 126 van K. V. 1911) werden 12 rondreizen gemaakt.

Met gebruikmaking van de haar in art. XXIII van het contract verleende bevoegdheid, zijn door de Indische Regeering in Januari—Augustus 1911 drie stoomschepen van de Maatschappij, telkens voor korten tijd, gehuurd. Onder dagteekening van 26 Maart 1912 is met de Maatschappij een contract aangegaan, waarbij de Indische Regeering zich verbindt tot vergoeding van de door de vennootschap aan de leden van haar varend personeel aan boord van de door de Regeering gehuurde stoomschepen te verleenen pensioenen, uitkeeringen en vergoedingen, ingeval van schade, veroorzaakt door dienstverrichtingen, die in rechtstreeksch verband staan met toestanden van oorlog of dreigend oorlogsgevaar.

De volgende cijfers geven een overzicht omtrent het bedrijf der Maatschappij gedurende 1911, in vergelijking met de uitkomsten van de twee voorafgegane jaren.

Aantal geographische mijlen, door de schepen der Maatschappij afgelegd:

	1909.	1910.	1911.
op lijnen, voor welke subsidie werd genoten	78 350	82 205	81 744
op regelmatige diensten buiten contract	336 381	352 895	378 810
op extra reizen	30 554	31 793	35 968
op rivieren	16 632	19 239	13 760
ter uitvoering van met de Indische Regering gesloten aannemingscontracten wegens zout- en kolenvervoer *a*)	19 809	24 600	21 735
voor overbrenging van expeditionnaire troepen	—	423	1 334
in het geheel derhalve (geographische mijlen)	481 726	511 155	533 351
terwijl op de verschillende lijnen nevenstaand aantal reizigers werd vervoerd:			
gouvernementsreizigers	64 579	70 588	71 036
particuliere reizigers	432 821	494 654	572 879
Te zamen	497 400	565 242	643 915

Aan de Maatschappij is, op grond van de met haar gesloten suppletoire overeenkomst (Bijbl. Ind. St. n°. 5925, juncto n°. 6360), ingevolge Gouv. Bt. 22 Oct. 1910 n°. 3, tot ult. 1915 het zoogenaamde Banka-transport (vervoer van rijst ten

a) Deze in 1910 vernieuwde aannemingscontracten betreffen: 1°. het vervoer van zout van Madoera naar Java's noord- en zuidkust en Banjoewangi, zoomede naar de buitenbezittingen, en 2°. het transport van Ombilin-kolen uit Emmahaven naar andere deelen van den Indischen Archipel.

diensten van de mijnwerkers aldaar, zoomede van zout en van tin) opgedragen.

Het aantal van 68 schepen, waaruit de vloot der Maatschappij op 1 April 1911 bestond, is sedert vermeerderd met de nieuw aangebouwde passagiersschepen *Van Cloon*, *Van Overstraten* en *Schouten*, de vrachtboot *Indragiri* (vgl. K. V. 1911, kol. 126) en de motorlichters *Sepoetih* en *Sembilan*. Daarentegen werd het stoomschip *Van Nek* in October 1911 te Makasser door brand vernield, zoodat de vloot op 1 April 1912 was samengesteld uit 73 schepen (53 passagiersschepen, 13 vrachtbooten, 4 hekwielers, 2 motorlichters en 1 sleep- en bergingsvaartuig), ongerekend de voor de Australië-lijn bestemde booten *Tasman* en *Houtman* (zie hieronder). In aanbouw waren een 7-tal passagiersbooten, aan 5 waarvan de namen gegeven zijn van *De Weert*, *Van Nek*, *Melchior Treub*, *Loudon* en *Van Lansberge*, alsmede de vrachtbooten *Singapore* en *Singkawang* en de tankboot *Tarakan*, terwijl in het begin van 1912 nog een 4-tal schepen bij de Nederlandsche werven besteld werden.

Krachtens de wet van 23 Sept. 1911 (Ned. St. n°. 301, Ind. St. n°. 578) is, onder dagteekening van 14 December d. a. v., met de Maatschappij eene overeenkomst aangegaan voor het onderhouden van een geregelden stoomvaartdienst onder Nederlandsche vlag tusschen Java en Australië (Bijbl. Ind. St. n°. 7556; vgl. ook K. V. 1909, kol. 163 en 1910, kol. 130). Uit dien dienst is Port Darwin, welke haven buiten contract werd aangedaan, vervallen, terwijl Makasser daarin is opgenomen. De afvaarten zijn in dier voege geregeld, dat, in vereeniging met de door het gouvernement van Nieuw-Zuid-Wales gesubsidieerde „Burns Philp Line", een veertiendaagsche maildienst tusschen Java en Oost-Australië wordt onderhouden, tot welk doel een 2-tal mailstoomers worden aangebouwd, die de namen *Tasman* en *Houtman* zullen dragen.

Voor den van gouvernementswege gesubsidieerden stoomvaartdienst ter zuidkust van Java (vgl. K. V. 1911, kol. 127) (waarvan het uitgangspunt niet Taäl, maar het nabij gelegen Batoekaras zal zijn) is eene naamlooze vennootschap, de „Vervoer- en Handelmaatschappij Soekapoera" opgericht, op welke vennootschap het regeeringssubsidie is overgegaan (Bijbl. Ind. St. n°. 7605).

Van wege de stoomvaartmaatschappijen „Nederland" en „Rotterdamsche Lloyd" is (door elke om de 14 dagen) de wekelijksche maildienst tusschen Nederland en Indië geregeld onderhouden. Door de mailbooten van elk dier maatschappijen werden 26 uit- en thuisreizen volbracht, terwijl de vrachtbooten van de „Nederland" 37 uit- en 36 thuisreizen en die der „Rotterdamsche Lloyd" 26 uit- en thuis reizen deden. Bovendien werden voor gezamenlijke rekening met andere vervoerders nog 4 thuisreizen met gecharterde booten gedaan.

De vloot van de „Nederland", die op ult. 1910 uit 24 stoomschepen bestond, is sedert vermeerderd met het mailschip *Koningin der Nederlanden* en de vrachtbooten *Karimoen*, *Karimata*, *Kambangan* en *Calcutta*, terwijl de vroegere mailstoomers *Koningin Wilhelmina* en *Koningin Regentes* door verkoop in andere handen overgingen, zoodat het aantal stoomers steeg tot 27 (9 mail- en 18 vrachtbooten), metende bruto 141 173 ton. In aanbouw waren de dubbelschroefmailschepen *Prins der Nederlanden* en *Koningin Emma* en 7 vrachtbooten, waaronder de *Krakatau* en de *Kangean*.

De vloot van de „Rotterdamsche Lloyd", die op ult. 1910 20 stoomschepen telde, is vermeerderd met de vrachtschepen *Palembang*, *Merauke* en *Birma* en bestond derhalve op ult. 1911 uit 23 stoomers (8 mail- en 15 vrachtbooten), metende bruto 113 966 ton. In aanbouw waren de vrachtbooten *Arakan*, *Jacatra*, *Madioen*, *Pontianak*, *Samarinda* en *Soerakarta*, zoomede een dubbelschroef-mailschip.

Het onder dagteekening van 16 Mei 1911 met de beide stoomvaartmaatschappijen te zamen gesloten éénjarig contract voor het vervoer van gouvernementsproducten uit Indië herwaarts is opnieuw voor één jaar van kracht verklaard.

Op den door de beide stoomvaartmaatschappijen onderhouden dienst tusschen Java en Britsch-Indië werden 17 rondreizen gemaakt.

Nadere opgaven omtrent de beide maatschappijen, zoomede omtrent een aantal andere min of meer geregeld op of in Nederlandsch-Indië varende particuliere stoomschepen zijn te vinden op blz. 238/256 van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië voor 1912.

De bediening van de Java-China-Japan-lijn had gedurende 1911 zonder stoornis plaats. Uit dien dienst is Yokohama als contract-haven vervallen, terwijl de in dien dienst — voor zooveel de terugreizen betreft — reeds voorkomende contracthaven Amoy ook als zoodanig voor de heenreizen is opgenomen (Ind. St. 1911 n°. 396). Het nieuw aangebouwde stoomschip *Tjimanoek* kwam den 27sten Juli 1911 op Java aan. Er werden 11 reizen op de China-lijn, evenveel reizen op de Japan-lijn en 2 reizen volgens de gecombineerde route gemaakt, terwijl nog 12 reizen buiten contract volbracht werden. Voor het rijstvervoer van Saigon naar Java werden 10 reizen met gecharterde schepen gedaan. De plaats gehad hebbende gebeurtenissen in China bleven niet zonder invloed op het bedrijf van de Maatschappij. Wegens gering aanbod van lading werd in December 1911 het stoomschip *Tjikini* in time-charter afgestaan aan de „Batavia Vrachten Conferentie", voor eene reis naar Europa en terug.

De in Ind. St. 1905 n°. 370 opgenomen stoomvaartordonnantie onderging nog enkele wijzigingen bij Ord. van 13 Dec. 1911 (Ind. St. n°. 652).

VII. KREDIETWEZEN.

a. Java en Madoera.

Sedert de afsluiting van deze rubriek in K. V. 1911 (kol. 127/130) is het aantal als rechtspersoon erkende kredietbanken met twee vermeerderd, namelijk met de inlandsche vereeniging „Parepatan Wijaning Kartijoso" te Sidoardjo en de „Kraksaänsche afdeelingsbank" te Kraksaän (zie voor de statuten Jav. Ct. 1912 nos. 14 en 21), zoodat thans op een drietal na (Rembang, Loemadjang en Malang), in alle bestuursafdeelingen der gouvernementslanden van Java en Madoera, zoomede ter hoofdplaats Soerakarta dergelijke instellingen bestaan of door filialen vertegenwoordigd worden.

Van regeeringswege werden wederom aan een drietal banken rentelooze voorschotten verstrekt ter aanvulling van haar bedrijfskapitaal, speciaal ten behoeve van de verbetering van den veestapel of voor padi-kredietinstellingen, terwijl de aan eenige banken tot wederopzeggens verleende maandelijksche subsidie [1]) ter tegemoetkoming in de kosten van beheer werd verhoogd.

[1]) Eene dergelijke subsidie en een bedrag in eens, ter gedeeltelijke bestrijding van de kosten van eerste inrichting, werd nog toegekend aan de reeds in 1908 (zie K. V. 1908, kol. 155) opgerichte, doch eerst in 1911 in werking getreden Sidoardjosche afdeelingsbank.

In 1911 werd aan de afdeelingsbanken, welke de over de van regeeringswege ontvangen voorschotten verschuldigde rente (4 % 's jaars) geheel of gedeeltelijk niet meer noodig hadden voor de aanvulling van haar reservefondsen, niet meer de verplichting opgelegd om die rente aan den lande af te dragen (vgl. K. V. 1911, kol. 127), en zulks met het oog op de aanstaande oprichting van eene centrale kas voor het volkskredietwezen, als een gevolg waarvan alle dergelijke voorschotten in 's lands kas zullen moeten worden teruggestort. Door eenige banken werd uit eigen beweging overgegaan tot terugbetaling van die voorschotten, terwijl door één bank van de haar toegekende maandelijksche subsidie werd afgezien. Sedert is van regeeringswege bepaald dat tot het geheel of gedeeltelijk opzeggen van de subsidies niet eerder mag worden overgegaan, dan nadat de betrokken instellingen in hare beheerkosten kunnen voorzien.

Aanbieding van bedrijfskapitaal voor de afdeelingsbanken van particuliere zijde had meestal in voldoende mate plaats, terwijl de dorpskredietinstellingen in toenemende mate gelden bij deze banken belegden. Het bedrijfskapitaal, waarover alle afdeelingsbanken en soortgelijke instellingen bij het einde van 1911 konden beschikken, bedroeg ongeveer

f 9 700 000, waarvan f 1 608 500 aan regeeringsvoorschotten. Als een gevolg van de toevloeiing van aan desa-loemboengs toebehoorende gelden en wegens de omstandigheid, dat eenige afdeelingsbanken door ondervonden tegenslag in de inning van uitgezette gelden, voorzichtiger werden met het uitgeven van leeningen, stegen de kassaldi bij sommige banken zoo belangrijk, dat voor het overtollige geld eene tijdelijke belegging moest worden gezocht bij zusterinstellingen of bij groote geldinstituten.

De aanstelling van vakmannen op het gebied van bankbeheer door en voor rekening van de afdeelingsbanken (zie K. V. 1911, kol. 128) bleef afstuiten op bezwaren van de zijde der bankbesturen, die ten aanzien van de technische verbeteringen in het bankbeheer dikwerf zeer uiteenloopende zienswijzen zijn toegedaan, terwijl de banken bovendien niet alle in dezelfde ontwikkelingsphasen verkeeren. Intusschen valt er in het gehalte van het administratief personeel reeds vooruitgang te bespeuren.

In het geheel werd tot dusver aan 73 afdeelingsbanken vrijstelling verleend van zegelrecht voor te haren behoeve opgemaakte schuldbewijzen en bewijzen van kwijting, betrekking hebbende op schulden wegens leeningen van ten hoogste f 300, tot welke vrijstelling de Gouverneur-Generaal bevoegd is ingevolge de Ord. van 10 Jan. 1905 (Ind. St. n°. 35).

Van de aan een 70-tal banken verleende bevoegdheid tot het bedingen van kredietverband (Ind. St. 1908 n°. 542) werd wederom door eenige van die instellingen gebruik gemaakt.

Bij Gouv. Bt. 22 Febr. 1912 n°. 7*a* (Ind. St. n°. 210) is de dienst van het inlandsch kredietwezen (sedert aangeduid als „volkskredietwezen”) gereorganiseerd, met de bedoeling om den algemeenen leider meer te ontlasten van het rechtstreeksch toezicht op de kredietinstellingen. De leiding berust thans bij een adviseur, aan wien een adjunct-adviseur is toegevoegd, terwijl het toezicht zal worden uitgeoefend door gewestelijke inspecteurs, zoo noodig bijgestaan door adjunct-inspecteurs, en verder door inlandsch personeel. De ambtenaren voor de inrichting van het kredietwezen, wier aantal sedert is geslonken tot tien, blijven voorloopig gehandhaafd, om geleidelijk door ontwikkelde inlanders te worden vervangen. De taak van deze inlandsche ambtenaren zal, behalve de uitoefening van het toezicht op de desaloemboengs en desabankjes, omvatten het organiseeren van coöperatieve vereenigingen [1]) onder de inlandsche bevolking en het bevorderen van de aanrakingen van deze vereenigingen met de afdeelingsbanken. In den loop van het verslagjaar werd tot dat doel een tweetal inlandsche jongelieden in opleiding genomen, zullende verdere candidaten bij voorkeur worden gekozen uit hen, die aan eene landbouwschool onderricht genoten.

Het aantal mantri's voor het dagelijksch toezicht op het beheer en de boekhouding der dorpskredietinstellingen bedroeg, bij het afsluiten van dit verslag 220 [2]). Bij de bovenbedoelde reorganisatie hebben hunne inkomsten en vooruitzichten verbetering ondergaan en kunnen zij ook tot hoofdmantri worden benoemd, zoodat verloop voor den vervolge beter kan worden voorkomen.

Op ult. 1911 bestonden er 12 545 desaloemboengs (12 780 op ult. 1910), welke achteruitgang eensdeels te wijten is aan de vereeniging van verschillende desa's, anderdeels aan de omstandigheid dat aan sommige van deze instellingen geen behoefte bleek te bestaan.

De bedrijfsvoorraad bedroeg ± 2 870 000 pikols padi, waarvan er ± 818 000 bij de bevolking uitstonden. Het zuiver vermogen beliep ongeveer f 1 478 000. Meer en meer bleek het noodig de bedrijfsvoorraden der loemboengs aan een niet te hoog maximum te binden.

[1]) Een opstel over de beteekenis van de coöperatie en de mogelijkheid en wenschelijkheid van de toepassing daarvan onder de inlandsche bevolking, verscheen in het tijdschrift voor het binnenlandsch bestuur (Augustus 1911), terwijl overdrukken van dat artikel op beperkte schaal hier en daar verspreid werden.

[2]) Bij wijze van tijdelijken maatregel zijn bij Gouv. Bt. 18 Mei 1912 n°. 17 nog een 20-tal mantri's in dienst gesteld.

De desabanken namen in aantal en in bedrijfskapitaal toe. Bij het einde van het boekjaar 1911 waren er 904 dergelijke instellingen, met een bedrijfskapitaal van ± f 691 000, waarvan ± f 594 000 uitstond bij de debiteuren, terwijl haar zuiver vermogen ± f 200 000 bedroeg. De bevolking is echter nog te weinig in staat om voor een richtig toezicht op den loop der zaken zorg te dragen, zoodat malversaties herhaaldelijk voorkwamen en eene strenge controle noodzakelijk blijft.

Eene „Korte schets van eene boekhouding voor handel en bedrijven” in de Maleische taal verscheen in druk en werd tegen geringen prijs bij de landsdrukkerij te Batavia verkrijgbaar gesteld.

De in K. V. 1911, kol. 130, vermelde maatregelen ten opzichte van het door de Regeering aangekochte particuliere land Kandanghaoer hebben in geldelijk opzicht niet onbevredigende resultaten afgeworpen. De kredietverschaffing in padi en in geld, zoowel op genoemd land als op het voormalig particuliere land Indramajoe-West [3]) werd doelmatig geregeld en voldeed aan de verwachting.

b. Buitenbezittingen.

Door de indienststelling van een tijdelijken inspecteur voor het volkskredietwezen in de buitenbezittingen (zie Ind. St. 1912 n°. 210) zullen de werkzaamheden stelselmatig kunnen worden aangevat en voortgezet in die streken, waar het geld reeds als algemeen ruilmiddel zich eene plaats heeft verzekerd. Het schijnt echter raadzaam om, geleerd door de op Java opgedane ervaring, niet tot het in het leven roepen van volkskredietinstellingen over te gaan, alvorens goed gevormd inlandsch personeel voor de boekhouding en het toezicht verkregen is.

De bij Gouv. Bt. 14 Juni 1911 n°. 19 (Jav. Ct. n°. 49) als rechtspersoon erkende kredietbank te Telokbetong (Lampongsche districten) [4]), die van regeeringswege van bedrijfskapitaal voorzien werd, trad in den loop van dat jaar in werking. Terwijl die bank bestemd is voor de verschaffing van grondkrediet aan de kolonisten, worden deze door een eveneens van bestuurswege van bedrijfsmiddelen voorziene dorpsbank tot aanschaffing van dadelijke behoeften in staat gesteld. Verder waren in het verslagjaar in werking de banken te Menado, in Moesi Hilir (Palembang), te Djambi en te Koeta Radja (Atjeh). De laatstbedoelde nam eene proef met de oprichting van eene Sagi-bank — in den trant van de desabanken op Java —, waarover intusschen nog geen bepaald oordeel kan worden uitgesproken. Het bedrijfskapitaal der banken (met uitzondering van die te Menado, waaromtrent geen gegevens beschikbaar zijn) beliep op het einde van het verslagjaar ± f 305 000, waarvan f 125 000 aan regeeringsvoorschotten.

Ter Sumatra's Westkust werd voor de inrichting van het reeds spontaan of door de zorg van belangstellende bestuursambtenaren opgekomen volkskredietwezen een controleur bij het binnenlandsch bestuur aan het betrokken bestuurshoofd toegevoegd, na vooraf onder de leiding van den inspecteur [5]) gedurende eenigen tijd op Java de werking der kredietinstellingen te hebben nagegaan.

Te Benkoelen, waar de adviseur plaatselijk de noodige aanwijzingen deed, werd eene kredietinstelling opgericht welke in het geheele gewest zal werken.

[3]) De in 1910 in het belang van de landbouwende bevolking van het door de Regeering aangekochte particuliere land Kandanghaoer ingestelde commissie — zie K. V. 1911, kol. 130 — heeft, ingevolge Gouv. Bt. 28 Febr. 1912 n°. 1, hare taak uitgebreid tot het voormalig particuliere land Indramajoe-West, in verband waarmede zij geheeten is „Commissie voor West-Indramajoe”. Haar zullen ook kunnen worden opgedragen de leiding en het toezicht over de op laatstgenoemd land voorkomende of alsnog op te richten gemeentelijke loemboengs- en kredietinstellingen, terwijl zij voor werkkapitaal, enz. zal kunnen beschikken over een bedrag van ten hoogste f 240 000 en over de zich op Indramajoe-West bevindende rijstdorsch-, pel- en sorteerinrichting en de overige gebouwen, enz., tot dusver ten behoeve van de rijstbereiding in gebruik.

[4]) Deze bank, zoomede de banken te Djambi en Koeta Radja, bezitten de bevoegdheid tot het bedingen van kredietverband.

[5]) Door de bemoeiingen van den inspecteur van het volkskredietwezen in de buitenbezittingen, die in Mei 1911 het gewest bezocht, zijn reeds verschillende loemboengs en volksbankjes opgericht, terwijl nog verdere uitbreiding te verwachten is.

K.

I. ONDERWIJS.

Bij K. B. 5 Juni 1912 n°. 62 (Ind. St. n°. 419) is een reglement vastgesteld op het verleenen van pensioenen aan Europeesche onderwijzers bij het particulier onderwijs in Nederlandsch-Indië.

---

§ 1. EUROPEESCH ONDERWIJS.

a. MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Bij Gouv. Bt. 13 Mei 1912 n°. 33 zijn nieuwe verbodsbepalingen vastgesteld op het geven van privaat onderwijs en het vervullen van bijbetrekkingen door het personeel der openbare Europeesche scholen van middelbaar en technisch onderwijs.

De in Ind. St. 1911 n°. 124 opgenomen bepalingen nopens de toevoeging van tijdelijke leerkrachten, ingeval van ziekte van het Europeesch onderwijzend personeel, ondergingen wijziging bij Gouv. Bt. 20 Sept. 1911 n°. 64 (Ind. St. n°. 520).

De in 1902 getroffen regeling voor het admissie-examen tot de hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus — zie K. V. 1902, kol. 187 — is bij Gouv. Bt. 29 Maart 1912 n°. 23 van toepassing verklaard voor de Prins Hendrik- en Koningin Wilhelmina-scholen en de te Soerabaja geopende school voor technisch onderwijs.

De inrichting voor taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië (afd. B van het gymnasium Willem III te Batavia) telde bij het einde van het schooljaar 1910/1911 11 leerlingen, terwijl de nieuwe cursus met 6 ingeschrevenen begon (onder wie twee leerlingen voor enkele vakken), welk aantal in den loop van 1911 tot 8 steeg. Van de op ult. 1911 ingeschreven leerlingen waren er 4 in het bezit van het getuigschrift van voldoend afgelegd eindexamen van een gymnasium of van eene hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus in Nederland en hadden er 4 een diploma van eene dergelijke hoogere burgerschool in Indië verkregen. Onder de op genoemd tijdstip aanwezige 3 leerlingen van het 1ste studiejaar (onder wie één leerling voor enkele vakken) waren twee candidaat-Indische ambtenaren.

Bij de hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus was het aantal aanvragen om toelating in 1911 ongeveer even groot als in 1910. Op ult. 1911 telden de 3 inrichtingen, ongerekend de toehoorders en de leerlingen voor enkele vakken, 877 leerlingen, namelijk 668 jongens en 209 meisjes, tegen 772 jongens en 257 meisjes op ult. 1910. Onder de leerlingen bevonden zich 43 kinderen van inlanders (onder wie 1 meisje) en 68 van Chineezen (onder wie 1 meisje). Het aantal klassenafdeelingen bij de school te Semarang is tot 11 teruggebracht (Gouv. Bt. 20 Juni 1911 n°. 17). Het reglement voor de school te Batavia (afd. A van het gymnasium Willem III) onderging wijziging bij Gouv. Btn. 9 Nov. 1911 n°. 33 (Jav. Ct. n°. 91) en 1 Juni 1912 n°. 9 (Jav. Ct. n°. 46).

Op ult. 1911 telde de Prins Hendrik-school te Batavia (vgl. K. V. 1911, kol. 131) 185 leerlingen (onder wie 51 meisjes) in de hoogere burgerschool met driejarigen cursus, 17 (onder wie 3 meisjes) in de handelsschool en 9 in den zeevaartkundigen cursus. Op dat tijdstip had de Koningin Wilhelmina-school 355 leerlingen, namelijk 136 voor werktuigkunde, 210 voor bouwkunde en 9 voor mijnbouwkunde. Omtrent de formatie en de bezoldiging van het personeel bij beide inrichtingen zijn regelingen getroffen bij Gouv. Btn. 28 Juni en 29 Juli 1911 nos. 4*a* en 65 (Ind. St. nos. 444 en 445) en 22 Jan. 1912 n°. 71 (Ind. St. n°. 136), bij welke laatste gelegenheid tevens eene wijziging gebracht is in het reglement voor de Koningin Wilhelmina-school, o. a. met het oog op de vorming van eene vierde klasse.

Het aantal leerlingen van den ambachtscursus te Batavia bedroeg op ult. 1911 58 (namelijk 48 voor metaalbewerking en 10 voor houtbewerking), tegen 68 op ult. 1910. Het onderwijs in het verven is gestaakt (Gouv. Bt. 27 Juli 1911 n°. 24; Bijbl. Ind. St. n°. 7476).

Het aantal leerlingen van de burgeravondschool te Soerabaja [1]) bedroeg op ult. 1911 423, tegen 406 (onder wie 1 leerling in bijzondere vakken) op ult. 1910. Met het oog op de geleidelijke opheffing van deze inrichting, is, ingevolge Gouv. Bt. 12 Jan. 1912 n°. 35 (Ind. St. n°. 38) te Soerabaja geopend eene school van technisch onderwijs tot opleiding van bouwkundigen en machinisten.

De gesubsidieerde ambachtsscholen te Semarang en Soerabaja telden op ult. 1911 respectievelijk 81 (35 voor werktuigkunde en 46 voor bouwkunde) en 85 leerlingen (43 voor timmeren, 22 voor bankwerken en 20 voor smeden).

De afd. A (hoogere burgerschool met driejarigen cursus) van de stichting ,,Hoogere Burgerschool en Pensionaat voor meisjes'' te Batavia werd op ult. 1911 bezocht door 63 leerlingen (onder wie één voor bijzondere vakken), tegen 74 op ult. 1910. Het einddiploma werd uitgereikt aan 12 leerlingen.

De ,,Prinses Juliana''- en ,,Koningin Emma''-scholen van de zusters Ursulinen, onderscheidenlijk te Weltevreden en Noordwijk (beide hoogere burgerscholen met driejarigen cursus voor meisjes), telden op ult. 1911 respectievelijk 54 en 50 leerlingen.

De afd. A (hoogere burgerschool met driejarigen cursus) van ,,de Meisjesschool'' te Soerabaja telde op ult. 1911 61 leerlingen (onder wie 4 leerlingen voor bijzondere vakken), tegen 50 op ult. 1910. Het einddiploma werd behaald door 7 leerlingen.

Het aantal der leerlingen, dat kosteloos tot een der hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus, de Prins Hendrikschool, de Koningin Wilhelmina-school en de burgeravondschool te Soerabaja was toegelaten, bedroeg op 31 December 1911 88, onder wie 19 meisjes. Aan de twee laatstgenoemde inrichtingen waren respectievelijk 9 en 13 leerlingen tevens in het genot van een gouvernements-studiebeurs, terwijl daarenboven door het Algemeen Syndicaat van suikerfabrikanten op Java 3 beurzen zijn toegekend aan evenveel leerlingen van de Koningin Wilhelmina-school (cursus voor werktuigkundigen). De Billiton-Maatschappij stelde drie studiebeurzen beschikbaar voor de leerlingen van den cursus

---

[1]) Ingevolge Gouv. Bt. 30 Sept. 1911 n°. 42 (Bijbl. Ind. St. n°. 7532) kunnen tot het afleggen van het eindexamen van den cursus tot opleiding van bouwkundigen bij deze school en bij de Koningin Wilhelmina-school ook worden toegelaten personen, die hunne opleiding niet aan die scholen hebben ontvangen.

voor mijnbouwkundigen bij laatstgenoemde school, waarvan er 2 werden verleend. Ondersteuning uit particuliere fondsen werd voorts genoten door een 4-tal leerlingen van het gymnasium Willem III, 2 studenten aan de Technische Hoogeschool te Delft, 1 student aan de Leidsche universiteit en 5 leerlingen bij de hoogere burgerschool te Semarang.

De van landswege voor het middelbaar onderwijs in 1911 gedane uitgaven beliepen, volgens voorloopige cijfers, f 1 274 226 (f 1 164 881 in 1910), met inbegrip van de kosten van gebouwen (f 40 062), zoomede van de subsidiën aan de particuliere ambachtsscholen te Semarang (f 12 000) en Soerabaja (f 8000), de hoogere burgerscholen met driejarigen cursus voor meisjes van de stichting „Hoogere Burgerschool en Pensionaat voor meisjes" te Batavia (f 16 481), de vereeniging „de Meisjesschool" te Soerabaja (f 15 600) en de Prinses Juliana-school van de zusters Ursulinen te Weltevreden (f 7800).

In het begin van 1912 is subsidie over het voorafgegane jaar verleend en uitbetaald ten behoeve van laatstgemelde hoogere burgerscholen voor meisjes (respectievelijk f 18 943, f 15 600 en f 15 600) en van de op 1 Juli 1911 geopende „Koningin Emma-school" van de zusters Ursulinen te Noordwijk (f 7800 over de laatste 6 maanden van dat jaar).

b. Lager onderwijs.

Het reglement op het Europeesch lager onderwijs in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1894 n°. 192) is, voor zooveel betreft het aantal onderwijzers bij de scholen met eene voorklasse, aangevuld bij Ord. van 25 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 581).

De K. Bn. 23 Jan. 1885 n°. 18 (Ind. St. n°. 78) en 13 Oct. 1885 n°. 20 (Ind. St. n°. 229), regelende de bezoldiging, enz. van de hulponderwijzeressen bij de openbare lagere scholen, zijn bij K. B. 20 Juli 1911 n°. 61 (Ind. St. n°. 531) ingetrokken, terwijl nieuwe bepalingen tot regeling van de klassen en de bezoldigingen der onderwijzers en onderwijzeressen bij het openbaar Europeesch lager onderwijs in Nederlandsch-Indië zijn opgenomen in Ind. St. 1911 n°. 532, juncto 1912 n°. 281.

Normaalscholen en akte-examens. Bij het einde van 1911 volgden te Batavia 46, te Semarang 19 en te Soerabaja 26 leerlingen (onder wie respectievelijk 30, 8 en 14 vrouwelijke) de lessen aan de normaalschool ter opleiding voor de hoofdakte. Onder de in den loop van 1911 bij de scholen te Batavia, Semarang en Soerabaja afgeschrevenen (19, 4 en 20 leerlingen) waren er respectievelijk 7, 0 en 6, die in dat jaar de hoofdakte verwierven.

De normaalcursus ter opleiding voor de akte van bekwaamheid als onderwijzer (hulpakte) te Batavia telde op ult. 1910 16 leerlingen (7 mannelijke en 9 vrouwelijke), van wie er 12 — een 5-tal (3 mannelijke en 2 vrouwelijke) na het behalen van de akte van onderwijzer(es) — in den loop van 1911 werden afgeschreven. Toegelaten werden 18 leerlingen, zoodat de cursus op ult. 1911 22 leerlingen (8 mannelijke en 14 vrouwelijke) telde, van wie 12 (5 mannelijke en 7 vrouwelijke) voor het eerste en 10 (3 mannelijke en 7 vrouwelijke) voor het tweede of hoogste studiejaar waren ingeschreven.

Particuliere gelegenheden om zich voor de akte-examens voor te bereiden waren: de normaalklassen ter opleiding van onderwijzeressen bij 9 particuliere meisjesscholen (4 te Batavia, 1 te Semarang, 2 te Soerabaja, 1 te Malang en 1 te Padang), een normaalschool te Soerakarta en een te Bandoeng. Aan één particuliere meisjesschool (te Batavia) was bovendien een cursus ter voorbereiding tot het examen voor de hoofdakte verbonden, terwijl aan het meerendeel dier inrichtingen gelegenheid bestond om zich te bekwamen voor de akte-examens in de vreemde talen en in de handwerken voor meisjes.

In 1911 werden te Batavia, Semarang en Soerabaja 164 volledige examens voor verschillende akten afgelegd, waarvan 106 met gunstigen uitslag. Aan mannen werden 15, aan vrouwen 91 akten uitgereikt.

Nieuwe regelen en voorwaarden, volgens welke eene bijdrage uit 's lands kas kan worden verleend aan particuliere kweekscholen, normaalscholen, enz. voor het opleiden van personen ter verkrijging van de akte van bekwaamheid als onderwijzer(es) zijn vastgesteld bij Ord. van 15 Mei 1912 (Ind. St. n°. 326).

Openbare lagere scholen. In 1911 werden 7 nieuwe openbare lagere scholen geopend en wel één op elk der plaatsen Indramajoe (Cheribon), Ponorogo (Madioen), Madjaagoeng (Soerabaja), Klakah (Pasoeroean), Balikpapan (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), Amboina (3de school) en Moearo Aman (Benkoelen), zoomede 3 Hollandsch-Chineesche scholen te Djokjakarta, Lasem (Rembang) en Tandjoengpinang (Riouw en onderhoorigheden). Daarentegen werden gesloten: de openbare lagere gemengde scholen te Poerbalingga (Banjoemas) en Saparoea (Amboina), en de openbare lagere meisjesscholen te Pekalongan, Kediri, Probolinggo (Pasoeroean), Bandjermasin, Amboina en Banda (Amboina), zoodat het aantal lagere scholen bij het einde van 1911 210 bedroeg, namelijk 166 gemengde scholen, 24 meisjesscholen en 20 Hollandsch-Chineesche scholen. Het aantal scholen (gemengde eerste en meisjesscholen), waar ook in het Fransch en/of een andere vreemde taal onderwijs werd gegeven, daalde van 61 tot 55.

Een namiddag-cursus voor de Fransche taal ter voorbereiding voor het toelatingsexamen tot de hoogere burgerscholen (vgl. K. V. 1910, kol. 139) is verbonden aan de openbare lagere scholen te Garoet (Preanger-Regentschappen) en Padangpandjang (Sumatra's Westkust), aan de Hollandsch-Chineesche scholen nos. 1 en 2 te Batavia en aan die te Semarang, te Soerabaja en te Makasser. Het aantal dier cursussen steeg daardoor van 17 tot 24 [1]).

Op enkele na, waren aan alle scholen kinderbibliotheken verbonden.

De lessen aan de cursussen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs [2]) werden op ult. December 1911 gevolgd te Bandoeng door 38, te Djokjakarta door 46, te Padang door 22, te Batavia door 19, te Semarang door 66, te Soerabaja door 42, te Soerakarta door 31 en te Buitenzorg (geopend in Juli 1911) door 17 leerlingen.

De cursussen in de beginselen der wiskunde en in het handteekenen aan een der scholen te Magelang telden op ult. December 1911 respectievelijk 8 en 24 leerlingen.

Met inbegrip van de 3426 leerlingen (686 meer dan op ult. December 1910) der 20 Hollandsch-Chineesche scholen en van de 281 leerlingen van de cursussen van voortgezet en uitgebreid lager onderwijs, telden de openbare Europeesche lagere scholen bij het einde van 1911 gezamenlijk 25 587 leerlingen (16 045 jongens en 9542 meisjes), zijnde 1073 meer dan op ult. 1910. Het aantal betalende leerlingen nam toe van 15 140 tot 16 513, dat der niet-betalende daalde van 9374 tot 9074. In deze getallen zijn begrepen 7640 leerlingen (652 meer dan op ult. December 1910), behoorende tot de inlandsche of met haar gelijkgestelde bevolking, namelijk 717 kinderen van Christen-inlanders, 2673 van andere inlanders en 4250 van vreemde oosterlingen (van wie respectievelijk 235, 348 en 984 meisjes). Aan de inrichtingen waren op ult. December 1911 513 onderwijzers en 347 onderwijzeressen werkzaam.

Over 1910 (volgens verbeterde opgaven) en over 1911 (volgens voorloopige gegevens) bedroegen de uitgaven voor het Europeesch lager onderwijs en de ontvangsten aan school-

---

[1]) Bij Gouv. Btn. 13 Jan. 1912 n°. 41 (Jav. Ct. n°. 5) en 7 Febr. 1912 n°. 114 (Jav. Ct. n°. 13) is, bij wijze van tijdelijken maatregel, machtiging verleend om aan de Hollandsch-Chineesche scholen driejarige namiddag-cursussen in de Engelsche taal en in de nuttige handwerken voor meisjes te verbinden, welke laatste cursussen ook aan daarvoor in aanmerking komende openbare Europeesche lagere gemengde scholen toegevoegd kunnen worden.

[2]) Bij Gouv. Bt. 5 April 1910 n°. 39 (Jav. Ct. n°. 31) werd, bij wijze van tijdelijken maatregel, de directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid gemachtigd om aan de leerlingen van de eerste klasse dezer cursussen, die zonder of met onvoldoende kennis van het Fransch tot die klasse zijn toegelaten, buiten de gewone schooluren kosteloos onderwijs in die taal te doen geven.

Gelijke machtiging is bij Gouv. Bt. 26 Juli 1911 n°. 37 (Jav. Ct. n°. 61) verleend ten opzichte van de leerlingen van de tweede klasse dier cursussen, die met onvoldoende kennis van het Fransch naar die klasse zijn overgegaan.

Nopens het effect van het getuigschrift van het eindexamen dezer cursussen zijn gewijzigde bepalingen vastgesteld bij Gouv. Bt. 29 Juli 1911 n°. 70 (Ind. St. n°. 446).

gelden (hieronder ook begrepen de uitgaven en de ontvangsten van de drie normaalscholen en van den normaalcursus te Batavia):

		1910.	1911.
Openbaar onderwijs:			
Traktementen, leermiddelen, enz.		f 2 560 100	f 2 626 601
Gebouwen en huishuur		662 175	286 841
Particulier onderwijs:			
Subsidiën, verleend voor:			
a. particuliere Europeesche lagere scholen		323 447	312 119
b. particuliere scholen van voorbereidingsonderwijs (Fröbelscholen)		41 835	55 800
c. particulier industrie- en herhalingsonderwijs		28 100	28 100
Te zamen		f 3 615 657	f 3 309 461
Geïnde schoolgelden	openbare lagere scholen	431 520	460 664
	normaalscholen	5 525	6 360
Te zamen		f 437 045	f 467 024
Blijft ten laste van den lande		f 3 178 612	f 2 842 437

Volgens voorloopige opgaven bedroegen de uitgaven voor de Hollandsch-Chineesche scholen in 1911 f 354 149 en de ontvangsten aan schoolgelden f 64 512, zoodat voor deze inrichtingen een bedrag van f 289 637 ten laste van den lande bleef. Over 1910 waren deze cijfers — volgens verbeterde opgaven — f 297 836, f 46 644 en f 251 192.

Particuliere scholen. Van de op ult. December 1910 bestaande 34 scholen werd die te Karanganjar (Kedoe) opgeheven en werd de Europeesche meisjesschool van het „Instituut-Buys" te Soerabaja veranderd in eene uitsluitend voor Chineesche meisjes bestemde school, zoodat het aantal particuliere scholen op ult. December 1911 32 bedroeg (waaronder 27, waar meer uitgebreid lager onderwijs gegeven werd).

Aan 24 van de 32 particuliere scholen werden in 1911 van gouvernementswege subsidiën toegekend (zie voor de specificatie bijlage O). Voorts werden subsidiën verleend aan de school der vereeniging „Soerabajasche industrieschool voor meisjes" (f 2400), aan de industrieschool „Insulinde" te Batavia (2400), aan de onderwijscursussen van den „Indischen Bond" te Batavia en Meester-Cornelis (f 1800) en aan den herhalingscursus voor klein-ambtenaren van de vereeniging „Vooruitgang" te Buitenzorg (f 1500). Voorts werd eene maandelijksche tegemoetkoming van f 50 toegekend aan de „Vereeniging tot bevordering van Christelijk leven en onderling hulpbetoon" te Magelang voor het geven van Europeesch onderwijs aan kinderen van uit de gewesten Menado, Amboina, Ternate en Timor afkomstige, den Christelijken godsdienst belijdende inlandsche militairen.

Het aantal leerlingen steeg in 1911 van 5001 tot 5129 (1851 jongens en 3278 meisjes). Onder die leerlingen kwamen er 903 voor van niet-Europeeschen landaard (107 meer dan op ult. December 1910), namelijk 32 kinderen van inlandsche Christenen, 238 van inlanders (niet-Christenen) en 633 van vreemde oosterlingen, onder welke respectievelijk 7, 55 en 220 meisjes.

Als onderwijzend personeel waren aan de gezamenlijke particuliere scholen verbonden 45 onderwijzers, 166 onderwijzeressen en 6 vrouwelijke kweekelingen.

Op verschillende plaatsen bestonden namiddagscholen en avondcursussen voor enkele vakken van lager of meer uitgebreid lager onderwijs, of voor onderwijs in het Nederlandsch aan inlanders en met hen gelijkgestelden.

Scholen of klassen van voorbereidingsonderwijs werden aangetroffen op 40 plaatsen (26 op Java en 14 in de buitenbezittingen), en wel ten getale van 71 (evenveel als in 1910). De inrichtingen, waarvan opgaven werden ontvangen, telden op het einde van 1911 te zamen 3951 leerlingen (3796 op ult. 1910). Ten behoeve van 43 dezer scholen werd subsidie uit 's lands kas verleend.

De in Ind. St. 1880 n°. 201 (zooals het sedert is gewijzigd) opgenomen voorwaarden, onder welke aan Europeanen en met hen gelijkgestelden vergunning kan worden verleend tot het geven van bijzonder onderwijs aan inlanders of met hen gelijkgestelden, ondergingen eene nadere wijziging bij Ord. van 18 April 1912 (Ind. St. n°. 286).

§ 2. INLANDSCH ONDERWIJS.

a. Openbaar onderwijs.

Bij Gouv. Btn. 10 Nov. 1911 n°. 32 (Ind. St. n°. 602), 24 Nov. 1911 n°. 65 (Ind. St. n°. 617), 6 Dec. 1911 n°. 45 (Ind. St. n°. 641) en 27 Dec. 1911 n°. 68 (Ind. St. n°. 673) is de bezoldiging van het Europeesch onderwijzend personeel respectievelijk bij de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren, de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers, de opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren, tevens kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Makasser, zoomede de Depoksche, Menadosche en Ambonsche scholen, gewijzigd in verband met de nieuwe bepalingen tot regeling van de klassen en de bezoldigingen der onderwijzers en onderwijzeressen bij het openbaar Europeesch lager onderwijs (zie § 1).

Het inlandsch schoolreglement onderging wijziging bij Gouv. Btn. 19 Juni 1911 n°. 19 (Ind. St. n°. 376) en 26 Juni 1911 n°. 38 (Ind. St. n°. 389), o. m. voor zooveel betreft de schoolgeld-tarieven, terwijl bij eerstgemeld besluit nog machtiging is verleend om bij openbare inlandsche scholen der 1ste klasse onderwijzers of onderwijzeressen der 3de klasse van het openbaar Europeesch lager onderwijs te plaatsen.

Bij Gouv. Bt. 14 Maart 1912 n°. 38 (Ind. St. n°. 240) zijn de regelen betreffende de benoembaarheid van onderwijzend personeel bij de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers gewijzigd. Tevens is daarbij bepaald, dat tot de thans aan Europeesche onderwijzers bij die inrichtingen, zoomede bij de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren, voorbehouden betrekkingen ook benoembaar zijn inlanders in het bezit van de akten van bekwaamheid, welke voor Europeanen vereischt worden, terwijl ten slotte nog voorzieningen zijn getroffen nopens de voortgezette studie van de Nederlandsche taal door opgeleid inlandsch onderwijzend personeel.

Opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren. Bij Gouv. Bt. 29 Febr. 1912 n°. 54 (Ind. St. n°. 219) zijn maatregelen getroffen nopens de invoering van landbouwonderwijs bij deze inrichtingen.

Met betrekking tot het aantal lesuren bij de scholen, zoomede bij de opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren, tevens kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Makasser, is eene gewijzigde bepaling gemaakt bij Gouv. Bt. 22 April 1912 n°. 56 (Ind. St. n°. 287).

Drie jongelieden — één uit Atjeh en twee uit de Westerafdeeling van Borneo — die de aan de Bandoengsche inrichting verbonden zoogenaamde Atjeh-school volgden, werden na afloop van het schooljaar 1910—1911 tot de opleidingsschool te Serang — vgl. K. V. 1911, kol. 135 — toegelaten.

Aan de overgangsexamens van de 1ste naar de 2de afdeeling werd te Bandoeng, Magelang en Probolinggo deelgenomen door respectievelijk 23, 13 en 16 leerlingen. Van de 18, 10 en

15 geslaagden lieten er zich respectievelijk 17, 10 en 7 voor de 2de afdeeling inschrijven. Eindexamen werd afgelegd door respectievelijk 27, 12 en 7 leerlingen, die allen slaagden.

Het aantal aan de kweekschool te Fort de Kock in opleiding zijnde zonen van Atjehsche hoofden (zie K. V. 1909, kol. 173) bedroeg op ult. van het verslagjaar 20.

Voor verdere opgaven omtrent de leerlingen en de samenstelling van het onderwijzend personeel zij verwezen naar bijlage Q.

School voor zonen van inlandsche hoofden en andere aanzienlijke inlanders te Tondano. Op ult. 1911 werd de school bezocht door 38 leerlingen, allen afkomstig uit de residentie Menado. Het getuigschrift wegens volbrachten cursus werd uitgereikt aan 6 leerlingen, waardoor het aantal gediplomeerden dezer inrichting tot 177 is gestegen. Het schoolverzuim bedroeg bijna 3 %. Zie overigens bijlage Q.

Kweekscholen voor inlandsche onderwijzers. Bij Gouv. Bt. 16 Febr. 1912 n°. 12 (Ind. St. n°. 181) is voor deze scholen, behalve wat aangaat de geleidelijk op te heffen inrichting te Amboina, een nieuw reglement vastgesteld.

Het aantal leerlingen van elke der kweekscholen te Bandoeng, Probolinggo, Djokjakarta, Oengaran, Fort de Kock en Amboina bedroeg in het schooljaar 1911/1912 120, 114, 120, 70, 89 en 34. Boven de formatie waren te Bandoeng, Djokjakarta en Fort de Kock respectievelijk 2, 2 en 3 vrouwelijke leerlingen zonder toelage toegelaten. Op ult. 1911 waren te Bandoeng, Djokjakarta, Probolinggo, Oengaran, Fort de Kock en Amboina (zonder medeerekening van de leerlingen boven de formatie) ingeschreven 120, 119, 109 (onder wie 3 uit de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en 1 uit Celebes en onderhoorigheden), 89, 96 en 25 adspirant-onderwijzers, tegen 120, 111, 114, 70, 89 en 34 bij het einde van 1910. Aan de in 1911 afgenomen eindexamens te Bandoeng, Djokjakarta, Probolinggo, Fort de Kock en Amboina onderwierpen zich 12, 9, 11, 16 en 9 candidaten, die allen slaagden.

Aan de toelatingsexamens te Bandoeng, Djokjakarta, Probolinggo, Oengaran en Fort de Kock werd deelgenomen door 216, 197, 103, 203 en 317 knapen, van wie er 25, 99, 37, 66 en 97 aan de eischen voldeden. Van hen konden er 19, 21, 21, 21 en 18 als leerling worden ingeschreven. Te Fort de Kock werden bovendien, op aanwijzing van de betrokken inspecteerende ambtenaren, 6 kweekelingen zonder examen toegelaten. Voor verdere gegevens zij verwezen naar bijlage Q.

De aan de kweekscholen te Bandoeng, Djokjakarta, Fort de Kock en Amboina verbonden externenscholen werden in 1911 bezocht door 161, 326, 285 en 65 leerlingen, onder wie respectievelijk 22, 0, 29 en 8 meisjes.

Opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren, tevens kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Makasser. Op ult. 1911 bedroeg het aantal leerlingen 48, van wie 26 uit Celebes, 19 uit de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en — boven de formatie — 2 uit Timor en 1 uit Menado. De leerlingen waren verdeeld over de 1ste en 2de klasse der voorbereidende afdeeling en de 1ste klasse der vak-afdeeling, welke klassen respectievelijk 18, 11 en 19 leerlingen telden. Zie overigens bijlage Q.

Onderwijzersexamens buiten de kweekscholen. Voor zoover daaromtrent gegevens ontvangen zijn, meldden zich op Java en Madoera voor het examen voor hulponderwijzer 468 en voor dat van kweekeling 1060 candidaten aan, van wie er respectievelijk 291 en 322 slaagden, terwijl in de buitenbezittingen respectievelijk 191 en 437 candidaten zich aan die examens onderwierpen, van wie er 109 en 204 aan de eischen voldeden.

Speciale scholen. De Depoksche school telde op ult. 1911 183 leerlingen (onder wie 83 meisjes), tegen 173 op ult. 1910. Tot die 183 leerlingen behoorden 2 Mohammedaansche en 10 Chineesche kinderen. De school is verdeeld in een voorklasse en 7 jaarklassen.

De Ambonsche burgerschool werd op ult. 1911 bezocht door 324 leerlingen, onder wie 76 meisjes en 3 Chineezen; 4 leerlingen slaagden voor het klein-ambtenaarsexamen.

De Menadosche school telde op ult. 1911 209 leerlingen, onder wie 37 meisjes. Een en twintig leerlingen waren afkomstig van de Sangi- en Talaud-eilanden, 5 van Gorontalo, 2 van Bolaang Mongondou en de overigen uit de Minahasa. Op 11 Islamieten na, waren alle leerlingen Protestant.

De school voor kinderen van aanzienlijke inlanders te Sambas (Westerafdeeling van Borneo) (vgl. K. V. 1911, kol. 137) telde op ult. 1911 86 leerlingen, onder wie 13 meisjes. De inrichting was verdeeld in 5 klassen en 1 voorklasse.

Krachtens Gouv. Bt. 27 Sept. 1911 n°. 28 (Jav. Ct. n°. 79) is ter hoofdplaats Djokjakarta, onder den naam „Kepoetran-school" geopend eene openbare inlandsche school der 1ste klasse, uitsluitend toegankelijk voor bloed- en aanverwanten tot in den vierden graad, van den sultan van Djokjakarta en van diens voorgangers en voor kinderen van sultans-ambtenaren (zoogenaamde darah dalem en abdi dalem), en op overeenkomstige wijze ingericht als de „Kasatrian-school" te Soerakarta (vgl. K. V. 1911, kol. 137), terwijl op laatstgemelde plaats, onder den naam „Mangkoenegarasche school" eene school is gevestigd uitsluitend voor familieleden van het hoofd van het Mangkoenegarasche Huis en voor kinderen van diens ambtenaren en officieren (Gouv. Bt. 18 Juni 1912 n°. 31).

De te Saparoea (Amboina) gevestigde school voor Europeanen en voor aanzienlijke en gegoede inlanders en met hen gelijkgestelden (zie t. a. p.) werd op ult. 1911 door 275 leerlingen bezocht, onder wie 91 Europeanen, 177 inlandsche Christenen, 5 inlanders (niet-Christenen) en 2 vreemde oosterlingen. Onder deze leerlingen waren 47 Europeesche en 64 inlandsche meisjes. Voor het klein-ambtenaarsexamen slaagden 8 leerlingen, terwijl er 2 tot de inlandsche artsenschool werden toegelaten.

Bij Gouv. Bt. 15 Aug. 1911 n°. 52 (Jav. Ct. n°. 67) zijn te Magelang, Koeta Radja en Tjimahi scholen opgericht voor kinderen van mindere inlandsche militairen of gewezen militairen, afkomstig uit de residentiën Menado, Amboina, Ternate en onderhoorigheden en Timor en onderhoorigheden, en den Christelijken godsdienst belijdende.

Gewone lagere scholen. Het aantal openbare inlandsche scholen der 1ste klasse klom in 1911 op Java en Madoera van 67 tot 73 en dat der 2de klasse-scholen van 546 tot 633. Bij 64 1ste klasse-scholen is thans het Nederlandsch als leervak en als voermiddel bij het onderwijs ingevoerd. Verder werd besloten tot de oprichting van een aantal nieuwe scholen, die echter nog niet alle in werking kwamen, wat eveneens het geval was met eenige reeds vroeger toegestane scholen. In de buitenbezittingen steeg het aantal 2de klasse-scholen van 407 tot 419, terwijl de opening van verschillende in 1911 of reeds vroeger toegestane scholen werd voorbereid. Te Padang, Fort de Kock en Benkoelen werden scholen der 1ste klasse, waar het Nederlandsch onder de leervakken is opgenomen, opgericht, terwijl dat vak is ingevoerd op de 1ste klasse-school te Palembang. Opgaven omtrent het aantal scholen en het cijfer der leerlingen per gewest of per eiland worden aangetroffen in bijlage Q. Wat de buitenbezittingen aangaat, loopen de opgaven (behalve wat het aantal openbare scholen betreft) slechts tot ult. 1910.

De gouvernementsscholen op Java en Madoera telden gedurende 1911 145 709 leerlingen, tegen 126 550 gedurende 1910 — eene vermeerdering dus met 19 159 —, en op het einde van het jaar 105 298, zijnde 13 614 meer dan op ult. 1910. Het aantal meisjes vermeerderde van 5656 tot 6261. Het aantal ingeschreven leerlingen op de gouvernementsscholen in de buitenbezittingen gedurende 1910 beliep 69 436 (onvolledige opgaaf), tegen 64 231 gedurende 1909. Op ult. 1910 waren 57 552 leerlingen ingeschreven, d. i. 1060 minder dan op ult. 1909. Het aantal meisjes verminderde van 14 338 tot 13 833, d. i. met 505.

Bij Gouv. Bt. 15 Oct. 1911 n°. 9 is, bij wijze van tijdelijken maatregel, machtiging verleend tot toevoeging van een namiddagcursus aan scholen, die voor uitbreiding tot 7 klassen in aanmerking komen, maar waar de 7de klasse nog niet

gevormd kan worden wegens gebrek aan Europeesche leerkrachten.

De regelen betreffende de benoembaarheid en bevordering van het onderwijzend personeel aan de openbare inlandsche scholen (Ind. St. 1893 n°. 127) zijn bij Ord. van 15 Juni 1911 (Ind. St. n°. 371) aangevuld voor zooveel betreft de benoembaarheid tot hoofd van de scholen der 1ste klasse.

In Juli 1911 (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7474) is door den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid een leerplan vastgesteld voor de openbare scholen der 1ste klasse op Java en Madoera, zoomede eene instructie voor de Europeesche onderwijzers aan die scholen.

Ambachtsscholen voor inlanders. Het reglement voor deze scholen is gewijzigd bij Gouv. Bt. 28 Febr. 1911 n°. 50 (Bijbl. Ind. St. n°. 7438).

Voor gegevens omtrent onderwijzers en leerlingen zij verwezen naar bijlage Q.

Huisvlijtschool te Ngawi. Deze school werd gedurende 1911 bezocht door 78 leerlingen, van wie er bij het einde van dat jaar nog 40 aanwezig waren. Van de 4 halfjaarlijksche klassen telde de hoogste 10 leerlingen.

Opleidingsschool voor inlandsche rechtskundigen. Bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1912 n°. 102 (Ind. St. n°. 95) is de formatie, enz. van het personeel der school nader geregeld. Het reglement voor de inrichting onderging eene wijziging bij Gouv. Bt. 26 April 1912 n°. 33 (Ind. St. n°. 293).

Het schooljaar 1910/1911 begon met 15 leerlingen in de voorbereidende afdeeling en 7 leerlingen in de rechtskundige afdeeling. Bij het einde van het schooljaar werden 12 leerlingen van de voorbereidende en alle van de rechtskundige afdeeling bevorderd. Een leerling van laatstgenoemde afdeeling verliet in den loop van den cursus de school. Alle leerlingen waren intern.

Desascholen (volksonderwijs) [1]. Nopens de beschikbaarstelling van fondsen, enz. ten behoeve van de organiseering van het inlandsch volksonderwijs, uitgaande van de inlandsche gemeenten, met steun van regeeringswege, is eene gewijzigde regeling getroffen bij Gouv. Bt. 17 Jan. 1912 n°. 20 (Jav. Ct. n°. 7). Voor de invoering van het inlandsch volksonderwijs op Sumatra is, boven de bij de begrooting voor 1912 toegestane som van f 50 000, nog een bedrag van f 22 976 beschikbaar gesteld (Gouv. Bt. 5 Maart 1912 n°. 16).

Bij Gouv. Btn. 16 Jan. en 29 Febr. 1912 nos. 77 en 58 en 3 Juni 1912 n°. 32 (Jav. Ct. n°. 46) is machtiging verleend om nog een 20-tal onderwijzers bij het openbaar inlandsch onderwijs, die het eindexamen van eene gouvernementskweekschool voor inlandsche onderwijzers met gunstigen uitslag hebben afgelegd, ter beschikking te stellen van den directeur van binnenlandsch bestuur, ten einde werkzaam te worden gesteld als opziener van de voormelde scholen. Voorts zijn bij Gouv. Bt. 26 Jan. 1912 n°. 21 (Jav. Ct. n°. 9) voor het toezicht op de desa-scholen, bij wijze van tijdelijken maatregel, een tweede adjunct-inspecteur en een vierde hoofdopziener in dienst gesteld. Omtrent de ressorten en standplaatsen der hoofdopzieners zie men Bijbl. Ind. St. n°. 7590.

Op ult. 1911 bedroeg het aantal op Java en Madoera in werking zijnde volksscholen 1740, welk cijfer iets hooger zou geweest zijn, indien niet in sommige afdeelingen moeielijkheden met den bouw van de lokalen ondervonden waren. Aan 2120 leerlingen kon een certificaat van met goed gevolg doorloopen cursus worden uitgereikt.

De hieronder volgende tabel geeft een gewestelijk overzicht van het getal scholen en van de mutatiën onder de leerlingen in 1911, uit welke tabel o. a. blijkt, dat het gemiddeld aantal leerlingen per school in dat jaar ruim 60 bedroeg.

[1]) Waar in besluiten, betrekking hebbende op het inlandsch gemeente-onderwijs, gesproken wordt van „inlandsch gemeente-onderwijs" of „inlandsche gemeente-scholen", moet worden gelezen „inlandsch volksonderwijs" en „inlandsche volksscholen" (Gouv. Bt. 26 Jan. 1912 n°. 21; Jav. Ct. n°. 9).
Omtrent de volksscholen in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden zie men hoofdst. C, § 3.

GEWESTEN.	Aantal scholen.	Aantal leerlingen op 31 December 1911. 1ste klasse. J.	1ste klasse. M.	2de klasse. J.	2de klasse. M.	3de klasse. J.	3de klasse. M.	TOTAAL. J.	TOTAAL. M.
Bantam	130	5796	505	1572	136	536	16	7904	657
Batavia	10	455	36	16	—	4	—	475	36
Preanger-Regentsch.	511	12937	2078	6704	771	2395	149	22036	2998
Cheribon	208	6675	1140	3308	167	1421	48	11404	1355
Pekalongan	68	4225	33	303	—	6	—	4534	33
Semarang	74	2828	84	666	18	398	2	3892	104
Rembang	144	5388	134	1662	12	503	2	7553	148
Soerabaja	82	4060	125	793	2	351	—	5204	127
Pasoeroean	48	2173	27	981	8	225	2	3379	37
Besoeki	11	716	—	22	—	—	—	738	—
Banjoemas	61	3222	176	339	5	39	2	3600	183
Kedoe	193	7456	812	5525	329	2076	78	15057	1219
Madioen	42	2599	131	85	—	—	—	2684	131
Kediri	158	7658	202	2932	60	707	5	11297	267
TOTALEN	1740	36188	5483	24908	1508	8661	304	99757	7295

GEWESTEN.	Afschrijvingen in den loop van 1911 uit klasse: I. J.	I. M.	II. J.	II. M.	III. met certificaat. J.	III. met certificaat. M.	III. zonder certificaat. J.	III. zonder certificaat. M.	TOTAAL. J.	TOTAAL. M.
Bantam	1759	355	272	51	41	—	58	5	2130	411
Batavia	65	9	—	—	—	—	—	—	65	9
Preanger-Regentsch.	3177	742	1162	220	632	42	511	50	5482	1054
Cheribon	1932	352	789	44	601	32	284	4	3606	432
Pekalongan	1143	17	132	—	3	—	—	—	1278	17
Semarang	1003	67	302	14	29	—	79	—	1413	81
Rembang	2761	73	526	2	2	—	50	—	3339	75
Soerabaja	1173	34	194	3	76	—	97	1	1540	38
Pasoeroean	1052	16	242	2	83	1	90	—	1467	19
Besoeki	17	—	1	—	—	—	—	—	18	—
Banjoemas	756	118	52	5	—	—	5	—	816	123
Kedoe	5310	721	2046	137	370	7	534	21	8260	886
Madioen	342	45	11	—	—	—	—	—	353	45
Kediri	4689	271	935	34	200	1	352	6	6176	312
TOTALEN	25179	2820	6667	512	2037	83	2060	87	35943	3502

GEWESTEN.	Van de afgeschreven leerlingen zonder certificaat verlieten de school wegens: overlijden of ziekte. J.	overlijden of ziekte. M.	overgaan naar eene gouvernements-school. J.	overgaan naar eene gouvernements-school. M.	vertrek naar elders. J.	vertrek naar elders. M.	het gaan in eene betrekking. J.	het gaan in eene betrekking. M.	verwijdering wegens ongeregeld schoolbezoek. J.	verwijdering wegens ongeregeld schoolbezoek. M.	onbekende redenen. J.	onbekende redenen. M.	TOTAAL. J.	TOTAAL. M.
Bantam	124	24	87	4	240	31	128	98	1357	235	153	19	2089	411
Batavia	15	—	7	—	5	2	31	7	4	—	3	—	65	9
Preanger-Regentsch.	436	98	469	40	1270	231	914	302	1391	243	370	98	4850	1012
Cheribon	464	82	269	8	427	20	330	75	1246	167	269	48	3005	400
Pekalongan	403	8	26	—	260	2	27	—	434	7	125	—	1275	17
Semarang	117	7	109	—	186	4	262	21	393	36	317	13	1384	81
Rembang	317	11	208	3	408	8	469	16	1733	37	202	—	3337	75
Soerabaja	301	16	46	—	171	3	27	—	631	7	288	12	1464	38
Pasoeroean	194	6	89	—	233	1	220	1	458	5	190	5	1384	18
Besoeki	4	—	1	—	2	—	1	—	2	—	8	—	18	—
Banjoemas	164	10	77	1	103	17	23	5	283	54	166	36	816	123
Kedoe	1209	117	703	9	1041	107	1115	104	3149	459	673	83	7890	879
Madioen	33	13	13	—	285	26	—	—	13	3	9	3	353	45
Kediri	613	26	192	2	898	38	1305	48	1313	87	1655	110	5976	311
TOTALEN	4394	418	2296	67	5529	490	4852	677	12407	1340	4428	427	33906	3419

Buiten Java en Madoera werd een aanvang gemaakt met de invoering van het volksonderwijs op het eiland Sumatra. In het gouvernement Sumatra's Westkust werden in 1912 111 en in de residentie Benkoelen 83 volksscholen opgericht.

Geldelijk overzicht. De kosten van het openbaar inlandsch onderwijs (met inbegrip van subsidiën aan particuliere inlandsche scholen) en de daartegenover staande ontvangsten wegens schoolgelden en verkoop van leermiddelen

aan particulieren bedroegen over 1910 (verbeterde opgaven) en over 1911 (voorloopige gegevens) als volgt:

	1910.	1911.
Traktementen, leermiddelen, enz.	f 3 058 345	f 3 403 101
Gebouwen en huishuur	1 775 182	1 535 411
Subsidiën aan particuliere inlandsche scholen	575 894	617 518
Te zamen	f 5 409 421	f 5 556 030
Geïnde schoolgelden	f 304 354	f 353 939
Verkoop aan particulieren van inlandsche boekwerken en andere leermiddelen	34 438	35 225
Te zamen	f 338 792	f 389 164
Blijft ten laste van den lande ...	f 5 070 629	f 5 166 866

b. PARTICULIER ONDERWIJS.

De regelen en voorwaarden voor de subsidieering van particuliere kweekscholen voor inlandsche onderwijzers (Ind. St. 1906 n°. 242) zijn gewijzigd en aangevuld bij Ord. van 7 Juni 1911 (Ind. St. n°. 359). De bij de subsidie-aanvragen over te leggen lijst van gegevens, noodig ter beoordeeling van de vraag of de scholen voldoen aan de voor toekenning van eene bijdrage gestelde voorwaarden, is opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7486. Voorts zijn model-aanvragen vastgesteld ter verkrijging van subsidiën uit 's lands kas door particuliere inlandsche scholen in de residentie Tapanoeli, op Halmahera en het Nederlandsch gedeelte van Nieuw-Guinea, zoomede in de afdeeling Bolaang Mongondou der residentie Menado (Bijbl. Ind. St. nos. 7391, 7392 en 7405) (vgl. K. V. 1911, kol. 140).

Kweekscholen en opleidingsklassen. Het aantal leerlingen bij het seminarie te Depok (Batavia), waar Christen-inlanders uit verschillende streken van den Archipel kosteloos tot onderwijzer, tevens zendeling-helper, worden opgeleid, bedroeg op 1 Januari 1911 42. In den loop van dat jaar werden 11 nieuwe leerlingen ingeschreven en 12 leerlingen verlieten de inrichting, na met gunstigen uitslag eindexamen te hebben afgelegd.

De door de Nederlandsche Zendingsvereeniging gestichte bijzondere kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Bandoeng telde op ult. 1911 37 leerlingen, tegen 32 bij het einde van 1910. Aan deze school werd over 1911 eene gouvernements-subsidie toegekend.

Op ult. 1911 bedroeg het aantal leerlingen aan de „Keuchenius-school" te Djokjakarta, waar inlandsche jongelieden worden opgeleid tot helpers bij het onderwijs, den hospitaaldienst en den dienst des Woords, 37, van wie 4 in de hoogste klasse. In 1911 werd eindexamen afgelegd door 5 leerlingen, die slaagden. Ook over 1911 werd aan deze school van gouvernementswege subsidie toegekend.

De vanwege de Doopsgezinde Zendingsvereeniging te Mergaredja (Semarang) opgerichte gesubsidieerde kweekschool voor inlandsche onderwijzers werd op ult. 1911 bezocht door 40 leerlingen, verdeeld over 2 klassen; 25 leerlingen waren intern. Gedurende het jaar 1911 onderwierp zich 1 leerling met goed gevolg aan het eindexamen.

De door de Salatiga-zending opgerichte kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Tingkir (Semarang) telde op ult. 1911 33 kweekelingen. De school bleef in het genot van subsidie.

De Roomsch-katholieke kweekschool voor de vorming van inlandsche onderwijzers te Moentilan (Kedoe) [1]) bestaat uit 2 afzonderlijke afdeelingen. De kweekschool A heeft een programma ongeveer gelijk aan dat van de openbare kweekscholen. De in November 1911 opgerichte kweekschool B heeft een eenvoudiger programma. De afdeeling A telde op ult. 1911 in 6 klassen 110 leerlingen, van wie 109 intern. De 4 leerlingen van de hoogste klasse slaagden allen voor het eindexamen. De afdeeling B telde op ult. 1911 88 leerlingen, onder wie 6 meisjes, verdeeld over 3 klassen. Over 1911 werd aan de afdeeling A subsidie toegekend.

[1]) Het programma voor het eindexamen aan deze kweekschool is vastgesteld bij Gouv. Bt. 4 Aug. 1911 n°. 16 (Bijbl. Ind. St. n°. 7479).

Aan de te Djokjakarta en Magelang gevestigde, onder leiding van personen in het bezit van de akte van onderwijzer of hoofdonderwijzer bij het Europeesch lager onderwijs staande particuliere cursussen tot vorming van inlandsche hulponderwijzers werden in 1911 opgeleid respectievelijk 7 en 7 personen. Aan een dergelijken, door Roomsch-katholieke geestelijken opgerichten cursus te Moentilan (Kedoe) werden in 1911 5 inlandsche hulponderwijzers opgeleid. Aan de leiders dier cursussen werd nog, in verband met de Ord. van 7 Juni 1911 (Ind. St. n°. 359), een subsidie van f 300 per geslaagden hulponderwijzer uitgekeerd.

Aan de door het Nederlandsch Zendelinggenootschap onderhouden kweekschool tot opleiding van inlandsche onderwijzers, tevens godsdienstvoorgangers, te Madjawarna (Soerabaja) waren op ult. 1911 ingeschreven 33 leerlingen. In dat jaar deden 12 leerlingen met goeden uitslag eindexamen. De school bleef in het genot van subsidie.

De seminariën te Ombalata en Sipoholon, zoomede de kweekschool te Naroemonda, alle in de residentie Tapanoeli en uitgaande van het Rijnsche Zendinggenootschap, bleven in het genot van subsidie. Aan het bij de beide laatstgenoemde inrichtingen in 1911 gehouden eindexamen voldeden respectievelijk 21 en 30 leerlingen.

De vanwege het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Raja (Oostkust van Sumatra) onderhouden kweekschool voor inlandsche onderwijzers telde op ult. 1911 twee klassen met respectievelijk 13 en 10 leerlingen. De school heeft over 1911 subsidie genoten.

De door het Rijnsche Zendinggenootschap te Bandjermasin opgerichte kweekschool telde op ult. 1911 36 leerlingen. De school is van gouvernementswege gesubsidieerd.

De door het Nederlandsch Zendelinggenootschap onderhouden gesubsidieerde kweekschool voor inlandsche onderwijzers en godsdienstvoorgangers te Tomohon (Menado) telde op ult. 1911 43 leerlingen, alle Minahasers.

De kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Kaloewatoe (Sangi- en Talaud-eilanden) van het Sangi- en Talaud-comité telde op het eind van 1911 60 leerlingen. De school is in het genot van subsidie.

Bij de door de Roomsch-katholieke missie onderhouden, uit 's lands kas gesubsidieerde kweekschool te Woloan (Menado) waren op ult. 1911 33 leerlingen ingeschreven.

Nederlandsche cursussen. Voor zoover daaromtrent gegevens zijn ontvangen, waren in 1911 de volgende inrichtingen in werking, waar door openbare of inlandsche onderwijzers aan inlanders onderwijs in de Nederlandsche taal werd gegeven, namelijk 2 in Batavia, 1 in de Preanger-Regentschappen, enkele in Djokjakarta, Semarang en Kedoe, 5 ter Sumatra's Westkust, 1 in Palembang, 1 ter Oostkust van Sumatra en 2 in Tapanoeli.

Behalve de eigenlijke cursussen bevinden zich op verschillende plaatsen nog vele gelegenheden, waar door bijzondere personen aan inlandsche kinderen onderwijs in het Nederlandsch gegeven wordt.

Inlandsche meisjesschool „Mardikenjo" te Soerabaja. Aan deze, in Januari 1910 geopende inrichting waren twee gediplomeerde Europeesche onderwijzeressen verbonden. Op ult. 1911 waren 79 leerlingen aanwezig, die in 3 klassen verdeeld waren, in de 1ste klasse 60, in de 2de 17 en in de 3de 2.

Kost- en dagschool te Tomohon, voor dochters van inlandsche hoofden en aanzienlijken in de Minahasa. Op ult. 1911 werd de school bezocht door 122 leerlingen (10 meer dan in 1910), onder wie 10 jongens (de laatsten worden alleen toegelaten, als zij niet ouder zijn dan 8 jaar en hunne zusters als internen de school bezoeken). Behalve 4 Europeesche en 5 Chineesche scholieren, waren alle leerlingen kinderen van inlandsche hoofden, ambtenaren, aanzienlijken en gegoeden. Van de 112 meisjes waren er 103 intern. Aan de school werd voor het jaar 1911 een subsidie van f 8000 toegekend.

Scholen voor handwerksonderwijs, enz. voor inlanders. Op de ambachtsschool te Koewoe (Semarang) waren op ult. 1911 39 leerlingen ingeschreven, die onderwijs ontvingen in het timmeren; de verstgevorderde leerlingen kregen op gezette tijden ook onderwijs in de fijnere houtbewerking. De school genoot over 1911 subsidie.

De door het Nederlandsch Zendelinggenootschap opgerichte, van gouvernementswege gesubsidieerde handwerksscholen te Semampir (Kediri) en Swaroe (Pasoeroean) telden op ult. 1911 respectievelijk 12 en 12 leerlingen.

Aan de ambachtsscholen te Lagoeboti en Sidikalang (Tapanoeli) werd van gouvernementswege subsidie toegekend.

De huisvlijtschool voor Bataksche meisjes te Lagoeboti (Tapanoeli) telde op ult. 1911 32 leerlingen. De school heeft over dat jaar subsidie genoten.

Ter Sumatra's Westkust zijn een aantal scholen geopend voor kantwerken en weven. Op de school te Tjandoeng (Padangsche Bovenlanden) is dit onderwijs nog uitgebreid met verschillende huishoudelijke vakken. Het aantal van deze scholen bedroeg op ult. 1911 33; zij ontvingen geen subsidie.

Lagere scholen (zendings- en andere). Hieromtrent zij verwezen naar bijlage Q.

II. KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

§ 1. STUDIE VAN OOSTERSCHE TALEN EN VAN DE INSTELLINGEN VAN DEN ISLAM.

De adviseur voor inlandsche zaken kon zich, door de vele werkzaamheden, welke hem in die qualiteit werden opgedragen, ook in 1911 niet aan zuiver wetenschappelijke onderzoekingen wijden.

De ambtenaar voor de beoefening der Indische talen dr. D. A. Rinkes, wiens tijd voor een goed deel werd in beslag genomen door de hem als secretaris der commissie voor de volkslectuur opgedragen werkzaamheden, zette intusschen zijne studiën over de hagiologie van den Islam voort.

Met geldelijken steun van regeeringswege zal eene nieuwe uitgaaf verschijnen van het in 1884 in het licht gegeven Soendaasch-Hollandsch woordenboek van S. Coolsma.

§ 2. OUDHEIDKUNDE.

De voorzitter van de commissie voor oudheidkundig onderzoek op Java en Madoera, dr. N. J. Krom, deed eene dienstreis naar Britsch-Indië en Ceylon, met een soortgelijk doel als dat van de in 1910 door hem ondernomen reizen naar Britsch-Indië, Cambodja en Annam (zie K. V. 1911, kol. 143). Na zijn terugkeer te Batavia hield dr. Krom zich in het bijzonder bezig met epigrafischen arbeid en ondernam hij ook inspectiereizen naar het Diëng-plateau, Djokjakarta en de afdeeling Modjokerto der residentie Soerabaja.

Het lid der genoemde commissie, de heer J. Knebel — die in Maart 1912, op zijn verzoek, eervol als zoodanig werd ontslagen — beëindigde de oudheidkundige inventarisatie van de residentie Semarang door de beschrijving van de afdeeling Kendal en bereisde vervolgens de residentie Kedoe, terwijl het andere lid, de heer H. L. Leydie Melville, de — gedeeltelijk slechts voorloopige — opnemingen leidde van de manara te Koedoes, de tjandi Pari, de verzameling oudheden te Modjokerto, de onlangs nabij Djokjakarta ontdekte tjandi's Tjebongan, Djedong, Bangkal, Kesiman-tengah en Goenoeng Gangsir, het graf van Malik Ibrahim te Gapoera en de tjandi Ngrimbi. Voorts beëindigde de heer Melville het onderzoek van de grafsteenen te Tralaja en zette hij het teekenwerk voor de monographie van de tjandi Kidal voort (vgl. K. V. 1911, kol. 144).

Door de zorg van het Koninklijk Instituut voor de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië zal, met financieelen steun van regeeringswege, eene nieuwe monographie van de tjandi Baraboedoer in het licht gegeven worden, ter vervanging van het in 1873 uitgegeven werk van dr. C. Leemans. De monographie zal, behalve eene architectonische beschrijving van het monument, de reproductie bevatten van de tijdens de thans afgeloopen restauratie van den Baraboedoer vervaardigde fotographische opnamen van de daarop voorkomende basreliefs.

§ 3. KONINKLIJK MAGNETISCH EN METEOROLOGISCH OBSERVATORIUM TE BATAVIA.

Bij Gouv. Bt. 22 Febr. 1912 n°. 58 (Ind. St. n°. 209) kwam eene reorganisatie van het personeel bij het observatorium tot stand.

Omtrent de verrichtingen van het observatorium in 1911 zij verwezen naar het jaarverslag der inrichting over dat jaar.

Met betrekking tot de weersgesteldheid in 1911 kan het volgende worden medegedeeld.

Te Batavia steeg de luchtdruk van eene periode van negatieve afwijking in het voorafgegane jaar, in Februari belangrijk boven het normale; aanvankelijk scheen deze positieve afwijking echter niet duurzaam, want tot Mei daalde de barometerstand weer gestadig; eerst daarna ging hij flink in de hoogte. De temperatuur bleef, de laatste twee maanden uitgezonderd, overwegend beneden het normale, zooals in den regel kort na eene periode van lagen barometerstand het geval is. De relatieve vochtigheid, die van Januari tot April iets te laag was, bleef gedurende de volgende maanden vrijwel normaal. Wat bewolking en zonneschijn betreft, was het opmerkelijk, dat van de bijzonder droge maanden Augustus en September de eerste boven, de laatste beneden normaal bleef, als een gevolg van de wazige lucht en de neiging, vooral in Augustus, tot vorming van gelaagde wolken, soms verscheidene lagen boven elkaar. De regenval was in de eerste vier maanden betrekkelijk gering en in het begin van den oostmoeson boven het normale. Daarentegen trad in het begin van Augustus eene merkwaardige verandering in, doordat de nog steeds te zwakke moeson tot meer dan gewone ontwikkeling kwam.

Over den geheelen Archipel gerekend, was de regenval in de westmoeson-maanden Januari tot Maart ongeveer normaal of daar beneden. Het laatste was het geval in West-Java, de Molukken en de kleine Soenda-eilanden. In den oostmoeson was in Juni en Juli de regenval in het algemeen normaal. In de Preanger-Regentschappen bereikte in Juni de regenhoeveelheid het normale niet, daarentegen viel in Oost-Java meer regen dan normaal, vooral in het zuidelijk deel. In Juli viel in de Preanger-Regentschappen iets te weinig, in het noorden van West-Java en Oost-Java te veel. Over geheel Java was de regenval eer iets boven dan beneden het normale. Wat de buitenbezittingen betreft, viel in Juni in de Molukken en Celebes de normale hoeveelheid regen en werd een tekort op het meerendeel der stations in Sumatra gecompenseerd door een overmaat van regen op de kleine Soenda-eilanden en Timor. In Augustus is echter op Java en in de buitenbezittingen reeds in Juli het weder onverwacht snel een ander karakter gaan aannemen en is de oostmoeson zich boven de normale sterkte gaan ontwikkelen, hetgeen ten gevolge heeft gehad, dat in de buitenbezittingen in Juli—October en op Java in Augustus en September de regenval belangrijk beneden het normale bleef. Slechts in Zuid-Sumatra was in October en in Midden-Java in September de regenval boven het normale. De oorzaak van deze afwijking moet worden toegeschreven aan de groote snelheid, waarmede zich in het midden van het jaar het barometer-maximum, dat eerst in het volgende jaar werd verwacht, heeft ontwikkeld. Ook elders, o. a. in Voor-Indië, is dit niet voorzien. Tengevolge van dezen snellen omslag voldeed alleen het begin van den oostmoeson aan de uitgesproken weersverwachting.

§ 4. GENOOTSCHAPPEN TER BEVORDERING VAN WETENSCHAPPEN EN NIJVERHEID, WETENSCHAPPELIJKE WERKEN VAN VERSCHILLENDEN AARD; TIJDSCHRIFTEN EN NIEUWSBLADEN.

De hier te lande en in Indië gevestigde genootschappen op indologisch gebied bleven hunne verschillende uitgaven voortzetten.

Door den thans met verlof in Europa vertoevenden controleur bij het binnenlandsch bestuur J. E. Jasper zullen de resultaten van het door hem, ingevolge Gouv. Bt. 21 Aug. 1906 n°. 22, ingesteld technisch-artistiek onderzoek naar de inlandsche kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië (zie K. V. 1906, kol. 278), worden beschreven in eene voor rekening van de Regeering uit te geven reeks standaardwerken over de verschillende takken dier nijverheid, waarvan het eerste deel, handelende over de vlechtkunst, in het voorjaar van 1912 het licht heeft gezien.

Het aantal der in Nederlandsch-Indië verschijnende periodieken vermeerderde met 1 Nederlandsch maandelijks verschijnend blad („Algemeen spoorblad. Tijdschrift van het spoor- en tramwegpersoneel in Nederlandsch-Indië"), 1 tweemaal 's maands verschijnend periodiek („Het tijdschrift"), 3 wekelijksche organen („De school van Nederlandsch-Indië. Orgaan van het Nederlandsch-Indisch onderwijzersgenootschap", „De Indische Kroniek" en „Onze Bode, Orgaan van den bond voor Katholieken") en 2 dagbladen („Bataviaasch Handelsblad" en „De Sumatra Post"), zoomede met een vijftal tijdschriften in inlandsche talen. Daarentegen werd de uitgaaf gestaakt van de periodieken „Takwin Maleische almanak" en „Het onderwijs".

III. EEREDIENST.

§ 1. CHRISTELIJKE GODSDIENST.

Indische Protestantsche Kerk. Bij het einde van 1911 waren er van het organiek toegestaan aantal van 41 predikanten 35 en van de 27 organiek toegestane hulppredikers 22 in functie. Het aantal Europeesche godsdienstleeraars (zie Ind. St. 1901 n°. 255) bedroeg op ult. 1911 7, die alle in functie waren.

Als van landswege bezoldigde inlandsche leeraars waren op ult. 1911 295 personen in dienst, d. i. 1 meer dan het jaar tevoren. Voor het inlandsch leeraarsambt waren bij het einde van 1911 in opleiding (zie Ind. St. 1870 n°. 215, juncto 1885 n°. 84) 95 kweekelingen, van wie er 8 in den loop van het jaar waren aangenomen.

Ook in 1911 zijn de gebruikelijke toelagen uit 's lands kas verleend, zoowel die, welke strekken ter voorziening, op plaatsen waar geen predikant bescheiden was (een 63-tal, waaronder 9 in de buitenbezittingen), in het godsdienstonderwijs der Europeesche jeugd door middel van daartoe door het kerkbestuur aangewezen personen(onder wie 15 vrouwen), als de toelagen ter tegemoetkoming van enkele gemeenten in de kosten van den openbaren eeredienst, zoomede ten behoeve van het godsdienstonderwijs bij inlandsche Christengemeenten, die over geen uit 's lands kas bezoldigden Europeeschen of inlandschen geestelijke konden beschikken. Laatstgenoemde toelagen werden in 1911 genoten door de gemeenten in de residentiën Amboina en Menado.

Bij Gouv. Bt. 27 Oct. 1911 n°. 73 (Bijbl. Ind. St. n°. 7508) is eene nieuwe regeling van de standplaatsen en werkkringen der predikanten en hulppredikers vastgesteld.

Het reglement op het hulppredikersschap en het inlandsch leeraarsambt bij de inlandsche Christengemeenten in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1870 n°. 125, zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld) (zie K. V. 1911, kol. 145 en 146), is bij Ord. van 27 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 583) in dier voege nader aangevuld, dat de Gouverneur-Generaal bevoegd is verklaard om te bepalen, dat hulppredikers deel kunnen uitmaken van de commissie van hulppredikers in een ander gewest, dan waarin zij geplaatst zijn, en om in bijzondere gevallen ook andere predikanten dan de bij dat reglement als voorzitter van die commissie aangewezen predikant, deel van die commissie te doen uitmaken.

Roomsch-katholieke Kerk. Bij het einde van 1911 waren, met inbegrip van den Apostolischen Vicaris, in Indië aanwezig 59 geestelijken. Bezoldiging uit 's lands kas werd genoten door 33 geestelijken en door 4 inlandsche of met inlanders gelijkgestelde leeraren bij de Roomsch-katholieke gemeenten.

Op aanvragen van de zijde van het Roomsch-katholiek kerkbestuur om op 's lands kosten door verschillende geestelijken kerkelijke dienstreizen te laten doen, buiten de vaste dienstreizen, werd gunstig beschikt.

Voor het geven van Christelijk onderwijs aan de Roomsch-katholieke jeugd werden in 1911 toelagen verleend aan 70 gemeenten (hiervan 13 in de buitenbezittingen), terwijl de gemeenten te Koeta Radja en te Makasser in het genot bleven van eene kleine tegemoetkoming in de kosten van den eeredienst.

Bij Gouv. Bt. 11 April 1912 n°. 38 is goedgekeurd dat het

aantal standplaatsen voor Roomsch-katholieke geestelijken in de statie Maoemere op Flores (Timor en onderhoorigheden) met een viertal (Kotting, Nita, Lela en Sikka) vermeerderd is.

Zendingswerk (buiten dat der Roomsch-katholieke missie). Gedurende het tijdvak 1 Juli 1911 t/m ult. Juni 1912 zijn in Indië voor het eerst toegelaten 13 zendelingleeraren en werd het ressort van 2 zendeling-leeraren uitgebreid. Toelating als hulpzendeling is in genoemd tijdvak verleend aan 23 inlanders, zoomede aan 4 Chineezen, terwijl het ressort van 1 inlandschen hulpzendeling werd uitgebreid.

Omtrent de van wege de zending in stand gehouden zieken-inrichtingen zie men afdeeling V van dit hoofdstuk.

§ 2. MOHAMMEDAANSCHE GODSDIENST.

Van de mededeelingen op Mohammedaansch godsdienstig gebied, welke in de gewestelijke verslagen voorkwamen, is reeds melding gemaakt in hoofdstuk C.

Voor de bedevaart van 1911 meldden zich bij ons consulaat te Djeddah 25 260 Nederlandsch-Indische pelgrims aan, tegen 14 743 in 1910 (zie K. V. 1911, kol. 145). Van die 25 260 pelgrims werden er 1104 door den consul van nieuwe passen voorzien, terwijl de overige in het bezit waren van in Nederlandsch-Indië afgegeven passen. In het geheel werden door den consul 2798 certificaten van overlijden afgegeven; vóór aankomst te Djeddah overleden 241 personen.

De bepalingen op het pelgrimvervoer van Nederlandsch-Indië naar den Hedjaz en omgekeerd (Ind. St. 1898 n°. 294, zoals het sedert is gewijzigd) ondergingen eene nadere wijziging (zie Ind. St. 1911 n°. 529).

IV. INSTELLINGEN VAN LIEFDADIGHEID, UITKEERINGS- EN SPAARFONDSEN.

Over weezenverpleging en armenverzorging, over liefdadigheids- of daaraan verwante vereenigingen, zoomede over het particulier spaarbankwezen zijn de voor dit verslag ontvangen opgaven bijeengebracht in bijlage S.

V. BURGERLIJKE GENEESKUNDIGE DIENST.

Voor de burgerlijke geneeskundige indeeling van Java en Madoera zie men bijlage KK van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië van 1912.

Door den inspecteur, sous-chef van den dienst werd het in Januari 1912 te Hongkong gehouden congres van de Far Eastern Association of tropical medicine bijgewoond.

Bij Ord. van 26 Juli 1911 (Ind. St. n°. 435) is bepaald, dat aan vreemde geneeskundigen, die in hun eigen land bevoegd zijn tot uitoefening van de genees-, heel- en verloskunde, voor zoolang zij in dienst zijn van een in Nederlandsch-Indië arbeidend zendingsgenootschap, vergunning kan worden verleend tot uitoefening van de geneeskunst, doch uitsluitend in zendingshospitalen en onder de inlandsche bevolking der landstreek, waarin zij als zendeling-arts werkzaam zijn.

Personeel. Voor opgaven omtrent het bij het einde van 1911 in Nederlandsch-Indië toegelaten (al dan niet aan 's lands dienst verbonden) genees-, heel-, verlos-, tandheelkundig en pharmaceutisch personeel zij verwezen naar tabel I van bijlage T.

Bij Gouv. Bt. 11 Nov. 1911 n°. 6 (Jav. Ct. n°. 92) is eene wijziging gebracht in de standplaatsen van de adjunct-inspecteurs van den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Ziekten-wetgeving. De aansluiting van Nederlandsch-Indië bij de in December 1903 te Parijs gesloten internationale sanitaire overeenkomst — vgl. K. V. 1908, kol. 175 — is opgezegd, in verband met de moeielijkheden, welke de toepassing van sommige bepalingen dier conventie op dat gebied, tengevolge van zijne geographische ligging en de aldaar heerschende eigenaardige maatschappelijke toestanden, oplevert.

De in Ind. St. 1911 n°. 277 opgenomen quarantaine-ordonnantie is in dier voege gewijzigd, dat de verplichting om zich te voorzien van een gezondheidsboek [1]) wordt beperkt tot de gezagvoerders van buitenlandsche en op Nederlandsch-Indische zeebrieven of jaarpassen varende schepen (Ind. St. 1911 n°. 669, juncto 1912 n°. 142), terwijl de epidemie-ordonnantie (Ind. St. 1911 n°. 299) is aangevuld met eene bepaling omtrent de ontratting van gebouwen en vaartuigen (Ind. St. 1911 n°. 394) [2]). De bepalingen nopens de uitoefening van de bij eerstgemelde ordonnantie aan de havenartsen opgedragen functiën (Ind. St. 1911 n°. 303) zijn, voor zooveel Soerabaja betreft, tijdelijk buiten werking gesteld (Ind. St. 1911 n°. 528) [3]).

De quarantaine-inrichting op de eilanden Onrust en Kuiper [4]) is, ingevolge Gouv. Bt. 22 Nov. 1911 n°. 51, gesteld onder toezicht van den havenarts te Tandjoengpriok, terwijl bij dezelfde gelegenheid gelden zijn toegestaan voor de aanstelling en bezoldiging van tijdelijk personeel bij die inrichting.

Het in Ind. St. 1911 n°. 334 opgenomen voorschrift nopens de observatie der van de bedevaart naar Mekka 1911/1912 terugkeerende pelgrims (zie K. V. 1911, kol. 148) is bij Ord. van 7 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 175), met ingang van 15 Maart d. a. v., buiten werking gesteld.

Sedert ult. December 1910 zijn, hetzij voor het eerst, hetzij

[1]) Wat aangaat de datum waarop deze, volgens een door den directeur van onderwijs en eeredienst vastgesteld model ingerichte gezondheidsboeken (Bijbl. Ind. St. nos. 7514 en 7624) verkrijgbaar gesteld zijn, zie men Ind. St. 1911 n°. 670, juncto 1912 n°. 143.

[2]) Voor verschillende in hoofdzaak met betrekking tot de uitvoering van de quarantaine- en epidemie-ordonnantiën getroffen maatregelen zie men Bijbl. Ind. St. nos. 7406, 7407, 7454, 7473, 7475, 7493, 7548, 7550, 7592, 7593 en 7595.

[3]) In December 1911 zijn, op tijdelijken voet, voor de havens Soerabaja en Tandjoengpriok havenartsen in dienst gesteld.

[4]) Omtrent den bouw van dit en de overige voor de havens der eerste klasse op te richten quarantaine-stations zie men hoofdst. L, afd. I.

bij vernieuwing, besmet verklaard wegens *pest:* Auckland (Nieuw-Zeeland), Bangkok (Siam), Bouchir (Perzië), Djeddah (Arabië), Smyrna (Klein-Azië), eenige havens in Britsch-Indië en China, zoomede de in Nederlandsch-Indië gelegen hoofdplaatsen Kediri en Soerabaja, de afdeelingshoofdplaats Toeloengagoeng (Kediri) en enkele districten in de residentie Madioen en in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean (zie hierna); wegens *cholera:* eenige havens in Italië, Constantinopel en Saloniki (Turkije), Triest (Oostenrijk), Rostow (Rusland), Amoy en Hoihow (China), de westkust van Arabië van Kunfudda tot Mokka en Djeddah, Bangkok (Siam), Calcutta en Madras (Britsch-Indië), Mahamerah (Perzië), het eiland Perim (Afrika), benevens verschillende plaatsen en districten in Nederlandsch-Indië (zie hierna), en wegens *pokken:* Mulmein en Rangoon (Britsch-Indië) en onderscheidene plaatsen en landstreken in Nederlandsch-Indië.

Algemeene gezondheidstoestand. Ten einde een beter overzicht te verkrijgen van den algemeenen gezondheidstoestand is een aanvang gemaakt met de inrichting van eene wekelijksche sterftestatistiek, onderdistrictsgewijze over Java, Madoera, Bali en Lombok. Hoewel eerst gaandeweg juiste gegevens kunnen worden verwacht, hebben de van enkele streken verkregen cijfers reeds getoond waarde te bezitten. Zoo is door deze statistiek de aandacht van den inspecteur van West-Java gevestigd op de schrikbarend hooge sterftecijfers in verschillende gedeelten van de hoofdplaats Batavia. Als uitvloeisel daarvan is een speciale dienst belast met het onderzoek naar die doodsoorzaken en de mogelijkheid om ze te bestrijden [1]). Ook vormden deze cijfers tijdens de pestepidemie in de afdeeling Malang een goed controle-middel om de juistheid na te gaan van de mate der morbiditeit aan pest, zooals die door een onafhankelijk werkenden inlichtingsdienst was gerapporteerd. Het veelomvattend werk was bij het einde van 1911 het verst gevorderd in West-Java. In Oost-Java is de organisatie in werking getreden op 1 Januari 1912 en in Midden-Java op 1 Februari, behalve in de residentie Banjoemas, waar ze nog op eenige moeielijkheden stuit.

Aangaande den algemeenen gezondheidstoestand gedurende 1911 zij nog het navolgende vermeld.

Febris typhoidea blijkt meer en meer eene in Nederlandsch-Indië algemeen verbreide ziekte, welke door haar dikwerf goedaardig verloop en door het over het algemeen weinig typische ziektebeeld vaak wordt miskend. De ziekte kwam over geheel Java voor, zoowel langs de kust als in het gebergte, o. a. veelvuldig te Malang.

Dysenterie (zoowel amoeben- als bacillaire) kwam voor in West- en Midden-Java, vooral in de bergstreken van Soerakarta (afd. Bojolali) — waar eene methodische bestrijding werd toegepast —, in Djokjakarta, Kedoe (afd. Temanggoeng), Banjoemas (afd. Bandjarnegara), zoomede langs de noordkust. Over geheel Sumatra kwam de ziekte in beide vormen sporadisch voor. In Deli werd zij door Javaansche en Chineesche immigranten ingevoerd.

Moeraskoortsen schijnen in mindere mate te zijn voorgekomen dan in 1910. De pernicieuse, een spoedigen dood veroorzakende en met zwartwaterkoorts gepaard gaande vormen werden vooral langs de kusten van Java aangetroffen. Ook uit Tandjoengpinang (Riouw) werden meermalen kwaadaardige gevallen gerapporteerd. Op Sumatra — met uitzondering van Palembang — had de ziekte veelal een goedaardig verloop. Ook in 1911 werd het goedkoop en gemakkelijk beschikbaar stellen van chinine zooveel mogelijk bevorderd. Waar de ziekte een epidemisch karakter krijgt, wordt aan de bevolking kosteloos chinine verstrekt. Overigens tracht men op plaatsen, waar de malaria veel slachtoffers eischt, door verbeterde afwatering (te Batavia, Semarang en Japara) aan het euvel tegemoet te komen. Naar de geographische verspreiding van de ziekte, wat intensiteit en vorm aangaat, wordt door de inspecteurs van Oost- en West-Java in hunne ressorten een onderzoek ingesteld.

[1]) Tot dat doel zijn gelden beschikbaar gesteld bij Gouv. Bt. 3 Mei 1912 n°. 6.

Pokken kwamen over den geheelen Archipel sporadisch voor. Bij het einde van het verslagjaar trad de ziekte op in de kampongs Banjoesangka, Sepoeloe en Bangkalan van het eiland Madoera. Onder de 247 gevallen waren er 52 met doodelijken afloop. In geringe mate heerschte de ziekte in het onderdistrict Slogokimo (Soerakarta). Men was deze epidemiëen spoedig meester. Berichten uit de Bataklanden doen vermoeden, dat zich aldaar in 1911 eene uitgebreide epidemie heeft voorgedaan. Verder kwamen pokken epidemisch voor in de onderafdeeling Palopo (Celebes), in de afdeeling Padang Sidimpoean (Tapanoeli) en in de landstreek boven Koealoe en Marlan (afd. Asahan, res. Oostkust van Sumatra).

De hieronder volgende opgaaf bevat, voor zoover gegevens zijn ontvangen, een overzicht van de in 1911 door Europeesche en inlandsche geneeskundigen behandelde gevallen van pokken.

Gewesten.	Aantal zieken		
	op 1 Januari 1911.	bijgekomen in 1911.	overleden in 1911.
Java en Madoera.			
Batavia	1	537	onbekend.
Preanger-Regentschappen	15	509	onbekend.
Cheribon	—	3	onbekend.
Semarang	onbekend.	513	56
Kedoe	15	722	24
Madioen	5	onbekend.	onbekend.
Kediri	—	onbekend.	onbekend.
Totalen Java en Madoera	36	2284	80
Buitenbezittingen.			
Lampongsche districten	—	1	—
Oostkust van Sumatra	—	365	101
Riouw en onderhoorigheden	—	65	14
Billiton	—	1	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	38	10
Totalen voor de buitenbezittingen	—	470	125
Totalen voor Java en Madoera	36	2284	80
Totalen-generaal	36	2754	205

Mazelen kwamen sporadisch voor o. a. in de Lampongsche districten, ter Sumatra's Oostkust en in Bima (Celebes en onderhoorigheden).

Beri-beri werd gerapporteerd uit Banjoewangi (Besoeki) en Buitenzorg en kwam tevens in meerdere of mindere mate voor o. a. onder de gevangenen en de contractkoelies in bijna alle deelen der buitenbezittingen. Op Billiton vertoonde de ziekte zich slechts zeer sporadisch. Op Banka deden zich bij eene gemiddelde sterkte van 24 438 mijnwerkers, slechts 823

gevallen voor (1260 gevallen bij eene gemiddelde sterkte van 22 039 mijnwerkers in 1910).

Meningitis cerebrospinalis kwam voor in Deli, waar de ziekte door Chineesche immigranten werd ingevoerd. Van de 43 lijders, die onder observatie kwamen, overleden er 41. Ook onder de gevangenen te Makasser vertoonde de ziekte zich.

De in 1909 waarschijnlijk door Mekkagangers te Djambi ingevoerde *cholera* bereikte in 1911 als meest oostelijk punt Banda Neira. Van uit de havenplaatsen ter noordkust van Java verspreidde de ziekte zich eerst langs de kust om daarna dieper landwaarts in te dringen. Zoo moesten in Juli 1911 enkele gedeelten van de afdeeling Klaten der residentie Soerakarta wegens cholera besmet worden verklaard, welke maatregel in den loop van dat jaar nog werd toegepast ten aanzien van Makasser, verschillende havens van Borneo, Celebes en de Kleine Soenda-eilanden, Ternate, Ambon, Saparoea en Banda Neira. In de residentie Banjoemas kwam de ziekte voor in de noordelijke afdeelingen Banjoemas en Poerbalingga, welke geïnfecteerd schijnen te zijn van uit de in 1910 besmette havenplaatsen Tegal en Pekalongan. Door streng toegepaste quarantaine-maatregelen en aanhoudende zorg voor eene goede drinkwatervoorziening, werd de ziekte zooveel mogelijk bestreden, terwijl zij bovendien werd tegengegaan door eene algemeene vaccinatie van de bevolking met het door het instituut-PASTEUR geleverde cholera-vaccin, aan welke kunstbewerking men zich meestal gewillig onderwierp. Ook door desinfectie van waterputten werden dikwerf gunstige resultaten verkregen. De hieronder volgende staat geeft, voor zoover daaromtrent opgaven ontvangen werden, een overzicht van het aantal aangetasten in verschillende gewesten, zoomede van het aantal aan de ziekte overleden personen.

GEWESTEN.	Aangetast.	Overleden.
Bantam	512	onbekend.
Batavia	1 345	1 115
Preanger-Regentschappen . . .	1 770	849
Cheribon	938	52
Semarang	4 055	3 379
Kedoe	414	240
Madioen	1 453	915
Kediri	onbekend.	389
Lampongsche districten . . .	onbekend.	374
Benkoelen	1	1
Oostkust van Sumatra . . .	1 451	928
Riouw en onderhoorigheden . .	10	9
Palembang	1 536	1 011
Banka en onderhoorigheden . .	1	onbekend.
Billiton	3	2
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	onbekend.	764
Menado	onbekend.	408

Pest. De sedert April 1911 in de afdeeling Malang der residentie Pasoeroean heerschende pest bleef in hoofdzaak binnen die afdeeling gelocaliseerd. Het aantal gevallen bedroeg 1855, met eene sterfte van 80 %. De sterkst aangetaste districten waren Penanggoengan en Karanglo, aan de westeren zuider-helling van het Ardjoeno-gebergte. Verder deden zich gevallen voor te Soerabaja (25), Kediri (133), Madioen (38) en ter afdeelingshoofdplaats Toeloengagoeng (Kediri) (48), met onderscheidenlijk 18, 133, 37 en 46 sterfgevallen. Een enkel op zichzelf staand geval werd geconstateerd te Poendjantrik in de nabijheid van de hoofdplaats Pasoeroean, één te Sitoebondo en één van uit Malang geïmporteerd geval te Bodjonegoro (Rembang). Ter bestrijding van de ziekte werden verschillende maatregelen genomen, bestaande in evacuatie, verdelging van ratten, controle op het vervoer uit besmette streken en woningverbetering, tot welk laatste doel te Soerabaja ook van particuliere zijde fondsen bijeengebracht werden. Door een voortgezet wetenschappelijk onderzoek en het nauwkeurig verzamelen van epidemologische gegevens worden tevens de voorwaarden nagegaan waaronder de pest zich op Java kan uitbreiden, met het doel de verdere bestrijding ook op de uitkomsten van dit onderzoek te kunnen baseeren.

Geneeskundige gouvernementspraktijk. Eene statistiek hiervan is opgenomen in tabel III A van bijlage T.

Bij Gouv. Btn. 14 Maart 1912 n°. 34 (Jav. Ct. n°. 22) en 9 Maart 1912 n°. 16 (Ind. St. n°. 236) is aanspraak op vrije geneeskundige behandeling en kostelooze verstrekking van geneesmiddelen verleend respectievelijk aan het in tijdelijken dienst zijnde personeel bij den post-, telegraaf- en telefoondienst en aan de leerlingen van de landbouwschool en van de cultuurschool te Buitenzorg, terwijl ten aanzien van deze laatsten tevens eene regeling is getroffen aangaande hunne eventueele opneming in militaire ziekeninrichtingen.

Bij Gouv. Bt. 24 Mei 1912 n°. 21 is de chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst bevoegd verklaard om, naar gelang van de behoefte, de plaatsen aan te wijzen waar door de gouvernements-geneeskundigen en de van regeeringswege met de waarneming van den burgerlijken geneeskundigen dienst belaste particuliere geneesheeren ten behoeve van de inlandsche bevolking kosteloos poliklinieken zullen worden gehouden.

Geneeskundig staatstoezicht. Zoowel door den waarnemenden hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst als door de overige inspecteerende ambtenaren bij dien dienst werden reizen gemaakt voor het doen van onderzoekingen, het houden van besprekingen en het treffen van maatregelen ten aanzien van verschillende op dit onderwerp betrekking hebbende aangelegenheden.

Bij Ord. van 26 Aug. 1911 (Ind. St. n°. 484) zijn verbodsbepalingen vastgesteld ten aanzien van den invoer, enz. van cocaine, eucaine en dergelijke stoffen, welke als surrogaat van morphine worden aangewend, terwijl bij ordonnantie van denzelfden datum (Ind. St. n°. 485) nieuwe voorschriften zijn verstrekt omtrent den invoer, enz. van opium en andere stoffen voor geneeskundig gebruik [1]). Aangaande den uitvoer van soortgelijke artikelen zijn verbodsbepalingen opgenomen in Ind. St. 1911 nos. 486 en 574.

Inlandsche artsen. Bij de school tot opleiding van inlandsche artsen begon het schooljaar 1910/1911 met 74 leerlingen in de voorbereidende en 97 leerlingen in de geneeskundige afdeeling. De laagste klasse telde 31 leerlingen. Tengevolge van verschillende mutatiën, waaromtrent verwezen wordt naar tabel II*A* van bijlage T, bedroeg het aantal leerlingen bij het einde van het schooljaar 142. Aan het in Augustus 1911 afgenomen eindexamen voldeden 7 leerlingen [2]).

De kosten van de school bedroegen gedurende 1911 f 71 475 (voorloopige opgaaf), tegen f 98 871 in 1910, waaronder f 35 053 (in 1910 f 34 040) wegens toelagen aan de leerlingen.

Gedurende 1911 ontvielen 26 inlandsche geneeskundigen aan 's lands dienst, terwijl het aantal door de school afgeleverde inlandsche artsen 15 bedroeg, van wie 2 nà het in Februari 1911 afgenomen herexamen.

Voor het onderwijs in ziekenverpleging is voor het schooljaar 1911/1912 wederom eene som van f 50 's maands beschikbaar gesteld.

De in Februari 1911, met betrekking tot de eventueele oprichting van eene tweede artsenschool ingestelde commissie (zie K. V. 1911, kol. 153) heeft haar rapport ingediend en is in verband daarmede ontbonden.

[1]) In November 1911 (Bijbl. Ind. St. n°. 7549) is door den directeur van onderwijs en eeredienst een model vastgesteld van het door apothekers aan te houden register van de restant voorraden der hierbedoelde artikelen.

[2]) Met het oog op den langen duur van deze examens, is het eindexamen van den cursus 1911—1912, bij wijze van proef, in twee gedeelten gesplitst (Gouv. Bt. 30 Jan 1912 n°. 24).

Inlandsche vroedvrouwen. Tabel IV van bijlage T bevat eene opgaaf van het aantal en den afloop van de verlossingen gedurende 1911 verricht door inlandsche vroedvrouwen, die onderstand van gouvernementswege genieten.

Het aantal inlandsche vroedvrouwen, die hare opleiding bij Europeesche geneesheeren hadden genoten, bedroeg bij het einde van 1911 18 (vgl. overigens tabel I van bijlage T).

Vaccine en andere inentingen. Voor de verdeeling van de gewesten buiten Java en Madoera in vaccinedistricten [1]) zie men bijlage JJ van deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië van 1912.

Tabel VII, sub A, van bijlage T toont den omvang aan van de verrichtingen der inlandsche vaccinateurs over de laatste vijf jaren.

Bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1912 n°. 91 (Ind. St. n°. 115) is de tijdelijke uitbreiding van de formatie van het inlandsch personeel bij de landskoepokinrichting te Weltevreden en het daarbij behoorend Instituut-PASTEUR (zie K. V. 1911, kol. 154) bestendigd [2]). Cijfer-opgaven ten aanzien van de in 1911 bij deze instellingen verrichte werkzaamheden vindt men in de tabellen VII*B* en VIII van bijlage T.

Wat aangaat de gratis verstrekking van cholera-vaccin ten behoeve van militairen van land- en zeemacht zie men Bijbl. Ind. St. n°. 7502.

Geneeskundig laboratorium en cursus voor tropische ziekten. Zooals gewoonlijk werden ten behoeve van den burgerlijken en den militairen geneeskundigen dienst onderzoekingen verricht van diagnostischen aard.

In overleg met den chef van den militairen geneeskundigen dienst, werd in het geneeskundig laboratorium de gelegenheid gegeven om, onder leiding van den directeur dier inrichting, eene proef te nemen met de behandeling van lijders aan syphilis met salvarsan, onder controle van de Wassermannsche reactie, voor welk onderzoek een speciale officier van gezondheid werd aangewezen.

Er werden drie driemaandelijksche cursussen in tropische ziekten gegeven, waaraan door 2 burgergeneeskundigen en een 12-tal officieren van gezondheid van land- en zeemacht werd deelgenomen [3]).

Tabel III, sub B, van bijlage T bevat eene opgaaf van lijders, behandeld in de voor den cursus in tropische ziekten bestemde afdeeling van het militair hospitaal te Weltevreden.

Ziekengestichten en fondsen. Tabel I van bijlage T bevat eene gewestelijke statistiek van de op ult. 1911 bestaande gouvernements- en particuliere ziekeninrichtingen en de tabellen III*A* en V opgaven over 1911 nopens de uitkomsten van de verpleging in de gezamenlijke gouvernements ziekeninrichtingen en in twee zendingshospitalen, zoomede in de zes groote burgerlijke ziekengestichten, namelijk de stadsverbanden te Batavia, Soerabaja en Semarang, het hulpstadsverband te laatstgenoemder plaatse, zoomede de Chineesche hospitalen te Batavia en Semarang [4]).

1) In November 1911 is door den waarnemenden hoofdinspecteur, chef van den burgerlijken geneeskundigen dienst voor Java en Madoera eene nieuwe verdeeling vastgesteld.

Met de verbetering van de vaccine-organisatie in de buitenbezittingen is een aanvang gemaakt. De landskoepokinrichting te Weltevreden heeft voldoende capaciteit om aan de vraag voor animale vaccine voor geheel Nederlandsch-Indië te kunnen voldoen.

2) Eene nieuwe tijdelijke uitbreiding van dit personeel kwam tot stand bij Gouv. Bt. 28 Sept. 1911 n°. 17.

3) Bij Gouv. Bt. 17 Juli 1911 n°. 9 (Ind. St. n°. 421) is de verplichting tot het bijwonen van deze cursussen voor inlandsche artsen en voor tijdelijke Europeesche officieren van gezondheid opgeheven.

4) Beide hospitalen, zoomede het Semaroong-gesticht te Soerabaja zijn met ingang van 1 Januari 1912 opgeheven. Laatstgenoemd gesticht en het Chineesche hospitaal te Batavia worden als landsinrichtingen in stand gehouden, onder de namen „Leprozengesticht Semaroong" en „Hulpstadsverband" (Ind. St. 1911 n°. 585).

Bij Gouv. Bt. 6 Aug. 1911 n°. 31 zijn regelen vastgesteld voor de opleiding van inlandsch verplegingspersoneel, terwijl bij dat van 16 Jan. 1912 n°. 98 (Ind. St. n°. 87) de betrekking van mantri-verpleger bij den burgerlijken geneeskundigen dienst is ingesteld.

De ten behoeve van de van bestuurswege op het eiland Po Amat (Atjeh en onderhoorigheden) opgerichte leprozenkolonie tijdelijk beschikbaar gestelde fondsen zijn bij Gouv. Bt. 16 Jan. 1912 n°. 95 (Ind. St. n°. 97) definitief toegestaan.

De regelen voor de toekenning van subsidiën uit 's lands kas ten behoeve van particuliere inlandsche ziekenhuizen en hulpziekenhuizen (Ind. St. 1906 n°. 276) zijn bij Ordn. van 15 Aug. en 13 Dec. 1911 (Ind. St. nos. 472 en 654) gewijzigd en aangevuld.

Tabel XI van bijlage T bevat eene specificatie van de in het verslagjaar aan inrichtingen van ziekenverpleging uitgekeerde subsidiën.

De te Batavia gevestigde „Vereeniging voor ziekenverpleging" verpleegde in haar diaconessenhuis aldaar gedurende 1911 854 betalende en 194 niet-betalende patiënten, met respectievelijk 13 014 en 4218 verpleegdagen. Van de aan het diaconessenhuis verbonden polikliniek voor on- en minvermogenden maakten 1228 patiënten gebruik, aan wie 16 688 consulten verleend werden. In buitenverpleging werd hulp verleend aan 25 personen, en wel 14 etmaal- en 109 dagverplegingen. In het diaconessenhuis werden 321 operaties verricht. Voor ziekenverpleegster waren bij het einde van 1911 8 leerlingen in opleiding, terwijl in dat jaar aan 1 leerling het diploma werd uitgereikt. Van de 11 op dat tijdstip aanwezige inlandsche leerling-verpleegsters verwierven er 3 een diploma. In het diaconessenhuis waren, behalve de directrice en de dames voor de administratie en voor de huishouding, 9 Europeesche diaconessen werkzaam.

In de te Poerwadadi (Semarang) gevestigde inrichting van de vereeniging „Comité Pitoeloengan" werden gedurende 1911 1477 personen opgenomen en werden er 1321 ontslagen.

In de inrichting van het Leger des Heils voor zieke en behoeftige inlanders te Boegangan werden in 1911 2057 personen opgenomen en 2021 ontslagen.

Door de vereeniging „Soerabajasche Ziekenverpleging" werden gedurende 1911 in hare inrichting 478 patiënten verpleegd.

Krankzinnigenwezen. Ten aanzien van de verpleegsterkte in de krankzinnigengestichten te Buitenzorg en Lawang zij verwezen naar tabel VI van bijlage T.

De kosten van de beide gestichten bedroegen over 1911 f 614 565, namelijk wegens traktementen, enz. van het personeel f 204 667 en wegens kleeding, voeding, enz. [5]) van de patiënten f 409 898. De ontvangsten wegens verpleeggelden van betalende lijders beliepen f 91 855.

Zoowel bij het gesticht te Buitenzorg als bij dat te Lawang werden in 1911 o. a. nieuwe paviljoens opgericht.

In Januari 1911 (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7433) is door den directeur van onderwijs en eeredienst het aantal plaatsen vastgesteld voor de opneming van personen, die in bewaring gesteld worden.

Bij Gouv. Bt .25 Maart 1912 n°. 43 (Ind. St. n°. 254) is de formatie geregeld van het personeel voor het annexgesticht Soeko bij het krankzinnigengesticht te Lawang.

5) Voor enkele, met betrekking tot de voeding van lijders in de krankzinnigengestichten nieuw vastgestelde voorschriften zie men Ind. St. 1911 nos. 563 en 564.

VI. LOTERIJEN.

De voor 1910/1911 toegestane groote loterij van f 500 000 (zie K. V. 1911, kol. 158) speelde op tijd uit.

Voor het tijdvak 1 Juli t/m 31 October 1911 werden 10 kleine geldloterijen toegestaan, tot een gezamenlijk bedrag van f 100 000, waarvan de winsten bestemd waren voor de vereeniging „Probolinggosche fröbelschool" te Probolinggo, voor de oprichting van een kerkgebouw in elke der Roomsch-katholieke gemeenten te Djombang (Soerabaja) en Garoet (Preanger-Regentschappen), voor de restauratie van het gebouw en de completeering van den inventaris der fröbelschool te Tegal, voor de „Solosche fröbelschool" te Soerakarta, voor den bouw van eene Protestantsche kerk te Pati (Semarang), voor de oprichting en het onderhoud van inlandsche schoolgebouwen in IV Koto (Padangsche Bovenlanden), voor het „Batavia's schoolkleerenfonds" te Batavia, voor het neutraal militair tehuis te Djokjakarta en voor de vernieuwing van het gebouw der Protestantsche kerk te Menado, welke kleine loterijen eveneens alle op tijd uitspeelden.

Voor het tijdvak 1 November 1911 t/m 30 Juni 1912 werd één groote geldloterij van f 500 000 toegestaan, waarvan de winsten bestemd zijn voor het Roomsch-katholieke weeshuis te Semarang, de vereeniging „Studiefonds Midden-Java" aldaar, de vereeniging „Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen van goeden aanleg" te Batavia, de vereeniging „Victoria Louisa Kliniek" te Blitar (Kediri) en het Protestantsche weeshuis te Semarang.

L.

I. WATERSTAAT EN BURGERLIJKE OPENBARE WERKEN.

Ingevolge de bij Gouv. Btn. 16 Sept. 1911 n°. 47 en 16 Febr. 1912 n°. 21 verleende machtiging zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, 2 nieuwe technische afdeelingen bij het departement der burgerlijke openbare werken ingesteld, respectievelijk voor havenaangelegenheden en voor bruggen en wegen. Voorts zijn de chefs der waterstaatsafdeelingen op Java en Madoera ontheven van hunne bemoeienis met de irrigatie-afdeelingen, met de meeste der groote irrigatie- en afwateringswerken en met de havens te Soerabaja, Semarang, Tandjoengpriok en Batavia, zoomede met die gelegen in de gewesten Pekalongan en Cheribon, welke bemoeienis is overgebracht bij het departement. Mede is, krachtens de bij eerstgenoemd besluit verleende machtiging, met ingang van 15 Februari 1912, de 3de waterstaatsafdeeling tijdelijk opgeheven en zijn de andere afdeelingen als gevolg daarvan uitgebreid.

§ 1. PERSONEEL; UITVOERING VAN WERKEN.

Personeel. Voor de numerieke opgaven omtrent het medio April 1912 in dienst zijnde technisch personeel, zoowel dat in vasten dienst als dat, hetwelk boven de formatie werd gevoerd, zie men tabel I van bijlage U.

De formatie van het technisch personeel van den waterstaatsdienst in Nederlandsch-Indië is uitgebreid met 1 hoofdingenieur en 2 ingenieurs. Voorts is een tweede bouwkundig ingenieur [1]) in dienst gesteld (Ind. St. 1911 n°. 677).

De in 1911 en 1912 voor den Indischen dienst, ter benoeming tot adspirant-ingenieur, uitgezonden personen met ingenieursdiploma zijn allen geplaatst. Onder hen bevinden er zich eenige die in het bezit van een buitenlandsch diploma voor civiel ingenieur zijn (verworven aan een der technische hoogescholen in Duitschland of aan het polytechnisch instituut, verbonden aan de universiteit te Kopenhagen). Tot hunne indienstneming is overgegaan wegens de geringe resultaten bij de aanwerving van Nederlandsche ingenieurs met een Delftsch diploma. Om dezelfde reden is uitzending uit Nederland voor den Indischen dienst verzocht van een zestal ingenieurs onder gunstiger financieele voorwaarden dan de gebruikelijke. Deze ingenieurs, van wie er reeds een viertal in Indië aangekomen en geplaatst zijn, moeten zich voor een tijdvak van 5 jaren verbinden en zijn speciaal voor de irrigatie in de buitenbezittingen bestemd. De regeling betreffende hunne indienststelling is vastgesteld bij K. B. 31 Maart 1911 n°. 52.

Gedurende 1911 waren 11 waterstaatsambtenaren met de functiën van landmeter belast.

Van de 37 geslaagden bij het in 1911 afgenomen opzichters-examen werden er 29 geplaatst; de overige 8 konden wegens gezondheidsredenen als anderszins nog niet in dienst gesteld worden.

Voorts werden benoemd de 3 in 1911 uit Nederland gezonden opzichters, terwijl bovendien tot medio April 1912 nog 4 personen werden aangesteld, die in vorige jaren het opzichtersdiploma hadden behaald, doch toen om verschillende redenen niet voor plaatsing in aanmerking kwamen.

Wegens gebrek aan benoembare candidaten kon een groot aantal plaatsen van adspirant-ingenieur en opzichter niet worden aangevuld.

De in 1910, in verband met de onvoldoende resultaten van de recruteering van Hollandsche opzichters met een diploma voor opzichter bij den Rijkswaterstaat, aangevangen proef met het in dienst stellen van tijdelijke bouwkundige opzichters (een drietal) kan als geslaagd worden beschouwd. Van het negental dergelijke tijdelijke ambtenaren, die sedert ter beschikking van de Indische Regeering werden gesteld, waren er op medio April 1912 reeds 5 aangekomen en geplaatst.

De regeling van de bezoldigingen van de adspirant-ingenieurs en ingenieurs bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken (Ind. St. 1907 n°. 233, juncto 1910 n°. 150) onderging eene aanvulling bij Gouv. Bt. 25 Jan. 1912 n°. 61 (Ind. St. n°. 146).

Bij Gouv. Bt. 22 Maart 1912 n°. 2 (Ind. St. n°. 247) is het technisch personeel bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken beneden den rang van ingenieur gereorganiseerd.

Uitvoering van werken. Volgens de boekingen ten dienste van de begrooting voor 1911 is in dat jaar aan civiele landswerken ten koste gelegd wegens gewoon onderhoud en herstelling f 3 332 510 en wegens vernieuwing en nieuwe werken f 13 369 076. Die boekingen omvatten evenwel niet het geldswaardig bedrag van de verbruikte materialen uit 's lands voorraad. De waarde dier verstrekkingen is alleen vermeld met betrekking tot de vernieuwingen en nieuwe werken, waardoor het bedrag van f 13 369 076 stijgt tot f 13 956 499; vgl. daaromtrent de gespecificeerde opgaven in tabel II van bijlage U.

Waar zulks doenlijk bleek is, evenals in vorige jaren, bij de uitvoering van werken partij getrokken van de werkkrachten van veroordeelden tot dwangarbeid en van politioneel gestraften. Ingevolge Ind. St. 1906 n°. 257 wordt de geldswaarde, welke die arbeid vertegenwoordigd heeft, met het departement van justitie geregulariseerd.

In het afgeloopen jaar werden geen nieuwe werken bij contract van openbare aanbesteding uitgevoerd.

§ 2. BIJZONDERHEDEN NOPENS DE VERSCHILLENDE CATEGORIEEN VAN WERKEN.

Gebouwen. In het in § 1 vermeld totaal van f 13 956 499 is begrepen een bedrag van f 4 665 699, hetwelk in 1911, met inbegrip van het geldswaardig bedrag aan materialen uit 's lands voorraad, is verwerkt voor gebouwen (vernieuwingen en nieuwe werken). Eene splitsing naar gelang van de bestemming der gebouwen (woningen, bureaux, schoolgebouwen, gevangenissen, hospitalen, enz.) is opgenomen in tabel II van bijlage U.

Opruiming van rivierhindernissen. In het verslagjaar werd voor het opruimen van hindernissen in de Ketahoenrivier (Benkoelen) en voor het doen van dergelijke opruimin-

[1]) De titel dezer ambtenaren is bij de regeling in Ind. St. 1912 n°. 246 (zie hoofdst. N) veranderd in ingenieur voor de gouvernementsgebouwen.

gen in de residentie Oostkust van Sumatra respectievelijk f 5000 en f 25 000 toegestaan, waarvan f 4658 en f 8684 werd verwerkt.

Aan de verbetering van het vaarwater in de Barito-rivier (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) werd in 1911 nog een bedrag van f 553 uitgegeven. Het opruimen van rivierhindernissen in de Boven-Mahakam-rivier, voor de voortzetting waarvan in het verslagjaar f 25 000 was beschikbaar gesteld, bleef onderhanden. Van dit laatste bedrag werd f 5581 verwerkt.

Wegen en bruggen. Voor het aanleggen van nieuwe en het verbeteren van bestaande wegen, zoomede voor het bouwen of vernieuwen van bruggen en duikers (dus zonder het aan onderhoud of herstelling ten koste gelegde) is in 1911 van landswege uitgegeven f 2 983 859, waarvan f 1 930 779 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling; vgl. de gewestelijke splitsing in tabel II van bijlage U.

De hieronder volgende tabel bevat een overzicht van hetgeen aan opneming, verbetering of aanleg van wegen in de buitenbezittingen in 1911 is ten koste gelegd.

GEWEST.	WEGEN.	Verwerkt bedrag.	TOELICHTINGEN.
Padangsche Bovenlanden.	Loeboekbangkoeng-Koto Baharoe	f 50 905	Aanleg.
	Midden-Sumatra-weg . . .	67 861	Hieronder f 22 863 voor opnemingen.
	Rau-Moearosipongi	30 737	Verbetering.
	Panti-Koeboerandoea . . .	399	Id.
	Rau-Loeboekarau.	988	Id.
Padangsche Benedenlanden.	Taloekniboeng-Boengoes . .	11 569	Aanleg.
Tapanoeli.	Weg naar het Toba-meer in de Dairilanden . . .	13 591	Aanleg.
	Torpengolat-Tanahbatoe (deel van den weg Natal-Mandailing)	15 110	
	Sibolga-Taroetoeng	130 488	Hieronder f 13 017 voor opnemingen.
	Rau-Moearosipongi	8 667	Dit werk is in Augustus voltooid.
Djambi.	Moearotembesi-Moearoboengo	8 636	Uitsluitend voor opnemingen.
Atjeh en onderhoorigheden.	Gajo-weg	434 428	Aanleg.
	Laubalang-Koetatjane . . .	91 193	Id.
	Langsar-Lokop.	5 677	Opnemingen.
Benkoelen.	Kroë-Lima	30 375	Id.
	Lais-Ketahoen	57 914	Verbetering.
	Tabahrenah-Moearo Aman .	154 803	Hieronder f 53 694 voor onderhoud en f 20 172 voor opnemingen.
Palembang.	Troesanbadak-Talang Anak-ajer	122 544	Verbetering.
	Omlegging bij Soegiwaras .	3 343	Opnemingen.
Oostkust van Sumatra.	Sembahé-Tongkoh	3 656	Maken van kunstwerken. Voor het onderhoud van den weg is uitgegeven f 26 087.
	Tratahboeloeh-Si Malinjang.	77 681	Aanleg.
	Si Malinjang-Moeara Lemboe	9 481	Opnemingen.
	Bindjai-Bandarkalipah . .	7 286	Verbetering.
	Koeala-Laubalang	201 369	Voor het maken van kunstwerken in dezen weg f 28 117.
	Tebingtinggi-Pematang Siantar.	125 414	Verbetering.
	Kisaran-Tandjoengbalai . .	7 378	Id.
	Wegen ter hoofdplaats Bagan Si Api Api	36 316	Id.
Banka.	Soengailiat-Kajoearang . .	10 219	Id.
Menado.	Wegen ter hoofdplaats Menado.	728	Voltooid.

Bevloeiings- en afwateringswerken. De gedurende 1911 gedane uitgaven voor onderhoud, opnemingen, debietmetingen, enz. ten behoeve van de gestaakte bevloeiings- en afwateringswerken in de Solo-vallei (residentiën Rembang en Soerabaja) bedroegen f 33 424, waardoor het totaal van het verwerkte bedrag van f 17 860 427 (verbeterde opgaaf) op ult. 1910, bij het einde van 1911 was geklommen tot f 17 893 851. De uitgaven voor opnemingen, enz., ad f 16 258, hadden weder grootendeels betrekking op metingen en waarnemingen in het belang van verschillende kleine verbeteringsplannen, die slechts zijdelings in verband staan met de eigenlijke Solo-vallei-werken.

Met de opruiming der van de gestaakte werken afkomstige voorraden werd geregeld voortgegaan. De tichelwerken en excavateurs werden in het verslagjaar aan particulieren verkocht, aangezien daarvan, ook voor andere gouvernementsdiensten, geen nut was te trekken. Het werkspoor van Babat tot Doerek bleef nog behouden; het onderhoud daarvan werd echter tot een minimum beperkt. Aan verkochte materialen, enz. was op ult. 1911 een bedrag van f 2 501 366 ontvangen.

Voor het jaar 1911 waren fondsen beschikbaar gesteld voor de voortzetting van een 16-tal vóór of in 1910 begonnen, benevens voor het aanvangen van een tweetal nieuwe groote bevloeiings- of afwateringswerken. Van het daarvoor geraamde bedrag van f 2 675 000 is f 1 919 000, of 72 %, verwerkt, tegen 78 % van het geraamde bedrag in 1910. De betrekkelijk geringe voortgang in de uitvoering van de groote irrigatiewerken moet voor een deel worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat een belangrijk deel van het beschikbare technische personeel voor de irrigatiewerken van geringen omvang moest worden gebezigd. Men vergelijke voorts de toelichtingen in tabel III*A* van bijlage U, waarin tevens eenige aanteekeningen zijn opgenomen omtrent de in 1911 met de verschillende werken gemaakte vorderingen.

Voor het verbeteren van bestaande bevloeiingswerken of het aanleggen van nieuwe werken van geringen omvang, waarvoor bij de begrooting van 1911 f 1 350 000 was toegestaan, is in dat jaar f 1 975 897 uitgegeven, en wel ten behoeve van een 136-tal werken op Java en Madoera (waarvan 85 in uitvoering bij de irrigatie-afdeelingen) en een vijftal in de buitenbezittingen, die geacht worden te zullen bijdragen tot de economische ontwikkeling. Tot de eerstbedoelde categorie behooren ook onderdeelen van de volgende werken van meer beteekenis: de Goeng- en Koemisik-werken in de afdeeling Tegal der residentie Pekalongan, de Bodri-werken in de afdeeling Kendal der residentie Semarang en de Sidoardjo-werken in de residentie Soerabaja. Voorts is onder de genoemde som van f 1 975 897 een bedrag van f 91 099 begrepen, uitgegeven voor een 18-tal kleine werken, welke strekken tot verbetering of uitbreiding van reeds voltooide en in gebruik zijnde groote irrigatie- en afwateringswerken alsmede voor de verbetering van rivieren en andere waterloopen, voor zoover die naar hun aard niet ten laste van de zoogenaamde hulpverschaffingsfondsen konden worden gebracht. Voor eene specificatie van de verwerkte bedragen wordt verwezen naar tabel IV*A* van bijlage U.

Voor opnemingen en projectwerk ten dienste van groote zoowel als van kleine irrigatieplannen, waarvoor bij de begrooting van 1911 gerekend was op f 200 000, is, blijkens de tabellen III*A*, III*B* en IV*B* van de meergenoemde bijlage, uitgegeven f 302 062. Deze belangrijke overschrijding is veroorzaakt door de uitbreiding van de betreffende werkzaamheden, o. a. ook in de buitenbezittingen. Onder die bedragen zijn niet begrepen de kosten van opnemingen, enz. ten behoeve van de werken in Noord-Bantam, de Bandjar-Tjahjana-werken en de Waroedjajeng-Kertosono-werken, welke, evenals in vorige jaren, ten laste van de voor de uitvoering der betrokken werken beschikbaar gestelde fondsen werden gebracht.

Voor herstellingen van bestaande irrigatiewerken, waarvoor bij de begrooting gerekend was op f 85 000, is f 76 332 besteed, waaronder f 34 196 voor eene herstelling van den stuwdam in de Brantas-rivier bij Lengkong, welke in 1912, en mogelijk ook in 1913, voortgezet zal worden.

Rivier- en waterkeeringswerken, assaineeringen. De gemetselde steenglooiing op het door bandjirs aangetaste talud van de Tjiliwoeng in 's lands plantentuin nabij de brug n°. 9 te Buitenzorg kwam gereed, evenals de verhooging van de brug. In totaal werd f 5814 verwerkt.

De werken voor de verbetering van den wateraf- en aan-

voer in het oostelijk gedeelte der hoofdplaats Semarang en den aanleg van de spoelleiding Karangbidara werden in 1911 voltooid (toegestaan f 302 866, uitgegeven f 302 851).

Voor het maken van een riool Karangtoeri—Ambengan—Mlaten werd f 19 905 toegestaan, waarvan in 1911 f 5550 werd verwerkt. Voor de voortzetting van de verbetering van den wateraf- en aanvoer in het noordwestelijk gedeelte van Semarang werd in het begin van 1912 een bedrag van f 422 677 beschikbaar gesteld.

Met het verbreeden van de coupure Gambiran in de Porong-rivier (Soerabaja) — zie K. V. 1911, kol. 163 — werd voortgegaan; het werk kwam, op eenige kunstwerken na, gereed. Van het toegestaan bedrag van f 158 750 was op ult. 1911 f 130 672 verwerkt. Voor het verbeteren van den afvoer der Beneden-Porong-rivier, waarvoor in 1910 f 152 190 was toegestaan, werd tot ult. 1911 verwerkt f 100 794. Dit bedrag werd in hoofdzaak besteed voor het ophoogen en verbeteren van de dijken, alsmede voor het doen van pogingen om een der delta-armen af te sluiten, waarbij groote moeielijkheden werden ondervonden. Voor het maken van eene keersluis aan den mond van den Bangil-tak der Porong-rivier werd f 88 200 toegestaan en f 32 254 verwerkt. De fundeering kwam gereed.

Voor verschillende werken, dienende om den ongunstigen invloed te keeren van de vulcanische uitwerpselen van den Smeroe, die door de van dien vulkaan komende rivieren in de afdeeling Loemadjang der residentie Pasoeroean worden meegevoerd, werd voor 1911 f 33 340 toegestaan. Dit bedrag werd, in verband met een in het laatst van 1911 voorgekomen asch- en zandregen, welke bijzondere voorzieningen noodig maakte, met f 14 274 overschreden.

Voortgegaan werd met het maken van de strandverdediging ter bescherming van de hoofdplaats Padang (vgl. K. V. 1911, kol. 163). Op ult. 1911 was hieraan f 220 081 uitgegeven.

Voor het voortzetten van de opnemingen en het vervaardigen van ontwerpen in het belang van den wateraf- en toevoer van de hoofdplaats Padang en aangrenzende streken werd f 2364 besteed (toegestaan f 4200). Het eerste gedeelte dezer werken kwam tot uitvoering; van het daarvoor toegestaan bedrag van f 320 764 werd f 75 129 uitgegeven.

Voor eene vernieuwing van 200 M. beschoeiing langs het zeestrand te Oelee Lheue (Atjeh) werd f 6500 geautoriseerd; de werkzaamheden waren op het einde van 1911 nog niet afgeloopen (verwerkt f 6404). De vernieuwing van de oeververzoening langs den linkeroever van de Atjeh-rivier nabij het militair kampement (zie K. V. 1911, kol. 164) werd voltooid; de uitgaven bedroegen f 5722 (toegestaan f 6928). Voor het maken van eene permanente spoelwaterleiding te Singkel werd eene som van f 5859 uitgetrokken (verwerkt f 5274).

Voor de vernieuwing en den aanleg van gemetselde afvoergoten te Ternate werd f 2060 beschikbaar gesteld, welk bedrag ook werd uitgegeven.

Havens en reeden. Aan het hoofd van de bij het departement der burgerlijke openbare werken tijdelijk ingestelde nieuwe technische afdeeling „Havenwezen" (zie hiervóór) is de uit Nederland uitgezonden adviseur voor het havenbeheer in Nederlandsch-Indië geplaatst. Voorts is bij die afdeeling, bij wijze van tijdelijken maatregel, werkzaam gesteld de tijdelijke inspecteur bij den baggerdienst, tot welke betrekking de gouvernements-gecommitteerde bij de Droogdokmaatschappij „Tandjong Priok" is benoemd, wiens functiën thans worden uitgeoefend door den directeur van de haven van Tandjoengpriok.

Omtrent de belangrijkste werkzaamheden met betrekking tot verschillende havens verricht zij het navolgende vermeld.

Voor de haven van Tandjoengpriok zijn in het begin van 1912, bij wijze van tijdelijken maatregel, ingesteld de betrekking van directeur en eene commissie van bijstand in het belang van het beheer van die haven. In die commissie hebben, behalve de genoemde directeur als lid, tevens voorzitter, 3 ambtelijke en 4 niet-ambtelijke leden, onder wie een lid van den gemeenteraad van Batavia, zitting. Van de in K. V. 1911 (kol. 165) als nog niet voltooid vermelde werken op het haventerrein kwamen gereed het bouwen van een tweeden schroefpaalsteiger en het verbouwen van den bestaanden steiger voor het lossen van tin in de binnenhaven van het oosterboord (totale kosten f 30 682). Voorts werd eene sleephelling gemaakt (toegestaan f 12 500, verwerkt f 12 363) en werden eenige tijdelijke zoutloodsen gebouwd (toegestaan f 31 200, uitgegeven f 31 143). De voornaamste nog in uitvoering zijnde werken waren de bouw van een afsluitmuur om het douaneterrein (beschikbaar f 31 481, verwerkt f 15 721), de aanleg van een dubbel spoor aan het oosterboord (toegestaan f 34 200, verwerkt f 4831), het uitdiepen van de binnenhaven (verwerkt f 547 487) en het maken van 124 M. kaaimuur aan het zuidelijk gedeelte van het oosterboord der binnenhaven (verwerkt f 124 316). Voor de aanschaffing van eene krachtige sleepboot en twee ijzeren onderlossers werd f 150 000 toegestaan.

De haven van Cheribon en de vaargeul buiten de havenhoofden werden geregeld op diepte gehouden. In 205 werkdagen werd 108 852 M³. specie opgebaggerd, of gemiddeld 531 M³. per dag.

De sleephelling te Pekalongan kon nog niet worden voltooid; daaraan werd f 4286 verwerkt.

Ten aanzien van de fundeering der kaaimuren, de taludbekleedingen en de vloeren werd eenige wijziging gebracht in het met den aannemer van de werken voor de verbetering van de haventoestanden te Semarang aangegaan contract, waardoor de aannemingssom, ad f 2 000 000, verhoogd werd met f 9475, terwijl de tijd van oplevering van 2½ op 3½ jaar gebracht werd (vgl. K. V. 1910, kol. 170). In de haven werd eene belangrijke hoeveelheid baggerwerk verricht. De westelijke havendam kwam, dank zij de gunstige weersgesteldheid, over ± 145 M. gereed.

De permanente los- en laadsteiger te Banjoewangi werd voltooid; het daarvoor toegestaan bedrag van f 35 137 werd met f 1935 overschreden. Voor de verbetering van de haven werd f 18 954 toegestaan, welke som echter niet geheel kon worden besteed omdat de vele koortsgevallen onder de werklieden den geregelden voortgang van het werk belemmerden.

Aan het maken van nieuwe kaaimuren langs de Kalimas te Soerabaja, waarvoor in 1911 f 285 245 beschikbaar was gesteld, werd f 257 008 verwerkt. Het gewoon onderhoud van den dam van Oedjoeng Piring naar het Djamoean-rif vorderde eene uitgaaf van f 13 526, de jaarlijksche opnemingen van het Westgat en de bediening van de zelfregistreerende peilschalen f 4512 en het baggerwerk en het onderhoud van den baggermolen f 32 919. Ten behoeve van het maken van eene torpedoboot-haven bij het marine-etablissement werd ± 260 000 M³. grond gebaggerd, werden 291 betonpalen ingeheid en 290 M. betonpalen gesteld, terwijl 680 M. glooiing werd gelegd.

Het door den aannemer aan de nieuwe haven (zie K. V. 1911, kol. 165) verrichte werk bepaalde zich hoofdzakelijk tot het maken van perskaden, het ophoogen van het werkterrein, de bemaling en ontgraving van den tijdelijken dokput, waarin de dokken worden gemaakt, welke moeten dienen voor den bouw van de drijvende caissons voor de kademuren en den bouw van eene smederij en diverse loodsen. Met het baggeren voor de nieuwe haven is in 1912 een aanvang gemaakt.

De slibarbeid in het westervaarwater van Soerabaja werd door de *Barito*, de *Kwartel* en de *Loewoek* geregeld voortgezet. De *Ouady* werd weder gebruikt voor koraalaanvoer ter bevestiging van de stroomvangers en nadat deze taak was afgeloopen, eveneens gebezigd voor den slibarbeid. Ook het kabelschip *Telegraaf* heeft in Maart en April gedurende korten tijd meegeslibd. De *Loewoek* werd in Februari 1912 vervangen door een tweetal te Singapore aangebouwde overdekte motorsleepbootjes. In de kentering-maand April 1911 werd de drempel opgenomen door het opnemingsvaartuig *Havik*, waarbij bleek, dat de minste diepte in de vaargeul was toegenomen van 77 tot 79 d.M. onder Soerabaja havenvloedpeil. Daar tusschen de middelste gasboeien reeds eene diepte van 91.5 d.M. was verkregen, werd gedurende 6 maanden dit gedeelte niet door de slibschepen bewerkt. Bij de opneming in November d. a. v. bleek, dat de diepte in dit gedeelte was afgenomen tot 82 d.M., terwijl overal elders in de vaargeul minstens 83 d.M. werd aangetroffen. Na de opneming werd de baan der slibschepen weder tusschen de bedoelde gasboeien doorgeleid, waardoor ook daar ter plaatse de diepte weer is toegenomen en de vaargeul op ult. 1911 eene doorgaande diepte van meer dan 8 M. bij hoogsten water-

stand had verkregen. Uit de profielen werd opgemeten, dat tusschen de opnemingen in November 1910 en November 1911 de geulinhoud met 380 000 M³. was toegenomen. Onderstaande tabel geeft een overzicht over de jaren 1900 t/m 1911 van het aantal der schepen die, wegens hun grooten diepgang, den omweg rond Madoera moesten maken. Zooals uit die tabel blijkt bedroeg dat aantal in 1911 nog slechts 3.

MAAND.	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
Januari . . .	13	7	6	10	8	11	10	8	9	6	0	1
Februari . . .	9	11	13	14	15	11	12	11	12	6	4	0
Maart	5	10	19	16	10	3	9	13	9	5	0	2
April	4	8	6	12	11	7	7	10	12	8	0	0
Mei	4	3	4	8	4	5	7	12	5	2	1	0
Juni	4	11	9	9	6	6	14	15	4	2	2	0
Juli	5	8	19	10	7	8	8	14	8	5	2	0
Augustus . .	10	13	11	5	14	13	17	12	11	5	1	0
September . .	9	10	18	15	13	9	18	17	11	2	3	0
October . . .	9	13	13	18	8	14	18	18	8	1	0	0
November . .	10	9	11	8	9	9	6	8	6	2	0	0
December .	9	13	8	6	12	11	10	13	2	0	0	0
Totalen . .	91	116	137	131	117	107	136	151	97	44	13	3

Van het aantal der schepen van 6,3 M. en meer diepgang, die in de genoemde jaren het wester- of oostervaarwater passeerden, geeft de volgende tabel een overzicht.

JAAR.	VAARWATER.	DIEPGANG IN d.M. 63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	Totaal aantal schepen.
1900.	Westervaarwater . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
	Oostervaarwater . .	34	11	4	17	12	1	6	7	—	—	—	—	—	—	—	92
1901.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	34	22	10	15	10	2	6	4	—	—	—	—	—	—	—	103
1902.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	33	29	9	12	13	7	1	1	1	2	1	—	—	—	—	109
1903.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater. . .	27	25	5	10	5	5	2	2	—	—	—	—	—	—	—	81
1904.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	42	19	10	17	5	7	5	7	1	3	—	—	—	—	—	116
1905.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	31	26	11	17	13	7	4	2	1	1	—	—	—	—	—	113
1906.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	30	30	17	14	19	8	7	7	1	1	—	—	—	1	—	135
1907.	Westervaarwater . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
	Oostervaarwater . .	36	34	20	16	18	11	3	2	3	—	—	—	—	—	—	143
1908.	Westervaarwater . .	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
	Oostervaarwater . .	18	31	19	13	10	16	5	5	4	5	—	—	—	—	—	126
1909.	Westervaarwater . .	12	5	3	2	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	26
	Oostervaarwater . .	22	23	12	14	15	18	11	15	1	3	—	2	—	—	—	136
1910.	Westervaarwater . .	17	19	15	12	9	7	7	5	3	—	1	—	—	—	—	95
	Oostervaarwater . .	27	15	4	11	14	7	8	4	2	5	3	—	1	1	—	102
1911.	Westervaarwater .	31	30	14	14	15	15	8	9	8	5	3	1	—	2	1	156
	Oostervaarwater . .	15	12	11	9	6	4	5	5	1	3	2	2	—	—	—	75

De hier te lande gebouwde zelfvarende slibzuiger *Java* (zie t. a. p.) kwam in het begin van Juni 1912 te Tandjoengpriok aan, terwijl de bij dat vaartuig behoorende tenderboot *Madoera* reeds Januari 1912 in Indië was gearriveerd.

Voor het bouwen van eene aanlegplaats voor schepen van 6,60 M. diepgang te Kalianget (zie t. a. p.) werd voor 1911 f 208 996 beschikbaar gesteld; verwerkt werd f 14 357. De onderzoekingen voor het verkrijgen van gegevens voor het project van eene vaargeul in den mond van de Kali Marengan (zie t. a. p.) leidden nog niet tot een resultaat.

Ter Oostkust van Sumatra werd een begin gemaakt met den bouw van een nieuwen aanlegsteiger te Bagan Si Api Api, van eene afsluiting van gewapend beton van het havenemplacement te Belawan en van een ijzeren los- en laadsteiger met sloepenloods te Tandjong (afd. Asahan), waarvoor respectievelijk f 14 221, f 30 530 en f 11 600 werd toegestaan. Met de herstelling en verbouwing van het tolkantoor te Belawan (vgl. K. V. 1911, kol. 167) kwam men nog niet gereed (onverwerkt bleef nog f 42 548). Van de voor den bouw van een douane-etablissement te Pakan Baroe toegestane som van f 44 500 werd in het verslagjaar f 10 343 verwerkt.

Ten behoeve van de Emmahaven bij Padang (Sumatra's Westkust) bleven de werken voor het verbreeden van een viertal aanlegsteigers en het maken van uithouders voor die steigers (zie t. a. p.) in uitvoering. Het uitdiepen van het havenbassin vorderde in 1911 eene uitgaaf van f 36 213.

De landingssteiger te Goenoengsitoli (Tapanoeli) kwam nog niet gereed (toegestaan f 5500, verwerkt f 2772).

Ten behoeve van den dam voor de prauwenhaven te Benkoelen werd in 1911 f 14 809 uitgegeven. Het volledig ontwerp voor de haven met bijkomende werken kwam gereed.

Te Palembang werd aan den bouw van den aanlegsteiger te 4 Ilir in 1911 f 105 623 besteed. Ten behoeve van het douaneetablissement was onderhanden de bouw van een douane- en havenkantoor, van een vijftal ijzeren loodsen en van een ijzeren afsluithek, waaraan respectievelijk f 6346, f 52 399 en f 4204 werd verwerkt.

In de residentie Banka en onderhoorigheden vorderden het uitdiepen van de vluchthaven te Muntok (waarvoor f 6500 was beschikbaar gesteld) een bedrag van f 5788 en de herstellingen aan den westelijken dam van die haven (beschikbaar f 16 596) een bedrag van f 8285.

Het verbreeden en verlengen van den havendam en het bouwen van den steiger te Tandjoengpandan in de assistentresidentie Billiton kon niet geheel worden voltooid. Van het voor 1911 beschikbare bedrag van f 5305 werd f 2841 verwerkt.

In de Westerafdeeling van Borneo waren in uitvoering het bouwen van een opslaglokaal met aanlegsteiger te Selakau (toegestaan f 5383, verwerkt f 500), van eene verificatieloods te Pontianak (toegestaan f 15 445, verwerkt f 1000) en van een kantoor van den ontvanger der recherche aldaar, waarvoor f 6085 werd toegestaan, van welk bedrag nog weinig werd verwerkt, zoomede het verlengen van den aanlegsteiger aldaar, waarvoor f 11 500 werd verwerkt van het voor 1911 toegestaan bedrag van f 19 874.

In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werd voor het voortzetten van den bouw van een nieuwen los- en laadsteiger ter hoofdplaats Bandjermasin f 22 953 uitgegeven, waardoor van het daarvoor beschikbaar gestelde bedrag van f 173 630 f 154 326 was verwerkt, terwijl aan het vernieuwen van het dek en het verlengen van den aanlegsteiger te Samarinda, benevens het plaatsen van 4 meerpalen f 17 052 werd besteed. Voorts was men bezig met het vernieuwen en verlengen van de beschoeiing langs den rechteroever der Martapoera-rivier ter hoofdplaats Bandjermasin en met de vernieuwing van den aanlegsteiger te Beraoe.

De uitbreiding van het steenkolendepot der marine in de kampong Oedjoeng Tanah ter hoofdplaats Makasser kwam gereed (toegestaan f 15 897, verwerkt f 15 550). In verband met de plannen tot uitbreiding van de haven — waarmede in Februari 1912 een aanvang werd gemaakt — werd het decauville-spoor (zie K. V. 1911, kol. 169) niet gelegd. Onvoltooid bleef de bouw van opslagloodsen, tevens tolkantoren, te Boenta en Kandari.

In de residentie Menado was de oprichting van een aantal recherche-gebouwen of van daarbij behoorende inrichtingen (te Gorontalo, Donggala, Kema, Paleleh, Parigi en Oena Oena) in uitvoering.

Met het verbeteren en vergrooten van den kolensteiger te Wainitoe nabij Amboina kwam men bijna gereed; in 1911 werd verwerkt f 20 691.

In de residentie Bali en Lombok werd begonnen met den

bouw van eene afscheepplaats en aanlegkade voor zeeschepen aan de Pantai Timoer-baai (Zuid-Bali). Van het toegestaan bedrag van f 405 000 werd f 7080 verwerkt.

Ten aanzien van den bouw van de quarantaine-stations, die (vgl. art. 15 der quarantaine-ordonnantie in Ind. St. 1911 n°. 277) voor de havens der eerste klasse (Tandjoengpriok, Soerabaja, Sabang en Makasser) worden opgericht, kan het volgende worden medegedeeld.

Het quarantaine-station voor Tandjoengpriok (Batavia) wordt gevestigd op het eiland Onrust en het nabij gelegen eiland Kuiper. Voor den bouw van deze inrichting werd een bedrag van f 607 000 toegestaan, waarvan op ult. 1911 f 278 782 was verwerkt. Hoewel het dus nog niet voltooid is, heeft dit station reeds dienst kunnen doen.

Het quarantaine-station voor Soerabaja zal opgericht worden aan de zuidkust van het eiland Madoera, waar reeds een geschikt terrein werd verkregen. Daar de plannen nog in bewerking zijn werd, ter bespoediging van de oprichting, alvast f 20 000 beschikbaar gesteld voor den aankoop van de benoodigde materialen (uitgegeven f 6824). Om in de gelegenheid te zijn de Mekka-gangers toch te kunnen quarantaineeren werden voorloopig de gebouwen behoorende tot het Pegirian-gesticht te Soerabaja daarvoor aangewezen. Ten behoeve van het station voor Makasser werd een terrein aan zee uitgezocht, behoorende tot het kampong-complex Mariso. Om dat terrein, waarop eenige tijdelijke barakken werden opgericht, werd een ringmuur gebouwd. Ook op de eilanden Lai Lai en Samalona werden voorloopige inrichtingen gebouwd (kosten f 111 086), die reeds dienst deden. Voor een tijdelijk station op het voor Sabang gelegen eiland Poeloe Roebiah werd f 75 000 uitgetrokken (uitgegeven f 35 484). Ook de bouw van dit station was reeds zoover gevorderd, dat het in gebruik genomen kon worden.

Drinkwatervoorziening. De in K. V. 1911 (kol. 170) vermelde verbetering van de waterleiding te Tandjoengpriok werd in 1911 voltooid; totale kosten f 16 666 (toegestaan f 16 800). Voor het aansluiten van 2 nieuwe artesische putten ten zuiden van de haven aan de waterleiding van Tandjoengpriok werd f 28 600 beschikbaar gesteld (uitgegeven f 23 008).

Voor den aanleg van eene drinkwatervoorziening ter hoofdplaats Madioen zijn plannen in bewerking. Het afwerken van het ontwerp kan eerst plaats hebben na de boring van alle voor de waterverstrekking noodige artesische putten.

Ten behoeve van eene door den gewestelijken raad van Pasoeroean aan te leggen bronwaterleiding voor de afdeelingshoofdplaats Malang werden eenige bronnen nabij die plaats voor den tijd van 75 jaren aan genoemden raad afgestaan. De globale raming van kosten voor dit werk bedraagt f 400 000.

De t. a. p. vermelde drinkwaterleiding te Soemenep werd geheel voltooid voor f 131 183, zoodat eene overschrijding van de toegestane som met f 7143 plaats had. Voor de aldaar mede vermelde verbetering van de watervoorziening voor de zoutbriquettenfabriek te Krampon werd een bedrag van f 4918 bewilligd (verwerkt f 2309).

Aan den aanleg van de bronwatervoorziening te Sawahloento (Padangsche Bovenlanden) werd in 1911 f 7789 uitgegeven (geautoriseerd bedrag f 14 717). De kosten van den aanleg eener drinkwaterleiding te Padangpandjang werden geraamd op f 72 000, waarin begrepen een bedrag van f 38 560 voor uitgaven in Nederland.

Voor het dieper leggen van de aanvoerleiding uit de bron voor de watervoorziening te Ampenan (Bali en Lombok), het afkappen van de hevelbuis en het vernieuwen van de zuigbuis in den vergaarput werd f 2085 toegestaan. Dit werk werd voltooid voor f 2142.

II. STOOMWEZEN.

Door den gecommitteerde in Nederland van het stoomwezen in Nederlandsch-Indië werden in 1911 189 projecten onderzocht, betrekking hebbende op 273 ketels. Ter zake werd een bedrag van f 2845 ontvangen.

Het regeeringstoezicht op de bij particulieren in gebruik zijnde stoomketels strekte zich op ult. 1911 uit tot 4114 ketels, of 199 meer dan bij het einde van 1910. Het verwarmd oppervlak der gezamenlijke ketels vermeerderde van 315 573 M². tot 329 012 M². Onder de ketels bevonden zich 73 oververhitters en 3 voorwarmers, met een totaal verwarmd oppervlak van 2322 M². Uitvoerige opgaven omtrent een en ander worden aangetroffen in bijlage V.

Wegens vergoeding voor kosten van onderzoek en beproeving werd in 1911 ontvangen f 34 715, tegen f 37 615 in 1910.

Het aantal beproevingen voor eerste indienststelling bedroeg 398, waarvan er 66 verricht werden door niet tot den dienst van het stoomwezen behoorende deskundigen, die daartoe eene speciale opdracht hadden gekregen. Het aantal periodieke onderzoekingen steeg tot 4280, waarvan er 16 verricht werden door den ingenieur buiten zijn ressort en 147 door bovengenoemde deskundigen.

In 166 gevallen werd het ontmantelen of lichten (bij scheepsketels) voorgeschreven.

Het aantal der aan het Gouvernement behoorende ketels, waarover zich het toezicht uitstrekte, bedroeg 685 (645 landen 40 scheepsketels). Voorts had de dienst van het stoomwezen toezicht op 463 locomotiefketels der spoor- en tramwegen, terwijl de ketels van den dienst der staatsspoorwegen (469 in getal) door deskundig personeel van den dienst der staatsspoorwegen werden onderzocht.

De tusschenkomst van andere deskundigen dan die tot den dienst van het stoomwezen behooren moest nog dikwijls worden ingeroepen, vooral te Singapore en Pontianak, waarheen niet telkens een tot dien dienst behoorende ingenieur of opzichter kan worden gezonden, terwijl het aantal op dergelijke plaatsen te verrichten onderzoekingen toch ook weer niet groot genoeg is om de aanstelling van een opzichter te wettigen.

Ook in 1911 deden zich bij de groote scheepsketels dezelfde verschijnselen voor als in het voorafgegane jaar, namelijk scheuren tusschen klinknagelgaten, voornamelijk van de langsnaden en van de verbinding van fronten en romp. De platen waren van verschillende herkomst, terwijl de ketels in verschillende fabrieken vervaardigd waren. Waar het zonder nadeel kon geschieden, werden de scheurtjes electrisch gelascht, terwijl verder, waar mogelijk, de klinkverbinding versterkt werd. Soortgelijke gebreken treden, blijkens de dienaangaande in technische tijdschriften voorkomende mededeelingen, ook elders veelvuldig op, zonder dat het tot dusver mogelijk was met zekerheid de oorzaken vast te stellen.

Eenmaal moest proces-verbaal worden opgemaakt wegens het in gebruik nemen van een ketel, zonder dat daartoe vergunning was verleend, en tweemaal wegens het niet handhaven van het waterpeil op de voorgeschreven hoogte.

De voor het laboratorium voor metaalonderzoek uit Nederland uitgezonden technoloog (zie K.V. 1911, kol. 171) heeft in het begin van 1912 zijne werkzaamheden in Indië aanvaard.

Het reeds herhaaldelijk gewijzigd reglement voor de examens ter verkrijging van een diploma als machinist ondergng nadere wijzigingen bij Gouv. Bt. 30 Nov. 1911 n°. 25 (Ind. St. n°. 625).

Ook in 1911 werd voortgegaan met het voorschrijven van beveiligingen in werkplaatsen, die wel is waar reeds tijdens de afkondiging van het veiligheidsreglement bestonden, doch waarvan het bestaan eerst later den ingenieurs bekend werd.

In 1911 werden 254 nieuwe akten van bevinding uitge-

reikt en werden er 41 ingetrokken wegens beëindiging van het bedrijf of wijziging van de inrichting.

Terwijl er op ult. 1910 1312 fabrieken en werkplaatsen waren, welke onder de bepalingen van het veiligheidsreglement vielen, bedroeg dit aantal op het einde van 1911 1337 (vgl. bijlage V). In 107 dier fabrieken of werkplaatsen kwamen 257 ongevallen voor met als gevolg 50 dooden, 74 ernstig- en 140 lichtgewonden (zie de uitvoerige mededeelingen daaromtrent in bijlage V). Het meerendeel dier ongevallen kwam weder voor in suikerfabrieken en bij petroleumondernemingen.

Vele ongevallen zijn van zoodanigen aard dat maatregelen tot beveiliging niet gegeven kunnen worden, terwijl in een aantal gevallen de overschilligheid der werklieden de aanwezige beveiligingen of de ter voorkoming van ongevallen voorgeschreven maatregelen nutteloos maken. Zoo is in iedere fabriek met drijfwerk een riemoplegger aanwezig en is bovendien, voor zoover het bedrijf het toelaat, het verbod uitgevaardigd om het opleggen van drijfriemen te doen geschieden terwijl de as draait, terwijl, naar aanleiding van een eenige jaren geleden voorgekomen geval van verstikking in een molentunnel, voorgeschreven is dat die tunnels afgesloten of afdoende geventileerd moeten zijn; de werklieden evenwel houden zich niet aan het voorschrift, vinden het gemakkelijker den af- of stukgesprongen riem maar met de hand te behandelen en maken de tunnelafsluiting open. In het laatste geval werd, toen zich in het afgeloopen jaar weder een geval van verstikking voordeed, voorgeschreven dat de afsluiting door een slot verzekerd moest zijn. Ter beveiliging van blikkenpersen zijn nog geen bepaalde voorschriften gegeven; wel zijn vele goede inrichtingen ter beveiliging bekend, doch de meeste lijden aan het euvel dat zij de productie van de werktuigen verminderen, zoodat de invoering daarvan niet ten onrechte bij enkele fabrikanten op tegenwerking stuit.

M.

I. FINANCIEN.

§ 1. BEGROOTING.

a. BEGROOTINGSWETTEN.

Begrooting 1910. Bij de wetten van 30 Dec. 1911 nos. 86 en 87 (Ned. St. nos. 397 en 398, Ind. St. 1912 nos. 194 en 195) zijn in de begrooting van uitgaven voor het dienstjaar 1910 — nader verhoogd bij de in K. V. 1911, kol. 175, vermelde wetten — nog eenige wijzigingen gebracht, waardoor het eindcijfer van het Iste hoofdstuk met f 748 000 verminderd en dat van het IIde hoofdstuk nader met f 13 582 030 verhoogd is. De begrooting wijst dientengevolge, tegenover een eindcijfer aan middelen van f 196 403 342, aan uitgaven een totaal van f 231 796 900 aan.

Begrooting 1911. Voor dit dienstjaar waren laatstelijk, in verband met de in het vorig verslag (kol. 175) reeds genoemde aanvullingswetten (Ind. St. 1911 nos. 456 t/m 459), de middelen geraamd op f 214 609 759 en de uitgaven op f 237 916 760. Laatstbedoeld bedrag werd sedert, bij de wetten van 23 Sept. en 30 Dec. 1911 (Ned. St. nos. 302 en 395, Ind. St. 1911 n°. 579 en 1912 n°. 121), nog verhoogd met respectievelijk f 100 000 en f 1 000 000 en alzoo gebracht op f 239 016 760.

Begrooting 1912. De vier wetten van 30 Dec. 1911 (Ned. St. nos. 391, 392, 393 en 394), houdende vaststelling van deze begrooting, werden in Indië afgekondigd op den 15den Januari 1912 (Ind. St. nos. 17 t/m 20). De K. Bn. 6 Jan. 1912 nos. 33 en 34, houdende splitsing in artikelen van de beide hoofdstukken der begrooting van uitgaven, zijn aldaar op denzelfden datum openbaar gemaakt (Ind. St. 1912 nos. 21 en 22). Sedert is het Iste hoofdstuk der begrooting van uitgaven gewijzigd bij de wet van 15 Juli 1912 (Ned. St. n°. 256), in verband waarmede de eindcijfers der vier hoofdstukken zijn als volgt:

Middelen in Nederland (hoofdstuk I der Middelen)	f 28 686 500	
Middelen in Indië (hoofdstuk II der Middelen)	205 276 845	
		f 233 963 345
Uitgaven in Nederland (hoofdstuk I der Uitgaven)	f 41 479 392	
Uitgaven in Indië (hoofdstuk II der Uitgaven)	223 397 831	
		264 877 223
Nadeelig verschil		f 30 913 878

Met betrekking tot de dekking van het begrootingstekort bepaalt art. 2 van de wet, houdende vaststelling van het Iste hoofdstuk der Middelen, dat daarin wordt voorzien uit de opbrengst van de geldleening, aangegaan krachtens de wet van 18 Maart 1905 (Ned. St. n°. 97), en voorts, zoo noodig, door eene geldleening, krachtens eene nader vast te stellen wet aan te gaan.

b. BEGROOTINGSREKENINGEN.

Het slot der rekening van ontvangsten en uitgaven van Nederlandsch-Indië over 1907 is vastgesteld bij de wet van 29 Dec. 1911 (Ned. St. n°. 377, Ind. St. n°. 191) en dat over 1908 bij de wet van 25 April 1912 (Ned. St. n°. 151, Ind. St. n°. 361) (vgl. K. V. 1910, kol. 178 en 1911, kol. 176). De rekening over 1909, voor zooveel het tweede hoofdstuk betreft, was bij het ter perse gaan van dit gedeelte van het verslag nog niet hier te lande ontvangen.

§ 2. LANDSKASSEN IN INDIE EN KASBEHEER IN NEDERLAND.

De tijdelijke indienststelling van algemeene ontvangers der 3de klasse bij de landskassen te Pontianak, Amboina, Djambi en Tandjoengpinang is in eene definitieve veranderd (zie Ind. St. 1912 nos. 149 en 161).

Omtrent de opheffing van eenige landskassen in de Westerafdeeling van Borneo en ter Sumatra's Westkust (met ingang van 1 Januari 1911), zoomede op Amboina (met ingang van 1 Maart 1912), zie men Ind. St. 1910 nos. 613 en 614 en 1911 n°. 631.

Opgaven, aanwijzende den stand van de gezamenlijke landskassen op Java en Madoera en van die in de buitenbezittingen bij het einde van elke maand van 1911 zijn opgenomen in bijlage W.

Het aandeel van den lande in de rente, in 1910 gekweekt met de disconteering bij de landskassen van vendu-acceptatiën voor gezamenlijke rekening van de postspaarbank en van het Gouvernement, bedroeg f 5 006,70.

In het tijdvak 1 September 1911—ult. Augustus 1912 is, door tusschenkomst van de Javasche Bank, een bedrag van f 15½ millioen naar Nederland geremitteerd, terwijl in dat tijdvak, door tusschenkomst van dezelfde bankinstelling, een bedrag van f 4 millioen naar Indië is overgemaakt.

De rekening met 's Rijks schatkist wees de navolgende nadeelige saldo's aan:

f 17 059 331,31[5]	op ult.	Augustus	1911.
12 559 450,38[5]	,, ,,	September	,,
15 407 739,71[5]	,, ,,	October	,,
10 418 828,45	,, ,,	November	,,
11 867 901,08	,, ,,	December	,,
8 910 576,14	,, ,,	Januari	1912.
11 290 653,67[5]	,, ,,	Februari	,,
12 045 063,98[5]	,, ,,	Maart	,,
18 324 250,09	,, ,,	April	,,
13 197 230,24	,, ,,	Mei	,,
19 128 960,42	,, ,,	Juni	,,
11 795 818,63	,, ,,	Juli	,,
10 555 233,97	,, ,,	Augustus	,,

Bij de wet van 30 Dec. 1911 (Ned. St. n°. 399) is de Minister van Financiën bevoegd verklaard tot de overschrijding van de aan het slot van art. 26 der Indische Comptabiliteitswet gestelde grens met f 38 000 000.

§ 3. VERKOOP VAN PRODUCTEN.

Veilingen. De in 1911 hier te lande, door tusschenkomst van de Nederlandsche Handelmaatschappij, voor gouvernementsrekening geveilde producten bestonden uit 17 986 pikol Java-koffie, 250 061 pikol Banka-tin, 717 364 K.G. kinabast, 44 100 K.G. coca, 29 100 K.G. caoutchouc en 9904 K.G. getahpertja. De totale bruto-opbrengst, ad f 36 746 028, liet, na aftrek van de kosten van aflading in Indië, vervoer over zee en verkoop (dus ongerekend de in Indië gedane uitgaven, waaromtrent opgaven per oogstjaar worden aangetroffen in de bij de hoofdstukken **O** en **P** behoorende tabellen), ten bedrage van f 1 331 008, een netto-provenu van f 35 415 020 over. Voor gespecificeerde opgaven omtrent een en ander zie men bijlage X.

Bevrachtingen. Met 52 stoomschepen, welke in den contractueelen maildienst vertrokken, en 26 zoogenaamde extra-booten werden in 1911 door de stoomvaartmaatschappijen „Nederland" en „Rotterdamsche Lloyd" voor gouvernementsrekening herwaarts verscheept 13 580 pikol koffie, 220 530 pikol tin, 97 572 pikol kinabast, 44 914 K.G. cocablad, 47 725 K.G. caoutchouc en 11 792 K.G. getahpertja. Omtrent de betaalde vrachten zie men bijlage IJ.

Assurantie. Van de in 1911 door de Nederlandsche Handelmaatschappij geldelijk verantwoorde producten, die, berekend naar de prijzen op de tijdstippen van verscheping, eene waarde vertegenwoordigden van f 35 476 663, was tegen zeegevaar verzekerd geweest eene waarde van f 512 562, waarvoor wegens premie betaald was f 1 027,36[5]. Schade is niet geleden.

---

§ 4. ANDERE BRONNEN VAN INKOMSTEN.

A. VERPACHTE MIDDELEN.

Opiumpacht (in de buitenbezittingen).

In verband met de invoering van de opiumregie in de residentie Oostkust van Sumatra (zie hierna), wordt het opiummiddel thans alleen nog verpacht in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden (vgl. K. V. 1911, kol. 177).

Andere verpachte middelen.

Ter beperking van het dobbelspel is bij Ord. van 7 Maart 1912 (Ind. St. n°. 230) de pacht van de dobbelspelen te Batavia, Semarang en Soerabaja, in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, zoomede in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, door een licentiestelsel vervangen, terwijl, bij dezelfde gelegenheid, dat stelsel, voor zoover het reeds in Nederlandsch-Indië werkt, uniform geregeld is [1]).

Java en Madoera. Van de zoogenaamde kleine middelen kwamen voor eene nieuwe verpachting in aanmerking: verschillende overvaarten in de residentiën Batavia, Kedoe en Soerabaja, de pandhuizen in de residentiën Semarang, Djokjakarta en Soerakarta en de vogelnestklippen in de residentiën Soerabaja, Besoeki (in de afdeeling Banjoewangi) en Madoera (uitgezonderd de afdeeling Soemenep).

De verpachtingen van de overvaarten en pandhuizen, voor zoover zij betrekking hadden op tijdvakken langer dan een jaar, geschiedden onder het voorbehoud (zie Ind. St. 1902 nos. 399 en 1907 n°. 58) dat, bijaldien mocht worden besloten om de exploitatie in eigen beheer te nemen, het contract vóór den afloop van den pachttermijn zal eindigen.

Voor alle zoogenaamde kleine middelen gezamenlijk beliep het totaal der pachtsommen over 1912 f 669 104, tegen f 1 234 029 (verbeterde opgaaf) over 1911, welk verschil voornamelijk het gevolg is van de opheffing van de pandhuispacht en de dobbelpacht in enkele gewesten. Gedetailleerde opgaven omtrent een en ander zijn te vinden in bijlage Z.

De aanzuivering van de pachtsommen over 1911 geschiedde over het algemeen naar behooren. Bij het einde van dat jaar was door elf pachters, ongerekend de boete, gezamenlijk nog verschuldigd f 19 419, waarvan in de eerste maanden van 1912 f 1348 is betaald.

Ook in 1911 zijn ten aanzien van de pandhuispacht enkele overtredingen geconstateerd, waaronder 7 gevallen van beweerde overschrijding door de pachters van het rente-tarief. Van de beklaagden zijn er 5 gestraft en 2 vrijgesproken. Wegens het houden van een clandestien pandhuis is tegen 3 personen eene vervolging ingesteld, van wie er 2 gestraft werden, terwijl één overtreding op het einde van het verslagjaar nog niet berecht was.

Ten einde ook de pandhuispachters zoowel op Java en Madoera als in de buitenbezittingen te vrijwaren voor schadelijke concurrentie van zoogenaamde commissiehuizen (vgl. K. V. 1911, kol. 187), zijn bij Ord. van 27 Dec. 1911 (Ind. St. n°. 674) maatregelen getroffen tegen hen, die in het gebied van de pandhuispacht in den vorm van een commissie-contract gelden of goederen uitleenen.

In verband met de opheffing van den gewestelijken dienst bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken op Java en Madoera, is eene wijziging gebracht in de in Ind. St. 1905 n°. 146 opgenomen regeling der vervanging van de pacht van het recht tot het heffen van schutgelden aan 's lands sluis te Tangké (Batavia) door eene rechtstreeksche heffing (Ind. St. 1911 n°. 379) [2]).

Buitenbezittingen. De in Ind. St. 1890 n°. 85 opgenomen regeling nopens de pacht van gedistilleerde dranken in verschillende gewesten der buitenbezittingen onderging, met betrekking tot de residentie Banka en onderhoorigheden en de assistent-residentie Billiton, eene nadere wijziging en aanvulling bij Ord. van 27 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 157), terwijl, in het belang van de beperking van het drankgebruik, die regeling, ingevolge Ord. van 11 Mei 1912 (Ind. St. n°. 316), niet van toepassing zal zijn op het bij het rechtstreeks bestuurd gebied der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo ingelijfd landschap Pagatan en Koesan (Ind. St. 1912 n°. 312).

Bij Ord. van 7 Maart 1912 (Ind. St. n°. 227) is, met buitenwerkingstelling van vroeger dienaangaande gegeven voorschriften, de geheele residentie Bali en Lombok voorloopig uitgezonderd van het gebied der pandhuispacht en zijn aldaar van toepassing verklaard de in Ind. St. 1869 n°. 85 opgenomen bepalingen omtrent het uitleenen van geld op pand en tegen interest.

Bij Ord. van 3 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 4) is de pacht van het recht tot den invoer en verkoop van zout, bestemd voor

[1]) Voor Semarang treedt deze bepaling in werking na afloop van het op ult. Maart 1914 eindigende pacht-contract, voor de overige plaatsen en gewesten op 1 April 1912.

[2]) Met het oog hierop is tevens eene wijziging gebracht in de in Ind. St. 1905 n°. 147 opgenomen bepalingen ten aanzien van het toezicht op de heffing der schut- of doorvaartgelden bij die sluis (Ind. St. 1911 n°. 380).

het verduurzamen van visch en andere zeevoortbrengselen en tot het heffen van belasting op trassie, enz. ter Oostkust van Sumatra [1]) uitgebreid tot de landschappen Bila, Toealoe met de onderhoorigheid Ledoeng en een gedeelte van het landschap Asahan. Vermits in het oude pachtgebied de vischindustrie eenigermate leed onder den druk van een te hoogen pachtschat, welke den pachter noopte den zoutprijs hooger op te voeren dan met de belangen van die industrie strookte, zijn de loopende pachtcontracten bij minnelijke overeenkomst ontbonden en is de pacht — gezamenlijk met die voor voormelde landschappen (Ind. St. 1912 n°. 6) — opnieuw ondershands tegen eene lagere pachtsom afgestaan, onder beding dat de zoutprijs niet hooger mag worden gesteld dan f 4 per pikol.

De in eenige streken van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden bestaande sirihpacht is bij Ord. van 16 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 98) opgeheven.

De bij Ord. van 25 Juli 1911 (Ind. St. n°. 433) reeds gedeeltelijk buiten werking gestelde regeling van de pachten en belastingen in de voormalige onderafdeelingen Tolitoli en Paloebaai van de afdeeling Midden-Celebes (res. Menado) is bij Ord. van 17 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 184) ingetrokken.

In die gedeelten der buitenbezittingen, waar de pachtovereenkomsten met ult. Maart 1912 kwamen te verstrijken, vond de opveiling, evenals op Java en Madoera, in den regel tweeledig plaats, namelijk voor een korteren en een langeren termijn, waarbij in de meeste gevallen tot gunning voor den langeren termijn is overgegaan, omdat de aanbiedingen daarvoor voordeeliger waren. Op den regel van tweeledige verpachting (voor de tijdvakken 1 April 1912—ult. Maart 1913 en 1 April 1912—ult. Maart 1915) werd uitzondering gemaakt ten opzichte van de dobbelspelen in het gouvernement Sumatra's Westkust en in de residentie Tapanoeli (met het oog op de voorgenomen vervanging van die pacht door een licentiestelsel), zoomede in de residentie Banka en onderhoorigheden (in verband met eenige in overweging zijnde wijzigingen van de voor dit gewest geldende pachtvoorwaarden), het gedistilleerd in het pachtperceel Banda-eilanden en Ceramlaoet en Goram van de residentie Amboina (in verband met de in voorbereiding zijnde maatregelen tot bestrijding van het drankmisbruik in dat gewest, en de daarmede gepaard gaande opheffing van de drankenpacht aldaar), de sagoeweerpacht te Banda Neira (met het oog op eene eventueele afschaffing van de pacht), het graven naar goud in de Westerafdeeling van Borneo (vgl. K. V. 1911, kol. 179) en de pacht van de veeslacht in de afdeelingen Makasser en Bonthain van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden (in verband met het voornemen om die pacht door eene directe belasting te vervangen).

Voor al de hier bedoelde middelen gezamenlijk bedraagt het eindcijfer aan pachtschat over 1912 f 2 729 057, tegen — volgens verbeterde opgaven — f 2 768 512 over 1911 (vgl. bijlage Z).

Van hetgeen over 1911 aan pachtsommen verschuldigd was, bleef op ult. van dat jaar nog in te vorderen f 60 795, welk bedrag in Januari 1912, op f 2362 na, werd aangezuiverd.

In die gewesten buiten Java en Madoera, waar de uitoefening van het pandhuisbedrijf niet aan pachters, maar aan licentiehouders is toegestaan, zijn in 1911 19 zoodanige vergunningen — die alleen gelden voor de daarin genoemde plaats en steeds afloopen bij het einde van het jaar van afgifte — aangevraagd. De vergunningen waren verdeeld als volgt: Riouw en onderhoorigheden 2 (22 217 beleeningen waarop f 43 085 werd voorgeschoten), Menado 4 (13 845 en f 74 923), Amboina 5 (25 874 en f 45 676), Ternate en onderhoorigheden 2 (5291 en f 19 910), Timor en onderhoorigheden 5 (25 999 en f 80 242), Bali en Lombok 1 (9147 en f 35 577).

De rentevoet, in 1911 bij de gelicentieerde pandhuizen gevolgd, wordt opgegeven per maand te hebben bedragen: in Riouw en onderhoorigheden 4 à 10%, in Amboina 3 à 5%, in Ternate en onderhoorigheden 3 à 4%, in Menado 3 à 5%, in Timor en onderhoorigheden 4 à 12%, op Bali 6%.

[1]) Het voor deze pacht verbindend verklaard reglement (Ind. St. 1908 n°. 209, zooals het sedert is gewijzigd) onderging eene nadere wijziging bij Ord. van 3 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 7).

B. ONVERPACHTE MIDDELEN EN INKOMSTEN.

De **opiumregie**, die in 1911 reeds werkte op geheel Java en Madoera, zoomede in de gouvernementen Sumatra's Westkust en Celebes en onderhoorigheden, in eenige gedeelten van de residentie Ternate en onderhoorigheden (het eiland Ternate en een deel van het eiland Batjan) en in de gewesten Tapanoeli, Benkoelen, Lampongsche districten, Banka en onderhoorigheden, Palembang, Djambi, Menado, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Westerafdeeling van Borneo, Bali en Lombok, Billiton, Amboina, Timor en onderhoorigheden en Riouw en onderhoorigheden, is met ingang van 1 April 1912 ook ingevoerd in de residentie Oostkust van Sumatra (Ind. St. 1912 n°. 255, juncto n°. 299). In het nieuwe gebied is de regie op ongeveer denzelfden voet ingericht als elders.

Maatregelen tot beperking van het opiumgebruik in de residentiën Djambi, Benkoelen en Palembang en tot wering van dat gebruik onder de Europeanen en met hen gelijkgestelden, zoomede onder de inlandsche militairen van de landmacht en het inlandsch vlootpersoneel, zijn genomen bij Ordn. van 30 Aug., 7 en 8 Dec. 1911 (Ind. St. nos. 494, 642 en 644) en 6 Mei 1912 (Ind. St. nos. 302 en 303), terwijl bij Ord. van 17 Juni 1911 (Ind. St. n°. 374) is bepaald, dat houders van zoogenaamde titip-licentiën geen opium mogen afgeven aan personen beneden den 18-jarigen leeftijd. In verband met enkele van deze regelingen is eene wijziging gebracht in de bepalingen aangaande de verpakking van opium door de regie en omtrent den verkoop daarvan in het regiegebied (Ind. St. 1911 nos. 375, 495 en 645).

Voor het bij Gouv. Bt. 5 Sept. 1911 n°. 1 (Ind. St. n°. 500) van de residentie Ternate en onderhoorigheden afgescheiden en bij de residentie Amboina gevoegd gebied der afdeeling West-Nieuw-Guinea is bij Ord. van denzelfden datum (Ind. St. n°. 502) het bestaande verbod op den invoer van opium voorloopig gehandhaafd.

Bij Ord. van 20 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 201) is eene nadere omschrijving gegeven van de verboden kringen in de residentie Tapanoeli. Voorts zijn bij Ord. van 6 Mei 1912 (Ind. St. n°. 301) bepalingen uitgevaardigd betreffende het bezit en het vervoer van regie-opium en regie-djitjing in de Lampongsche districten, terwijl, in verband hiermede, de in Ind. St. 1909 n°. 597 opgenomen voorschriften nopens de verboden kringen zijn aangevuld bij Gouv. Bt. van denzelfden datum n°. 48 (Ind. St. n°. 304). De bepalingen op het bezit en vervoer van opium door personen, die koopen ten behoeve van derden in de residentie Banka en onderhoorigheden, zijn herzien bij Ord. van 22 Maart 1912 (Ind. St. n°. 248), ten einde wederverkoop en andere misbruiken tegen te gaan.

Bij Gouv. Bt. 19 Febr. 1912 n°. 23 is ten behoeve van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden tijdelijk een ambtenaar met den titel van controleur der opium-regie aangesteld.

Op Java en Madoera — met inbegrip van de gewesten Bantam en Preanger-Regentschappen, waar slechts op enkele plaatsen regie-opium verkrijgbaar is gesteld — is in 1911 in het geheel gedebiteerd 794 620 thail bereid opium, tegen 766 303 in 1910, of 3.7% meer, welke vermeerdering ook thans in hoofdzaak moet worden toegeschreven aan de daarvoor in K. V. 1911, kol. 180, opgegeven redenen.

Het debiet in de gewesten van de buitenbezittingen, waar in 1911 de regie werkte, bedroeg 805 304 thail bereid opium, 38 234 thail ruw opium en 42 685 thail opiumpillen. Voor opgaven per maand van de verkochte hoeveelheden, ook wat betreft de verdeeling van het debiet naar de verschillende verpakkingseenheden en de geldelijke opbrengst, zij verwezen naar bijlage AA.

De algemeene toeneming van de bruto-opbrengst, ook daar, waar vermindering van het debiet plaats had, moet worden toegeschreven aan de verhooging van de debietprijzen, in verband met de stijging van den prijs van het ruw opium op de wereldmarkt en de wenschelijkheid om zooveel mogelijk tot een uniformen debietprijs te geraken.

Door de vereeniging van de depots in Noord- en Zuid-Soerakarta is het aantal dier inrichtingen op Java en Madoera

van 19 op 18 gebracht. Het aantal verkoopplaatsen bedroeg op het einde van het verslagjaar 907, d.i. 7 minder dan op ult. 1910. Het aantal gelicentieerde verbruikplaatsen (kitten) verminderde van 608 tot 513. Vergunningen tot het verkoopen en vervoeren van regie-opium tot hoeveelheden van meer dan 1 thail, ten behoeve van de opiumverbruikers onder het werkvolk van de ver van eene verkoopplaats gevestigde erfpachtsondernemingen, zijn er in 1911 44 verleend, tegen 43 in 1910.

Het aantal Chineesche houders van eene licentie tot bezit en vervoer van opium op een der plaatsen Pandeglang, Tjilegon, Menes en Laboehan in de residentie Bantam bedroeg in 1912 22 (27 in 1910), aan wie 514,38 thail regie-opium werd verkocht (425,91 thail in 1910). Te Tjimahi (Preanger-Regentschappen) bedroeg het aantal Chineesche licentiehouders 8, evenals in 1910, aan wie 321,78½ thail werd gedebiteerd, tegen 314,30½ thail in 1910.

Uit het sub II van bijlage AA opgenomen overzicht omtrent de geldelijke uitkomsten van de regie op Java en Madoera over 1911 blijkt, dat — de kosten voor de politie buiten beschouwing gelaten — de netto opbrengst in dat jaar bedroeg f 12 686 210, tegen f 12 680 464 in 1910, of f 5746 meer. Dat dit voordeelig verschil bij eene grootere bruto-ontvangst in 1911, ad f 622 756, niet belangrijker is, vindt zijn oorzaak in de hoogere zelfkosten van het verkochte opium in het verslagjaar — ad f 595 921 — als gevolg van de hoogere opiumprijzen te Calcutta. In de buitenbezittingen bedroeg de netto-opbrengst (ongerekend de kosten voor politie) in 1911 f 4 000 512.

Het aantal aanhalingen in het regie-gebied op Java en Madoera bedroeg in 1911 730 (waaronder 460 van regie-opium), tot eene gezamenlijke hoeveelheid van ruim 95 kati (het ruw opium herleid tot het gewicht daarvan in bereiden staat). Gedetailleerde opgaven hieromtrent treft men aan in bijlage AA, sub III. De belangrijkste aanhalingen betroffen 6 partijen opium, groot respectievelijk 16, 5½ en 3½ kati (te Batavia), 9 en 5 kati (te Soerabaja) en 4 kati (te Tjilatjap). In de residentie Semarang werd nog beslag gelegd op een partij morphinepillen tot eene hoeveelheid van ruim 1½ kati.

Het aantal depots, verkoopplaatsen en gelicentieerde verbruikplaatsen (kitten) in de buitenbezittingen bedroeg op ult. 1911 respectievelijk 15, 376 en 58. De laatste kit voor vrouwen (te Makasser) werd opgeheven.

Licentiën voor het vervoer van meer dan één thail bereid of 2 thail ruw opium zijn er in 1911 846 verleend (waarvan 354 in Riouw en onderhoorigheden, 300 in Billiton, 119 in Banka en onderhoorigheden, 69 in Celebes en onderhoorigheden, 3 in de Lampongsche districten en 1 in Bali en Lombok).

In 1911 bedroeg het aantal aanhalingen in het regie-gebied buiten Java en Madoera 201, tot eene gezamenlijke hoeveelheid van ruim 71 kati, waaronder ruim 42 kati regie-opium (bij 162 van de 201 aanhalingen). De belangrijkste aanhalingen waren die van een partij van 4 kati ruw opium in Tapanoeli, 10 kati in Riouw en onderhoorigheden, vijf hoeveelheden van 1 tot 3 kati in Bali en Lombok, drie partijen van 1, 1 en 3 kati in Menado, één van 3 kati in Celebes en onderhoorigheden en twee van ruim 2 kati in Amboina.

Het maximum aantal verkoopplaatsen in de residentie Oostkust van Sumatra is vastgesteld op 300 (Ind. St. 1912 n°. 30). De debietprijzen zijn zooveel mogelijk in overeenstemming gebracht met die, welke onder de pacht werden gevorderd.

Het aantal verkoopplaatsen in de residentiën Tapanoeli en Banka en onderhoorigheden is respectievelijk op 9 en 12 gebracht (Ind. St. 1911 n°. 356 en 1912 n°. 249).

Met de in K. V. 1911, kol. 182, bedoelde beperking van het aantal uren, gedurende welke de verkoopplaatsen op Zondagen en Christelijke en nationale feestdagen geopend zijn, werd geleidelijk voortgegaan, als gevolg waarvan thans reeds eenige verkoopplaatsen op die dagen geheel gesloten blijven.

Bij Ord. van 3 Juli 1911 (Ind. St. n°. 399) is de bevoegdheid tot het opsporen van overtredingen van de verbodsbepalingen betreffende invoer, uitvoer en vervoer over zee uitgestrekt tot de mandoers van gewestelijke vaartuigen, die tot dusver door den chef van den dienst der opium-regie telkens van schriftelijke opdrachten deswege moesten worden voorzien.

Van den overgang bij de gouvernementsmarine van het Europeesch personeel aan boord van vaartuigen tot bestrijding van den opium-sluikhandel ter zee en de in verband daarmede verder getroffen voorzieningen is reeds melding gemaakt in hoofdstuk E, § 3.

Omtrent de fabriek der regie zie men hoofdstuk P, afd. V.

In- en uitvoerrechten. De bij Ord. van 18 April 1911 (Ind. St. n°. 290) vastgestelde beperkende bepalingen op den import, enz. van alcoholische dranken in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden — welker inwerkingtreding, die oorspronkelijk op 1 Mei 1911 was vastgesteld, nader werd bepaald op 1 September 1911 (Ind. St. 1911 n°. 403) — ondergingen eenige wijzigingen bij Ord. van 24 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 577).

Bij Ordn. van 5 Sept. 1911 (Ind. St. nos. 501 en 502) zijn voor de van de residentie Ternate en onderhoorigheden afgescheiden en aan de residentie Amboina toegevoegde afdeeling West-Nieuw-Guinea gehandhaafd de uitzonderingsbepaling op de vrijstelling van invoerrecht voor inlandsch gedistilleerd en de bestaande regeling van den invoer en den aankoop van sterke dranken, zoomede het verbod op den invoer van opium. Ook ten aanzien van het voormalig gebied der gedeeltelijk aan de residentie Timor en onderhoorigheden toegevoegde afdeeling Aroe-, Kei-, Tanimbar- en Zuidwestereilanden (Ind. St. 1911 n°. 631) zijn de van kracht zijnde verbodsbepalingen op den invoer en den verkoop van alcoholische dranken gehandhaafd.

Bij Ordn. van 28 Mei 1912 (Ind. St. nos. 339 en 340) zijn respectievelijk geregeld: de heffing van een invoerrecht van het inlandsch gedistilleerd in het tot dusver nog van die heffing uitgezonderd gedeelte van de residentie Menado en de invoer, het vervoer en de verkoop van alcoholische dranken in die streken.

De haven van Goenoengsitoli (Tapanoeli) is voor den algemeenen handel opengesteld en aangewezen voor algemeenen in- en uitvoer (Ind. St. 1911 n°. 413).

Nopens de vestiging, opheffing of verplaatsing van tolkantoren zie men Ind. St. 1911 nos. 408, 649 en 676 en 1912 nos. 9, 239, 265, 341, 373 en 375.

Bij Ordn. van 23 en 27 Dec. 1911 (Ind. St. nos. 668 en 671) en 1 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 170) zijn enkele wijzigingen aangebracht in de beide reglementen, gehecht aan de Ord. van 1 Oct. 1882 (Ind. St. n°. 240), houdende bepalingen op de heffing en verzekering der in- en uitvoerrechten.

Bij Ord. van 3 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 5) is vrijstelling van invoerrecht verleend voor het zout, ten behoeve van de pacht van het recht tot den invoer en verkoop van dat artikel in de landschappen Bila, Koealoe met de onderhoorigheid Ledoeng en een gedeelte van het landschap Asahan (Oostkust van Sumatra (zie onder „Verpachte middelen”).

Bij de wet van 29 Dec. 1911 n°. 21 (Ned. St. 1911 n°. 380, Ind. St. 1912 n°. 207) is bepaald, dat een uitvoerrecht zal worden geheven van petroleum-benzine en gasoline.

Maatregelen in het belang van den doorvoer en het vervoer van te Palembang aangebrachte goederen zijn genomen bij Ord. van 24 April 1912 (Ind. St. n°. 292).

De in Ind. St. 1908 n°. 279 opgenomen en sedert gewijzigde bepalingen nopens de reorganisatie van het Europeesch personeel der in- en uitvoerrechten en accijnzen [1]) ondergingen nadere wijziging bij Gouv. Btn. 17 Jan. en 15 Maart 1912 nos. 17 en 41 (Ind. St. nos. 121 en 211), o. m. in verband met de opleiding van inlanders voor de thans uitsluitend door Europeanen vervulde betrekkingen bij dien dienst [2]).

Terwijl in 1910 de ontvangsten in het gouvernements-tolgebied aan in- en uitvoerrecht gezamenlijk hadden bedragen f 20 111 525, is in 1911 f 22 861 254 ontvangen, waarvan op

[1]) De instructie voor den hoofdinspecteur van dien dienst onderging eene wijziging bij Gouv. Bt. 10 Jan. 1911 n°. 42 (Bijbl. Ind. St. n°. 7453).

[2]) Bij Gouv. Bt. 24 Sept. 1911 n°. 24 zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, fondsen beschikbaar gesteld voor de opleiding van inlandsche jongelieden voor den douanedienst.

Ingevolge Gouv. Bt. 3 Jan. 1912 n°. 19 is, op tijdelijken voet, bij den dienst der in- en uitvoerrechten de betrekking van assistent ingesteld.

het verduurzamen van visch en andere zeevoortbrengselen en tot het heffen van belasting op trassie, enz. ter Oostkust van Sumatra [1]) uitgebreid tot de landschappen Bila, Koealoe met de onderhoorigheid Ledoeng en een gedeelte van het landschap Asahan. Vermits in het oude pachtgebied de vischindustrie eenigermate leed onder den druk van een te hoogen pachtschat, welke den pachter noopte den zoutprijs hooger op te voeren dan met de belangen van die industrie strookte, zijn de loopende pachtcontracten bij minnelijke overeenkomst ontbonden en is de pacht — gezamenlijk met die voor voormelde landschappen (Ind. St. 1912 n°. 6) — opnieuw ondershands tegen eene lagere pachtsom afgestaan, onder beding dat de zoutprijs niet hooger mag worden gesteld dan f 4 per pikol.

De in eenige streken van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden bestaande sirihpacht is bij Ord. van 16 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 98) opgeheven.

De bij Ord. van 25 Juli 1911 (Ind. St. n°. 433) reeds gedeeltelijk buiten werking gestelde regeling van de pachten en belastingen in de voormalige onderafdeelingen Tolitoli en Paloebaai van de afdeeling Midden-Celebes (res. Menado) is bij Ord. van 17 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 184) ingetrokken.

In die gedeelten der buitenbezittingen, waar de pachtovereenkomsten met ult. Maart 1912 kwamen te verstrijken, vond de opveiling, evenals op Java en Madoera, in den regel tweeledig plaats, namelijk voor een korteren en een langeren termijn, waarbij in de meeste gevallen tot gunning voor den langeren termijn is overgegaan, omdat de aanbiedingen daarvoor voordeeliger waren. Op den regel van tweeledige verpachting (voor de tijdvakken 1 April 1912—ult. Maart 1913 en 1 April 1912—ult. Maart 1915) werd uitzondering gemaakt ten opzichte van de dobbelspelen in het gouvernement Sumatra's Westkust en in de residentie Tapanoeli (met het oog op de voorgenomen vervanging van die pacht door een licentiestelsel), zoomede in de residentie Banka en onderhoorigheden (in verband met eenige in overweging zijnde wijzigingen van de voor dit gewest geldende pachtvoorwaarden), het gedistilleerd in het pachtperceel Banda-eilanden en Ceramlaoet en Goram van de residentie Amboina (in verband met de in voorbereiding zijnde maatregelen tot bestrijding van het drankmisbruik in dat gewest, en de daarmede gepaard gaande opheffing van de drankenpacht aldaar), de sagoeweerpacht te Banda Neira (met het oog op eene eventueele afschaffing van de pacht), het graven naar goud in de Westerafdeeling van Borneo (vgl. K. V. 1911, kol. 179) en de pacht van de veeslacht in de afdeelingen Makasser en Bonthain van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden (in verband met het voornemen om die pacht door eene directe belasting te vervangen).

Voor al de hier bedoelde middelen gezamenlijk bedraagt het eindcijfer aan pachtschat over 1912 f 2 729 057, tegen — volgens verbeterde opgaven — f 2 768 512 over 1911 (vgl. bijlage Z).

Van hetgeen over 1911 aan pachtsommen verschuldigd was, bleef op ult. van dat jaar nog in te vorderen f 60 795, welk bedrag in Januari 1912, op f 2362 na, werd aangezuiverd.

In die gewesten buiten Java en Madoera, waar de uitoefening van het pandhuisbedrijf niet aan pachters, maar aan licentiehouders is toegestaan, zijn in 1911 19 zoodanige vergunningen — die alleen gelden voor de daarin genoemde plaats en steeds afloopen bij het einde van het jaar van afgifte — aangevraagd. De vergunningen waren verdeeld als volgt: Riouw en onderhoorigheden 2 (22 217 beleeningen waarop f 43 085 werd voorgeschoten), Menado 4 (13 845 en f 74 923), Amboina 5 (25 874 en f 45 676), Ternate en onderhoorigheden 2 (5291 en f 19 910), Timor en onderhoorigheden 5 (25 999 en f 80 242), Bali en Lombok 1 (9147 en f 35 577).

De rentevoet, in 1911 bij de gelicentieerde pandhuizen gevolgd, wordt opgegeven per maand te hebben bedragen: in Riouw en onderhoorigheden 4 à 10%, in Amboina 3 à 5%, in Ternate en onderhoorigheden 3 à 4%, in Menado 3 à 5%, in Timor en onderhoorigheden 4 à 12%, op Bali 6%.

[1]) Het voor deze pacht verbindend verklaard reglement (Ind. St. 1908 n°. 209, zooals het sedert is gewijzigd) onderging eene nadere wijziging bij Ord. van 3 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 7).

B. ONVERPACHTE MIDDELEN EN INKOMSTEN.

De **opiumregie**, die in 1911 reeds werkte op geheel Java en Madoera, zoomede in de gouvernementen Sumatra's Westkust en Celebes en onderhoorigheden, in eenige gedeelten van de residentie Ternate en onderhoorigheden (het eiland Ternate en een deel van het eiland Batjan) en in de gewesten Tapanoeli, Benkoelen, Lampongsche districten, Banka en onderhoorigheden, Palembang, Djambi, Menado, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, Westerafdeeling van Borneo, Bali en Lombok, Billiton, Amboina, Timor en onderhoorigheden en Riouw en onderhoorigheden, is met ingang van 1 April 1912 ook ingevoerd in de residentie Oostkust van Sumatra (Ind. St. 1912 n°. 255, juncto n°. 299). In het nieuwe gebied is de regie op ongeveer denzelfden voet ingericht als elders.

Maatregelen tot beperking van het opiumgebruik in de residentiën Djambi, Benkoelen en Palembang en tot wering van dat gebruik onder de Europeanen en met hen gelijkgestelden, zoomede onder de inlandsche militairen van de landmacht en het inlandsch vlootpersoneel, zijn genomen bij Ordn. van 30 Aug., 7 en 8 Dec. 1911 (Ind. St. nos. 494, 642 en 644) en 6 Mei 1912 (Ind. St. nos. 302 en 303), terwijl bij Ord. van 17 Juni 1911 (Ind. St. n°. 374) is bepaald, dat houders van zoogenaamde titip-licentiën geen opium mogen afgeven aan personen beneden den 18-jarigen leeftijd. In verband met enkele van deze regelingen is eene wijziging gebracht in de bepalingen aangaande de verpakking van opium door de regie en omtrent den verkoop daarvan in het regiegebied (Ind. St. 1911 nos. 375, 495 en 645).

Voor het bij Gouv. Bt. 5 Sept. 1911 n°. 1 (Ind. St. n°. 500) van de residentie Ternate en onderhoorigheden afgescheiden en bij de residentie Amboina gevoegd gebied der afdeeling West-Nieuw-Guinea is bij Ord. van denzelfden datum (Ind. St. n°. 502) het bestaande verbod op den invoer van opium voorloopig gehandhaafd.

Bij Ord. van 20 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 201) is eene nadere omschrijving gegeven van de verboden kringen in de residentie Tapanoeli. Voorts zijn bij Ord. van 6 Mei 1912 (Ind. St. n°. 301) bepalingen uitgevaardigd betreffende het bezit en het vervoer van regie-opium en regie-djitjing in de Lampongsche districten, terwijl, in verband hiermede, de in Ind. St. 1909 n°. 597 opgenomen voorschriften nopens de verboden kringen zijn aangevuld bij Gouv. Bt. van denzelfden datum n°. 48 (Ind. St. n°. 304). De bepalingen op het bezit en vervoer van opium door personen, die koopen ten behoeve van derden in de residentie Banka en onderhoorigheden, zijn herzien bij Ord. van 22 Maart 1912 (Ind. St. n°. 248), ten einde wederverkoop en andere misbruiken tegen te gaan.

Bij Gouv. Bt. 19 Febr. 1912 n°. 23 is ten behoeve van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden tijdelijk een ambtenaar met den titel van controleur der opium-regie aangesteld.

Op Java en Madoera — met inbegrip van de gewesten Bantam en Preanger-Regentschappen, waar slechts op enkele plaatsen regie-opium verkrijgbaar is gesteld — is in 1911 in het geheel gedebiteerd 794 620 thail bereid opium, tegen 766 303 in 1910, of 3.7% meer, welke vermeerdering ook thans in hoofdzaak moet worden toegeschreven aan de daarvoor in K. V. 1911, kol. 180, opgegeven redenen.

Het debiet in de gewesten van de buitenbezittingen, waar in 1911 de regie werkte, bedroeg 805 304 thail bereid opium, 38 234 thail ruw opium en 42 685 thail opiumpillen. Voor opgaven per maand van de verkochte hoeveelheden, ook wat betreft de verdeeling van het debiet naar de verschillende verpakkingseenheden en de geldelijke opbrengst, zij verwezen naar bijlage AA.

De algemeene toeneming van de bruto-opbrengst, ook daar, waar vermindering van het debiet plaats had, moet worden toegeschreven aan de verhooging van de debietprijzen, in verband met de stijging van den prijs van het ruw opium op de wereldmarkt en de wenschelijkheid om zooveel mogelijk tot een uniformen debietprijs te geraken.

Door de vereeniging van de depots in Noord- en Zuid-Soerakarta is het aantal dier inrichtingen op Java en Madoera

van 19 op 18 gebracht. Het aantal verkoopplaatsen bedroeg op het einde van het verslagjaar 907, d.i. 7 minder dan op ult. 1910. Het aantal gelicentieerde verbruikplaatsen (kitten) verminderde van 608 tot 513. Vergunningen tot het verkoopen en vervoeren van regie-opium tot hoeveelheden van meer dan 1 thail, ten behoeve van de opiumverbruikers onder het werkvolk van de ver van eene verkoopplaats gevestigde erfpachtsondernemingen, zijn er in 1911 44 verleend, tegen 43 in 1910.

Het aantal Chineesche houders van eene licentie tot bezit en vervoer van opium op een der plaatsen Pandeglang, Tjilegon, Menes en Laboehan in de residentie Bantam bedroeg in 1912 22 (27 in 1910), aan wie 514,38 thail regie-opium werd verkocht (425,91 thail in 1910). Te Tjimahi (Preanger-Regentschappen) bedroeg het aantal Chineesche licentiehouders 8, evenals in 1910, aan wie 321,78½ thail werd gedebiteerd, tegen 314,30½ thail in 1910.

Uit het sub II van bijlage AA opgenomen overzicht omtrent de geldelijke uitkomsten van de regie op Java en Madoera over 1911 blijkt, dat — de kosten voor de politie buiten beschouwing gelaten — de netto opbrengst in dat jaar bedroeg f 12 686 210, tegen f 12 680 464 in 1910, of f 5746 meer. Dat dit voordeelig verschil bij eene grootere bruto-ontvangst in 1911, ad f 622 756, niet belangrijker is, vindt zijn oorzaak in de hoogere zelfkosten van het verkochte opium in het verslagjaar — ad f 595 921 — als gevolg van de hoogere opiumprijzen te Calcutta. In de buitenbezittingen bedroeg de netto-opbrengst (ongerekend de kosten voor politie) in 1911 f 4 000 512.

Het aantal aanhalingen in het regie-gebied op Java en Madoera bedroeg in 1911 730 (waaronder 460 van regie-opium), tot eene gezamenlijke hoeveelheid van ruim 95 kati (het ruw opium herleid tot het gewicht daarvan in bereiden staat). Gedetailleerde opgaven hieromtrent treft men aan in bijlage AA, sub III. De belangrijkste aanhalingen betroffen 6 partijen opium, groot respectievelijk 16, 5½ en 3½ kati (te Batavia), 9 en 5 kati (te Soerabaja) en 4 kati (te Tjilatjap). In de residentie Semarang werd nog beslag gelegd op een partij morphinepillen tot eene hoeveelheid van ruim 1½ kati.

Het aantal depots, verkoopplaatsen en gelicentieerde verbruikplaatsen (kitten) in de buitenbezittingen bedroeg op ult. 1911 respectievelijk 15, 376 en 58. De laatste kit voor vrouwen (te Makasser) werd opgeheven.

Licentiën voor het vervoer van meer dan één thail bereid of 2 thail ruw opium zijn er in 1911 846 verleend (waarvan 354 in Riouw en onderhoorigheden, 300 in Billiton, 119 in Banka en onderhoorigheden, 69 in Celebes en onderhoorigheden, 3 in de Lampongsche districten en 1 in Bali en Lombok).

In 1911 bedroeg het aantal aanhalingen in het regie-gebied buiten Java en Madoera 201, tot eene gezamenlijke hoeveelheid van ruim 71 kati, waaronder ruim 42 kati regie-opium (bij 162 van de 201 aanhalingen). De belangrijkste aanhalingen waren die van een partij van 4 kati ruw opium in Tapanoeli, 10 kati in Riouw en onderhoorigheden, vijf hoeveelheden van 1 tot 3 kati in Bali en Lombok, drie partijen van 1, 1 en 3 kati in Menado, één van 3 kati in Celebes en onderhoorigheden en twee van ruim 2 kati in Amboina.

Het maximum aantal verkoopplaatsen in de residentie Oostkust van Sumatra is vastgesteld op 300 (Ind. St. 1912 n°. 30). De debietprijzen zijn zooveel mogelijk in overeenstemming gebracht met die, welke onder de pacht werden gevorderd.

Het aantal verkoopplaatsen in de residentiën Tapanoeli en Banka en onderhoorigheden is respectievelijk op 9 en 12 gebracht (Ind. St. 1911 n°. 356 en 1912 n°. 249).

Met de in K. V. 1911, kol. 182, bedoelde beperking van het aantal uren, gedurende welke de verkoopplaatsen op Zondagen en Christelijke en nationale feestdagen geopend zijn, werd geleidelijk voortgegaan, als gevolg waarvan thans reeds eenige verkoopplaatsen op die dagen geheel gesloten blijven.

Bij Ord. van 3 Juli 1911 (Ind. St. n°. 399) is de bevoegdheid tot het opsporen van overtredingen van de verbodsbepalingen betreffende invoer, uitvoer en vervoer over zee uitgestrekt tot de mandoers van gewestelijke vaartuigen, die tot dusver door den chef van den dienst der opium-regie telkens van schriftelijke opdrachten deswege moesten worden voorzien.

Van den overgang bij de gouvernementsmarine van het Europeesch personeel aan boord van vaartuigen tot bestrijding van den opium-sluikhandel ter zee en de in verband daarmede verder getroffen voorzieningen is reeds melding gemaakt in hoofdstuk E, § 3.

Omtrent de fabriek der regie zie men hoofdstuk P, afd. V.

In- en uitvoerrechten. De bij Ord. van 18 April 1911 (Ind. St. n°. 290) vastgestelde beperkende bepalingen op den import, enz. van alcoholische dranken in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden — welker inwerkingtreding, die oorspronkelijk op 1 Mei 1911 was vastgesteld, nader werd bepaald op 1 September 1911 (Ind. St. 1911 n°. 403) — ondergingen eenige wijzigingen bij Ord. van 24 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 577).

Bij Ordn. van 5 Sept. 1911 (Ind. St. nos. 501 en 502) zijn voor de van de residentie Ternate en onderhoorigheden afgescheiden en aan de residentie Amboina toegevoegde afdeeling West-Nieuw-Guinea gehandhaafd de uitzonderingsbepaling op de vrijstelling van invoerrecht voor inlandsch gedistilleerd en de bestaande regeling van den invoer en den aankoop van sterke dranken, zoomede het verbod op den invoer van opium. Ook ten aanzien van het voormalig gebied der gedeeltelijk aan de residentie Timor en onderhoorigheden toegevoegde afdeeling Aroe-, Kei-, Tanimbar- en Zuidwester-eilanden (Ind. St. 1911 n°. 631) zijn de van kracht zijnde verbodsbepalingen op den invoer en den verkoop van alcoholische dranken gehandhaafd.

Bij Ordn. van 28 Mei 1912 (Ind. St. nos. 339 en 340) zijn respectievelijk geregeld: de heffing van een invoerrecht van het inlandsch gedistilleerd in het tot dusver nog van die heffing uitgezonderd gedeelte van de residentie Menado en de invoer, het vervoer en de verkoop van alcoholische dranken in die streken.

De haven van Goenoengsitoli (Tapanoeli) is voor den algemeenen handel opengesteld en aangewezen voor algemeenen in- en uitvoer (Ind. St. 1911 n°. 413).

Nopens de vestiging, opheffing of verplaatsing van tolkantoren zie men Ind. St. 1911 nos. 408, 649 en 676 en 1912 nos. 9, 239, 265, 341, 373 en 375.

Bij Ordn. van 23 en 27 Dec. 1911 (Ind. St. nos. 668 en 671) en 1 Febr. 1912 (Ind. St. n°. 170) zijn enkele wijzigingen aangebracht in de beide reglementen, gehecht aan de Ord. van 1 Oct. 1882 (Ind. St. n°. 240), houdende bepalingen op de heffing en verzekering der in- en uitvoerrechten.

Bij Ord. van 3 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 5) is vrijstelling van invoerrecht verleend voor het zout, ten behoeve van de pacht van het recht tot den invoer en verkoop van dat artikel in de landschappen Bila, Koealoe met de onderhoorigheid Ledoeng en een gedeelte van het landschap Asahan (Oostkust van Sumatra (zie onder „Verpachte middelen").

Bij de wet van 29 Dec. 1911 n°. 21 (Ned. St. 1911 n°. 380, Ind. St. 1912 n°. 207) is bepaald, dat een uitvoerrecht zal worden geheven van petroleum-benzine en gasoline.

Maatregelen in het belang van den doorvoer en het vervoer van te Palembang aangebrachte goederen zijn genomen bij Ord. van 24 April 1912 (Ind. St. n°. 292).

De in Ind. St. 1908 n°. 279 opgenomen en sedert gewijzigde bepalingen nopens de reorganisatie van het Europeesch personeel der in- en uitvoerrechten en accijnzen [1]) ondergingen nadere wijziging bij Gouv. Btn. 17 Jan. en 15 Maart 1912 nos. 17 en 41 (Ind. St. nos. 121 en 241), o. m. in verband met de opleiding van inlanders voor de thans uitsluitend door Europeanen vervulde betrekkingen bij dien dienst [2]).

Terwijl in 1910 de ontvangsten in het gouvernements-tolgebied aan in- en uitvoerrecht gezamenlijk hadden bedragen f 20 111 525, is in 1911 f 22 861 254 ontvangen, waarvan op

[1]) De instructie voor den hoofdinspecteur van dien dienst onderging eene wijziging bij Gouv. Bt. 10 Jan. 1911 n°. 42 (Bijbl. Ind. St. n°. 7453).

[2]) Bij Gouv. Bt. 24 Sept. 1911 n°. 24 zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, fondsen beschikbaar gesteld voor de opleiding van inlandsche jongelieden voor den douanedienst.

Ingevolge Gouv. Bt. 3 Jan. 1912 n°. 19 is, op tijdelijken voet, bij den dienst der in- en uitvoerrechten de betrekking van assistent ingesteld.

Java en Madoera f 14 673 954 (f 2 255 572 meer dan in 1910) en in de buitenbezittingen f 8 187 300 (f 494 157 meer dan in 1910). Na bijtelling van nagevorderd recht en na aftrek van de terugbetalingen, beliepen de totalen van het in 1910 en 1911 ontvangene aan invoerrecht, uitvoerrecht en pakhuishuur de onderstaande sommen:

	1910.	1911.
Invoerrecht	f 17 657 933	f 20 484 199
Uitvoerrecht	2 453 592	2 377 055
Pakhuishuur	48 827	67 883
	f 20 160 352	f 22 929 137

Voor elk kantoor in het bijzonder zijn de cijfers over 1911 vermeld in tabel I van bijlage BB, terwijl uit een ander overzicht van dezelfde tabel blijkt hoeveel de voornaamste der bij in- en uitvoer belaste artikelen, zoowel in genoemd jaar als in 1910, aan recht opbrachten.

Wegens overtreding van de bepalingen op de tolrechten hadden in 1911 956 bekeuringen plaats (waarvan er 927 bij onderhandsche schikking werden afgedaan), tegen 441 in 1910.

Accijnzen. De bedragen, welke de in een grooter of kleiner gedeelte van het gouvernements-tolgebied geheven accijnzen in de jaren 1910 en 1911 in 's lands kas deden vloeien, blijken uit de onderstaande opgaaf (voor 1911 zij bovendien verwezen naar tabel I van bijlage BB).

	1910.	1911.
Accijns op inlandsch gedistilleerd	f 236 434	f 245 917
,, ,, tabak	92 094	93 118
,, ,, petroleum	5 842 622	6 349 442
,, ,, lucifers	3 254 076	3 201 012
	f 9 425 226	f 9 889 489

Wegens overtreding van de accijnsbepalingen betreffende het inlandsch gedistilleerd, de petroleum en de lucifers werden in 1911 94 bekeuringen afgedaan (tegen 58 in 1910), waarvan 43 bij onderhandsche schikking.

Belastingen in het algemeen. In het belang van den aanslag in en de invordering van belastingen zijn in het gewest Atjeh en onderhoorigheden zes Europeesche collecteurs (Ind. St. 1912 n°. 180) en is in elk van de residentiën Benkoelen en Palembang, op tijdelijken voet, één ambtenaar in dienst gesteld (Gouv. Btn. 4 Mei en 19 Aug. 1912 nos. 7 en 42).

Met ingang van 1 Januari 1912 zijn de Arabieren in de residentie Westerafdeeling van Borneo onderworpen aan de heffing van personeele belasting en van de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten, en zijn zij daarentegen onttrokken aan de werking van de hoofdelijke belasting (Ind. St. 1911 nos. 544, 545 en 546).

Personeele belasting. Bij Gouv. Bt. 4 Juli 1912 n°. 56 (Ind. St. n°. 386) is eene wijziging gebracht in de limite der huurwaarde, waarvoor ter hoofdplaats der residentie Preanger-Regentschappen, zoomede te Tjimahi, geen belasting naar den eersten, tweeden en vierden grondslag geheven wordt.

De lijsten van vrijstellingen van deze belasting ondergingen wijziging bij Gouv. Btn. 19 Sept. 1911 n°. 27 (Ind. St. n°. 517) en 7 Mei 1912 n°. 11 (Ind. St. n°. 306).

Over 1911 zijn in het geheel aangeslagen 25 323 Europeanen en 42 185 vreemde oosterlingen (respectievelijk 838 en 347 mer dan in 1910). Voor elk gewest in het bijzonder blijken de uitkomsten der belasting voor beide jaren uit bijlage BB, tabel II.

In 1911 kwamen 61 doleantiën in, tegen 111 in 1910. Afzonderlijk voor Java en Madoera en voor de buitenbezittingen beliepen de aanslagen en het geïnd bedrag als volgt:

	1910. (Verbeterde opgaven.)		1911. (Voorloopige opgaven.)	
	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.
Aanslag	f 1 145 909	f 349 227	f 1 071 538	f 337 340
Af: wegens toegestane verminderingen	79 746	18 120	77 406	21 574
Alzoo werkelijk te heffen	f 1 066 163	f 331 107	f 994 138	f 315 766
Bovendien verschuldigd aan schattingskosten, voor zoover zij den aangeslagenen in rekening waren te brengen	5 114	1 334	4 657	1 046
Derhalve in het geheel door de aangeslagenen verschuldigd	f 1 071 277	f 332 441	f 998 795	f 316 812
Geïnd bedrag *a*)	1 085 030	327 873	1 040 781	309 761

a) Onder de geïnde bedragen is hier, en bij andere hierna te vermelden belastingen, niet alleen begrepen wat op den aanslag van hetzelfde jaar ontvangen, maar ook wat van den achterstand over vorige jaren aangezuiverd is (wat de personeele belasting betreft, ook hetgeen gestort is wegens te verhalen kosten van schatting), zoomede de boete wegens te late betaling, terwijl daarentegen, ingevolge art. 20 der comptabiliteitswet, in mindering is gebracht hetgeen tengevolge van verkeerden aanslag over het behandeld of over eenig vorig jaar, dan wel uit anderen hoofde, aan de belanghebbenden is terugbetaald.

Inkomstenbelasting. Eene nadere regeling betreffende de overdracht van het voorzitterschap van eenige commissiën van aanslag in deze belasting is getroffen bij Gouv. Bt. 5 Dec. 1911 n°. 30 (Ind. St. n°. 634).

Ingevolge Ord. van 16 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 77) is de vrijstelling van deze belasting voor inkomsten, waarvan grondlasten worden geheven, ingetrokken en de bevoegdheid tot vaststelling van de aangifte-biljetten op den directeur van financiën overgedragen.

In 1911 zijn, volgens voorloopige opgaven, in het geheel aangeslagen 31 139 personen en 1048 naamlooze vennootschappen en andere lichamen. Het totale bedrag van den aanslag beliep, na aftrek van toegestane verminderingen, f 6 200 159 (volgens voorloopige opgaven), tegen f 6 344 580 (volgens verbeterde opgaven) in 1910.

Uit het volgend overzicht blijkt hoeveel Java en Madoera en hoeveel de buitenbezittingen in die bedragen deelen, en hoeveel in elk der genoemde jaren aan inkomstenbelasting werd geïnd.

	1910. (Verbeterde opgaven.)		1911. (Voorloopige opgaven.)	
	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.
Aanslag	f 5 277 113	f 1 302 783	f 5 143 303	f 1 279 960
Af: wegens toegestane verminderingen	187 458	47 859	172 349	50 755
Alzoo werkelijk te heffen	f 5 089 655	f 1 254 924	f 4 970 954	f 1 229 205
Geïnd bedrag	5 303 657	1 663 477	5 419 414	1 261 711

Voor opgaven nopens den aanslag per gewest en nopens het cijfer der aangeslagenen zie sub III van bijlage BB.

Over het met ult. April 1912 geëindigde Nederlandsche belastingjaar 1911/1912 kwam aan de Indische geldmiddelen ten goede een bedrag van f 970 230 (tegen f 825 266 over 1910/1911), en zulks als uitkeering ingevolge de wet van 9 April 1897 (Ned. St. n°. 84, Ind. St. n°. 150) uit hetgeen in Nederland wegens belasting op bedrijfs- en andere inkomsten ontvangen werd van de in Indië werkende, maar in Nederland gevestigde maatschappijen of vereenigingen (uitgezonderd de verzekeringsmaatschappijen).

Gedurende 1911 zijn 217 doleantiën ingediend, tegen 336 in 1910.

Verponding en daarmede overeenkomende heffingen. Bij Ord. van 11 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 31) zijn de bepalingen op de heffing der verponding in Nederlandsch-Indië en van de daarmede overeenstemmende belasting op de onroerende goederen, die bezeten worden krachtens een titel van het voormalig Britsche Gouvernement, herzien, terwijl ter uitvoering van deze nieuwe regeling voorschriften zijn vastgesteld bij Gouv. Btn. van gelijken datum en 16 Maart d. a. v. nos. 56 en 35 (Ind. St. nos. 32 en 242).

In het geheel was in 1911 op en buiten Java en Madoera aan verponding te heffen f 2 411 385, tegen f 2 400 211 (volgens verbeterde opgaven) in 1910. Geïnd is, met inbegrip van het aangezuiverde over vorige jaren en van boeten, in 1910 f 2 392 701 en in 1911 f 2 379 404. Voor eene specificatie per gewest zie tabel IV van bijlage BB.

De op 1 Januari 1902 ingevoerde, met de verponding overeenkomende belasting ter zake van door niet-inlanders zonder ingeschreven wettigen titel geoccupeerde erven, gelegen op het domein Bloeboer (Batavia), beliep in 1911 f 2277, tegen f 2304 (volgens verbeterde opgaaf) in 1910.

De vrijstelling of teruggaaf van verponding voor noodlijdende koffie-ondernemingen op Java en Madoera (vgl. Ind. St. 1908 n°. 42) en van de belasting op de specerijperken (vgl. Ind. St. 1909 n°. 28) beliep in 1911 respectievelijk f 197 en f 34 157.

Belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van inlanders en vreemde oosterlingen. Bij Ordn. van 16 Jan. 1912 (Ind. St. nos. 117, 118 en 119) zijn de verschillende regelingen dezer belasting (zie Ind. St. 1907 nos. 182 en 183 en Ind. St. 1908 nos. 69, 93 en 94), voor zoover de vrijstellingen betreft, aangevuld en gewijzigd, o. a. in dien zin, dat geen vrijstelling meer wordt toegekend van inkomsten, die bij den aanslag in de grondlasten in aanmerking komen (zie hiervóór).

Bij Gouv. Bt. 31 Jan. 1912 n°. 18 (Ind. St. n°. 166) is bepaald, dat de heffing van de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsche bevolking in het gouvernement Sumatra's Westkust van 1 Januari 1913 af mede toepassing zal vinden op de Batoe- en de Mentawei-eilanden, op laatstgenoemde eilanden echter alleen ten aanzien van de niet-inheemsche bevolking.

In verband met de late vaststelling van den aanslag over het jaar 1911 in de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsche bevolking in de onderafdeeling Angkola en Sipirok (Tapanoeli) is de uiterste termijn van betaling van het verschuldigde verlengd (Ind. St. 1912 n°. 174).

Omtrent de verdeeling van het aantal aangeslagenen naar hun jaarlijksch inkomen, den aanslag en andere gegevens betreffende deze belasting vindt men opgaven over 1910 en 1911 in de tabellen V*a* en V*b* van bijlage BB. Onderstaand overzicht doet de in genoemde jaren geïnde bedragen kennen:

	Java en Madoera.	Buitenbezittingen.	Totaal.
Bedrag van de belasting over 1911	f 2 761 768	f 3 380 681	f 6 142 449
Van dat bedrag werd in 1911 betaald	f 2 537 070	f 2 654 150	f 5 191 220
Aan achterstand over vorige jaren, en boeten werd bovendien betaald	178 864	651 666	840 530
Totaal in 1911 geïnd (zie noot, kol. 160) ..	f 2 715 934	f 3 305 816	f 6 031 750
In 1910 is geïnd (verbeterde opgaven) ...	2 535 463	3 120 118	5 655 581

Belasting op het slachten van runderen, buffels, paarden en veulens op Java en Madoera. Bij Ord. van 29 Maart 1912 (Ind. St. n°. 258) is de regeling dezer belasting, voor zoover betreft de toekenning van collecteloon in de residentie Batavia, herzien.

In 1911 is ter zake van deze belasting geïnd f 1 988 051, alzoo f 46 999 minder dan in 1910 (zie de gespecificeerde opgave in tabel VI van bijlage BB).

Het aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning bedroeg in 1911 823, met 972 beklaagden, tegen 772, met 936 beklaagden, in 1910.

Belasting op het slachten van varkens op Java en Madoera. De opbrengst van deze belasting bedroeg in 1911 f 141 253, tegen f 145 334 in 1910, alzoo een nadeelig verschil van f 4081 (zie de gespecificeerde opgave in tabel VIII van bijlage BB).

Het aantal overtredingen beliep 31, met evenveel beklaagden, tegen 32, met 31 beklaagden, in 1910.

Slachtbelastingen in de buitenbezittingen. In 1911 is aan rundslachtbelasting geïnd f 248 463, tegen f 243 227 in 1910, en aan varkensslachtbelasting f 187 600, tegen f 162 482 (verbeterde opgave) in 1910.

Voor nadere gegevens zie men de tabellen VII en IX van bijlage BB.

Hondenbelasting. Bij Ordn. van 17 Nov. 1911 (Ind. St. n°. 611) en 12 Juli 1912 (Ind. St. n°. 396) is deze belasting ingevoerd te Pematang Siantar (Oostkust van Sumatra), Amboina en Saparoea (Amboina).

De licentiën aan Chineezen voor het houden van dobbelspelen brachten in 1911 op Java en Madoera, uitgenomen de drie hoofdplaatsen, waar het middel wordt verpacht, f 150 op, tegen f 2150 in 1910. In de buitenbezittingen bracht de belasting in 1911 f 11 320 op, tegen f 8350 in 1910.

Van de vervanging der speelpacht in verschillende gewesten en plaatsen door een licentiestelsel en de uniforme regeling van dat stelsel voor geheel Nederlandsch-Indië is reeds hiervóór melding gemaakt.

Belastingen van verschillenden aard, die slechts in het een of ander gewest worden geheven. Omtrent de opbrengst of den aanslag van deze belastingen (meerendeels van inlanders geheven hoofdelijke belasting in een elftal gewesten der buitenbezittingen, uitgezonderd het zelfbesturend gebied aldaar) vindt men opgaven over 1910 en 1911 in tabel X van bijlage BB.

Krachtens Ord. van 10 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 26) is de bevoegdheid van den Gouverneur-Generaal tot het verleenen van vrijstelling van vertieningsbelasting in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo overgedragen op den resident.

Ingevolge Ord. van 13 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 42) zijn de inwoners van nieuwe Javaansche nederzettingen in de residentie Benkoelen gedurende de eerste drie jaren van hunne vestiging vrijgesteld van hoofdelijke belasting.

Bij Ord. van 16 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 99) is de wajangbelasting in de residentie Batavia ingetrokken.

Ingevolge Ord. van 16 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 100) is de regeling van de hoofdelijke belasting in de residentie Amboina (zie Ind. St. 1891 n°. 45) zoodanig gewijzigd, dat de aanslag van de inheemsche inlanders meer overeenkomstig de draagkracht dier belastingplichtigen plaats heeft. Voorts is (zie Ind. St. 1912 n°. 186) die belasting gehandhaafd voor eenige van Amboina afgescheiden en aan de residentie Timor en onderhoorigheden toegevoegde eilanden (Ind. St. 1911 n°. 631). [1])

Bij Ord. van 11 Mei 1912 (Ind. St. n°. 315) is eene voorziening getroffen ten aanzien van de heffing, gedurende 1912, van hoofdelijke belasting in het bij het rechtstreeks bestuurd gebied van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo ingelijfde landschap Pagatan en Koesan.

Bij Gouv. Bt. 6 Aug. 1912 n°. 30 (Jav. Ct. n°. 64) zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, voor de residentie Palembang, in het belang van de werkzaamheden met betrekking tot de voorgenomen vervanging van de hoofdelijke belasting en de bedrijfsbelasting aldaar door eene belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten van de inlandsche bevolking, 16 mantri's voor de belastingen in dienst gesteld.

Zegelrecht. Aan zegelrecht is in 1911 ontvangen f 1 963 933 (f 1 429 769 op Java en Madoera en f 534 164 in de buitenbezittingen), tegen (volgens verbeterde opga-

[1]) Bij Gouv. Bt. 5 Sept. 1911 n°. 1 (Ind. St. n°. 500) is bepaald dat de hoofdelijke belasting in de residentie Amboina voorshands niet zal worden geheven van de inheemsche bevolking in de van Ternate en onderhoorigheden afgescheiden en aan eerstgenoemd gewest toegevoegde afdeeling West-Nieuw-Guinea.

ven) f 1 854 736 in 1910 (f 1 379 835 op Java en Madoera en f 474 901 in de buitenbezittingen).

De Ord. van 11 Aug. 1885 (Ind. St. n°. 131) tot regeling van de zegelbelasting in Nederlandsch-Indië is nader gewijzigd en aangevuld (Ind. St. 1912 nos. 39, 190, 200 en 226), o. a. in verband met de regeling nopens de toelating en de vestiging in Nederlandsch-Indië van Nederlanders en vreemdelingen (vgl. hoofdst. F, § 8), terwijl de bepalingen tot uitvoering van gemelde ordonnantie wijzigingen ondergingen bij Gouv. Btn. 24 Mei en 1 Aug. 1911 nos. 62 en 75 (Ind. St. nos. 346 en 450)

Overschrijvings- benevens successie- en overgangsrecht. De opbrengst van deze belastingen was in 1910, volgens verbeterde, en in 1911, volgens voorloopige opgaven, als volgt:

		Java en Madoera.	Buiten-bezittingen.	Totaal.
Overschrijvings-recht.	1910	f 767 240	f 113 978	f 881 218
	1911	817 156	114 338	931 494
Successie- en overgangsrecht.	1910	324 252	9 277	333 529
	1911	187 696	9 490	197 186

Pandhuisdienst. Ter verdere uitvoering van de bij Ord. van 4 Dec. 1903 (Ind. St. n°. 402) getroffen regeling, is de gouvernementspandhuisdienst, met ingang van 1 April 1912, ingevoerd in de residentie Soerabaja — met uitzondering van het district Modjokerto, waar de regie reeds werkte — (Ind. St. 1912 n°. 101), terwijl bij Gouv. Bt. 18 Dec. 1911 n°. 35 (Ind. St. n°. 659) machtiging is verleend om, voorloopig bij wijze van proef, nog 10 gouvernementspandhuizen in de residentie Besoeki te openen.

Als gevolg van de verbodsbepaling tegen de zoogenaamde clandestiene commissiehuizen in het gebied van de pandhuisregie (vgl. K. V. 1911, kol. 187) zijn deze instellingen sedert alle verdwenen.

Met ingang van 1 Januari 1912 is eene nieuwe organisatie van het personeel van den pandhuisdienst vastgesteld (Ind. St. 1912 n°. 162), terwijl de bezoldiging van de controleurs en technische instructeurs bij dien dienst nader is geregeld bij Gouv. Bt. 10 Mei 1912 n°. 37 (Ind. St. n°. 311).

Bij Ord. van 28 Sept. 1911 (Ind. St. n°. 536) is, bij wijze van tijdelijken maatregel, bepaald, dat de bij Ord. van 17 Sept. 1908 (Ind. St. n°. 569) getroffen regeling ten aanzien van de verkoopingen van bij de gouvernements-pandhuizen in pand gegeven goederen ook van toepassing is op het vendukantoor der 2de klasse te Pasoeroean.

Blijkens het door den chef van den pandhuisdienst over 1911 uitgebracht verslag, is met de exploitatie van een 215-tal pandhuizen eene winst gemaakt van f 744 555.

Recht op de openbare verkoopingen. Omtrent eene hervorming van het vendubeheer ter Sumatra's Westkust zie men Ind. St. 1911 n°. 431, juncto 1912 n°. 358.

De functiën van vendumeester te Pasoeroean en te Tjilatjap zijn aan de aldaar gevestigde notarissen opgedragen (Ind. St. 1911 nos. 537 en 595).

Opgaven omtrent de geldelijke uitkomsten van het vendubeheer over 1911 waren bij het ter perse gaan van dit gedeelte van het verslag nog niet ontvangen.

II. MUNTWEZEN, GELDMARKT.

§ 1. MUNTWEZEN.

De aan de noodige uitzending van zilveren pasmunt voor het jaar 1911 nog ontbrekende f 1 000 000 aan kwartjes en f 700 000 aan 10 cent-stukken — vgl. K. V. 1911, kol. 189 — zijn ten deele in het laatst van 1911, deels in het begin van 1912 verscheept. Voor 1912 is aangevraagd f 3 000 000 aan guldens, f 2 000 000 aan halve guldens, f 2 500 000 aan kwartjes, een gelijk bedrag aan 10 cent-stukken en f 50 000 aan centen, waarvan de guldens, zoomede f 1½ millioen aan kwartjes en f 1 millioen aan 10 cent-stukken, in het tijdvak Maart t/m Augustus 1912 naar Indië verzonden zijn.

In 1911 zijn geen nagemaakte standpenningen van hoog zilvergehalte in den omloop aangetroffen.

In 1911 zijn 9 inlanders (onder wie 1 vrouw) en 5 Chineezen veroordeeld wegens muntnamaak. Wegens het desbewust uitgeven van valsch geld zijn 591 personen aangeklaagd, van wie er 248 veroordeeld (243 tot betaling van geldboeten en 5 tot tewerkstelling aan de publieke werken), 245 vrijgesproken en 98 van rechtsvervolging ontslagen zijn. De aangehaalde muntstukken werden, voor zoover niet bleek dat de aanbieders te kwader trouw handelden, na voor de circulatie ongeschikt te zijn gemaakt, aan de eigenaren teruggegeven [1]).

Wegens valschheid of daarvan verdacht, of wegens moedwillige verminking of beschadiging, zijn in 1911 van gouvernementswege aan den omloop onttrokken 14 021 stuks zilveren speciën (660 rijksdaalders, 1213 guldens, 5237 halve guldens, 3730 kwartjes en 3181 10-centstukken).

In 1911 is uit Indië voor eene nominale waarde van f 760 630,30 (23 200 rijkdaalders, 164 000 guldens, 283 000 halve guldens, 970 000 kwartguldens en 1 543 403 10-centstukken, zoomede een bedrag van f 290 aan koperen munt) aan dofklinkende en versleten, voor verderen omloop ongeschikte munt herwaarts gezonden.

Bij Ord. van 15 Juni 1912 (Ind. St. n°. 355) is het verbod van het vervoeren of bezitten van zilveren muntspeciën, bekend onder den naam van dollar of gedeelten daarvan, alsmede van dollarpasmunt in de residentie Oostkust van Sumatra tijdelijk opgeheven, ten einde de inwisseling van de in de afdeeling Simeloengoen en Karolanden verborgen gehouden munt mogelijk te maken.

§ 2. GELDMARKT.

Een door den president der Javasche Bank, ten behoeve van het Koloniaal Verslag, samengesteld overzicht van de geldmarkt in Nederlandsch-Indië met de daarbij behoorende tabel van den loop der prijzen te Batavia van eenige Indische effecten, is opgenomen in bijlage CC, welke bijlage tevens maandopgaven over 1911 bevat omtrent den loop der wisselkoersen te Batavia, ontleend aan door de Handelsvereeniging aldaar verstrekte gegevens.

§ 3. JAVASCHE BANK.

Tengevolge van de stijging der onkostenrekening, in verband met de gestadige uitbreiding van het bedrijf, en van eene afschrijving op de portefeuille binnenlandsche wissels, bedroeg de winst over het op ult. Maart 1912 geëindigde 84ste boekjaar f 35 252 minder dan in het daaraan voorafgegane jaar.

Door de toeneming der obligo's en de eischen, welke aan de Bank gesteld worden wegens de groote behoefte aan specie voor de circulatie, was zij genoodzaakt haren metaalvoorraad in Indië te versterken door ontbieding van £ 190 260 in Engelsch goudgeld, f 9 588 090 aan f 10-stukken en f 3 500 000 in zilveren standpenningen, waardoor hare totaal invoeren een bedrag van f 15 371 090 vertegenwoordigden. Waar haar goudvoorraad op 31 Maart 1912 f 26 323 668 bedroeg, tegen f 20 227 044 op den overeenkomstigen datum in 1911, blijkt derhalve ook hare goudpositie in het afgeloopen boekjaar versterkt te zijn.

De thans bestaande vestigingen van de Bank konden wederom in meerdere mate hare medewerking verleenen tot eene betere regeling van het geldverkeer in Nederlandsch-Oost-Indië; opening van nieuwe kantoren bleek echter niet noodzakelijk te zijn.

Het giro-verkeer mocht zich blijven verheugen in toenemende belangstelling, terwijl ook de te Batavia, Soerabaja en Semarang ingestelde clearing stijgende omzetten vertoonde. Die omzetten bedroegen op de genoemde plaatsen van 1 Juli 1911 tot 31 Maart 1912 respectievelijk f 275 763 120, f 215 669 117 en f 109 609 937.

Het gemiddelde van de rentegevende uitzettingen der Bank beliep f 68 919/m, tegen f 63 368/m in het 83ste boekjaar. De gemiddelde bedragen aan uitzettingen gedurende de laatste 3 boekjaren kunnen als volgt worden gesplitst:

	1911/12.	1910/11.	1909/10.
Voorsch. in r/c en disconto's	f 33 839 000	f 31 777 000	f 17 924 000
Hypotheken en effecten	8 050 000	7 818 000	7 545 000
Buitenlandsche wissels	16 002 000	14 499 000	14 988 000
Prolongatiën	11 028 000	9 274 000	13 720 000
	f 68 919 000	f 63 368 000	f 54 177 000

In verband met groote uitbetalingen in Nederlandsch-Indië aan het Gouvernement, aan banken en aan particulieren en de storting van de tegenwaarde dier bedragen te Amsterdam, welke met het oog op te verwachten aanzienlijke trekkingen op Amsterdam aldaar tijdelijk in den vorm van prolongatiën werden aangehouden, waren deze uitzettingen op 31 Maart 1912 opgeloopen tot f 17 651 500; reeds kort na sluiting van het boekjaar kon een deel dezer reserve worden aangewend tot afdekking van eene trekking op Amsterdam

1) De Javasche Bank handelde aldus met 402 rijksdaalders, 1100 guldens, 1508 halve-guldens, 249 kwartguldens en 73 10 cent-stukken.

voor rekening van het Gouvernement ten bedrage van f 5 000 000.

Van het kapitaal der Bank, ad f 6 millioen, en van haar reservefonds, ad f 2 518 122, was op het einde van het boekjaar belegd in hypotheken f 197 695 en in effecten f 8 142 749. Wegens vooruitgang van de waarde van het effectenbezit werd een bedrag van f 5304 geboekt ten bate van het reservefonds, waaraan bovendien uit de overwinst f 293 988 ten goede kwam.

Zooals hiervóór reeds is vermeld, moest de Bank — ook in verband mt de hoogere obligo's — haren voorraad specie verhoogen. Per ultimo Maart 1912 vertoonden hare kassen dan ook eene vermeerdering van f 5 714 990, vergeleken bij den overeenkomstigen datum van het voorafgegane jaar. Eenige cijfers hieromtrent worden gegeven in het overzicht van de geldmarkt in Nederlandsch-Oost-Indië (bijlage CC).

De dadelijk opeischbare schulden der Bank bedroegen gemiddeld f 112 664/m (f 103 557/m in het vorig boekjaar), inclusief een gemiddelden omloop aan bankbiljetten van f 97 917/m (f 90 762/m in het vorig boekjaar). Hiertegenover stond een voorraad aan standpenningen en goud van gemiddeld f 51 893/m (f 47 997/m in 1910/11). Het gemiddeld beschikbaar metaalsaldo bedroeg f 6827/m (f 6575/m in 1910/11).

De in het boekjaar 1911/12 behaalde winst bedroeg bruto f 2 856 959 en netto f 1 997 060, of, na aftrek van de inkomstenbelasting, f 1 948 310. Van dit bedrag, vermeerderd met f 1332 onverdeeld gebleven van de winst over 1910/11, werd afgezonderd voor het reservefonds f 293 988, voor het pensioen- en ondersteuningsfonds f 30 000, voor tantièmes f 245 559, voor de koloniale kas (zie art. 14 van het octrooi der Bank; Ind. St. 1909 n°. 363) f 587 976 en voor aandeelhouders f 792 000, uitmakende 13.2% van het maatschappelijk kapitaal, terwijl f 119 op de nieuwe rekening is overgeschreven.

N.

BURGERLIJKE EN MILITAIRE LANDSDIENAREN.

Examens voor den Nederlandsch-Indischen administratieven dienst. In de tweede zitting van de commissie, die hier te lande in 1911 was belast met het afnemen van de examens voor den Nederlandsch-Indischen administratieven dienst, moesten zich 16 candidaten aan het voorbereidend en 30 candidaten aan het eindexamen onderwerpen. Van de eerstbedoelden trokken er zich 2 terug; van de 14 overigen slaagden er 12 en werden er 2 afgewezen. Van de opgeroepenen voor het eindexamen trokken zich, meest onmiddellijk vóór het schriftelijk examen, 8 terug, terwijl er 10 het examen met goed gevolg aflegden.

Voor de beide examens die in 1912 hier te lande werden afgenomen hadden zich respectievelijk 30 en 51 candidaten aangemeld. In het voorbereidend examen slaagden 26 candidaten, 2 hadden zich na het schriftelijk examen teruggetrokken, 1 candidaat werd afgewezen en 1 verwezen naar de tweede zitting in December 1912. In het eindexamen slaagden 29 candidaten, 12 werden afgewezen en 7 verwezen naar de tweede zitting.

In Indië moesten aan de examens respectievelijk 2 en 3 candidaten deelnemen, die allen zijn geslaagd.

Voor nadere gegevens omtrent de uitkomsten der examens zie men de verslagen der examencommissiën (St. Ct. 1912 nos. 28 en 187 en Jav. Ct. 1912 n°. 72).

In 1912 zijn hier te lande 46 en in Indië 4 jongelieden als candidaat-Indisch ambtenaar aangewezen.

Nederlandsch-Indische Bestuursacademie. In 1912 zijn, evenals in de voorafgegane jaren, door den Gouverneur-Generaal 12 ambtenaren van het binnenlandsch bestuur, van wie 6 van den dienst op Java en Madoera en 6 van dien in de buitenbezittingen, voor de studie aan de academie aangewezen. Voorts is aan 3 bestuursambtenaren vergund, gedurende den tijd dat zij met verlof hier te lande vertoeven, de lessen en voordrachten van het tweede studiejaar te volgen. Zoodanige vergunning ten aanzien van het eerste studiejaar is verleend aan 6 bestuursambtenaren.

Gegradueerde ambtenaren voor den bureaudienst. Sedert de laatste opgaaf zijn 4 doctoren in de rechtswetenschap, die niet het grootambtenaarsexamen of het faculteitsexamen hadden afgelegd, naar Indië uitgezonden ter plaatsing bij den bureaudienst, waaronder begrepen de dienst ter griffie van het Hooggerechtshof en van Europeesche of inlandsche rechtbanken.

Faculteitsexamen. Gedurende het academiejaar 1911/12 slaagden 17 doctoren in de rechtswetenschap in het bij art. 114, 2de lid, der wet op het hooger onderwijs bedoelde faculteitsexamen, die allen op hun verzoek ter beschikking van den Gouverneur-Generaal zijn gesteld.

Kleinambtenaarsexamen. Onder de categorieën der van het kleinambtenaarsexamen vrijgestelde personen zijn nog gerangschikt zij, die in het bezit zijn van het getuigschrift, waaruit blijkt, dat zij met vrucht hebben doorloopen eene burgerschool, als bedoeld bij art. 13 van de wet, houdende regeling van het middelbaar onderwijs hier te lande (Ind. St. 1911 n°. 521), zoomede de bezitters van een getuigschrift, waaruit blijkt, dat zij de kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Fort de Kock, dan wel eene der gelijknamige inrichtingen op Java met goed gevolg hebben doorloopen, mits dat getuigschrift is verworven respectievelijk nà 1907 en nà 1910 (Ind. St. 1912 n°. 2).

Men zie voorts Bijbl. Ind. St. n°. 7450.

Examens voor de benoembaarheid tot speciale betrekkingen; uitzending van personeel voor die betrekkingen uit Nederland. Bij K. B. 12 Jan. 1912 n°. 59 (Ind. St. n°. 246) zijn vastgesteld nieuwe bijzondere voorwaarden van benoembaarheid tot technische betrekkingen bij den waterstaat en de burgerlijke openbare werken in Nederlandsch-Indië en regelen betreffende de uitzending van personeel uit Nederland voor zoodanige betrekkingen. De analoge bepalingen betreffende den dienst der staatsspoorwegen (Ind. St. 1909 n°. 294) werden gewijzigd bij K. B. 11 Nov. 1911 n°. 56 (Ind. St. 1912 n°. 259).

Bij K. B. 16 Febr. 1912 n°. 50 (Ind. St. n°. 289) is eene nieuwe regeling getroffen van de uitzendingsvoorwaarden der voor den Indischen dienst bestemde onderwijzers en onderwijzeressen.

Bij het op 1 Januari 1912 in werking getreden (zie Ind. St. 1911 n°. 613) K. B. 2 Oct. 1911 n°. 46 (Ind. St. n°. 612) zijn de bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot betrekkingen bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1911 n°. 270) aangevuld in dien zin, dat bij dien dienst tot adspirant-verificateur slechts zij benoembaar zijn, die in het bezit zijn van een diploma van met goed gevolg afgelegd eindexamen eener hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus hier te lande of in Indië, of van een getuigschrift dat, naar het oordeel van den hoofdinspecteur van voormelden dienst, eene niet geringere algemeene ontwikkeling waarborgt.

Bij Gouv. Bt. 3 Oct. 1911 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 7500) zijn de voorschriften omtrent het afnemen in Nederlandsch-Indië van de examens voor het personeel der gouvernementsmarine gewijzigd en aangevuld.

De regeling van de organisatie, de titulatuur, den werkkring, enz. van het korps ambtenaren voor Chineesche zaken in Nederlandsch-Indië, zoomede van de voorwaarden voor benoembaarheid en uitzending van dergelijk personeel (Ind. St. 1895 n°. 135, juncto 1906 n°. 476) is nader gewijzigd bij K. B. 15 Dec. 1911 n°. 43 (Ind. St. 1912 n°. 245).

Met intrekking van de reglementen opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 4446, juncto n°. 4685, zijn bij Gouv. Bt. 28 Dec. 1910 n°. 45 reglementen vastgesteld voor de examens voor adjunct-landmeter en landmeter bij het kadaster in Nederlandsch-Indië.

Geneeskundige keuring. Het reglement op het geneeskundig onderzoek voor den kolonialen militairen dienst (Ind. St. 1909 n°. 85, juncto 1911 n°. 274) is nader gewijzigd bij K. B. 21 Dec. 1911 n°. 21 (Ind. St. 1912 n°. 208).

Bij Gouv. Bt. 27 Nov. 1911 n°. 48 (Bijbl. Ind. St. n°. 7537) is eene regeling getroffen voor de keuring van tijdelijke onderwijzers en onderwijzeressen vóór hunne definitieve benoeming, indien zij gevestigd zijn op plaatsen, van waar de zetel der naastbij zijnde commissie tot keuring van adspirant-burgerlijke landsdienaren niet in één dag reizens te bereiken is.

Overtocht. Het reeds herhaaldelijk gewijzigde reglement op de toekenning van overtocht van Nederland naar Nederlandsch-Indië en omgekeerd, ten laste van de Indische begrooting (Ind. St. 1906 n°. 316), onderging nadere wijzigingen bij K. Bn. 7 Dec. 1911 n°. 33 en 2 Febr. 1912 n°. 27 (Ind. St. 1912 nos. 168 en 266).

De met ingang van 1 Januari 1910 getroffen regeling, waarbij voor niet tot een detachement behoorende gouvernementspassagiers der 1ste en 2de klasse, reizende van Nederland naar Nederlandsch-Indië en omgekeerd, de gelegenheid werd geopend om de reis tusschen Zuid-Europa en Egypte of omgekeerd te doen met een stoomschip van de Oostenrijksche Lloyd, zonder dat daarvoor extra-kosten in rekening werden gebracht, is met ingang van 1 Januari 1912 vervallen (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7554).

Bij Gouv. Bt. 25 Sept. 1911 n°. 39 (Ind. St. n°. 525) zijn de civiele gezaghebbers, bij overvoer met particuliere stoomschepen binnen Nederlandsch-Indië, gerangschikt onder de passagiers der 1ste klasse.

Traktementen en toelagen. Omtrent deze onderwerpen zie men Ind. St. 1911 nos. 310, 499, 646 en 667 en 1912 nos. 185 en 317, benevens Bijbl. Ind. St. n°. 7487.

Reis- en verblijfkosten; vervoer van landsreizigers; daggelden; presentiegelden; huishuurindemniteit. Bij Gouv. Bt. 27 Nov. 1911 n°. 29 (Ind. St. n°. 619) is de regeling betreffende de toekenning van en de vergoeding voor reis- en verblijfkosten en transportmiddelen aan het personeel der zeemacht in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1909 n°. 364) gewijzigd.

De voorschriften nopens restitutie aan civiele landsreizigers van uit eigen middelen betaalde vervoerkosten (Ind. St. 1906 n°. 53) zijn bij Gouv. Bt. 18 Dec. 1911 n°. 19 (Ind. St. n°. 658) aangevuld.

Bij Gouv. Bt. 9 Aug. 1911 n°. 27 (Ind. St. n°. 453) is ingetrokken art. 1 van de regeling in Ind. St. 1905 n°. 421, waarbij, bij wijze van proef, eene voorziening werd getroffen, welke aan de hoofden van gewestelijk bestuur de beschikking gaf over het totaal der aan de in hun gewest geplaatste ambtenaren van het binnenlandsch bestuur toekomende toelagen en indemniteiten voor reiskosten en huishuur.

De bij Ind. St. 1902 n°. 230 vastgestelde regeling tot uitvoering van art. 12 van het reglement op het reizen in Nederlandsch-Indië van Europeesche burgerlijke landsdienaren en andere personen (Ind. St. 1890 n°. 209) onderging wijziging bij Gouv. Bt. 7 Febr. 1912 n°. 118 (Ind. St. n°. 176).

Bij Gouv. Bt. 18 Jan. 1912 n°. 22 (Ind. St. n°. 126) is bepaald dat voor 's lands rekening komen reizen door tijdelijk aangestelde Europeesche landsdienaren naar hunne vorige verblijfplaats, na afloop van de hun opgedragen werkzaamheden.

De regelen voor in Indië alleen reizende militairen en militaire personen en voor marcheerende troepen behoorende tot de landmacht in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1883 n°. 104, zooals het sedert gewijzigd is) zijn nader gewijzigd en aangevuld bij Gouv. Bt. 17 Febr. 1912 n°. 76 (Ind. St. n°. 185).

Men zie voorts omtrent deze onderwerpen Ind. St. 1911 nos. 513, 526 en 589 en 680 en 1912 nos. 16, 159, 179, 193, 284 en 295, zoomede Bijbl. Ind. St. nos. 7444, 7538, 7561, 7569 en 7572.

Verloven. De laatstelijk bij Ind. St. 1911 n°. 349 aangevulde lijst van civiele betrekkingen, die bij verlof van den titularis voor niet langer dan een jaar tijdelijk worden waargenomen, is nader uitgebreid bij Ind. St. 1911 n°. 663 en 1912 nos. 160, 162, 216 en 238.

Een nieuw reglement omtrent het verleenen van binnenlandsche verloven aan Europeesche en inlandsche burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië, met toepasselijkverklaring op de door of namens den Gouverneur-Generaal aangestelde hoofden van vreemde oosterlingen, en eene regeling tot het afgeven van geneeskundige verklaringen daartoe, en van de wijze, waarop de plaatsen waar die verloven moeten worden doorgebracht bepaald worden, werden vastgesteld bij Gouv. Bt. 20 Febr. 1912 n°. 50 (Ind. St. nos. 198 en 199).

Bij K. B. 1 Maart 1912 n°. 24 (Ind. St. n°. 290) is het reglement op het verleenen van verloven naar Europa aan de officieren van het leger in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1893 n°. 237) gewijzigd en aangevuld.

Men zie voorts Bijbl. Ind. St. nos. 7352 en 7419.

In 1911 is aan 320 civiele en 97 militaire landsdienaren (Europeesche ambtenaren en officieren en onderluitenants der landmacht) buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst verleend (tegen 188 en 50 in 1910), terwijl aan 99 Europeesche ambtenaren en 22 officieren der landmacht zoodanig verlof wegens ziekte werd toegestaan (in 1910 respectievelijk 86 en 39). Voorts is aan 13 Europeesche ambtenaren en 2 officieren der landmacht wegens dringende redenen verlof buiten bezwaar van den lande verleend.

Pensioenen. Het reglement op het verleenen van pensioenen aan Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië is bij K. B. 5 Juni 1912 n°. 63 (Ind. St. n°. 420) gewijzigd in verband met het bij K. B. 5 Juni 1912 n°. 62 (zie hoofdst. K, afd. I) vastgestelde reglement op het verleenen van pensioenen aan Europeesche onderwijzers bij het particulier onderwijs aldaar.

Waarneming van betrekkingen door gepensionneerden. Bij Gouv. Bt. 18 Sept. 1911 n°. 35 (Ind. St. n°. 516) is bepaald dat, indien bij het Europeesche personeel der algemeene politie, voor de betrekkingen van commissaris van politie der 1ste en 2de klasse, van politie-opziener der 1ste en 2de klasse en van hoofdagent, gepensionneerden worden aangewezen, te hunnen aanzien buiten toepassing blijft het beginsel, dat aan gepensionneerden, die met de waarneming van eene betrekking worden belast, in den regel geen hooger inkomen behoort te worden toegelegd, dan zij zouden hebben genoten wanneer hun als niet-gepensionneerde dezelfde betrekking ware opgedragen (zie Bijbl. Ind. St. n°. 6415).

Vervulling van landsbetrekkingen door inlanders. Bij Gouv. Bt. 14 Maart 1912 n°. 38 (Ind. St. n°. 240) zijn inlanders benoembaar verklaard tot de tot dusver aan Europeesche onderwijzers voorbehouden betrekkingen bij opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren en onderwijzers, terwijl bij Gouv. Bt. 15 Maart 1912 n°. 41 (Ind. St. n°. 241) is bepaald, dat inlanders kunnen worden opgeleid voor de tot dusver uitsluitend door Europeanen vervulde betrekkingen bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen.

Kortingen. Bij Gouv. Bt. 10 Nov. 1911 n°. 17 (Ind. St. n°. 600) is de commandant van het leger en chef van het departement van oorlog in Nederlandsch-Indië gemachtigd om, bij kortingen op traktementen van militaire en tot het leger behoorende Europeesche burgerlijke landsdienaren, het bedrag van de korting lager te stellen dan de voorgeschreven inhouding.

Ambtskostuum. Bij Gouv. Bt. 6 Dec. 1911 n°. 18 (Ind. St. n°. 640) is een ambtskostuum vastgesteld voor den adviseur voor het havenbeheer en bij Gouv. Bt. 29 Maart 1912 n°. 41 (Ind. St. n°. 262) een wit kostuum voor de controleurs der opiumregie en als zoodanig dienstdoende landsdienaren.

Stamboeken van inlandsche ambtenaren. De voorschriften omtrent de aanhouding en bewaring van dergelijke stamboeken (Bijbl. Ind. St. n°. 6660, zooals het sedert gewijzigd is) zijn bij Gouv. Bt. 14 Jan. 1912 n°. 51 (zie Jav. Ct. n°. 8) door nieuwe vervangen.

Eerbewijzen. Het reglement op de militaire eerbewijzen (Bijbl. Ind. St. n°. 6679) is bij Gouv. Bt. 19 Sept. 1911 n°. 21 (Bijbl. Ind. St. n°. 7497) gewijzigd en aangevuld.

Weduwen- en weezenfondsen. Van gelden, genoten voor het verrichten van werk buiten den gewonen werktijd van landsdienaren, is vrijstelling van contributie aan het fonds van burgerlijke ambtenaren verleend (Ind. St. 1911 n°. 442).

Bij Ord. van 31 Juli 1912 (Ind. St. n°. 421) zijn de Euro-

peesche onderwijzers en onderwijzeressen bij het particulier onderwijs in Nederlandsch-Indië, met ingang van den datum waarop het pensioenreglement voor die onderwijzers — zie hoofdst. K, kol. 113/114 — in werking treedt, opgenomen onder de deelgerechtigden aan het zooeven genoemde fonds.

Het reglement voor het weduwen- en weezenfonds der officieren van de landmacht in Nederlandsch-Indië is bij K. B. 13 Nov. 1911 (Ind. St. 1912 n°. 158) aangevuld met betrekking tot het deelgenootschap aan het fonds door tijdelijk gepensionneerde officieren.

Het reglement voor het weduwen- en weezenfonds van militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen onderging eene wijziging bij K. B. 20 Maart 1912 n°. 65 (Ind. St. n°. 318).

Men zie voorts omtrent het civiele fonds Bijbl. Ind. St. n°. 7455.

O.

AANGELEGENHEDEN, BEHOORENDE TOT DEN WERKKRING VAN HET DEPARTEMENT VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN HANDEL.

I. LANDBOUW.

In 1911 werd door drie van de in dienst zijnde landbouwkundige ambtenaren met gunstig gevolg afgelegd het eerste gedeelte van het examen voor indisch landbouwleeraar (vgl. K. V. 1911, kol. 199). Twee hunner slaagden in Juni 1912 in het tweede gedeelte van het examen, waarna zij tot landbouwleeraar werden benoemd.

Bij Gouv. Bt. 28 Juni 1912 n°. 19 (Ind. St. n°. 372) is het krachtens Gouv. Bt. 11 Jan. 1911 n°. 13 (Ind. St. n°. 82) bij het departement van landbouw, nijverheid en handel in dienst gestelde aantal van twee landbouwleeraren vermeerderd met twee en derhalve gebracht op vier, tegen intrekking van twee der bij Gouv. Bt. 26 Sept. 1910 n°. 12 (Ind. St. n°. 509) bedoelde betrekkingen van landbouwadviseur.

---

§ 1. JAVA EN MADOERA.

1°. INLANDSCHE LANDBOUW.

Het aantal demonstratievelden onderging in 1911 wijziging door de opheffing van de velden te Serdang (Bantam), Leuwigadjahgirang (Preanger-Regentschappen) en Limpoeng (Pekalongan), voornamelijk omdat de belangstelling der omwonende bevolking over het algemeen gering was. Waar die velden eenige belangstelling wekten, bleef die binnen zulk een beperkten kring, dat zij niet in verhouding stond tot de aan de velden bestede kosten en moeite. Het ligt in de bedoeling niet meer op vaste velden van de tot dusver gebruikelijke afmetingen te demonstreeren, maar op een groot aantal kleine in desa's met belangstellende, vooruitstrevende landbouwers verspreide velden. Voorts zal de demonstratie zich voortaan bepalen tot werkwijzen en gewassen, waaraan in de betrokken streek de meeste behoefte bestaat. Een aantal in dezen geest hier en daar genomen proeven hebben reeds goede uitkomsten opgeleverd.

Bij de padiproeven op de particuliere onderneming Randoegoenting (Djokjakarta) — vgl. K. V. 1911, kol. 199 —, die in 1911 op eene meer dan tweemaal grootere oppervlakte (100 bouws) genomen werden, werd in de eerste plaats de aandacht geschonken aan het scheiden van de inheemsche populaties [1]) in hare samenstellende bestanddeelen, terwijl eene nieuwe proef werd genomen met sawoer-tinggal (uitschakelen van kweekbedden bij padi-ervaringsproeven). De proeven werden nagevolgd op de suikerondernemingen Sedajoe, Rewoeloe en Gesikan, zoomede in de afdeeling Koelon Progo met medewerking van het hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.

De uitkomsten van de demonstratievelden voor de tabakscultuur in de districten Garoeng (Kedoe) en Batoer (Banjoemas) waren wederom van dien aard, dat vele landbouwers, onder wie ook die van de desa Tieng, bekend als de beste tabak leverende streek, hunne gronden kosteloos beschikbaar stelden. Kenmerkend is dat de Chineesche tabakshandelaren hunne leveranciers aanspoorden tot navolging van het demonstratiewerk. In den loop van het jaar kon de tijd van demonstreeren als afgeloopen beschouwd worden en werd er toe overgegaan om de bevolking, door bemiddeling van de Wonosobosche Afdeelingsbank, aan voldoende werkkapitaal te helpen voor het drijven van eene rationeele tabakscultuur. Ook in het district Gending (Pasoeroean) zijn thans demonstratieproeven voor tabak in gang; er zijn kweekbedden aangelegd en de bezaaiïng heeft plaats gehad zooals het behoort, namelijk ijl, in vergelijking met de inlandsche methode. Beproefd werd de bibit direct aan het zonlicht te gewennen, waardoor krachtige planten kunnen worden verkregen. Tevens werden uitheemsche variëteiten uitgezaaid.

De vergelijkende proeven met het planten van droog en nat gekweekte padi-bibit in de afdeelingen Cheribon en Madjalengka der residentie Cheribon hebben duidelijk aangetoond, dat aan den aanleg van droge kweekbedden vele voordeelen zijn verbonden, o. m. daarin bestaande, dat de drooggekweekte bibit veel beter bestand is tegen droogte. De inlandsche bevolking volgde in het plantjaar 1911/1912 de zoo gunstig gebleken werkwijze over eene uitgestrektheid van 750 bouws.

In 1911 werden wederom gelden toegestaan voor de voortzetting van de proeven met de teelt van uien en maïs in de zooeven genoemde afdeelingen. Op enkele velden stoelde het eerstgenoemde gewas minder uit tengevolge van de minder goede hoedanigheid van den grond. In verschillende desa's werd een gedeelte van den oogst door de inlandsche bevolking opgekocht, ten einde daarvan eigen aanplantingen te verkrijgen.

De suikeronderneming Kanigoro in de afdeeling Madioen heeft hare proefnemingen tot bevordering van den inlandschen landbouw in het plantareaal der fabriek voortgezet. Gedemonstreerd werden het kweeken van padi op niet bewaterde bedden, het gebruik van een goeden Javaanschen ploeg en het uitzuren van den bodem, terwijl melasse en filtervuil als meststof werden aangewend. Als tweede gewassen werden uitgeplant verschillende cassavevariëteiten, wit- en zwartzadige Soja hispida in verschillend plantverband en Zea-Maïs, afkomstig uit Wates, Probolinggo en Ponorogo.

De aanplantingen van padi op de van regen afhankelijke velden te Modjokrasak, Kradenan, Wirosari en Poerwodadi, deel uitmakende van de demonstratievelden voor inlandsche cultures in de afdeelingen Demak en Grobogan der residentie Semarang, kwamen in December 1910 gereed. Te Modjo-

---

1) Onder populaties of landrassen verstaat men in de litteratuur over plantenkweeken de onzuivere, gemengde soorten van eene plant, die door den gewonen boer of landbouwer worden gekweekt en daardoor onzuiver zijn, tegenover de wetenschappelijk zuiver te bepalen soorten.

krasak werd het gewas gedurende eene maand door den padiboorder geteisterd, waardoor het een ongelijken stand verkreeg. In verband daarmede moest in twee gedeelten geoogst worden. Te Kradenan en Wirosari kwam die plaag slechts weinig voor. Het veld te Poerwodadi beloofde aanvankelijk een goed product, zoowel qualitatief als quantitatief, doch allengs, naarmate het gewas groeide, trad de mentek-ziekte op, waardoor vele aren niet uit de scheede kwamen. De westmoeson-aanplant op de velden te Logantoeng en Modjodemak mislukte wegens het te laat planten. In den oostmoeson werd overgegaan tot het beplanten en bewerken van de demonstratievelden volgens methoden welke proefondervindelijk bewezen hebben het welslagen van het padigewas in den volgenden westmoeson te bevorderen.

De proeven met de teelt van katoen in sommige streken van de residentie Cheribon leverden in 1911 gunstige resultaten op. Op grond van de ervaringen in het voorafgegane jaar, werd een maand vroeger met de grondbewerking begonnen, ten einde het gewas niet te laat in het seizoen te doen rijpen. Tengevolge van de droge weersgesteldheid ging de groei voorspoedig; binnen twee maanden begon de bloei en had de vruchtzetting plaats, en na vier maanden rijpte het gewas. Het gedemonstreerde vond bij de inlandsche bevolking navolging.

In het onderdistrict Bantaran der afdeeling Probolinggo (Pasoeroean) werd op een aan een desahoofd toebehoorend stuk grond, ter grootte van vier bouws, een maïsproefveld aangelegd. In die streek bestaan de gronden voor 90 % uit tegals en is maïs het hoofdproduct van den landbouw der bevolking. De inheemsche soort is sterk verbasterd, waarom getracht wordt de cultuur te verbeteren door invoer van twee uitheemsche superieure soorten, namelijk de zuivere, in Buitenzorg gekweekte Japansche maïs en de door den betrokken landbouwkundigen ambtenaar geselecteerde Malangsche soort. Verder wordt getracht om door eene diepere grondbewerking de maïs een beter medium te geven voor haar wortelstelsel.

In de onderafdeeling Batoe der afdeeling Malang (Pasoeroean), waar veel aardappelen gekweekt worden, is de wenschelijkheid gebleken tot het aanleggen van een proefveld van dat gewas, waarbij het er voornamelijk op aan komt om door selectie, het invoeren van uitheemsche superieure variëteiten en genoegzaam diepe grondbewerking tot verbetering van het gewas te geraken.

In de residentie Madoera werden pogingen gedaan om de cultuur van kedele bij de bevolking bekend te maken, waartoe de noodige gelden werden beschikbaar gesteld. In de vier afdeelingen van het gewest werden proefvelden aangelegd. In de afdeeling Sampang mislukte het proefgewas door gebrek aan zorg, terwijl de resultaten in de overige afdeelingen niet bevredigend waren. Dat de cultuur loonend kan zijn is bewezen door de oogsten, die te Sotjah, te Tanahmira en in den proeftuin te Pamekasan werden verkregen. Herhaling van de proeven op de reeds eenmaal met het gewas beplante velden belooft betere uitkomsten. Dit zal de bevolking, bij wie het gebruik van sojaboonen als eene groote weelde geldt, er wellicht toe brengen om het waardevolle handelsgewas te gaan verbouwen, dat ook als grondverbeteraar en als veevoedergewas zulke belangrijke diensten kan bewijzen.

a. Eenjarige gewassen.

Ook in 1911 nam, volgens de van de hoofden van gewestelijk bestuur ontvangen gegevens (zie bijlage DD), de uitgestrektheid van de voor geregelde cultuur ontgonnen bouwvelden der inlandsche bevolking in de gouvernementslanden van Java en Madoera toe. De oppervlakte bedroeg, volgens deze opgaven, op het einde van dat jaar 4 936 353 bouws, tegen 4 700 907 bouws op ult. 1910, of 235 446 bouws meer. Als sawahs werden 3 203 592 bouws gebruikt, tegen 3 091 931 in 1910, en als tegalvelden 1 732 761, tegen 1 608 976 in het jaar tevoren, zoodat de oppervlakte der sawahs met 111 661 en die der tegalans met 123 785 bouws vermeerderd zou zijn. Als onbeplant gebleven wordt opgegeven eene uitgestrektheid van 281 460 bouws, of 5,7 % van de geheele oppervlakte, tegen 179 644 bouws in 1910, of 3,82 % van de toen aanwezige bouwgronden. Bovendien werden van de niet geregeld bebouwde tegalvelden 410 479 bouws in cultuur genomen, tegen 387 100 bouws in 1910, dus 23 379 bouws meer. Voor meer dan één oogst werden 2 555 277 bouws gebruikt, tegen 2 498 529 in 1910. Hiermede rekening houdende, kan aangenomen worden dat, respectievelijk in 1911 en 1910, door de inlandsche bevolking in het geheel 7 060 119 en 6 871 065 bouws beplant werden.

Uitsluitend voor de rijstcultuur zouden in 1911 3 514 597 bouws en voor de teelt van andere éénjarige gewassen 3 974 026 bouws gebezigd zijn. Van hetgeen er met rijst beplant was, zouden 153 156 bouws, of 4,36 %, mislukt zijn en van de aanplantingen van andere éénjarige gewassen 11 776 bouws, of 0,3 % (vgl. bijlagen EE en FF). In 1910 bedroeg dit percentage voor elk dezer categorieën 6,89 en 1,27.

Rijst. Volgens de door de hoofden van gewestelijk bestuur opgemaakte ramingen, welke meestal gebaseerd zijn op de landrente-registers, in verband met gehouden proefsnitten, zou de padi-productie van 1911 zijn te stellen op 90 627 457 pikol, tegen 84 286 647 pikol in 1910, d. i. 6 340 810 pikol meer. Volgens diezelfde ramingen zou in 1911 ± 26 pikol per beplanten en ± 27 pikol per geslaagden bouw zijn verkregen, terwijl voor 1910 respectievelijk ± 24 en ± 26 pikol vermeld werd. De gewesten met de grootste gemiddelde productie per bouw waren Soerabaja, Besoeki en Batavia (domein Bloeboer) respectievelijk met 44, 35 en 34 pikol; die met de kleinste, Cheribon en Rembang ieder met 19 en Madoera met 15 pikol per bouw.

Omtrent den afloop van den oogst luidden de berichten over het algemeen bevredigend of gunstig, wat de afdeeling Probolinggo der residentie Pasoeroean betreft, zelfs zeer bevredigend. Over het district Pontang (afd. Serang, res. Bantam), zoomede over de districten Krawang en Rengasdengklok (Batavia), werd ongunstig gerapporteerd, terwijl in de afdeelingen Demak, Koedoes, Pati en Grobogan (Semarang), in de afdeeling Tjilatjap (Banjoemas) en in de residentiën Cheribon, Kedoe en Madoera veel misoogst en het onbeplant blijven van sawah's voorkwamen, eensdeels tengevolge van hama mentek en andere plagen, als ratten en insecten, overstroomingen of droogte, anderdeels door gebrek aan werkkrachten (Grobogan) en onvruchtbaarheid van den bodem.

Hoewel schaarschte van voedingsmiddelen alleen heerschte in de districten Krawang en Rengasdengklok der residentie Batavia en in het district Grogol der residentie Semarang, moest, aangezien mislukking van den rijstoogst en, tengevolge daarvan, hooge marktprijzen in streken buiten Nederlandsch-Indië de uitvoer van rijst plotseling sterk deden toenemen, om algemeen gebrek aan dat voedingsmiddel te voorkomen, die uitvoer einde September 1911 tijdelijk verboden worden (Ind. St. 1911 n°. 522). Dit verbod kon medio Januari 1912 worden opgeheven (Ind. St. 1912 n°. 44), doch in Juli d. a. v. moest het opnieuw worden uitgevaardigd (Ind. St. 1912 n°. 407).

Hoewel hier en daar verbetering merkbaar was, bleef de bevolking nog steeds weinig neiging betoonen tot betere keuze en verzorging van de bibit voor hare aanplantingen.

De commissie voor Kandanghaoer (Cheribon) stelde voor een vijftal jaren telkens een bedrag van f 4000 beschikbaar, voor den aanleg van proefvelden waarop, onder deskundige leiding en toezicht, superieur product zal worden verbouwd. In de afdeeling Tegal der residentie Pekalongan werden, op kosten van de fabriek Pagongan, onder leiding van den landbouwadviseur, proeven genomen met het aanleggen van droge kweekbedden, welke echter door langdurige droogte niet tot hun recht kwamen. Ook in het district Pedoeroengan der residentie Semarang werd beproefd droge kweekbedden aan te leggen, welke evenwel geen bevredigende resultaten opleverden. Op Madoera komen droge kweekbedden veel voor. Het demonstratieveld te Boelang in de afdeeling Sampang is opgeheven. Ook in de residentie Kediri worden door het landbouwdepartement geen verdere proeven met droge kweekbedden meer genomen. Te Karanganjar (Kedoe) werden proeven genomen met padibibit afkomstig uit Parakan (afd. Temanggoeng), waarmede gunstige resultaten ver-

kregen zijn. Door de bevolking van de desa Kertoredjo (afd. Djombang, res. Soerabaja) is de methode van zaadwinning en selectie van het nabijgelegen demonstratieveld reeds vrij algemeen overgenomen; dergelijke geselecteerde zaadpadi is bij de inlanders zeer in trek. Op kosten van de Koloniale Bank en onder leiding van den landbouwkundigen ambtenaar werden in de afdeeling Kraksaän (Pasoeroean) eenige proeven genomen betreffende zaadselectie, bemesting, bevloeiing en bewerking. Deze proeven zijn nog niet afgeloopen, maar de uitslag zal vermoedelijk bevredigend zijn; daarentegen is aldaar de proef met het ijl uitzaaien van padi op droge bedden vrijwel mislukt. In de afdeeling Indramajoe (Cheribon) werd de aldaar in 1910 genomen proef met drijfpadi voortgezet. In de afdeeling Modjokerto (Soerabaja) werd eene proef genomen met het uitplanten van eene vroegrijpende Siam-padi-soort als tweede gewas.

De grondbewerking blijft over het algemeen zeer oppervlakkig geschieden; zoo komt het in de residentie Batavia voor dat de landbouwer, bij gebrek aan ploegvee, den grond met de patjoel omwerkt, en daar, waar men wel ploegvee bezit, is van eene diepe omwerking toch geen sprake, omdat halsstarrig wordt vastgehouden aan het gebruik van den gewonen Javaanschen ploeg. Alleen in de residentie Banjoemas wordt de grondomwerking hier en daar merkbaar beter, dank zij het gebruik van krachtige bastaard-Bengaalsche stieren. Ook de bemesting laat nog veel te wenschen over; uit sommige gewesten, zooals de Preanger-Regentschappen, Cheribon, Banjoemas en Rembang, werden evenwel daaromtrent gunstiger berichten ontvangen. In de afdeeling Toeban van laatstgenoemde residentie wordt tot bemesting ook vleermuizenmest gebruikt.

In de Preanger-Regentschappen voelt de bevolking er meer voor om de afgeoogste sawahs in vischvijvers om te zetten dan om den bodem voor wisselbouw te bestemmen. Waar in die residentie voldoende water voorhanden is, worden de velden driemaal in de 2 jaren, of viermaal in de 3 jaren met padi beplant.

Het voor de tweede maal met padi beplanten van de sawahs, zonder braakligging of tusschenkomend tweede gewas, komt in geringe mate voor in de residentiën Besoeki, Rembang en Cheribon; meer in Semarang en Soerabaja en zeer veel in Banjoemas en Kedoe, terwijl het in de residentiën Pasoeroean, Madioen, Kediri en Madoera alleen plaats heeft op de zoogenaamde moeras-sawahs, die door de natte bodemgesteldheid geen aanplant van tweede gewassen toelaten.

In de meeste residentiën komt het voor dat padi onrijp gesneden wordt. De hoeveelheden zijn echter zeer gering.

Omtrent hetgeen in 1911 voor de verbetering en de uitbreiding van de irrigatie werd verricht, zie men hoofdst. L, afd. I.

Suiker en **indigo.** Hieromtrent valt ditmaal niets bijzonders te vermelden.

Tabak. In de afdeeling Soekapoera der residentie Preanger-Regentschappen nam de regent proeven met Diëngzaad, die zeer goed slaagden, terwijl in het district Tandjoengsari (Soemedang) aan de bevolking, tegen betaling, Ranau-zaad verstrekt werd. De oogst was bevredigend en de weersgesteldheid gunstig.

In Cheribon (afdeelingen Cheribon en Madjalengka) bleef de tabakscultuur stationnair. Als zaad wordt gewoonlijk dat van de bestaande aanplantingen gebruikt en slechts in geringe hoeveelheid wordt zaad uit Kedoe en Kediri aangeschaft. De grondbewerking is weinig intensief.

In Pekalongan breidt de cultuur zich steeds uit. Aan de zaadbedden wordt niet veel zorg besteed, doch het onderhoud van de jonge plantjes geschiedt zorgvuldig.

In de afdeelingen Grobogan en Kendal der residentie Semarang werd in 1911 meer aan de tabakscultuur gedaan dan in het voorafgegane jaar. Alle bewerkingen van het gewas geschieden aldaar met de noodige zorg.

In Rembang blijft de tabaksteelt toenemen. Tengevolge van de langdurige droogte was de qualiteit niet zoo goed als in 1910 en kwamen de in Bodjonegoro genomen proeven met kunstmest niet tot hun recht. Toch werd er nog een zeer bevredigend product verkregen. daar de in October gevallen regen veel goed deed aan de later geplante tabak. De aanleg van zaadbedden laat te wenschen over, maar aan grondbewerking, onderhoud en afwatering wordt het noodige gedaan.

In Soerabaja (afdeelingen Djombang en Lamongan) was de oogst zeer goed.

In de residentie Pasoeroean wordt de meeste tabak verbouwd in de afdeelingen Loemadjang, Malang en Kraksaän; in de eerstgenoemde afdeeling kan de teelt zelfs eene volkscultuur genoemd worden. De grootste uitbreiding onderging de cultuur in Malang, waar in 1911 7707 bouws werden aangeplant, tegen 4116 in 1910. Alleen reeds de door diverse ondernemers in de afdeeling Loemadjang in 1911 opgekochte hoeveelheden bladtabak en krosok, bedroegen te zamen meer dan 11 millioen pond, terwijl de door hen, voor opkoop en bereiding, uitbetaalde sommen meer dan 2 millioen gulden beliepen. De verdienste van den verbouwer worden op f 50 à f 80 per bouw geschat.

In de residentie Besoeki breidt de tabaksteelt zich steeds meer uit, behalve in de afdeeling Banjoewangi, waar zij niet schijnt te willen gedijen. De oogst was overvloedig en de qualiteit vrij goed.

In Banjoemas bleef de cultuur stationnair; in 1911 werden daar als eerste gewas ± 16 000 en als tweede gewas ruim 3000 bouws met tabak beplant, tegen respectievelijk 14 800 en 5650 bouws in 1910. In de afdeeling Bandjarnegara werden proeven genomen met den aanplant van tabak die zeer goed slaagden. Op den Diëng was de weersgesteldheid over 't geheel niet ongunstig, de oogst vrij goed, doch de prijzen waren nog laag. In de afdeeling Poerbolinggo had de aanplant te lijden van zware regens.

In Kedoe was de weersgesteldheid vrij gunstig en de oogst bevredigend — zoowel quantitatief als qualitatief — terwijl hooge prijzen gemaakt werden. Als plantmateriaal wordt bibit van den Diëng gebezigd, omdat de bevolking beweert dat die bibit krachtiger is en beter tabak levert dan de bibit van eigen kweekbedden.

In Madioen bleef de tabaksteelt van weinig beteekenis.

In de residentie Kediri breidde de tabakscultuur zich weder alleen uit in de afdeeling Berbek. De afdeelingsbank verstrekte ook thans weder gelden voor den aankoop van bibit. Grondbewerking en bemesting lieten te wenschen over, het onderhoud was evenwel voldoende en de oogst was bevredigend. Op de pasars verhandeld, kan de opbrengst van een bouw tabak op f 75 gesteld worden; bij verkoop aan Chineezen op het veld, of langs de wegen als krosok, is die niet hooger dan f 25 à f 35 per bouw. Het te niet gaan van de eens zoo bloeiende tabaksteelt in de afdeeling Blitar moet toegeschreven worden aan de degeneratie van de plant, zoodat goed zaad niet meer te verkrijgen is. De oorzaak hiervan is dat de Europeesche tabaksondernemers zich uit Blitar teruggetrokken en bij den inlander geen lust bestaat om door zorg voor goed zaad de cultuur weer op de been te helpen.

Katoen. Behalve in eenige streken van de residentiën Preanger-Regentschappen, Semarang en Madioen (vgl. K. V. 1911, kol. 206) bleef de katoencultuur van weinig beteekenis. In de afdeeling Demak (Semarang), waar de meeste katoen wordt geteeld, kon tengevolge van den drogen oostmoeson, in 1911 meer kapas worden geplant dan in 1910 (7271 bouws tegen 4049), doch de aanplant bleef toch ver beneden normale jaren, waarin gewoonlijk 18 000 bouws gecultiveerd worden. Felle droogte was oorzaak dat de oogst hier minder goede resultaten opleverde. In de residentie Kediri werd een product van 3 à 7 pikol per bouw verkregen, dat eene marktwaarde vertegenwoordigde van f 7½ à f 8 de pikol.

Kedele. De cultuur van dit gewas is hoofdzakelijk in de residentiën Madioen en Kediri van eenig belang. De oogst was over het geheel bevredigend. De opbrengst van een bouw kedele wordt in sommige streken op 8 à 10 pikol geschat; voor een pikol wordt f 2 à 5 betaald.

Rameh en andere vezelgewassen. Van een eigenlijke cultuur van deze gewassen kan tot dusver niet gesproken worden. In de afdeeling Patjitan der residentie Madioen is

een proefveld aangelegd van Java-jute, waarvan de aanplant goed staat, en in de afdeelingen Modjokerto en Sidoardjo (Soerabaja) werden proeven met het aanplanten van rameh genomen, die slaagden.

Cassave. De cultuur van cassave breidt zich steeds uit. Vooral in Banjoemas nam de teelt zeer toe, daar, tengevolge van de hooge rijstprijzen, de bevolking zich met cassave als hoofdvoedingsmiddel moest vergenoegen.

In Magetan (Madioen) werd vergunning verleend voor de oprichting van eene cassavemeelfabriek.

De oogst was voor 't meerendeel bevredigend, terwijl de prijzen van wortels, meel en ampas stationnair bleven.

Andere gewassen. *Katjang* in verschillende variëteiten, komt op Java vrij veel voor en de cultuur ervan neemt in sommige gewesten toe, zooals bijv. in Cheribon, waar de vraag naar katjang-soeoek stijgende is. In Soerabaja is dit het geval met katjang-tjina. In Kediri wordt dit gewas door het geheele gewest gekweekt en vindt het goeden afzet bij Chineezen, die het product onverwerkt naar Soerabaja verzenden, voor zoover het niet aan naburige katjangoliefabrieken verkocht wordt. De opbrengst bedraagt daar 6 à 10 pikol per bouw en de prijzen varieëren van f 3,50 tot f 4,50 per pikol. In de afdeeling Magetan (Madioen) werd in het verslagjaar met voldoend resultaat eene proef genomen met eene Toebansche katjangsoort.

Uit katjang-tjina wordt in Semarang, Kedoe, Madioen en andere streken olie geperst; de boengkil (residu) wordt als mest aan ondernemingen verkocht, terwijl men het loof als groenvoer voor 't vee gebruikt.

In Madioen verbouwt de bevolking ook katjang-idjo, waarvan men tjapar of ganteng maakt, die met tahoe vermengd wordt.

Katjang-broll is in Kedoe zeer gewild als versnapering.

De prijs van boengkil bedraagt in Madioen ± f 2,50 per pikol, die van katjang-olie ± f 6 per petroleum-blik, terwijl de katjang zelve f 2,50 à f 3,25 de pikol kost.

In Cheribon werden proeven genomen met Menado-*djagoeng* (maïs), die goed slaagden; naar uitbreiding van de cultuur wordt getracht.

De teelt van *ketela-rambat* is zeer belangrijk in de residentie Madioen. Dit gewas komt voor in vele soorten, die elk hun eigen grondsoort behoeven.

Uien werden, met het oog op de ruime winsten, behalve in Kediri, ook in Bantam en Cheribon (afd. Cheribon) aangeplant. De prijzen wisselen af tusschen f 15 en f 18 de pikol.

b. Overjarige gewassen.

Klappers. De teelt van klapperboomen blijft zich over geheel Java en Madoera gestadig uitbreiden, tengevolge waarvan ook de handel in copra en klapperolie allerwegen belangrijk toenam. Op het eiland Kangean (Madoera), waar tot dusver geen copra bereid werd, is men daarmede begonnen; bijna 600 pikol werd naar Bali verzonden.

Bamboe en nipah. Aan hetgeen omtrent deze gewassen in vorige verslagen werd medegedeeld valt ditmaal niets toe te voegen.

Arèn. In de afdeeling Krawang der residentie Batavia werden in 1911 ± 2000 arènboomen bijgeplant. Ook in enkele andere residentiën had stelselmatige uitbreiding plaats; veelal echter laat de inlander die uitbreiding aan de natuur over. Uit de afdeeling Lebak der residentie Bantam, waar arènsuiker een der voornaamste uitvoerartikelen is, werd in 1911 ± 24 000 pikol van dat product geëxporteerd. Ook in de Preanger-Regentschappen, Cheribon en Banjoemas bestaat een zeer levendige handel in arènsuiker, terwijl uit laatstgenoemd gewest weder groote hoeveelheden via Tjilatjap naar het buitenland verscheept werden.

Kapok. In verschillende residentiën nam de cultuur van kapok toe. In de afdeeling Batang der residentie Pekalongan werden 1900 pikol gezuiverde kapok en 3200 pikol pitten opgekocht voor de Europeesche markt, terwijl de uitvoer over zee uit de residentie Rembang 90 149 K.G. kapok en 151 001 K.G. pitten bedroeg. De ongepelde vrucht kostte in Semarang f 2 à f 2,75 de 1000 stuks, de van de schil ontdane, ongezuiverde kapok f 5,50 à f 8 per pikol, gezuiverde kapok ± f 30 per pikol en pitten ± f 3 per pikol. De uit de pitten geperste olie bracht ± f 3,50 per blik op.

Op Madoera werd f 1000 beschikbaar gesteld voor het nemen van cultuurproeven, die plaats vonden onder leiding van den landbouwadviseur. De Madoera-kapok staat op de markt het hoogst genoteerd en wordt naar Soerabaja uitgevoerd. In Madioen werden in 1911 duizende kapokboomen uitgeplant. De kweekbedden worden er aangelegd op de erven van de desaloemboengs en in den westmoeson aan de bevolking afgestaan.

Thee. In de Preanger-Regentschappen breidt de inlandsche bevolking hare in de nabijheid van de Europeesche landbouwondernemingen gelegen theeaanplantingen voortdurend uit. Vooral is dit het geval in de afdeelingen Tjiandjoer, Soekaboemi, Limbangan en Soekapoera. Door bemiddeling van het van regeeringswege aangesteld personeel (vgl. K. V. 1911, kol. 209) werd goed theezaad verstrekt voor het aanleggen van kweekbedden en nieuwe tuinen; ter vervanging van oude, slecht of niet produceerende aanplantingen, en wel geleidelijk bij kleine gedeelten en ter uitbreiding van bestaande tuinen, waar deze in opvolging van gegeven wenken goed onderhouden bleken te worden, en zulks bij wijze van premie, kosteloos en bij kleine hoeveelheden. Technische leiding en voorlichting werd verschaft bij het aanleggen van nieuwe tuinen en kweekbedden, het snoeien en verder onderhoud (waaronder het wegvangen van Helopeltis) van bestaande aanplantingen, en het plukken van het blad. Voorzoover de ontwikkeling van de inlandsche belanghebbenden zulks toeliet, werden zij opgewekt tot onderlinge aansluiting ter behartiging van gemeenschappelijke belangen.

Op ult. 1911 besloeg de totale uitgestrektheid der kampongtuinen in de genoemde afdeelingen 12 961 bouws, tegen 9563 bouws in 1910. Deze tuinen zijn meerendeels aangelegd op gronden in individueel bezit (waaronder erven en oude hoema's), de overige op maagdelijke gronden of op daartoe beschikbaar gestelde koffiereserve-perceelen. In het district Tjitjoeroeg der afdeeling Soekaboemi zijn bijna alle droge gronden, welke daarvoor in aanmerking kwamen, met thee beplant. In onderscheidene streken zien de bevolkingstuinen er zeer goed uit; voornamelijk is dit het geval in den omtrek van cultuurondernemingen die in dit opzicht met de bevolking samen werken.

In de residentie Pekalongan is het product, voor zoover het niet als blad aan de onderneming Pagilaran (afd. Batang) wordt afgeleverd, maar door de bevolking zelve bereid wordt, van inferieure qualiteit, wat te wijten is aan de weinige zorg aan de bereiding besteed. Ook de pluk geschiedt niet op oordeelkundige wijze. Door het verstrekken van zaad, den aanleg van proeftuinen van Assam-thee en het uitloven van premiën voor het goed onderhouden van de aanplantingen wordt de cultuur aangemoedigd. Chineezen koopen het product wel op voor uitvoer. Superieure thee doet f 11 à f 13 per pikol, inferieure ± f 0,04 de katti.

Sirih, pinang en mangkoedoe. Slechts in enkele streken was uitbreiding van de cultuur dezer gewassen waar te nemen. Door eene ziekte, die de ranken deed afsterven, werd aan de sirihaanplantingen in het Semarangsche nogal schade toegebracht.

In Besoeki gebruikt men pinangstammen als bouwmateriaal.

Mangkoedoe vindt men veel in Pekalongan. De wortelbast dezer plant wordt gedroogd, fijngestampt en vermengd met kokend water en een aftreksel van djeroek-bladeren. Zoodanig toebereid levert zij de roodbruine verfstof voor de batikkerijen.

Peper. De pepercultuur bleef nog van weinig beteekenis, al wordt ze van bestuurswege ook zooveel mogelijk in de hand gewerkt.

Vruchten. Slechts enkele soorten van vruchten als: djeroek, ananas en pisang worden in de hoog gelegen Preanger-Regentschappen met succes geteeld.

De aanplantingen nemen echter in aantal toe en van pisang heeft een belangrijke uitvoer naar Buitenzorg plaats.

In de residentie Cheribon bestaat eene vrij aanzienlijke cultuur van verschillende manggasoorten, waaronder er zijn, die zeer gezocht worden. Bij groote hoeveelheden verzendt men er deze vruchten naar andere deelen van den Archipel en naar Singapore.

Ook de mangga's afkomstig uit Pasoeroean, Probolinggo en Kraksaän (residentie Pasoeroean) hebben een goeden naam en worden veel uitgevoerd. Verder zijn in datzelfde gewest zeer gezocht de djeroek, speciaal die uit het district Karanglo, alwaar hij op vrij groote schaal en met succes gecultiveerd wordt, de doeren van Bangil en ook andere vruchten als langsep, ananas, ramboetan, doekoe, manggistan, enz. die er alle goed groeien.

De vruchtenteelt wordt door het bestuur zooveel mogelijk aangemoedigd; in de afdeeling Malang (Pasoeroean) werden gemeenschappelijke kweekbedden van diverse vruchtboomsoorten aangelegd. De vereeniging „Ooftteelt" te Buitenzorg bezit ter hootdplaats Pasoeroean een proefaanplant van mangga's en te Poenten eene van Japansche en inheemsche djeroeksoorten; de Japansche soorten leverden echter tot nog toe oneetbare vruchten. Goed slaagden de van Buitenzorg verkregen tjangkokans.

Cacao. De cacaoaanplantingen in de Preanger-Regentschappen beginnen gaandeweg plaats te maken voor die van thee; vooral in de afdeeling Soekaboemi is dit het geval. In Pekalongan bleef de cacaocultuur van weinig beteekenis.

2°. GOUVERNEMENTS-CULTURES.

a. KOFFIECULTUUR AAN DE VERPLICHTE LEVERING ONDERWORPEN.

Omtrent de exploitatie van de gouvernements-koffiebereidings-etablissementen te Bandoeng (Preanger-Regentschappen) en te Ngebel (Madioen) zijn opgaven verstrekt in bijlage GG. De financieele uitkomsten zijn nog niet met juistheid op te geven, omdat het product nog slechts ten deele verkocht is. In verband met den misoogst van 1911, tengevolge waarvan slechts eene geringe hoeveelheid koffie bij de etablissementen werd ingeleverd, waren de onkosten per pikol hooger dan die, welke op de door de bevolking op de gewone wijze bereide koffie zijn gevallen. De bereidingskosten waren voor Bandoeng en Ngebel respectievelijk f 31,90 en f 37,92, terwijl die cijfers voor door de bevolking bereide koffie f 30,27 en f 26,58 bedroegen.

De koffiebladziekte kwam wederom in meerdere of mindere mate voor in de Java- en Liberia-tuinen, terwijl de robusta-aanplantingen in de afdeeling Soekaboemi (Preanger-Regentschappen) te lijden hadden van „djamoer oepas" en de dadap-ziekte schier overal heerschte. Door een aschregen bij eene uitbarsting van den Smeroe werd aan vele plantsoenen in de afdeeling Loemadjang (Pasoeroean) groote schade toegebracht. In de afdeeling Malang (Pasoeroean) richtten zwarte apen ook thans weder veel schade aan onder de schaduwboomen in de jonge aanplantingen.

De teelt van robusta-koffie blijft bevredigende uitkomsten opleveren.

Ook in het afgeloopen jaar luidden de rapporten nopens de resultaten van de werkzaamheden der Europeesche koffieopzichters en van het tijdelijk personeel tot tegengang van de onttrekking van koffie aan de verplichte levering gunstig. In de residentie Pekalongan konden 2 in het district Boemiajoe werkzaam gestelde koffie-opzichters worden gemist, in verband waarmede de machtiging tot tijdelijke indienststelling van die beambten werd ingetrokken.

Van de gelegenheid om, op den voet van Gouv. Bt. 29 Juni 1904 n°. 7 (Bijbl. Ind. St. n°. 6033), gronden, die voor de op hoog gezag gedreven koffiecultuur gereserveerd zijn, in bruikleen te erlangen voor den aanleg van vrijwillige koffieplantsoenen, is in 1911 gebruik gemaakt door 48 inlanders in de afdeeling Ngawi (Madioen), en wel voor het planten van robusta-koffie.

Eenige cultuurplannen ondergingen wijzigingen, hoofdzakelijk ter afschrijving uit de koffiereserve van grond ten behoeve van den eigen landbouw der inlandsche bevolking.

Uit de over het plantjaar 1910/1911 ontvangen opgaven (zie bijlage GG) blijkt, dat het areaal der koffieplantsoenen wederom is achteruitgegaan, en wel, voor zooveel betreft de op hoog gezag aangelegde tuinen, van 26 316 tot 22 208 bouws, en, wat aangaat de vrijwillig aangelegde of als zoodanig bekend staande, van 45 907 tot 43 106 bouws, in verband waarmede het aantal boomen in de verplichte aanplantingen van 27,9 millioen tot 23 millioen, en in de vrijwillig aangelegde van 65,4 millioen tot 62,1 millioen daalde. Ook thans zijn niet medegeteld de vrijwillig aangelegde tuinen in de districten, afdeelingen en gewesten, welke, wegens plaats gehad hebbende afschrijvingen, geen in de leggers opgenomen aanplantingen meer hebben en deswege niet meer gezegd kunnen worden bij de gouvernementskoffiecultuur betrokken te zijn. In de op hoog gezag aangelegde tuinen daalde het aantal Liberia-boomen van 5 345 495 op ult. October 1910 tot 4 670 281 op ult. October 1911, terwijl in het plantjaar 1911/1912 gerekend is op een bijplant van 71 312 Liberia- en 154 575 robusta-boomen, tegen 153 224 Liberia- en 140 521 robusta-boomen in het plantjaar 1910/1911.

Op ult. October 1910 waren in de cultuurplannen begrepen 1205 desa's met 152 431 bij de verplichte cultuur ingedeelde gezinnen, verdeeld over 56 districten, terwijl die totalen op ult. October 1911 respectievelijk 1182 en 147 412 bedroegen, eveneens over 56 districten verdeeld. Tijdelijk, en wel alleen ten behoeve van het onderhoud van reeds bestaande aanplantingen, waren nog bij de verplichte cultuur betrokken 484 desa's, behoorende tot 47 districten, waaronder 34 waar, naast de volgens de cultuurplannen ingedeelde desa's, ook vrijgestelde desa's voorkwamen, en 13, welke niet meer in de cultuurplannen begrepen waren. Van de op ult. October 1911 bij de cultuur ingedeelde 1182 desa's met 14 712 gezinnen, werden er slechts 38 met 4502 gezinnen met den bijplant 1912/1913 belast. De planttaak zal daardoor te staan komen op gemiddeld 30 boomen per gezin, tegen 36 boomen in 1911/1912. De redenen van vrijstelling van bijplant der overige 1144 desa's waren van gelijken aard als in vorige jaren, terwijl de vrijstelling ook ten doel had de bevolking in de gelegenheid te stellen om, waar noodig, in te boeten met de gunstiger resultaten opleverende robusta-koffie.

In totaal werd van verschillende ondernemingen op Java en Sumatra verkregen 4,66 pikol Java-, 1,90 pikol Padang-, 3,24 pikol Liberia- en 26,03½ pikol robusta-koffiezaad. De uitkomsten waren bevredigend.

Als gevolg van de weersgesteldheid, die van nadeeligen invloed is geweest op den bloei en de vruchtzetting, was de koffieoogst van 1911 (vgl. K. V. 1911, kol. 211) zeer gering. De raming op ult. Juli van dat jaar, ad 26 699 pikol, waarvan 8253 pikol Liberia- en 1613 pikol robusta-koffie, werd niet bereikt. De geheele inlevering bedroeg slechts 22 158 pikol, waarvan 5111 Liberia- en 2640 robusta-koffie. Voor den oogst van 1912 was de weersgesteldheid veel gunstiger. Op ult. Juli 1912 bedroeg de raming 65 204 pikol, waarvan 4456 pikol Liberia- en 5941 pikol robusta-koffie.

Door licentiehouders in de residentie Pasoeroean werd uit den oogst 1911 afgeleverd 803 pikol, als volgt verdeeld over de tot hun rayon behoorende districten (waar de koffieoogst der bevolking in dat jaar bedragen had 3370 pikol):

Licentiehouders.		Hoeveelheid koffie (in pikols)			
NAAM.	District of onderdistrict tot hun rayon behoorende.	bereid op de etablissementen te:	1ste soort.	2de soort.	Te zamen.
Naamlooze vennootschap Koffiepellerij Sisir.	Distr. Malang „ Penanggoengan . „ Ngantang	Sisir (Batoe). . . .	797	6	803

Uit het overzicht sub V*b* van bijlage GG blijkt, in hoever het door de licentiehouders afgeleverde product bij verkoop in de op 25 October 1911 te Batavia gehouden gouvernementsveiling meer heeft opgebracht dan de gelijksoortige koffie van inlandsche bereiding.

De hoeveelheid echterhaalde, aan de verplichte levering onttrokken koffie bedroeg op den koffie-oogst van 22 158 pikol in 1911 124 pikol, tegen 127 pikol in 1910, op een oogst van 32 067 pikol.

In 1911 zijn geen rentelooze voorschotten op het te oogsten

product aan inlandsche bezitters van koffietuinen verstrekt.

Op de op 25 October 1911 te Batavia gehouden veiling is de geheele aangeboden hoeveelheid van 7450 pikol koffie uit den oogst van dat jaar (waaronder 2600 pikol Liberia-koffie, afkomstig uit de Preanger-Regentschappen, Pekalongan en Semarang, en 300 pikol robusta-koffie uit Pasoeroean) verkocht, tegen een middenprijs van f 59,12[5] per pikol, over alle soorten dooreengerekend. Een overzicht van de Nederlandsche en de Indische gouvernementsveilingen is opgenomen sub V van bijlage GG. Het aantal in 1912 hier te lande te houden veilingen is bepaald op 2.

Buiten de groote veiling te Batavia, is op de in 1911 op 17 plaatsen gehouden kleine koffieveilingen in totaal verkocht 1030 pikol, namelijk 308 en 266 pikol Java-koffie 1ste en 2de soort, 102 en 40 pikol Liberia-koffie 1ste en 2de soort en 293 en 21 pikol robusta-koffie 1ste en 2de soort. De opbrengst bedroeg f 44 148,40, of gemiddeld f 42,84 per pikol.

b. GOUVERNEMENTS KINA-ONDERNEMING.

Het jaar 1911 kenmerkte zich, na tal van natte voorgangers, door een vrij geregelden west- en oostmoeson. Over het algemeen was de weersgesteldheid minder gunstig voor den in het begin van 1911 tot stand gebrachten aanplant en voor de kweekerijen, doch daarentegen zeer gunstig voor de reeds produceerende tuinen.

Nieuwe terreinen werden niet ontgonnen. De beplante oppervlakte der gouvernements-kina-onderneming bedroeg op ult. 1911 1499 229/500 bouws, tegen 1511 59/500 bouws op het einde van 1910, dus 11 330/500 bouws minder, welke in 1912 zullen worden herbeplant.

Op het einde van het verslagjaar bedroeg het aantal in den vollen grond staande planten 6 958 000, tegen 5 856 000 op ult. 1910. Oogenschijnlijk lijkt deze toeneming in één jaar zeer groot, doch hierbij moet niet vergeten worden, dat eerst in Januari 1911 begonnen werd met het overbrengen van de planten uit de kweekerijen in den vollen grond, terwijl tegen het einde van November reeds weder met uitplanten een aanvang kon worden gemaakt en door de gunstige weersgesteldheid het grootste gedeelte van het plantmateriaal vóór ult. 1911 kon worden overgezet, zoodat het aantal planten, dat in twee westmoesons in den vollen grond moest komen, nu op rekening van één jaar is komen te staan. Voorts is de toeneming toe te schrijven aan inboetingen in niet geheel gesloten tuinen en aan de herbeplanting van de gerooide hybridenenten tuinen, waardoor bij eene dichte beplanting meer jonge planten per bouw kwamen te staan, dan er in de gerooide plantsoenen aanwezig waren.

In de kweekerijen bevonden zich op het einde van het verslagjaar op de zaad-, speen- en kweekbedden, naar schatting, 3 605 000 planten, tegen 3 811 000 op ult. 1910.

Met het kweeken van op hybriden en succirubra's geënte Ledgeriana's werd krachtig voortgegaan. Voor entrijs werden gebruikt twijgjes van de rijkste moederboomen, niet alleen met dikken bast en goed vertakt, maar ook, voor zoover kon worden nagegaan, bestand tegen ziekten en plagen. Van de uit deze enten aangelegde geïsoleerde selectietuinen worden groote verwachtingen gekoesterd met betrekking tot den zaadoogst. Zoodra dan ook in deze plantsoenen blijkt, dat de boomen weinig tegen ziekten en plagen bestand zijn, of in andere opzichten tegenvallen, worden zij onmiddellijk verwijderd en door andere vervangen.

In het verslagjaar werd eenige uitbreiding gegeven aan de reeds sedert 1906 op de kina-onderneming aanwezige theezaad-plantsoenen, die werden aangelegd met het doel om aan de inlandsche bevolking goed geselecteerd theezaad te kunnen verstrekken.

Door gebrek aan kinazaad konden in 1911 slechts twee zaadveilingen worden gehouden. De opbrengst van de veilingen bedroeg f 11 187, tegen f 22 180 in 1910.

Bemesting met kaliki (djarak) en katjang boengkil, opgekocht van de inlandsche bevolking, vond geregeld plaats en wel in de herontginningen, waar de bouwkruin door de herhaalde beplanting met hetzelfde gewas gebrek aan stikstof heeft.

Wat de insectenplagen betreft, kwam de helopeltis hier en daar in de jonge aanplantingen voor, terwijl in een complex tuinen de Euproctis flexuosa werd aangetroffen. De nesten en de jonge rupsen werden, zoolang ze nog vereenigd op de bladeren werden aangetroffen, met fakkels vernield, doch ondanks dat door dezen maatregel millioenen eieren en jonge rupsen zijn verbrand, bleek dat nog zooveel insecten aan de vervolging waren ontkomen, dat ze in volwassen staat nog bij duizenden konden worden verzameld.

De schade door wortelschimmel aangericht was van eenige beteekenis in de drie- à vierjarige zaailingen-plantsoenen te Poentjak Gedeh, doch alleen om enkele boomstronken van wildhout-soorten. Door de zieke exemplaren te ontgraven en ze te vervangen door enten op hybride- of succirubra-onderstam werd de ziekte ondervangen.

De oogst van 1911 bedroeg 931 368,5 K.G., tegen 830 567,5 K.G. in 1910, waarvan 410 935,5 K.G. naar Nederland werd verzonden en 520 433 K.G. aan de Bandoengsche kininefabriek werd verkocht.

De naar Nederland verscheepte hoeveelheid bestond uit 244 204,5 K.G. Ledgeriana- of fabrieksbast, met een gemiddeld gehalte van 7,95 % zwavelzure kinine (527 321 K. G. in 1910, met een gemiddeld gehalte van 7.37 %) en 166 731 K.G. succirubra- en robusta-bast. Het gemiddeld gehalte aan zwavelzure kinine van het aan de Bandoengsche kininefabriek geleverde Ledgeriana- en hybride product bedroeg 5.62 %, tegen 6,56 % in 1910. Van het totaal geoogste Ledgerianaen hybride-product (fabrieksbast), groot 764 637,5 K.G., bedroeg het gemiddeld gehalte aan zwavelzure kinine 6,36 %. In 1910 waren deze cijfers 641 854,5 K. G. en 7,22 %.

Opgaven omtrent den oogst van 1911 per etablissement, zoomede omtrent de geldelijke opbrengst en de sorteeringen van den in dat jaar te gelde gemaakten oogst van 1910, zijn opgenomen in de tabellen II tot en met IV van bijlage H H. De laatste tabel bevat tevens eene berekening van het voordeelig verschil voor elk der oogstjaren 1906 tot en met 1910.

c. GOUVERNEMENTS GETAHPERTJA-ONDERNEMING TE TJIPETIR (PREANGER-REGENTSCHAPPEN).

De aanplantingen van de onderneming werden niet uitgebreid, zoodat het beplante oppervlak 1742 bouws bleef bedragen. De plantsoenen staan over het algemeen bevredigend, hoewel de bladrollers nog steeds veel kwaad doen. Tengevolge van gebrek aan werkvolk werden op sommige afdeelingen moeielijkheden ondervonden met het tuinonderhoud.

De oostmoeson was droog, tengevolge waarvan een zadenoogst werd verkregen grooter dan ooit. Vele zaden werden, om kosten uit te sparen, niet ingezameld, aangezien er geen vraag naar was.

Met den aanleg van verharde wegen werd voortgegaan.

De bladoogst bedroeg 1 904 076 K. G.

De proeffabriek voor de bereiding van getahpertja uit bladeren werkte zonder stoornissen en produceerde 12 895 K. G. getahpertja, welke tegen loonenden prijs van de hand werd gezet.

De coca-oogst leverde 60 200 K.G. (860 balen) droog product op, met een gemiddeld gehalte van 1,875 % aan alcaloïde. In het laatste kwartaal van 1911 trad eene scherpe daling in den prijs in.

De uitgaven bedroegen f 182 887 en de inkomsten f 210 162, zoodat eene winst werd verkregen van f 27 275.

Bij Gouv. Bt. 30 Jan. 1912 n°. 19 (zie Jav. Ct. n°. 11) zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, een hoofdadministrateur, drie administrateurs en een fabrieksopzichter in dienst gesteld.

3°. PARTICULIERE ONDERNEMINGEN.

a. LANDBOUWONDERNEMINGEN, UITSLUITEND OP CONTRACTEN MET DE INLANDSCHE BEVOLKING BERUSTENDE, EN ONDERNEMINGEN TOT OPKOOP EN BEREIDING VAN LANDBOUWPRODUCTEN.

De ordonnantie houdende voorzieningen tot bescherming van de economische belangen der inlandsche bevolking in de cultuurcentra op Java en Madoera, waar die belangen benadeeld kunnen worden door het uitbreiden van bestaande of het in werking brengen van nieuwe ondernemingen, welke geheel of gedeeltelijk berusten op contracten met die bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas — de zoogenaamde fabrieken-ordonnantie — (Ind. St. 1899 n°. 263,

In de residentie Cheribon bestaat eene vrij aanzienlijke cultuur van verschillende manggasoorten, waaronder er zijn, die zeer gezocht worden. Bij groote hoeveelheden verzendt men er deze vruchten naar andere deelen van den Archipel en naar Singapore.

Ook de mangga's afkomstig uit Pasoeroean, Probolinggo en Kraksaän (residentie Pasoeroean) hebben een goeden naam en worden veel uitgevoerd. Verder zijn in datzelfde gewest zeer gezocht de djeroek, speciaal die uit het district Karanglo, alwaar hij op vrij groote schaal en met succes gecultiveerd wordt, de doeren van Bangil en ook andere vruchten als langsep, ananas, ramboetan, doekoe, manggistan, enz. die er alle goed groeien.

De vruchtenteelt wordt door het bestuur zooveel mogelijk aangemoedigd; in de afdeeling Malang (Pasoeroean) werden gemeenschappelijke kweekbedden van diverse vruchtboomsoorten aangelegd. De vereeniging „Oftteelt" te Buitenzorg bezit ter hootdplaats Pasoeroean een proefaanplant van mangga's en te Poenten eene van Japansche en inheemsche djeroeksoorten; de Japansche soorten leverden echter tot nog toe oneetbare vruchten. Goed slaagden de van Buitenzorg verkregen tjangkokans.

Cacao. De cacaoaanplantingen in de Preanger-Regentschappen beginnen gaandeweg plaats te maken voor die van thee; vooral in de afdeeling Soekaboemi is dit het geval. In Pekalongan bleef de cacaocultuur van weinig beteekenis.

2°. GOUVERNEMENTS-CULTURES.

a. Koffiecultuur aan de verplichte levering onderworpen.

Omtrent de exploitatie van de gouvernements-koffiebereidings-etablissementen te Bandoeng (Preanger-Regentschappen) en te Ngebel (Madioen) zijn opgaven verstrekt in bijlage GG. De financieele uitkomsten zijn nog niet met juistheid op te geven, omdat het product nog slechts ten deele verkocht is. In verband met den misoogst van 1911, tengevolge waarvan slechts eene geringe hoeveelheid koffie bij de etablissementen werd ingeleverd, waren de onkosten per pikol hooger dan die, welke op de door de bevolking op de gewone wijze bereide koffie zijn gevallen. De bereidingskosten waren voor Bandoeng en Ngebel respectievelijk f 31,90 en f 37,92, terwijl die cijfers voor door de bevolking bereide koffie f 30,27 en f 26,58 bedroegen.

De koffiebladziekte kwam wederom in meerdere of mindere mate voor in de Java- en Liberia-tuinen, terwijl de robusta-aanplantingen in de afdeeling Soekaboemi (Preanger-Regentschappen) te lijden hadden van „djamoer oepas" en de dadap-ziekte schier overal heerschte. Door een aschregen bij eene uitbarsting van den Smeroe werd aan vele plantsoenen in de afdeeling Loemadjang (Pasoeroean) groote schade toegebracht. In de afdeeling Malang (Pasoeroean) richtten zwarte apen ook thans weder veel schade aan onder de schaduwboomen in de jonge aanplantingen.

De teelt van robusta-koffie blijft bevredigende uitkomsten opleveren.

Ook in het afgeloopen jaar luidden de rapporten nopens de resultaten van de werkzaamheden der Europeesche koffie-opzichters en van het tijdelijk personeel tot tegengang van de onttrekking van koffie aan de verplichte levering gunstig. In de residentie Pekalongan konden 2 in het district Boemiajoe werkzaam gestelde koffie-opzichters worden gemist, in verband waarmede de machtiging tot tijdelijke indienststelling van die beambten werd ingetrokken.

Van de gelegenheid om, op den voet van Gouv. Bt. 29 Juni 1904 n°. 7 (Bijbl. Ind. St. n°. 6033), gronden, die voor de op hoog gezag gedreven koffiecultuur gereserveerd zijn, in bruikleen te erlangen voor den aanleg van vrijwillige koffieplantsoenen, is in 1911 gebruik gemaakt door 48 inlanders in de afdeeling Ngawi (Madioen), en wel voor het planten van robusta-koffie.

Eenige cultuurplannen ondergingen wijzigingen, hoofdzakelijk ter afschrijving uit de koffiereserve van grond ten behoeve van den eigen landbouw der inlandsche bevolking.

Uit de over het plantjaar 1910/1911 ontvangen opgaven (zie bijlage GG) blijkt, dat het areaal der koffieplantsoenen wederom is achteruitgegaan, en wel, voor zooveel betreft de op hoog gezag aangelegde tuinen, van 26 316 tot 22 208 bouws, en, wat aangaat de vrijwillig aangelegde of als zoodanig bekend staande, van 45 907 tot 43 106 bouws, in verband waarmede het aantal boomen in de verplichte aanplantingen van 27,9 millioen tot 23 millioen, en in de vrijwillig aangelegde van 65,4 millioen tot 62,1 millioen daalde. Ook thans zijn niet medegeteld de vrijwillig aangelegde tuinen in de districten, afdeelingen en gewesten, welke, wegens plaats gehad hebbende afschrijvingen, geen in de leggers opgenomen aanplantingen meer hebben en deswege niet meer gezegd kunnen worden bij de gouvernementskoffiecultuur betrokken te zijn. In de op hoog gezag aangelegde tuinen daalde het aantal Liberia-boomen van 5 345 495 op ult. October 1910 tot 4 670 281 op ult. October 1911, terwijl in het plantjaar 1911/1912 gerekend is op een bijplant van 71 312 Liberia- en 154 575 robusta-boomen, tegen 153 224 Liberia- en 140 521 robusta-boomen in het plantjaar 1910/1911.

Op ult. October 1910 waren in de cultuurplannen begrepen 1205 desa's met 152 431 bij de verplichte cultuur ingedeelde gezinnen, verdeeld over 56 districten, terwijl die totalen op ult. October 1911 respectievelijk 1182 en 147 412 bedroegen, eveneens over 56 districten verdeeld. Tijdelijk, en wel alleen ten behoeve van het onderhoud van reeds bestaande aanplantingen, waren nog bij de verplichte cultuur betrokken 484 desa's, behoorende tot 47 districten, waaronder 34 waar, naast de volgens de cultuurplannen ingedeelde desa's, ook vrijgestelde desa's voorkwamen, en 13, welke niet meer in de cultuurplannen begrepen waren. Van de op ult. October 1911 bij de cultuur ingedeelde 1182 desa's met 14 712 gezinnen, werden er slechts 38 met 4502 gezinnen met den bijplant 1912/1913 belast. De planttaak zal daardoor te staan komen op gemiddeld 30 boomen per gezin, tegen 36 boomen in 1911/1912. De redenen van vrijstelling van bijplant der overige 1144 desa's waren van gelijken aard als in vorige jaren, terwijl de vrijstelling ook ten doel had de bevolking in de gelegenheid te stellen om, waar noodig, in te boeten met de gunstiger resultaten opleverende robusta-koffie.

In totaal werd van verschillende ondernemingen op Java en Sumatra verkregen 4,66 pikol Java-, 1,90 pikol Padang-, 3,24 pikol Liberia- en 26,03½ pikol robusta-koffiezaad. De uitkomsten waren bevredigend.

Als gevolg van de weersgesteldheid, die van nadeeligen invloed is geweest op den bloei en de vruchtzetting, was de koffieoogst van 1911 (vgl. K. V. 1911, kol. 211) zeer gering. De raming op ult. Juli van dat jaar, ad 26 699 pikol, waarvan 8253 pikol Liberia- en 1613 pikol robusta-koffie, werd niet bereikt. De geheele inlevering bedroeg slechts 22 158 pikol, waarvan 5111 Liberia- en 2640 robusta-koffie. Voor den oogst van 1912 was de weersgesteldheid veel gunstiger. Op ult. Juli 1912 bedroeg de raming 65 204 pikol, waarvan 4456 pikol Liberia- en 5941 pikol robusta-koffie.

Door licentiehouders in de residentie Pasoeroean werd uit den oogst 1911 afgeleverd 803 pikol, als volgt verdeeld over de tot hun rayon behoorende districten (waar de koffieoogst der bevolking in dat jaar bedragen had 3370 pikol):

Licentiehouders.		Hoeveelheid koffie (in pikols)			
NAAM.	District of onderdistrict tot hun rayon behoorende.	bereid op de etablissementen te:	1ste soort.	2de soort.	Te zamen.
Naamlooze vennootschap Koffiepellerij Sisir.	Distr. Malang „ Penanggoengan . „ Ngantang	Sisir (Batoe). . . .	797	6	803

Uit het overzicht sub V*b* van bijlage GG blijkt, in hoever het door de licentiehouders afgeleverde product bij verkoop in de op 25 October 1911 te Batavia gehouden gouvernementsveiling meer heeft opgebracht dan de gelijksoortige koffie van inlandsche bereiding.

De hoeveelheid achterhaalde, aan de verplichte levering onttrokken koffie bedroeg op den koffie-oogst van 22 158 pikol in 1911 124 pikol, tegen 127 pikol in 1910, op een oogst van 32 067 pikol.

In 1911 zijn geen rentelooze voorschotten op het te oogsten

product aan inlandsche bezitters van koffietuinen verstrekt.

Op de op 25 October 1911 te Batavia gehouden veiling is de geheele aangeboden hoeveelheid van 7450 pikol koffie uit den oogst van dat jaar (waaronder 2600 pikol Liberia-koffie, afkomstig uit de Preanger-Regentschappen, Pekalongan en Semarang, en 300 pikol robusta-koffie uit Pasoeroean) verkocht, tegen een middenprijs van f 59,12[5] per pikol, over alle soorten dooreengerekend. Een overzicht van de Nederlandsche en de Indische gouvernementsveilingen is opgenomen sub V van bijlage GG. Het aantal in 1912 hier te lande te houden veilingen is bepaald op 2.

Buiten de groote veiling te Batavia, is op de in 1911 op 17 plaatsen gehouden kleine koffieveilingen in totaal verkocht 1030 pikol, namelijk 308 en 266 pikol Java-koffie 1ste en 2de soort, 102 en 40 pikol Liberia-koffie 1ste en 2de soort en 293 en 21 pikol robusta-koffie 1ste en 2de soort. De opbrengst bedroeg f 44 148,40, of gemiddeld f 42,84 per pikol.

b. Gouvernements kina-onderneming.

Het jaar 1911 kenmerkte zich, na tal van natte voorgangers, door een vrij geregelden west- en oostmoeson. Over het algemeen was de weersgesteldheid minder gunstig voor den in het begin van 1911 tot stand gebrachten aanplant en voor de kweekerijen, doch daarentegen zeer gunstig voor de reeds producerende tuinen.

Nieuwe terreinen werden niet ontgonnen. De beplante oppervlakte der gouvernements-kina-onderneming bedroeg op ult. 1911 1499 229/500 bouws, tegen 1511 59/500 bouws op het einde van 1910, dus 11 330/500 bouws minder, welke in 1912 zullen worden herbeplant.

Op het einde van het verslagjaar bedroeg het aantal in den vollen grond staande planten 6 958 000, tegen 5 856 000 op ult. 1910. Oogenschijnlijk lijkt deze toeneming in één jaar zeer groot, doch hierbij moet niet vergeten worden, dat eerst in Januari 1911 begonnen werd met het overbrengen van de planten uit de kweekerijen in den vollen grond, terwijl tegen het einde van November reeds weder met uitplanten een aanvang kon worden gemaakt en door de gunstige weersgesteldheid het grootste gedeelte van het plantmateriaal vóór ult. 1911 kon worden overgezet, zoodat het aantal planten, dat in twee westmoesons in den vollen grond moest komen, nu op rekening van één jaar is komen te staan. Voorts is de toeneming toe te schrijven aan inboetingen in niet geheel gesloten tuinen en aan de herbeplanting van de gerooide hybridenenten tuinen, waardoor bij eene dichte beplanting meer jonge planten per bouw kwamen te staan, dan er in de gerooide plantsoenen aanwezig waren.

In de kweekerijen bevonden zich op het einde van het verslagjaar op de zaad-, speen- en kweekbedden, naar schatting, 3 605 000 planten, tegen 3 811 000 op ult. 1910.

Met het kweeken van op hybriden en succirubra's geënte Ledgeriana's werd krachtig voortgegaan. Voor entrijs werden gebruikt twijgjes van de rijkste moederboomen, niet alleen met dikken bast en goed vertakt, maar ook, voor zoover kon worden nagegaan, bestand tegen ziekten en plagen. Van de uit deze enten aangelegde geïsoleerde selectietuinen worden groote verwachtingen gekoesterd met betrekking tot den zaadoogst. Zoodra dan ook in deze plantsoenen blijkt, dat de boomen weinig tegen ziekten en plagen bestand zijn, of in andere opzichten tegenvallen, worden zij onmiddellijk verwijderd en door andere vervangen.

In het verslagjaar werd eenige uitbreiding gegeven aan de reeds sedert 1906 op de kina-onderneming aanwezige theezaad-plantsoenen, die werden aangelegd met het doel om aan de inlandsche bevolking goed geselecteerd theezaad te kunnen verstrekken.

Door gebrek aan kinazaad konden in 1911 slechts twee zaadveilingen worden gehouden. De opbrengst van de veilingen bedroeg f 11 187, tegen f 22 180 in 1910.

Bemesting met kaliki (djarak) en katjang boengkil, opgekocht van de inlandsche bevolking, vond geregeld plaats en wel in de herontginningen, waar de bouwkruin door de herhaalde beplanting met hetzelfde gewas gebrek aan stikstof heeft.

Wat de insectenplagen betreft, kwam de helopeltis hier en daar in de jonge aanplantingen voor, terwijl in een complex tuinen de Euproctis flexuosa werd aangetroffen. De nesten en de jonge rupsen werden, zoolang ze nog vereenigd op de bladeren werden aangetroffen, met fakkels vernield, doch ondanks dat door dezen maatregel millioenen eieren en jonge rupsen zijn verbrand, bleek dat nog zooveel insecten aan de vervolging waren ontkomen, dat ze in volwassen staat nog bij duizenden konden worden verzameld.

De schade door wortelschimmel aangericht was van eenige beteekenis in de drie- à vierjarige zaailingen-plantsoenen te Poentjak Gedeh, doch alleen om enkele boomstronken van wildhout-soorten. Door de zieke exemplaren te ontgraven en ze te vervangen door enten op hybride- of succirubra-onderstam werd de ziekte ondervangen.

De oogst van 1911 bedroeg 931 368,5 K.G., tegen 830 567,5 K.G. in 1910, waarvan 410 935,5 K.G. naar Nederland werd verzonden en 520 433 K.G. aan de Bandoengsche kininefabriek werd verkocht.

De naar Nederland verscheepte hoeveelheid bestond uit 244 204,5 K.G. Ledgeriana- of fabrieksbast, met een gemiddeld gehalte van 7,95 % zwavelzure kinine (527 321 K. G. in 1910, met een gemiddeld gehalte van 7.37 %) en 166 731 K.G. succirubra- en robusta-bast. Het gemiddeld gehalte aan zwavelzure kinine van het aan de Bandoengsche kininefabriek geleverde Ledgeriana- en hybride product bedroeg 5.62 %, tegen 6,56 % in 1910. Van het totaal geoogste Ledgerianaen hybride-product (fabrieksbast), groot 764 637,5 K.G., bedroeg het gemiddeld gehalte aan zwavelzure kinine 6,36 %. In 1910 waren deze cijfers 641 854,5 K. G. en 7,22 %.

Opgaven omtrent den oogst van 1911 per etablissement, zoomede omtrent de geldelijke opbrengst en de sorteeringen van den in dat jaar te gelde gemaakten oogst van 1910, zijn opgenomen in de tabellen II tot en met IV van bijlage H H. De laatste tabel bevat tevens eene berekening van het voordeelig verschil voor elk der oogstjaren 1906 tot en met 1910.

c. Gouvernements getahpertja-onderneming te Tjipetir (Preanger-Regentschappen).

De aanplantingen van de onderneming werden niet uitgebreid, zoodat het beplante oppervlak 1742 bouws bleef bedragen. De plantsoenen staan over het algemeen bevredigend, hoewel de bladrollers nog steeds veel kwaad doen. Tengevolge van gebrek aan werkvolk werden op sommige afdeelingen moeielijkheden ondervonden met het tuinonderhoud.

De oostmoeson was droog, tengevolge waarvan een zadenoogst werd verkregen grooter dan ooit. Vele zaden werden, om kosten uit te sparen, niet ingezameld, aangezien er geen vraag naar was.

Met den aanleg van verharde wegen werd voortgegaan.

De bladoogst bedroeg 1 904 076 K. G.

De proeffabriek voor de bereiding van getahpertja uit bladeren werkte zonder stoornissen en produceerde 12 895 K. G. getahpertja, welke tegen loonenden prijs van de hand werd gezet.

De coca-oogst leverde 60 200 K.G. (860 balen) droog product op, met een gemiddeld gehalte van 1,875 % aan alcaloïde. In het laatste kwartaal van 1911 trad eene scherpe daling in den prijs in.

De uitgaven bedroegen f 182 887 en de inkomsten f 210 162, zoodat eene winst werd verkregen van f 27 275.

Bij Gouv. Bt. 30 Jan. 1912 n°. 19 (zie Jav. Ct. n°. 11) zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, een hoofdadministrateur, drie administrateurs en een fabrieksopzichter in dienst gesteld.

3°. PARTICULIERE ONDERNEMINGEN.

a. Landbouwondernemingen, uitsluitend op contracten met de inlandsche bevolking berustende, en ondernemingen tot opkoop en bereiding van landbouwproducten.

De ordonnantie houdende voorzieningen tot bescherming van de economische belangen der inlandsche bevolking in de cultuurcentra op Java en Madoera, waar die belangen benadeeld kunnen worden door het uitbreiden van bestaande of het in werking brengen van nieuwe ondernemingen, welke geheel of gedeeltelijk berusten op contracten met die bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas — de zoogenaamde fabrieken-ordonnantie — (Ind. St. 1899 n°. 263,

juncto 1905 n°. 148 en 1911 n°. 85), is nader aangevuld bij Ord. van 4 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 11), terwijl de voorschriften tot uitvoering der ordonnantie (Bijbl. Ind. St. n°. 7238) tevens eene wijziging ondergingen (Bijbl. Ind. St. n°. 7560).

Suikerondernemingen. In 1911 namen 142 ondernemingen uitsluitend berustende op overeenkomsten met de bevolking, aan de suikercampagne deel; van een 2-tal werden evenwel geen opgaven ontvangen. De overigen beschikten over eigen aanplantingen en verkregen aan hoofd-, stroop- en zaksuiker (de laatste soort voor de helft rekenende) een product van 18 292 540 pikol, waaronder aan hoofdsuiker (1ste product) alleen 16 886 883 pikol. De gemiddelde productie der eigen aanplantingen (139 792 bouws) van de 139 ondernemingen, die daaromtrent cijfers verstrekten, alleen over de hoofdsuiker berekenende, komt men tot 120,1 pikol 1ste product per bruto bouw, tegen 109,3 pikol in 1910. Met inbegrip van 191 023 pikol niet van eigen aanplant verkregen suiker, bedroeg de suikerproductie van de 140 ondernemingen in het geheel 18 483 563 pikol, tegen 15 951 582 pikol voor 136 ondernemingen in 1910. Wegens loonen en gedane leveringen is, volgens de van 135 fabrieken ontvangen opgaven, aan de inlandsche bevolking betaald een bedrag van f 47 359 789, of gemiddeld f 350 813 per fabriek, tegen f 332 267 per fabriek in 1910.

Voor opgaven omtrent de riet- en suikerproductie in 1911 voor iedere fabriek afzonderlijk wordt verwezen naar tabel I van bijlage JJ, welk overzicht tevens de hierna onder *b*, *c* en *d* bedoelde ondernemingen omvat, zijnde die, welke niet of niet uitsluitend berusten op contracten met de inlandsche bevolking, in het geheel ten getale van 55 [1]). Sub II van die bijlage zijn opgaven verstrekt omtrent de ondernemingen, welke zich in 1911 hebben bezig gehouden met het aankweeken van plantriet (bibit) voor de suikerfabrikanten.

In de meeste suikerproduceerende gewesten was in 1911 de weersgesteldheid gunstig en de oogst bevredigend, terwijl het suikergehalte van het riet over het algemeen genomen grooter was dan in 1910.

De voorgekomen rietdiefstallen hadden, zooals gewoonlijk, weinig te beduiden. Rietbranden die, vooral in de residentiën Soerabaja, Pasoeroean, Besoeki en Madioen, moesten worden toegeschreven aan kwaadwilligheid, kwamen weder veelvuldig voor. Het ondervolgend staatje geeft, wat de genoemde gewesten betreft, daarvan een overzicht.

GEWEST en AFDEELING.	Aantal branden.		Verbrande uitgestrektheid (in bouws).	
	1910.	1911.	1910.	1911.
Soerabaja.				
Sidoardjo	162	155	155	277
Djombang	109	96	107	268
Modjokerto	143	108	179	148
Pasoeroean.				
Pasoeroean	149	315	193	600
Bangil	377	420	448	535
Malang	2	16	0,3	25
Probolinggo	49	89	62	135
Kraksaän	182	343	210	425
Loemadjang	35	200	116	869
Besoeki.				
Banjoewangi	20	46	12	51
Panaroekan	60	97	90	109
Bondowoso	91	76	48	43
Madioen	65	124	160	496

1) Van deze 55 fabrieken hebben er 5 geen opgaaf ingezonden. De 50 overigen verkregen volgens bijlage JJ een product van 5 411 883 pikol aan hoofd-, stroop- en zaksuiker (de laatste soort weder voor de helft rekenende), uitmakende met de 18 483 563 pikol der geheel op overeenkomsten met de bevolking werkende fabrieken eene totale suikerproductie van 23 895 446 pikol (1 475 783 ton), terwijl de opgaven over 1910 een totaal vermelden van 20 459 495 pikol (1 268 489 ton).

Gedurende de afscheepjaren 1910/1911 en 1911/1912 (1 Juli—30 Juni) zijn van Java verscheept achtereenvolgens 1 295 474 en 1 518 830 ton suiker.

Het sluiten van meerjarige contracten tot het huren van gronden begint meer ingang te vinden; o. a. werden in Pasoeroean en Besoeki contracten afgesloten voor een duur van 6½ tot 12 jaar.

Vergunning werd verleend tot de oprichting van 2 suikerfabrieken in de afdeeling Pemalang (Pekalongan), van 1 fabriek in de afdeeling Banjoewangi (Besoeki) en van een klein fabriekje in de afdeeling Berbek (Kediri).

Tabaksondernemingen. Bijlage KK geeft een overzicht van de productie, enz. in 1911 van de tabaksondernemingen op Java, geheel of gedeeltelijk berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas. Daaruit blijkt, dat door 71 ondernemingen aan tabak en krosok in totaal eene hoeveelheid van 39 465 005 K.G. werd verkregen, tegen 26 733 258 K.G. door 60 ondernemingen in 1910.

In Pasoeroean was de weersgesteldheid gunstig en de oogst zeer bevredigend; daar echter de marktprijzen lang zoo hoog niet waren als in 1910, wordt gevreesd dat vooral de groote ondernemingen belangrijke verliezen zullen lijden. In 1911 kwamen 3 schuurbranden voor in de afdeeling Malang en 2 in de afdeeling Loemadjang. Van deze branden ontstonden er 2 door kwaadwilligheid en 1 door onvoorzichtigheid, terwijl van 2 branden de oorzaak niet bekend is.

In Besoeki kwam door het verdwijnen van enkele kleine ondernemingen in de afdeelingen Bondowoso en Djember, die weinig of niets aan cultuur deden maar zich meer bezighielden met het opkoopen van tabak, eene groote verbetering tot stand. Thans kan gezegd worden dat alle ondernemers zich op de cultuur toeleggen. Werden vroeger vrij groote hoeveelheden kampongkrosok aan de rechthebbenden onttrokken, in 1911 was zulks minder het geval. Gedeeltelijk moet de oorzaak hiervan gezocht worden in de werking van de tabaksverordening, die tot een rustiger bedrijf schijnt te leiden, voor een ander deel in de grootere samenwerking der verschillende ondernemers. Samenwerking had vooral plaats in de afdeeling Bondowoso, waar de vier aldaar gevestigde ondernemingen eene combinatie vormden tot het voor gemeenschappelijke rekening opkoopen van kampongkrosok. Over het geheel genomen slaagde de oogst goed, zoowel quantitatief als qualitatief, al heeft ook de aschregen van den Smeroe, vooral in Bondowoso eenige schade aangericht en al viel hier en daar niet voldoende regen. Op weinige uitzonderingen na, werden de overeenkomsten ten aanzien van de grondhuur en van de plant- en leveringsvoorwaarden behoorlijk nagekomen. De prijzen voor vrije tabak en kampongkrosok waren in 1911 soms vrij hoog; f 25 à f 30 per pikol van laatstgenoemd product was geen zeldzaamheid, terwijl voor de groene tabak soms f 2,50 à f 3 per 100 soetjens (1 soetjen = 15 bladeren) betaald werd. In de afdeeling Djember hadden 84 schuurbranden plaats, tegen 60 in 1910. Van die 84 branden waren er 59 van droogloodsen en 21 van loodsen voor materialen, terwijl in 4 gevallen de brandstichting verijdeld kon worden. Het aantal schuurbranden in de afdeeling Bondowoso daalde van 33 in 1910 tot 17 in 1911. In de afdeeling Banjoewangi werd één schuurbrand geconstateerd.

In Banjoemas waren de uitkomsten van den oogst minder goed in de afdeelingen Poerwakerta en Banjoemas. De onbestendigheid van het weer en de schommelingen in de prijzen waren oorzaak, dat van een merkbaren vooruitgang der ondernemingen niet gesproken kan worden. In elke der afdeelingen Banjoemas en Poerwakerta kwam 1 geval van brand voor.

In tegenstelling met vorige jaren werden in 1911 de door de tabaksonderneming Progo — de eenige in de residentie Kedoe — met de bevolking gesloten overeenkomsten, op enkele uitzonderingen na, behoorlijk nagekomen. De weersgesteldheid oefende geen bijzonderen invloed uit op den aanplant, terwijl de gemaakte prijzen bevredigend waren. Schuurbranden kwamen niet voor.

Indigo-onderneming. De indigo-onderneming Koetosari in Pekalongan beschikte in 1911 over een aanplant van 160 bouws (95 bouws in 1910). De oogst bedroeg 5500 K.G. droge indigo (4200 K.G. in 1910), welke voor de Europeesche markt bestemd was. De weersgesteldheid was niet gunstig daar de droogte te lang aanhield. Plagen of ziekten in het gewas kwamen niet voor.

Andere ondernemingen. In de residentie Bantam trof men in 1911 10 *rijstpelmolens* aan, waarvan 3 in de afdeeling Serang en 7 in de afdeeling Pandeglang. Aan twee dezer ondernemingen waren *kapokinstallaties* verbonden. De eigenaren der 3 pelmolens in Serang kochten in totaal 8161 en die der 7 molens in Pandeglang 14 790 pikol padi en 1721 pikol bras op. De twee kapokinstallaties leverden 1290 pikol kapok en 1974 pikol pitten af.

In het gouvernementsgebied der residentie Batavia werden in 1911 van de 50 zich meerendeels in Chineesche handen bevindende rijstpellerijen er 12 gesloten, terwijl er 6 nieuwe bijkwamen, zoodat er 44 aanwezig waren, waarvan er 11 niet werkten. Van de in exploitatie zijnde 33 pellerijen werden er 17 door buffels, 2 door buffels en petroleummotoren, 6 door stoommachines en 8 door petroleummotoren in werking gebracht. Het aantal molens bleef hetzelfde en bedroeg dus, evenals in 1910, tachtig. Vermalen werd 226 400 pikol padi tot 117 420 pikol rijst, tegen respectievelijk 369 150 en 180 750 pikol in 1910. Door den grooten met stoom gedreven rijstpelmolen op de Pamanoekan- en Tjiasem-landen werd in 1911 van 38 823 pikol padi 20 083 pikol rijst verkregen, tegen respectievelijk 100 340 en 52 226 pikol in 1910. Voorts verwerkten de vier rijstpellerijen op de Tegalwaroe-landen 77 000 pikol padi tot 38 000 pikol rijst (tegen 88 500 en 40 500 pikol in 1910) en die op het erfpachtsperceel Kalangsari 4000 pikol padi tot 2200 pikol rijst (tegen 16 000 en 7500 pikol in 1910). Door de kapokzuiverinrichting in het gouvernementsgebied werd 160 pikol ruw product verwerkt tot 150 pikol zuivere kapok, tegen respectievelijk 165 en 150 pikol in 1910.

Ook de rijstpelmolens in de residentie Preanger-Regentschappen behooren bijna allen aan Chineezen. Van die inrichtingen trof men er in 1911 3 aan in de afdeeling Bandoeng, 23 in Tjiandjoer, 15 in Soekaboemi en 1 in Soemedang, of in 't geheel 2 meer dan in 1910. De padi werd voor ± f 3 de pikol van de bevolking opgekocht; de daarvan verkregen rijst diende deels voor plaatselijke consumptie, deels voor uitvoer naar Batavia en Midden-Java.

In de residentie Cheribon bleef het aantal rijstpelmolens 5 bedragen. De padi en rijst wordt door opkoop van de inlandsche bevolking verkregen. Alhoewel niet zoo goed als in 1910, was de padioogst toch bevredigend te noemen.

De prijzen waren in 1911, tengevolge van onvoldoenden invoer van uitheemsche rijst, abnormaal hoog en varieerden voor padi tusschen f 2,50 en f 4 en voor rijst tusschen f 7 en f 9 de pikol. Het verbod van rijstuitvoer uit Nederlandsch-Indië deed de prijzen echter eenigszins dalen. Door den groothandel werd in 1911 over zee uitgevoerd 486 890 pikol naar Europa en andere landen buiten Indië en 148 583 pikol naar havens binnen den Archipel. De geheele rijstuitvoer bedroeg in 1911 635 475 pikol, tegen 773 562 pikol in 1910.

In de afdeeling Demak der residentie Semarang bevinden zich twee rijstpellerijen, waarvan er één toebehoort aan een Europeaan en de andere aan een Chinees. Beide worden door mechanische drijfkracht in beweging gebracht. De in de afdeeling Koedoes opgerichte rijstpelmolen heeft niet gewerkt. Voorts vindt men in Semarang 26 etablissementen voor de bereiding van kapok; slechts 2 daarvan behooren toe aan Europeanen en de overige aan Chineezen. Voor kapok ontdaan van de schil ontving de bevolking f 4,50 tot f 11 de pikol; voor ongeschilde vruchten werd f 1,50 à f 2,40 per 1000 stuks betaald.

Door den stoom-rijstpelmolen ter districtshoofdplaats Ngawen (Rembang) werd in 1911 ± 12 000 pikol padi tot rijst vermalen. De pellerij werkte het geheele jaar door, doch met niet meer dan 10 maaldagen per maand.

Het aantal rijstpellerijen in de residentie Pekalongan bedroeg 4, waarvan er één niet werkte. Eén der drie andere inrichtingen combineerde met haar rijstpellerij het opkoopen en zuiveren van kapok. De prijs der van de bevolking opgekochte padi varieerde tusschen f 3 en f 3,85 de pikol.

Van de 6 rijstpellerijen in Pasoeroean hebben er in het verslagjaar 2 niet gewerkt.

In Besoeki werken in het geheel 13 rijstpellerijen, waarvan de grootste helft in handen van Europeanen is. De groote stoomrijstpellerij te Tanggoel (afd. Djember) brandde af en wordt niet herbouwd. De padi werd in hoofdzaak opgekocht van de inlandsche bevolking. Vier der inrichtingen in Banjoewangi huren gronden van de bevolking om die in deelbouw te doen beplanten. Eene in deze afdeeling gelegen pellerij leverde ook rijst af voor Europa. De geldelijke uitkomsten waren over 't algemeen middelmatig, een gevolg van zware concurrentie, zoowel onderling als met opkoopers uit andere streken.

De eenige rijstpelmolen in Kedoe heeft ook in 1911 niet gewerkt.

Van de *cassavemeelfabrieken* in de afdeelingen Bandoeng en Soemedang der residentie Preanger-Regentschappen werkte die te Tjikoeda in het verslagjaar niet. Het te verwerken product werd verkregen, deels uit eigen aanplant op gehuurde gronden, deels door opkoop van de bevolking; het meel was voor het grootste gedeelte bestemd voor den uitvoer.

In de residentie Semarang treft men 4 tapiocafabrieken aan. De cassave werd door de bevolking opgekocht voor f 0,90 à f 1,20 de pikol. Uitvoer van dit meel had plaats naar Semarang en werd er verhandeld tegen ± f 5,75 per pikol.

De *maizena-fabriek* Taloen in de afdeeling Blitar (Kediri) werkte met bevredigend resultaat.

De fabrieken voor de bereiding van *aetherische oliën* in de Preanger-Regentschappen (1 in de afdeeling Soekaboemi en 2 in de afdeeling Soemedang) kochten de benoodigde sereh op voor f 0,15 à f 0,25 per pikol. Eene dergelijke fabriek in Kedoe had ± 200 bouws grond in huur, waarvan op 't einde van 1911 100 bouws werden teruggegeven. Het in het verslagjaar verkregen product bedroeg 8400 K.G. citronella-olie, met een kostprijs van f 2,50 per K.G.

b. Landbouwondernemingen op gronden door het Gouvernement in erfpacht afgestaan.

Opgaven omtrent de exploitatie der erfpachtsperceelen zijn over 1911 ontvangen ten aanzien van 704 ondernemingen, omvattende 492 571 bouws. De beplante oppervlakte beliep bij 660 van de 704 ondernemingen 285 900 bouws, of 47 517 bouws meer dan in 1910 met betrekking tot 535 ondernemingen werd opgegeven.

De *koffieoogst* bedroeg bij 289 van de 318 ondernemingen 219 318 pikol, terwijl in 1910 de productie bij 234 ondernemingen 172 336 pikol had bedragen.

De productie van *kinabast* bedroeg 8 241 164 K.G. bij 91 van de 104 ondernemingen, tegen 8 047 010 K.G. bij 76 van de 93 ondernemingen in 1910.

De uitkomsten van de *theecultuur* waren evenals in 1910 bevredigend. De opbrengst bedroeg bij 150 van de 172 ondernemingen 19 769 608 K.G. droge thee, tegen 12 854 947 K.G. bij 96 van de 111 ondernemingen in 1910.

Door 63 ondernemingen werd in 1911 1 318 460 K.G. *cacao* verkregen, tegen 1 460 951 K. G. door 62 ondernemingen in 1910.

De cultuur van *ficus* breidt zich opnieuw uit. De productie van *caoutchouc* nam eenigszins toe.

De door sommige erfpachters gedreven *tabaks-* en *suikercultuur* geschiedde, zooals gewoonlijk, hoofdzakelijk op daartoe van de bevolking gehuurde gronden buiten het erfpachtsperceel.

Met betrekking tot de verkregen oogsten, zoomede omtrent de productie van de op enkele erfpachtsperceelen bestaande aanplantingen van *kapok*, *peper*, *vezelplanten* of andere bijcultures voor de Europeesche markt bestemd, zij kortheidshalve verwezen naar bijlage LL.

Voor zoover daaromtrent opgaven zijn ontvangen, beliepen de in 1911 door de ondernemers aan de inlandsche bevolking betaalde sommen wegens loonen en gedane leveringen ruim f 24 489 000, tegen ruim f 17 380 500 in 1910.

Met betrekking tot de in erfpacht afgestane gronden ten behoeve van den kleinen land- of tuinbouw — waarop hoofdzakelijk inlandsche cultures gedreven worden — werden opgaven ontvangen van 18 ondernemingen (23 perceelen), tot eene totale uitgestrektheid van 259 bouws, waarvan in 1911 175 bouws beplant waren.

Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar bijlage LL.

c. LANDBOUW OP GRONDEN AAN PARTICULIEREN IN EIGENDOM AFGESTAAN.

Op de particuliere landen Tjikande Ilir en Tjikande Oedik in Bantam bedroeg de rijstoogst respectievelijk 70 760 en 77 500 pikol, tegen 84 150 en 67 500 pikol in 1910. Tengevolge van droogte en ziekte in de padi was de oogst op eerstgenoemd land zeer slecht. De padiprijzen waren op Tjikande Ilir voor witte rijst f 1,50 à f 4,25 en voor roode rijst f 1,70 à f 3,25 en op Tjikande Oedik respectievelijk f 2 à f 4,50 en f 1,50 à f 3,50 (alles per pikol). De opkomst van werkvolk was voldoende. De pluk- en sorteerloonen voor koffie op Tjikande Ilir (op Tjikande Oedik wordt geen koffiecultuur meer gedreven) varieerden tusschen f 0,15 en f 0,25 daags. De koffieoogst bedroeg 225 pikol (Liberia) tegen 425 pikol in 1910. De prijs van 1ste soort Liberia-koffie was f 41,50, die van 2de soort f 39 per pikol. Beide landen produceerden ook rubber (Tjikande Ilir ± 12½ en Tjikande Oedik ± 15 pikol), die f 400 per pikol opbracht. Verder verbouwt eerstgenoemd land nog peper, waarvan de opbrengst ± 100 pikol beliep, terwijl de prijzen voor witte peper 1ste soort f 40, voor witte peper 2de soort f 37 en voor zwarte peper f 17 per pikol beliepen. De veestapel bestond in 1911 op Tjikande Oedik uit 314 paarden, 54 koeien en 6853 karbouwen en op Tjikande Ilir uit 264 paarden, 6 koeien en 5341 karbouwen.

Hoewel padi het hoofdproduct bleef vormen der op de particuliere landen in de residentie Batavia geteelde gewassen, werd in de afdeeling Krawang in het verslagjaar eene groote uitbreiding gegeven aan de koffie-, thee-, kina- en hevea-aanplantingen. Ook in de afdeeling Buitenzorg neemt de thee- en de rubbercultuur allerwegen zeer toe. Zoo werd op de Michiels Arnold-landen de ontginning van 1000 bouws woeste gronden ten behoeve van de theecultuur ter hand genomen en bestaan plannen, om die uitgestrektheid tot 5000 bouws uit te breiden. Op het land Bolang zijn thans 70 bouws hevea in productie en 1200 bouws in aanplant, wat den bouw van 4 fabrieken, tot verwerking van het product, noodig maakt. Een fabriek is reeds gereed en wordt spoedig in gebruik genomen. De opbrengst van de theetuinen was op de meeste landen bevredigend. Op Bodjong Gedeh werd eene proef genomen met het aanplanten van 70 bouws rubber, die als geslaagd beschouwd mag worden, waarom men aan die cultuur eene uitbreiding tot 1000 bouws denkt te geven. Op de Pondok Gedeh-landen beplantte men eene oppervlakte van 10 bouws met Liberia-koffie, die zeer goed staat.

De voornaamste producten, voorkomende op de particuliere landerijen in de residentie Semarang zijn padi, tweede gewassen en klappers. Het land Soesoekan (Kendal), dat in 1910 met Liberia-koffie, met tusschenbeplanting van cacao, kapok, peper en manila-hennep, beplant was, is thans bebouwd met hevea met cacao als tusschenteelt. Van verschillende landen in de afdeeling Demak worden de bouwvelden ter beplanting verhuurd of verpacht aan de bevolking, tegen betaling van eene som in geld of tegen afstand van drievijfden van den oogst.

Op het particuliere land Ketanggoengan-West (Pekalongan) wordt voornamelijk suikerriet en padi geteeld. De aanplant van riet geschiedt geheel in vrijen arbeid. Zoowel de thee- als de koffie-aanplantingen zijn van dit land nagenoeg geheel verdwenen. Het eveneens in Pasoeroean gelegen particuliere land Kedawoeng produceert hoofdzakelijk rijst en suikerriet. Laatstgenoemd gewas wordt uitsluitend voor den landheer geteeld; de uitgestrektheid van den aanplant bedroeg in 1911 ruim 216 bouws. De rijstcultuur wordt door de opgezetenen voor eigen rekening gedreven; de met padi beplante oppervlakte was in het verslagjaar ± 446 bouws groot, terwijl de heffing op de rijstvelden in natura plaats heeft. Over de tweede gewassen heeft de bevolking de vrije beschikking.

Omtrent andere particuliere landerijen werden geen bijzonderheden vermeld. De opgaven betreffende de productie zijn bijeengebracht in bijlage MM, sub I.

d. LANDBOUW OP VERHUURDE GRONDEN IN SOERAKARTA EN DJOKJAKARTA.

Blijkens de op ult. 1911 afgesloten registers, betrekking hebbende op de landverhuur in de Vorstenlanden, bedroeg de uitgestrektheid der aan de daartoe gerechtigde categorieën van personen en naamlooze vennootschappen, op den voet van het bij Ord. van 22 Juli 1911 (Ind. St. n°. 432) gewijzigde en aangevulde landhuurreglement (Ind. St. 1906 n°. 93) verhuurde gronden voor Soerakarta 219 641 en voor Djokjakarta 98 332 bouws, verdeeld over respectievelijk 107 en 37 ondernemingen, tegen 235 498 en 95 379 bouws voor 109 en 37 ondernemingen in 1910.

Buiten de leveringen in natura werd aan de inlandsche verhuurders aan pachtsommen betaald in Soerakarta f 1 229 821 en in Djokjakarta f 795 788.

Van 15 huurlanden in Soerakarta en 17 in Djokjakarta werd in totaal 3 386 724 pikol *suiker* verkregen, tegen 3 157 212 pikol (respectievelijk van 16 en 18 landen) in 1910. In eerstgenoemd gewest waren de resultaten van den oogst bevredigend, terwijl ze in Djokjakarta zelfs zeer bevredigend genoemd mogen worden. De suikerprijzen wisselden in Soerakarta af van f 4,75 tot f 10 de pikol; in Djokjakarta beliepen ze f 8,50 voor z.g. Amerikaansch assortiment, terwijl ze voor superieure suiker hooger waren.

Aan *cacao* werd in 1911 van elf ondernemingen, alle in Soerakarta gelegen, 438 375 K.G. (7014 pikol) geoogst, tegen 348 598 K.G. van 9 landen in 1910. De prijs varieerde tusschen 39 en 50 cent per ½ K.G.

Indigo oogstte men in Soerakarta van 14 ondernemingen, tot eene hoeveelheid van 241 074 K.G., en in Djokjakarta 33 165 K.G. van 3 landen. Hoewel de productie in 1911 veel belangrijker was dan in 1910, geraakte de indigo-teelt, zoowel in Soerakarta als in Djokjakarta, in verval door het gebruik van het z.g. indigorein. De verwachting dat, tengevolge van de betere prijzen die in 1910 gemaakt werden, de indigo-aanplantingen zouden worden uitgebreid, heeft zich niet bewaarheid. In Soerakarta werd f 2,50 à f 4 voor ½ K. G. indigo gemaakt.

Van de 31 *tabaksondernemingen* in Soerakarta en de 9 in Djokjakarta werd respectievelijk 13 814 834 en 5 524 199 K.G. geoogst, tegen 6 420 675 en 1 854 642 K.G. in 1910. In Soerakarta werd voor het product 30 à 88 cent en in Djokjakarta 30 cent per ½ K.G. betaald.

De *koffiecultuur* is in Soerakarta door het aanplanten van robusta-koffie in de laatste jaren van meer belang geworden. De prijzen liepen van f 30 tot f 60 de pikol. In Djokjakarta, waar nog slechts één onderneming koffie op eenigszins groote schaal kweekt, maken de oude koffie-aanplantingen langzamerhand plaats voor suikerriettuinen. Voor ½ K.G. koffie betaalde men f 0,22.

Behalve op de ondernemingen Selooklanteng en Wringin (zie K. V. 1911, kol. 222), werd in 1911 ook op de afgeschreven koffiegronden van het land Bandjar-ardjo *rubber* geteeld. Al deze ondernemingen liggen in Djokjakarta.

Voor uitvoerige cijfers omtrent den oogst van de op huurlanden geteelde gewassen wordt verwezen naar bijlage MM, sub II.

Van de 3 niet op huurlanden gevestigde suikerfabrieken in de Vorstenlanden, Tjolomadoe, Tasikmadoe en Manishardjo, waarvan de eerstgenoemde twee geëxploiteerd worden door het hoofd van het Mangkoenegarasche Huis, en het laatste toebehoort aan den soesoehoenan van Soerakarta, valt te vermelden dat van Tjolomadoe geen opgaven ontvangen werden, terwijl Tasikmadoe en Manishardjo te zamen 114 132 pikol suiker produceerden.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

1°. INLANDSCHE LANDBOUW.

De onder leiding van den landbouw-adviseur in de afdeeling Groot-Atjeh genomen proeven ter verbetering van den rijstbouw, beloven veel succes. Ook in den in de genoemde afdeeling gelegen proeftuin van de Atjehsche landbouwvereeniging legde men zich toe op de verbetering van die cultuur.

Tot uitbreiding van de proeven op het gebied der katoencultuur in de residentie Palembang werden èn van regeeringswege èn door de Nederlandsche Handelmaatschappij belangrijke sommen beschikbaar gesteld. Overgegaan werd tot de oprichting van een laboratorium te Moearoenim. Het aantal proefvelden werd vermeerderd, met het oog op de noodzakelijk gebleken wisseling in de beplanting van de gronden. Een deel der terreinen kon daardoor meer in het bijzonder bestemd worden voor de economische proeven, terwijl een ander deel bestemd werd voor den aanplant van verschillende variëteiten en voor selectie-onderzoekingen. Voor laatstgemeld doel werd gedurende eenige maanden een der botanische assistenten van het departement van landbouw, nijverheid en handel te Moearoenim gedetacheerd, die zich tevens onledig hield met eene studie van de bij het gewas voorkomende ziekten en plagen, terwijl aldaar definitief een botanicus gevestigd werd.

De ambtenaar voor de katoencultuur in Palembang werd tevens belast met het toezicht op de proefnemingen in de residentie Benkoelen. Aangezien de inheemsche katoen het best bestand is tegen wisselende vocht en droogte, wordt aan de cultuur van deze soort voorshands alle aandacht gewijd. De aanleg van margazaadtuinen en van eenige proefvelden op talang-terrein werd voorbereid.

De irrigatiewerken van de Amsterdam-Deli-Compagnie te Padang Boelan (Oostkust van Sumatra) voorzagen in het verslagjaar 116 bouw grond van water.

De in 1911, door een adjunct-inspecteur van den landbouw in de onderafdeeling Maros van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden aanbevolen proeven ter verbetering van de cultures stuitten af op het conservatisme van de bevolking. In de onderafdeeling Barroe werden op het einde van het verslagjaar door een ingenieur voor de irrigatie onderzoekingen verricht voor den aanleg van eene leiding nabij Boeloe Meong, waardoor ruim 100 bouws sawah van levend water voorzien zullen kunnen worden.

In verband met de vele erfpachtsaanvragen in de residentie Lampongsche districten, zijn voor de bevolking van dat gewest, in het belang van de uitbreiding van haren landbouw, verschillende complexen grond gereserveerd.

Bij Gouv. Bt. 18 Sept. 1911 n°. 11 is machtiging verleend om een 2-tal Atjehsche jongelieden, zoowel in Atjeh als op Java werkzaam te stellen, tot opleiding voor een werkkring van landbouwkundigen aard.

a. Eenjarige gewassen.

Rijst. In de residentie Lampongsche districten worden alleen in de afdeelingen Katimbang, Semangka, Ommelanden van Telokbetong en in de Rebang-streken sawahs aangetroffen. De bebouwing, die in de afdeelingen Sepoetih-Toelangbawang en Semangka geschiedde onder voorlichting van irrigatie-mantri's, wordt van bestuurswege zooveel mogelijk in de hand gewerkt. In de onderafdeeling Sepoetih werd, met behulp van Javaansche kolonisten van het immigratieterrein te Gedong Tataän, eene proefsawah aangelegd. De uitkomsten van den oogst waren gunstig wat betreft de productie der sawahs, doch minder gunstig ten aanzien van de opbrengst der ladangs. Rijst moest in groote hoeveelheden ingevoerd worden, niet alleen voor de talrijke contractkoelies en voor nieuwe Javaansche kolonisten, maar ook voor de bevolking, die zich met ladangbouw had beziggehouden.

Ook in de residentie Benkoelen werd de aanleg van sawahs met goed gevolg, zooveel mogelijk aangemoedigd. Waar een mantri voor de cultures bescheiden is, geschiedde de aanleg onder diens toezicht. Voor het traceeren van belangrijke bevloeiingswerken werd een tweetal irrigatie-mantri's te werk gesteld, terwijl door een irrigatie-ingenieur de noodige aanwijzingen werden verstrekt voor het uitbreiden van de bestaande en den aanleg van nieuwe leidingen. De padi-oogst was niet overal even bevredigend, daar het branden der ladangs door de aanhoudende regens vertraagd was. Het ruim beschot van de, op aansporen van het bestuur, aangeplante tweede gewassen vulde het tekort aan voedingsmiddelen aan. In de afdeeling Manna was de oogst echter zoo overvloedig, dat van daar een belangrijke uitvoer plaats had. De invoer van rijst, voornamelijk benoodigd door particuliere ondernemingen, bedroeg 2 732 204 K.G., tegen 2 922 112 K.G. in 1910. De rijstprijzen varieerden tusschen f 12,50 en f 18 in het mijngebied en tusschen f 7 en f 15 in het overige gedeelte der residentie. In sommige deelen van het gewest ziet de bevolking het nut van eene intensieve grondbewerking reeds in. Niet zonder succes werd door de cultuurmantri's toegezien op betere verzorging van de bibit.

In Tapanoeli wordt de rijstcultuur op sawahs gedreven in de afdeeling Padang Sidimpoean, in Silindoeng op de hoogvlakte van Toba, en in de Dairi-landen. In laatstgenoemde streek bedroeg het sawah-oppervlak in 1911 het dubbele van het in 1910 beplante. Ook op Nias nam de rijstcultuur steeds toe. De uitkomsten van den oogst waren in Angkola, Sipirok en Padanglawas gunstig; in het overige gedeelte van het gewest minder bevredigend dan in vorige jaren. Misgewas kwam weinig voor. De rijstprijzen wisselden af tusschen f 7 en f 10 per pikol. Op de hoogvlakte van Toba kwamen eenige groote waterleidingen tot stand.

Tengevolge van de langdurige droogte viel de oogst in de meeste streken van het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden tegen. In de Zuidelijke Nederzettingen van de XXV Moekims, waar men over voldoende hoeveelheden levend water beschikt, was de oogst echter goed. Wegens de verbetering van den politieken toestand in de afdeeling Noordkust werden daar vele braak liggende gronden weder in cultuur gebracht. Nieuwe bevloeiingswerken werden aangelegd ten behoeve van de sawahs op den rechteroever van de Tiro-rivier in de onderafdeeling Pidië. In Lho Soekon werden groote complexen moeras drooggelegd en voor den rijstbouw geschikt gemaakt. Sommige streken hadden veel last van muizen en van walang sangit. De uitkomsten van den rijstbouw in de afdeeling Westkust van Atjeh waren gunstig; uitbreiding van den sawahbouw kon bijna overal geconstateerd worden. De Alaslanden produceerden weder voldoende om rijst naar Singkel en de Gajo Loeos te kunnen uitvoeren. De totale uitvoer uit verschillende streken bedroeg in 1911 9 442 148 K.G., tegen 7 288 833 K.G. in 1910.

In de residentie Oostkust van Sumatra voorziet de rijstcultuur slechts voor een klein deel in de behoefte, zoodat groote voorraden van elders moeten betrokken worden. Door den sultan van Serdang werden gunstige resultaten verkregen met de op zijne instigatie beplante sawahs. Anders ging het met proeven, genomen in de buurt van Pematang Siantar, met van het departement van landbouw ontvangen zaadpadi. Een deel gedijde slecht, een ander deel droeg uitstekend vrucht, doch de korrel liet niet gemakkelijk van de aar los, waarom van verdere proefnemingen is afgezien. De door den sultan van Asahan op zijne kosten ondernomen werkzaamheden tot bevloeiing van de boven Bandarpoelau gelegen alang-alang-vlakte, bekend onder den naam Padangpoelau (zie K. V. 1911, kol. 224), werden, door gemis aan deskundige leiding, gestaakt, in afwachting van een nader onderzoek naar de wijze waarop deze irrigatie het best kan worden tot stand gebracht. In Batoebara werd de aanleg van sawahs ter hand genomen; in Langkat werden van landschapswege voorloopige opnemingen gedaan voor uitbreiding van de bestaande velden. In verband met de onrustbarende stijging van de rijstprijzen in de tweede helft van 1911, werd de bevolking door het bestuur aangespoord om overal djagoeng, oebi, enz. te doen aanplanten. In de afdeeling Bengkalis, waar het ge-

brek aan rijst zich sterk deed gevoelen, werd uit de landschapkas een voorschot van f 1530 beschikbaar gesteld.

Evenals in vorige jaren, was ook in 1911 de rijstteelt in de residentie Riouw en onderhoorigheden slechts van eenige beteekenis voor zoover betreft de afdeeling Indragiri. De sawahbouw in de Koeantan-districten breidt zich geleidelijk uit. Zoo werden gedurende het verslagjaar in de federatiën III Kota Loeboe Ramo en IV Kota Loeboe Ambatjong, onder leiding van een mantri der cultures, respectievelijk 105 en 74 nieuwe sawahs aangelegd. De uitkomsten van den rijstoogst waren bevredigend, behalve in de afdeeling Indragiri, waar door den abnormaal hoogen waterstand groote schade geleden werd. De invoer van rijst bedroeg 2 747 920 K.G., tegen 1 444 930 K.G. in 1910. De marktprijzen varieerden: voor Siam-rijst van $ 3,80 tot $ 10, voor Rangoon-rijst van $ 4,20 tot $ 6,30 en voor Saigon-rijst van $ 4,10 tot $ 7,50 per pikol.

De teelt van rijst op sawahs in de residentie Djambi komt slechts meer algemeen voor onder de bevolking van het landschap Koerintji. Door verbetering van de irrigatie wordt echter overal naar uitbreiding van die cultuurwijze gestreefd. De plantsoenen bleven grootendeels van ziekten en plagen verschoond; in de onderafdeeling Bangko werd echter veel last van olifanten, herten en wilde zwijnen ondervonden. Over het algemeen waren de uitkomsten van den oogst zeer bevredigend en zelfs overvloedig in het landschap Koerintji, waar de prijs daalde tot f 1,50 per pikol, voornamelijk door gemis aan gelegenheid tot uitvoer. De invoer van rijst bedroeg 2 166 085 K.G. Ook in de residentie Palembang viel over de resultaten van den oogst niet te klagen. Daar de opbrengst evenwel niet voldoende was voor de behoefte, werd in 1911 ingevoerd 13 393 342 K.G., tegen 11 264 724 K.G. in 1910. In de marga Batoe Koening Lakitan, in de Roepitmarga's en in enkele andere streken worden rijstvelden aangetroffen, waarvan de bevloeiing, met goed gevolg, door middel van schepraderen plaats heeft. De Javaansche landbouwer in Moesi Oeloe bewerkte te Selangit eene proefsawah, groot 4 bouws, die slechts 18,75 pikol padi opbracht. De in Lematang Oeloe geplaatste landbouwer werd belast met de verbetering van eene leiding te Oelah Nioer, waardoor 15 bouws sawah bevloeid werden, terwijl het werk aan de leiding uit de Aer Serillo, op raad van een ingenieur voor de irrigatie, gestaakt werd. In het grootste gedeelte van het gewest wordt nog steeds rijst op ladangs gecultiveerd, wat eene groote vernieling van de bosschen ten gevolge heeft. Verbetering in de grondbewerking, de plantwijze, het opschuren van zaadpadi, enz. was niet waar te nemen.

Op Banka was de rijstoogst allerwegen minder bevredigend. Behalve in het district Muntok, waar de aanplant veel van rupsen te lijden had, is de reden hiervan niet met zekerheid bekend. De totale productie bedroeg 55 408 pikol, tegen 88 243 pikol (verbeterde opgaaf) in 1910, welk verschil ten deele moet worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat de cultuur in het verslagjaar op beperkter schaal gedreven werd dan in 1910. Het aantal sawahs en ladangs verminderde onderscheidenlijk met 338 en 1734, terwijl 1713 pikol zaadpadi minder gebruikt werd dan in 1910. De opbrengst van de door den mantri van de irrigatie in het district Muntok, voor sawah aangewezen terreinen was zeer gering. Het op het einde van het verslagjaar te velde staand gewas liet zich over 't algemeen goed aanzien.

Op Billiton was de opbrengst van den oogst normaal; zij bedroeg 30 000 pikol, tegen 16 899 pikol in 1910 en 32 372 pikol in 1909. De van Batavia, Singapore en Rangoon ingevoerde hoeveelheid rijst beliep 146 201 pikol, tegen 196 022 pikol in 1910, terwijl nog aan ongepelde rijst van Singapore werd geïmporteerd 2027 pikol, tegen 1412 pikol in 1910. Sawahs zijn er op Billiton niet.

Slechts van enkele afdeelingen der residentie Westerafdeeling van Borneo kan eene globale raming van de oppervlakte der rijstvelden, welke in geregelde cultuur gebracht zijn, gegeven worden. De uitgestrektheid der sawahs in de afdeelingen Sambas, Landak en Soekadana bedroeg in 't geheel ± 17 352 bouws, die der ladangs ± 35 951 bouws. De sawahs leverden een vrij goed beschot op. Op de ladangs mislukte de oogst grootendeels, tengevolge van de abnormale weersgesteldheid, zoodat overal schaarschte aan voedingsmiddelen heerschte, waarin evenwel door invoer van rijst kon worden voorzien, die tegen zeer hooge prijzen aan de bevolking verkocht werd. In de onderafdeeling Melawi, waar de bevolking gebrek leed, werd van bestuurswege een krediet geopend van f 20 000, terwijl aan de noodlijdende bevolking van eenige kampongs in het landschap Matan, ten laste van de landschapskas, padi verstrekt werd. Ingevoerd werd 306 391 pikol rijst, tegen 201 072 pikol in 1910. Uit Sambas werd 3359 pikol padi naar buiten het tolgebied uitgevoerd, tegen 49 703 pikol in 1910. Uit de afdeelingen Landak en Mampawa werd gerapporteerd dat eenige verbetering viel waar te nemen ten opzichte van grondbewerking, het kweeken van bibit, uitplanting en onderhoud. Van bemesting is nog geen sprake; wèl schijnt men in eerstgenoemde afdeeling geneigd om in dat opzicht proeven te nemen.

De resultaten van den rijstoogst in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo waren, tengevolge van de slechte weersgesteldheid, over 't algemeen genomen ongunstig. De opbrengst beliep 34 715 623 gantang (van 1/20 pikol), tegen 37 670 768 gantang in 1910. Ingevoerd werd 23 459 124 K.G., met inbegrip van het benoodigde voor Poeloe Laoet (3 647 620 K.G.) en voor de Noordoostkust van Borneo (8 301 837 K.G.), streken waar zich belangrijke industrieele centra bevinden. Voor den aankoop van rijst in enkele noodlijdende streken, werd o.a. van gouvernementswege een renteloos voorschot van f 3600 verstrekt, terwijl in de meeste gevallen de bevolking, door het inzamelen van boschproducten en door vischvangst zich de middelen wist te verschaffen om in hare behoeften te voorzien.

Met uitzondering van enkele plaatsen, waar de rijstoogst, tengevolge van de abnormale droogte, gedeeltelijk mislukte, was de productie in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden over het algemeen bevredigend. Schaarschte aan voedingsmiddelen heerschte in de laatste maanden van het verslagjaar in de onderafdeelingen Wadjo, Boni, Boni-ri-atang, Djeneponto, Saleier en een deel van Bonthain.

Omtrent den weinig beteekenenden rijstbouw in de residentiën Ternate en onderhoorigheden en Amboina is, na hetgeen daaromtrent reeds in K.V. 1911, kol. 226, werd medegedeeld, niets bijzonders te vermelden.

In de residentie Timor en onderhoorigheden is de teelt van rijst evenmin overwegend. Alleen op het eiland Soembawa kan zij eene volkscultuur genoemd worden; zij heeft daar meestal plaats op sawahs, die met ploeg en eg bewerkt worden. Op de meer oostelijk gelegen eilanden treft men ladangbouw aan. Proefsawahs werden aangelegd in Zuid-Beloe, bij Waihale en in Molo, Miomaffo en Amanoeban (Midden-Timor), waarbij ten deele irrigatie werd toegepast. Het beschot was redelijk. Over het algemeen moeten deze proeven, ook als gevolg van het bij de heidensche bevolking heerschende dwaalbegrip, dat intensiever grondbewerking rampen en onheilen zou veroorzaken, als mislukt worden beschouwd. Het rijpe gewas werd zelfs op sommige velden niet binnengehaald. Betere resultaten werden in West-Timor behaald, waar een ruime oogst werd verkregen. In de afdeeling Soembawa viel de oogst over 't algemeen niet mee, zoowel tengevolge van de groote droogte, als van de daar geheerscht hebbende cholera-epidemie. Niettemin kon nog ± 119 500 pikol rijst uitgevoerd worden. Bij de bevolking is allerwegen een streven waar te nemen tot verbetering van de bevloeiingswerken en tot aanleg van nieuwe sawahs. De wijze van bewerking der rijstvelden op Soemba bestaat in het de sawahs injagen van karbouwen, totdat de grond voldoende is omgewoeld. Het behoeft geen betoog, dat op die manier niet veel resultaat verkregen wordt. Het bestuur deed daarom een aantal sawahs met ploegen bewerken en had de voldoening dat een landschapshoofd verzocht met deze werkwijze een proef te mogen nemen, waartoe hem de middelen verschaft werden. In verscheidene streken van Soemba was de oogst uitstekend. In de landschappen Memboro en Laora werden irrigatiewerken aangelegd. Bijna overal, waar de rijst op ladangs werd verbouwd, veroorzaakte de droogte misgewas. Ook de muizen brachten aan het gewas veel schade toe.

In de residentie Bali en Lombok leverde de rijstoogst in de afdeelingen Boeleleng, Djembrana en Lombok, ondanks ziekten en plagen, een zeer bevredigend beschot op. Uit Zuid-

Bali, waar de uitkomsten zelfs zeer gunstig waren te noemen, kon voor eene waarde van f 474 850 worden uitgevoerd (tegen f 164 870 in 1910). De grootere productie, die voornamelijk verkregen werd in Badoeng, Tabanan, Gianjar en Kloengkoeng, was ten deele toe te schrijven aan de omstandigheid dat, door de verbetering van de in 1909 zwaar beschadigde bevloeiingswerken (vgl. K. V. 1911, kol. 226), wederom over eene goede irrigatie kon worden beschikt, terwijl verder de welgeslaagde bestrijding van de muizenplaag op de ruime opbrengst van invloed was. Alhoewel, tengevolge van de abnormale weersgesteldheid en de walangsangit-plaag, de export van rijst uit Lombok in 1911 minder was dan in 1910, bleef dat eiland toch de eerste plaats innemen onder de rijstuitvoerende bestuursressorten. Die uitvoer bedroeg 340 734 pikol gepelde en 474 pikol ongepelde rijst, tegen respectievelijk 350 874 en 2622 pikol in 1910. Als gevolg van nieuwe opnemingen, steeg de uitgestrektheid van de belastbare velden in die afdeeling, wat betreft de kunstmatig bevloeide gedeelten, van 52 052 tanahs (van 7200 M².) tot 53 010 tanahs en van de van regen afhankelijke sawahs van 48 165 tot 48 705 tanahs, en die der tuinen van 27 087 tot 29 267 tjoetjaks. Ook op de droge velden leverde de rijstoogst bevredigende resultaten. De prijzen varieerden in 1911 van f 6 tot f 9 per pikol voor gepelde en van f 3,50 tot f 5,50 per pikol voor ongepelde rijst.

Het in bijlage NN gegeven overzicht betreffende de rijstcultuur in de buitenbezittingen over 1911 bepaalt zich tot slechts 7 gewesten, daar voor de overige de vereischte gegevens niet konden worden verstrekt. Daarenboven zij er op gewezen, dat de geleverde opgaven slechts op globale schatting berusten en mitsdien geen aanspraak kunnen maken op nauwkeurigheid.

Overige éénjarige gewassen (andere dan rijst). Als gewoonlijk werden in het verslagjaar bijna overal als tweede gewassen door de bevolking geplant: mais, cassave, verschillende katjang-soorten, ketela, kladi, groenten, pisang, suikerriet, enz. De uitvoer van widjen naar Palembang bedroeg 10 419 pikol, tegen f 6 tot f 12 per pikol. Op Soembawa (Timor) is de teelt van uien en katjang-idjo zoo overvloedig, dat deze gewassen daar als handelsproducten kunnen beschouwd worden. In het geheel werden van Timor uitgevoerd 13 000 pikol katjang-idjo, tegen f 7 à f 7,50 per pikol, en ruim 20 000 pikol uien, tegen f 8 à f 9 per pikol. Uit Bali en Lombok werd aan katjang-tanah uitgevoerd voor eene waarde van f 207 202, tegen f 69 822 in 1910, en aan uien 8953 pikol, tegen 7965 pikol in 1910.

Omtrent de *tabakscultuur* in Sumatra's Westkust zijn over 1911 geen bijzonderheden gemeld. In de Lampongsche districten plantte men ook tabak, in de Rebang-streken; de qualiteit was zeer gewild en het product vond afzet tegen f 75 à f 90 per pikol. In Benkoelen wordt in enkele marga's uit Deli-zaad tabak voor de Europeesche markt geteeld. Het artikel werd, tot eene hoeveelheid van 56 262 K.G., à f 1.60 per K.G. door een paar tabaksmaatschappijen opgekocht. De oogst van inheemsche tabak bedroeg 111 538 K.G., tegen 192 069 K.G. in 1910, en vertegenwoordigde eene marktwaarde van f 40 per pikol. De uitvoer beliep 91 000 K.G. (192 069 K.G. in 1910), welke achteruitgang is toe te schrijven aan de uitbreiding van de aanplantingen van Deli-tabak. In Atjeh neemt de teelt van tabak vooral sterk toe in Pidië en Lho Soekon. Het product is van goede qualiteit en wordt reeds in kleine hoeveelheden uitgevoerd. Ook Idi voerde een weinig tabak uit naar Pinang. Ook in de residentie Djambi breidt de cultuur zich meer en meer uit. De opbrengst, ad ± 800 pikol, vond grif afzet naar Sumatra's Westkust. De in Palembang verkregen hoeveelheid tabak beliep 1879 pikol, waarvan de prijzen afwisselden tusschen f 30 en f 300 per pikol. De uitvoer voor de inlandsche markt bedroeg 105 447 K.G. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo wordt op vele plaatsen tabak van zeer inferieure qualiteit geteeld en voor eigen gebruik bestemd. Daar de opbrengst niet toereikend was voor de behoefte, werd eene hoeveelheid van 656 811 K.G. ingevoerd. In de afdeeling Amoentai werd door de bevolking, voor een Europeeschen ondernemer, tabak uit Deli-zaad geplant; de oogst bedroeg ± 10 000 K.G. In Boni en Tanete (Celebes) wordt goede tabak verbouwd, die behoorlijke prijzen opbrengt. Uit de afdeeling Boni heeft een belangrijke uitvoer naar Makasser plaats. De in andere deelen van het gewest geteelde tabak is van mindere qualiteit. Uit Lombok, waar de opbrengst, tengevolge van de langdurige droogte, te wenschen overliet, werd 5599 pikol tabak uitgevoerd, tegen 5858 pikol in 1910.

De teelt van *suikerriet* breidde zich uit in Groot-Atjeh. Ook in de afdeeling Pontianak en Ommelanden (Westerafdeeling van Borneo) wordt door de bevolking op hare erven steeds meer suikerriet aangeplant. Alleen Chineezen leggen bepaalde tuinen aan. Slechts op enkele plaatsen wordt uit het product suiker bereid, die als versnapering op de pasars aftrek vindt. Een enkele maal had uitvoer van suikerrietstokken naar Java plaats.

De teelt van *djagoeng* mislukte gedeeltelijk in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, zoodat slechts weinig van het product werd uitgevoerd. Op Ternate is de cultuur ruim genoeg om in eigen behoefte te voorzien. Op de Aroe-, Kei-, Tanimbar- en Zuidwester-eilanden was de oogst bevredigend; de prijs wisselde af van f 2 à f 3 per pikol. Een in West-Soemba genomen proef met geïmporteerde djagoeng had negatieve resultaten, daar het zaad zijne kiemkracht grootendeels verloren had.

Katoen komt in Redjang (Benkoelen) vrij algemeen voor. Uitgevoerd werd voor eene waarde van ± f 3000, tegen ± f 750 in 1910. In de afdeeling Benkoelen werden 3 proefvelden beplant met 4 verschillende katoensoorten; de uitkomsten waren bevredigend. Volgens het oordeel van den inspecteur van den inlandschen landbouw, was de Boeloe Koetjing-soort het best geslaagd. De Djantoek-soort stond op alle velden verreweg het mooist. Ook de Atjehsche landbouwvereeniging nam proeven met verschillende katoensoorten. De katoenoogst in de residentie Palembang beliep 155 343 pikol, tegen 75 609 pikol in 1910. Door de ongunstige weersgesteldheid bleef de productie beneden de verwachtingen. De door den ambtenaar voor de katoencultuur genomen proeven met uitheemsche katoen hadden onbevredigende resultaten. De uitvoer van ruwe katoen bedroeg 4 510 060 K.G., tegen 6 088 316 K.G. in 1910, en die van gezuiverde katoen 230 754 K.G., tegen 118 205 K.G. in 1910. Eene in de afdeeling Amoentai (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) met Palembang-katoenzaad genomen proef mislukte. Op Timor, waar de grond algemeen geschikt is voor de katoenteelt, werden op verschillende plaatsen proeven genomen met het planten van uitheemsche soorten. Op Alor werd daarvoor, met uitstekenden uitslag, Caravonica-, Sea Island- en Upland-zaad gebezigd. De planten stonden, 2½ maand na de uitzaaiing, reeds in vollen bloei, terwijl de vruchten tweemaal zoo groot waren als de inheemsche. Ook op Sawoe werden met dezelfde katoensoorten proeven genomen; een monster er van werd naar Buitenzorg gezonden ter zuivering en zaadwinning. In Maoemere werden 2 proeftuinen aangelegd, respectievelijk groot 33 600 M². en 9350 M²., die onderscheidenlijk ruim 20 pikol Upland- en 4 pikol Sea Island-katoen opbrachten. Uit Ampenan (residentie Bali en Lombok) werd 10 946 pikol katoen geëxporteerd, tegen 14 600 pikol in 1910. Dit verschil is vermoedelijk gelegen in den rechtstreekschen uitvoer, die uit Soeroeng Djoekoen over zee plaats had, waaromtrent cijfers ontbreken. Ook uit Penide werd eene kleine hoeveelheid katoen verscheept.

b. Overjarige gewassen.

Koffie. Als bevolkingscultuur is de teelt van koffie in de residentie Lampongsche districten vrijwel te niet gegaan, behalve in de afdeeling Semangka, waar in verband met de omstandigheid dat verschillende particuliere ondernemingen zich met goed gevolg op den aanplant toeleggen, door het bestuur voor de verstrekking aan de bevolking van goed zaad en jonge plantjes wordt zorg gedragen. In Benkoelen ondergingen de aanplantingen eene aanzienlijke uitbreiding. Ook hier werd van bestuurswege zaad verstrekt, terwijl proeven genomen werden met Uganda- en Abeocuta-koffie. De qualiteit was over 't algemeen bevredigend. In de onderafdeeling Redjang wisselde de prijs af tusschen f 35 en f 40 en in de afdeeling Kroë tusschen f 36 en f 45 per pikol, terwijl overigens het product geen hoogeren prijs dan f 20 à f 30 de pikol behaalde. De Liberia-koffie bracht ten hoogste f 27 per pikol

op. De uitvoer van koffie uit Benkoelen naar Padang, Palembang, Batavia en Singapore bedroeg 12 346 pikol. De koffieoogst in de residentie Palembang beliep 16 108 pikol, tegen 10 563 pikol in 1910. Uitgevoerd werd 639 375 K.G.; de prijzen varieerden tusschen f 35 en f 45 per pikol. In Lematang Hilir vermeerderde het aantal tuinen met 717; ook in de Pasemah-landen werden zeer veel nieuwe tuinen aangelegd. In vele streken van Celebes komt de teelt van koffie als volkscultuur voor; de productie is echter niet groot. De aanplant van robusta-koffie in de Mandarsche landschappen (vgl. K. V. 1911, kol. 228) staat gunstig. In Timor en onderhoorigheden werd, met goed gevolg, getracht de bevolking meer en meer voor den aanplant van koffie te winnen, o. a. was dit het geval in Batoelanteh, waar de cultuur jarenlang bestond, maar achteruitging omdat de hoofden van Soembawa-besar het ter markt gebrachte product in beslag namen. Dit euvel werd streng tegengegaan en nu is de bevolking weder begonnen met het schoonmaken van de bestaande en het aanleggen van nieuwe tuinen. Dientengevolge werd in 1911 te Soembawa 530 pikol koffie ter markt gebracht, die een prijs van f 42,50 per pikol behaalde. In Manggarai breidde de teelt zich uit. De uitvoer uit Reo beliep ruim 200 pikol. Ook in Ngada had de cultuur gunstige resultaten; de aldaar aangelegde proeftuinen hebben een goed aanzien. Op Bali en Lombok hadden de van bestuurswege genomen maatregelen tot uitbreiding van de cultuur (zie K. V. 1911, kol. 228) reeds zeer gunstige uitkomsten. Ook in de qualiteit van het product viel verbetering waar te nemen. De oogst was, vooral in Bangli en Boeleleng, zeer bevredigend. Van uit laatstgenoemd ressort werd 39 345 pikol koffie uitgevoerd, tegen 20 102 pikol in 1910. Voor de goede soorten werd een prijs bedongen van f 40 tot f 52½, voor de inferieure qualiteiten gemiddeld f 30 per pikol.

Klappers. Ook gedurende 1911 breidde de klappercultuur zich bijna overal uit. In de afdeeling Katimbang (Lampongsche districten), op Billiton, zoomede in de afdeelingen Amoentai, Sampit en Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werden respectievelijk 53 363, 23 451, ± 17 000, 15 000 en 35 000 boomen bijgeplant. De in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden genomen maatregel om geen product meer op te koopen of uit te voeren, dat verkregen is van onrijpe vruchten (zie t. a. p.), had op de qualiteit der copra een gunstigen invloed. Door bemiddeling van den landbouw-adviseur werden groote hoeveelheden zaadklappers aan de bevolking van Peureula en Langsar verstrekt. In Benkoelen hadden de aanplantingen veel te lijden van wilde varkens en klapperratten. De in dat gewest behaalde prijzen varieerden in de strandstreken van f 2,50 tot f 5 en in de bergstreken van f 4 tot f 10 per 100 vruchten, terwijl in het mijngebied voor eene gelijke hoeveelheid zelfs f 25 en meer betaald werd. Ter Oostkust van Sumatra begint ook het Europeesch kapitaal zich meer en meer voor de cultuur te interesseeren. Te Poelauberajan (Beneden-Deli) is een klapperolie-fabriek gevestigd. De bevolking van de afdeeling Indragiri (Riouw) betrekt de klapperolie voornamelijk uit Singapore; de invoer beliep 58 107 liter, tegen 41 597 liter in 1910. De copraprijzen in dat gewest liepen uiteen van $ 9 tot $ 11 per pikol. Op Banka bedroeg het aantal klapperboomen op ult. 1911 793 802. De jonge palmen hadden wederom veel van wilde varkens te lijden. In de afdeeling Soekadana (Westerafdeeling van Borneo) worden, ten behoeve van de klapperteelt, woeste boschgronden langs de kust gekapt en gebrand. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo blijft men ongeneigd om de vruchten rijp te plukken en om meer zorg aan de copra-bereiding te besteden. In het gouvernement Celebes en onderhoorigheden wordt de cultuur van klappers op groote schaal gedreven en is voor de bevolking een hoofdmiddel van bestaan. In Timor en onderhoorigheden wordt het gewas bijna overal in de nabijheid van de zee geteeld en neemt de klapper als handelsartikel eene voorname plaats in. Op Flores heeft de cultuur een groote toekomst; op Soembawa is het meerendeel van de aanplantingen nog zeer jong en op Soemba verkeert de aanplant grootendeels nog in het stadium van proefneming.

De uitvoer van copra in 1911 blijkt uit het volgende overzicht:

Benkoelen		241 961	K.G.
Oostkust van Sumatra		4 233 590	„
Atjeh	Groot-Atjeh	484 100	K.G.
	Sigli	687 435	„
	Lho Seumawe	1 472 020	„
	Langsar	161 698	„
	Poelo Raja	27 791	„
	Meulaboh	18 719	„
	Tapa Toean	730 311	„
	Singkel	246 196	„
Riouw en onderhoorigheden	Poelau Toedjoeh-archipel	173 594	pikol.
	Karimoen	1 803	„
	Lingga	7 500	„
	Indragiri	4 023	„
	Tandjoengpinang	1 632	„
Celebes en onderhoorigheden		39 459 462	K.G.
Westerafdeeling van Borneo		392 967	pikol.
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo		4 193 350	K.G.
Amboina	Dobo	42 889	„
	Larat	426 432	„
	Elat	1 097 400	„
	Toeal	516 687	„
	Piroe	74 080	„
	Geser	486 240	„
	Saparoea	279 021	„
Ternate en onderhoorigheden		f 362 616	
Bali en Lombok	Lombok	„ 1 648 464	
	Zuid-Bali	„ 1 756 235	
	Djembrana	„ 154 062	
	Boeleleng	„ 2 388 840	
Timor en onderhoorigheden	Maoemere	„ 178 000	
	Ende	„ 352 758	
	Sawoe	„ 21 013	
	Ngada	12 000	pikol.
	Soembawa Besar	650	„

Daarenboven werden uitgevoerd uit de Westerafdeeling van Borneo 1 852 394 L. klapperolie (tegen 1 661 298 L. in 1910) en uit Zuid-Bali voor eene waarde van f 278 484 van dat artikel (tegen f 204 870 in 1910), zoomede een groot aantal klappers uit Riouw en uit Amboina, terwijl uit Bali nog 183 757 pikol copra rechtstreeks naar Europa verscheept werd.

Door den gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden is in Februari 1911 (Jav. Ct. nº. 43) eene verordening uitgevaardigd tot bescherming van klapperaanplantingen tegen rupsen of insectenplaag.

Peper. De op ruime schaal gedreven cultuur van peper in de Lampongsche districten levert, bij eenigszins goede prijzen, ruime winsten op. In verschillende afdeelingen hadden de aanplantingen wederom veel te lijden van de aaltjesziekte, terwijl ook hier en daar door olifanten nog al schade aangericht werd. De oogst was ongeveer gelijk aan dien van 1910; de marktprijzen waren echter veel hooger, als gevolg waarvan aan de aanplantingen eene belangrijke uitbreiding gegeven werd. De stand van 't gewas was op het einde van het verslagjaar zeer gunstig, zoodat voor 1912 eene groote productie verwacht wordt. Ook in de residentie Benkoelen, met name in de strandmarga's der afdeelingen Manna, Kauer en Kroë, nam de cultuur toe. Geoogst werd 405 277 K.G. peper, en uitgevoerd 271 878 K.G. witte en 120 498 K.G. zwarte peper. Voor de eerste soort werd f 40 à f 42, voor de andere f 27 à f 28 per pikol betaald. De uitkomsten van de pepercultuur in Atjeh en onderhoorigheden waren buitengewoon gunstig. Uitgevoerd werd 4 514 461 K.G., waaronder 91 328 K.G. zwarte peper van Poelo We. Witte peper werd slechts op uiterst kleine schaal bereid. De prijzen wisselden af van f 400 tot f 500 de kojang. De pepercultuur in de residentie Oostkust van Sumatra wordt voornamelijk door

Atjehers gedreven, het meest in de afdeeling Langkat. Uitgevoerd werd 135 330 K.G., tegen 2 020 167 K.G., in 1910. De uitvoer uit Riouw en onderhoorigheden beliep ± 2840 pikol witte en 4331 pikol zwarte peper. De prijzen wisselden tusschen $ 24 en $ 29 voor de eerste en $ 12 en $ 18 voor de andere soort. De productie in Palembang bedroeg 1765 pikol; de besteede prijzen liepen uiteen van f 17 tot f 30 per pikol. Op Banka werden 1½ millioen peperranken bijgeplant; de opbrengst bedroeg 32 578 pikol, tegen 31 111 pikol in 1910. Uit de Westerafdeeling van Borneo, waar de cultuur zich langzaam maar gestadig uitbreidt, werd uitgevoerd 925 pikol zwarte en 12 390 pikol witte peper; uit de Zuider- en Oosterafdeeling respectievelijk 314 228 en 50 042 K.G. In beide gewesten is de handel hoofdzakelijk in handen van Chineezen. De in laatstgenoemde residentie behaalde prijs bedroeg gemiddeld f 12,50 per pikol.

Muskaatnoten en foelie. In de residentie Benkoelen wordt door de bevolking weinig aandacht meer gewijd aan deze cultuur. Ook in Ternate gaat de teelt van muskaatnoten hard achteruit. Op Ambon wordt zij op groote schaal gedreven en was de productie belangrijk, doch wegens de lage prijzen waren de geldelijke uitkomsten onbevredigend. Enkele streken van Atjeh leveren nog vrij veel muskaatnoten op.

Het volgende staatje geeft een overzicht van den uitvoer van muskaatnoten en foelie uit een viertal gewesten:

	noten:	foelie:
Benkoelen	2 340 K.G.	167 K.G.
Atjeh en onderhoorigheden	85 858 ,,	8 080 ,,
Oostkust van Sumatra	3 470 ,,	1 040 ,,
Ternate en onderhoorigheden	f 11 198	f 14 400

Kruidnagelen. De teelt van kruidnagelen breidde zich in verschillende marga's der residentie Benkoelen belangrijk uit. De oogst was bevredigend; de uitvoer bedroeg 9 670 K.G., tegen ± f 40 per K.G. Op de Oeliasers (Amboina) gedijen de boomen goed, niettegenstaande aan onderhoud niets gedaan wordt. De oogst beliep 200 438 K.G. en de prijs 35 à 37 cent per kati.

Gambir. Ter bevordering van de gambircultuur werden ter Oostkust van Sumatra hier en daar, van landschapswege, renteloze voorschotten verstrekt. Uit het gewest werd 1 982 068 K.G. gambir uitgevoerd, tegen 1 931 203 K.G. in 1910. Uit de afdeeling Seloema der residentie Benkoelen werd voor eene waarde van f 312 aan gambir-koekjes uitgevoerd. Op de eilanden van den Lingga-Riouw-archipel bleef de gambircultuur nog steeds de belangrijkste. Ondanks de malaise in den gambirhandel, had gedurende het verslagjaar toch eenige uitbreiding van de teelt plaats. Uitgevoerd werd 92 116 pikol, tegen 84 226 pikol (verbeterde opgaaf) in 1910. Op Banka, waar de teelt zeer loonend is, werd in het verslagjaar weer veel gambir bijgeplant. De totale productie bedroeg 3589 pikol. Ten gevolge van slechte verzorging stierven ruim 4 millioen heesters. Op ult. 1911 waren 15 333 514 van die planten aanwezig. De prijs van het product varieerde tusschen f 19 en f 40 per pikol. Niettegenstaande allerlei tegenslag, was de uitvoer van gambir uit de residentie Westerafdeeling van Borneo grooter dan in 1910; hij bedroeg 26 626 pikol (24 481 pikol in 1910).

Sago. In de Lampongsche districten heeft de aanplant van den sago-palm alleen dáár plaats, waar de nipahpalm gemist wordt, met het doel om van de bladeren dakbedekking te vervaardigen. In Beneden-Singkel (Atjeh) breidde de cultuur zich steeds uit. Ook in andere moerassige streken wordt de plant veelvuldig aangetroffen. In de afdeeling Bengkalis der residentie Oostkust van Sumatra bedroeg het aantal sagoboomen op het einde van 1911 ± 31 500. Langs de tolkantoren werd 237 131 K.G. sago uitgevoerd, tegen 116 019 K.G. in 1910. In Riouw en onderhoorigheden nam de sago-teelt in het verslagjaar aanzienlijk toe. In hoofdzaak zijn de sagotuinen er in handen van inlanders, die de stammen òf zelf raspen, òf aan Chineesche sagowasschers verkoopen. Het gezuiverde product wordt naar Singapore verscheept. De uitvoer daarheen beliep (met inbegrip van eene partij ruwe sago) 17 836 151 K.G. De marktprijzen wisselden af tusschen $ 1 en $ 1.50 voor het ruwe, en tusschen $ 3 en $ 4 voor het gezuiverde artikel, alles per pikol. Op Billiton werden in 1909, 1910 en 1911 onderscheidenlijk 11 224, 10 987 en 10 517 sagoboomen geplant. In de afdeelingen Sambas en Pontianak en Ommelanden (Westerafdeeling van Borneo) is de sagocultuur van eenige beteekenis. De prijzen waren loonend en de uitvoer uit genoemd gewest beliep 54 367 pikol. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo komt de sago veel in het wild voor. Van de bladeren worden atap en matten gemaakt, waarvan in het verslagjaar respectievelijk 5 705 000 en 7000 stuks werden uitgevoerd. Het bereiden van sago geschiedt hoofdzakelijk voor eigen gebruik. Op Ternate en Amboina is sago het hoofdvoedsel van de bevolking. Hoewel in laatstgenoemd gewest van eene eigenlijke cultuur geen sprake is, kan toch ieder jaar op eene belangrijke productie gerekend worden, en zouden zelfs groote hoeveelheden er van kunnen uitgevoerd worden, indien de waarde van het artikel niet te gering was in verhouding tot de vervoerkosten. Parel-sago brengt per wijnflesch f 0,50 à f 0,60 op; voor andere soorten wordt per pak van ± 12 kati f 0,25 tot f 0,40 betaald.

Andere overjarige gewassen en boschproducten. In de Lampongsche districten, de afdeeling Oost-Nias (Tapanoeli) en in Celebes en onderhoorigheden dient het product der *kapok*-aanplantingen zoo goed als uitsluitend voor eigen gebruik. Uit Tapa Toean (Atjeh), waar de teelt van kapok op ruime schaal plaats heeft, werd door de Atjehsche Handelmaatschappij in 1911 voor eene waarde van f 16 500 uitgevoerd. De uitvoer uit de residentie Palembang beliep 85 157 K.G. ongezuiverde kapok, tegen den prijs van f 5 à f 6,50 per pikol.

In de Lampongsche districten is de *pinang* alleen voor eigen gebruik bestemd. Dit is in hoofdzaak ook het geval in de residentie Benkoelen; de uitvoer uit dat gewest bedroeg slechts 971 K.G. noten. Uit Atjeh en onderhoorigheden werd 11 101 959 K.G. pinang uitgevoerd, tegen 12 425 140 (verbeterde opgaaf) in 1910. Ter Oostkust van Sumatra vindt men overal pinang. Uit het tolvrije gebied bedroeg de export in het verslagjaar ± 500 142 K.G., tegen 258 819 K.G. in 1910, terwijl uit het overig deel van het gewest in die jaren respectievelijk 2 384 314 en 2 924 712 K.G. pinang verzonden werd. Palembang voerde 538 288 pikol pinang uit, tegen f 3 à f 7,50 per pikol.

De aanplantingen van *Ficus elastica* breiden zich in Benkoelen voortdurend uit, en de teelt van *karet* mag er een volkscultuur genoemd worden. Ook in Tapanoeli treft men overal tuinen met Ficus aan, terwijl de aanplant van *Hevea brasiliënsis* er sterk in omvang toeneemt. Door bemiddeling van den landbouwadviseur werden aan de bevolking van Pidië en Peureula (Atjeh en onderhoorigheden) 20 000 plantjes van Ficus verstrekt. Ter Oostkust van Sumatra heeft de cultuur van Hevea een enorme vlucht genomen; ook de aanplantingen van Ficus breiden zich uit. In de residentie Palembang gedijt de karet het best in de bovenlanden; de nog jonge boomen gaven echter geen noemenswaard product. De prijs van het product varieerde tusschen f 50 en f 250 per pikol. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo neemt zoowel de cultuur van Ficus als die van Hevea geregeld toe. In sommige streken worden bepaalde tuinen aangelegd en in het district Riam Kanan plantte de bevolking in 1911 ruim 39 000 hevea-boompjes bij. Het is evenwel te betwijfelen of de veel toewijding eischende cultuur van hevea een volksteelt zal worden. Beter zal dit gaan met de Ficus, die minder zorg behoeft.

In de laatste jaren is de winning van *getah djeloetoeng* in eenige gewesten van de buitenbezittingen, met name in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, de Westerafdeeling van Borneo, Palembang, Djambi en de Lampongsche districten een belangrijk middel van bestaan voor de inlandsche bevolking geworden. Door den resident van laatstgenoemd gewest is in Mei 1912 (zie Jav. Ct. n°. 42) eene keur uitgevaardigd tot bescherming van de in het wild groeiende djeloetoengboomen, terwijl, ingevolge Gouv. Bt. 16 Juli 1912 n°. 22, op tijdelijken voet, een 12-tal mantri's-politie zijn in dienst gesteld voor de opsporing van overtredingen, in verband staande met de inzameling van djeloetoeng in de afdeeling Sampit der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van

Borneo. Van andere maatregelen om het beschadigen en vernielen van het gewas zooveel mogelijk tegen te gaan, is reeds melding gemaakt in K. V. 1911, kol. 239/240.

De teelt van *benzoë* neemt in de Bataklanden (Tapanoeli) steeds toe; uitvoer had plaats naar Baroes, Sibolga en Medan.

In de residentie Palembang begint de bevolking zich meer en meer op de geregelde cultuur van *rotan* toe te leggen. Uitgevoerd werd 4 478 229 K.G. bindrotan en 33 938 K.G. stokrotan, tegen prijzen, afwisselende tusschen f 2 en f 16 per pikol. Ook in de afdeelingen Sambas en Pontianak en Ommelanden (Westerafdeeling van Borneo) neemt de teelt van rotan toe. Voorts worden, op groote schaal, aanplantingen van rotan aangetroffen in de afdeeling Koetei en de Noordoostkust van Borneo (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) en, hoewel in mindere mate, in de afdeelingen Boven-Dajak, Midden-Doesoen (waar aan de bevolking zaad verstrekt werd en voor de aangelegde tuinen schriftelijke eigendomsbewijzen werden afgegeven), Sampit en Martapoera. De totale uitvoer beliep 8 700 101 K.G., tegen 7 381 346 K.G. in 1910. In Ternate en onderhoorigheden vertegenwoordigde de uitvoer een bedrag van f 27 465, tegen f 13 700 in 1910. Uit laatstgenoemde residentie werd voorts nog geëxporteerd voor f 21 880 aan *ebbenhout*, f 386 939 aan *vogelhuiden* en f 267 825 aan *damar* en *gomkopal*.

De cultuur van *kardemon* wordt met eenig succes gedreven in de afdeelingen Kauer, Manna en de onderafdeeling Redjang der residentie Benkoelen. Uitgevoerd werd voor eene waarde van f 5952. Ook in de onderafdeeling Moearodoeo (Palembang) wordt dit gewas aangetroffen. De productie beliep 65 pikol, met eene marktwaarde van f 31 per pikol.

Nipah komt vooral in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo zeer veel voor. Van een der soorten (poeroen) worden matten gemaakt voor de verpakking van tabak, suiker, enz. De plant groeit in 't wild en van cultuur is geen sprake. In 1911 werden uit genoemd gewest verzonden 3 983 400 matten en ruim 48 000 bundels biezen, tot eene waarde van f 469 389, tegen f 130 200 in 1910.

Omtrent de cultuur van *bamboe*, den *aren-* en den *lontarpalm* en *kaneel* is ditmaal niets bijzonders te vermelden.

2°. GOUVERNEMENTS CAOUTCHOUC-ONDERNEMING TE LANGSAR (ATJEH).

De beplante oppervlakte van de onderneming werd door het in ontginning nemen van eene strook bosch met 7 bouws en 174 □ rijnlandsche roeden uitgebreid, zoodat op ult. 1911 beplant waren 467 bouws en 424 □ rijnlandsche roeden, met in het geheel 114 111 boomen.

De gewone ziekten en plagen als djamoer oepas, wortelziekte en witte mieren deden zich ook thans weder gelden. Echter werden meer boomen verloren door brand en windschade.

Het onderhoud van de plantsoenen en goten liet veel te wenschen over, tengevolge van den slechten en ongeregelden arbeid der Atjehers. Maatregelen werden beraamd om daaraan een einde te maken. Ondanks de onvoldoende verzorging van den aanplant namen de boomen geregeld in omvang toe, zoodat, indien de arbeidstoestanden het veroorloven, in 1912 met het tappen van ± 10 000 boomen een aanvang kan worden gemaakt.

De gezondheidstoestand van het personeel was goed.

3°. PARTICULIERE ONDERNEMINGEN.

a. Landbouwondernemingen op gronden door het Gouvernement in erfpacht of in huur afgestaan.

Voor deze rubriek zijn opgaven ontvangen van 99 ondernemingen, groot ± 153 320 bouws, waarvan er 84 beschikten over eene beplante uitgestrektheid van ruim 31 100 bouws.

Bij 35 ondernemingen was koffie de hoofdcultuur, met eene opbrengst van 14 594 pikol, waaronder 2352 pikol Liberiakoffie, terwijl over 1910, ten aanzien van 31 ondernemingen, eene productie van 12 243 pikol gewone en Liberia-koffie was opgegeven.

Omtrent den oogst van andere, hetzij als hoofd- dan wel als bijproduct geteelde gewassen, zie men tabel I van bijlage OO.

b. Landbouwondernemingen welke (in de onder rechtstreeksch bestuur staande streken) uitsluitend berusten op overeenkomsten met de bevolking.

Tot deze categorie behooren een zestal ondernemingen in de afdeeling Ommelanden van Telokbetong der residentie Lampongsche districten en een viertal in de residentie Bali en Lombok. In hoofdzaak worden op die landen geteeld koffie, ficus elastica, hevea, manila-hennep en klappers. Opgaven omtrent de exploitatie dier ondernemingen zijn niet ontvangen.

c. Landbouwondernemingen op gronden door het Gouvernement in eigendom afgestaan.

Op Banda was de weersgesteldheid in 1911 gunstig voor de notencultuur op de specerijperken, tengevolge waarvan een goede oogst verkregen werd. Hij bedroeg aan noten in den dop ± 7634 pikol, aan noten uit den dop ± 1514 pikol en aan foelie ± 1664 pikol. Op sommige perken treft men koffie-, vanille- of hevea-aanplantingen aan, die over het algemeen goed gedijen.

Betreffende de overige particuliere landerijen in de buitenbezittingen is niets bijzonders vermeld.

Voor eene nominatieve opgave van de particuliere landerijen en de specerijperken zie men bijlagen TT en UU van deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië voor 1912.

d. Landbouwondernemingen, gevestigd op gronden, bij contract verkregen van vorsten en hoofden van in het genot van zelfbestuur gelaten inlandsche landschappen.

In 1911 waren ter Oostkust van Sumatra in exploitatie 101 tabaksondernemingen, doch slechts van 98 zijn opgaven ontvangen (zie bijlage OO, sub II). De productie bedroeg 362 606 pikol, tegen 314 952 pikol van 112 ondernemingen in 1910. Op een tweetal ondernemingen, waar in 1910 alleen tabak werd geteeld, werd in 1911 een deel der gronden dienstbaar gemaakt aan de rubbercultuur, welke cultuur, zoomede die van koffie, op een zevental ondernemingen de teelt van tabak geheel heeft vervangen.

De hoeveelheid tabak, oogst 1910, die in 1911 op de Europeesche markt werd gebracht, bedroeg 234 133 pakken van gemiddeld 80 K.G., tegen 273 725 pakken in 1910 (oogst 1909). De opbrengst beliep ongeveer f 47 465 000, d.i. dooreen genomen f 0,81 per ½ K.G., evenals in 1910.

In de residentiën Westerafdeeling van Borneo en Zuideren Oosterafdeeling van Borneo waren in 1911 in exploitatie respectievelijk een 14- en een 11-tal ondernemingen. Rubber en klappers werden in beide gewesten geteeld en in het eerstgenoemde gewest ook peper.

De onderneming op het eilandje Kera in de baai van Koepang (Timor en onderhoorigheden) produceerde in 1911 ongeveer 4600 klappers, terwijl van de in de onderafdeeling Bima op Soembawa gelegen onderneming Soengei Kanangan de productie slechts 85 pikol koffie en bijna 58 pikol copra bedroeg.

Omtrent de overige ondernemingen van den hierbedoelden aard zijn geen opgaven ontvangen.

II. BOSCHWEZEN.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Bij Gouv. Btn. 19 Oct. 1911 n°. 41 (Ind. St. n°. 568) en 13 Jan. 1912 n°. 40 (Ind. St. n°. 40) zijn de definitief ingerichte djatibosschen, behoorende tot de boschcomplexen Karanggede (res. Soerakarta) en Ledok (Rembang), respectievelijk groot 4230 H.A. en 4440 H.A., afgescheiden van de boschdistricten Semarang—West-Soerakarta en Blora en tot houtvesterijen samengevoegd.

Nopens de regularisatie van houtgewas, verstrekt ten behoeve van het departement der burgerlijke openbare werken, zijn nadere voorschriften gegeven bij Gouv. Bt. 15 Aug. 1911 n°. 44 (Bijbl. Ind. St. n°. 7483).

Bij Gouv. Bt. 12 Oct. 1911 n°. 23 (Bijbl. Ind. St. n°. 7504) is eene regeling getroffen voor de verstrekking van hout uit de gouvernements stapelplaatsen voor de oprichting van gebouwen, enz. voor liefdadige doeleinden, voor bouw van kerken, dan wel voor instellingen van algemeen nut.

De in Ind. St. 1906 n°. 196 opgenomen omschrijving van de boschdistricten van Java en Madoera onderging wijziging bij Gouv. Btn. 22 Dec. 1911 n°. 51 (Ind. St. n°. 664), 13 Mei 1912 n°. 30 (Ind. St. n°. 319) en 29 Juni 1912 n°. 3 (Ind. St. n°. 374).

Bij Ord. van 19 Jan. 1912 (Ind. St. n°. 128) is de gelegenheid geopend om openbare verkoopingen van houtwerken en boschproducten, afkomstig uit 's lands bosschen, welke tot dusver ondershands werden verkocht, te houden buiten bemoeienis der vendukantoren.

a. Boschbeheer in engeren zin.

Uitgestrektheid en gesteldheid der bosschen. De oppervlakte van het djatiboschareaal, die op ult. 1910 671 913 H.A. bedroeg, nam gedurende het verslagjaar met 11 224 H.A. toe en bedroeg derhalve bij het einde van 1911 683 137 H.A. [1]). Deze vermeerdering is evenwel voor het grootste gedeelte slechts schijnbaar en gelegen in het medetellen van de uitgestrektheid der djatibosschen in de residentiën Bantam (uitgezonderd de afdeeling Serang) en Djokjakarta, die tot dusver buiten rekening waren gelaten. De oppervlakte van de in stand te houden wildhoutbosschen [2]) bedroeg ± 939 000 H.A. (± 1 000 000 H.A. op ult. 1910). Dit verschil behoort echter niet te worden toegeschreven aan eene werkelijke vermindering, doch uitsluitend aan de omstandigheid, dat het thans gegeven cijfer met meer nauwkeurigheid kon worden bepaald dan het vorige. De uitgestrektheid der overige wildhoutbosschen kan, naar ruwe schatting, op ± 1 500 000 H. A. bepaald worden.

De gesteldheid der djatibosschen bleef ongeveer stationnair. De wildhoutbosschen op de hellingen van den Smeroe (Pasoeroean) hadden ernstig te lijden van de in November 1911 plaats gehad hebbende uitbarstingen van dien vulkaan, terwijl die op het Ijang-plateau (Besoeki) door zeer zware branden werden geteisterd. Ook kwamen vernielingen in de wildhoutbosschen veelvuldiger voor dan in de beter beschermde djatibosschen.

Grensregeling en afbakening der bosschen. Met de afbakening van het djati-boschareaal werd voortgegaan. Geheel afgebakend zijn de bosschen in alle houtvesterijen en boschdistricten met uitzondering van West-Preanger, Oost-Preanger, West-Cheribon—Soemedang, Banjoemas, Kediri, Pasoeroean, Besoeki, Kedoe—Djokjakarta en Bagelen, waar eenige betrekkelijk geringe uitgestrektheden nog op afbakening wachten.

Verschillende andere werkzaamheden met de voorloopige inrichting der djatibosschen in verband staande. Met de samenstelling en, voor zooveel noodig, herziening van voorloopige bedrijfsplannen werd voortgegaan.

Gereed kwam de bouw van 7 houtvesterswoningen, 18 hoofdopzieners- en opzienerswoningen en 62 woningen voor de inlandsche boschpolitie. Op ult. 1911 waren van het totale beheerspersoneel in de boschdistricten en de houtvesterijen en van het personeel bij de inrichtingsbrigade gehuisvest in gouvernementswoningen: 26 houtvesters en beheerders van houtvesterijen met den rang van adjunct-houtvester der 1ste klasse, 1 adspirant-houtvester, 5 der overige adjunct-houtvesters der 1ste en 2de klasse, 83 hoofdopzieners en opzieners, 24 Europeesche leerling-opzieners, 2 inlandsche leerling-opzieners, 214 mantri's der boschpolitie en 336 boschwachters.

De aanleg van wegen, paden en sleuven werd voortgezet.

Djaticulturen. In het verslagjaar werden 7666 H.A. nieuwe djaticulturen aangelegd (5901 H.A. in de boschdistricten en 1765 H.A. in de houtvesterijen), terwijl van de culturen van 1910 6672 H.A. (5069 H.A. in de boschdistricten en 1603 H.A. in de houtvesterijen) en van de andere aanplantingen 24 917 H.A. (21 125 H.A. in de boschdistricten en 3792 H.A. in de houtvesterijen) onderhouden werden. De totale kosten bedroegen f 417 923.

De herbossching door middel van opslagculturen werd, waar mogelijk, toegepast, desvereischt met inboeting op plaatsen, waar de opslag te ijl was. Succes werd voorts verkregen met de ten vorigen jare reeds met een enkel woord aangeduide cultuurmethode: het in stand houden van in het geringde bosch voorkomende kiemplantjes.

Wildhoutculturen. Ook in het verslagjaar bepaalden de werkzaamheden zich in hoofdzaak tot het onderhoud van de oude reboisaties. Nieuwe aanleg, meest op kleine schaal, had plaats in de boschdistricten West-Preanger, Zuid-Soerabaja, Ngawi-Oost, Soerakarta, Pasoeroean, Besoeki en Kedoe—Djokjakarta.

Voor wildhoutcultuur, uitgezonderd die in de djatibosschen en die van caoutchouc, werd besteed f 23 290, terwijl ten laste van de reboisatie van kale bergstreken f 43 825 werd uitgegeven, namelijk f 31 004 voor grensregeling en afbakening en f 12 821 voor cultuur.

Caoutchoucculturen. Het areaal van de caoutchoucculturen werd door bijplanting van 457,50 H.A. Hevea brasiliensis en 21,50 H.A. Ficus elastica uitgebreid tot 7 379,50 H.A. Het bestond op het einde van 1911 uit:

Ficus elastica	6 008,00	H.A.
Hevea brasiliensis	1 334,50	,,
Castilloa elastica	29,00	,,
Manihot glaziovii	7,50	,,
,, dichotoma	0,50	,,
Totaal	7 379,50	H.A.

Van deze culturen waren 1237 H.A. Ficus elastica en 140 H.A. Hevea brasiliensis zonder duurzaam bedrijf.

De ontwikkeling van de nieuwe zoowel als van de oude aanplantingen was gunstig. Beschadiging door brand kwam alleen voor in de culturen zonder duurzaam bedrijf.

[1]) In dit cijfer zijn niet begrepen de nog onbekende uitgestrektheden der djatibosschen in de afdeeling Serang der residentie Bantam, in de districten Tjidamar, Djampangwetan, Tjibea (afd. Tjiandjoer), Pelaboehan, Djampangtengah en Djampangkoelon (afd. Soekaboemi) der residentie Preanger-Regentschappen, enkele bosschen in de residentie Soekakarta en in de afdeeling Keboemen der residentie Kedoe.

[2]) Voor wijzigingen in de voorloopige grenzen van de in stand te houden wildhoutbosschen en van de daartoe gerekend wordende, voor het weder aanleggen van bosschen in aanmerking komende terreinen, zie men Ind. St. 1911 nos. 552, 561 (juncto Ind. St. 1912 n°. 322) en 562 en 1912 nos. 211, 323 en 391.

De ziekten in de Hevea-culturen werden met succes bestreden; de boorderplaag in de Ficus trad evenwel zoo ernstig op dat zelfs het geheele bedrijf in gevaar werd gebracht. In den aanvang van 1912 mocht het, na een uitgebreid wetenschappelijk onderzoek gelukken eene doeltreffende bestrijdingsmethode te vinden.

De productie bedroeg 56 345 K.G. caoutchouc, terwijl 50 297 K.G. daarvan in 1911 ten verkoop naar Europa werd gezonden, waarvan de netto-opbrengst was f 266 062. De netto-opbrengst van den geheelen oogst van 1911 bedroeg f 303 914, of f 5,39 per K.G. De netto-opbrengst van den oogst van 1910 heeft f 79 664 bedragen (het in K. V. 1911, kol. 237 vermelde bedrag van f 96 960 had betrekking op een gedeelte van den oogst van 1910 en op een gedeelte van dien van 1909). De totale uitgaven voor het caoutchoucbedrijf hebben bedragen f 445 278, waarvan f 217 353 kapitaaluitgaven en f 227 925 bedrijfskosten, zoodat in 1911 eene brutowinst van f 75 989 gemaakt is.

Met de invoering van een intensiever bedrijf werd in het verslagjaar voortgegaan door vijf van de meest daarvoor in aanmerking komende complexen af te scheiden van de beheerseenheden, waartoe ze behoorden, en samen te voegen tot gouvernements-caoutchoucondernemingen van het boschwezen. Terwijl de leiding van het bedrijf ambtelijk is, werd het beheer van de ondernemingen geheel op particuliere wijze ingericht. De daarmede verkregen resultaten waren zeer gunstig.

Exploitatie der djati- en der wildhoutbosschen. De gezamenlijke opbrengst aan djatihout, exclusief het uitdunningsmateriaal, bedroeg 278 838 M³. timmerhout en 953 985 stapelmeter brandhout, tegen respectievelijk 294 018 M³. en 896 684 stapelmeter in 1910. Daarvan werd verkregen door geregelde exploitatie: in eigen beheer 116 863 M³. en 368 874 stapelmeter en door tusschenkomst van aannemers 154 881 M³. en 583 056 stapelmeter, welke cijfers in 1910 respectievelijk waren 116 815 M³. en 364 935 stapelmeter en 166 749 M³. en 530 100 stapelmeter. Door ongeregelde exploitatie werden verkregen: *krachtens lastgeving* (ten behoeve van 's lands en gemeentewerken) 6707 M³. en 60 stapelmeter en *krachtens vergunning* 387 M³. en 1995 stapelmeter.

De totale opbrengst van het wildhout bedroeg 23 917 M³. timmerhout en 51 251 stapelmeter brandhout. Hiervan werd door ongeregelde exploitatie verkregen 5051 M³. en 11 121 stapelmeter.

De houtprijzen waren hoog. De uitvoer van djatihout bedroeg 53 884 M³., tegen 64 828 M³. in 1910.

De zuivere opbrengst van het op vendutie verkochte door eigen exploitatie verkregen hout en boschproducten bedroeg in totaal f 2 369 988. De onderhandsche verkoop van in eigen beheer gekapt hout bracht f 1 017 531 op.

In het verslagjaar werd geen uitbreiding gegeven aan den afstand bij contract van de geheele productie van bepaalde houtvesterijen en andere exploitaties; het aantal hierop betrekking hebbende contracten verminderde met één. In het geheel werd op deze wijze voor eene waarde van f 606 080 afgestaan.

De verkoop van hout voor desaloemboengs was van weinig beteekenis en bracht slechts f 14 615 op.

In het verslagjaar werden met de vertegenwoordigers van de zes voornaamste houtaankapmaatschappijen en firma's besprekingen gehouden om tot eene deugdelijker verzekering van hun bestaan te komen. Als gevolg hiervan werd de onderhandsche afstand van een gedeelte van het door het boschwezen in eigen beheer te kappen hout voorbereid, welke maatregelen evenwel eerst in den loop van 1912 hun beslag kregen.

In 1910 liepen 12 perceelen af, terwijl een gelijk aantal nieuwe in werking kwam. [1])

Door verkoop of op andere wijze kwam aan de inlandsche bevolking ten goede 95 108 M³. timmerhout en 101 657 stapelmeter brandhout.

De lengte van de ten behoeve van den houtafvoer door het boschwezen aangelegde railbanen bedroeg op ult. 1911 525½ K.M.

[1]) In de ontwerp-contracten voor de exploitatie of zuivering van de voorloopig ingerichte djatibosschen werd eene wijziging gebracht bij Gouv. Bt. 7 Oct. 1911 n°. 85 (Bijbl. Ind. St. n°. 7501).

Uitdunning van de bosschen. Van de djativerjongingen, die bij het einde van 1910 eene oppervlakte van 171 697 H.A. besloegen, werden in het verslagjaar gedund 10 350 H.A. De inkomsten bedroegen f 143 462, de uitgaven f 61 477, zoodat eene netto-opbrengst werd verkregen van f 81 985, of f 7,92 per H. A.

Bewaking der bosschen. De toestand in de houtvesterijen met haar intensief beheer was beter dan in de boschdistricten, terwijl de bewaking van de in stand te houden wildhoutbosschen zeer bezwaarlijk bleef wegens gebrek aan personeel.

b. Definitieve inrichting.

Algemeene opmerkingen. Ook in 1911 eischten de toenemende arbeid bij het beheer en het tekort aan beheerspersoneel eenige beperking van de werkzaamheden bij de inrichting. In verband hiermede werden aan dit onderdeel van den dienst onttrokken 2 houtvesters, 1 adjunct-houtvester der 2de klasse en 2 Europeesche leerling-opzieners. Daarentegen vermeerderde het aantal Europeesche opnemers met één.

De uitgaven voor de definitieve inrichting bedroegen f 206 725, waarvan f 113 343 voor bezoldiging en reiskosten van personeel.

Grensregeling en afbakening. Ook in 1911 bepaalde men zich tot partieele grenswijzigingen en onderhoud van de grenzen der complexen, waarvan de inrichting tot houtvesterijen onderhanden was.

Opneming en kaarteering. De in 1911 verrichte opmetingen worden geraamd overeen te komen met de complete opmeting en kaarteering van 40 100 H.A. bosch-areaal (46 300 H.A. in 1910). Het tot ult. 1911 gereed gekomen meetwerk staat, volgens schatting, gelijk met de volledige opmeting en kaarteering van 561 000 H.A., of circa 83½ % van de totale djatibosch-oppervlakte. Aan het einde van het verslagjaar bestonden volledige kaarten op de schalen van 1 : 10 000 en 1 : 25 000 van 435 762 H.A.

Indeeling der bosschen. Gedurende 1911 werden in de in te richten complexen geprojecteerd 165 K.M. sleuven, gerooid 45 K.M. en geplaneerd 40 K.M. sleuven, waarin 5 bruggen werden gebouwd. Bovendien werden aangelegd 153 K.M. inspectiepaden.

Boschbeschrijving. Een aanvang werd gemaakt met de werkzaamheden voor de herziening van het bedrijfsplan der houtvesterij Balo. Voortgezet werden de boschbeschrijvingen van de boschcomplexen Ngawen en Soeloer, terwijl gereed kwamen die van de complexen Regaloeh (herziening), Kedinding en Karangsono.

Bedrijfsplannen. De bedrijfsplannen van de tot houtvesterij ingerichte complexen Karanggede en Ledok (zie hiervóór) kwamen gereed. Eveneens het herziene bedrijfsplan (1912—1922) van Toeder.

Op het einde van 1911 was de definitieve inrichting gereed van 22 houtvesterijen en het boschcomplex Regaloeh.

c. Personeel.

Op ult. 1911 waren in functie: 1 hoofdinspecteur (chef van den dienst), 5 inspecteurs (van wie 1 voor de buitenbezittingen, 3 voor de controle van beheer op Java en Madoera en 1 chef van de inrichting, tevens belast met de controle van het beheer van enkele boschdistricten en houtvesterijen), 48 houtvesters (van wie 2 bij het hoofdbureau, 37 bij het beheer, 5 bij de inrichting, 1 bij het botanisch onderzoek, 2 bij het caoutchouc-bedrijf en 1 in de buitenbezittingen), 5 adspirant-houtvesters (van wie 4 bij het beheer en 1 bij de inrichting), 9 adjunct-houtvesters der 1ste klasse, 5 adjunct-houtvesters der 2de klasse (van wie 3 bij het beheer, 1 bij de inrichting en 1 in de buitenbezittingen), 12 hoofdopzieners (van wie 1 werkzaam op het eiland Billiton), 100 Euro-

peesche opzieners (van wie 4 bij de inrichting), 48 Europeesche leerling-opzieners (van wie 1 bij de inrichting), 7 inlandsche opzieners, 5 inlandsche leerling-opzieners, 2 chef-opnemers, 9 Europeesche opnemers, 25 mantri's-opnemer (van wie 1 in de buitenbezittingen), 286 mantri's-politie (van wie 1 op Billiton) en 456 boschwachters (van wie 4 op Billiton). Met buitenlandsch verlof waren 10 houtvesters, 6 adjunct-houtvesters der 1ste klasse, 2 adjunct-houtvesters der 2de klasse en 2 Europeesche opzieners; op wachtgeld of non-activiteit 4 Europeesche opzieners en 3 Europeesche leerling-opzieners.

De regelen betreffende de bevordering, enz. van het personeel bij den dienst van het boschwezen op Java en Madoera ondergingen eene nadere wijziging bij Gouv. Bt. 2 Oct. 1911 n°. 36 (Ind. St. n°. 538).

d. Baten en lasten.

De inkomsten van het boschwezen bedroegen f 7 519 059 en de uitgaven f 4 719 940. De netto-inkomsten beliepen mitsdien f 2 799 119 of, zonder bijberekening van de waarde — ad f 114 724 — van het op last gekapte hout voor desawerken, f 2 684 395, d. i. f 1 150 115 meer dan de raming en f 390 229 meer dan het saldo in 1910.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Het beheer van de bosschen in de buitenbezittingen bleef ook gedurende 1911 hoofdzakelijk toevertrouwd aan de ambtenaren van het binnenlandsch bestuur.

Op het eiland Moena (landschap Boeton, gouvernement Celebes en onderhoorigheden) werd de medio 1910 aangevangen proefexploitatie in eigen beheer van de bosschen aldaar voortgezet. In 1911 werd 844 M³. hout gekapt, 1005 M³. naar Batavia en Makasser verzonden en 883 M³. verkocht; de opbrengst bedroeg f 50 398.

Op Billiton bleef het in K. V. 1911, kol. 239 bedoelde personeel werkzaam in het belang van de boschbescherming, zoomede van eenige cultuurmaatregelen tot herstel van de aldaar voorkomende ijzerhoutboschjes.

Naar aanleiding van een verzoek van den cultuurraad in Deli om maatregelen te doen nemen tegen verdere ontwouding, werd door den directeur van landbouw, nijverheid en handel en den hoofdinspecteur, chef van het boschwezen eene dienstreis derwaarts ondernomen, als gevolg waarvan in 1912 een houtvester in Deli is geplaatst, ten einde met het treffen van die maatregelen een begin te maken.

Ter Oostkust van Sumatra bestonden in 1911 96 balkenkapperijen (met 2150 koelies), 14 plankenzagerijen (met 268 koelies), 53 kolenbranderijen (met 298 koelies) en 30 brandhoutkapperijen (met 491 koelies), tegen respectievelijk 96, 14, 48 en 30 in 1910. Aan cijns werd ontvangen f 100 095, tegen f 100 385 in 1910.

Omtrent den uitvoer van, door de bevolking ingezamelde, boschproducten zij verwezen naar de algemeene handelsstatistiek.

III. VEEARTSENIJKUNDIGE DIENST EN VEETEELT.

A. VEEARTSENIJKUNDIGE DIENST.

Op ult. 1911 waren bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst in functie 1 inspecteur, chef van den dienst, 1 adjunct-inspecteur, 28 Europeesche veeartsen, 7 inlandsche veeartsen van de oude en 2 van de nieuwe opleiding, benevens 85 veemantri's, van wie 30 in vasten dienst. Een Europeesche veearts werd in het begin van dat jaar ter beschikking gesteld van de gemeente Batavia, ten einde op te treden als gemeente-veearts, een werd werkzaam gesteld aan het veeartsenijkundig laboratorium, terwijl er een werd benoemd tot derden leeraar aan de inlandsche veeartsenschool. Een adjunct-inspecteur en vier Europeesche veeartsen vertoefden bij het einde van 1911 met verlof in Europa.

Het aantal Europeesche veeartsen [1]) en mantri's is respectievelijk op 35 en 129 gebracht (Ind. St. 1911 n°. 496 en 1912 n°. 116).

Ingevolge Gouv. Bt. 23 Maart 1911 n°. 4 is te Buitenzorg een cursus opgericht tot opleiding van inlanders, bestemd om te worden werkzaam gesteld als mantri of als keurmeester van slachtvee en vleesch.

Aan de twee leerlingen van de vierde klasse der inlandsche veeartsenschool werd het diploma van inlandsch veearts uitgereikt, waarna zij tot die functie benoemd en op Madoera en te Soerabaja geplaatst werden. Tot de vierde klasse van de genoemde school werd bevorderd de eenige leerling der derde klasse; naar de derde klasse gingen over 6 van de 8 leerlingen en naar de tweede klasse 7 van de 9 leerlingen. Toegelaten werden 12 nieuwe leerlingen, van wie er in den loop van 1912 2 naar de landbouwschool overgingen; 1 leerling vroeg ontslag, terwijl er 1 overleed. Van de landbouwschool ging 1 leerling over naar de inlandsche veeartsenschool.

Aan 4 leerlingen van den cursus voor hoefbeslag te Bandoeng werd een diploma afgegeven.

De gezondheidstoestand van den veestapel was in het verslagjaar vrij bevredigend. Mond- en klauwzeer kwam wel is waar op bijna geheel Java en Madoera zeer verspreid voor, doch, aangezien de inheemsche veestapel niet voor melkproductie gehouden wordt en de ziekte meestal zeer goedaardig verloopt, veroorzaakte zij geen belangrijke verliezen. Sporadische gevallen werden geconstateerd te Palembang, ter Oostkust van Sumatra, op Celebes, Banka en Bali. Met het opspóren van kwaden droes werd, evenals in 1910, krachtig voortgegaan. Door de gouvernements-veeartsen werden in geheel Nederlandsch-Indië, met uitzondering van het eiland Soembawa, 1683 gevallen van malleus geconstateerd; van de aangetaste dieren werden er 1312 afgemaakt, terwijl er 286 stierven. Op het eiland Soembawa werden 1612 paarden aan malleus lijdende bevonden, die alle werden afgemaakt. Van de dieren waren er 1311 klinisch ziek, terwijl bij 1984 de ziekte met behulp van de ophthalmo-malleinatie werd aangetoond [2]). Gedurende het verslagjaar werden geen gevallen van runderpest meer waargenomen, zoodat thans met vrij

[1]) Voor wijzigingen in de ressorten en standplaatsen van enkele gouvernements-veeartsen zie men Bijbl. Ind. St. nos. 7461 en 7463.

[2]) Bij Gouv. Bt. 27 April 1911 n°. 34 is een bedrag van f 61 000 beschikbaar gesteld tot het uitkeeren van schadeloosstellingen voor wegens malleus afgemaakte paarden.

groote zekerheid mag worden aangenomen, dat deze ziekte in Nederlandsch-Indië geheel geweken is. Enkele gevallen van miltvuur kwamen voor in Djambi en Palembang, zoomede in de afdeeling Krawang (Batavia). Van septichaemia epizoötica hadden voornamelijk de residentiën Batavia en Bantam te lijden; ook werd deze ziekte geconstateerd in Tapanoeli en op Celebes. Verder kwamen nog gevallen van saccharomycose onder paarden voor (voornamelijk op Madoera), terwijl surra zeer verbreid in geheel Nederlandsch-Indië werd waargenomen, en vooral in hevige mate optrad in de residentie Djambi en op het eiland Soembawa. Op Java werd door toepassing van tuberculinatie bij 88 runderen tuberculose geconstateerd (in 70 gevallen op melkerijen te Soerabaja); van deze 88 runderen stierven er 4 en werden er 71 afgemaakt. Ter Oostkust van Sumatra werd de ziekte bij 5 koeien geconstateerd, die alle werden afgemaakt. Hondsdolheid deed zich op Java 115 maal en in de buitenbezittingen 6 maal voor. Voorts werden nog gevallen geconstateerd van goedaardigen droes, koliek, tetanus, farcin du boeuf, boosaardige kopziekte, vaginitis contagiosa, distomatose, acute gastro-enteritis, zoogenaamde grasvergiftiging bij paarden (vooral langs de noordkust van Java en in Madioen) en sarcoptes-schurft.

Ter uitvoering van de in Ind. St. 1911 n°. 485 opgenomen bepalingen op den invoer, het bezit, enz. van verdoovende middelen (vgl. hoofdst. K, afd. V, kol. 134) is door den directeur van landbouw, nijverheid en handel in December 1911 (Bijbl. Ind. St. n°. 7596) een model vastgesteld van het door veeartsen aan te houden register van de restant-voorraden van verdoovende artikelen voor geneeskundig gebruik.

Bij Gouv. Bt. 9 Sept. 1911 n°. 24 (Ind. St. n°. 508) is de invoer mogelijk gemaakt van runderen afkomstig van het gedeelte van Australië niet behoorende tot de staten Queensland, Nieuw-Zuid-Wales en Victoria, bestemd om als fokdieren te worden gebezigd tot verbetering van den inheemschen veestapel.

De in Ind. St. 1908 n°. 127 met betrekking tot het eiland Soemba uitgevaardigde verbodsbepalingen op den uitvoer van paarden en den invoer van vee zijn voor alle eilanden van de residentie Timor en onderhoorigheden van toepassing verklaard (Ind. St. 1912 n°. 1).

Tegen het einde van het verslagjaar werd aan den chef van het veeartsenijkundig laboratorium opgedragen zich naar Australië te begeven om zich op de hoogte te stellen van de inrichting en werking van den veeartsenijkundigen dienst daar te lande, zoomede van de aldaar voorkomende besmettelijke veeziekten en de bestrijding daarvan, ten einde in Indië de noodige maatregelen tegen insleping te kunnen nemen.

In 1911 werd ten behoeve van den veeartsenijkundigen dienst uitgegeven f 500 195, waaronder f 59 849 voor uitgaven in verband met de maatregelen tegen hondsdolheid en ter voorkoming of beteugeling van besmettelijke ziekten. Over 1910 bedroegen deze kosten respectievelijk f 464 650 en f 59 535 (verbeterde opgaven).

B. VEETEELT.

§ 1. JAVA EN MADOERA.

Gedurende 1911 was de gezondheidstoestand van de paarden in de stoeterij te Padalarang [1]) wederom over het algemeen gunstig. Bij het einde van het jaar waren aanwezig 3 dekhengsten, 72 Sandelhout- en 12 Australische fokmerries; het aantal veulens vermeerderde door geboorte met 44 en bedroeg op ult. 1911 112.

In de Preanger-Regentschappen waren op ult. 1911 aanwezig 78 dekhengsten; gedekt werden 3602 merries [2]), tegen 3877 in 1910. Voor 1011 veulens, waarvan de geboorte werd gerapporteerd, werden evenveel afstammingsbewijzen afgegeven, tegen 737 in 1910, trwijl 167 hengsten gecastreerd werden. Het totaal aantal in de residentiën Batavia, Cheribon, Pekalongan, Semarang, Banjoemas, Kedoe, Djokjakarta en Madioen en in het district Tengger der residentie Pasoeroean aanwezige hengsten bedroeg 42, die 1714 merries dekten. De hengst in de residentie Rembang werd teruggenomen, omdat er nagenoeg geen gebruik meer van werd gemaakt.

Van de van het leger overgenomen afgekeurde en op de stoeterij verpleegde Australische merries werden 14 bezette dieren aan de inlandsche bevolking verkocht; van de op het remonte-depot geboren, jonge Australische merries werden er 6 bezet aan de bevolking overgegeven. In het geheel waren op ult. 1911 in de Preanger-Regentschappen verstrekt 87 Australische merries, waarvan 60 veulens werden verkregen.

In de residentie Cheribon werden door de bevolking 50 Sandelhout-fokmerries aangeschaft, die met vergunning van den directeur van landbouw, nijverheid en handel van Soemba waren uitgevoerd.

In de residentie Djokjakarta waren op ult. 1911 25 Australische fokmerries aanwezig.

[1]) Voor de in Juli 1911 tot zelfstandige inrichting verheven tamme stoeterij te Padalarang (vgl. K. V. 1911, kol. 243) is door den directeur van landbouw, nijverheid en handel in December 1911 (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7551) een reglement vastgesteld.

[2]) Bij Gouv. Bt. 20 Febr. 1912 n°. 44 is een bedrag van f 4600 beschikbaar gesteld voor den aankoop van fokmerries op de eilanden Soembawa en Soemba ten behoeve van de inlandsche bevolking der afdeeling Tjiandjoer (Preanger-Regentschappen).

Aan de bevolking van de desa's Pasir en Kalibangkong in het regentschap Karanganjar (Kedoe) werden met behulp van de afdeelingsbank 96 Bimaneesche fokmerries verstrekt. Van de 57 aan de bevolking in dat regentschap verstrekte Australische merries werden in 1911 18 veulens verkregen.

In de afdeeling Soemedang der Preanger-Regentschappen bevonden zich op ult. 1911 793 Madoereesche en 2 Bengaalsche fokkoeien, 4 Madoereesche en 8 Bengaalsche springstieren en 1513 kalveren; in de afdeeling Soekapoera 154 Madoereesche fokkoeien, 4 Madoereesche stieren en 180 kalveren. In het ressort van den gouvernements-veearts te Soekaboemi werden in de jaren 1910 en 1911 in het geheel 12 Bengaalsche koeien ingevoerd, waarvan 12 kalveren verkregen werden.

Evenals in vorige jaren, werd ook in 1911 over geheel Java voortgegaan met het verstrekken van fokvee aan de bevolking op gemakkelijke voorwaarden van afbetaling. Uit Britsch-Indië werden voor dit doel o. a. ingevoerd 124 stieren en 271 koeien, voornamelijk van het Ongole-ras; de stieren om te dienen tot verbetering van den inheemschen veestapel en de koeien om op den duur zelf de noodige volbloedstieren te kunnen fokken, omdat de aanvoer uit Britsch-Indië niet alleen bezwaarlijk, maar ook, met het oog op de aldaar veelvuldig voorkomende runderpest, aan groote risico onderhevig is.

Op ult. 1911 waren aan de bevolking in onderscheidene gewesten verstrekt: 1343 uit Britsch-Indië geïmporteerde stieren en 472 van daar aangevoerde koeien, zoomede 346 Balineesche, 1625 Javaansche, 393 Madoereesche en 113 Australische en Europeesche stieren.

Op de fokkerij van Bengaalsch vee te Petjorottan in het regentschap Karanganjar (Kedoe) bestond de veestapel op ult. 1911 uit 3 stieren, 30 koeien, 6 vaarzen, 9 stierkalveren en 11 koekalveren, terwijl 6 jonge stieren aan de bevolking werden afgestaan. Onder toezicht van de gouvernements-veeartsen en na door hen gehouden selectie, werden in Kedoe gecastreerd 167 hengsten, 513 buffelstieren en 23 012 runderstieren.

Bij Gouv. Bt. 18 Sept. 1911 n°. 25 is een bedrag van f 3400

toegestaan voor eene proefneming met de verbetering van den geitenstapel in eenige gewesten op Java. Uit deze fondsen zijn opgericht fokstations voor geiten te Soebah (Pekalongan) en te Petjorottan en Djladri (Kedoe). Ook te Wonogiri (Soerakarta) is met behulp van fondsen uit de soenans-kas, een geitenfokstation opgericht.

Te Salatiga werd in het afgeloopen jaar wederom eene veetentoonstelling gehouden.

§ 2. BUITENBEZITTINGEN.

Op ult. 1911 bedroeg het aantal hengsten ter Sumatra's Westkust 72, verdeeld over 33 dekstations, waarvan er thans 9 tot het ressort van den gouvernements-veearts te Padang behooren. In het geheele gewest werden 4291 merries gedekt. In de Padangsche Bovenlanden werd opgave ontvangen van de geboorte van 588 veulens. In de afdeeling XIII en IX Koto werden 124 hengsten en 162 stieren gecastreerd.

De twee ten behoeve van de bevolking in Palembang gestationneerde hengsten stierven. In de afdeeling Simeloengoen en Karolanden der residentie Oostkust van Sumatra waren op ult. 1911 2 Batak- en 11 Sandelhout-hengsten gestationneerd op 7 stations; 770 merries werden gedekt en 122 geboortebewijzen uitgereikt.

Op de hoogvlakte van de residentie Tapanoeli zijn, uit de fondsen van de negri-kas, 2 hengsten aangeschaft.

Het in den aanvang van 1911 op Soemba aanwezige aantal van 3 Arabische dekhengsten vermeerderde met 5 (waaronder 1 halfbloed). In het geheel werden gedurende de jaren 1910 en 1911 83 veulens verwekt.

Ter verbetering van den paardenstapel op Soembawa werden zoowel op dat eiland als op Soemba eenige hengsten aangekocht, die aan de bevolking in de onderafdeelingen Soembawa en Bima werden verstrekt om als dekhengsten dienst te doen.

In de residentie Palembang werden 15 Ongole-stieren ingevoerd, waarvan er 1 stierf. Verder werden in de afdeeling Palembangsche Benedenlanden nog ingevoerd 3 in Banjoemas aangekochte Javaansche springstieren.

Op Bali werden door den gouvernements-veearts 694 stieren uitgezocht om als springstieren dienst te doen, terwijl, op zijne aanwijzing en onder zijn toezicht, 5662 minderwaardige stieren werden gecastreerd. Op dezelfde wijze werden op Lombok 200 stieren uitgezocht en 1397 gecastreerd. Ten behoeve van den runderstapel op laatstgenoemd eiland werden bovendien 12 stieren in Boeleleng aangekocht.

Van de in 1910 ten behoeve der emigratie-kolonie in de Lampongsche districten ingevoerde 22 Bengaalsche fokkoeien werden in 1911 20 kalveren verkregen, terwijl 3 koeien en 3 kalveren stierven. Verder waren in die kolonie nog aanwezig: 5 dekstieren, 191 Javaansche fokkoeien, 79 stierkalveren, 90 koekalveren en 31 ossen, die alle in zeer goeden toestand verkeerden.

De in de onderafdeeling Moesi Hilir (Palembang) ingevoerde Bengaalsche bokken zijn bijna alle door tijgers gedood.

Op de hoogvlakte ter Oostkust van Sumatra worden van wege het Bataksch instituut eenige Merino-schapen (12 ooien en 2 rammen) gehouden.

Op het varkensfokstation te Kebon Djahe (Oostkust van Sumatra) waren op ult. 1911 5 bastaard Yorkshire- en 2 Australische zeugen en 1 Australische beer aanwezig. Ook door den controleur op de hoogvlakte in Tapanoeli worden eenige Berkshire-varkens voor de fokkerij gehouden.

Te Singaradja (Bali) werd eene proef op kleine schaal genomen ter kruising van inheemsche met uit Australië geïmporteerde Berkshire-varkens, tot welk doel 3 zeugen en 2 beeren werden aangeschaft.

Veetentoonstellingen werden gehouden te Singaradja, te Menado (van wege de sportclub „Vooruit”) en te Moearobeliti (Palembang); aan die te Singaradja was tevens eene landbouwtentoonstelling verbonden.

IV. VISSCHERIJEN.

De vischteelt op sawahs is vrij algemeen in de residentie Preanger-Regentschappen, waar zij voor de bevolking ruimere winsten afwerpt, dan de aanplant van tweede gewassen. Ook de vischteelt in vijvers wordt, met het oog op de daaraan verbonden voordeelen, in genoemd gewest op groote schaal uitgeoefend. In de bergstreken van de residentiën Pekalongan en Kediri wordt de vischcultuur in meren en vijvers van bestuurswege aangemoedigd.

De van wege het Gouvernement verpachte visscherij in de rawahs der afdeeling Krawang (Batavia) bracht in 1911 f 16 896 op, tegen f 10 685 en f 13 545 in de beide voorafgegane jaren.

De zoutwatervischvijvers, die in hoofdzaak dienstbaar gemaakt worden aan de cultuur van bandeng, leverden een belangrijk aandeel in de totale vischproductie van Java, en, in mindere mate, ook van Madoera. Hier en daar is het areaal belangrijk uitgebreid. In de residentie Semarang worden de steeds meer belastbare, tot het staatsdomein behoorende nipahbosschen, in vischvijvers geconverteerd; in de afdeelingen Soerabaja, Sidoardjo en Grisee wordt het vijverbedrijf op zoo uitgebreide schaal gedreven, dat door de bevolking van de eigenlijke zeevischvangst weinig werk gemaakt wordt. Voor die afdeelingen bedroeg de aanslag in de vijverbelasting over het jaar 1911 f 170 811. De totale aanslag voor geheel Java en Madoera beliep f 298 000. De productie van de zeevisscherijen en van de vischteelt in zoutwatervijvers op Java is niet voldoende om in de steeds stijgende vraag naar goedkoope vischproducten te voorzien. In 1911 werd op Java van buiten het tolgebied 35 millioen K.G. gezouten visch ter waarde van circa f 7 millioen geïmporteerd; bovendien werd van Bagan Si Api Api (Oostkust van Sumatra) 12 millioen K.G. visch aangebracht, ongerekend andere zeeproducten als trasi en gedroogde garnalen.

De maatregel om zout tegen veel verminderden prijs ten behoeve van de inheemsche vischindustrie te verstrekken, blijft een gunstigen invloed uitoefenen en wordt door de bevolking zeer gewaardeerd.

De riviervischvangst is inzonderheid op Sumatra en Borneo van belang en voorziet niet alleen ruimschoots in de behoeften van de bevolking, maar het product wordt ook ten deele in gezouten of gedroogden toestand uitgevoerd. In de residentie Palembang wordt de vischvangst in rawahs jaarlijks verpacht. De opbrengst van deze verpachtingen, die in de landschapskassen gestort wordt, bedroeg in het verslagjaar f 47 000. Uitgevoerd werd van de hoofdplaats Palembang 75 930 K.G. gezouten visch en voor eene waarde van f 10 588 aan versche visch. In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo zijn het vooral de verdronken landen langs de Mahakam- en Negara-rivieren, die in de droge maanden van het jaar groote hoeveelheden visch opleveren. In den loop van

1911 werd van Bandjermasin 13 653 pikol gedroogde zoetwatervisch naar Batavia, Semarang, Soerabaja, Padang en Singapore verscheept. Ook te Samarinda bestaat een levendige handel in vischproducten, die in handen van Chineezen is. Veel geringer zijn de exporten van zeevisch. Van Kota Baroe werd uitgevoerd 33 790 K.G. zeevisch; van Beraoe 26 155 K.G. visch, 69 684 K.G. trasi en 32 680 K.G. tripang.

De sinds 1905 waargenomen achteruitgang van het zeevisscherijbedrijf in de wateren om Bagan Si Api Api (Oostkust van Sumatra) is ten deele het gevolg van de aanslibbing der Roban-rivier, maar nog meer van de opdrijving van den zoutpachtschat, waardoor de zoutprijzen aanmerkelijk gestegen zijn. In het verslagjaar bedroegen de prijzen voor het visch-zout gemiddeld f 4 per pikol. Ten einde op den clandestienen handel in zout een strenger toezicht te kunnen uitoefenen, is het zoutpachtgebied uitgebreid met de kuststreken van de landschappen Bila, Koealoe, Ledoeng en een deel van Asahan.

De uitvoer uit Bagan Si Api Api bedroeg in het verslagjaar aan gedroogde visch 295 829 pikol, aan gedroogde garnalen 18 240 pikol en aan trasi 152 792 pikol.

De troeboekvisscherij is voor de bevolking van het eiland Bengkalis, het landschap Boekit batoe (Oostkust van Sumatra) en aangrenzende streken nog immer van groote beteekenis. Ook in de residentie Riouw en onderhoorigheden vormt de vischvangst voor de bevolking een der belangrijkste middelen van bestaan. Een levendige handel in visch, zoowel versch als gedroogd, in tripang, agar-agar en schildpad wordt met Singapore onderhouden.

Bij Gouv. Bt. 2 Jan. 1912 n°. 29 is een bedrag van f 9200 beschikbaar gesteld voor het nemen van eene proef met het gebruik van motorprauwen voor de zeevisscherij.

De visscherij naar parel- en paarlemoerschelpen bij de Aroe-eilanden door de Celebes Trading Company limited werd met 5 schoeners en 192 loggers, alzoo 13 loggers minder dan in 1910, uitgeoefend. Van Dobo werd voor eene waarde van f 884 061 aan schelpen uitgevoerd. De uitvoer van door de inlandsche bevolking ingezamelde zeeproducten bedroeg: van Larat 26 044 K.G. tripang en 53 163 K.G. lola-schelpen, van Piroe 7378 K.G. schelpen, van Elat 11 098 K.G. schelpen en van Geser 4925 K.G. tripang en 25 165 K.G. agar-agar. [1])

De firma Moraux & C°. te Makasser oefende met één schoener en 23 loggers de parelvisscherij uit in de wateren van de residentie Timor en onderhoorigheden. Zij betaalde daarvoor aan den sultan van Bima een pachtschat van f 3500, terwijl aan het Gouvernement voor den afstand van het vischrecht in de straten ten oosten van Flores een jaarlijksche cijns voldaan werd van f 2150 en van f 5 voor elke pikol aan haar uitgeleverde schelpen.

Het verpachtingsreglement voor de parelvisscherij (Ind. St. 1905 n°. 263, zooals het sedert is gewijzigd) is, met betrekking tot het gewest Celebes en onderhoorigheden, gewijzigd bij Gouv. Btn. 24 Febr. 1912 n°. 35 (Ind. St. n°. 212) en 22 Juni 1912 n°. 17 (Ind. St. n°. 368).

Bij Gouv. Bt. 22 Nov. 1911 n°. 13 (Ind. St. n°. 615) is bepaald, dat aan geen door het Gouvernement erkenden inlandschen zelfbestuurder de beschikking toekomt over inkomsten uit de visscherij naar parelschelpen, paarlemoerschelpen of tripang, binnen den afstand van drie Engelsche zeemijlen van de kusten der afdeelingen Halmahera (met bijbehoorende eilanden) en Soela-eilanden (res. Ternate en onderhoorigheden) [2]).

Nopens het door de onderzoekingsvaartuigen ingesteld onderzoek naar den vischrijkdom van verschillende wateren om Java en Madoera, zijn mededeelingen opgenomen in afd. V, § 1, van dit hoofdstuk.

V. WETENSCHAPPELIJKE INSTELLINGEN, RESSORTEERENDE ONDER HET DEPARTEMENT VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN HANDEL, WETENSCHAPPELIJKE REIZEN EN LANDBOUWONDERWIJS.

§ 1. WETENSCHAPPELIJKE INSTELLINGEN.

Gedurende het jaar 1911 werden door of met medewerking van het departement van landbouw, nijverheid en handel uitgegeven: *a.* het ,,Jaarboek van het departement van landbouw" over 1910; *b.* het ,,Verslag omtrent den dienst van het boschwezen" over 1910; *c.* deel 24 van de ,,Annales du Jardin Botanique de Buitenzorg"; *d.* drie nummers van het ,,Bulletin du Jardin Botanique de Buitenzorg", waarvan grootendeels ter vervanging van het ,,Bulletin du Département de l'Agriculture aux Indes Néerlandaises", in het begin van het jaar, na het weder instellen als afzonderlijk geheel van 's lands plantentuin, eene tweede serie werd begonnen; *e.* aflevering 2 van het vierde deel der ,,Icones Bogoriensis"; *f.* één nummer van de ,,Mededeelingen van het visscherijstation" en *g.* de ,,Korte berichten voor landbouw, nijverheid en handel".

Herbarium en museum voor systematische botanie. Met de bewerking van het uit verschillende deelen van den Archipel, maar vooral uit Nieuw-Guinea, aangevoerde materiaal werd geregeld voortgegaan.

Van de ,,Schoolflora van Java" verscheen in den loop van 1911 het eerste deel. Met het oog op den omvangrijken arbeid, aan het voltooien van dit werk verbonden, werd de samensteller zooveel mogelijk van andere werkzaamheden aan het herbarium-museum ontlast, terwijl tevens door hem eenige reizen werden ondernomen naar floritisch nog niet voldoende bekende streken van Java.

Botanische tuin te Buitenzorg en cultuurtuin te Merauke. Omtrent den tuin te Buitenzorg zijn geen bijzonderheden te vermelden. De cultuurtuin te Merauke werd in het laatst van 1911 opgeheven (vgl. K. V. 1911, kol. 249). Voor de vestiging van eene dergelijke inrichting in een ander gedeelte van den Archipel viel de keuze op Sumatra, meer in het bijzonder op eene streek tusschen het cultuurland van Deli en het daarachter liggende gebergte, welk gebied zich voor de bedoelde vestiging niet alleen uit een natuurwetenschappelijk oogpunt zeer goed leent, maar ook het vooruitzicht biedt, dat men er in landbouwkundige richting een dankbaar arbeidsveld zal vinden. De onderhandelingen over het verkrijgen van een geschikt terrein zijn echter nog niet beëindigd.

Zoölogisch laboratorium en museum. De verzamelingen van het zoölogisch museum breiden zich zeer snel uit, zoowel tengevolge van de reorganisatie en de uitbreiding van het inlandsch personeel (vgl. K. V. 1911, kol. 249), waardoor steeds goed geschoolde inlanders aan allerlei expedities of aan

[1]) De pacht van het recht tot het visschen naar parelschelpen en paarlemoerschelpen binnen den afstand van drie Engelsche zeemijlen van de kusten der residentie Amboina (met uitzondering van het gebied der Aroe-eilanden) is, ingevolge Gouv. Bt. 18 Dec. 1911 n°. 85, ondershands afgestaan.

[2]) Met betrekking tot de verpachting van het recht tot het visschen naar parelschelpen, paarlemoerschelpen en tripang in die wateren en het instellen van een onderzoek naar de waarde van die vischterreinen, zijn, behalve bij gemeld besluit, nog regelingen getroffen bij Gouv. Btn. 1 Maart 1912 n°. 11 (juncto 16 Maart 1912 n°. 8) en 30 Mei 1912 n°. 6.

alleen reizende ambtenaren, die bereid zijn deze personen onder hun toezicht mede te nemen, kunnen worden medegegeven, als door een toenemend aantal schenkingen van personen, die uit belangstelling met het museum in relatie traden.

Visscherij-station te Batavia. De werkzaamheden werden medio 1911 met kracht hervat (vgl. t. a. p.). Ze bewogen zich vooral in praktische richting, in verband o. a. met de oprichting van conserveeringsloodsen met goedkoope zoutverstrekking en het voortgezet plaatselijk onderzoek van de visscherijcentra op Java, Sumatra, Borneo en aangrenzende eilanden, welke men voor bemoeienissen in dezen en aanverwanten zin in aanmerking meende te moeten brengen.

Het onderzoekingsvaartuig voor de visscherij *Gier* moest in den loop van 1911 buiten dienst worden gesteld. Gedurende korten tijd werd het vervangen door de *Reiger*, die echter spoedig ook niet meer bruikbaar bleek, zoodat een tijdlang niet over een vaartuig kon worden beschikt. Medio 1912 kon echter de *Brak* ter beschikking worden gesteld. De trawlexperimenten werden beëindigd, terwijl daarover een eindrapport werd ingediend, waarvan de publicatie in 1912 zal plaats hebben. Een tweede rapport over de voor de Java-zee en Straat Madoera hoogst belangrijke lajangvisscherij verscheen in het bovengenoemde nummer van de ,,Mededeelingen van het visscherijstation'', voorzien van de opmerkingen en gevolgtrekkingen, waartoe het voortgezette onderzoek van dit bedrijf aanleiding had gegeven.

Bureau voor landbouw- en handelsanalyses. Deze inrichting kreeg den naam van ,,Handelslaboratorium'' (Ind. St. 1911 n°. 482). Het aantal verrichte analyses nam wederom toe. Verreweg het grootste aantal der onderzochte monsters werd ingezonden door den particulieren landbouw en de industrie. Het blijft een bevreemdend verschijnsel, dat de importhandel tot dusver geen noemenswaardig gebruik heeft gemaakt van de voorlichting van het handelslaboratorium, te meer, daar uit vele onderzoekingen door het laboratorium ten dienste van de douane verricht duidelijk gebleken is, dat de hoedanigheid van verschillende importartikelen soms alles te wenschen overlaat.

Agricultuur-chemisch laboratorium. Aan de werkzaamheden van deze instelling werd het nemen van bemestingsproeven toegevoegd. Ofschoon deze proeven tot dusver zich bepaalden tot Buitenzorg en Madoera, ligt het in de bedoeling ze over geheel Java uit te strekken, ten einde te weten te komen waar en op welke wijze de inlandsche cultures door bemesting meer rendabel zijn te maken. Het onderzoek van aetherische oliën werd voortgezet. De cultuur van deze oliën leverende grassen is door de betere prijzen weder opgeleefd. Niet alleen citronella-olie, maar ook lemongrass- en palmarose-olie worden nu in het groot bereid.

Chemisch laboratorium van het proefstation voor rijst en tweede gewassen. De onderzoekingen bewogen zich in hoofdzaak op irrigatiegebied. In verband met de hangende Solo-vallei-plannen werden slib en water van eenige rivieren in die vallei onderzocht. Ook ten opzichte van eenige andere rivieren werden dergelijke onderzoekingen ingesteld. Die onderzoekingen leverden reeds dadelijk gegevens, welke met vrucht voor bovenvermelde bemestingsproeven gebruikt konden worden.

Afdeeling voor plantenziekten. Door deze afdeeling, welke tot primo Januari 1912 den naam van ,,Botanische laboratoria'' droeg, werden in 1911 alle zaken behandeld, welke op het gebied van plantenziekten en schadelijke dieren bij het departement in behandeling kwamen. Naast voortgezette onderzoekingen, welke grootendeels in het laboratorium en gedeeltelijk ook in den cultuur-tuin plaats vonden, werden onderzoekingen gedaan naar aanleiding van ontvangen inzendingen. Belangrijk waren de onderzoekingen naar de oorzaak der ziekten van hevea, ficus, suikerriet, koffie, thee, maïs, cacao en cassave. Ten einde de ziekten in loco na te gaan, werden zoowel door den chef der afdeeling als door de beide aan hem toegevoegde assistenten verscheidene reizen ondernomen.

Geologische afdeeling. De verzoeken om inlichtingen betreffende diverse grondquaesties namen wederom in aantal toe; aan deze verzoeken werd voldaan voor zoover de bescheiden krachten dezer afdeeling zulks gedoogden. Zoo werden onderzoekingen verricht en op grond daarvan adviezen uitgebracht omtrent door het boschwezen geoccupeerde rubbergronden zoomede in zake eene plaatselijk geconstateerde verminderde padiopbrengst door het bevloeien van de sawahs met Brantas-water. Die vermindering bleek een gevolg te zijn van den naar verhouding van de weinig eischende cultuur te grooten rijkdom van dat water.

Ook aan aanvragen van particuliere zijde werd soms voldaan, indien de daartoe in te stellen onderzoekingen resultaten van algemeen belang beloofden. Zoo kon de in Cheribon geuite vrees dat het voor een belangrijk irrigatieproject te bezigen water der Tjidjoerai wellicht dezelfde nadeelige eigenschappen zou bezitten als dat van sommige rivieren in Banjoemas, na gehouden onderzoek, als ongegrond worden terzijde gesteld.

---

§ 2. WETENSCHAPPELIJKE EXPLORATIES EN REIZEN.

De in K. V. 1911, kol. 251/252 bedoelde verkenning van de Idenburg-rivier, rechterzijtak van de Mamberano (6 Juni —8 Augustus 1911), heeft aan den dag gebracht, dat deze stroom veel meer uit oostelijke richting komt dan men vermoedde en de hooge bergketenen waarmede zij vrijwel evenwijdig loopt, op haar bevaarbaar gedeelte niet dichter nadert dan tot een afstand van ongeveer honderd kilometer. Daarom moest worden afgezien van het plan om door de van wege het Indisch Comité voor wetenschappelijke onderzoekingen ontworpen derde Nieuw-Guinea-expeditie, bij het afdalen van het centraal-gebergte naar de noordkust, van de Idenburg-rivier gebruik te doen maken, en dit te meer omdat de tusschenliggende strook voor een groot deel door moerassen bleek te worden ingenomen. De expeditie — waaraan van regeeringswege een subsidie van f 20 000 is verleend — zal zich daarom bepalen tot eene wetenschappelijke exploratie van het hooggebergte, gepaard met verkenningstochten in noordelijke richting. De expeditie, die den 21sten Augustus 1912 uit Soerabaja vertrokken is, bestaat uit den kapitein van den topographischen dienst A. Franssen Herderschee als leider, tevens belast met de topographie en ethnographie, den officier van gezondheid 2de klasse G. M. Versteeg, die als medicus en zoölogisch verzamelaar zal optreden, dr. A. A. Pulle, lector aan de rijksuniversiteit te Utrecht, die het botanisch onderzoek op zich zal nemen, dr. P. F. Hubrecht, aan wien de zorg voor het geologisch onderzoek, zoomede de meteorologische waarnemingen zijn opgedragen, zoomede uit den inlandschen arts J. B. Sitanala, een sergeant-majooropnemer en een mantri van 's lands plantentuin. Voorts is aan de expeditie een dekkingsdetachement toegevoegd, onder bevel van den eerste-luitenant der infanterie L. A. Snell.

De door prof. dr. J. A. F. Molengraaff, met medewerking van den heer F. A. H. Weckherlin de Marez Oyens en dr. H. A. Brouwer ondernomen geologische onderzoekingstocht op Timor en omliggende eilanden (zie K. V. 1911, kol. 251) liep begin 1912 ten einde. De beschrijving van de uitkomsten der expeditie zullen worden gepubliceerd in het Jaarboek van het mijnwezen in Nederlandsch Oost-Indië.

Door eene Duitsche wetenschappelijke expeditie, onder leiding van dr. K. Deninger, die reeds in 1906/7 geologische onderzoekingen op Boeroe had gedaan, werden gedurende het tijdvak Juni 1911—begin April 1912 op de eilanden Ceram, Boeroe en Misool ethnologische, zoölogische, botanische en geologische studiën gemaakt, waarbij o. a. in het Manselo-gebied (Ceram) een grot ontdekt werd waarin talrijke overblijfselen van den praehistorischen mensch werden aangetroffen.

Van de overige buitenlandsche natuuronderzoekers, die in 1911 Nederlandsch-Indië bereisden, mogen hier worden genoemd dr. Sanguinetti (Bologna), de heer Wogtum (Washington), prof. Klebs (Heidelberg), prof. Senn (Basel), dr. Gehrmann (destijds in Samoa, thans in Duitsch-Nieuw-Guinea), prof. Lecomte (Parijs), de heer Finet (Parijs), de heer Millspangh (Chicago) en prof. Kawakami (Formosa).

Voor het Buitenzorg-fonds kwam in October 1911 dr. A. H. Blaauw (Utrecht) naar Indië, die in Maart 1912 weder terugkeerde, terwijl prof. van Iterson (Delft), na het bijwonen van het vezelcongres te Soerabaja, nog geruimen tijd in het belang van zijne studiën op Java vertoefde.

§ 3. ONDERWIJS IN LAND- EN BOSCHBOUW.

Landbouwschool. In 1911 kon aan een drietal leerlingen (2 Europeanen en 1 inlander) het einddiploma van den driejarigen cursus worden uitgereikt, terwijl 10 inlandsche leerlingen het diploma van den tweejarigen cursus verwierven. Van de 2de naar de 3de klasse werden 3 en van de 1ste naar de 2de klasse 10 leerlingen bevorderd (4 leerlingen van de 1ste klasse konden niet overgaan). Tot de eerste klasse werden 11 leerlingen toegelaten.

Opleiding voor den land- en boschbouw. De opleidingscursus voor tuin- en landbouw te Buitenzorg werd geheel gereorganiseerd en aan deze nieuwe inrichting voor vakonderwijs werd de naam van „cultuurschool" gegeven (Ind. St. 1912 n°. 156). Zij is bestemd voor jongelieden, onverschillig van welken landaard, die, na voldoende lager onderwijs genoten te hebben, op weinig kostbare wijze de nadere vorming verlangen, noodig voor de lagere betrekkingen bij den bosch- of landbouw. Voor verdere bijzonderheden zie men het in n°. 7568 van het Bijbl. Ind. St. opgenomen reglement. Het eerste leerjaar ving in Juli 1911 aan met 50 leerlingen.

Practische opleiding voor den landbouw. Het onderzoek naar de mogelijkheid om in daarvoor in aanmerking komende streken landbouwcursussen in te stellen — vgl. K. V. 1911, kol. 252 — heeft aangetoond, dat èn bij de eigenlijke landbouwende bevolking èn bij de inlandsche hoofden in de omstreken van de afdeelingshoofdplaats Wonosobo (Kedoe) groote belangstelling voor landbouwonderwijs bestond, weshalve in het laatst van 1911 tot de oprichting van een dergelijken cursus ter genoemde plaats werd overgegaan. De bedoeling is het onderwijs — dat door den landbouwadviseur zal worden gegeven — alleen ten goede te doen komen aan personen boven de 15 jaar, terwijl de cursus anderhalf jaar zal duren. Ook in de Preanger-Regentschappen, waar de inlandsche landbouw, vergeleken bij andere streken van Java, op een hoog peil staat, bleek de bevolking zeer gesteld op landbouwonderwijs. Om daaraan tegemoet te komen is te Soreang, hoofdplaats van het district Kopo in de afdeeling Bandoeng, een landbouwcursus opgericht, die in het begin van 1912 werd geopend. Deze school, die — in tegenstelling met de inrichting te Wonosobo — bestemd is voor kinderen uit den inlandschen landbouwenden stand, is te beschouwen als eene particuliere inrichting; de Regeering verschafte alleen de fondsen voor den bouw van eene localiteit en de eerste inrichting daarvan en voor aankoop van een stuk grond, terwijl bovendien het personeel van gouvernementswege beschikbaar wordt gesteld. De school staat onder toezicht van eene commissie, waarin o. a. de controleur, eenige inlandsche ambtenaren en gegoede inlanders, zoomede de betrokken landbouwleeraar, zitting hebben.

Van de invoering van het onderwijs in de beginselen der landbouwkunde op de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren is reeds melding gemaakt in hoofdst. K, afd. I (kol. 118).

VI. HANDEL EN NIJVERHEID.

Overzichten over 1911 betreffende de handelsbeweging tusschen Nederlandsch-Indië en landen of plaatsen daarbuiten gelegen, zijn opgenomen in bijlage QQ.

§ 1. GROOTHANDEL.

a. Uitvoerhandel.

Suiker. De totale suikeroogst van Java in 1910 bedroeg 1 280 300 ton, terwijl die van den oogst 1911 is getaxeerd op 1 455 260 ton, eene vermeerdering dus met ongeveer 13 %. Van den oogst 1911 was in het begin van het verslagjaar reeds 15 000 000 pikol verkocht. Van Februari af gingen de prijzen bijna voortdurend in de hoogte tot ongeveer November, toen de markt belangrijk flauwer werd, als gevolg van de betere oogstberichten uit Europa en Cuba, alsmede van de bestaande onzekerheid betreffende de resultaten van de beraadslagingen der Permanente Commissie te Brussel ten opzichte van een eventueel aan Rusland toe te stane surplushoeveelheid voor export naar West-Europa. De snelle rijzing na Juli is uitsluitend toe te schrijven aan de aanhoudende droogte in Europa gedurende den groeitijd van de bieten. Tengevolge van het tekort in den beetwortelsuikeroogst heeft de Java-superieur de gelegenheid gehad om op de Europeesche markt direct te concurreeren met geraffineerde beetwortelsuiker, wat den afzet van het Java-product in de toekomst niet anders dan ten goede kan komen.

De prijzen voor hoofdsuiker 16/20 (kanaal-assortiment) bedroegen in Februari f $6^3/_4$ à f $6^7/_8$, stegen tot f $7^3/_8$ àf 8 in Juli d. a. v., tot f $8^5/_8$ à f $9^5/_8$ in Augustus en tot f 11 à f $11^3/_8$ in October. In November trad eene daling in, doch kon nog f $10^5/_8$ worden gemaakt. In Februari werden enkele

partijen superieur afgedaan tot f 7¾ en in Maart tot f 7⅞ à f 8. In April werden nagenoeg geen zaken gedaan, doch in Mei en Juni kwamen verschillende transactiën tot stand in prijzen, varieerende van f 7¼ tot f 7½. Als gevolg van de aanhoudende droogte in Europa gingen ook de prijzen van superieur in Juli in de hoogte, en vonden onverkochte restanten koopers tot f 8 à f 8¾; in Augustus werden zelfs prijzen van f 9⅛ tot f 10 en in October van f 11¼ à f 11⅝ gemaakt.

Ten opzichte van den uitvoer naar de verschillende consumptielanden kan het volgende worden medegedeeld. In 1911 werd verscheept naar Britsch-Indië en Ceylon ongeveer 445 000 ton hoofdsuiker (in 1910 434 000 ton), waarvan naar Calcutta 220 000 ton en naar Karachi 102 000 ton. Aan zaksuiker werd verscheept 530 ton, tegen 2765 ton in 1910. De verschepingen naar Japan waren in 1911 belangrijk kleiner dan in 1910. In 1911 werd namelijk verscheept naar Japan en Japan v./o. ruim 65 000 ton hoofdsuiker, tegen 120 000 ton in 1910. Met het oog op de vermeerderde suikerproductie van Formosa en de verhooging van de invoerrechten in Japan, is eene verdere vermindering van den export van Java-suiker naar dat rijk te verwachten. Naar Hongkong en China in het algemeen werd in 1911 verscheept aan hoofdsuiker 159 000 ton, waarvan naar Hongkong 145 000 ton, tegen 205 000 ton in 1910, waarvan 100 000 ton naar Hongkong, en aan zaksuiker in 1911 22 100 ton en in 1910 35 000 ton. Deze belangrijke verminderingen zijn een gevolg zoowel van de grootere concurrentie van Formosa-suiker op de Chineesche markt, als van de revolutie in China. Ook de afladingen van hoofdsuiker naar den Australischen Statenbond zijn belangrijk verminderd; tegen een uitvoer van ongeveer 24 000 ton in 1910, werd in 1911 slechts ruim 6000 ton geëxporteerd. De verschepingen naar Port-Saïd voor orders namen belangrijk toe en bedroegen in 1911 385 000 ton hoofdsuiker, tegen 150 000 ton in 1910.

Copra. De uitvoer van Java en Madoera bedroeg gedurende 1911 94 750 ton, tegen 108 000 ton in 1910. De prijzen schommelden gedurende het verslagjaar belangrijk, en wel voor prima F. M. S. 10 % gewichtsverlies tusschen f 11 en f 16 en voor Telquel F. M. S. 10 % gewichtsverlies tusschen f 9,80 en f 13,75. Naar Nederland werd verscheept ongeveer 48 000 ton, naar Frankrijk 18 000 ton en naar Duitschland 19 000 ton. De gemiddelde prijs op de Amsterdamsche markt per 100 K.G. was voor Java-F. M. S. in 1911 f 29¼ en in 1910 f 30¼. De uitvoer van copra van de buitenbezittingen, vooral van Sumatra en Celebes, nam belangrijk toe, zoodat uit geheel Nederlandsch-Indië in 1911 belangrijk meer verscheept werd dan in 1910. Zoo werd uit Makasser in 1911 uitgevoerd 39 460 ton, tegen 31 880 ton in 1910; uit Menado 8846 ton, tegen 7295 ton; uit Padang 11 217 ton, tegen 8842 ton; uit Pontianak 17 864 ton, tegen 17 049 ton, en uit Belawan 243 ton, tegen 67 ton.

Klapperolie. De uitvoer van klapperolie van Java vermeerderde als een gevolg van het oprichten van nieuwe fabrieken in Kediri en Soerabaja, en wel van 26 903 L. in 1910 tot ruim 59 000 L. in 1911. Ook Pontianak voerde belangrijk meer uit, namelijk 1 849 514 L. in 1911, tegen 1 661 298 L. in 1910.

Tabak. De productie van de Java-tabak is in 1911 belangrijk toegenomen. De uitvoer in dat jaar bedroeg ongeveer 53 400 ton, tegen 38 000 ton in 1910. De groote verscheidenheid in blad en qualiteit maakt evenwel, dat de grootere oogsten zonder moeite te plaatsen zijn. Het blad bracht in Nederland c.a. 45 ct. op (tegen 44 ct. in 1910) en de krosok 23 ct. (dezelfde prijs als in 1910). De Borneo-tabak, waarvan de oogst ongeveer gelijk was aan dien van het vorig jaar, bracht belangrijk meer op, namelijk 132 ct. tegen 101 ct. in 1910. De doorsneeprijs van de Sumatra-tabak was f 0,50 hooger dan in het jaar te voren. De uitvoer van tabak uit Belawan (Deli) bedroeg 17 583 497 K.G., tegen 19 742 936 K.G. in 1910., eene vermindering dus van ruim 2 millioen K.G. Uit Padang werd uitgevoerd 1 058 778 K.G., tegen 1 097 532 K.G. in 1910.

Koffie. Terwijl reeds in 1910 de koffieprijzen geleidelijk verbeterden, bleef die prijsstijging bij eene vaste markt ook in 1911 aanhouden, een gevolg vooral van den kleinen Santos-oogst. Tegen het einde van het jaar liepen de noteeringen, tengevolge van de iets gunstiger berichten omtrent de vooruitzichten van den Santos-oogst 1912, iets terug. Terwijl het jaar 1911 opende met prijzen van f 45 voor Java-middenqualiteit, f 41½ à f 42 voor robusta 1ste soort en f 47½ voor Liberia 1ste soort, waren die noteeringen in October f 55 voor Java-middenqualiteit, f 50½ à f 51 voor robusta 1ste soort en f 60 voor Liberia 1ste soort. De oogsten van Java- en Liberia-koffie verminderen van jaar tot jaar, terwijl daarentegen die van robusta-koffie snel toenemen.

Evenals in vorige jaren, vonden ook gedurende het verslagjaar de mindere qualiteiten een afzetgebied in Indië voor locale consumptie. De import van Santos-koffie was in 1911 van geringe beteekenis. De uitvoer van Java en Madoera bedroeg in 1911: koffie in hoornschil ± 3008 ton en bereide koffie ± 14 900 ton, tegen respectievelijk 1413 en 8071 ton in 1910, zoodat voor het afgeloopen jaar eene belangrijke vooruitgang valt te constateeren.

In 1911 werden o. a. verscheept naar Nederland 6800 ton, naar Frankrijk 2200 ton en naar de Vereenigde Staten van Amerika 2780 ton bereide koffie. De gouvernements-koffie-oogst in 1911 bedroeg 22 158 pikol, tegen 32 076 pikol in 1910. De uitvoer van Padang bedroeg in 1911 44 498 pikol, tegen 32 709 pikol in 1910, eene vermeerdering dus met ruim 700 ton. Herhaaldelijk werden klachten ontvangen over de qualiteit van de zoogenaamde bovenlandsche koffie, die voortdurend achteruit gaat. Belawan voerde in 1911 uit 1 055 095 K.G., tegen 955 831 K.G. in 1910. De uitvoer van Makasser bedroeg 2 216 379 K.G., tegen 1 032 308 K.G. in 1910. Uit Menado werd verscheept 129 570 K.G., tegen 48 329 K.G. in 1910; uit Palembang 639 375 K.G., tegen 11 041 K.G. in het vorige jaar en uit Telokbetong 51 259 K.G., tegen 80 236 K.G. in 1910.

Thee. Ook in 1911 bleef de wereldmarkt voor het artikel thee, als gevolg van de grootere vraag, zeer gunstig gestemd, en konden over het algemeen hoogere prijzen worden bedongen. De export van Java-thee nam zeer toe, terwijl de aanplantingen, als gevolg van de hooge prijzen, belangrijk zijn uitgebreid. Ook op Sumatra zijn proeven met de theecultuur genomen, die vrij gunstige resultaten hebben opgeleverd. De uitvoer bedroeg 17 449 ton, tegen 15 337 ton in 1910. De middenprijs van Java-thee te Amsterdam en Londen per ½ K.G. in centen was als volgt:

	Amsterdam.	Londen.
1910	40	41,82
1911	45,5	46,17

De aanvoeren van Java-thee op de Amsterdamsche markt namen, in vergelijking met vorige jaren, wederom belangrijk af.

Rijst. Terwijl de prijzen van de in Indië geïmporteerde buitenlandsche rijstsoorten in de eerste maanden van het verslagjaar slechts eene zwakke stijging vertoonden, trad in Augustus en September plotseling eene zeer sterke prijsverhooging op, een gevolg van belangrijke inkoopen voor buitenlandsche rekening op de markten te Rangoon en Bangkok. Bovendien mislukte de oogst in Cochin-China, waardoor de Regeering van die kolonie genoodzaakt werd den uitvoer van rijst (behalve ter nakoming van loopende contracten) met ingang van 16 September te verbieden. Toen vervolgens voor buitenlandsche rekening reeds op Java geïmporteerde rijst werd teruggekocht, achtte de Regeering het noodzakelijk, met het oog op de toekomst, in te grijpen en werd op 26 September de rijstuitvoer uit Nederlandsch-Indië, behalve van die, bestemd ter nakoming van loopende contracten en dienende voor victualie van schepen, tijdelijk verboden. Na de inwerkingtreding van dit uitvoerverbod trad eene geleidelijke daling van de prijzen in. Als gevolg van speculatie hadden in de laatste maanden van het verslagjaar belangrijke invoeren van rijst plaats, terwijl de binnenlandsche consumptie, tengevolge van de hooge prijzen, belangrijk beneden het normale bleef. In December werd gevreesd voor

eene plotselinge prijsdaling, die groote verliezen voor de betrokken importeurs zou medebrengen. Om die daling zooveel mogelijk te voorkomen, sloten zich de belanghebbenden aaneen en verbonden zich onderling niet beneden een zekeren, dagelijks vast te stellen prijs te verkoopen. Hierdoor gelukte het in Oost- en Midden-Java verdere dalingen te beletten, zoodat, ondanks de groote voorraden, aan het einde van het verslagjaar Rangoon-rijst 1ste qualiteit f 7 noteerde. Terwijl de prijs van de zooeven bedoelde rijst gedurende 1910 schommelde tusschen f 150 en f 170 per kojang (van 30 pikol), waren de noteeringen gedurende het verslagjaar f 165 en f 230.

De invoer van rijst op Java en Madoera bedroeg in 1911:

Siam-rijst	49 337 002	K.G.
Saigon-rijst	68 303 060	,,
Rangoon-rijst	276 980 420	,,
Rijst, andere	2 034 003	,,
Totaal	396 654 485	,,

De uitvoer van Java-rijst bedroeg in 1911 50 133 462 K.G., tegen 52 031 379 K.G. in 1910, eene vermindering dus met ongeveer 2 millioen K.G., welke in hoofdzaak een gevolg was van den kleineren oogst in 1911.

Het uitvoerverbod heeft op den export van superieure Java-rijst geen noemenswaardigen invloed uitgeoefend, daar die rijst, vóór de inwerkingtreding van dat verbod, reeds grootendeels verkocht was.

In Bandjermasin werd gedurende het verslagjaar ingevoerd 6 795 300 K.G., tegen 7 215 360 K.G. in 1910; in Belawan respectievelijk 47 814 888 K.G. en 42 509 682 K.G.; in Makasser 9 274 853 K.G. en 9 180 161 K.G.; in Padang 6 204 812 K.G. en 8 226 115 K.G.; in Palembang 13 393 342 K.G. en 11 264 724 K.G. en in Pontianak 16 829 343 K.G. en 12 058 020 K.G.

Kapok. De uitvoer van kapok uit Nederlandsch-Indië was in 1911 weer belangrijk grooter dan in 1910, terwijl ook de prijzen gunstig te noemen waren. De prijs van prima Oost-Java, die in het begin van het verslagjaar f 36 bedroeg, steeg tot f 50, terwijl Madoera-kapok zelfs een prijs van f 53 kon bedingen. De uitvoer van Java en Madoera bedroeg in 1911 9 906 084 K.G., tegen 8 376 641 K.G. in 1910. Het verbruik in Australië nam belangrijk toe (in 1911 3443 ton, tegen 2041 ton in 1910). Ook de export naar de Vereenigde Staten van Amerika was in 1911 grooter dan in 1910, namelijk ± 2051 ton tegen ± 1824 ton in 1910. Van de buitenbezittingen, waar de kapokcultuur zich meer en meer uitbreidt, werden uitgevoerd: van Bandjermasin 11 647 K.G. in 1911, tegen 670 K.G. in 1910, van Belawan 6405 K.G. en 1629 K.G. en van Makasser 332 229 K.G. en 302 590 K.G.

Kapokpitten. De uitvoer gedurende 1911, die in hoofdzaak naar Engeland gericht was, bedroeg 15 440 ton, tegen 10 079 ton in 1910. De prijzen varieerden gedurende het verslagjaar tusschen f 2,60 en f 3,50 per pikol.

Peper. De cultuur van peper gaat op Java voortdurend achteruit, om plaats te maken voor die van robustakoffie, enz.

In Batavia had in het tweede semester van het verslagjaar eene wilde speculatie in zwarte Lampong-peper plaats; bij prijzen van f 18 in het begin van het jaar, werd ten slotte tot f 40 toe betaald, waartegenover stond, dat de voorraden in Europa vrij belangrijk waren. De witte Muntok-peper volgde in hoofdzaak het prijsverloop van de zwarte peper; de prijzen schommelden tusschen f 40⅞ en f 52.

De prijzen voor zwarte peper bewogen zich te Soerabaja tusschen f 26 en f 36 per pikol.

De uitvoer van zwarte peper van Java en Madoera bedroeg in 1911 9888 ton, waarvan ongeveer 9685 ton van Batavia en 130 ton van Soerabaja verscheept werd. De overeenkomstige cijfers in 1910 waren 9585 ton, 9117 en 350 ton. Van de eerstgenoemde hoeveelheid werd verscheept naar Nederland 6568 ton, naar de Vereenigde Staten van Amerika 884 ton, naar Frankrijk 770 ton en naar Engeland 290 ton. Van witte peper bedroeg de uitvoer van Java en Madoera in 1911 2755 ton, tegen 2403 ton in 1910. Hiervan werd verscheept naar Duitschland 2208 ton, naar Engeland 736 ton en naar Nederland 610 ton.

Telokbetong voerde in 1911 492 141 K.G. zwarte peper uit, tegen 1 189 958 K.G in 1910, Pontianak 9438 K.G. zwarte en 63 889 K.G. witte peper, tegen in 1910 respectievelijk 10 230 en 74 793 K.G., Palembang 3 060 752 K.G. zwarte en 64 170 K.G. witte peper, tegen 3 813 633 en 5828 K.G. in 1910, en Bandjermasin 85 595 K. G. zwarte en 23 250 K.G. witte peper, tegen 134 270 en 558 K.G. in 1910. De uitvoer van zwarte peper uit Atjeh en onderhoorigheden bedroeg 4 418 240 K.G. zwarte en 4989 K.G. witte peper, tegen 5 816 138 K.G. zwarte peper in het voorafgegane jaar.

Cassavemeel. De uitvoer van Java en Madoera bedroeg 38 949 ton, tegen 33 275 ton in 1910. De voornaamste uitvoerhavens waren Soerabaja met 25 169 ton — voornamelijk het product van de groote fabrieken in Kediri — en Batavia met 11 284 ton, in hoofdzaak het door de bevolking bereide product en dat van de kleinere fabrieken in de Preanger-Regentschappen. De prijzen waren in het algemeen beter dan in 1910, zoowel van het fabrieks- als van het kampongmeel.

Verscheept werd naar Engeland ongeveer 15 660 ton, naar de Vereenigde Staten van Amerika ongeveer 8800 ton en naar Nederland ongeveer 3000 ton. Uit Belawan (Oostkust van Sumatra) werd 185 ton cassavemeel uitgevoerd.

Meer en meer volgen de fabrieken op Java het voorbeeld van de Straits-Settlements na en leggen zij zich toe op de fabricatie van ,,flake'' en ,,pearl'', welke producten op de buitenlandsche markt goeden aftrek vinden.

Ook de afval, de ampas, die bij de bereiding van het meel als bijproduct verkregen wordt, wordt naar Europa geëxporteerd, waar dit product als veevoeder toepassing vindt.

Gaplek. De uitvoer van gaplek (gedroogde tapiocawortels) vermeerderde in 1911 belangrijk en bedroeg 15 939 ton, tegen 11 703 ton in 1910. De voornaamste uitvoer havens van dit product zijn Batavia met 7534 ton en Tjilatjap met 6326 ton.

Kinabast en kinine. In 1911 werden uitgevoerd 6071 ton kinabast, tegen 7119 ton in 1910. De gemiddelde unitprijs op de Amsterdamsche veilingen was 3,11 cent, tegen 3,15 cent in 1910 en 3,06 cent in 1909.

De uitvoer van kinine bedroeg 5587 kisten in 1911, tegen 3851 kisten in 1910.

De productie van de gouvernements-kinaonderneming bedroeg in 1911 931 368 K.G. bast, tegen 835 567 K.G. in 1910.

Huiden. In 1911 werden van Java en Madoera uitgevoerd 3 117 923 K. G. buffelhuiden en 1 990 861 K. G. koehuiden, welke cijfers voor 1910 respectievelijk waren 3 216 096 en 1 930 044 K.G. De verscheping naar Nederland beliep 2 516 488 K.G. buffel- en 1 707 693 K.G. koehuiden.

Het verslagjaar kenmerkte zich in het algemeen, evenals het voorafgegane jaar, door hooge prijzen.

Voor buffelhuiden was op de Amsterdamsche markt de stemming in de tweede helft van het jaar minder geanimeerd dan die voor koehuiden, waardoor de prijzen van de prima merken zware en middenwichten langzaam zijn gedaald.

Tin. De prijs van dit artikel is in het verslagjaar belangrijk gestegen. In Januari bedroeg de prijs op de Amsterdamsche markt f 119, hij daalde daarop tot f 104 om in Juni te stijgen tot f 124. Vervolgens daalde hij opnieuw en wel tot f 103½, om daarna (in December) weder te stijgen tot f 126. De zes tweemaandelijksche Banka-tin-veilingen te Amsterdam behaalden gemiddeld f 115.

De gemiddelde prijs van de Billiton-inschrijvingen te Batavia was f 133,24 per pikol, terwijl die prijs in 1910 f 109,06 per pikol had bedragen.

De uitvoer van Batavia beliep in 1911 2177 ton, tegen 2278 ton in 1910.

Djatihout. Uitgevoerd werden in:

	1911:	1910:
Scheepsbouw- en timmerhout, dwarsliggers	7 063 M³.	18 453 M³.
Scheepsbouw- en timmerhout, bezaagd	8 925 M³.	10 973 M³.
Scheepsbouw- en timmerhout, onbezaagd	40 708 M³.	35 555 M³.

De prijzen op de Europeesche markt waren bevredigend te noemen en hooger dan in 1910. Ook de consumptie op Java nam toe en de prijzen op de veilingen bereikt waren belangrijk hooger dan in 1910.

Caoutchouc en getahpertja. De uitvoer van caoutchouc van Java en Madoera bedroeg in 1911 359 933 K.G., tegen 71 249 K.G. in 1910, welke belangrijke vermeerdering het gevolg was van het in productie komen van een aantal ondernemingen. De prijs van prima Hevea-caoutchouc op de Amsterdamsche markt was in het begin van het verslagjaar circa f 3,80 per ½ K.G., einde Februari f 4,30 en einde December f 3,15. De uitvoer van caoutchouc uit Belawan bedroeg 557 346 K.G., tegen 390 282 K.G. in 1910, uit Bandjermasin 143 831 K.G., tegen 179 125, uit Padang respectievelijk 50 658 en 159 938 K.G., uit Palembang 162 979 en 106 503 K.G., uit Pontianak 113 658 en 132 541 K.G. en uit Telokbetong 8513 en 2922. De gouvernements getahpertja-onderneming verscheepte in 1910 942 375 K.G. bladeren en 5333 K.G. getahpertja (bladproduct), tegen respectievelijk 1 223 576 K.G. en 12 895 K.G. in 1911.

De uitvoer van getahpertja uit Java verminderde belangrijk, en wel van ongeveer 247 ton in 1910 tot 46 ton in 1911. De uitvoer van dat artikel uit Bandjermasin bedroeg in 1911 88 607 K.G. en in 1910 235 805 K.G., voor Padang bedroegen deze cijfers 27 976 K.G. en 139 205 K.G., voor Palembang 43 974 K.G. en 66 521 K.G. en voor Pontianak 19 162 K.G. en 28 824 K.G.

Getah, andere (waaronder djeloetoeng). Uit Pontianak werd in 1911 verscheept 3 180 288 K.G. tegen 3 663 355 K.G. in 1910, uit Palembang 9 468 645 K.G. en 15 211 691 K.G., uit Padang 27 976 en 139 205 K.G. en uit Bandjermasin 3 356 926 K.G. en 6 665 235 K.G.

Katoen. De uitvoer van gezuiverde katoen van Java en Madoera bedroeg in 1911 201 218 K.G. en van ongezuiverde 1 072 296 K.G. Voor 1910 waren deze cijfers respectievelijk 56 414 en 969 410 K.G.

De uitvoer van Palembang was in het verslagjaar belangrijk kleiner dan in 1910 en bedroeg aan ongezuiverde katoen 4510 ton (6088 ton in 1910) en aan gezuiverde 231 ton (118 ton in 1910).

De katoenprijzen, die in het begin van het jaar reeds hoog waren, gingen nog verder in de hoogte, tot in Juli eene gevoelige daling intrad, een gevolg van de gunstige oogstberichten uit Amerika.

Sisal- en Manila-hennep. De uitvoer van Manila-hennep en Sisal-hennep neemt, nu de ondernemingen meer en meer in productie komen, gestadig toe en bedroeg 2783 ton in 1911, tegen 1817 ton in 1910. De prijzen van de Manila-hennep, die in het begin van het verslagjaar voor f. c. g. op de Londensche markt f 226,50 per ton bedroegen, verbeterden langzamerhand en waren in December f 244,50. Ook de Sisal-hennepprijzen verbeterden gedurende den loop van het verslagjaar (f 240 in Januari tot f 279 in December). Toch waren de prijzen van beide hennepsoorten aan het einde van het verslagjaar voor de Java-planters nog onbevredigend te noemen.

Verscheept werd uit Java naar Nederland 1429 ton, naar de Vereenigde Staten van Amerika 301 ton en naar Frankrijk 255 ton. De uitvoer van Manila-hennep uit Telokbetong bedroeg 122 ton, tegen 40 ton in 1910.

Aardnoten. Voor Buitenzorg ongepeld kon de prijs zich gedurende een groot gedeelte van het jaar op ongeveer f 8 per pikol handhaven, maar daalde hij tegen het einde van het verslagjaar tot f 6,75, een gevolg van den weinigen kooplust in Europa. Cheribon gepeld werd tusschen f 9,80 en f 11⅜ f. o. b. betaald. Uit Soerabaja werden belangrijke hoeveelheden Toeban-aardnoten verscheept, zoowel gepeld als ongepeld. De prijzen hiervan stegen eerst van f 250 tot f 275 per kojang (van 30 pikol), maar gingen daarna terug tot f 210. De uitvoer van Java bedroeg in 1911 9173 ton gepelde en 16 089 ton ongepelde, tegen respectievelijk 8825 en 11 506 ton in 1910. De uitvoer uit Padang neemt toe, maar is nog van betrekkelijk weinig beteekenis. In 1910 werd van daar geëxporteerd 6024 pikol en in 1911 7894 pikol.

Gedistilleerd (arak). De uitvoer bedroeg in 1911 5 195 561 L., tegen 3 553 929 L. in 1910. Over het algemeen is de toestand van de arak-industrie niet gunstig te noemen; de afzet van het product in het buitenland ondervindt meer en meer moeielijkheden.

Coca. Tengevolge van de gunstige prijzen werden de aanplantingen van dit gewas belangrijk uitgebreid en nam de uitvoer aanmerkelijk toe. De prijzen ondergingen eene daling; de unitprijs, die in Mei 50,13 cent bedroeg, daalde in Augustus tot 29,72 cent, om in December te stijgen tot 38,02 cent. In verband evenwel met de sterk vermeerderde aanvoeren van Java-blad op de Europeesche markt en de verbodsbepalingen tegen den verkoop van cocaïne, anders dan voor medicinale doeleinden, is eene prijsdaling in de eerstvolgende maanden met grond te verwachten.

De uitvoer van cocablad van Java en Madoera bedroeg in 1911 740 627 K.G., tegen ongeveer 432 000 K.G. in 1910 en 373 309 K.G. in 1909. De uitvoer had hoofdzakelijk plaats naar Nederland, waarheen 655 ton, en naar Engeland, waarheen 83 ton blad werd verzonden.

In de buitenbezittingen neemt de aanplant van coca toe. De gouvernements getahpertja-onderneming verscheepte in 1910 31 850 K.G. en in 1911 60 200 K.G.

Cacao. Voor het artikel was het jaar 1911 gunstig te noemen wat de prijzen betreft; de oogst viel echter over het algemeen tegen.

De uitvoer van Java en Madoera bedroeg 2 360 294 K.G., tegen 2 478 891 K.G. in 1910. Naar Nederland en Nederland voor orders werd verzonden 1 716 354 K.G., naar de Vereenigde Staten van Amerika 311 231 K.G. en naar Singapore 308 436 K.G. De prijzen schommelden vrij belangrijk en wel tusschen f 39 en f 75 per pikol, tegen f 33 en f 43 in 1910.

Damar. De uitvoer van damar van Java en Madoera bedroeg 2085 ton, tegen 1985 ton in 1910. De markt voor uitgezochte Batavia-damar verliep vrij ongeregeld; de prijzen beliepen f 32 à f 35½ per pikol. Verscheept werd ongeveer 888 ton naar Amerika, 354 ton naar Nederland en 180 ton naar Frankrijk.

Uit de buitenbezittingen werd verscheept: uit Padang 421 ton in 1911, tegen 665 ton in 1910, uit Bandjermasin 223 ton en 47 ton, uit Makasser 1064 ton en 405 ton, uit Menado 151 ton en 203 ton en uit Pontianak 303 ton en 156 ton.

Rotan. De uitvoer van rotan was in 1911 hooger dan in 1910; er heerschte voor dit artikel eene levendige vraag, terwijl de prijzen bevredigend waren te noemen. Van Java en Madoera werd uitgevoerd 774 ton, tegen 422 ton in 1910, van Bandjermasin 1994 ton, tegen 1345 ton, van Belawan 286 ton, tegen 59 ton, van Makasser 12 076 ton, tegen 9773 ton, van Menado 136 ton, tegen 4 ton, van Padang 2530 ton, tegen 2572 ton, van Palembang 3865 ton, tegen 2077 ton en van Pontianak 2760 ton, tegen 1573 ton.

Djarakpitten. De uitvoer bedroeg in 1911 slechts 689 008 K.G., tegen 841 071 K.G. in 1910. De prijs van dit product varieerde op de Soerabaja-markt tusschen f 215 en f 240 per kojang (van 30 pikol).

Indigo. De uitvoer van indigo nam toe, en wel van 53 501 K.G. in 1910 tot 62 266 K.G. in 1911. De prijzen gedurende het verslagjaar voor de Java-indigo gemaakt waren gunstig; zij konden zich staande houden, doordat er evenwicht bestond tusschen de kleine productie van 1911 en de geringe vraag naar deze speciale qualiteit.

Maïs. De uitvoer van maïs uit Java bedroeg 343 496 K.G., tegen 2 851 436 K.G. in 1910. De belangrijke achteruitgang in de export was een gevolg van de hooge rijstprijzen, waardoor de bevolking meer maïs voor voedsel gebruikte en de prijs van dit artikel belangrijk hooger werd dan exporteurs konden aanleggen. De uitvoer uit Makasser bedroeg, ook door gedeeltelijke mislukking van den oogst, slechts 48 910 K.G., tegen 4 620 460 K.G. in 1910.

Akarwangi. De uitvoer van Java nam belangrijk toe, namelijk van 27 ton in 1910 tot ruim 150 ton in 1911.

b. INVOERHANDEL.

In het algemeen genomen was het jaar 1911 ook voor den invoerhandel niet ongunstig te noemen. Faillissementen van beteekenis van de tweede hand kwamen op Java niet voor, terwijl in het algemeen mag worden aangenomen, dat de tweede hand gedurende het verslagjaar gelegenheid heeft gehad hare financieele positie te verbeteren. Ter Sumatra's Westkust evenwel was de toestand evenmin bevredigend als in het voorafgegane jaar. Eenige belangrijke stakingen van betaling onder de tweedehandshandelaren, in hoofdzaak het gevolg van het verleenen van te groote kredieten aan kleinhandelaren, berokkenden aan den Europeeschen handel vrij belangrijke schade.

De waarde van den algemeenen invoer op Java en Madoera heeft in 1911 bedragen:

door particulieren	f 250 487 615
door het Gouvernement	11 979 063
Totaal	f 262 466 678

De waarde van den invoer van katoenen manufacturen was in 1911 belangrijk hooger dan in 1910, zooals uit onderstaande cijfers kan blijken.

JAVA EN MADOERA.	1910: Gld.	1911: Gld.
Katoenen manufacturen, ruwe ongebleekte	6 274 534	8 007 760
Katoenen manufacturen, gebleekte	19 058 493	25 068 273
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte	17 629 873	26 353 940
Totaal	42 962 900	59 429 973
BUITENBEZITTINGEN.		
Bandjermasin.		
Katoenen manufacturen, ruwe ongebleekte	40 855	48 080
Katoenen manufacturen, gebleekte	155 130	178 394
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte	426 261	497 013
Totaal	622 246	723 487
Belawan.		
Katoenen manufacturen, ruwe ongebleekte	249 804	322 127
Katoenen manufacturen, gebleekte	517 639	612 500
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte	1 072 598	1 199 950
Totaal	1 840 041	2 134 577
Makasser.		
Katoenen manufacturen, ruwe ongebleekte	238 091	439 987
Katoenen manufacturen, gebleekte	502 427	746 414
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte	917 101	1 289 598
Totaal	1 657 619	2 475 999
Padang.		
Katoenen manufacturen, ruwe ongebleekte	264 448	437 143
Katoenen manufacturen, gebleekte	448 733	660 474
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte	1 810 712	2 410 898
Totaal	2 523 893	3 508 515
Pontianak.		
Katoenen manufacturen, ruwe ongebleekte	96 896	120 090
Katoenen manufacturen, gebleekte	52 336	97 438
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte	256 529	276 411
Totaal	405 761	493 939
Palembang.		
Katoenen manufacturen, ruwe ongebleekte	232 051	245 683
Katoenen manufacturen, gebleekte	234 755	260 717
Katoenen manufacturen, geverfde of gedrukte	960 366	885 200
Totaal	1 427 172	1 391 600

Lijnwaden. Voor den handel in lijnwaden kan 1911 over het algemeen een gunstig jaar worden genoemd. De noteering van katoen was in het begin van het jaar reeds zeer hoog, namelijk ruim 8 d. voor „American middling"; in April liep zij op tot 8,33 d. om in Juli, in verband met de gunstige oogstberichten uit Amerika, te dalen waarop zij in December sloot met 5,01 d. De noteeringen van fabrikaten liepen aan het einde van het jaar nog slechts weinig terug.

De kooplust was gedurende 1911 op Java voor de meeste artikelen bevredigend, ondanks de hooge prijzen van rijst en andere voedingsmiddelen in de tweede helft van het jaar.

Ruwe drills. Gedurende het verslagjaar bestond geringe vraag naar dit artikel, waardoor de voorraden langzamerhand toenamen. De verkoopprijzen liepen in het tweede semester geleidelijk terug.

Supers en calicots. Terwijl de omzet van supers in 1911 ver beneden die van andere jaren bleef, was de omzet voor calicots zeer voldoende en overtrof de vraag meermalen het aanbod.

Prints en fancies. Over het algemeen waren de met deze artikelen verkregen resultaten minder bevredigend. Aan het einde van het verslagjaar waren de voorraden van enkele genres op Java ruim en was de vraag geringer dan gewoonlijk.

Cambrics. Voor medium- en 16er cambrics-soorten was 1911 voor Soerabaja een gunstig jaar, evenzoo voor superieure cambrics, waarvan de aanvoeren bijna voortdurend onvoldoende waren om in de vraag te voorzien. De vraag naar inferieure soorten liet te wenschen over.

Kramerijen. De handel hierin is over het algemeen niet ongunstiger geweest dan in 1910. Enkele artikelen moesten tegen kostprijs of lager gerealiseerd worden.

Lucifers. De invoer van Europeesche lucifers ging achteruit, die van Japansche vooruit, een gevolg van den belangrijk lageren prijs van de laatste. In 1911 werden op Java en Madoera ingevoerd 1 501 366 gros doosjes Europeesche lucifers en 1 977 169 gros doosjes Japansche luicifers. Voor 1910 waren die cijfers respectievelijk 1 707 942 en 1 879 420.

§ 2. BINNENLANDSCHE HANDEL.

De tweedehandshandel verkeerde in 1911 over het algemeen in een gunstigen toestand. In de residentie Bantam was de handel in copra, rijst, gedroogde visch en arènsuiker bloeiend. Zeer bevredigend was de toestand in de afdeeling Bandoeng der Preanger-Regentschappen, tengevolge van de uitbreiding van de hoofdplaats Bandoeng, den voorspoed van de particuliere ondernemingen, de goede wegen en de gunstige resultaten van den Europeeschen en den inlandschen landbouw. De ruime opbrengst van de landbouwproducten kwam den handel in de afdeeling Salatiga der residentie Semarang zeer ten goede. De buitengewoon bloeiende toestand van den handel in de afdeeling Djember der residentie Besoeki bleef aanhouden, terwijl in de afdeeling Banjoewangi handel en vertier steeds meer den gunstigen invloed van den spoorwegaanleg ondervinden. De toestand van den handel in de afdeeling Temanggoeng der residentie Kedoe was zeer bevredigend, speciaal van dien in tabak wegens de goede prijzen van dat product en van dien in padi door de rijstschaarschte in andere streken. In Kediri leed de handel tijdelijk onder de maatregelen ter bestrijding van de pest.

In de Lampongsche districten verheugde de tweedehandshandel zich in toenemende bloei, in verband met de hooge peperprijzen. In de Bovenlanden van de residentie Palembang was de handel levendig door de ligging van Moearo Enim als centrum van doorvoer en door de stijging van karet-, katoen- en koffieprijzen. In de onderafdeeling Bangko (Djambi) leed de handel onder de lage getahprijzen; daarentegen was hij in de onderafdeeling Koerintji bloeiend door de toeneming van den uitvoer voor de Westkust van koffie, tabak en rijst. De handel in Atjeh en onderhoorigheden was zeer bevredigend, speciaal in Koeta Radja (wegens grootere welvaart onder de bevolking, waardoor een drukker pasar-bezoek plaats had), Seulimeum (als een gevolg van de zeer loonende marktprijzen van copra en pinang), Pidië en Lho Seumawe (door de grootere veiligheid van personen en goederen als een gevolg van den vooruitgaanden politieken toestand, alsook door de groote koopkracht van de bevolking in verband met de ruime oogsten en goede prijzen van peper en pinang) en Tapa Toean (wegens den gunstigen politieken toestand); alleen in Oelee Lheue ging de handel achteruit, door de sterke vermindering van het aantal ingezetenen der plaats. In de Westerafdeeling van Borneo werd een levendige handel gedreven in copra, djeloetoeng en tengkawang. Door de uitbreiding van de inlandsche cultures was de handel in de afdeeling Kandangan der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo bloeiend; ongunstig was hij echter in Tanahboemboe (wegens geringe koopkracht van de bevolking, rijstmisoogst en sterfte van peperplanten) en Sampit (als een gevolg van den achteruitgang van de resultaten verkregen met het inzamelen van boschproducten). Overigens was de toestand in de buitenbezittingen redelijk.

De inlandsche detail-handel op Java en Madoera gaf in 1911 over het algemeen goede resultaten. In de Preanger-Regentschappen was de toestand zeer bevredigend, tengevolge van het openen van nieuwe ondernemingen, het toenemen van het aantal ontginningen en de kapitaalverstrekking door de afdeelingsbanken. Het aantal warongs in de residentie Pekalongan vermeerderde als een gevolg van drukker verkeer. Wat de residentie Semarang betreft, nam de handel toe tengevolge van de ruime opbrengst der landbouwproducten en de hulp der kredietinstellingen; in de afdeeling Semarang ondervond hij echter de nadeelige gevolgen van den minder ruimen padi-oogst en van het heerschen van de cholera. In Rembang en Madioen ging de kleinhandel vooruit door de gunstige uitkomsten van den oogst der handelsgewassen, terwijl in de afdeeling Banjoewangi der residentie Besoeki zulks het geval was wegens aanwas van de bevolking door immigratie. De geleidelijke ontwikkeling van de Europeesche landbouwindustrie in de residentie Kediri kwam den kleinhandel in dat gewest ten goede.

Door de verbetering van enkele verkeerswegen naar het binnenland viel in de residentie Tapanoeli eene toeneming van den kleinhandel te constateeren, speciaal in koffie, benzoë en getah. Wat Palembang betreft, ging de handel vooruit door den beteren economischen toestand van de bevolking in de Benedenlanden en door den veel grooteren omzet in katoen, koffie en karet in de Bovenlanden. Als een gevolg van de vermeerdering van het zielental door uitbreiding van bestaande en opening van nieuwe ondernemingen was de kleinhandel in de Oostkust van Sumatra zeer gunstig. In de afdeelingen Groot-Atjeh en Noordkust van het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden ging de kleinhandel vooruit, in eerstgenoemde afdeeling door vermeerderde productie van klappers, peper, pinang, copra en katjang tanah en in laatstgenoemde door den verbeterden politieken toestand; wat de Oostkust betreft was de toestand gunstig in Langsar (wegens uitbreiding van de land- en mijnbouwindustrie), Idi (door grootere veiligheid en drukker verkeer en petroleumboringen), Tamiang (als een gevolg van de omstandigheid dat veel werkvolk aanwezig was voor de rubberondernemingen) en Serbodjadi (omdat de bevolking uit de Gajo Loeos hare inkoopen in deze onderafdeeling komt doen). In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo verbeterde de toestand van den handel in de afdeeling Kandangan door de uitbreiding en de goede resultaten van de klappercultuur; daarentegen ging hij in Beneden-Dajak en Sampit achteruit als een gevolg van de minder goede uitkomsten van den rijstoogst en van de inzameling van djeloetoeng. De afdeeling Midden-Celebes (res. Menado) profiteerde van de betere verkeersmiddelen en van de grootere veiligheid, terwijl in de onderafdeeling Menado de vermeerderde klapperproductie en de goede copraprijzen aan den handel ten goede kwamen. In West-Timor (Timor en onderhoorigheden) nam de handel toe wegens de uitbreiding van de militaire macht en het burgerlijk personeel en door den bouw van groote werken (o. a. het radiostation te Koepang), waarvoor veel werkvolk van Java kwam; in Ende had een druk pasarbezoek van de bergbewoners plaats. In Bali en Lombok was de kleinhandel zeer bloeiend; in Boeleleng wegens den grooten oogst van tweede gewassen en koffie, in Djembrana door de hooge marktprijzen van rijst en copra en in Zuid-Bali als een gevolg van de betere verkeerswegen en de geregelde stoomvaartverbindingen met Noord-Bali, Lombok en Java.

Opgaven omtrent het aantal plaatsen, waar vaste markten (pasars) zijn ingesteld, zijn te vinden in bijlage RR, sub IV.

§ 3. NIJVERHEID.

Octrooien. De K. Bn. 27 Maart en 23 Mei 1912 nos. 25 en 52 (Ned. St. nos. 111 en 172), houdende respectievelijk vaststelling van een algemeenen maatregel van bestuur als bedoeld in de artt. 14, 15, 29a—f, 31, 36, 62 en 64 der Octrooiwet (Ned. St. 1910 n°. 313, Ind. St. 1911 n°. 136) — het zoogenaamde octrooireglement — en bepaling dat de bedoelde wet in werking treedt op 1 Juni 1912, zijn in Indië afgekondigd bij Ind. St. 1912 nos. 334 en 342, terwijl bij de eveneens op 1 Juni 1912 in werking tredende (zie Ind. St. 1912 n°. 400) Ord. van 6 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 549) uitvoering is gegeven aan art. 65 van meergenoemde wet.

Landbouwnijverheid. Voor bijna alle takken van landbouwnijverheid is 1911 een gunstig jaar geweest. Het in productie komen van rubber-, koffie- en andere ondernemingen heeft ten gevolge gehad, dat een belangrijk aantal nieuwe fabrieken werden opgericht, terwijl de, in vergelijking met vorige jaren, hooge marktprijzen van vele producten de uitbreiding en moderniseering van bestaande fabrieken in de hand heeft gewerkt. Gedurende het verslagjaar kwam eene machinale oliefabriek te Soerabaja en eene te Kediri in werking. Beide fabrieken, volgens de nieuwste systemen ingericht, verwerken in hoofdzaak producten door de bevolking geteeld, als copra, arachiden, ricinus, enz.

Fabrieken voor bouwmaterialen. Als een gevolg van de groote vraag naar bouwmaterialen is ook voor deze takken van industrie 1911 een gunstig jaar geweest. De fabricatie van kunststeen uit cement en tras breidt zich meer en meer uit. Steeds meer gaan zich Europeanen en vreemde oosterlingen op de steen- en pannenbakkerij toeleggen, en de inlandsche bedrijven, die over het algemeen een minderwaardig product leveren, ondervinden daarvan op sommige plaatsen eene zware concurrentie.

Fabrieken voor ijzerbewerking. De fabrieken voor ijzerbewerking, waaraan meestal ijzergieterijen verbonden zijn, gaan voort zich te specialiseeren, een gevolg van de toenemende concurrentie. Voorts legt men zich hoe langer hoe meer toe op het fabriceeren van groote werkstukken. De oprichting van vele nieuwe fabrieken op het gebied van landbouw, zoowel als op dat van andere takken van nijverheid, kwam natuurlijk aan de machinefabrieken ten goede. Ook het aantal reparatie-werkplaatsen breidde zich belangrijk uit.

Andere fabrieken. Gedurende het verslagjaar werden o. a. opgericht eene papierfabriek te Meester-Cornelis (Batavia) — die zich voorloopig alleen met de fabricatie van bordpapier bezighoudt en als grondstof gebruik maakt van de ampas van eene aetherische oliefabriek —; eene lucifersfabriek te Gempol (Soerabaja), eene zwavelzuurfabriek te Sepandjen (Soerabaja), eene machinale leerlooierij en fabriek voor de bereiding van leder te Wonotjolo (Soerabaja) en eene portland-cementfabriek te Indaroeng (Sumatra's Westkust).

Scheepsbouw. Deze tak van nijverheid bepaalt zich hoofdzakelijk tot het vervaardigen op werven of aan het strand en aan de oevers der rivieren onder afdaken van op inlandsche wijze getuigde kleine vaartuigen, uitsluitend bestemd voor de kust- en binnenvaart en voor de vischvangst. Ook waar geen speciaal scheepsbouwbedrijf door de bevolking wordt uitgeoefend, worden grootere of kleinere vaartuigen voor eigen gebruik gebouwd.

Voor zooveel blijkt, werden in 1911 door inlanders en vreemde oosterlingen aangebouwd: in Batavia 1, in Cheribon 47, in Pekalongan 34 en in Rembang 94 op inlandsche wijze getuigde zeeschepen, terwijl in Batavia, Cheribon, Pekalongan, Rembang en Soerabaja respectievelijk 1, 40, 6, 27 en 93 inlandsche vaartuigen van minder dan twee ton inhoud werden vervaardigd. Voorts werden door inlanders en vreemde oosterlingen in Batavia 8 prauwen, in Semarang 2 op Europeesche wijze getuigde zeeschepen en in Soerabaja een aantal prauwen, prauwen alis alis en tjompreng sepandjangan aangebouwd. Wat de buitenbezittingen betreft, liepen van stapel in: in Sumatra's Westkust 10, in Benkoelen 3, ter Oostkust van Sumatra 59, in Banka en onderhoorigheden 9, in Celebes en onderhoorigheden 22, in Zuid-Nieuw-Guinea 4 en in Timor en onderhoorigheden 4 op inlandsche wijze getuigde zeeschepen, terwijl in Sumatra's Westkust, Tapanoeli, Sumatra's Oostkust, Riouw en onderhoorigheden en de Westerafdeeling van Borneo respectievelijk 7, 8, 214, 9 en 12 inlandsche vaartuigen, minder dan twee ton metende werden afgeleverd. Bovendien werden in Tapanoeli, in de onderafdeeling Toba, 50 zeilvaartuigen vervaardigd voor de vaart op het Toba-meer.

Op de door Europeanen geëxploiteerde scheepstimmerwerven werden in de residentiën Cheribon en Semarang onderscheidenlijk 12 en 57 op inlandsche wijze getuigde zeilschepen aangebouwd. Voorts leverden bedoelde werven, behalve reparatiewerk, nog af: in de residentie Semarang 1 stoomschip en 16 op Europeesche wijze getuigde zeeschepen, in de residentie Rembang 2 schepen van minder dan twee ton en 24 op Europeesche wijze getuigde zeeschepen en in de residentie Soerabaja 1 prauw.

De aan Europeanen toebehoorende scheepstimmerwerven in de buitenbezittingen bepaalden zich, evenals in 1910, in hoofdzaak tot het verrichten van reparatiewerk; slechts werden in Padang aangebouwd 1 motorboot en 1 motorschip en in Merauke 2 op inlandsche wijze getuigde schepen, waarvan 1 minder metende dan twee ton. De naamlooze vennootschap ,,Zeehaven en kolenstation Sabang'', welke voor eigen gebruik in Europa gereedgemaakte laadvaartuigen in elkander zet, bouwde bovendien gedurende 1911 een 125-tons platten kolenlichter en monteerde een 150-tons zeelichter.

Handwerksnijverheid. Ook voor de handwerksnijverheid was 1911 over het algemeen een gunstig jaar, een direct gevolg van den vooruitgang van nijverheid en handel. Ook was er veel vraag naar ambachtslieden, waardoor hier en daar de loonstandaard voor bekwame iets steeg.

De in de gewestelijke verslagen over 1911 aangetroffen opgaven omtrent de aan particulieren toebehoorende industrieele inrichtingen, uitgezonderd die, welke de verwerking van landbouwproducten beoogen (zie daaromtrent afd. I van dit hoofdstuk), zijn bijeengebracht in de in bijlage RR, sub I, opgenomen lijst. De in die lijst verstrekte gegevens nopens de werkloonen worden aangevuld door de sub II en III van die bijlage voorkomende uitvoerige gewestelijke opgaven van de minima en maxima der in 1911 aan ambachtslieden en koelies betaalde loonen.

§ 4. TENTOONSTELLINGEN.

In 1911 had te Soerabaja een vezel-congres plaats, waaraan verbonden was eene tentoonstelling van machinerieën voor de vezelbereiding en bewerking, en van tropische en sub-tropische vezelstoffen, terwijl tevens eene afdeeling gewijd was aan de inlandsche vezelbereiding en verwerking. De tentoonstelling was voor het publiek geopend van 3 Juli tot ult. Augustus en bleek in alle opzichten een succes te zijn. Dank zij het groote aantal inzendingen van de buitenlandsche fabrieken, die zich op het gebied van vezelmachinerieën gespecialiseerd hebben, was het o. a. mogelijk om vergelijkende proeven te nemen met de verschillende systemen ontvezelmachines, welke voor de vezelplanters in Nederlandsch-Indië zeer belangrijke resultaten hebben opgeleverd. Het congres, dat van internationale beteekenis was, was georganiseerd door het Nederlandsch-Indisch Landbouwsyndicaat, waaraan door de Regeering eene subsidie van f 20 000 verleend was.

Te Soerabaja werd verder van 11 November t/m 31 December de ,,Eerste Soerabajasche tentoonstelling van Europeesche nijverheid'' gehouden. Deze tentoonstelling ging uit van een zich speciaal hiervoor gevormd hebbend comité en werd bezocht door 170 000 personen. De inzendingen waren van den meest uiteenloopenden aard.

Te Medan hadden gedurende het verslagjaar twee tentoonstellingen plaats, namelijk eene van schilderijen en eene van handwerksnijverheid.

Te Singaradja werd gedurende de jaarlijksche veetentoonstelling eene expositie gehouden van landbouwwerktuigen en van producten, afkomstig van gewassen op Bali en Lombok geteeld.

Te Batavia had eene kleine tentoonstelling plaats van schilderijen en platen, uitgaande van den Kunstkring.

Te Koeta Radja werd eene jaarmarkt-tentoonstelling gehouden van 2—7 Mei, ten einde den economischen vooruitgang van het gewest Atjeh en onderhoorigheden te kunnen demonstreeren, welk doel ten volle bereikt werd. Het aantal bezoekers bedroeg ruim 100 000. Door het Gouvernement werd eene subsidie verleend van f 3000.

§ 5. KAMERS VAN KOOPHANDEL EN NIJVERHEID.

De vijf in Nederlandsch-Indië bestaande kamers van koophandel en nijverheid gaven alle een verslag over 1911 in druk uit.

§ 6. IJKWEZEN.

In de 19 ijkdistricten werden, volgens onvolledige opgaven, in 1911 ter verificatie aangeboden 27 261 aan het Gouvernement en 18 944 aan particulieren toebehoorende ijkvoorwerpen, waarvan er 26 455 en 17 445 (d. i. ruim 97 en ruim 92 %) konden worden goedgekeurd, doch zulks, wat 5084 en 704 stuks betreft, eerst na voorafgegane justeering. Het eerstgenoemde totaal bestond uit 25 084 maten, gewichten en strijkers en 2177 weegwerktuigen (voor Java en Madoera — met Bali en Lombok — alleen waren deze getallen 22 346 en 1968); wat het andere totaal betreft, namelijk dat van den ijk en herijk ten behoeve van particulieren, was de verdeeling 14 364 maten, gewichten en strijkers en 4580 weegwerktuigen (voor Java en Madoera — met Bali en Lombok — alleen 12 833 en 3130).

Aan ijkgelden is, volgens voorloopige opgaven, in 1911 ontvangen f 6107, tegen f 7600 (verbeterde opgaaf) in 1910.

P.

GOUVERNEMENTSBEDRIJVEN.

I. POST-, TELEGRAAF- EN TELEFOONDIENST.

§ 1. VEREENIGDE DIENST.

Uitgewerkte statistieke opgaven omtrent den post-, telegraaf- en telefoondienst over 1911 en de twee daaraan voorafgegane jaren worden aangetroffen in bijlage SS.

Bij Gouv. Bt. 18 Jan. 1911 n°. 36 (Ind. St. n°. 96) is bij het departement van gouvernementsbedrijven een chef der controle van den post-, telegraaf- en telefoondienst in dienst gesteld.

In verband met de invoering van den radiografischen dienst zijn de bezoldigingen van het personeel van dezen dienst bij Gouv. Bt. 4 Febr. 1911 n°. 61 (Ind. St. n°. 137) geregeld.

Op ult. 1911 bestond het Europeesch personeel van den post- en telegraafdienst uit 13 inspecteerende ambtenaren, 6 ingenieurs, 9 adspirant-ingenieurs, 10 electro-technische ambtenaren, 2 inspecteurs voor den toesteldienst, 168 kantoorchefs, 348 commiezen, 4 ambtenaren ter beschikking van den hoofdinspecteur, chef van den post-, telegraaf- en telefoondienst, 1 beheerder van de post- en zegelwaarden, 9 aan de werkplaats verbonden technische ambtenaren, 1 magazijnmeester, 1 adjunct-magazijnmeester, 14 telegraafopzichters, 18 onderopzichters, 2 reserve-telegrafisten van de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij, zoomede 192 hulppostcommiezen, 377 klerken (onder wie 73 vrouwelijke), 65 assistenten (onder wie 46 vrouwelijke), 10 hoofdbestellers en 6 zaalwachters. Bovendien waren bij den radiografischen dienst geplaatst 1 ambtenaar ter beschikking van voornoemden hoofdinspecteur, 3 technische ambtenaren, 3 adspirant-technische ambtenaren, 4 telegrafisten 1ste klasse en 5 telegrafisten 2de klasse, zoodat in het geheel werd beschikt over 1272 Europeesche ambtenaren en beambten, d. i. 134 meer dan op ult. 1910.

Behalve genoemd personeel waren op het hoofdbureau van den post-, telegraaf- en telefoondienst werkzaam: 1 chef der controle, 2 referendarissen, 2 hoofdcommiezen, 1 eerste boekhouder, 1 tweede boekhouder, 2 eerste commiezen, 9 tweede commiezen, 10 derde commiezen en 73 klerken (onder wie 28 vrouwelijke) van het departement van gouvernementsbedrijven.

Het inlandsch personeel werd, wat het aantal der klerken betreft, in 1911 van 171 op 193 (onder wie 7 Chineesche kassiers) en, wat de bestellers, postiljons, enz. aangaat, van 1541 (verbeterd cijfer) op 1676 gebracht. Buitendien behoorden tot dit personeel 7 assistenten en 51 sorteerders.

Het Europeesch personeel van den gouvernements-telefoondienst bestond uit: 1 directeur, 1 onderdirecteur, 1 ingenieur, 4 adspirant-ingenieurs, 4 electro-technische ambtenaren, 25 opzichters, 1 tijdelijk opzichter, 1 reparateur, 32 monteurs, 2 superintendenten, 12 kantoorchefs, 12 adjunct-kantoorchefs, 1 beambte in opleiding voor kantoorchef, 4 mannelijke en 147 vrouwelijke telefonisten, terwijl, ten behoeve van dit onderdeel van den dienst, op het hoofdbureau werkzaam waren: 1 hoofdcommies, 1 eerste boekhouder, 1 tweede boekhouder, 3 tweede commiezen, 1 derde commies en 9 klerken van het departement van gouvernementsbedrijven, benevens 1 commies der 3de klasse bij den post-, telegraaf- en telefoondienst.

Het aantal inlandsche klerken en Chineesche en inlandsche telefonisten bedroeg op ult. 1911 199 (tegen 184 op ult. 1910) en dat van het overig inlandsche personeel 270 (tegen 243 op ult. 1910).

In verband met Gouv. Bt. 5 Nov. 1910 n°. 13 (zie K. V. 1911, kol. 254) werd in 1911 respectievelijk 2 en 1 maal gelegenheid gegeven tot het afleggen van de examens voor de rangen van commies der 2de en der 3de klasse volgens de oude programma's in Ind. St. 1878 n°. 48. Het tweede examen voor den rang van commies der 2de klasse (oud programma) was op ult. 1911 nog niet beëindigd. Voorloopig werden voor dien rang 47 commiezen der 3de klasse geëxamineerd, van wie er 22 slaagden. Van deze 22 geslaagden werden er 11 in den loop van het verslagjaar tot den hoogeren rang bevorderd, zoodat op het einde van dat jaar 11 benoembare (commiezen der 3de klasse) beschikbaar bleven. Aan het examen voor den rang van commies der 3de klasse (oud programma) werd in het geheel door 46 candidaten deelgenomen, van wie er 29 (onder wie 5 vrouwelijke) slaagden. Zij werden allen tot commies der 3de klasse bevorderd.

Ingevolge Gouv. Bt. 21 Aug. 1911 n°. 36 kunnen tot het examen voor den rang van commies der 2de klasse (oud programma) alsnog worden toegelaten zij, die daartoe het verlangen te kennen geven en na 1 Juni 1911 in het examen voor commies der 3de klasse (welk examen nog tot medio 1912 kan worden afgelegd) zijn geslaagd.

De cursus tot opleiding voor den rang van commies der 2de klasse bij den post- en telegraafdienst in Nederlandsch-Indië (zie Ind. St. 1910 n°. 336) werd in den aanvang van het cursusjaar 1910/1911 door 6 leerlingen bezocht, van wie er 2 in den loop van dat jaar op verzoek werden afgevoerd. Aan het in Mei 1911 gehouden eindexamen namen 4 leerlingen deel, die slaagden, benevens 1 candidaat als extraneüs (zie art. 6, al. 2, van het in Bijbl. Ind. St. n°. 7582 opgenomen reglement voor den cursus) die afgewezen werd.

Voor het cursusjaar 1911/1912 werden op den cursus geplaatst 7 surnumerairs en 13 commiezen der 3de klasse, van wie in den loop van 1911 2 surnumerairs en 3 commiezen der 3de klasse op verzoek werden afgevoerd.

Bij Gouv. Bt. 1 Maart 1912 n°. 15 (Ind. St. n°. 221) zijn de „Bepalingen omtrent den gouvernements-telefoondienst" (Ind. St. 1884 n°. 52) ingetrokken en, in verband daarmede, de „Algemeene bepalingen omtrent het beheer van den gouvernements-post- en telegraafdienst in Nederlandsch-Indië" (Ind. St. 1908 n°. 85) op enkele punten gewijzigd en aangevuld. Die wijzigingen en aanvullingen komen in hoofdzaak op het volgende neder. De ingevolge Ind. St. 1884 n°. 52 opgerichte telefoonkantoren worden thans hulptelegraafkantoren genoemd en nemen aan den telegraafdienst in zijn geheelen omvang deel. Zij zijn dus niet alleen voor de behandeling van telegrammen in duidelijke taal in het Nederlandsch of Maleisch aangewezen, gelijk de vroegere telefoonkantoren, doch ook voor die van buitenlandsche telegrammen en van telegrammen in overeengekomen taal en in vreemde talen. Voorts is aan den directeur van gouvernementsbedrijven de bevoegdheid toegekend om, binnen de grenzen van de daarvoor bij de begrooting toegestane fondsen, te bepalen hoe de telegraafkantoren en hulptelegraafkantoren door telegraaflijnen verbonden worden. Hierdoor wordt het voordeel verkregen dat, zonder omslachtige voorstellen aan de Regeering, kan worden voorzien in den aanleg van verbindingen tusschen kantoren, waar de bestaande geleidingen geen voldoende capaciteit hebben. Verder is, ten einde tegemoet te komen aan de wenschen van de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, ten deze handelende in het belang van de ontvangers van met hare booten aangebrachte lading, bepaald dat aan boord van die booten postinrichtingen van eenvoudigen aard (fungeerende hulppostkantoren) worden opgericht, waardoor de ontvangers van goederen in de gelegenheid worden gesteld om de brieven, inhoudende de cognossementen, reeds aan boord in ontvangst te nemen, hetgeen vooral voor plaatsen

in de buitenbezittingen van veel belang wordt geacht. Eindelijk zijn de bepalingen betreffende het dragen van uniformkleeding in dier voege herzien, dat de dienstchef thans het model vaststelt en voorts bepaalt voor welke categorie van ambtenaren en beambten het dragen van dienstkleeding en distinctieven verplicht en voor welke zulks facultatief wordt gesteld. Op deze wijze kan de dienstchef het dragen van uniformkleeding in uitgebreider zin voorschrijven en zoodanig regelen, dat het publiek, wanneer het buiten het kantoor in aanraking komt met het personeel van den dienst, steeds weet wie het voor zich heeft.

Terwijl de geldelijke uitkomsten van den post-, telegraaf- en telefoondienst (met inbegrip van de paardenposterij) over de jaren 1908 en 1909 nadeelige saldo's van respectievelijk f 686 913 en f 821 463 aantoonden, gaven zij over 1910 (de uitkomsten over 1911 zijn nog niet volledig bekend) een dergelijk saldo van f 1 380 612. Hierbij is in het oog te houden, dat onder de uitgaven slechts de kosten van het actief dienend personeel in aanmerking zijn genomen, dus niet de uitgaven wegens verloven, pensioenen, overtochtskosten en wachtgelden, en dat onder de ontvangsten thans niet zijn gerekend de bedragen (respectievelijk f 711 569, f 678 412 en f 655 363), welke in 's lands kas zouden zijn gevloeid indien de kosten voor de verzending van dienstbrieven, de overseining van binnenlandsche regeeringstelegrammen en de verstrekking van postpaarden aan dienstreizigers in rekening waren gebracht. Voorts zij er op gewezen dat onder de uitgaven in de drie genoemde jaren belangrijke sommen (voor naasting van telefoonnetten, aanschaffing van kabels, oprichting van gebouwen, enz.) voorkomen, die feitelijk onder de kapitaaluitgaven behooren.

Evenals in 1910, namen ook in 1911 de inkomsten van den post-, telegraaf- en telefoondienst belangrijk toe. Hoewel de definitieve opbrengst over 1911 nog niet bekend is, kan toch nu reeds worden vermeld, dat de voorloopige cijfers dienaangaande, vergeleken bij die over het jaar te voren, op eene vermeerdering wijzen van 9 % voor de posterijen, 12,3 % voor de telegrafie en 22 % voor de telefonie. Deze toeneming zette zich in het begin van 1912 voort; volgens voorloopige cijfers werd in Januari 1912 respectievelijk f 18 198, f 24 682 en f 19 820 voor genoemde onderdeelen, of gezamenlijk f 62 700, meer ontvangen dan in Januari 1911. Ten opzichte van het voorafgaande jaar beschouwd, was de toeneming in procenten in 1909 voor de posterijen 8,2 %, voor de telegrafie 6,9 % en voor de telefonie 24 % en in 1910 onderscheidenlijk 9,6 %, 22 % en 18 %.

Met de toeneming van het verkeer kon de uitbreiding van het personeel geen gelijken tred houden, zoodat ook in 1911 de behoefte aan meer personeel zich sterk deed gevoelen en klachten over de uitoefening van den dienst, tengevolge van een tekort aan werkkrachten, niet uitbleven.

§ 2. BRIEVEN- EN PAKKETPOST.

Binnenlandsch verkeer. Het aantal der postkantoren dat op ult. 1910 168 bedroeg, was op ult. 1911 tot 172 gestegen, terwijl het aantal der hulppostkantoren van 181 op ult. 1910 tot 192 op ult. 1911 klom (zie bijlage SS). Van deze 192 hulppostkantoren waren er 46 (8 meer dan in 1910) tevens spoorwegtelegraafkantoren, 34 (tegen 33 op ult. 1910) tevens telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren) en 6 tevens telefoonkantoren van het militaire en civiele telefoonnet in Zuid-Celebes. Bovendien telde men 1346 postinrichtingen van eenvoudigen aard, zijnde 252 bestelhuizen van den spoorwegdienst (5 minder dan op ult. 1910) en 1094 bestelhuizen van de enkel op Java en Madoera bestaande zoogenaamde districtspost (4 meer dan in 1910). Ongerekend de bestelhuizen van de districtspost, bestonden derhalve in het geheel 616 gouvernementskantoren voor den postdienst (10 meer dan op ult. 1910).

Met ingang van 1 October 1911 zijn voor den tijd van een jaar dienstpostzegels in gebruik gesteld ter frankeering van dienstcorrespondentie volgens het tarief van 4 cent per 50 gram. Deze maatregel heeft ten doel te geraken tot eene billijke vergoeding in geld van de door den postdienst ten behoeve van de dienstcorrespondentie te maken kosten.

Voor den incasseeringsdienst in het binnenlandsch verkeer zijn uitsluitend de postkantoren (172) aangewezen, voor de behandeling van aangeteekende stukken en het afgeven en uitbetalen van binnenlandsche postwissels tevens alle hulppostkantoren (192).

Voor den binnenlandschen pakketpostdienst bestond op ult. 1911, behalve bij 178 kantoren (waaronder 6 bijkantoren) en 198 hulppostkantoren, op nog 244 andere plaatsen gelegenheid, namelijk bij de halten van staats- en particuliere spoor- en tramwegen, in het geheel dus op 620 plaatsen.

Met ingang van 1 April 1912 zijn, gelijk hiervóór reeds werd vermeld, aan boord van de stoomschepen der Koninklijke Paketvaartmaatschappij fungeerende hulppostkantoren opgericht. De instructie voor de met de functie van hulppostcommies belaste officieren aan boord van die schepen is gepubliceerd als extra-bijvoegsel der Jav. Ct. van 22 Maart 1912 n°. 24.

De cijfers, aangevende het aantal dienstbrieven, drukwerken, documenten, aangeteekende stukken met aangegeven waarde en aangeteekende stukken met verrekening wezen op toenemend verkeer, terwijl het aantal portbetalende brieven, nieuwsbladen, monsters, aangeteekende dienststukken, gewone aangeteekende stukken en ontvangstberichten een geringen teruggang aantoonde. Hierbij is echter op te merken dat in 1910 eene meer rationeele schatting van het aantal poststukken, gebaseerd op eene op bepaalde tijdstippen gehouden telling, is ingevoerd. Deze wijze van telling, ofschoon betrouwbaarder dan die van vóór 1910, bleek echter geen geheel juist beeld van het verkeer te geven, in verband waarmede, ter bepaling van het verkeer over 1911, eene nauwkeuriger regeling werd getroffen, meer overeenkomende met die welke voor het internationaal verkeer gebruikelijk is. De cijfers over 1911 staan dus geheel op zich zelf en laten geen volkomen betrouwbare vergelijking toe met die van de voorafgegane jaren.

Het postwisselverkeer en de postpakkettendienst breidden zich wederom uit, doch daarentegen vertoonden de cijfers omtrent den incasseeringsdienst ook in 1911 achteruitgang.

In de wijze waarop het brievenvervoer in en tusschen de verschillende gewesten geschiedt kwamen weder eenige veranderingen. De afstand waarover voor dit doel van spoor- en tramwegen gebruik gemaakt wordt, klom van 5972 K.M. (verbeterd cijfer) op ult. 1910 tot 5999 K.M. op ult. 1911.

Buitenlandsch verkeer. De rechtstreeksche postwisseldienst tusschen de Straits-Settlements ter eene en Nederlandsch-Indië ter andere zijde trad op 15 April 1911 in werking.

De in 1903 gesloten overeenkomst betreffende de uitwisseling van postpakketten tusschen Hongkong en Nederlandsch-Indië is gewijzigd ten behoeve van de invoering van postpakketten met aangegeven waarde in het verkeer tusschen genoemde koloniën (Gouv. Bt. 5 April 1911 n°. 23), terwijl de regeling van den pakketpostdienst tusschen de Straits-Settlements en Nederlandsch-Indië eene wijziging onderging voor zooveel betreft de maximum-afmetingen van postpakketten (Gouv. Bt. 22 Aug. 1911 n°. 12). De eerstbedoelde wijziging trad op 1 Juli 1911, de laatstbedoelde op 1 November d.a.v. in werking.

De cijfers, aangevende het aantal brieven, briefkaarten, drukwerken, monsters, documenten, gewone aangeteekende stukken en ontvangberichten wezen op toenemend verkeer, terwijl het aantal brieven en doosjes met aangegeven waarde en brieven en doosjes met verrekening verminderde. De postpakketdienst in het verkeer met Nederland en vreemde landen, waaraan op ult. 1911 door 305 kantoren (15 meer

dan op ult. 1910) werd deelgenomen, de dienst betreffende de invordering van gelden op quitantiën en het postwisselverkeer breidden zich uit.

De rekening wegens het overbrengen van de brievenmalen in den door de „Maatschappij Nederland" en de „Rotterdamsche Lloyd" contractueel te onderhouden geregelden maildienst (Ind. St. 1908 n°. 577) liep wat 1911 betreft, over 105 reizen, namelijk over 27 uit- en 26 thuisreizen voor de „Maatschappij Nederland" (waarvan één reis slechts gedeeltelijk is afgelegd) en 26 uit- en 26 thuisreizen voor de „Rotterdamsche Lloyd". De betaling beliep, tegen de gewaarborgde som van f 6000 per reis en met inachtneming van de vermindering wegens het niet geheel volbrengen van één reis, voor de eerstgenoemde maatschappij f 313 344 en voor de andere f 312 000. Deze betalingen kwamen voor de eene helft ten laste van Nederland en voor de andere helft ten laste van Indië. Over 1910 werd aan de „Maatschappij Nederland" f 293 145 en aan de „Rotterdamsche Lloyd" f 294 220 uitbetaald.

Voor het vervoer van postpakketten van Indië naar Nederland in 1911 met de stoomschepen der beide maatschappijen is ten laste van de Indische geldmiddelen aan de „Nederland" betaald f 9 021,74 en aan de „Rotterdamsche Lloyd" f 5 086,44, of te zamen f 14 108,18, tegen f 11 306 over 1910, terwijl, wegens vergoeding voor de behandeling van de post aan boord der mailschepen, ingevolge het contract, aan de beide maatschappijen gezamenlijk over 1911 uitgekeerd is f 1300, waarvan de helft ten laste van de Indische postadministratie komt.

Ontvangsten. Volgens voorloopige gegevens beliepen over 1911 de ontvangsten der brieven- en pakketpost (zonder daarbij de paardenposterij te rekenen en ook zonder voor de dienstbrieven eene fictieve opbrengst aan porti in rekening te brengen) f 2 561 557, tegen f 2 361 450 (volgens verbeterde opgaven) in 1910, hetgeen op eene vermeerdering wijst van f 200 107. De ontvangsten wegens verkochte postwaarden en formulieren (opbrengst in 1911 f 2 484 569, tegen f 2 247 766 — verbeterd cijfer — in 1910) vermeerderden met f 236 803. De ontvangsten wegens porten van ongefrankeerde en ontoereikend gefrankeerde brieven en andere stukken (opbrengst in 1911 f 32 079, tegen f 38 886 — verbeterd cijfer — in 1910) gingen met f 6789 terug, terwijl de ontvangsten van verschillenden aard (in 1911 f 44 891, tegen f 30 127 — verbeterd cijfer — in 1910) met f 14 764 vooruitgingen.

---

§ 3. TELEGRAFEN EN TELEFONEN.

Bij Gouv. Bt. 12 Juni 1912 n°. 13 (Bijbl. Ind. St. n°. 7617) zijn, met intrekking in zoover van de bepalingen opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 4699, nieuwe bepalingen vastgesteld omtrent den aanleg, het onderhoud en de bewaking van en het opheffen van storingen op de telegraaf- en telefoonlijnen langs de baan der staatsspoorwegen.

Gouvernementstelegrafen. Het aantal der telegraafkantoren van den post- en telegraafdienst, d. i. van de eigenlijke gouvernements-telegraaf, bedragende op ult. 1910 158, was op ult. 1911 tot 160 gestegen. Het aantal der telegraafkantoren van den dienst der staatsspoorwegen, voor zoover zij in verbinding staan met het net van de gouvernements-telegraaf, vermeerderde van 297 tot 299, terwijl dat der voor het publiek verkeer geopende telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren) onveranderd bleef, namelijk 43 (bijlage SS).

De lengte der gouvernementslandlijnen en draden, op ult. 1910 bedragen hebbende respectievelijk 9838,16 en 17 111,93 K.M., bedroeg op ult. 1911 onderscheidenlijk 9942,76 en 17 541,77 K.M., zoodat de lengte der lijnen met 104,60 en die der draden met 429,84 K.M. is toegenomen.

Op ult. 1911 bedroeg zoowel de lijn als de draadlengte der zeekabels 5538,28 K.M.; van de overige kabels en ondergrondlijnen bedroeg de lijnlengte 246,67 en de draadlengte 285,75 K. M., tegen respectievelijk 5078, 250,43 en 289,51 K.M. op ult. 1910. De vermeerdering van de lengte der zeekabels was een gevolg van uitgevoerde kabelherstellingen en van het tot stand komen van kabelverbindingen tusschen Padang en Sibolga en tusschen het kabelhuis te Pasangteneng en dat te Kalianda.

Op de gouvernements-kabels in Nederlandsch-Indië kwamen in den loop van 1911 tien storingen voor, namelijk op den kabel tusschen Medan en Sabang (van 31 December 1910 tot 2 Januari 1911 en van 24 Augustus tot 15 September 1911), op den rivierkabel te Samarinda (van 17 tot 25 April), op den kabel tusschen Kwandang en Menado (van 24 April tot 4 Mei), op den kabel tusschen Sitoebondo en Makasser (van 14 tot 15 Mei), op den Balikpapanbaai-kabel in de verbinding Samarinda—Bandjermasin (van 11 tot 17 Augustus), op den kabel tusschen Koeta Radja en Sabang (van 13 tot 31 Augustus), op den kabel tusschen Muntok en Palembang (van 27 tot 28 October) en op den rivierkabel en de verbinding Pontianak—Saigon (van 23 Augustus tot 3 November en van 15 tot 28 November). Al deze storingen werden door het kabelschip *Telegraaf* opgeheven. Bovendien werden door dat kabelschip de volgende werkzaamheden verricht:

a. het vervangen over eene lengte van ruim 17 mijlen door nieuwen kabel van den kabel tusschen Bandjermasin en Sitoebondo, onder verlegging van het tracé over de bank van de Barito-rivier; *b.* het vernieuwen van de beide landkabels van het telegraafkantoor te Makasser naar het kabelhuis te Oedjoengtanah; *c.* het tot standbrengen van eene kabelverbinding tusschen het quarantaine-station Onrust en Batavia; *d.* het leggen van den kabel Padang—Sibolga; *e.* het tot stand brengen van eene tweede kabelverbinding tusschen Anjer en Kalianda en *f.* het uitvoeren van loodingen voor de eventueele legging van een kabel Padang—Weltevreden.

Nadat in Januari 1911 een aanvang was gemaakt met de oprichting van stations voor draadlooze telegrafie in Nederlandsch-Indië, kwamen achtereenvolgens gereed en werden voor het openbaar verkeer opengesteld het station te Sabang op 8 September 1911 en die te Sitoebondo en Timor-Koepang op 10 Augustus 1912. Met den bouw van het station te Amboina, waarmede in Januari 1912 begonnen is, werd geregeld voortgegaan.

Het reglement voor den gouvernements-telegraafdienst in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1907 n°. 67) is bij Gouv. Bt. 1 Maart 1912 n°. 16 (Ind. St. n°. 222) nader gewijzigd en aangevuld met nieuwe voorschriften omtrent de bijzondere aanwijzingen voor telegrammen, de telling van zinteekens, apostrofen en koppelteekens en den omvang van de bestelkringen van telegraaf- en hulptelegraafkantoren.

De ontvangsten van het binnenlandsch telegraafverkeer (ter zake van de betalende telegrammen, dus ongerekend de regeerings- en diensttelegrammen) beliepen in 1911 f 1 147 309, tegen f 976 220 (verbeterd cijfer) in 1910 en f 816 382 in 1909 [1]). De vermeerdering bedroeg dus van 1909 op 1910 19,5 % en van 1910 op 1911 17,5 %. Het aantal der betalende telegrammen nam in 1911 toe met 16,5 %, tegen eene vermeerdering met 16,1 % van 1909 op 1910, terwijl het woordental toenam met 26,7 %, tegen eene vermeerdering met 7,7 % (verbeterd cijfer) in 1910. Het gemiddeld aantal woorden per telegram, dat over 1909 en 1910 respectievelijk 10,77 en 9,99 (verbeterde opgave) bedroeg, was over 1911 10,86.

[1]) Onder die sommen is begrepen het bedrag der aan de telefoonbeambten voor de behandeling van telegrammen, bestemd voor of afkomstig van telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren), uitgekeerde vergoedingen, welke in 1911 f 9142, in 1910 f 7156 (verbeterd cijfer) en in 1909 f 6078 bedroegen. Met ingang van 1 April 1912 zijn deze vergoedingen vervangen door vaste maandelijksche bezoldigingen, berekend naar den omvang van het verkeer der hulptelegraafkantoren.

De in het binnenlandsch verkeer gewisselde regeeringstelegrammen vertegenwoordigden, berekend als betalende telegrammen, eene fictieve opbrengst van f 308 051, tegen f 241 818 (verbeterd cijfer) in 1910 en f 245 342 in 1909.

In het buitenlandsch verkeer bleef zoowel het aantal der voor Nederlandsch-Indië bestemde als dat der van daar verzonden telegrammen toenemen.

Het aantal der transittelegrammen steeg eveneens. Het gemiddeld aantal woorden per transittelegram, dat over 1909 en 1910 respectievelijk 12,49 en 9,83 bedroeg, was over 1911 9,55, terwijl dit voor de niet-transittelegrammen, over 1909 en 1910 respectievelijk 7,88 en 8 bedragende, in 1911 eveneens 8 beliep.

Het aandeel der Indische telegraafadministratie in de opbrengst van het buitenlandsch verkeer beliep over 1911 voor de transittelegrammen f 40 109,81 en voor de overige f 418 175, tegen respectievelijk f 31 564 en f 418 801 in 1910.

Van de gelegenheid, welke voor als dagbladcorrespondenten erkende personen, op bijzondere voorwaarden (zie Ind. St. 1907 n°. 67) bestaat om in het verkeer met Nederland, Duitschland, Groot-Britannië, Frankrijk, Britsch-Indië, Burmah, Pinang, Singapore, Hongkong, Shanghai, Foochow, Amoy, Japan en Chosen (Korea), Cochin-China, Cambodja, Laos, Annam, Poeloe Condor, Tonkin, Philippijnsche eilanden (Manila, Bacolod, Cebu (stad) en Iloilo) en Amerika, tegen verlaagd tarief telegrammen voor de dagbladpers te wisselen, is in 1911 gebruik gemaakt voor 3106 naar en 73 uit Indië verzonden telegrammen (welke getallen over 1910 2717 en 51 bedroegen); deze telegrammen telden respectievelijk 158 242 en 1523 woorden (tegen 123 223 en 575 woorden in 1910).

Het aantal woorden der tegen verlaagd tarief doorgezonden perstelegrammen, dat zijn die tusschen de Australische koloniën eenerzijds en Groot-Britannië en Frankrijk anderzijds over en weer gewisseld, bedroeg in 1911 218 493, tegen 184 813 in 1910 en 194 084 in 1909.

Ter verzending door tusschenkomst van de te Pinang en Singapore gevestigde kantoren der Eastern Extension Australasia and China Telegraph Company werden in 1911 bij de kantoren van den postdienst in de buitenbezittingen aangeboden 200 telegrammen, d. i. 34 meer dan in 1910.

Van de gelegenheid om telegrammen van Sumatra naar andere eilanden van Nederlandsch-Indië of omgekeerd, over de buitenlandsche verbindingen via Pinang en Singapore te verzenden tegen een verlaagd tarief van f 0,50 per woord, werd in 1911 gebruik gemaakt voor 528 telegrammen, of 21 meer dan in 1910.

In het locale verkeer tusschen Pinang en het noordelijk deel van Sumatra, mede tegen f 0,50 per woord, zijn 8333 telegrammen met 58 170 woorden gewisseld, tegen 3708 telegrammen met 27 660 woorden in 1910.

Gouvernements-telefoondienst. De gouvernements-telefoondienst omvat den localen en interlocalen dienst.

Voortgaande op den weg om de telefonie in Nederlandsch-Indië tot een tak van staatszorg te maken (vgl. K. V. 1907, kol. 210) werden de particuliere locale telefoonnetten te Malang, Loemadjang en Bangil op 30 November 1911 genaast.

De locale telefoonnetten te Serang, Tjilatjap, Telokbetong en Bandjermasin (vgl. K. V. 1911, kol. 258/259) werden respectievelijk op 1 Augustus, 1 Mei, 1 Augustus en 1 April 1911 voor het publiek verkeer opengesteld.

De ombouw van het telefoonnet te Soerakarta kwam medio 1911 gereed.

Te Soerabaja had eene gedeeltelijke vervanging van het bovengrondsch door een ondergrondsch telefoonnet plaats.

Met den ombouw van het telefoonnet Batavia—Weltevreden werd in den aanvang van 1911 een begin gemaakt. Het nieuwe ondergrondsch kabelnet met opstijgpunten en bovengrondsche aansluitingen te Weltevreden en Meester-Cornelis kwam geheel gereed, terwijl bij het einde van het verslagjaar een 1000-tal aansluitingen op het nieuwe net te Weltevreden waren overgenomen en de ombouw van het net te Meester-Cornelis voltooid was.

Op het nieuwe telefoonkantoor Koningsplein en te Meester-Cornelis werden de nieuwe centraalbureau-inrichtingen gemonteerd.

Einde 1911 waren de nieuwe wisselborden te Weltevreden gedeeltelijk en die te Meester-Cornelis geheel in gebruik genomen.

Met den ombouw van het net te Semarang werd in November begonnen.

Op ult. 1911 omvatte de locale dienst de telefoonnetten Batavia, Semarang, Soerabaja, Soekaboemi, Tjiandjoer, Bandoeng, Garoet, Tasikmalaja, Djokjakarta, Soerakarta, Madioen, Djombang, Modjokerto, Pasoeroean, Probolinggo, Djambi, Palembang, Bandjermasin, Tjilatjap, Serang, Telokbetong, Malang, Loemadjang en Bangil.

Het aantal telefoonposten bedroeg op ult. 1911 7977, tegen 6403 in 1910.

De totale lijnlengte der geleidingen van de plaatselijke netten bedroeg op ult. 1911 bovengronds 23 960 K.M. en ondergronds 7403 K.M. (dubbelgeleiding). Vergeleken bij de cijfers over 1910 wijst dit op eene vermeerdering met respectievelijk 2916 en 5919 K.M.

De opbrengst van de locale telefoonnetten beliep in 1911 f 957 405,53, tegen f 807 235, 53 in 1910.

De interlocale telefoonverbindingen werden uitgebreid met eene verbinding tusschen Maos en Tjilatjap en eene tweede lijn tusschen Batavia, Buitenzorg, Soekaboemi, Tjiandjoer en Bandoeng. Eerstgenoemde verbinding is op 1 December 1911, laatstgenoemde op 10 December d. a. v. voor het publiek verkeer opengesteld. Door een en ander vermeerderde de lengte der interlocale telefoonlijnen van 1170,99 K.M. op ult. 1910 tot 1435,69 K.M. op ult. 1911 (draadlengte respectievelijk 2819,32 en 4026,24 K.M.).

De opbrengst van den interlocalen telefoondienst beliep in 1911 f 102 515,45, tegen f 68 449,10 in 1910. Het aantal gevoerde interlocale gesprekken bedragende in 1910 44 026, vermeerderde in 1911 tot 68 309.

Bij Gouv. Bt. 27 April 1912 n°. 49 (Bijbl. Ind. St. n°. 7608) zijn voorwaarden en bepalingen vastgesteld betreffende den interlocalen telefoondienst van het Gouvernement.

De totale ontvangsten van den telefoondienst beliepen in 1911 volgens voorloopige opgaven f 1 060 650,79, terwijl de uitgaven f 1 174 280,22 bedroegen. In 1910 bedroegen deze cijfers respectievelijk f 874 513,78[5] en f 1 221 005, 64.

Particuliere telegrafen. Het aantal der particuliere spoorwegtelegraafkantoren op ult. 1910 71 bedragende, bleef onveranderd. Onder dit aantal behoorden 14 plaatsen waar tevens een gouvernements-telegraafkantoor bestaat.

Aan de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij is over 1911 aan subsidie betaald M. 375 000, of f 221 603,91, waartegenover door die maatschappij wegens het aan den Staat toekomende gedeelte van de ontvangsten uit de kabeltaksen f 184 451,02 is terugbetaald, zoodat feitelijk slechts betaald is f 37 152,89, tegen f 46 105,58 (verbeterd cijfer) over 1910.

De kabel van het Fransche Gouvernement tusschen Saigon en Pontianak was van 22 November 1911 tot 11 Februari 1912 gestoord, welke storing door het kabelschip *Telegraaf* werd opgeheven. Op vijf van de zeven aan de Eastern Extension Australasia and China Telegraph Company toebehoorende met Nederlandsch-Indië in verbinding staande kabels werd gedurende het verslagjaar elf malen voor korteren of langeren tijd storing in de gemeenschap ondervonden.

Particuliere telefonen. Het aantal der particuliere telefoonkantoren steeg van 28 op ult. 1910, tot 29 op ult. 1911, waarvan er 5 gevestigd waren op plaatsen waar tevens een gouvernements-telegraafkantoor bestaat.

Telefoonondernemingen. De eenige onderneming voor intercommunaal telefoonverkeer, de Intercommunale Telefoonmaatschappij te Batavia, had in 1911 eene bruto-ontvangst voor gesprekken en telefoonberichten van f 194 237, tegen f 160 815 in 1910, terwijl aan cijns aan den lande verschuldigd was f 131 802, tegen f 106 736 in 1910.

Het aantal ondernemingen voor communale telefoonnetten is, tengevolge van de naasting door den Staat van de netten in de afdeelingen Malang, Loemadjang en Bangil der residentie Pasoeroean (zie hiervóór) op 30 November 1911 van

24 tot 22 teruggegaan. Onder dit aantal is niet begrepen het niet in geld cijnsplichtige telefoonnet der Deli-Spoorweg-maatschappij. Van deze 22 ondernemingen was er één, welke geen betalende geabonneerden had. De overige telden op ult. 1911 1675 geabonneerden, terwijl de bruto-ontvangsten f 257 282 bedroegen. Als cijns aan den lande was in 1911 door 17 ondernemingen f 25 547 verschuldigd, tegen f 25 974 in 1910 (verbeterde opgaaf).

Voor elke onderneming in het bijzonder worden de gebruikelijke gegevens aangetroffen in bijlage T T.

Telefoonverbindingen voor eigen gebruik. Gedurende het tijdvak 1 April 1911—ult. Maart 1912 werden 5 vergunningen voor het aanleggen van telefoonverbindingen voor eigen gebruik verleend. Wegens aan den Staat te betalen jaarlijksche vergoeding voor het gebruik van openbare wegen en van andere ter vrije beschikking van de Regeering staande gronden, welke ten behoeve van geleidingen gebezigd worden, was over 1911 door 39 vergunninghouders een totaal bedrag van f 3604 verschuldigd, tegen f 4200 (verbeterde opgaaf) door 42 vergunninghouders in 1910.

§ 4. POSTSPAARBANK.

Met buitenwerkingstelling van het Reglement voor de postspaarbank in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1898 n°. 50, zooals het sedert is gewijzigd en aangevuld) is bij Gouv. Bt. 28 Juni 1912 n°. 28 een reglement voor den postspaarbankdienst in Nederlandsch-Indië (Ind. St. n°. 370) benevens eene regeling van het sparen door landsdienaren door middel van inhoudingen op hunne traktementen, enz. vastgesteld (Bijbl. Ind. St. n°. 7655).

Bij Gouv. Bt. 22 Febr. 1912 n°. 46 is bepaald dat — gerekend van 1 Januari 1911 — ten laste van de postspaarbank zal worden gebracht eene bijdrage ten bate van 's lands inkomsten voor de inlagen door middel van inhoudingen op traktementen, enz. van landsdienaren en gepensionneerden; in navolging van hetgeen is vastgesteld ten aanzien van de bijdrage in de kosten van het postpersoneel, zal ook deze nieuwe bijdrage jaarlijks na afloop van het dienstjaar worden vastgesteld door den directeur van gouvernementsbedrijven naar den maatstaf van vijf cents per inhouding.

Bij genoemd besluit is tevens een leidraad gegeven voor de beoordeeling van de vraag of eene schade, toegebracht door het personeel van den postdienst of door de met de hoogerbedoelde inhoudingen belaste comptabelen, dient te komen ten laste van den lande of van de postspaarbank.

Het tegoed der inleggers in de postspaarbank bedroeg op ult. 1911 f 9 177 063, tegen f 8 472 726 op ult. 1910 (hierin deelden inlanders en vreemde oosterlingen respectievelijk voor 17,49 en 3,30 en 17,13 en 3,19 %), terwijl het totaal aantal inleggers, dat op ult. 1910 80 389 beliep, op ult. 1911 gestegen was tot 91 876, onder wie respectievelijk 8445 en 12 503 militairen. Onder het aantal inleggers op ult. 1911 waren begrepen 444 Europeanen, 1862 inlanders en 3 vreemde oosterlingen, ten name van wie inlagen waren gedaan op den voet van de in Bijbl. Ind. St. n°. 6030, juncto nos. 6519 en 6887, opgenomen regeling, benevens 487 inleggers, wier tegoed moest dienen tot zekerheid voor de betaling van telegramkosten op den voet van Ind. St. 1906 n°. 360. Als inleggers van schoolspaarbanken, op den voet van Gouv. Bt. 7 Mei 1905 n°. 36 (zie K. V. 1905, kol. 157/158), waren op ult. 1911 ingeschreven 11 231 kinderen van Europeanen, 6222 van inlanders en 432 van vreemde oosterlingen (op ult. 1910 respectievelijk 10 471, 5546 en 380), terwijl bovendien in omloop waren 157 collectieve spaarbankboekjes van schoolhoofden (31 van Europeesche en 126 van inlandsche scholen), tegen 153 op ult. 1910.

In 1911 werd van 815 inleggers der Indische postspaarbank het tegoed op de Rijkspostspaarbank hier te lande overgedragen terwijl, omgekeerd, het tegoed van 2127 inleggers der laatstgenoemde instelling door de Indische postspaarbank werd overgenomen.

Het ten name van de postspaarbank in Nederlandsche Staatsschuld belegde kapitaal bedroeg op ult. 1911 f 3 464 300 (nominaal), te boek staande voor eene waarde van f 2 823 405, terwijl de bank een nominaal bedrag van f 2 336 900 (te boek staande voor f 2 196 607) aan effecten bezat. In Indië was uitgezet in beleeningen f 496 600 en door tusschenkomst van de Rijkspostspaarbank hier te lande, f 2 050 500 op prolongatie gegeven was. In 't geheel werd aan rente gekweekt f 298 376 (3,45 % van de uitgezette kapitalen), waaronder f 20 663 wegens rente over in 1911 in 's lands kas berust hebbende gelden der bank.

De som der uitgekeerde en bijgeschreven rente, verminderd met de aan de Rijkspostspaarbank hier te lande toekomende rente beliep (f 12 389 + f 180 334 — f 310 =) f 192 413, zoodat een overschot is verkregen van f 105 963, terwijl de bedrijfskosten der instelling bedroegen f 92 567, waaronder f 49 559 wegens bezoldiging van den directeur en het hem ondergeschikt personeel. Over 1910 was het overschot f 110 911 en bedroegen de bedrijfskosten f 84 593.

Voor verdere opgaven zie men bijlage UU.

§ 5. GELEIDINGEN VOOR ELECTRISCHE VERLICHTING EN VOOR HET OVERBRENGEN VAN KRACHT DOOR MIDDEL VAN ELECTRICITEIT.

Gedurende het tijdvak 1 April 1911—ult. Maart 1912 werd 1 vergunning van den hierbedoelden aard verleend en werden 4 vergunningen in exploitatie gebracht, zoodat het aantal in exploitatie zijnde en nog in werking te brengen vergunningen respectievelijk 16 en 15 bedroeg.

Voor een overzicht van de tot December 1911 verleende, nog van kracht zijnde vergunningen zie men deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië voor 1912, blz. 453—459.

II. SPOOR- EN TRAMWEGEN.

Het algemeen reglement voor de spoorwegdiensten (Ind. St. 1895 n°. 300 en de sedert daarin gebrachte wijzigingen), het algemeen secundair spoorwegreglement (Ind. St. 1902 n°. 218 en de daarin gebrachte wijzigingen) en het algemeen tramwegreglement (Ind. St. 1905 n°. 516 en de daarin gebrachte wijzigingen) ondergingen op verschillende punten nadere wijziging en aanvulling bij de Ordn. van 13 Sept., 25 Nov. en 11 Dec. 1911 (Ind. St. nos. 511, 618 en 648). In de laatstgenoemde ordonnantie, betrekking hebbende op de beide spoorwegreglementen, is bepaald dat het verbod voor treinbeambten om zich gedurende den rit, anders dan om redenen de veiligheid van den trein of van de zich daarin bevindende reizigers betreffende, buiten langs de wagens of voertuigen van het eene rijtuig naar het andere te begeven (Ind. St. 1911 n°. 468) — zie K. V. 1911, kol. 261 — in werking treedt op 1 Januari 1913. De andere ordonnantiën houden wijzigingen in van de bepalingen in het algemeen secundair spoorwegreglement en het algemeen tramwegreglement, betrekking hebbende op de toe te laten maximumsnelheid van het vervoer, welke snelheid voor secundaire spoorwegen is gebracht van 40 op 45 K.M. per uur en voor tramwegen van 25 en 40 op 30 en 45 K.M. per uur.

Bij Ord. van 13 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 557) is eene nadere wijziging gebracht in de bepalingen aangaande verzonken sporen van tramwegen ten behoeve van ondernemingen van landbouw en nijverheid (Ind. St. 1885 n°. 158 en de sedert daarin gebracht wijzigingen).

Het algemeen seinreglement voor de spoorwegen in Nederlandsch-Indië (Ind. St. 1910 n°. 153) is bij Gouv. Bt. 7 April 1911 n°. 65 (Ind. St. n°. 282) op eenige ondergeschikte punten gewijzigd en aangevuld.

Bij Ord. van 31 Oct. 1911 (Ind. St. n°. 588) zijn de bevoegdheden van den hoofdinspecteur, chef van den dienst der staatsspoorwegen op Java, uitgebreid in dien zin, dat aan hem de goedkeuring is gelaten van voorloopige toewijzingen bij aanbestedingen, voor zoover hij die aanbestedingen heeft doen houden door niet aan zijn bureau verbonden ambtenaren.

Bij Gouv. Bt. 1 Oct. 1911 n°. 1 (Bijbl. Ind. St. n°. 7633) is een nieuw reglement vastgesteld betreffende het vervoer van landsdienaren voor rekening van den lande langs de staatsspoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië.

A. SPOORWEGEN.

1°. Staatsspoorwegen.

a. Verkenning, opneming en aanleg.

Java. Het voorontwerp voor de lijn van Rantjaekek over Soemedang naar Kadipaten (zie K.V. 1911, kol. 262) kwam gereed.

In verband met de wenschelijkheid om, met het oog op den spoorwegaanleg in Zuid-Sumatra, eene snelle en zekere gemeenschap over zee tusschen Zuid-Sumatra en Java mogelijk te maken, werd een aanvang gemaakt met de terreinmetingen voor eene lijn loopende van een punt nabij de halte Tjilegon van de Bantam-lijn naar eene voor zeeschepen geschikte aanlegplaats tegenover het eiland Merak in Straat Soenda. Ter verkrijging van de noodige technische en hydrologische gegevens voor de samenstelling van een ontwerp voor een hydroëlectrisch krachtwerk, hoofdzakelijk ten behoeve van de spoorwegwerkplaatsen in Madioen, is men begonnen met het verrichten van terreinopnemingen in het Tjatoer-dal nabij Madioen. Deze werkzaamheden dienen beschouwd te worden als een onderdeel van het algemeen onderzoek naar de beschikbare waterkrachten op Java voor de electrificatie van staatsspoorwegen.

De lijn Tjikampek—Cheribon (zie K.V. 1911, kol. 262) werd op 3 Juni 1912 voor het algemeen verkeer opengesteld. De aanlegrekening wees op ult. 1911 een eindcijfer aan van f 7 893 884. Ten behoeve van den materialenaanvoer voor genoemden spoorweg werden nabij de halte Terisi twee décauvillebanen met eene spoorwijdte van 0,60 M. (de eene lang 28 K.M., in hoofdzaak naar den bovenloop van de Tjipanas-rivier, en de andere lang 10 K.M. naar Losarang) aangelegd. Wanneer deze lijnen met geringe kosten voor het algemeen verkeer geschikt kunnen worden gemaakt, zal daartoe worden overgegaan.

In November 1911 werd een aanvang gemaakt met de voorbereidende werkzaamheden voor den aanleg van den ± 82 K.M. langen spoorweg van Bandjar over Kalipoetjang naar Parigi (zie K.V. 1911, kol. 261/262). De geaardheid van het terrein, waardoor de spoorweg is ontworpen, zoomede het gebrek aan werkvolk en transportmiddelen, doen ernstige moeielijkheden bij de uitvoering verwachten. Gedurende 1911 werd niet meer dan f 42 551 aan de lijn verwerkt.

Sumatra. Ten behoeve van den in K.V. 1911, kol. 262, bedoelden aanleg van spoorwegen in Zuid-Sumatra, welke lijnen organiek onder den dienst der staatsspoorwegen op Java zijn gerangschikt, werden de noodige fondsen toegestaan bij de wet van 30 Dec. 1911 (Ned. St. n°. 395, Ind. St. 1912 n°. 121). Medio 1912 was het tracé-onderzoek van beide eindpunten uit onderhanden genomen.

Een voorontwerp met raming van kosten voor de doortrekking van de lijn Padangpandjang—Pajokoemboeh naar Soeliki kwam in Juni 1912 gereed.

Het onderzoek naar de wenschelijkheid om de lijn Priaman-Soengai Limau te verlengen tot Loeboekbasoeng bleef in studie.

b. Exploitatie.

Lengte in exploitatie. In de lengte der staatsspoorwegen, blijkens de opgaaf in K. V. 1911 (kol. 262) bedragende voor de Oosterlijnen 963, voor de Westerlijnen 1005 en voor den spoorweg ter Sumatra's Westkust 245 K.M., kwam in zoover verandering, dat de lengte der Westerlijnen tot 1022 K.M. steeg tengevolge van het in exploitatie brengen op 1 Juni 1911 van den 17 K.M. langen tramweg met normale spoorwijdte Tasikmajala—Singaparna (zie K. V. 1911, kol. 265), waarvan — evenals zulks voor de Oosterlijnen met den tramweg Madioen — Ponorogo het geval is — de ontvangsten en uitgaven bij die der Westerlijnen gevoegd worden.

Tarieven. Daar gebleken was, dat het vervoer van afloopstroop en molascuit gedurende de minder drukke maanden gestadig afnam, doch gedurende de drukke maanden eene voortdurende stijging vertoonde, en zulks niettegenstaande op den vrachtprijs gedurende den minder drukken tijd eene reductie werd verleend, is bij Gouv. Bt. 27 Sept. 1911 n°. 76 bepaald, dat het speciale tarief voor het vervoer gedurende den minder drukken tijd met ingang van 1 November 1912 buiten werking wordt gesteld.

Zooals reeds in K. V. 1911 (kol. 262/263) werd aangeteekend, heeft de verwachting, dat het speciaal tarief voor brandhout er toe zou leiden dat het vervoer daarvan zooveel mogelijk in den slappen tijd zou worden bewerkstelligd, zich niet verwezenlijkt. Dat tarief is daarom met ingang van 1 Januari 1912 ingetrokken en vervangen door een ander, waarbij de vrachtprijzen zoodanig zijn gesteld, dat zij den brandhout-handel kunnen bevorderen, zonder de ontvangsten van den spoorweg te doen verminderen en het vervoer in den drukken tijd te doen toenemen.

Bij Gouv. Bt. 15 Aug. 1911 n°. 41 is bepaald dat, van 1 November 1911 af, in de expres-treinen niet alleen in de 1ste en 2de klasse een toeslag boven de gewone vrachtprijzen zal worden geheven, doch voortaan, ongeacht de klasse en den af te leggen afstand, een toeslag van f 2 per reiziger verschuldigd is, zoowel voor volwassenen als voor kinderen

ouder dan 2 jaren. Sedert worden in de expres-treinen ook reizigers 3de klasse toegelaten.

In den loop van 1911 werden wederom de gebruikelijke reducties verleend op de vrachtprijzen voor het vervoer van inzendingen voor jaarmarkten, tentoonstellingen, congressen, enz.

Evenals in 1910, werden in 1911 vrachtverlagingen verleend voor het vervoer van tapioca (cassavemeel) bij wagenladingen van 10 ton van eenige halten van het lijnvak Kertosono—Blitar naar de stations te Soerabaja, van minstens 50-ton wagenladingen djati-brandhout en van groote hoeveelheden maalriet. Voorts werd voor goederen, bestemd voor het leprozengesticht Danaradja in Noord-Japara en voor het hoofdkwartier van het Leger des Heils te Semarang, kosteloos vervoer toegestaan.

Voor den spoorweg ter Sumatra's Westkust is bij Gouv. Bt. 27 Dec. 1910 n°. 31, met ingang van 1 Januari 1911, een nieuw stelsel van verrekening tusschen spoorweg en mijn ingevoerd, waarvan de grondgedachte is, dat de bedrijven elkander over en weder tegen zelfkosten zullen bedienen, terwijl de winst met den kolenverkoop behaald over mijn en spoorweg wordt verdeeld naar rato van die zelfkosten.

Van het, bij wijze van proef, ook voor het baanvak Padang—Padangpandjang ingevoerd verlaagd tarief voor inlandsche 2de klasse reizigers (zie K. V. 1911, kol. 263) waren de financieele resultaten zoo gunstig, dat het op de baanvakken, waar het nog niet bestaat, algemeen zal worden doorgevoerd, behalve op het baanvak Poeloe Ajer—Emmahaven, waar reeds een belangrijk lager algemeen tarief van kracht is (zie t.a.p.). Voor het baanvak Padangpandjang—Sawahloento had de invoering van het nieuwe tarief reeds met ingang van 1 Januari 1912 plaats; ook daar werd het beoogde resultaat volkomen bereikt.

Met ingang van 1 Januari 1912 is voor het zooeven vermelde baanvak Poeloe Ajer—Emmahaven ook een verlaagd tarief voor maandabonnementskaarten in werking getreden (Gouv. Bt. 14 Dec. 1911 n°. 6).

Voor het vervoer gedurende het jaar 1912 van minstens 100 wagenladingen (van 10 ton) van goederen, gerangschikt onder de 1ste en 2de klasse, tusschen de stations Emmahaven en Pajokoemboeh wordt 10 % reductie verleend op de volgens de algemeene tarieven betaalde vrachtprijzen.

Met ingang van 1 Maart 1912 trad een speciaal tarief in werking voor het vervoer tusschen de halte Boekit Poetoes en het station Emmahaven van portlandcement in groote hoeveelheden en in daartoe door afzenders ter beschikking van den spoorwegdienst gestelde wagens.

Met intrekking van de beschikkingen opgenomen in Bijbl. Ind. St. nos. 5888, 6106 en 6692, zijn bij Gouv. Bt. 29 Sept. 1911 n°. 17 (Bijbl. Ind. St. n°. 7498) nieuwe bepalingen vastgesteld omtrent het kosteloos vervoer per spoor of tram van behoeftigen, die zich ter geneeskundige behandeling naar een ziekenhuis buiten hunne woonplaats moeten begeven.

Tractie. Op ult. 1911 bestond het rollend materieel der staatsspoorwegen op Java, met inbegrip van de tramlijnen met normale spoorwijdte, uit 402 locomotieven, 1210 personen-, restauratie- en postrijtuigen en bagagewagens en 6748 goederenwagens, of 21 locomotieven, 64 rijtuigen en bagagewagens en 287 goederenwagens meer dan op ult. 1910. Tegen 110 687 ton steenkolen en 40 916 ton brandhout in 1910, zijn in 1911, ten behoeve van de staatsspoorwegen op Java, met inbegrip van de tramlijn Tjikampek—Tjilamaja, 128 325 ton steenkolen en 42 345 ton brandhout verbruikt.

Op den spoorweg ter Sumatra's Westkust was het rollend materieel op ult. 1911 samengesteld uit 65 locomotieven, 76 rijtuigen en bagagewagens en 684 goederen- en andere wagens, of 2 rijtuigen en 50 wagens meer dan op ult. 1910. Het kolenverbruik bedroeg in 1911 38 135 ton, of 1806 ton meer dan in 1910.

Personeel. Bij de exploitatie der staatsspoorwegen op Java waren op ult. 1911 in het geheel (dus zoowel met als zonder aanstelling) in dienst 1841 Europeanen en 13 312 inlanders en ter Sumatra's Westkust 183 Europeanen en 1887 inlanders.

In de werkplaatsen der Westerlijnen te Bandoeng, Meester-Cornelis en Poerworedjo te zamen waren, ongerekend de koelies, gemiddeld per dag werkzaam 1731 werklieden, in die der Oosterlijnen te Madioen, Soerabaja en Djember te zamen gemiddeld 1491 werklieden en in die te Padang gemiddeld 373 man.

Bij Gouv. Bt. 25 Jan. 1912 n°. 62 (Ind. St. n°. 147) is een nieuwe staat van bezoldigingen voor het personeel van den dienst der staatsspoorwegen vastgesteld. De wijzigingen ten opzichte van de tot dusver geldende regeling omvatten het scheppen van de rangen van hoofdbureauchef en archivaris, aan welke rangen door de praktijk gebleken was behoefte te bestaan, zoomede eene verhooging van de minimum- en maximum-traktementen aan den rang van treinconducteur verbonden. Tegenover laatstgenoemde verhooging staat echter de opheffing van de aan die categorie van ambtenaren toegekende mijlengelden tot een gemiddeld even hoog bedrag.

Bij K. B. 11 Nov. 1911 n°. 56 (Ind. St. 1912 n°. 259) zijn voor de benoeming tot de betrekkingen bij den staatsspoorwegdienst, waarvoor een ingenieursdiploma wordt vereischt, buitenlandsche diploma's gelijkwaardig gesteld met het Nederlandsche, terwijl bij Gouv. Bt. 28 Maart 1912 n°. 47 (Ind. St. n°. 260), met aanvulling in zoover van de regeling in Ind. St. 1909 n°. 258, is bepaald dat voor de adspirant-ingenieurs en adspirant-adjunct-afdeelingschefs, bij eene tewerkstelling vóór hun vertrek naar Nederlandsch-Indië, de tijd van die tewerkstelling — echter tot een maximum van één jaar — medegerekend wordt voor het tijdvak van 2 jaren, gesteld voor bevordering tot ingenieur of adjunct-afdeelingschef.

Uitkomsten van het vervoer. De bruto ontvangsten van de Oosterlijnen, met inbegrip van de tramlijnen Madioen—Ponorogo en Soemberkolak—Sitoebondo—Pandji, bedroegen in 1911 f 13 725 718 of f 1 342 081 meer dan in 1910, eene stijging derhalve met 10,8 %. Tot deze vermeerdering droeg het reizigersverkeer bij voor 5,7 % en het goederenvervoer voor 13 %, welke laatstbedoelde vermeerdering in hoofdzaak een gevolg was van het grootere vervoer van suiker, balken, bamboe, melasse, suikerrietstekken, petroleum, cement, kapok en eenige andere artikelen.

De bruto ontvangsten van de Westerlijnen bedroegen in 1911 f 10 422 194, zijnde f 1 384 214, of 15,3 %, meer dan in 1910. De opbrengst van het reizigersvervoer vermeerderde met 20,5 % en die van het vrachtgoederenvervoer met 8,8 %. De stijging van de laatstbedoelde opbrengst was voornamelijk te danken aan het vermeerderd vervoer van rijst, cassavemeel, thee, kinabast, dakpannen, copra, cement en vleesch.

Na aftrek van de exploitatiekosten (inclusief vernieuwingen en afschrijvingen) bleef op de Oosterlijnen f 7 864 403 en op de Westerlijnen f 4 385 606 over, tegen f 6 508 569 en f 3 285 626 (verbeterde cijfers) over 1910. De vermeerdering van het netto-rendement bedroeg dus f 2 623 548.

De ontvangsten van de staatsspoorwegen ter Sumatra's Westkust bedroegen in 1911 bruto f 1 967 164 en netto f 545 993, tegen f 1 846 089 en f 626 722 in 1910. De vermeerdering van de ontvangsten is een gevolg van den algemeenen vooruitgang van het gewest en de verlaging der personentarieven, welke eene sterke vermeerdering van het reizigersvervoer ten gevolge had.

2°. Particuliere spoorwegen.

De lengte in exploitatie van de particuliere spoorwegen op Java (die der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij) bleef 261 K.M. en die der spoorwegen ter Oostkust van Sumatra (van de Deli-Spoorwegmaatschappij) 92 K.M. bedragen.

Tarieven. In de bepalingen en tarieven, betreffende het rechtstreeksch en doorgaand verkeer tusschen de lijnen der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij en die der staatsspoorwegen op Java, werden eenige wijzigingen gebracht van ondergeschikt belang.

Voor het vervoer van groote hoeveelheden natuursteen van het zijspoor van den zijtak Kedoengdjati—Willem I van den spoorweg Semarang—Vorstenlanden naar Semaranghaven is een speciale vrachtprijs vastgesteld.

Met ingang van 1 Januari 1912 zijn speciale vrachtprijzen vastgesteld voor het vervoer van rijst van Semarang en

Semarang-haven naar verschillende plaatsen aan de lijn Semarang—Vorstenlanden.

Voor het vervoer in de maanden Januari tot en met Mei, November en December van minstens 200 met 10 ton beladen of naar dat gewicht bevrachte wagens kalk of kalksteen van Klaten naar Kalasen wordt eene restitutie verleend van f 1 voor elken wagen.

Met de eigenaren of beheerders van suikerfabrieken in de residentiën Soerakarta en Djokjakarta zijn overeenkomsten aangegaan voor den afvoer naar Semarang per spoor of tram, tegen speciale vrachtprijzen, van het geheele product uit den oogst van 1912, voor zoover dat bestemd is voor den uitvoer.

Bij de Deli-Spoorwegmaatschappij traden op 1 Juni 1911 in werking eene wijziging van den staat der geklassificeerde goederen en een nieuw uitzonderingstarief voor het vervoer van guano bij geheele en gedeeltelijke wagenladingen van en naar alle spoor- en tramstations. Voorts is het tijdelijke uitzonderingstarief voor het vervoer van zieken en hunne geleiders van de ondernemingen naar de centrale hospitalen en terug definitief ingevoerd.

Uitkomsten van het vervoer. Uitvoerige opgaven nopens den omvang en de geldelijke uitkomsten van het verkeer gedurende 1911 op de drie particuliere spoorwegen (Semarang—Vorstenlanden—Willem I, Batavia—Buitenzorg en Deli-spoorweg) worden aangetroffen in bijlage VV.

Het krachtens de concessie voor den spoorweg Semarang-Vorstenlanden den Staat toekomende aandeel in de winst op die lijn over 1911 beliep f 315 939,75.

Concessiën of aanvragen van nieuwe lijnen. De voorrang van concessie voor een electrischen secundairen spoorweg in de Preanger-Regentschappen, waarvan sprake was in K. V. 1911, kol. 264, is niet aanvaard. Door belanghebbende is het verzoek gedaan om concessie voor eene smalspoortramlijn van Bandoeng naar de hoogvlakte van Pengalengan en naar Tjisondari, met eene onderlinge verbinding van die twee lijnen door middel van een baanvak Bandoeng—Kopo, benevens een zijtak Lebakwangi—Djoentigirang, welk verzoek nog in behandeling is.

B. STOOMTRAMWEGEN.

1°. Staatsstoomtramwegen.

Lijnen op Java. De lijn Krian—Gempolkerep (zie K. V. 1911, kol. 265) is op 1 Mei 1912 voor het publiek verkeer opengesteld. De aanlegrekening wees op het einde van 1911 eene uitgaaf van f 593 980 aan.

Het 16 K.M. lange lijntje (spoorwijdte 0,60 M.) van Tjikampek naar het ten noorden van die plaats gelegen Lemahabang (zie t. a. p.) kwam gereed en zal medio 1912 voor het algemeen verkeer kunnen worden opengesteld. De aanlegrekening wees op ult. 1911 een totaal aan van f 23 938.

Met den aanleg van den stoomtramweg (spoorwijdte 0,60 M.) van Rambipoedji naar Poeger (zie t. a. p.) werd in September 1911 een aanvang gemaakt. Van de daarvoor toegestane fondsen was op het einde van dat jaar uitgegeven een bedrag van f 50 110.

De werkzaamheden voor den aanleg van den ongeveer 18 K.M. langen tramweg (normale spoorwijdte) van Djatibarang naar Indramajoe hadden een gunstig verloop. Zooals het zich thans laat aanzien kan verwacht worden, dat die lijn in de tweede helft van 1912 voor het algemeen verkeer zou kunnen worden opengesteld. De aanlegrekening wees op ult. 1911 een eindcijfer aan van f 43 433.

De exploitatie van de tramlijn Tjikampek—Tjilamaja bracht bruto op f 72 674, waartoe door het reizigersverkeer, het goederenvervoer en diversen respectievelijk f 55 118, f 17 495 en f 61 werd bijgedragen. Na aftrek van de exploitatiekosten, ad f 30 438 (inclusief vernieuwingen en afschrijvingen), bleef eene winst over van f 42 236, zijnde 15,9 % van het aanlegkapitaal, ad f 265 309.

Het voorontwerp voor eene tramlijn in Banjoewangi en de terreinmetingen voor een net van tramlijnen in Zuid-Kedoe kwamen gereed.

In Januari 1912 werd een begin gemaakt met het verrichten van terreinopnemingen en het verzamelen van technische en economische gegevens voor tramlijnen in Noord-Krawang, van het type van den in exploitatie zijnden staatstramweg van Tjikampek naar Tjilamaja. Ook werd een aanvang gemaakt met de terreinmetingen voor eene voortzetting van de lijn Krian—Gempolkerep in westelijke richting naar Kertosono en voor eene tweede lijn van Soerabaja tot de halte Krian.

Lijnen in Atjeh en onderhoorigheden. De gemiddeld geëxploiteerde lengte bleef 432 K.M. bedragen.

Tegen betaling werden vervoerd: 1 805 394 personen (13 242 in de 1ste, 25 475 in de 2de en 1 766 677 in de 3de klasse), tegen 1 685 550 in 1910, zoomede 180 957 landsreizigers (9419 in de 1ste, 14 308 in de 2de en 157 230 in de 3de klasse), tegen 179 856 in 1910. Aan vrachtgoederen zijn vervoerd 103 044 ton (28 782 ton voor het Gouvernement en 74 262 ton voor particulieren), tegen 92 634 ton in 1910.

De bruto-ontvangsten, welke in 1910 f 645 841 (waaronder f 130 655 voor landsvervoer) bedroegen, klommen in 1911 tot f 704 347 (waaronder f 130 308 voor landsvervoer); de inkomsten wegens landsvervoer daalden dus met f 346, terwijl die van het betalend vervoer met f 58 853 vermeerderden. Per dagkilometer bedroegen de bruto-ontvangsten f 4,46[5], tegen f 4,09[5] in 1910.

De exploitatiekosten beliepen in 1911 f 697 388, tegen f 692 267 in 1910. Per dagkilometer werd uitgegeven f 4,42[5], tegen f 4,39 in 1910.

Bijbouwing had plaats van beambten-woningen te Koeta Radja en Langsar, zoomede van een paar haltegebouwen. Op eenige plaatsen ondergingen de woningen voor het personeel verbetering, terwijl het stationsemplacement te Langsar werd uitgebreid.

Met het voorzien van de voertuigen van dubbelwerkende remwerken en van versterkte trek- en stootinrichtingen werd gedurende het verslagjaar voortgegaan.

Voor de uitbreidings- en buitengewone werken vermeerderde de constructierekening met f 99 000, terwijl voor de posten rollend materieel en werktuigen en inventaris respectievelijk werd uitgegeven f 7700 en f 1300. De totale kosten van den aanleg en de uitrusting van de tramlijn hebben bedragen f 17 544 000, namelijk voor den bouw van de baan f 15 647 200, voor rollend materieel f 1 517 200 en voor verbetering van inventaris f 289 600.

Bij Gouv. Bt. 27 Febr. 1912 n°. 7*a* (Ind. St. n°. 216), gewijzigd bij Gouv. Bt. 18 Juni 1912 n°. 30 (Ind. St. n°. 357), zijn nieuwe bepalingen vastgesteld omtrent de bezoldiging, enz. van het personeel bij de exploitatie van den stoomtramweg.

Vgl. overigens hoofdst. **D**, kol. 58.

2°. Particuliere tramwegen.

a. Aanleg en exploitatie.

Nederlandsch-Indische Tramwegmaatschappij. De in K. V. 1911, kol. 265, bedoelde wijziging van de voorwaarden, waarop aan deze maatschappij vergunning werd verleend voor hare lijn van de benedenstad Batavia naar de kampong Melajoe (Meester-Cornelis), waardoor op het gedeelte Kramat-driesprong in kampong Melajoe dubbelspoor mag worden gelegd, is op 28 Juni 1911 aanvaard.

Babat—Djombang-Stoomtrammaatschappij. De termijn binnen welken deze maatschappij een ernstig begin moet hebben gemaakt met den aanleg van de zijlijn naar de suikerfabriek Ponen en die, binnen welken die zijlijn geheel gereed en in exploitatie gebracht moet zijn — zie t. a. p. —, zijn bij Gouv. Bt. 11 April 1912 n°. 32 verlengd met 1 jaar, d. i. respectievelijk tot 6 Juli 1912 en 6 Januari 1913.

Bij Gouv. Bt. 13 Juni 1912 n°. 1 is de maatschappij ontheven van de verplichting tot den aanleg en de exploitatie van dat gedeelte van hare lijn, dat gelegen is ten noorden van de tramlijn Goendik—Soerabaja (vgl. Bijbl. Ind. St. n°. 5289).

Oost-Java-Stoomtrammaatschappij. Het in K. V. 1911 kol. 266, vermeld verzoek van deze maatschappij om concessie en om voorrang voor concessie tot den aanleg en de exploi-

tatie van eenige stoom- en electrische tramlijnen ter hoofdplaats Soerabaja en omstreken bleef nog in behandeling.

Modjokerto-Stoomtrammaatschappij. De termijn, waarbinnen de geheele lijn dezer maatschappij in exploitatie moet zijn gebracht, is bij Gouv. Bt. 9 Juli 1912 n°. 20 nader verlengd tot 30 April 1914 (vgl. K. V. 1910, kol. 277).

Probolinggo-Stoomtrammaatschappij. De aan deze maatschappij verleende concessie tot den aanleg en de exploitatie van eene zijlijn van de suikerfabriek Oemboel naar de suikerfabriek Soemberkareng (zie t. a. p.) werd door haar aanvaard. Voor de, krachtens het reglement op de tramwegen ten behoeve van landbouw en nijverheid (Ind. St. 1885 n°. 158), door den resident van Pasoeroean verleende vergunning voor het baanvak Probolinggo—Oemboel trad, op verzoek van de maatschappij, eene door de Regeering verleende concessie in de plaats (Gouv. Bt. 11 April 1912 n°. 5). Dat lijnvak is uitsluitend voor goederenvervoer bestemd.

Pasoeroean-Stoomtrammaatschappij. De zijtak van de lijn Pasoeroean—Waroengdowo van deze maatschappij naar den linkeroever der Gembong-rivier (zie t. a. p.) is voor het algemeen verkeer opengesteld.

De aan de maatschappij verleende concessie voor den aanleg en de exploitatie van een zijtak harer lijn Pasoeroean—Waroengdowo, loopende van laatstgenoemde plaats naar Ngempit, is door haar aanvaard.

Serajoedal-Stoomtrammaatschappij. Aan deze maatschappij is bij Gouv. Bt. 22 Juni 1912 n°. 13 concessie verleend voor den aanleg en de exploitatie van eene verbinding van Bandjarnegara, het tegenwoordig eindpunt van hare lijn, door het Serajoe-dal met Wonosobo.

Madoera-Stoomtrammaatschappij. De aanvraag van deze maatschappij om concessie voor den aanleg en de exploitatie van eene smalspoorverbinding van Kamal met Kebanjar (zie t. a. p.) — sedert gewijzigd in eene voor normaalspoor — is bij Gouv. Bt. 17 Jan. 1912 n°. 11 (Bijbl. Ind. St. n°. 7563) ingewilligd.

Lijnen van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij. De in 1910 aan deze maatschappij verleende vergunning tot verlenging van haren tramweg Djokja—Brosot in westelijke richting (zie t. a. p.) is niet aanvaard.

Een vijftal aanvragen van de maatschappij, betreffende *a.* een zijtak van den tramweg Djokja—Brosot in oostelijke richting, van Pasar Bantoel over Barongan naar Karangasem aan den linkeroever van de kali Opak; *b.* eene lijn Solo—Wonogiri—Kakap; *c.* eene lijn Gambringan—Broemboeng; *d.* een net van tramwegen in Rembang, loopende van Bodjonegoro naar Djatirogo en van Babat over Toeban naar Djenoe, beide lijnen verbonden door eene lijn Pantja—Rengel —Ngidon en *e.* eene verbinding van Grisee met Soerabaja, zijn in behandeling.

Op 16 Februari 1912 is door de maatschappij aanvaard eene haar bij Gouv. Bt. 17 Jan. 1912 n°. 12 (Bijbl. Ind. St. n°. 7564) verleende concessie voor den aanleg en de exploitatie van twee zijlijnen van den stoomtramweg van Goendik naar Soerabaja; de eene, uitsluitend voor goederenvervoer, loopende van Wangkat naar de Solo-rivier en de andere, zoowel voor personen- als voor goederenvervoer, van Tjepoe naar Ngareng. De laatstbedoelde lijn is bereids voor het publiek verkeer opengesteld.

Semarang—Cheribon-Stoomtrammaatschappij. De aan deze maatschappij verleende concessie voor den aanleg en de exploitatie van eene rechtstreeksche verbinding van de aan de bestaande lijn Semarang—Cheribon gelegen plaatsen Kaliwoengoe en Pegandan (zie t. a. p.) is door haar aanvaard. Bij Gouv. Bt. 1 Mei 1912 n°. 1 is aan de maatschappij concessie verleend voor den aanleg en de exploitatie van eene rechtstreeksche lijn, loopende van Bedilan naar Kantji (Cheribon), welke beide plaatsen reeds, doch langs een omweg, met elkaar verbonden zijn.

Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij. Aan deze maatschappij is bij Gouv. Bt. 17 Juli 1912 n°. 40 concessie verleend voor den aanleg en de exploitatie van eene lijn, loopende van Lasem over Pamoten naar Djatirogo (Rembang), welke concessie reeds is aanvaard, terwijl in behandeling is eene aanvraag voor eene lijn van Lasem naar Leran, met een havenhoofd nabij de laatstgenoemde plaats.

Statistieke gegevens betreffende den omvang van het bedrijf der particuliere tramwegmaatschappijen zijn opgenomen in bijlage T T.

b. Vergunningen of aanvragen voor nieuwe lijnen.

Gedurende het tijdvak 1 Juni 1911 tot en met ult. Juni 1912 kwam van de in bijlage U U van K. V. 1911 vermelde vijf vergunningen voor den aanleg en exploitatie van tramwegen, waarvoor de termijn van aanvaarding op 1 Juni 1911 nog openstond, er een (n°. IV) wegens het niet aanvaarden te vervallen, terwijl er drie (nos. II, III en V) werden aanvaard. Er werden zes nieuwe vergunningen verleend, waarvan er twee reeds werden aanvaard (zie hiervóór), zoodat het aantal vergunningen, waarvoor de termijn van aanvaarding op 1 Juli 1912 nog openstond, vijf bedroeg (zie bijlage W W).

De in bijlage V van K. V. 1907 onder de nos. VII en VIII vermelde en sedert aanvaarde concessies voor een tweetal tramlijnen in de Preanger-Regentschappen zijn bij Gouv. Bt. 12 Febr. 1912 n°. 7 ingetrokken.

Voorrang boven de verzoeken van anderen om concessie voor den aanleg en de exploitatie van tramwegen met stoom of electriciteit als beweegkracht werden verleend aan J. A. Ruys voor de lijn Sibolga—Padang ter Sumatra's Westkust (Gouv. Bt. 19 Oct. 1911 n°. 46) en aan W. J. Pet voor een drietal lijnen in de residentie Menado, loopende van Menado naar Kema, van Menado over Remboken en Ratahan naar Belang en van een nader te bepalen punt der laatstgenoemde lijn naar Amoerang (Gouv. Bt. 8 Mei 1912 n°. 61). De aan het „Mijnbouw- en Industrie-Syndicaat Timor" verleende voorrang voor eene tramlijn Pare Pare—Padoepa (Celebes en onderhoorigheden) — zie K. V. 1909, kol. 296/7 — is achtereenvolgens verlengd tot 14 Mei 1912 en 14 Mei 1913 (Gouv. Btn. 11 Oct. 1911 n°. 20 en 12 Juli 1912 n°. 35).

C. ELECTRISCHE TRAMWEGEN.

De aanleg van de aan de Batavia-Electrische Tramwegmaatschappij verleende vergunning tot uitbreiding van haar net (zie K. V. 1911, kol. 267) is onderhanden. Bij Gouv. Bt. 7 April 1912 n°. 13 is, op verzoek van de maatschappij, het tracé Waterlooplein West—Waterlooplein Zuid—Sipajersweg gewijzigd in Waterlooplein West—Waterlooplein Noord —Vrijmetselaarsweg. De termijn, waarbinnen de aanleg beëindigd en de weg geheel in exploitatie moet zijn gebracht, is verlengd tot 28 Maart 1913 (Gouv. Bt. 9 Juli 1912 n°. 21).

D. TRANSPORTKABELS.

De bij Gouv. Bt. 24 Aug. 1911 n°. 25 aan J. E. van Polanen Petel verleende transportkabel-concessie voor eene lijn op de onderneming Pasir Pogor ten behoeve van de theefabriek Goalpara (zie K. V. 1911, kol. 268) is tijdig aanvaard.

Bij Gouv. Bt. 9 Jan. 1912 n°. 24 is, onderscheidenlijk aan de heeren A. Jacobson en H. W. S. van Hooff, concessie verleend voor den aanleg en de exploitatie van een transportkabel in de Preanger-Regentschappen, respectievelijk op de ondernemingen Maleber en Tjiboengoer.

III. MIJNWEZEN.

§ 1. WETGEVING.

De in Ind. St. 1906 n°. 434 opgenomen mijnordonnantie onderging eene wijziging bij Ord. van 19 Juni 1912 (Ind. St. n°. 360), in verband met de nadere regeling van de bevoegdheid van het Gouvernement om van zijnentwege opsporingen en ontginningen van delfstoffen te doen plaats hebben (vgl. K. V. 1911, kol. 267/268).

---

§ 2. DIENST VAN HET MIJNWEZEN.

Personeel. Op ult. Juni 1912 bestond de actieve sterkte van het korps mijningenieurs uit den chef van het mijnwezen, 16 ingenieurs in vasten dienst, 14 ingenieurs en 4 geologen in tijdelijken dienst, terwijl bovendien 1 ingenieur in vasten en 3 ingenieurs in tijdelijken dienst, als gedetacheerd bij de gouvernements-kolenontginning ter Sumatra's Westkust, en 2 ingenieurs in tijdelijken dienst, als belast met de waarneming van de betrekking van leeraar respectievelijk aan het gymnasium Willem III en de Koningin Wilhelminaschool te Batavia, bij het korps voor memorie gevoerd werden en 2 ingenieurs in vasten en 1 in tijdelijken dienst met verlof in het buitenland vertoefden. Voorts was 1 tijdelijk ingenieur gesteld ter beschikking van den directeur van landbouw, nijverheid en handel.

Op ult. Juni 1912 waren de mijningenieurs (ongerekend de 6 daarbij voor memorie gevoerde ingenieurs) ingedeeld als volgt: op het hoofdbureau van het mijnwezen waren (buiten den chef van den dienst en den chef van de mijnbouwkundige opnemingen) 8 ingenieurs (onder wie een 3-tal toegevoegd aan den chef van de mijnbouwkundige opnemingen) en 2 tijdelijke geologen tewerkgesteld; met de leiding van den dienst van het grondpeilwezen was 1 ingenieur belast, aan wien een tweede ingenieur was toegevoegd; op Banka waren 10 ingenieurs geplaatst, aan wie, in het belang van de tinwinning aldaar, tijdelijk 1 ingenieur en 1 werktuigkundig-electrotechnisch ingenieur waren toegevoegd; met de voortzetting van het mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in de residentiën Benkoelen en Palembang was 1 ingenieur belast, aan wien 2 ingenieurs en 1 tijdelijk geoloog waren toegevoegd, terwijl 2 ingenieurs in tijdelijken dienst belast waren met de voortzetting van de geologische onderzoekingen in de residentie Djambi. Voorts was 1 ingenieur belast met de voortzetting van de voorloopige verkenningen voor een eventueel in te stellen mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in een gedeelte van de afdeeling L Koto (Padangsche Bovenlanden) en van de tijdelijke onderafdeeling Rokan (Sumatra's Oostkust); 1 ingenieur had de leiding van het mijnbouwkundig-geologisch onderzoek in het gewest Celebes en onderhoorigheden, terwijl 1 ingenieur was belast met een onderzoek naar het voorkomen van petroleum in de residentie Benkoelen. Aan de van regeeringswege naar Noordoost-Borneo uitgezonden grensregelingscommissie en het militair exploratie-detachement in Noord-Nieuw-Guinea waren respectievelijk 1 ingenieur en 1 tijdelijk geoloog toegevoegd.

Het verdere technische personeel bestond op ult. Juni 1912 uit 3 topografen, 1 teekenaar, 35 opzieners, 9 boormeesters, 1 werktuigkundige in vasten dienst en 2 topografen, 2 topograafopnemers, 1 teekenaar, 24 opzieners en 7 boormeesters in tijdelijken dienst. Van dit personeel bevond zich 1 boormeester met buitenlandsch verlof.

Geschriften. Van het „Jaarboek van het mijnwezen in Nederlandsch-Indië" zag de jaargang 1910 het licht.

Het aan het hoofdbureau te Batavia samengestelde kwartaalverslag van het mijnwezen over het 3de kwartaal 1910 is gedrukt als extra-bijvoegsel van de Jav. Ct. van 24 Nov. 1911 n°. 94.

Palaeontologische, geologische en mijnbouwkundige onderzoekingen van gouvernementswege. De mijnbouwkundige en geologische onderzoekingen in de residentiën Benkoelen en Palembang (zie hiervóór) werden geregeld voortgezet. De dienst der mijnbouwkundige opsporingen hield zich in 1911, behalve met de reeds vroeger (K. V. 1910, kol. 280) genoemde exploraties te Lebong Simpang en Tambang Sawa, bezig met het onderzoek van enkele vindplaatsen in de Boven-Seblat. De geologische verkenning van de Rawas en de meer zuidelijk gelegen Sindang-streek in de residentie Palembang kwam gereed. Verder werd op het laatst van het verslagjaar een onderzoek ingesteld naar het voorkomen van petroleum in de afdeeling Kroë der residentie Benkoelen.

In de residentie Djambi kwamen in de afdeelingen Djambi en Moearotembesi de onderzoekingen van de petroleumterreinen ten noorden van de Batang Hari en beoosten de Moearotembesi gereed. Het onderzoek wordt nu voortgezet in het gebied ten westen van de Moearotembesi.

In het gouvernement Celebes en onderhoorigheden werd in de maand Januari 1911 het geologisch-mijnbouwkundig onderzoek aangevangen van de goud-, zilver- en loodertsvindplaatsen in het landschap Baoe der afdeeling Loewoe. Ook werd het ten noordwesten daarvan gelegen gebied verkend.

Een dergelijk onderzoek naar tinerts in de afdeeling L Koto der residentie Padangsche Bovenlanden en in de tijdelijke onderafdeeling Rokan der residentie Oostkust van Sumatra werd in Juli 1911 ter hand genomen. In dat jaar werden de dalen der Soengaisingalan en bijrivieren en hunne omgeving onderzocht.

In het verslagjaar werd eene geologisch-mijnbouwkundige verkenning van het eiland Nias uitgevoerd. Die van het eiland Flores kwam grootendeels gereed, terwijl op Soembawa met eene dergelijke verkenning een aanvang gemaakt werd. De geologisch-mijnbouwkundige verkenningen van het Nederlandsch gedeelte van het eiland Timor en die van de eilanden Roti, Leti, Moa en Damar werden, voor zoover het terreinwerk betreft, voltooid.

Diepe grondpeilingen. Gedurende het tijdvak 1 Juli 1911—ult. Juni 1912 zijn van de 12 artesische boringen, welke op eerstgenoemden datum, naast eenige schoonspoelingen en herstellingen en twee voor particulieren uit te voeren boringen, onderhanden waren, er 11 voltooid en werd er 1 wegens de geringe resultaten gestaakt, terwijl van de 21 nieuwe ondernomen boringen er 8 gereed kwamen en 2 wegens onvoldoende uitkomsten, gestaakt werden. De 19 voltooide boringen waren aldus over de verschillende gewesten verdeeld: Batavia 2, Pekalongan 1, Semarang 4, Pasoeroean 2, Kediri 3, Madioen 1, Soerakarta 1, Atjeh en onderhoorigheden 1, Oostkust van Sumatra 3 en Menado 1. Gedurende hetzelfde tijdvak zijn op den voet van de Ord. van 23 Maart 1884 (Ind. St. n°. 50) een 12-tal vergunningen verleend tot het boren van artesische putten.

§ 3. GOUVERNEMENTSONTGINNINGEN.

Tinwinning op Banka. Gedurende het exploitatiejaar 1911/1912 (1 Maart 1911—28 Februari 1912) bedroeg de tinlevering 250 495 pikol, bij eene gemiddelde sterkte van 21 292 man, tegen 270 508 pikol, met 19 823 man, in 1910/1911.

De geringere productie bij eene grootere gemiddelde sterkte, vindt hoofdzakelijk hare oorzaak in het kleine aantal geoefende werklieden (van de 14 562 in China geboren werklieden, wier contract expireerde, keerden er in den aanvang van 1911 3996 voor rekening van den lande naar Zuid-China terug, terwijl bovendien velen voor eigen rekening zich naar Singapore begaven), terwijl het exploitatiejaar 1911/1912 (12 maanden) korter was dan 1910/1911 (12 maanden en 19 dagen).

De kosten van het tin tot in de pakhuizen op Banka bedroegen, volgens de commercieele boekhouding, f 37,18[5] per pikol, tegen f 33,44 in 1910. De op het vervoer naar Nederland en den verkoop gevallen kosten bedroegen f 4,79 per pikol, tegen f 4,10 in 1910.

Volgens de verkooprekeningen (bijlage X) heeft het in 1911 hier te lande geveilde Banka-tin gemiddeld per pikol f 135,84 netto opgebracht (f 98,86 in 1910), hetgeen dus een voordeelig verschil overlaat van f 93,86[5] per pikol, tegen f 65,42 over het voorafgegane jaar.

Voor 1912 is de hoeveelheid te verkoopen Banka-tin bepaald op 265 000 pikol. De eerste vier in dit jaar gehouden veilingen (Januari, Maart, Mei en Juli) bestonden respectievelijk uit 43 952, 44 230, 44 349 en 44 249 pikol. Als gemiddelde bruto opbrengst is per 50 K.G. verkregen achtereenvolgens f 116,50, f 120,25, f 119,50 en f 125,75, zijnde per pikol f 143, f 148,53, f 147,60 en f 155.

Bij Gouv. Bt. 19 Aug. 1911 n°. 32 (Bijbl. Ind. St. n°. 7485) is machtiging verleend om aan inlandsche jongelieden, die zich aan den dienst der tinwinning wenschen te verbinden, eene tegemoetkoming toe te kennen in de kosten van opleiding tot ambachtslieden aan de ambachtsscholen voor inlanders.

In het belang van de verpleging in de Chineesche zieken-inrichtingen te Muntok of elders van oude en gebrekkige, of aan lepra lijdende, gewezen arbeiders van de tinwinning, zijn fondsen toegestaan bij Gouv. Bt. 11 Dec. 1911 n°. 20.

Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar het afzonderlijk te publiceeren jaarverslag.

Steenkolenontginning nabij Sawahloento (Ombilin-mijnen). De productie bedroeg in 1911 334 552 ton gemengde kolen, 4950 ton briketten, 66 322 ton gruis en 571 ton stofkool, of te zamen 406 395 ton (waaronder 26 889 ton verstrekt voor eigen gebruik te Sawahloento), tegen 387 522 ton in 1910. De winst op de verstrekking en den verkoop der kolen beliep, na afschrijving van f 180 263 op de aanlegrekening f 373 711, tegen f 378 162 in 1910, zijnde ook voor 1911 niets opgenomen wegens rente. Daarentegen zijn, in tegenstelling met vroegere jaren, thans voor de eerste maal bij de berekening van de kosten van personeel in rekening gebracht de uitgaven, ad f 28 791, wegens pensioenen, overtochtskosten van en naar Europa, verlofstraktementen, wachtgelden, enz.

Van de over 1911 geldelijk verantwoorde 379 242 Nederlandsche ton kolen is aan particulieren verkocht 238 546 ton, waarvan 566 op verschillende plaatsen langs den spoorweg, en 237 980 ton te Emmahaven. De stoomvaartmaatschappijen ,,Rotterdamsche Lloyd'', ,,Koninklijke Paketvaartmaatschappij'' en ,,Nederland'' namen aldaar totaal 151 348 ton in, tegen 118 126 in 1910, terwijl aan andere schepen en aan particulieren 86 632 ton verstrekt werd. Aan den Sumatra-staatsspoorweg werd verstrekt 39 076 ton kolen, briketten en gruis en aan de overige gouvernementsdiensten 101 620 ton.

Het aantal dwangarbeiders bedroeg op ult. 1911 1886 man, tegen 1631 man op ult. 1910 en dat der contractanten respectievelijk 1781 en 1828. Het aantal op Java aangeworven contractanten beliep 281, terwijl 471 ontslagen contractanten eene nieuwe overeenkomst aangingen, 3 als vrije arbeiders bij de mijn te werk gesteld bleven en 9, die een nieuw contract wenschten te sluiten, moesten worden afgekeurd. Bovendien sloten 26 ontslagen dwangarbeiders en 13 gewezen contractanten, die als vrije arbeiders gebleven waren, een contract. Verder kwamen 5 tot dwangarbeid veroordeelde contractanten, na expiratie van hun straftijd, weder terug.

Bij de ontginning (met inbegrip van het transport), dus ongerekend den voor aanleg gevorderden arbeid, zijn in 1911 door dwangarbeiders, contractanten en vrije lieden verricht 1 451 303 dagdiensten, tegen 1 384 621 in 1910, waardoor 406 395 ton kolen verkregen werd. De productie per dag en per hoofd was dus 280 K.G., tegen 279 K.G. in 1910. Berekend over het aantal dagdiensten ten laste van de werkzaamheden in de mijnen, bij de opvulling, het transport en de overlading, bedroeg de hoofdelijke productie 427 K.G., tegen 415 K.G. in 1910.

De werkelijke zelfkosten per ton in den spoorwagen te Sawahloento bedroegen, met inbegrip van het aandeel der afschrijvingen, f 4,52, tegen f 4,68[5] over 1910.

Voor werken van aanleg is in 1911 uitgegeven f 174 284, waarmede het eindcijfer der aanlegrekening vermeerderde. Daar echter van deze rekening, zooals reeds vermeld is, f 180 263 is afgeschreven, stond de waarde van het kolen-etablissement te Sawahloento en de magazijnen met kolenstort te Emmahaven op ult. 1911 te boek voor f 3 133 952, tegen f 3 139 931 op ult. 1910.

Bij het einde van 1911 bedroeg de hoeveelheid kolen, welke voor afbouw gereed was of door galerijen was blootgelegd, in de mijnen Doerian (lagen A, B en C), Pandjang (lagen A en C) en Loento (laag A) 5 340 000 ton.

Bij Gouv. Bt. 22 Juli 1912 n°. 37 is machtiging verleend om de voeding van de arbeiders, werkzaam bij de Ombilin-mijnen, in eigen beheer te nemen.

De regeling van het beheer en de verantwoording der gewonnen steenkolen en der voor de ontginning van de mijnen benoodigde magazijnsgoederen onderging wijziging bij Gouv. Bt. 1 Dec. 1911 n°. 23 (Ind. St. n°. 627).

---

§ 4. PARTICULIERE ONTGINNINGEN.

Het aantal door het Gouvernement verleende concessiën vermeerderde gedurende het tijdvak 1 Juli 1911—ult. Juni 1912 met vijf, namelijk de concessiën Boekit Asem (Palembang) voor de winning van steen- en bruinkool, Tjandi (Rembang) voor de winning van petroleum, Bertha en Elvira (Lampongsche districten) voor de winning van zilver- en goudertsen en Sumpal (Palembang) voor de winning van petroleum en andere bitumineuse zelfstandigheden (met intrekking van de concessie Palembang). Daarentegen zijn de concessiën Kwandang Soemalata, Soemalata II en Boekal (Menado) van rechtswege vervallen (vgl. K. V. 1911, kol. 273) en is de concessie Poeloe Nangka (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) op verzoek ingetrokken.

Gedurende dat tijdvak werden negen vergunningen verleend voor de winning van de in art. 1 der Indische mijnwet niet genoemde delfstoffen, namelijk zes tot het winnen van kalksteen, waarvan vier binnen terreinen in de residentie Kedoe en één binnen een terrein in elk der gewesten Soerakarta en Madoera, één tot het winnen van marmer en kalksteen binnen een terrein in eerstgenoemd gewest, één tot het

winnen van klei binnen een terrein in de residentie Palembang en één tot het aftappen van bronwater uit eene bron gelegen op een met recht van opstal afgestaan perceel in de residentie Pasoeroean. Eén vergunning werd ingetrokken omdat niet tijdig aan de gestelde voorwaarden was voldaan.

Van de door het Gouvernement goedgekeurde concessiën, verleend door inlandsche zelfbesturen, die hunne mijnrechten nog niet aan het Gouvernement hebben afgestaan, vervielen de Melawi-rivier-concessiën I t/m XXIII (landschap Sintang, res. Westerafdeeling van Borneo), de Sambas-rivier-concessie n°. 1 en de concessiën Petengahan, Padjinten en Tempat Sean (landschap Sambas, res. Westerafdeeling van Borneo) en Nanggoelan (Djokjakarta).

Op ult. Juni 1912 waren dientengevolge van kracht 106 door het Gouvernement verleende concessiën, 34 ,,vergunningen" en 45 door inlandsche zelfbesturen verleende en door het Gouvernement goedgekeurde concessiën. Voor nadere bijzonderheden omtrent de gedurende het behandelde tijdvak verleende concessiën en vergunningen, zie men bijlage XX.

Op ult. Juni 1912 waren 78 aanvragen om concessie en 46 om ,,vergunning" in behandeling, terwijl 6 door inlandsche zelfbesturen verleende concessiën op goedkeuring door het Gouvernement wachtten.

Met betrekking tot de op dat tijdstip van kracht zijnde concessiën en ,,vergunningen" zij het volgende medegedeeld.

Tin. Particuliere ontginningen werden gedreven door de ,,Billiton-maatschappij", krachtens gouvernementsconcessie, en de ,,Singkep-Tinmaatschappij", krachtens concessie van het inlandsch bestuur van Lingga-Riouw en krachtens gouvernementsconcessie voor de winning van tinerts in zee.

Gedurende het op ult. April geëindigde boekjaar 1911/1912 is op Billiton ingeleverd 66 630 pikol tin, waarvan 55 391 pikol in den vorm van erts (hetwelk gedeeltelijk ter verwerking naar Singapore is gezonden en gedeeltelijk in de centrale smeltinrichting te Lipat Kadjang is versmolten). Deze cijfers bedroegen over 1910/1911 73 110 en 43 151 pikol. Bovendien werden nog gewonnen 1157 pikol wolframhoudend tinerts, waarvan 390 pikol bij de ader-exploitaties (zie beneden). Deze productie werd verkregen (volgens de gemiddelde aanwezige sterkte) door 9288 bij de mijnploegen ingedeelde mijnwerkers en 4625 zoogenaamde werkzoekenden (in 1910/1911, volgens verbeterde opgaven, respectievelijk 9805 en 4723). De gezondheidstoestand kon over het algemeen gunstig genoemd worden. Het aantal der in de hospitalen opgenomen zieken bedroeg 753, tegen 577 in 1910/1911; het gemiddelde ziektecijfer (gerekend over de gemiddelde sterkte der aanwezige mijnwerkers) was 5,4 %, tegen 4,29 % in 1910/1911. De sterfte in de mijnen en hospitalen te zamen bedroeg 92 man, of 0,65 % (tegen 0,61 % in het voorafgegane jaar). Bij de ader-exploitaties waren gemiddeld 303 lieden werkzaam. Hierbij werd 119 pikol tin, benevens 390 pikol wolframhoudend tinerts gewonnen. In het verslagjaar werd nog 61 pikol monaziet uitgevoerd, waarmede die proefneming is gestaakt (vgl. K. V. 1911, kol. 273/274).

Verkocht werd te Batavia 36 206 pikol tin, dat bij de 12 inschrijvingen achtereenvolgens gemiddeld f 135,64, f 138,50, f 136,11, f 134,58, f 130,48, f 129,21, f 132,28, f 142,20, f 132,60, f 135,64, f 136,13 en f 137,25, of in doorsnede f 135,04 per pikol opbracht (tegen f 117,02 in 1910/1911). Te Singapore werd gemiddeld over de aldaar verkochte hoeveelheid van 32 061 Java-pikol f 137,76 per Java-pikol gemaakt (tegen f 116,03 in 1910/1911). Ter vergelijking met de Batavia-markt moet van dit bedrag worden afgetrokken het uitvoerrecht van f 2,05 per Java-pikol, zoodat kan gerekend worden, dat te Singapore gemiddeld f 135,71 per Java-pikol werd gemaakt. De door de maatschappij behaalde winst beliep f 2 974 039,35[5], waarin de Staat deelt voor $^5/_8$, zijnde f 1 858 774,58[5]. Deze cijfers bedroegen over 1910/1911 f 3 659 138,59 en f 2 286 961,62 (verbeterde opgaven) en over het daaraan voorafgegane boekjaar f 1 969 591,58 en f 1 230 994,74.

De Singkep-Tinmaatschappij produceerde gedurende het boekjaar 1 Juli 1911—30 Juni 1912 10 284 pikol tin (7594 in 1910/1911), waaronder 3277 pikol afkomstig van de ontginning van den zeebodem, zoomede 419 gram goud en 169 zakken wolframiet. De gemiddelde sterkte aan eigenlijk werkvolk (Chineezen) bedroeg 884 man, van wie gemiddeld present waren voor het werk in de groeven 781 man (in 1910/1911 respectievelijk 839 en 807 man). Het tin is, zooals gewoonlijk, te Singapore verkocht, en wel tot eene hoeveelheid van 10 523 Straits-pikol, waarin begrepen de restant productie 1910/1911. De totale opbrengst beliep f 1 407 816, terwijl een algemeene middenprijs werd verkregen van $ 95.28 per Straits-pikol (60.47 K.G.), overeenkomende met f 111,22 per 50 K.G. (in 1910/1911 f 104,50). De winst- en verliesrekening der maatschappij wees over 1911/1912 een voordeelig saldo aan van f 672 149, tegen f 349 768 in 1910/1911.

Steen- en bruinkolen. Het aantal der voor de winning van kolen verleende concessiën vermeerderde met één, namelijk de concessie Boekit Asem in de residentie Palembang, terwijl de concessiën Poeloe Nangka en Nanggoelan vervielen, zoodat het aantal concessiën op ult. Juni 1912 25 bedroeg.

In de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo produceerde de mijnbouwmaatschappij Poeloe Laoet 154 918 ton kolen, tegen 133 788 ton in 1910. De Oost-Borneo Mijnbouwmaatschappij won 14 775 ton kolen (tegen 11 710 ton in 1910), waarvan eene hoeveelheid van 12 940 ton verscheept werd (10 711 in 1910). Door de Bataafsche Petroleummaatschappij werd 516 ton steenkolen van hare concessieterreinen in genoemd gewest verkregen, tegen 478 ton in 1910.

Petroleum. Het aantal op Java en Madoera van kracht zijnde petroleumconcessiën vermeerderde in 1911 met één, terwijl in de buitenbezittingen het aantal onveranderd bleef (vgl. kol. 255).

De raffinaderij te Tjepoe (Rembang) verwerkte het van de concessie-terreinen Tinawoen, Panolan, Djepon, Plantoengan, Kalipiting en Toengkoel der Dordtsche Petroleummaatschappij afkomstige product (respectievelijk 54 389, 28 323, 19 457, 691, 552 en 158 ton ruwe olie). In de raffinaderij te Wanakrama (Soerabaja) werden verwerkt de ruwe producten van de in die residentie gelegen concessiën Lidah Koelon, Twaalf desa's, Madee, Metatoe en Djabakota (respectievelijk 7407, 20 064, 27 250, 817 en 1490 ton ruwe olie). De concessie Bapo der Petroleummaatschappij Gaboes leverde 669 ton ruwe olie, tegen 1330 ton in het vorige verslagjaar. Op de vergunningsterreinen Wonosari, Tjandi, Petiken, Trembes, Metes en Gagoenoeng werd nog respectievelijk 1482, 1427, 590, 39, 1990 en 350 ton ruwe olie gewonnen.

In de residentie Palembang werden de verschillende petroleumconcessiën door de Bataafsche Petroleummaatschappij geëxploiteerd. Op de concessiën Moeara Enim, Babat 1, Palembang, Karang Ringin, Bandjar Sari, Ladang Pait, Lematang, Soeban Djerigi en Arahan werd respectievelijk 125 658, 30 199, 11 270, 8980, 11 854, 1902, 17 020, 126 159 en 5856 ton ruwe olie verkregen, die in de raffinaderijen te Bagoes Koening en Pladjoe verwerkt werd. In de residentie Oostkust van Sumatra produceerde dezelfde maatschappij op hare concessiën Telega Said en Boekit Sintang respectievelijk 7155 en 469 ton ruwe olie, waaruit verkregen werd 4538 ton petroleum en 1636 ton benzine (hiervan werd verscheept 4233 ton geraffineerde petroleum en 1547 ton benzine). De opbrengst der concessie Boeloe Telang van de Maatschappij tot mijn-, bosch- en landbouwexploitatie bedroeg 75 922 ton ruwe olie. In het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden won de Bataafsche Petroleummaatschappij op hare concessiën Oost-Peudawa en Peudawa 1749 ton ruwe olie. De Perlak-Petroleummaatschappij verkreeg 232 591 en de Petroleummaatschappij Zuid-Perlak 24 635 ton ruwe olie. De concessie Paja Bilik werd ook in het verslagjaar niet geëxploiteerd. In de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo verkreeg de Bataafsche Petroleummaatschappij 866 970 ton ruwe olie, tegen 619 655 in 1910.

Goud en zilver. Het aantal op ult. Juni 1911 van kracht zijnde concessiën voor de winning van goud en zilver (82, waarvan 2 op Java) vermeerderde gedurende het tijdvak 1 Juli 1911—ult. Juni 1912 met de concessiën Bertha en Elvira (residentie Lampongsche districten), terwijl de concessiën Kwandang Soemalata, Soemalata II, Boekal, Melawi-rivier-concessiën I t/m XXIII, Sambas-rivier-concessie n°. 1, Petengahan, Padjinten en Tempat Sean vervielen, zoodat op ult. Januari 1912 54 concessiën van kracht waren.

In de residentie Benkoelen produceerden de mijnbouwmaatschappijen Redjang Lebong, Ketahoen en Simau respectievelijk 2321, 486 en 750 K.G. goud en 12 336, 783 en 2320 K.G. zilver. In de residentie Westerafdeeling van Borneo leverde de concessie Sintoeroe f 150 000 aan edel metaal. Op de concessie Kahajan in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo werd 4923 K.G. amalgaam gewonnen, ter waarde van f 6 178,36. In de residentie Menado produceerde de concessie Totok 408 K.G. goud en 161 K.G. zilver; van de concessie Palehleh werd 532 K.G. goud en 229 K.G. zilver verkregen en van de concessie Pagoeat 6.1 K.G. goud en 2 K.G. zilver.

Andere delfstoffen. Het aantal voor de winning van andere dan de bovengenoemde delfstoffen verleende concessiën bleef onveranderd (23).

Van de concessievelden Seboekoe I, II en III (residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) werd 50 ton ijzererts als monster verzonden. Van een opsporingsterrein op het eiland Damar (res. Timor en onderhoorigheden) werd 874 ton zwavel afgevoerd.

De exploitatiemaatschappij Wadjak verkocht aan ruwe en bewerkte producten uit hare kalksteengroeven in de afdeeling Toeloengagoeng der residentie Kediri voor eene waarde van f 14 200.

De heer F. Ellinger verkreeg van zijne concessie Genoek Watoe in de residentie Soerabaja 3802 K.G. zuiver jodium.

Het aantal vergunningen tot het winnen van niet gereserveerde delfstoffen (26) vermeerderde van ult. Juni 1911—ult. Juni 1912 met 9, terwijl één vergunning verviel (zie kol. 257), zoodat bij het einde van het verslagjaar 34 vergunningen van kracht waren.

Van een terrein in de afdeeling Toeloengagoeng (res. Kediri) werd 522 M³. kalksteen gewonnen. In de afdeeling Koedoes (res. Semarang) produceerde de Japarasche Cultuurmaatschappij 13 500 pikol kalksteen (834 ton, tegen 1750 ton in 1910), terwijl in de afdeeling Pati door de naamlooze vennootschap Moeria-trasexploitatie-maatschappij 14 000 ton tras gewonnen werd (14 338 ton in 1910). De „Nederlandsch-Indische fabrieken van bouwmaterialen Gembong en Bentar" wonnen in de residentie Pesoeroean ± 3000 M³. kalksteen. In de residentie Soerabaja verkreeg de exploitatiemaatschappij Boeloepinggir 4200 K.G. koperjoduur van 50% jodium. De heer F. Ellinger won van zijne vergunningsterreinen in dezelfde residentie 31 845 K.G. koperjoduur van 50 % jodium, terwijl de Nederlandsch-Indische maatschappij van chemische producten (die de vergunning O. Ellinger exploiteert) 2736 K.G. mineraal won, dat 1383 K.G. jodium bevatte.

§ 5. INLANDSCHE ONTGINNINGEN.

In de afdeelingen Loeboeksikaping, XIII en IX Koto en Tanahdatar der residentie Padangsche Bovenlanden werd door de bevolking goud gewasschen. De productie in Loeboeksikaping en XIII en IX Koto vertegenwoordigde respectievelijk eene waarde van f 5400 en f 1660 (f4800 en f 2650 in 1910). In de landschappen III en V Koto werd tin gewasschen; het verkregen erts wordt, krachtens Gouv. Bt. 15 Juni 1904 n°. 30, tegen f 40 de pikol door het Gouvernement opgekocht.

In de residentie Palembang werden steenkolen ontgonnen bij Poelaupanggoeng, Darmo, Boeloeran en Laje (afd. Palembangsche Bovenlanden), die op de hoofdplaats voor f 5 à f 6 per ton werden verkocht; afgevoerd werd 1274 ton.

In de residentie Westerafdeeling van Borneo was bij de meeste door Chineezen gedreven goudwasscherijen der afdeeling Sambas wederom achteruitgang te bespeuren. De productie over 1911 bedroeg 419,5 thail à 54 gram, tegen 497,5 thail in 1910. In de afdeeling Landak werd diamant en goud gewonnen.

De productie van de inlandsche (Chineesche) ontginningen in de afdeeling Sanggau en Sekadau bedroeg ± 160 thail goud, ter waarde van ± f 15 000. In de afdeeling Sintang werd in het landschap Silat 9 bongkal en in de Embau-streek 50 bongkal goud geproduceerd. De prijs per bongkal bedroeg f 72. Verder werd uit de Embau- en Salimbau-streek respectievelijk 16 320 pikol en 3109 pikol steenkolen uitgevoerd, die onderscheidenlijk tegen f 0,50 à f 0,70 en f 0,75 à f 0,85 per pikol verkocht werden.

De opbrengst van de diamantgraverijen in de afdeeling Martapoera der residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo bedroeg f 47 027, tegen f 62 327 in 1910. Het aantal verstrekte licenties tot het graven naar diamant beliep 7838, tegen 10 134 in 1910. De waarde van de productie der inlandsche goudwinning in deze afdeeling was f 4958, tegen f 7104 in 1910. Uit het district Riam Kiwa werd in 1911 1865 ton en uit de afdeeling Midden-Doesoen in de laatste 3 maanden van het jaar 3300 ton kolen uitgevoerd. De steenkolengraverij te Parapatan (Koetei) produceerde 20 840 ton kolen. De inlandsche goudwinningen in de afdeelingen Midden-Celebes en Bolaang Mongondou bleven van weinig beteekenis.

---

§ 6. VERGUNNINGEN TOT MIJNBOUWKUNDIGE OPSPORINGEN.

Bij Gouv. Btn. 25 Oct. 1911 nos. 54 t/m 57 zijn voor opsporing van gouvernementswege gereserveerd de residentie Banka en onderhoorigheden, het terrein omvattende het Ombilin-kolenveld, eene eilandengroep ten westen van Sumatra (waaronder Nias), zoomede een gedeelte der L Koto (Padangsche Bovenlanden), de onderafdeeling Rokan-districten en een gedeelte van het landschap Goenoengsahilan (Oostkust van Sumatra). Met gelijk doel is bij Gouv. Bt. 25 Nov. 1911 n°. 17 gereserveerd een gedeelte van de residentie Djambi, terwijl een ander gedeelte van dat gewest bij dezelfde gelegenheid voor den particulieren mijnbouw is opengesteld.

IV. ZOUT.

Behalve in de gewesten Bantam, Batavia, Preanger-Regentschappen, Soerakarta, Benkoelen, Lampongsche districten, Palembang, Banka en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, waar los zout werd gesleten, is het zout in 1911 overal elders, waar het door het Gouvernement verkrijgbaar wordt gesteld, in briquetvorm gedebiteerd. De verkoop van het losse zout geschiedde bij de maat, behalve te Batavia, Tangerang, Bekasi, Buitenzorg en Tjabangboengin in de residentie Batavia, waar de indertijd als proef genomen maatregel om den verkoop bij het gewicht te doen geschieden nog gehandhaafd bleef.

Alles herleid tot pikols los zout, zou, volgens de voorloopige gegevens, in 1911 zijn gedebiteerd op Java en Madoera (wat de Vorstenlanden betreft alleen te Soerakarta en Klaten) 1 479 819 pikol en in de buitenbezittingen (aldaar slechts in acht gewesten) 280 162 pikol, tegen 1 514 146 en 287 464 pikol (volgens verbeterde opgaven) in 1910, of respectievelijk 2,27 % en 2,54 % minder. Het debiet daalde in alle gewesten, behalve in de residentiën Pekalongan, Semarang, Besoeki, Banjoemas, Lampongsche districten, Westerafdeeling van Borneo en Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, beneden het cijfer van 1910 (zie daaromtrent nader het gewestelijk driejarig overzicht in bijlage IJ 1J). De achteruitgang van het debiet was vermoedelijk het gevolg van den drogen oostmoeson van 1911, waardoor de clandestiene aanmaak en inzameling van zout zeer werden bevorderd.

Het geheele zoutdebiet bracht in 1911 bruto op f 12 487 979, tegen f 12 826 062 in 1910.

De uitkomsten van de gouvernements-zoutwinning op Madoera, waarvoor mede naar bijlage IJ IJ verwezen wordt, waren, tengevolge van den zeer drogen oostmoeson, gunstig. Er werd 65 825 kojang zout gewonnen, tegen 12 928 in het voorafgegane jaar.

Aan het voornemen om het in de laatste jaren, tengevolge van misoogsten, op Madoera ontstane belangrijke tekort in den zoutvoorraad door aankoop van buitenlandsch zout aan te vullen (zie K. V. 1911, kol. 277) is in 1911 gevolg gegeven. Aangezien de zoutoogst in 1910 in geheel Oost-Azië ongunstige uitkomsten had opgeleverd en dus uit die streken geen levering van eenig belang kon geschieden, werd het benoodigde zout te Port-Saïd aangekocht, en wel tot eene hoeveelheid van 18 663 ton, à f 12,46 per ton. Dat dit zout, hoewel overigens van zeer goede qualiteit, niet voor briquetteering geschikt bleek, leverde geen bezwaar op, daar het verstrekt kon worden voor het gebruik in de gewesten, waar nog los zout werd gesleten. Zoodoende kon de voorraad op Madoera uitsluitend voor de briquetteering worden gereserveerd, terwijl de hooge inkoopprijs van het vreemde zout voor een deel geneutraliseerd werd, daar het vervoer uit Tandjoengpriok — waar het zout was aangebracht — naar de bedoelde gewesten belangrijk minder kostte dan wanneer het van uit Madoera had moeten geschieden.

Daar niettegenstaande den goeden oogst op Madoera de gewonnen hoeveelheid in 1911 het debiet slechts met ruim 5800 kojang overtrof, zal bij de steeds stijgende behoefte met kracht naar vermeerdering van de productie moeten worden gestreefd, in verband waarmede reeds maatregelen werden getroffen tot uitbreiding van het aantal zoutpannen in de afdeelingen Pamekasan en Sampang.

Voor de inrichting van een zoutland in eigen beheer (zie t. a. p.) werd een complex voor het doel zeer geschikte gronden, gelegen ten westen van de Saroka-rivier en in de onmiddellijke nabijheid van de bestaande zoutlanden in de afdeeling Soemenep, uitgekozen en een begin gemaakt met den afkoop van de rechten der bevolking op deze gronden.

Van het plan om het briquetstelsel ook in de Preanger-Regentschappen in te voeren (zie K. V. 1911, kol. 277/278) is, in verband met den geringen zoutvoorraad, voorloopig moeten worden afgezien.

De productie van de zoutbriquettenfabrieken te Kalianget en Krampon bedroeg in 1911 respectievelijk 22 469 en 21 089 kojang, tegen 17 716 en 20 885 kojang in 1910, of 26,85 en 1 % meer.

Bij Gouv. Bt. 14 Febr. 1912 n°. 29 zijn, bij wijze van tijdelijken maatregel, bij den zoutaanmaak op Madoera in dienst gesteld 4 hoofddepotpakhuismeesters, benevens eenige opzichters en mantri's.

Omtrent de verstrekking van zout tegen lagen prijs voor de verduurzaming van visch zij verwezen naar hoofdst. **O**, afd. IV (kol. 214).

De bij Ord. van 16 Dec. 1910 (Ind. St. n°. 657) vastgestelde nieuwe bepalingen ten aanzien van de in de residentie Semarang aan sommige desa's toegestane zoutwinning uit de zoutmodderwellen in de afdeeling Grobogan (zie K. V. 1911, kol. 278) zijn 1 Juli 1911 in werking getreden. De jaarlijksche maximum-aanmaak werd bepaald op 34 000 pikol, welk maximum echter, in het belang van den economischen toestand der bevolking, voorloopig is verhoogd tot 40 000 pikol (Gouv. Bt. 12 Oct. 1911 n°. 48.). Overeenkomstig de bedoelde bepalingen zijn de zoutmakende desa's in den zoutaccijns aangeslagen tot een bedrag van f 20 000 (waarvan f 9269 voor de desa's van het district Grobogan en f 10 731 voor die van het district Kradenan), tegen f 22 277 (f 10 324 en f 11 953) in 1910.

V. FABRIEKMATIGE BEREIDING VAN OPIUM.

In de opiumfabriek werden in 1911 aangemaakt 136 575 101 tubes tjandoe, 14 648 000 gelengs tikee, 9773 tubes en 813 000 gelengs ruw opium en 78 395 tubes pillen, terwijl 47 kati ruw opium in bussen verpakt werd.

Tot tjandoe verwerkt zijn 171 680 kati ruw opium (157 280 kati Bengaalsch en 14 400 Levantsch) en 5820 kati djitjing (overblijfselen van gerookt opium), of in het geheel 177 500 kati ruwe grondstof. Hieruit is verkregen 113 032 kati tjandoe, of 63,7 %.

Behalve 930 verklaringen betreffende 1279 partijen in het regiegebied aangehaald opium, zijn door den directeur en den scheikundige der fabriek 843 inlichtingen gegeven aangaande 5757 partijtjes djitjing en 34 inlichtingen van anderen aard.

Het aantal werklieden bedroeg op 1 Januari 1911 836 en op 31 December van dat jaar 883.

VI. LANDSDRUKKERIJ.

Door de landsdrukkerij te Batavia zijn in 1911 7358 modellen ten dienste van verschillende landsadministratiën en van 288 boekwerken in het geheel 114 122 208 afdrukken geleverd.

De ontvangsten der inrichting bedroegen over 1911 f 521 856 en de uitgaven (met inbegrip van die hier te lande gedaan, ad f 187 000, voor aanschaffing van materiaal) f 400 439, een en ander volgens voorloopige opgaven. In 1910 is, volgens verbeterde gegevens, ten voordeele van de inrichting ontvangen f 372 742 en daarvoor uitgegeven f 189 974 in Indië en f 168 879 in Nederland, of te zamen f 358 853.

Bij Gouv. Bt. 15 Jan. 1912 n°. 72 (Ind. St. n°. 67), gewijzigd bij Gouv. Bt. 23 Juli 1912 n°. 48 (Ind. St. n°. 411), is de bezoldiging voor het personeel der landsdrukkerij opnieuw vastgesteld en bepaald, dat de formatie van dat personeel, in verband tot de behoefte, jaarlijks bij de begrooting zal worden geregeld.

De instructie voor het personeel bij de landsdrukkerij (Bijbl. Ind. St. n°. 5924) onderging eene wijziging met betrekking tot den werktijd (zie Bijbl. Ind. St. n°. 7597).

VII. TRANSPORTWEZEN.

Een overzicht van de op 1 Januari 1912 in werking zijnde aannemingscontracten voor het vervoer van gouvernementsreizigers, producten, landsgoederen, enz. is opgenomen in bijlage ZZ.

De op ult. 1911 afgeloopen contracten voor het transport van gouvernementsreizigers door middel van postpaarden zijn slechts voor korten tijd verlengd, met het oog op de mogelijke geheele afschaffing van deze wijze van vervoer [1]). Het vervoer van verpakt zout van Madoera naar de hoofdplaats Pasoeroean — van waaruit, zoo noodig, de overige doorvoerpakhuizen door middel van het Pasoeroean-transport in eigen beheer kunnen worden voorzien — is slechts tot ult. Juni 1912 gegund, aangezien het tot dusver door Chineesche aannemers bewerkstelligde zouttransport van Kalianget naar de zoutdoorvoerpakhuizen van de residentiën Pasoeroean en Besoeki (uitgezonderd Banjoewangi, waar de Koninklijke Paketvaartmaatschappij aanvoert) — het zoogenaamde Oost-Java-zeetransport — in den loop van 1912 in eigen beheer genomen en gecombineerd wordt met het vervoer van los zout van Boender naar de fabriek te Kalianget. De beide andere contracten voor het vervoer van verpakt zout van Madoera naar den overwal zijn op ult. 1911 vervallen. Het contract voor het vervoer van los zout van Madoera naar Soerakarta en Klaten is, met het oog op de voorgenomen invoering van het briquetstelsel in de Vorstenlanden, met een opzeggingstermijn van één maand, voor onbepaalden tijd verlengd, terwijl het postvervoer tusschen Benkoelen en Lebok Donok, in verband met de uitbreiding van den gouvernements auto-dienst (zie hierna) slechts voor een tweetal maanden gegund is.

De exploitatie van den gouvernements auto-dienst in Palembang — welk transport op 1 Maart 1912 ook tot de residentie Benkoelen werd uitgebreid — had zeer gunstige resultaten. Ook het Pontianak-riviertransport van Pontianak naar Sintang vice versa (vgl. K. V. 1911, kol. 280) kon, niettegenstaande teleurstellingen van allerlei aard — o. a. was een gedeelte van de Kapoeas-rivier gedurende langen tijd onbevaarbaar — op goede uitkomsten wijzen. Het Semarang—Kedoe-transport werd definitief in eigen beheer genomen (zie Ind. St. 1912 n°. 109).

Voor het vervoer van het te Tandjoengpriok aangebrachte buitenlandsche zout (zie afd. IV van dit hoofdstuk) naar de plaatsen die van Madoera uit tot dusver door het zoogenaamde grootzeetransport van los zout werden voorzien, is met de Koninklijke Paketvaartmaatschappij een overeenkomst aangegaan, op ongeveer dezelfde voorwaarden als voor evengenoemd transport gelden.

De Minister van Koloniën,

DE WAAL MALEFIJT.

[1]) Sedert medio 1912 wordt de binnenlandsche (gouvernements) paardenposterij alleen nog onderhouden in de residentie Batavia, de afdeeling Galoeh der residentie Cheribon en in een gedeelte der Preanger-Regentschappen. In de streken waar dit middel van vervoer vóór den genoemden datum nog bestond, geschiedt het transport van gouvernementsreizigers thans door aannemers. Omtrent de geldelijke uitkomsten van de paardenposterij zie men bijlage ZZ. sub II.

VERBETERINGEN EN AANVULLING.

Kolom 9, regel 14 v. o. staat goote, lees groote.
,, 25, ,, 13 ,, ,, 1911, lees 1910.
,, 41, ,, 29 v. b. ,, besturder, lees bestuurder.
,, 44, ,, 4 v. o. ,, koorsten, lees koortsen.
,, 66. Aan de § Scheepvaart het volgende toe te voegen:

Opgaven omtrent de algemeene scheepvaartbeweging (voor zoover de jaarlijksche statistiek van de scheepvaart van Nederlandsch-Indië die doet kennen) zijn opgenomen in bijlage AAA, sub I.

Volgens de in die bijlage, sub II, nader gespecificeerde plaatselijke opgaven, bedroeg het aantal in Nederlandsch-Indië (met uitzondering van de gewesten Celebes en onderhoorigheden, Menado en Ternate en onderhoorigheden, waaromtrent geen gegevens werden ontvangen) tehuis behoorende stoom- en zeilschepen, groot 7½ M³. (2,65 registerton) en daarboven, op ult. 1911 respectievelijk 314 en 9396, met eene gezamenlijke inhoudsgrootte van 591 578 M³. (209 038 registerton). Van de zeilschepen waren er 408 op Europeesche wijze getuigd. De aangehaalde bijlage (sub III) vermeldt tevens het aantal zeeschepen (stoom- en andere), welke op ult. 1911 te boek stonden als van een Nederlandsch-Indischen zeebrief voorzien en (sub IV) het aantal op inlandsche wijze getuigde vaartuigen, ten behoeve waarvan in dat jaar jaarpassen waren afgegeven. Voorts bevat zij (sub V) eene opgaaf van de vaartuigen, die in den Nederlandsch-Indischen Archipel zijn verongelukt.

Eerste zeebrieven zijn in 1911 uitgereikt ten behoeve van 18 stoomschepen (waarvan gebouwd in Nederland 7, in Nederlandsch-Indië 1 en in den vreemde 10, metende respectievelijk 9436, 46 en 2030 registerton), 3 motorschepen (waarvan gebouwd in Nederland 2 en in Nederlandsch-Indië 1, metende respectievelijk 25 en 135 registerton) en 3 zeilschepen (waarvan gebouwd in Nederlandsch-Indië 2 en in den vreemde 1, metende respectievelijk 190 en 69 registerton).

BIJLAGEN

BEHOORENDE BIJ HET

VERSLAG BETREFFENDE NEDERLANDSCH (OOST-) INDIË VAN 1912.

Bijl. Z. Overzichten betreffende de **verpachte middelen** (met uitzondering van de opiumpacht) over de jaren 1910, 1911 en 1912.

„ AA. Statistiek betreffende de **opiumregie** over 1911 (met 1 graphische voorstelling in 7 bladen).

„ BB. Overzicht betreffende de opbrengst in 1911 van verschillende **niet-verpachte middelen** onder beheer van het departement van financiën.

„ CC. Overzicht van de **geldmarkt** in Nederlandsch-Indië over 1911; balans en winst- en verliesrekening der **Javasche Bank** (boekjaar 1911/12).

„ DD. Overzicht betreffende de uitgestrektheid, enz. van de **bouwgronden der inlandsche bevolking op Java en Madoera** (met uitzondering van de gewesten Djokjakarta en Soerakarta en van de particuliere landerijen) over 1911.

„ EE. Overzicht betreffende de **rijstcultuur op Java en Madoera** (met uitzondering als voren) over 1911.

„ FF. Overzicht betreffende de teelt van **eenjarige gewassen** (de padicultuur daaronder niet begrepen) op Java en Madoera (met uitzondering als voren) over 1911.

„ GG. Opgaven betreffende de aan de verplichte levering onderworpen **koffiecultuur op Java** en de van gouvernementswege gehouden **veilingen van Java-koffie,** meerendeels over 1911.

„ HH. Opgaven betreffende de gouvernements-**kina-onderneming** over de jaren 1906 t/m 1911, en de in 1911 van gouvernementswege gehouden **veilingen van kinabast.**

„ JJ. Opgaven betreffende de **suikerindustrie** op Java over 1911.

„ KK. Overzicht over 1911 van de productie, enz. der **tabaksondernemingen op Java,** geheel of gedeeltelijk berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas.

„ LL. Gewestelijk overzicht betreffende de op ult. 1911 aanwezige **landbouwondernemingen op Java,** gevestigd op gronden door het Gouvernement in erfpacht afgestaan, benevens de daarvan in 1911 verkregen productie, voor zooveel betreft de voornaamste landbouwvoortbrengselen voor de wereldmarkt.

Bijl. MM. Opgaven betreffende de **particuliere landerijen** op Java en de **huurlanden** in Soerakarta en Djokjakarta over 1910 en 1911.

„ NN. Overzicht betreffende de **rijstcultuur in de buitenbezittingen** over 1911.

„ OO. Overzicht over 1911 betreffende de **landbouwondernemingen in de buitenbezittingen.**

„ PP. Opgaven betreffende het **boschwezen** op Java en Madoera over 1911.

„ QQ. Overzichten over 1911 betreffende de **handelsbeweging** tusschen Nederlandsch-Indië en landen of plaatsen daarbuiten gelegen.

„ RR. Opgaven betreffende de aan particulieren toebehoorende **industrieele inrichtingen** (uitgenomen die, welke de verwerking van landbouwproducten beoogen), de **loonen van ambachtslieden en koelies** en het aantal **pasars** in Nederlandsch-Indië over 1911.

„ SS. Statistiek betreffende den **post-, telegraaf- en telefoondienst** in Nederlandsch-Indië over 1911, meerendeels in vergelijking met de cijfers over 1909 en 1910.

„ TT. Overzicht van de op ult. 1911 in Nederlandsch-Indië in exploitatie zijnde **telefoonondernemingen.**

„ UU. Overzichten betreffende den **postspaarbankdienst** in Nederlandsch-Indië over 1911.

„ VV. Overzicht van de uitkomsten der **spoor- en tramwegexploitatie** in Nederlandsch-Indië over 1911.

„ WW. Overzicht van de tot ult. Juli 1912 in Nederlandsch-Indië verleende **vergunningen voor den aanleg en de exploitatie van tramwegen** met mechanische beweegkracht, waarvoor de termijn van aanvaarding op gemelden datum nog openstond.

„ XX. Overzichten betreffende het **mijnwezen** in Nederlandsch-Indië over 1911—1912.

„ YY. Opgaven betreffende het gouvernements-**zoutmonopolie** over de jaren 1909, 1910 en 1911.

„ ZZ. Overzicht van de op 1 Januari 1912 in werking zijnde **aannemingscontracten** voor het vervoer van gouvernementsreizigers, producten, landsgoederen, enz., zoomede van de geldelijke uitkomsten van de **paardenposterij** over 1909—1911.

„ AAA. Overzichten betreffende de **scheepvaart** over 1911.

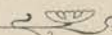
In bijlage C, sub 4 *b*, bij te voegen:

Van Gogh	f 4255	f 2823	f 10 691	f 11 114	f 627	f 57 538	f 18 954	—	f 106 002	f 21 791 (298 500)	f 127 793

Bijlage A.

OVERZICHT

van de ontvangsten en uitgaven van de LANDSCHAPSKASSEN in Nederlandsch-Indië, over 1910.



ONTVANGSTEN.

OOSTKUST VAN SUMATRA.

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.
1. Landschapskas van *Langkat*	f 135 286,—	13,3	f 64 150,—	6,3	f 2 318,—	0,2	f 19 472,—	—	1,9	f 61 983,—	f 483 040,—	f 230 870.—	76,1
2. Landschapskas van *Deli*. .	172 050,—	19,6	207 100,—	23,6	3 778,—	0,4	36 424,—	f 2 346,—	4,4	75 382,—	306 107,—	64 974—	50,9
3. Landschapskas van *Serdang*	78 820,—	21,5	64 600,—	17,6	—	—	13 949,—	—	3,8	44 824,—	162 435,—	—	56,6
4. Landschapskas van *Asahan*	52 758,—	20,9	44 280,—	17,6	492,—	0,2	31 664,—	2 314,—	13,5	30 562,—	77 159,—	12 000,—	47,4
5. Landschapskas van *Simeloengoen*	47 308,—	29,7	—	—	255,—	0,2	23 651,—	192,—	14,9	12 044,—	57 637,—	13 780,—	52,5
6. Landschapskas van de *Karolanden*	23 069,—	20,9	10 000,—	9,1	4 723,—	4,3	46 406,—	—	42,—	6 981,—	8 406,—	9 690,—	22,8
7. Landschapskas van *Batoebara*	55 486,—	41,5	16 125,—	12,1	1 350,—	1,—	4 390,—	346,—	3,5	23 403.—	30 339,—	—	40,2
8. Landschapskas van *Koealoe*	39 999,—	46,5	20 000,—	23,3	308,—	0,4	5 572,—	1 245,—	7,9	9 120,—	9 069,—	—	21,1
9. Landschapskas van *Panai-Bila* en *Kota Pinang*. . .	42 997,—	32,5	25 997,—	19,6	874,—	0,6	14 429,—	462,—	11,2	21 584,—	17 920,—	5 750,—	34,—
10. Landschapskas van *Siak Sri Indrapoera*.	22 667,—	8,6	179 245,—	67,9	—	—	13 247.—	—	5,—	8 877,—	13 962,—	12,—	8,7
11. Landschapskas van *Pelalawan*	7 666.—	27,3	15 600,—	55,7	—	—	2 741,—	—	9,8	1 945,—	—	—	6,9
12. Landschapskas van *Rokan*.	11 558,—	51,5	—	—	22,—	0,1	10 665,—	—	47,6	—	—	—	—
13. Landschapskas van *Kampar Kiri*	5 412,—	49,2	—	—	10,—	0,1	5 000,—	—	45,5	333,—	—	—	3,—
Totalen . . .	f 695 076,—	20,1	f 647 097,—	18,7	f 14 130,—	0,4	f 227 610,—	f 6 905,—	6,8	f 297 038.—	f 1 166 074,—	f 337 076,—	51,9

KASSEN.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Schoolgelden.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
1.	—	—	—	—	—	—	—	f 9 591	0,9	f 8 461,—	0.8	f 1 020 207,—
2.	—	—	—	—	—	f 5 036,—	0,5	2 798	0,4	3 761,—	0,4	876 900,—
3.	—	—	—	—	—	2 180,—	0,3	—	—	1 696,—	0,5	366 324,—
4.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	757,—	0·3	252 436,—
5.	—	—	—	—	—	450,—	0,1	—	—	2 871,—	1,8	159 188,—
6.	—	—	—	f 480,—	0,4	1 450,—	0,9	—	—	401,—	0,4	110 156.—
7.	—	—	—	—	—	—	—	778	0,6	1 465,—	1,1	133 682,—
8.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	722,—	0,8	86 035,—
9.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 790,—	2,1	132 803,—
10.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 972,—	9,8	263 982,—
11.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80,—	0,3	28 032,—
12.	—	—	—	—	—	170,—	0,8	—	—	—	—	22 415,—
13.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240,—	2,2	10 995,—
Totalen . . .	—	—	—	f 480,—	0,4	f 9 286,—	0,3	f 13 167	0,4	f 49 216,—	1,4	f 3 463 155,—

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	3de afdeeling. Financiën. Kasbeheer.	3de afdeeling. Financiën. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldigi[ng] inlandsc[he] hoofden [en] ambtenar[en]
1.	f 3 138,—	—	0,3	f 15 926,—	f 3 185,—	f 1 097,—	2,—	f 2 162,—	f 1 750,—	f 412,—	0.4	f 111 502,
2.	3 423,—	—	0,4	1 112,—	4 331,—	122,—	1,8	6 398,—	2 067,—	683,—	1,—	253 683,
3.	287.—	—	0,1	3 606,—	—	100,—	1,—	1 116,—	846,—	—	0,5	85 204,
4.	2 450,—	—	1,—	10 063,—	2 202,—	—	4,8	3 407,—	670,—	77,—	1,6	51 104,
5.	1 783,—	—	1,1	940,—	6 256,—	—	4,5	1 888,—	443,—	—	1,5	21 639,
6.	3 256,—	—	2,9	1 440,—	1 661,—	1 733,—	4,4	4 273,—	100,—	113,—	4,1	24 299,
7.	2 909,—	f 1 080,—	2,9	745,—	525,—	110,—	1,6	570,—	470,—	184,—	0,9	23 075,
8.	—	1 465,—	1,7	900,—	695,—	—	1,8	—	54,—	75,—	0,1	16 466,
9.	—	990,—	0,7	2 244,—	780,—	235,—	2,5	1 120,—	137,—	21,—	1,—	24 438,
10.	—	—	—	5 700,—	833,—	224,—	2,5	1 935,—	—	185,—	0,8	87 876,
11.	—	120,—	0.4	1 200,—	—	—	4,3	469,—	—	—	1,7	15 556,
12.	—	120,—	0,5	—	1 265,—	—	5,7	1 144,—	—	—	5,1	—
13.	—	60,—	0,5	—	37,—	10,—	0,4	444,—	—	—	4,—	720,
Totalen . . .	f 17 246,—	f 3 835,—	0,6	f 53 876,—	f 21 770,—	f 3 631,—	2,3	f 24 926,—	f 6 537,—	f 1 750,—	1,—	f 715 562,

UITGAVEN.

[...]TKUST VAN SUMATRA.

[...] % van het budget.	Totaal der inkomsten.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afd. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afd. Gevangenen en veroordeelden.	2de afd. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	3de afd. Kasbeheer.	3de afd. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	4de afdeeling. Bestuur. Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	4de afd. Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	4de afd. Politie.	4de afd. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	5de afdeeling. Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Inlandsch onderwijs.	5de afd. Geneeskundige dienst.	5de afd. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	6de afdeeling. Landbouw. Landbouw en veeteelt.	6de afd. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken. Openbare landschapswerken.	7de afd. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	8ste afdeeling. Landschapsbedrijven. Exploitatie landschapsbedrijven.	8ste afd. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Saldo op ult. 1910.	% van het budget.	Totaal.	KASSEN.
0.8	1 020 207,—	f 3 138,—	—	0,3	f 15 926,—	f 3 185,—	f 1 097,—	2,—	f 2 162,—	f 1 750,—	f 412,—	0,4	f 111 502,—	f 296 541,—	f 32 852,—	f 180 448,—	60,9	f 6 687,—	f 799,—	f 98,—	0,8	f 1 330,—	—	0,1	f 95 492,—	—	9,3	—	—	—	f 266 788,—	26,2	f 1 020 [illegible],—	Landschapskas van *Langkat*.
0,4	876 900,—	3 423,—	—	0,4	1 112,—	4 331,—	122,—	1,8	6 398,—	2 067,—	683,—	1,—	253 683,—	154 942,—	21 612,—	25 472,—	52,—	5 034,—	935,—	302,—	0,7	770,—	f 27,—	0,1	206 553,—	f 296,—	23,6	—	—	—	179 138,—	20,4	876 9[illegible]	Landschapskas van *Deli*.
0,5	366 324,—	287,—	—	0,1	3 606,—	—	100,—	1,—	1 116,—	846,—	—	0,5	85 204,—	82 355,—	11 887,—	2 798,—	49,7	3 138,—	869,—	20,—	1,1	956,—	—	0,3	82 087,—	521,—	22,5	—	—	—	90 534,—	24,8	366 324	Landschapskas van *Serdang*.
,3	252 436,—	2 450,—	—	1,—	10 063,—	2 202,—	—	4,8	3 407,—	670,—	77,—	1,6	51 104,—	38 580,—	9 568,—	9 252,—	43,—	43,—	584,—	—	0,3	512,—	—	0,2	33 139,—	54,—	13,2	—	—	—	90 731,—	35,9	252 4[illegible]	Landschapskas van *Asahan*.
,8	159 188,—	1 783,—	—	1,1	940,—	6 256,—	—	4,5	1 888,—	443,—	—	1,5	21 639,—	28 818,—	3 033,—	14 620,—	42,7	2 360,—	4 046,—	1 316,—	4,8	2 305,—	—	1,4	53 237,—	—	33,3	—	—	—	16 504,—	10,7	15[illegible] 18[illegible]	Landschapskas van *Simeloengoen*.
,4	110 156,—	3 256,—	—	2,9	1 440,—	1 661,—	1 733,—	4,4	4 273,—	100,—	113,—	4,1	24 299,—	4 191,—	1 250,—	770,—	27,7	500,—	30,—	5 688,—	5,6	5 560,—	6,—	5,1	13 891,—	—	12,6	—	—	—	41 395,—	37,6	110 15[illegible]	Landschapskas van de *Karolanden*.
1	133 682,—	2 909,—	f 1 080,—	2,9	745,—	525,—	110,—	1,6	570,—	470,—	184,—	0,9	23 075,—	15 324,—	2 360,—	265,—	30,6	—	3 580,—	1 116,—	3,4	96,—	17,—	—	43 666,—	—	32,6	—	—	—	37 590,—	28,—	133 682,[illegible]	Landschapskas van *Batoebara*.
8	86 035,—	—	1 465,—	1,7	900,—	695,—	—	1,8	—	54,—	75,—	0,1	16 466,—	3 153,—	2 940,—	1 147,—	27,6	624,—	46,—	—	0,7	—	—	—	11 612,—	—	12,3	—	—	—	46 858,—	55,8	86 035,—	Landschapskas van *Koealoe*.
1	132 803,—	—	990,—	0,7	2 244,—	780,—	235,—	2,5	1 120,—	137,—	21,—	1,—	24 438,—	8 742,—	2 991,—	2 863,—	29,4	1 509,—	5 173,—	1 718,—	6.3	—	—	—	21 665,—	—	16,3	—	—	—	58 177,—	43,8	132 803,—	Landschapskas van *Panai-Bila* en *Kota Pinang*.
8	263 982,—	—	—	—	5 700,—	833,—	224,—	2,5	1 935,—	—	185,—	0,8	87 876,—	70,—	3 106,—	7 095,—	37,2	1 500,—	395,—	511,—	0,9	—	—	—	9 715,—	—	3,7	—	—	—	144 837,—	54.9	263 982,—	Landschapskas van *Siak Sri Indrapoera*.
3	28 032,—	—	120,—	0.4	1 200,—	—	—	4,3	469,—	—	—	1,7	15 556,—	—	—	40,—	55,6	240,—	—	—	0,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 407,—	37,2	28 032,—	Landschapskas van *Pelalawan*.
	22 415,—	—	120,—	0,5	—	1 265,—	—	5,7	1 144,—	—	—	5,1	—	—	—	745,—	3,3	1 775,—	—	—	7,9	—	—	—	1 060,—	458,—	6,8	—	—	—	15 848,—	70,7	22 415,—	Landschapskas van *Rokan*.
2	10 995,—	—	60,—	0,5	—	37,—	10,—	0,4	444,—	—	—	4,—	720,—	—	—	277,—	9,1	240,—	—	—	2,2	450,—	—	4,1	422,—	—	3,9	—	—	—	8 335,—	75,8	10 995,—	Landschapskas van *Kampar Kiri*.
4	f 3 463 155,—	f 17 246,—	f 3 835,—	0,6	f 53 876,—	f 21 770,—	f 3 631,—	2,3	f 24 926,—	f 6 537,—	f 1 750,—	1,—	f 715 562,—	f 632 716,—	f 91 599,—	f 245 792,—	48,7	f 23 650,—	f 16 457,—	f 10 769,—	1,5	f 11 979,—	f 50,—	0,3	f 572 539,—	f 1 329,—	16,6	—	—	—	f 1 007 142,—	29,—	f 3 463 155,—	

A

ONTVANGSTEN.

KASSEN.	…ldo van …orig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.
ATJEH EN ONDERHOORIGHEDEN.													
1. Onderafdeelingskas van *Tamiang*	f [illegible]892,42^{5}	7,4	f 22 430,08	42,9	f 109,90	0,2	—	f 1 237,50	2,3	—	—	f 24 706,23	47,2
2. Landschapskas van *Peureula*	909,70	43,2	4 370,—	2,7	—	—	—	18 714,24	11,5	—	f 68 368,84^{5}	5,—	42,2
3. Onderafdeelingskas van *Idi*	81,86^{5}	0,1	19 200,—	38,1	1 862,97^{5}	3,6	—	27 168,22	53,8	f 363,75	1 461,93	—	3,5
Totalen	f [illegible]883,99	27,9	f 46 000,08	17,4	f 1 972,87^{5}	0,7	—	f 47 119,96	17,8	f 363,75	f 69 830,77^{5}	f 24 711,23	35.8
RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN.													
1. Afdeelingskas van *Tandjoeng-pinang*	2 789,—	6,3	f 167,82	0,4	f 70.84	0,1	f 1 828,05	f 20 155,31^{5}	50,1	—	f 18 725,81^{5}	f 135,80	43,—
2. Afdeelingskas van *Karimon*	406,40	5,5	—	—	121 04^{5}	0,5	3 193,96	16 051,04	76,—	—	3 947,05	385,—	17,1
3. Afdeelingskas van *Linggo*	10 018,78	23,7	—	—	402,43^{5}	1,—	1 252,16	27 547,23^{5}	68,2	—	1 993,45	512,54	5,9
4. Vereenigdelandschapskas van de amiraten *Gaoeng*, *Mandah* en *Retih*	663,37	7,7	—	—	196,77	2,3	741,65	6 206,69	81,3	—	700,—	—	8,2
5. Afdeelingskas van de *Groote en Noord-Natoena-eilanden*	956,45	4,1	—	—	241,50	1,—	299,04	13 216,08^{5}	57,4	—	3 452,25	1 998,34^{5}	23,2
6. Afdeelingskas van de *Zuid-Natoena- en Zeerooverseilanden*	527.41	17,1	—	—	228,38	1,1	278,60	13 789,93	68,3	—	—	392,—	1,9
7. Afdeelingskas van de *Anambas-eilanden*	—	—	—	—	762,16	3,4	926,52	19 306,03	90,9	—	—	1 001,40^{5}	4,5
8. Afdeelingskas van de *Tambelan-eilanden*	1 754,98	30,8	—	—	—	—	—	92,41^{5}	1,6	—	286,10^{5}	3 527,94^{5}	67,6
9. Afdeelingskas van *Indragiri*	9 373,20	14,5	30 000,—	46,3	1 472,50	2,3	4 566,40	985,15	8,6	—	7 637,50	10 605,88^{5}	28,1
10. Onderafdeelingskas van de *Kwantan-districten*	912,54	3,4	1 561,75	5,8	73,—	0,3	9 871,85^{5}	13 963,74	88,—	—	—	242,24^{5}	0,9
Totalen	[illegible]402,13	11,1	f 31 729,57	11,2	f 3 568,63	1,3	f 22 958,23^{5}	f 131 313,63	54,3	—	f 36 742,17	f 18 801,16^{5}	19,6

KASSEN.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Schoolgelden.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
ATJEH EN ONDERHOORIGHEDEN.												
1. Onderafdeelingskas van *Tamiang*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 52 376,13^{5}
2. Landschapskas van *Peureula*	—	—	—	f 613,—	0,4	—	—	—	—	—	—	161 980,78^{5}
3. Onderafdeelingskas van *Idi*	—	f 182,85	0,4	—	—	—	—	—	—	f 231,95	0,5	50 553,54
Totalen	—	f 182,85	0,1	f 613,—	0,2	—	—	—	—	f 231,95	0,1	f 264 910,46
RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN.												
1. Afdeelingskas van *Tandjoeng-pinang*	—	f 41,30	0,1	—	—	—	—	—	—	—	—	f 43 913,94
2. Afdeelingskas van *Karimon*	f 27,47^{5}	194,60	0,9	—	—	—	—	—	—	—	—	25 326,57
3. Afdeelingskas van *Linggo*	10,—	455,70	1,1	—	—	f 59,64	0,1	—	—	—	—	42 251,94
4. Vereenigdelandschapskas van de amiraten *Gaoeng*, *Mandah* en *Retih*	—	41,65	0,5	—	—	—	—	—	—	—	—	8 550,13
5. Afdeelingskas van de *Groote en Noord-Natoena-eilanden*	—	3 193,37^{5}	13,6	—	—	58,80	0,2	—	—	f 120,57	0,5	23 536,41^{5}
6. Afdeelingskas van de *Zuid-Natoena- en Zeerooverseilanden*	—	2 310,76	11,2	—	—	45,36	0,3	—	—	—	—	20 572,44
7. Afdeelingskas van de *Anambas-eilanden*	—	125,30	0,5	—	—	—	—	—	—	141,13	0,6	22 262,54^{5}
8. Afdeelingskas van de *Tambelan-eilanden*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 661,44^{5}
9. Afdeelingskas van *Indragiri*	—	20,—	—	—	—	—	—	—	—	131,87^{5}	0,2	64 792,51
10. Onderafdeelingskas van de *Kwantan-districten*	—	—	—	f 10,—	—	408,—	1,5	—	—	30,—	0,1	27 073,13
Totalen	f 37,47^{5}	f 6 382,68^{5}	2,2	f 10,—	—	f 571,80	0,2	—	—	f 423,57^{5}	0,1	f 283 941,06^{5}

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	3de afdeeling. Financiën. Kasbeheer.	3de afdeeling. Financiën. Andere onvoorz… uitgav…
ATJEH EN ONDERHOORIGHEDEN.										
1. Onderafdeelingskas van *Tamiang*	—	f 3 000,—	5,8	f 126,25	—	f 91,17^{5}	0,4	—	—	f 14…
2. Landschapskas van *Peureula*	—	—	—	225,—	—	1,72	0,1	—	—	21 72…
3. Onderafdeelingskas van *Idi*	—	—	—	183,59^{5}	—	20,80	0,4	f 59,52	—	10…
Totalen	—	f 3 000,—	1,1	f 534,84^{5}	—	f 113,69^{5}	0,3	f 59,52	—	f 21 96…
RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN.										
1. Afdeelingskas van *Tandjoeng-pinang*	—	—	—	—	f 397,19	—	0,9	f 1 119,43	f 308,—	f 74…
2. Afdeelingskas van *Karimon*	—	—	—	—	127,75	—	0,5	227,02	—	2 47…
3. Afdeelingskas van *Linggo*	—	—	—	f 487.20	174.19	—	1,6	352,80	416,13^{5}	2 23…
4. Vereenigdelandschapskas van de amiraten *Gaoeng*, *Mandah* en *Retih*	—	f 663,37	—	—	126,55	—	1,5	302,01	336,—	20…
5. Afdeelingskas van de *Groote en Noord-Natoena-eilanden*	—	—	—	—	282,10	—	1,2	—	336,—	—
6. Afdeelingskas van de *Zuid-Natoena- en Zeerooverseilanden*	—	—	—	—	322,77	—	1.6	—	168,—	9…
7. Afdeelingskas van de *Anambas-eilanden*	—	—	—	—	105,44	f 6,02	0,5	—	—	—
8. Afdeelingskas van de *Tambelan-eilanden*	—	—	—	—	—	29,40	0,5	—	—	—
9. Afdeelingskas van *Indragiri*	—	—	—	—	854,70	1,50	1,3	823,21	—	—
10. Onderafdeelingskas van de *Kwantan-districten*	f 4 112,54	199,03	15,9	—	—	—	—	789,74^{5}	—	—
Totalen	f 4 112,54	f 862,40	1,7	f 487,20	f 2 390,69	f 36,92	1,—	f 3 614,21^{5}	f 1 564,13^{5}	f 6 6…

		UITGAVEN.																																
n	Totaal	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen.			2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs, eeredienst en nijverheid.				6de afdeeling. Landbouw.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1910.		Totaal.	KASSEN.
budget.	der inkomsten.	Restitutie-post aan het Gouvernement.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
ATJEH EN ONDERHOORIGHEDEN.																																		
-	f 52 376,13^5	—	f 3 000,—	5,8	f 126,25	—	f 91,17^5	0,4	—	—	f 146,8	0,3	f 22 430,08	f 11 414,14	f 894,98	f 450,—	67,1	f 312,01	f 154,60	—	0.9	—	—	—	f 5 448,06^5	—	10,4	—	—	—	f 7 907,99^5	15,1	f 52 376,13^5	Onderafdeelingskas van *Tamiang*.
-	161 980,78^5	—	—	—	225,—	—	1,72	0,1	—	—	21 721,4^5	13,4	23 247,32^5	52 122,04^5	237,29	978,60	47,3	241,16^5	498,50	—	0,4	—	—	—	23 540,67^5	—	14,6	—	—	—	39 166,99	24,2	161 980,78^5	Landschapskas van *Peureula*.
5	50 553,54	—	—	—	183,59^5	—	20,80	0,4	f 59,52	—	100,-	0,3	39 171,64	974‘61	—	16,70	79,5	73,14	3 290,80	—	6,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 662,73^5	13,2	50 553,54	Onderafdeelingskas van *Idi*.
1	f 264 910,46	—	f 3 000,—	1,1	f 534,84^5	—	f 113,69^5	0,3	f 59,52	—	f 21 968,3^5	8,3	f 84 849,04^5	f 64 510,79^5	f 1 132,27	f 1 445,30	57,4	f 626,31^5	f 3 943,90	—	1,7	—	—	—	f 28 988,74	—	10,9	—	—	—	f 53 737,72	20,3	f 264 910,46	
RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN.																																		
	f 43 913,94	—	—	—	—	f 397,19	—	0,9	f 1 119,43	f 308,—	f 749,-	4,9	f 6 215,30	—	—	f 10 804,39	38,8	—	f 346,51	f 1 229,10	3, 6	—	—	—	f 10 529,45	—	24,-	—	—	—	f 12 215,57	27,8	f 43 913,94	Afdeelingskas van *Tandjoengpinang*.
	25 326,57	—	—	—	—	127,75	—	0,5	227,02	—	2 477,3	10,7	13 713,81	—	f 135,34	1 748,15	61,6	f 855,15	137,83	848,40	7,3	—	—	—	930,71^5	—	3,6	—	—	—	4 125,05^5	16,3	25 326,57	Afdeelingskas van *Karimoen*.
	42 251,94	—	—	—	f 487.20	174,19	—	1,6	352,80	416,13^5	2 237,2	7,1	16 092,59	—	50,12	1 726,37^5	42,3	371,63	—	1 218,—	3,8	—	—	—	2 203,05^5	—	5,2	—	—	—	16 922,64^5	40,-	42 251,94	Afdeelingskas van *Lingga*.
	8 550,13	—	f 663,37	—	—	126,55	—	1,5	302,01	336,—	204,4	9,8	4 975,81	—	—	99 66	59,4	—	154.40	520,80	7,9	—	—	—	39,50	—	0,4	f 18,05	—	0,2	1 109,58	13,-	8 550,13	Vereenigde landschapskas van de amiraten *Gaoeng, Mandah* en *Retih*.
5	23 536,41^5	—	—	—	—	282,10	—	1,2	—	336,—	—	1,4	9 265,70^5	—	—	2 486,91	50,-	—	70,—	—	0,3	—	f 69,16	0,3	8 240,52	f 349,52^5	36,5	—	—	—	2 436,49^5	10,3	23 536,41^5	Afdeelingskas van de *Groot- en Noord-Natoena-eilanden*.
	20 572,44	—	—	—	—	322,77	—	1,6	—	168,—	933,3	5,4	8 271,37	—	—	2 047,05	50,1	—	513,60	336,—	4,1	—	—	—	1 469,17	—	7,1	—	—	—	6 511,13	31,6	20 572,44	Afdeelingskas van de *Zuid-Natoena- en Zeerooverseilanden*.
	22 262,54^5	—	—	—	—	105.44	f 6,02	0,5	—	—	—	—	9 171,45^5	—	—	4 452,68	61,3	—	392,—	388,92	3,5	—	—	—	2 692,85^5	—	12,-	—	—	—	5 053,17^5	22,7	22 262,54^5	Afdeelingskas van de *Anambas-eilanden*.
	5 661,44^5	—	—	—	—	—	29,40	0,5	—	—	—	—	1 420,30	—	—	400,40	32,2	560,40	—	—	9,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 250,94^5	57,4	5 661,44^5	Afdeelingskas van de *Tambelan-eilanden*.
	64 792,51	—	—	—	—	854,70	1,50	1,3	823,21	—	—	1.3	38 665.21	f 3 818,75	—	583,76	66,5	—	643,31	432,—	1,6	—	—	—	640,48	—	1,—	—	—	—	18 329,59	28,3	64 792,51	Afdeelingskas van *Indragiri*.
	27 073,13	f 4 112,54	199,03	15.9	—	—	—	—	789,74^5	—	—	2,9	4 500,—	—	—	—	16,5	662,86	495,68	—	4,3	f 1 044,41	193,80	4,6	1 650,01	—	6,1	—	—	—	13 425,05^5	49,5	27 073,13	Onderafdeelingskas van de *Kwantan-districten*.
	f 283 941,06^5	f 4 112,54	f 862,40	1,7	f 487,20	f 2 390,69	f 36,92	1,—	f 3 614,21^5	f 1 564,13^5	f 6 601,30	4,2	f 112 291,55	f 3 818,75	f 185 46	f 24 349,37^5	49,5	f 2 450,04	f 2 753,33	f 4 973,22	3.6	f 1 044,41	f 262,96	0,5	f 28 395,75^5	f 349,52^5	10,1	f 18,05	—	—	f 83 379,24	29,4	f 283 941,06^5	

ONTVANGSTEN.

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Schoolgelden.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
WESTERAFDEELING VAN BORNEO.																									
1. Landschapskas van *Sambas*	f 643.28	75,3	—	—	—	—	—	—	—	—	f 210,45	—	24,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 853,73
2. Landschapskas van *Sintang*	272,82^{5}	8,7	—	—	—	—	f 2 917,29^{5}	—	91,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 190,12
3. Landschapskas van *Salimbau*	1 000,—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 000,—
4. Landschapskas van *Sanggau*	5 732,01	36,7	—	—	—	—	7 559,71	—	48,3	—	2 340,—	—	15,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 631,72
5. Landschapskas van *Sekadau*	5 617,81	86,2	—	—	—	—	—	—	—	—	898,18	—	13,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 515,99
6. Landschapskas van *Tajan*	3 025,51	32,1	—	—	—	—	—	f 6 404,43	67,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 429,94
7. Landschapskas van *Landak*	3 270,76^{5}	12,—	—	—	f 245,70	0,9	20 660,44	—	75,9	—	499,98	—	1,8	—	—	—	—	—	—	—	f 2 559,17	9,4	—	—	27 236,05^{5}
8. Landschapskas van *Matan*	10 032,57^{5}	16,4	—	—	1 120,69	1,8	10 290,70	35 625,01	75,1	—	3 731,—	—	6,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 342,57	0,6	61 142,54^{5}
9. Landschapskas van *Simpang*	606,05^{5}	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	606,05^{5}
10. Landschapskas van *Soekadana*	531,32^{5}	21,9	—	—	81,—	3,3	—	975,30	40,2	—	837,60	—	34,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 425,22^{5}
11. Landschapskas van *Mampawa*	1 445,77	15,7	—	—	—	—	6 924,98	—	75,3	—	777,—	—	8,4	f 38,80	f 6,50	0,5	—	—	f 10,—	0,1	—	—	—	—	9 203,05
12. Landschapskas van *Pontianak*	12 525,48^{5}	39,5	—	—	—	—	—	14 422,38	45,4	—	4 758,06	—	15,—	—	—	—	—	—	34,—	0,1	—	—	—	—	31 739,92^{5}
Totalen	f 44 703,41	26,5	—	—	f 1 447,39	0,9	f 48 353,12^{5}	f 57 427,12	62,6	—	f 14 052,27	—	8,3	f 38,80	f 6,50	—	—	—	f 44,—	—	f 2 559,17	1,5	f 342,57	0,2	f 168 974,35^{5}
ZUIDER- EN OOSTERAFDEELING VAN BORNEO.																									
1. Landschapskas van *Koetei*	f 210 533,50	23,4	f 108 075,—	12,—	f 340,71	—	f 157 675,62	f 2 439.65	17,8	f 2 364,80^{5}	f 169 024.04	f 247 036,32^{5}	46,6	f 204,50	—	—	—	—	f 748,—	0,1	f 105,—	—	f 29,25	—	f 898 576,70
2. Landschapskas van *Sambalioeng*	6 256,57^{5}	18,9	9 166,63	27,6	25,—	0,1	12 565,72^{5}	3 333,34	48,—	1 024,50	245,—	—	3,8	27,57^{5}	—	0,1	f 487,50	1,5	—	—	—	—	—	—	33 131,84^{5}
3. Landschapskas van *Goenoeng-taboer*	3 321,41	12,3	9 166,63	34,—	—	—	12 565.72^{5}	—	46,6	1 588,20	288,—	—	7,—	27,57^{5}	—	0,1	—	—	—	—	—	—	—	—	26 957,54
4. Landschapskas van *Boeloengan*	22 112,02^{5}	20,7	13 610,12^{5}	12,7	434,—	0,4	47 314,86	112,—	44,3	—	22 720,—	—	21,2	120,75	f 486,—	0,6	—	—	—	—	—	—	62,20	0,1	106 971,96
5. Landschapskas van *Kota Waringin*	[604,93	1,—	12 000,—	19,—	327,—	0,5	46 379,90	—	74,—	827,42^{5}	—	579,60	2,2	20,20	—	0,1	—	—	15,—	0,1	—	—	1 950,—	3,1	62 704,05^{5}
Totalen	f 242 828,44	21,5	f 152 018,38^{5}	13,5	f 1 126,71	0,1	f 276 501,83	f 5 884,99	25,—	f 5 804,93	f 192 277,04	f 247 616,22^{5}	39,5	f 400,60	f 486,—	0,1	f 487,50	—	f 763,—	0,1	f 105,—	—	f 2 041,45	0,2	f 1 128 342,10

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	3de afdeeling. Financiën. Kasbeheer.	3de afdeeling. Financiën. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldi[ging] inlands[che] hoofde[n] ambtena[ren]
WESTERAFDEELING VAN BORNEO.												
1. Landschapskas van *Sambas*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Landschapskas van *Sintang*	—	—	—	—	—	—	—	f 493,32^{5}	—	f 1 988,38	77,6	f 69
3. Landschapskas van *Salimbau*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Landschapskas van *Sanggau*	—	—	—	—	—	f 980,—	6,3	1 297.—	—	3 385,74	30,—	—
5. Landschapskas van *Sekadau*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Landschapskas van *Tajan*	—	—	—	—	—	—	—	825,—	—	2 844,01	38,9	—
7. Landschapskas van *Landak*	—	—	—	—	f 350,58	52,50	1,5	1 944,67	—	—	7,2	10 93
8. Landschapskas van *Matan*	—	—	—	f 839,65	213,30	240,—	2,1	2 054,41	—	4 783,15	11,2	13 42
9. Landschapskas van *Simpang*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60
10. Landschapskas van *Soekadana*	—	—	—	—	82,25	—	3,4	120,—	—	—	4,9	75
11. Landschapskas van *Mampawa*	—	—	—	—	137,36^{5}	—	1,5	554.—	—	5 460,84	65,4	—
12. Landschapskas van *Pontianak*	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,10	—	7 261
Totalen	—	—	—	f 839,65	f 783,49^{5}	f 1 272,50	1,7	f 7 288,40^{5}	—	f 18 462,22	15,2	f 33 679
ZUIDER- EN OOSTERAFDEELING VAN BORNEO.												
1. Landschapskas van *Koetei*	f 20 110,56	—	2,2	f 7 242,50	f 4 533,15^{5}	f 265,16^{5}	1,3	f 16 288,51^{5}	f 5 482,08^{5}	f 184 826,21	23,—	f 157 469
2. Landschapskas van *Sambalioeng*	5 000,—	—	15.1	480,—	724,95	50,70	3,8	300.—	25,—	276,—	1,8	15 857
3. Landschapskas van *Goenoeng-taboer*	4 000,—	—	14,8	60,—	107,75	17,—	0,7	300,—	28,72	360,—	2,6	16 799
4. Landschapskas van *Boeloengan*	10 000,—	—	9,3	1 260,—	498,35	35,—	1,7	960,—	50.—	10,—	1,—	35 377
5. Landschapskas van *Kota Waringin*	6 000,—	—	9,5	381,—	592,32	—	1,5	536,14^{5}	150,—	854,11	2,3	50 789
Totalen	f 45 110,56	—	4,—	f 9 423,50	f 6 456,52^{5}	f 367,86^{5}	1,4	f 18 384,66	f 5 735,80^{5}	f 186 326,3[illegible]	18,7	f 276 294

UITGAVEN.

…gsten van …den aard en …ige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen.			2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs, eeredienst en nijverheid.				6de afdeeling. Landbouw.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1910.	% van het budget.	Totaal.	KASSEN.
			Restitutiepost aan het Gouvernement.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.				
WESTERAFDEELING VAN BORNEO.																																			
	—	f 853,73	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 853,73	100	f 853,73	Landschapskas van *Sambas*.
	—	3 190,12	—	—	—	—	—	—	—	f 493,32^5	—	f 1 988,38	77,6	f 693,51^5	—	—	—	21.7	—	—	—	—	—	—	—	—	f 14,90	0,5	—	—	—	—	—	3 190,12	Landschapskas van *Sintang*.
	—	1 000,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 000,—	100	1 000,—	Landschapskas van *Salimbau*.
	—	15 631,72	—	—	—	—	—	f 980,—	6,3	1 297.—	—	3 385,74	30,—	—	f 1 170,—	f 25,—	—	7,6	—	f 30,—	—	0,2	f 4,—	—	—	—	—	—	f 170,—	—	1,1	8 569,98	54,8	15 631,72	Landschapskas van *Sanggau*.
	—	6 515,99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	449,09	—	—	6,8	—	43,20	—	0,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 023,70	92,6	6 515,99	Landschapskas van *Sekadau*.
	—	9 429,94	—	—	—	—	—	—	—	825,—	—	2 844,01	38,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 350,—	50,—	4,2	—	—	—	5 360,93	56,9	9 429,94	Landschapskas van *Tajan*.
	—	27 236,05^5	—	—	—	—	f 350,58	52,50	1,5	1 944,67	—	—	7,2	10 939,20	249,99	146,40	f 27,72	41,7	f 383,—	—	f 116,—	1,8	1 080,50	—	4,—	6 508,09^5	—	23,9	2 787,—	—	10,2	2 650,40	9,7	27 236,05^5	Landschapskas van *Landak*.
…2,57	0,6	61 142,54^5	—	—	—	f 839,65	213,30	240,—	2,1	2 054,41	—	4 783,15	11,2	13 429,24	1 865,50	208,97	2 058,31	28,7	552,95	15,35	1 441,27^5	3,3	504,51	—	0,8	3 970,48	—	6,5	20,60	—	—	28 944,85	47,4	61 142,54^5	Landschapskas van *Matan*.
	—	606,05^5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	606,05^5	—	—	—	100,--	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	606,05^5	Landschapskas van *Simpang*.
	—	2 425,22^5	—	—	—	—	82,25	—	3,4	120,—	—	—	4,9	750,—	272,—	—	10,30	42,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 190,67^5	49,1	2 425,22^5	Landschapskas van *Soekadana*.
	—	9 203,05	—	—	—	—	137,36^5	—	1,5	554.—	—	5 460,84	65,4	—	388,50	52,03	1,07^5	4,8	448,65	32,78^5	—	5,2	4,—	—	0,1	67,68	—	0,7	—	—	—	2 056,12^5	22,3	9 203,05	Landschapskas van *Mampawa*.
	—	31 739,92^5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,10	—	7 261,18^5	4 209,77	—	—	36,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 268,87	63,9	31 739,92^5	Landschapskas van *Pontianak*.
…42,57	0,2	f 168 974,35^5	—	—	—	f 839,65	f 783,49^5	f 1 272,50	1,7	f 7 288,40^5	—	f 18 462,22	15,2	f 33 679,19^5	f 8 604,85	f 432,40	f 2 097,40^5	26,5	f 1 384,60	f 121,33^5	f 1 557,27^5	1,8	f 1 593,01	—	1,—	f 10 896,25^5	f 64,90	6,5	f 2 977,60	—	1,8	f 76 919,26	45,5	f 168 974,35^5	
…UIDER- EN OOSTERAFDEELING VAN BORNEO.																																			
…29,25	—	f 898 576,70	f 20 110,56	—	2,2	f 7 242,50	f 4 533,15^5	f 265,16^5	1,3	f 16 288,51^5	f 5 482,08^5	f 184 826,21	23,—	f 157 469,98	f 212 003,97^5	f 119,—	f 8 743,76	42,2	f 5 435,56^5	f 3 887,29	f 782,83	1,1	f 7 237,80	—	0,8	f 36 317,34^5	f 3 704,71	4,5	—	f 10 067,24	1,1	f 214 059,01^5	23,8	f 898 576,70	Landschapskas van *Koetei*.
…	—	33 131,84^5	5 000,—	—	15.1	480,—	724,95	50,70	3,8	300.—	25,—	276,—	1,8	15 857,63^5	122,50	1 163,25	679,45	53,8	500,05	187,—	—	2,1	—	f 25,—	0,1	701,49	—	2,1	f 16,75	—	—	7 022,07	21,2	33 131,84^5	Landschapskas van *Sambalioeng*.
…	—	26 957,54	4 000,—	—	14,8	60,—	107,75	17,—	0,7	300,—	28,72	360,—	2,6	16 799,69	144,—	1 221,65	281,64^5	68,4	500,05	168,—	—	2,5	—	10,—	—	109,66^5	—	0,4	—	—	—	2 849,37	10,6	26 957,54	Landschapskas van *Goenoeng-taboer*.
62,20	0,1	106 971,96	10 000,—	—	9,3	1 260,—	498,35	35,—	1,7	960.—	50.—	10,—	1,—	35 377,43	12 286,34	1 397,66	917,47	46,7	1 124,14^5	991,29	—	2,—	100,—	—	0,1	6 702,61	—	6,3	169,05	2 008,—	2,—	33 084,61^5	30,9	106 971,96	Landschapskas van *Boeloengan*.
…950,—	3,1	62 704,05^5	6 000,—	—	9,5	381,—	592,32	—	1,5	536,14^5	150,—	854,11	2,3	50 789,66	—	28,—	206,95	81,4	1 552,62	—	88,30	2,5	—	—	—	628,05	241,85	1,4	—	—	—	655,05	1,4	62 704,05^5	Landschapskas van *Kota Waringin*.
…041,45	0,2	f 1 128 342,10	f 45 110,56	—	4,—	f 9 423,50	f 6 456,52^5	f 367,86^5	1,4	f 18 384,66	f 5 735,80^5	f 186 326,[illegible]	18,7	f 276 294,39^5	f 224 556,81^5	f 3 929,56	f 10 829,27^5	45,7	f 9 112,43	f 5 233,58	f 871,13	1,3	f 7 337,80	f 35,—	0,7	f 44 459,16	f 3 946,56	4,3	f 185,80	f 12 075,24	1,1	f 257 670,12	22,8	f 1 128 342,10	

A

ONTVANGSTEN.

CELEBES EN ONDERHOORIGHEDEN.

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.		Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.		Justitie.		Financiën.			Bestuur.				Onderwijs, eeredienst en nijverheid.			Landbouw.		Burgerlijke openbare werken.		Landschapsbedrijven.		Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.		Totaal der inkomsten.
		% van het budget.		% van het budget.		% van het budget.	Directe belastingen.	Andere inkomsten.	% van het budget.	Afkoop heerendiensten.	Cijns voor vergunningen en concessies.	Andere inkomsten.	% van het budget.	Schoolgelden.	Andere inkomsten.	% van het budget.		% van het budget.		% van het budget.		% van het budget.		% van het budget.	
1. Onderafdeelingskas van *Madjene*	f 102 744,63^5	35,9	f 18 000,—	6,3	f 37,25	0,1	f 148 517,50	f 7 380,74	54,5	f 5 984,—	—	f 2 444,25	2,9	—	—	—	—	—	f 755,—	0,2	—	—	f 132,37^5	0,1	f 285 995,75
2. Onderafdeelingskas van *Mamoedjoe*	2 735,25^5	7,—	4 680,—	11,7	1 288,95	3,2	28 428,40	1 387,25	74,5	1 352,50	—	—	3,4	—	—	—	—	—	96,90	0,2	—	—	2,87^5	—	39 972,13
3. Onderafdeelingskas van *Pare Pare*	123 065,79	52,—	843,48	0,4	464,17^5	0,2	91 560,20	8 902,67	42,4	2 406,—	f 485,62	5.311,20	3,5	f 186,20	—	0,1	f 350,—	0,1	2 360,—	1,—	—	—	784,—	0,3	236 719,33^5
4. Onderafdeelingskas van *Pinrang*	6 626,85	14,8	100,—	0,2	186,—	0,4	35 994,44	1 344,06^5	83,5	270,—	—	—	0,6	—	—	—	—	—	180,—	0,4	—	—	—	—	44 701,35^5
5. Onderafdeelingskas *Enrekang.*	22 942,40	40,—	—	—	26,15	0,1	29 879,52^5	4 387,43	59,7	33,50	—	—	0,1	—	—	—	33,90	0,1	—	—	—	—	16,50	—	57 319,40^5
6. Onderafdeelingskas van *Boni.*	33 758,88	19,9	2 156,20	1,3	472,08	0,3	113 150,06	1 999,34	68,—	1 510,—	—	13 411,81	8,8	127,45	f 600,—	0,4	50,—	—	1 995,—	1,2	—	—	81,—	0,1	169 311,82
7. Onderafdeelingskas van *Wadjo*	34 996,01^5	25,9	—	—	324,85	0,2	95 000,35	3 308,51^5	72,7	380,—	—	626,46	0,7	164,10	—	0,1	—	—	510,—	0,4	—	—	—	—	135 310,29
8. Onderafdeelingskas van *Sopeng*	10 121,19^5	14,8	—	—	226,75	0,3	52 692,95	1 153,76^5	78,6	—	—	4 002,92^5	5,8	40,05	—	0,1	—	—	280,—	0,4	—	—	—	—	68 517,63^5
9. Onderafdeelingskas van *Boniri-Atang*	23 256,04^5	32,6	—	—	165,—	0,2	43 111,05	2 572,08^5	64,1	1 500,—	—	98,50	2,2	—	—	—	50,—	0,1	402,50	0,6	—	—	101,75	0,1	71 256,93
10. Onderafdeelingskas van *Barroe*	3 052,90^5	14,1	—	—	55,50	0,2	16 822,25	2,24	77,8	10,—	—	1 157,47^5	5,4	11,35	—	0,1	—	—	520,01	0,4	—	—	—	—	21 631,73
11. Landschapskas van *Tanete*	4 114,56^5	29,5	499,92^5	3,6	—	—	9 066,22^5	—	65,—	—	—	—	—	2,25	—	—	—	—	259,99	1,9	—	—	—	—	13 942,95^5
12. Onderafdeelingskas van *Palopo*	35 681,57^5	34,4	6 568,50	6,3	9 286,15	8,9	44 794,95	3 178,97	46,2	1 584,—	—	1 113,35	2,6	—	300,—	0,3	—	—	1 150,—	1,1	—	—	206,—	0,2	103 863,49^5
13. Onderafdeelingskas van *Rante Pao*	33 159,88^5	39,2	—	—	999,80	1,2	47 483,25	2 346,93^5	58,8	496,85	—	24,50	0,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	171,10	0,2	84 682,32
14. Onderafdeelingskas van *Makale*	11 400,71	22,8	—	—	730,13	1,5	34 601,05	1 794,29^5	72,8	1 027,25	—	—	2,—	—	—	—	—	—	300,—	0,6	—	—	157,—	0,3	50 010,43^5
15. Onderafdeelingskas van *Malili*	22 033,33^5	36,7	—	—	1 015,42^5	1,7	31 768,25	4 472,43	59,6	372,50	—	—	0,6	125,15	104,80	0,4	—	—	540,—	0,9	—	—	399,—	0,6	60 830,89
16. Onderafdeelingskas van *Kolaka*	4 207,56	16,7	—	—	155,75	0,6	17 680,50	2 677,97	80,8	167,—	—	35,65	0,8	—	—	—	—	—	300,—	1,1	—	—	—	—	25 224,43
17. Landschapskas van *West-Gowa*	2 647,13^5	6,5	—	—	77,50	0,1	31 832,06^5	3 236,75	86,3	50,—	—	1 405,—	3,6	—	—	—	—	—	720,—	1,8	—	—	677,50	1,7	40 645,95
18. Landschapskas van *Zuid-Gowa*	1 240,49^5	2,9	—	—	11,25	—	40 459,47	526,16	96,9	—	60,70	—	0,1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12,80	—	42 310,87^5
19. Landschapskas van *Oost-Gowa.*	6 079,69^5	29,1	—	—	24,91^5	0,1	13 344,40	792,61	67,9	—	—	602,30	2,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22,25	—	20 866,17
20. Landschapskas van *Aroengkeke en Boenging*	2 343,26^5	53,3	—	—	—	—	2 054,—	—	46,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 397,26^5
21. Landschapskas van *Kindang.*	193,65^5	13,3	—	—	—	—	1 074,50	189,20	86,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 457,35^5
22. Landschapskas van *Pao*	3 570,39	49,6	—	—	3,—	—	3 432,25	86,70	48,9	22,50	—	87,04	1,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,50	—	7 204,38
23. Landschapskas van *Soediang.*	371,82	47,6	—	—	—	—	409,50	—	52,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	781,32
24. Landschapskas van *Gantarang Matinggi*	889,64^5	60,6	—	—	—	—	578,—	—	39,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 467,64^5
25. Landschapskas van *Boeton*	68 826,84	32,—	5 700,—	2,7	1 376,—	0,6	133 962,30	3 662,20	64,—	480,—	510,—	374,43^5	0,6	77,70	—	—	12,—	—	210'—	0,1	—	—	10,—	—	215 201,47^5
26. Onderafdeelingskas van *Kandari.*	28 548,51	47,3	1 500,—	2,5	3,—	—	28 547,75	1 234,74	49,4	323,34	—	—	0,5	—	—	—	—	—	120,—	0,2	—	—	17,60	—	60 294,94
27. Onderafdeelingskas van *Banggai*	10 252,40	15,—	623,08	0,9	479,37	0,7	38 304,48^5	106,04	56,1	16 259,50	—	6,—	23,8	22,50	103.19	0,2	—	—	1 108,75	1,6	—	—	1 175,54^5	1,7	68 440,86
28. Onderafdeelingskas van *Boengkoe en Mori*	4 512,07	14,2	300,—	0,9	170,60	0,5	22 297,38	2 868,90	79,4	850,—	—	—	2,7	—	—	—	—	—	600,—	1,9	—	—	90,—	0,3	31 688,95
Totalen	f 603 373,52	30,7	f 40 971,18^5	2,1	f 17 579,59^5	0,9	f 1 156 847,05	f 59 612,—	62,—	f 35 078,94	f 1 056,32	f 30 700,89^5	3,4	f 756,75	f 1 107,99	0,1	f 495,90	—	f 12 408,15	0,6	—	—	f 4 059,79^5	0,2	f 1 964 048,09

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen.			2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.		
	Restitutiepost aan het Gouvernement.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.
1. Onderafdeelingskas van *Madjene*	f 20 022,41	—	7,1	f 540,—	f 3 813,53^5	—	1,5	f 13 956,41	f 587,11	f 923,82
2. Onderafdeelingskas van *Mamoedjoe*	6 363,—	—	15,9	—	939,41	f 930,—	4,7	2 274,16	112,53	681,80
3. Onderafdeelingskas van *Pare Pare*	30 922,73	—	13,1	360,—	5 056,08^5	—	2,3	9 045,46	479 49	416,22
4. Onderafdeelingskas van *Pinrang*	13 595,06	f 425,70	31,4	—	1 626,06	56,50	3,8	3 284,97^5	179,56	102,94
5. Onderafdeelingskas *Enrekang.*	13 461,15	417,78	24,2	144,—	1 301,27^5	3,90	2,5	2 786,18^5	166,36	534,97
6. Onderafdeelingskas van *Boni.*	28 726,69	—	17,—	364,—	5 979,18^5	365,50	4,—	10 875,50^5	538,21	1 144,75^5
7. Onderafdeelingskas van *Wadjo*	22 739,10	2 062,20	18,3	286,50	2 481,43	54,20	2,1	7 985,60	391,42	843,65
8. Onderafdeelingskas van *Sopeng*	14 527,05	718,70	22,2	324,—	1 629,66	210,20	3,1	4 948,35	229,95	87,74
9. Onderafdeelingskas van *Boniri-Atang*	—	699,80	1,—	324,—	4 461,20	322,20	7,2	3 885,50	225,06	537,17
10. Onderafdeelingskas van *Barroe*	5 000,—	45,90	23,4	80,40	719,57	—	3,7	1 618,38	75,34	—
11. Landschapskas van *Tanete*	3 120,—	22,50	22,6	39,60	353,43	—	2,8	858,94	39,13	—
12. Onderafdeelingskas van *Palopo*	29 077,11	200,—	28,2	—	1 955,70	101,37^5	2,—	3 998,68	129,65	563,06
13. Onderafdeelingskas van *Rante Pao*	25 648,05	2 466,40	33,2	120,—	754,61	—	1,1	4 242,66	145,80	579,71
14. Onderafdeelingskas van *Makale*	16 067,75	1 709,50	35,6	120,—	1 744,94^5	—	3,7	3 186,40	546,72	150,24
15. Onderafdeelingskas van *Malili*	—	1 824,80	3,—	120,—	1 467,20	10,—	2,6	2 956,26	163,41	733,63
16. Onderafdeelingskas van *Kolaka*	7 110,66	867,50	31,6	—	763,46	15,30	3,1	1 825,48	73,38	133,88
17. Landschapskas van *West-Gowa*	9 884,35	—	24,3	60,—	1 529,40	—	3,9	3 025,08^5	158,27	55,66
18. Landschapskas van *Zuid-Gowa*	12 377,70	—	29,3	—	1 109,28	137,50	2,9	3 239,58	198,19	314,85
19. Landschapskas van *Oost-Gowa.*	5 046,07	—	24,2	—	1 922,70	524,20	11,7	1 065,24	80,80	64,97
20. Landschapskas van *Aroengkeke en Boenging*	—	—	—	—	—	—	—	164,32	9,51	—
21. Landschapskas van *Kindang.*	—	—	—	—	—	—	—	85,96	6,18	13,76
22. Landschapskas van *Pao*	1 098,26	—	15,3	—	15,50	38,15	0,7	274,58	17,58	4,24
23. Landschapskas van *Soediang.*	118,73	—	15,2	—	—	—	—	32,76	1,90	—
24. Landschapskas van *Gantarang Matinggi*	178,10	—	12,1	—	—	—	—	71,24	2,85	—
25. Landschapskas van *Boeton*	5 136,18	—	2,4	480,—	1 329,48	40,60	0,9	12 144,13	318,02	2 615,89
26. Onderafdeelingskas van *Kandari.*	9 963,18	192,31	16,8	—	667,50	87,—	1,3	2 283,86	97,85	156,20
27. Onderafdeelingskas van *Banggai*	13 993,96	—	20,5	—	1 036,90	104,20	1,7	3 062,25^5	156,56	81,73^5
28. Onderafdeelingskas van *Boengkoe en Mori*	—	130,77	0,4	—	596,35	48,55	2,—	1 843,56	78,28	363,91
Totalen	f 294 177,29	f 11 783,86	15,6	f 3 362,50	f 43 253,86^5	f 3 049,37^5	2,5	f 105 021,51^5	f 5 209,11	f 11 104,80

UITGAVEN.

ELEBES EN ONDERHOORIGHEDEN.

Ontvangsten van ...emengden aard en ...oevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	4de afdeeling. Bestuur. Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	5de afdeeling. Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	6de afdeeling. Landbouw. Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken. Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	8ste afdeeling. Landschapsbedrijven. Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Saldo op ult. 1910.	% van het budget.	Totaal.	KASSEN.
132,87^5	0,1	f 285 995,75	f 20 022,41	—	7,1	f 540,—	f 3 813,53^5	—	1,5	f 13 956,41	f 587,11	f 923,82	5,5	f 26 725,90	—	f 648,67	f 3 428,96^5	10,7	—	f 9 426,87	—	3,2	f 480,30	—	0,2	f 63 343,59^5	—	22,1	f 78,40	—	0,1	f 142 019,76^5	49,6	f 285 995,75	Onderafdeelingskas van *Madjene.*
2,87^5	—	39 972,13	6 363,—	—	15,9	—	939,41	f 930,—	4,7	2 274,16	112,53	681,80	7,6	5 757,82	—	47,50	559,39^5	15,9	f 2,40	635,66	—	1,6	124,15	—	0,3	10 548,64^5	—	26,5	90,95	—	0,2	10 904,71	27,3	39 972,13	Onderafdeelingskas van *Mamoedjoe.*
784,—	0,3	236 719,33^5	30 922,73	—	13,1	360,—	5 056,08^5	—	2,3	9 045,46	479 49	416,22	4,2	17 764,91	—	748,—	1 946,44	8,6	628,—	2 197,83	—	1,2	180,—	—	0,1	60 405,04	f 1 194,85	26,—	199,50	—	0,1	105 174,78	44,4	236 719,33^5	Onderafdeelingskas van *Pare Pare.*
—	—	44 701,35^5	13 595,06	f 425,70	31,4	—	1 626,06	56,50	3,8	3 284,97^5	179,56	102,94	8,—	10 599,24	—	102,10	1 109,70	26,4	243,—	2,—	—	0,5	415,—	—	0,9	2 715,27^5	—	6,1	89,80	—	0,2	10 154,44^5	22,7	44 701,35^5	Onderafdeelingskas van *Pinrang.*
16,50	—	57 319,40^5	13 461,15	417,78	24,2	144,—	1 301,27^5	3,90	2,5	2 786,18^5	166,36	534,97	6,1	4 674,24	—	164,50	387,49^5	9,1	520,—	3,40	—	0,9	401,19	—	0,7	1 401,62	—	2,4	38,15	—	0,1	30 913,19	54,—	57 319,40^5	Onderafdeelingskas van *Enrekang.*
81,—	0,1	169 311,82	28 726,69	—	17,—	364,—	5 979,18^5	365,50	4,—	10 875,50^5	538,21	1 144,75^5	7,4	18 945,06	—	717,36	3 823,03	13,9	1 247,50	4 709,99	f 28,—	3,5	320,—	f 1 944,20	1,3	25 937,99	—	15,3	1 438,93	—	0,8	62 205,91^5	36 8	169 311,82	Onderafdeelingskas van *Boni.*
—	—	135 310,29	22 739,10	2 062,20	18,3	286,50	2 481,43	54,20	2,1	7 985,60	391,42	843,65	6,8	13 488,—	—	184,50	1 731,46	11,4	1 245,—	1 616,95	30,—	2,1	317,60	1 049,85	1,—	27 342,96^5	—	20,2	240,—	—	0,2	51 219,86^5	37,9	135 310,29	Onderafdeelingskas van *Wadjo.*
—	—	68 517,63^5	14 527,05	718,70	22,2	324,—	1 629,66	210,20	3,1	4 948,35	229,95	87,74	7,7	12 612,—	—	250,—	1 176,72^5	20,5	648,90	1 123,72^5	15,—	2,6	170,—	148,—	0,5	6 573,79	—	9,6	120,—	—	0,2	23 003,84^5	33,6	68 517,63^5	Onderafdeelingskas van *Sopeng.*
101,75	0,1	71 256,93	—	699,80	1,—	324,—	4 461,20	322,20	7,2	3 885,50	225,06	537,17	6,5	4 784,50	—	246,16	1 911,20^5	9,7	536,15	1 518,—	20,—	2,9	369,68	140,—	0,7	8 206,92	—	11,5	230,—	—	0,3	42 839,38^5	60,1	71 256,93	Onderafdeelingskas van *Boni-ri-Atang.*
—	—	21 631,73	5 000,—	45,90	23,4	80,40	719,57	—	3,7	1 618,38	75,34	—	7,8	4 299,20	—	70,25	873,74	24,3	454,—	166,48	19,85	2,9	—	69,70	0,3	2 019,67^5	—	9,3	—	—	—	6 119,24^5	28,3	21 631,73	Onderafdeelingskas van *Barroe.*
—	—	13 942,95^5	3 120,—	22,50	22,6	39,60	353,43	—	2,8	858,94	39,13	—	6,4	85,80	—	16,10	198,31^5	2,1	846,40	154,46	20,—	7,3	—	72,90	0,5	2 488,26	—	17,9	—	—	—	5 627.12	40,4	13 942,95^5	Landschapskas van *Tanete.*
206,—	0,2	103 863,49^5	29 077,11	200,—	28,2	—	1 955,70	101,37^5	2,—	3 998,68	129,65	563,06	4,5	12 501,50	—	65,—	1 729,94^5	13,8	—	3 192,73^5	—	3,1	—	—	—	5 635,56^5	—	5,4	22,50	—	—	44 690,67^5	43,—	103 863,49^5	Onderafdeelingskas van *Palopo.*
171,10	0,2	84 682,32	25 648,05	2 466,40	33,2	120,—	754,61	—	1,1	4 242,66	145,80	579,71	5,9	3 024,—	—	69.20	1 208,71	5,1	640,—	939,48	—	1,8	69,61^5	—	0,1	8 666,47^5	250,—	10,5	200,50	—	0,2	35 657,11	42,1	84 682,32	Onderafdeelingskas van *Rante Pao.*
157,—	0,3	50 010,43^5	16 067,75	1 709,50	35,6	120,—	1 744,94^5	—	3,7	3 186,40	546,72	150,24	7,7	2 950,—	—	100,—	1 112,26	8,3	581,50	1 152,48^5	—	3,5	15,—	—	—	3 687,73	—	7,4	263,75	—	0,5	16 622,15^5	33,2	50 010,43^5	Onderafdeelingskas van *Makale.*
399,—	0,6	60 830,89	—	1 824,80	3,—	120,—	1 467,20	10,—	2,6	2 956,26	163,41	733,63	6,3	1 977,40	—	30,—	606,07^5	4,3	680,—	839,28	—	2,5	401,61	—	0,7	5 324,08	—	8,8	9,—	—	—	43 688,14^5	71,8	60 830,89	Onderafdeelingskas van *Malili.*
—	—	25 224,43	7 110,66	867,50	31,6	—	763,46	15,30	3,1	1 825,48	73,38	133,88	8,1	2 150,—	—	100,—	536,43	11,—	651,72	380,43	57,—	4,3	—	25,—	0,1	2 453,15	—	9,7	—	—	—	8 081,04	32,1	25 224,43	Onderafdeelingskas van *Kolaka.*
677,50	1,7	40 645,95	9 884,35	—	24,3	60,—	1 529,40	—	3,9	3 025,08^5	158,27	55,66	8,—	4 690,—	—	52,50	795,68	13,6	320,—	283,05	—	1,5	—	45,—	0,1	14 812,21	—	36,4	180,—	—	0,4	4 754,74^5	11,7	40 645,95	Landschapskas van *West-Gowa.*
12,80	—	42 310,87^5	12 377,70	—	29,3	—	1 109,28	137,50	2,9	3 239,58	198,19	314,85	8,9	2 615,—	—	325,—	567,94^5	8,3	367,80	84,—	—	1,1	—	—	—	11 868,89^5	—	28,—	—	—	—	9 105,13^5	21,5	42 310,87^5	Landschapskas van *Zuid-Gowa.*
22,25	—	20 866,17	5 046,07	—	24,2	—	1 922,70	524,20	11,7	1 065,24	80,80	64,97	5,8	1 660,—	—	19,75	1 119,57	13,4	—	333.35	—	1,6	—	—	—	4 840,17^5	—	23,2	95,—	—	0,4	4 094,34^5	19,6	20 866,17	Landschapskas van *Oost-Gowa.*
—	—	4 397,26^5	—	—	—	—	—	—	—	164,32	9,51	—	4,—	120,—	—	—	55,—	4,—	—	25,—	—	0,6	—	—	—	796,70	—	18,1	—	—	—	2 226,73^5	73,3	4 397,26^5	Landschapskas van *Aroengkeke en Boenging.*
—	—	1 457,35^5	—	—	—	—	—	—	—	85,96	6,18	13,76	7,3	240,—	—	—	3,25	16,7	—	20,—	—	1,3	—	—	—	105,20	—	7,2	—	—	—	983,00^5	67,4	1 457,35^5	Landschapskas van *Kindang.*
2,50	—	7 204,38	1 098,26	—	15,3	—	15,50	38,15	0,7	274,58	17,58	4,24	4,1	1 140,—	—	5,—	66,55	16,8	—	25,—	—	0,3	—	15,—	0,2	2 781,23	—	38,6	—	—	—	1 723,29	23,9	7 204,38	Landschapskas van *Pao.*
—	—	781,32	118,73	—	15,2	—	—	—	—	32,76	1,90	—	4,4	120,—	—	—	1,—	15,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	506,93	64,9	781,32	Landschapskas van *Soediang.*
—	—	1 467,64^5	178,10	—	12,1	—	—	—	—	71,24	2,85	—	5,1	260,—	—	—	1,50	17,8	—	25,—	—	1,7	—	—	—	120,—	—	8,2	—	—	—	808,95^5	55,1	1 467,64^5	Landschapskas van *Gantarang Matinggi.*
10,—	—	215 201,47^5	5 136,18	—	2,4	480,—	1 329,48	40,60	0,9	12 144,13	318,02	2 615,89	7,1	30 771,68	—	3,60	2 196,67	15,3	1 099,85	1 347,89	—	1,1	—	—	—	7 879,04^5	—	3,6	299,30	—	0,1	149 539,14	69,5	215 201,47^5	Landschapskas van *Boeton.*
17,60	—	60 294,94	9 963,18	192,31	16,8	—	667,50	87,—	1,3	2 283,86	97,85	156,20	4,2	1 407,40	—	288,—	800,77	4,1	386,20	579,53	—	1,6	40,15	—	0,1	3 912,92	—	6,5	44,—	—	0,1	39 388.07	65,3	60 294,94	Onderafdeelingskas van *Kandari.*
1 175,54^5	1,7	68 440,86	13 993,96	—	20,5	—	1 036,90	104,20	1,7	3 062,25^5	156,56	81,73^5	4,8	8 180,—	—	41,—	132,43	12,2	876 —	663,90	14,55	2,3	25,—	7,—	—	15 162,45^5	—	22,2	100.88	—	0,1	24 802,03^5	36,2	68 440,86	Onderafdeelingskas van *Banggai.*
90,—	0,3	31 688,95	—	130,77	0,4	—	596,35	48,55	2,—	1 843,56	78,28	363,91	7,2	7 725,—	—	10,20	116,—	24,8	—	307,62	—	1,—	—	—	—	3 750,49	—	11,8	9,50	—	—	16 708,72	52,7	31 688,95	Onderafdeelingskas van *Boengkoe en Mori.*
4 059,79^5	0,2	f 1 964 048,09	f 294 177,29	f 11 783,86	15,6	f 3 362,50	f 43 253,86^5	f 3 049,37^5	2,5	f 105 021,51^5	f 5 209,11	f 11 104,80	6,2	f 201 268,65	—	f 4 304,39	f 28 196,25^5	11,9	f 11 974,42	f 31 754,11^5	f 204,40	2,2	f 3 329,29^5	f 3 516,65	0,3	f302 780,09^5	f 1 444,85	15,5	f 3 750,16	—	0,2	f 894 562,49^5	45,6	f 1 964 048,09	

ONTVANGSTEN.

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.		Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.		Justitie.		Financiën.			Bestuur.				Onderwijs, eeredienst en nijverheid.			Landbouw.		Burgerlijke openbare werken.		Landschaps-bedrijven.		Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.		Totaal der inkomsten.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen.			2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.			
		% van het budget.		% van het budget.		% van het budget.	Directe belastingen.	Andere inkomsten.	% van het budget.	Afkoop heerendiensten.	Cijns voor vergunningen en concessies.	Andere inkomsten.	% van het budget.	Schoolgelden.	Andere inkomsten.	% van het budget.		% van het budget.		% van het budget.		% van het budget.		% van het budget.		Restitutiepost aan het Gouvernement.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het [budget.]
MENADO.																																				
1. Landschapskas van *Bolaang Mongondou*	f 14 941,71^{5}	22,6	f 4 800,—	7,3	f 235,—	0,4	f 40 744,90	f 715,—	62,8	f 2 047,50	f 34,26	f 395,75	3,8	—	f 920,—	1,4	f 60,—	0,1	f 985,—	1,5	—	—	f 90,—	0,1	f 65 969,12^{5}	f 12 000,—	—	18,2	—	f 47.50	—	0,1	f 6 934,56^{5}	—	f 8,25	1[…]
2. Landschapskas van *Bwool*	7 157,17	81,3	—	—	—	—	—	57,60	0,7	—	1 330,56^{5}	—	15,1	—	—	—	—	—	195,—	2,2	—	—	63,75	0,7	8 804,08^{5}	—	—	—	—	—	f 12,40	0,1	—	—	—	[…]
3. Onderafdeelingskas van de *Sangi-eilanden*	24 553,89^{5}	38,2	8 328,80	12,9	5 141,03	8,–	22 406,35	115,20	35,–	—	30,—	2 896,71	4,6	—	—	—	—	—	868,—	1,3	—	—	—	—	64 339,98^{5}	—	—	—	—	—	5,50	—	—	f 9,89^{5}	—	[…]
4. Onderafdeelingskas van de *Talaud-eilanden*	6 476,58	48,6	—	—	680,—	5,1	5 526,25	137,60	42,5	294,—	76,30	31,17^{5}	3,–	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102,50	0,8	13 324,40^{5}	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	[…]
5. Afdeelingskas van *Midden-Celebes*	144 918,04^{5}	36,5	18 725,—	4,7	1 730,05	0,4	199 230,46^{5}	1 273,90	50,5	354,74^{5}	—	—	0,1	—	—	—	—	—	3 530,—	0,9	f 21 988,14^{5}	5,6	5 104,96	1,3	396 855,31	62 325,—	—	15,7	f 420,—	11 509,60^{5}	268,50	3,1	21 273,01^{5}	2 198,97	1 488,50	[…]
Totalen . . .	f 198 047,40^{5}	36,–	f 31 853,80	5,8	f 7 786,08	1,4	f 267 907,96^{5}	f 2 299,30	49,2	f 2 696,24^{5}	f 1 471,12^{5}	f 3 323,63^{5}	1,4	—	f 920,—	0,2	f 60,—	—	f 5 578,—	1,–	f 21 988,14^{5}	4,–	f 5 361,21	1,–	f 549 292,91	f 74 325,—	—	13,5	f 420,—	f 11 557,10^{5}	f 286,40	2,2	f 28 207,58	f 2 208,86^{5}	f 1 496,75	[…]
TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN.																																				
1. Landschapskas van *Ternate*	f 25 871,92^{5}	22,2	f 26 000,—	23,3	—	—	f 60 510,80	f 398,82	52,1	—	f 3 440,—	—	2,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 560,50	0,5	f 116 782,04^{5} *b)*	—	—	—	—	f 390,75	—	0,3	f 4 705,76	f 200,—	f 5,30	[…]
2. Landschapskas van *Tidore*	47 445,04	59,–	7 000,—	8,–	—	—	28 757.40	562,50	33,4	—	4 038,64	—	4,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49,47	0,1	87 853,05	—	—	—	—	562,75	—	0,6	2 437,68	200,—	45,55	[…]
3. Landschapskas van *Batjan*	9 468,51^{5}	33,3	3 420,—	12,–	—	—	6 436,—	—	22,6	—	7 165,88	—	25,1	—	—	—	f 1 945,53	7,–	—	—	—	—	—	—	28 435,92^{5}	—	—	—	—	76,—	—	0,2	255,58	200,—	—	[…]
Totalen . . .	f 82 785,48	35,5	f 36 420,—	15,6	—	—	f 95 704,20	f 961,32	41,5	—	f 14 644,52	—	6,3	—	—	—	f 1 945,53	0,8	—	—	—	—	f 609,97	0,3	f 233 071,02	—	—	—	—	f 1 029,50	—	0,4	f 7 399,02	f 600,—	f 50.85	[…]

a) Hieronder f 79 911,63^{5}, vertegenwoordigende de waarde van landschapsbezittingen, welk bedrag voortaan niet meer in het saldo zal worden opgenomen.
b) De restitutiepost over 1910, ad f 25 000, is eerst in 1911 betaald.

A

…en van …aard en …baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.	UITGAVEN. 1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen.			2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs, eeredienst en nijverheid.				6de afdeeling. Landbouw.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1910.		Totaal.	KASSEN.
			Restitutiepost aan het Gouvernement.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
MENADO.																																			
—	0,1	f 65 969,12^5	f 12 000,—	—	18,2	—	f 47.50	—	0,1	f 6 934,56^5	—	f 8,25	10,5	f 21 720,—	—	—	f 1 301,23	34,9	—	f 590,07	—	0,9	f 2 039,65	—	3,1	f 7 070,60	—	10,7	—	—	—	f 14 257,26	21,6	f 65 969,12^5	Landschapskas van *Bolaang Mongondou.*
5	0,7	8 804,08^5	—	—	—	—	—	f 12,40	0,1	—	—	—	—	130,—	—	—	127,65	2,9	—	—	—	—	—	—	—	886,77	—	10,1	—	—	—	7 647,26^5	86,9	8 804,08^5	Landschapskas van *Bwool.*
	—	64 339,98^5	—	—	—	—	—	5,50	—	—	f 9,89^5	—	—	26 813,80	—	—	4 236,15	48,3	—	130,—	f 7,92	0,2	—	—	—	8 125,48^5	f 141,73	12,9	—	—	—	24 869,50^5	38,6	64 339,98^5	Onderafdeelingskas van de *Sangi-eilanden.*
0	0,8	13 324,40^5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 275,31	—	—	86,46^5	32,7	—	—	—	—	—	—	—	540,14^5	1,75	4,1	—	—	—	8 420,73^5	63,2	13 324,40^5	Onderafdeelingskas van de *Talaud-eilanden.*
6	1,3	396 855,31	62 325,—	—	15,7	f 420,—	11 509,60^5	268,50	3,1	21 273,01^5	2 198,97	1 488,50	6,3	37 175,—	—	f 2 885,70^5	198,92	10,1	f 10 323,43^5	5 405,56	77,—	4,—	3 493,06	f 50,—	0,9	48 072,33	182,75^5	12,2	f 27,93	f 5 804,18^5	1,4	a) 183 675,84	46,3	396 855,31	Afdeelingskas van *Midden-Celebes.*
1	1,—	f 549 292,91	f 74 325,—	—	13,5	f 420,—	f 11 557,10^5	f 286,40	2,2	f 28 207,58	f 2 208,86^5	f 1 496,75	5,8	f 90 114,11	—	f 2 885,70^5	f 5 950,41^5	18,—	f 10 323,43^5	f 6 125,63	f 84,92	3,—	f 5 532,71	f 50,—	1,—	f 64 695,33	f 326,23^5	11,9	f 27,93	f 5 804,18^5	1,1	f 238 870,60^5	43,5	f 549 292,91	
…ATE EN ONDERHOORIGHEDEN.																																			
0	0,5	f 116 782,04^5	b) —	—	—	—	f 390,75	—	0,3	f 4 705,76	f 200,—	f 5,30	4,2	f 59 533,05	—	f 2 072,42	f 517,11^5	53,2	—	f 109,65	—	0,1	—	—	—	f 1 021,69	—	0,9	f 92,50	—	0,1	f 48 133,81	41,2	f 116 782,04^5	Landschapskas van *Ternate.*
7	0,1	87 853,05	—	—	—	—	562,75	—	0,6	2 437,68	200,—	45,55	3,1	12 466,87	—	1 147,80	506,50^5	16,1	f 588,—	350,50	—	1,1	—	—	—	474,99	—	0,5	88,70	—	0,1	68 983,70^5	78,5	87 853,05	Landschapskas van *Tidore.*
	—	28 435,92^5	—	—	—	—	76,—	—	0,2	255,58	200,—	—	1,6	6 395,—	f 1 984,64	—	—	29,5	—	—	—	—	—	—	—	352,—	—	1,2	—	—	—	19 172,70^5	67,5	28 435,92^5	Landschapskas van *Batjan.*
7	0,3	f 233 071,02	—	—	—	—	f 1 029,50	—	0,4	f 7 399,02	f 600,—	f 50.85	3,5	f 78 394,92	f 1 984,64	f 3 220,22	f 1 023,62	36,3	f 588,—	f 460,15	—	0.4	—	—	—	f 1 848,68	—	0,8	f 181,20	—	0,1	f 136 290,22	58,5	f 233 071,02	

A

ONTVANGSTEN.

KASSEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Schoolgelden.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschapsbedrijven.	% van het budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.
TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN.																									
1. Afdeelingskas van *Timor*	f 46 511,77^5	21,4	—	—	f 923,80	0,4	f 154 451,33^5	f 5 568,99	73,7	f 192,—	—	f 2 210,63	1,1	f 35,—	—	—	f 5 948,68^5	2,7	f 643,50	0,3	f 393,50	0,2	f 316,22	0,2	f 217 195,43^5
2. Afdeelingskas van *Soemba*	16 564,12^5	43,7	f 655,—	1,7	98,50	0,3	16 042,20	2 425,56	48,7	—	—	1 643,21	4,3	—	—	—	—	—	450,—	1,2	—	—	36,08	0,1	37 914,67^5
3. Afdeelingskas van *Flores*	c) 32 251,32^5	26,3	—	—	3 184,50	2,6	71 838,45	1 110,—	59,6	6 403,65	—	1 549,07^5	6,5	—	—	—	—	—	5 819,54	4,8	278,43	0,2	3,75	—	122 438,72
4. Onderafdeelingskas van *Manggarai*	753,37^5	1,1	—	—	111,—	0,2	61 426,08	5 080,78	95,–	1 496,—	—	465,—	2,8	—	—	—	—	—	385,—	0,5	—	—	251,95	0,4	69 969,18^5
5. Landschapskas van *Soembawa*	25 076,63	18,5	16 743,23	12,4	1 009,50	0,8	83 872,04	5 674,37	66,1	—	—	1 339,75	1,–	—	f 10,—	—	—	—	1 652,34	1,2	49,13	—	—	—	135 426,99
6. Onderafdeelingskas van *Bima*	75 011,69^5	30,1	13 600,—	5,5	—	—	90 007,10	62 754,21	61,3	—	—	7 799,65	3,1	—	—	—	—	—	150,—	0,1	—	—	—	—	249 322,65^5
Totalen	f 196 168,92^5	23,6	f 30 998,23	3,7	f 5 327,30	0,6	f 477 637,20^5	f 82 613,91	67,3	f 8 091,65	—	f 15 007,31^5	2,8	f 35,—	f 10,—	—	f 5 948,68^5	0,7	f 9 100,38	1,1	f 721,06	0,1	f 608,—	0,1	f 832 267,66
BALI EN LOMBOK.																									
1. Landschapskas van *Gianjar*	f 46 086,50	30,3	f 37 511,—	24,7	f 895,72	0,6	—	—	—	—	—	f 66 921,53	44,–	—	—	—	—	—	f 550,—	0,4	—	—	f 10,55	—	f 151 975,30
2. Landschapskas van *Bangli*	—	—	10 992,—	34,1	122,94	0,4	—	—	—	—	—	21 066,32	65,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 181,26
3. Landschapskas van *Karangasem*	100,73^5	0,1	57 622,—	45,4	463,18^5	0,3	—	—	—	—	—	68 007,29^5	53,7	—	—	—	—	—	500,—	0,4	f 81,33	0,1	—	—	126 774,54^5
Totalen	f 46 187,23^5	14,8	f 106 125,—	34,1	f 1 481,84^5	0,5	—	—	—	—	—	f 155 995,14^5	50,2	—	—	—	—	—	f 1 050,—	0,4	f 81,33	—	f 10,55	—	f 310 931,10^5

KASSEN.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	3de afdeeling. Financiën. Kasbeheer.	3de afdeeling. Financiën. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	B i h a
TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN.												
1. Afdeelingskas van *Timor*	f 15 000,—	—	6,9	f 901,75	f 131,90	—	0,5	f 11 019,36^5	f 2 136,93	f 3 038,85	7,5	f
2. Afdeelingskas van *Soemba*	—	—	—	313,90	—	—	0,8	224.56	—	—	0,6	
3. Afdeelingskas van *Flores*	10 000,—	—	8,2	687,—	4 200,17	—	4,–	600,—	—	84,93	0,6	
4. Onderafdeelingskas van *Manggarai*	5 000,—	—	7,2	572,05	—	—	0,8	4 549,40^5	—	—	6,5	
5. Landschapskas van *Soembawa*	25 019,—	f 13 083,—	28,2	1 049,76	—	—	0,8	8 047,92	—	499,19	6,3	
6. Onderafdeelingskas van *Bima*	30 561,—	4 088,25	13,9	224,—	—	—	0,1	10 187,69	—	75,—	4,1	
Totalen	f 85 580,—	f 17 171 25	12,3	f 3 748,46	f 4 332,07	—	1,–	f 34 628,94	f 2 136,93	f 3 697,97	4,9	f
BALI EN LOMBOK.												
1. Landschapskas van *Gianjar*	f 10 000,—	—	6,6	f 3 075,—	f 2 014,15	—	3,4	—	—	—	—	f
2. Landschapskas van *Bangli*	—	—	—	2 520,—	502,51	—	9,4	—	—	—	—	
3. Landschapskas van *Karangasem*	10 000,—	f 1 000,—	8,7	5 300,—	6 438,74^5	f 38,40	9,3	—	—	—	—	
Totalen	f 20 000,—	f 1 000,—	6,8	f 10 895,—	f 8 955,40^5	f 38,40	6,4	—	—	—	—	f

c) Hieronder f 11 828,62^5, zijnde het saldo over 1909 van de opgeheven landschapskas te Ngada (West-Flores).

UITGAVEN.

ntvangsten van mengden aard en oevallige baten.		Totaal der inkomsten.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen.			2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					5de afdeeling. Onderwijs, eeredienst en nijverheid.				6de afdeeling. Landbouw.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1910.		Totaal.	KASSEN.
	% van het budget.		Restitutiepost aan het Gouvernement.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN.																																			
316,22	0,2	f 217 195,43^5	f 15 000,—	—	6,9	f 901,75	f 131,90	—	0,5	f 11 019,36^5	f 2 136,93	f 3 038,85	7,5	f 42 822,47^5	—	f 1 893,54	f 547,24^5	20,8	f 3 705,23^5	f 708,24	—	2,—	f 2 542,27	f 6 026,62	3,9	f 21 919,07^5	f 124,—	10,2	f 5 208,26	f 165,65	2,5	f 99 304,03	45,7	f 217 195,43^5	Afdeelingskas van *Timor*.
36,08	0,1	37 914,67^5	—	—	—	313,90	—	—	0,8	224.56	—	—	0,6	5 798,49	—	1 901,65	54,60	20,7	1 000,—	387,28	f 84,60	3,8	801,29	—	2,1	4 862,30^5	—	12,8	268,—	1 336,40	4,2	20 881,60	55,—	37 914,67^5	Afdeelingskas van *Soemba*.
3,75	—	122 438,72	10 000,—	—	8,2	687,—	4 200,17	—	4,—	600,—	—	84,93	0,6	17 272,96	—	3 332,44	2 408,16	18,8	738,63	1 111,33	—	1,5	922,66	—	0,8	22 943,57^5	30,—	18,7	1 584,—	—	1,3	56 522,86^5	46,1	122 438,72	Afdeelingskas van *Flores*.
251,95	0,4	69 969,18^5	5 000,—	—	7,2	572,05	—	—	0,8	4 549,40^5	—	—	6,5	8 834,51	—	591,25	4 501,89^5	19,9	282,35^5	247,02^5	—	0,8	602,28	—	0,9	9 257,14	300,—	13,6	588,40	3 080,—	5,2	31 562,87^5	45,1	69 969,18^5	Onderafdeelingskas van *Manggarai*.
—	—	135 426,99	25 019,—	f 13 083,—	28,2	1 049,76	—	—	0,8	8 047,92	—	499,19	6,3	36 120,54^5	—	1 962,18^5	2 701,45	30,—	1 494,90	1 974,72	—	2,6	3 151,89	—	2,3	18 461,53^5	—	13,7	1 223,45	—	0,9	20 637,44^5	15,2	135 426,99	Landschapskas van *Soembawa*.
—	—	249 322,65^5	30 561,—	4 088,25	13,9	224,—	—	—	0,1	10 187,69	—	75,—	4,1	28 024,96	—	260,40	7 168,26	14,2	772,02^5	1 929,27	—	1,1	50,—	—	—	3 354,77^5	1 000,—	1,7	69,50	—	—	161 557,52^5	64,9	249 322,65^5	Onderafdeelingskas van *Bima*.
608,—	0,1	f 832 267,66	f 85 580,—	f 17 171 25	12,3	f 3 748,46	f 4 332,07	—	1,—	f 34 628,94	f 2 136,93	f 3 697,97	4,9	f 138 873,94	—	f 9 941,46^5	f 17 381,61	20,—	f 7 993,14^5	f 6 357,86^5	f 84,60	1,7	f 8 070,39	f 6 026,62	1,7	f 80 798,40^5	f 1 454,—	9,9	f 8 941,61	f 4 582,05	1,6	f 390 466,34	46,9	f 832 267,66	
BALI EN LOMBOK.																																			
10,55	—	f 151 975,30	f 10 000,—	—	6,6	f 3 075,—	f 2 014,15	—	3,4	—	—	—	—	f 63 371,—	—	—	f 622,49	42,1	—	f 540,93	—	0,3	—	—	—	f 15 009,72	—	9,9	—	—	—	f 57 342,01	37,7	f 151 975,30	Landschapskas van *Gianjar*.
—	—	32 181,26	—	—	—	2 520,—	502,51	—	9,4	—	—	—	—	22 260,—	—	—	45,56	69,3	—	360,—	—	1,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 493,19	20,1	32 181,26	Landschapskas van *Bangli*.
—	—	126 774,54^5	10 000,—	f 1 000,—	8,7	5 300,—	6 438,74^5	f 38,40	9,3	—	—	—	—	65 042,50	—	—	271,95	51,5	f 150,—	530,—	—	0,5	—	—	—	23 995,07	—	18,9	—	f 100,73^5	0,1	13 907,14^5	11,—	126 774,54^5	Landschapskas van *Karangasem*.
10,55	—	f 310 931,10^5	f 20 000,—	f 1 000,—	6,8	f 10 895,—	f 8 955,40^5	f 38,40	6,4	—	—	—	—	f 150 673,50	—	—	f 940,—	48,8	f 150,—	f 1 430,93	—	0,5	—	—	—	f 39 004,79	—	12,5	—	f 100,73^5	—	f 77 742,34^5	25,—	f 310 931,10^5	

RECAPITULATIE.

ONTVANGSTEN.

GEWESTEN.	Saldo van het vorig jaar.	% van het budget.	Gouvernements schadeloosstellingen en andere bijdragen.	% van het budget.	Justitie.	% van het budget.	Financiën. Directe belastingen.	Financiën. Andere inkomsten.	% van het budget.	Bestuur. Afkoop heerendiensten.	Bestuur. Cijns voor vergunningen en concessies.	Bestuur. Andere inkomsten.	% van het budget.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Schoolgelden.	Onderwijs, eeredienst en nijverheid. Andere inkomsten.	% van het budget.	Landbouw.	% van het budget.	Burgerlijke openbare werken.	% van het budget.	Landschap bedrijven	budget.	Ontvangsten van gemengden aard en toevallige baten.	% van het budget.	Totaal der inkomsten.	1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen. Restitutiepost aan het Gouvernement.	1ste afdeeling. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	2de afdeeling. Justitie. Uitgaven voor personeel.	2de afdeeling. Justitie. Gevangenen en veroordeelden.	2de afdeeling. Justitie. Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	3de afdeeling. Financiën. Aanslag, inning en invordering der belastingen.	3de afdeeling. Financiën. Kasbeheer.	A… or…
Oostkust van Sumatra (13 kassen)	f 695 076,—	20,1	f 647 097,—	18,7	f 14 130,—	0,4	f 227 610,—	f 6 905,—	6,8	f 297 038,—	f 1 166 074,—	f 337 076,—	51,9	—	—	—	f 480,—	—	f 9 286,—	0,3	f 13 167,—	4	f 49 216,—	1,4	f 3 463 155,—	f 17 246,—	f 3 835,—	0,6	f 53 876,—	f 21 770,—	f 3 631,—	2,3	f 24 926,—	f 6 537,—	f
Atjeh en onderhoorigheden (3 kassen)	73 883,99	27,9	46 000,08	17,4	1 972,87^{5}	0,7	—	47 119,96	17,8	363,75	69 830,77^{5}	24 711,23	35,8	—	f 182,85	0,1	613,—	0,2	—	—	—	—	231 95	0,1	264 910,46	—	3 000,—	1,1	534,84^{5}	—	113,69^{5}	0,3	59,52	—	
Riouw en onderhoorigheden (10 kassen)	31 402,13	11,1	31 729,57	11,2	3 568,63	1,3	22 958,23^{5}	131 313,63	54,3	—	36 742,17	18 801,16^{5}	19,6	f 37,47^{5}	6 382,68^{5}	2,2	10,—	—	571,80	0,2	—	—	423,57^{5}	0,1	283 941,06^{5}	4 112,54	862,40	1,7	487,20	2 390,69	36,92	1,—	3 614,21^{5}	1 564,13^{5}	
Westerafdeeling van Borneo (12 kassen)	44 703,41	26,5	—	—	1 447,39	0,9	48 353,12^{5}	57 427,12	62,6	—	14 052,27	—	8,3	38,80	6,50	—	—	—	44,—	—	2 559,17	,5	342,57	0,2	168,974,35^{5}	—	—	—	839,65	783,49^{5}	1 272,50	1,7	7 288,40^{5}	—	
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (5 kassen)	242 828,44	21,3	152 018,38^{5}	13,5	1 126,71	0,1	276 501,83	5 884,99	25,—	5 804,93	192 277,04	247 616,22^{5}	39,5	400,60	486,—	0,1	487,50	—	763,—	0,1	105,—	—	2 041,45	0,2	1 128 342,10	45 110,56	—	4,—	9 423.50	6 456,52^{5}	367,86^{5}	1,4	18 384,66	5 735,80^{5}	1
Celebes en onderhoorigheden (28 kassen)	603 373,52	30,7	40 971,18^{5}	2,1	17 579,59^{5}	0,9	1 156 847,05	59 612,—	62,—	35 078,94	1 056,32	30 700.89^{5}	3,4	756,75	1 107,99	0,1	495,90	—	12 408,15	0,6	—	—	4 059,79^{5}	0,2	1 964 048,09	294 177,29	11 783,86	15,6	3 362,50	43 253,86^{5}	3 049,37^{5}	2,5	105 021,51^{5}	5.209,11	
Menado (5 kassen)	198 047,40^{5}	36,—	31 853,80	5,8	7 786,08	1,4	267 907,96^{5}	2 299,30	49,2	2 696,24^{5}	1 471,12^{5}	3 323,63^{5}	1,4	—	920,—	0,2	60,—	—	5 578,—	1,—	21 988,14	4,—	5 361,21	1,—	549 292,91	74 325,—	—	13,5	420,—	11 557,10^{5}	286,40	2,2	28 207,58	2 208,86^{5}	
Ternate en onderhoorigheden (3 kassen)	82 785,48	35,5	36 420,—	15,6	—	—	95 704,20	961,32	41,5	—	14 644,52	—	6,3	—	—	—	1 945,53	0,8	—	—	—	—	609,97	0,3	233 071,02	—	—	—	—	1 029,50	—	0,4	7 399,02	600,—	
Timor en onderhoorigheden (6 kassen)	196 168,92^{5}	23.6	30 998,23	3,7	5 327,30	0,6	477 637,20^{5}	82 613,91	67,3	8 091,65	—	15 007,31^{5}	2,8	35,—	10,—	—	5 948,68^{5}	0,7	9 100,38	1,1	721,06	0,1	608,—	0,1	832 267,66	85 580,—	17 171,25	12,3	3 748,46	4 332,07	—	1,—	34 628,94	2 136,93	
Bali en Lombok (3 kassen)	46 187,23^{5}	14,8	106 125,—	34,1	1 481,84^{5}	0,5	—	—	—	—	—	155 995,14^{5}	50,2	—	—	—	—	—	1 050,—	0,4	81,33	—	10,55	—	310 931,10^{5}	20 000,—	1 000,—	6,8	10 895,—	8 955,40^{5}	38,40	6,4	—	—	
Totalen . . .	f 2 214 456,53^{5}	24,1	f 1 123 213,25	12,2	f 54 420,42^{5}	0,6	f 2 573 519.61	f 394 137,23	32,3	f 349 073,51^{5}	f 1 496 148,22	f 833 231,61	29,1	f 1 268,62^{5}	f 9 096,02^{5}	0,1	f 10 040,61^{5}	0,1	f 38 801,33	0,4	f 38 621,70	0,4	f 62 905,07	0,7	f 9 198 933,76^{5}	f 540 551,39	f 37 652,51	6,3	f 83 587,15^{5}	100 528,65^{5}	f 8 796,15^{5}	2,1	f 229 529,85^{5}	f 23 991,84^{5}	f 2

RECAPITULATIE.

A

% van het budget.	Totaal der inkomsten.	UITGAVEN. 1ste afdeeling. Restitutie van door het Gouvernement gedane uitgaven en andere bijdragen.			2de afdeeling. Justitie.				3de afdeeling. Financiën.				4de afdeeling. Bestuur.					GEWESTEN.
		Restitutie-post aan het Gouvernement.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Uitgaven voor personeel.	Gevangenen en veroordeelden.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Aanslag, inning en invordering der belastingen.	Kasbeheer.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Bezoldiging inlandsche hoofden en ambtenaren.	Aandeel der hoofden in den cijns van vergunningen en concessies.	Politie.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	
1,4	f 3 463 155,—	f 17 246,—	f 3 835,—	0,6	f 53 876,—	21 770,—	f 3 631,—	2,3	f 24 926,—	f 6 537,—	f 1 750,—	1,—	f 715 562,—	f 632 716,—	f 91 599,—	f 245 792,—	48,7	Oostkust van Sumatra.
0,1	264 910,46	—	3 000,—	1.1	534,84^{5}	—	113,69^{5}	0,3	59,52	—	21 968,31^{5}	8,3	84 849,04^{5}	64 510,79^{5}	1 132,27	1 445,30	57,4	Atjeh en onderhoorigheden.
0,1	283 941,06^{5}	4 112,54	862,40	1,7	487,20	2 390,69	36,92	1,—	3 614,21^{5}	1 564,13^{5}	6 601,30	4,2	112 291,55	3 818,75	185,46	24 349,37^{5}	49,5	Riouw en onderhoorigheden.
0,2	168,974,35^{5}	—	—	—	839,65	783,49^{5}	1 272,50	1,7	7 288,40^{5}	—	18 462,22	15,2	33 679,19^{5}	8 604,85	432,40	2 097,40^{5}	26,5	Westerafdeeling van Borneo.
0,2	1 128 342,10	45 110,56	—	4,—	9 423.50	6 456,52^{5}	367,86^{5}	1,4	18 384,66	5 735,80^{5}	186 326,32	18,7	276 294,39^{5}	224 556,81^{5}	3 929,56	10 829,27^{5}	45,7	Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
0,2	1 964 048,09	294 177,29	11 783,86	15,6	3 362,50	43 253,86^{5}	3 049,37^{5}	2,5	105 021,51^{5}	5.209,11	11 104,80	6,2	201 268,65	—	4 304,39	28 196,25^{5}	11,9	Celebes en onderhoorigheden.
1,—	549 292,91	74 325,—	—	13,5	420,—	11 557,10^{5}	286,40	2,2	28 207,58	2 208,86^{5}	1 496,75	5,8	90 114,11	—	2 885,70^{5}	5 950,41^{5}	18,—	Menado.
0,3	233 071,02	—	—	—	—	1 029,50	—	0,4	7 399,02	600,—	50,85	3,5	78 394,92	1 984,64	3 220,22	1 023,62	36,3	Ternate en onderhoorigheden.
0,1	832 267,66	85 580,—	17 171,25	12,3	3 748,46	4 332,07	—	1,—	34 628,94	2 136,93	3 697,97	4,9	138 873,94	—	9 941,46^{5}	17 381,61	20,—	Timor en onderhoorigheden.
—	310 931,10^{5}	20 000,—	1 000,—	6,8	10 895,—	8 955,40^{5}	38,40	6,4	—	—	—	—	150 673,50	—	—	940,—	48,8	Bali en Lombok.
0,7	f 9 198 933,76^{5}	f 540 551,39	f 37 652,51	6,3	f 83 587,15^{5}	100 528,65^{5}	f 8 796,15^{5}	2,1	f 229 529,85^{5}	f 23 991,84^{5}	f 251 458,52^{5}	5,5	f 1 882 001,30^{5}	f 936 191,85	f 117 630,47	f 338 005,25^{5}	35,6	

5de afdeeling. Onderwijs, eeredienst en nijverheid.				6de afdeeling. Landbouw.			7de afdeeling. Burgerlijke openbare werken.			8ste afdeeling. Landschapsbedrijven.			Saldo op ult. 1910.		Totaal.	GEWESTEN.
Inlandsch onderwijs.	Geneeskundige dienst.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Landbouw en veeteelt.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Openbare landschapswerken.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.	Exploitatie landschapsbedrijven.	Andere en onvoorziene uitgaven.	% van het budget.		% van het budget.		
f 23 650,—	f 16 457,—	f 10 769,—	1,5	f 11 979,—	f 50,—	0,3	f 572 539,—	f 1 329,—	16,6	—	—	—	f 1 007 142,—	29,—	f 3 463 155,—	Oostkust van Sumatra.
626,31^{5}	3 943,90	—	1,7	—	—	—	28 988,74	—	10,9	—	—	—	53 737,72	20,3	264 910,46	Atjeh en onderhoorigheden.
2 450,04	2 753,33	4 973,22	3,6	1 044,41	262,96	0,5	28 395,75^{5}	349,52^{5}	10,1	f 18,05	—	—	83 379,24	29.4	283 941,06^{5}	Riouw en onderhoorigheden.
1 384,60	121,33^{5}	1 557,27^{5}	1,8	1 593,01	—	1,—	10 896,25^{5}	64.90	6.5	2 977,60	—	1,8	76 919,26	45,5	168 974,35^{5}	Westerafdeeling van Borneo.
9 112,43	5 233,58	871,13	1,3	7 337,80	35,—	0,7	44 459,16	3 946,56	4,3	185,80	f 12 075,24	1,1	257 670,12	22,8	1 128 342,10	Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
11 974,42	31 754,11^{5}	204,40	2,2	3 329,29^{5}	3 516,65	0,3	302 780,09^{5}	1 444,85	15,5	3 750,16	—	0,2	894 562,49^{5}	45,6	1 964 048,09	Celebes en onderhoorigheden.
10 323,43^{5}	6 125,63	84,92	3,—	5 532,71	50,—	1,—	64 695,33	326,23^{5}	11,9	27,93	5 804,18^{5}	1,1	238 870,60^{5}	43,5	549 292,91	Menado.
588,—	460,15	—	0,4	—	—	—	1 848,68	—	0,8	181,20	—	0,1	136 290,22	58,5	233 071,02	Ternate en onderhoorigheden.
7 993,14^{5}	6 357,86^{5}	84,60	1,7	8 070,39	6 026,62	1,7	80 798,40^{5}	1 454,—	9,9	8 941,61	4 582,05	1,6	390 466,34	46,9	832 267,66	Timor en onderhoorigheden.
150,—	1 430,93	—	0,5	—	—	—	39 004,79	—	12,5	—	100,73^{5}	—	77 742,34^{5}	25,-	310 931,10^{5}	Bali en Lombok.
f 68 252,38^{5}	f 74 637,83^{5}	f 18 544,54^{5}	1,8	f 38 886,61^{5}	f 9 941,23	0,5	f 1 174 406,21	f 8 915.07	12,8	f 16 082,35	f 2 2562,21	0,4	f 3 216 780,34^{5}	35,-	f 9 198 933,76^{5}	

Bijlage B.

(Zie hoofdstuk D van het verslag.)

A. Legerstatistiek (tabellen 1—16 en 4 graphische voorstellingen).

Formatie en sterkte.

Winsten en verliezen.

Onderwijs, eerbelooningen en straffen.

B. Gewapende korpsen niet rechtstreeks tot het leger behoorende.

OMSCHRIJVING.	NORMALE FORMATIE.								TEGENWOORDIGE (tijdelijk geldende) FORMATIE.							
	Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Militairen beneden den rang van officier (ongerekend — als in de voorgaande kolommen begrepen — de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren dd. officier).				Troepenpaarden.	Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Militairen beneden den rang van officier (ongerekend — als in de voorgaande kolommen begrepen — de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren dd. officier).				Troepenpaarden.
	Officieren. b)	Onder-luitenants.	Adj.-onderoff. dd. officier.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.		Officieren.	Onder-luitenants.	Adj.-onderoff. dd. officier.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.	
Staf van den Gouverneur-Generaal	c) 3	—	—	—	—	—	—	—	c) 3	—	—	—	—	—	—	—
Departement van oorlog (commandant van het leger en Iste afdeeling van het departement) a)	8	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. hoofdbureau (VIIde afdeeling departement van oorlog)	7	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. gewestelijke dienst	6	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. permanente militaire spoorwegcommissie	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Generale staf. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gewestelijke en plaatselijke staf	d) 25	—	—	—	—	—	—	—	d) 29	—	—	—	—	—	—	—
Infanterie. hoofdbureau (IIde afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	6	—	—	1	—	—	1	—	8	—	—	—	—	—	—	—
Infanterie. infanterie-troepen: 20 veldbataljons	362	—	—	5 895	2 720	6 346	14 961	—	368	—	—	6 030	2 800	6 398	15 228	—
Infanterie. infanterie-troepen: 4 depot-bataljons	85	—	—	1 086	255	1 990	3 331	—	86	—	—	1 086	255	1 990	3 331	—
Infanterie. infanterie-troepen: garnizoens-infanterie, subsist. kaders, subsist. detachementen, benevens kaderscholen	200	—	—	j) 616	1 036	4 422	6074	—	212	—	—	639	1 089	4 709	6 437	—
Infanterie. infanterie-troepen: op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korps marechaussee te voet (in Atjeh en onderhoorigheden)	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	72	570	570	1 212	—
Cavalerie. hoofdbureau (VIIIste afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
Cavalerie. cavalerietroepen	28	2	—	j) 529	—	398	927	755	29	2	—	532	—	398	930	755
Cavalerie. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Artillerie. hoofdbureau (IIIde afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	19	—	—	16	—	—	16	—	19	—	—	16	—	—	16	—
Artillerie. artillerie-troepen: veld- en bergbatterijen	40	3	—	707	—	560	1 267	552	40	3	—	707	—	560	1 267	552
Artillerie. artillerie-troepen: vesting-artillerie	49	6	—	827	—	515	1 342	—	49	6	—	827	—	515	1 342	—
Artillerie. dienst der artillerie-magazijnen en werkplaatsen	17	—	—	216	—	16	232	—	17	—	—	220	—	16	236	—
Artillerie. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Genie. hoofdbureau (IVde afdeeling departement van oorlog) en staf van het wapen	45	—	—	49	—	—	49	—	50	—	—	55	—	—	55	—
Genie. genietroepen en werklieden	14	3	—	488	—	378	866	—	14	3	—	512	—	378	890	—
Genie. conducteurs der genie	—	—	—	8	—	—	8	—	—	—	—	8	—	—	8	—
Genie. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Militaire administratie. hoofdbureau (Vde afdeeling departement van oorlog)	16	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	—	—	—	—
Militaire administratie. intendance, korps- en magazijnsadministratie	90	—	—	117	—	—	117	—	90	—	—	143	—	—	143	—
Korps militaire schrijvers	—	—	—	544	—	—	544	—	—	—	—	583	—	—	583	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. hoofdbureau (VIde afdeeling departement van oorlog), algemeen magazijn van geneesmiddelen en scheikundig laboratorium	e) 8	h)	—	h) 2	—	—	h) 2	—	8	—	—	h) 2	—	—	h) 2	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. korps officieren van gezondheid	174	—	—	—	—	—	—	—	185	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. „ officieren-apothekers	20	—	—	—	—	—	—	—	22	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. „ apothekersbedienden	—	h)	—	h) 24	—	—	h) 24	—	—	—	—	h) 28	—	—	h) 28	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. „ officieren-paardenartsen	10	—	—	—	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. hospitaaldienst	—	—	—	904	—	622	1 526	—	—	—	—	1 011	—	679	1 690	—
Geneeskundige en hospitaaldienst. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korps stafmuzikanten	—	—	—	31	—	—	31	—	—	—	—	31	—	—	31	—
Kader en élèves der militaire school, tevens cursus tot opleiding van inl. officieren	4	—	—	29	—	43	72	—	4	—	—	29	—	43	72	—
Kader van het korps pupillen	7	—	—	110	—	—	i) 110	—	7	—	—	110	—	—	110	—
Kader bij de militaire strafgevangenis en bij de militaire provoosthuizen	1	—	—	29	—	—	29	—	1	—	—	29	—	—	29	—
Trein	3	—	—	17	—	204	221	336	3	—	—	17	—	204	221	418
Topographische dienst. hoofdbureau (IXde afd. depart. van oorlog) en topographische inrichting	5	—	—	27	—	—	27	—	5	—	—	27	—	—	27	—
Topographische dienst. brigades v. d. topographischen dienst	19	—	—	78	—	—	78	—	22	—	—	95	—	—	95	—
Topographische dienst. op marsch ter bereiking van de bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Remonte-depot	1	—	—	1	—	13	14	235	1	—	—	1	—	13	14	235
Hoefsmidschool	f) —	—	—	1	—	—	1	—	f) —	—	—	1	—	—	1	—
Totalen aan militairen op ult. 1911	g) 1275	14	—	12 352	4 011	15 507	31 870	1878	k) 1343	14	—	12 811	4 714	16 473	33 998	1960
	1 289			31 870					1357			33 998				
Recapitulatie.																
Infanterie. veldleger, garn.-inf., enz. (voor zoover hierboven onder de gelijknamige wapens en diensten uitgetrokken)	653	—	—	7 598	4 011	12 758	24 367	—	674	—	—	7 755	4 144	13 097	24 996	—
Infanterie. marechaussee te voet	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	72	570	570	1 212	—
Cavalerie	30	2	—	529	—	398	927	755	31	2	—	532	—	398	930	755
Artillerie	125	9	—	1 766	—	1 091	2 857	552	125	9	—	1 770	—	1 091	2 861	552
Genie	59	3	—	545	—	378	923	—	64	3	—	575	—	378	953	—
Andere onderdeelen	408	—	—	1 914	—	882	2 796	571	429	—	—	2 107	—	939	3 046	653
Totalen als boven	1 275	14	—	12 352	4 011	15 507	31 870	1878	1 343	14	—	12 811	4 714	16 473	33 998	1960
Op ult. 1910 waren de totalen	1 275	9	1	12 356	4 011	15 520	31 887	1878	1 351	9	1	12 820	4 714	16 546	34 080	2122

	STERKTE. b)							
	Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Militairen beneden den rang van officier (ongerekend — als in de voorgaande kolommen begrepen — de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren dd. officier).				
Troepenpaarden.	Officieren.	Onder-luitenants.	Adj. onderoff. dd. officier.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal. ff)	Troepenpaarden.
—	c) 2	—	—	—	—	—	—	—
—	m) 8	—	—	—	—	—	—	—
—	n) 8	—	—	—	—	—	—	—
—	6	—	—	—	—	—	—	—
—	1	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	o) 27	—	—	w) —	—	—	w) —	—
—	7	—	—	—	—	—	—	—
—	323	41	—	4 130	2 956	6 034	13 120	—
—	53	12	—	923	316	1 041	2 280	—
—	213	29	—	979	1 408	5 732	8 119	—
—	15	—	—	77	110	231	418	—
—	p) 19	1	—	71	593	580	1 244	—
—	2	—	—	—	—	—	—	—
755	31	2	—	540	—	403	943	720
—	—	—	—	—	—	2	2	—
—	17	—	—	11	—	—	11	—
552	37	2	—	582	—	561	1 143	656
—	44	6	1	669	—	480	1 149	—
—	16	—	—	x) 219	—	16	235	—
—	—	—	—	3	—	1	4	—
—	q) 48	—	—	ij) 52	—	—	52	—
—	14	2	—	500	—	367	867	—
—	—	—	—	8	—	—	8	—
—	—	—	—	9	—	5	14	—
—	16	—	—	—	—	—	—	—
—	81	—	—	139	—	—	139	—
—	—	—	—	z) 323	78	—	401	—
—	r) 7	—	—	3	—	—	3	—
—	s) 167	—	—	—	—	—	—	—
—	22	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	27	—	—	27	—
—	9	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	aa) 621	aa) 221	aa) 466	1 308	—
—	2	—	—	10	3	3	16	—
—	—	—	—	bb) 31	—	—	31	—
—	4	—	—	20	—	12	cc) 32	—
—	2	—	—	44	—	—	44	—
—	1	—	—	28	—	—	28	—
418	2	—	1	11	—	113	124	396
—	t) 2	—	—	dd) 26	—	—	26	—
—	20	—	—	75	—	—	75	—
—	1	—	—	—	—	—	—	—
235	1	—	—	1	—	13	14	220
—	—	—	—	1	—	—	1	—
960	u) 1 228	95	2	10 133	5 685	16 060	31 878	1 992
	v) 1 325			ee) 31 878				
—	611	82	—	6 109	4 790	13 038	23 937	—
—	19	1	—	71	593	580	1 244	—
755	33	2	—	540	—	405	945	720
552	114	8	1	1 484	—	1 058	2 542	656
—	62	2	—	569	—	372	941	—
653	389	—	1	1 360	302	607	2 269	616
960	1 228	95	2	10 133	5 685	16 060	31 878	1 992
122	1 248	86	5	11 656	5 706	16 789	33 151	1 839

AANMERKINGEN.

a) De verdere afdeelingen van het departement van oorlog, waartoe ook behooren enkele in speciale betrekkingen geplaatste hoofd- en verdere officieren, worden gevormd door de bij de verschillende wapens en diensten vermelde hoofdbureaux (zie Ind. St. 1904 n°. 208, 1906 n°. 225, 1907 n°. 242, 1908 n°. 240, 1911 n°. 291 en Gouv. Bt. 30 Aug. 1910 n°. 18).

b) Ingevolge §§ 59, 64*a* en 108 der legerformatie, zoowals zij luiden ingevolge Ind. St. 1909 n°. 463, kunnen bij de infanterie ten minste 75 en ten hoogste 100, bij de cavalerie 2, bij de artillerie 9 en bij de genie 3 plaatsen van 2de-luitenant worden vervuld door onderluitenants.

c) Van de 3 adjudanten van den Gouverneur-Generaal kan er één tot de marine behooren. Die plaats wordt vervuld door een luitenant-ter-zee 2de klasse. Van de twee aan het leger ontleende adjudanten behoort er één tot de infanterie en één tot de artillerie.

d) Ongerekend, wat betreft den gewestelijken staf, de officieren hiervóór bij „generale staf" vermeld onder „gewestelijke dienst".

e) Hieronder 4 behoorende tot het korps officieren van gezondheid en 4 behoorende tot het korps officieren-apothekers.

f) Als directeur van de hoefsmidschool treedt op een militair paardenarts, vermeld in de formatie van het korps officieren-paardenartsen.

g) Hieronder 856 *luitenants* (waaronder alleen bij de infanterie 477); daaronder — zie noot *b* — bij de infanterie ten hoogste 100, bij de cavalerie 2, bij de artillerie 9 en bij de genie 3 onderluitenants. Van de 856 luitenants kunnen er ten hoogste 560 den rang hebben van 1ste-luitenant, van wie 252 bij de infanterie.

h) De in de formatie opgenomen 6 onderluitenants-apothekersbedienden verrichten geene diensten als officier-apotheker en zijn in verband hiermede vermeld in de rubriek: „Militairen beneden den rang van officier".

i) Benevens 600 pupillen (zie § 127 der legerformatie, zooals zij luidt ingevolge Ind. St. 1889 n°. 88 en 1896 n°. 81).

j) Ongerekend 2 fouriers van de infanterie en 1 van de cavalerie, die als leerlingen bij de kaderscholen zijn ingedeeld.

k) Hieronder 895 in de rangen van 1ste- of 2de-luitenant.

l) Welke categorieën van officieren en militairen beneden dien rang — en hoevelen — hoewel nog tot het leger behoorende, *niet* in de sterkte tellen, blijkt uit tabel **2** van deze bijlage.

m) Hieronder 1 gepensionneerde kapitein. Van de 6 actief dienende officieren (buiten den legercommandant) behoort er 1 tot den generalen staf en behooren er 5 tot de infanterie.

n) Hieronder 12 afkomstig van de infanterie, 1 van de cavalerie en 2 van de artillerie.

o) Als bij noot *d*. Van de hierbedoelde officieren waren er 26 afkomstig van de infanterie en 1 van de genie.

p) Van deze officieren behooren er 18 tot de infanterie en behoort er 1 tot den generalen staf.

q) Hieronder 4 officieren, gedetacheerd van de infanterie.

r) Hieronder 3 behoorende tot het korps officieren van gezondheid en 4 behoorende tot het korps officieren-apothekers.

s) Hiervan 19 tijdelijk (11 voor den tijd van drie jaren, de overigen voor den tijd van vijf jaren) aangestelde officieren van gezondheid der 2de klasse (waarvan 15 vreemdelingen).

t) Hieronder 19 afkomstig van de infanterie, 1 van de cavalerie en 3 van de artillerie.

u) Hieronder 541 eerste- en 228 tweede-luitenants, waarvan bij de infanterie respectievelijk 245 en 173 (onder dit laatste cijfer zijn begrepen 5 inlandsche officieren). Onder het cijfer der eerste-luitenants tellen in deze opgaaf ook de van het Nederlandsche leger in Indië gedetacheerde officieren, ten getale van 9, namelijk: 1 officier van gezondheid der 1ste klasse, 7 der 2de klasse en 1 paardenarts der 1ste klasse; en onder het cijfer der tweede-luitenants ten getale van 20, namelijk: 1 van den staf van den Gouverneur-Generaal, 16 der infanterie, 1 van het korps marechaussee, 1 der cavalerie en 1 der artillerie (allen eerste-luitenants).

v) Overigens behooren nog tot het leger de officieren, vermeld in tabel **2** van deze bijlage.

w) Onder den gewestelijken staf in Atjeh ressorteeren 1 gepensionneerd officier en 2 Europeesche opzichters (niet-militairen) voor het toezicht over de daar gedetacheerde dwangarbeiders.

x) Aan niet-militair personeel waren bovendien bij sommige artillerie-inrichtingen in dienst 17 Europeanen en 2 inlanders (1 Europeaan minder en 2 inlanders meer dan de formatie aangeeft).

ij) Hieronder 6 militaire architecten met den rang van onderluitenant.

z) Ter voorziening in het tekort aan *militairen* als schrijver waren bovendien in dienst 161 *niet-militairen* (80 Europeanen, 39 Amboineezen, 41 andere inlanders en 1 Chinees).

aa) Bij den hospitaaldienst is bovendien beschikt over een vrij talrijk burgerpersoneel, namelijk: 1e. ter bezetting van plaatsen, voor welke in de formatie op *militairen* is gerekend, over 637 burgerpersonen (187 Europeanen of Amboineezen, 18 Chineezen en 432 niet-Amboineesche inlanders); 2e. over 12 ziekenverpleegsters (waaronder 5 hoofdverpleegsters), zoomede 78 Europeesche en 223 inlandsche niet-militairen, welke 313 plaatsen door de formatie zijn aangewezen voor burgerpersoneel; en 3e. over 419 gestraften, wier voor den hospitaaldienst benoodigd aantal voor 1911 bepaald was op 712.

bb) Bovendien waren bij het korps stafmuzikanten gedetacheerd ter beproeving of ter opleiding tot muzikant, 6 Europeesche militairen en 4 Europeesche pupillen. Voorts is onder de opgegeven cijfers niet begrepen, als niet zijnde militair, de bij het korps in dienst zijnde inlandsche tromdrager.

cc) Hieronder 14 leerlingen der militaire school (6 minder dan volgens de formatie kunnen worden toegelaten) en 9 leerlingen van den cursus tot opleiding van inlandsche officieren.

dd) In het hier uitgetrokken cijfer is niet begrepen het bij de formatie toegestane niet-militair personeel, bestaande uit 15 Europeanen en 281 inlanders, onder welke laatsten 77 topografen, 78 leerling-topografen, 10 verkenners en 2 leerling-verkenners.

ee) Overigens behooren nog tot het leger: 1e. de onderofficieren en manschappen, vermeld in tabel 2 van deze bijlage; 2e. het korps (burgerlijke) ambtenaren (46 personen) en 3e. nog 1430 burgerpersonen ter vervulling van de in de formatie begrepen plaatsen, namelijk 798 ter vervanging van ontbrekende militairen (vgl. de noten *z* en *aa*) en 632 ter vervulling van plaatsen waarvoor ook de formatie niet-militairen aanwijst (vgl. de noten *w*, *x*, *aa*, *bb* en *dd*), een en ander ongerekend het niet in de legerformatie begrepen ondergeschikt inlandsch burgerpersoneel (magazijnsknechten, werklieden, wakers, mandoers, koelies, enz.), waarvan de formatie door het legerbestuur wordt vastgesteld. Bij den hospitaaldienst werden overigens op het einde van 1911 419 gestraften gebezigd. Bij een deel der artillerie worden, ter vervanging van paarden, muildieren gebezigd. Bij de veld- en bergbatterijen telde men op ult. 1911 645 paarden en 11 muildieren.

ff) Voor eene verdeeling naar geboorteland (of naar landaard) zie tabel 3 van deze bijlage.

2. Specificatie van de op ult. 1911 tot het Indische leger behoorende, maar niet in de sterkte tellende, en daarom in tabel 1 niet vermelde militairen, en van de op dien datum voor dat leger bestemde, maar nog niet in Indië aangekomen officieren.

a. Officieren en als zoodanig dienstdoenden.

OMSCHRIJVING.		Wapen of dienstvak.											Totaal.	
		Generale staf.	Infanterie.		Cavalerie.	Artillerie.		Genie.	Militaire administratie.	Geneeskundige dienst.				
			Officieren.	Onder-luitenants.		Officieren.	Onder-luitenants.			Officieren van gezondheid.	Militaire apothekers. *a)*	Militaire paardenartsen.	Officieren.	Onderluitenants.
Met verlof buiten Nederlandsch-Indië		—	96	13	3	18	1	7	18	24	2	2	170	14
Op non-activiteit		—	7	—	—	1	—	—	2	—	—	1	11	—
Bij het leger gevoerd „voor memorie"		—	47	1	—	2	—	1	7	5	—	1	63	1
Gedetacheerd hier te lande *b)*		4	43	1	4	10	—	1	8	5	—	—	75	1
„ bij de landmacht in West-Indië		—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	—
Totaal op ult. 1911		4	202	15	7	31	1	9	35	34	2	4	328	16
Op ult. 1910 waren de cijfers		6	188	12	4	26	1	9	31	35	4	2	305	13
Bovendien telde *niet* in de sterkte nevenstaand aantal der op ult. 1911 door eerste benoeming, door overplaatsing of door detacheering voor het Indische leger bestemde maar nog *niet* in Indië aangekomen officieren.	naar Indië onderweg	—	9	—	1	1	—	—	1	—	—	—	12	—
	beschikbaar ter uitzending	—	23	—	—	9	—	1	—	*c)* 5	*c)* 1	—	39	—
Op ult. 1910 waren de cijfers	naar Indië onderweg	—	2	—	—	2	—	1	5	2	—	—	12	—
	beschikbaar ter uitzending	—	45	—	3	9	—	1	—	6	2	1	67	—

a) Van de in de formatie opgenomen onderluitenants-apothekersbedienden en militaire architecten in dien rang is hier geen melding gemaakt, daar deze categorieën van onderofficieren geene officiersdiensten mogen verrichten.

b) Namelijk bij het leger, de koloniale reserve, het koloniaal werfdepot, bij militaire inrichtingen van onderwijs, enz.

c) Hieronder 2 officieren van gezondheid der 2de klasse en 1 militair apotheker der 2de klasse.

b. Onderofficieren en manschappen. *d)*

OMSCHRIJVING.	Landaard.			
	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Totaal.
Bij de subsistenten-kaders in afwachting van vertrek naar Nederland	14	—	—	14
Gestraften bij het strafdetachement	48	—	*e)* 2	50
Gedetineerden in de militaire strafgevangenis	65	12	*f)* 32	109
Totalen op ult. 1911	*g)* 127	*h)* 12	34	173
Op ult. 1910 waren de cijfers	122	4	39	165

d) De bij het leger „voor memorie" gevoerde onderofficieren en manschappen — 108 Europeanen (waaronder 1 onderluitenant-apothekersbediende), 36 Amboineezen en 71 andere inlanders — blijven hier buiten aanmerking, omdat zij, zoolang zij in die positie verkeeren, tijdelijk uit de sterkte zijn afgevoerd. Het zijn voornamelijk de onderofficieren-instructeurs der barisans op Madoera en der korpsen gewapende politiedienaren op Java en in een aantal gewesten

der buitenbezittingen; voorts de onderofficieren en minderen met de waarneming der betrekking van ambtenaar bij de legeradministratie, of van betrekkingen buiten het leger, zoolang hunne militaire verbintenis nog niet is geëindigd.

Wat het korps pupillen betreft, telt in tabel 1 alleen het kader, niet het aantal pupillen. Het aantal pupillen bij de korpsen bedroeg op ult. 1911 8 zonen van inlanders.

e) Soendaneezen.

f) 21 Javanen, 8 Soendaneezen, 2 Madoereezen en 1 Timorees.

g) Hieronder 116 afkomstig uit Nederland, 6 uit Nederlandsch-Indië, 2 Belgen en Franschen en 3 Duitschers.

h) 5 afkomstig uit den Molukschen archipel en 7 Menadoneezen.

3. Verdeeling naar landaard, enz. van de tot het leger behoorende officieren en militairen beneden dien rang op ult. 1911.

Europeanen.

VERDEELING NAAR GEBOORTELAND.	Officieren en als zoodanig dienstdoenden. *a*)			Onderofficieren en manschappen. *b*)
	Officieren.	Onder-luitenants.	Adjudant-onderofficier dd. officier	
Afkomstig uit Nederland .	704	80	2	7 077
Afkomstig „ Ned.-Indië .	492	5	—	*c*) 1 794
Afkomstig „ België . .	1	—	—	321
Afkomstig „ Duitschland	9	9	—	922
Afkomstig „ Zwitserland	—	1	—	66
Afkomstig „ Frankrijk .	—	—	—	3
Afkomstig „ Luxemburg	—	—	—	33
Afkomstig van elders . .	22	—	—	44
Totalen . .	1 228	95	2	10 260

Amboineezen en andere inlanders.

VERDEELING NAAR LANDAARD.	Onderofficieren en manschappen (naar gelang van wapen of dienstvak te verdeelen als hieronder).										
	Infanterie.	Mare-chaussee.	Cavalerie.	Artillerie.	Genie.	Hospitaal-dienst.	Korps militaire schrijvers.	Militaire school tev. cursus tot opleiding van inl. officieren.	Trein.	Remonte-depot.	Totaal. *d*)
Amboineezen. .	4 802	593	—	—	—	224	78	—	—	—	*e*) 5 697
Javanen . . .	11 212	513	271	978	323	361	—	12	104	8	13 782
Soendaneezen .	1 129	44	133	73	38	71	—	—	8	5	1 501
Madoereezen . .	148	10	—	3	5	10	—	—	—	—	176
Boegineezen . .	44	5	1	1	3	5	—	—	—	—	59
Maleiers, enz. .	539	8	—	3	3	22	—	—	1	—	*f*) 576
Totalen . .	17 874	1 173	405	1 058	372	693	78	12	113	13	21 791

a) Hieronder niet begrepen, als niet in de sterkte van het leger tellende, 328 officieren (waarvan 63 voor memorie gevoerd, 11 op nonactiviteit gesteld, 75 in Nederland gedetacheerd, 170 met verlof in Nederland en 9 gedetacheerd in West-Indië) en 16 onderluitenants (14 met verlof in Nederland, 1 in Nederland gedetacheerd en 1 voor memorie gevoerd).

b) Hieronder niet begrepen, als niet in de sterkte van het leger tellende, 107 voor memorie gevoerde Europeanen, benevens 1 militaire architect met verlof in Nederland en 1 onderluitenant-apothekersbediende voor memorie gevoerd.

c) Hieronder zijn 670 in Indië geboren uit Europeesche en Indo-Europeesche ouders en 1124 kleurlingen.

d) Hieronder niet begrepen, als niet in de sterkte van het leger tellende, 36 Amboineezen en 71 inlanders gevoerd voor memorie.

e) Van de hierbedoelde 5697 Amboineezen of met dezen gelijkgestelden waren er 2564 afkomstig uit den Molukschen archipel, 3086 waren Menadoneezen en 47 waren Alfoeren.

f) Onder de 576 Maleiers, enz. waren begrepen 2 Niassers, 556 Timoreezen of Rotineezen en 18 van nog andere landaarden.

4. Aanwezige sterkte op ult. 1911, gesplitst naar de militaire commandementen, m

MILITAIRE COMMANDEMENTEN.	I. Infanterie (uitgezonderd het aantal infanteristen, begrepen in rubriek III en wat Atjeh betreft, uitgenomen het korps marechaussee te voet, begrepen in rubriek II en III).					II. Andere wapens en diensten (uitgezonderd het aantal niet-infanteristen, begrepen in rubriek III).					
	Officieren.	Onder-luitenants.	Onderofficieren en minderen.			Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Onderofficieren en minderen.		
			Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.				Europeanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.
1ste militaire afdeeling op Java	83	11	1 012	1 871	2 883	158	6	1	703	510	1 213
2de " " " "	92	13	832	2 051	2 883	91	5	—	697	512	1 209
3de " " " "	35	8	482	917	1 399	51	1	—	313	214	527
4de " " " "	51	5	575	927	1 502	81	6	—	677	596	1 273
Te zamen op Java . . .	261	37	2 901	5 766	8 667	381	18	1	2 390	1 832	4 222
Atjeh en onderhoorigheden	67	18	344	2 851	3 195	78	1	1	416	1 407	1 823
Sumatra's Westkust	41	10	411	1 100	1 511	33	1	—	82	26	108
Tapanoeli	6	—	13	186	199	2	—	—	10	6	16
Oostkust van Sumatra.	5	—	12	194	206	8	—	—	24	9	33
Palembang en Djambi	14	—	29	387	416	5	—	—	30	13	43
Benkoelen	3	—	8	113	121	1	—	—	5	2	7
Lampongsche districten	2	—	6	63	69	2	—	—	9	2	11
Riouw.	4	—	8	131	139	2	—	—	12	1	13
Westerafdeeling van Borneo.	12	—	27	322	349	4	1	—	21	6	27
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. .	21	1	54	601	655	7	1	—	51	31	82
Celebes en Menado. { gouv. Celebes en onderhoorigh.	26	5	265	910	1 175	17	—	—	78	58	136
Celebes en Menado. { residentie Menado	4	1	17	318	335	5	—	—	7	12	19
Timor en onderhoorigheden	30	—	194	724	918	6	—	—	44	18	62
Amboina en Ternate. { residentie Amboina. . . .	12	1	92	297	389	8	—	—	35	24	59
Amboina en Ternate. { " Ternate	7	—	28	238	266	3	—	—	17	12	29
Assistent-residentie Zuid-Nieuw-Guinea. .	1	—	6	82	88	3	—	—	5	2	7
Te zamen in de verschillende commandementen der buitenbezittingen, uitgenomen die van Atjeh	188	18	1 170	5 666	6 836	106	3	—	430	222	652
Wijders telde het leger nog:											
aan korpsen en instellingen, niet in bovenstaande opgaven begrepen *b*).	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
aan militairen — buiten het commandement waartoe hun korps behoort — op reis ter bereiking hunner bestemming	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totale legersterkte . . .	516	73	4 415	14 283	18 698	565	22	2	3 236	3 461	6 697

a) Hieronder begrepen de officieren, die kwartierziek en die met binnenlandsch verlof wegens ziekte waren. In den *emplacementstaat*, waaraan de hier voorkomende opgaven zijn ontleend, worden de zieken en geëvacueerden niet wapensgewijze vermeld, zoals wèl het geval is in de aan den *sterktestaat* ontleende tabel 6, sub *a*, op blz. 8 van deze bijlage. De sterktestaat bevat echter geen territoriale opgaven nopens de distributie van het leger, zooals voor de onderwerpelijke tabel noodig zijn.

b) Hier worden bedoeld het korps stafmuzikanten te Weltevreden, het kader en de élèves der militaire school, tevens cursus tot opleiding van inlandsche officieren te Meester-Cornelis, het kader van het korps pupillen

afzonderlijke opgaaf, voor zooveel dit blijkt, van het personeel der infanterie.

…zamen	III. Niet-beschikbaren. Verpleegd in de ziekeninrichtingen en geëvacueerd. *a)* Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Onderofficieren en minderen. Euro-peanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	Om andere redenen. Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Onderofficieren en minderen. Euro-peanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	IV. Totaal militairen. Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderoff. dd. officier.	Onderofficieren en minderen. Euro-peanen.	Amboin. en andere inlanders.	Te zamen.	Troepenpaarden en muildieren.
213	7	1	—	202	99	301	45	1	—	249	601	850	293	19	1	2 166	3 081	5 247	446
209	8	1	—	182	154	336	19	1	—	477	810	1 287	210	20	—	2 188	3 527	5 715	768
527	—	—	—	162	55	217	6	—	—	87	78	165	92	9	—	1 044	1 264	2 308	130
273	3	—	—	145	77	222	13	2	—	342	457	799	148	13	—	1 739	2 057	3 796	423
222	18	2	—	691	385	1 076	83	4	—	1 155	1 946	3 101	743	61	1	7 137	9 929	17 066	1 767
823	1	—	—	32	129	161	15	5	—	124	705	829	161	24	1	916	5 092	6 008	225
108	—	—	—	49	36	85	3	—	—	174	199	373	77	11	—	716	1 361	2 077	—
16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	19	8	—	—	23	211	234	—
33	—	—	—	1	6	7	—	—	—	—	14	14	13	—	—	37	223	260	—
43	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	9	9	19	—	—	59	411	470	—
7	1	—	—	1	9	10	—	—	—	—	7	7	4	—	—	14	131	145	—
11	—	—	—	—	3	3	—	—	—	—	16	16	5	—	—	15	84	99	—
13	1	—	—	1	1	2	—	—	—	—	4	4	6	—	—	21	137	158	—
27	1	—	—	1	6	7	—	—	—	7	61	68	17	1	—	56	395	451	—
82	1	—	—	1	8	9	2	—	—	3	14	44	31	2	—	109	681	790	—
136	—	—	—	7	19	26	4	1	—	16	44	60	48	6	—	366	1 031	1 397	—
19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1	—	24	330	354	—
62	1	—	—	10	16	26	—	—	—	5	20	25	37	—	—	253	778	1 031	—
59	1	—	—	2	20	22	—	—	—	2	10	12	21	1	—	131	351	482	—
29	1	—	—	—	2	2	1	—	—	1	3	4	12	—	—	46	255	310	—
7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	11	84	95	—
652	7	—	—	73	128	201	10	1	—	208	447	655	311	22	—	1 881	6 463	8 344	—
—	—	—	—	2	2	4	—	—	—	—	—	—	7	—	—	123	12	135	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	64	249	313	—
697	26	2	—	798	644	*c)* 1 442	108	10	—	1 487	3 098	4 585	1228	107	2	10 121	21 745	31 866	1 992

te Gombong, het kader van de militaire strafgevangenis, tevens huis van detentie te Tjimahi, zoomede het personeel der provoosthuizen te Batavia, Magelang, Koeta Radja en Padang.
Van de hierbedoelde militairen bevindt zich dus alleen het personeel der provoosthuizen gedeeltelijk in de buitenbezittingen, namelijk 6 Europeesche provoostgeweldigers en stokkeknechts (in Atjeh 3 en te Padang 3).

c) Hieronder zijn begrepen 314 geëvacueerden (143 Europeanen, 43 Amboineezen en 128 andere inlanders).

5. Samenstelling en legering van de troepenmacht in Atjeh en onderhoorigheden op 1 Januari, 1 Juli en 31 December 1911.

WAPENS EN DIENSTEN.	1 Januari 1911.				1 Juli 1911.				31 December 1911.			
	Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Onderofficieren en minderen.	Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Onderofficieren en minderen.	Officieren en als zoodanig dienstdoenden.			Onderofficieren en minderen.
	Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderofficier dd. officier.		Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderofficier dd. officier.		Officieren.	Onder-luitenants.	Adjud. onderofficier dd. officier.	
1°. Aanwezige sterkte.												
Staf	6	—	—	—	6	—	—	—	7	—	—	—
Infanterie	86	19	—	4252 *a*) (519)	81	20	—	3905 (497)	81	22	—	3993 (453)
Marechaussee *b*)	16	2	—	1209 (70)	19	1	—	1236 (67)	19	1	—	1213 (68)
Cavalerie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Artillerie	7	1	—	118 (84)	5	1	—	115 (81)	5	1	—	106 (75)
Genie	10	—	—	105 (77)	11	—	—	190 (114)	11	—	—	191 (113)
Administratie	10	—	—	21 (21)	9	—	—	16 (16)	9	—	—	20 (20)
Militaire schrijvers	—	—	—	56 (42)	—	—	—	56 (40)	—	—	—	55 (34)
Geneeskundige dienst	27	—	—	256 (116)	27	—	—	327 (145)	27	—	—	255 (115)
Trein	—	—	1	13 (5)	—	—	1	13 (5)	—	—	1	11 (3)
Topographische dienst	1	—	—	5 (5)	1	—	—	4 (4)	1	—	—	3 (3)
Verpleegd in de ziekeninrichtingen	3	—	—	217 (50)	3	—	—	203 (52)	1	—	—	161 (32)
Totalen	166	22	1	6252 (989)	162	22	1	6065 (1021)	161	24	1	6008 (916)
2°. Distributie (gezamenlijke wapens en diensten).												
Koeta Radja en Voorwerken	65	4	1	1636 (294)	65	6	1	1342 (284)	65	7	1	1333 (246)
Bezette punten in Groot-Atjeh en de Zuidelijke nederzettingen	4	3	—	408 (25)	5	1	—	289 (19)	4	2	—	282 (14)
In Groot-Atjeh	69	7	1	2044 (319)	70	7	1	1631 (303)	69	9	1	1615 (260)
Bezetting op het eiland We	4	1	—	124 (84)	3	1	—	122 (83)	4	1	—	121 (85)
Bezette punten in de Onderhoorigheden	69	8	—	2607 (433)	68	8	—	2715 (446)	68	8	—	2725 (407)
Tijdelijk bezette punten in de Onderhoorigheden	24	6	—	1477 (153)	21	6	—	1597 (189)	20	6	—	1547 (164)
Totalen als onder 1°.	166	22	1	6252 (989)	162	22	1	6065 (1021)	161	24	1	6008 (916)

a) De cijfers tusschen ( ) geplaatst, wijzen het aantal Europeanen aan.
b) In de samenstelling van het nog niet in de normale formatie opgenomen korps marechaussee in Atjeh is, na hetgeen dienaangaande in K. V. 1900 (bijlage A, blz. 6) werd vermeld, geene wijziging meer gebracht.

6. Statistiek van de tijdelijk niet-beschikbare, maar toch in de sterkte tellende (tot de formatie behoorende) onderofficieren en minderen (de onderluitenants en de adjudant-onderofficieren, dienstdoend officier, hieronder niet begrepen), in vergelijking met de sterkte en met de „tegenwoordige" formatie bij het einde van elk der jaren 1910 en 1911.

a. Algemeen overzicht.

ONDEROFFICIEREN EN MINDEREN.	Ult. 1910.				Ult. 1911.			
	Infanterie en marechaussee.	Cavalerie, artillerie en genie.	Hospitaal-dienst, schrijverspersoneel, enz.	Totalen.	Infanterie en marechaussee.	Cavalerie, artillerie en genie.	Hospitaal-dienst, schrijverspersoneel, enz.	Totalen.
Verpleegd in de ziekeninrichtingen *a*)	939 *b*) (435)	217 (173)	49 (36)	1 205 (644)	844 *b*) (431)	235 (188)	49 (36)	1 128 (655)
Geëvacueerd	455 (153)	64 (51)	14 (8)	533 *c*) (212)	278 (116)	30 (24)	6 (3)	314 *c*) (143)
Vermist en nog niet afgevoerd	7 (2)	8 (4)	— —	15 (6)	17 (10)	5 (4)	— —	22 (14)
Voor den krijgsraad	65 (40)	16 (12)	4 (4)	85 (56)	74 (33)	20 (16)	2 (1)	96 (50)
Leerlingen bij de kaderscholen	328 (196)	188 (130)	— —	516 (326)	350 (173)	171 (126)	— —	521 (299)
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken	254 (16)	5 —	9 —	268 (16)	250 (17)	12 (3)	15 (1)	277 (21)
Recruten	1 043 (495)	277 (169)	— —	1 320 (664)	1 090 (414)	233 (91)	— —	1 323 (505)
Ongeschikt voor den velddienst *d*)	350 (43)	37 (22)	— —	387 (65)	394 (68)	24 (18)	— *e*) —	418 (86)
Tijdelijk ter beschikking van andere autoriteiten	388 (196)	51 (24)	41 (24)	480 (244)	643 (212)	69 (32)	60 (37)	772 (281)
Physiek ongeschikt om te velde te trekken *f*)	990 (116)	1 —	59 (23)	1 050 (139)	1 053 (176)	— —	43 (11)	1 096 (187)
Nog onvoldoende geoefend	2 (2)	41 (21)	93 (62)	136 (105)	2 (2)	20 (17)	38 (25)	60 (44)
Te zamen tijdelijk niet beschikbaar	4 821 (1 694)	905 (606)	269 (177)	5 995 (2 477)	4 995 (1 652)	819 (519)	213 (114)	6 027 (2 285)
Daar de aanwezige sterkte bedroeg	26 324 *g*) (6 586)	4 445 (2 630)	2 382 (1 440)	33 151 (10 656)	25 181 (6 180)	4 428 (2 593)	2 269 (1 360)	31 878 (10 133)
Bleven alzoo beschikbaar	21 503 *g*) (4 892)	3 540 (2 024)	2 113 (1 263)	27 156 (8 179)	20 186 (4 528)	3 609 (2 074)	2 056 (1 246)	25 851 (7 848)
„Tegenwoordige" formatie	26 293 (7 846)	4 741 (2 874)	3 046 (2 100)	34 080 (12 820)	26 208 (7 827)	4 744 (2 877)	3 046 (2 107)	33 998 (12 811)

b. Specificatie alleen voor de infanterie (zonder de marechaussee).

Onderofficieren en minderen.	Ult. 1910. Veld-bataljons (Nos. 1 t/m 20). *i)*	Ult. 1910. Depot-bataljons (Nos. 1 t/m 4).	Ult. 1910. Garnizoens-infanterie en subsistentenkaders, benevens kaderscholen.	Ult. 1910. Op reis ter bereiking van hunne bestemming.	Ult. 1910. Te zamen aan infanterie.	Ult. 1911. Veld-bataljons (Nos. 1 t/m 20). *i)*	Ult. 1911. Depot-bataljons (Nos. 1 t/m 4).	Ult. 1911. Garnizoens-infanterie en subsistentenkaders, benevens kaderscholen.	Ult. 1911. Op reis ter bereiking van hunne bestemming.	Ult. 1911. Te zamen aan infanterie.
Formatie („tegenwoordige") *h)*	15 260	3 331	6 490	—	25 081	15 228	3 331	6 437	—	24 996
Sterkte	13 728	2 535	8 240	575	25 078	13 120	2 280	8 119	418	23 937
Verpleegd in de ziekeninrichtingen	685	75	165		925	644	63	128		835
Geëvacueerd	189	26	217		432	124	40	92		256
Vermist en nog niet afgevoerd	7	—	—		7	16	1	—		17
Voor den krijgsraad	48	2	15		65	41	11	21		73
Leerlingen bij de kaderscholen	—	—	328		328	—	—	350		350
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken	126	15	113		254	113	12	125		250
Recruten	9	1034	—		1043	—	1090	—		1090
Ongeschikt voor den velddienst	176	113	61		350	225	88	81		394
Tijdelijk ter beschikking van andere autoriteiten	263	12	110		385	519	9	110		638
Physiek ongeschikt om te velde te trekken	373	159	456		988	411	98	542		1051
Nog onvoldoende geoefend	2	—	—		2	2	—	—		2
	1 878	1 436	1 465		4 779	2 095	1 412	1 449		4 956
	11 850	1 099	6 775		18 981	11 025	868	6 670	—	20 299
Alzoo beschikbaar	19 724			575	20 299	18 563			418	18 981
Naar den landaard bestond het voor werkelijken dienst geschikte en beschikbare gedeelte uit:										
Europeanen	3 577	455	667	123	4 822	3 363	386	636	77	4 462
Amboineezen	2 763	120	1 176	123	4 182	2 409	43	1 157	110	3 719
Andere inlanders	5 510	524	4 932	329	11 295	5 253	439	4 877	231	10 800
Te zamen als boven	11 850	1 099	6 775	575	20 299	11 025	868	6 670	418	18 981

a) Ongerekend die geëvacueerden en diegenen der in de hospitalen opgenomenen, welke in het staatje zijn gesteld onder een der daarin vermelde andere categorieën van tijdelijk niet-beschikbaren, op ult. 1910 ten getale van 184 (132 Europeanen, 3 Amboineezen en 49 andere inlanders) en op ult. 1911 ten getale van 193 (113 Europeanen, 21 Amboinezen en 59 andere inlanders).

b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers duiden aan hoeveel Europeanen onder de daarnevens uitgetrokken getallen begrepen zijn.

c) In deze tabel zijn ook die geëvacueerden begrepen, welke *niet* in de ziekeninrichtingen werden verpleegd.

d) Namelijk de zoodanigen, die door eene geneeskundige commissie tijdelijk ongeschikt voor den dienst te velde, dan wel slechts voor den dienst in een bepaald klimaat geschikt worden geacht.

e) Hieronder zijn niet begrepen 97 man van het personeel van den geneeskundigen dienst (14 Europeanen, 21 Amboineezen en 62 andere inlanders) en 40 man van het schrijverspersoneel (allen Europeanen), die, hoewel voor alle andere diensten ongeschikt, beschikbaar zijn voor de diensten welke van hen gevorderd worden.

f) Hier worden aangeduid die andere categorieën van militairen, voornamelijk reconvalescenten, die, hoewel niet bij hoofdelijk geneeskundig onderzoek als niet-valide verklaard, toch niet in aanmerking mochten komen om te velde te worden gezonden.

g) Verbeterde opgaaf.

h) Welk aandeel het Europeesch, het Amboineesch en het overig inlandsch element in de hier uitgetrokken totalen heeft, blijkt uit den uitvoerigen formatie- en sterktestaat, afgedrukt op blz. 2 en 3 van bijlage A van K. V. 1911 en op blz. 2 en 3 van deze bijlage.

i) Onder de in deze kolom vermelde formatie- en sterktecijfers is mede begrepen de tot het hoofdbureau behoorende adjudant-onderofficier-concierge.

7. Verkort overzicht — alleen voor de infanterie — van het aantal der tijdelijk niet beschikbare militairen beneden den rang van officier (de onderluitenants hieronder niet begrepen) op ult. 1910 en ult. 1911.

Tijdelijk niet-beschikbare militairen der infanterie beneden den rang van officier.	Ult. 1910. Europeanen.	Ult. 1910. Amboineezen.	Ult. 1910. Andere inlanders.	Ult. 1910. Te zamen.	Ult. 1911. Europeanen.	Ult. 1911. Amboineezen.	Ult. 1911. Andere inlanders.	Ult. 1911. Te zamen.
Verpleegd in de ziekeninrichtingen	435	143	347	925	430	131	274	835
Geëvacueerd	150	63	219	432	114	33	109	256
Vermist en nog niet afgevoerd	2	—	5	7	10	—	7	17
Voor den krijgsraad	40	10	15	65	33	17	23	73
Leerlingen bij de kaderscholen	196	16	116	328	173	75	102	350
In afwachting van ontslag naar elders vertrokken	16	86	152	254	17	108	125	250
Recruten	495	45	503	1 043	414	195	481	1 090
Ongeschikt voor den velddienst	43	60	247	350	68	37	289	394
Tijdelijk ter beschikking van andere autoriteiten	196	68	121	385	210	304	124	638
Physiek ongeschikt om te velde te trekken	116	142	730	988	176	171	704	1 051
Nog onvoldoende geoefend	2	—	—	2	2	—	—	2
Te zamen	1 691	633	2 455	4 779	1 647	1 071	2 238	4 956

B

8. Verantwoording van de verliezen en winsten aan officieren, onderluitenants, adjudan

a. Officieren (ook die uit Nederland gede

Jaren.	Aanwezige sterkte der *in de formatie tellende* officieren en als zoodanig dienstdoenden op 1 Januari (alleen Europeanen of met dezen gelijkgestelden). Officieren. *a)*	Id. Onderluitenants.	Id. Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Voor goed ontvallen. Overleden (daaronder ook de gesneuvelden). *b)* Officieren.	Overleden. Onderluitenants.	Overleden. Adjudant-onderofficier dd. officier.	Gepensioneerd. Officieren.	Gepensioneerd. Onderluitenants.	Eervol ontslagen zonder pensioen. *c)* Officieren.	Eervol ontslagen zonder pensioen. Onderluitenants.	Niet eervol ontslagen of veroordeeld. Officieren.	Niet eervol ontslagen. Onderluitenants.	Niet eervol ontslagen. Adjudant-onderofficier dd. officier.	Overgeplaatst bij het leger hier te lande. Officieren.	Teruggesteld tot adjudant-onder-officier van: onderluitenant.	Teruggesteld van: adjudant-onderofficier dd. officier.	Gedegradeerd. Onderluitenants.	Gedegradeerd. Adjudant-onderofficieren dd. officier.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
1907	1253 (27)	98	19	*f)* 7	—	—	40	8	15	—	1	—	—	—	—	1	—	—
1908	1265 (25)	88	19	12	—	1	46	10	14	—	—	—	—	1	1	1	—	1
1909	1249 (33)	76	17	*f)* 11	—	—	55	8	14	—	2	—	—	—	—	3	—	—
1910	1233 (31)	90	10	9	—	—	49	9	12	—	—	—	—	—	1	2	—	—
1911	1248 (28)	86	5	8	1	—	62	8	25	—	—	—	—	1	—	1	—	—

Jaren.	Winsten. Nieuw benoemd. Speciaal opgeleid tot officier: bij de Koninklijke Militaire Academie.	Speciaal opgeleid: bij andere inrichtingen hier te lande (geneeskundigen en pharmaceuten).	Officieren verkregen uit de korpsen van het leger hier te lande.	Verkregen in Indië zelf. Officieren.	Verkregen in Indië zelf. Onderluitenants.	Verkregen in Indië zelf. Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Overgeplaatst van het leger hier te lande. Officieren.	Civiele personen, aangesteld tot officier.	In activiteit hersteld en voor memorie en van à la suite terug. Officieren.	Id. Onderluitenants.	Id. Adjudant-onderofficier dd. officier.	Van buitenlandsch verlof teruggekeerd. Officieren.	Id. Onderluitenants.	Terug van detacheering bij het leger hier te lande. Officieren.
	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.
1907	47	14	20	1	—	4	4	2	32	—	—	64	6	16
1908	46	12	18	2	—	6	2	2	20	—	—	77	7	10
1909	49	19	20	6	33	—	3	5	16	—	—	71	7	16
1910	46	16	23	5	6	—	2	4	41	—	—	78	11	11
1911	*g)* 54	*g)* 15	*g)* 24	*g)* 10	23	—	3	*g)* 10	40	—	1	67	5	10

a) De cijfers tusschen ( ) geplaatst, wijzen aan hoevele tot het Nederlandsche leger behoorende officieren (als gedetacheerd in Indië) in de opgegeven sterkte van het Indische officierskorps begrepen waren.

b) In de behandelde vijf jaren sneuvelden 7 officieren (2 in 1907 en 5 in 1908) en overleden er 6 (1 in 1907, 2 in 1908, 1 in 1909 en 2 in 1911) aan de gevolgen van voor den vijand bekomen wonden.

c) Onder deze rubriek telden: in 1907 1, in 1908 2, in 1910 1 en in 1911 1 officieren, gedetacheerd van het Nederlandsche leger, en in de jaren 1908, 1909, 1910 en 1911 respectievelijk 5, 8, 1 en 1 officieren van gezondheid der 2de klasse (waaronder 9 vreemdelingen), die slechts voor 3 en 5 jaren waren benoemd.

d) Eene specificatie naar gelang van de wapens of diensten, waartoe niet in de sterkte tellende officieren behoorden, vindt men in tabel 2 hiervóór.

e) Hieronder ook de officieren, die de lessen aan de hoogere krijgsschool volgden.

…udanderofficieren dd. officier, onderofficieren en minderen tegenover de sterkte over de jaren 1907 t/m 1911.

…GEDETACHEERD) EN ALS ZOODANIG DIENSTDOENDEN.

VERLIEZEN.

…e-…erd.	Gepas-porteerd.	Gegageerd of gepensionneerd.	Van onderluitenant benoemd tot officier.	Benoemd tot onderluitenant van adjudant-onderofficier dd. officier.	Opheffing van de detacheering van tijdelijk in Indië dienende officieren en als zoodanig dienstdoenden van het leger hier te lande.	Tijdelijk ontvallen. Met buitenlandsch verlof vertrokken.		Tijdelijk ontvallen. Gedetacheerd geworden bij het leger hier te lande.	Tijdelijk ontvallen. Op non-activiteit gesteld, voor memorie gebracht of tijdelijk toegevoegd aan autoriteiten buiten het leger.			Totalen.		
Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.			Officieren.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficier dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.
19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.
—	1	5	—	—	4	87	8	10	29	—	—	193	16	7
1	1	4	1	—	3	89	5	11	41	2	—	217	19	8
—	—	—	—	4	4	95	18	10	35	—	—	226	26	7
—	—	2	—	1	5	84	11	12	44	—	—	215	21	5
—	—	1	1	1	8	100	9	13	43	—	1	260	19	4

…leger hier te lande.	Uit Nederland aangekomen.	In dienst gesteld als gedetacheerd van het leger hier te lande.	Totalen.			Voor- of nadeelig verschil tusschen winsten en verliezen.			Derhalve was bij het einde van het jaar de STERKTE der *in de formatie tellende* officieren en als zoodanig dienstdoenden geklommen of gedaald tot:			Bovendien behoorde op ult. December tot het leger, maar telde *niet* in de sterkte het navolgend aantal officieren en als zoodanig dienstdoenden. *d)* Met verlof buiten Nederlandsch-Indië.		Op non-activiteit, voor memorie of à la suite.		Gedetacheerd bij het Nederlandsche leger of bij inrichtingen hier te lande. *e)*		Te zamen.	
…eren.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Adjudant-onderofficieren dd. officier.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.	Officieren.	Onderluitenants.
…7.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.	64.	65.	66.
6	3	5	205	6	7	+12	—10	—	1265 (25)	88	19	181	9	27	—	64	—	272	9
0	—	12	201	7	6	—16	—12	— 2	1249 (33)	76	17	168	6	6	—	69	—	243	6
6	—	5	210	40	—	—16	+14	— 7	1233 (31)	90	10	169	15	67	1	71	—	307	16
1	—	4	230	17	—	+15	— 4	— 5	1248 (28)	86	5	165	12	70	1	70	—	305	13
0	—	8	241	28	1	—19	+ 9	— 3	1229 (29)	95	2	170	14	74	1	*h)* 84	1	328	16

f) Hieronder 1 officier, gedetacheerd van het Nederlandsche leger.

g) Onder de in 1911 als nieuw verkregen in de sterkte gebrachte officieren behoorden er van de 54, vermeld in kolom 34, 32 tot de infanterie, 6 tot de cavalerie, 8 tot de artillerie en 8 tot de genie; bestonden de 15 in kolom 35 uit 13 officieren van gezondheid, 1 apotheker en 1 paardenarts; behoorden van de 24 in kolom 36 17 tot de infanterie en 7 tot de militaire administratie, van de 10 in kolom 37 3 tot de infanterie (waarvan 2 inlanders), 2 tot de artillerie, 1 tot de genie en 4 tot de militaire administratie (magazijnmeesters) en de 10 in kolom 41 tot den geneeskundigen dienst (officieren van gezondheid), die slechts voor 3 jaren zijn benoemd.

h) Hiervan 9 van de infanterie, gedetacheerd bij de landmacht in West-Indië.

JAREN.	Landaard.	ALGEMEEN OVERZICHT. Effectieve sterkte op 1 Januari.	*Af:* verliezen gedurende het opgegeven jaar.	*Bij:* winsten gedurende het opgegeven jaar.	Effectieve sterkte op 31 December.	*Af:* de *niet* in de formatie tellende categorieën van militairen. *i)*	Derhalve wordt de sterkte der *in de formatie tellende* onderofficieren en minderen op 31 December.	SPECIFICATI[E] Overleden (hieronder ook de gesneuvelden). *j)* Europeanen en Afrikanen.	Overleden Amboineezen. *n)*	Overleden Andere inlanders.	Gepasporteerd. Europeanen en Afrikanen.	Gepasporteerd. Amboineezen.	Gepasporteerd. Andere inlanders.	Gegageerd en gepensionneerd. Europeanen en Afrikanen.	Gegageerd en gepensionneerd. Amboineezen.	Gegageerd en gepensionneerd. Andere inlanders.	Tot officier bevorderd. Europeanen.	Tot officier bevorderd. Amboineezen.	Tot officier bevorderd. Inlanders.
1907.	Europeanen	11 225	1 880	1 394	10 739	114	10 625 *w)*	115	85	197	368	41	194	853	122	773	1	—	—
	Afrikanen	2	—	—	2	—	2												
	Amboineezen	5 603	260	231	5 574	7	5 567		397			603			1 748			1	
	Andere inl.	18 446	1 257	191	17 380	49	17 331												
		35 276	3 397	1 816	33 695	170	33 525												
1908.	Europeanen	10 739	1 911	1 955	10 783	91	10 692 *w)*	100	96	194	346	40	151	838	123	866	1	—	—
	Afrikanen	2	—	—	2	—	2												
	Amboineezen	5 574	270	515	5 819	5	5 814		390			537			1 827			1	
	Andere inl.	17 380	1 308	1 337	17 409	51	17 358												
		33 695	3 489	3 807	34 013	147	33 866												
1909.	Europeanen	10 783	1 911	2 301	11 173	83	11 090 *w)*	92	68	131	335	49	274	801	174	825	5	—	—
	Afrikanen	2	2	1	1	—	1												
	Amboineezen	5819	303	338	5 854	1	5 853		291			658			1 800			5	
	Andere inl.	17 409	1 355	1 016	17 070	40	17 030												
		34 013	3 571	3 656	34 098	124	33 974												
1910.	Europeanen	11 173	2 231	1 836	10 778	122	10 656 *w)*	115	50	161	434	51	241	921	141	764	2	—	3
	Afrikanen	1	1	—	—	—	—												
	Amboineezen	5 854	260	116	5 710	4	5 706		326			726			1 826			5	
	Andere inl.	17 070	1 294	1 052	16 828	39	16 789												
		34 098	3 786	3 004	33 316	165	33 151												
1911.	Europeanen	10 778	2 131	1 613	10 260	127	10 133 *w)*	103	61	155	366	51	232	879	194	1045	7	2	—
	Afrikanen	—	—	—	—	—	—												
	Amboineezen	5 710	331	318	5 697	12	5 685		319			649			2 118			9	
	Andere inl.	16 828	1 632	898	16 094	34	16 060												
		33 316	4 094	2 829	32 051	173	31 878												

i) Namelijk die vermeld sub *b* in tabel 2 hiervóór, doch ongerekend — om de aldaar in noot *d* vermelde reden — de bij het leger ,,voor memorie" gevoerd wordende onderofficieren en minderen.

j) Het aantal gesneuvelde onderofficieren en minderen bedroeg in de opgegeven 5 jaren achtereenvolgens: 102, 58, 35, 18 en 12 (respectievelijk 21, 7, 4, 2 en 0 Europeanen, 27, 17, 13, 4 en 7 Amboineezen, zoomede 54, 34, 18, 12 en 5 andere inlanders). Als overleden aan de gevolgen van in den strijd bekomen wonden, vindt men over gemelde jaren vermeld achtereenvolgens 26, 24, 11, 7 en 4 militairen beneden den rang van officier (respectievelijk 5, 5, 1, 2 en 0 Europeanen, 11, 11, 6, 1 en 3 Amboineezen en 10, 8, 4, 4 en 1 andere inlanders).

k) Onder deze rubriek worden gerekend: militairen die om andere redenen zonder toekenning van paspoort, gagement of pensioen, van hunne dienstverbintenis ontheven werden; uit Nederland gedetacheerde militairen, die derwaarts terugkeerden; de tijdelijk ongeschikten en de militairen van de koloniale reserve, die naar Nederland werden opgezonden en eindelijk adjudant-onderofficieren, die aangewezen werden om dienst te doen als officier (ook tot onderluitenant bevorderde onderofficieren).

l) Onder de in 1907 tot en met 1911 uit Nederland aangekomen troepen bevonden zich respectievelijk 313, 294, 487, 101 en 56 man van de koloniale reserve.

m) De in deze rubriek tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen het aantal aan van hen, die reeds vroeger gediend hebben; dit aantal is in het daarboven geplaatste cijfer begrepen. Wat betreft de groote verschillen in de uitkomsten der werving van Amboineezen en (of) andere inlanders, bij vergelijking van het eene jaar met het andere, houde men in het oog, dat deze verschillen hoofd-

DER VERLIEZEN.												SPECIFICATIE DER WINSTEN.																
Gevonnist, gedeserteerd of met een briefje van ontslag verwijderd.			Afgevoerd als „voor memorie" gebracht.			Om andere dan in de voorgaande kolommen opgegeven redenen afgevoerd. k)			Totalen.			Aangekomen suppletietroepen uit Nederland. l)			Werving in Indië. m)							Als terug van desertie, als niet meer „voor memorie" gevoerd of om andere redenen weder in de sterkte opgenomen.				Totalen.		
Europeanen en Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Europeanen en Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Europeanen en Afrikanen. o)	Amboineezen.	Andere inlanders.	Europeanen en Afrikanen p)	Amboineezen.	Andere inlanders.	Nederlanders. q)	Vreemdelingen. r)	Te zamen.	Europeanen en Afrikanen. s)	Amboineezen. t)	Javanen (waaronder Soendaneezen). u)	Madoereezen.	Boegineezen.	Maleiers.	Te zamen.	Europeanen en Afrikanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen en Afrikanen. v)	Amboineezen.	Andere inlanders.
31	1	93	19	11	—	493	—	—	1 880	260	1 257	909	88	997	352 (225)	224 (2)	102 (31)	2 (1)	—	23	703 (259)	45	7	64	116	1394	231	191
125			30			493			3 397																	1 816		
27	2	96	25	8	—	574	1	1	1 911	270	1 308	1 371	146	1 517	397 (256)	507 (6)	1 143 (27)	1 (1)	1	136	2 185 (290)	41	8	56	105	1 955	515	1 337
125			33			576			3 489																	3 807		
57	—	125	50	7	—	573	5	—	1 913	303	1 355	1 665	135	1 800	371 (206)	333 (7)	855 (59)	2 (2)	1	98	1 660 (274)	131	5	60	196	2 302	338	1 016
182			57			578			3 571																	3 656		
51	9	125	72	9	—	637	—	—	2 232	260	1 294	1 220	190	1 410	367 (211)	111 (9)	966 (77)	1 (1)	—	38	1 483 (298)	59	5	47	111	1 836	116	1 052
185			81			637			3 786																	3 004		
58	1	119	91	22	81	627	—	—	2 131	331	1 632	1 053	180	1 233	283 (170)	305 (2)	802 (39)	—	1	41 (1)	1 432 (212)	97	13	54	164	1 613	318	898
178			194			627			4 094																	2 829		

zakelijk hunne verklaring vinden in de maatregelen van zeer ongelijken duur, die nu eens tot aanmoediging, dan weder tot beperking of wel zoo goed als geheele sluiting van die werving genomen werden.

n) Hier en in de verdere kolommen van dit overzicht worden onder de Amboineezen ook verstaan Menadoneezen en Alfoeren.

o) Onder de in deze kolom opgegeven getallen zijn begrepen achtereenvolgens 0, 0, 2, 1 en 0 Afrikanen.

p) Zie noot o.

q) Onder de in deze kolom vermelde cijfers zijn voor de jaren 1908, 1909 en 1910 begrepen respectievelijk 6, 23 en 8 Surinamers, die zijn aangeworven bij wijze van proef om in het incompleet aan Europeanen te voorzien.

r) De uit Nederland gezonden troepen bestonden dus in de opgegeven jaren achtereenvolgens voor ± 8,9, 9,6, 7,5, 13,4 en 14,6 % uit vreemdelingen.

s) Onder het in deze kolom voor 1909 opgegeven getal is 1 Afrikaan begrepen, die vroeger nog niet gediend had.

t) De in deze kolom voorkomende getallen zijn voor elk der opgegeven jaren aldus te specificeeren: Amboineezen achtereenvolgens 91, 87, 194, 56 en 54; Menadoneezen 133, 420, 229, 55 en 251.

u) Het in de opgegeven cijfers begrepen aantal Soendaneezen beliep in de jaren 1907 t/m 1911 achtereenvolgens 22, 197, 131, 78 en 70.

v) Zie noot s.

w) Onder deze cijfers telden op het einde van elk der opgegeven jaren, als niet den dienst van officier verrichtende, achtereenvolgens 6, 6, 6, 7 en 6 onderluitenants-apothekersbedienden en 9, 8, 6, 4 en 4 militaire architecten in den graad van onderluitenant.

9. Overzicht van de werving hier te lande over het tijdvak 1 Januari 1907 tot ult. Juni 1912.

I. Halfjaarlijksch overzicht. *a*)

SEMESTERS.	NEDERLANDERS, overgenomen van het leger hier te lande: als voorgoed overgegaan.	NEDERLANDERS, overgenomen van het leger hier te lande: als gedetacheerd.	NEDERLANDERS, buiten het leger geworven.	NEDERLANDERS, Te zamen.	Vreemdelingen.	Totaal.
Harderwijk: 1907 Iste halfjaar	33	74	176	283	18	301
Harderwijk: 1907 IIde halfjaar	27	135	230	392	34	426
	60	209	406	675	52	727
Nijmegen: 1907 Iste halfjaar	—	—	—	—	—	67
Nijmegen: 1907 IIde halfjaar	—	—	—	—	—	93
	—	—	—	—	—	160
Harderwijk: 1908 Iste halfjaar	20	165	345	530	41	571
Harderwijk: 1908 IIde halfjaar	34	252	413	699	66	765
	54	417	758	1229	107	1336
Nijmegen: 1908 Iste halfjaar	—	—	—	—	—	159
Nijmegen: 1908 IIde halfjaar	—	—	—	—	—	241
	—	—	—	—	—	400
Harderwijk: 1909 Iste halfjaar	39	186	349	574	46	620
Harderwijk: 1909 IIde halfjaar	29	213	375	617	66	683
	68	399	724	1191	112	1303
Nijmegen: 1909 Iste halfjaar	—	—	—	—	—	138
Nijmegen: 1909 IIde halfjaar	—	—	—	—	—	50
	—	—	—	—	—	188
Nijmegen: 1910 Iste halfjaar	55	152	329	536	64	600
Nijmegen: 1910 IIde halfjaar	65	166	421	652	94	746
	120	318	750	1188	158	1346
Nijmegen: 1911 Iste halfjaar	48	144	338	530	82	612
Nijmegen: 1911 IIde halfjaar	32	105	308	445	64	509
	80	249	646	975	146	1121
Nijmegen: 1912 Iste halfjaar	38	146	306	490	55	545

a) In 1909 is de Onderafdeeling van de Koloniale Reserve te Harderwijk (tot 1 Mei 1908 Koloniaal Werfdepot geheeten) opgeheven.

II. Maandoverzicht.

(Alleen voor 1911 en het 1ste halfjaar 1912.)

MAANDEN.	Koloniale Reserve te Nijmegen. NEDERLANDERS, overgenomen van het leger hier te lande: als voorgoed overgegaan.	als gedetacheerd.	buiten het leger geworven.	Te zamen.	Vreemdelingen.	Totaal.
1911.						
Januari . . .	6	26	52	84	16	100
Februari . . .	9	28	69	106	16	122
Maart	14	30	76	120	22	142
April	6	11	35	52	9	61
Mei.	4	25	48	77	10	87
Juni	9	24	58	91	9	100
Juli.	6	20	59	85	10	95
Augustus . .	2	17	50	69	15	84
September . .	11	11	59	81	11	92
October . . .	3	22	52	77	14	91
November . .	7	16	44	67	4	71
December . .	3	19	44	66	10	76
	80	249	646	975	146	1121
1912.						
Januari . . .	9	29	50	88	14	102
Februari . . .	4	28	55	87	5	92
Maart	7	28	58	93	7	100
April	4	19	59	82	12	94
Mei.	2	24	41	67	8	75
Juni	12	18	43	73	9	82

10. Statistiek der reëngagementen over de jaren 1907 t/m 1911.

a. Algemeen overzicht.

JAREN.	Europeanen. Aantal wier verbintenis kwam te verstrijken en die zich mochten reëngageeren.	Europeanen. Van de in de voorgaande kolom bedoelden zijn: tot een reëngagement toegelaten. *a*) %	gegageerd of gepensionneerd.	gepasporteerd.	Te zamen als voren.	Amboineezen en andere inlanders. Aantal wier verbintenis kwam te verstrijken en die zich mochten reëngageeren.	Amboineezen en andere inlanders. Van de in de voorgaande kolom bedoelden zijn: tot een reëngagement toegelaten. *a*) %	gegageerd of gepensionneerd.	gepasporteerd.	Te zamen als voren.	Totalen. Aantal wier verbintenis kwam te verstrijken en die zich mochten reëngageeren.	Totalen. Van de in de voorgaande kolom bedoelden zijn: tot een reëngagement toegelaten. *a*) %	gegageerd of gepensionneerd.	gepasporteerd.	Te zamen als voren.
1907. . . .	2485	1459=58,7	739	287	2485	5974	5809=97.2	72	93	5974	8459	7268=85.9	811	380	8459
1908. . . .	2550	1522=59,6	743	285	2550	6767	6663=98.4	35	69	6767	9317	8185=87.8	778	354	9317
1909. . . .	2335	1378=59.1	709	248	2335	6663	6406=96.1	78	179	6663	8998	7784=86.5	787	427	8998
1910. . . .	2217	1076=48.5	808	333	2217	6247	6005=96.1	69	173	6247	8464	7081=83.6	877	506	8464
1911. . . .	1887	884=46.8	739	264	1887	4971	4701=94.5	135	135	4971	6858	5585=81.4	874	399	6858

a) Verhouding tot het aantal in de vorige kolom vermeld.

b. Splitsing der reëngagementen naar gelang van hun duur. *b)*

JAREN.	Voor minder dan 1 jaar. Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Voor 1 jaar. Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Voor 2 jaren. Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Voor 3 jaren. Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Voor 4 jaren. Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Voor 6 jaren. Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.	Totalen. Euro-peanen.	Amb. en andere inl.	Te zamen.
1907. . . .	c) 5	—	5	f) 345	1964	2309	589	2527	3116	25	—	25	210	726	936	285	592	877	1459	5809	7268
1908. . . .	c) 8	c) 1	9	f) 318	1009	1327	563	3401	3964	17	—	17	257	1236	1493	359	1016	1375	1522	6663	8185
1909. . . .	c) 9	—	9	253	429	682	g) 532	3293	3825	9	—	9	274	1357	1631	301	1327	1628	1378	6406	7784
1910. . . .	d) 24	—	24	177	412	589	h) 417	3185	3602	22	—	22	204	1288	1492	232	1120	1352	1076	6005	7081
1911. . . .	e) 14	c) 1	15	175	353	528	g) 358	2838	3196	27	—	27	156	907	1063	154	602	756	884	4701	5585

b) **Zie nopens het bedrag der premiën bij reëngagement Ind. St. 1897 n°. 139, 1905 n°. 243 en 1906 n°. 460.**

c) **Deze militairen reëngageerden zich zonder premie.**

d) Hieronder 8, die zich zonder premie reëngageerden.

e) **Als voren 3.**

f) **Als voren 1.**

g) **Als voren 16.**

h) **Als voren 6.**

11. Overzicht betreffende het bij het einde der jaren 1910 en 1911 bestaande overcompleet of incompleet aan kader (onderofficieren en korporaals), voor zooveel betreft de infanterie, marechaussee, cavalerie, artillerie en genie.

a. Algemeen overzicht.

Wapens en landaarden	Onderofficieren. Tegenwoordige formatie op ult. 1910.	Sterkte op ult. 1910.	Gedurende 1911 uit de sterkte afgevoerd.	Gedurende 1911 in de sterkte gebracht.	Tegenwoordige formatie op ult. 1911.	Sterkte op ult. 1911.	Overcompleet of incompleet op ult. 1910.	Overcompleet of incompleet op ult. 1911.	Korporaals. Tegenwoordige formatie op ult. 1910.	Sterkte op ult. 1910.	Gedurende 1911 uit de sterkte afgevoerd.	Gedurende 1911 in de sterkte gebracht.	Tegenwoordige formatie op ult. 1911.	Sterkte op ult. 1911.	Overcompleet of incompleet op ult. 1910.	Overcompleet of incompleet op ult. 1911.
Infanterie. a)																
Europeanen . .	1632	1541	476	429	1621	1494	— 91	—127	729	712	356	302	725	658	— 17	— 67
Amboineezen .	241	286	54	64	241	296	+ 45	+ 55	286	323	70	88	286	341	+ 37	+ 55
Andere inlanders	579	609	104	69	560	574	+ 30	+ 14	704	704	163	151	691	692	—	—
Marechaussee.																
Europeanen . .	72	73	37	35	72	71	+ 1	— 1	—	—	—	—	—	—	—	—
Amboineezen .	30	31	13	14	30	32	+ 1	+ 2	30	33	17	18	30	34	+ 3	+ 4
Andere inlanders	30	26	21	23	30	28	— 4	— 2	30	29	17	18	30	30	— 1	—
Cavalerie.																
Europeanen . .	64	55	15	21	65	61	— 9	— 4	69	57	28	29	69	58	— 12	— 11
Inlanders (niet-Amboineezen)	13	13	1	1	13	13	—	—	34	33	1	1	34	33	— 1	— 1
Artillerie.																
Europeanen . .	360	352	91	97	359	358	— 8	— 1	192	172	68	79	192	183	— 20	— 9
Inlanders (niet-Amboineezen)	45	46	5	5	45	46	+ 1	+ 1	56	58	9	10	56	59	+ 2	+ 3
Genie.																
Europeanen . .	151	146	35	36	155	147	— 5	— 8	99	87	40	44	99	91	— 12	— 8
Inlanders (niet-Amboineezen)	8	8	2	2	8	8	—	—	21	20	4	5	21	21	— 1	—

a) **Ongerekend het kader bij de militaire strafgevangenis, tevens huis van detentie, bij het korps pupillen en bij de militaire school.**

Omschrijving der mutatiën.	Onderofficieren. Infanterie. Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Marechaussee. Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Cavalerie. Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.
Verliezen.											
Overleden	19	3	4	26	—	—	—	—	1	—	1
Gepasporteerd	72	—	—	72	1	—	—	1	1	—	1
Gegageerd of gepensionneerd	194	26	60	280	3	—	—	3	9	1	10
Bevorderd tot onderofficier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bevorderd tot onderluitenant of adj.-onderoff. dd. officier	19	—	—	19	—	—	—	—	1	—	1
Bevorderd tot officier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Voor memorie gebracht	49	12	18	79	—	—	—	—	1	—	1
Gecondemneerd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gedegradeerd of teruggesteld	10	—	3	13	—	—	—	—	—	—	—
Overgegaan bij andere wapens of diensten	45	13	19	77	30	13	21	64	1	—	1
Naar Nederland teruggekeerd	68	—	—	68	3	—	—	3	1	—	1
Totalen . . .	476	54	104	634	37	13	21	71	15	1	16
Winsten.											
Uit Nederland aangekomen	80	—	—	80	—	—	—	—	3	—	3
Verkregen uit de korpsen	190	47	48	285	—	1	2	3	13	1	14
In Indië geworven	50	—	—	50	1	—	—	1	4	—	4
Teruggesteld van onderluitenant of adj.-onderoff. dd officier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Terug van „voor memorie"	57	4	—	61	—	—	—	—	1	—	1
Overgenomen van andere wapens of diensten	52	13	21	86	34	13	21	68	—	—	—
Totalen . . .	429	64	69	562	35	14	23	72	21	1	22

b) Hieronder 8 die, zonder den graad van korporaal te hebben doorloopen, tot onderofficier zijn bevorderd.

12. Numerieke opgaven over 1910 en 1911 betreffende de opleiding tot den officiersrang en de studiën aan de Hoogere Krijgsschool.

1°. Opleiding tot officier.

Studiejaar.	Koninklijke Militaire Academie te Breda. Infanterie.	Cavalerie.	Artillerie.	Genie.	Cadettenschool te Alkmaar.	Hoofdcursus te Kampen. Infanterie.	Militaire administratie.	Militaire school te Meester-Cornelis. Infanterie.	Militaire administratie.	Adspirant inlandsche officieren.
Ult. 1910.	*a)*	*a)*	*a)*	*a)*	*b)*	*b)*	*b)*			
1ste studiejaar	17 (3 + 1)	3	5	5	11 (5)	9 (4)	5 (1)	7	1	3
2de „	16 (1 + 2)	2 (0 + 1)	8	6	11 (4)	9 (4)	3	5	2	3
3de „	27 (0 + 2)	4 (0 + 2)	7 (0 + 2)	6 (0 + 1)	—	—	—	—	—	3
Totalen . . .	60 (4 + 5)	9 (0 + 3)	20 (0 + 2)	17 (0 + 1)	22 (9)	18 (8)	8 (1)	12	3	9
Ult. 1911.										
1ste studiejaar	14 (1 + 1)	2	6 (0 + 1)	5 (0 + 2)	10 (4)	11 (5)	9 (2)	5	1	3
2de „	14 (3 + 1)	3	5	4	11 (5)	9 (3)	5 (1)	7	1	4
3de „	14 (1 + 2)	2 (0 + 1)	7	6	—	—	—	—	—	2
Totalen . . .	42 (5 + 4)	7 (0 + 1)	18 (0 + 1)	15 (0 + 2)	21 (9)	20 (8)	14 (3)	12	2	9

N.B. In 1912 kunnen worden geplaatst: bij de Koninklijke Militaire Academie te Breda 4 en bij de Cadettenschool te Alkmaar 5 jongelieden, die in Indië aan het toelatingsexamen hebben voldaan, terwijl in datzelfde jaar naar den Hoofdcursus te Kampen kunnen overgaan 5 onderofficieren-leerlingen van de Militaire School te Meester-Cornelis, waarvan 4 ter verdere opleiding tot 2de-luitenant der infanterie en 1 tot 2de-luitenant-kwartiermeester.

a) Van de tusschen haakjes geplaatste opgaaf heeft het eerste cijfer betrekking op hen, die het toelatingsexamen voor de Koninklijke Militaire Academie in Indië aflegden; het tweede cijfer betreft hen, die in Indië aan het toelatingsexamen voor de Cadettenschool voldeden.

b) De tusschen haakjes gestelde cijfers geven aan hoeveel leerlingen het toelatingsexamen in Indië hadden afgelegd.

							Korporaals.																
	Artillerie.			Genie.			Infanterie.				Marechaussee.				Cavalerie.			Artillerie.			Genie.		
Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders.	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.	Europeanen.	Inlanders (niet Amboineezen).	Te zamen.
1	7	—	7	—	—	—	8	4	9	21	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	5	—	5
1	14	—	14	12	1	13	31	—	5	36	—	—	—	—	1	—	1	8	—	8	5	1	6
10	46	4	50	19	1	20	69	15	57	141	—	—	—	—	9	—	9	11	4	15	2	1	3
—	—	—	—	—	—	—	190	47	48	285	—	1	2	3	13	1	14	34	5	39	25	2	27
1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	2	—	2	2	—	2	7	—	32	39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	3	1	4	—	—	—	13	2	—	15	—	—	—	—	3	—	3	6	—	6	1	—	1
1	5	—	5	—	—	—	17	2	12	31	—	16	14	30	—	—	—	—	—	—	1	—	1
1	11	—	11	1	—	1	21	—	—	21	—	—	—	—	2	—	2	9	—	9	1	—	1
16	91	5	96	35	2	37	356	70	163	589	—	17	17	34	28	1	29	68	9	77	40	4	44
3	37	—	37	4	—	4	34	—	—	34	—	—	—	—	2	—	2	25	—	25	2	—	2
14	) 42	5	47	25	2	27	253	78	137	468	—	16	3	19	27	1	28	53	10	63	39	5	44
4	11	—	11	2	—	2	12	—	3	15	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	1
—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	3	—	3	4	—	4	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
—	3	—	3	1	—	1	—	10	11	21	—	2	15	17	—	—	—	—	—	—	1	—	1
22	97	5	102	36	2	38	302	88	151	541	—	18	18	36	29	1	30	79	10	89	44	5	49

2°. Opleiding aan de Hoogere Krijgsschool te 's-Gravenhage.

WAPENS EN DIENSTVAKKEN.	Ult. 1910.				Ult. 1911.			
	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	Te zamen.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	Te zamen.
1°. Algemeene krijgskundige cursus.								
Infanterie	5	4	5	14	8	5	4	17
Cavalerie	1	—	—	1	—	1	—	1
Artillerie	3	—	2	5	—	3	—	3
Genie	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen	9	4	7	20	8	9	4	21
2°. Intendance-cursus.								
Cavalerie	1	—	—	1	2	1	1	4
Militaire administratie	2	1	3	6	—	1	—	1
Totalen	3	1	3	7	2	2	1	5

13. Numerieke opgaven betreffende het in 1911 van de kader- en korpsscholen en de hoefsmidschool in Nederlandsch-Indië gemaakt gebruik.

a. Kaderscholen.

LEERLINGEN (gegradueerden en minderen).	Infanterie (2 scholen).				Cavalerie (1 school).			Artillerie. Veld- en bergartillerie (1 school).			Artillerie. Vesting-artillerie (1 school).			Genie (1 school).		
	Europeanen.	Amboineezen.	Andere inlanders	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inl. (niet-Amboineezen).	Totaal.
Aanwezig op ult. 1910:																
Onderofficieren	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	77	2	1	80	11	1	12	—	1	1	—	3	3	6	1	7
Manschappen	62	—	70	132	21	2	23	10	2	12	1	5	6	24	13	37
Te zamen	139	2	71	212	34	3	37	10	3	13	1	8	9	30	14	44
In den loop van 1911 bijgekomen:																
Onderofficieren	*a)* 7	—	—	*a)* 7	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	232	74	75	381	13	1	14	11	2	13	5	4	9	11	—	11
Manschappen	397	109	143	649	30	3	33	38	2	40	22	15	37	20	—	20
Te zamen	636	183	218	1037	45	4	49	49	4	53	27	19	46	31	—	31
In den loop van 1911 afgegaan:																
a. na afgelegd examen. Onderofficieren	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	202	51	60	313	11	1	12	11	3	14	4	4	8	6	—	6
Manschappen	280	58	123	461	19	2	21	29	4	33	11	7	18	12	7	19
b. om andere redenen. Onderofficieren	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	43	—	—	43	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1	2
Manschappen	60	1	4	65	2	—	2	10	—	10	10	8	18	14	6	20
Te zamen	585	110	187	882	34	3	37	50	7	57	25	21	46	33	14	47
Derhalve op ult. 1911: *b)*																
Onderofficieren	*a)* 7	—	—	*a)* 7	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korporaals	64	25	16	105	13	1	14	—	—	—	1	1	2	10	—	10
Manschappen	119	50	86	255	30	3	33	9	—	9	2	5	7	18	—	18
Te zamen	190	75	102	367	45	4	49	9	—	9	3	6	9	28	—	28

a) 1 fourier en 6 sergeanten.

b) Hieronder de militairen, toegelaten tot den 1sten cursus 1912 en vóór den 1sten Januari 1912 bij de kaderschool aangekomen.

b. Korpsscholen.

LEERLINGEN (gegradueerden en minderen).	Infanterie (25 scholen).				Cavalerie (1 school).			Artillerie (2 scholen).			Genie (1 school).		
	Europeanen.	Amboineezen.	Inlanders.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inlanders (niet-Amboineezen).	Totaal.	Europeanen.	Inlanders (niet-Amboineezen).	Totaal.
Aanwezig op ult. 1910.													
Onderofficieren en korporaals	15	6	10	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Manschappen gewone cursus.	270	122	441	833									
Manschappen opleiding kaderschool .	194	140	222	556	15	49	64	79	27	106	23	23	46
Te zamen	479	268	673	1420	15	49	64	79	27	106	23	23	46
Aanwezig op ult. 1911.													
Onderofficieren en korporaals	36	30	32	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Manschappen gewone cursus.	199	85	480	764	23	44	67	45	26	71	5	24	29
Manschappen opleiding kaderschool .	214	193	284	691									
Te zamen	449	*c)* 308	*c)* 796	1553	23	*c)* 44	67	45	26	71	5	24	29

c) Onder de Amboineesche en andere inlandsche leerlingen der infanterie- en cavaleriekorpsscholen tellen ook zoons van tot die landaarden behoorende militairen. Dit was ten aanzien der infanteriescholen op ult. 1910 met 663 en op ult. 1911 met 869 jongelieden, en ten aanzien van de cavalerieschool op ult. 1910 met 22 en op ult. 1911 met 24 jongelieden het geval.

c. Hoefsmidschool.

LEERLINGEN.	Europeanen.	Inlanders.	Te zamen.	LEERLINGEN.	Europeanen.	Inlanders.	Te zamen.
Aanwezig op ult. 1910:				In den loop van 1911 afgeschreven:			
Cavaleristen	8	—	8	a. na afgelegd examen. Cavaleristen	2	—	2
Kanonniers	6	—	6	a. na afgelegd examen. Kanonniers	4	—	4
Te zamen	14	—	14	b. om andere redenen. Cavaleristen	6	—	6
In den loop van 1911 bijgekomen:				b. om andere redenen. Kanonniers	2	—	2
Cavaleristen	7	—	7	Te zamen	14	—	14
Kanonniers	4	—	4	Derhalve op ult. 1911 aanwezig:			
Te zamen	11	—	11	Cavaleristen	7	—	7
				Kanonniers	4	—	4
				Te zamen	11	—	11

14. Overzicht van de gedurende 1911 toegekende eerbelooningen aan de militairen der landmacht, wegens aan den lande bewezen bijzondere diensten ter zake of ter gelegenheid van krijgsverrichtingen in Indië.

Ter zake of ter gelegenheid van krijgsverrichtingen is gedurende 1911 aan militairen der landmacht het hiernevens vermeld aantal belooningen toegekend. a)	Orde van den Nederlandschen Leeuw. Ridderkruizen.	Orde van Oranje-Nassau. Officierskruizen.	Orde van Oranje-Nassau. Ridderkruizen.	Eere-medaille in: goud.	Eere-medaille in: zilver.	Eere-medaille in: brons.	Militaire Willemsorde. Ridderkruizen 3de kl.	Militaire Willemsorde. Ridderkruizen 4de kl.	Eereteeken voor Moed en Trouw. Brons.	Eeresabel.	Eervolle vermelding.
Officieren	3	6	1	—	—	—	—	b) 1	—	3	6
Onderluitenants	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Militairen beneden den rang van officier. Europeanen	—	—	—	1	6	1	—	4	—	—	18
Militairen beneden den rang van officier. Amboineezen	—	—	—	—	—	—	1	1	8	—	13
Militairen beneden den rang van officier. Inlanders	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2

a) Kon. besluiten van 1910 dd. 13 Oct., 8 en 18 Nov. nos. 32, 80 en 28; van 1911 dd. 4 en 6 Jan. nos. 2 en 32; 18 en 23 Febr. nos. 35 en 43; 26 April n°. 70; 19 en 27 Mei nos. 31 en 52; 31 Mei nos. 46 en 47; 23 Juni n°. 35; 19 en 28 Aug. nos. 46 en 55; 5 Sept. n°. 38; zoomede de Gouv. besluiten van 1910 dd. 15 en 26 Nov. nos. 15 en 3; van 1911 dd. 5 April n°. 48; 29 Mei n°. 1; 3, 9 en 15 Juni nos. 6, 1 en 7.

b) De sedert gepensionneerde kapitein der infanterie C. H. Hoedt.

15. Opgave over de jaren 1909 t/m 1911 omtrent het aantal militairen beneden den rang van officier, die om

GEBOORTELAND OF LANDAARD.	1909.									
	Gevonnist.	Weggezonden.	Gedetineerd. a)	Strafdetachement.	Vermist of gedeserteerd.	Provoosthuis.	2de klasse van discipline.	Gedegradeerd of teruggesteld.	Paspoort Letter B.	Totaal. b)
Nederland	9	3	60	8	13	63	230	25	11	422 = 5,77 %
Nederlandsch-Indië	1	—	3	1	4	6	5	1	—	21 = 1,19
België en Frankrijk	—	1	—	—	4	4	9	2	1	21 = 4,06
Duitschland	—	1	3	—	19	2	9	5	1	40 = 4,01
Zwitserland	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1 = 1,11
Overige landen	—	—	—	—	1	1	2	1	—	5 = 4,37
Totalen	10	5	66	9	42	76	255	34	13	510 = 4,72
Amboineezen en Menadoneezen	—	—	1	—	—	11	3	—	1	16 = 0,27
Javanen en Soendaneezen	10	1	31	1	110	27	36	1	2	219 = 1,31
Madoereezen	1	—	1	—	3	—	1	—	—	6 = 2,55
Boegineezen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maleiers, enz.	—	—	3	—	—	3	—	—	—	6 = 1,27
Totalen	11	1	36	1	113	41	40	1	3	247 = 1,06
Totalen-generaal	21	6	102	10	155	117	295	35	16	757 = 2,22

a) In den loop van het jaar gedetineerd, doch niet van den militairen stand vervallen verklaard.

b) De procenten zijn berekend naar het aantal aanwezigen op ult. December van het vorige jaar, vermeld in tabel 3.

niet-eervolle redenen, 't zij uit het leger of tijdelijk uit het korps afgevoerd, 't zij gedegradeerd of teruggesteld zijn.

1910.

Gevonnist.	Weggezonden.	Gedetineerd. a)	Strafdetachement.	Vermist of gedeserteerd.	Provoosthuis.	2de klasse van discipline.	Gedegradeerd of teruggesteld.	Paspoort Letter B.	Totaal. b)
2	—	71	36	15	58	238	29	28	477 = 6,17 %
1	—	9	—	7	10	6	5	1	39 = 2,11
—	—	3	—	2	4	6	2	2	19 = 4,19
—	1	4	—	18	6	9	5	1	44 = 4,55
—	—	—	—	4	—	—	—	—	4 = 5,71
—	—	1	—	1	1	—	1	1	5 = 4,50
3	1	88	36	47	79	259	42	33	588 = 5,26
5	—	6	—	4	12	4	—	—	31 = 0,52
7	4	31	4	110	33	41	2	6	238 = 1,46
2	—	1	—	2	2	1	—	—	8 = 3,73
—	—	1	—	—	1	—	—	—	2 = 3,73
—	—	2	—	—	1	3	—	—	6 = 1,07
14	4	41	4	116	49	49	2	6	285 = 1,24
17	5	129	40	163	128	308	44	39	873 = 2,56

1911.

Gevonnist.	Weggezonden.	Gedetineerd. a)	Strafdetachement.	Vermist of gedeserteerd.	Provoosthuis	2de klasse van discipline.	Gedegradeerd of teruggesteld.	Paspoort Letter B.	Totaal. b)
5	—	57	41	35	83	202	28	26	477 = 6,43 %
—	—	3	1	3	6	9	4	—	26 = 1,39
—	—	2	—	1	4	5	2	1	15 = 3,88
—	—	4	—	11	6	2	3	—	26 = 2,74
—	—	—	—	1	—	—	—	—	1 = 1,23
—	—	—	—	2	—	1	—	—	3 = 3,75
5	—	66	42	53	99	219	37	27	548 = 5,08
1	—	12	—	—	16	7	2	1	39 = 0,68
8	1	32	3	105	37	27	4	4	221 = 1,37
—	—	—	—	3	1	—	—	—	4 = 1,98
—	—	—	—	1	—	—	—	—	1 = 1,58
—	—	—	—	1	1	—	—	—	2 = 0,36
9	1	44	3	110	55	34	6	5	267 = 1,18
14	1	110	45	163	154	253	43	32	815 = 2,44

16. Overzicht van de straffen opgelegd aan Europeesche militairen wegens dronkenschap over het jaar 1911.

MILITAIRE COMMANDEMENTEN.	Gemiddelde sterkte aan Europeanen present voor soldij volgens de administratieboeken van de korpsen. a)				Totaal aantal Europeesche militairen, die wegens dronkenschap of misbruik van sterken drank gestraft werden.	Gemiddeld aantal Europeesche militairen			Aantal opgelegde straffen voor dronkenschap of misbruik van sterken drank aan Europeesche militairen wegens:			Van het totaal aantal opgelegde straffen vermeld in de kolommen 10 t/m 12 werden opgelegd aan Europeesche:		
	Gehuwden.	Ongehuwden met huishoudster.	Ongehuwden zonder huishoudster.	Totaal.		die tot de geregelde bezoekers van een militair tehuis werden gerekend. b)	die geregeld aan sport (jacht, voetbal, enz.) deelnamen.	Totaal.	eerste dronkenschap, d.w.z. aan hen, die in hun geheelen diensttijd nog nimmer daarvoor gestraft zijn.	herhaalde dronkenschap.	Totaal.	gehuwde militairen. c)	ongehuwde militairen met huishoudster. c)	ongehuwde militairen zonder huishoudster. c)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
					%	%	%	%				%	%	%
1ste militaire afdeeling op Java	151	433	1344	1928	450 = 23,34	117= 6,07	209 = 10,84	326 = 16,91	138	455	593	5=0,84	46 = 7,76	542 = 91,40
2de idem	133	461	1388	1982	381 = 19,22	127= 6,41	307 = 15,49	434 = 21,90	140	396	536	4=0,75	74 = 13,81	458 = 85,44
3de idem	67	226	663	956	253 = 26,57	107=11,19	151 = 15,79	258 = 26,98	56	260	316	2=0,63	39 = 12,34	275 = 87,03
4de idem	76	346	1204	1626	315 = 19,37	182=11,19	203 = 12,48	385 = 23,67	94	280	374	6=1,61	38 = 10,16	330 = 88,23
Lampongsche districten	—	5	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Benkoelen	—	9	3	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sumatra's Westkust	42	119	518	679	189 = 27,83	17 = 2,51	129 = 18,99	146 = 21,49	61	184	245	1=0,42	12 = 4,89	232 = 94,69
Tapanoeli	3	5	14	22	3 = 13,64	—	1 = 4,55	1 = 4,55	1	2	3	—	—	3 = 100
Atjeh en onderhoorigheden	58	296	495	849	186 = 21,91	9 = 1,06	86 = 10,13	95 = 11,19	70	124	194	2=1,03	72 = 37,11	120 = 61,86
Sumatra's Oostkust	7	10	16	33	2 = 6,07	—	—	—	—	2	2	—	—	2 = 100
Riouw	—	13	12	25	5 = 20,00	—	4 = 16,00	4 = 16,00	—	5	5	—	—	5 = 100
Palembang	5	26	16	47	4 = 8,51	—	17 = 36,02	17 = 36,02	—	5	5	1=20	2 = 40	2 = 40
Westerafdeeling van Borneo	6	20	17	43	5 = 11,63	—	1 = 2,33	1 = 2,33	1	7	8	—	6 = 75	2 = 25
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	17	46	21	84	6 = 7,14	—	22 = 26,19	22 = 26,19	—	7	7	—	6 = 85,71	1 = 14,29
Celebes en Menado	15	140	138	293	95 = 32,42	—	122 = 41,64	122 = 41,64	21	101	122	—	35 = 28,70	87 = 71,30
Amboina en Ternate	16	123	166	305	22 = 7,21	—	27 = 8,85	27 = 8,85	4	20	24	—	3 = 12,50	21 = 87,50
Timor en onderhoorigheden	7	62	160	229	44 = 19,22	23=10,05	59 = 25,76	82 = 35,81	3	52	55	—	4 = 7,27	51 = 92,73
Totalen	603	2340	6176	9119	1960 = 21,60	582=6,43	1332=14,73	1914=21,16	589	1900	2489	21=0,85	337 = 13,50	2131=85,65

a) Berekend naar de sterkte, present voor soldij bij het begin van elke maand.

b) Deze rubriek is alleen ingevuld voor de garnizoenen, waar een militair tehuis is; daartoe is bij het korps, de compagnie of het detachement eens per maand opgenomen, wie tot de geregelde bezoekers behooren, waarna het gemiddeld aantal over 12 maanden is berekend.

c) De procenten zijn berekend naar het totaal aantal straffen, in kolom 12 vermeld.

17. Formatie en sterkte op ult. 1911 van gewapende korpsen, niet rechtstreeks tot het leger behoorende (ongerekend die, uitsluitend voor politiediensten bestemd).

KORPSEN EN STANDPLAATSEN.	Formatie. a)					Sterkte.				
	Officieren.		Onderofficieren en manschappen.		Dienst-paarden.	Officieren.		Onderofficieren en manschappen.		Dienst-paarden.
	Europ.	Inlanders	Europ.	Inlanders		Europ.	Inlanders	Europ.	Inlanders	
Schutterijen (uitsluitend infanterie).										
Batavia	—	—	—	—	—	26	—	b) 782	—	—
Semarang	—	—	—	—	—	16	—	b) 333	—	—
Soerabaja	—	—	—	—	—	23	—	b) 480	—	—
Djokjakarta	—	—	—	—	—	5	—	71	—	—
Soerakarta	—	—	—	—	—	3	—	37	—	—
Padang (gouv. Sumatra's Westkust)	—	—	—	—	—	6	—	60	—	—
Makasser (gouv. Celebes en onderh.)	—	—	—	—	—	7	—	62	—	—
Menado (residentie Menado)	5		e) 171		—	3		d) 182		—
Amboina (residentie Amboina) c)	13		f) 252		—	8		279		—
Saparoea (id.) c)	6		142		—	5		142		—
Ternate (residentie Ternate) c)	4		80		—	2		80		—
Overige korpsen.										
Legioen van Mangkoe Negara te Soerakarta. g) Staf	—	5	—	—	—	—	5	—	—	—
Legioen van Mangkoe Negara te Soerakarta. g) batalj. infanterie	—	18	—	701	2	—	18	1	700	2
Legioen van Mangkoe Negara te Soerakarta. g) 1/2 esk. cavalerie	—	3	—	64	63	—	2	—	62	58
Barisans op Madoera. h) Staf en infant. te Bangkalan	—	18	—	i) 676	—	—	17	—	673	—
Barisans op Madoera. h) „ „ Pamekasan	—	10	—	i) 341	—	—	10	—	327	—
Barisans op Madoera. h) „ „ Soemenep	—	10	—	i) 341	—	—	10	—	340	—

a) Vaste formatiecijfers kunnen voor de schutterijen op Java en voor die te Padang en Makasser niet worden opgegeven; zie daaromtrent voor de eerstbedoelde schutterijen Ind. St. 1838 n°. 22 (artt. 13 t/m 16), voor de schutterij te Padang Ind. St. 1857 n°. 88 (art. 2) en voor die te Makasser Ind. St. 1875 n°. 275 (artt. 11 en 13).

b) Hieronder, voor zoover de schutterijen te Batavia en Soerabaja aangaat, de korpsen muzikanten, doch ongerekend de tamboers en hoornblazers (inlanders).

c) Deze schutterijen zijn hoofdzakelijk samengesteld uit zoogenaamde inlandsche burgers (doorgaans van elders afkomstige inlanders en hunne afstammelingen). Hoeveel Europeanen in de sterkte tellen, is niet afzonderlijk opgegeven.

d) Hieronder het korps muzikanten.

e) Van de onderofficieren en minderen (buiten den adjudant-onderofficier en de tamboers) zijn er 167 met een geweer bewapend.

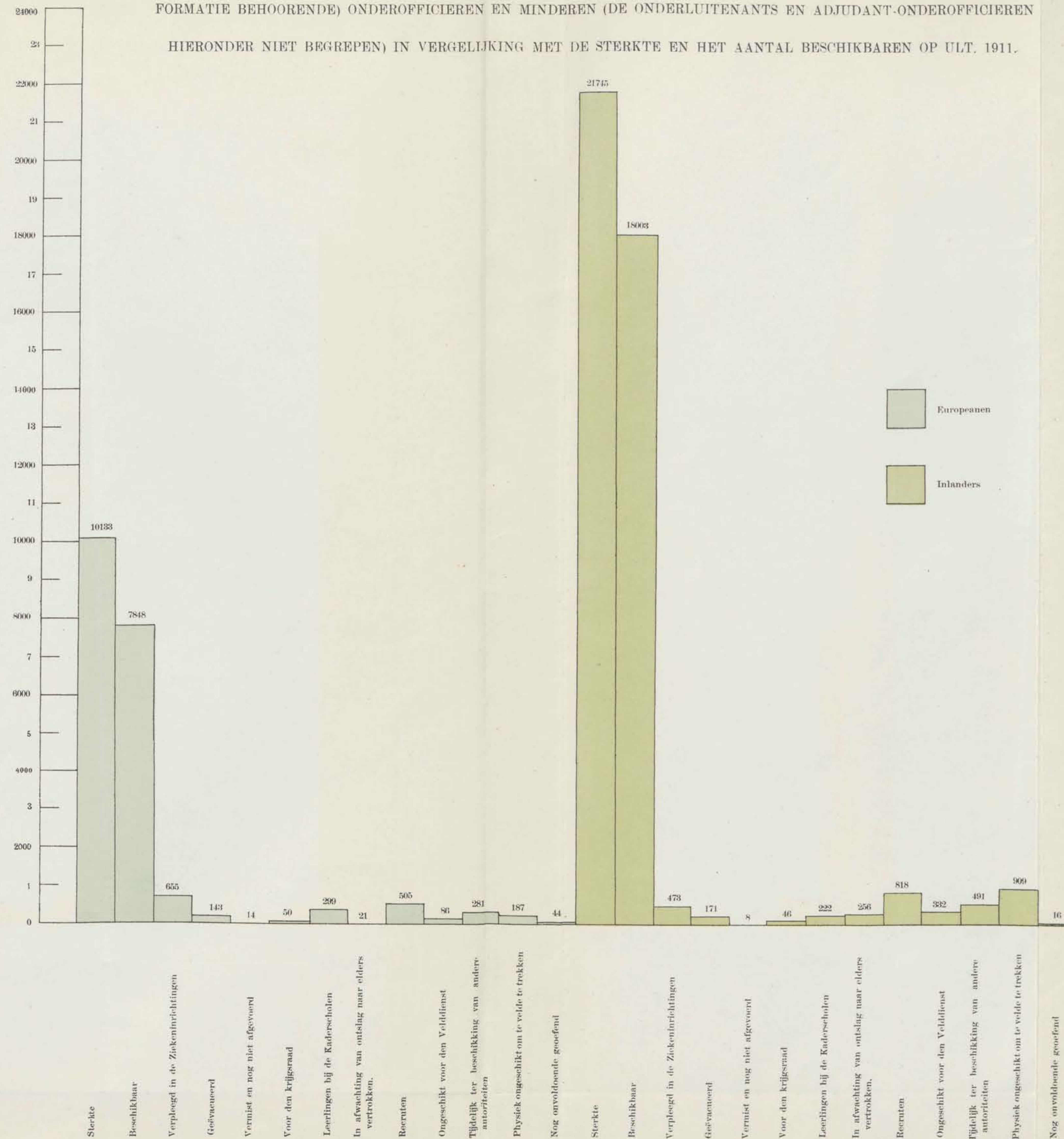
f) Hieronder 242 geweerdragenden.

g) Dit korps — waarvoor het reglement is opgenomen in Bijbl. Ind. St. nos. 5308 en 6072 — is door het hoofd van het Mangkoe Negarasche Huis in dienst te houden, dat daarbij in alles overleg heeft te plegen met den door of vanwege het legerbestuur aan het legioen als kapitein-instructeur toegevoegden officier der infanterie, nevens wien aan het korps, voor leiding en oefening, verder nog zijn toegevoegd 1 luitenant der cavalerie en 5 onderofficieren van het leger (4 van de infanterie en 1 van de cavalerie). De infanterie en de cavalerie van het legioen worden door hare eigen officieren gecommandeerd. Deze laatsten worden tot en met den rang van kapitein of ritmeester door den pangeran zelf aangesteld met goedkeuring van den resident; de hoofdofficieren worden op voordracht van den pangeran, aan te bieden door tusschenkomst van den resident, door den Gouverneur-Generaal benoemd. Overigens is dit legioen — waarvan de uitgaven ten laste van 'slands kas komen — op militaire wijze gekleed en bewapend. In geval van mobilisatie — bij oorlog of voor toevoeging aan expeditiën — gelden voor het legioen, of voor het gemobiliseerde gedeelte daarvan, de krijgswetten.

h) Ook aan deze (gouvernements-)korpsen, mede op militaire wijze gekleed en bewapend, zijn officieren (3 kapiteins) en eenige onderofficieren uit het leger toegevoegd voor de leiding en oefening. De kapiteins-instructeur staan onder de rechtstreeksche bevelen van den resident, doch zijn voor de leiding en oefening van de barisans verantwoordelijk aan den commandant der 3de militaire afdeeling op Java. De barisans, waarbij slechts Madoereezen ter dienstneming worden toegelaten, worden door hunne eigen officieren gecommandeerd, die worden benoemd en ontslagen door den Gouverneur-Generaal. De onderofficieren en minderen zijn niet gekazerneerd; zij wonen in kampongs nabij de kampementen. In gewone tijden is aan de barisans opgedragen het bewaken van de landskassen, gevangenissen en gouvernementspakhuizen op hunne standplaatsen en het begeleiden van gevangenen en transporten, terwijl zij overigens bestemd zijn tot handhaving van orde en tucht op Madoera, wanneer de gewone middelen van politie tekort schieten. Om voor militaire doeleinden te worden aangewend, kunnen de barisans geheel of gedeeltelijk worden gemobiliseerd en gelden alsdan ook voor hen de krijgswetten.

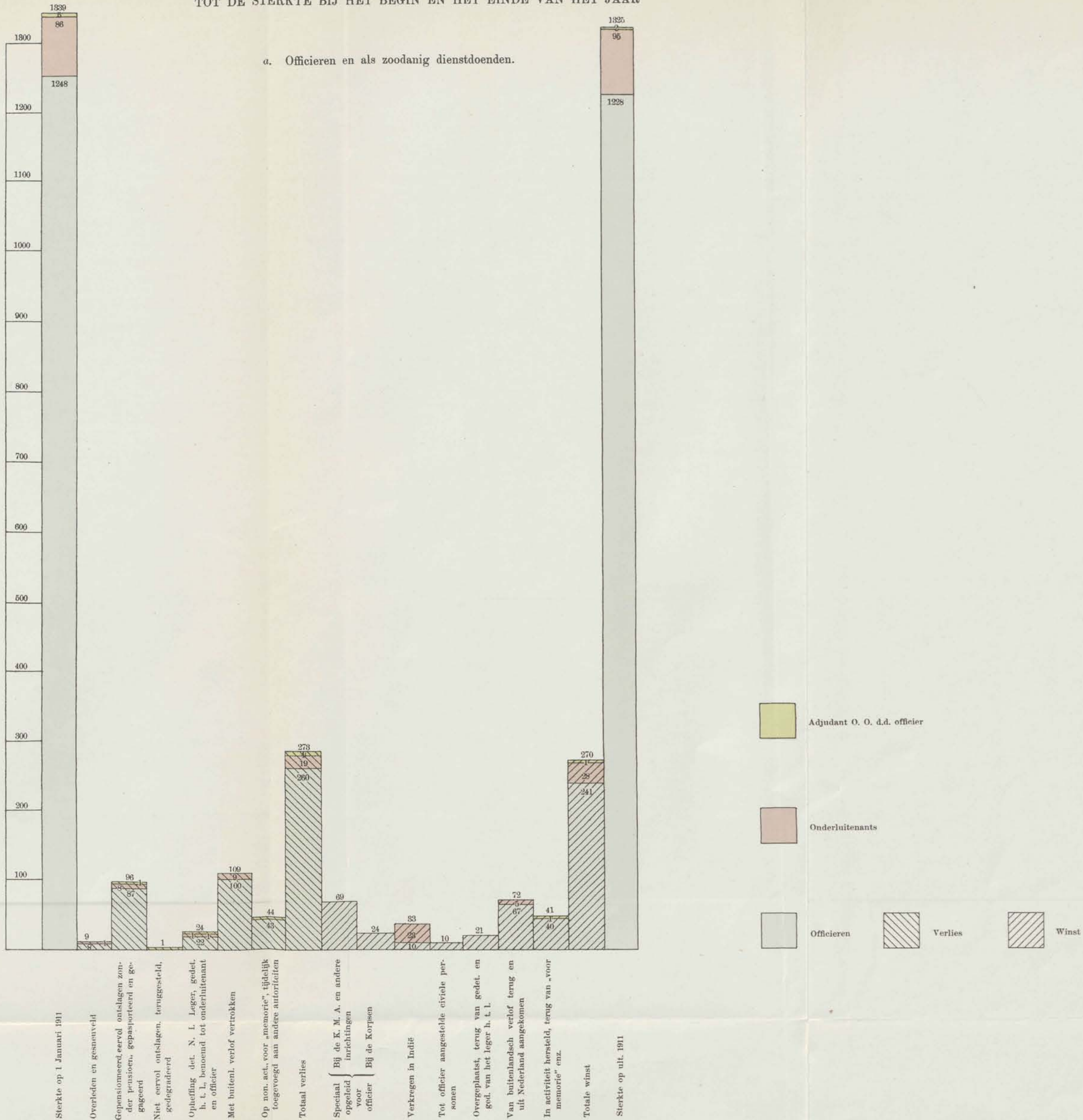
i) Hieronder 3 man hospitaalpersoneel.

GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE TIJDELIJK NIET BESCHIKBAAR, MAAR TOCH IN DE STERKTE TELLENDE (TOT DE FORMATIE BEHOORENDE) ONDEROFFICIEREN EN MINDEREN (DE ONDERLUITENANTS EN ADJUDANT-ONDEROFFICIEREN HIERONDER NIET BEGREPEN) IN VERGELIJKING MET DE STERKTE EN HET AANTAL BESCHIKBAREN OP ULT. 1911.



GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE GEDURENDE 1911 GELEDEN VERLIEZEN EN VERKREGEN WINSTEN IN VERHOUDING

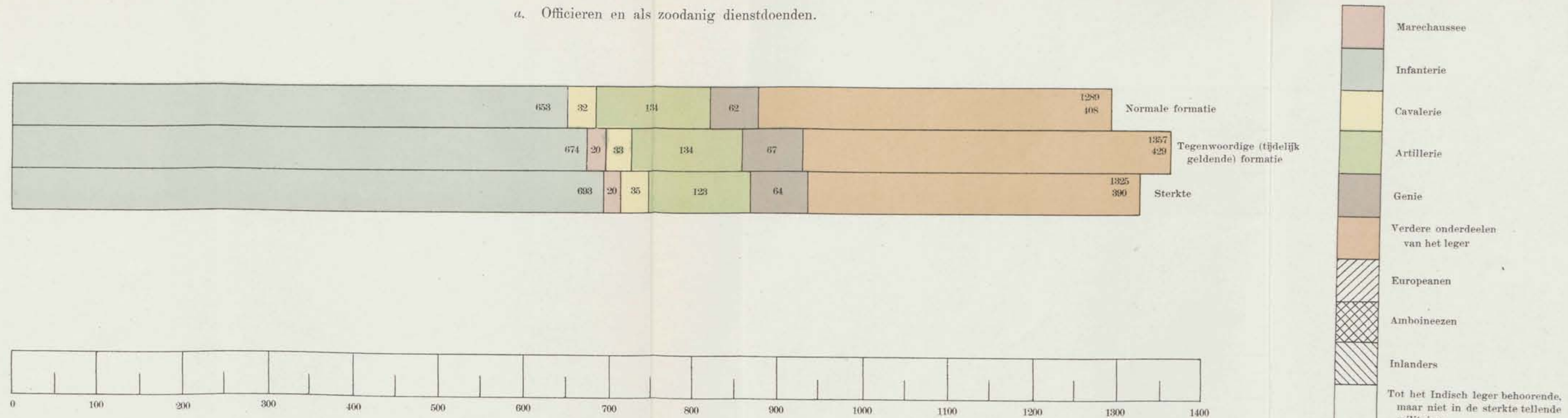
TOT DE STERKTE BIJ HET BEGIN EN HET EINDE VAN HET JAAR



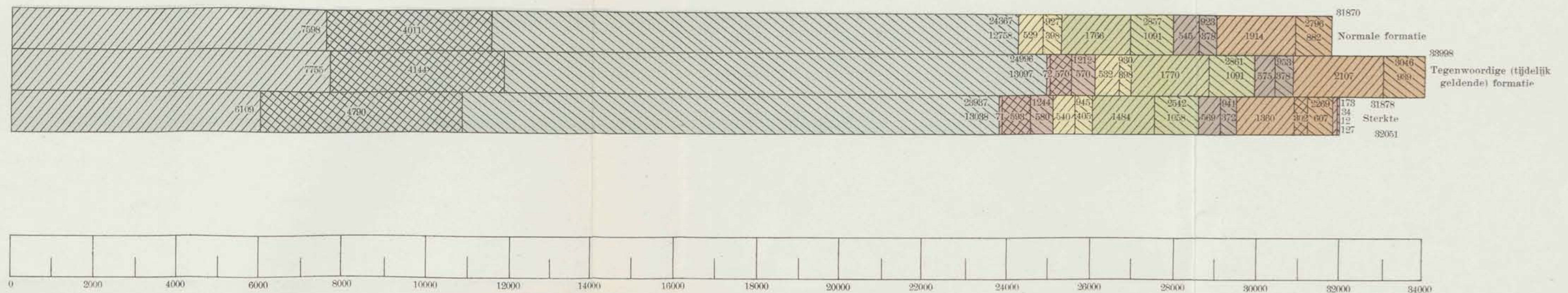
GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE STERKTE VAN HET LEGER IN NEDERLANDSCH-INDIË OP ULT. 1911

IN VERGELIJKING MET DE NORMALE EN DE TEGENWOORDIGE FORMATIE.

a. Officieren en als zoodanig dienstdoenden.



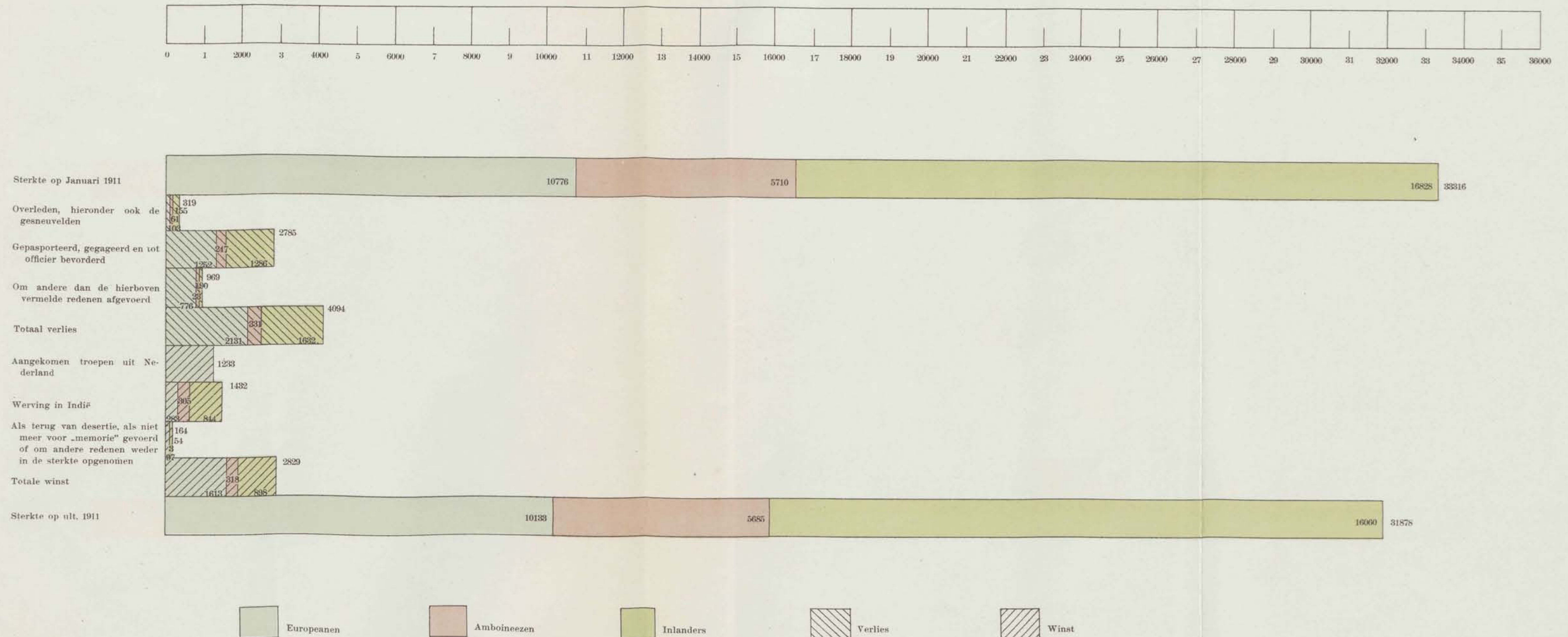
b. Onderofficieren en minderen.



GRAPHISCHE VOORSTELLING VAN DE GEDURENDE 1911 GELEDEN VERLIEZEN EN VERKREGEN WINSTEN

IN VERHOUDING TOT DE STERKTE BIJ HET BEGIN EN HET EINDE VAN HET JAAR

b. Onderofficieren en minderen.



Bijlage C.

(Zie hoofdstuk E, §§ 2 en 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de KONINKLIJKE MARINE in Nederlandsch-Indië, meerendeels over 1911.

1. Algemeen overzicht betreffende de schepen en vaartuigen van de Indische Militaire Marine en van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië.

2. Specificatie betreffende het personeel der in Nederlandsch-Indië aanwezige Koninklijke Marine op ult. 1910 en ult. 1911.

3. Statistiek over 1911 der aanvulling en verliezen onder het tot de Koninklijke Marine in Nederlandsch-Indië behoorende personeel.

4. Exploitatiekosten van de oorlogsschepen en van de maritieme inrichtingen aan den wal, gedurende 1911.

5. Opgaven over het tijdvak 1 April 1911 t/m 31 Maart 1912 betreffende het dokken, enz. door schepen der Koninklijke Marine (en ook door die der gouvernementsmarine): 1°. te Soerabaja (marine-etablissement), te Sabang (gouvernementsdok in particuliere exploitatie) en te Tandjoengpriok (particuliere werf) en 2°. te Singapore.

1. Algemeen overzicht betreffende de schepen en vaartuigen van de Indische Mili

NAMEN DER SCHEPEN	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 18.	Gordel.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.

INDISCHE MILI T

Flottielje-vaartuigen.																				
Siboga	2	S.	1897 Amsterdam (Nederl. Scheepsbouwmaatschappij).	A. 1898. B. 25 Jan. 1899.	53.7	9.44	36	790	K. v. 10.5 cM. A. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 c.M. A.	1 4 1 6	—	—	1395	13.83	144	11.4	8.5	1400 *a*)	2260 *a*)	—
Mataram . . .	2	S.	1895 Amsterdam (HUYGENS & VAN GELDER).	A. 1896. B 31 Maart 1897.	53.9	9.44	36.5	809.52	K. v. 10,5 cM. A. „ „ 3,7 „ Mr. v. 7,5 cM. A.	2 4 1 7	—	—	1345	12.95	154	10.5	8	1168 *a*)	1702 *a*)	—
Serdang . . .	2	S.	1896 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1897. B. 7 Dec. 1897.	53.9	9.44	36.5	820	K. v. 10,5 cM. A. „ „ 3,7 „ Mr. v. 7,5 cM. A.	2 4 1 7	—	—	1290	12.9	149	11	8	1320 *a*)	1939 *a*)	—
Assahan . . .	2	S.	1899 Rotterdam (Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Fijenoord").	A. 1900. B. 10 Jan. 1901.	53.7	9.44	36	800	K. v. 10.5 cM. A. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 cM. A.	1 4 1 6	—	—	1353	13.95	134	11	8	1294 *a*)	2040 *a*)	—
Koetei	2	S.	1897 Amsterdam (Nederl. Scheepsbouwmaatschappij).	A. 1898. B. 5 Nov. 1898.	53.7	9.44	36	790	K. v. 10.5 cM. A. „ „ 3.7 „ Mi. v. 7.5 cM. A.	2 4 1 7	—	—	1412	13.51	144	11.25	8	1380 *a*)	2460 *a*)	—

1) S = staal, IJ = ijzer, K = gekoperd, Z = gezinkt, C = compositie.

2) Lengte van den romp over alles.

3) Breedte van den romp op het grootspant over de buitenhuid zonder uitbouwsels.

4) Grootste diepgang bij normale toelading, stoomketels op peil.

5) Met schepen 4 uren, met torpedobooten 2 uren volgehouden (met de na 1900 gebouwde torpedobooten 3 uren).

6) Indien de kolommen 17, 18, 19 en 20 niet zijn ingevuld, beteekent dit, dat het schip herstellingen aan de ketels ondergaat of ondergaan heeft, zoodat vorige opgaven geen vertrouwen meer verdienen.

a)

b)

Militaire Marine en van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië.

Pantser in millimeters. [1]) Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.	Bevond zich op 31 December 1911:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1910 Europeanen.	31 Dec. 1910 Inlanders.	31 Dec. 1911 Europeanen.	31 Dec. 1911 Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1911 tot en met 31 Maart 1912. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
TAIRE MARINE.											
—	—	—	—	in dienst.	55	46	50	46	49	42	Vertrok 4 April 1911 naar Sabang tot het nemen van conservatieproeven met verspermijnen, na afloop waarvan het schip 17 Juli via Tandjoengpriok naar Soerabaja terugkeerde om in het oostervaarwater de conservatieproeven voort te zetten. Gedurende de maanden October, November en December 1911 en Januari 1912 verrichtte de *Siboga* hydrographische werkzaamheden in den Kangean-archipel (res. Madoera).
—	—	—	—	in dienst.	55	45	48	43	54	43	Was gedurende den verslagtijd gestationneerd ter zuidwestkust van Nieuw-Guinea, ten behoeve van het binnenlandsch bestuur en van het aldaar werkzaam zijnde exploratiedetachement. In April 1911 voerde de *Mataram* het Engelsche exploratie-detachement van de Mimika-rivier naar Ambon over, terwijl het schip in Januari 1912 een detachement militairen van Ambon naar het eiland Jamdena bracht. In Juli 1911 en Februari 1912 was de bodem ter periodieke dokking te Soerabaja.
—	—	—	—	in dienst.	—	—	30	103	—	—	Was gedurende April en Mei 1911 in herstelling te Soerabaja en vertrok 31 Mei naar Menado, ten einde aldaar gelegenheid te geven tot dienstneming bij de marine en zoodoende het aantal in opleiding zijnde inlandsche schepelingen tot oorlogsmatroos uit te breiden. Den 1sten Juli verliet het schip Menado, om gedurende de ongeregeldheden op Timor regeeringsberichten over te brengen van Ampenan naar Timor Koepang; na te zijn afgelost door de *Edi*, keerde de *Serdang* naar Soerabaja terug, waar het schip, met het oog op de noodig gebleken groote herstellingen aan de ketels, 20 September buiten dienst gesteld werd en de equipage overging op de *Assahan*.
—	—	—	—	in dienst.	55	46	—	—	31	97	Op de *Assahan* werd de proef tot opleiding van inlanders tot oorlogsmatroos met kracht voortgezet. Via Cheribon, waar eveneens gelegenheid tot dienstneming gegeven werd, vertrok het schip 2 October van Soerabaja naar Sabang, na gedurende eenigen tijd in Straat Soenda en den Indischen Oceaan gezocht te hebben naar het wrak van het verbrande stoomschip *Ixion*. Naast de practische opleiding, werd thans meer aandacht geschonken aan het schoolonderwijs; te dien einde werd in de debarkementsgebouwen te Sabang een inlandsche onderwijzer werkzaam gesteld.
—	—	—	—	in dienst.	55	46	53	43	48	43	Vertrok 1 April 1911 via Ternate naar de noordkust van Nieuw-Guinea en debarkeerde 19 Mei op de Mamberamo-rivier een marine-detachement, dat ter verkenning van de Idenburg-rivier tot 19 Augustus in het binnenland werkzaam bleef. Gedurende dien tijd verrichtte de bodem communicatiediensten op de noordkust van Nieuw-Guinea, zoowel ten behoeve van het marine- als van het exploratiedetachement aan de Humboldtbaai. Via Ternate en Menado stoomde de bodem 24 Augustus van Manokoeari naar Boeloengan, om de voor het marinedetachement aldaar gehuurde Dajaksche roeiers terug te brengen, waarna het schip sedert 12 September wederom communicatiediensten ter noordkust van Nieuw-Guinea verricht, onderbroken door eene periodieke dokking te Soerabaja van 5 December 1911 tot 26 Januari 1912.

[a]) Uitkomsten verkregen met Ombilin-kolen.
[b]) Uitkomsten verkregen met Cardiff-kolen.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof-(steenkolen-)bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 18.	Gordel.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Torpedobooten.																				
Cerberus . . .	1	S.	1887 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1888. B. 6 Febr. 1889.	38.22	3.96	21	83,91	K. v. 3,7 cM.	2	2	1	912.5	21.2	15.6	—	—	—	—	—
Hydra	1	S.	1899 Londen (Yarrow).	A. 1900. B. 17 Nov. 1900.	39.62	4.11	20.7	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 204	24.26	20.5	17.5	8	390 *b*)	1500 *b*)	—
Scylla	1	S.	1899 Londen (Yarrow).	A. 1900. B. 17 Nov. 1900.	39.62	4.11	20.7	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 201	24.30	20.5	17.5	8	390 *b*)	1500 *b*)	—
Minotaurus . .	1	S.	1901 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1902. B. 31 Oct. 1903.	39.62	4.11	20.7	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 281	24.36	20.5	17.3	8.5	420 *b*)	1460 *b*)	—
Python	1	S.	1901 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1902. B. 31 Oct. 1903.	39.62	4.11	20.7	103	K. v. 3,7 cM	2	—	3	1 269	24.96	20.5	17.3	8.5	420 *b*)	1460 *b*)	—
Sphinx	1	S.	1902 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1903. B. 31 Oct. 1903.	39.62	4.11	20.7	103	K. v. 3,7 cM.	2	—	3	1 442	24.38	20.5	17.3	8.5	420 *b*)	1460 *b*)	—
Draak	1	S.	1905 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1906. B. 9 Nov. 1907.	39.62	4.13	22.4	103	K. v. 3,7 cM.	2	1	1	1 553	23.28	20.5	17.8	8.7	450 *b*)	1600 *b*)	—
Krokodil . . .	1	S.	1905 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1906. B. 9 Nov. 1907.	39.62	4.13	22.4	103	K. v. 3,7 cM.	2	1	1	1 538	23.78	20.5	17.8	8.7	450 *b*)	1600 *b*)	—
Zeeslang . . .	1	S.	1906 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1907. B. 9 Nov. 1907.	39.62	4.13	22.4	103	K. v. 3,7 cM.	2	1	1	1 591	24.27	20.5	17.8	8.7	450 *b*)	1600 *b*)	—
Opnemings-vaartuigen.																				
Sumbawa . . .	1	S.	1890 Vlissingen. (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1890. B. 7 Juni 1892.	53.25	8.1	34.5	600	—	—	—	—	930	12.5	88	—	6	—	3500	—
Van Doorn . .	1	C. K.	1899 Rotterdam (Maatschappij „de Maas").	A. 1901. B. 15 Dec. 1901.	54	8.30	31.8	700	—	—	—	—	369	9.02	108	7.75	7	2450 *a*)	3500 *a*)	—
Van Gogh. . .	1	C. K.	1897 Rotterdam (P. Smit Jr.).	A. 1898. B. 4 Juli 1899.	54	8.30	31.8	700	—	—	—	—	386	10.1	100	8	6.25	2700 *a*)	3600 *a*)	—

…gen zee- met …en …l. 6) Bij vaart van kolom 18.	Pantser in millimeters. [1] Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.	Bevond zich op 31 December 1911:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1910 Europeanen.	Inlanders.	31 Dec. 1911 Europeanen.	Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1911 tot en met 31 Maart 1912. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
—	—	—	—	—	in dienst.							
500 b)	—	—	—	—	in dienst.							
500 b)	—	—	—	—	in dienst.							
460 b)	—	—	—	—	in dienst.							
460 b)	—	—	—	—	in dienst.	107	68	108	98	136	60	Waren gestationneerd te Soerabaja. Voortdurend waren 3 booten, met een reserveboot en een boot voor proefnemingen, in dienst. Behalve tochten van langeren duur in groepsverband naar plaatsen in den Oosthoek, werden telkens, wanneer de gelegenheid zich daartoe voordeed, aanvalsoefeningen gehouden op de schepen van het Nederlandsch eskader. Van 6 tot 27 September 1911 was een groep booten te Makasser, ten einde deel te nemen aan de gezamenlijke oefeningen van het Nederlandsch eskader. In December nam de *Cerberus* springproeven met torpedo's in Straat Madoera. De vaartochten in de wateren van Soerabaja werden zooveel mogelijk dienstbaar gemaakt aan beteugeling van mogelijken zeeroof.
1460 b)	—	—	—	—	in dienst.							
1600 b)	—	—	—	—	in dienst.							
1600 b)	—	—	—	—	in dienst.							
1600 b)	—	—	—	—	in dienst.							
3500	—	—	—	—	in dienst.	25	58	26	56	23	61	Verrichtte hydrographische werkzaamheden op de Asahan-rivier, Java's westkust, in de baai van Telokbetong, ter reede van Semarang, ter zuidkust van Lombok, ter zuidkust van Java (Preanger-Regentschappen en Madioen), ter noordkust van Billiton en ter reede van Batavia en omgeving. Als ververschingsplaatsen bezocht het schip Belawan Deli, Telokbetong, Semarang, Tandjoengpriok en Soerabaja.
3500 a)	—	—	—	—	in dienst.	25	59	25	71	25	70	Bleef tot het verrichten van hydrographische opnemingen werkzaam op de westkust van Nieuw-Guinea, waarbij Ambon geregeld als ververschingsplaats werd bezocht.
3600 a)	—	—	—	—	in dienst.	25	59	25	57	27	56	Verrichtte hydrographische werkzaamheden ter westkust van Sumatra en omliggende eilanden, waarbij Emmahaven als ververschingsplaats aangedaan werd.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut. Soort.	Geschut. Aantal stukken.	Torpedo-inrichtingen. Buizen.	Torpedo-inrichtingen. Kanonnen.	Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 17.	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6] Bij vaart van kolom 18.	Gordel.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Borneo	1	C. K.	1892 Glasgow (Clydebank J. & G. Thomson).	A. 1892. B. 6 Febr. 1894.	53.86	9.45	40.5	800	—	—	—	—	1040	13.23	155	7	—	—	—	—
Lombok . . .	1	S. Z.	1890 Amsterdam (HUYGENS en VAN GELDER).	A. 1891. B. 21 Mei 1892.	52.45	8.30	33.5	600	—	—	—	—	990	12.2	115	9.2	—	1171	—	—
Wachtschip.																				
Koning der Nederlanden.	—	Y.	1871 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1874. B. 15 Juni 1876.	85.3	15.2	—	—	K. v. 12 cM. K. A. No. 1. „ „ 12 „ „ „ „ 3. „ „ 7.5 „ A. „ „ 3.7 „	3 1 1 2 7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oud-Wachtschip.																				
Bromo	—	Y. Z.	1873 Amsterdam (Koninklijke fabriek van stoom-en andere werktuigen).	A. 1874. B. 3 Sept. 1875.	64.6	9.36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Prins Hendrik der Nederlanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Makasser . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nienhuys . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

NEDERLANDSCH ESKADER IN

NAMEN DER SCHEPEN.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Pantserschepen.																				
De Ruyter . . .	2	S.	1900 Rotterdam (Maatschappij voor scheeps- en werktuigbouw „Fyenoord").	A. 1901. B. 6 Juli 1909.	96.6	15.2	58.1	5084	K. v. 24 cM. No. 1. „ „ 15 „ „ 4. „ „ 7.5 „ „ 3. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 „ A.	2 4 8 4 1 19	1	2	6377	16.55	825	14.5	9.2	1600 *b*)	4100 *b*)	15 10 S
Hertog Hendrik	2	S.	1900 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1902. B. 7 Jan. 1910.	96.6	15.2	58.1	5084	K. v. 24 cM. No. 1. „ „ 15 „ „ 4. „ „ 7.5 „ „ 3. „ „ 3.7 „ Mr. v. 7.5 „ A.	2 4 8 4 1 19	1	2	6282	16.53	825	14.5	9.2	1600 *b*)	4100 *b*)	15 10 S

…en …e- …et …n … 8) kolom 18.	Pantser in millimeters. [1]) Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.	Bevond zich op 31 December 1911:	BEMANNING. Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging). Europeanen.	Inlanders.	Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1910 Europeanen.	31 Dec. 1910 Inlanders.	31 Dec. 1911 Europeanen.	31 Dec. 1911 Inlanders.	Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1911 tot en met 31 Maart 1912. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
—	—	—	—	—	in dienst.	25	58	27	60	25	57	Verrichtte hydrographische werkzaamheden ter zuid- en westkust van Nieuw-Guinea, waarbij Ambon als ververschingsplaats bezocht werd. Van 10 April tot 19 Juni 1911 onderging het schip te Soerabaja herstellingen.
—	—	—	—	—	buiten dienst.	—	—	—	—	—	—	Was in conservatie bij het marine-etablissement te Soerabaja.
—	—	—	—	—	in dienst.	136	44	174	225	219	162	In dienst als wachtschip ter reede Soerabaja.
—	—	—	—	—	in dienst.	—	—	—	—	—	—	In dienst als kolendepot te Merauke.
—	—	—	—	—	buiten dienst.	—	—	—	—	—	—	Verankerd benoorden de reede van Soerabaja.
—	—	—	—	—	idem.	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	idem.	—	—	—	—	—	—	

…ER IN OOST-INDIË.

20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
…100 b)	150 100 S.	250 S.	250 S.	50 S.	in dienst.	300	76	257	87	290	60	Maakte in April 1911 eene reis rond Celebes en ankerde den 23sten dier maand te Soerabaja, van waar het schip den 27sten d.a.v. via Ampenan naar Sabang stoomde om deel te nemen aan de eskaderoefeningen, welke in de nabijheid van die plaats gehouden werden. Van 12 Juli tot 7 September oefende de bodem afzonderlijk en in eskaderverband in de Java-zee, waarna het schip bij het marine-etablissement te Soerabaja in herstelling werd genomen. Na beëindiging van de reparatiën vertrok de *De Ruyter* 21 December naar Tandjoengpriok om aldaar de verwisseling van de equipage te doen plaats hebben. Sedert 5 Januari 1912 onderneemt het schip eene oefeningsreis in de Molukken.
…100 b)	150 100 S.	250 S.	250 S.	50 S.	in dienst.	300	76	244	84	261	64	Maakte in April 1911 eene reis rond Sumatra en vertrok 2 Mei via Ampenan naar Sabang, waar het schip tot 1 Juli deelnam aan de gezamenlijke oefeningen van het eskader. In het begin van Juli stoomde het schip via Tandjoengpriok naar de wateren van Timor, in verband met de ongeregeldheden op de Portugeesch-Hollandsche grens van dat eiland. Nadat de bodem 3 Augustus te Soerabaja was teruggekeerd, werden de oefeningen in de Java-zee tot 13 September voortgezet. Den 2den September had gedurende de gevechtsschietoefeningen een ongeluk plaats met een kanon van 15 c.M., waarbij het verlies van 3 menschenlevens te betreuren viel (zie omtrent de oorzaak van het ongeval het rapport in het extra-bijvoegsel der *Jav. Ct.* 1912 n°. 7). Van 15 tot 27 September oefende het schip in eskaderverband in de wateren van Makasser en daarna tot 15 November afzonderlijk in de nabijheid van Java. Op laatstgenoemden datum vertrok de *Hertog Hendrik* van Soerabaja via Tandjoengpriok naar Sabang om, bij wijze van proef, met behulp van

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [5]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [3]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut.		Torpedo-inrichtingen.		Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof-(steenkolen-) bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6]		Gordel.
									Soort.	Aantal stukken.	Buizen.	Kanonnen.						Bij vaart van kolom 17.	Bij vaart van kolom 18.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
Tromp	2	S.	1903 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1904. B. 27 Dec. 1910.	100.8	15.2	57	5295	K. v. 24 cM. No. 2. " " 15 " " 5. " " 7.5 " " 3. " " 3.7 " Mr. v. 7.5 " A.	2 4 8 4 1 19	1	2	6405	16.66	825	14.5	9.2	1600 *b*)	4100 *b*)	[illegible]
De Zeven Provinciën . .	2	S.	1908 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1909. B. 25 Febr. 1911.	101.5	17.1	61.5	6525	K. v. 28 cM. " " 15 " No. 5. " " 7.5 " S.-Aut. " " 3.7 " Mr. " 7.5 " A.	2 4 10 4 1 21	—	—	8516	16.27	1027	13.97	7	2526	4570	[illegible]
Pantserdekschip.																				
Holland. . . .	2	S.	1895 Amsterdam (Rijkswerf).	A. 1896. B. 27 Dec. 1909.	93.3	14.81	54	3900	K. v. 15 cM. N°. 2. " " 12 " " 1. " " 7.5 " " 1. " " 3.7 " Mr. " 7.5 " A.	2 6 4 4 1 17	2	—	10548	19.62	1000	—	9.7	—	4500	—

Bij vaart van kolom 18.	Pantser in millimeters. [1]				Bevond zich op 31 December 1911:	BEMANNING.						Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1911 tot en met 31 Maart 1912. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
	Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.		Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging).		Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport. 31 Dec. 1910		31 Dec. 1911		
						Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
												draadlooze telegraphie het lengte-verschil tusschen deze plaats en Pinang te bepalen. Nadat het schip 27 Januari te Tandjoengpriok was teruggekeerd stoomde het den volgenden dag naar Singapore om eventueel assistentie te verleenen aan de *De Zeven Provinciën*, welke bodem op een onbekend rif was geloopen, doch toen bleek, dat dit schip reeds vlot gekomen was, keerde de *Hertog Hendrik* 5 Februari te Tandjoengpriok terug en zette de oefeningen in de Java-zee voort. Bij het einde van den verslagtijd was de bodem bij het marine-etablissement in herstelling.
4100	150 100 S.	200 S.	200 S.	50 S.	in dienst.	304	76	309	74	286	75	Vertoefde begin April 1911 in de Molukken en kwam den 19den dier maand te Tandjoengpriok aan, van waar het schip den volgenden dag naar Soerabaja vertrok. Den 2den Mei stoomde de *Tromp* in eskaderverband via Ampenan naar Sabang, waar de bodem tot 1 Juli aan de gezamenlijke oefeningen deelnam. Van 6 tot 15 Juli vertoefde het schip op verschillende afstanden van Sabang in den Indischen Oceaan om als tegenstation te dienen bij de overneming van het draadlooze telegraphie-station te Sabang door het Gouvernement. Van 24 tot 28 Juli is de bodem te Singapore gedokt, waarna de *Tromp* naar Java terugkeerde en tot 6 September de oefeningen in de nabijheid van Soerabaja voortzette. Op laatstgenoemden datum stoomde het schip via den Kangean-archipel, waar het eenigen tijd op een niet op de kaart voorkomend rif geboeid zat, naar Makasser, ter deelneming aan de eskaderoefeningen, na afloop waarvan de *Tromp* 27 September naar de Java-zee vertrok en aldaar tot December, zoowel in eskaderverband als afzonderlijk, bleef oefenen. Van 4 tot 24 December maakte het schip eene reis tot vlagvertoon naar Saigon. Na tot eind Januari 1912 in de nabijheid van Soerabaja geoefend te hebben, is het schip bij het marine-etablissement in herstelling genomen.
4570	150 100 S.	250 S.	200 S.	50 S.	in dienst.	360	96	—	—	316	93	Was gedurende het verslagjaar vlaggeschip van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië. Na in het begin van April 1911 in de nabijheid van Soerabaja te hebben geoefend, is het schip van 11 tot 18 April te Singapore gedokt en daarna te Soerabaja teruggekeerd. Den 2den Mei stoomde de bodem via Ampenan naar Sabang, in de nabijheid van welke plaats de gezamenlijke oefeningen tot 16 Juni werden voortgezet. Ter deelneming aan de feesten, bij gelegenheid van de kroning van den koning van Engeland, vertoefde het schip van 19 tot 27 Juni te Singapore, waarna het naar Tandjoengpriok stoomde, waar 4 Juli de verwisseling van het eskadercommando plaats had. Tot 6 September oefende de bodem in de Java-zee en de vaarwaters van Soerabaja en vertrok op dien datum via den Kangean-archipel naar Makasser, ten einde met het eskader tot 27 September gezamenlijke oefeningen te houden. In het begin van October vertoefde het schip te Soerabaja, gedurende het bezoek aldaar van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië. Den 16den October embarkeerde de commandant der zeemacht en vertrok de bodem met het eskader naar Tandjoengpriok, waar de vlootvoogd debarkeerde. Van 20 tot 25 October is het schip te Singapore gedokt en keerde daarna naar Java terug. Den 20sten November vertrok de *De Zeven Provinciën* van Soerabaja naar Sabang om, in vereeniging met de *Hertog Hendrik*, proeven te nemen, ter bepaling van het lengte-verschil tusschen die plaats en Pinang, met behulp van draadlooze telegraphie, na afloop waarvan de bodem eene oefeningsreis rond Sumatra maakte, waarbij het schip 23 Januari 1912 op een onbekend rif bewesten het eiland Koendoer (res. Riouw en onderhoorigheden) liep; na een gedeelte van de munitie, enz. in lichters gelost te hebben, kwam het schip 30 Januari weder vlot, maar was genoodzaakt onmiddellijk naar Singapore te vertrekken, om in reparatie genomen te worden.
4500	—	—	100 S.	50 S.	in dienst.	275	108	257	116	261	104	Bleef tot 22 April 1911 bij het marine-etablissement in herstelling en oefende daarna tot 2 Mei in de wateren van Soerabaja. Op dien datum vertrok het schip via Ampenan naar Sabang, waar het tot 3 Juli deelnam aan de gezamenlijke eskaderoefeningen. Van 7 tot 10 Juli vertoefde de *Holland* te Tandjoengpriok en van 30 Juli tot 11 Augustus in de wateren van Timor, in verband met de ongeregeldheden op de Hollandsch-Portugeesche grens van dat eiland. Tot 6 September hield de bodem oefeningen in de nabijheid van Soerabaja en vervolgens tot 27 September in de wateren van Makasser. Van 3 tot 5 October convoyeerde de *Holland* het stoomschip *Rumphius* van de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, aan boord waarvan de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië de reis van Tandjoengpriok naar Soerabaja maakte. Ter bescherming van de belangen der Nederlandsche onderdanen in China gedurende de revolutionnaire beweging aldaar, vertrok het schip 25 October van Soerabaja naar Shanghai.

NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Ned.-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte in M. [2]	Grootste breedte in M. [3]	Grootste diepgang in dM. [4]	Waterverplaatsing in M³. zeewater (1026 K.G.).	Geschut.		Torpedo-inrichtingen.		Stoomvermogen in indicateur paardekrachten.	Grootste proeftochtvaart. [5]	Brandstof- (steenkolen-) bergruimte in M³.	Grootste vol te houden dienstvaart. [6]	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik. [6]	Af te leggen weg in zeemijlen met normalen voorraad. [6]	
									Soort.	Aantal stukken.	Buizen.	Kanonnen.						Bij vaart van kolom 17.	Bij vaart van kolom 18.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
Torpedoboot-jagers.																			
Wolf	2	S.	1909 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1910. B. 26 Oct. 1911.	70.41	6.55	—	483.6	K. v. 7.5 cM. S.-Aut. Mitrailleur	4 4 8	—	2	7500	30.086	119	—	7.7	—	2231
Fret	2	S.	1909 Vlissingen (Kon. Maatschappij „de Schelde").	A. 1910. B. 26 Oct. 1911.	70.41	6.55	—	483.6	K. v. 7.5 cM. S.-Aut. Mitrailleur	4 4 8	—	2	7500	29.947	119	—	7.7	—	2231

	Pantser in millimeters. [1]					BEMANNING.						
					Bevond zich op 31 December 1911:	Bepaalde sterkte (ongerekend de als bovenrol toegestane verhooging).		Aanwezige sterkte volgens op onderstaand tijdstip laatst ontvangen maandrapport.				Verrichtingen, bewegingen, enz. gedurende het tijdvak 1 April 1911 tot en met 31 Maart 1912. (Zie voor het dokken en herstellen de opgaven sub 5 van deze bijlage.)
								31 Dec. 1910		31 Dec. 1911		
	Gordel.	Toren of barbette.	Comm. toren.	Dek.		Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	Europeanen.	Inlanders.	
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
2231	—	—	—	—	in dienst.	39	43	—	—	39	41	Werden na aankomst te Sabang, den 26sten October aan het Nederlandsch eskader in Oost-Indië toegevoegd en kwamen 1 December te Soerabaja aan, waar de schepen tot eind Februari 1912 bij het marine-etablissement in herstelling waren. Sedert 4 Maart 1912 ondernemen de booten eene oefeningsreis naar het oostelijk gedeelte van den Archipel.
2231	—	—	—	—	in dienst.	39	43	—	—	40	40	

RECAPITULATIE.

	26.	27.	28.	29.	30.	31.
Indische militaire marine. . .	641	615	566	802	716	772
Nederlandsch eskader in Oost-Indië.	1 539	432	1 067	361	1 414	396
Totaal ingeschreven in de rol der schepen. .	2 180	1 047	1 633	1 163	2 130	1 168
Personeel a. d. wal (in functiën, waarop bij de „bepaalde sterkte" niet was gerekend).	19	1	19	1	19	1
Opgenomen in de rol van het departement der marine, behalve voornoemde 20, die den staf vormen	—	—	15	6	18	6
Reizende	—	—	—	20	58	4
Totaal-generaal. . . .	2 199	1 048	1 667	1 190	2 225	1 179

2. Specificatie betreffende het personeel der in Nederlandsch-Indië aanwezige Koninklijke marine bij het einde van elk der jaren 1910 en 1911.

OMSCHRIJVING.	Personeel der Indische militaire marine en van het Nederlandsch eskader in Oost-Indië, behalve dat van den stoomvaartdienst en het korps mariniers.			Stoomvaartdienst.			Mariniers.		TOTALEN.			
	Officieren.	Onderofficieren en minderen.		Officieren-machinist.	Onderofficieren en minderen.		Officieren.	Onderofficieren en minderen (Europeanen).	Officieren.	Onderofficieren en minderen.		
		Europeanen.	Inlanders.		Europeanen.	Inlanders.				Europeanen.	Inlanders.	Te zamen.
Ult. 1910 Bepaalde sterkte . .	180	1 136	456	19	361	466	6	312	205	1 809	922	2 731
Ult. 1910 Aanwezige sterkte .	184	949	661	21	277	529	5	232	210	1 458	1 190	2 648
Ult. 1911 Bepaalde sterkte *a*) .	198	1 381	526	25	440	626	7	360	230	2 181	1 152	3 333
Ult. 1911 Aanwezige sterkte *b*)	197 *c*)	1 265 *d*)	640 *d*)	30	410 *e*)	539	6	317	233	1 992	1 179	3 171

a) Met inbegrip van 10 % reserve; bij Gouv. Bt. 30 Nov. 1909 n°. 26 is bepaald, dat dit aantal, wat de inlandsche schepelingen betreft, nog tijdelijk met 75 koppen kan worden overschreden.

b) Onder de „aanwezige sterkte" zijn ook begrepen de van boord geëvacueerden, ten getale van 75 minderen op ult. 1910 en 4 onderofficieren en 112 minderen op ult. 1911, terwijl 19 minderen op ult. 1910 en 23 minderen op ult. 1911 in de gevangenissen verbleven. Behalve het personeel dat vast is aangewezen voor het vervullen van betrekkingen aan den wal, op welk personeel (15 officieren en 4 onderofficieren op ult. 1910 en 15 officieren en 4 onderofficieren op ult. 1911) ook bij de „bepaalde sterkte" is gerekend, zijn nog gebezigd in functiën of voor doeleinden waarop bij de „bepaalde sterkte" niet was gerekend, op ult. 1910 23 officieren en 80 minderen en op ult. 1911 17 officieren en 84 minderen.

c) Hieronder behooren 20 tot den geneeskundigen dienst en 28 tot het personeel der administratie. Onder de officieren zijn begrepen 28 adelborsten der 1ste klasse.

d) Hieronder respectievelijk 394 Europeanen en 86 inlanders met den rang van onderofficier. De verschillende graden van Europeesch en inlandsch matroos waren op ult. 1911 bezet als volgt:

GRADEN.	Europeanen.		Inlanders.	
	Bepaalde sterkte.	Aanwezige sterkte.	Bepaalde sterkte.	Aanwezige sterkte.
Matroos 1ste klasse	264	162	68	74
„ 2de „	212	278	59	44
„ 3de „	408	348	178	296
Lichtmatroos.	—	15	123	140
Jongen	—	—	—	—
Te zamen . . .	884	803	428	554
Op ult. 1910 waren deze totalen	697	563	391	573

e) 12 hoofdmachinisten, 50 machinisten en 19 adjunct-machinisten, zoomede aan stokerspersoneel 329 koppen.

3. Statistiek over 1911 der aanvulling en verliezen onder het tot de Koninklijke marine in Nederlandsch-Indië behoorende personeel.

AANVULLING.	Europeanen.		Inlanders. *a*)
	Officieren.	Onderofficieren en minderen.	Onderofficieren en minderen.
Aangebracht uit Nederland:			
per oorlogsschip *De Zeven Provinciën*	28	355	—
per torpedobootjager *Wolf* .	4	58	—
per torpedobootjager *Fret*. .	4	58	—
per mail.	54	648	—
Bevorderd tot officier	2	—	—
Aangenomen in Ned.-Indië . .	—	1	68
Terug van desertie.	—	—	41
Totaal . .	92	1 120	
	1 212		109 *b*)

VERLIEZEN.	Europeanen.		Inlanders. *a*)
	Officieren.	Onderofficieren en minderen.	Onderofficieren en minderen.
Teruggekeerd naar Nederland:			
per mail.	61	532 *c*)	—
Ontslagen	6	29	61 *d*)
Overleden	2	6	10
Gedeserteerd	—	16	52
Bevorderd tot officier	—	2	—
Totaal . . .	69	585	
	654		123

a) Van de gemiddeld aanwezig geweest zijnde sterkte beliep in 1911 het verloop van het inlandsch personeel der oorlogsvloot in percenten als volgt: uit hoofde van overlijden 0,83, afkeuring 2,08, desertie 4,33, verwijdering wegens veroordeeling 0,58 en diensteindiging 1,83, totaal 9,65, welke cijfers over 1910 beliepen 0,52, 1,14, 7,9, 1 en 2,9 of totaal 13,46.

Wat de aanvulling van het korps betreft, beliep het getal der nieuw aangenomenen en dat dergenen die zich reëngageerden respectievelijk 5,66 % en 33,08 %, tegen in 1910 16,84 % en 28,24 %.

b) In 1911 reëngageerden zich 397 inlandsche schepelingen.

c) Onder dit aantal zijn begrepen 8 officieren en 87 schepelingen afgekeurd voor den actieven zeedienst in Oost-Indië, zoomede de in Oost-Indië aangenomen jongen voor de kweekschool voor zeevaart te Leiden en 10 veroordeelden.

d) Hieronder 7 wegens veroordeeling en 25 wegens afkeuring voor den zeedienst, zoodat het getal wegens diensteindiging ontslagenen 29 bedraagt.

4. Exploitatiekosten van de oorlogsschepen en van de maritieme inrichtingen aan den wal, over 1911.

a. Schepen van het Nederlandsch eskader.

Namen der schepen.	Dok-kosten.	Aanmaak, enz. van den inventaris.	Aanmaak, enz. van losse en vaste goederen.	Herstellingen.	Verbruik inventaris-goederen.	Verbruik steen-kolen.	Verbruik stoomolie.	Traktementen en soldijen.	Kosten van voeding.	Diversen.	Totaal.	Rente en afschrijving à 4 %. *a)*	Totaal-generaal.
De Zeven Provinciën	f 18 161	f 10 751	f 2 350	f 1 714	f 90 003	f 136 279	f 3 058	f 275 380	f 88 746	f 4 042	f 630 484	—	—
Tromp	7 161	14 606	5 238	302	67 479	150 746	4 264	237 155	88 823	1 177	576 951	f 325 647 (4 323 944)	f 902 598
De Ruyter	5 342	25 463	14 881	102 918	76 915	111 413	4 138	242 357	85 341	237	669 005	315 142 (4 317 019)	984 147
Hertog Hendrik . .	14 432	24 267	6 182	30 775	71 548	110 371	4 551	229 736	84 156	368	576 386	324 402 (4 443 863)	900 788
Holland	9 318	18 947	7 614	61 007	46 772	116 446	4 766	225 294	84 910	7 336	582 410	212 338 (2 908 741)	794 748
Wolf b)	—	749	542	5 348	1 032	2 020	776	11 570	3 071	19	25 127	—	—
Fret b)	597	517	846	5 255	1 903	2 591	249	11 570	2 964	13	26 505	—	—

a) Rente en afschrijving zijn berekend naar een levensduur van 20 jaar en naar de kosten van aanbouw, welke tusschen haakjes zijn vermeld.

b) De opgaven betreffende de *Wolf* en de *Fret* loopen slechts van 26 October t/m 31 December 1911.

b. Schepen der Indische militaire marine.

Namen der schepen.	Dokkosten en herstellingen.	Aanmaak, enz. van goederen.	Ontvangen inventaris-goederen.	Ontvangen steenkolen.	Ontvangen stoomolie.	Traktementen en soldijen.	Kosten van voeding.	Navigatie-kosten marine-etablissement.	Totaal.	Rente en afschrijving à 4 %. *a)*	Totaal-generaal.
Koningin der Nederlanden .	f 9 514	f 14 429	f 23 655	f 16 147	f 1 005	f 267 082	f 74 243	—	f 406 075	—	—
Koetei	14 968	8 181	6 933	43 188	†	67 531	25 010	f 51	†	f 28 248 (386 965)	†
Mataram	7 924	8 123	6 699	39 286	900	67 270	24 473	37	154 712	27 859 (381 630)	f 182 571
Serdang c)	66 961	12 588	*e)*	24 313	842	47 081	18 293	97	165 962	29 638 (406 000)	195 600
Siboga	12 323	3 175	242	15 024	854	62 622	20 976	87	115 303	28 248 (386 965)	143 551
Assahan d)	15 355	5 844	*f)*	5 391	378	20 185	7 453	155	49 470	30 215 (413 900)	79 685
Lombok	86 743	7 543	1 524	—	—	—	—	82	95 892	32 704 (448 000)	128 596
Borneo	39 723	11 068	12 932	21 551	524	65 893	17 394	32	169 117	43 910 (601 500)	213 027
Van Doorn	23 034	12 268	10 465	17 960	460	71 479	20 121	14	155 801	26 536 (363 500)	182 337
Sumbawa	3 611	4 997	12 213	13 906	463	65 098	17 403	96	117 787	30 645 (419 800)	148 432
Prins Hendrik	4 771	545	267	—	—	—	—	65	5 648	—	—
Makasser	1 582	209	133	—	—	—	—	52	1 976	—	—
Nienhuijs	3 864	417	133	—	—	—	—	27	4 441	—	—
Bromo	2 828	326	*g)*	—	—	—	—	—	—	—	—

c) De opgaven betreffende de *Serdang* loopen van 1 Januari t/m 20 September 1911.

d) De opgaven betreffende de *Assahan* loopen van 20 September t/m 31 December 1911.

e) Het bedrag der afgegeven goederen aan het marine-etablissement overtreft dat der ontvangen en aangekochte inventarisgoederen met f 4213.

f) Als voren f 5291.

g) Het bedrag der afgegeven goederen aan het marine-etablissement overtreft dat der ontvangen goederen met f 3740.

c. TORPEDOBOOTEN DER INDISCHE MILITAIRE MARINE.

NAMEN DER BOOTEN.	Dokkosten en herstellingen.	Aanmaak, enz. van goederen. h)	Ontvangen inventarisgoederen. h)	Ontvangen steenkolen. h)	Ontvangen stoomolie. h)	TOTAAL.	Rente en afschrijving à 4 %. i)	TOTAAL-GENERAAL. j)
Cerberus	f 861	f 1 864	f 2 291	f 3 064	f 481	f 8 561	—	—
Hydra	36 580	1 864	2 291	3 064	481	44 280	f 15 408 (171 200)	f 59 688
Scylla	12 008	1 864	2 291	3 064	481	19 708	15 408 (171 200)	35 116
Python	15 366	1 864	2 291	3 064	481	23 066	14 979 (166 433)	38 045
Sphinx	13 362	1 864	2 291	3 064	481	21 062	16 089 (178 765)	37 151
Minotaurus	12 197	1 864	2 291	3 064	481	19 897	14 979 (166 433)	34 876
Draak	4 731	1 864	2 291	3 064	481	12 431	14 400 (160 000)	26 831
Krokodil	3 633	1 864	2 291	3 064	481	11 333	14 400 (160 000)	25 733
Zeeslang	4 708	1 864	2 291	3 064	481	12 408	14 400 (160 000)	26 808

d. MARITIEME INRICHTINGEN AAN DEN WAL.

Torpedo-dienst te Soerabaja	Onderhoud van gebouwen	f 2 221
	Arbeidsloon van personeel, belast met het onderhoud	645
	Herstelling en onderhoud van inventarisgoederen	5 759
	Diversen	142
	Aanmaak van inventarisgoederen	67
	Ontvangen inventarisgoederen	3 312
	Traktementen en soldijen	k) 55 104
	Kosten van voeding	k) 17 628
	Rente en afschrijving (4 %)	5 112
	Totaal	f 89 990
Torpedo-atelier te Soerabaja	Onderhoud van het gebouw	f 215
	Inventarisgoederen en benoodigdheden	7 092
	Herstelling en onderhoud van den inventaris	723
	Rente en afschrijving (4 %)	8 389
	Diversen	97
	Totaal	f 16 516
Marine-kampement te Malang.	Onderhoud der gebouwen door de genie	f 1 617
	Dagelijksch onderhoud, verlichting, enz.	672
	Voedingsgeld van den beheerder	365
	Vervoer van inventarisgoederen	11
	Vervoer van victualie Vervoer van officieren, onderofficieren en minderen	631
	Verstrekte inventarisgoederen	112
	Door het marine-etablissement ten behoeve van het kampement uitgevoerde werken	69
	Totaal	f 3 477

h) Inventarisgoederen, steenkolen en stoomolie worden bij den torpedodienst als één geheel geadministreerd, vandaar dat voor elke boot 1/9 van het totale bedrag der 9 booten is genomen.

i) Rente en afschrijving zijn berekend naar een levensduur van 15 jaar en naar de kosten van aanbouw, welke tusschen haakjes zijn vermeld.

j) Het totaal-generaal der 9 booten, ad f 292 809, moet nog vermeerderd worden met f 110 246 wegens traktementen en soldijen van 6 bootsbemanningen, f 29 718 wegens kosten van voeding van 6 bootsbemanningen en f 7 283 wegens declaratiën van de bootsbemanningen bij reizen buiten Soerabaja.

k) Deze opgaven hebben alleen betrekking op het personeel der z.g. kazerneering, dus niet op de 6 bootsbemanningen.

5. Opgaven over het tijdvak 1 April 1911 t/m 31 Maart 1912 betreffende het dokken, enz. door schepen der Koninklijke en der gouvernementsmarine.

I. Te Soerabaja (marine-etablissement), te Sabang (particulier dok) en te Tandjoengpriok (particuliere werf) en II. te Singapore.

NAMEN DER SCHEPEN.	Plaats waar het schip is gedokt of gerepareerd.	Datum van aankomst. [1]	Datum van vertrek. [1]	VERDERE AANTEEKENINGEN.
		Indische militaire marine.		
Mataram	Soerabaja.	22 Juni 1911.	15 Juli 1911.	Dokken en herstellingen.
	id.	15 Febr. 1912.	24 Maart 1912.	Idem.
Serdang	id.	3 April 1911.	22 Mei 1911.	Idem.
	id.	28 Aug. 1911.		Idem; is 20 September 1911 buiten dienst gesteld.
Koetei	id.	9 Dec. 1911.	26 Jan. 1912.	Dokken en groote herstellingen.
Siboga	id.	1 April 1911 reeds aanwezig.	4 April 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
		3 Nov. 1911.	11 Nov. 1911.	Idem.
Assahan	id.	1 April 1911.	2 Oct. 1911.	Is 20 September 1911 in dienst gesteld.
	Sabang.	22 Nov. 1911.	12 Dec. 1911.	Kleine herstellingen.
Van Gogh	id.	5 April 1911.	14 April 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
		19 Oct. 1911.	30 Oct. 1911.	Idem.
Lombok	Soerabaja.	1 April 1911.	1 April 1912.	In conservatie.
Sumbawa	id.	22 Juli 1911.	7 Aug. 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
	id.	16 Sept. 1911.	2 Oct. 1911.	Aanbrengen nieuwe wrijfstoppers.
		26 Febr. 1912.	16 Maart 1912.	Dokken en kleine herstellingen.
Van Doorn	id.	18 Dec. 1911.	23 Jan. 1912.	Dokken en groote herstellingen.
Borneo	id.	21 April 1911.	20 Juni 1911.	Idem.
Cerberus	id.	1 April 1911 reeds aanwezig.	1 April 1912 nog aanwezig.	Kleine herstellingen. Periodiek werd gedokt en van de helling gebruik gemaakt.
Scylla	id.	1 April 1911 reeds aanwezig.	1 April 1912 nog aanwezig.	
Hydra	id.	id.	id.	Ondergingen groote herstellingen aan den romp. Periodiek werd gedokt en van de helling gebruik gemaakt.
Minotaurus	id.	id.	id.	
Sphinx	id.	id.	id.	
Python	id.	id.	id.	
Draak	id.	id.	id.	Kleine herstellingen. Periodiek werd gedokt en van de helling gebruik gemaakt.
Krokodil	id.	id.	id.	
Zeeslang	id.	id.	id.	
Prins Hendrik der Nederlanden	id.	6 Sept. 1911.	9 Sept. 1911.	Ter reede liggende, werden kleine herstellingen uitgevoerd; gedurende de opgegeven data vertoefden de schepen in het droogdok.
Makasser	id.	28 Aug. 1911.	5 Sept. 1911.	
Nienhuys	id.	3 Aug. 1911.	8 Aug. 1911.	
		Nederlandsch eskader in Oost-Indië.		
De Ruyter	Soerabaja.	7 Sept. 1911.	2 Dec. 1911.	Dokken en groote herstellingen.
Hertog Hendrik	id.	4 Aug. 1911.	25 Aug. 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
		2 Sept. 1911.	13 Sept. 1911.	Afgeven van een kanon van 15 cM.
		27 Maart 1912.	1 April 1912 nog aanwezig.	Dokken en groote herstellingen.
Holland	id.	1 April 1911 reeds aanwezig.	22 April 1911.	Idem.
	id.	9 Oct. 1911.	11 Oct. 1911.	Dokken.
	id.	20 Oct. 1911.	25 Oct. 1911.	Gereedmaking voor de reis naar China.

[1] De opgegeven data geven de grenzen aan van het geheele tijdvak, gedurende hetwelk de schepen in genoemde plaatsen vertoefden.

NAMEN DER SCHEPEN.	Plaats waar het schip is gedokt of gerepareerd.	Datum van aankomst. [1]	Datum van vertrek. [1]	VERDERE AANTEEKENINGEN.
Tromp	Soerabaja.	25 Jan. 1912.	25 Maart 1912.	Dokken en groote herstellingen.
De Zeven Provinciën. .	id.	23 April 1911.	2 Mei 1911.	Kleine herstellingen.
Wolf	id.	1 Dec. 1911.	24 Febr. 1912.	Dokken en herstellingen. Onderzoek na afloop van de uitreis.
Fret	id.	1 Dec. 1911.	13 Febr. 1912.	Idem.
Tromp	Singapore.	24 Juli 1911.	28 Juli 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
De Zeven Provinciën. .	id.	12 April 1911.	18 April 1911.	Idem.
		20 Oct. 1911.	25 Oct. 1911.	Dokken.
		30 Jan. 1912.	1 April 1912 nog aanwezig.	Herstelling aan den bodem en aan de machines.
		Gouvernementsmarine.		
Barito	Soerabaja.	4 Juli 1911.	7 Juli 1911.	Dokken.
	id.	23 Jan. 1912.	26 Jan. 1912.	Idem.
Brak	Tandjoengpriok.	3 Oct. 1911.	5 Oct. 1911.	Idem.
Ceram	id.	8 Mei 1911.	10 Mei 1911.	Idem.
	id.	15 Nov. 1911.	16 Nov. 1911.	Idem.
Condor	Soerabaja.	21 Juli 1911.	31 Juli 1911.	Dokken en kleine herstellingen. Is 11 December 1911 buiten dienst gesteld en aangewezen voor de opneming van het westervaarwater van Soerabaja.
Dog	id.	1 Juli 1911.	11 Juli 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
	id.	27 Jan. 1912.	31 Jan. 1912.	Idem.
Flamingo	id.	27 Dec. 1911.	5 Jan. 1912.	Idem.
Glatik	id.	10 Mei 1911.	11 Mei 1911.	Idem. Is 29 April 1911 in dienst gesteld.
	Singapore.	4 Dec. 1911.	7 Dec. 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
Hazenwind	Soerabaja.	1 April 1911.	4 April 1911.	Idem.
	id.	19 Jan. 1912.	26 Jan. 1912.	Idem.
Java	Tandjoengpriok.	4 Juli 1911.	25 Juli 1911.	Idem.
	id.	8 Febr. 1912.	10 Febr. 1912.	Dokken.
Kwartel	Soerabaja.	5 Aug. 1911.	7 Aug. 1911.	Idem.
Nias	id.	18 Juli 1911.	24 Juli 1911.	Dokken en kleine herstellingen. Is 15 Juli 1911 buiten dienst gesteld en 1 October 1911 weder in dienst gesteld.
	id.	10 Oct. 1911.	11 Oct. 1911.	Dokken.
Pelikaan	id.	16 Nov. 1911.	24 Nov. 1911.	Dokken en kleine herstellingen. Is 14 November 1911 buiten dienst gesteld en 11 December 1911 weder in dienst gesteld.
Raaf	id.	28 Aug. 1911.	1 Sept. 1911.	Dokken.
Reiger	id.	12 Oct. 1911.	16 Oct. 1911.	Idem. Is 1 October 1911 buiten dienst gesteld.
Speurder	id.	11 Mei 1911.	12 Mei 1911.	Dokken.
	id.	18 Sept. 1911.	19 Sept. 1911.	Idem.
	id.	21 Febr. 1912.	22 Febr. 1912.	Idem.
Spits	id.	3 Mei 1911.	4 Mei 1911.	Idem.
	id.	31 Juli 1911.	5 Aug. 1911.	Idem.
	id.	3 Febr. 1912.	6 Febr. 1912.	Idem.
Telegraaf	id.	17 Juli 1911.	19 Juli 1911.	Idem.
	id.	13 Maart 1912.	15 Maart 1912.	Idem.
Valk	id.	16 Juni 1911.	10 Juli 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
Zeeduif	id.	15 Mei 1911.	20 Mei 1911.	Idem.
Zeemeeuw	Sabang.	18 Sept. 1911.	2 Oct. 1911.	Idem. Is 13 Juli 1911 buiten dienst gesteld en 1 Februari 1912 weder in dienst gesteld.
	Soerabaja.	18 Jan. 1912.	27 Jan. 1912.	Dokken en kleine herstellingen.
Zwaluw	id.	2 Jan. 1912.	6 Jan. 1912.	Dokken en kleine herstellingen. Is 14 November 1911 in dienst gesteld.
Argus	id.	19 Juli 1911.	21 Juli 1911.	Dokken.
	id.	15 Jan. 1912.	19 Febr. 1912.	Idem.
Wachter	id.	21 Juli 1911.	31 Juli 1911.	Dokken en kleine herstellingen.
	id.	6 Febr. 1912.	16 Febr. 1912.	Idem.
Edi	id.	27 Juni 1911.	28 Juni 1911.	Idem. Is 15 Juli in dienst gesteld.
	Tandjoengpriok.	3 Febr. 1912.	6 Febr. 1912.	Dokken.

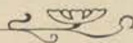
Bijlage D.

(Zie hoofdstuk E, § 3, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de GOUVERNEMENTS-MARINE in Nederlandsch-Indië

over het jaar 1911.



NAMEN DER SCHEPEN.	Aantal schroeven.	Samenstelling. [1]	Op stapel gezet.	A. Te water gelaten. B. In Nederlandsch-Indië aangekomen of aldaar in dienst gesteld.	Grootste lengte (in M.).	Grootste breedte (in M.).	Grootste diepgang (in dM.).	Waterverplaatsing (in tonnen van 1026 K.G.).	Geschut. [2] Soort.	Geschut. [2] Aantal stukken.	Stoomvermogen in indicateur-paardekrachten (bij eerste proeftocht).	Grootste proeftochtvaart (bij eerste proeftocht).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
ZEESTOOMSCHEPEN.												
Albatros	1	Cp. (K.)	1910, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . December 1911 B . . . . . Maart 1912	52	9,50	31,5	778	—	—	1 151	12,3
Argus	1	S.	1892, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . 9 Maart 1893 B . . Augustus 1893	58,6	7,02	25,5	435,6	—	—	1 443	17,2
Brak	1	S.	1898, Amsterdam. (Huijgens en van Gelder).	A . . . . 1898 B . . . . . 6 Mei 1899	41,85	6,93	27,3	360	—	—	512	11,3
Ceram	1	S. Z.	1886, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1887 B 1887	52,85	8	32	565	K. v. 3,7 cM.	2	804	12,78
Cycloop	1	S.	1892, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . 25 Maart 1893 B . . . Augustus 1893	58,6	7,02	25,5	435,6	—	—	1 608	17,5
Dog	1	S.	1898, Amsterdam. (Huijgens en van Gelder).	A . . . . 1898 B . . . 26 April 1899	41,85	6,93	31	360	—	—	556	11,36
Edi	2	S.	1896, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1897 B 1897	53,9	9,44	33,8	810	—	—	1 232	12,8
Flamingo	1	Cp. (K.)	1891, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1891 B . . . . 10 Juni 1893	47,10	7,35	29	420	—	—	485	11,35
Glatik	1	S.	1894, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1895 B . 6 November 1895	46,95	7,35	30	420	—	—	552	11,5
Hazenwind	1	S.	1898, Fijenoord. (Mij. voor scheeps- en werktuigbouw).	A . . . . 1898 B . . . 13 Maart 1899	41,85	6,93	26,6	364,6	—	—	525	11,7
Java	1	IJ. (K.)	1885, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1885 B . . . . 8 Juni 1886	62,60	9,5	43	1 300	—	—	1 017	12,62
Kwartel	1	S.	1900, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1901 B 19 December 1901	46,95	7,35	28	420	—	—	525	11,5
Nias	2	S.	1894, Amsterdam. (Huijgens en van Gelder).	A . . . . 1895 B 1896	53,90	9,44	36	812	—	—	1 227	13,05
Pelikaan	1	Cp. (K.)	1891, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1891 B . 10 Februari 1893	47,10	7,35	29	420	K. v. 3,7 cM.	2	485	11,32
Raaf	1	Cp. (K.)	1888, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 1889 B . . . 30 April 1890	47,10	7,35	29	420	—	—	327	10,6
Reiger	1	Cp. (K.)	1887, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1888 B . . . . 30 Juni 1888	42,80	6,70	33,2	402	—	—	329	10,14
Speurder	1	S.	1908, Singapore. (Riley Hargraves & Co.).	A . . . . 1908 B . . . 10 Maart 1909	41,10	5,79	24,4	205	—	—	297	10,4
Spits	1	S.	1899, Fijenoord. (Mij. voor scheeps- en werktuigbouw).	A . . . . 1899 B . . . 28 April 1900	41,85	6,93	26,7	366	—	—	620,5	12,07
Telegraaf (kabelschip)	2	S.	Glasgow. (David J. Dunlop & Co.).	A . . . . 1899 B . 6 November 1905	84,67	10,66	57,8	32,30	—	—	1 756	12
Valk	1	Cp. (K.)	1902, Amsterdam. (Ned. Scheepsbouw Mij.).	A . . . . 1903 B . . . . 1 April 1904	51,80	9	31	733	—	—	637	10,57
Wachter	1	IJ.	1881.	A . . . . 1881 B . . . . —	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeeduif	1	Cp. (K.)	1889, Fijenoord. (Ned. Stoomboot Mij.).	A . . . . 1890 B 1891	47,10	7,35	30	420	K. v. 3,7 cM.	2	436	10,71
Zeemeeuw	1	Cp. (K.)	1877, Glasgow. (John Elder).	A . . . . 1878 B 26 September 1878	43,26	6,10	32	338	—	—	300	10,5
Zwaan	1	Cp. (K.)	1890, Rotterdam. (Mij. „de Maas").	A . . . . 1891 B . . . 2 Maart 1892	47,10	7,35	29	420	—	—	310	10,42
Zwaluw	1	Cp. (K.)	1910, Vlissingen. (Kon. Mij. „de Schelde").	A . . . . 13 Mei 1911 B . . 29 October 1911	52	9,50	31,6	802	K. v. 3,7 cM.	2	1 140	12,41
RIVIERSTOOMSCHIP. **Raderschip.**												
Barito	—	S.	1893, Soerabaja. (Marine-etablissement).	A . . . . 1894 B . . 22 October 1894	41,97	7,47	22	316,9	—	—	307	10,63

Gedetacheerd op het stoomschip voor het zeevisscherij-onderzoek . . . . .
id. op de stoomschepen voor den bebakeningsdienst en de kustverlichting . . . .
id. op de stoomschepen voor den opiumdienst. . . . .
id. op de stoomsloepen in Nieuw-Guinea. . . . .
Bemanning van de *Condor*, welke in 1911 uit de sterkte is afgevoerd. . .
Reserve. . . . .

[1] Cp. = compositie; K. = gekoperd; IJ. = ijzer; S. = staal; Z. = gezinkt.

[2] Bij Gouv. Bt. 22 Nov. 1910 n°. 5 is goedgekeurd dat de geschutbewapening verwijderd wordt van de schepen der gouvernementsmarine welke dienst doen te Batavia en in de gewesten Atjeh en onderhoorigheden, Riouw en onderhoorigheden, Zuider- en oosterafdeeling van Borneo, Celebes en onderhoorigheden, Menado en Bali en Lombok.

[3] Deze gegevens zijn verkregen met Ombilin-kolen.

[4] „ „ „ „ „ Australische kolen.

[5] „ „ „ „ „ Borneo-kolen.

Grootste proeftochtvaart (bij eerste proeftocht).	Brandstof (steenkolen-) bergruimte (in M³.).	Grootste vol te houden dienstvaart.	Vaart bij voordeelig brandstofverbruik.	Af te leggen weg (in zeemijlen) met normalen voorraad: bij de vaart van kolom 15.	Af te leggen weg (in zeemijlen) met normalen voorraad: bij de vaart van kolom 16.	Bevond zich op 31 December 1911:	BEMANNING. Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1910. Europeanen.	BEMANNING. Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1910. Inlanders.	BEMANNING. Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1911. Europeanen.	BEMANNING. Bepaalde sterkte. 31 Dec. 1911. Inlanders.	BEMANNING. Aanwezige sterkte volgens op onderstaande tijdstippen ingediende rapporten. 31 Dec. 1910. Europeanen.	BEMANNING. Aanwezige sterkte … 31 Dec. 1910. Inlanders.	BEMANNING. Aanwezige sterkte … 31 Dec. 1911. Europeanen.	BEMANNING. Aanwezige sterkte … 31 Dec. 1911. Inlanders.	Toestand op 1 April 1912. Romp.	Toestand op 1 April 1912. Werktuigen.	Toestand op 1 April 1912. Ketels.	Waar bij het einde van 1911 gestationneerd.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.
12,3	—	—	—	—	—	in aanbouw.	—	—	—	—	—	—	—	—	goed.	goed.	goed.	*a*)
17,2	98,5	12	—	—	—	in dienst.	—	—	6	33	—	—	6	32	id.	id.	id.	Batavia *b*)
11,3	90	10 [3])	7 [3])	1 880 [3])	4 400 [3])	id.	5	33	5	26	5	25	6	23	id.	id.	id.	Batavia *c*)
12,78	75	8 [3])	—	1 280 [3])	—	id.	6	38	6	38	6	40	7	38	id.	vrij goed.	vrij goed.	Sumatra's Westkust *d*)
17,5	98,5	12	—	—	—	buiten dienst.	—	—	—	—	—	—	—	—	id.	goed.	goed.	*e*)
11,36	90	8 [3])	5 [3])	1 800 [3])	4 600 [3])	in dienst.	5	26	5	26	6	27	5	29	id.	id.	vrij goed.	Celebes *f*) Makasser.
12,8	116	10	—	—	—	id.	—	—	6	41	—	—	12	43	id.	id.	goed.	Batavia *g*)
11,35	90	10 [4])	7 [3])	1 800 [4])	2 500 [3])	id.	6	29	6	26	6	27	7	28	id.	id.	id.	Menado *h*)
11,5	90	9,25 [3])	—	1 670 [3])	—	id.	6	26	6	26	7	22	6	24	id.	id.	id.	Riouw *i*)
11,7	90	11 [3])	8 [3])	2 150 [3])	4 820 [3])	id.	5	33	5	26	5	25	5	26	id.	id.	id.	Samarinda *j*)
12,62	200	9,5 [3])	—	1 950 [3])	—	id.	6	38	6	38	10	42	10	39	id.	vrij goed.	vrij goed.	Batavia *k*)
11,5	67	10,25 [3])	7 [4])	1 300 [3])	—	buiten dienst.	6	29	—	—	—	—	—	—	id.	goed.	goed.	*l*)
13,05	148	11 [3])	7 [3])	1 380 [3])	2 000 [3])	in dienst.	6	40	6	40	10	51	9	41	id.	id.	id.	Atjeh *m*)
11,32	90	9,6 [3])	—	2 000 [3])	—	id.	6	26	6	31	6	35	7	30	id.	id.	id.	Timor *n*)
10,6	87,5	7 [3])	4,75 [3])	1 800 [3])	2 940 [3])	id.	6	26	6	28	6	30	7	25	id.	id.	id.	Makasser *o*)
10,14	68,7	8,75 [3])	4,5 [3])	1 400 [3])	2 880 [3])	buiten dienst.	6	26	6	26	7	24	—	—	bruikbaar.	vrij goed.	vrij goed.	*p*)
10,4	30	10 [3])	—	900 [3])	—	in dienst.	—	—	6	26	—	—	5	24	goed.	goed.	goed.	Soerabaja *q*)
12,07	87,5	11,5 [3])	8,5 [3])	2 200 [3])	3 760 [3])	id.	5	29	5	26	6	60	6	53	id.	id.	id.	Soerabaja *r*)
12	355	10,5 [3])	8 [3])	2 500 [3])	4 500 [3])	id.	8	59	8	72	11	79	12	75	id.	id.	id.	Soerabaja *s*)
10,57	116	8 [3])	6 [3])	2 200	3 430 [3])	id.	6	39	6	39	7	48	6	44	id.	id.	id.	Merauke *t*)
—	—	—	—	—	—	id.	—	—	5	23	—	—	4	23	bruikbaar.	bruikbaar.	bruikbaar.	Soerabaja *u*)
10,71	90	8,5 [3])	7 [3])	1 800 [3])	2 500 [3])	id.	6	26	6	26	6	28	6	27	goed.	goed.	goed.	Timor *v*)
10,5	71	8 [3])	6 [4])	1 800	2 050 [4])	buiten dienst.	6	28	6	26	—	—	—	—	bruikbaar.	bruikbaar.	bruikbaar.	*w*)
10,42	90	9 [3])	—	1 900	—	in dienst.	6	28	6	31	5	25	6	27	goed.	goed.	goed.	Ambon *x*)
12,41	130	—	—	—	—	id.	—	—	6	34	—	—	6	44	id.	id.	id.	Ternate *ij*)
10,63	46	9,5 [5])	—	1 140 [5])	—	buiten dienst.	—	—	—	—	—	—	—	—	id.	id.	vrij goed.	*z*)
. .	. . . . . .						—	—	—	—	3	—	—	—				
stver- . .	. . . . . .						—	—	—	—	15	—	13	—				
. .	. . . . . .						—	—	—	—	3	—	—	—				
. .	. . . . . .						—	—	—	—	—	23	—	28				
. .	. . . . . .						6	28	—	—	7	29	—	—				
. .	. . . . . .						—	63	—	—	—	—	—	—				
							aa) 112		*bb*) 129		*cc*) 137		*dd*) 151					
								ee) 670		*ee*) 750		*ee*) 640		*ee*) 723				

Verdere aanteekeningen (zie blz. 4).

VERDERE AANTEEKENINGEN

(die ook het 1ste kwartaal 1912 betreffen en, wat het jaar 1911 aangaat, zich aansluiten aan de opgaven in bijlage C van het vorig verslag).

a) De *Albatros* kwam 26 Maart 1912 in Indië aan.

b) De *Argus* is overgenomen van het departement van financiën en ter beschikking gesteld van den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie, tot tegengang van den opiumsluikhandel ter zee.

c) De *Brak* is 23 September 1911 door de *Glatik* in het station Riouw vervangen en daarna aangewezen voor algemeene diensten in den archipel.

d) De *Ceram* was in het behandelde tijdvak aangewezen voor dienstreizen in het gouvernement Sumatra's Westkust en in de residentie Tapanoeli.

e) De *Cycloop* is overgenomen van het departement van financiën en bestemd om dienst te doen tot tegengang van den opiumsluikhandel ter zee. Het schip is te Soerabaja buiten dienst gesteld tot het ondergaan van eene ketelreparatie.

f) De *Dog* bleef in het behandelde tijdvak aangewezen voor de dienstreizen in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.

g) De *Edi*, na verbouwd te zijn tot stoomschip van de gouvernements-marine, is den 15den Juli 1911 te Soerabaja in dienst gesteld, met gelijktijdige buitendienststelling van de *Nias*, en aangewezen voor algemeene diensten in den archipel.

h) De *Flamingo* bleef in het behandelde tijdvak in het station Menado.

i) De *Glatik* werd 29 April 1911 te Soerabaja in dienst gesteld en aangewezen voor algemeene diensten in den archipel; in September d.a.v. is het schip te Riouw gestationneerd ter vervanging van de *Brak*.

j) De *Hazenwind* verrichtte in het behandelde tijdvak dienstreizen in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo met Samarinda als stationsplaats.

k) De *Java* bleef in het behandelde tijdvak aangewezen voor algemeene diensten in den archipel.

l) De *Kwartel* werd in het behandelde tijdvak gebezigd bij den slibarbeid in het westerwater naar Soerabaja.

m) De *Nias* werd 15 Juli 1911 te Soerabaja buiten dienst gesteld tot het ondergaan van reparatiën, met gelijktijdige indienststelling van de *Edi*. Den 1sten October d.a.v. is het schip weder in dienst gesteld en aangewezen voor de dienstreizen in het gewest Atjeh en onderhoorigheden ter vervanging van de *Reiger*.

n) De *Pelikaan* is 14 November 1911 te Soerabaja buiten dienst gesteld en voor de dienstreizen in het gewest Ternate en onderhoorigheden vervangen door de *Zwaluw*. Den 11den December werd het schip weder in dienst gesteld en, ter vervanging van de *Condor*, aangewezen voor de dienstreizen in de residentie Timor en onderhoorigheden.

o) De *Raaf* bleef in het behandelde tijdvak in het station Makasser.

p) De *Reiger* werd 1 October 1911 te Soerabaja buiten dienst gesteld, met gelijktijdige indienststelling van de *Nias*. Van 25 October t/m 17 December was het schip ter beschikking van den directeur van landbouw, nijverheid en handel voor het zeevisscherijonderzoek.

q) De *Speurder* bleef in het behandelde tijdvak ter beschikking van den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie.

r) De *Spits* was in het behandelde tijdvak aangewezen voor de dienstreizen in de residentiën Madoera en Bali en Lombok.

s) De *Telegraaf* vertoefde, wanneer het schip geen kabelwerkzaamheden verrichtte, in het behandelde tijdvak te Soerabaja.

t) De *Valk* was in het behandelde tijdvak aangewezen voor de diensten in het gewest Zuid-Nieuw-Guinea.

u) De *Wachter* is overgenomen van het departement van financiën en ter beschikking gesteld van den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie, tot tegengang van den opiumsluikhandel ter zee.

v) De *Zeeduif* bleef in het behandelde tijdvak in het station Timor en onderhoorigheden.

w) De *Zeemeeuw* is 1 Januari 1911 te Soerabaja in dienst gesteld en aangewezen voor de diensten in het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden. Den 13den December d.a.v. werd het schip tot het ondergaan van eenige herstellingen weder te Soerabaja buiten dienst gesteld.

x) De *Zwaan* bleef in het behandelde tijdvak in het station Ambon.

y) De *Zwaluw* werd, na aankomst in Indië, den 14den November 1911 te Soerabaja in dienst gesteld, met gelijktijdige buitendienststelling van de *Pelikaan*, en aangewezen voor de dienstreizen in de residentie Ternate en onderhoorigheden.

z) De *Barito* werd in het behandelde tijdvak gebezigd bij den slibarbeid in het westervaarwater naar Soerabaja.

aa) Ongerekend 1 gezaghebber, gedetacheerd bij het departement der marine, en 1 eerste-machinist, gedetacheerd bij den bouw van gewestelijke vaartuigen. Met inbegrip van deze bedroeg de bepaalde sterkte van het korps Europeesche ambtenaren der gouvernements-marine 20 gezaghebbers, 51 stuurlieden (19 eerste-, 23 tweede- en 9 derde-stuurlieden), 58 machinisten (20 eerste-, 19 tweede- en 19 derde-machinisten), zoomede 9 leerlingen-machinist.

bb) Ongerekend 1 gezaghebber, gedetacheerd bij het hoofdbureau van scheepvaart, en 2 eerste-machinisten, gedetacheerd bij den bouw van gewestelijke vaartuigen. Met inbegrip van deze bedroeg de bepaalde sterkte van het korps Europeesche ambtenaren der gouvernements-marine 21 gezaghebbers, 58 stuurlieden (24 eerste-, 23 tweede- en 11 derde-stuurlieden), 64 machinisten (22 eerste-, 24 tweede- en 18 derde-machinisten), zoomede 11 leerlingen-machinist.

cc) Hierbij moet nog gerekend worden op den gezaghebber en den eerste-machinist, vermeld in noot *aa*.

dd) Namelijk 23 gezaghebbers, 56 stuurlieden, 61 machinisten en 11 leerlingen-machinist. Hierbij moet nog gerekend worden op den gezaghebber en de beide eerste-machinisten, vermeld in noot *bb*.

ee) Naar gelang van de qualiteiten was het korps inlandsche schepelingen van de gouvernements-marine, wat de bepaalde en de feitelijke sterkte betreft op ult. 1910 en ult. 1911 verdeeld als volgt.

Qualiteiten.	Formatie.		Sterkte.	
	ult. 1910.	ult. 1911.	ult. 1910.	ult. 1911.
Serangs	19	22	19	18
Timmerlieden	19	22	19	17
Hofmeesters	19	22	19	19
Bedienden	20	24	16	18
Eerste koks	19	22	18	21
Tweede koks	20	23	15	22
Djoeroemoedi's	88	92	87	94
Kasaps	19	82	11	18
Pandjerwala's	66	74	62	56
Matrozen	104	120	152	173
Mandoer-stokers	26	29	24	28
Stokers	106	127	116	128
Tremmers	78	85	82	111
Totalen	603	744 1)	640	723

1) Dit cijfer heeft betrekking op 20 schepen.

Bijlage E.

(Zie hoofdstuk F van het verslag.)

TABELLARISCHE OPGAVEN,

meerendeels over 1911, betreffende eenige ONDERWERPEN VAN JUSTITIEELEN AARD, of daarmede verband houdende.

I. Lijst van naamlooze vennootschappen in 1911 in Nederlandsch-Indië en in Nederland opgericht (deze laatsten alleen voor zooveel haar werkkring zich tot Nederlandsch-Indië uitstrekt).

II. Aantal huwelijken in 1911 in Nederlandsch-Indië gesloten tusschen personen, die aldaar aan een verschillend recht onderworpen zijn.

III. Aantal in 1911 in Nederlandsch-Indië verleden akten van oogstverband.

IV. Aantal in 1911 in Nederlandsch-Indië aanhangig geweest zijnde faillissementen.

V. Uitkomsten over 1911 van het beheer der wees- en boedelkamers in Nederlandsch-Indië.

VI. Statistiek betreffende de in 1911 op Java en Madoera berechte strafvervolgingen wegens veediefstal.

VII. Aantal gevallen waarin in 1911 door den Gouverneur-Generaal gratie of remissie van straf aan veroordeelden is verleend.

VIII. Numerieke opgaven betreffende de in 1907 t/m 1911 aan Nederlanders, zoomede aan westersche en oostersche vreemdelingen verleende en geweigerde vergunningen tot vestiging of inwoning in Nederlandsch-Indië en de in die jaren in beraad gehouden verzoeken om zoodanige vergunning.

IX. Numerieke opgaven over 1911 betreffende de toelating en vestiging in Nederlandsch-Indië van Nederlanders, zoomede van westersche en oostersche vreemdelingen.

X. Statistiek der gedurende 1910 in de registers van den burgerlijken stand in Nederlandsch-Indië gedane inschrijvingen van geboorten, huwelijken, echtscheidingen en sterfgevallen.

XI. Statistische opgaven betreffende de in de jaren 1909, 1910 en 1911 in die gewesten der buitenbezittingen, waar koelie-ordonnantiën van kracht zijn, geregistreerde contract-koelies.

XII. Overzicht van de verleende vergunningen tot het werven in Nederlandsch-Indië van inlanders voor het verrichten van diensten buiten Nederlandsch-Indië, uitgenomen Suriname.

1. Lijst van naamlooze vennootschappen in 1911 in Nederlandsch-Indië en in Nederland opgericht (deze laatsten alleen voor zooveel haar werkkring zich tot Nederlandsch-Indië uitstrekt).

A. In Nederlandsch-Indië opgericht.

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1911 te storten bedrag.
1	Cultuurmaatschappij Tjikarang.	Batavia.	2 Jan. 1911 nº. 24	10 Febr. 1911 nº. 12	99 jaren.	f 150 000	f 100	f 35 000	f 35 000
2	Transportonderneming Petodjo.	Id.	2 „ „ „ 25	10 „ „ „ 12	75 „	20 000	100	7 000	7 000
3	Cultuurmaatschappij Montaja.	Id.	13 „ „ „ 24	17 „ „ „ 14	99 „	300 000	100	100 000	100 000
4	Handelmaatschappij Campbell Maccoll en Co.	Id.	13 „ „ „ 25	24 „ „ „ 16	75 „	250 000	100	150 000	150 000
5	Cultuurmaatschappij Tjikopo-Zuid.	Id.	13 „ „ „ 26	21 „ „ „ 15	99 „	800 000	100	185 900	185 900
6	Papierfabriek Etherica.	Id.	13 „ „ „ 27	28 „ „ „ 17	100 „	150 000	100	55 000	55 000
7	Vendu-, Commissie- en Expeditiekantoor Ed. Franzen en Co.	Id.	13 „ „ „ 28	14 „ „ „ 13	75 „	100 000	100	22 000	22 000
8	Landbouwmaatschappij Sadaréhé.	Cheribon.	13 „ „ „ 29	3 Maart „ „ 18	38 „	150 000	1 000	100 000	100 000
9	Exploitatiemaatschappij Bintan Plantations Limited.	Bintan (Riouw).	13 „ „ „ 30	21 „ „ „ 23	75 „	$ 200 000	$ 10	$ 200 000	$ 200 000
10	Schoenenfabriek en handel Jang Tjeng Ang.	Batavia.	14 „ „ „ 35	21 April „ „ 32	50 „	f 20 000	f 50	f 6 100	f 6 100
11	Handelmaatschappij Sijpesteijn en Co.	Medan.	3 Febr. „ „ 29	a)					
12	Handelmaatschappij Hiap Tik.	Id.	4 „ „ „ 47	17 Maart „ „ 22	50 „	50 000	100	25 000	25 000
13	Handelmaatschappij Bau Kiet Sing.	Blitar (Kediri).	4 „ „ „ 48	14 „ „ „ 21	75 „	200 000	1 000	100 000	100 000
14	Landbouwmaatschappij Samoedra.	Semarang.	4 „ „ „ 49	17 „ „ „ 22	40 „	300 000	1 000	75 000	30 000
15	Handelmaatschappij Ie Ho Liong.	Batavia.	6 „ „ „ 28	28 „ „ „ 25	75 „	10 000	1 000	10 000	10 000
16	Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen van Raalten.	Soerabaja.	8 „ „ „ 16	7 „ „ „ 19	75 „	50 000	100	15 000	15 000
17	Bouwmaatschappij Buitenlust.	Batavia.	8 „ „ „ 17	24 „ „ „ 24	75 „	30 000	500	7 000	7 000
18	Boekhandel en drukkerij voorheen H. van Ingen.	Soerabaja.	8 „ „ „ 18	7 „ „ „ 19	40 „	250 000	5 000	150 000	150 000
19	Handel- en bouwmaatschappij Hiap Sing.	Tegal (Pekalongan).	8 „ „ „ 19	16 Mei „ „ 39	75 „	40 000	1 000	40 000	40 000
20	Handelmaatschappij Soen Ho Seng.	Batavia.	9 „ „ „ 26	28 Maart „ „ 25	50 „	50 000	1 000	30 000	30 000
21	Handelmaatschappij Tek Lie Siang.	Id.	9 „ „ „ 27	21 „ „ „ 23	50 „	30 000	1 000	10 000	10 000
22	Bouwmaatschappij de Eendracht.	Id.	9 „ „ „ 28	7 „ „ „ 19	75 „	64 000	1 000	64 000	64 000
23	Kapoewas Rubber Cultuur- en Handelmaatschappij.	Pontianak.	15 „ „ „ 36	11 April „ „ 29	75 „	960 000	12	960 000	960 000
24	Société de culture et de commerce Franco Sumatra.	Batavia.	15 „ „ „ 37	24 Maart „ „ 24	75 „	30 000	100	10 000	5 000
25	Cultuurmaatschappij Goenoeng.	Id.	15 „ „ „ 38	21 „ „ „ 23	75 „	2 000 000	1 000	400 000	400 000
26	Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen Erma.	Id.	15 „ „ „ 39	2 Mei „ „ 35	75 „	100 000	500	36 000	36 000
27	Rubberonderneming Karangplosso.	Malang (Pasoeroean).	15 „ „ „ 40	31 Maart „ „ 26	75 „	120 000	1 000	60 000	60 000
28	IJsfabriek Darmo.	Soerabaja.	15 „ „ „ 41	14 „ „ „ 21	75 „	150 000	1 000	100 000	100 000
29	Soesman's Preanger Emigratiekantoor	Semarang.	15 „ „ „ 42	31 „ „ „ 26	25 „	50 000	1 000	30 000	30 000
30	Boekhandel en Drukkerij Sjarikat Tapanoeli.	Medan.	18 „ „ „ 14	31 „ „ „ 26	30 „	40 000	25	10 275	10 275
31	Cultuurmaatschappij Boekit Pajong.	Tandjoengpoera (Oostkust van Sumatra).	18 „ „ „ 15	13 April „ „ 30	75 „	100 000	1 000	48 000	48 000
32	Cultuurmaatschappij Djoerangdjero.	Djombang (Soerabaja).	23 „ „ „ 43	23 Mei „ „ 41	75 „	50 000	250	25 000	25 000

a) Op het tijdstip van afsluiting van dit overzicht (Mei 1912) had de voorgeschreven openbaarmaking der akte van oprichting nog niet plaats gehad.

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1911 te storten bedrag.
33	Handelmaatschappij Oei Wan Kie.	Semarang.	25 Febr. 1911 nº. 49	18 April 1911 nº. 31	75 jaren.	f 400 000	f 5 000	f 400 000	f 400 000
34	Bouwmaatschappij Malang.	Malang (Pasoeroean).	25 „ „ „ 50	11 „ „ „ 29	75 „	20 000	1 000	11 000	11 000
35	Handelscompagnie Injo Tjeng Hong.	Benkoelen.	2 Maart „ „ 41	18 „ „ „ 31	60 „	100 000	1 000	61 000	61 000
36	Steenen- en dakpannenfabriek Karang Pilang, voorheen A. R. Danhiez.	Soerabaja.	8 „ „ „ 11	4 „ „ „ 27	30 „	225 000	250	100 000	100 000
37	Hiap Seng Kongsi.	Id.	9 „ „ „ 27	13 „ „ „ 30	75 „	2 000	250	500	500
38	Oost-Java Handelscompagnie.	Id.	9 „ „ „ 28	7 „ „ „ 28	30 „	100 000	100	26 000	26 000
39	Kalkbranderij Klaten.	Klaten (Soerakarta).	9 „ „ „ 29	11 „ „ „ 29	75 „	250 000	500	75 000	75 000
40	Handelmaatschappij Pekalongan-Java.	Pekalongan.	9 „ „ „ 30	25 „ „ „ 33	75 „	20 000	100	10 000	10 000
41	Bouwmaatschappij Tegalsari.	Soerabaja.	9 „ „ „ 31	4 „ „ „ 27	75 „	50 000	1 000	10 000	10 000
42	Pontianak Dokmaatschappij.	Pontianak.	9 „ „ „ 32	7 „ „ „ 28	75 „	120 000	100	25 400	25 400
43	Cultuurmaatschappij Makaraeng.	Makasser.	9 „ „ „ 33	25 „ „ „ 33	75 „	40 000	1 000	40 000	40 000
44	Cultuurmaatschappij Assam Thee-onderneming Eng Djin Hin.	Bandoeng.	10 „ „ „ 10	9 Mei „ „ 37	75 „	200 000	2 000	150 000	150 000
45	Handelmaatschappij Sam Hoo.	Djatiroto (Pasoeroean).	22 „ „ „ 56	16 „ „ „ 39	25 „	10 000	500	6 000	6 000
46	Toko de Vriendschap.	Sitoebondo (Besoeki).	22 „ „ „ 57	27 Juni „ „ 51	25 „	25 000	500	10 000	10 000
47	Tabaksonderneming Tjoa Liang Djien.	Bondowoso.	22 „ „ „ 58	27 „ „ „ 51	50 „	50 000	1 000	20 000	20 000
48	Landmaatschappij Talangpad.	Batavia.	22 „ „ „ 59	23 Mei „ „ 41	99 „	50 000	100	15 000	15 000
49	Handelsvereeniging Meester-Cornelis.	Meester-Cornelis.	22 „ „ „ 60	28 April „ „ 34	75 „	60 000	1 000	42 000	42 000
50	Cultuurmaatschappij Soengei Langka.	Batavia.	22 „ „ „ 61	5 Mei „ „ 36	99 „	250 000	100	50 000	50 000
51	Maatschappij tot exploitatie van vaste goederen „Anna".	Id.	22 „ „ „ 62	5 „ „ „ 36	75 „	50 000	1 000	10 000	10 000
52	The Lampong Coconut Estates Limited	Id.	27 „ „ „ 60	28 April „ „ 34	40 „	600 000	80	212 000	212 000
53	Handelmaatschappij Hiap Tjiang.	Id.	27 „ „ „ 61	a)					
54	Toko obat Seng Liem.	Semarang.	27 „ „ „ 62	16 Mei „ „ 39	50 „	30 000	1 000	30 000	30 000
55	Maatschappij tot voortzetting der zaken van de eerste Nederlandsch-Indische Bloemisterij Charles R. J. Joseph, De eerste Nederlandsch-Indische Bloemisterij Boom- en Plantenkweekerij.	Buitenzorg.	4 April „ „ 64	19 „ „ „ 40	75 „	25 000	100	25 000	25 000
56	Mijnbouw-exploratie-maatschappij Sambalioeng.	Batavia.	7 „ „ „ 37	16 „ „ „ 39	75 „	20 000	200	20 000	20 000
57	Handelmaatschappij Soei Djoe.	Semarang.	7 „ „ „ 38	23 „ „ „ 41	50 „	100 000	1 000	70 000	70 000
58	Sumatra-Thee-maatschappij.	Batavia.	7 „ „ „ 39	16 „ „ „ 39	75 „	500 000	500	350 000	35 000
59	Maatschappij tot voortzetting der zaken voorheen Theodoor Nijland.	Id.	12 „ „ „ 59	9 „ „ „ 37	40 „	100 000	100	80 100	80 100
60	Rubberonderneming Soember Soeko Redjo.	Malang (Pasoeroean).	12 „ „ „ 60	23 Juni „ „ 50	75 „	120 000	1 000	60 000	60 000
61	Handelmaatschappij Pang Tjhing Khe.	Temanggoeng (Kedoe).	12 „ „ „ 61	23 Mei „ „ 41	25 „	20 000	1 000	20 000	20 000
62	Handelmaatschappij Bo Tjiang.	Batavia.	12 „ „ „ 62	19 „ „ „ 40	75 „	20 000	500	4 000	4 000
63	Handelmaatschappij Fen Jan.	Makasser.	25 „ „ „ 51	30 „ „ „ 43	75 „	60 000	1 000	30 000	30 000
64	Sumatraansche Handelmaatschappij.	Padang.	25 „ „ „ 52	a)					
65	Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen en rechten Ali Djaffar bin Saleh en Abdulla bin Mahari.	Batavia.	25 „ „ „ 53	30 „ „ „ 43	75 „	3 960	165	3 960	3 960
66	Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen Celebes.	Makasser.	29 „ „ „ 56	9 Juni „ „ 46	75 „	125 000	250	31 500	12 600
67	Handelmaatschappij Hen Djik.	Id.	29 „ „ „ 57	2 „ „ „ 44	75 „	100 000	1 000	70 000	70 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1911 te storten bedrag.
68	Handelmaatschappij Pe Soe Tjia, merk Goan An.	Tangerang (Batavia).	29 April 1911 n°. 58	26 Mei 1911 n°. 42	75 jaren.	f 50 000	f 500	f 50 000	f 50 000
69	Technisch en Bouwkundig Atelier Vulkaan.	Soerabaja.	2 Mei „ „ 34	27 Juni „ „ 51	50 „	60 000	500	15 000	15 000
70	Cocos Cultuurmaatschappij.	Makasser.	6 „ „ „ 45	30 Mei „ „ 43	75 „	150 000	100, 500 en 5 000	60 100	60 100
71	Maatschappij Hotel Ketabang.	Soerabaja.	6 „ „ „ 46	2 Juni „ „ 44	75 „	30 000	500	30 000	30 000
72	Handelmaatschappij Kien Ing.	Temanggoeng (Kedoe).	13 „ „ „ 51	9 „ „ „ 46	50 „	75 000	1 000	75 000	75 000
73	Veeteelt-onderneming Djampit.	Djember. (Besoeki).	13 „ „ „ 52	21 Juli „ „ 58	30 „	200 000	500	110 500	110 500
74	Handelmaatschappij Reichler en Compagnie.	Palembang.	13 „ „ „ 53	28 „ „ „ 60	75 „	100 000	500	75 500	75 500
75	Assam Thee-onderneming Djajanegara.	Tjiandjoer (Preanger).	22 „ „ „ 39	21 „ „ „ 58	75 „	200 000	500	120 000	90 000
76	Bataviaasch Handelsblad.	Batavia.	22 „ „ „ 40	20 Juni „ „ 49	30 „	25 000	1 000	20 000	20 000
77	Stoomvaartmaatschappij Violante.	Id.	22 „ „ „ 41	23 „ „ „ 50	75 „	32 500	500	32 500	32 500
78	Handelmaatschappij Gho Tong Goan.	Padang.	22 „ „ „ 42	27 „ „ „ 51	50 „	150 000	1 500	75 000	75 000
79	Sampit Exploratie-maatschappij.	Soerabaja.	22 „ „ „ 43	11 Juli „ „ 55	75 „	250 000	100	203 000	203 000
80	Handelmaatschappij Gie Aan.	Id.	7 Juni „ „ 49	30 Juni „ „ 52	75 „	50 000	1 000	24 000	24 000
81	Exploitatie-maatschappij Lingga-Riouw Bosch- en landbouwconcessies.	Id.	7 „ „ „ 50	30 „ „ „ 52	75 „	120 000	12 000	120 000	120 000
82	Rijtuigmaatschappij van Ysendijk.	Batavia.	7 „ „ „ 51	11 Juli „ „ 55	50 „	100 000	100	50 000	50 000
83	Noord-Tjiliwoeng Cultuur- en Handelmaatschappij.	Id.	7 „ „ „ 52	14 „ „ „ 56	75 „	1 440 000	12	960 000	960 000
84	Cultuur- en Handelmaatschappij Ouw Tek Hok.	Id.	7 „ „ „ 53	11 „ „ „ 55	50 „	50 000	1 000	19 000	19 000
85	Pengoeboean Sepoetih Cultuurmaatschappij.	Id.	15 „ „ „ 60	11 „ „ „ 55		500 000	1 000	104 000	104 000
86	Bouwmaatschappij Goebeng.	Soerabaja.	15 „ „ „ 61	17 „ „ „ 57	75 „	50 000	1 000	10 000	5 000
87	Handelmaatschappij Hok Tiong.	Djokjakarta.	19 „ „ „ 50	18 Aug. „ „ 66	75 „	40 000	1 000	20 000	20 000
88	Sumatra Banka Stoomvaartmaatschappij.	Muntok.	23 „ „ „ 77	8 Sept. „ „ 72	20 „	215 000	500	215 000	215 000
89	Bouwmaatschappij Javanicus.	Soerabaja.	23 „ „ „ 78	15 Aug. „ „ 65	30 „	100 000	100	42 500	42 500
90	Assam Thee Cultuurmaatschappij Lembang.	Bandoeng.	23 „ „ „ 79	4 „ „ „ 62	75 „	350 000	500	300 000	85 000
91	Algemeene Handel-, landbouw- en mijnbouwmaatschappij Archipel.	Buitenzorg.	3 Juli „ „ 37	10 Nov. „ „ 90	75 „	500 000	1 000	100 000	100 000
92	Scheepswerf Dassoen.	Rembang.	3 „ „ „ 38	8 Aug. „ „ 63	75 „	200 000	500	55 000	55 000
93	Handelmaatschappij Au Lam Seng.	Serang.	3 „ „ „ 39	28 Juli „ „ 60	75 „	45 000	500	45 000	45 000
94	Javaansche Boekhandel en drukkerij Boedi Oetomo.	Soerakarta.	3 „ „ „ 40	18 Aug. „ „ 66	29 „	50 000	5	25 000	25 000
95	Djokjasche goud- en zilversmederij.	Djokjakarta.	3 „ „ „ 41	15 „ „ „ 65	25 „	25 000	500	10 000	10 000
96	Kawi Ceara Cultuurmaatschappij.	Malang (Pasoeroean).	3 „ „ „ 42	8 „ „ „ 63	75 „	100 000	500	100 000	100 000
97	Eerste Indische Volksspaar- en Levensverzekeringsbank.	Soerabaja.	4 „ „ „ 54	18 „ „ „ 66	75 „	150 000	100	44 300	15 000
98	The Lebak Plantations Company.	Batavia.	6 „ „ „ 33	1 „ „ „ 61	75 „	600 000	1 000	300 000	300 000
99	De Industrieele Compagnie.	Soerabaja.	8 „ „ „ 89	15 „ „ „ 65	50 „	1 000 000	250	500 000	500 000
100	Cultuurmaatschappij Pangloengan.	Id.	8 „ „ „ 90	15 „ „ „ 65	75 „	150 000	100	45 000	45 000
101	Grand Hotel de Djokja.	Djokjakarta.	14 „ „ „ 31	22 „ „ „ 67	50 „	200 000	1 000	136 000	136 000
102	The Djoerang Banteng Rubber and Produce Company.	Soerabaja.	14 „ „ „ 32	25 „ „ „ 68	75 „	240 000	250	240 000	240 000
103	Kalkbranderij Berg.	Bandoeng.	22 „ „ „ 27	22 „ „ „ 67	50 „	60 000	500	26 000	26 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1911 te storten bedrag.
104	Cultuurmaatschappij Goenoeng Gombong.	Batavia.	25 Juli 1911 n°. 43	22 Aug. 1911 n°. 67	75 jaren.	f 50 000	f 1 000	f 20 000	f 20 000
105	United Trading Company.	Id.	25 „ „ „ 44	22 „ „ „ 67	25 „	600 000	500	120 000	120 000
106	Bouwmaatschappij Dinoijo.	Soerabaja.	27 „ „ „ 46	5 Sept. „ „ 71	75 „	50 000	100	10 000	10 000
107	Maatschappij tot voortzetting der zaken Maison Authier.	Id.	27 „ „ „ 47	5 „ „ „ 71	30 „	18 000	500	18 000	18 000
108	Handelmaatschappij Kiem Tjhiang.	Id.	27 „ „ „ 48	8 „ „ „ 72	75 „	80 000	1 000	40 000	40 000
109	Bouwmaatschappij Familie The Siok Lian.	Id.	15 Aug. „ „ 62	15 „ „ „ 74	75 „	500 000	500	500 000	50 000
110	Vervoer- en Handelmaatschappij Soekapoera.	Tasikmalaja (Preanger).	15 „ „ „ 63	8 Maart 1912 „ 20	50 „	100 000	500	64 000	25 600
111	Thee-onderneming Tjiateul.	Batavia.	22 „ „ „ 8	22 Sept. 1911 „ 76	75 „	200 000	500	82 000	40 750
112	Technisch Bureau Gebr. Altmann.	Bandoeng.	22 „ „ „ 31	12 „ „ „ 73	50 „	30 000	1 000	16 000	16 000
113	Maatschappij tot exploitatie van pakhuizen Ingrid.	Batavia.	22 „ „ „ 32	12 „ „ „ 73	75 „	25 000	1 000	13 000	13 000
114	Houthandelmaatschappij Bo Seng.	Tjepoe (Rembang).	6 Sept. „ „ 47	14 Nov. „ „ 91	25 „	30 000	3 000	30 000	30 000
115	Handelmaatschappij Seng Leong.	Medan.	6 „ „ „ 48	6 Oct. „ „ 80	75 „	100 000	200	80 000	80 000
116	Maatschappij tot exploitatie van vaste goederen „de Hoop".	Batavia.	6 „ „ „ 49	27 „ „ „ 86	75 „	300 000	1 000	120 000	120 000
117	Anglo German Rubber Company.	Pontianak.	6 „ „ „ 50	24 „ „ „ 85	75 „	75 000	500	25 000	25 000
118	Maatschappij tot exploitatie van cocos- en rubberondernemingen.	Batavia.	6 „ „ „ 51	3 Nov. „ „ 88	75 „	25 000	250	6 000	6 000
119	West-Java Prauwenveer.	Id.	16 „ „ „ 11	3 Oct. „ „ 79	50 „	300 000	500	300 000	30 000
120	Cultuurmaatschappij Soekadana.	Telokbetong.	22 „ „ „ 39	27 Dec. „ „ 103	75 „	15 000	100	3 000	1 500
121	Handelmaatschappij Boen Djoe.	Cheribon.	22 „ „ „ 40	10 Nov. „ „ 90	75 „	12 000	1 000	12 000	12 000
122	Cultuurmaatschappij Singkoeang.	Batavia.	22 „ „ „ 41	24 Oct. „ „ 85	75 „	500 000	100	150 000	150 000
123	Maatschappij tot exploitatie van Nagrek Tuf Tras.	Bandoeng.	25 „ „ „ 44	17 Nov. „ „ 92	75 „	150 000	500	100 000	100 000
124	Cultuurmaatschappij Oedjoeng Genteng.	Id.	25 „ „ „ 45	5 Dec. „ „ 97	75 „	400 000	500	385 000	40 000
125	Handelmaatschappij Kong Tjiang Loeng	Padang.	29 „ „ „ 51	31 Oct. „ „ 87	25 „	120 000	1 000	80 000	80 000
126	Handelmaatschappij Tan A Loei.	Soerakarta.	29 „ „ „ 52	14 Nov. „ „ 91	75 „	25 000	500	25 000	25 000
127	Minerale wateren-fabriek en Handelmaatschappij Ban Tjoan.	Bondowoso.	29 „ „ „ 53	21 „ „ „ 93	30 „	30 000	100	3 000	3 000
128	Cultuur- en handelmaatschappij Liong Hin.	Klidang (Pekalongan).	29 „ „ „ 54	24 „ „ „ 94	75 „	1 000 000	1 000	650 000	650 000
129	Handel- en Cultuurmaatschappij Poo Tjhioe.	Batavia.	29 „ „ „ 55	27 Oct. „ „ 86	75 „	100 000	1 000	30 000	30 000
130	Liong Wan Kongsi.	Telokkoeran (Riouw).	5 Oct. „ „ 32	17 Nov. „ „ 92	75 „	$ 60 000	$ 600	$ 60 000	$ 60 000
131	Handel- en Exploitatiemaatschappij de Toekomst.	Batavia.	5 „ „ „ 33	17 „ „ „ 92	40 „	f 15 000	f 500	f 3 000	f 3 000
132	Handelmaatschappij Riche.	Soerabaja.	10 „ „ „ 39	3 „ „ „ 88	75 „	60 000	500	12 000	12 000
133	Handelmaatschappij Sing Hong.	Semarang.	10 „ „ „ 40	1 Dec. „ „ 96	75 „	125 000	500	125 000	125 000
134	Cultuurmaatschappij Kandangan Poeloesari.	Id	10 „ „ „ 41	24 Nov. „ „ 94	64 „	250 000	1 000	215 000	215 000
135	Cultuurmaatschappij Pandjang.	Batavia.	10 „ „ „ 42	24 „ „ „ 94	90 „	360 000	500	360 000	180 000
136	Mijnbouw-Exploratiemaatschappij Beta	Id.	17 „ „ „ 51	22 Dec. „ „ 102	75 „	100 000	250	20 000	20 000
137	Goud- en zilversmederij, juweelen- en horlogehandel St. Eloy.	Djokjakarta.	17 „ „ „ 52	12 „ „ „ 99	75 „	60 000	500	45 000	45 000
138	Suikerfabriek Porrong.	Soerabaja.	21 „ „ „ 53	17 Nov. „ „ 92	75 „	960 000	1 000	960 000	960 000
139	Exploitatie- en Handelmaatschappij Almafroed Abdulla Hadad.	Batavia.	21 „ „ „ 39	1 Dec. „ „ 96	99 „	99 000	1 000	20 000	20 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1911 te storten bedrag.
140	Cultuurmaatschappij Djenang.	Kediri.	21 Oct. 1911 nº. 43	5 Dec. 1911 nº. 97	45 jaren.	f 180 000	f 500	f 85 000	f 60 000
141	Suikerfabriek Tjandi.	Soerabaja.	21 „ „ „ 44	1 „ „ „ 96	75 „	960 000	1 000	960 000	960 000
142	Tanggoelsche Bouwmaatschappij.	Id.	21 „ „ „ 45	17 Nov. „ „ 92	75 „	150 000	500	70 000	70 000
143	Handelsvereeniging Hoo Gie.	Kediri.	25 „ „ „ 39	4 April 1912 „ 28	75 „	10 000	50	3 000	3 000
144	Handelmaatschappij Ing Sing Tjiong.	Soerabaja.	25 „ „ „ 40	1 Dec. 1911 „ 96	75 „	100 000	1 000	50 000	50 000
145	Rijstpellerij Kondang Wetan.	Semarang.	25 „ „ „ 41	15 „ „ „ 100	50 „	150 000	1 000	60 000	60 000
146	Cultuur- en Handelmaatschappij Tjabang.	Tangerang (Batavia).	25 „ „ „ 42	1 „ „ „ 96	75 „	250 000	10 000	250 000	250 000
147	Mijnbouw-Exploratiemaatschappij Alpha.	Batavia.	25 „ „ „ 43	5 Jan. 1912 „ 2	75 „	100 000	250	20 000	20 000
148	Handelmaatschappij Katenkamp en Co.	Id.	25 „ „ „ 44	1 Dec. 1911 „ 96	75 „	120 000	30 000	60 000	30 000
149	Bouwkundig Bureau Brinkman en Luike.	Id.	25 „ „ „ 45	1 „ „ „ 96	25 „	30 000	1 000	30 000	30 000
150	Bouwmaatschappij Kanarielaan.	Bandoeng.	27 „ „ „ 71	30 Jan. 1912 „ 9	75 „	100 000	500	20 000	20 000
151	Exploratiemaatschappij Batoe Poetih.	Batavia.	27 „ „ „ 72	12 Dec. 1911 „ 99	75 „	100 000	100	60 000	60 000
152	Maatschappij voor cultuur-, mijnbouw- en handelszaken Breweroebij.	Buitenzorg (Batavia).	28 „ „ „ 34	5 „ „ „ 97	75 „	500 000	1 000	500 000	500 000
153	The Java Times Publishing Company Limited.	Batavia.	28 „ „ „ 35	1 „ „ „ 96	75 „	10 000	1 000 en 20	6 640	6 640
154	Toko Bondoloemaksono.	Temanggoeng (Kedoe).	1 Nov. „ „ 62	23 April 1912 „ 33	50 „	15 000	10	6 000	6 000
155	Cultuurmaatschappij Goenoeng Badega	Batavia.	2 „ „ „ 39	19 Jan. „ „ 6	75 „	150 000	500	30 500	30 500
156	Mijnbouw-Exploratiemaatschappij Delta.	Id.	2 „ „ „ 40	16 „ „ „ 5	75 „	100 000	250	20 000	20 000
157	Hotel Metropole.	Buitenzorg (Batavia).	6 „ „ „ 35	8 Dec. 1911 „ 98	50 „	30 000	1 000	20 000	20 000
158	Cultuurmaatschappij Tjimanggoe.	Soekaboemi (Preanger).	6 „ „ „ 36	2 Febr. 1912 „ 10	75 „	100 000	500	50 000	50 000
159	Mijnbouw-Exploratiemaatschappij Gamma.	Batavia.	6 „ „ „ 37	26 Jan. „ „ 8	75 „	100 000	250	20 000	20 000
160	Handelmaatschappij Pinesoengkoelan.	Toempaän (Menado).	9 „ „ „ 34	a)					
161	Cultuurmaatschappij Kandangan.	Kandangan (Kediri).	10 „ „ „ 34	16 April „ „ 31	75 „	100 000	1 000	52 000	52 000
162	Cultuur- en Bouwmaatschappij Goei Tiang Mo.	Palembang.	10 „ „ „ 35	6 Febr. „ „ 11	250 „	100 000	100	100 000	100 000
163	Rijsthandel en Pellerij Tebel.	Djombang (Soerabaja).	10 „ „ „ 36	5 Jan. „ „ 2	75 „	60 000	100	20 100	20 100
164	Cultuurmaatschappij Lie Tiang Hok.	Id.	15 „ „ „ 49	15 Dec. 1911 „ 100	75 „	600 000	10 000	300 000	300 000
165	Mannesmann buizenmaatschappij.	Soerabaja.	16 „ „ „ 40	23 Jan. 1912 „ 7	25 „	300 000	1 000	300 000	300 000
166	Bouwmaatschappij Sie Dhian Ho en Zonen.	Soerakarta.	20 „ „ „ 49	29 Dec. 1911 „ 104	99 „	150 000	500	60 000	60 000
167	Handelmaatschappij Tan Koei Wan en Co.	Batavia.	21 „ „ „ 38	19 „ „ „ 101	75 „	50 000	1 000	50 000	50 000
168	Maatschappij tot exploitatie van het land Tjipakoe.	Id.	27 „ „ „ 53	27 „ „ „ 103	75 „	50 000	1 000	25 000	25 000
169	The West-Java Engineering Company Limited.	Buitenzorg (Batavia).	27 „ „ „ 54	23 Febr. 1912 „ 16	75 „	100 000	250	50 000	50 000
170	Handelmaatschappij Tek Bo.	Soerabaja.	27 „ „ „ 55	9 Jan. „ „ 3	75 „	200 000	1 000	100 000	100 000
171	Bouwmaatschappij Baros.	Bandoeng.	29 „ „ „ 42	30 „ „ „ 9	50 „	75 000	500	16 000	16 000
172	Handelmaatschappij Khie Nam.	Makasser.	1 Dec. „ „ 40	19 „ „ „ 6	50 „	60 000	500	30 000	30 000
173	Cultuurmaatschappij China Kasih.	Medan.	2 „ „ „ 32	19 „ „ „ 6	75 „	2 000 000	1 000	805 000	805 000
174	Boekbinderij en Encadreerinrichting voorheen Andersen.	Weltevreden.	4 „ „ „ 58	16 „ „ „ 5	75 „	50 000	250	35 000	35 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het gouv. besluit.	Datum en nummer van de Jav. Courant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1911 te storten bedrag.
175	Handelmaatschappij Swie Hoo.	Panaroekan (Besoeki).	6 Dec. 1911 n°. 39	2 Febr. 1912 n°. 10	75 jaren.	f 50 000	f 2 000	f 50 000	f 50 000
176	Société anonyme Magasin de Mode Maison chic.	Soerabaja.	6 „ „ „ 40	12 Jan. „ „ 4	25 „	100 000	1 000	25 000	25 000
177	Cultuurmaatschappij Silau Priboean.	Medan.	8 „ „ „ 49	30 „ „ „ 9	75 „	600 000	1 000	150 000	150 000
178	Rubber-cultuurmaatschappij Lian Miau	Pontianak.	8 „ „ „ 50	29 April „ „ 35	75 „	300 000	100	236 400	157 200
179	Handelmaatschappij L'Auto.	Soerabaja.	8 „ „ „ 51	12 Jan. „ „ 4	25 „	500 000	1 000	500 000	500 000
180	Maatschappij tot exploitatie van bioscopen West-Java.	Batavia.	8 „ „ „ 52	9 „ „ „ 3	75 „	50 000	100	15 000	15 000
181	Cultuurmaatschappij Wangoen Watti.	Id.	11 „ „ „ 27	9 „ „ „ 3	99 „	300 000	100	60 000	60 000
182	Handelmaatschappij Oeij Hong Liem.	Klaten (Soerabaja).	15 „ „ „ 61	6 Febr. „ „ 11	75 „	60 000	2 500	60 000	60 000
183	Handelmaatschappij Hok Bie.	Tasikmalaja (Preanger).	20 „ „ „ 27	23 Jan. „ „ 7	50 „	12 000	1 000	12 000	12 000
184	Cultuurmaatschappij Kali Baroe Manis.	Batavia.	20 „ „ „ 28	23 „ „ „ 7	75 „	150 000	1 000	40 000	40 000
185	Maatschappij tot voortzetting der zaken voorheen Grimm en Co.	Soerabaja.	23 „ „ „ 60	26 „ „ „ 8	75 „	50 000	100	40 000	40 000
186	Handelmaatschappij Fee Tong.	Batavia.	27 „ „ „ 66	30 „ „ „ 9	50 „	20 000	500	10 000	10 000
187	Maatschappij tot exploitatie van onroerende goederen Toendjoengan.	Soerabaja.	27 „ „ „ 67	12 Maart „ „ 21	75 „	100 000	200	32 000	32 000
188	Marywattie Tea Company.	Batavia.	29 „ „ „ 5	6 Febr. „ „ 11	75 „	480 000	1 000	100 000	100 000
189	Cultuurmaatschappij Soekabiroes.	Id.	29 „ „ „ 20	30 Jan. „ „ 9	99 „	20 000	1 000	20 000	20 000

B. In Nederland opgericht.

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het Kon. besluit.	Datum en nummer van de Ned. Staatscourant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1911 te storten bedrag.
I	Nederlandsch-Indische Zeeproductenmaatschappij.	's-Gravenhage.	2 Jan. 1911 n°. 64	31 Jan. 1911 n°. 26	49 jaren.	f 100 000	f 100	f 20 000	f 2 000
II	Cultuurmaatschappij Sapiri.	Amsterdam.	2 „ „ „ 64	24 „ „ „ 20	74 „	600 000	1 000	120 000	—
III	Nederlandsch-Indische Automobielen rijwielindustrie.	Doetichem.	10 „ „ „ 41	7 Febr. „ „ 32	30 „	25 000	1 000	10 000	10 000
IV	Petroleummaatschappij Insulinde.	's-Gravenhage.	10 „ „ „ 41	1 „ „ „ 27	50 „	100 000	5 000	20 000	5 000
V	Sumatra Petroleummaatschappij.	Id.	24 „ „ „ 22	21 „ „ „ 44	75 „	360 000	1 200	360 000	360 000
VI	Noord-Sumatra Rubber-cultuurmaatschappij.	Id.	24 „ „ „ 22	15 „ „ „ 39	75 „	1 440 000	10 000	—	—
VII	Preanger Theemaatschappij Preanger	Id.	24 „ „ „ 22	22 „ „ „ 45	30 „	50 000	1 000	27 000	27 000
VIII	Poelahan Rubbermaatschappij.	Amsterdam.	31 „ „ „ 33	25 „ „ „ 48	70 „	500 000	1 000	150 000	150 000
IX	Batjan-Archipel-maatschappij.	Rotterdam.	8 Febr. „ „ 5	31 „ „ „ 77	45 „	500 000	500	500 000	500 000
X	Cultuurmaatschappij Tji Haoer.	Amsterdam.	21 „ „ „ 45	15 „ „ „ 63	75 „	300 000	1 000	300 000	90 000
XI	Amsterdam Thee-cultuurmaatschappij.	Id.	7 Maart „ „ 42	29 „ „ „ 75	75 „	750 000	1 000	650 000	650 000
XII	Electrotechnisch installatiebureau voorheen H. en J. van der Wall Bake	Id.	7 „ „ „ 42	4 April „ „ 80	50 „	60 000	1 000	30 000	30 000
XIII	Algemeene Nederlandsche Import Societeit.	Id.	7 „ „ „ 42	4 „ „ „ 80	40 „	100 000	500	20 000	20 000
XIV	West-Java Theemaatschappij.	's-Gravenhage.	7 „ „ „ 42	25 Maart „ „ 72	70 „	500 000	1 000	180 000	180 000
XV	West-Java Thee-cultuurmaatschappij	Amsterdam.	7 „ „ „ 42	15 „ „ „ 63	75 „	1 500 000	1 000	1 400 000	1 400 000
XVI	Mijnbouwmaatschappij Aequator.	's-Gravenhage.	10 April „ „ 52	3 Mei „ „ 103	75 „	2 500 000	1 000	1 280 000	1 280 000

Volgnummer.	Naam der vennootschap.	Zetel.	Datum en nummer van het Kon. besluit.	Datum en nummer van de Ned. Staatscourant.	Duur.	Maatschappelijk kapitaal.	Grootte der aandeelen.	Bedrag waarvoor is geteekend.	In 1911 te storten bedrag.
XVII	Maatschappij voor luchtvaart.	's-Gravenhage.	21 Apr. 1911 nº. 48	13 Mei 1911 nº. 112	50 jaren.	f 500 000	f 500	f 188 500	f 188 500
XVIII	Cultuurmaatschappij Rantja Bolang.	Amsterdam.	4 Mei „ „ 67	20 „ „ „ 118	75 „	750 000	1 000	350 000	210 000
XIX	Zeemotortankschip Vulcanus.	's-Gravenhage.	4 „ „ „ 67	24 „ „ „ 121	86 „	200 000	5 000	200 000	200 000
XX	Assam Thee-cultuurmaatschappij Tjakra Boeana.	Id.	9 „ „ „ 62						
XXI	Banjoewangi Thee- en Rubbercultuurmaatschappij.	Amsterdam.	31 „ „ „ 58	24 Juni „ „ 146	75 „	1 600 000	1 000	1 200 000	987 500
XXII	Kinandam Sumatra Mijnbouwmaatschappij.	Id.	12 Juni „ „ 67	4 Juli „ „ 154	75 „	2 500 000	1 000	2 250 000	762 500
XXIII	Handel- en Cultuurmaatschappij Kapoeas.	's-Gravenhage.	14 „ „ „ 91	4 „ „ „ 154	75 „	150 000	500	80 000	80 000
XXIV	Hollandsch-Amerikaansche Plantagemaatschappij.	Amsterdam.	14 „ „ „ 91	8 „ „ „ 158	69 „	15 000 000	1 000	3 000 000	3 000 000
XXV	Marmer-exploitatiemaatschpij Kates.	's-Gravenhage.	14 „ „ „ 91	12 „ „ „ 161	30 „	100 000	500	45 000	45 000
XXVI	Soegi Cultuurmaatschappij.	Amsterdam.	21 „ „ „ 72	21 „ „ „ 169	75 „	300 000	100	285 000	142 500
XXVII	Cultuurmaatschappij Kebon Hardjo.	Id.	21 „ „ „ 72	26 „ „ „ 173	75 „	600 000	1 000	600 000	600 000
XXVIII	Troesan Rubbermaatschappij.	Id.	21 „ „ „ 72	26 „ „ „ 173	70 „	500 000	5 000	100 000	100 000
XXIX	Nederland-Langkat Rubbermaatschpij	Id.	21 „ „ „ 72	15 „ „ „ 164	79 „	1 250 000	1 000	250 000	125 000
XXX	Bajan Sumatra Rubbermaatschappij.	Rotterdam.	4 Juli „ „ 85	26 „ „ „ 173	75 „	1 000 000	1 000	400 000	260 000
XXXI	Fabriek van automobielen en motoren Diana.	Voorburg.	4 „ „ „ 85	22 Aug. „ „ 196	40 „	250 000	1 000	65 000	51 500
XXXII	In- en uitvoermaatschappij Batavia.	Amsterdam.	4 „ „ „ 85	26 Juli „ „ 173	75 „	300 000	1 000	75 000	75 000
XXXIII	Cultuurmaatschappij Melangbong.	Id.	13 „ „ „ 51	25 „ „ „ 172	50 „	500 000	500	500 000	500 000
XXXIV	Java-Sumatra Landbouwmaatschappij	's-Gravenhage.	3 Aug. „ „ 100	29 Aug. „ „ 202	50 „	1 000 000	1 000	300 000	300 000
XXXV	Soenggal Tabakmaatschappij.	Amsterdam.	3 „ „ „ 100	26 „ „ „ 200	29 „	3 000 000	1 000	3 000 000	3 000 000
XXXVI	Landbouwmaatschappij Tjikandi Ilir.	's-Gravenhage.	10 „ „ „ 41	9 Sept. „ „ 211	100 „	1 000 000	500	1 000 000	1 000 000
XXXVII	Zuid-Preanger Rubbermaatschappij.	Hulst.	15 „ „ „ 40	13 „ „ „ 214	75 „	2 000 000	250	1 267 000	1 267 000
XXXVIII	Cultuurmaatschappij Paconda (Société de culture de Paconda).	's-Gravenhage.	22 „ „ „ 52	30 „ „ „ 229	75 „	2 600 000	40	1 870 000	1 645 000
XXXIX	Hajjoep Rubbermaatschappij.	Amsterdam.	22 „ „ „ 52	30 „ „ „ 229	70 „	1 200 000	1 200	300 000	300 000
XL	Cultuurmaatschappij Dolok Marangir	Id.	22 „ „ „ 52	16 „ „ „ 217	75 „	2 500 000	1 000	1 000 000	1 000 000
XLI	Maatschappij Batavia tot exploitatie van verlichtings- en verwarmingsartikelen.	's-Gravenhage.	4 Oct. „ „ 45	14 Nov. „ „ 267	30 „	750 000	500	750 000	750 000
XLII	Cultuurmaatschappij Sepoetih.	Id.	18 „ „ „ 57	4 „ „ „ 259	50 „	200 000	100	75 000	75 000
XLIII	Maatschappij voor ondernemingen in Nederlandsch-Indië.	Id.	24 „ „ „ 58	11 „ „ „ 265	50 „	2 000 000	250	200 000	200 000
XLIV	Sumatra Cocos-cultuurmaatschappij.	Amsterdam.	15 Nov. „ „ 66	5 Dec. „ „ 285	75 „	7 500 000	1 200	1 500 000	825 000
XLV	Thee Cultuurmaatschpij Pangheotan.	Id.	23 „ „ „ 51	12 „ „ „ 291	65 „	200 000	500	200 000	200 000
XLVI	Cultuurmaatschappij Goenoeng Satria	Id.	13 Dec. „ „ 37	11 Jan. 1912 „ 8	75 „	200 000	500	200 000	200 000
XLVII	Insulinde IJscompagnie (Insulinde Ice Company).	Id.	27 „ „ „ 46	23 „ „ „ 18	75 „	500 000	1 000	106 000	106 000
XLVIII	Technisch bureau voorheen J. F. R. Hellendoorn.	's-Gravenhage.	27 „ „ „ 46	23 „ „ „ 18	50 „	300 000	500	300 000	300 000
XLIX	Maatschappij tot exploitatie en beheer van goederen van Gerhard David Birnie.	Rotterdam.	27 „ „ „ 46	31 „ „ „ 25	70 „	1 000 000	1 000	1 000 000	1 000 000
L	Archipel Mijnbouw- en Cultuursyndicaat.	's-Gravenhage.	27 „ „ „ 46	a)					
LI	Nederlandsch-Indische Huistelefoonmaatschappij.	Amsterdam.	27 „ „ „ 46	a)					
LII	Oraniebank, Nationale bankinstelling voor lands- en volkswelvaart van den Oranjebond van Orde.	's-Gravenhage.	27 „ „ „ 46	20 „ „ „ 16	87 „	1 000 000	1 000	500 000	50 000

II. Aantal huwelijken in 1911 in Nederlandsch-Indië gesloten tusschen personen die aldaar aan een verschillend recht zijn onderworpen. *a*)

Ressort van den raad van justitie te:	Huwelijken tusschen Europeesche mannen en inlandsche (niet-Christen-) vrouwen.	Huwelijken tusschen Europeesche mannen en inlandsche (Christen-) vrouwen.	Huwelijken tusschen Europeesche mannen en Chineesche (niet-Christen-) vrouwen.	Huwelijken tusschen Europeesche mannen en Chineesche (Christen-) vrouwen.	Huwelijken tusschen Europeesche vrouwen en inlandsche (of met dezen gelijk gestelde) mannen.	Totaal.
Batavia	24	18	7	3	2	54
Semarang	42	15	5	2	3	67
Soerabaja	12	14	2	2	2	32
Padang	8	—	—	—	—	8
Makasser	2	29	4	—	9	44
Medan	4	2	—	—	1	7
Totalen . . .	92	78	18	7	17	212
Over 1910 waren de totalen	88	65	17	5	13	188

a) Zie K. B. 29 Dec. 1896 (Ind. St. 1898 n°. 158), gewijzigd bij K. B. 19 Juli 1901 (Ind. St. n°. 348).

III. Aantal in 1911 in Nederlandsch-Indië verleden akten van oogstverband. *a*)

Verleden binnen het ressort van den raad van justitie te:	Betreffende onderstaande oogstjaren.			Betreffende onderstaande categorieën van ondernemingen.					Betreffende onderstaande soort van oogsten.				
	Oogst van 1911.	Oogst van 1912.	Te zamen.	Particuliere landen.	Huurlanden in Soerakarta en Djokjakarta.	Erfpachts- of huurondernemingen op gouvernementsgronden.	Andere ondernemingen.	Te zamen.	Suikeroogsten.	Koffieoogsten.	Tabakoogsten.	Oogsten van andere producten of oogsten van gemengden aard. *b*)	Te zamen.
Batavia	3	—	3	—	—	3	—	3	—	—	—	3	3
Semarang	4	6	10	—	—	8	2	10	2	—	—	8	10
Soerabaja	9	8	17	—	—	9	8	17	8	2	1	6	17
Padang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Makasser	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Medan	11	—	11	11	—	—	—	11	—	—	11	—	11
Totalen . .	27	14	41	11	—	20	10	41	10	2	12	17	41
Over 1910 waren de totalen	33	19	52	—	—	22	30	52	16	5	13	18	52

a) Zie K. B. 24 Jan. 1886 (Ind. St. n°. 57).

b) Voor zooveel de oogsten van gemengden aard tevens een der in de drie voorafgaande kolommen genoemde producten omvatten, is in de bedoelde kolommen van de betrekkelijke akten *geen* melding gemaakt.

IV. Aantal in 1911 in Nederlandsch-Indië aanhangig geweest zijnde faillissementen.

OMSCHRIJVING.	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.
A. Op ult. 1910 AANHANGIGE FAILLISSEMENTEN.						
Op ult. 1910 aanhangige faillissementen sedert meer dan 3 jaar	16	60	7	11	4	97
„ „ „ 2 „	16	24	2	1	2	45
„ „ „ 1 „	13	28	4	4	3	52
„ „ „ 6 maanden	10	26	7	1	1	45
„ 6 maanden of minder	14	34	1	3	—	52
Totalen	68	172	21	20	10	291
Onder de boedels bevonden er zich:						
met een *passief* van minder dan f 2 500	22	20	4	—	—	46
„ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	19	21	3	1	—	44
„ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	10	34	4	2	1	51
„ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	7	40	5	6	1	59
„ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	6	21	2	4	1	34
„ „ „ „ „ „ 50 000	4	36	3	7	7	57
Te zamen	68	172	21	20	10	291
en met een *actief* van minder dan f 2 500	42	51	10	1	2	106
„ „ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	13	36	3	2	—	54
„ „ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	6	25	3	3	—	37
„ „ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	5	26	1	5	3	40
„ „ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	1	21	1	5	3	31
„ „ „ „ „ „ „ 50 000	1	12	3	4	2	22
Te zamen	68	*a*) 171	21	20	10	*b*) 290
Bij het einde van 1911 waren van de bovenbedoelde faillissementen *beëindigd* (zie blz. 12) door accoord	—	4	—	1	—	5
„ vereffening	24	59	7	3	3	96
„ tenietdoening van de faillietverklaring	—	—	—	—	—	—
„ opheffing van het faillissement	3	7	—	—	—	10
Te zamen	27	70	7	4	3	111
en bleven dus *onbeëindigd*	41	102	14	16	7	180
Totalen als boven	68	172	21	20	10	291

a) 1 minder dan het getal aanhangige faillissementen, omdat in 1 dezer boedels geen actief was.

b) 1 minder dan het getal aanhangige faillissementen (zie noot *a*).

OMSCHRIJVING.	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.
B. In 1911 ontstane faillissementen.						
In 1911 ontstane faillissementen. op eigen aangifte van den schuldenaar	18	60	12	1	1	92
„ vordering van de schuldeischers	35	37	5	2	1	80
„ „ van het openbaar ministerie	1	—	—	—	—	1
Totalen	54	97	17	c) 3	2	d) 173
Onder de boedels bevonden er zich:						
met een *passief* van minder dan f 2 500	15	22	5	—	—	42
„ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	23	21	8	—	—	47
„ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	—	16	3	1	—	20
„ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	6	13	1	—	—	20
„ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	1	7	—	—	—	8
„ „ „ „ „ „ 50 000	4	14	—	2	2	22
Te zamen	e) 49	f) 93	g) 12	3	2	h) 159
en met een *actief* van minder dan f 2 500	42	62	9	—	—	113
„ „ „ „ „ f 2 500 tot f 5 000	3	10	1	1	—	15
„ „ „ „ „ meer dan f 5 000 tot f 10 000	3	6	—	—	—	9
„ „ „ „ „ „ „ 10 000 „ 25 000	—	5	1	—	—	6
„ „ „ „ „ „ „ 25 000 „ 50 000	1	5	—	—	—	6
„ „ „ „ „ „ „ 50 000	1	1	2	2	2	6
Te zamen	i) 50	j) 89	k) 11	3	2	l) 155
Bij het einde des jaars waren van de bovenbedoelde faillissementen *beëindigd* (zie blz. 12) door accoord	1	10	1	—	—	12
„ vereffening	2	2	—	—	—	4
„ tenietdoening van de faillietverklaring	6	2	1	—	—	9
„ opheffing van het faillissement	8	31	6	—	—	45
op andere wijze	—	1	—	—	—	1
Te zamen	17	46	8	—	—	71
en bleven dus *onbeëindigd*	37	51	9	3	2	102
Totalen als boven	54	97	17	3	2	173

c) In alle gevallen behoorden de firmanten niet tot de Europeesche of met deze gelijkgestelde bevolking.

d) Naar hun bedrijf waren de gefailleerden te verdeelen als volgt: 15 landsdienaren, 2 gepensionneerde ambtenaren, 30 kooplieden, 23 particulieren, 4 handelsgeëmployeerden, 55 kleinhandelaren, 1 pensionhoudster, 1 meubelfabrikant, 1 importeur, 1 hotelhouder, 1 huurster van een particulier land, 1 wagenmaker, 3 leden eener firma, 1 journalist, 1 koeliewerver, 1 aannemer van bouwwerken, 1 fotograaf, 2 particuliere onderwijzers, 1 werktuigkundige, 1 candidaat-notaris, 1 administrateur eener koffieonderneming, 3 aannemers, 1 procuratiehouder eener firma, 1 tabaksemployé, 1 mijnbouwkundige, 1 mechanicus, 1 handelmaatschappij in importgoederen (firma), 1 waronghouder, 1 handelaar in lijnwaden, 1 handelaar in ijzerwaren, 1 handelaar in hout, 1 handelaar in producten, 1 loopjongen, 1 ossekarvoerder, 1 koetsier, 1 bankwerker, 1 instructeur van de gewapende politiedienaren, 1 beheerder eener cultuuronderneming, 1 assistent op eene onderneming, 1 employé eener spoorwegmaatschappij, 1 onderaannemer eener leverantie, 1 verzekeringmaatschappij (naamlooze vennootschap), 1 boek- en banketbakkerij (naamlooze vennootschap) en 2 maatschappijen van koophandel (firma's).

e) 5 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 1 dezer boedels geen passief was, terwijl van 4 boedels op het einde van 1911 de balans nog niet was opgemaakt.

f) 4 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 1 dezer boedels geen passief was, terwijl van 3 boedels op het einde van 1911 de balans nog niet was opgemaakt.

g) 5 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 3 dezer boedels geen passief was, terwijl van 2 boedels op het einde van 1911 de balans nog niet was opgemaakt.

h) 14 minder dan het getal ontstane faillissementen (vgl. de noten *e*, *f* en *g*).

i) 4 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 3 dezer boedels geen actief was, terwijl van 1 boedel op het einde van 1911 de balans nog niet was opgemaakt.

j) 8 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 5 dezer boedels geen actief was, terwijl van 3 boedels op het einde van 1911 de balans nog niet was opgemaakt.

k) 6 minder dan het getal ontstane faillissementen, omdat in 5 dezer boedels geen actief was, terwijl van 1 boedel op het einde van 1911 de balans nog niet was opgemaakt.

l) 18 minder dan het getal ontstane faillissementen (vgl. de noten *i*, *j* en *k*).

OMSCHRIJVING.	Faillissementen vóór 1911 aangebracht.						Faillissementen in 1911 aangebracht.					
	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.	Europeanen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Vennootschappen onder eene firma.	Naamlooze vennootschappen.	Te zamen.
C. In 1911 beëindigde faillissementen.												
In 1911 beëindigde faillissementen (zie A en B) . .	27	70	7	4	3	111	17	46	8	—	—	71
De afloop was aldus:												
Boedels waarin de *preferente* schuldeischers ten volle werden voldaan: bij accoord . .	—	4	—	1	—	5	1	10	1	—	—	12
Boedels waarin de *preferente* schuldeischers ten volle werden voldaan: bij vereffening	20	40	7	3	2	72	1	—	—	—	—	1
Te zamen . . .	20	44	7	4	2	77	2	10	1	—	—	13
Boedels waarin aan de *concurrente* schuldeischers werd uitgekeerd: minder dan 10 % bij accoord . .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
minder dan 10 % bij vereffening	7	28	1	—	1	37	—	—	—	—	—	—
van 10 tot 25 „ bij accoord . .	—	2	—	1	—	3	1	7	1	—	—	9
van 10 tot 25 „ bij vereffening	4	8	2	1	—	15	—	—	—	—	—	—
„ 25 „ 50 „ bij accoord . .	—	2	—	—	—	2	—	1	—	—	—	1
„ 25 „ 50 „ bij vereffening	2	8	2	1	—	13	1	—	—	—	—	1
„ 50 „ 75 „ bij accoord . .	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1
„ 50 „ 75 „ bij vereffening	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
meer dan 75 „ bij accoord . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
meer dan 75 „ bij vereffening	8	2	2	1	1	14	—	—	—	—	—	—
Alzoo . . . bij accoord . .	—	5	—	1	—	6	1	10	1	—	—	12
Alzoo . . . bij vereffening	21	46	7	3	2	79	1	—	—	—	—	1
Te zamen . . .	21	51	7	4	2	85	2	10	1	—	—	13
Boedels waarin aan de *concurrente* schuldeischers niets werd uitgekeerd *m*)	3	11	—	—	1	15	2	5	3	—	—	10
Totalen als boven . . .	*n*) 24	*o*) 62	7	4	3	*p*) 100	*q*) 4	*r*) 15	*s*) 4	—	—	*t*) 23
Boedels waarin de *kosten* van het faillissement (het loon der weeskamers) in verhouding tot het *actief* bedroegen: minder dan 10 %	14	37	—	—	1	52	2	8	—	—	—	10
van 10 tot 25 „	4	16	4	2	2	28	1	4	4	—	—	9
„ 25 „ 50 „	4	4	1	2	—	11	—	—	—	—	—	—
„ 50 „ 75 „	1	2	1	—	—	4	1	1	—	—	—	2
meer dan 75 „	1	3	1	—	—	5	—	2	—	—	—	2
Totalen als boven . . .	*n*) 24	*o*) 62	7	4	3	*p*) 100	*q*) 4	*r*) 15	*s*) 4	—	—	*t*) 23

m) In de 25 faillissementen, welker vereffening voor de concurrente schuldeischers niets overliet, was hiervan in 15 gevallen (3 Europeanen, 11 Chineezen en 1 naamlooze vennootschap) de oorzaak dat de baten niet eens toereikend waren om de kosten te dekken en in 10 gevallen (2 Europeanen, 5 Chineezen en 3 andere vreemde oosterlingen) dat de boedels geen baten tot dekking der kosten hadden.

n) 3 faillissementen werden opgeheven. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

o) 5 faillissementen werden opgeheven en in 3 door vereffening afgedane faillissementen waren geen fondsen tot betaling der kosten. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

p) Zie de noten *n* en *o*.

q) 7 faillissementen werden opgeheven en 6 teniet gedaan. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

r) 29 faillissementen werden opgeheven en 2 teniet gedaan. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

s) 3 faillissementen werden opgeheven en 1 teniet gedaan. Vandaar de verschillen met de hooger vermelde getallen.

t) Zie de noten *q*, *r* en *s*.

V. Uitkomsten over 1911 van het beheer der wees- en boedelkamers in Nederlandsch-Indië.

WEES- EN BOEDELKAMER TE	Inkomsten voor den lande.			Rente gedurende het beheerjaar gekweekt. *a)*	Kosten met opzicht tot de in massa uitgezette gelden gemaakt.	Verliezen op de uitzettingen geleden.	Kapitalen waarover rente was uit te keeren. *b)*	Rente over het beheerjaar aan geadministreerden tegoed gedaan (4½ %).
	Beheerloon.	Leges.	Te zamen.					
Batavia. . . .	f 20 543	f 15 027	f 35 570	f 176 650	f 2 675	f 5 983	f 2 957 093	f 133 069
Semarang . . .	18 093	11 243	29 336	83 532	162	—	2 193 772	98 720
Soerabaja . . .	42 225	15 678	57 904	102 234	1 054	—	2 105 425	94 744
Padang. . . .	2 523	2 608	5 131	17 077	1	2 415	307 918	13 856
Makasser . . .	5 080	3 911	8 991	18 995	16	—	215 860	9 714
Medan	2 436	3 751	6 186	2 357	1	—	41 067	1 848
Te zamen. .	f 90 900	f 52 218	f 143 118	f 400 845	f 3 909	f 8 398	f 7 821 135	f 351 951
Over 1910 waren de cijfers . .	f 75 155	f 52 580	f 127 735	f 373 614	f 653	f 1 338	f 7 777 928	f 350 006

AANMERKINGEN.

a) Hierbij is op te merken, dat elke wees- en boedelkamer, die van een zustercollege kapitalen ter uitkeering ontvangt, de daarmede gekweekte rente verantwoordt alsof die verkregen was van eigen kapitalen.

b) Alles berekend over een vol jaar. In verband daarmede zijn de kapitalen, ter zake waarvan slechts over 9, 6 of 3 maanden rente was uit te keeren, tot 75, 50 en 25 % van hun bedrag in rekening gebracht.

VI. Statistiek betreffende de in 1911 op Java en Madoera berechte strafvervolgingen wegens veediefstal.

GEWESTEN.	Behandeld door den politierechter. Aantal zaken: die gevolgd zijn door eene veroordeeling.	die gevolgd zijn door vrijspraak.	Totaal.	Aantal beklaagden: Veroordeeld.	Vrijgesproken.	Totaal.	Behandeld door den landraad. Aantal zaken: die gevolgd zijn door eene veroordeeling.	die gevolgd zijn door vrijspraak.	Totaal.	Aantal beklaagden: Veroordeeld.	Vrijgesproken.	Totaal.	Totaal-generaal. Aantal zaken.	Aantal beklaagden.
Bantam	118	7	125	195	34	229	9	4	13	21	11	32	138	261
Batavia.	148	25	173	209	58	267	22	25	47	40	51	91	220	358
Preanger-Regentschappen	68	5	73	75	26	101	13	3	16	18	7	25	89	126
Cheribon	26	4	30	33	16	49	9	—	9	8	1	9	39	58
Pekalongan	26	4	30	34	20	54	8	3	11	15	14	29	41	83
Semarang.	21	4	25	41	12	53	14	3	17	23	13	36	42	89
Rembang	7	—	7	14	1	15	13	3	16	47	5	52	23	67
Soerabaja	30	1	31	56	9	65	35	16	51	55	25	80	82	145
Pasoeroean	42	6	48	56	19	75	192	120	312	261	193	454	360	529
Besoeki.	17	3	20	25	18	43	35	17	52	62	46	108	72	151
Banjoemas	45	5	50	74	15	89	29	19	48	40	29	69	98	158
Kedoe	6	2	8	7	3	10	26	9	35	48	33	81	43	91
Djokjakarta	13	6	19	29	19	48	14	4	18	12	23	35	37	83
Soerakarta	23	8	31	41	19	60	28	13	41	45	33	78	72	138
Madioen	28	7	35	38	17	55	20	4	24	28	7	35	59	90
Kediri	5	7	12	9	10	19	19	18	37	32	35	67	49	86
Madoera	55	16	71	85	37	122	196	213	409	318	425	743	480	865
Totalen voor Java en Madoera . .	678	110	788	1021	333	1354	682	474	1156	1073	951	2024	1944	3378
Over 1910 waren de cijfers . . .	695	166	861	1033	446	1479	748	479	1227	1253	1021	2274	2088	3753

VII. Aantal gevallen waarin in 1911 door den Gouverneur-Generaal gratie of remissie van straf aan veroordeelden is verleend.

Aard der straffen, waarvan gratie of remissie is verleend.	Europeanen.	Chineezen.	Arabieren.	Inlanders.	Totaal.
Doodstraf *a*)	—	—	—	*b*) 8	8
Tuchthuisstraf	7	—	—	—	7
Detentie	*c*) — (7)	—	—	— (3)	— (10)
Ten arbeidstelling aan de publieke werken	—	57	1	44	102
Verbeurdverklaring van goederen	—	4	—	2	6
Gevangenis	19 (12)	22	—	5 (3)	46 (15)
Dwangarbeid in en buiten den ketting	—	263	4	3 354	*d*) 3621
Verbanning	—	—	—	14	14
Geldboete	16	14	3	34	67
Provoost	*e*) 1	—	—	—	1
Totalen	43 (19)	360	8	3 461 (6)	*f*) 3 872 (25)
In 1910 waren de cijfers	26 (22)	297	11	3 420 (11)	3 754 (33)

a) In 1911 werd geen doodstraf voltrokken.

b) Van deze gegratieerden waren er 2 veroordeeld wegens moord, 1 wegens moord na reeds te voren tot de straf van dwangarbeid voor den tijd van langer dan een jaar veroordeeld te zijn geweest, 2 wegens diefstal op den openbaren weg met moord en 3 wegens moord en moedwillige brandstichting.

c) De cijfers tusschen ( ) vermeld, wijzen afzonderlijk het aantal militaire veroordeelden aan.

d) Voor zooveel aan een deel dezer veroordeelden geheele kwijtschelding dan wel remissie van straf werd verleend, geschiedde dit ten opzichte van 37 inlanders en 5 Chineezen als belooning voor bewezen buitengewone diensten.

e) Lid van de schutterij.

f) Aan 3579 dezer veroordeelden (49 Europeanen, 249 Chineezen, 4 Arabieren en 3277 inlanders) viel gratie of remissie van straf ten deel ter gelegenheid van de viering van den geboortedag van H. M. de Koningin.

VIII. Numerieke opgaven betreffende de in 1907 t/m 1911 aan Nederlanders, zoomede aan westersche en oostersche vreemdelingen verleende en geweigerde vergunningen tot vestiging of inwoning in Nederlandsch-Indië, en de in die jaren in beraad gehouden verzoeken om zoodanige vergunning.

LANDAARDEN.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
A. Verleende vergunningen tot vestiging of inwoning.					
Europeanen en met dezen gelijkgestelden.					
Nederlanders	204	146	143	143	243
Duitschers	41	26	44	38	31
Engelschen.	32	38	39	44	52
Schotten	1	—	3	—	3
Europeesche Britsche onderdanen uit Britsche koloniën	1	4	—	—	—
Franschen	6	8	23	4	6
Belgen	4	1	2	4	2
Zwitsers.	8	7	8	7	4
Italianen	2	1	1	—	—
Oostenrijkers	2	—	4	5	2
Rumeniërs.	1	—	—	—	—
Russen	3	3	2	1	—
Denen	2	—	3	3	1
Zweden	—	—	—	—	1
Noren	1	—	—	—	—
Portugeezen	—	—	—	1	3
Grieken	—	3	—	—	—
Turken	1	—	2	1	1
Armeniërs	5	8	7	2	13
Persen	—	1	—	—	—
Manillareezen	—	1	—	—	—
Transvalers	1	—	—	—	—
Amerikanen	4	11	2	4	5
Canadeezen	—	—	—	4	1
Australiërs.	7	4	3	1	3
Japanners	24	16	54	40	58
Totalen . . .	350	278	340	302	429

LANDAARDEN.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
Oostersche vreemdelingen.					
Chineezen	1207	644	1143	942	862
Arabieren	111	69	58	40	39
Andere oostersche vreemdelingen	130	45	61	30	11
Totalen . . .	1448	758	1262	1012	912
B. Geweigerde vergunningen tot vestiging of inwoning.					
Europeanen en met dezen gelijkgestelden	—	1	1	1	—
Chineezen	41	28	32	20	12
Arabieren	7	3	4	4	2
Andere oostersche vreemdelingen	2	1	2	3	2
Totalen . . .	50	33	39	28	16
C. In beraad gehouden verzoeken om vergunning tot vestiging of inwoning.					
Europeanen en met dezen gelijkgestelden	1	5	6	3	29
Chineezen	618	322	227	198	228
Arabieren	39	47	39	36	5
Andere oostersche vreemdelingen.	7	35	10	12	4
Totalen . . .	665	409	282	249	266

IX. Numerieke opgaven over 1911 betreffende de toelating en vestiging in Nederlandsch-

GEWESTEN.	Aantal personen, aan wie in 1911 eene toelatingskaart							
	is verleend.				is geweigerd.			
	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.
Java en Madoera.								
Bantam	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia	995	3584	141	58	—	—	—	—
Preanger-Regentschappen	4	1	—	—	—	—	—	—
Cheribon	10	91	14	10	—	—	—	—
Pekalongan	11	24	7	—	—	—	—	—
Semarang	122	1074	2	30	—	—	—	—
Rembang	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerabaja	596	1334	162	186	—	—	—	—
Pasoeroean	—	—	—	—	—	—	—	—
Besoeki	2	3	—	1	—	—	—	—
Banjoemas	1	7	—	—	—	—	—	—
Kedoe	—	—	—	—	—	—	—	—
Djokjakarta	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	—	—	—	—	—	—
Madioen	—	—	—	—	—	—	—	—
Kediri	8	—	—	3	—	—	—	—
Madoera	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera	1749	6118	326	288	—	—	—	—
Buitenbezittingen. *b)*								
Sumatra's Westkust	70	215	1	27	—	—	—	—
Tapanoeli	12	84	—	3	—	—	—	—
Benkoelen	34	97	—	1	—	—	—	—
Lampongsche districten	1	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	39	1 468	8	46	—	—	—	—
Djambi	15	123	—	12	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra *c)*	396	12 390	1	33	—	25	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	67	1 963	16	184	—	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden	84	456	—	15	—	—	—	—
Banka en onderhoorigheden	42	1 866	—	14	—	—	—	—
Billiton	10	588	—	5	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	70	3 116	29	80	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	140	1 624	16	58	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	33	871	28	13	—	—	—	—
Menado	10	123	4	1	—	—	—	—
Amboina	49	65	7	—	—	—	—	—
Ternate	2	22	—	3	—	—	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea	2	—	—	—	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden	5	43	11	—	4	—	—	—
Bali en Lombok	—	192	6	30	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	1081	25 306	127	525	4	25	—	—
„ „ Java en Madoera	1749	6 118	326	288	—	—	—	—
Algemeene totalen in 1911	2830	31 424	453	813	4	25	—	—
Over 1910 waren de cijfers:								
Java en Madoera	1542	6 748	405	316	—	1	—	—
Buitenbezittingen	1248	23 760	108	652	4	—	—	—
Algemeene totalen in 1910	2790	30 508	513	968	4	1	—	—

a) Zie Ind. St. 1872 n°. 38, gewijzigd bij Ind. St. 1881 n°. 226, 1890 n°. 186 en 1902 n°. 100; Ind. St. 1872 n°. 40, gewijzigd bij Ind. St. 1890 n°. 187, 1891 n°. 214, 1896 n°. 161 en 1905 nos. 362 en 489.

b) In de gewesten, voor welke zoogenaamde koelie-ordonnantiën zijn uitgevaardigd, behoeven de werklieden, voor ondernemingen van land- en mijnbouw of nijverheid aangebracht, geen toelatingskaart, omdat voor hen de werkovereenkomst, voor zoolang deze wordt nageleefd, als toelating geldt; vgl. Ind. St. 1892 n°. 138 (art. 5) en 1896 n°. 161. De zoodanigen zijn dus in dit overzicht niet medegerekend.

...dsch-Indië van Nederlanders, zoomede van westersche en oostersche vreemdelingen. a)

...ndere ...emde ...ster- ...ngen.	Aantal personen, aan wie in 1911 eene vergunning tot vestiging is verleend.				Aantal personen, aan wie in 1911 eene vergunning tot vestiging is geweigerd.				Aantal personen, wier verzoek om vergunning tot vestiging in 1911 in beraad is gehouden.				Aantal personen, die in 1911 krachtens art. 5 van Ind. St. 1872 n°. 38 of art. 4 van Ind. St. 1872 n°. 40 uit Ned.-Indië vertrokken of verwijderd zijn.			
	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.	Europeanen en met dezen gelijkgestelden.	Chineezen.	Arabieren.	Andere vreemde oosterlingen.
—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	60	91	3	2	—	—	—	—	—	70	—	—	—	22	—	—
—	20	44	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—
—	1	—	14	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—
—	4	5	11	—	—	—	1	—	—	11	1	—	—	—	—	—
—	26	36	—	—	—	—	—	—	—	40	—	—	—	3	—	—
—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	88	99	6	—	—	—	—	—	25	23	2	—	—	—	—	—
—	17	28	2	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
—	15	25	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	10	6	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—
—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	51	—	—	—	—	—	—	—	28	—	—	—	—	—	—
—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	262	393	37	5	—	—	1	—	25	215	5	1	—	25	—	—
—	5	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	5	—	—	—	—	—	—	—	1	9	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	17	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	—	—
—	4	29	—	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	6	350	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	50	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	2	2	—	2	—	—	—	—	—	3	—	—	—	8	—	—
—	11	18	1	—	—	—	—	—	—	9	2	—	—	—	—	—
—	7	18	1	—	—	2	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—
—	1	14	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	3	—	—	—	1	1	2	—	—	—	2	—	—	—	—
—	178	487	3	6	—	12	1	2	4	22	2	3	—	37	—	—
—	262	393	37	5	—	—	1	—	25	215	5	1	—	25	—	—
—	440	880	40	11	—	12	2	2	29	237	7	4	—	62	—	—
—	160	414	17	21	—	—	—	—	—	183	35	11	—	51	—	—
—	142	540	23	9	1	20	4	3	3	15	1	1	—	44	—	—
—	302	954	40	30	1	20	4	3	3	198	36	12	—	95	—	—

...in- ...de ...dt; ...dus

c) Ind. St. 1872 n°. 40, gewijzigd bij Ind. St. 1890 n°. 187, 1891 n°. 214, 1896 n°. 161 en 1905 nos. 362 en 489, werkt niet in de residentie Oostkust van Sumatra; aldaar geldt eene bijzondere regeling, welke echter alleen betrekking heeft tot Chineezen (Ind. St. 1892 n°. 138, gewijzigd bij Ind. St. 1893 n°. 36).

X. Statistiek der gedurende 1910 in de registers van den burgerlijken stand *a)* in Nederlandsch-Indië

GEWESTEN.	Aantal *wettige* geborenen. Mannelijke kunne.	Aantal *wettige* geborenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *wettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Mannelijke kunne.	Aantal *wettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Mannelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Mannelijke kunne.	Aantal *onwettige* geborenen. Levenloos aangegevenen. Vrouwelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in 1910 geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in 1910 geboren. Vrouwelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in vorige jaren geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *erkende* kinderen in vorige jaren geboren. Vrouwelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in 1910 geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in 1910 geboren. Vrouwelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in vorige jaren geboren. Mannelijke kunne.	Aantal *gewettigde* kinderen in vorige jaren geboren. Vrouwelijke kunne.	Huwelijken. Huwelijken waarbij man en vrouw beiden tot de Europeesche of met deze gelijkgestelde bevolking behoorden.	Huwelijken. Gemengde huwelijken (tusschen Europeanen of met dezen gelijkgestelden en inlanders of met dezen gelijkgestelden).	Huwelijken. Huwelijken buitenslands gesloten in 1910.	Huwelijken. Huwelijken buitenslands gesloten in vorige jaren.	In 1910 ingeschreven echtscheidingen, waarvan de vonnissen dagteekenden van 1910.	In 1910 ingeschreven echtscheidingen, waarvan de vonnissen dagteekenden van vorige jaren.
Java en Madoera.																						
Bantam	6	2	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—
Batavia.	322	309	6	5	17	21	—	—	33	36	64	74	1	2	10	18	228	37	—	1	20	7
Preanger-Regentschappen	97	104	4	2	16	14	—	—	14	17	41	38	—	2	28	25	62	19	—	—	3	1
Cheribon	18	13	—	—	1	1	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	14	4	—	—	—	—
Pekalongan	28	32	1	—	2	3	—	1	1	4	15	24	1	—	11	6	8	2	3	—	1	—
Semarang	159	152	6	5	21	20	2	—	20	27	53	30	3	7	29	12	105	19	1	1	8	1
Rembang	16	11	—	—	1	2	—	—	1	3	2	5	1	—	—	5	6	—	—	—	—	—
Soerabaja	207	184	—	—	22	20	—	1	12	7	29	38	—	1	1	4	136	16	—	1	15	5
Pasoeroean	66	67	1	—	8	7	—	—	13	12	38	25	5	1	27	22	46	9	—	—	10	—
Besoeki	23	31	2	—	3	1	—	—	—	5	9	3	—	—	—	—	12	1	—	—	3	1
Banjoemas	17	10	—	—	1	1	—	—	1	2	5	5	—	—	—	—	11	3	—	1	1	—
Kedoe	47	70	—	1	1	2	—	—	9	11	12	10	1	—	9	9	27	9	—	2	3	1
Djokjakarta	40	36	2	—	4	5	—	—	6	8	17	16	—	—	2	—	32	4	—	—	2	1
Soerakarta	47	33	3	2	6	10	—	—	12	9	28	34	—	—	15	16	32	7	—	—	3	1
Madioen	28	18	—	—	4	6	—	—	7	3	13	12	—	1	2	1	11	3	—	—	—	1
Kediri	57	40	1	—	4	3	1	1	—	2	22	22	—	—	8	8	25	3	—	—	2	—
Madoera	6	5	1	—	—	3	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera .	1184	1117	27	15	112	119	3	3	130	146	351	342	12	14	142	126	764	138	4	6	71	19
	2343				237				969				294				912				90	
Over 1909 waren de cijfers	1198	1078	23	19	104	95	5	5	141	119	328	316	16	20	94	90	769	111	6	3	69	10
	2318				209				904				220				889				79	

a) De opgaven hebben dus alleen betrekking op Europeanen en met dezen gelijkgestelden (ook militairen) en tot die inlandsche Christenen, die zich aan de voorschriften omtrent het houden van de registers van den burgerlijken stand hebben onderworpen.

b) Van 4 dezer was de geboorteplaats en van de 15 anderen de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

c) Van 4 dezer was de geboorteplaats en van de 6 anderen de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

d) Van deze personen waren de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

e) Van deze personen waren de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

f) Van 5 dezer was de geboorteplaats en van de 4 anderen de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

g) Van 3 dezer was de geboorteplaats, van 1 de ouderdom en van 1 de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

h) Van dezen persoon waren de geboorteplaats en de ouderdom onbekend.

i) Van dezen persoon was de ouderdom onbekend.

gedane inschrijvingen van geboorten, huwelijken, echtscheidingen en sterfgevallen.

STERFGEVALLEN.

In Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van														Buiten Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van														Bovendien werd ingeschreven het navolg. aant. overl. niet in de voorg. kolommen gespecificeerd, omdat nopens afkomst of leeftijd geen voldoende gegevens bekend waren.		Totaal der ingeschreven sterfgevallen.	GEWESTEN.
nog geen 2 jaar.		2—10 jaar.		10—20 jaar.		20—40 jaar.		40—60 jaar.		60 jaar en daar boven.		Te zamen.		nog geen 2 jaar.		2—10 jaar.		10—20 jaar.		20—40 jaar.		40—60 jaar.		60 jaar en daar boven.		Te zamen.					
M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.		
3	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	Bantam.
59	42	18	14	10	12	36	26	26	25	20	41	169	160	—	1	1	—	3	—	38	2	27	4	22	5	91	12	b) 19	c) 10	461	Batavia.
16	13	7	2	4	—	5	7	8	3	6	3	46	28	—	—	—	—	—	—	13	—	6	2	8	2	27	4	d) 3	e) 1	109	Preanger-Regentsch.
4	7	4	—	—	1	2	3	1	2	5	2	16	15	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	2	—	8	—	—	—	39	Cheribon.
6	4	3	1	—	1	5	4	1	6	3	2	18	18	—	—	—	—	1	—	2	—	2	—	1	—	6	—	d) 2	—	44	Pekalongan.
35	27	11	15	5	4	35	32	22	21	23	10	131	109	—	—	—	—	1	—	13	2	20	3	10	1	44	6	f) 9	d) 4	303	Semarang.
6	5	—	1	—	—	2	3	3	—	2	1	13	10	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2	1	—	—	26	Rembang.
37	21	11	17	12	11	22	21	25	18	16	28	123	116	1	1	—	—	4	—	28	9	25	5	6	5	64	20	—	—	323	Soerabaja.
11	11	7	4	4	3	10	8	14	14	11	8	57	48	—	—	1	—	1	—	10	2	7	2	4	3	23	7	g) 5	—	140	Pasoeroean.
3	6	1	1	1	—	7	4	7	3	3	1	22	15	—	—	—	—	—	1	4	1	2	—	2	1	8	3	—	—	48	Besoeki.
5	3	1	—	—	—	1	3	3	3	1	1	11	10	—	—	—	—	—	—	2	1	2	—	1	1	5	2	—	—	28	Banjoemas.
7	9	6	4	2	1	2	4	5	3	—	2	22	23	—	—	—	—	1	—	5	—	11	—	3	1	20	1	h) 1	—	67	Kedoe.
6	9	1	3	—	—	2	3	7	4	3	2	19	21	—	—	—	—	—	—	3	1	9	1	—	—	12	2	—	—	54	Djokjakarta.
13	12	3	3	2	4	6	5	6	10	5	7	35	41	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	3	—	6	—	—	—	82	Soerakarta.
5	2	—	1	—	2	1	3	2	—	2	4	10	12	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	1	—	4	—	—	—	26	Madioen.
8	4	1	2	2	—	4	3	7	6	2	—	24	15	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	4	—	8	—	—	—	47	Kediri.
2	4	—	3	—	—	—	—	1	1	2	2	5	10	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	16	Madoera.
226	179	75	71	42	39	141	130	138	119	104	114	726	652	1	2	2	—	11	1	126	18	122	18	67	19	329	58	39	15	1819	
187	158	51	43	38	32	120	81	142	97	87	88	625	499	1	—	—	—	6	4	65	19	86	11	62	15	220	49	29	7	1429	

GEWESTEN.	Aantal *wettige* geborenen.				Aantal *onwettige* geborenen.				Aantal *erkende* kinderen				Aantal *gewettigde* kinderen				Huwelijken.				In 1910 ingeschreven echtscheidingen, waarvan de vonnissen dagteekenden	
			Levenloos aangegevenen.				Levenloos aangegevenen.		in 1910 geboren.		in vorige jaren geboren.		in 1910 geboren.		in vorige jaren geboren.		Huwelijken waarbij man en vrouw beiden tot de Europeesche of met deze gelijkgestelde bevolking behoorden.	Gemengde huwelijken (tusschen Europeanen of met dezen gelijkgestelden en inlanders of met dezen gelijkgestelden).	Huwelijken buitenslands gesloten			
	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.	Mannelijke kunne.	Vrouwelijke kunne.			in 1910.	in vorige jaren.	van 1910.	van vorige jaren.
Buitenbezittingen.																						
Sumatra's Westkust: Padangsche Benedenlanden .	33	19	3	—	3	2	1	—	6	5	8	8	—	—	5	10	15	4	—	1	3	—
Sumatra's Westkust: Padangsche Bovenlanden . .	25	24	2	1	6	1	—	—	3	2	6	9	1	2	1	1	9	2	—	—	—	—
Tapanoeli	20	11	—	1	—	—	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Benkoelen	8	8	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	3	2	—	—	1	—
Lamp. districten . .	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	17	17	—	—	—	1	—	—	—	1	4	2	—	—	1	2	6	1	—	—	—	—
Djambi	1	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	43	42	4	1	4	1	—	—	2	3	12	12	1	—	1	1	9	1	8	6	1	—
Atjeh en onderh. . .	39	37	1	1	2	2	1	—	8	11	4	7	1	—	6	6	8	5	1	—	—	—
Riouw en onderh. .	2	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—
Banka	5	3	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—
Billiton.	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Westerafdeeling van Borneo	8	12	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	14	20	—	—	—	1	—	—	4	11	2	2	—	2	1	—	10	—	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	28	29	—	1	10	9	—	1	10	4	3	4	—	—	1	—	19	2	—	—	1	—
Menado: Minahasa, enz. / Gorontalo . .	23	34	—	—	2	2	—	—	1	1	4	5	1	1	2	2	7	13	—	—	—	—
Amboina	54	43	1	—	6	6	—	—	3	5	13	2	—	—	6	1	9	8	—	—	—	—
Ternate en onderhoorigheden	7	12	—	—	—	2	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
Timor en onderh.. .	6	4	2	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	1	4	—	—	—	—
Bali en Lombok . .	6	1	—	—	—	—	—	—	3	—	1	1	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea .	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen .	343	329	13	5	36	30	2	1	43	52	61	58	5	5	26	29	106	43	11	7	6	1
	690				69				214				65				167				7	
Over 1909 waren de cijfers	334	335	8	9	48	22	3	2	53	52	70	67	10	1	26	41	104	55	13	5	7	1
	686				75				242				78				177				8	

STERFGEVALLEN.

In Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van: nog geen 2 jaar M.	nog geen 2 jaar V.	2—10 jaar M.	2—10 jaar V.	10—20 jaar M.	10—20 jaar V.	20—40 jaar M.	20—40 jaar V.	40—60 jaar M.	40—60 jaar V.	60 jaar en daar boven M.	60 jaar en daar boven V.	Te zamen M.	Te zamen V.	Buiten Indië geborenen, die den leeftijd bereikten van: nog geen 2 jaar M.	nog geen 2 jaar V.	2—10 jaar M.	2—10 jaar V.	10—20 jaar M.	10—20 jaar V.	20—40 jaar M.	20—40 jaar V.	40—60 jaar M.	40—60 jaar V.	60 jaar en daar boven M.	60 jaar en daar boven V.	Te zamen M.	Te zamen V.	Bovendien werd ingeschreven het navolg. aant. overl. niet in de voorg. kolommen gespecificeerd, omdat nopens afkomst of leeftijd geen voldoende gegevens bekend waren. M.	V.	Totaal der ingeschreven sterfgevallen.	GEWESTEN.
3	3	—	1	—	—	3	1	7	2	—	1	13	8	1	—	—	—	—	—	5	—	1	—	1	—	8	—	h) 1	—	30	Sumatra's Westkust.
2	1	1	—	1	—	4	—	1	2	—	—	9	3	—	—	—	—	—	—	4	1	1	—	—	—	5	1	—	—	18	
3	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	4	—	—	—	9	Tapanoeli.
1	1	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	Benkoelen.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	4	—	—	—	4	Lamp. districten.
—	—	2	—	—	—	4	1	3	4	—	—	9	5	—	—	—	—	—	—	5	4	1	—	—	—	6	4	—	—	24	Palembang.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	i) 1	—	1	Djambi.
6	2	1	1	—	1	2	1	—	—	1	1	10	6	—	—	—	—	—	—	8	4	4	—	—	—	12	4	—	—	32	Oostk. van Sumatra
5	4	3	2	—	—	1	—	—	—	—	—	9	6	—	—	—	—	—	—	21	5	3	1	—	—	24	6	—	—	45	Atjeh en onderh.
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	Riouw en onderh.
2	2	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	Banka.
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2	Billiton.
—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	3	Westerafdeeling van Borneo.
4	2	1	—	1	—	—	1	6	1	—	1	12	5	—	—	—	—	—	—	3	2	2	—	—	—	5	2	—	—	24	Zuider- en Oosterafdeel. v. Borneo.
8	3	1	2	3	3	4	2	1	2	3	5	20	17	—	—	—	—	1	—	4	—	2	—	1	—	8	—	d) 4	—	49	Celebes en onderh.
7	4	1	2	—	3	3	2	2	1	—	5	13	17	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1	—	4	—	—	—	34	Menado.
7	7	2	3	2	—	3	2	7	3	10	6	31	21	—	—	—	—	—	—	1	—	4	—	—	—	5	—	—	—	57	Amboina.
1	1	—	—	—	—	1	1	1	—	2	4	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	Ternate en onderh.
3	2	—	1	—	—	—	2	—	1	—	1	3	7	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	4	—	—	—	14	Timor en onderh.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	2	Bali en Lombok.
—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	Zuid-Nieuw-Guinea
53	35	12	13	8	7	29	14	30	16	17	25	149	110	1	—	2	—	1	—	61	18	22	1	4	—	91	19	6	—	375	
63	51	14	7	3	5	22	15	26	9	15	12	143	99	1	—	1	—	3	5	66	6	26	5	3	—	100	16	4	—	362	

XI. Statistische opgaven betreffende de in de jaren 1909, 1910 en 1911 in de gewesten der

GEWESTEN.	GEREGISTREERDE																				
	1909.																				
	Inlanders in het betrokken gewest.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.	Baweaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Niassers.	Menadoneezen.	Boegineezen.	Klingaleezen.	Bengaleezen.	Boetoneezen.	Saleiereezen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Totaal.	Inlanders in het betrokken gewest.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.
Sumatra's Westkust	—	169	114	—	—	—	—	55	—	—	—	—	—	—	—	—	338	—	1 642	—	—
Tapanoeli	—	270	206	—	—	—	—	28	—	—	—	—	—	—	—	—	504	—	216	312	—
Benkoelen	—	—	2 298	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	429	—	2 727	—	1 649	—	—
Lampongsche districten	315	227	87	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	630	—	2 193	432	—
Palembang	—	457	75	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	45	—	584	—	423	157	6
Oostkust van Sumatra	20	29 011	2 033	21	29	1	161	—	—	—	1 556	8	—	—	54 513	—	87 353	—	52 374	1 528	68
Atjeh en onderhoorigheden	—	648	—	—	—	—	11	—	—	—	—	—	—	—	157	—	816	—	1 430	62	—
Riouw en onderhoorigheden	—	1 114	371	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	619	—	2 104	—	2 362	734	—
Billiton	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 472	—	4 472	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	—	35	173	7	—	4	29	—	—	—	—	—	—	—	20	—	268	—	84	61	40
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	22	3 078	57	14	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	778	234	4 184	178	2 156	239	22
Celebes en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—
Menado	284	423	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	1	—	736	248	351	203	—
Ternate en onderhoorigheden	—	116	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	—	—	—	195	—	—	—	—
Amboina	—	—	—	—	—	—	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	30	—	278	65	5
Totalen																	104 941				

a) Het aantal in 1911 overleden contract-koelies bedroeg in Sumatra's Westkust 19, Tapanoeli 103, Benkoelen 115, Lampongsche districten 437, Palembang 36, Oostkust van Sumatra 3344, Atjeh en onderhoorigheden 206, Riouw en onderhoorigheden 227, Banka en onderhoorigheden 233, Billiton 103, Westerafdeeling van Borneo 11, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo 364, Menado 12, Ternate en onderhoorigheden 2 en Amboina 4, of te zamen 5216.

buitenbezittingen, waar koelie-ordonnantiën van kracht zijn, geregistreerde contract-koelies.

CONTRACT-KOELIES IN

	1910.												1911. *a)*																
	Baweaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Niassers.	Menadoneezen.	Boegineezen.	Klingaleezen.	Bengaleezen.	Boetoneezen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Totaal.	Inlanders in het betrokken gewest.	Javanen.	Soendaneezen.	Madoereezen.	Baweaneezen.	Maleiers.	Bandjareezen.	Menadoneezen.	Boegineezen.	Amboineezen.	Klingaleezen.	Bengaleezen.	Boetoneezen.	Timoreezen.	Chineezen.	Andere vreemde oosterlingen.	Totaal.
	—	—	—	134	—	—	—	—	—	—	—	1 776	—	470	325	5	—	2	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	806
	—	—	—	64	—	—	—	—	—	—	—	592	—	1 046	519	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 566
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	936	—	2 585	—	1 067	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 840	—	2 932
	—	—	121	—	—	—	2	—	—	268	—	3 016	—	1 331	782	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	476	851	—	3 460
	—	—	—	—	—	—	—	4	—	125	9	724	—	618	137	4	—	43	—	—	—	—	—	9	—	—	358	5	1 174
	101	1	323	—	—	1	1 913	—	—	65 770	27	122 106	11	50 142	8 152	154	149	7	549	—	—	—	1 763	21	—	—	51 364	32	112 344
	—	324	—	—	—	—	—	—	—	189	—	2 005	226	2 640	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	371	—	3 237
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	879	—	3 975	—	1 573	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	398	—	1 971
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 127	—	14 127	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 069	—	14 069
	—	1	381	—	—	—	—	—	—	228	—	795	98	67	46	—	—	—	242	—	—	—	—	—	—	—	1	—	454
	—	—	—	—	1	19	—	—	—	1 336	112	4 063	—	2 095	14	24	—	47	—	—	11	—	248	—	—	—	1 116	10	3 565
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	—	814	141	336	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	568
	—	—	—	—	100	—	—	—	36	—	—	136	—	11	—	—	—	—	—	89	10	31	—	—	25	—	—	—	166
	—	—	—	—	—	—	—	—	166	—	—	514	—	253	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108	—	—	—	419
												157 253																	146 756

XII. Overzicht van de gedurende het tijdvak 1 Juni 1911—ult. Mei 1912, met dispensatie van het daartegen bij Ind. St. 1887 n°. 8 uitgevaardigd verbod, verleende vergunningen tot het werven in Nederlandsch-Indië van inlanders voor het verrichten van diensten buiten Nederlandsch-Indië, uitgenomen de Nederlandsche kolonie Suriname.

Datum en nummer van het Gouv. Bt. waarbij de vergunning is verleend.	De vergunning is verleend		Plaats, waar de onderneming is gelegen.	Aantal inlanders tot het werven waarvan de vergunning is verleend.
	aan:	ten behoeve van:		
21 Juli 1911 n°. 37.	A. Hofmann, beheerder der Linkungan Borneo Rubbermaatschappij.	De landbouwonderneming der Linkungan Borneo-Rubbermaatschappij.	Britsch Noord-Borneo.	500
31 Juli 1911 n°. 9.	D. Maccoll, beheerder der Sungei Wangie Rubber Estate.	De aan de Lumut Rubber Estate Lim. toebehoorende rubberonderneming Sungei Wangie Rubber Estate.	Perak (Gefedereerde Maleische Staten).	200
31 Juli 1911 n°. 10.	W. Duncan, hoofdadministrateur der Penang Sugar Estates Company Lim.	*a.* de landbouwonderneming Tali Ayer Estate;	Alsvoren.	*a.* 500
		b. de landbouwonderneming Strathmashie Estate;		*b.* 200
		c. de landbouwonderneming Sabrang Estate.		*c.* 100
1 Aug. 1911 n°. 55.	E. Penn.	Eene landbouwonderneming.	Alexishafen (Duitsch Nieuw-Guinea).	25
23 Aug. 1911 n°. 5.	Den beheerder der Alma Estate.	De aan de Alma Estates Lim. toebehoorende landbouwonderneming Alma Estate.	Wellesley (Straits Settlements).	200
24 Aug. 1911 n°. 44.	W. Duncan, hoofdadministrateur der Straits Sugar Company Lim. en der Bagan Serai Rubber Company Lim.	De ondernemingen Gedong Estate, Rubana Estate, Nova Scotia Estate (van de Straits Sugar Company Lim.) en Hai Kee and Soon Lee Estates (van de Bagan Serai Rubber Company Lim.).	Perak (Gefedereerde Maleische Staten).	500
6 Oct. 1911 n°. 20.	Ch. F. Pears, administrateur der Sembilan Estates Company Lim.	De aan de Sembilan Estates Company Lim. toebehoorende onderneming Tampin Linggi Estate.	Negri Sembilan (Gefedereerde Maleische Staten).	250
6 Oct. 1911 n°. 21.	W. R. Rowland, administrateur der Singapore Para Rubber Estate Lim. en der Singapore Rubber Company Lim.	De aan de Singapore Rubber Company Lim. toebehoorende landbouwonderneming Tapah Estate.	Perak (Gefedereerde Maleische Staten).	500
6 Oct. 1911 n°. 22.	C. H. ten Rins, beheerder der aan J. H. E. Sperling behoorende onderneming Matang Estate.	De onderneming Matang Estate.	Gefedereerde Maleische Staten.	300
7 Nov. 1911 n°. 42.	A. R. Morgan, administrateur der Brieh Rubber Estate.	De aan de Brieh Rubber Estate Lim. toebehoorende onderneming Brieh Rubber Estate.	Perak (Gefedereerde Maleische Staten).	100
7 Nov. 1911 n°. 43.	Den administrateur der Batu Tiga (Selangor) Rubber Company Lim.	De aan de Batu Tiga (Selangor) Rubber Company Lim. toebehoorende landbouwonderneming Glen Marie Estate.	Selangor (Gefedereerde Maleische Staten).	500
7 Nov. 1911 n°. 44.	G. S. Averay Jones, administrateur der Trong Estate.	De landbouwonderneming Trong Estate.	Alsvoren.	100

Datum en nummer van het Gouv. Bt. waarbij de vergunning is verleend.	De vergunning is verleend aan:	De vergunning is verleend ten behoeve van:	Plaats, waar de onderneming is gelegen.	Aantal inlanders tot het werven waarvan de vergunning is verleend.
7 Nov. 1911 n°. 44.	A. D. Allan, directeur van Mc Alister and Company Lim., gemachtigde der Allagar Rubber Estates Lim.	De aan de Allagar Rubber Estates Lim. toebehoorende onderneming Ragalla Estates.	Perak (Gefedereerde Maleische Staten).	250
7 Nov. 1911 n°. 44.	Den eigenaar van de Dalry Rubber Estate.	De onderneming Dalry Rubber Estate.	Alsvoren.	80
7 Dec. 1911 n°. 19.	J. Milne Counsel, beheerder der Perak Kongsi Coconut Company Lim.	De landbouwonderneming Rungkup Estate.	Alsvoren.	250
7 Dec. 1911 n°. 19.	W. Dell, beheerder der Selaba Rubber Estate Lim.	De landbouwonderneming Selaba Estate.	Alsvoren.	250
7 Dec. 1911 n°. 19.	J. H. Allard, beheerder der Gedong (Perak) Rubber Estate Lim.	De landbouwonderneming Gedong (Perak) Estate.	Alsvoren.	200
7 Dec. 1911 n°. 19.	P. G. Lawford, beheerder der Harewood Rubber Estates Lim.	De landbouwonderneming Harewood Estate.	Alsvoren.	300
18 Jan. 1912 n°. 65.	L. C. Treweeke, mede-eigenaar der Batak Rabit Estate.	De landbouwonderneming Batak Rabit Estate.	Alsvoren.	250
18 Jan. 1912 n°. 66.	A. Rose, eigenaar der St. Johns Estate.	De landbouwonderneming St. Johns Estate.	Alsvoren.	300
18 Jan. 1912 n°. 66.	B. C. Griffin, administrateur der aan de Dennistown (Krian) Rubber Estates Lim. toebehoorende onderneming Dennistown Estate.	De landbouwonderneming Dennistown Estate.	Alsvoren.	150
18 Jan. 1912 n°. 67.	Whittall and Co., agenten der Perak Coconut Syndicate.	De onderneming Kuala Perak Estate.	Alsvoren.	250
18 Jan. 1912 n°. 68.	Den administrateur der Straits Plantations Lim. en den beheerder der Bagan Datoh Estate.	De aan de Straits Plantations Lim. toebehoorende landbouwonderneming Bagan Datoh Estate.	Alsvoren.	100
3 Febr. 1912 n°. 60.	P. Hoffner, super-intendent der Chimpul (Negri Sembilan) Rubber Estate Lim.	De onderneming Chimpul Estate.	Negri Sembilan (Gefedereerde Maleische Staten).	100
3 Febr. 1912 n°. 61.	E. Pullein Thompson, beheerder der Batu Dua Estate.	De aan de Chemor United Rubber Estates Lim. toebehoorende onderneming Batu Dua Estate.	Perak.	300
3 Febr. 1912 n°. 62.	Den administrateur der Borneo Company Lim. en agent der Pahang Consolidated Company Lim.	De aan de Pahang Consolidated Company Lim. toebehoorende ondernemingen Kwala Reman en Sungei Talan Rubber Estates.	Pahang (Gefedereerde Maleische Staten).	300
3 Febr. 1912 n°. 63.	F. Zernichow, beheerder der Jendarata Rubber Company Lim.	De aan de Jendarata Rubber Company Lim. toebehoorende onderneming Jendarata.	Perak.	300
5 Mrt. 1912 n°. 37*a*.	Den beheerder der Semagaga Estate.	De aan de Sungei Krian Rubber Estates Lim. toebehoorende onderneming Semagaga Estate.	Alsvoren.	150
5 Mrt. 1912 n°. 38.	Den beheerder der Gula Kalumpong Rubber Estates Lim.	De aan de Gula Kalumpong Rubber Estates Lim. toebehoorende landbouwondernemingen Gula Estate en Kalumpong Estate.	Alsvoren.	600

Datum en nummer van het Gouv. Bt. waarbij de vergunning is verleend.	De vergunning is verleend		Plaats, waar de onderneming is gelegen.	Aantal inlanders tot het werven waarvan de vergunning is verleend.
	aan:	ten behoeve van:		
5 Mrt. 1912 n°. 39.	C. Darley, beheerder der Narborough Estate.	De aan de Narborough Rubber Company Lim. toebehoorende onderneming Narborough Estate.	Perak.	100
28 Mrt. 1912 n°. 43.	H. Helder, procuratiehouder der Borneo Company Lim.	De aan de Borneo Company Lim. toebehoorende ondernemingen.	Serawak (Britsch Noord-Borneo).	374
11 April 1912 n°. 68.	Chas. E. Murells, beheerder der Cluny Estate.	De aan de Cluny Rubber Estates Lim. behoorende landbouwonderneming Cluny Estate.	Perak.	200
20 April 1912 n°. 10.	E. R. Salisbury, beheerder der Gapis Estate.	De aan de Kuala Kampar Plantations Company Lim. behoorende landbouw-onderneming Gapis Estate.	Alsvoren.	150
27 April 1912 n°. 2.	Den waarn. vice-consul van Frankrijk te Batavia.	Landbouwondernemingen en ondernemingen van mijnbouw in Nieuw-Caledonië.	Nieuw-Caledonië.	500
28 Mei 1912 n°. 43.	William Duncan, beheerder der Nova-Scotia Estate.	De aan de Straits Rubber Company Lim. behoorende landbouwonderneming Nova Scotia.	Perak.	500

Bijlage F.

(Zie hoofdstuk J van het verslag.)

TABELLARISCHE OPGAVEN,

betreffende eenige onderwerpen in betrekking staande tot het departement van BINNENLANDSCH BESTUUR, meerendeels over 1911.

I. Distributie der controleurs en adspirant-controleurs.
II. Overzicht betreffende samenvoeging en splitsing van desa's op Java en Madoera.
III. Numerieke opgaven betreffende de voornaamste verrichtingen van het kadaster-personeel.

I. Overzicht betreffende de tewerkstelling op ult. 1911 van de controleurs en adspirant-controleurs bij het binnenlandsch bestuur op en buiten Java en Madoera.

JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	Aantal in dienst zijnde	
	contro-leurs.	adspirant-controleurs.
Distributie van het organiek toegestaan controleerend personeel.		
Bantam	5	1
Batavia	8	3
Preanger-Regentschappen	13	4
Cheribon	8	1
Pekalongan	10	2
Semarang	12	3
Rembang	6	1
Soerabaja	12	3
Pasoeroean	14	5
Besoeki	6	1
Banjoemas	3	4
Kedoe	7	5
Soerakarta	1	—
Madioen	5	—
Kediri	8	2
Madoera	7	—
Op ult. 1911 in dienst (overeenkomende met de normale formatie)	125	35
Tijdelijk (boven de formatie) toegestaan controleerend personeel.		
Werkzaam als tijdelijk waarnemend adjunct-inspecteur voor agrarische zaken	1	—
Tijdelijk ter beschikking van de inspecteurs voor de landelijke inkomsten en verplichte diensten	4	—
Werkzaam als tijdelijk waarnemend adjunct-inspecteur van het inlandsch gemeente-onderwijs	1	—
Werkzaam als tijdelijk waarnemend adjunct-inspecteur bij het inlandsch kredietwezen	1	—
Werkzaam als tijdelijk waarnemend adjunct-inspecteur voor de landelijke inkomsten en verplichte diensten	2	—
Werkzaam als adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie	1	—
Tijdelijk ter beschikking van den directeur van landbouw, nijverheid en handel	1	—
Tijdelijk ter beschikking van den resident van Soerakarta	1	—
Tijdelijk ter beschikking van den resident van Djokjakarta	1	—
Idem van den resident van Madioen voor het inlandsch kredietwezen	1	—
Werkzaam in het belang van de tabakscultuur in de residentie Besoeki	1	—
Tijdelijk werkzaam in de residentie Preanger-Regentschappen	1	—
Idem in de residentie Cheribon	2	—
Idem in de residentie Semarang	—	2
Totaal	18	2

BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	Aantal in dienst zijnde	
	contro-leurs.	adspirant-controleurs.
Distributie van het organiek toegestaan controleerend personeel.		
Sumatra's Westkust	19	5
Tapanoeli	11	1
Benkoelen	8	3
Lampongsche districten	5	2
Palembang	15	3
Oostkust van Sumatra	12	5
Atjeh en onderhoorigheden	5	—
Riouw en onderhoorigheden	4	2
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	14	2
Westerafdeeling van Borneo	11	—
Celebes en onderhoorigheden	15	3
Menado	8	4
Amboina	4	—
Ternate en onderhoorigheden	1	—
Timor en onderhoorigheden	2	—
Zuid-Nieuw-Guinea	1	—
Bali en Lombok	10	1
Op ult. 1911 in dienst (overeenkomende met de normale formatie)	145	31
Tijdelijk (boven de formatie) toegestaan controleerend personeel.		
Werkzaam als tijdelijk waarnemend adjunct-inspecteur van den arbeid	1	—
Toegevoegd aan den inspecteur van het inlandsch gemeente-onderwijs	1	—
Werkzaam als controleur der opiumregie	1	—
Toegevoegd aan den inspecteur van het inlandsch kredietwezen	1	—
Werkzaam als waarnemend administrateur der tinmijnen op Banka	4	—
Tijdelijk ter beschikking van den resident van Banka en onderhoorigheden	1	—
Tijdelijk ter beschikking van den directeur van binnenlandsch bestuur	2	—
Idem van den directeur der burgerlijke openbare werken	1	—
Idem van den directeur van landbouw, nijverheid en handel	1	—
Tijdelijk werkzaam gesteld in:		
de residentie Menado	4	—
de residentie Riouw en onderhoorigheden	1	—
het gouvernement Celebes en onderhoorigheden	2	—
de residentie Timor en onderhoorigheden	1	—
het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden	1	—
de residentie Lampongsche districten	—	1
de residentie Djambi	—	1
Tijdelijk werkzaam in het belang van het volksonderwijs	1	—
Totaal	23	2

II. Overzicht over 1911 betreffende samenvoeging en splitsing van desa's op Java en Madoera.

GEWESTEN.	Aantal gevallen waarin in 1911 is overgegaan tot:		GEWESTEN.	Aantal gevallen waarin in 1911 is overgegaan tot:	
	samenvoeging van desa's.	splitsing van desa's.		samenvoeging van desa's.	splitsing van desa's.
Bantam	*a*) 38	—	Soerabaja	*b*) 57	—
Preanger-Regentschappen	5	2	Madoera	14	4
Cheribon	2	—	Pasoeroean	1	—
Pekalongan	4	—	Besoeki	1	1
Semarang.	56	—	Banjoemas	1	—
Rembang	106	—	Kediri.	7	—

a) In 2 dezer gevallen is door den directeur van binnenlandsch bestuur eene beslissing genomen.

b) In drie dezer gevallen is door den directeur van binnenlandsch bestuur eene beslissing genomen.

III. Numerieke opgaven betreffende de voornaamste verrichtingen

Gewesten waar kadastrale opmetingen plaats hadden of waar de functiën van gouvernements landmeter aan de ambtenaren van het kadaster waren opgedragen.	Uitgestrektheid en aantal perceelen gedurende 1911 opgemeten.							
	Eigendomskadaster.				Dienst van gouvernement			
	Nieuwe metingen.		Bijhouding.		Hermeting, splitsing, enz. van landerijen en erfpachtsperceelen.		Uitgifte van gronden in erfpacht.	
	Hectaren.	Perceelen.	Hectaren.	Perceelen.	Hectaren.	Perceelen.	Hectaren.	Perceelen.
Java en Madoera.								
Bantam	—	—	47	98	—	—	479	10
Batavia	—	—	1336	944	6598	4	—	—
Preanger-Regentschappen	—	—	6 755	573	302	4	6 705	54
Cheribon	—	—	104	231	—	—	1 691	8
Pekalongan	9	6	320	476	33	5	82	1
Semarang	—	—	976	923	8	3	106	5
Rembang	—	—	144	313	—	—	—	—
Soerabaja	—	—	706	1612	280	2	205	3
Pasoeroean	—	—	660	768	—	—	650	5
Besoeki	—	—	131	149	—	—	540	2
Banjoemas	—	—	89	281	—	—	1 512	6
Kedoe	—	—	162	582	—	—	—	—
Djokjakarta	—	—	11	52	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	9	86	—	—	—	—
Madioen	—	—	92	171	4	3	—	—
Kediri	—	—	777	443	610	9	669	5
Madoera	—	—	30	102	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera	9	6	12 349	7804	7835	30	12 639	99
Buitenbezittingen.								
Sumatra's Westkust	—	—	96	116	18	1	—	—
Riouw en onderhoorigheden	—	—	$^{1}/_{50}$	1	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	—	—	85	450	—	—	—	—
Ternate en onderhoorigheden	—	—	17	26	—	—	—	—
Menado	—	—	136	124	50	1	—	—
Billiton	—	—	—	—	—	—	—	—
Bandjermasin	—	—	176	203	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	—	—	510	920	68	2	—	—
Algemeene totalen	9	6	12 859	8724	7903	32	12 639	99

…ingen aan het kadaster in Nederlandsch-Indië over 1911.

…eten.			Gedurende 1911						
…ment… landmeter.			zijn afgegeven onderstaand aantal				zijn in onderstaand aantal gevallen inzagen verleend.	is aan salaris ontvangen.	is aan zegelrecht ontvangen.
…den	Voor de opmaking van andere meetbrieven buiten de kadastrale afdeeling.		meet-brieven.	landmeters-kennissen.	certificaten tot publieken verkoop.	kopieën en extracten.			
…elen.	Hectaren.	Perceelen.							
…0	9	6	44	46	1	25	593	f 2 160,77	f 153,—
—	22	66	516	1466	105	430	10 040	16 002,21	2 988,—
…4	2	1	500	386	13	176	714	18 426,42	1 371,—
…8	8	20	105	172	19	39	114	2 380,95	451,50
…1	161	89	210	157	46	34	132	2 014,77	571,50
…5	183	118	420	425	59	129	531	5 896,51	1 213,50
—	25	27	135	119	11	24	55	1 208,—	412,50
…3	91	66	461	728	68	132	664	11 325,65^{5}	1 870,50
…5	78	66	211	237	18	85	203	4 561,98	765,—
…2	179	191	256	185	27	169	27	17 521,88	846,—
…6	10	26	95	105	2	41	23	3 253,31	351,—
	4	11	142	115	10	41	451	1 252,50	420,—
	—	—	18	35	1	5	41	454,50	81,—
	—	—	33	55	2	28	8	677,—	174,—
	34	18	55	23	14	18	14	429,50	135,—
	47	63	177	137	20	56	230	3 121,91	531,—
	2	8	30	54	9	1	15	420,—	127,50
…9	855	776	3 408	4445	425	1433	13 855	f 91 107,86^{5}	f 12 462,—
	3	2	42	56	12	7	36	f 971,25	f 144,—
	—	—	1	10	1	—	456	37,—	10,50
	28	1	122	195	43	15	36	2 076,75	468,—
	—	—	3	9	—	3	1	112,—	13,50
	28	108	156	87	3	34	92	1 491,34	390,—
	12	28	28	15	—	7	151	345,—	73,50
	—	—	64	26	5	24	9	511,50	162,—
	71	139	416	398	64	90	781	f 5 544,84	f 1 261,50
…9	926	915	3824	4843	489	1523	14 636	f 96 652,70^{5}	f 13 723,50

Bijlage G.

(Zie hoofdstuk J, afd. I, § 5, van het verslag.)

I. STAND der proeven tot koloniseering van het gewest Lampongsche districten met van Java afkomstige inlandsche gezinnen op ultimo Maart 1912.

Algemeene opmerkingen. Aangevangen kan worden met de vermelding van het verblijdend verschijnsel dat, op een klein aantal bouws na, het bosch gekapt is voor de laatste uitbreiding van de vierde nederzetting — het gehucht Poerwosari (G. B. dd. 27 Januari 1910 n°. 5) — en men bezig is het gevelde hout op te ruimen, zoodat, indien geen bepaalde tegenvallers zich voordoen, tegen April 1913 alles gereed kan wezen, hetgeen met behulp van den Lande aan kolonisatie alhier is op touw gezet.

Billijkheidshalve zal nog een jaar aan enkele dorpsbesturen eene geringe bezoldiging moeten worden toegekend, om daarna geheel te eindigen.

Verder zijn in Maart 1912 de eerste kolonisten aangekomen, die volgens de nieuwe wijze van kolonisatie, alzoo met behulp der Lampongsche Bank, hierheen zijn geëmigreerd.

Hiermede is derhalve de eerste stap gedaan op den weg van kolonisatie, waardoor de Javaan, door leeningen geholpen, zich als kolonist aan den overwal een bestaan kan scheppen, zonder gedwongen te wezen slechts als contractkoelie zijn heil elders te gaan zoeken.

Als overgangsmaatregel ontvangt een kolonist volgens de nieuwe methode nog een voorschot van f 22,50, en vrij vervoer per spoor en per boot naar de Lampongs voor hem en zijn gezin, terwijl dat voorschot na één jaar verblijf als premie wordt beschouwd. Het ligt echter in de bedoeling, zoodra de nieuwe wijze van kolonisatie alhier aan de verwachting beantwoordt, het voorschot à f 22,50 als eene leening te beschouwen, die t. z. t. dient terugbetaald te worden.

Den a. s. emigranten op Java geen geld in handen geven en hen alleen gratis naar de Lampongs vervoeren, zal het emigreeren naar den overwal niet bevorderen, want de arme Javaan, de pauper, zal alleen noodgedwongen zijn land willen verlaten om elders zijn fortuin te zoeken, en dewijl een dergelijk persoon overal in schuldverband zit, moet hij door eene leening op Java zich van dat schuldverband kunnen losmaken, anders laten zijne crediteuren hem niet los en houden hem op Java vast.

In verband met de Lampongsche Bank verdient hier vermelding, dat medio 1911 op het kolonisatie-terrein de eerste dorpskrediet-instelling is opgericht, beheerd door de verschillende dorpshoofden onder leiding van een mantri bij de kolonisatie.

Aan die instelling is als grondkapitaal door de Regeering renteloos voorgeschoten een som van één duizend gulden.

De dorpsbank functionneert uitstekend en voldoet zoo goed, dat bij de kolonisten het plan is opgekomen om met behulp van eigen spaarpenningen een tweede dergelijke dorpsbank op te richten.

Dit is het gevolg van den geest van coöperatie, welke zich onder de kolonisten alhier baan breekt.

Hiervan is o. a. ook eene uiting de oprichting van een coöperatieve toko, „Pandrio Oetomo" geheeten, waarvan het oprichtingskapitaal door de kolonisten zelven is bijeengebracht, bestaande uit aandeelen ad één rijksdaalder.

De zuurdeesem van coöperatie begint door te werken, zoodat men ook overeen is gekomen coöperatief handelsgewassen te gaan verbouwen; van dit jaar katjang-tjina, het aanstaand jaar tabak.

Ongetwijfeld is het bestaan der Lampongsche Bank een krachtige steun voor coöperatief werken op verschillend gebied, al zal, wat de kolonisten alhier betreft, die samenwerking in de eerste jaren zich uitsluitend op landbouwkundig gebied bewegen.

Immers voor coöperatie is in de allereerste plaats geld noodig, en dat geld is nu bij de Lampongsche Bank te bekomen.

... ...

Aantal gezinnen en zielen. De eerste vestiging (G. B. dd. 19 October 1905 n°. 46, G. B. dd. 20 November 1907 n°. 4 en G. B. dd. 8 Februari 1909 n°. 7) telt 479 gezinnen met 1588 zielen, verdeeld als volgt:

Bagelen met gehucht *Djembangan* 165 gezinnen met 553 zielen:

mannen	165
vrouwen	150
jongens	140
meisjes	98

Karanganjar met 136 gezinnen met 442 zielen:

mannen	136
vrouwen	142
jongens	97
meisjes	67

Koetoardjo met gehucht *Wonoredjo* 178 gezinnen met 593 zielen:

mannen	178
vrouwen	171
jongens	143
meisjes	101

Tweede nederzetting (G. B. dd. 7 Maart 1906 n°. 5), *Gading-redjo* met gehucht *Krandegan* 425 gezinnen met 1425 zielen:

mannen	427
vrouwen	382
jongens	344
meisjes	272

Derde nederzetting (G. B. dd. 8 Februari 1909 n°. 7 en G.B. dd. 27 Januari 1910 n°. 5), *Poerworedjo*, met de gehuchten *Tegalsari* en *Karangredjo*, met 493 gezinnen met 1599 zielen:

Poerworedjo met *Poerwosari:*

mannen	272
vrouwen	243
jongens	186
meisjes	158

Tegalsari:

mannen	123
vrouwen	110
jongens	86
meisjes	83

Karangredjo:

mannen	110
vrouwen	102
jongens	71
meisjes	55

Vierde nederzetting (G. B. dd. 27 Januari 1910 n°. 5), *Wonodadi* met 120 gezinnen met 487 zielen:

mannen	130
vrouwen	135
jongens	114
meisjes	108

Deze vierde nederzetting moet nu met behulp van de Lampongsche Bank met 300 gezinnen worden uitgebreid, waarvan in de laatste helft van Maart (zie boven) de eerste 81 gezinnen, tellende 353 zielen, zijn aangekomen.

Volgens het besluit van 19 October 1911 n°. 30 moet ook eene vijfde nederzetting met behulp van de Lampongsche Bank gesticht worden.

Voor deze nederzetting, voorloopig bestaande uit 100 gezinnen, zijn de eerste 50 gezinnen, tellende 185 zielen, medio Maart hierheen geëmigreerd.

Het nieuwe dorp, dat Tambak-Redjo genoemd is, ligt 1½ paal westelijk van de vierde nederzetting, aan het riviertje Wai-Nenoeng, waarvan het water later ter bevloeiing van de sawahs van genoemd dorp zal kunnen worden aangewend.

Gewas. Tengevolge van de aanhoudende droogte in het najaar 1911 is met den sawah-bouw een maand later moeten begonnen worden dan in 1910.

Evenzoo is de padigogo een maand later dan gewoonlijk aan den grond toevertrouwd geworden.

Na den aanplant zijn de regens goed doorgekomen met het gevolg, dat het gewas allerwegen goed is opgekomen en een ruim beschot belooft.

De grondbewerking heeft in het algemeen weinig te wenschen overgelaten. Hoe langer zoo meer zien de kolonisten in, dat van eene goede rationeele behandeling van den bodem qualiteit en quantiteit van den oogst afhangt.

Op de verzorging van het gewas dient af en toe nog goed toezicht gehouden te worden, daar er zijn, die groote neiging toonen er de hand mede te lichten.

Toch stemt alles tot groote dankbaarheid en geeft den leider moed op den ingeslagen weg voort te gaan, als er nagegaan wordt wat voor lieden hier als kolonisten komen en wat er van gemaakt is.

Het gewas heeft zoo goed als van geen plagen te lijden gehad. Ratten kwamen sporadisch voor en werden oogenblikkelijk weggevangen.

Het thans weinig voorkomen van ratten is ongetwijfeld het gevolg van het steeds en aanhoudend jacht maken op deze knaagdieren.

Nauwelijks is dan ook de oogst afgeloopen of de jacht op ratten vangt wederom aan met de bedoeling tegen den sawahbouw het veld ratvrij te hebben, want begint de eigenlijke jacht pas als het rijstgewas is opgekomen, dan wordt het zeer bezwaarlijk de ratten te vangen.

Walangsangit (Leptocorisa acuta) en andere wantsen kwamen gelukkig weinig voor, ook al, dewijl de eerstelingen direct werden gedood, zoodat zij zich weinig konden vermenigvuldigen.

Bij het schrijven van dit verslag is aan gogo-padi geoogst ongeveer 17 500 pikols; de oogst van sawah-padi is nog niet begonnen, doch zal niet veel minder bedragen.

Bij goede verzorging heeft qualiteit en quantiteit der gogopadi niets te wenschen overgelaten.

Behalve de padi-gogo heeft men op de tegals (droge velden) eveneens zoogenaamde tweede gewassen (polowidjo) verbouwd, en wel in wisselbouw met de gogo in het plantjaar 1910/1911 uitgezaaid.

Hier moge ook vermeld worden, dat, daar goed bamboemateriaal in de nabijheid der kolonisatie-proeven ontbreekt, er een aanvang is gemaakt met het beplanten van een terrein, groot 10 bouws, met bamboe-apoes.

Thans is één bouw gereed en een tweede in aanleg.

De robusta-koffie en hevea zijn van de kweekbedden overgeplant en gedijen uitmuntend.

Ten einde over versch zaai-zaad te beschikken, is ook Hibiscus cannabinus aangeplant. Het blijft gewenscht dit vezelgewas, al is het voorloopig in kleine hoeveelheden, alhier te blijven voorttelen, daar de vezel van deze hibicussoort beslist een toekomst heeft.

Veestapel. De veestapel verheugt zich steeds in de bijzondere belangstelling van de kolonisten; men ziet hoe langer zoo meer in, dat deze voor hen een bron van rijkdom zal worden.

In het verloopen jaar is de veestapel niet door ziekten bezocht. Wel zijn een paar koeien van Bengaalschen stam vermoedelijk ten gevolge van piroplasmose gestorven, doch van een epidemie of wat ook is geen sprake geweest.

Bij het schrijven van dit verslag bestaat de veestapel uit:

dekstieren	5
fokkoeien	220
stierkalven	98
koekalven	103
ossen	52
	478

De fokstam van Bengaalsch (Onggala) vee bestaat uit:

dekstier	1
fokkoeien	20
stierkalven	9
koekalven	9
	39

In verband met de vermeerdering van den veestapel is men begonnen met den aanleg van weiden, en zulks met financieele hulp van de Lampongsche Bank.

Tot nu toe werd het vee na den oogst op de braakliggende sawahs geweid, en gedurende den rijstbouw langs weg en steg.

Zoolang er nog weinig koeien waren, had het weiden langs de wegen geen bezwaar; dit gaat echter niet meer nu de veestapel zoo groot is geworden en binnen een jaar het aantal koeien wel de duizend zal bereiken.

Er is dan geen genoeg gras langs de wegen, terwijl deze door het beloopen der koeien niet goed zijn te houden. Om aan een en ander te gemoet te komen zijn er weiden in aanleg en wel te Gading-Redjo (20 bouws), terwijl het voornemen bestaat bij het dorp Bagelen een weide van 10 bouws uitgestrektheid in gereedheid te brengen.

Al naar de gelegenheid zich zal voordoen zal steeds voortgegaan worden met weidenaanleg.

Bijzonderheden betreffende de nederzettingen. Wat de oudste dorpen betreft is wel de meest belangrijke bijzonderheid, dat de kolonisten op eigen initiatief het bosch bij de dorpen Bagelen, Gading-Redjo en Karanganjar gaan ontginnen ten behoeve van zich zelven of van hunne in het huwelijk tredende zonen.

De zonen zwermen niet uit, doch blijven op het kolonisatieterrein en gaan zelf gezinnen vormen.

Dit is ongetwijfeld wel het beste bewijs, dat men zich hier één met grond en land gaat voelen; dat het kolonisatieterrein een tweede vaderland voor de voormalige paupers van Java is geworden.

Zoo sterk is dit thans, dat, gingen in de eerste jaren weduwen liever terug naar Java, tegenwoordig denkt eene weduwe er niet aan de kolonie te verlaten. Zij blijft en bebouwt met behulp van vriend en maag het erfdeel harer kinderen.

Het dorp Poerworedjo en de oudste kolonisten van het gehucht Koetoredjo behoeven geen ondersteuning meer van landswege.

Het dorp Wonodadi is eveneens zoo goed als gereed, slechts rest het aanleggen van eene waterleiding, waarmede echter geen haast behoeft gemaakt te worden, daar het uit een landbouwkundig oogpunt aanbeveling verdient den grond eerst een paar jaar als tegal te behandelen.

Mocht dit dorp met de geoogste rijst niet toekomen door verkoop aan nieuwe kolonisten — deze nederzetting moet immers met 300 gezinnen uitgebreid worden — zoo is de Lampongsche Bank daar om kredieten te verstrekken.

Het gehucht Tegalsari is bezig het terrein voor sawahs — het bosch daarvoor is reeds geveld — op te ruimen, zoodat in het najaar daarop gogo-rijst kan komen te staan.

Evenzeer is dit het geval met het gehucht Karangredjo, dat eveneens aan het opruimen gaat van het bosch, bestemd voor aanstaande sawahs.

Dit bovenstaande is ook van toepassing op het gehucht Poerwosari.

Tot de eer der kolonisten moet gezegd worden, dat zij zich in het afgeloopen jaar over het algemeen duchtig geweerd hebben.

Slechts aan één kolonist moest wegens overtreding van de bepalingen gegeven in het besluit van 20 November 1911 n°. 38 (Bijbl. Ind. St. n°. 7535) het langer verblijf in zijn dorp ontzegd worden, doch hier is door den resident der Lampongsche districten in zooverre het harde van de straf verzacht door den man verlof te geven zich elders op het kolonisatie-terrein te vestigen en daar opnieuw te beginnen, desgewenscht met eene leening van de Lampongsche Bank.

Gezondheidstoestand. De gezondheidstoestand op het kolonisatie-terrein blijft een voortreffelijke.

Sterfgevallen komen natuurlijk voor; nu eens tengevolge van ouderdom, dan weer door bijv. bij koorts niet in tijds om geneesmiddelen verzoeken, een andermaal van vrouwen, die in het kraambed sterven, doch dit is geen abnormaal verschijnsel, niet iets tengevolge van klimaat of bodem.

De aan de kolonisatie-proeven verbonden ziekenverpleger vroeg ultimo November a. p. om eervol ontslag, en tot heden is nog geen opvolger benoemd, zoodat momenteel geen ziekenverpleger op het kolonisatie-terrein aanwezig is. De leider, geholpen door den mandoer van het ziekenhuis, verleent nu zijn hulp daar, waar die noodig blijkt te zijn.

De eerstaanwezend officier van gezondheid te Telokbetong komt geregeld twee maal per maand de kolonisatie-proeven bezoeken, terwijl hij door de tegenwoordig bestaande telephonische verbinding gemakkelijk te bereiken is, indien de leider zijne voorlichting noodig acht.

Onderwijs. De desa-school met drie goeroe-kolonisten wordt gewoonlijk door een zeventig-tal leerlingen bezocht.

Het aantal leerlingen is zeker niet zeer groot, doch in aanmerking dient te worden genomen, dat de kinderen reeds vrij jong de ouders bij den veldarbeid moeten helpen, en dan is een gemiddeld aantal van 70 leerlingen, verdeeld in drie klassen, zeer bemoedigend voor de toekomst.

Lampongsche Bank. Al is de Lampongsche Bank niet uitsluitend opgericht ten behoeve der kolonisatie naar de Lampongsche districten, toch zal bij rationeele leiding hare bemoeienis met en voor de kolonisatie, zoowel stoffelijk als geestelijk, een vrij groote moeten wezen, vandaar, dat hier herhaald wordt, dat met behulp van de Bank reeds immigranten-gezinnen op het kolonisatie-terrein zijn aangekomen.

Verder heeft de coöperatieve toko „Pandrio Oetomo", door kolonisten opgericht, bij de bank eene leening gesloten ter uitbreiding harer zaken, terwijl nog onlangs eene leening werd goedgekeurd voor den aankoop van padi, afkomstig van kolonisten, waardoor het mogelijk wordt de padi in de kolonie te houden, in plaats dat deze buitenaf verkocht wordt.

Door de Bank wordt in overweging genomen de gelegenheid te openen bij haar landbouwproducten, in hoofdzaak padi, in beleening te geven, waardoor voorkomen kan worden, dat bij den aanvang van den oogst de padi à tout prix verkocht wordt om dan later wederom duur ingekocht te worden. Door beleenen komt bij stijging van prijs de te maken winst ten bate van den eigenaar-beleener en niet van den opkooper, zooals o. a. op Java plaats heeft.

Terloops moge nog vermeld worden, dat de Bank ook kolonisten zal helpen met het aanschaffen van fokkoeien, ten einde nog grootere uitbreiding aan den veestapel te geven.

Het bovenstaande moge een denkbeeld geven van het ontzaglijke nut, dat de kolonisatie van de Lampongsche Bank kan trekken.

... ...

(w. g.) J. van Dissel.

II. VERSLAG over 1911 omtrent de proefneming met de overbrenging van Soendaneesche gezinnen naar de onderafdeeling Redjang (Benkoelen).

Bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, dd. 19 September 1910 n°. 39, werd de resident van Benkoelen gemachtigd, om nader te beschikken over een bedrag van ten hoogste f 20 000 voor de overbrenging van emigrantengezinnen van Soendaneeschen landaard naar terreinen in de tijdelijke onderafdeeling Redjang en tot het doen van andere naar zijn oordeel, in het belang dezer kolonisatieproef noodige uitgaven.

Werving. Op den 6den en 10den December 1910 vertrokken respectievelijk 16 en 3 emigranten van Kepahiang naar Benkoelen met bestemming Buitenzorg, om aldaar achtergelaten betrekkingen, of wel andere inlanders over te halen naar de Redjang te verhuizen.

Zij werden 20 December d. a. v. gevolgd door den controlemantri der 1ste klasse Merah Kesoemah, die met de leiding der werving was belast.

Een en ander had tot resultaat, dat den 7den Januari 1911 8 mannen, waarvan 6 gehuwd, medenemende 13 kinderen, te Kepahiang aankwamen.

Deze emigranten kwamen alle uit het Buitenzorgsche. De wervingsonkosten bedroegen f 805,11.

Voorwaarden. De door het Gouvernement gegeven gelden voor voorschot, onderhoud, enz. zullen door de kolonisten moeten worden terugbetaald.

Aan hen werden te Buitenzorg voorschotten verstrekt tot een bedrag van f 150, en tevens beloofd eene ondersteuning gedurende 4 maanden; gronden zouden hun worden gegeven, in het kort, zij kwamen onder dezelfde voorwaarden, als de emigranten van de vorige jaren.

Liepen bij de vorige werving slechts enkele personen met de hun verstrekte voorschotten weg, nl. tot een totaal bedrag van f 23, thans bedroeg dit aantal niet minder dan 22 met een totaal voorschot van f 187.

Overtochtskosten. Deze bedroegen f 116,45.

Huisvesting. Ook nu werden, zooals vroeger, de emigranten gehuisvest in eene loods van bamboe gebouwd en met alang alang gedekt.

Na eenige maanden daarin te hebben gewoond, hadden alle kolonisten — uitgezonderd de 2 ongehuwden, die bij familieleden gingen inwonen — een eigen huisje gebouwd.

Ondersteuning. Zooals boven gezegd, werd den emigranten van gouvernementswege slechts eene ondersteuning, bestaande uit rijst, visch en sirih en eenige andere artikelen, gedurende 4 maanden gegeven.

Daarna hield alle hulp op, uitgezonderd in enkele bijzondere gevallen, b.v. bij ziekte. Die ondersteuning kostte f 338,34, terwijl de voorschotten, aan de nieuwe emigranten op Java en te Kepahiang verstrekt, bedroegen f 150 en f 22,75.

De onderhoudskosten verstrekt aan nieuwe emigranten op Java en gedurende de reis van Java naar Kepahiang beliepen f 36.

Landbouw op droge velden. Den op den 7den Januari 1911 alhier aangekomen nieuwe emigranten werden bij de nederzetting te Permoe irrigeerbare gronden aangewezen. Daar het te laat was om deze nog met rijst te beplanten, werden zij voorloopig met tabak en tweede gewassen beplant.

Door mindere bedrevenheid met de tabakscultuur waren de hieruit getrokken verdiensten niet groot.

Landbouw op natte velden. In denzelfden tijd, dat de oudere emigranten met de sawahwerkzaamheden bezig waren, maakten de nieuwe emigranten van de hiervóór genoemde gronden sawahs.

De jonge padi, thans ± 3 maanden oud, staat, zoowel te Permoe, als te Sampiang over het algemeen goed.

Oogst. De sawahpadioogst van de emigranten uit vorige jaren, die in Februari, Maart en April van dit jaar werd binnengehaald, viel over het algemeen tegen.

Als oorzaak daarvan moet ongetwijfeld worden aangenomen, het ongelijk en onvoldoende bewerken van die velden, tengevolge van den ongunstigen gezondheidstoestand in 1910.

Die toestand is ook oorzaak geweest, dat het beschot van de, in ongeveer denzelfden tijd geoogste ladangpadi gering was.

Tabak. De resultaten hiermede verkregen, waren, zooals reeds hierboven is vermeld, minder bevredigend.

Thee. In 1911 werden door hulp van een theeplanter in de Preanger-Regentschappen wederom 20 gantangs theezaad verkregen, kostende f 166,75, en uitgeplant op kweekbedden.

Hiervan zijn opgekomen ± 12 000 plantjes en thans reeds ± 3000 plantjes overgeplant ter vervanging van de gestorven theeplantjes, afkomstig van de in het vorige jaar aangelegde kweekbedden.

De thans nog ten getale van ± 9000 op de kweekbedden staande plantjes hebben over het algemeen een gunstig aanzien en kunnen binnen enkele maanden worden overgeplant.

De kostprijs der theeplantjes moet door de emigranten worden terugbetaald.

Klappers. Aan de emigranten werden klappers uitgedeeld. De prijs der klappers komt voor hunne rekening.

Veeteelt. Deze bepaalt zich nog tot het fokken van geiten en pluimgedierte.

Behalve den buffel, in de maand December 1910 door den resident aan het hoofd der emigrantenkolonie te Sampiang ten geschenke gegeven, wegens betoonde vlijt, werden in het jaar 1911 aan zes ijverige emigranten ieder f 60 op afbetaling voorgeschoten, ieder voor aankoop van een buffel.

Vischvijvers. Aan de emigranten werden herhaalde malen goudvisschen uitgedeeld. Sommigen wisten door deze goed te onderhouden en te doen voorttelen in hunne vijvers, eene aardige bijverdienste te verkrijgen. Belangrijke hoeveelheden kleine goudvisschen werden door hen ten verkoop gebracht naar het Lebongsche, alsmede naar Tebingtinggi en Pagar Alam in Palembang. De kleine goudvisschen werden nog tegen zeer goede prijzen van de hand gezet, n.l. tegen ± f 50 de 1000 stuks.

Nijverheid. Onder de emigranten bevinden zich eenige ambachtslieden, n.l. koperwerkers en smeden.

Alhoewel zij waarschijnlijk alleen door hun arbeid in hun onderhoud zouden kunnen voorzien, werden hun toch irrigeerbare gronden aangewezen.

Buiten de tijdstippen, dat de emigranten zich aan hun eigen landbouwwerkzaamheden wijdden, bestond in de Redjang ruime gelegenheid voor hen om bijverdiensten te verkrijgen.

Irrigatie. De irrigatieleiding uit de Aier Lemboet, grootendeels voor de emigratiekolonie te Sampiang en voor een klein deel ten behoeve der bevolking van de marga Merigi, kwam, zooals in het vorig verslag vermeld staat, in December 1910 gereed.

Het blijkt nu, dat deze bakleiding, waarmede de geheele nederzetting te Sampiang staat of valt, moeielijk anders kan aangemerkt worden, dan als eene hulpleiding, daar het onderhoud daarvan op den duur te bezwarend is. Ook de capaciteit is onvoldoende en was oorzaak, dat in 1911 te Sampiang niet meerdere sawahs konden worden aangelegd.

Het hoofd van gewestelijk bestuur heeft toegezegd, dat zoo spoedig mogelijk, onder deskundige leiding de vereischte opmetingen zullen worden gedaan voor den aanleg van eene te graven irrigatieleiding naar aanleiding van eene nota van den ingenieur der irrigatie van Tubergen; vermoedelijk zullen alsdan nog een paar honderd bouws bevloeid kunnen worden.

Hoofdzakelijk voor deze bakleiding en voor een klein deel ten behoeve van andere kleine leidingen werd gebruikt een bedrag van f 2059,20.

Gezondheidstoestand. In het 1ste semester overleden 4 volwassenen, waarvan 3 mannen, aan koortsen en één vrouw, tengevolge van eene ontijdige bevalling, alsmede een 6-tal kinderen, waarvan 4 aan dysenterie, van Java meegebracht, één kind van 2 maanden, wegens onvoldoende verpleging en één kind, dat sedert October 1910 lijdende was aan klierontsteking.

In het 2de halfjaar kwamen te overlijden 2 mannen, waarvan één aan koorts en één wegens longontsteking, alsmede twee vrouwen aan dysenterie en één kind aan malaria.

Een dezer vrouwen werd het slachtoffer van verregaande onverschilligheid, doordat zij water had gedronken uit de voor haar huis stroomende sawahleiding, niettegenstaande een put met goed drinkwater achter haar huis aanwezig was.

Twee emigranten moesten naar Java teruggezonden worden, daar zij door ziekte absoluut ongeschikt waren om hunne sawahs te bebouwen en dus voor de emigratie niet het minste nut hadden.

Aan de gestorven en teruggezonden emigranten zijn voorschotten verstrekt tot een bedrag van f 837,18.

Alhoewel de gezondheidstoestand aanmerkelijk gunstiger was dan in 1910, toen niet minder dan 10 % van het zielental der geheele emigratiekolonie kwam te overlijden, zoo werd door den in het laatst van September 1911 alhier geplaatsten dokter-djawa geconstateerd, dat de algemeene gezondheidstoestand der emigranten nog veel te wenschen overliet, aangezien alle door hem onderzochte personen lijdende waren aan chronische malaria (lever- en miltvergrootingen) en geen groot weerstandsvermogen hadden.

De vóór de plaatsing van den dokter-djawa alhier aanwezige ziekenverpleger kon zulks niet constateeren.

Ook nabehandeling van malarialijders met kinine, heeft volgens den dokter-djawa niet voldoende plaats gehad.

Eind November noemde voornoemde inlandsche geneeskundige den gezondheidstoestand reeds wat gunstiger en wordt de hoop gekoesterd, dat die gaandeweg zal verbeteren.

Niet onmogelijk wordt geacht, dat verscheidene emigranten met malaria van Java hier aangekomen zijn.

De uitgave voor ziekte onder de emigranten heeft bedragen f 1473,75[5].

Over het algemeen gevoelen de emigranten zich hier thuis en zijn tevreden.

Verscheidene emigranten der emigratiekolonie Sampiang klaagden over gebrek aan water ter uitbreiding hunner saahs.

Deze klacht is gegrond, vandaar dan ook, dat, zooals reeds vermeld onder rubriek „irrigatie", zoo spoedig mogelijk

onder deskundige leiding eene opname zal worden gedaan voor aanleg van eene nieuwe leiding met meer capaciteit.

In het belang der emigranten valt het ten zeerste te betreuren, zulks door gebrek aan personeel nog niet heeft kunnen plaats hebben.

Aantal gezinnen. Thans bevinden zich in de Redjang: 115 gehuwde mannen, 92 ongehuwde mannen, 117 gehuwde en 30 ongehuwde vrouwen, benevens 218 kinderen, waarvan 119 van het mannelijk en 99 van het vrouwelijk geslacht. Totaal zielental 572.

Ontgonnen terrein. Het sawah-oppervlak te Permoe werd in 1911 vermeerderd met 13 bouws, te Sampiang met 7 bouws. Onvoldoende capaciteit uit de Aier Lemboet te Sampiang was, zooals reeds vermeld, oorzaak, dat aldaar niet meer sawah's konden worden aangelegd.

Het sawahoppervlak bedraagt thans in beide nederzettingen te zamen 70 bouws.

Geldelijke verantwoording en terugbetaling van voorschotten. Uit de rekening en verantwoording blijkt, dat bij mandaat, dd. 16 December 1910 n°. 2475, 27 Maart 1911 n°. 553 en 11 Augustus 1911 n°. 1834, respectievelijk ontvangen zijn f 5000, f 1000 en f 1000, alzoo totaal f 7000, hetgeen met het saldo van het vorige jaar een bedrag uitmaakt van f 7 000,91.

Met terugzicht op de besluiten van den Gouverneur-Generaal, dd. 19 September 1910 n°. 39 en 1 Juni 1911 n°. 32, waarbij bedragen van respectievelijk f 1 977,82 en f 4 000,54 voor rekening van den lande zijn genomen en niet door de kolonisten behoeven te worden terugbetaald, acht ik het ook nu billijk voor rekening van den lande te nemen de onkosten gemaakt onder de hoofden:

1. Wervingskosten.

2. Oninbare voorschotten.

3. Uitgaven voor ziekte onder de emigranten gedaan, tot aankoop van ziekenvoeding en tot het in dienst nemen van een ziekenverpleger.

Menschen in een vreemd land ziek geworden en onbekwaam tot arbeid, kan eene kleine ondersteuning moeielijk geweigerd worden, terwijl het tractement van een ziekenverpleger uit den aard der zaak bezwaarlijk ten laste der emigranten kan worden gebracht.

4. Irrigatieleidingen.

Waar de Redjangsche bevolking ook van deze leidingen profiteert en de Regeering het maken van kleine irrigatieleidingen aanmoedigt en steunt, mag gevraagd worden, de voor dit doel uitgegeven gelden door het Gouvernement te doen overnemen.

5. Schulden der gestorven en teruggekeerde emigranten.

6. Ten einde de hoofden der emigranten steeds met ijver en toewijding de waarlijk lang niet altijd gemakkelijke taak naar behooren te doen vervullen, werd het hoofd der emigratie-kolonie te Sampiang tot aanmoediging een buffel ten geschenke gegeven, terwijl van af half November 1911, de hoofden van Permoe en Sampiang door den resident in het genot werden gesteld van f 15 traktement 's maands. Zulks werd noodig geacht, wilde men steeds op voldoende wijze van hunne onontbeerlijke volle medewerking verzekerd zijn, ook tot het innen van de voorschotten der emigranten.

7. Het gewone kantoorpersoneel kan de aan de emigratie verbonden bureauwerkzaamheden niet af, waarom daarvoor alsmede voor schrijfbehoeften uitgaven moesten worden gedaan.

Het gezamenlijk bedrag der door het Gouvernement voor zijne rekening te nemen gelden bedraagt dus:

wervingsonkosten	f	805.11
oninbare voorschotten		187.—
ziekte onder de emigranten		1473.75[5]
irrigatieleidingen		2059.20
schulden der gestorven en teruggekeerde emigranten		837.18
uitgaven tot aanmoediging hoofden der emigranten		95.—
administratiekosten		339.—
Totaal	f	5796.24[5]

Behalve een bedrag van f 248.65 op 15 April 1911 van den controleur Hooijer overgenomen, werd door rapporteur van 16 April t/m 30 November 1911 van de emigranten terugontvangen een bedrag van f 1436.75, welke bedragen in 's lands kas te Benkoelen zijn gestort.

Rapporteur is van meening, dat het zeer gewenscht is, dat de emigranten, die bij aankomst alhier slechts 4 maanden ondersteuning genieten, na ommekomst van dien termijn hun sawah's bewerkt hebben en wijders, dat de werving uit het Buitenzorgsche plaats heeft in den daarvoor geschiktsten tijd, dat is een paar maanden vóór het beginnen der sawahwerkzaamheden aldaar.

Om bovenstaande redenen werd, na bespreking met de emigranten, afgezien van het oorspronkelijke plan om in het laatste kwartaal van dit jaar weer gezinnen van Java te laten overkomen.

De laatste werving middels emigranten onder leiding van den controle-mantri heeft, zooals uit rubriek „werving" blijkt, negatieve resultaten opgeleverd, waarom het voornemen bestaat, om deze in den vervolge langs anderen weg te doen geschieden.

Vermits verder uit een onderzoek van den dokter-djawa is gebleken, dat de gezondheidstoestand te Tjoeroep — op 16 palen van Kepahiang, aan het kruispunt der wegen naar Lebong, Palembang en Benkoelen gelegen — veel gunstiger is, dan te Kepahiang en omgeving en het terrein ter eerstgenoemde plaatse mooi vlak en gemakkelijk irrigeerbaar is, bestaat het plan voortaan, niet meer te Kepahiang, doch aldaar eene Soendaneesche nederzetting te maken, wat niet het minste bezwaar oplevert, daar de thans aan den controleur toegevoegde civiel gezaghebber hoofdzakelijk belast is met de dagelijksche leiding der emigratie.

... ...

Kepahiang, 11 December 1911.

De Controleur van Redjang,

(w. g.) van Drunen.

Bijlage H.

(Zie hoofdstuk J, afd. II, § 1, van het verslag.)

OVERZICHT

van de gehouden aanteekeningen omtrent de verrichte HEERENDIENSTEN OP JAVA EN MADOERA, met uitzondering van de residentiën Soerakarta en Djokjakarta, zoomede van de tot stand gekomen overeenkomsten omtrent den afkoop van heerendiensten, gedurende 1911.

I. Overzicht van de gehouden aanteekeningen omtrent de verrichte heerendiensten op Java

GEWESTEN.	Totaal aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, dat in 1911 van het in de voorgaande kolom genoemde aantal heerendienstplichtigen had mogen gevorderd worden voor gewone heerendiensten. *a)*	Aantal (volgens de aanteekeningen) gedurende 1911 gevorderde dag-				
			arbeid aan wegen.		arbeid aan dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.		verzamelen, transporteeren of verbrijzelen van verhardingsmateriaal voor groote post- en binnenwegen.
			Onderhoud en gewone herstellingen.	Aanleg en zware herstellingen.	Onderhoud en gewone herstellingen.	Aanleg en zware herstellingen.	
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Gebied buiten de particuliere landen.							
Bantam	124 961	1 559 301	*g)* 12 297	—	—	—	—
Batavia { Onderdistrict Bloeboer	5 413	—	—	—	—	—	—
Batavia { Afdeeling Krawang	49 353	658 335	59 414	—	31 723	—	43 583
Preanger-Regentschappen	285 613	5 712 260	763 963	—	70 612	—	606 503
Cheribon	266 610	3 471 238	—	—	278 713	—	305 886
Pekalongan	255 343	4 085 488	91 729	—	50 766	—	70 510
Semarang	421 552	5 058 624	—	—	1 167	—	3 497
Rembang	227 419	4 093 572	—	—	24 020	730	257 144
Soerabaja	341 842	5 095 234	829 770	—	497 471	—	1 123 238
Pasoeroean	321 170	4 648 712	129 156	—	151 833	—	1 059 833
Besoeki	195 582	3 911 640	352 776	—	99 241	—	524 149
Banjoemas	177 656	2 842 496	*g)* 61 530	—	186 181	—	412 303
Kedoe	306 128	6 122 560	—	—	693 757	—	1 679 495
Madioen	180 769	2 892 304	370 826	—	118 459	—	378 944
Kediri	211 358	3 718 968	401 932	—	126 916	—	475 719
Madoera	328 158	984 474	—	—	19 326	—	—
Totalen	3 698 927	54 855 206	3 073 393	—	2 350 185	730	6 940 804
Particuliere landen.							
Bantam	18 066	216 792	8 089	—	4 533	—	—
Batavia { Andere afdn. dan Krawang	*i)* —	—	—	—	—	—	—
Batavia { Afdeeling Krawang	39 015	—	—	—	—	—	—
Cheribon	31 268	—	—	—	—	—	—
Totalen	88 349	216 792	8 089	—	4 533	—	—
Algemeene totalen	3 787 276	55 071 998	3 081 482	—	2 354 718	730	6 940 804
Over 1910 waren de cijfers:							
Gouvernementsgebied	3 700 550	54 713 185	3 379 729	—	2 427 944	—	6 742 997
Particuliere landen	81 325	—	6 548	—	5 307	—	—
Algemeene totalen	3 781 875	54 713 185	3 386 277	—	2 433 251	—	6 742 997

a) Een overzicht van de voor het gouvernementsgebied geldende heerendienstregelingen komt voor op blz. 175/179 van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië voor 1912.

b) Deze dienst, welke tegen betaling geschiedt, wordt alleen gevorderd, indien tegen de vastgestelde loonen geen vrije koelies te bekomen zijn.

c) De in deze kolom opgenomen cijfers zijn verkregen door herleiding van het werkelijk gepresteerd aantal dagdiensten tot dagdiensten van 12 uur. Waar de heerendienstplichtigen als regel slechts gedurende enkele uren van den dag arbeid presteeren, is het aantal dagen, waarop zij zijn uitgekomen, in werkelijkheid veel grooter dan de in deze kolom opgenomen cijfers aangeven.

d) In de residentiën Soerabaja, Banjoemas, Kedoe, Madioen en Kediri werden in 1911 meer dagdiensten gepresteerd dan in 1910, als oorzaak waarvan in de gewestelijke verslagen wordt opgegeven de omstandigheid dat, in verband met de zware regens, meer onderhoud en meer grind ten behoeve der wegen noodig was. In Banjoemas, Kedoe en Kediri eischten bovendien de waterwerken om dezelfde reden meer onderhoud, terwijl in eerstgenoemd gewest dit tevens een gevolg was van uitbreiding van irrigatiewerken en in laatstgenoemd gewest van den meerderen arbeid ten behoeve van de Kontoleiding. In de overige gewesten onderging het aantal gevorderde dagdiensten vermindering, hetgeen in hoofdzaak wordt toegeschreven aan afkoop van heerendiensten en in verschillende residentiën voorts aan den minderen arbeid ten behoeve van waterwerken en wegen, als gevolg van den gunstiger toestand, waarin deze door betere weersgesteldheid en andere redenen verkeerden. In de Preanger-Regentschappen werden voor de grindverzameling ten behoeve der

en Madoera, met uitzondering van de residentiën Soerakarta en Djokjakarta, gedurende 1911.

diensten ter zake van: het bezetten van wachthuizen.	het vervoeren van personen en troepen op marsch en van hunne goederen (zie Ind. St. 1875 n°. 110). b)	Totaal dagdiensten in 1911 gepresteerd ter zake van de in de kolommen 4 tot en met 10 vermelde heerendiensten, dus zonder die voor aanleg van irrigatiewerken gevorderd (zie kolom 13). c)	Vergeleken met de opgaven over 1910 wijzen de cijfers in de voorgaande kolom op onderstaande vermeerdering of vermindering. d)	Bovendien is voor aanleg in heerendienst van irrigatiewerken onderstaand aantal dagdiensten gevorderd in 1911.	Bovendien is voor aanleg in heerendienst van irrigatiewerken onderstaand aantal dagdiensten gevorderd in 1910.	Aantal dagdiensten dat volgens de regelingen als maximum per heerendienstplichtige gevorderd mag worden voor gewone heerendiensten. e)		Aantal dagdiensten gemiddeld per heerendienstplichtige gedurende 1911 gepresteerd. f)
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.		16.
—	—	12 297	— 26 632	—	—	Controle-afd. Serang	15	0,10
						Overige gedeelte van het gewest	12	
—	—	—	—	—	—	—	nihil	—
—	—	134 720	— 69 204	—	—	Distrn. Darangdan, Krawang en Rengasdengklok	10	2,73
						Distr. Sindangkasih	15	
						Distr. Adiarsa	20	
—	—	1 441 078	— 44 209	—	—	—	20	5,05
—	—	584 599	— 147 249	—	—	Afdn. Cheribon (met uitzondering van de controle-afdeeling Koeningan) en Indramajoe (met uitzondering van de districten Losarang, Kandanghaoer, Sindang en Bangadoewa)	14	2,19
						Afdn. Madjalengka, Galoeh en controle-afdeeling Koeningan	12	
						Distrn. Losarang, Kandanghaoer, Sindang en Bangadoewa	20	
—	—	213 005	— 70 259	—	—	—	16	0,83
—	—	4 664	— 30 380	h) 33 731	—	—	12	0,01
—	—	281 894	— 110 554	—	—	—	18	1,24
—	—	2 450 479	+ 351 366	—	—	Afd. Lamongan	20	7,17
						Distr. Bawean	6	
						Overige gedeelte van het gewest	14	
—	—	1 340 822	— 186 602	—	—	Afdn. Probolinggo, Kraksaän en Loemadjang	12	4,17
						Afdn. Pasoeroean, Bangil en Malang	16	
—	—	976 166	— 18 685	—	—	—	20	4,99
—	—	660 014	+ 27 372	—	—	—	16	3,72
—	—	2 373 252	+ 71 463	—	—	—	20	7,75
—	—	868 229	+ 31 516	—	—	—	16	4,80
—	—	1 004 567	+ 52 182	—	—	Afdn. Kediri en Toeloengagoeng	16	4,75
						Afdn. Berbek en Blitar	20	
—	—	19 326	— 15 683	—	—	—	3	0,06
—	—	12 365 112	— 185 558	33 731	—			3,34
57 305	—	69 927	+ 767	—	—	—		3,87
—	—	—	—	—	—	—		—
—	—	—	—	—	—	—		—
—	—	—	—	—	—	—		—
57 305	—	69 927	+ 767	—	—			
57 305	—	12 435 039	— 184 791	33 731	—			
—	—	12 550 670	— 1 513 605	—	—			3,39
57 305	—	69 160	— 10 570	—	—			0,85
57 305	—	12 619 830	— 1 524 175	—	—			3,34

wegen minder diensten gevorderd tengevolge van de omlegging van den grooten postweg van Soemedang naar Tjikoeroeh, welke weg tijdelijk in betaalden arbeid wordt onderhouden; in Pasoeroean werden verder vele wegen onderhouden in betaalden arbeid, waarvan de kosten opgebracht werden door particuliere ondernemingen, terwijl in Cheribon sedert Augustus 1911 de Wangoendiredja-leiding niet meer in heerendienst, maar door den dienst der burgerlijke openbare werken wordt verbeterd.

e) Onder gewone heerendiensten zijn niet begrepen de diensten, welke gevorderd worden bij rampen van hooger hand, dan wel tot afwending van algemeen gevaar, voor aanleg van irrigatiewerken, ingeval daarvoor geen of niet in voldoenden getale vrije werklieden te verkrijgen zijn, en voor het vervoer van personen en troepen op marsch en van hunne goederen.

f) In verschillende streken had afkoop van diensten, op den voet van de Ord. van 17 Oct. 1905. (Ind. St. n°. 520), plaats. Waren deze door de heerendienstplichtigen zelven gepresteerd, dan zouden de voor sommige gewesten opgegeven cijfers hooger zijn geweest.

g) In deze gewesten zijn de diensten ten behoeve van het onderhoud van de niet begrinde binnenwegen behouden.

h) Betaalde heerendiensten gepresteerd ten behoeve van het werk: „Bomoverdeelwerk te Wilaloeng".

i) Aangezien van de door de heerendienstplichtigen op de particuliere landerijen ten behoeve van den Staat gepresteerde diensten alleen in de residentie Bantam aanteekening werd gehouden, kunnen voor de andere gewesten (Batavia en Cheribon) ter zake geen gegevens worden verstrekt.

II. Overzicht van de in 1911 tot stand gekomen overeenkomsten omtrent den afkoop van heerendiensten, op den voet van de Ord. in Ind. St. 1905 N°. 520.

GEWESTEN.	Gebied waar voor 1911 overeenkomsten zijn gesloten omtrent den afkoop van heerendiensten, ter zake van: het doen van gewone herstellingen aan en het onderhouden van:		het verzamelen en transporteeren van verhardingsmateriaal ten behoeve van gewone herstellingen aan en onderhoud van groote post- en binnenwegen.	Gedurende 1911 betaalde afkoopsommen per heerendienstplichtige.
	wegen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.		
1.	2.	3.	4.	5.
Bantam . . .	Het geheele gewest (met uitzondering van één desa in de afd. Lebak en van de controle-afd. Tjaringin, waar slechts drie desa's deze diensten hebben afgekocht).	Het geheele gewest.	Het geheele gewest.	f 1.38.
Batavia . . .	Districten Sindangkasih en Darangdan (afd. Krawang).	Districten Sindang kasih en Darangdan (afd. Krawang).	Districten Sindangkasih en Darangdan (afd. Krawang).	Distr. Sindangkasih: f 1.25 à f 2. Distr. Darangdan: f 0.75 à f 1.25.
Preanger-Regentschappen . .	43 desa's van het district Bandoeng, voorheen genaamd Oedjoengbroengkoelon (afd. Bandoeng), alle desa's van het district Tjikemboelan (afd. Limbangan) en 8 desa's van het district Djampangtengah (afd. Soekaboemi).	Alle desa's van het district Tjikemboelan (afd. Limbangan).	43 desa's van het district Bandoeng, voorheen genaamd Oedjoengbroengkoelon (afd. Bandoeng), alle desa's — op één kampong na — van het district Tjikemboelan (afd. Limbangan) en 8 desa's van het district Djampangtengah (afd. Soekaboemi).	Distr. Bandoeng: f 0.14^{5} à f 15,44. Distr. Tjikemboelan: f 0.60. Distr. Djampangtengah: f 0.60 à f 10.
Cheribon . . .	—	—	Controle-afd. Indramajoe, zoomede de districten Cheribon en Gegesiklor (met uitzondering van 2 desa's) en de onderdistricten Palimanan van het gelijknamige district en Waroe van het district Ploembon (afd. Cheribon).	Afd. Indramajoe: f 1.50. Distr. Cheribon: f $0{,}37^{5}$ à f 1.60. Distr. Gegesiklor: f 0.40 à f 1.60. Onderdistricten Palimanan en Waroe: f $0{,}27^{5}$ à f 1.10.
Pekalongan . .	Afd. Pekalongan (uitgezonderd het district Paninggaran en 40 desa's van het district Doro) en afd. Batang (uitgezonderd het district Bawang); districten Brebes en Tandjoeng en 44 desa's van het district Boemiajoe (afd. Brebes); afd. Tegal (uitgezonderd de districten Boemidjawa, Djatinegara en het onderdistrict Kalibakoeng van het district Slawi); de districten Pemalang, Tjomal en Randoedongkal (afd. Pemalang).	Afd. Pekalongan (uitgezonderd het district Paninggaran en 40 desa's van het district Doro) en afd. Batang (uitgezonderd het district Bawang); districten Brebes en Tandjoeng (afd. Brebes); afd. Tegal (uitgezonderd de districten Boemidjawa, Djatinegara en het onderdistrict Slawi); de districten Pemalang en Tjomal (afd. Pemalang).	Afd. Pekalongan (uitgezonderd het district Paninggaran en 40 desa's van het district Doro) en afd. Batang (uitgezonderd het district Bawang); districten Brebes en Tandjoeng en 44 desa's van het district Boemiajoe (afd. Brebes); afd. Tegal (uitgezonderd de districten Boemidjawa, Djatinegara en het onderdistrict Kalibakoeng van het district Slawi); de districten Pemalang, Tjomal en Randoedongkal (afd. Pemalang).	Afd. Pekalongan: distr. Pekalongan f 0.69 à f 1.38, distr. Kadjen 10.60 à f 1.20, district Doro f 0.50 à t 1.— en de districten Wiradesa en Kedoengwoeni f 0.46 à f 0.92. Afd. Batang: distr. Soebah f 1.— à f 1.50 en de districten Batang en Bandar f 0.94 à f 1.—. Afd. Brebes: distr. Brebes f 1.65, distr. Tandjoeng f 1.80 en distr. Boemiajoe f 0.92. Afd. Tegal: districten Tegal en Adiwerna f 0.75 à f 1.50, distr. Soeradadi f 1.15 à f 2.30, distr. Slawi f 0.85 à f 1.70, distr. Pangkah f 0.65 à f 1.30 en distr. Balapoelang f 1.25 à f 2.50. Afd. Pemalang: districten Pemalang en Tjomal f 1.24 en distr. Randoedongkal f 0.92.

GEWESTEN.	Gebied waar voor 1911 overeenkomsten zijn gesloten omtrent den afkoop van heerendiensten, ter zake van:			Gedurende 1911 betaalde afkoopsommen per heerendienstplichtige.
	het doen van gewone herstellingen aan en het onderhouden van:		het verzamelen en transporteeren van verhardingsmateriaal ten behoeve van gewone herstellingen aan en onderhoud van groote post- en binnenwegen.	
	wegen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.		
1.	2.	3.	4.	5.
Semarang . . .	—	Het geheele gewest, met uitzondering van 3 desa's in het district Kajen (afd. Pati).	Het geheele gewest, met uitzondering van 3 desa's in het district Kajen (afd. Pati).	Afd. Semarang: f 1.—. Afd. Salatiga: f 0.12⁵ à f 0.69. Afd. Kendal: f 0.85 à f 1.20. Afd. Demak: f 1.— à f 1.75. Afd. Grobogan: f 1.— à f 3.—. Afd. Koedoes: f 0.10 à f 1.10. Afd. Pati: f 0.80 à f 1.—. Afd. Japara: f 0.32 à f 0,78.
Rembang . . .	—	Desa's in de afdeelingen Bodjonegoro en Blora.	96 desa's van het distr. Waroe, 80 desa's van het distr. Binangoen, 52 desa's van het distr. Kragan en 55 desa's van het distr. Sedan (afd. Rembang), 50 desa's van het distr. Rembes, 11 desa's van het distr. Djenoe, 80 desa's van het distr. Rengel en 24 desa's van het distr. Bantjar (afd. Toeban), alle desa's in de districten Panolan, Randoeblatoeng en Djepon en 74 desa's van het distr. Karangdjati en 76 desa's van het distr. Ngawan (afd. Blora); voorts verschillende desa's der distr. Bodjonegoro, Baoereno, Pelem, Padangan, Tambakredjo en Ngoempak (afd. Bodjonegoro).	Afd. Rembang: f 0.75 à f 2.50. Afd. Toeban: f 0.30 à f 1.60. Afd. Blora: f 0.35 à f 1.60. Afd. Bodjonegoro: f 0.80 à f 1.—.
Soerabaja . . .	532 desa's in de afd. Sidoardjo.	532 desa's in de afd. Sidoardjo.	532 desa's in de afd. Sidoardjo.	—
Pasoeroean . .	116 desa's in de afd. Probolinggo, 99 desa's in de afd. Kraksaän en 52 desa's in de afd. Loemadjang.	—	212 desa's in de afd. Pasoeroean, 116 desa's in de afd. Probolinggo, 99 desa's in de afd. Kraksaän, 52 desa's in de afd. Loemadjang en alle desa's in de onderdistricten Bangil en Kalianjar (afd. Bangil).	Afd. Pasoeroean: f 1.— à f 1.50. Afd. Probolinggo: f 0.61 à f 1.87. Afd. Kraksaän: f 0.18 à f 3.—. Afd. Loemadjang: f 0.30 à f 3.04. Afd. Bangil: onderdistrict Bangil f 1.45, onderdistrict Kalianjar f 1.65.
Banjoemas . .	—	—	5 desa's van het distr. Pegadingan (afd. Tjilatjap).	—
Kedoe	—	—	10 desa's van het distr. Koetoardjo en 3 desa's van het distr. Kemiri (afd. Poerworedjo).	Distr. Koetoardjo: f 0.12 à f 1.36, distr. Kemiri: f 0.58 à f 1.66.

Bijlage J.

(Zie hoofdstuk J, afd. II, § 1, van het verslag.)

Overzicht van de opbrengst van het hoofdgeld der heerendienstplichtigen in de gouvernementslanden van Java en Madoera over 1911.

GEWESTEN.	Totaal bedrag van den aanslag van het hoofdgeld over 1911 (à f 1,— per heerendienstplichtige, behalve in Pasoeroean, waar f 1,50 moet worden opgebracht).	Kosten van aanslag en invordering, zijnde het aan de desahoofden toekomende collecteloon van 8 %.	Zuiver bedrag van den aanslag.	In 1911 door de bevolking aangezuiverd.
Bantam	f 124 961,—	f 9 996,88	f 114 964,12	f 124 961,—
Batavia (afd. Krawang)	49 353,—	3 948,24	45 404,76	49 353,—
Preanger-Regentschappen	285 613,—	22 849,04	262 763,96	285 613,—
Cheribon	266 610,—	21 328,80	245 281,20	266 610,
Pekalongan	255 343,—	20 427,44	234 915,56	255 343,—
Semarang	421 552,—	33 724,16	387 827,84	421 552,—
Rembang	227 419,—	18 193,52	209 225,48	227 419,—
Soerabaja	341 842,—	27 347,36	314 494,64	341 842,—
Pasoeroean	420 504,—	33 640,32	386 863,68	*a*) 420 240,41^{5}
Besoeki	195 582,—	15 646,56	179 935,44	195 582,—
Banjoemas	177 656,—	14 212,48	163 443,52	*b*) 177 655,—
Kedoe	306 128,—	24 490,24	281 637,76	306 128,—
Madioen	180 769,—	14 461,52	166 307,48	180 769,—
Kediri	211 358,—	16 908,64	194 449,36	211 358,—
Madoera	328 158,—	26 252,64	301 905,36	328 158,—
Totalen	f 3 792 848,—	f 303 427,84	f 3 489 420,16	f 3 792 583,41^{5}

a) De achterstand is een gevolg van de verduistering door den met de inning belasten persoon (ad f 99,15), van het overlijden en het spoorloos verdwijnen van enkele personen (ad f 5) en van de onbevredigende resultaten van de vischvangst in het onderdistrict Kalianjar (ad f 159,43^{5}).

b) De achterstand, ad f 1, heeft betrekking op den aanslag van een krankzinnige.

Bijlage K.

(Zie hoofdstuk J, afd. II, § 2, van het verslag.)

OVERZICHTEN

van de gehouden aanteekeningen omtrent de verrichte heerendiensten in sommige gewesten der BUITENBEZITTINGEN gedurende 1911. (*)

(*) In de overige in deze bijlage niet genoemde gewesten, met uitzondering van de residentiën Djambi en Oostkust van Sumatra, worden van de onder 's gouvernements rechtstreeksch bestuur staande inboorlingen geen of doorgaans geen heerendiensten gevorderd.

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende					
			gewoon onderhoud van:					
			landwegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	waterwegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans, passantenhuizen en pasarloodsen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
PADANGSCHE BENEDENLANDEN. b)								
Padang en Ommelanden. . . .	14 785	768 820	97 300	15	6 142	28	1 306	15 418
Priaman.	29 513	1 534 676	316 936	328	23 680	535	654	52 568
Painan	20 034	1 041 768	248 542	—	20 592	—	106	32 418
PADANGSCHE BOVENLANDEN.								
Agam.	45 889	2 386 228	498 946	11 006	26 933	598	12 274	47 396
L Koto	40 674	2 115 048	227 789	8 796	22 885	1 274	108	26 906
Tanahdatar	56 572	2 941 744	231 934	536	20 218	19	326	5 503
XIII en IX Koto	26 646	1 385 592	341 805	—	105 998	260	368	11 254
Batipoeh en X Koto	11 310	588 120	112 058	187	2 580	1 108	1 088	10 145
Loeboeksikaping	15 600	811 200	241 592	—	45 592	—	1 614	1 494
Totalen	261 023	13 573 196	2 316 902	20 868	274 620	3 822	17 844	203 102
Over 1910 was opgegeven . . .	274 039	14 250 028	2 183 503	8 496	187 625	947	19 853	245 108

a) Zie voor de op 1 Januari 1905 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1904 n°. 355. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 6076.

b) Ingevolge Ind. St. 1858 nos. 66 en 67 staat het den heerendienstplichtigen ter hoofdplaats Padang vrij om de heerendiensten af te koopen tegen betaling

Tapa

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende					
			gewoon onderhoud van:					
			landwegen (hieronder begrepen het verzamelen van verhardingsmateriaal).	waterwegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans en passantenhuizen.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Natal en Batang Natal	2 617	136 084	18 834	190	19 047	—	—	—
Sibolga en Batang Toroe-districten	2 534	131 768	62 185	—	—	—	—	4 209
Padang Sidimpoean.	20 764	1 079 728	239 474	971	51 262	—	2 016	639
Bataklanden	63 185	3 285 620	859 074	152	38 654	—	—	—
Totalen	89 100	4 633 200	1 179 567	1 313	108 963	—	2 016	4 848
Over 1910 was opgegeven . . .	89 549	4 656 548	1 306 282	30 974	38 727	12	2 122	11 167

a) Zie voor de op 1 Januari 1905 in deze residentie (met uitzondering van Nias en de daartoe behoorende eilanden) in werking getreden heerendienst-regeling Ind. St. 1904 n°. 356. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. nos. 6077 en 6785.

Westkust. *a)*

1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: land-wegen.	water-wegen.	bruggen en duikers.	wacht-huizen.	pasang-grahans, passanten-huizen en pasar-loodsen.	dammen, waterwerken, dijken en water-leidingen.	bezetten van wacht-huizen.	bewaken van landsge-bouwen.	bedienen van niet-verpachte overvaarten en bewaken van bruggen.	over-brengen van brieven.	diensten bij hoofden en ambte-naren.	vervoer van gouver-nements-gelden, goederen en reizigers.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het be-schikbaar maximum aantal dag-diensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 22).
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22	23.
13 556	—	52 966	—	4 979	1 764	124 563	365	394	1 856	14 751	—	335 403	433 417
639	1 540	30 187	—	—	782	109 831	10 756	1 643	20 765	168 762	—	739 606	795 070
359	—	59 800	—	—	28 900	2 553	11 210	9 216	7 367	48 937	84	470 084	571 684
32	704	16 263	705	—	16 825	61 971	38 773	272	9 120	114 865	864	857 547	1 528 681
300 153	—	40 124	—	1 313	11 221	47 922	13 530	14 438	17 402	204 446	—	938 307	1 176 741
108 048	1 100	16 561	1 252	3 311	118 926	12 199	32 082	10 253	23 151	230 132	2 087	817 638	2 124 106
6 515	—	5 764	—	853	—	19 985	11 805	93	11 063	133 661	68	649 492	736 100
19 459	—	250	—	—	—	7 257	3 777	898	2 914	42 195	1 319	205 235	382 885
11 556	—	39 078	—	1 660	70	3 355	13 093	5 484	15 276	57 014	33	436 911	374 289
460 317	3 344	260 993	1 957	12 116	178 488	389 636	135 391	42 691	108 914	1 014 763	4 455	5 450 223	8 122 973
452 081	64 238	327 716	280	15 136	24 663	369 883	125 907	29 099	1 083 346	1 176 246	5 476	5 344 603	8 905 425

van een equivalent van f 4 per jaar en per hoofd. Deze regeling is, ingevolge Ind. St. 1906 n°. 197, ook van toepassing ten aanzien van het buiten de grenzen der hoofdplaats Padang vallende gedeelte der op 1 Januari 1906 opgeheven onderafdeeling Hoofdplaats Padang.

noeli. *a)*

1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: land-wegen.	water-wegen.	bruggen en duikers.	wacht-huizen.	pasang-grahans en passanten-huizen.	dammen, water-werken, dijken en water-leidingen.	bezetten van wacht-huizen.	bewaken van landsge-bouwen.	bedienen van niet-verpachte overvaarten en bewaken van bruggen.	over-brengen van brieven.	diensten bij hoof-den en ambte-naren.	vervoer van gouver-nements-gelden, goederen en reizigers.	bege-leiden van gevan-genen.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het be-schikbaar maximum aantal dag-diensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 23).
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
—	—	261	—	—	—	1 095	7 330	3 127	4 461	11 893	2	—	66 240	69 844
—	—	—	—	—	—	4 380	5 840	6 370	5 475	10 950	30	—	99 439	32 329
191 842	500	57 136	162	745	1 275	18 836	25 098	5 671	14 726	48 558	317	85	659 313	420 415
622 480	12 196	17 910	831	—	260	2 949	9 701	—	3 819	145 907	196	—	1 714 129	1 571 491
814 322	12 696	75 307	993	745	1 535	27 260	47 969	15 168	28 481	217 308	545	85	2 539 121	2 094 079
658 885	354	41 853	—	1 840	6 857	27 264	49 266	14 909	27 340	206 661	885	96	2 425 494	2 231 054

Benkoelen. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 42 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud van: groote wegen.	gewoon onderhoud van: bruggen en duikers in de groote wegen.	aanleg, zware herstelling en vernieuwing van: groote wegen.	aanleg, zware herstelling en vernieuwing van: bruggen en duikers in de groote wegen.	het vervoeren van gouvernements-goederen en gelden.	het vervoeren van gouvernements-reizigers (troepen en personen op marsch daaronder begrepen).	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 10).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Benkoelen *b)*	2 084	87 528	85 814	—	—	3 242	—	—	89 056	*d)*— 1528
Lebong *c)* Onderafd. Moko-Moko	4 627	194 334	58 906	9 299	—	—	14 183	—	82 388	111 946
Lebong *c)* Id. Laïs	5 741	241 122	164 134	1 353	75 959	—	—	—	241 446	*d)*— 324
Lebong *c)* Id. Lebong	1 871	97 292	66 670	4 231	—	—	—	3 803	74 704	22 588
Lebong *c)* Id. Redjang	6 866	344 272	183 949	5 205	637	52 570	—	8 042	250 403	93 869
Seloema	6 314	265 188	187 019	300	41 053	22 061	—	—	250 433	14 755
Manna	7 355	308 910	216 967	1 863	43 201	22 567	2	2 561	287 161	21 749
Kauer	3 692	155 064	51 148	2 337	20 941	17 713	—	265	92 404	62 660
Kroë	5 549	233 058	90 025	2 397	2 581	1 581	1 341	12	97 937	135 121
Totalen	44 099	1 926 768	1 104 632	26 985	184 372	119 734	15 526	14 683	1 465 932	460 836
Over 1910 was opgegeven	43 478	1 899 420	959 496	39 427	111 455	56 194	7 950	17 115	1 191 637	707 783

a) Zie voor de op 1 Januari 1897 in werking getreden heerendienstregeling voor dit gewest Ind. St. 1896 n°. 262, juncto 1898 n°. 188. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5198.

b) Voor de inlanders en met hen gelijkgestelden ter hoofdplaats Benkoelen zijn de diensten ten behoeve van het aanleggen en onderhouden van wegen en bruggen aldaar vervangen door eene belasting in geld (Ind. St. 1874 n°. 276, juncto 1876 n°. 58).

c) Voor de afdeeling Lebong (zie Ind. St. 1908 n°. 646) blijft voorloopig van kracht de voor het gewest Palembang uitgevaardigde heerendienstregeling in Ind. St. 1902 n°. 321 met de daarin gebrachte en nader te brengen wijzigingen (Ind. St. 1904 n°. 119, juncto 1908 n°. 647 en 1909 n°. 385).

d) In de afdeeling Benkoelen en in de onderafdeeling Lais der afdeeling Lebong is het maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt, respectievelijk met 1528 en 324 dagdiensten overschreden. Den bestuursambtenaren is dientengevolge opgedragen er voor te zorgen dat overschrijding voortaan niet meer plaats hebbe.

Lampongsche districten. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 30 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud van: groote post- en binnenwegen.	onderhoud van: bruggen en duikers in de groote post- en binnenwegen.	onderhoud van: waterwegen	het vervoeren van gouvernements-goederen en gelden.	het vervoeren van gouvernements-reizigers (troepen en personen op marsch daaronder begrepen).	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 9).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Telokbetong (hoofdplaats)	634	19 020	15 739	—	3 170	111	—	19 020	—
Ommelanden van Telokbetong	6 635	199 650	147 413	4 219	2 113	729	386	154 860	44 790
Sepoetih	7 407	222 210	124 294 *b)* 40 000	9 171	531	2 953	—	176 949	45 261
Sekampoeng	4 270	128 100	100 568 7 020	3 000	12 920	4 592	—	128 100	—
Toelangbawang	11 108	333 240	105 658 105 600	5 593	1 412	3530	—	221 793	111 447
Katimbang	3 139	94 170	40 839	2 905	—	—	—	43 744	50 426
Semangka	3 623	108 690	51 932 44 964	2 782	—	—	—	99 678	9 012
Totalen	36 816	1 105 080	784 027	27 670	20 146	11 915	386	844 144	260 936
Over 1910 was opgegeven	37 959	1 138 770	706 116	48 005	3 752	533	3 831	762 237	376 533

a) Zie voor de op 15 September 1911 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1911 n°. 426. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7427. Van de door deze regeling geopende gelegenheid om diensten te vorderen voor het bedienen van niet-verpachte overvaarten, voor zoover gelegen in de in kolom 4 bedoelde wegen, en over het overbrengen van dienstbrieven buiten den postdienst, zoomede voor het begeleiden van gevangenen en verdachten, is geen gebruik gemaakt.

b) Het tweede cijfer heeft betrekking op het aantal vrijwillig afgekochte dagdiensten.

Palembang. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 52 dagdiensten per dienst-plichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstelling van: heeren-dienst-wegen, benevens het verzamelen van ver-hardings-materiaal.	bruggen en duikers.	onderhoud van water-wegen.	zware herstelling van de in kolom 4 en 5 genoemde werken.	het vervoeren van reizigers en hunne goederen (Ind. St. 1870 nos. 16 en 99).	Te zamen.	aanleg van wegen, bruggen en duikers.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dag-diensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 11).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Palembangsche Benedenlanden	73 947	3 845 244	573 025	56 013	25 278	92 411	2 199	748 926	6 308	755 234	3 090 010
Palembangsche Bovenlanden	46 971	2 442 492	1 265 815	108 555	19 822	101 062	5 913	1 501 167	74 122	1 575 289	867 203
Ogan en Komering Oeloe	34 854	1 812 408	606 488	35 042	26 600	8 999	466	677 595	—	677 595	1 134 813
Totalen . . .	155 772	8 100 144	2 445 328	199 610	71 700	202 472	8 578	2 927 688	80 430	3 008 118	5 092 026
Over 1910 was opgegeven.	153 692	7 991 984	2 892 615	116 698	81 629	106 389	8 323	3 205 654	49 136	3 254 790	4 737 194

a) Zie voor de op 1 Januari 1903 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1902 n°. 321, juncto 1903 n°. 185 en 1906 n°. 470. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5744.

Atjeh en onderhoorigheden (alleen de afdeeling Groot-Atjeh). *a)*

ONDERAFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud en gewone herstellingen van: wegen (hieronder begrepen het verzamelen van ver-hardings-materiaal).	bruggen en duikers.	dammen, water-werken, dijken en water-leidingen.	eersten aanleg, zware herstellingen en vernieuwingen van: wegen.	bruggen en duikers.	dammen, water-werken, dijken en water-leidingen.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dag-diensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 10).
1.	2.	3.	4.	5	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Oeleë Lheuë en de XXVI Moekims	5 156	123 744	64 422	117	1 178	2 674	—	208	68 599	55 145
XXV Moekims en de Zuidelijke Nederzettingen	5 911	141 864	119 699	6 666	3 131	—	—	—	129 496	12 368
XXII Moekims.	7 831	187 944	154 537	1 035	16 710	3 336	—	—	175 618	12 326
VII Moekims Pidië	2 275	54 600	31 322	—	10 717	—	—	12 561	54 600	—
We	764	18 336	9 084	—	—	6 336	—	—	15 420	2 916
Totalen . . .	21 937	526 488	379 064	7 818	31 736	12 346	—	12 769	443 733	82 755
Over 1910 was opgegeven . .	22 537	540 888	389 221	7 487	30 036	1 695	357	3 565	432 361	108 527

a) Zie voor de op 1 October 1908 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1908 n°. 509, juncto 1910 n°. 471. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 6881.
De gehouden aanteekeningen omtrent de gedurende 1911 verrichte heerendiensten in de onderafdeeling Singkel (afd. Westkust van Atjeh) zijn nog niet ontvangen. De voor dat gebied op 1 Januari 1910 in werking getreden heerendienstregeling is vervat in Ind. St. 1909 n°. 525, juncto 1910 nos. 471 en 637, terwijl de „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7107, juncto n°. 7337.

Banka en onderhoorigheden. *a)*

DISTRICTEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 36 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud van: groote post- en binnenwegen.	bruggen en duikers.	waterwegen (voor zooveel op ult. 1891 reeds in gebruik).	Te zamen.	herstellingen aan: groote post- en binnenwegen.	bruggen en duikers.	waterwegen (voor zooveel op ult. 1891 reeds in gebruik).	Te zamen.	het vervoeren van postpakketten.	het vervoeren van gouvernementsgoederen en gelden.	het vervoeren van gouvernementsreizigers (troepen en personen op marsch daaronder begrepen).	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 15).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Muntok. . . .	2 152	77 472	38 823	3 436	—	42 259	—	—	—	—	307	—	2 340	44 906	32 566
Djeboes. . . .	644	23 184	18 927	1 087	1	20 015	—	—	—	—	140	189	532	20 876	2 308
Belinjoe . . .	706	25 416	18 895	2 015	—	20 910	—	—	—	—	102	35	389	21 436	3 980
Soengailiat . .	756	27 216	23 031	719	—	23 750	—	—	—	—	408	1 481	425	26 064	1 152
Merawang. . .	929	33 444	28 186	2 083	—	30 269	—	—	—	—	57	274	287	30 887	2 557
Pangkalpinang .	2 666	95 976	66 889	1 096	14 066	82 051	—	—	—	—	198	130	817	83 196	12 780
Soengaiselan . .	1 488	53 568	40 203	3 851	74	44 128	—	—	—	—	85	86	540	44 839	8 729
Koba.	858	30 888	29 393	561	—	29 954	—	—	—	—	406	28	722	31 110	*b)* — 222
Toboali. . . .	2 263	81 468	60 682	3 222	—	63 904	—	—	—	—	629	—	1 116	65 649	15 819
Totalen .	12 462	448 632	325 029	18 070	14 141	357 240	—	—	—	—	2 332	2 223	7 168	368 963	79 669
Over 1910 was opgegeven . .	12 391	446 076	311 822	13 837	15 649	341 308	1 968	168	—	2 136	2 819	930	8 057	355 250	90 826

a) Zie voor de op 1 Juli 1902 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1902 n°. 241. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5721.

b) In het district Koba is het maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag worden beschikt, met 222 dagdiensten overschreden. Den betrokken ambtenaar is dientengevolge opgedragen er voor te zorgen dat overschrijding voortaan niet meer plaats hebbe.

Billiton. *a)*

DISTRICTEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag beschikt worden, berekend tegen 24 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud, aanleg, bouw en herstelling van: groote wegen en belangrijke binnenwegen (behalve op de gewestelijke hoofdplaats).	bruggen en duikers in de voormelde wegen (behalve op de gewestelijke hoofdplaats).	districtsgevangenissen.	waterwegen (voor zooveel op 1 October 1894 reeds in gebruik).	Te zamen.	het vervoeren van brieven.	het vervoeren van gouvernementsgoederen en gelden.	het vervoeren van troepen op marsch en hunne goederen.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3— kolom 12).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Tandjoengpandan . .	3 117	74 808	41 380	5 800	—	—	47 180	—	—	—	47 180	27 628
Boeding.	1 971	47 304	30 520	1 622	—	—	32 142	—	—	—	32 142	15 162
Manggar	1 035	24 840	13 772	—	—	—	13 772	—	—	—	13 772	11 068
Linggang	420	10 080	8 379	24	—	—	8 403	—	—	—	8 403	1 677
Dendang	2 014	48 336	25 120	1 386	—	—	26 506	—	—	—	26 506	21 830
Totalen . . .	8 557	205 368	119 171	8 832	—	—	128 003	—	—	—	128 003	77 365
Over 1910 was opgegeven.	8 431	202 344	132 233	7 205	—	—	139 502	—	—	—	139 502	62 842

a) Zie voor de op 1 Januari 1900 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1899 n°. 278. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5438.

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 26 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstelling van:					eersten aanleg, zware herstelling of vernieuwing van:					militaire werken, bij volstrekte onmogelijkheid om vrije koelies te bekomen.	het bezetten van wachthuizen.	het transport van gouvernements-goederen.	het transport van in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3 — kolom 18).
			land- en waterwegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans.	Te zamen.	land- en waterwegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen.	pasanggrahans.	Te zamen.						
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
Bandjermasin en Ommelanden .	8 076	209 976	69 530	3 032	—	—	72 562	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72 562	137 414
Marabahan . . .	4 648	120 848	20 560	265	42	175	21 042	10 374	244	35	—	10 653	—	48 747	12	—	80 454	40 394
Martapoera . . .	13 791	358 566	149 188	3 319	111	496	153 114	6 304	238	30	598	7 170	—	41 095	—	—	201 289	157 277
Kandangan . . .	51 146	1329796	*b)* 447 003	—	—	—	*b)* 447 003	—	9 199	—	—	9 199	—	*c)* 118 246	*d)* 206	*d)* 1178	575 832	753 964
Amoentai. . . .	31 491	818 766	435 701	20 637	430	171	456 939	108	6 261	—	—	6 369	—	91 844	—	—	555 152	263 614
Boven-Doesoen. .	4 110	106 860	2 969	920	—	—	3 889	—	270	—	—	270	—	456	—	—	4 615	102 245
Midden-Doesoen .	3 935	102 310	34 361	2 988	49	959	38 357	—	820	—	155	975	—	520	470	2 494	42 816	59 494
Beneden-Dajak. .	5 598	145 548	—	—	—	—	—	5 900	—	—	—	5 900	—	—	—	—	5 900	139 648
Boven-Dajak . .	--	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sampit	7 695	200 070	8 256	40	—	—	8 296	2 724	—	—	852	3 576	—	7 970	—	—	19 842	180 228
Tanahboemboe. .	8 068	209 768	13 940	*c)* 3 971	—	35	17 946	18 439	1 755	—	735	20 929	—	*c)* 2 055	24	940	51 894	157 874
Pasir	8 535	221 910	26 168	915	—	—	27 083	40 941	362	—	—	41 303	—	—	1 746	1 536	71 668	150 242
Koetei en de Noordoostkust van Borneo (gouv. gebied)	2 989	77 714	50 476	793	3 650	—	54 919	—	—	—	—	—	—	—	—	340	55 259	22 455
Totalen . .	150 082	3902132	1 258 152	36 880	4 282	1 836	1 301 150	84 790	19 149	65	2 340	106 344	—	320 843	2 458	6 488	1737283	2164849
Over 1910 was opgegeven .	154 381	4013906	1 033 862	27 304	582	6 524	1 068 272	135 136	43 304	76	1 475	179 991	17	352 199	2 011	5 897	1608387	2405519

a) Zie voor de op 1 Augustus 1898 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1898 n°. 181, juncto 1899 n°. 147. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5292.

b) Hieronder 342 361 afgekochte diensten.
c) Afgekochte diensten.
d) Betaalde diensten.

Celebes en onderhoorigheden. *a*)

AFDEELINGEN.	Aantal heerendienstplichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag beschikt worden, berekend tegen 38 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud / eersten aanleg van: wegen.	bruggen en duikers.	wachthuizen (buiten de afdeelingshoofdplaatsen).	regentswoningen.	Te zamen.	het vervoeren van gouvernementsreizigers en goederen.	het bewerken der ornamentspadivelden en het leveren van volgelingen aan regenten en hoofden bij dienstreizen en plechtige gelegenheden en bij door hen te vieren feesten.	het bezetten van wachthuizen en het doen van nachtelijke rondes.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 12).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Makasser *b*) . . .	59 694	1 790 820	288 414 *c*)168 885	17 539 27 659	— —	— —	305 953 196 544	3 668	6 713	139 790	652 668	1 138 152
Bonthain.	68 600	2 058 000	613 321 5 617	93 297 —	23 822 —	252 7 675	730 692 13 292	6 866	8 052	265 566	1 024 468	1 033 532
Totalen . . .	128 294	3 848 820	901 735 174 502	110 836 27 659	23 822 —	252 7 675	1 036 645 209 836	10 534	14 765	405 356	1 677 136	2 171 684
Over 1910 was opgegeven	107 452	4 083 176	539 418 38 505	85 894 12 566	131 1	252 7 675	625 695 58 747	—	—	—	684 442	3 398 734

a) Zie voor de op 1 Januari 1911 voor de afdeelingen Makasser (uitgezonderd de hoofdplaats met buitenwijken) en Bonthain in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1910 n°. 624. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 7335.

b) Hieronder niet begrepen de gewestelijke hoofdplaats en hare buitenwijken, alwaar de heerendiensten met 1 Januari 1891 door eene belasting in geld zijn vervangen (vgl. Ind. St. 1891 n°. 111, zoomede de noot op blz. 67 van K. V. 1892).

c) In de kolommen 4 t/m 8 zijn de opgaven tweeledig: de aldaar in de eerste plaats genoemde getallen betreffen de diensten voor onderhoud der aangeduide werken, de in de tweede plaats vermelde die voor eersten aanleg gevorderd.

Menado. *a*)

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks mag beschikt worden, berekend tegen 32 dagdiensten per dienstplichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstelling van: wegen.	bruggen en duikers.	dammen, waterwerken, dijken en waterleidingen.	aanleg, zware herstelling of vernieuwing van de in de kolommen 4, 5 en 6 genoemde werken.	het bezetten van wachthuizen.	het vervoeren van gouvernements-reizigers en goederen.	aanleg van irrigatie-werken.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 11).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
MINAHASA.											
Menado	7 463	238 816	69 539	4 386	63	56 057	4 204	—	—	134 249	104 567
Tondano	10 323	330 336	118 056	1 569	—	75 820	12 854	—	—	208 299	122 037
Amoerang	8 724	279 168	113 703	15 868	3 650	63 423	8 498	—	—	205 142	74 026
GORONTALO.											
Gorontalo	21 010	672 320	95 946	12 003	8 538	2 972	8 070	—	4 218	131 747	540 573
Totalen . .	47 520	1 520 640	397 244	33 826	12 251	198 272	33 626	—	4 218	679 437	841 203
Over 1910 was opgegeven	46 831	1 498 592	380 905	29 763	4 059	225 035	37 328	—	—	677 090	821 502

a) Voor de Minahasa en de gouvernementsdistricten der afdeeling Gorontalo gelden de respectievelijk op 1 Januari en 1 Juli 1900 in werking getreden heerendienstregelingen in Ind. St. 1899 n°. 270 (juncto 1903 n°. 359) en 1900 n°. 152. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. nos. 5434 (Minahasa) en 5498 (Gorontalo).

Amboina. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 36 dagdiensten per dienst-plichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: gewoon onderhoud van: wegen.	bruggen en duikers.	Totaal.	herstellingen aan: wegen.	bruggen en duikers.	Totaal.	het vervoeren van troepen en personen op marsch en hunne goederen.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 11).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Amboina (hoofdplaats)	347	12 492	5 632	—	5 632	3 637	—	3 637	—	9 269	3 223
Amboina (overig gedeelte der afdeeling) . .	6 013	216 468	61 375	62 135	123 510	32 565	12 535	45 100	—	168 610	47 858
Boeroe	2 825	101 700	53 165	—	53 165	—	—	—	—	53 165	48 535
Saparoea.	6 270	225 720	31 269	3 392	34 661	12 595	2 377	14 972	—	49 633	176 087
Ceram.	11 738	422 568	92 383	46 610	138 993	7 650	3 206	10 856	15 990	165 839	256 729
Aroe-, Kei- en Zuidwester-eilanden	8 722	313 992	44 640	15 030	59 670	17 325	15 054	32 379	—	92 049	221 943
Tanimbar-eilanden .	1 134	40 824	4 536	—	4 536	—	—	—	—	4 536	36 288
Totalen . .	37 049	1 333 764	293 000	127 167	420 167	73 772	33 172	106 944	15 990	543 101	790 663
Over 1910 was opgegeven	36 911	1 328 796	247 980	65 886	313 866	114 950	43 219	158 169	9 328	481 363	847 433

a) Zie voor de op 1 Juni 1892 in werking getreden heerendienstregeling Ind. St. 1892 n°. 67. De „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 4662. In de afdeeling Banda worden in gewone tijden geen heerendiensten gevorderd.

Bali en Lombok. *a)*

AFDEELINGEN.	Aantal heeren-dienst-plichtigen.	Maximum aantal dagdiensten, waarover jaarlijks beschikt mag worden, berekend tegen 42 dagdiensten per dienst-plichtige.	Aantal gedurende 1911 werkelijk gevorderde dagdiensten ter zake van: onderhoud en gewone herstellingen van eersten aanleg, zware herstelling of vernieuwing: wegen.	bruggen en duikers.	mijlpalen.	wachthuizen.	Te zamen.	het bewaken van gevangenissen en andere landsgebouwen.	het bezetten van wachthuizen.	het doen van nachtelijke rondes.	het vervoer van gouvernementsgoederen en gelden.	het vervoer van in dienst reizende landsdienaren en hunne goederen.	het vervoer van personen en troepen op marsch.	Totaal.	Zoodat in 1911 van het beschikbaar maximum aantal dagdiensten niet gevorderd zijn geworden (kolom 3—kolom 15).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Boeleleng . .	23 696	995 232	*b)* 212 901 130 791	1 291 30 913	— —	— —	214 192 161 704	1 181	129 490	112 203	182	558	—	619 510	375 722
Djembrana . .	4 170	175 140	8 364 59 546	543 2 496	— —	— —	8 907 62 042	—	21 532	13 864	—	—	—	106 345	68 795
Lombok . . .	68 091	2 859 822	235 161 301 775	27 728 61 830	— —	986 1 100	263 875 364 705	11 915	156 848	49 627	—	18	—	846 988	2 012 834
Totalen . .	95 957	4 030 194	456 426 492 112	29 562 95 239	— —	986 1 100	486 974 588 451	13 096	307 870	175 694	182	576	—	1 572 843	2 457 351
Over 1910 was opgegeven .	95 060	3 992 520	348 569 700 438	22 040 53 555	102 —	797 1 516	371 508 755 509	8 681	340 968	221 870	666	130	20	1 699 352	2 293 168

a) Voor de afdeelingen Boeleleng en Djembrana (eiland Bali) geldt de met 1 Juli 1902 in werking getreden heerendienstregeling in Ind. St. 1902 n°. 228; de „voorschriften ter uitvoering" zijn opgenomen in Bijbl. Ind. St. n°. 5715. Zie voor de op 1 Mei 1905 voor de afdeeling Lombok in werking getreden voorloopige heerendienstregeling Ind. St. 1905 n°. 203.

b) In de kolommen 4 t/m 8 zijn de opgaven tweeledig: de in de eerste plaats genoemde getallen betreffen de diensten voor onderhoud en gewone herstellingen der aangeduide werken; de in de tweede plaats vermelde die voor eersten aanleg, zware herstelling of vernieuwing gevorderd.

Bijlage L.

(Zie hoofdstuk J, afd. III, van het verslag.)

OVERZICHTEN,

meerendeels over 1910 en 1911, betreffende de LANDRENTE EN ANDERE

LANDELIJKE INKOMSTEN.

I. LANDRENTE OP

A. Aanslag en opbrengst van

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (in bouws) der in 1911 voor vast aangeslagen gronden. Sawahs.	Tegalvelden.	Nipah-bosschen.	Boom-gaarden.	Woonerven (belastbare).	niet voor vast aangeslagen — wisselvallig beplante — gronden.	Bedrag van den onzuiveren aanslag der voor vast aangeslagen gronden in 1910.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bantam	104 835	58 972	a) 443	7 398	50	—	f 612 992,—
Batavia	116 547	70 556	a) —	—	—	—	b) 243 628,60
Preanger-Regentschappen	365 716	512 435	a) —	—	—	—	1 651 571,94
Cheribon	c) 317 911	c) 136 107	a) 34	937	—	1 023	1 294 825,86
Pekalongan	242 637	45 973	35	1 487	10 887	—	1 400 139,25
Semarang	389 003	100 920	a) 28	1 502	32 456	17 012	b) 1 736 292,08^{5}
Rembang	238 143	59 531	—	423	11 300	—	855 731,50
Soerabaja	315 571	44 310	1 087	3 997	19 321	475	2 040 182,—
Pasoeroean	155 780	169 709	a) 235	389	8 158	6 526	2 072 001,70
Besoeki	112 915	101 557	—	4 155	5 406	1 834	1 385 015,—
Banjoemas	153 143	295 358	a) —	—	—	—	b) 1 100 050,28^{5}
Kedoe	231 863	388 854	a) —	—	—	—	b) 1 705 833,57
Madioen	176 197	24 332	—	1 795	71 211	22 581	769 555,—
Kediri	161 787	54 713	—	35	45 184	13 414	1 292 195,—
Madoera	103 816	242 791	1 063	235	1 077	10 752	823 320,75
Totalen	3 185 864	2 306 118	2 925	22 353	205 050	73 617	f b) 18 983 334,54

a) De in de residentie Preanger-Regentschappen werkende afzonderlijke landrenteregeling (Ind. St. 1896 n°. 126) en de sedert 1908 en later in de residentiën Batavia, Banjoemas en Kedoe, zoomede in een aantal districten der residentiën Bantam, Cheribon, Semarang en Pasoeroean ingevoerde regeling van 1907 (Ind. St. n°. 277) onderscheiden alleen sawahs en droge gronden.

b) Verbeterde opgaaf.

c) De vermeerdering, in vergelijking met de opgave in K. V. 1911 (bijlage K), is een gevolg van het terugbrengen tot het staatsdomein van de particuliere landerijen Kandanghaoer en Indramajoe-West.

JAVA EN MADOERA.

de landrente over 1911.

De onzuivere aanslag, in kolom 8 bedoeld, was voor 1911							De onzuivere aanslag der voor vast aangeslagen gronden bedroeg alzoo voor 1911 (kolom 8 + kolom 12 — kolom 15).
te vermeerderen, door:				te verminderen, door:			
benuttiging van betere gegevens (toepassing der Ord. in Ind. St. 1878 n°. 110, in Ind. St. 1896 n°. 126 en in Ind. St. 1907 n°. 277).	het belastbaar worden van nieuwe sawahs in het 4de oogstjaar.	uitbreiding van voor vast aangeslagen gronden (tegalvelden, nipahbosschen, boomgaarden en woonerven).	Totaal.	benuttiging van betere gegevens (toepassing der Ord. in Ind. St. 1878 n°. 110, in Ind. St. 1896 n°. 126 en in Ind. St. 1907 n°. 277).	het te niet gaan of de veranderde bestemming van gronden, die daardoor buiten de landrente vallen.	Totaal.	
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
—	f 37 586,03	f 285,50	f 37 871,53	—	f 1 142,—	f 1 142,—	f 649 721,53
f 86 860,10	—	—	86 860,10	—	53,24	53,24	330 435,46
16 033,67	40 021,50^5	6 965,20^5	63 020,38	f 1 559,38	5 677,64^5	7 237,02^5	1 707 355,29^5
13,20	1 154,82	423 457,80^5	424 625,82^5	9,58	2 125,90	2 135,48	1 717 316,20^5
—	1 997,96	7 167,79	9 165,75	—	3 721,25	3 721,25	1 405 583,75
—	870,68	7 525,41	8 396,09	24 434,83	6 837,18	31 272,01	1 713 416,16^5
—	105,—	1 298,50	1 403,50	—	1 335,50	1 335,50	855 799,50
—	1 048,—	878,40	1 926,40	—	2 925,93	2 925,93	2 039 182,47
50,—	3 650,81	17 761,30	21 462,11	93 616,02	5 687,11	99 303,13	1 994 160,68
2 650,—	7 274,—	4 249,—	14 173,—	1 241,—	3 632,—	4 873,—	1 394 315,—
53 701,50^5	84,29	325,32	54 111,11^5	18,52	787,40	805,92	1 153 355,48
19 174,20	—	—	19 174,20	17 430,93	—	17 430,93	1 707 576,84
—	75,—	627,—	702,—	—	406,—	406,—	769 851,—
—	611,—	38 855,—	39 466,—	—	36 052,—	36 052,—	1 295 609,—
—	—	96,50	96,50	—	635,50	635,50	822 781,75
f 178 482,67^5	f 94 479,09^5	f 509 492,73	f 782 454,50	f 138 310,26	f 71 018,65^5	f 209 328,91^5	f 19 556 460,12^5

GEWESTEN.	Het bedrag van den onzuiveren aanslag voor 1911 (kolom 16) was te verminderen met de volgende sommen, ter zake van vrijstelling of afschrijving, als:				In 1911 was dus aan landrente werkelijk te heffen:		
	wegens deugdelijk geconstateerd misgewas.	wegens andere buitengewone en gewichtige redenen.	wegens het onbeplant blijven van voor vast aangeslagen gronden.	Totaal der verminderingen wegens vrijstellingen of afschrijvingen.	ter zake van de voor vast aangeslagen gronden (de onzuivere aanslag, vermeld in kolom 16, verminderd met kolom 20).	ter zake van de niet voor vast aangeslagen gronden, bedoeld in kolom 7.	In het geheel.
	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.
Bantam	f 73 328,36	—	f 33 223,44^{5}	f 106 551,80^{5}	f 543 169,72^{5}	—	f 543 169,72^{5}
Batavia	8 047,84^{5}	—	90 652,68	98 700,52^{5}	231 734,93^{5}	—	231 734,93^{5}
Preanger-Regentschappen . .	2 128,83	—	2 528,31	4 657,14	1 702 698,15^{5}	—	1 702 698,15^{5}
Cheribon	95 983,74^{5}	—	33 799,48	129 783,22^{5}	1 587 532,98	f 2 558,12^{5}	1 590 091,10^{5}
Pekalongan	21 432,95^{5}	f 138,01	17 546,39^{5}	39 117,36	1 366 466,39	—	1 366 466,39
Semarang	100 107,51	—	56 835,23	156 942,74	1 556 473,42^{5}	36 620,93^{5}	1 593 094,36
Rembang	17 268,09^{5}	—	4 777,79	22 045,88^{5}	833 753,61^{5}	—	833 753,61^{5}
Soerabaja	61 216,16^{5}	—	30 840,02^{5}	92 056,19	1 947 126,28	949,—	1 948 075,28
Pasoeroean	1 784,86^{5}	—	3 446,82^{5}	5 231,69	1 988 928,99	28 371,63	2 017 300,62
Besoeki	1 590,47^{5}	—	1 284,27^{5}	2 874,75	1 391 440,25	4 538,—	1 395 978,25
Banjoemas	49 076,48	—	9 054,56	58 131,04	1 095 224,44	—	1 095 224,44
Kedoe	32 206,63	—	1 280,13	33 486,76	1 674 090,08	—	1 674 090,08
Madioen	4 863,54	—	550,60	5 414,14	764 436,86	28 073,—	792 509,86
Kediri	23 786,72	—	1 004,89	24 791,61	1 270 817,39	40 397,50	1 311 214,89
Madoera	51 192,43	—	46 212,63	104 405,06	718 376,69	17 650,—	736 026,69
Totalen . . .	f 551 014,64^{5}	f 138,01	f 333 037,26^{5}	f 884 189,92	f 18 672 270,20^{5}	f 159 158,19	f 18 831 428,39^{5}

In 1910 was aan landrente werkelijk te heffen geweest (zie de kolommen 21, 22 en 23 van bijlage K van K. V. 1911)			In 1911 viel in vergelijking met het voorafgegane jaar te heffen:		Bedrag hetwelk door de bevolking op 31 December 1911 nog niet was aangezuiverd.	Bedrag hetwelk door de bevolking aangezuiverd, doch door de met de inning belaste personen verduisterd was.	Marktprijs der padi per pikol gedurende 1911.	
ter zake van de voor vast aangeslagen gronden (de onzuivere aanslag verminderd met vrijstellingen en afschrijvingen).	ter zake van de niet voor vast aangeslagen gronden.	In het geheel.	Meer.	Minder.			Hoogste.	Laagste.
24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
b) f 533 531,60	—	b) f 533 531.60	f 9 638,12^5	—	f 18 475,18	—	f 4,75	f 1,25
b) 214 904.71^5	f 2 503,77	b) 217 408,48^5	14 326,45	—	1 037,11	f 1 054,05^5	4,—	2,—
1 646 343,56^5	—	1 646 343,56^5	56 354,59	—	303,27^5	3 989,66	5,28	2,65
1 265 884,69	2 698,75	1 268 583,44	321 507.66^5	—	—	—	4,71	2,26
1 367 965,78	—	1 367 965,78	—	f 1 499,39	41,47	561,71	3,73	2,53
b) 1 620 827,21^5	48 416,41	b) 1 669 243,62^5	—	76 149,26^5	2 976,95	233,66	4,72	2,15
b) 730 099,64^5	—	b) 730 099,64^5	103 653,97	—	—	—	4,50	2,—
b) 1 717 629,37	982,—	b) 1 718 611,37	229 463,91	—	5 497,89^5	152,—	5,20	2,—
b) 2 050 665,04^5	29 025,63	b) 2 079 690,67^5	—	62 390,05^5	2 937,49^5	123,50	5,—	2,—
1 360 128,28^5	4 545,—	1 364 673,28^5	31 304,96^5	—	140,18^5	514,50	3,40	3,10
b) 1 077 697,62	9 059,25	b) 1 086 756,87	8 467,57	—	19,48	—	5,10	1,50
b) 1 696 537,25	30 826,—	b) 1 727 363,25	—	53 273,17	57,58	—	4,—	2,70
641 273,52^5	26 191,—	667 464,52^5	125 045,33^5	—	12,44	—	4,46	2,52
b) 1 238 250,87^5	41 462,50	b) 1 279 713,37^5	31 501,51^5	—	3 684,75^5	—	4,57	2,57
716 002,86	17 611,—	733 613,86	2 412,83	—	—	68,45	4,60	2,88
b) f 17 877 742,04	f 213 321,31	b) f 18 091 063,35	f 933 676,92^5	f 193 311,88	f 35 183,81^5	f 6 697,53^5	f 5,28	f 1,25

B. **OVERZICHT betreffende de oppervlakte der landrenteplichtige gronden en den aanslag in de landrente**

DISTRICTEN.	Uitgestrektheid (in bouws).						Meer of minder bevinding (in %).		Landrente-			
	Sawahs.		Droge gronden.		Totaal.				Sawahs.			
											Meer of minder.	
	Nieuwe meting.	Oude meting.	Nieuwe meting.	Oude meting.	Nieuwe meting.	Oude meting.	Sawahs.	Droge gronden.	Na de herziening.	Vóór de herziening.	in guldens	in %.
Goenoengparang	12 537	11 145	9 086	8 027	21 623	19 172	+ 12	+ 13	84 461	63 034	+ 21 427	+ 34
Tjitjoeroeg	6 322	5 140	13 482	11 374	19 804	16 514	+ 23	+ 19	37 114	26 487	+ 10 627	+ 40
Tjiheulang	5 222	3 794	7 807	7 332	13 029	11 126	+ 38	+ 6	23 763	17 457	+ 6 306	+ 36
Tjikondang	6 483	5 347	6 178	4 335	12 661	9 682	+ 21	+ 43	19 275	15 271	+ 4 004	+ 26
Radjamandala	4 187	3 405	12 421	10 044	16 608	13 449	+ 23	+ 24	13 296	8 644	+ 4 652	+ 54
Tjisondari	4 747	4 273	5 811	6 191	10 558	10 464	+ 11	— 6	15 800	10 702	+ 5 098	+ 48
Totalen . . .	39 498	33 104	54 785	47 303	94 283	80 407	+ 19	+ 16	193 709	141 595	+ 52 114	+ 37

in de districten der Preanger-Regentschappen waarin in 1911 de aanslag werd herzien.

aanslag (in guldens) volgens de belastingvoorstellen.								Aantal eenheden van aanslag (perceelen en perceelsgedeelten).		Gemiddelde oppervlakte en landrente per eenheid van aanslag (perceel of perceelsgedeelte).			
Droge gronden.				Totale landrente.						Sawahs.		Droge gronden.	
Na de herziening.	Vóór de herziening.	Meer of minder.		Na de herziening.	Vóór de herziening.	Meer of minder.		Sawahs.	Droge gronden.	Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Bedrag der landrente.	Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Bedrag der landrente.
		in guldens	in %.			in guldens	in %.						
16 041	11 145	+ 4 896	+ 44	100 502	74 179	+ 26 323	+ 35	4 017	3 664	1 560	f 21,03	1 240	f 4,38
14 787	15 016	— 229	— 2	51 901	41 503	+ 10 398	+ 25	2 833	2 018	1 116	13,10	3 340	7,83
5 963	9 249	— 3 286	— 36	29 726	26 706	+ 3 020	+ 11	3 205	1 764	1 815	7,41	2 213	3,38
3 450	3 818	— 368	— 10	22 725	19 089	+ 3 636	+ 19	3 400	2 344	953	5,67	1 318	1,47
7 077	6 101	+ 976	+ 16	20 373	14 745	+ 5 628	+ 38	1 928	1 800	1 086	6,90	3 450	3,93
3 883	3 565	+ 318	+ 9	19 683	14 267	+ 5 416	+ 38	1 667	1 175	1 424	9,48	2 473	3,30
51 201	48 894	+ 2 307	+ 5	244 910	190 489	+ 54 421	+ 29	17 050	12 765	1 158	f 11,36	2 146	f 4,01

C. **OVERZICHT betreffende de oppervlakte der landrenteplichtige gronden en den aanslag in de landrente i**

Residentie.	DISTRICT.	Uitgestrektheid (in bouws). Sawahs. Nieuwe meting.	Sawahs. Oude meting.	Droge gronden. Nieuwe meting.	Droge gronden. Oude meting.	Totaal. Nieuwe meting.	Totaal. Oude méting.	Meer of minder bevinding (in %). Sawahs.	Meer of minder bevinding (in %). Droge gronden.	Landrente-a… Sawahs 1911.	Landrente-a… Sawahs 1910.
Bantam	Pandeglang	6 257	4 428	10 314	4 432	16 571	8 860	+ 41	+ 133	36 657	34 543
	Kolelet	8 820	4 988	15 255	3 837	24 075	8 825	+ 77	+ 298	34 590	31 138
	Rangkasbitoeng	9 976	8 142	13 218	1 482	23 194	9 624	+ 23	+ 792	42 495	34 802
Batavia	Adiarsa	34 355	20 248	11 185	1 460	45 540	21 708	+ 70	+ 666	97 209	65 064
	Darangdan	8 888	4 800	24 024	2 362	32 912	7 162	+ 85	+ 917	25 031	13 259
	Sindangkasih	7 061	4 333	18 978	2 675	26 039	7 008	+ 63	+ 609	23 380	12 384
Banjoemas.	Madjenang	5 357	3 620	15 837	1 591	21 194	5 211	+ 48	+ 895	16 561	14 399
	Pegadingan	7 020	4 429	27 130	2 539	34 150	6 968	+ 59	+ 969	21 585	15 565
	Dajeuhloehoer	3 521	2 390	15 435	1 464	18 956	3 854	+ 47	+ 954	9 419	6 527
	Tjilatjap	8 516	7 044	21 936	14 538	30 452	21 582	+ 21	+ 51	42 492	29 588
Kedoe	Garoeng	3 713	3 426	16 588	3 046	20 301	6 472	+ 8	+ 445	14 136	27 296
	Wonosobo	6 962	6 193	7 066	3 254	14 028	9 447	+ 12	+ 117	45 703	46 144
	Sapoeran	6 136	4 628	15 644	8 835	21 780	13 463	+ 33	+ 77	28 386	27 979
	Karanganjar	4 962	4 811	10 638	8 845	15 600	13 656	+ 3	+ 20	22 077	21 878
	Alihan	9 088	6 963	11 894	6 637	20 982	13 600	+ 31	+ 79	32 899	30 780
Semarang.	Kendal	7 643	7 519	4 124	603	11 767	8 122	+ 2	+ 584	37 993	53 216
	Kaliwoengoe	6 506	6 376	7 251	5 225	13 757	11 601	+ 2	+ 39	41 168	38 587
	Weleri	12 792	12 889	5 830	1 094	18 622	13 983	— 1	+ 433	69 484	97 874
	Selokaton	7 907	7 321	14 159	2 864	22 066	10 185	+ 8	+ 45	24 331	32 150
	Bodja	7 870	7 263	17 352	4 429	25 222	11 692	+ 8	+ 66	28 130	39 240
Pasoeroean	Kebontjandi	6 618	5 485	4 905	3 614	11 523	9 099	+ 21	+ 36	67 712	90 015
	Wangkal	7 794	6 606	5 235	2 457	13 029	9 063	+ 18	+ 113	61 608	85 179
	Bangil	9 541	8 748	7 717	8 527	17 258	17 275	+ 9	— 9	70 646	68 265
	Pandakan	9 759	7 576	8 874	3 266	18 633	10 842	+ 29	+ 172	44 101	73 098
	Poerwaredja	7 332	5 116	11 832	3 887	19 164	9 003	+ 43	+ 204	52 610	51 284
	Gempol	6 900	6 804	5 975	1 102	12 875	7 906	+ 1	+ 442	57 271	76 481
	Totalen	221 294	172 146	328 396	104 065	549 690	276 211	+ 29	+ 216	1047 674	1116 735

[..]drente in de districten, waar in 1911 de nieuwe landrente-regeling van 1907 (Ind. St. nº. 277) werd ingevoerd.

[..]drente-aanslag (in guldens), volgens de belastingvoorstellen.												Aantal eenheden van aanslag (perceelen en perceelsgedeelten).		Gemiddelde oppervlakte en landrente per eenheid van aanslag (perceel of perceelsgedeelte).			
[..]Sawahs			Droge gronden.				Totaal.										
1910.	Meer of minder in guldens.	Meer of minder in %.	1911.	1910.	Meer of minder in guldens.	Meer of minder in %.	1911.	1910.	Meer of minder in guldens.	Meer of minder in %.	Sawahs.	Droge gronden.	Sawahs. Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Sawahs. Bedrag der landrente.	Droge gronden. Oppervlak (in □ Rijnl. roeden).	Droge gronden. Bedrag der landrente
34 543	+ 2 114	+ 6	17 143	14 502	+ 2 641	+ 18	53 800	49 045	+ 4 755	+ 10	2 207	2 153	1 418	f 16,61	2 395	f 7,96
31 138	+ 3 452	+ 11	20 282	10 710	+ 9 572	+ 89	54 872	41 848	+ 13 024	+ 31	2 278	2 163	1 932	15,18	3 526	9,38
34 802	+ 7 693	+ 22	16 206	4 653	+ 11 553	+ 248	58 701	39 455	+ 19 246	+ 49	3 127	2 706	1 595	13,59	2 442	5,99
65 064	+ 32 145	+ 49	10 542	2 919	+ 7 623	+ 261	107 751	67 983	+ 39 768	+ 58	3 783	1 978	4 541	25,69	2 827	5,33
13 259	+ 11 772	+ 89	15 975	4 191	+ 11 784	+ 281	41 006	17 450	+ 23 556	+ 135	4 242	3 294	1 048	5,90	3 647	4,85
12 384	+ 10 996	+ 89	13 733	4 276	+ 9 457	+ 221	37 113	16 660	+ 20 453	+ 123	2 205	2 691	1 601	10,60	3 526	5,10
14 399	+ 2 162	+ 15	6 921	3 384	+ 3 537	+ 105	23 482	17 783	+ 5 699	+ 32	1 607	1 524	1 667	10,31	5 196	4,54
15 565	+ 6 020	+ 39	9 833	4 897	+ 4 936	+ 101	31 418	20 462	+ 10 956	+ 54	1 964	2 251	1 787	10,99	6 026	4,37
6 527	+ 2 892	+ 44	6 426	2 931	+ 3 495	+ 119	15 845	9 458	+ 6 387	+ 68	1 208	1 378	1 457	7,80	5 601	4,66
29 588	+ 12 904	+ 44	19 247	10 463	+ 8 784	+ 84	61 739	40 051	+ 21 688	+ 54	2 287	3 495	1 862	18,58	3 138	5,51
27 296	— 13 160	— 4	22 183	41 964	— 19 781	— 47	36 319	69 260	— 32 941	— 48	1 870	3 098	993	7,56	2 677	7,16
6 144	— 441	— 1	10 742	15 797	— 5 055	— 32	56 445	61 941	— 5 496	— 9	2 433	2 522	1 431	18,78	1 401	4,26
27 979	+ 407	+ 2	16 606	16 918	— 312	— 2	44 992	44 897	+ 95	+ 0,2	3 518	3 361	872	8,07	2 327	4,94
1 878	+ 199	+ 1	11 805	9 594	+ 2 211	+ 23	33 882	31 472	+ 2 410	+ 8	2 877	3 045	862	7,67	1 747	3,88
0 780	+ 2 119	+ 7	11 902	7 165	+ 4 737	+ 66	44 801	37 945	+ 6 856	+ 18	3 601	3 024	1 262	9,14	1 967	3,94
3 216	— 15 223	— 29	8 139	4 117	+ 4 022	+ 98	46 132	57 333	— 11 201	— 20	2 571	1 513	1 486	14,78	1 363	5,38
8 587	+ 2 581	+ 7	11 281	12 622	— 1 341	— 11	52 449	51 209	+ 1 240	+ 2	2 139	1 307	1 521	19,25	2 774	8,63
7 874	— 28 390	— 29	13 919	7 006	+ 6 913	+ 99	83 403	104 880	— 21 477	— 20	4 028	2 809	1 588	17,25	1 038	4,95
2 150	— 7 819	— 24	14 152	9 963	+ 4 189	+ 42	38 483	42 113	— 3 630	— 9	3 112	3 131	1 270	7,82	2 261	4,52
9 240	— 11 110	— 28	17 672	10 318	+ 7 354	+ 71	45 802	49 558	— 3 756	— 8	3 674	3 329	1 071	7,66	2 606	5,31
0 015	— 22 303	— 25	9 969	19 556	— 9 587	— 49	77 681	109 571	— 31 890	— 29	2 702	2 199	1 225	25,06	1 115	4,53
5 179	— 23 571	— 28	8 568	10 863	— 2 295	— 21	70 176	96 042	— 25 866	— 27	3 230	2 180	1 207	19,07	1 201	3,93
8 265	+ 2 381	+ 3	13 495	11 954	+ 1 541	+ 13	84 141	80 219	+ 3 922	+ 5	3 315	2 233	1 439	21,31	1 728	6,04
3 098	— 28 997	— 40	13 864	19 466	— 5 602	— 29	57 965	92 564	— 34 599	— 37	3 453	1 862	1 413	12,77	2 388	7,45
1 284	+ 1 326	+ 3	18 458	15 893	+ 2 565	+ 16	71 068	67 177	+ 3 891	+ 6	2 111	1 782	1 737	24,92	3 320	10,36
6 481	— 19 210	— 25	11 344	1 644	+ 9 700	+ 590	68 615	78 125	— 9 510	— 12	2 492	1 688	1 384	22,98	1 770	6,72
3 735	— 69 061	— 6	350 407	277 766	+ 72 641	+ 26	1398 081	1394 501	+ 3 580	+ 0,3	72 034	62 716	1 536	f 14,54	2 618	f 5,59

II. ANDERE BELASTINGEN EN INKOMSTEN VAN LANDELIJKEN AARD.

N.B. Over de ontvangsten wegens het afstaan van grond onder eenigen zakelijken titel zie bijlage M.

A. Zoogenaamde landelijke inkomsten in sommige buitenbezittingen

[voor zooveel daarbij het departement van binnenlandsch bestuur is betrokken]. *a*)

GEWESTEN.	AARD DER HEFFING.		AANSLAG over 1910.	AANSLAG over 1911.
Celebes en onderhoorigheden. . .	Vertiening van het rijstgewas (Ind. St. 1893 n°. 259, juncto 1894 n°. 43, 1895 n°. 101 en 1903 n°. 378)		*b*) f 229 225,05[5]	f 230 201,86[5]
Id.	Tesangheffing ($^1/_3$ in de opbrengst der aan inlanders in gebruik afgestane gouvernements-padivelden).		*b*) 15 973,80	17 802,30
Bali en Lombok	Sawahbelasting (voor Bali zie Ind. St. 1891 n°. 97 en 1910 n°. 256; voor Lombok zie Ind. St. 1895 n°. 181 en 1904 n°. 275).	Afd. Boeleleng .	*b*) 127 469,94[5]	*c*) 147 316,50
		„ Djembrana.	41 371,25	43 050,—
		„ Zuid-Bali .	221 490,30	288 445,64
		„ Lombok. .	294 596,96	285 844,40[5]
Id.	Belasting op de tegalvelden en tuinen (voor Bali zie Ind. St. 1891 n°. 117 en 1910 n°. 256; voor Lombok zie Ind. St. 1895 n°. 181 en 1904 n°. 276).	Afd. Boeleleng .	*b*) 39 064,12[5]	*c*) 39 695,72[5]
		„ Djembrana.	10 318,92[5]	13 714,97[5]
		„ Zuid-Bali .	15 846,53[5]	19 281,98
		„ Lombok. .	70 043,30[5]	73 141,21[5]

a) De vertieningsbelasting in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo wordt verantwoord onder de middelen en inkomsten onder het beheer van het departement van financiën (zie bijlage BB).

b) Verbeterde opgave.

c) Voorloopig vastgestelde aanslag.

B. Belasting op de vischvijvers (Ind. St. 1893 n°. 30).

GEWESTEN.	AANSLAG over 1910.	AANSLAG over 1911.	GEWESTEN.	AANSLAG over 1910.	AANSLAG over 1911.
Bantam	f 3 248,99[5]	f 3 419,84[5]	Pasoeroean	f 33 875,26	f 33 517,61[5]
Batavia	*d*) 851,51	732,14	Besoeki	4 863,94[5]	4 435,80
Semarang	47 734,23	48 495,43[5]	Madoera	12 406,18	12 310,68
Rembang	5 144,62	5 029,46			
Soerabaja	181 772,—	173 299,56	Totalen . . .	f 289 896,74	f 281 240,47[5]

d) Ongerekend het verschuldigde (zie tabel C) aan huur van gouvernements-vischvijvers.

C. Verhuur van rechten ter zake van vischvijvers, vogelnest- en meststofgrotten, enz.

Gewesten.	Aard van het aan de huurders afgestaan uitsluitend recht.	Domein, enz. waartoe de verhuring betrekking heeft.	Tijdvakken van verhuring.	Verschuldigde huursommen over 1911.	Verschuldigde huursommen over 1912.
Batavia.	Vischvangst.	Gouvernements-vischvijvers (eigenlijk rawahs of moerasgronden) in de afdeeling Krawang	Telkens één jaar.	f 16 896,—	f 15 162,—
Celebes en onderhoorigheden.	Id.	Gouvernements-vischvijvers in de kampong Sambong Djawa	1910 t/m 1914.	50,—	50,—
Id.	Id.	Idem in de onderafdeelingen Maros en Makasser (afd. Makasser)	1 April 1911 t/m 31 Dec. 1915.	666,—	888,—
Preanger-Regentschappen.	Winning van eetbare vogelnesten.	Klippen, grotten en holen in de afdeelingen Bandoeng, Tjiandjoer en Soekaboemi, uitgenomen, wat deze laatste afdeeling betreft, de meststofgrot Goeha Tjandi	1909 t/m 1911.	1 870,—	—
Id.	Id.	Id. in de afdeelingen Soekapoera en Limbangan	1909 t/m 1911.	500,—	—
Semarang.	Id.	Grotten in de afdeeling Pati	1909 t/m 1911.	300,—	—
Id.	Id.	Grotten op het eiland Goendoel der Karimoendjawa-groep.	1909 t/m 1911.	60,—	—
Id.	Id.	Idem in het district Kajen (afdeeling Pati) . .	1909 t/m 1911.	900,—	—
Pasoeroean.	Id.	Grotten in de districten Senggoeroeh, Toeren, Gondanglegi en Tempeh (afdeelingen Malang en Loemadjang)	1 Oct. 1907 t/m 30 Sept. 1914.	3 264,—	3 264,—
Kedoe.	Id.	Klippen, grotten en holen in het district Banjoemoedal der afd. Keboemen	1909 t/m 1911.	16 020,—	—
Sumatra's Westkust.	Id.	Idem op de Batoe-eilanden (afd. Ajerbangis der Padangsche Bovenlanden)		—	—
Benkoelen.	Id.	Idem in de afdeeling Kroë.	1905 t/m 1914.	7 300,—	7 300,—
Id.	Id.	Idem in de afdeelingen Manna, Seloema, Lebong en Benkoelen	1 Aug. 1908 t/m 31 Juli 1914.	750,—	750,—
Djambi.	Id.	Idem in de residentie Djambi	1 Jan. 1909 t/m 31 Dec. 1913.	1 220,—	1 220,—
Bali en Lombok.	Id.	Klippen, grotten en holen aan de zuidkust van Lombok	1910 t/m 1911.	1 610,—	—
Id.	Id.	Idem op het eiland Tjeningan der Noesa Penida-groep, behoorende tot de onderafdeeling Kloengkoeng (Zuid-Bali)	1 Febr. 1910 t/m 13 Maart 1911.	3 214,27	—
Id.	Id.	Klippen, grotten en holen aan de Tafelhoek van Badoeng (Zuid-Bali)	1 Nov. 1910 t/m 31 Oct. 1913.	83,33	83,33
Id.	Id.	Idem te Boeloeng Daja in de onderafdeeling Tabanan (Zuid-Bali).	1 Nov. 1910 t/m 31 Oct. 1915.	346,—	346,—
Preanger-Regentschappen.	Winning van meststoffen.	Grot Goeha Tjandi (distr. Palaboean, afd. Soekaboemi)	1909 t/m 1911.	5,—	—
Madoera.	Id.	Grot Goeha Peting op het eiland Kangean . .	1 Oct. 1908 t/m 30 Sept. 1911.	100,—	—
Banjoemas.	Id.	Grot Goenoeng Selok (distr. Adiredja, afd. Tjilatjap).	1909 t/m 1911.	25,—	—
Preanger-Regentschappen.	Zoeken van schildpadeieren.	Zuider-zeestrand in de afd. Soekaboemi . . .	1 April 1908 t/m 31 Dec. 1911.	1 418,66[5]	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Winning van eetbare vogelnesten en zoeken van schildpadeieren.	Op de tot het district Poelau Laoet der afd. Tanahboemboe behoorende eilanden Kalangbahoe, Masasirih, Koenjit, Radapan, Marabatoean, Pajoengpajoengan, Sanawan, Birahbirahan, Pandanpandanan, Soembergelap en Aloengmalangkan		1 200,—	—
		Totalen . . .		f 57 798,26[5]	f 29 063,33

Bijlage M.

(Zie hoofdstuk J, afd. IV, van het verslag.)

STATISTISCHE OVERZICHTEN

betreffende uitgifte van grond en andere AGRARISCHE AANGELEGENHEDEN,

meerendeels over 1911.

I. Overzicht betreffende de grondverhuur door inlanders aan

GEWESTEN.	Aantal overeenkomsten.	Aantal huurders.			Uitgestrektheid der gronden (in bouws), waarop de in kolom 2 bedoelde overeenkomsten betrekking hadden.			Van de in kolom 8 bedoelde gronden uitgestrektheden (in bouws) de teelt van:				
		Europeanen.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Sawahs.	Droge gronden.	Te zamen.	suikerriet.	indigo.	tabak.	padi (met of zonder tweede gewassen).	andere gewassen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Bantam	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia	2	1	1	2	23	5	28	—	—	—	—	28
Preanger-Regentschappen	134	12	4	16	477	151	628	490	—	—	—	137
Cheribon	1 455	512	850	1 362	22 029	121	22 150	13 937	—	11	7 789	396
Pekalongan	1 412	26	9	35	22 963	108	23 071	22 086	—	28	719	73
Semarang	965	24	6	30	8 170	9	8 179	7 895	—	—	127	153
Rembang	49	19	3	22	677	15	692	610	—	62	—	6
Soerabaja	2 702	60	4	64	27 980	155	28 135	27 734	—	—	62	—
Pasoeroean	2 565	69	17	86	24 603	2 238	26 841	25 263	—	177	28	1 353
Besoeki	1 751	43	—	43	15 241	2 600	17 841	9 187	—	7 623	1 028	—
Banjoemas	1 012	16	19	35	7 663	25	7 688	5 177	—	1 639	740	125
Kedoe	511	18	3	21	4 881	315	5 196	4 874	—	281	17	23
Madioen	692	22	3	25	10 580	—	10 580	10 564	—	5	—	1
Kediri	2 520	56	16	72	19 865	3 265	23 130	22 120	—	137	163	648
Totalen	15 770	878	935	1 813	165 152	9 007	174 159	149 937	—	9 963	10 673	2 943

a) In de ontvangen opgaven is niet uiteengehouden welke huurprijzen per oogstjaar en welke per burgerlijk jaar besteed zijn, en evenmin hoeveel de huurprijs voor elken termijn bedroeg.

b) O. a. voor de oprichting van woningen bij houtstapelplaatsen, van steen- en pannenbakkerijen en van loodsen voor droogplaatsen van copra. Ook zijn nog vergunningen verleend voor het aanleggen van railbanen.

II. Overzicht betreffende de afdoening van de in het tijdvak 1872 t/m 1911 aanhangig gemaakte aanvragen (van inlanders) ter vervanging van erfelijk individueel grondbezit door agrarischen eigendom (zie Ind. St. 1872 nº. 117).

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (in bouws), waartoe de aanhangig gemaakte aanvragen betrekking hadden, en — zie de tusschen () vermelde cijfers — het aantal der aanvragen. Gedurende 1872 t/m 1910.	Gedurende 1911.	Totaal.	Uitgestrektheid (in bouws), waartoe betrekking hadden de in het tijdvak 1872—1911 afgedane of vervallen aanvragen, met vermelding — tusschen () — van het aantal der aanvragen. Uitgestrektheid in agrarischen eigendom toegewezen.	Uitgestrektheid, waartoe de afgewezen aanvragen betrekking hadden.	Uitgestrektheid, waartoe de (door overlijden of intrekking) vervallen aanvragen betrekking hadden.	Uitgestrektheid (in bouws), waartoe het op ult. 1911 nog in behandeling gebleven — tusschen () vermeld — aantal aanvragen betrekking had.
Bantam	*a)* 32^{358} (8)	—	32^{358} (8)	23^{499} (5)	—	8^{359} (3)	—
Batavia	10 (6)	—	10 (6)	7^{127} (4)	—	2^{375} (2)	—
Preanger-Regentschappen	1 166^{305} (176)	281^{391} (35)	1 448^{196} (211)	1 078^{04} (172)	13^{235} (4)	60^{29} (17)	296^{428} (18)
Cheribon	1 355^{475} (502)	—	1 355^{475} (502)	431^{365} (253)	573^{68} (136)	351^{42} (113)	—
Pekalongan	3 089^{492} (272)	—	3 089^{492} (272)	*b)* 1 561^{367} (122)	*c)* 1 160^{264} (90)	*d)* 367^{361} (62)	—
Semarang	3 854^{448} (511)	175^{22} (57)	4 029^{470} (568)	796^{203} (255)	1 089^{302} (143)	1 969^{261} (98)	174^{204} (72)
Rembang	202^{229} (108)	—	202^{229} (108)	92^{193} (74)	75^{347} (5)	34^{189} (29)	—
Soerabaja	1 491^{142} (301)	85^{71} (12)	1 576^{213} (313)	1 166^{67} (226)	214^{238} (53)	53^{447} (13)	141^{461} (21)
Pasoeroean	*e)* 843^{442} (68)	—	843^{442} (68)	40^{129} (32)	770^{12} (19)	1^{244} (1)	31^{557} (16)
Besoeki	347^{495} (80)	—	347^{495} (80)	336^{430} (73)	9^{338} (3)	1^{227} (4)	—
Banjoemas	31 (3)	—	31 (3)	—	—	31 (3)	—
Kedoe	2 903^{445} (164)	—	2 903^{445} (164)	113^{105} (9)	1 296^{178} (63)	1 494^{162} (92)	—
Madioen	*e)* 4 079^{38} (567)	7^{20} (1)	4 086^{58} (568)	*f)* 2 001^{15} (387)	*g)* 1 822^{458} (143)	255^{65} (41)	7^{20} (1)
Kediri	3 327^{357} (691)	30^{347} (10)	3 358^{204} (701)	*h)* 2 365^{98} (455)	*i)* 805^{84} (186)	96^{432} (33)	91^{90} (30)
Madoera	—	—	—	—	—	—	—
Totalen	22 737^{226} (3 457)	579^{351} (115)	23 317^{77} (3 572)	10 014^{102} (2 067)	7 831^{24} (845)	4 728^{191} (511)	743^{260} (158)

a) De met kleine cijfers aangeduide onderdeelen van bouws zijn vierkante Rijnlandsche roeden van 1/500 bouw.

b) Hieronder 2 aanvragen, welke slechts gedeeltelijk zijn toegewezen.

c) De afwijzing betreft een deel der gronden, bedoeld in noot *b*.

d) Hieronder ook een deel der in noot *b* bedoelde gronden.

e) Verbeterde opgaaf.

f) Hieronder 4 aanvragen, welke slechts gedeeltelijk zijn toegewezen.

g) Hieronder ook de 4 in de voorgaande noot bedoelde aanvragen, voor zooveel namelijk betreft die gedeelten der gronden, welke niet in agrarischen eigendom konden worden afgestaan.

h) Hieronder 3 aanvragen, welke slechts gedeeltelijk zijn toegewezen.

i) Hieronder ook de 3 in de voorgaande noot bedoelde aanvragen, voor zooveel namelijk betreft die gedeelten der gronden, welke niet in agrarischen eigendom konden worden afgestaan.

niet-inlanders op Java en Madoera over 1911 (zie Ind. St. 1900 n°. 240).

waren de volgende bestemd voor:		De overeengekomen huurtermijnen en de overeengekomen huurprijzen per bouw *a)* beliepen, naar gelang het betrof de teelt van een der onderstaande gewassen, dooreengenomen als volgt:			
andere doel-einden. *b)*	Totaal als in kolom 8.	suikerriet.	indigo.	tabak.	padi.
14.	15.	16.	17.	18.	19.
—	—	—	—	—	—
—	28	—	—	—	—
1	628	1 jaar à 15 maanden f 25 à f 100	—	—	—
17	22 150	10 maanden à 12 jaren 22 „ 80	—	6 maanden f 5 à f 7,50	17 maanden f 2,50 à f 30
165	23 071	12 „ „ 12 „ 25 „ 75	—	—	5 maanden à 3 jaren 10 à 40
4	8 179	12 „ „ 3 „ 25 „ 150	12 maanden à 6 jaren f 25 à f 60	—	12 à 15 maanden 6 „ 10
14	692	18 „ „ 20 „ 20 „ 30	—	9 maanden 20	—
339	28 135	18 „ „ 6½ jaar 25 „ 100	—	—	1 jaar 15 à 22.50
20	26 841	8 „ „ 12 jaren 10 „ 90	—	1 jaar à 5 jaren 8	8 à 12 maanden 25 à 35
3	17 841	1 jaar à 12 jaren 35 „ 100	—	5 jaren 1 „ 10	1 jaar à 10 jaren 15 „ 30
7	7 688	12 maanden à 22 mnd. 25 „ 60	—	6 „ 5 „ 7,50	12 maanden 15
1	5 196	12 „ „ 21 „ 40 „ 100	—	20 „ 30	—
10	10 580	12 „ „ 4 jaren 25 „ 85	—	—	—
62	23 130	8 „ „ 6½ jaar 15 „ 60	—	—	1 jaar 17,50 „ 30
643	174 159				

III. Overzicht betreffende de afdoening in 1911 van de in dat jaar en vroeger door inlanders gedane aanvragen om vergunning tot ontginning van domeingrond op Java en Madoera, op den voet van de Ordonn. van 29 Febr. 1896 (Ind. St. 1896 n°. 44 en 1904 n°. 416).

GEWESTEN.	Uitgestrektheid (afgerond in bouws), waartoe betrekking had het daarnevens — tusschen () — vermeld aantal aanvragen van inlanders om vergunning tot het ontginnen van domeingrond.			Uitgestrektheid (afgerond in bouws), waartoe betrekking had het daarnevens — tusschen () — vermeld aantal ontginningsaanvragen, welke in 1911:					Uitgestrektheid (afgerond in bouws):	
				zijn toegewezen:		zijn afgewezen:		nog niet tot afdoening kwamen.	voor welke het daarnevens — tusschen () — vermeld aantal ontginners gedurende 1911 zijn erkend als erfelijk individueele bezitters.	waarvoor het recht van ontginning, indertijd toegekend aan het — tusschen () — vermeld aantal aanvragers, gedurende 1911 kwam te vervallen.
	Betreffende de op ult. 1910 aanhangig gebleven aanvragen.	Betreffende de in 1911 bijgekomen aanvragen.	Te zamen.	door de districtshoofden.	door de hoofden van plaatselijk bestuur.	door de districtshoofden.	door de hoofden van plaatselijk bestuur.			
Bantam	*a)* —	1 105 (1 467)	1 105 (1 467)	304 (460)	36 (72)	24 (82)	2 (6)	739 (847)	405 (583)	—
Batavia	—	233 (194)	233 (194)	133 (157)	—	—	100 (37)	—	1 304 (1 106)	62 (34)
Preanger-Regentschappen	612 (982)	9 657 (11 621)	10 269 (12 603)	5 742 (8 564)	3 648 (3 235)	105 (122)	292 (115)	482 (567)	9 049 (10 860)	681 (555)
Cheribon	431 (871)	5 781 (6 871)	6 212 (7 742)	2 478 (4 548)	1 462 (1 888)	5 (14)	2 054 (883)	213 (409)	3 996 (6 924)	—
Pekalongan	701 (978)	2 121 (3 415)	2 822 (4 393)	551 (1 236)	834 (904)	511 (718)	165 (343)	761 (1 192)	823 (1 669)	24 (24)
Semarang	449 (463)	1 106 (689)	1 555 (1 152)	103 (213)	477 (392)	129 (58)	702 (321)	144 (168)	451 (580)	—
Rembang	313 (379)	144 (228)	457 (607)	86 (180)	45 (30)	76 (94)	—	250 (303)	25 (40)	—
Soerabaja	—	175 (194)	175 (194)	48 (75)	115 (110)	—	12 (9)	—	69 (153)	5 (21)
Pasoeroean	792 (790)	1 377 (1 610)	2 169 (2 400)	325 (491)	800 (822)	100 (98)	188 (187)	756 (802)	3 004 (3 492)	—
Besoeki	117 (147)	2 960 (2 848)	3 077 (2 995)	44 (63)	1 802 (2 141)	—	40 (139)	1 191 (652)	1 137 (1 549)	2 (2)
Banjoemas	*b)* 552 (615)	1 508 (1 376)	2 060 (1 991)	260 (533)	266 (138)	—	5 (4)	1 529 (1 316)	849 (1 334)	37 (52)
Kedoe	*b)* 386 (575)	199 (268)	585 (843)	146 (217)	36 (22)	11 (18)	—	392 (586)	182 (239)	—
Madioen	126 (95)	1 468 (1 757)	1 594 (1 852)	262 (423)	544 (824)	—	588 (443)	200 (162)	250 (535)	33 (14)
Kediri	*b)* 1879 (1 750)	1 081 (960)	2 960 (2 710)	706 (818)	675 (564)	15 (22)	14 (29)	1 550 (1 277)	1 105 (1 168)	—
Madoera	*b)* 83 (137)	317 (273)	400 (410)	4 (4)	4 (3)	—	—	392 (403)	3 (4)	—
Totalen	6 441 (7 782)	29 232 (33 771)	35 673 (41 553)	11 192 (17 982)	10 744 (11 145)	976 (1 226)	4 162 (2 516)	8 599 (8 684)	22 652 (30 236)	844 (702)

a) De in Bantam op ult. 1910 aanhangig gebleven 7 aanvragen betreffende 228 bouws zijn door de aanvragers ingetrokken.
b) Verbeterde opgaaf.

M

IV. Uitgifte van grond in erfpacht.

A. Overzicht betreffende de door het Gouvernement: 1e. in erfpacht uitgegeven woeste gronden a), zoowel op Java en Madoera als in de buitenbezittingen, voor zooveel op ult. 1911 aanvaard (reeds in de openbare registers ingeschreven), zonder te rekenen die, waarvan de erfpacht is komen te vervallen en 2e. op Java en Madoera in erfpacht toegezegde gronden, maar op ult. 1911 nog niet afgestaan of afgestaan, maar op dat tijdstip nog niet aanvaard.

JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	Op ult. 1911 in erfpacht bezeten woeste gronden.						Op ult. 1911 in erfpacht			
	In de jaren 1873 t/m 1910 aanvaard aantal:		In 1911 aanvaard aantal:		In de opgegeven 39 jaren aanvaard aantal:		toegezegd, maar nog niet afgestaan aantal: b)		afgestaan (definitief toegezegd), maar nog niet aanvaard aantal:	
	perceelen.	bouws. c)	perceelen.	bouws. c)	perceelen.	bouws. c)	perceelen.	bouws. c)	perceelen.	bouws. c)
Bantam	72	14 356	2	482	74	14 838	24	31 143	4	297
Batavia	d) 27	5 284	3	200	30	5 484	1	290	10	3 159
Preanger-Regentschappen.	e) 1081	234 842	28	4 863	1 109	239 705	29	30 528	94	24 365
Cheribon	f) 31	4 205	2	404	33	4 609	9	3 503	21	3 367
Pekalongan	78	12 270	2	210	80	12 480	15	3 038	1	514
Semarang	152	16 821	1	14	153	16 835	9	837	13	1 502
Rembang	2	185	1	84	3	269	1	400	—	—
Soerabaja	53	7 465	1	8	54	7 473	8	1 098	1	24
Pasoeroean	328	97 960	4	1 775	332	99 735	29	15 573	21	1 714
Besoeki	g) 699	145 970	2	372	701	146 342	25	58 068	20	8 067
Banjoemas	h) 17	5 430	15	6 054	32	11 484	15	25 253	13	2 953
Kedoe	28	2 538	—	—	28	2 538	5	247	2	40
Madioen	39	7 642	1	5	40	7 647	2	380	2	76
Kediri	340	84 076	—	—	340	84 076	31	13 699	8	1 962
Totalen . . .	i) 2947	639 044	62	14 471	3 009	653 515	203	184 057	210	48 040
De toezegging of definitieve toewijzing vond plaats in de jaren 1881 t/m 1909							90	114 644	123	22 991
1910							33	18 076	9	12 688
1911							80	51 337	78	22 361
Totalen als boven . . .							203	184 057	210	48 040

BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	Op ult. 1911 in erfpacht bezeten woeste gronden.					
	In de jaren 1874 t/m 1910 aanvaard aantal:		In 1911 aanvaard aantal:		In de opgegeven 38 jaren aanvaard aantal:	
	perceelen.	bouws.	perceelen.	bouws.	perceelen.	bouws.
Sumatra's Westkust: Pad. Benedenlanden	33	6 566	—	—	33	6 566
Sumatra's Westkust: Pad. Bovenlanden	44	17 974	3	1 696	47	19 670
Tapanoeli	j) 21	41 816	4	1 949	25	43 765
Benkoelen	17	26 955	1	124	18	27 079
Lampongsche districten	45	136 765	8	14 882	53	151 647
Palembang	13	36 524	3	6 764	16	43 288
Djambi	2	4 072	4	15 760	6	19 832
Oostkust van Sumatra	6	267	—	—	6	267
Atjeh en onderhoorigheden	40	2 809	4	325.8	44	3 134.8
Billiton	1	44	—	—	1	44
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	k) 28	36 579	5	22 769	33	59 348
Celebes en onderhoorigheden	6	5 175	1	130	7	5 305
Menado	l) 39	20 743	4	2 920.5	43	23 663.5
Amboina	m) 13	13 502	1	33	14	13 535
Totalen . . .	n) 308	349 791	38	67 353.3	346	417 144.3

TOELICHTINGEN.

a) Overigens is nog in vele gevallen erfpacht verleend op gronden, die reeds vroeger in huur waren afgestaan. Deze voormalige huurgronden, voor zoover op ult. 1911 nog in erfpacht bezeten, besloegen eene uitgestrektheid van 35 616 bouws, ingeschreven als 82 perceelen, tegen 35 622 bouws, verdeeld over 82 perceelen in 1910, waarbij dus eene vermindering valt te constateeren van 6 bouws, veroorzaakt door den terugkeer aan het Gouvernement van het erfpachtsrecht op een perceelsgedeelte in de residentie Preanger-Regentschappen.

De meergemelde gronden en het aantal bouws, die zij besloegen, waren over de verschillende gewesten verdeeld als volgt:

	Aantal perceelen.	Aantal bouws.
Bantam	1	504
Batavia	2	833
Preanger-Regentschappen	18	8 374
Cheribon	4	930
Pekalongan	7	2 036
Semarang	31	12 149
Pasoeroean	6	4 745
Kedoe	2	1 011
Madioen	2	1 005
Kediri	9	4 029
Totalen	82	35 616

b) Waar in de aanvraag als geschatte grootte van het perceel tweeërlei uitgestrektheid was genoemd of de opgegeven grootte verschilde met de taxatie der commissie van onderzoek, is het kleinste cijfer genomen.

c) Voor elk perceel is de uitgestrektheid tot volle bouws afgerond.

d) Vermeerderd met 1 in 1910 aanvaard perceel, groot 314 bouws, van welks inschrijving te laat bericht werd ontvangen om daarvan nog melding te kunnen maken in K. V. 1911.

e) Verminderd met 1142 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 3 perceelen en 4 perceelsgedeelten, en vermeerderd met 19 in vorige jaren aanvaarde perceelen, te zamen groot 2087 bouws, van welker inschrijving te laat bericht werd ontvangen om daarvan nog melding te kunnen maken in vorige verslagen.

f) Vermeerderd met 2 in vorige jaren aanvaarde perceelen, te zamen groot 653 bouws, van welker inschrijving eerst in 1911 bericht werd ontvangen.

g) Verminderd met 1084 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 3 perceelen.

h) Verminderd met 1266 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 4 perceelen.

i) Naar gelang van het jaar van inschrijving was het aantal perceelen en de uitgestrektheid, met toepassing van de tot ult. 1911 geregulariseerde veranderingen, ontstaan door terugneming van grond als anderszins, als volgt:

Jaren.	Aantal perceelen.	Aantal bouws.
1873	2	353
1874	11	4 198
1875	31	8 690
1876	32	6 985
1877	29	7 134
1878	33	6 241
1879	44	11 154
1880	44	10 888
1881	62	19 101
1882	73	21 131
1883	50	13 954
1884	65	12 818
1885	72	15 500
1886	42	6 590
1887	63	15 608
1888	32	5 512
1889	78	16 825
1890	78	15 122
1891	72	17 756
1892	106	25 050
1893	112	25 632
1894	111	31 020
1895	73	23 608
1896	77	18 975
1897	89	18 919
1898	97	25 832
1899	135	41 633
1900	150	41 859
1901	354	13 877
1902	66	11 424
1903	90	14 142
1904	88	15 125
1905	50	9 237
1906	64	12 839
1907	69	13 519
1908	90	23 234
1909	85	18 847
1910	128	38 712
Totalen	2 947	639 044

j) Verminderd met 1 teruggenomen perceel, groot 957 bouws.

k) Vermeerderd met 1 in 1908 aanvaard perceel, groot 1183 bouws, van welks inschrijving nog geen melding was gemaakt.

l) Vermeerderd met 1 in 1908 aanvaard perceel, groot 65 bouws, van welks inschrijving nog geen melding was gemaakt.

m) Verminderd met 1 teruggenomen perceel, groot 400 bouws.

n) Naar gelang van het jaar van inschrijving was het aantal perceelen en de uitgestrektheid verdeeld als volgt:

Jaren.	Aantal perceelen.	Aantal bouws.
1874	2	316
1876	1	325
1877	7	1 313
1878	7	768
1879	4	1 167
1880	2	1 088
1881	2	902
1882	2	483
1883	1	102
1884	1	128
1885	1	312
1886	11	94
1888	1	361
1889	7	1 152
1890	5	330
1891	7	4 001
1892	13	13 702
1893	12	12 753
1894	11	17 927
1895	2	250
1896	4	12 240
1897	2	13 100
1898	7	13 339
1899	6	13 179
1900	4	17 044
1901	10	28 466
1902	7	7 815
1903	15	24 074
1904	16	16 954
1905	10	2 582
1906	15	6 896
1907	19	9 399
1908	22	20 156
1909	19	16 243
1910	53	90 830
Totalen	308	349 791

B. Overzicht over elk der jaren 1909, 1910 en 1911 van het verschuldigde en betaalde aan canon ter zake van erfpachtsperceelen (ook van die — op Java en Madoera — welke, toen daarvoor erfpacht werd verleend, reeds in huur werden bezeten).

Jaren.		VERSCHULDIGD AAN CANON.	Aangezuiverd: aan canon over het opgegeven jaar.	Aangezuiverd: aan canon over vorige jaren.	Aangezuiverd: Te zamen.
		a) f 4 124 789,28			
1909 *b*)	Java en Madoera	1 457 445,48	f 461 500,03	f 1 021 645,80	f 1 483 145,83
	Buitenbezittingen	114 615,63	21 448,97	21 534,87^{5}	42 983,84^{5}
1910	Java en Madoera	1 436 060,85	501 484,51^{5}	1 159 047,12	1 660 531,63^{5}
	Buitenbezittingen	116 965,81^{5}	30 239,86	32 872,83^{5}	63 112,69^{5}
1911	Java en Madoera	1 450 649,04^{5}	452 099,77^{5}	848 686,53	1 300 786,30^{5}
	Buitenbezittingen	177 143,02^{5}	24 936,17	32 954,60^{5}	57 890,77^{5}
	Te zamen	f 8 877 669,12^{5}	f 1 491 709,32	f 3 116 741,76^{5}	*c*) f 4 608 451,08^{5}

a) Achterstand op 1 Januari 1909, namelijk over 1908 f 1 157 149,87^{5} en over vorige jaren f 2 967 639,40^{5}. Hoeveel onder deze sommen is begrepen ter zake van erfpachtsperceelen in de buitenbezittingen is niet afzonderlijk op te geven.

b) De bedragen voor 1909 zijn opgegeven volgens de begrootingsrekening over dat jaar. De in K. V. 1911 (bijlage L) vermelde overeenkomstige bedragen waren geput uit gegevens, welke op het tijdstip der opmaking nog niet door de Algemeene Rekenkamer waren goedgekeurd.

c) Derhalve bleef op Januari 1912 nog aan te zuiveren: (f8 877 669,12^{5} — f 4 608 451,08^{5} =) f 4 269 218,04, namelijk f 1 150 756,12^{5} op den canon over 1911 en f 3 118 461,91^{5} op dien van overige jaren.

M

C. Overzicht betreffende de woeste gronden op Java en Madoera, door het Gouvernement, tot uitoefening van den kleinen
ingeschreven), zonder te rekenen die, waarvan de erfpacht is komen te vervallen, en 2e. in erfpacht

GEWESTEN.	Op den voet van het ingetrokken Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St.							
	Op ult. 1911 in erfpacht bezeten woeste gronden.						Op ult. 1911	
	In de jaren 1903 t/m 1910 aanvaard aantal:		In 1911 aanvaard aantal:		In de opgegeven 9 jaren aanvaard aantal:		toegezegd, maar nog niet afgestaan aantal: *a)*	
	perceelen.	bouws. *b)*	perceelen.	bouws. *b)*	perceelen.	bouws. *b)*	perceelen.	bouws. *b)*
Bantam	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia	—	—	—	—	—	—	—	—
Preanger-Regentschappen	5	101	—	—	5	101	—	—
Cheribon	—	—	—	—	—	—	—	—
Pekalongan	—	—	—	—	—	—	—	—
Semarang	*c)* 5	90	—	—	5	90	—	—
Rembang	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerabaja	7	118	—	—	7	118	—	—
Pasoeroean	6	116	—	—	6	116	—	—
Besoeki	7	146	—	—	7	146	—	—
Banjoemas	1	24	—	—	1	24	—	—
Kedoe	8	362	—	—	8	362	—	—
Madioen	*d)* 1	20	—	—	1	20	—	—
Kediri	3	72	—	—	3	72	—	—
Totalen	43	1 049	—	—	43	1 049	—	—

a) Waar in de aanvraag als geschatte grootte van het perceel tweeërlei uitgestrektheid was genoemd, of de opgegeven grootte verschilde met de taxatie der commissie van onderzoek, is het kleinste cijfer opgenomen.

b) Voor elk perceel is de uitgestrektheid tot volle bouws afgerond.

c) Verminderd met 14 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 1 perceel.

d) Verminderd met 5 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 1 perceel.

land- of tuinbouw: 1e. in erfpacht uitgegeven, voor zooveel op ult. 1911 aanvaard (reeds in de openbare registers toegezegd, maar op ult. 1911 nog niet afgestaan, of afgestaan, maar op dat tijdstip nog niet aanvaard.

nº. 5611).		Op den voet van Ind. St. 1904 nº. 326, juncto 1908 nº. 263.									
in erfpacht		Op ult. 1911 in erfpacht bezeten woeste gronden.						Op ult. 1911 in erfpacht			
afgestaan (definitief toegezegd), maar nog niet aanvaard aantal:		In de jaren 1905 t/m 1910 aanvaard aantal:		In 1911 aanvaard aantal:		In de opgegeven 7 jaren aanvaard aantal:		toegezegd, maar nog niet afgestaan aantal: a)		afgestaan (definitief toegezegd), maar nog niet aanvaard aantal:	
perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)	perceelen.	bouws. b)
—	—	2	12	—	—	2	12	—	—	—	—
—	—	2	10	—	—	2	10	2	12	—	—
—	—	e) 42	503	7	68	49	571	16	295	3	36
—	—	2	10	—	—	2	10	—	—	2	24
—	—	5	45	—	—	5	45	—	—	4	18
—	—	14	57	3	17	17	74	1	1	4	14
—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	—	—
—	—	9	83	—	—	9	83	1	7	1	8
—	—	7	36	1	10	8	46	2	20	10	78
—	—	f) 16	127	—	—	16	127	1	11	3	44
—	—	1	10	1	8	2	18	—	—	—	—
—	—	g) 8	59	—	—	8	59	1	5	1	9
—	—	3	28	—	—	3	28	—	—	—	—
—	—	5	23	—	—	5	23	2	11	1	19
—	—	116	1 003	12	103	128	1 106	28	373	29	250

De toezegging of definitieve toewijzing vond plaats in de jaren		perceelen.	bouws.	perceelen.	bouws.
	1904 t/m 1909	8	90	10	91
	1910	7	108	5	36
	1911	13	175	14	123
		28	373	29	250

e) Vermeerderd met 1 in 1910 aanvaard perceel, groot 15 bouws, van welks aanvaarding eerst in 1911 bericht werd ontvangen.

f) Verminderd met 10 bouws, wegens den terugkeer aan het Gouvernement van 1 perceel en vermeerderd met 1 in 1908 aanvaard perceel, groot 3 bouws, van welks aanvaarding eerst in 1911 bericht werd ontvangen.

g) Vermeerderd met 4 in vorige jaren aanvaarde perceelen, te zamen groot 29 bouws, van welker aanvaarding eerst in 1911 bericht werd ontvangen.

V. Overzicht betreffende de in 1911 door het Gouvernement aan particulieren verkochte en met recht van opstal afgestane stukken domeingrond.

GEWESTEN.	Verkochte grond. Ondershands tegen taxatieprijs. Uitgestrektheid (in M².).	Verkochte grond. Ondershands tegen taxatieprijs. Bedongen koopsommen.	Verkochte grond. Publiek, bij opbod. Uitgestrektheid (in M².).	Verkochte grond. Publiek, bij opbod. Bedongen koopsommen.	Met recht van opstal afgestane grond. Uitgestrektheid (in M².).	Met recht van opstal afgestane grond. Bedongen koopsommen.
JAVA EN MADOERA.						
Bantam	14 156	f 1 180,65	—	—	—	—
Batavia	33 486	37 480,36⁵	—	—	1 122,—	f 350,62⁵
Preanger-Regentschappen	378 727	97 828,33	—	—	587 940,—	13 962,72
Cheribon	29 539	5 319,91	—	—	49 803,—	1 879,50⁵
Pekalongan	314 237	11 714,72	—	—	33 010,—	825,25
Semarang	357 427	49 115,89	—	—	52 892,—	1 591,81
Rembang	70 694	12 295,37⁵	—	—	36 875,—	2 923,08⁵
Soerabaja	110 673	145 718,85	605	f 610,—	64 309,—	9 788,75
Pasoeroean	300 263	37 392,60	—	—	345 247,—	7 740,37⁵
Besoeki	109 851	11 515,16⁵	—	—	1 168 840,—	21 616,58⁵
Banjoemas	315 902	34 378,46⁵	—	—	1 456,—	66,93⁵
Kedoe	453 844	21 488,56	—	—	15 237,—	725,42
Madioen	165 598	16 961,31⁵	—	—	18 145,—	526,32⁵
Kediri	133 174	15 265,57⁵	—	—	190 540,—	5 124,30⁵
Madoera	10 058	128,04	—	—	—	—
Totalen	2 797 629	f 497 783,81	605	f 610,—	2 565 416,—	f 67 121,69
BUITENBEZITTINGEN.						
Benkoelen	82,75	f 413,75	—	—	13 860,—	f 207,90
Lampongsche districten	149 425,34	1 859,27⁵	—	—	2 551,—	382,65
Palembang	25 777,76	4 026,24⁵	—	—	—	—
Djambi	—	—	—	—	5 390,—	269,50
Atjeh en onderhoorigheden	37 581,25	4 038,69	—	—	—	—
Banka en onderhoorigheden	2 438,—	1 968,50	—	—	—	—
Billiton	8 287,—	1 246,—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	4 642,—	897,—	—	—	—	—
Menado	191 957,—	10 472,25	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	494,—	1 226,—	—	—	—	—
Amboina	2 207,—	445,91⁵	—	—	—	—
Bali en Lombok	17 644,—	3 779,85	—	—	3 779,—	188,95
Totalen	440 536,10	f 30 373,47⁵	—	—	25 580,—	f 1 049,—

VI. Overzicht betreffende de stukken grond op Java en Madoera door het Gouvernement ten behoeve van den kleinen land- of tuinbouw in bruikleen afgestaan.

GEWESTEN.	In bruikleen afgestane grond. Aantal perceelen.	Aantal bouws.	Aantal perceelen.	Aantal M².
Pekalongan	3	30	5	95 742
Semarang	5	14	9	35 317,3
Pasoeroean	2	20	—	—
Banjoemas	4	4 225/500	—	—
Kediri	1	1 125/500	—	—
Totalen	15	69 350/500	14	131 059,3

VII. Betaalde schadeloosstellingen voor gronden in het bezit van derden, waarover door het Gouvernement in 1911 is beschikt.

GEWESTEN.	Betaalde schadeloosstellingen.	De gronden waren benoodigd voor:
Bantam	f 13 824,—	de werken tot verbetering der bevloeiing en afwatering in Noord-Bantam.
Preanger-Regentschappen . . .	1 361,—	de oprichting van gouvernementsgebouwen in de afdeeling Soekapoera (7106 M². erf).
Id. . . .	2 423,75⁵	spoorwegdoeleinden in de afdeeling Soekapoera (7644 M². erf).
Cheribon	†	den aanleg van de staatsspoorlijn Tjikampek—Cheribon.
Pekalongan	5 204,49⁵	de Genteng Sragi-werken in de afdeeling Pekalongan (146 870 M². sawah- en tegalgronden).
Id.	890,—	de oprichting van eene gouvernements inlandsche school der 1ste klasse in de afdeeling Pemalang.
Id.	8 863,74	de werken ten behoeve van de detailbevloeiing en verbetering van den waterafvoer in het secundaire vak D² van het Djengkelok-gebied in de afdeeling Brebes (74 M². woonerf en 400 234 M². sawah).
Semarang	500,—	den bouw van eene inlandsche school te Pedoeroengan (3986 M². erf).
Id.	30,—	idem te Karangawen (2363 M². tegalgrond).
Id.	†	de uitvoering van waterstaatswerken in de afdeeling Koedoes.
Id.	†	idem in de afdeeling Demak.
Id.	†	den gouvernementspandhuisdienst.
Soerabaja	†	het graven van irrigatieleidingen en den aanleg van de staatslijn Krian-Gempolkerep.
Id.	†	den aanleg van een rivierdijk in het district Karangbinangoen der afdeeling Grisee.
Madoera	3 904,80	het quarantaine-station in de afdeeling Bangkalan (117 537 M². tegalgronden en 15 700 M². woonerf).
Id.	670,86	de uitbreiding van de gouvernements zoutfabriek te Krampon (3938 M². sawah en 4079 M². tegalgrond).
Id.	5 150,—	idem te Kalianget.
Id.	2 055.65	den aanleg van irrigatie- en afwateringsleidingen.
Id.	170,—	de oprichting van scholen.
Besoeki	45,—	den aanleg van irrigatiewerken (6209 M². tegalgrond).
Id.	1 983,—	den bouw van een station voor draadlooze telegraphie te Landangan (29959,5 M². sawah, 74 111,5 M². tegalgrond en sawah en 24 765 M². vischvijver).
Id.	6 840,—	den bouw van woningen voor personeel bij den post- en telegraafdienst te Sitoebondo (29 075 M². sawah).
Id.	160,—	de oprichting van eene inlandsche school der 2de klasse te Klabang (2 125 M². woonerf).
Id.	2 782,38⁵	den aanleg van de Bedadoeng-irrigatiewerken.
Id.	782,49	den aanleg van den staatsstoomtramweg van Rambipoedji naar Baloenglor.
Banjoemas	8,76	de omlegging van een gedeelte van een heerendienstweg (2 256,52 M². erf).
Kedoe	867,78	de omlegging van den grooten weg Djokja—Magelang (496/500 bouwerf).
Id.	56,50	de herstelling van den weg Tegalredja—Pakis (31/500 bouwerf).
Id.	†	den aanleg van irrigatiewerken, wegen en andere waterstaatswerken.
Id.	1 308,—	den dienst der staatsspoorwegen (2 765 M². erf).
Id.	341.50	idem (4 851,5 M². erf).
Id.	679,10	idem (2 233 M². erf).
Id.	2 459,17	den aanleg van den grooten weg Ngalian—Kaliwira (105 970 M². erf).
Madioen	†	de uitvoering van irrigatiewerken.

Bijlage N.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 1*a*, van het verslag.)

NUMERIEKE OPGAVEN

betreffende het MIDDELBAAR ONDERWIJS in Nederlandsch-Indië, over de jaren 1909, 1910 en 1911.

1°. Inrichting voor de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië (Afdeeling B van het Gymnasium Willem III te Batavia).

Cursusjaren.	Ingeschreven bij het begin van den cursus (September).				Ingeschreven op 31 December.				Ingeschreven bij het einde van den cursus (medio Juli).				Leerlingen, die voor het voorbereidend examen voor den Nederlandsch-Indischen administratieven dienst		Leerlingen, die voor het eindexamen voor den Nederlandsch-Indischen administratieven dienst	
	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	Leerlingen in enkele vakken.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	Leerlingen in enkele vakken.	1ste studiejaar.	2de studiejaar.	3de studiejaar.	Leerlingen in enkele vakken.	slaagden.	zijn afgewezen.	slaagden.	zijn afgewezen.
1909/1910. .	2	2	3	2	3	2	4	1	3	2	4	1	3	—	4	—
	9				10				a) 10				3		4	
1910/1911. .	3	2	2	c) 4	3	2	2	c) 4	3	2	2	c) 4	5	—	2	—
	11				11				b) 11				5		2	

a) Van de gewone leerlingen, die het volledig onderwijs volgden, waren 4 in het bezit van het einddiploma eener hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus in Nederlandsch-Indië, terwijl 5 het einddiploma in Nederland hadden verworven.

b) Van de 7 gewone leerlingen, die het volledig onderwijs volgden, waren 3 en van de leerlingen in enkele vakken 2 in het bezit van het einddiploma eener hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus in Nederlandsch-Indië, terwijl 4 gewone leerlingen en 2 leerlingen in enkele vakken zulk een diploma of het einddiploma van een gymnasium in Nederland hadden behaald.

c) 3 leerlingen van het eerste en 1 leerling van het tweede studiejaar.

2°. Hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus te Batavia (Afdeeling A van het Gymnasium Willem III), Semarang en Soerabaja.

a. Mutatiën onder de leerlingen.

Inrichting te:	Ingeschreven op 1 Januari.	Gedurende den verderen loop van den cursus toegelaten.	Gedurende den verderen loop van den cursus afgeschreven.	Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus. Van den voorgaanden cursus overgegane leerlingen.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus. Nieuw of opnieuw toegelatenen. a)	In den loop van den cursus tot ult. December bijgekomen.	In den loop van den cursus tot ult. December afgeschreven.	Alzoo ingeschreven op ult. December.
1910.									
Batavia . .	b) 402 (81)	—	56 (9)	346 (72)	482 (112)		30 (8)	53 (12)	459 (108)
Semarang .	276 (54) + 1	58 (23)	71 (25) + 1	263 (52)	266 (49)		11 (2)	27 (4)	250 (47)
Soerabaja .	285 (85) + 2 (1)	1	68 (18) + 2 (1)	218 (67)	218 (66)	118 (46)	10 (3) + 3 (2)	26 (13)	320 (102) + 3 (2)
	963 (220) + 3 (1)	59 (23)	195 (52) + 3 (1)	827 (191)	1084 (273)		51 (13) + 3 (2)	106 (29)	1029 (257) + 3 (2)
1911.									
Batavia . .	459 (108)	8 (3) + 2 (2)	134 (44)	333 (67) + 2 (2)	438 (103) + 2 (1)		7 (3) + 5 (3)	35 (14) + 2 (1)	410 (92) + 5 (3)
Semarang .	250 (47)	1	23 (8)	228 (39)	211 (39) + 1 (1)		51 (14)	61 (17)	201 (36) + 1 (1)
Soerabaja .	320 (102) + 3 (2)	2 + 3	120 (43) + 4 (1)	202 (59) + 2 (1)	202 (59) + 2 (1)	82 (29) + 1 (1)	11 (3)	29 (10) + 2 (1)	266 (81) + 1 (1)
	1029 (257) + 3 (2)	11 (3) + 5 (2)	277 (95) + 4 (1)	763 (165) + 4 (3)	933 (230) + 6 (4)		69 (20) + 5 (3)	125 (41) + 4 (2)	877 (209) + 7 (5)

a) **Niet alleen geslaagden in het toelatingsexamen, maar ook oud-leerlingen, die zich opnieuw lieten inschrijven, en leerlingen van andere hoogere burgerscholen.**

b) **De tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen aan hoeveel meisjes onder het daarnevens vermelde getal begrepen zijn. De cijfers achter het + teeken geplaatst, doelen op toehoorders of leerlingen in enkele vakken.**

b. Uitkomsten der examens.

Inrichting te:	Bij het eindexamen		Voor den nieuwen cursus: bij de overgangsexamens		Voor den nieuwen cursus: bij de toelatingsexamens voor de laagste klasse		Voor den nieuwen cursus: bij de toelatingsexamens voor eene hoogere klasse		Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich als leerling inschrijven	
	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	van hen die voor de laagste klasse geslaagd waren.	van hen die voor eene hoogere klasse geslaagd waren.
1910.										
Batavia. . . .	15 (1)	8 (1)	375 (77)	281 (67)	341 (150)	244 (109)	3	1	131 (40)	1
Semarang. . .	18 (2)	8	245 (50)	176 (33)	191 (96)	128 (68)	1 (1)	—	79 (20)	—
Soerabaja . . .	12 (2)	10	263 (80)	185 (59)	183 (90)	135 (66)	2 (1)	—	111 (45)	—
	45 (5)	26 (1)	883 (207)	642 (159)	715 (336)	507 (243)	6 (2)	1	321 (105)	1
1911.										
Batavia. . . .	34 (3)	25 (3)	411 (101)	289 (75)	325 (148)	198 (91)	3 (1) + 1	0 + 1	113 (34)	—
Semarang. . .	27 (2)	20 (1)	200 (35)	129 (23)	187 (86)	108 (45)	3	2	47 (14)	1
Soerabaja . . .	26 (8)	13 (2)	276 (85) + 5 (2)	154 (51) + 5 (2)	199 (86)	85 (43)	—	—	59 (21)	—
	87 (13)	58 (6)	887 (221) + 5 (2)	572 (149) + 5 (2)	711 (320)	391 (179)	6 (1) + 1	2 + 1	219 (69)	1

c. Verdeeling der leerlingen.

Inrichting te:		Naar studiejaar. 1ste.	2de.	3de.	4de.	5de.	Naar landaard. Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Naar de streek van Nederlandsch-Indië, waar zij woonachtig waren. West-Java.	Midden-Java.	Oost-Java met Madoera.	Buiten-bezittingen.
Batavia	Ult. 1909	160 (43)	108 (19)	78 (14)	40 (4)	16 (1)	373	19	10	337	38		27
		402 (81)					402			402			
	1910	151 (41)	124 (39)	96 (17)	53 (8)	35 (3)	420	20	19	345	55		59
		459 (108)					459			459			
	1911	125(33)+1(1)	90(22)+2(1)	104(27)+1(1)	56 (7)	35 (3) + 1	373	18	24	338	33		44
		410 (92) + 5 (3)					415			415			
Semarang	1909	97(22)+1	74 (14)	48 (12)	40 (6)	17 (2)	226	25	26	—	248	24	5
		276 (56) + 1					277			277			
	1910	79 (21)	62 (9)	55 (8)	26 (7)	28 (2)	203	22	25	—	237	8	5
		250 (47)					250			250			
	1911	62 (15)	51 (13)	46	20(2) + 1(1)	22 (6)	153	20(1)	29(1)	—	194	4	4
		201 (36) + 1 (1)					202			202			
Soerabaja	1909	109 (40)	82(24) + 1(1)	48 (8) + 1	34 (11)	12 (2)	269	5	13(1)	39		232	16
		285 (85) + 2 (1)					287			287			
	1910	127 (47)	87 (32)	60(14)+2(1)	20 (1) + 1 (1)	26 (8)	299	8	16(1)	47		263	13
		320 (102) + 3 (2)					323			323			
	1911	90 (30)	89 (31)	40 (8)	30 (8)	17 (4) + 1 (1)	247	5	15(1)	39		218	10
		266 (81) + 1					267			267			

a. Mutatiën onde

KLASSE.		Ingeschreven op 1 Januari.							Gedurende den loop van den cursus	
		Hoogere burgerschool.	Handels-school.	Zeevaartkundige cursus.	Werktuigkundige cursus.	Bouwkundige cursus.	Mijnbouwkundige cursus.	Totaal.	toegelaten.	afgeschreven.
Afd. A.	I. .	*b)* 69 (17)	8	4	. . . .	. . . .	. . . .	81 (17)	2	19 (7)
	II. .	59 (16)	6	2	. . . .	. . . .	. . . .	67 (16)	—	13 (3)
	III. .	35 (10)	—	4	. . . .	. . . .	. . . .	39 (10)	—	32 (9)
		163 (43)	14	10	. . . .	. . . .	. . . .	187 (43)	2	64 (19)
Afd. B.	I. .	. . . .	. . . .	. . . .	72	76	4	152	—	20
	II. .	. . . .	. . . .	. . . .	36	54 + 1	1	91 + 1	—	9
	III. .	. . . .	. . . .	. . . .	17	36 + 3	3	56 + 3	0 + 1	35 + 4
		. . . .	. . . .	. . . .	125	166 + 4	8	299 + 4	0 + 1	64 + 4
Afd. A.	I. .	78 (22)	6 (2)	9	. . . .	. . . .	. . . .	93 (24)	—	14 (3)
	II. .	56 (13)	5	2	. . . .	. . . .	. . . .	63 (13)	—	10 (1)
	III. .	37 (9)	—	2	. . . .	. . . .	. . . .	39 (9)	—	27 (4)
		171 (44)	11 (2)	13	. . . .	. . . .	. . . .	195 (46)	—	51 (8)
Afd. B.	I. .	. . . .	. . . .	. . . .	71	90	2	163	—	17
	II. .	. . . .	. . . .	. . . .	53	55	3	111	—	15
	III. .	. . . .	. . . .	. . . .	24	54 + 8	1	79 + 8	1	58 + 8
		. . . .	. . . .	. . . .	148	199 + 8	6	353 + 8	1	90 + 8

b. Uitkomsten

KLASSE.	Bij het eindexamen															
	geëxamineerd.								geslaagd.							
	Hoogere burger-school.	Handels-school.	Zeevaart-kundige cursus.	Totaal afd. A.	Werktuig-kundige cursus.	Bouw-kundige cursus.	Mijnbouw-kundige cursus.	Totaal afd. B.	Hoogere burger-school.	Handels-school.	Zeevaart-kundige cursus.	Totaal afd. A.	Werktuig-kundige cursus.	Bouw-kundige cursus.	Mijnbouw-kundige cursus.	Totaal afd. B.
I . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III . . .	33 (10)	6	4	43 (10)	17	36	3	56	21 (7)	6	4	31 (7)	11	17	3	31
	33 (10)	6	4	43 (10)	17	36	3	56	21 (7)	6	4	31 (7)	11	17	3	31
I . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III . . .	35 (5)	5	2	42 (5)	24	55	1	80	23 (4)	5	2	30 (4)	17	27	1	45
	35 (5)	5	2	42 (5)	24	55	1	80	23 (4)	5	2	30 (4)	17	27	1	45

a) Bij den aanvang van den cursus 1911/1912 is de school gesplitst in de Prins Hendrik-school en de Koningin Wilhelmina-school.

b) De cijfers tusschen ( ) geplaatst, wijzen aan hoeveel meisjes in het daarnevens vermelde getal begrepen zijn.

c) Hiervan gingen 6 over naar den zeevaartkundigen cursus.

d) Als voren 4.

nde de leerlingen.

van … even.	Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus.	Klasse.	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus.	In den loop van den cursus tot ult. December: toegelaten.	afgeschreven.	Ingeschreven op ult. December: Hoogere burger-school.	Handels-school.	Zeevaart-kundige cursus.	Werktuig-kundige cursus.	Bouw-kundige cursus.	Mijnbouw-kundige cursus.	Totaal.
19												
(7)	64 (10)		94 (25)	3	4 (1)	78 (22)	6 (2)	9	....	....	....	93 (24)
(3)	54 (13)		66 (14)	—	3 (1)	56 (13)	5	2	....	....	....	63 (13)
(9)	7 (1)		39 (9)	7	7	37 (9)	—	2	....	....	....	39 (9)
19)	125 (24)		199 (48)	10	14 (2)	171 (44)	11 (2)	13	....	....	....	195 (46)
	132		179	3	19	....	....	....	71	90	2	163
	82 + 1		118	—	7	....	....	....	53	55	3	111
-4	21		78 + 1	1 + 2	—	....	....	....	24	54 + 3	1	79 + 3
-4	235 + 1		375 + 1	4 + 2	26	....	....	....	148	199 + 3	6	353 + 3
						Prins Hendrik-school.						
19												
(3)	79 (21)	I	113 (29)	—	8 (3)	88 (24)	13 (2)	4	....	....	....	105 (26)
(1)	53 (12)	II	78 (24)	—	8 (3)	63 (20)	4 (1)	3	....	....	....	70 (21)
(4)	12 (5)	III	39 (9)	—	3 (2)	34 (7)	—	2	....	....	....	36 (7)
(8)	144 (38)		230 (62)	—	19 (8)	185 (51)	17 (3)	9	....	....	....	211 (54)
						Koningin Wilhelmina-school.						
	146	I	180	2	33	....	....	....	55	89	5	149
	96	II	132	1	11	....	....	....	50	70	2	122
-8	22	III	88	—	4	....	....	....	31	51	2	84
-8	264		400	3	48	....	....	....	136	210	9	355

ster der examens.

Totaal afd. B.	Bevordering. Sterkte der klasse. Afd. A.	Afd. B.	Bevorderd. Afd. A.	Afd. B.	Bij de toelatingsexamens geëxamineerd. Afd. A. en B.	Afd. A.	Afd. B.	geslaagd. Afd. A. en B.	Afd. A.	Afd. B.	Van de in het toelatingsexamen geslaagden lieten zich inschrijven in Afd. A.	Afd. B.
19												
—	80 (16)	144	54 (11)	91	13	82 (28)	201	10	43 (12)	151	43 (12)	139
—	58 (14)	90 + 1	*c)* 38 (8)	55 + 1	—	—	—	—	—	—	—	—
31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	138 (30)	234 + 1	92 (19)	146 + 1	13	82 (28)	201	10	43 (12)	151	43 (12)	139

Totaal afd. B.	Sterkte der klasse. Afd. A.	Afd. B.	Bevorderd. Afd. A.	Afd. B.	Prins Hendrik-school (de vroegere afdeeling A). Bij de toelatings-examens. geëxamineerd.	geslaagd.	Van de in het toelatings-examen geslaagden lieten zich inschrijven	Koningin Wilhelmina-school (de vroegere afdeeling B). Bij de toelatings-examens geëxamineerd.	geslaagd.	Van de in het toelatings-examen geslaagden lieten zich inschrijven
19										
—	91 (22)	155	62 (21)	91	162 (52)	110 (38)	94 (27)	238	132	†
—	46 (13)	105	*d)* 36 (9)	65	—	—	—	—	—	—
45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	137 (35)	260	98 (30)	156	162 (52)	110 (38)	94 (27)	238	132	†

4°. Burgeravondschool te Soerabaja.

a. Mutatiën onder de leerlingen.

KLASSE.	Ingeschreven op 1 Januari.	Gedurende den verderen loop van den cursus		Alzoo ingeschreven bij het einde van den cursus (Mei).	Ingeschreven bij den aanvang van den nieuwen cursus.		In den loop van den cursus tot ult. December		Alzoo ingeschreven op ult. December.
		toegelaten.	afgeschreven.		Van den voorgaanden cursus overgegane leerlingen.	Nieuwe leerlingen. a)	toegelaten.	afgeschreven.	
1910.									
I	b) 163 + 1	5	34	134 + 1	36	128	2	13	153
II	108	1	18	91	132 + 1	11	3	17	129 + 1
III	86	2	12	76	85	1	—	12	74
IV	61	1	58	4	52	—	1	4	49
	418 + 1	9	122	305 + 1	305 + 1	140	6	46	c) 405 + 1
1911.									
I	153	2	25	130	38	126	8	16	156
II	129 + 1	1	24 + 1	106	125	10	3	15	123
III	74	1	17	58	82	3	1	6	80
IV	49	1	38	12	61	4	2	3	64
	405 + 1	5	104 + 1	306	306	143	14	40	d) 423

a) Niet alleen leerlingen, die aan het toelatingsexamen hadden voldaan, maar ook zij, die zonder examen werden toegelaten als oud-leerlingen der inrichting, gewezen leerlingen van andere inrichtingen van middelbaar onderwijs of wel geslaagden in het toelatingsexamen voor andere inrichtingen.

b) Het cijfer achter het + teeken wijst het aantal leerlingen in bijzondere vakken aan.

c) Hiervan waren 216 bouwkundigen en 189 + 1 machinisten; aan den suikercursus namen 19 leerlingen van het 3de en 10 leerlingen van het 4de studiejaar deel.

d) Hiervan waren 240 bouwkundigen en 183 machinisten; aan den suikercursus namen 28 leerlingen van het 3de en 11 leerlingen van het 4de studiejaar deel.

b. Uitkomsten der examens.

KLASSE.	Aantal leerlingen die het diploma wegens met vrucht doorloopen volledigen cursus verkregen.	Bij examens buiten de inrichting e)		Bij de overgangs-examens		Bij de toelatings-examens		Van de in het toelatings-examen geslaagden lieten zich inschrijven.
		geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	
1910.								
I	....	....	....	160	106	291	g) 152	h) 116
II	....	....	....	104	57	10	i) 5	i) 5
III	....	....	....	85	48	1	—	—
IV	f) 49	29	14	....	....	—	—	—
1911.								
I	....	....	....	150	96	349	k) 138	l) 116
II	....	....	....	121	74	m) 11	n) 2	n) 2
III	....	....	....	70	50	4	1	1
IV	j) 36	26	10	....	....	1	1	—

e) In Mei 1910 namen aan de examens voor opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken deel 28 jongelieden, die geheel of gedeeltelijk aan de burgeravondschool waren opgeleid; van hen slaagden er 14. In Mei 1911 bedroeg dat aantal 26, van wie 10 slaagden.

f) 32 adspirant-bouwkundigen en 17 adspirant-machinisten; van de 14 suikermachinisten werden 10 gediplomeerd.

g) Hieronder 16 Chineezen en 32 inlanders.

h) Hieronder 10 Chineezen en 25 inlanders.

i) Hieronder 3 inlanders.

j) 21 adspirant-bouwkundigen en 15 adspirant-machinisten; van de 10 suikermachinisten werden 7 gediplomeerd.

k) Hieronder 11 Chineezen en 36 inlanders.

l) Hieronder 10 Chineezen en 34 inlanders.

m) Hieronder 6 inlanders.

n) Hieronder 1 inlander.

c. Nadere gegevens omtrent de leerlingen. o)

Tijdstip.	Klasse.	Voor welke opleiding de leerlingen zich hadden opgegeven. Voor bouwkundige vakken.	Voor werktuigkundige vakken.	Te zamen.	Voor den suikercursus.	Plaatsing buiten de avondschool. Bij gouv. of part. werkplaatsen of werken.	Als schrijver werkzaam.	Nog op de lagere school.	Op het suikerlaboratorium. p)	Op de ambachtsschool.	Nog niet werkzaam.	Totaal.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ult. 1909	I	66	97 + 1	163 + 1	—	84	6	4	—	37	33	164
	II	41	67	108	—	68	6	—	—	22	12	108
	III	47	39	86	21	55	3	—	(21)	8	20	86
	IV	35	26	61	14	28	—	—	(14)	—	33	61
		189	229 + 1	418 + 1	35	235	15	4	(35)	67	98	419
Ult. 1910	I	86	67	153	—	74	9	4	—	38	28	153
	II	63	66 + 1	129 + 1	—	84	8	—	—	11	27	130
	III	38	36	74	19	54	1	—	(19)	1	18	74
	IV	29	20	49	20	28	—	—	(20)	—	21	49
		216	189 + 1	405 + 1	39	240	18	4	(39)	50	94	406
Ult. 1911	I	93	63	156	—	56	7	1	—	38	54	156
	II	68	55	123	—	58	6	—	—	18	41	123
	III	44	36	80	28	45	2	—	(28)	4	29	80
	IV	35	29	64	11	39	1	—	(11)	2	22	64
		240	183	423	39	198	16	1	(39)	62	146	423

o) In de gegevens voor deze tabel zijn de gewone leerlingen en de toehoorders niet steeds uiteengehouden. Waar dit wel het geval is, zijn de laatsten achter het + teeken vermeld.

p) Twee dagen per week. De in deze kolom vermelde leerlingen zijn begrepen onder de in de 4de en 7de kolom opgegeven leerlingen en zijn dezelfde als die, vermeld in kolom 6.

5°. Ambachtscurs

Klasse.	Ingeschreven op 1 Januari voor het vak				Bij het einde van den cursus waren ingeschreven voor het vak				Bevorderd zijn in het vak			
	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.
												19
I. . . .	32	—	—	32	8	—	—	8	23	—	—	23
II. . . .	24	—	2	26	27	—	—	27	19	—	2	21
III. . . .	19	—	1	20	20	—	2	22	—	—	—	—
	75	--	3	78	55	—	2	57	42	—	2	44
												19
I. . . .	28	8	2	38	24	7	2	33	22	6	1	29
II. . . .	26	—	—	26	25	—	—	25	21	—	—	21
III. . . .	19	—	2	21	19	—	2	21	—	—	—	—
	73	8	4	85	68	7	4	79	43	6	1	50
												191
I. . . .	16	2	4	22	16	2	1	19	13	1	1	15
II. . . .	22	4	1	27	21	3	1	25	17	3	1	21
III. . . .	19	—	—	19	18	—	—	18	—	—	—	—
	57	6	5	68	55	5	2	62	30	4	2	36

te Batavia.

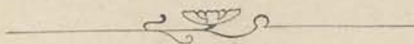
Geslaagd zijn in het eindexamen voor het vak				Ingeschreven bij het begin van den nieuwen cursus voor het vak				Ingeschreven op ult. December voor het vak			
metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.	metaal-bewerking.	hout-bewerking.	verven.	Totaal.
—	—	—	—	30	8	2	40	28	8	2	38
—	—	—	—	26	—	—	26	26	—	—	26
16	—	1	17	22	—	2	24	19	—	2	21
16	—	1	17	78	8	4	90	73	8	4	85
—	—	—	—	14	3	3	20	16	2	4	22
—	—	—	—	26	6	1	33	22	4	1	27
19	—	2	21	21	—	—	21	19	—	—	19
19	—	2	21	61	9	4	74	57	6	5	68
—	—	—	—	24	7	—	31	21	6	—	27
—	—	—	—	17	1	1	19	15	1	—	16
16	—	—	16	17	3	—	20	12	3	—	15
16	—	—	16	58	11	1	70	48	10	—	58

Bijlage O.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 1*b*, van het verslag.)

OVERZICHT

van de in 1911 uitbetaalde SUBSIDIËN TEN BEHOEVE VAN PARTICULIERE EUROPEESCHE LAGERE SCHOLEN.



Subsidiën, in 1911 uitbetaald ten behoeve

Naam der school en plaats, waar zij is gevestigd. 1.	Naam der instelling of vereeniging, onder welker bestuur de school staat. 2.	Vakken, waarin onderwijs wordt gegeven. *a*) 3.	Aantal leerlingen, dat op 15 Januari 1911 als werkelijk schoolgaande bekend stond. Totaal. *b*) 4.	Beneden 6 jaar. 5.	Boven 6 jaar. 6.
1. Paul Kruger-school, te Batavia.	Christelijk-Gereformeerde Kerk te Batavia.	*a* t/m *k* en *l*.	144 (16)	1	143
2. School te Batavia (Gang Pasar Baroe).	Vereeniging tot het oprichten, besturen en instandhouden van scholen met den Bijbel te Batavia.	*a* t/m *m*.	294 (20)	5	289
3. Meisjesschool te Salemba (Weltevreden).	Idem.	*a* t/m *q* en *t*.	90 (1)	1	89
4. Jongensschool te Batavia (Koningsplein).	Broederschool te Batavia.	*a* t/m *j* en *l*.	172	—	172
5. Vincentius-school (meisjesschool voor niet-betalende leerlingen) te Weltevreden.	Gesticht der Zusters Ursulinen te Weltevreden.	*a* t/m *k*.	54 (2)	—	54
6. Meisjesschool voor lager en uitgebreid lager onderwijs te Batavia (Parapatan).	Idem.	*a* t/m *k* en *l*.	312 (3)	—	312
7. Meisjesschool voor betalende leerlingen (1ste school) te Weltevreden.	Idem.	*a* t/m *l*.	192	8	184
8. Meisjesschool te Meester-Cornelis.	Idem.	*a* t/m *k* en *l*.	59	1	58
9. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Batavia (Noordwijk).	Gesticht der Zusters Ursulinen te Noordwijk.	*a* t/m *q* en *t*.	280	4	276
10. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Buitenzorg.	Idem.	*a* t/m *o*, *q*, *s* en *t*.	163 (3)	—	163
11. Meisjesschool te Bandoeng (Oud-Merdika).	Idem.	*a* t/m *k*, *l*, *m*, *o*, *q* en *t*.	177 (1)	7	170
12. Instituut te Semarang (Bodjong).	Vereeniging der Zusters Franciscanessen te Semarang.	*a* t/m *q*, *s* en *t*.	109	—	109
13. Kloosterschool te Semarang (Gedangan).	Idem.	*a* t/m *l* en *t*.	212 (3)	—	212
14. Meisjesschool te Magelang.	Idem.	*a* t/m *n*, *t* en stelkunde.	223 (10)	3	220
15. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Djokjakarta.	Idem.	*a* t/m *k*, *l*, *m* en *t*.	229 (22)	—	229
16. School te Djokjakarta.	Vereeniging „Eene school met den Bijbel te Djokjakarta".	*a* t/m *j* en *l*.	74 (12)	1	73
17. Meisjesschool voor betalende leerlingen (1ste school) te Padang.	Vereeniging der Zusters van Liefde te Padang.	*a* t/m *k*, *l*, *m* en *t*.	115 (1)	—	115
18. Meisjesschool voor niet-betalende leerlingen (2de school) te Padang.	Idem.	*a* t/m *k*, *l*, *m* en *t*.	104	—	104
19. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs te Soerabaja.	Vereeniging „de Meisjesschool" te Soerabaja.	*a* t/m *i*, *k*, *l* en *m*.	187	1	186
20. School voor lager en uitgebreid lager onderwijs (1ste school) te Soerabaja.	Vereeniging „Broederschool te Soerabaja".	*a* t/m *j*, *l*, *m*, *n*, *p* en *q*.	223 (17)	4	219
21. School voor gewoon lager onderwijs (2de school) te Soerabaja.	Idem.	*a* t/m *j*, *p* en *q*.	67 (1)	1	66
22. Meisjesschool voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs (1ste school) te Soerabaja.	Gesticht der Zusters Ursulinen te Soerabaja.	*a* t/m *q* en *t*.	234	—	234
23. Meisjesschool voor betalende en niet-betalende leerlingen (2de school) te Soerabaja.	Idem.	*a* t/m *l*.	241 (2)	—	241
24. Meisjesschool voor lager en uitgebreid lager onderwijs te Malang (Pasoeroean).	Idem.	*a* t/m *i*, *k* t/m *o*, *q* en *t* en boekhouden.	204	1	203

a) De vakken, in deze kolom bedoeld, zijn die vermeld in art. 1 van het Europeesch onderwijsreglement (Ind. St. 1894 n°. 192).

b) De tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen aan, hoeveel inlanders onder het daarnevens vermelde aantal leerlingen begrepen zijn.

van particuliere Europeesche lagere scholen.

Bedrag van de opbrengst der schoolgelden in het jaar 1910.		Aantal leerkrachten.					Subsidiën in 1911 uitbetaald:							
		Overeenkomende rang bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.					voor het verplicht personeel				voor den schoolbediende.	voor de huurwaarde.	voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting gedurende het jaar 1910.	Totaal-generaal.
							bedoeld in kolom							
Totaal bedrag.	Gemiddeld bedrag per leerling en per jaar.	1ste kl.	2de kl.	3de kl.	Totaal aantal verplichte leerkrachten.	Aantal niet-verplichte leerkrachten.	9.	10.	11.	Totaal.				
7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
f 8 757,50	f 64,13	1	1	2	4	—	f 3 120	f 2 760	f 2 700,—	f 8 580,—	f 60	f 960,—	f 46,50	f 9 646,50
19 031,—	65,85	1	1	5	7	1	5 070	2 460	8 037,50	15 567,50	60	900,—	43,—	16 570,50
11 058,—	122,87	1	1	1	3	6	2 820	2 785	1 350,—	6 955,—	60	900,—	28,50	7 943,50
15 326,50	95,19	1	1	3	5	2	4 395	5 160	4 862,50	14 417,50	60	2 100,—	53,56	16 631,06
—	—	—	1	1	2	1	—	4 260	1 050,—	5 310,—	60	900,—	52,60	6 322,60
2 861,—	9,—	1	1	6	8	1	5 345	1 960	11 000,—	18 305,—	60	2 400,—	46,35	20 811,35
8 453,—	44,—	1	1	3	5	3	4 100	2 460	6 600,—	13 160,—	60	2 160,—	42,62^{5}	15 422,62^{5}
3 044,—	47,—	—	1	1	2	1	—	3 060	2 250,—	5 310,—	60	600,—	20,87^{5}	5 990,87^{5}
11 760,—	42,—	1	1	5	7	3	4 020	3 110	8 330,—	15 460,—	60	3 000,—	27,25	18 547,25
5 408,18	32,—	1	1	3	5	1	3 720	1 560	5 600,—	10 880,—	60	2 400,—	116,52^{5}	13 456,52^{5}
6 372,—	36,—	1	1	3	5	1	4 920	1 560	5 550,—	12 030,—	60	1 800,—	27,15	13 917,15
6 791,—	63,50	1	1	2	4	7	5 220	3 360	3 900,—	12 480,—	60	1 837,50	32,24^{5}	14 409,74^{5}
8 317,—	37,98	1	1	4	6	3	5 520	1 560	6 825,—	13 905,—	60	1 500,—	97,14^{5}	15 562,14^{5}
7 618,—	33,50	1	1	4	6	2	5 520	1 410	6 900,—	13 830,—	60	810,—	—	14 700,—
6 581,38	24,60	1	1	4	6	3	3 720	2 760	6 900,—	13 380,—	60	1 350,—	—	14 790,—
4 487,50	64,—	1	1	1	3	—	1 920	1 560	1 125,—	4 605,—	60	600,—	63,25	5 328,25
4 011,70	37,84^{5}	1	1	2	4	3	4 320	1 560	4 500,—	10 380,—	60	540,—	—	10 980,—
—	—	1	1	2	4	1	1 920	5 160	4 200,—	11 280,—	60	360,—	—	11 700,—
21 550,50	115,24	1	1	3	5	3	2 670	1 700	3 625,—	7 995,—	60	750,—	187,12^{5}	8 992,12^{5}
17 649,—	84,—	1	1	4	6	2	5 520	1 710	6 575,—	13 805,—	60	900,—	291,80	15 056,80
623,—	11,—	1	c) —	2	3	—	2 970	—	2 125,—	5 095,—	60	450,—	56,25	5 661,25
23 594,—	100,—	1	1	4	6	5	5 520	3 960	7 800,—	17 280,—	60	1 500,—	73,—	18 913,—
5 964,—	25,—	1	1	4	6	—	4 020	1 560	6 150,—	11 730,—	60	1 050,—	159,75	12 999,75
16 097,50	80,50	1	1	4	6	2	3 720	5 160	7 200,—	16 080,—	60	1 560,—	66,25	17 766,25
							f 90 070	f 62 595	f 125 155,—	f 277,820,—	f 1 440	f 31 327,50	f 1 531,75	f 312 119,25

c) Ten behoeve van deze school werd in 1911 dispensatie verleend van de subsidievoorwaarde, dat op scholen met meer dan 60 leerlingen minstens één der onderwijzer(s) (essen) van bijstand den rang van hoofdonderwijzer(es) moet bezitten.

Bijlage P.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 2*b*, van het verslag.)

OVERZICHT

van de in 1911 toegekende subsidiën ten behoeve van particuliere inlandsche scholen.

Overzicht van de in 1911 toegekende subsidiën ten behoeve van particuliere inlandsche scholen.

A. Java en Madoera.

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éèns toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend		
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Bantam. . . .	Lebak.	Malingping.	M. Sastradidjaja.	—	—	f 150	—	f 100
		Sadjira.	M. Abdoelmanan.	—	—	75	—	85
Batavia. . . .	Stad en Voorsteden.	Gang Chassé.	Zendeling-leeraar L. Tiemersma.	—	—	150	—	158
	Meester-Cornelis.	Kampoeng Melajoe.	Zendeling-leeraar A. J. Bliek.	—	—	75	f 30	70
		Kampoeng Sawah.	id.	—	—	75	—	118
		Tjiteureup.	Zendeling-leeraar A. van Dijk.	—	—	75	90	85
		Toegoe.	Hulpprediker G. Geissler.	—	—	75	—	85
	Buitenzorg.	Bolang.	Beheerder van het land Bolang.	—	—	75	—	70
		Buitenzorg (meisjesschool).	M. Soekarjasmita.	—	—	225	90	64
		Buitenzorg (Chineesche school).	Zendeling-leeraar O. van der Brug.	—	—	150	—	144
		Depok.	Hulpprediker G. Geissler.	—	—	225	60	144
		Depok (meisjesschool).	id.	f 170	—	75	—	—
		Goenoengpoetri.	Zendeling-leeraar A. van Dijk.	—	—	75	30	70
		Tjampea.	Beheerder van het land Tjampea.	—	—	150	—	114
		Tjigelam.	Zendeling-leeraar A. J. Bliek.	—	—	150	—	100
	Krawang.	Pagadan.	Kertaätmadja.	—	—	150	—	100
		Pamanoekan.	Partaätmadja.	—	—	75	—	85
		Sagalaherang.	Kertapradja.	—	—	225	—	184
		Tambakan.	Martamihardja.	—	—	68	—	50
		Tandjoengsiang.	Soerapradja.	—	—	150	—	100
		Tjibitoeng.	Soewitaätmadja.	—	—	150	—	146
		Tjisalak.	Soetaätmadja.	—	—	225	30	174
Preanger-Regentschappen.	Bandoeng.	Andir (Chin. school).	Tan Joe Tjong.	—	—	150	—	114
		Bandoeng (meisjesschool).	Njai R. Dewi Sartika.	—	—	375	—	358
		Bandoeng (Chin. school).	Zendeling-leeraar J. Iken.	6270	—	300	90	250
		Batoedjadjar.	Martawisastra.	—	—	225	30	198
		Boeahbatoe.	M. Narakarkat.	—	—	150	—	160
		Dago.	M. Soemadikarta.	—	—	300	—	296
		Goenoenghaloe.	R. Wiradinata.	—	—	150	—	122
		Kebondjati.	L. Borst, Directeur zend. kweekschool te Bandoeng.	—	—	375	—	352
		Kebondjati (meisjesschool).	id.	—	—	150	—	114
		Lagador.	M. Wiratmadja.	—	—	150	—	120
		Lembang.	M. Soerawinata.	—	—	150	—	146
		Lemboerawi.	M. Kartadiredja.	—	—	150	—	134
		Lengkong.	M. Soemadipradja.	—	—	375	90	328
		Nagrek.	M. Kartawidjaja.	—	—	225	30	194
		Paseh.	Wiradidjaja.	—	—	150	—	100
		Pasirmalang.	M. Kartadisastra.	—	—	150	—	150
		Pengalengan.	M. Samidihardja.	—	f 1125	225	—	186
		Rantjaekek.	M. Soerawinata.	—	615	225	—	206
		Tagogapoe.	M. Kartawiria.	—	—	75	—	85
		Teloekpeusing.	R. Mangoendiredja.	—	—	75	—	70
		Tjikalong.	M. Natadikarta.	—	—	150	—	104
		Tjileunji.	M. Atmadjadikarta.	—	150	225	—	176
		Tjililin.	M. Natadiredja.	—	—	225	—	168
		Tjimindi.	Palawiradiredja.	—	—	225	—	170
		Tjipakoe.	M. Padmawidjaja.	—	—	225	—	164
		Tjitepoes.	M. Gandaätmadja.	—	—	375	—	348
		Tjiwide.	R. Bardjadikoesoema.	—	600	150	30	100
	Tjiandjoer.	Djati.	R. Adiredja.	—	—	75	—	85
		Gekbrong.	M. Soekanta.	—	—	150	—	100
		Kademangan.	M. Ibrahim alias Wiradiredja.	—	—	150	—	100

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éens toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in éens toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Preanger-Regentschappen. . .	Tjiandjoer.	Kedoepandak.	R. Somaämidjaja.	—	—	f 150	—	f 128
		Pagelaran.	M. Martaätmadja.	—	—	150	—	100
		Palalangan.	Zendeling-leeraar J. H. Blinde.	—	—	75	—	55
		Patjet.	M. Danoewinata.	—	—	150	—	100
		Sindangbarang.	M. Natadiwangsa.	—	—	150	—	100
		Soekanagara.	M. Soemaätmadja.	—	—	75	—	70
		Takokak.	id.	—	—	150	—	126
		Tjiandjoer.	Zendeling-leeraar J. H. Blinde.	—	—	150	f 90	144
		Tjibanggala.	M. Nataätmadja.	—	—	150	—	140
		Tjibinong.	R. Soemawiredja.	—	—	75	—	70
		Tjidaoen.	M. Roerdi.	—	—	150	—	126
		Tjilakoe.	Moehamad alias Nataätmadja.	—	—	75	—	85
		Tjimatjan.	M. Ardiwikarta.	—	—	75	—	85
		Tjipeujeum.	Ibrahim alias Sastrawiria.	—	—	150	—	100
		Waroengdjengkol.	R. Wiradikoesoemah.	—	—	75	—	85
		Waroengkondang.	M. Natawiria.	—	—	75	—	85
	Soekaboemi.	Kelapanoenggal.	Wangsadiredja.	—	—	150	—	128
		Pangharepan.	Zendeling-leeraar M. Tuiten.	—	—	150	—	154
		Parakansalak.	R. Winata.	—	—	150	—	126
		Paroengkoeda.	M. Antadiredja.	—	—	150	—	160
		Sagaranten.	R. Widjajakoesoemah.	—	f 290	150	—	108
		Soekaboemi (Chineesche school).	Zendeling-leeraar M. Tuiten.	—	—	225	90	178
		Seuseupan.	id.	—	—	75	—	55
		Tjibadak.	M. Wiradikarta.	—	—	150	—	140
		Tjitjoeroeg Djampangkoelon.	R. Darmawinata.	—	—	75	—	85
	Soemedang.	Boeahdoewa.	Adiwisastra.	—	—	150	—	158
	Limbangan.	Bodjongsalam.	Somawidjaja.	—	—	225	—	162
		Garoet.	Zendeling-leeraar C. J. Hoekendijk.	—	—	225	180	168
		Samarang.	R. Wirakoesoemah.	—	—	225	—	168
		Tjibatoe.	M. Adiwidjaja.	—	—	300	30	260
		Tjilawoe.	R. Soemantapoera.	—	—	225	30	200
		Tjiparaj.	Wiradikarta.	—	—	300	—	244
	Soekapoera.	Bengkok.	M. Soerawiredja.	—	—	150	—	100
		Deudeul.	M. Kartaätmadja.	—	—	150	—	100
		Leuwisari.	M. Goenapradja.	—	—	150	30	130
		Paroengponteng.	R. Soeria Winata.	—	—	75	—	85
		Radjapolah.	M. Hardjadimadja.	—	—	300	—	270
		Tasikmalaja.	Zendeling-leeraar C. J. Hoekendijk.	—	—	150	—	120
		Tjisajong.	M. Poerawidjaja.	—	—	225	30	238
Cheribon . . .	Cheribon.	Cheribon.	Zendeling-leeraar A. Vermeer.	—	—	150	60	100
	Indramajoe.	Djatibarang.	id.	—	—	75	—	85
		Djoentikébon.	id.	—	—	75	—	70
		Indramajoe.	Zendeling-leeraar A. van As.	—	—	150	90	144
	Madjalengka.	Dawoehan.	Zendeling-leeraar J. Verhoeven.	—	—	75	—	85
	Galoeh.	Imbanagara.	R. Widjajabrata.	—	—	225	—	184
		Krétég.	M. Soeriadisastra.	—	—	75	—	85
		Nagrak.	M. Ardiwinata.	—	—	150	30	112
		Panoembangan.	Sasmitapoera.	—	—	150	30	136
		Tjigaloegoer.	Atmawidjaja.	—	—	150	30	154
		Tjikole.	Wartalaksana.	—	—	150	30	104
		Tjisaga.	Moehamadhamami.	—	—	150	—	100
Pekalongan . .	Pekalongan.	Bodjong.	M. Tjakraatmadja.	—	—	150	—	154
		Josoredjo.	R. Abdoeradjah.	—	—	150	—	116
		Lebakbarang.	R. Alwi.	—	—	75	—	85
		Sigoegoer.	M. Kasbolah.	—	—	75	—	85
	Batang.	Reban.	Moenadi.	—	—	75	—	85
		Sangoebanjoe.	R. Koeboelracham.	—	—	75	—	85
		Simbang.	M. Moechamad.	—	—	150	—	156
		Tersana.	R. Hoesin.	—	—	75	—	85
		Wanabadra.	R. Moenaäm.	—	—	75	—	70
		Wanatoenggal.	Kajoen.	—	—	75	—	70
	Tegal.	Bodjong.	M. Tjakraätmadja.	—	—	150	—	154

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend		
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Pekalongan . .	Tegal.	Boemidjawa.	M. Soedirdja.	—	f 57	f 150	—	f 126
		Djatinegara.	R. Martodinoto.	—	—	225	—	85
	Pemalang.	Bantarbolang.	Martaredja.	—	—	195	—	174
		Belik.	Soedono.	—	—	135	—	100
		Bongas.	M. Soegarwo.	—	—	75	—	85
		Oeloedjami.	M. Santoredjo.	—	—	75	—	85
		Pemalang.	Zendeling-leeraar L. de Vries.	f 1277	—	75	—	—
		Petaroekan.	M. Rekso Soemitro.	—	—	75	—	70
		Poelasari.	Johannes.	—	—	75	—	70
		Taman.	M. Wiraätmadja.	—	—	150	—	128
		Temoeiring.	Zendeling-leeraar L. de Vries.	—	—	75	—	70
		Waroengpring.	M. Roestam.	—	—	195	—	208
	Brebes.	Bandjarardja.	M. Roemono.	—	—	75	—	70
		Benda.	M. Soetar.	—	—	75	—	70
		Ketanggoengan.	R. Koesno.	—	—	150	—	100
		Salem.	M. Soemarno.	—	—	75	—	85
		Tandjoeng.	M. Ismo.	—	—	75	—	85
Semarang . . .	Semarang.	Kalitjeret.	Zendeling-leeraar J. Bretzler.	—	—	150	f 90	120
		Kedoengdjati.	M. Soedirham.	—	—	75	—	70
		Melaten.	Zendeling-leeraar G. Dietzel.	—	—	150	120	100
		Tanggoeng.	R. Mertoadiwidjojo.	—	—	75	—	55
		Tempoeroeng.	Zendeling-leeraar J. Bretzler.	—	—	75	—	70
		Tjandi.	Zendeling-leeraar G. Dietzel.	—	—	150	60	70
	Salatiga.	Ambarawa.	Zendeling-leeraar A. Zimmerbeutel.	—	—	150	—	126
		Banjoebiroe.	id.	—	—	150	—	100
		Djamboe.	id.	—	459	75	—	70
		Kalikendel.	Zendeling-leeraar G. van der Veen.	—	—	75	—	55
		Karanganjar.	id.	—	—	150	30	150
		Keboemen.	Wardji.	—	—	75	—	70
		Ngampin.	Zendeling-leeraar A. Zimmerbeutel.	—	—	75	30	70
		Soeroeh.	R. Slamat.	—	—	150	60	100
		Tingkir.	Zendeling-leeraar P. A. Gericke.	1980	—	112	55	—
		Toegoe.	Zendeling-leeraar G. van der Veen.	—	—	150	—	100
		Wanaredja.	Zendeling-leeraar A. Zimmerbeutel.	—	—	75	—	55
	Kendal.	Bodja.	M. Herman Dwidjodisastro.	—	—	225	60	132
		Plalargoenoeng.	Rogoatmodjo.	—	—	150	—	132
	Demak.	Karanggeneng.	Zendeling-leeraar J. Bretzler.	—	—	75	—	70
		Ketjeme.	Zendeling-leeraar A. H. O. Heller.	—	—	75	—	55
		Walo.	id.	—	—	75	—	70
	Grobogan.	Demangan.	id.	—	—	75	—	70
		Gaboes.	M. Soewarno.	—	—	75	30	55
		Gejer.	Soepardi.	—	—	75	—	50
		Karangasem.	Soedarmo.	—	—	75	—	75
		Poelo Koelon.	M. Soeradiprawira.	—	—	75	—	80
		Poerwadadi.	Zendeling-leeraar A. H. O. Heller.	—	—	75	—	05
		Tara.	Peret.	150	—	75	—	180
		Tawanghardjo.	Basiroen.	—	—	75	—	55
		Toeka.	Sapija.	—	—	75	—	70
	Pati.	Batangan.	M. Irpan.	—	—	75	30	55
		Mergaredja.	Zendeling-leeraar P. A. Jansz.	—	—	375	450	400
	Koedoes.	Kajoeapoe.	Zendeling-leeraar J. Klaassen.	—	—	150	—	100
	Japara.	Bondo.	Zendeling-leeraar J. Hübert.	—	—	75	—	70
		Kedoengpendjalin.	id.	—	—	225	—	200
		Margakarta.	id.	—	—	75	90	70
		Mendahan.	M. Soerokoesoemo.	—	—	150	60	85
Rembang . . .	Bodjonegoro.	Bodjonegoro.	Zendeling-leeraar F. Schlipköter.	—	—	75	30	80
		Donder.	Rd. Kartodirdjo.	163	—	150	—	—
		Malo.	M. Hastrodikromo.	—	—	75	—	70
		Tambakredja.	M. Sarmadi.	—	—	75	—	55
	Blora.	Blora.	Zendeling-leeraar C.A.J.van Engelen.	—	—	375	150	336
		Djepon.	id.	—	—	150	—	100
		Koendoeran.	M. Ngali.	—	—	225	—	212
		Poelo.	Zendeling-leeraar C.A.J.van Engelen.	—	—	75	—	70

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éèns toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in éèns toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Soerabaja . . .	Soerabaja.	Pesapen.	De vereeniging tot bevordering van geref. onderwijs te Soerabaja.	—	—	f 150	f 57,50	f 140
		Poele.	Zendeling-leeraar S. Luinenburg.	—	—	75	—	70
		Tegalsari.	M. Soemoardjo.	—	—	300	30,—	278
		Wanaredja.	Zendeling-leeraar S. Luinenburg.	—	—	150	60,—	146
		Wioeng.	id.	—	—	150	60,—	102
	Sidoardjo.	Melaten.	id.	—	—	225	150,—	144
	Modjokerto.	Djabon.	M. Rekso Amiprodjo.	—	—	75	—	85
		Djetis.	Prawiroredjo.	—	—	150	—	122
		Gemekan.	Soeroastro.	—	—	150	30,—	128
		Kemlagi.	Prawirosoedirdjo.	—	—	75	—	70
		Poeri.	Djojoastro.	—	—	75	—	85
		Randoeredja.	Zendeling-leeraar S. Luinenburg.	—	—	150	120,—	120
		Segaran.	id.	—	—	300	150,—	268
		Soekaramé.	id.	—	—	225	120,—	136
	Djombang.	Bangsaredja.	J. Kats, dir. part. kweekschool te Madjawarna.	—	—	375	210,—	352
		Madjawarna A.	id.	—	—	525	300,—	598
		Madjawarna B.	id.	—	—	450	360,—	508
		Modjogoeloeng.	id.	—	—	150.	90,—	100
		Ngara.	id.	—	—	300	270,—	204
		Ngrimbi.	id.	f 1 329	—	225	210,—	—
		Tebel.	id.	—	—	225	210,—	162
	Lamongan.	Mantoep.	Tiptodipoero.	—	—	75	—	85
		Soembergondang.	Zendeling-leeraar D. Crommelin.	—	—	75	60,—	85
		Songo.	Wirjasoeganda.	—	—	75	—	70
Madoera . . .	Soemenep.	Ardjasa.	R. Ario Tedjoatmodjo.	—	—	75	—	70
		Gajam.	R. Djaing Sastro.	—	—	75	—	70
	Bangkalan.	Galis.	M. Sradi.	—	—	75	—	85
	Sampang.	Omben.	R. Asmorodiredjo.	—	—	75	—	70
		Tordjoen.	M. Mertoamigoeno.	—	—	75	—	85
Pasoeroean .	Pasoeroean.	Gondang Wetan.	Moehamat.	—	—	200	50,—	188
		Kedjajan.	Mimin.	—	—	225	60,—	216
	Malang.	Karangplasa.	Djajoes.	—	—	150	90,—	198
		Peniwen.	Zendeling-leeraar A. Kruijt.	—	—	375	180,—	400
		Poedjon.	R. Adji.	—	—	125	30,—	100
		Sitiardja.	Zendeling-leeraar A. Kruijt.	—	—	375	360,—	390
		Swaroe.	id.	—	—	375	180,—	304
		Tambakasri.	id.	—	f 2 451,75	225	150,—	174
		Tambakredja.	id.	—	—	75	30,—	70
		Wagir.	Sarmoen.	—	—	150	30,—	112
		Wanaredja.	Zendeling-leeraar A. Kruijt.	—	—	300	270,—	294
	Loemadjang.	Tandjoengredja.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	225	90,—	174
Besoeki. . . .	Bondowoso.	Bondowoso.	id.	—	—	75	—	70
	Djember.	Adjoeng.	D. Birnie.	—	—	75	—	85
		Amboeloe.	R. Moerjadi.	—	—	150	—	100
		Gadjasan.	D. Birnie.	—	—	75	—	55
		Kalisat.	Darmosoeparto.	—	—	150	—	132
		Kaliwining.	D. Birnie.	—	—	75	—	55
		Redjaagoeng.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	75	—	70
		Renteng.	D. Birnie.	—	—	75	—	70
		Sidaredja.	Zendeling-leeraar H. van der Spiegel.	—	—	150	—	100
		Sidarena.	id.	—	—	75	—	55
		Tanggoel.	R. Soemoredjo.	—	—	75	—	85
	Banjoewangi.	Genteng.	M. Sajid.	—	—	150	—	126
		Singadjoeroeh.	M. Hardjoprawiro.	—	—	150	—	104
Banjoemas . .	Banjoemas.	Gambarsari.	Imang.	—	—	150	—	100
		Karangsari.	Kramadiwirja.	—	—	150	—	134
		Kemrandjen.	Toendjoeng.	—	—	150	—	122
		Kertajasa.	Missionnair predikant Ds. B. J. Esser.	—	—	75	—	70

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éens toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend		
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Banjoemas.	Banjoemas.	Klampok.	W. A. Kuipers, adm. suikerondern.	—	—	f 225,—	f 60	f 192
		Poerwanegara.	Setrawidjaja.	—	—	150,—	—	130
	Poerwakerta.	Patikradja.	Soemadi.	f 620	—	225,—	—	—
		Wangon.	M. Soedirsan.	—	—	155,—	—	144
	Poerbalingga.	Kandang Gampang.	Missionnair predikant Ds. B. J. Esser.	—	—	225,—	—	176
		Pangaloesan.	id.	—	—	75,—	—	55
		Penisian.	id.	—	—	150,—	120	85
	Bandjarnegara.	Bandjar Koelon.	M. Wiroredjo.	—	—	75,—	—	70
		Kalibening.	Martawiredja.	—	—	75,—	—	70
		Pagintan.	Pada.	—	—	75,—	—	70
		Pedjawaran.	Mardan.	—	—	75,—	—	55
Kedoe	Magelang.	Doekoen.	De vereeniging Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan.	—	—	150,—	60	108
		Kadjoran.	Dirin.	—	—	150,—	30	118
		Kaliangkrik.	Joenas.	—	—	75,—	30	85
		Mendoet.	De vereeniging Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan.	—	—	300,—	100	298
		Mendoet (meisjesschool).	id.	—	—	150,—	70	85
		Mertajoedan.	id.	—	—	150,—	60	100
		Moengkid.	id.	—	—	300,—	120	240
		Moentilan.	id.	—	—	525,—	190	560
		Salam.	id.	—	—	225,—	120	160
		Tempoeran.	id.	—	—	225,—	150	200
	Temanggoeng.	Kandangan.	Mohammad Saleh.	—	—	150,—	—	106
	Poerworedjo.	Bener.	Wongsodimedjo.	—	—	150,—	—	114
		Dermasari.	Missionnair predikant. H. Ph. Ingwersen.	—	—	75,—	—	55
		Djenar.	id.	—	—	75,—	—	85
		Geparang.	id.	649	—	75,—	—	—
		Grabag.	M. Hardjowisastro.	—	—	300,—	—	276
		Kaliwoengoe.	Wonodimedjo.	—	—	225,—	60	188
		Kesingi.	Missionnair predikant H. Ph. Ingwersen.	—	—	75,—	—	85
		Ketawang.	M. Prawirodidjojo.	—	—	300,—	—	258
		Koetoardjo I.	Sontomiardjo.	—	—	225,—	—	218
		Koetoardjo II.	Missionnair predikant H. Ph. Ingwersen.	—	—	75,—	—	85
		Koetoardjo (meisjesschool).	M. Padmoredjo.	70	—	75,—	—	—
		Loning.	Kartodimedjo.	—	—	150,—	—	100
		Moentilan.	Madijotaroeno.	—	—	225,—	—	200
		Poerwodadi.	M. Singowiranoe.	—	—	300,—	—	308
		Poerworedjo.	Missionnair predikant H. Ph. Ingwersen.	—	—	150,—	—	110
		Poerworedjo (Chin. school).	id.	—	—	150,—	—	104
		Popongan.	Kartoredjo.	—	—	225,—	—	232
	Keboemen.	Banjoemoedal.	Soemowisastro.	—	—	150,—	—	100
		Bantar.	Soekendar.	—	—	150,—	—	130
		Glonggong.	Missionnair predikant K. van Dijk.	—	f 580	150,—	180	85
		Gombong.	M. Wirjosendjojo.	—	—	300,—	—	250
		Gombong (meisjesschool).	Samsilah.	—	—	150,—	—	136
		Groedjoegan.	Missionnair predikant K. van Dijk.	—	—	75,—	90	70
		Karanggajam.	M. Setjohardjo.	—	117	75,—	—	85
		Karangtengah.	Salijo.	—	—	137,50	—	100
		Keboemen (Chin. school).	Missionnair predikant K. van Dijk.	—	—	75,—	—	70
		Kedjadjan.	R. Soeparman.	—	—	150,—	—	116
		Merden.	Resataroena.	—	—	150,—	—	102
		Mirit.	M. Soeparman.	—	—	150,—	30	144
		Pagebangan.	M. Martodikoro.	—	—	150,—	—	106
		Pedjagoan.	M. Sastroatmodjo.	—	150	225,—	—	162
		Pedjagoan (meisjesschool).	Soertijem.	—	—	150,—	—	148

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éèns toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in éèns toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Kedoe	Keboemen.	Petanahan.	Sastrosendjojo.	—	—	f 300	—	f 278
		Poering (meisjes-school).	Moertilah.	—	—	225	—	166
		Premboen.	Missionnair predikant K. van Dijk.	—	f 312,75	75	—	85
		Rangkah.	M. Sastroredjo.	—	—	150	—	102
		Sadang.	Martoredjo.	—	—	150	—	100
		Sroeweng.	Boenjono.	—	—	150	—	100
	Wonosobo.	Bendoengan.	Missionnair predikant L. Netelenbos.	—	—	75	—	55
		Wonosobo.	id.	—	—	150	f 90,—	70
Djokjakarta . .	Mataram.	Bajoeran.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	150	—	126
		Bakoelan.	id.	—	—	75	30,—	85
		Balangan.	id.	—	—	75	—	85
		Batikan.	id.	—	—	75	—	55
		Bodowaloeh.	id.	—	—	150	30,—	100
		Boeloes.	id.	—	—	150	—	100
		Demi.	id.	—	—	75	—	55
		Depok.	id.	—	—	75	—	70
		Djetis.	id.	—	—	75	30,—	85
		Djokjakarta.	D. Koelewijn, dir. part. kweekschool te Djokjakarta.	—	—	75	90,—	148
		Gamping.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	150	30,—	100
		Gandok.	id.	—	—	75	42,50	70
		Gendingan.	id.	—	—	75	30,—	70
		Godean.	id.	—	—	225	60,—	174
		Gondowoelang.	id.	—	—	75	—	70
		Gorongan.	id.	—	—	75	30,—	55
		Grogol.	id.	—	—	75	—	70
		Imagiri.	id.	—	—	150	30,—	100
		Kadipiro.	id.	—	—	150	30,—	124
		Kaligoendang.	id.	—	—	75	30,—	85
		Kasihan.	id.	—	—	75	—	70
		Kedjambon.	id.	—	—	75	30,—	85
		Kenaran.	id.	—	—	75	—	70
		Kirobajan.	id.	—	—	75	—	70
		Klegoeng.	id.	—	—	150	30,—	138
		Klidon.	id.	—	—	75	60,—	55
		Koearasan.	id.	—	—	150	—	100
		Kota Gede.	id.	—	—	225	40,—	214
		Krapjak.	id.	—	—	75	—	70
		Kreteg.	id.	—	—	150	30,—	100
		Loano.	Missionnair predikant C. Zwaan.	—	—	75	—	70
		Mangiran.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75	—	85
		Minggir.	id.	—	—	75	—	85
		Mlati.	id.	—	—	150	60,—	120
		Mlessen.	id.	—	—	75	30,—	85
		Mojoedan.	id.	—	—	75	—	70
		Ngablak.	id.	—	—	150	30,—	110
		Ngaglik.	id.	—	—	75	30,—	85
		Ngemplak.	id.	—	—	75	30,—	70
		Ngidjan.	id.	—	—	150	60,—	138
		Ngino.	id.	—	—	150	—	132
		Niten.	id.	—	—	75	—	85
		Njaen.	id.	—	—	75	30,—	85
		Padjangan.	id.	—	—	75	—	85
		Pakem.	id.	—	—	150	—	100
		Panggang.	id.	—	—	75	30,—	55
		Pedes.	id.	—	—	75	—	85
		Pijoengan.	id.	—	—	75	—	70
		Potrodjajan.	id.	—	—	75	30,—	85
		Salakan Lor.	id.	—	—	75	30,—	85
		Salakan Patarana.	id.	—	—	75	30,—	85
		Semarangan.	id.	—	—	150	30,—	118
		Sewon.	id.	—	—	75	30,—	70
		Srandakan.	id.	—	—	150	—	104
		Sribit.	id.	—	—	150	—	100
		Srowolan.	id.	—	—	150	—	104

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in éens toegekend		Jaarlijksche subsidie toegekend		
				voor kosten van bouw en eerste inrichting.	voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Djokjakarta . .	Mataram.	Tamanan.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	f 225,—	f 90,—	f 158
		Tjangkringan.	id.	—	—	75,—	—	85
		Tjebongan.	id.	—	—	75,—	—	85
		Toeren.	Missionnair predikant C. Zwaan.	—	—	75,—	90,—	55
		Toeri.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	150,—	—	100
		Wotgalik.	id.	—	—	75,—	—	85
	Koelon Progo.	Bendoengan.	Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75,—	30,—	70
		Deksa.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	150,—	—	104
		Glagah.	Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75,—	60,—	55
		Glaheng.	id.	—	—	75,—	60,—	70
		Nanggoelan.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75,—	—	70
		Ngendah.	id.	—	—	75,—	—	85
		Pandjatan.	Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75,—	30,—	55
		Pandowan.	id.	—	—	75,—	—	85
		Penten.	Missionnair predikant C. Zwaan.	—	—	75,—	90,—	55
		Plered.	Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75,—	30,—	55
		Pripik.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75,—	30,—	70
		Sentolo.	id.	—	—	75,—	30,—	55
		Sogan.	Hoofd van het Pakoe Alamsche Huis.	—	—	75,—	30,—	55
		Temon.	Missionnair predikant H. Ph. Ingwersen.	—	—	225,—	—	210
	Goenoengkidoel.	Bedaja.	Sultan van Djokjakarta.	—	—	75,—	—	85
		Karangmadja.	id.	—	—	75,—	—	55
		Moelo.	id.	—	—	75,—	—	85
		Nglipar.	id.	—	—	75,—	—	70
		Palijan.	id.	—	—	75,—	—	70
		Panggang.	id.	—	—	75,—	—	85
		Patoek.	id.	—	—	75,—	—	70
		Plajen.	id.	—	—	75,—	—	70
		Pondjong.	id.	—	—	75,—	—	85
		Prenggoek.	id.	—	—	75,—	—	55
		Rongkob.	id.	—	—	75,—	—	85
		Semanoe.	id.	—	—	75,—	—	70
		Semin.	id.	—	—	75,—	—	85
		Tepoes.	id.	—	—	75,—	—	85
Soerakarta. . .	Soerakarta.	Margojoedan.	Missionnair predikant C. Zwaan.	f 600	—	75,—	90,—	55
		Soekaardja.	M. Redjoprawiro.	—	—	75,—	—	100
	Klaten.	Tjeper.	Kartomidjojo.	—	f 300	150,—	—	124
	Bojolali.	Tjepaka.	M. Wiriosastro.	—	—	225,—	—	100
	Sragen.	Masaran.	Djojohardjo.	—	—	75,—	—	85
Madioen . . .	Madioen.	Baleredjo.	Sander.	—	—	150,—	60,—	110
		Delapa.	Ngabdan.	—	—	150,—	60,—	106
		Kebonsari.	M. Kamsadi.	—	—	150,—	60,—	118
		Kletja.	Kamsadi.	—	—	150,—	60,—	100
		Madioen Lor.	Pardi	—	—	225,—	90,—	182
		Mangoehardjo.	Soemo.	—	—	225,—	60,—	162
		Nambangan Kidoel.	Slamet.	—	—	150,—	30,—	152
		Patoman.	M. Djojo Sediono.	—	—	450,—	30,—	428
		Sebaji.	Soewardi	—	—	150,—	30,—	100
		Tiron.	Kaman.	—	—	150,—	60,—	136
	Ngawi.	Kwadoengan.	M. Kadarmin.	—	—	150,—	—	108
		Samben.	Misri.	—	—	75,—	—	55
		Wotgalih.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	987	—	43,75	17,50	—
	Ponorogo.	Badegan.	Maidjo.	—	—	150,—	30,—	102
		Boengkal.	M. Sarpan.	—	—	150,—	—	124
		Gandoe.	R. Soengkono.	—	—	150,—	60,—	100
		Ngoeloeg.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75,—	—	85
		Sawo.	R. Soeparman.	—	—	75,—	—	70
		Slahoeng.	Djajad.	—	—	150,—	30,—	104
	Patjitan.	Ardjosari.	Tamhar.	—	—	150,—	60,—	100
		Donoredjo.	Sogiman.	—	—	75,—	30,—	85
		Gading.	Martodimedjo.	—	—	75,—	30,—	85
		Ngadiradja.	Paidja.	—	—	300,—	60,—	244
		Patjitan.	M. Roestamhadji.	—	—	375,—	60,—	338

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van bouw en eerste inrichting.	Subsidie in ééns toegekend: voor kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: als premie aan het onderwijzend personeel.	Jaarlijksche subsidie toegekend: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Madioen . . .	Patjitan.	Poenoeng.	M. Imam Soekandar.	—	—	f 150	f 30	f 100
		Tegalamba.	Sakoep.	—	—	75	30	85
		Toelakan.	Sastrawijata.	—	—	150	30	118
Kediri	Kediri.	Bandjarredja.	Zendeling-leeraar P. Cornet.	—	—	75	—	70
		Brenggala.	M. Seno.	—	—	150	—	152
		Djatiwringin.	Zendeling-leeraar P. Cornet.	—	—	75	—	85
		Gedangan.	id.	—	—	150	60	122
		Goerah.	M. Soemodimedjo.	—	—	150	—	158
		Kandangan.	R. Wongsokoesoemo.	—	—	75	—	85
		Kediri (Chin. school).	De Vereen. „Tjien Ik Hak Tong".	—	—	150	90	85
		Ngampelkoeroeng.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75	—	70
		Ngasem.	M. Sastrodiredjo.	—	—	75	—	85
		Pagoe.	M. Sastrohardjo.	—	—	150	—	110
		Papar.	M. Tjokrokario.	—	—	150	—	104
		Pareredja.	M. Hardjodisoero.	—	—	150	—	148
		Pelas.	M. Sastroprawiro.	—	—	150	—	100
		Plasa.	M. Soemali.	—	—	75	—	85
		Plemahan.	M. Moersat.	—	—	150	—	110
		Poerwaredja.	Zendeling-leeraar P. Cornet.	—	—	450	300	498
		Sambirata.	id.	—	—	225	90	164
		Selang.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75	—	70
		Semampir.	id.	—	—	150	90	85
		Sindoeredja.	id.	—	—	150	—	100
		Toengloer.	Zendeling-leeraar P. Cornet.	—	—	150	30	100
		Wanaasri.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	225	60	132
		Wates.	Dremohadi.	—	—	75	—	85
	Toeloengagoeng.	Bago.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75	30	70
		Benda I.	Darmin.	—	—	150	—	114
		Benda II.	Imamwitono.	—	—	300	—	272
		Doerenan.	Kasan.	—	—	375	—	386
		Dongka.	Moekadir.	—	—	75	—	70
		Gandoesari.	Saponar.	—	—	75	—	85
		Gondang.	R. Sastrakoesoema.	—	—	225	—	208
		Karangan.	Djojodihardjo.	—	—	150	—	124
		Moedjoengan.	Abdoelmanap.	—	—	75	—	70
		Ngrajoen.	Karbi.	—	—	75	—	70
		Pandjerredja.	M. Hardjodisoero.	—	—	150	—	148
		Poele.	Kamsidi.	—	—	75	—	55
		Toegoe.	Hardjowisastro.	—	—	150	—	100
		Toempak.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75	30	85
		Watoelima.	Wadi.	—	—	75	—	55
	Berbek.	Aditoja.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	f 210	150	30	118
		Bagor.	Idi.	—	—	225	—	230
		Baletoeri.	Sarmino.	—	—	150	—	102
		Baron.	Djasmadi.	—	—	150	—	146
		Ketjoeboeng.	Saheran.	—	—	150	60	128
		Lengkong.	Sastrodidjojo.	—	—	150	—	116
		Ngronggot.	Kartoredjo.	—	—	150	—	100
		Patje Wetan.	Jahdin.	—	—	150	30	154
		Redjasa.	Sahimin.	—	—	225	30	230
	Blitar.	Songsong.	Sarkam.	—	—	75	—	85
		Maron.	Zendeling-leeraar F. de Munnik.	—	—	75	—	85

P

Gewesten.	Afdeelingen.	Aanwijzing van de school en de plaats waar zij gevestigd is.
Batavia	Stad- en voorsteden van van Batavia	Hollandsch-inlandsche school te Kwitang van den kerkeraad der Christelijk Gereformeerde Kerk te Batavia.
Preanger-Regentschappen	Bandoeng.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Bandoeng van de Nederlandsche Zendingsvereeniging te Rotterdam.
	Soekapoera	Neutrale school voor kinderen van den inlandschen adel te Manondjaja.
	Soekaboemi	Hollandsch-inlandsche school voor Chineezen te Soekaboemi van de Nederlandsche Zendingsvereeniging te Rotterdam.
Semarang	Grobogan	Ambachtsschool voor inlanders te Koewoe.
	Pati	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Mergaredja van de Doopsgezinde Vereeniging tot bevordering der Evangelieverbreiding in de Nederlandsche Overzeesche Bezittingen te Amsterdam.
	Salatiga	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Tingkir van het Comité voor de Salatiga-Zending te Utrecht.
Soerabaja	Djombang	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Madjawarna van het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam.
		Industrieschool te Madjawarna, uitgaande van dezelfde vereeniging.
Pasoeroean	Malang.	Handwerkschool voor inlanders te Swaroe, uitgaande van dezelfde vereeniging.
Kedoe	Magelang	School voor kinderen van Ambonsche militairen te Magelang van de Vereeniging tot bevordering van Christelijk leven en onderling hulpbetoon.
		Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Moentilan van de Vereeniging „Roomsch-katholieke kweekschool te Moentilan" aldaar.
Djokjakarta	Mataram	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers (Keucheniusschool) te Djokjakarta van de Zending der Gereformeerde Kerken in Nederland.
		Christelijke school voor meisjes uit den Javaanschen adelstand (Koningin Wilhelmina-school) te Djokjakarta van het Comité van bijstand voor die school.
Kediri	Kediri	Handwerkschool voor inlanders te Kediri van het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam.

Aanvrager.	Toegekende subsidie inééns: voor bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie inééns: voor verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Genoten subsidie: voor het onderwijzend personeel. Europeesch.	Genoten subsidie: voor het onderwijzend personeel. Inlandsch.	Genoten subsidie: voor de leerlingen intern.	Genoten subsidie: voor de leerlingen extern.	Genoten subsidie: voor instandhouding der school.	Genoten subsidie: voor verdere uitgaven.
Ds. D. J. B. Wijers, Bedienaar des Woords.	f 1446,57	—	—	—	—	—	f 3144	—
L. Borst, directeur der school.	—	f 29 574	f 3600	f 720	f 4 899,—	—	—	—
Mej. B. W. C. Gerlings, hoofd der school.	—	—	2100	300	—	—	—	f 240
M. Tuiten, zendeling-leeraar.	8901,—	—	—	—	—	—	3504	—
De controleur van Wirosari.	—	—	—	—	—	—	460	—
P. A. Jansz, directeur der school.	—	—	2400	720	3 036,—	f 665	—	—
P. A. Gericke, directeur der school.	—	—	2100	210	4 324,—	—	—	—
J. Kats, directeur der school.	—	—	3750	270	4 554,—	—	—	—
A. Kruijt, zendeling-leeraar.	—	—	—	—	—	—	1200	—
S. S. de Vries, zendeling-leeraar.	—	—	—	—	—	—	1800	—
J. van der Steur, godsdienstleeraar.	—	—	—	—	—	—	450	—
F. G. J. van Lith, directeur der school.	—	—	9300	1020	14 076,—	84	—	—
D. Koelewijn, directeur der school.	—	—	3600	540	4 519,50	—	—	—
Het bestuur der betrokken corporatie.	—	—	—	—	—	—	1800	—
F. de Munnik, zendeling-leeraar.	—	—	—	—	—	—	1200	—

B. Buitenbezittingen.

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Padangsche Benedenlanden.	Padang en Ommelanden.	Airmanis.	Marah Boejoeng Gedang.	f 200	—	f 175
		Bandar Boeat.	Moehamad Salih.	—	f 30	200
		Emmahaven.	Marah Boejoeng Gedang.	200	—	175
		Kampoeng Ampang.	Si Harang.	300	—	200
		Kampoeng Kandis.	Mas Wahab.	300	—	166
		Loeboëkbargaloeng.	Si Ibnoe Abas.	200	—	175
		Pakanbaroe (meisjesschool).	Soetan Radjat.	—	20	150
		Saomanganja.	Zendeling-leeraar F. G. Börger.	200	—	175
		Sikakap.	id.	—	40	250
		Silaboe.	id.	200	—	175
	Painan.	Airhadji.	Moehamad Saleh.	—	30	225
	Priaman.	Andoering.	Si Naimoen.	—	20	175
		Batoekambing.	Lamsoedin.	—	30	200
		Goegoe.	Abdul Karim.	200	—	125
		Kampoeng Dalam.	Soeleman.	400	—	250
		Kampoeng Pinang.	Malim.	300	—	200
		Kampoeng Tjina.	Noerdin.	400	—	250
		Loeboekaloeng.	Zainoel Abidin.	—	30	200
		Manggoeng.	Moh. Jasin.	200	—	175
		Menggopah.	Andjaloe.	200	—	125
		Naras.	Djabarin.	300	—	225
		Pakandangan.	Si Harain.	—	20	150
		Pasir.	Moh. Noer.	400	—	250
		Piloebang.	Zoebir.	300	—	200
		Sikapak.	Si Kati.	200	—	175
		Sintoek.	Ibrahim.	200	—	125
		Sitjintjin.	Tahir.	—	20	150
		Soengaigaringging.	Ahmad.	200	—	175
		Soengailiman.	Ibrahim.	—	40	250
		Soengai Rotan.	Moh. Kasim.	200	—	175
Padangsche Bovenlanden.	Agam.	Bajoer.	Panghoeloe kapala van Bajoer.	—	40	250
		Baso.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	40	250
		Batagak.	id.	—	30	225
		Batangpaloepoeh.	id.	—	20	150
		Bondjol Alam.	id.	—	40	250
		Datar.	Si Machmoed.	—	20	150
		Gadoet I.	De betrokken inlandsche hoofden.	300	—	225
		Gadoet II.	id.	200	—	125
		Goegoek.	id.	—	30	200
		Kajoepasak.	Si Aboe Samah.	200	—	125
		Kapalo Koto.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	225
		Kapan.	id.	—	40	250
		Koebang Poetih.	id.	—	40	250
		Koebang Poetih (meisjesschool).	id.	200	—	100
		Koto Gadang.	id.	—	40	250
		Koto Malintang.	id.	300	—	200
		Koto Toeo.	id.	—	30	225
		Ladangpandjang.	id.	200	—	175
		Lawang.	id.	400	—	145
		Magat.	id.	—	40	250
		Negari.	id.	400	—	208
		Pakan Chamis.	id.	—	40	250
		Pakan Djoemaät.	id.	—	40	250
		Simpang.	id.	—	30	200
		Soengai Batang.	id.	—	40	250
		Soengai Djaring.	id.	—	30	200
		Soengai Poear.	Si Isa.	200	—	150
		Soengai Talas.	Si Kimin.	—	30	200
		Tjandoeng.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	40	250
	L Koto.	Air Tiris.	Datoe Bandaro Poetih.	—	30	200
		Bandar Dalam.	Zainoelabidin.	300	—	200

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Padangsche Bovenlanden .	L Koto.	Batoebalang.	Rasad.	f 400	—	f 250
		Batoe Bersoerat.	Datoe Bidjo di Radjo.	—	f 20	175
		Boekit Limboekoe.	Moh. Rasad.	—	30	225
		Goegoek.	Si Etong.	—	30	200
		Goenoeng Malintang.	Datoe Radja Melajoe.	—	20	150
		Kampar.	Jang Dipertoean Sakti.	—	20	175
		Koebang.	Djala.	—	30	200
		Koewo.	Datoe Panghoeloe Besar.	—	20	175
		Koto Alam.	Datoe Radja Alam.	—	20	175
		Koto Baharoe.	Abdul Hamid.	—	30	200
		Koto Tinggi.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	225
		Laboe Lawas.	Boerahan.	—	30	200
		Loeboekbartingkap.	Si Djana.	—	20	150
		Menggilang.	Datoe Angkat di Radjo.	—	20	100
		Moearopaiti.	Datoe Madjo Lelo.	—	20	150
		Moengkar.	Si Kasim.	—	20	150
		Padang Djopang.	Kasim.	—	30	200
		Pakan Salasa.	Sjakar.	—	30	225
		Piobang.	Amir Hoesin.	—	30	200
		Roembio.	Datoe Gedang.	—	20	175
		Salo.	Datoe Padoeko Besar.	200	—	175
		Sarilamak.	Moh. Doeham.	—	20	150
		Sialang.	Het betrokken larashoofd.	—	20	175
		Siberoeang.	Datoe Modjo Kampar.	—	20	175
		Sitoedjoeh.	Saiman.	—	30	225
		Soerian.	Si Sarif.	—	30	225
		Tajeh.	Si Rosoe.	—	30	200
		Tambang.	Datoe Gedang.	200	—	125
		Tandjoeng.	Soetan Palindis.	200	—	145
		Tandjoeng Djati.	Moh. Djali.	—	30	200
		Terantang.	Datoe Besar.	200	—	104
	Tanahdatar.	Baroelak.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	20	175
		Boeloeh Kasab.	id.	—	20	150
		Goeroen.	id.	—	30	225
		Katjang.	id.	—	30	225
		Koebang.	id.	—	30	225
		Koemanis.	id.	—	20	150
		Koto Baharoe.	id.	200	—	125
		Loeboekdjantan.	id.	—	30	200
		Padangganting.	id.	—	30	200
		Padanglawas.	id.	—	30	225
		Padangsiboesoek.	id.	—	30	200
		Palangki.	id.	300	—	225
		Pamatang Pandjang.	id.	—	20	175
		Panindjanan.	id.	—	30	200
		Paninggahan.	id.	—	20	150
		Rau Rau.	id.	—	30	200
		Saningbakar.	id.	—	30	200
		Saroeaso.	id.	—	20	175
		Silago.	id.	—	20	175
		Siloengkang.	id.	300	—	131
		Sisawah.	id.	200	—	175
		Soelitair.	id.	—	30	225
		Soemani.	id.	—	20	150
		Soemanik.	id.	—	30	200
		Soemper.	id.	—	40	250
		Soengai Tarap.	id.	—	40	250
		Soengajang.	id.	—	30	225
		Tabat Ganggam.	id.	—	40	250
		Tabat Patah.	id.	—	30	200
		Talawi.	id.	—	30	200
		Taloe.	id.	—	40	250
		Tandjoeng Baroelak.	id.	—	30	200
		Tandjoeng Gadang.	id.	300	—	150
	XIII en IX Koto.	Airloeo.	Si Djabar.	—	20	125
		Bidaralam.	Moh. Amin.	—	20	150
		Gantoengtjiri.	Het betrokken larashoofd.	200	—	150

Gewesten.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Padangsche Bovenlanden .	XIII en IX Koto.	Goegoek.	Het betrokken larashoofd.	—	f 30	f 200
		Koebang nan Doeo.	Si Moh. Djaäfar.	—	30	200
		Koto Gadang.	Het betrokken larashoofd.	—	40	250
		Loeboekpaoeh.	Si Moenap.	—	20	175
		Lolo.	Moh. Hakim.	—	30	200
		Moearopanas.	Het betrokken negrihoofd.	—	30	200
		Sahaplawas.	id.	f 200	—	150
		Selajoe.	Het betrokken larashoofd.	300	—	200
		Soengai Lasi.	id.	—	30	200
		Soepajang.	Si Salim.	—	30	200
		Talang.	Het betrokken larashoofd.	300	—	200
	Batipoeh en X Koto.	Koeboe Krambil.	Si Soemar.	400	—	250
		Koto Baharoe.	Si Maälim.	—	30	200
		Koto Lawas.	Si Said.	200	—	175
		Padangpandjang I.	Abdul Gani.	—	40	250
		Padangpandjang II.	Si Djoemin.	—	40	250
		Padangpandjang (meisjesschool).	Toersinah.	200	—	175
		Pakan Rabaä.	Si Mohammad.	—	20	150
		Simawang.	Si Debo.	—	30	200
	Loeboeksikaping.	Airmaroeap.	Maäsin.	—	30	200
		Barilas.	Si Salim.	—	30	200
		Kadjai.	Si Moh. Joenoes.	—	30	225
		Kapar.	Nawi.	—	30	225
		Katiagan.	Si Mohamad Sidin.	—	30	200
		Koto Radjo.	Het betrokken larashoofd.	—	20	150
		Lansatkadap.	id.	—	20	150
		Maligi.	Si Mohamad Sidin.	—	30	200
		Mandiangin.	id.	—	30	200
		Moearokiawai.	Si Mahmoed.	—	30	200
		Moearotambangan.	Si Naoed.	—	30	200
		Oedjoenggading.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	200
		Padangpandjang.	Abdoel Rachman.	—	30	200
		Poeloe Tello.	Zendeling-leeraar C. W. Frickenschmidt.	—	40	250
		Rabidjonggol.	Si Majak.	—	30	200
		Roembai.	Abdoel Rachman.	—	30	200
		Simpang.	Si Kilah.	—	30	200
		Simpang Ampat.	Moh. Sidin.	—	30	200
		Simpangkalam.	Si Moh. Jasin.	—	30	225
		Simpangtonang.	Israpil.	—	30	225
		Sinoeroet.	Si Galib.	—	30	225
		Soekomenanti.	Moh. Joesoef.	—	30	200
		Soengaiaoer.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	200
		Sontang.	Abdul Halim.	—	20	175
		Sorsah.	Si Djaman.	—	20	175
		Taloe Amboen.	Marah Hakim.	—	20	175
		Tinggam I.	Si Maänin.	—	30	225
		Tinggam II.	Si Kilah.	—	20	175
		Tjoebadak.	Si Poehoen.	—	40	250

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in eens: voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie in eens: voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als premie aan het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Tapanoeli . . .	Sibolga en Batang Toroe-districten.	Angin na Oeli.	Zendeling-leeraar J. Schreij.	—	—	f 180	f 60	f 68
		Angin na Oeli (meisjesschool).	id.	—	—	90	—	36
		Baroeng Baroeng.	id.	—	—	90	—	27
		Bonandolok.	id.	—	—	90	—	40
		Hoeta Goergoer.	Zendeling-leeraar Ch. Heerig.	—	—	90	—	33
		Loemoet.	id.	—	f 20	90	60	42
		Masoendoeng	id.	—	—	90	—	41
		Pasirbidang.	Zendeling-leeraar J. Schreij.	—	—	90	—	31
		Pinangsore.	id. Ch. Heerig.	—	—	90	—	42
		Poerba Toea.	Zendeling-leeraar J. Schreij.	—	—	90	—	24
		Poriaha Djae.	id.	—	—	90	—	23
		Poriaha Djoeloe.	id.	—	—	90	—	24
		Siboeloean.	id.	—	—	180	—	58
		Sigotom.	id.	—	—	90	—	24
		Simanosor.	Zendeling-leeraar Ch. Heerig.	—	—	90	60	43
		Sipakpahi.	Zendeling-leeraar J. Schreij.	—	—	90	—	22
		Toengka Djoeloe.	id.	—	—	90	—	30
	Natal en Batang-Natal.	Aek na Ngali.	Het betrokken koeriahoofd.	—	—	180	—	46
		Tapoes.	id.	—	—	90	—	32
	Padang Sidimpoean.	Arse.	Zendeling-leeraar P. C. Schütz.	—	—	270	—	107
		Boeloe Mario.	Zendeling-leeraar T. E. Irle.	—	—	90	—	36
		Boelo Pajoeng.	id.	—	—	90	—	27
		Boenga Bandar.	Zendeling-leeraar P. C. Schütz.	—	—	360	60	167
		Dono.	id. T. E. Irle.	—	—	90	—	32
		Galanggang.	id. P. C. Schütz.	—	—	90	—	30
		Goenoeng Manoengkap.	id. H. J. Eggink.	—	—	90	—	33
		Goenoengtoea.	De betrokken civiel gezaghebber.	—	—	90	—	34
		Hoeta Gapoek.	Zendeling-leeraar Ch. Heerig.	—	—	90	—	42
		Hoeta Imbaroe.	id. J. Dammerboer.	—	—	180	—	41
		Hoeta Padang.	id. P. C. Schütz.	—	—	180	60	87
		Hoeta Poengkoet.	id. J. Thiessen.	—	—	180	—	90
		Hoeta Radja.	id. T. E. Irle.	—	—	180	—	96
		Lantjat.	id. P. C. Schütz.	—	—	180	—	81
		Lantosan.	De betrokken civiel gezaghebber.	—	—	90	—	31
		Liang.	Zendeling-leeraar P. C. Schütz.	—	—	90	—	37
		Loeboehatangga.	id. T. E. Irle.	—	—	90	—	49
		Mandalasena.	id. E. A. Ameler.	—	—	90	—	27
		Maompang.	id. J. Dammerboer.	—	—	90	—	48
		Nopagadoeng Laoet.	id. E. A. Ameler.	—	—	90	—	30
		Padangmatinggi.	Zendeling-leeraar T. E. Irle.	—	—	90	—	40
		Pagaran Boedjoer.	id.	—	—	180	60	78
		Pagaran Djoeloe.	id.	—	—	180	—	54
		Pakantan.	Zendeling-leeraar J. Thiessen.	—	—	180	—	92
		Paraoe Sorat.	id. T. E. Irle.	—	—	180	60	100
		Pargaroetan.	id. H. J. Eggink.	—	—	90	—	39
		Sibadoar.	id. T. E. Irle.	—	—	180	—	52
		Sihoelamboe.	id. E. A. Ameler.	—	—	90	60	44
		Silantom.	id. P. C. Schütz.	—	—	90	60	30
		Silooeng.	id. Ch. Heerig.	—	60	90	60	28
		Simangambat.	id. P. C. Schütz.	—	—	180	60	64
		Simaninggir.	id. Ch. Heerig.	—	—	90	60	44
		Simanosor.	id. P. C. Schütz.	—	—	180	—	72
		Simasom.	id. J. Dammerboer.	—	—	90	—	18
		Simatorkis.	id. W. H. Th. v. Hasselt.	—	56	90	—	22
		Sipagimbar.	id. P. C. Schütz.	—	—	90	—	30
		Sipenggeng.	id. Ch. Heerig.	—	—	90	—	38
		Sipiongot.	id. E. A. Ameler.	—	—	90	60	38
		Sipirok.	Zendeling-leeraar T. E. Irle.	—	—	180	—	102
		Sipirok (meisjesschool).	id.	—	—	180	60	52
		Sipogoe.	Zendeling-leeraar P. C. Schütz.	—	—	90	—	35
		Sitindjoman.	id. J. Dammerboer.	—	—	90	—	22
		Sitoemba.	id. T. E. Irle.	—	—	90	—	47
		Soengai Pining.	id. E. A. Ameler.	—	—	90	60	30

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.		Toegekende subsidie in éens		Toegekende jaarlijksche subsidie	
					voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Tapanoeli . . .	Padang Sidimpoean.	Somba Debata.	Zendeling-leeraar	P. C. Schütz.	—	—	f 90	f 40	f 38
		Sosopan Djoeloe.	id.	T. E. Irle.	—	—	90	—	29
		Tapoes I.	id.	E. A. Ameler.	—	—	90	—	42
		Tapoes II.	id.	T. E. Irle.	—	—	90	—	31
		Tolang I.	id.	E. A. Ameler.	—	—	90	—	32
		Tolang II.	id.	J. Thiessen.	—	—	90	—	30
	Bataklanden.	Adiankoting.	id.	J. Schreij.	—	—	90	60	23
		Adianpadang.	id.	O. Marcks.	—	—	90	—	36
		Aek Bolan.	id.	G. Pilgram.	—	—	90	60	42
		Aek Loeng.	id.	W. Herling.	—	—	90	40	42
		Aek na Oeli I.	id.	R. Meisel.	—	—	180	60	67
		Aek na Oeli II.	id.	W. Herling.	—	—	90	—	44
		Aek na Sia.	id.	W. H. Metzler.	—	—	90	—	38
		Aek Saroella.	id.	F. Strötker.	—	—	360	—	162
		Aek Tangga.	id.	R. Meisel.	—	—	90	—	40
		Amborgang.	id.	H. Reitze.	—	—	90	60	26
		Bakal Batoe.	id.	E. Wagner.	—	—	360	60	160
		Bakal Imbalo.	id.	W. Gericke.	—	—	90	60	28
		Bahara Marboen.	id.	V. Kessel.	—	—	90	60	47
		Bahara Simamora.	id.	id.	—	—	90	—	47
		Bahara Sinambela.	id.	id.	—	—	90	—	45
		Balige.	id.	G. Pilgram.	—	—	90	60	41
		Balige (meisjesschool).	id.	id.	—	—	180	—	66
		Bandjarnahor.	id.	E. Wagner.	—	—	90	—	33
		Banoeaädji.	id.	W. Metzler.	—	—	90	—	39
		Banoearea I.	id.	id.	—	—	270	60	99
		Banoearea II.	id.	id.	—	—	180	—	57
		Banoearea (meisjesschool).	id.	id.	—	—	180.	—	57
		Bariba ni Aek.	id.	W. Brückner.	—	—	180	60	78
		Baribatali.	id.	J. Nommensen.	—	—	90	60	29
		Baringbing.	id.	id.	—	—	90	60	45
		Baroeara.	id.	P. Pohlig.	—	—	90	—	42
		Batoebinoemboen.	id.	W. Brückner.	—	—	90	60	31
		Batoemamak.	id.	R. Meisel.	—	—	90	60	25
		Batoemanoempak.	id.	id.	—	—	180	—	81
		Batoe na Bolon.	id.	id.	—	—	90	60	32
		Batoe na Doea.	id.	id.	—	—	180	60	55
		Batoe na Godang.	id.	W. Müller.	f 408	—	30	20	—
		Boentoeradja.	id.	W. Brückner.	—	—	180	60	49
		Boetar (meisjesschool).	id.	E. Wagner.	—	—	180	60	72
		Bonandolok I.	id.	P. Pohlig.	—	—	180	—	75
		Bonandolok II.	id.	W. Müller.	—	f 462	270	—	119
		Djandji.	id.	E. Quentmeier.	150	—	90	60	—
		Djandji Angkola.	id.	F. Strötker.	—	—	360	60	155
		Djandji Marapot.	id.	H. Brakensiek.	—	—	90	—	30
		Djandji Maria.	id.	J. Nommensen.	—	—	90	60	38
		Djandji Maria Lehoe.	id.	F. Strötker.	—	—	90	60	35
		Djandji Matagoe.	id.	H. Reitze.	—	—	180	60	52
		Djandji Radja.	id.	O. Kappner.	—	—	90	—	26
		Djangga.	id.	G. Jung.	—	—	180	—	46
		Dolok Djior.	id.	J. L. Nommensen.	—	—	90	—	46
		Dolok na Godang.	id.	O. Marcks.	—	—	90	—	25
		Dolok na Oeli I.	id.	G. Ginsberg.	—	—	90	60	41
		Dolok na Oeli II.	id.	E. Becker.	—	—	90	—	42
		Dolok Sanggoel.	id.	W. Herling.	—	—	180	60	79
		Garoga.	id.	R. Meisel.	—	—	90	60	30
		Gonting I.	id.	E. Wagner.	—	—	180	60	77
		Gonting II.	id.	H. Brakensiek.	325	—	90	—	—
		Hadataran.	id.	R. Meisel.	—	—	90	—	28
		Haoe na Atas.	id.	P. Pohlig.	—	—	180	60	84
		Harian I.	id.	W. H. Metzler.	—	—	90	—	38
		Harian II.	id.	H. Brakensiek.	—	—	90	—	46
		Hatinggian.	id.	G. Jung.	126	—	90	—	—
		Hitetano.	id.	E. Quentmeier.	—	—	90	—	24
		Hoeta Boeloe.	id.	O. Marcks.	—	—	90	—	20

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in ééns: voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie in ééns: voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als premie aan het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Hoeta Djoeloe I.	Zendeling-leeraar E. Becker.	—	—	f 180	—	f 93
		Hoeta Djoeloe II.	id. W. Herling.	f 398	—	30	—	—
		Hoeta Galoeng.	id. W. H. Metzler.	—	—	270	f 60	92
		Hoeta Gaol.	id. G. Pilgram.	—	—	180	60	84
		Hoeta Gindjang.	id. W. Gericke.	—	—	90	—	30
		Hoeta Goergoer I.	id. O. Marcks.	—	—	180	—	49
		Hoeta Goergoer II.	id. W. Herling.	—	—	90	—	38
		Hoeta Haoen.	id. P. Pohlig.	—	—	90	—	43
		Hoeta Hotang.	id. H. Brakensiek.	150	—	90	60	—
		Hoeta Manik.	id. R. Brinkschmidt.	300	—	90	60	30
		Hoeta na Godang.	id. W. Brückner.	—	—	90	60	45
		Hoeta na Mora I.	id. E. Wagner.	—	f 562	270	60	144
		Hoeta na Mora II.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	—	40
		Hoeta Oeroek.	id. O Kappner.	—	—	180	60	75
		Hoeta Radja.	id. id.	—	—	90	60	48
		Hoeta Radja Parboeboe.	id. W. H. Metzler.	—	—	90	—	35
		Hoeta Rikit.	id. H. Brakensiek.	—	—	90	60	36
		Hoeta Soit.	id. V. Kessel.	—	—	90	—	30
		Hoeta Tinggi.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	60
		Hoeta Toea.	id. E. Becker.	—	—	90	—	35
		Hopang.	id. T. E. Irle.	—	—	90	60	34
		Kota Pinang.	id. R. Brinkschmidt.	300	—	90	40	20
		Lagoeboti.	id. P. Pohlig.	—	—	180	60	78
		Lagoeboti (meisjesschool).	id. id.	—	—	360	—	163
		Lintong.	id. E. Quentmeier.	—	—	90	60	37
		Lintong ni Hoeta Pohon.	id. F. Kaiser.	—	—	90	—	32
		Loboe Goti.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	43
		Loboehole I.	id. D. Beisenherz.	—	—	90	60	31
		Loboehole II.	id. E. Quentmeier.	150	—	90	—	—
		Loboe na Hot.	id. J. Schreij.	—	—	90	—	33
		Loboepining.	id. L. Gräb.	—	—	90	60	32
		Loboesikam I.	id. O. Kappner.	—	—	90	60	40
		Loboesikam II.	id. J. Schreij.	—	—	90	—	24
		Loboesiregar.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	97
		Loboetoea.	id. O. Marcks.	—	—	90	—	24
		Loboetalang I.	id. id.	—	—	180	—	56
		Loboetalang II.	id. W. Gericke.	—	—	90	—	40
		Loebis.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	66
		Loemban Bagasan.	id. P. Pohlig.	—	—	180	60	55
		Loemban Balik.	id. E. Quentmeier.	—	—	90	60	29
		Loemban Barat.	id. W. Gericke.	—	—	90	—	32
		Loemban Baringin.	id. O. Kappner.	—	—	180	60	65
		Loemban Djoeloe I.	id. O. Marcks.	—	—	180	—	153
		Loemban Djoeloe II.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	55
		Loemban Djoeloe III.	id. G. Jung.	—	—	90	—	33
		Loemban Djoeloe Dolok na Godang.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	36
		Loemban Gaol.	id. P. Pohlig.	—	—	180	60	62
		Loemban Garaga.	id. L. Gräb.	—	—	90	60	32
		Loemban Garaga (meisjesschool).	id. id.	—	—	90	60	28
		Loemban Hareara I.	id. J. F. Nommensen.	—	—	90	60	50
		Loemban Hareara II.	id. E. Becker.	—	—	90	—	40
		Loemban Hoda.	id. E. Wagner.	—	562	180	—	74
		Loemban Holboeng.	id. H. Reitze.	—	—	90	60	44
		Loemban Ina-Ina.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	58
		Loemban Koeala.	id. G. Ginsberg.	—	—	180	—	55
		Loemban Lintong.	id. H. Brakensiek.	400	—	180	60	—
		Loemban Loboe I.	id. O. Marcks.	—	—	90	—	37
		Loemban Loboe II.	id. G. Jung.	—	—	90	—	27
		Loemban Loboe III.	id. id.	—	—	180	60	71
		Loemban na Bolok.	id. id.	—	16	180	—	83
		Loemban na Bolon.	id. H. Reitze.	—	—	180	60	56
		Loemban Pea I.	id. G. Jung.	—	—	90	—	26
		Loemban Pea II.	id. E. Quentmeier.	—	—	90	60	29

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éens		Toegekende jaarlijksche subsidie		
				voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Loemban Pinasa.	Zendeling-leeraar E. Quentmeier.	—	—	f 90	f 60	f 33
		Loemban Raoe.	id. id.	—	—	90	—	29
		Loemban Rikit.	id. O. Kappner.	—	—	90	—	33
		Loemban Sangkalan.	id. E. Wagner.	—	—	180	—	51
		Loemban Sibodjoer.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	60	39
		Loemban Sinagar.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	34
		Loemban Taladairi.	id. G. Ginsberg.	—	—	90	—	72
		Loemban Tobing.	id. E. Becker.	—	—	90	60	42
		Losoengbatoe.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	180	60	101
		Maranti.	id. id.	—	—	90	—	28
		Marom.	id. H. Reitze.	—	—	90	—	38
		Meat.	id. F. Kaiser.	—	—	90	60	49
		Motoeng.	id. H. Weissenbruch.	—	—	90	60	50
		Nadjoemambe.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	28
		Nagasariboe I.	id. V. Kessel.	—	—	180	60	67
		Nagasariboe II.	id. O. Marcks.	—	—	90	—	28
		Nagatimboel.	id. E. Becker.	—	—	90	60	36
		Nainggolan.	id. H. Brakensiek.	—	f 300	180	60	93
		Na Pitoe Poeloe.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	—	44
		Na Roemonda.	id. G. Ginsberg.	—	—	180	60	73
		Na Roemonda.	id. J. H. Meerwaldt.	—	—	90	60	40
		Na Sanghoe.	id. G. Pilgram.	—	—	180	60	97
		Na Toemingka.	id. E. Quentmeier.	—	—	90	—	23
		Na Toloe Tali.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	—	36
		Oedjoengtandoek.	id. J. F. Nommensen.	—	—	90	—	45
		Oeloe Bioes.	id. H. Reitze.	—	—	90	—	24
		Oentemoengkoer.	id. W. Brückner.	—	—	180	60	89
		Oerat.	id. N. Fuchs.	—	—	90	—	47
		Onan Gadoe Gadoe.	id. D. Beisenherz.	—	—	180	60	62
		Onan Hasang.	id. W. Gräb.	—	—	90	—	48
		Onan Parsanggaran.	id. F. Brinkschmidt.	—	285	90	—	33
		Padang Loemban Djoeloe.	id. J. F. Nommensen.	—	—	90	60	34
		Padang Siandomang.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	25
		Pagaran.	id. F. Strötker.	—	—	90	60	32
		Pagaran Lamboeng.	id. J. Schreij.	—	—	90	—	24
		Pagar Batoe.	id. O. Kappner.	—	—	180	60	51
		Pagar Sinondi.	id. D. Beisenherz.	—	—	180	—	72
		Pakpahan.	id. R. Meisel.	—	—	360	120	154
		Pakpahan (meisjes-school).	id. id.	—	—	180	60	51
		Palipi.	id. N. Fuchs.	—	375	90	—	50
		Pananggangan.	id. H. Brakensiek.	—	—	90	—	29
		Pandjaitan.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	39
		Pangaloan.	id. F. Strötker.	—	—	540	60	240
		Panggoeng Simand-joentak.	id. J. F. Nommensen.	—	—	90	60	46
		Pangoeroeran.	id. E. Quentmeier.	—	—	90	60	35
		Pangomboesan.	id. G. Ginsberg.	—	—	180	60	69
		Paniaran.	id. E. Wagner.	—	—	180	—	86
		Pansoerbatoe.	id. W. H. Metzler.	—	—	180	—	56
		Pansoer na Pitoe.	id. D. Beisenherz.	—	—	270	—	139
		Pantis.	id. L. Gräb.	—	—	90	60	48
		Paranginan.	id. W. Gericke.	—	—	180	—	59
		Parbadjoe I.	id. D. Beisenherz.	—	—	180	—	74
		Parbadjoe II.	id. id.	—	—	270	60	106
		Parboeboe.	id. W. H. Metzler.	—	—	270	—	113
		Parboeboe Pea.	id. id.	—	—	90	—	30
		Pargaolan.	id. J. F. Nommensen.	—	—	90	60	32
		Pariksaboengan.	id. F. Kaiser.	—	—	90	60	43
		Pariksinomba.	id. W. Herling.	—	—	90	—	38
		Parinsoran.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	41
		Parlomboean I.	id. O. Marcks.	—	—	90	—	34
		Parlomboean II.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	32
		Parmonangan.	id. E. Becker.	—	—	180	60	71
		Paroelohan.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	48
		Paropo.	id. R. Brinkschmidt.	f 300	—	90	—	25
		Parparean.	id. G. Ginsberg.	—	—	180	60	77

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in ééns: voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie in ééns: voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als premie aan het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Parsinggoeran.	Zendeling-leeraar W. Herling.	—	—	f 90	—	f 44
		Parsarninan.	id. R. Meisel.	—	—	90	f 60	42
		Parsosoran.	id. id.	—	—	90	60	26
		Partali Djoeloe.	id. D. Beisenherz.	—	—	180	—	49
		Partali Taroean.	id. id.	—	—	180	—	73
		Pasaran.	id. H. Brakensiek.	—	—	90	—	34
		Peaäroeng.	id. W. Gericke.	—	—	90	—	31
		Pea na Djagar.	id. W. H. Metzler.	—	—	270	—	121
		Pearadja I.	id. id.	—	—	270	—	136
		Pearadja II.	id. id.	—	—	270	60	124
		Pearadja (meisjes-school).	id. id.	—	—	180	—	60
		Peataloen.	id. G. Pilgram.	—	—	90	—	46
		Pintoebatoe.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	180	60	57
		Pintoebasi.	id. O. Kappner.	—	—	90	—	36
		Pintoeoloan.	id. G. Jung.	—	—	90	—	30
		Poelo Sibandang.	id. W. Brückner.	—	—	90	—	32
		Poerba Sinomba.	id. O. Marcks.	—	—	90	—	28
		Pohan.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	79
		Poloeng.	id. W. Herling.	—	—	180	—	70
		Pongki.	id. G. Pilgram.	—	—	90	—	33
		Porboeloean.	id. R. Brinkschmidt.	f 300	—	90	40	26
		Porbotihan.	id. W. Müller.	—	—	90	60	35
		Pordinggaran.	id. P. Pohlig.	—	—	90	60	42
		Pordomoean.	id. G. Ginsberg.	—	—	90	—	40
		Porhorboan.	id. E. Wagner.	—	—	180	—	67
		Poronanroenggoe.	id. O. Marcks.	—	—	180	60	77
		Porsoboeran.	id. E. Quentmeier.	—	—	90	60	36
		Ramba Siala.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	31
		Rampa.	id. J. Schreij.	—	—	90	60	33
		Ranggigit.	id. E. Becker.	—	—	90	60	45
		Raoetbasi I.	id. H. Reitze.	—	—	90	60	34
		Raoetbasi II.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	31
		Saboelan.	id. N. Fuchs.	—	—	90	—	47
		Sait ni Hoeta I.	id. W. H. Metzler.	—	—	270	—	102
		Sait ni Hoeta II.	id. W. Herling.	—	—	90	—	45
		Salak.	id. R. Brinkschmidt.	—	—	90	60	42
		Sampoeara.	id. G. Jung.	126	—	90	—	—
		Sampoeran.	id. P. Pohlig.	—	—	90	—	47
		Sanggaran.	id. W. Müller.	—	—	90	60	42
		Siahaän.	id. J. F. Nommensen.	—	—	90	60	49
		Siahaän Sianipar.	id. G. Pilgram.	—	—	180	60	55
		Sialang.	id. L. Gräb.	—	—	90	—	27
		Siandjoer.	id. F. Kaiser.	—	—	90	—	49
		Si Andor Andor.	id. W. H. Metzler.	—	—	90	—	32
		Sianipar.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	60	43
		Sibaganding.	id. L. Gräb.	—	—	180	—	72
		Sibalanga.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	40
		Sibaragas.	id. E. Wagner.	—	—	90	—	33
		Sibaroeang.	id. G. Jung.	111	—	90	—	—
		Sibide.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	—	33
		Sibingke.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	29
		Sibisa.	id. H. Weissenbruch.	—	—	90	—	44
		Sibodiala.	id. G. Pilgram.	—	—	90	—	29
		Siboeloean.	id. W. Müller.	—	—	90	60	48
		Siboentoean I.	id. V. Kessel.	—	—	90	—	48
		Siboentoean II.	id. G. Pilgram.	—	—	180	—	98
		Siboentoean III.	id. H. Reitze.	—	—	90	—	36
		Siboentoean IV.	id. W. Müller.	—	—	90	—	26
		Siborboran.	id. id.	—	—	90	60	42
		Siboroetorop.	id. W. Gericke.	—	—	90	—	31
		Sidagal.	id. D. Beisenherz.	—	—	90	—	37
		Sidi Kalang.	id. R. Brinkschmidt.	—	—	90	—	42
		Sidoelang.	id. J. F. Nommensen.	—	—	90	—	29
		Sigaol.	id. H. Reitze.	—	—	90	60	32
		Sigoelok.	id. W. Müller.	—	—	90	—	26
		Sigoembang.	id. E. Wagner.	—	—	90	60	44

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éens		Toegekende jaarlijksche subsidie		
				voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Sigoempar	Zendeling-leeraar V. Kessel.	—	—	f 90	—	f 32
		Sigompoel.	id. id.	—	—	90	—	43
		Sigompoelan.	id. L. Gräb.	—	—	270	f 60	102
		Sigordang.	id. H. Brakensiek.	—	—	90	60	44
		Sigotom.	id. R. Meisel.	—	—	180	—	72
		Sihatandohan.	id. F. Kaiser.	—	—	90	—	22
		Sihingkit.	id. W. Müller.	—	—	180	—	61
		Sihiong.	id. G. Jung.	—	f 12,50	90	60	39
		Sihite.	id. W. Herling.	—	—	90	—	38
		Sihoboek Matio.	id. P. Pohlig.	—	—	90	60	38
		Sihoedjoer.	id. D. Beisenherz.	—	—	90	60	24
		Silaban.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	41
		Si Lait Lait.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	95
		Silalahi.	id. R. Brinkschmidt.	—	—	180	—	59
		Silamosik.	id. G. Jung.	—	—	90	—	40
		Silando.	id. W. Gericke.	—	—	90	—	26
		Silantom Djoeloe.	id. P. C. Schütz.	—	—	90	60	29
		Sileang.	id. V. Kessel.	—	—	90	—	31
		Silitonga.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	60	36
		Silomboe.	id. G. Jung.	—	—	90	60	47
		Simamora.	id. E. Wagner.	—	—	180	60	83
		Simanampang.	id. D. Beisenherz.	—	—	90	60	46
		Simangoemban.	id. F. E. Irle.	—	—	90	—	50
		Simangoensong.	id. J. F. Nommensen.	—	—	180	60	51
		Simanobak.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	60	37
		Simanoelang.	id. W. Herling.	—	—	90	60	43
		Simanoengkalit.	id. O. Kappner.	—	—	180	60	92
		Simarangkir I.	id. D. Beisenherz.	—	—	270	—	112
		Simarangkir II.	id. id.	—	—	180	60	59
		Simarompoeompoe.	id. E. Wagner.	—	—	90	—	44
		Simasom.	id. L. Gräb.	—	—	180	—	55
		Simata ni Ari.	id. id.	—	—	90	—	28
		Simatoepang.	id. W. Brückner.	—	—	90	60	49
		Simordangiang.	id. L. Gräb.	—	—	90	—	28
		Simorhompoe.	id. O. Marcks.	—	—	90	—	33
		Simorpinggan.	id. id.	—	—	90	—	32
		Sintongmornimpi.	id. P. Pohlig.	—	—	90	—	37
		Sioenggas Djae.	id. F. Strötker.	—	—	90	—	42
		Sioenggas Djoeloe.	id. id.	—	—	90	60	33
		Sionggong.	id. G. Jung.	—	—	90	—	42
		Sipahoetar.	id. O. Marcks.	—	—	270	—	124
		Sipalat.	id. G. Ginsberg.	—	—	90	60	41
		Siparendean.	id. O. Marcks.	—	—	180	—	55
		Sipira.	id. H. Brakensiek.	—	—	90	60	32
		Sipitoe Hoeta.	id. W. Herling.	—	—	90	—	52
		Sipoeltak.	id. V. Kessel.	—	—	90	60	38
		Sipoholon.	id. P. Landgrebe.	—	—	180	60	81
		Siraïtoeroek.	id. H. Reitze.	—	—	90	60	30
		Siregor I.	id. J. F. Nommensen.	—	—	90	60	43
		Siregor II.	id. id.	—	—	90	60	48
		Si Ria Ria.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	60	32
		Si Risi Risi.	id. W. Herling.	—	—	90	—	37
		Siroemambe.	id. R. Meisel.	—	—	90	60	25
		Sisoding.	id. E. Becker.	—	—	90	60	36
		Sisoenggoelan.	id. D. Beisenherz.	—	—	180	—	66
		Sitapongan.	id. W. Müller.	—	—	180	—	64
		Sitindjak.	id. O. Stingel.	—	—	90	—	25
		Sitoemeang.	id. O. Kappner.	—	—	180	60	78
		Sitombom.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	90	—	26
		Sitompoel.	id. D. Beisenherz.	—	—	270	—	124
		Sitorang.	id. F. Brinkschmidt.	—	—	180	60	80
		Sosor Gonting.	id. W. Herling.	—	—	90	40	46
		Sosor Lontoeng.	id. W. Brückner.	—	—	90	—	37
		Tala Tala.	id. R. Brinkschmidt.	—	—	90	60	39
		Tamboenan.	id. P. Pohlig.	—	—	180	—	69
		Tampahan.	id. F. Kaiser.	—	—	180	60	64
		Tampoebolon.	id. G. Pilgram.	—	—	180	60	92

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie in éens: voor de kosten van bouw en eerste inrichting.	Toegekende subsidie in éens: voor de kosten van verbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: als premie aan het onderwijzend personeel.	Toegekende jaarlijksche subsidie: voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Tapanoeli . . .	Bataklanden.	Tanding.	Zendeling-leeraar J. F. Nommensen.	—	—	f 90	f 60	f 44
		Tangga Batoe.	id. F. Kaiser.	—	—	90	—	32
		Tapian na Oeli I.	id. V. Kessel.	—	—	180	60	98
		Tapian na Oeli II.	id. O. Marcks.	—	—	180	—	49
		Tapian na Oeli III.	id. W. Gericke.	—	—	90	—	25
		Tapian na Oeli IV.	id. O. Kappner.	—	—	90	—	30
		Taraboenga.	id. F. Kaiser.	—	—	90	60	44
		Taroetoeng I.	id. W. H. Metzler.	—	—	180	60	56
		Taroetoeng II.	id. F. Strötker.	—	—	180	—	89
		Tipang.	id. V. Kessel.	—	—	90	—	42
		Toeka.	id. O. Stingel.	—	—	90	—	28
		Tor na Godang.	id. E. Quentmeier.	—	—	90	60	38
	Nias.	Awaai.	id. J. Noll.	—	—	90	60	41
		Balodano.	id. E. Fries.	—	f 208	90	—	30
		Bawalia.	id. D. Bassfeld.	—	—	90	60	38
		Bioöeti.	id. id.	—	—	90	60	41
		Bogi.	id. W. Hoffmann.	—	—	90	60	29
		Baoeso.	id. J. Noll.	—	—	180	60	48
		Dahana.	id. A. Momeijer.	—	—	180	—	52
		Delafiga.	id. A. Fehr.	—	—	90	—	29
		Fadoro.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90	—	34
		Faechoe.	id. A. Fehr.	—	—	180	—	36
		Foelolo.	id. P. von Erlen.	—	—	90	60	44
		Goemboe Hoemene.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90	—	46
		Goenoengsitoli.	id. A. Momeijer.	—	—	270	—	120
		Helera.	id. J. Noll.	—	—	90	—	38
		Hilibadaloe.	id. D. Bassfeld.	—	825	90	60	46
		Hilidoeko.	id. A. Momeijer.	—	—	90	—	31
		Hiligara.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90	60	26
		Hiligeo.	id. J. Noll.	—	—	90	60	33
		Hilihambawa.	id. P. von Erlen.	—	—	90	60	26
		Hilimbowo.	id. id.	—	—	90	—	29
		Hiliseboea.	id. A. Pilgenröder.	f 300	—	90	60	—
		Hinako.	id. W. Hoffmann.	—	—	90	60	41
		Imana.	id. id.	—	—	90	60	29
		Iodano.	id. E. Fries.	—	—	90	60	35
		Lahagoe.	id. A. Pilgenröder.	—	—	90	—	27
		Lasara.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90	—	24
		Lawindra.	id. A. Momeijer.	—	—	90	—	42
		Lolomboli.	id. A. Pilgenröder.	—	—	90	60	33
		Lolomojo.	id. H. Lagemann.	—	—	90	60	38
		Lolowaoe.	id. H. Kienlein.	—	—	.90	60	52
		Lolowoea.	id. P. von Erlen.	—	—	180	—	73
		Moabo.	id. A. Momeijer.	—	—	180	—	66
		Mondrali.	id. D. Bassfeld.	637	—	90	60	—
		Oeloembojo.	id. A. Momeijer.	—	—	180	60	69
		Ombalata.	id. A. Fehr.	—	—	180	60	49
		Ombalata (meisjes-school).	id. id.	—	—	90	—	46
		Ononamolo.	id. P. von Erlen.	—	—	90	—	32
		Onosicho.	id. A. Momeijer.	—	—	90	—	29
		Onowaembo.	id. A. Fehr.	—	—	90	—	35
		Sao.	id. J. Noll.	—	—	90	60	41
		Saoea.	id. H. Rabeneck.	—	—	180	60	50
		Sifaoroasi.	id. E. Fries.	—	250	90	60	43
		Sihario I.	id. A. Momeijer.	—	731	180	—	50
		Sihario II.	id. D. Bassfeld.	637	—	90	—	—
		Sobahili.	id. A. Momeijer.	—	—	180	—	64
		Sogoeadoe.	id. D. Bassfeld.	—	1050	180	60	60
		Somolomolo.	id. id.	—	1162	90	60	42
		Tarahaini.	id. A. Momeijer.	—	—	180	60	49
		Tedehosi.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90	60	25
		Telok Dalam.	id. H. Rabeneck.	—	—	90	60	24
		Toegala Ojo.	id. A. Pilgenröder.	—	—	90	60	24
		Toemori.	id. A. Momeijer.	—	—	90	—	40
		Waloebanoea I.	id. O. Rudersdorf.	—	—	90	60	25
		Waloebanoea II.	id. E. Fries.	—	—	90	60	30

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Toegekende subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Toegekende subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Palembang . .	Palembangsche Benedenlanden.	Air Itam.	Depati Neragoen.	—	f 40	f 250
		Babat.	Depati Zam Zam.	—	40	250
		Baroe.	Het bestuur der betrokken onderafdeelingskas.	—	30	225
		Boerai.	id.	—	20	175
		Epil.	Depati Ramadjalip.	—	40	250
		Geloembang.	Het bestuur der betrokken onderafdeelingskas.	—	20	175
		Kartamoelia.	id.	—	20	175
		Keringdjing.	id.	—	30	225
		Loeboekkelihat.	id.	—	20	150
		Merandjat.	id.	—	30	200
		Moearokoeang.	id.	—	30	200
		Ngoelak.	Depati Moh. Agoes.	—	30	200
		Oelakkerbo.	Het bestuur der betrokken onderafdeelingskas.	—	30	225
		Oelakpatjeh.	Depati Moh. Senen.	—	40	250
		Pemoeloetan.	Het bestuur der betrokken onderafdeelingskas.	—	20	150
		Rantanalai.	id.	—	30	200
		Saka Tiga.	id.	—	30	200
		Seri Tandjoeng.	id.	—	20	150
		Sira Poelankilip.	id.	—	30	200
		Soengaipinang.	id.	—	30	225
		Soengsang.	id.	f 400	—	250
		Talangbalai.	id.	—	30	225
		Talangtengah.	id.	—	20	150
		Tambangan Rambang.	id.	—	30	200
		Tandjoengbatoe.	id.	—	30	200
		Tandjoengradja (meisjesschool).	id.	—	20	125
		Tandjoengsedjaro.	id.	—	30	225
		Tebingabang.	id.	—	20	175
		Tebingboelang.	Pangeran Siën.	—	40	250
		Teloekkidjing.	Depati Hoesin.	—	40	250
	Palembangsche Bovenlanden.	Boengomas.	Controleur van Lematang Oeloe.	—	20	175
		Dangkoe.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	225
		Goenoengkerto.	Controleur van Lematang Oeloe.	—	30	225
		Goenoengmenang.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	225
		Karangagoeng.	Controleur van Lematang Oeloe.	—	30	225
		Mandi Auer.	Controleur van Moesi Oeloe.	—	40	250
		Merapi.	Coutroleur van Lematang Oeloe.	—	30	200
		Moearobeliti.	Controleur van Moesi Oeloe.	—	40	250
		Moearokati.	id.	400	—	250
		Moearolakitan.	id.	—	30	225
		Moearosemangoes.	id.	—	40	250
		Pandan.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	225
		Poelaupanggoeng.	id.	—	30	225
		Rami Pasai.	id.	300	—	225
		Talangpadang.	Controleur van Tebingtinggi.	300	—	200
	Ogan en Komering Oeloe.	Blambangan.	Het betrokken schooltoezicht.	200	—	150
		Djepara.	id.	200	—	175
		Goenoengbatoe.	Depati Poerba Masisa.	—	20	150
		Goenoengmerakso.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	225
		Karangagoeng.	id.	400	—	208
		Kedaton.	id.	—	20	175
		Loeboekbatang.	id.	—	40	250
		Loeboekroekam.	id.	—	30	200
		Loentar.	id.	—	30	200
		Moearodoeo Kisam.	Het betrokken schooltoezicht.	200	—	125
		Padangbindoe.	De betrokken inlandsche hoofden.	300	—	200
		Penandingan.	id.	—	30	200
		Pengadonan.	id.	—	30	225
		Poelaubringin.	Het betrokken schooltoezicht.	200	—	150
		Poelaukemiling.	id.	200	—	125
		Tandjoeng.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	30	225

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Palembang . .	Ogan en Komering Oeloe.	Toeboehan.	De betrokken inlandsche hoofden.	f 300	—	f 225
Oostkust van Sumatra. . .	Deli en Serdang.	Boekoem.	Zendeling-leeraar J. H. Neumann.	—	f 30	200
		Boeloeh Awar.	id.	—	30	200
		Boeloeh Belim.	Zendeling-leeraar L. Bodaan.	300	—	225
		Merteloe.	id. J. H. Neumann.	—	20	175
		Pagarbatoe.	Zendeling-leeraar L. Bodaan.	—	20	175
		Pernangenan.	id.	300	—	200
		Rambe.	id.	300	—	200
		Rimo Moengkoer.	Zendeling-leeraar J. H. Neumann.	—	20	175
		Roemah Gerat.	id.	—	20	150
		Roemah Kinangkong.	id.	—	20	175
		Sibolangit.	id.	—	30	225
		Simbahe.	id.	200	—	175
		Si Rengit Rengit.	Zendeling-leeraar L. Bodaan.	—	40	250
		Tambonen.	id. J. H. Neumann.	—	30	225
		Tandjoengberingin.	id. id.	—	30	200
	Simeloengoen en Karolanden.	Bandarsakoeda.	id. E. Müller.	200	—	175
		Bandartinggi.	id. id.	—	20	150
		Baroesdjahe.	id. E. J. van den Berg.	300	—	200
		Batoekarang.	id. id.	300	—	225
		Berastagih.	id. id.	—	30	200
		Boekit.	id. id.	—	30	200
		Boeloeh Raja.	id. A. Theis.	—	20	175
		Dokan.	id. E. J. van den Berg.	300	—	200
		Dolok Maradja.	id. E. Müller.	200	—	125
		Dolok Sariboe.	id. A. Theis.	—	20	175
		Girsang.	id. H. Weissenbruch.	—	20	175
		Hoeta Dolok.	id. A. Theis.	—	20	150
		Kabandjahe.	id. E. J. van den Berg.	—	30	225
		Lingga.	id. id.	—	30	225
		Naman.	id. id.	—	30	225
		Parapat.	id. H. Weissenbruch.	—	30	225
		Pematang Bandar.	id. E. Müller.	—	30	225
		Pematang Raja.	id. A. Theis.	—	20	175
		Pematang Siantar.	id. E. Müller.	—	20	175
		Pematang Sidemanik.	id. id.	—	20	150
		Raja.	id. E. J. van den Berg.	300	—	200
		Raja Oesang.	id. A. Theis.	—	20	150
		Repa.	id. H. Weissenbruch.	200	—	125
		Sarinembak.	id. E. J. van den Berg.	300	—	225
		Siantar Sawah.	id. E. Müller.	200	—	150
		Sibaganding.	id. H. Weissenbruch.	—	20	175
		Sipangan Bolon.	id. id.	—	20	175
		Tiga Ras.	id. id.	200	—	150
		Tjingkes.	id. E. J. van den Berg.	—	30	225
	Bengkalis.	Bengkalis.	De betrokken inl. schoolcommissie.	—	20	175
		Daloe Daloe.	De betrokken inlandsche hoofden.	—	20	175
		Kota Inten.	id.	—	20	125
		Kota Tengah.	id.	—	20	150
		Oedjoengbatoe.	id.	300	—	200
		Pasirpangerajan.	id.	—	30	200
		Rekan.	id.	—	30	225
		Selat Pandjang.	Het betrokken schooltoezicht.	—	20	100
Atjeh en onderhoorigheden .	Groot-Atjeh.	Oelee Lheue.	Oeleëbalang van Meurasa.	—	20	175
		Sabang.	Civiel gezaghebber van We.	—	20	150
	Oostkust van Atjeh.	Seroewai.	Het betrokken schooltoezicht.	—	30	200
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo . . .	Bandjermasin en Ommelanden.	Bandjermasin.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	50	300
		Bandjermasin (Chineesche school).	id.	—	20	200

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo . . .	Marabahan.	Beto.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	f 20	f 200
		Boentoek.	De betrokken civiel gezaghebber.	—	30	250
		Mengkatip.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	30	225
		Oeloebenteng.	Het betrokken schooltoezicht.	—	30	250
		Tamianglajang.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	30	225
		Telang.	De betrokken civiel gezaghebber.	—	30	250
	Beneden-Dajak.	Bawan.	Zendeling-leeraar A. Alt.	—	20	150
		Djangkang.	id. A. Renken.	—	20	150
		Koealakapoeas I.	Zendeling-leeraar H. Wiegand.	—	30	225
		Koealakapoeas II.	id.	—	40	250
		Koealakapoeas (meisjesschool).	id.	—	20	200
		Loengkolajang.	Zendeling-leeraar A. Renken.	f 200	—	150
		Mandoemai.	id.	—	40	250
		Mandoemai (meisjesschool).	id.	—	20	150
		Pakandoet.	Zendeling-leeraar A. Alt.	—	20	200
		Pangkoh.	id. H. Lampmann.	—	40	250
		Penda Katapi.	id. A. Renken.	—	20	150
		Petakbahandang.	id. H. Lampmann.	—	20	150
		Poelau Kaladan.	Zendeling-leeraar A. Renken.	—	30	225
		Toembangkaloempang.	id.	—	20	150
	Boven-Dajak.	Boeleng.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	20	150
		Koealakoeroen.	id.	—	30	250
		Tewah.	id.	—	30	225
		Tewang Padjangan.	id.	—	20	200
		Toembangmoesang.	id.	—	30	225
	Martapoera.	Dalam Pagar.	Assistent-resident van Martapoera.	—	30	225
		Karangintan.	Controleur van Riam Kiwa.	—	30	225
		Pengaron.	id.	—	30	250
	Amoentai.	Bagok.	Zendeling-leeraar F. E. Braches.	—	20	200
		Tewah Popoh.	id.	—	20	200
	Midden-Doesoen.	Benangin Lima.	Hadji Abdoerachman.	—	30	225
		Lahei Doea.	Said.	—	30	225
		Lompioeng Satoe.	Atoeng.	—	30	250
		Moearalemoe.	Hadji Abdoel Madjid.	—	30	250
		Toempoeng Laoeng.	Bari.	—	30	250
	Boven-Doesoen.	Batoeboeah.	Oesman bin Taip.	—	20	200
		Batoetoehoep.	Moh. Idris.	—	20	200
		Mangkahoi.	Hasan bin Tagap.	300	—	225
		Moearababoeat.	Goesti Goemarawan.	200	—	200
		Moearalaoeng.	Maimoen.	—	30	250
		Moearatoehoep.	Mat Asin.	—	20	200
		Poeroektjahoe.	Moh. Salman.	—	30	250
		Seripoi.	Samuel Sauerbier.	—	20	200
		Tewebaroe.	Cornelis Murad.	200	—	200
		Toembang Koelon.	Tjaha bin Djawa.	—	20	200
	Koetei en de Noordoostkust van Borneo.	Long Iram.	Controleur van Boven-Mahakam.	—	30	250
Menado. . . .	Menado (onderafd. Menado).	Ajermadidi.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	20	150
		Bengkol.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	200	—	175
		Ganggo.	id.	200	—	175
		Kalasei.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	20	125
		Kali.	id. J. H. Duijverman.	300	—	200
		Kamanta.	id. id.	200	—	100
		Kaweroean.	id. G. J. H. le Grand.	—	20	150
		Kema.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	20	150
		Koka.	Hulpprediker J. H. Duijverman.	300	—	200
		Laikit.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	20	175
		Lembean I.	Hulpprediker G. J. H. le Grand.	—	30	225
		Lembean II.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	20	175
		Makasili.	Hulpprediker H. A. Loeff.	300	—	133
		Malalajang.	id. J. G. de Haan.	—	20	175
		Manembo Nembo.	id. G. J. H. le Grand.	—	20	125
		Menado.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	30	225

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Toegekende subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Toegekende subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Menado (onderafd. Menado).	Palaes.	Hulpprediker G. J. H. le Grand.	—	f 20	f 125,—
		Paniki di Bawah.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	20	125,—
		Raänan Lama.	Hulpprediker H. A. Loeff.	f 300	—	187,50
		Rinondoran.	Hulpprediker G. J. H. le Grand.	—	20	175,—
		Roemengkor I.	id.	—	20	125,—
		Roemengkor II.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	20	175,—
		Sampiri.	Hulpprediker G. J. H. le Grand.	—	30	200,—
		Serei.	id. J. H. Duijverman.	200	—	173,—
		Soekoer.	Hulpprediker G. J. H. le Grand.	—	20	150,—
		Tandjoengmerah.	id.	—	20	125,—
		Tanggari.	id.	—	30	200,—
		Tikala.	Ds. J. A. Th. Kroll.	—	40	250,—
		Titiwoengan.	id.	—	40	250,—
		Toemani.	Hulpprediker H. A. Loeff.	300	—	133,50
		Tongkeina.	id. J. H. Duijverman,	200	—	125,—
		Tontalete.	id. G. J. H. le Grand.	—	20	100,—
		Touwboeloean.	id. J. H. Duijverman.	200	—	100,—
		Waleo.	id. G. J. H. le Grand.	—	20	175,—
		Waremboengan.	id. J. H. Duijverman.	200	—	175,—
		Warisa.	id. G. J. H. le Grand.	—	20	150,—
		Wasian.	id. id.	—	20	125,—
		Watoedambo.	id. id.	—	20	175,—
	Menado (onderafd. Tondano).	Belang.	id. G. Land.	—	30	200,—
		Bentenan.	id. id.	—	30	200,—
		Kajawoe.	id. J. G. de Haan.	—	30	200,—
		Kajoeroja.	id. H. L. Langevoort.	—	30	200,—
		Kajoewatoe.	id. M. Brouwer.	—	20	175,—
		Kakaskasen I.	id. Dr. S. Schoch.	—	40	250,—
		Kakaskasen II.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	30	200,—
		Kalawiran.	Hulpprediker M. Brouwer.	—	20	175,—
		Kasoeratan.	id.	—	30	200,—
		Kaweng.	id.	—	30	200,—
		Kembes.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	20	175,—
		Kinaleosan.	Hulpprediker H. L. Langevoort.	—	20	125,—
		Kinilow.	id. J. G. de Haan.	—	30	225,—
		Koelo.	Hulpprediker H. L. Langevoort.	—	20	125,—
		Koemelemboeai.	id.	—	20	175,—
		Koja.	id.	—	40	250,—
		Kolangan.	id.	—	30	200,—
		Langoan.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	20	150,—
		Manembo.	Hulpprediker M. Brouwer.	—	30	200,—
		Maoembi.	id. H. L. Langevoort.	—	30	200.—
		Minanga.	id. G. Land.	—	30	200,—
		Noöngan.	id. M. Brouwer.	—	30	200.—
		Palamba.	id. id.	—	20	150,—
		Paloloan.	id. H. L. Langevoort.	—	30	200,—
		Panasen.	id. M. Brouwer.	—	20	175,—
		Pangolombian I.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	20	150,—
		Pangolombian II.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	30	225,—
		Papakelan.	id. H. L. Langevoort.	—	30	200,—
		Parepai.	id. M. Brouwer.	—	30	200,—
		Pinaras.	id. J. G. de Haan.	—	30	225,—
		Ramboenan.	id. id.	—	30	200,—
		Ranomeroet.	Hulpprediker H. L. Langevoort.	—	30	200,—
		Ranowangko.	id.	—	30	200,—
		Rasi.	id. G. Land.	—	20	150,—
		Sarongsong I.	id. Dr. S. Schoch.	—	40	250,—
		Sarongsong II.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	20	150,—
		Sawangan I.	Hulpprediker H. L. Langevoort.	—	20	150,—
		Sawangan II.	id. J. G. de Haan.	—	20	150,—
		Seretan.	id. H. L. Langevoort.	—	30	225,—
		Talawatoe.	id. M. Brouwer.	—	—	—
		Tandengan.	id. H. L. Langevoort.	—	40	250,—
		Tataäran.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	30	200,—
		Tatengesan.	Hulpprediker G. Land.	—	20	150,—
		Teëp.	id. M. Brouwer.	—	30	200,—
		Tinoör.	id. J. G. de Haan.	—	30	225,—
		Toelap.	id. H. L. Langevoort.	—	30	225,—

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Menado (onderafd. Tondano).	Toemaratas.	Hulpprediker M. Brouwer.	—	f 40	f 250
		Tomohon I.	id. Dr. S. Schoch.	—	40	250
		Tomohon II.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	40	250
		Tomohon (meisjesschool).	Mère Wenceslas.	—	40	250
		Tondano I.	Hulpprediker H. L. Langevoort.	—	40	250
		Tondano II.	id. id.	—	40	250
		Tondano III.	id. id.	—	40	250
		Toöeliang.	id. M. Brouwer.	—	30	225
		Toöeloemembet.	id. id.	—	20	175
		Totolan.	id. id.	—	20	150
		Wailan.	id. Dr. S. Schoch.	—	20	125
		Waremboengan.	Pastoor Th. J. A. Korndörffer.	—	20	175
		Watoelinei.	Hulpprediker G. Land.	—	20	125
		Watoemea.	id. H. L. Langevoort.	—	30	200
		Wiau.	id. G. Land.	—	20	125
		Woloan.	id. H. L. Langevoort.	—	30	225
	Menado (onderafd. Amoerang).	Bojong Atas.	id. H. A. Loeff.	—	20	175
		Eloesan.	id. id.	—	40	250
		Kajoeoewi.	id. J. G. de Haan.	—	40	250
		Kali.	id. G. Land.	—	20	175
		Kanean.	id. E. W. G. Graafland.	—	20	175
		Kanonang.	id. M. Brouwer.	—	40	250
		Kapoja.	id. E. W. G. Graafland.	—	30	200
		Karimban.	id. H. A. Loeff.	—	30	225
		Karowa.	id. id.	—	20	150
		Kiawa.	id. J. G. de Haan.	—	40	250
		Koejanga.	id. G. Land.	—	20	175
		Koba.	id. J. G. de Haan.	—	30	225
		Kolangan Atas.	id. id.	—	40	250
		Koreng.	id. E. W. G. Graafland.	—	20	150
		Leilom.	id. J. G. de Haan.	—	40	250
		Lemo I.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	20	175
		Lemo II.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	30	200
		Loboe.	id. G. Land.	—	30	225
		Lolah.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	30	200
		Lompad.	Hulpprediker H. A. Loeff.	—	30	225
		Lopana.	id. E. W. G. Graafland.	—	20	150
		Malola.	id. H. A. Loeff.	—	40	250
		Mapolo.	id. id.	—	30	225
		Moente.	id. E. W. G. Graafland.	—	20	175
		Mokoepa I.	id. J. G. de Haan.	—	20	175
		Mokoepa II.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	20	150
		Ongkaoe.	Hulpprediker H. A. Loeff.	—	20	175
		Pakoe Oere.	id. id.	—	40	250
		Pinapolangkan.	id. E. W. G. Graafland.	—	30	175
		Pinebetengan.	id. M. Brouwer.	—	30	225
		Pitjoean.	id. H. A. Loeff.	—	40	250
		Pondang.	id. E. W. G. Graafland.	—	30	200
		Pondos.	id. H. A. Loeff.	—	30	200
		Poöpo I.	id. id.	—	30	225
		Poöpo II.	id. J. G. de Haan.	—	20	125
		Raänan.	id. H. A. Loeff.	—	30	200
		Ranolambot.	id. E. W. G. Graafland.	—	20	150
		Ranotongkor.	id. J. G. de Haan.	—	30	200
		Rap Rap.	id. id.	—	20	125
		Ritai.	id. E. W. G. Graafland.	—	30	200
		Romoen Lansot.	id. id.	—	40	250
		Sendoek.	id. J. G. de Haan.	—	30	225
		Silian.	id. G. Land.	—	30	225
		Soeloean.	id. E. W. G. Graafland.	—	40	250
		Sonder I.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	20	150
		Sonder II.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	40	250
		Talaitad.	id. E. W. G. Graafland.	—	20	175
		Tanawangko.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	20	150
		Tangkoenei.	Hulpprediker E. W. G. Graafland.	—	20	150
		Tara Tara.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	30	225
		Tateli.	id. J. G. de Haan.	—	20	150
		Tawaäng.	id. H. A. Loeff.	—	20	150

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Menado (onderafd. Amoerang).	Teling.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	f 20	f 125
		Tewasen.	id. H. A. Loeff.	—	40	250
		Timboekar.	id. E. W. G. Graafland.	—	20	125
		Toemaloentoeng.	id. id.	—	20	175
		Toemotoa.	id. H. A. Loeff.	—	20	150
		Toempaän.	id. E. W. G. Graafland.	—	30	225
		Toking.	id. H. A. Loeff.	—	30	225
		Tolak.	id. M. Brouwer.	—	30	225
		Tompaso I.	id. id.	—	40	250
		Tompaso II.	Hulppriester P. A. Wintjes.	—	20	175
		Tompaso III.	Hulpprediker M. Brouwer.	—	30	200
		Tondangow.	id. J. G. de Haan.	—	30	225
		Tonsewer.	id. M. Brouwer.	—	30	200
		Wakan.	id. H. A. Loeff.	—	30	225
		Wanga.	id. id.	—	30	225
		Woloan I.	Hulppriester A. P. F. van Velsen.	—	30	225
		Woloan II.	Hulpprediker J. G. de Haan.	—	40	250
	Menado (onderafd. Sangi-eilanden).	Angges.	Dienaar des Woords Mr. K. G. F. Steller.	—	—	250
		Apenglawo.	id.	—	—	150
		Balirangin.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	100
		Batoenderang.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	175
		Batoewoelang.	id. P. Kelling.	—	—	200
		Bawoleoe.	id. id.	—	—	200
		Bebalang.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Bebali.	id. P. Kelling.	—	—	225
		Beboe.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Belangkalang.	id. id.	—	—	175
		Bellae.	id. id.	—	—	150
		Beng.	id. G. F. Schröder.	—	—	150
		Bentoeng (meisjesschool).	id. id.	—	—	175
		Beong.	id. P. Kelling.	—	—	225
		Biaro.	id. id.	—	—	225
		Biauw.	id. id.	—	—	175
		Binala.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Binebase.	id. G. F. Schröder.	—	—	175
		Boeaoe.	id. P. Kelling.	f 40	—	175
		Boeas.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	225
		Boeha.	id. P. Kelling.	—	—	200
		Boehias.	id. id.	—	—	125
		Boekide.	id. id.	—	—	225
		Boelangan.	id. id.	—	—	225
		Boembiha.	id. id.	—	—	200
		Bowonkali.	id. G. F. Schröder.	—	—	125
		Bowonkoeloe.	id. id.	—	—	150
		Dame.	id. P. Kelling.	—	—	200
		Enggor.	id. G. F. Schröder.	—	—	150
		Hesang.	id. C. Ferguson.	—	—	150
		Hioeng.	id. P. Kelling.	—	—	200
		Kalama.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Kalasoege.	id. G. F. Schröder.	—	—	250
		Kalekoebe.	id. id.	—	—	175
		Kalinda.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	225
		Kaloewatoe.	Direct. part. kweekschool H. J. Nauta.	—	—	250
		Kanang.	Dienaar des Woords P. Kelling.	—	—	250
		Kanawong.	id. id.	—	—	225
		Kandhar.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	225
		Karakitang.	id. id.	—	—	225
		Karaloeng.	id. P. Kelling.	—	—	250
		Kanhise.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Kawaloesoe.	id. id.	—	—	125
		Kawio.	id. id.	—	—	150
		Kesihan.	id. P. Kelling.	—	—	225
		Kinali.	id. id.	—	—	200
		Laghoeng.	id. id.	—	—	225
		Lai.	id. id.	—	—	225
		Lebo.	id. Mr. K. G. F. Steller.	—	—	225
		Lehi.	id. P. Kelling.	—	—	200
		Lehoepoe.	id. G. F. Schröder.	—	—	150

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.		Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Menado (onderafd. Sangi-eilanden).	Lenganeng.	Dienaar des Woords	G. F. Schröder.	—	—	f 125
		Lesa I.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Lesa II.	id.	P. Kelling.	—	—	250
		Limbalo.	id.	G. F. Schröder.	—	—	125
		Liwoeng.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Mahengetang.	id.	id.	—	—	150
		Makalehi.	id.	P. Kelling.	—	—	250
		Mala.	id.	id.	—	—	225
		Marore.	id.	G. F. Schröder.	—	—	200
		Menaloe.	id.	id.	—	—	175
		Menggawa.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Mitoeng.	id.	id.	—	—	200
		Moelengan.	id.	P. Kelling.	—	—	225
		Mohansawan.	id.	id.	—	—	200
		Nagha.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	225
		Nameng.	id.	P. Kelling.	—	—	200
		Nanedakel.	id.	G. F. Schröder.	—	—	200
		Niambangin.	id.	P. Kelling.	—	—	150
		Nipo.	id.	G. F. Schröder.	—	—	200
		Oeloe.	id.	P. Kelling.	—	—	250
		Paghoeloe.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	225
		Pananaroe.	id.	id.	—	—	200
		Pangirolang.	id.	P. Kelling.	—	—	150
		Para.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	225
		Paseng.	id.	P. Kelling.	—	—	200
		Peling.	id.	id.	—	—	200
		Pintareng.	id.	G. F. Schröder.	—	—	225
		Salili.	id.	P. Kelling.	—	—	250
		Sensong.	id.	G. F. Schröder.	—	—	200
		Sesiwoeng.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	225
		Siha.	id.	id.	—	—	125
		Simoeng.	id.	G. F. Schröder.	—	—	175
		Sowaeng.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	175
		Taboekan Lama.	id.	G. F. Schröder.	—	—	200
		Talawide.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Taleko.	id.	C. Ferguson.	—	—	150
		Talengen.	id.	G. F. Schröder.	—	—	225
		Tamako (meisjesschool).	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	200
		Tanaki.	id.	P. Kelling.	—	—	200
		Tariang Lama.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	175
		Taweali.	id.	id.	—	—	200
		Tala.	id.	G. F. Schröder.	—	—	175
		Tompohe.	id.	Mr. K. G. F. Steller.	—	—	225
	Menado (onderafd. Taland-eilanden).	Akas.	id.	H. J. Stokking.	—	—	200
		Alo.	id.	W. J. A. Zwaan.	—	—	200
		Amat.	id.	id.	—	—	250
		Arangkaä.	id.	id.	—	—	150
		Bamboeng.	id.	id.	—	—	200
		Banada.	id.	id.	—	—	225
		Binola.	id.	id.	—	—	225
		Boeloede.	id.	H. J. Stokking.	—	—	200
		Damaoe.	id.	id.	—	—	225
		Ensem.	id.	W. J. A. Zwaan.	—	—	200
		Esang.	id.	id.	—	—	200
		Geme.	id.	id.	—	—	225
		Kaboeroeang.	id.	H. J. Stokking.	—	—	175
		Karatoeng.	id.	id.	—	—	225
		Kiama.	id.	W. J. A. Zwaan.	—	—	200
		Koema.	id.	id.	—	—	200
		Kolongan.	id.	H. J. Stokking.	—	—	200
		Lobbo.	id.	W. J. A. Zwaan.	—	—	200
		Makatara.	id.	id.	—	—	200
		Melangoeane.	id.	id.	—	—	150
		Miangas.	id.	H. J. Stokking.	—	—	225
		Poelotan.	id.	W. J. A. Zwaan.	—	—	200
		Rae.	id.	id.	—	—	175
		Rainis.	id.	id.	—	—	200
		Roeso.	id.	id.	—	—	200

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Menado. . . .	Menado (onderafd. Taloud-eilanden).	Salebaboe.	Dienaar des Woords H. J. Stokking.	—	—	f 250
		Sereh.	id. id.	—	—	200
		Tadoewale.	id. id.	—	—	200
		Taroen.	id. W. J. A. Zwaan.	—	—	200
		Tarohan.	id. id.	—	—	200
		Toelei.	id. id.	—	—	200

Gewest.	Afdeeling.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende jaarlijksche subsidie als tegemoetkoming in de bezoldiging van het onderwijzend personeel.	als premie aan het onderwijzend personeel.	voor gewoon onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.
Menado. . . .	Bolaang Mongondou.	Bolaang.	Zendeling-leeraar W. Dunnebier.	f 75	—	f 100
		Kapandakan.	id.	150	—	124
		Kotabangoen.	id.	75	f 90	85
		Kotaboena.	id.	75	—	70
		Mariri.	id.	150	90	142
		Mojag.	id.	75	90	70
		Mongkonai.	id.	150	60	168
		Motobai Besar.	id.	150	60	168
		Nanasi.	id.	75	—	85
		Otam.	id.	150	60	124
		Pasi.	id.	150	90	142
		Poboendajan.	id.	150	60	134
		Pojawa Ketjil.	id.	150	30	140
		Plontodon.	id.	75	90	100
		Popo Mongondou.	id.	150	30	104
		Popo Nonapan.	id.	75	30	70

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	Subsidie voor onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	Subsidie voor tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Celebes en onderhoorigheden .	Makasser.	Galesong.	Controleur van Takalar.	—	f 20	f 175
		Paleko.	id.	—	20	125
	Bonthain.	Padang.	Controleur van Saleier.	—	30	200
Amboina . . .	Amboina.	Amboina.	Voorzitter der Commissie van hulppredikers.	—	40	250
		Bobo.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	20	175
		Bomei.	Zendeling-leeraar J. H. Letteboer.	f 200	—	175
		Djerili.	id.	300	—	225
		Kajeli.	Hulpprediker J. L. Moens.	200	—	100
		Kawiri.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	20	175
		Laksoela.	id.	—	30	200
		Mahija.	Voorzitter der Commissie van hulppredikers.	300	—	200
		Mefa.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	30	225
		Ngesawain.	id.	—	30	225
		Oenet.	id.	—	20	175
		Tifoe.	id.	—	40	250
		Waeëken.	id.	—	20	125
		Waëkatin.	id.	—	30	225
		Waësoela.	id.	—	20	125
		Waëtoeren.	id.	—	30	200
		Waipote.	Hulpprediker J. L. Moens.	200	—	100
		Kawali Waetoefa.	Zendeling-leeraar J. A. F. Schut.	—	20	150
	Ceram.	Eti Tanoenoe.	Hulpprediker H. Kraijer van Aalst.	—	20	150
		Herelan.	id.	—	20	125
		Horalekolalinja.	id.	—	20	150
		Kairatoe.	id.	—	30	200
		Karloetoekara.	id.	—	20	150
		Karloetoewarasiwa.	id.	—	30	225
		Lasahata.	id.	300	—	200
		Morenaten.	id.	200	—	175
		Noeniali.	id.	200	—	175
		Oewen.	id.	300	—	200
		Piroe.	id.	—	30	200
		Roemahmole.	id.	—	20	150
		Roemahwe.	id.	—	20	150
		Taniwel.	id.	300	—	200
		Waesamoe.	id.	200	—	125
	Aroe-eilanden.	Djaboelenga.	Hulpprediker J. A. Meijer.	200	—	150
		Djoerdjila.	Voorzitter der Commissie van hulppredikers.	—	20	150
		Fatoeraal.	id.	—	20	175
		Ngaiboor.	id.	—	30	200
		Ngaigoeli.	id.	—	30	200
		Tafirmaar.	id.	—	20	175
	Kei-eilanden.	Elat.	Posthouder C. W. A. E. Bernard.	200	—	150
		Langgoer.	R. K. missionaris Ph. Braun.	—	30	225
		Namar.	id.	—	20	175
		Ngilngof.	id.	—	20	175
		Ohoira.	Hulpprediker J. A. Meijer.	200	—	125
		Ohoitil.	id.	200	—	100
		Roemaat.	R. K. missionaris Ph. Braun.	—	20	150
		Taar.	Hulpprediker J. A. Meijer.	200	—	175
		Toeal.	De betrokken civiel gezaghebber.	—	30	225
		Toetrean.	Hulpprediker J. A. Meijer.	200	—	175
		Wab.	id.	200	—	100
		Watlaar.	id.	200	—	150
	Tanimbar- en Babar-eilanden.	Adaoet.	Voorzitter der Commissie van hulppredikers.	—	30	225
		Latdalam.	id.	300	—	225
		Lelingloean.	id.	300	—	200
		Namtabong.	id.	300	—	225
		Ridool Ritabel.	id.	300	—	225
		Roemahlewang.	id.	200	—	175
		Tepa.	id.	—	20	150
		Watidal.	id.	300	—	225

Gewest.	Afdeelingen.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.		Toegekende subsidie.
Ternate en onderhoorigheden . .	Halmahera.	Afoe.	Zendeling-leeraar	G. Maan.	f 154,87^{5}
		Asimiro.	id.	J. Metz Gzn.	412,31
		Bailengit.	id.	G. J. Ellen.	148,42^{5}
		Beri-Beri.	id.	A. van Essen.	143,70
		Bian.	id.	G. J. Ellen.	252,22^{5}
		Bobale.	id.	id.	203,70
		Boeli.	id.	G. Maan.	354,15
		Boeso Boeso.	id.	A. van Essen.	172,91
		Bore.	id.	G. J. Ellen.	157,46
		Brosok.	id.	id.	175,05
		Daroe.	id.	id.	162,37^{5}
		Djangailoehi.	id.	J. Metz Gzn.	104,06
		Djati.	id.	G. J. Ellen.	190,27^{5}
		Dodaga.	id.	H. Lasschuit.	194,85
		Doema.	id.	M. J. van Baarda.	210,—
		Doro.	id.	G. J. Ellen.	288,73^{5}
		Doeroema.	id.	J. Metz Gzn.	446,03
		Efi Efi.	id.	A. Hueting.	256,02
		Gamsoengi.	id.	id.	75,13^{5}
		Gemof.	id.	G. Maan.	106,14^{5}
		Gogoetingana.	id.	J. Metz Gzn.	242,30
		Gotana.	id.	A. Hueting.	206,86^{5}
		Hajanloe.	id.	H. Lasschuit.	183,75
		Jawo.	id.	A. van Essen.	217,65
		Kailoepa.	id.	J. Metz Gzn.	167,06
		Kobah.	id.	G. Maan.	353,07^{5}
		Koekoemoetoe.	id.	G. J. Ellen.	232,54^{5}
		Koemoe.	id.	A. Hueting.	285,42^{5}
		Koepa Koepa.	id.	id.	343,80
		Koesoe.	id.	G. J. Ellen.	145,20
		Kokara Lamo.	id.	A. Hueting.	178,50
		Lililif.	id.	G. Maan.	146,88^{5}
		Malifoet.	id.	G. J. Ellen.	163,35
		Maripoga.	id.	H. Lasschuit.	198,—
		Mawea.	id.	A. Hueting.	271,92^{5}
		Mira.	id.	A. van Essen.	148,83^{5}
		Miti.	id.	A. Hueting.	308,59^{5}
		Ngahi.	id.	M. J. van Baarda.	210,—
		Nganlakoe.	id.	H. Lasschuit.	195,37^{5}
		Pasirpoetih.	id.	id.	209,40
		Patani.	id.	G. Maan.	200,27
		Patja.	id.	A. Hueting.	164,55
		Pediwang.	id.	G. J. Ellen.	160,35
		Perseba.	id.	id.	164,92^{5}
		Pitoe.	id.	A. Hueting.	294,31^{5}
		Poengelanga.	id.	G. Maan.	167,49^{5}
		Roekoe.	id.	A. Hueting.	163,53^{5}
		Sakita.	id.	A. van Essen.	238,23^{5}
		Sasoel.	id.	G. J. Ellen.	220,87^{5}
		Sepa.	id.	G. Maan.	174,81
		Taboelo.	id.	J. Metz Gzn.	198,—
		Togaäja.	id.	A. Hueting.	147,10^{5}
		Tiponis.	id.	G. Maan.	186,30^{5}
		Toönoeöe.	id.	A. Hueting.	145,89^{5}
		Wadjoi.	id.	H. Lasschuit.	222,75
		Wangeotak.	id.	G. J. Ellen.	158,66
		Wari.	id.	A. Hueting.	172,52
		Watan.	id.	G. Maan.	168,03
		Wosia.	id.	A. Hueting.	226,12^{5}
	Noord-Nieuw-Guinea.	Andai.	id.	F. J. F. van Hasselt.	313,12^{5}
		Bosajor.	id.	D. B. Starrenburg.	273,75
		Etiobi.	id.	J. A. van Balen.	247,12^{5}
		Fanindi.	id.	F. J. F. van Hasselt.	159,—
		Hollandia.	id.	id.	171,90
		Jember.	id.	D. B. Starrenburg.	300,37^{5}
		Jerenoesi.	id.	id.	245,25
		Kaibi.	id.	id.	291,37^{5}

Gewest.	Afdeeling.	Plaats waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie.
Ternate en onderhoorigheden . .	Noord-Nieuw-Guinea.	Kajob.	Zendeling-leeraar D. B. Starrenburg.	f 92,13^5
		Karoewani.	id. J. A. van Balen.	271,87^5
		Kabejari.	id. D. B. Starrenburg.	226,87^5
		Koredo.	id. F. J. F. van Hasselt.	300,75
		Kornasoren.	id. id.	184,35
		Kwatisore.	id. D. B. Starrenburg.	151,65
		Kwawi.	id. F. J. F. van Hasselt.	486,75
		Mandori (eiland Noefoor).	id. id.	100,95
		Mandori (Schouten-eilanden).	id. id.	417,—
		Mansinam.	id. id.	479,25
		Manwor.	id. id.	202,16
		Namber.	id. id.	78,07^5
		Noemamoemar.	id. D. B. Starrenburg.	151,12^5
		Pakriki.	id. F. J. F. van Hasselt.	378.37^5
		Rasje.	id. D. B. Starrenburg.	237,—
		Sanggen.	id. F. J. F. van Hasselt.	124,87^5
		Sjabis.	id. D. B. Starrenburg.	198,84
		Sowek.	id. F. J. F. van Hasselt.	383,40
		Tandia.	id. D. B. Starrenburg.	156,75
		Warpaperi.	id. F. J. F. van Hasselt.	243,30
		Warsa.	id. id.	208,65
		Wasjor.	id. D. B. Starrenburg.	201,75
		Wendesi.	id. J. A. van Balen.	172,57^5

Gewest.	Afdeeling.	Plaats, waar de school gevestigd is.	Aanvrager.	Toegekende subsidie voor de kosten van eerste inrichting.	onderhoud en aanvulling der eerste inrichting.	tegemoetkoming in verdere uitgaven.
Timor en onderhoorigheden .	Timor.	Batoemerah.	Hulpprediker J. H. Letteboer.	—	f 30	f 225
		Bebar.	id.	—	40	250
		Bodai.	Predikant te Koepang.	—	20	150
		Bolow.	id.	—	20	175
		Danggoën.	Hulpprediker J. E. de Vries.	—	40	250
		Dela.	id. id.	—	30	200
		Dioe.	id. H. Groothuis.	—	40	250
		Ilwaki.	id. id.	—	20	175
		Keka.	id. J. E. de Vries.	—	30	200
		Klis.	id. H. Groothuis.	—	30	225
		Koeaimeloe.	id. J. H. Letteboer.	—	20	175
		Koeamor.	id. id.	—	20	150
		Laitoetoeng.	id. H. Groothuis.	—	30	225
		Landoe.	id. J. E. de Vries.	—	30	225
		Lebelan.	id. H. Groothuis.	—	40	250
		Letpei.	id. id.	f 300	—	200
		Liaë.	Predikant te Koepang.	—	30	200
		Loehoelele.	Hulpprediker H. Groothuis.	—	30	225
		Menia.	Predikant te Koepang.	—	20	175
		Mesara.	id.	—	20	175
		Noewewang.	Hulpprediker H. Groothuis.	—	30	225
		Nomaha.	id.	—	30	225
		Oëoeloe.	Hulpprediker J. E. de Vries.	—	30	200
		Poera Poera.	id. H. Groothuis.	—	30	200
		Raelioe.	Predikant te Koepang.	—	20	150
		Seraai.	Hulpprediker H. Groothuis.	—	30	225
		Tomra.	id.	—	30	225
		Werwarang.	id.	—	30	225
		Woeloer.	Hulpprediker J. H. Letteboer.	—	20	175
Bali en Lombok.	Zuid-Bali.	Pringabaje.	Makroep.	—	20	175
		Tabanan.	Het betrokken schooltoezicht.	—	40	250
	Lombok.	Kopang.	Mas Hardjowikromo.	—	20	150
		Sakre.	Arbangi.	200	—	150
		Tandjoengloear.	Ngabdoel Kasan.	200	—	175

Gewesten.	Afdeelingen.	Aanwijzing van de school en de plaats waar zij gevestigd is.
Tapanoeli	Bataklanden	Ambachtsschool voor inlanders te Lagoeboti van de Rheinische Missions Gesellschaft te Barmen.
		Huisvlijtschool voor Bataksche meisjes te Lagoeboti, uitgaande van dezelfde zendingscorporatie.
		Ambachtsschool voor inlanders te Sidikalang, uitgaande van dezelfde zendingscorporatie.
Oostkust van Sumatra .	Simeloengoen en Karolanden.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Raja, van het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam.
Atjeh en onderhoorigheden	Groot-Atjeh	Christelijke school voor Ambonsche soldatenkinderen te Koeta Radja.
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Bandjermasin en Ommelanden.	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Bandjermasin van de Rheinische Missions Gesellschaft te Barmen.
Menado	Sangi-eilanden	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Kaloewatoe van het Sangi- en Talaud-Comité te Utrecht.
	Tondano	Kweekschool voor onderwijzers te Tomohon van het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam.
		Kost- en dagschool voor meisjes in de Minahasa te Tomohon.
		Ambachtsschool voor inlanders te Kakas van het Nederlandsch Zendelinggenootschap te Rotterdam.
	Amoerang	Kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Woloan van de vereeniging „Roomsch-katholieke kweekschool te Woloan”.
Amboina	Kei-eilanden	Roomsch-katholieke inrichting van onderwijs en opvoeding voor inlandsche meisjes te Langgoer.
Ternate en onderhoorigheden.	Halmahera	Ambachtsschool voor inlanders te Gamsoengi van de Utrechtsche Zendingsvereeniging te Utrecht.

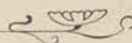
Aanvrager.	Toegekende subsidie inéens		Genoten subsidie				
	voor bouw en eerste inrichting.	voorverbouwing, vernieuwing of uitbreiding.	voor het onderwijzend personeel.		voor de leerlingen		voor instandhouding der school.
			Europeesch.	Inlandsch.	intern.	extern.	
Dr. J. L. Nommensen, ephorus.	—	—	—	—	—	—	f 5000
Mej. L. Niemann, directrice van het opleidingsinstituut voor Bataksche meisjes te Lagoeboti.	—	—	—	—	—	—	600
R. Brinkschmidt, zendeling-leeraar.	f 1318	—	—	—	—	—	900
G. Smit, directeur der kweekschool.	—	f 650	f 2400	f 540	f 4002	—	—
I. Thenu, inlandsch godsdienstleeraar.	—	—	—	—	—	—	600
F. E. Braches, zendeling-leeraar.	—	—	2400	—	3656	f 36	—
H. Nauta, directeur der kweekschool.	—	—	3300	1080	8832	—	—
—	—	—	2100	1080	5244	—	—
Vereeniging tot het in stand houden van eene kost- en dagschool voor dochters van hoofden en aanzienlijken in de Minahasa.	—	—	—	—	—	—	8000
Het bestuur van de hiernaast vermelde zendingscorporatie.	—	—	—	—	—	—	7100
Het bestuur van de hiernaast vermelde vereeniging.	—	—	1200	360	1920	—	—
Dr. J. M. H. Neijens, apostolisch prefect van Nederlandsch Nieuw-Guinea.	—	—	1200	—	1440	—	—
A. Hueting, zendeling-leeraar.	—	—	—	—	—	—	1200

Bijlage Q.

(Zie hoofdstuk K, afd. I, § 2, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de in Nederlandsch-Indië aanwezige SCHOLEN VOOR INLANDERS over 1910 en gedeeltelijk reeds over 1911.



I. *a.* Gewone lagere scholen voor

GEWESTEN.	Aantal scholen op ult. 1910.					Aantal scholen op ult. 1911. *a)*					Aantal					
	Gouvernements-scholen		Particuliere scholen (zendings- en andere). *c)*		Totaal.	Gouvernements-scholen		Particuliere scholen (zendings- en andere). *c)*		Totaal.	Gouvernements-scholen.			Particuliere		
														Gesubsidieerd.		
	der 1ste klasse.	der 2de klasse.	Gesubsidieerd	Niet gesubsidieerd.		der 1ste klasse.	der 2de klasse.	Gesubsidieerd	Niet gesubsidieerd.		Gedurende 1910.	Gedurende 1911.	Op ult. 1911.	Gedurende 1910.	Gedurende 1911.	Op ult. 1911.
Bantam	3	22	6	—	31	4	25	2	—	31	3 088	3 859	2 436	401	80	64
Batavia	3	27	16	8	54	4	31	19	3	57	5 203	5 723	4 237	1 153	895	517
Preanger-Regentschappen	6	63	70	3	142	6	75	69	4	154	14 101	16 362	12 526	8 723	7 790	5 265
Cheribon	4	38	11	3	56	4	42	8	—	54	8 280	9 904	6 976	1 224	388	214
Pekalongan	2	20	42	2	66	2	33	29	2	66	5 410	7 635	5 167	4 085	2 606	1 623
Semarang	6	30	45	—	81	6	41	39	5	91	7 976	10 578	7 053	4 782	3 779	2 126
Rembang	4	30	9	1	44	4	30	8	2	44	5 652	6 058	4 088	1 141	993	540
Soerabaja	5	51	22	8	86	5	53	22	7	87	11 314	11 796	7 970	2 799	2 843	1 978
Pasoeroean	3	52	14	1	70	4	58	13	—	75	10 606	11 236	8 029	1 932	1 832	1 431
Besoeki	4	20	12	1	37	4	21	13	—	38	4 379	4 454	3 135	809	909	665
Banjoemas	5	36	17	3	61	5	44	15	3	67	9 088	10 854	7 607	2 235	1 662	3 645
Kedoe	7	49	55	1	112	7	56	52	1	116	13 019	14 506	12 968	6 728	7 003	3 645
Djokjakarta	1	16	89	5	111	2	20	89	—	111	3 879	4 777	3 469	7 596	7 102	3 874
Soerakarta	3	19	1	18	41	3	20	4	13	40	4 882	5 629	4 018	112	487	266
Madioen	4	28	25	7	64	4	30	27	6	67	7 841	8 824	6 240	3 193	3 427	1 929
Kediri	4	28	48	1	81	5	32	47	—	84	8 285	9 448	6 623	4 860	4 787	2 678
Madoera	3	17	5	—	25	4	22	5	—	31	3 547	4 066	2 757	216	232	135
	67	546	487	62		73	633	461	46							
Totalen voor Java en Madoera	613 *d)*		549		1 162	706		507		1 213	126 550	145 709	105 299	51 989	46 815	30 595

c) **Onder de opgegeven particuliere scholen was, *voor zooveel blijkt*, het navolgend aantal zendingsscholen begrepen:**

GEWESTEN.	Ult. 1910. Gesubsidieerd.	Ult. 1910. Niet gesubsidieerd.	Ult. 1911. Gesubsidieerd.	Ult. 1911. Niet gesubsidieerd.
Batavia	8	1	9	1
Preanger-Regentschappen	11	—	11	—
Cheribon	5	—	5	—
Pekalongan	2	—	2	—
Semarang	22	—	23	—
Rembang	4	—	4	—
Soerabaja	15	—	16	—
Pasoeroean	7	—	7	—
Transport	74	1	77	1

GEWESTEN.	Ult. 1910. Gesubsidieerd.	Ult. 1910. Niet gesubsidieerd.	Ult. 1911. Gesubsidieerd.	Ult. 1911. Niet gesubsidieerd.
Per transport	74	1	77	1
Besoeki	3	1	4	—
Banjoemas	4	—	—	3
Kedoe	19	1	22	—
Djokjakarta	4	2	5	—
Soerakarta	—	1	1	—
Madioen	1	—	2	—
Kediri	16	—	16	—
Totalen	121	6	127	4

or **inlanders (Java en Madoera).**

…tal …ere	leerlingen. *b)* scholen. Niet gesubsidieerd. Gedurende 1910.	Gedurende 1911.	Op ult. 1911.	Totaal. Gedurende 1910.	Gedurende 1911.	Op ult. 1911.	GEWESTEN.
4	—	—	—	3 489	3 939	2 500	Bantam.
7	325	702	546	6 681	7 320	5 300	Batavia.
5	517	349	281	23 341	24 501	18 072	Preanger-Regentschappen
4	209	—	—	9 713	10 292	7 190	Cheribon.
3	354	371	228	9 849	10 612	7 018	Pekalongan.
6	—	325	165	12 758	14 682	9 344	Semarang.
0	68	124	98	6 861	7 175	4 726	Rembang.
8	1 294	1 269	595	15 407	15 908	10 543	Soerabaja.
1	143	—	—	12 681	13 068	9 460	Pasoeroean.
5	41	—	—	5 229	5 363	3 800	Besoeki.
5	224	224	147	11 547	12 740	11 399	Banjoemas.
5	174	203	174	19 921	21 712	16 787	Kedoe.
4	579	—	—	12 054	11 879	7 343	Djokjakarta.
6	2 107	1 549	740	7 101	7 665	5 024	Soerakarta.
9	644	620	244	11 678	12 871	8 413	Madioen.
3	†	†	†	13 145	14 235	9 301	Kediri.
5	—	—	—	3 763	4 298	2 892	Madoera.
5	6 679	5 736	3 218	185 218	198 260	139 112	

T O E L I C H T I N G E N.

a) In 1911 zijn geopend 6 scholen der 1ste klasse en, als een gevolg van de reorganisatie van het inlandsch onderwijs, 87 scholen der 2de klasse.

b) Onder het opgegeven aantal leerlingen, gedurende 1910 en 1911 ingeschreven geweest, bevonden zich, *voor zoover is medegedeeld*, onderstaand aantal meisjes.

GEWESTEN.	1910. Gouv. scholen.	1910. Partic. scholen.	1911. Gouv. scholen.	1911. Partic. scholen.
Bantam	425	50	367	11
Batavia	380	172	322	160
Preanger-Regentschappen	1190	1555	1013	965
Cheribon	577	223	330	67
Pekalongan	93	40	268	80
Semarang	191	262	392	401
Rembang	165	62	179	59
Soerabaja	317	739	329	747
Pasoeroean	283	539	336	548
Besoeki	107	78	105	89
Banjoemas	383	93	504	70
Kedoe	720	595	712	657
Djokjakarta	118	167	179	159
Soerakarta	226	61	412	142
Madioen	191	51	358	117
Kediri	279	†	382	596
Madoera	11	3	73	6
Totalen	5656	4690	6261	4874

d) Hieronder begrepen de aan de kweekschool te Djokjakarta verbonden externenschool.

Op ult. 1910 werden 456 van de 613 en op ult. 1911 413 van de 706 openbare lagere scholen bestuurd door onderwijzers, die hunne opleiding aan eene gouvernementskweekschool hadden genoten, terwijl op genoemde tijdstippen 184 en 160 gediplomeerden als hulponderwijzer geplaatst waren. Met inbegrip van dezen bedroeg het aantal in dienst zijnde hulponderwijzers of als zoodanig fungeerende personen op ult. 1910 1083 en op ult. 1911 1102; het aantal kweekelingen beliep achtereenvolgens 587 (waaronder 2 tijdelijk waarnemend, zonder diploma) en 549.

EILANDEN EN GEWESTEN.		Aantal scholen bij het einde der onderstaande jaren.							Aantal		
		Gouvernements-scholen. *f)*			Particuliere scholen (zendings- en andere). *g)*		Totaal.		Gouvernementsscholen.		
									Gedurende		Op ult. 1910.
		1909.	1910.	1911. *h)*	1909.	1910.	1909.	1910.	1909.	1910.	
Padangsche Benedenlanden	gouv. Sumatra's Westkust.	14	14	15	53	59	67	73	3 275	3 483	2 585
Padangsche Bovenlanden		27	28	29	80	144	107	172	6 193	6 445	4 884
Tapanoeli		19	20	20	419	453	438	473	4 063	4 384	3 284
Benkoelen		13	13	15	8	8	21	21	2 298	2 229	1 672
Lampongsche districten		7	8	8	—	10	7	18	1 242	1 248	923
Palembang		14	15	17	52	79	66	94	2 709	3 064	2 281
Djambi		4	5	6	3	—	7	5	444	426	254
Oostkust van Sumatra		11	11	13	69	81	80	92	1 860	2 024	1 523
Atjeh en onderhoorigheden		15	16	16	5	6	20	22	2 121	2 387	1 665
Nias (res. Tapanoeli)		1	1	1	48	64	49	65	142	173	126
Riouw en Lingga		5	5	5	1	2	6	**7**	760	558	443
Banka		4	4	6	—	—	4	4	729	734	564
Billiton		2	2	2	—	—	2	2	289	372	241
Westerafdeeling van Borneo		4	4	4	6	4	10	8	660	680	588
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo		16	18	19	105	68	121	86	5 048	5 255	3 503
Celebes en onderhoorigheden.		*i)* 19	22	22	25	25	44	47	2 915	2 935	2 179
Minahasa, Gorontalo, Noordkust van Celebes	res. Menado.	92	90		249		341				
Sangi-eilanden		25	25	119	100	374	125	493	25 654	28 844	17 023
Talaud-eilanden		4	4		27		31				
Ternate en Tidore	res. Ternate.	1	1	1	3	—	4	1			
Batjan		1	1	1	—	—	1	1	†	†	410
Halmahera en Nieuw-Guinea. . . .		—	—	—	**67**	**21**	**67**	**21**			
Ceram	res. Amboina.	13	13	13	**23**	**29**	**36**	**42**			
Boeroe		—	—	—	**12**	**13**	**12**	**13**			
Manipa		—	—	—	†	—	†	—			
Boano		1	1	1	—	—	1	1			
Amboina		27	27	27	**5**	**2**	32	**29**			
Haroekoe		6	6	6	—	—	6	6	†	†	10 150
Saparoea		12	12	12	**1**	—	**13**	12			
Noesalaoet		6	6	6	—	—	6	6			
Banda-eilanden		2	2	2	4	—	6	2			
Kei-eilanden											
Aroe-eilanden		6	6	6	**47**	**90**	**53**	**96**			
Zuidwester-eilanden											
Timor	res. Timor.	4	4								
Roti		11	11								
Sawoe		—	—	17	20	23	37	40	2 786	2 746	2 180
Flores		—	—								
Soemba		1	1								
Soembawa		1	1								
Bali	res. Bali en Lombok.	5	10	10	4	3	11	13	1 043	1 449	1 074
Lombok		2									
	Totalen . . .	395	*j)* 407	*j)* 419	1 436	1 558	1 831	1 965	64 231	69 436	57 552

Inlanders (buitenbezittingen).

leerlingen. e)						
Particuliere scholen.			Totaal.			GEWESTEN, ENZ.
Gedurende 1909.	Gedurende 1910.	Op ult. 1910.	Gedurende 1909.	Gedurende 1910.	Op ult. 1910.	
3 895	2 521	1 681	7 170	6 004	4 266	PadangscheBenedenlanden
7 070	13 077	9 771	13 263	19 522	14 655	Padangsche Bovenlanden.
25 668	23 406	19 330	29 731	27 790	22 614	Tapanoeli.
†	413	343	2 298	2 642	2 015	Benkoelen.
—	—	329	1 242	1 248	1 252	Lampongsche districten.
4 016	7 556	5 923	6 725	10 620	8 204	Palembang.
249	—	—	693	426	254	Djambi.
3 183	3 684	3 076	5 043	5 708	4 599	Oostkust van Sumatra.
515	572	472	2 636	2 959	2 137	Atjeh.
2 223	3 349	3 055	2 365	3 522	3 181	Nias.
59	88	66	819	646	509	Riouw en Lingga.
—	—	—	729	734	564	Banka.
—	—	—	289	372	241	Billiton.
276	258	206	936	938	794	Westerafd. van Borneo.
5 471	4 032	3 360	10 519	9 287	6 863	Z. en O. afd. van Borneo.
1 256	1 221	870	4 171	4 156	3 049	Celebes
						Minahasa, Gorontalo en Noordkust van Celebes.
28 094	29 045	20 584	53 748	57 889	37 607	Sangi-eilanden.
						Talaud-eilanden.
						Ternate.
†	†	**340**	†	†	750	Batjan.
						Halmahera en N.-Guinea.
						Ceram.
						Boeroe.
						Manipa.
						Boano.
						Amboina.
†	†	**5 439**	†	†	**15 589**	Haroekoe.
						Saparoea.
						Noesalaoet.
						Banda-eilanden.
						Kei-eilanden.
						Aroe-eilanden.
						Zuidwester-eilanden.
						Timor.
						Roti.
1 638	1 549	1 500	4 424	4 295	3 680	Sawoe.
						Flores.
						Soemba.
						Soembawa.
258	263	292	1 301	1 712	1 366	Bali.
						Lombok.
83 871	91 034	76 637	148 102	160 470	134 189	

TOELICHTINGEN.
(Onvolledige getallen zijn vet gedrukt.)

e) Onder het opgegeven aantal leerlingen was, *voor zooveel is medegedeeld*, het navolgend aantal meisjes begrepen:

	1909.	1910.
Openbare scholen	14 338	13 833
Particuliere scholen	14 706	16 891

f) Hieronder niet begrepen de tijdelijk gesloten scholen.

g) Onder de opgegeven particuliere scholen was, *voor zooveel blijkt*, het navolgend aantal zendingsscholen begrepen:

GEWESTEN OF EILANDEN.	1909. Gesubsidieerd.	1909. Niet gesubsidieerd.	1910. Gesubsidieerd.	1910. Niet gesubsidieerd.
Padangsche Benedenlanden	2	2	3	3
Padangsche Bovenlanden.	1	—	1	—
Tapanoeli	381	29	391	53
Benkoelen.	—	1	—	1
Nias (Tapanoeli)	44	4	55	9
Oostkust van Sumatra	16	21	16	29
Atjeh en onderhoorigheden	1	—	1	—
Westerafdeeling van Borneo	—	3	—	4
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	26	16	29	1
Menado	261	88	294	76
Timor, Roti, Sawoe, Flores, Soemba, Soembawa (residentie Timor.)	12	8	13	10
Totalen . . .	744	172	803	186
	916		989	

h) In 1911 zijn nieuwe scholen der 2de klasse geopend te Kandangan (2de school) (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo), Kajoetanam (Padangsche Benedenlanden), Simaboer (Padangsche Bovenlanden), Moearo Aman en Pasar Tais (Benkoelen), Soeroelangoen en Moearobeliti (Palembang), Bangko (Djambi), Loeboekpakam en Pangkalanbrandan (Oostkust van Sumatra), Belinjoe en Soengailiat (Banka).

i) In 1909 ging de school te Bima over naar Timor en onderhoorigheden.

j) Ongerekend de aan de kweekscholen te Amboina en Fort de Kock verbonden externen-scholen, de Ambonsche burgerschool, de Menadosche school, de Langkatsche, Delische en Asahansche school en de school voor kinderen van aanzienlijke inlanders te Sambas.

Op ult. 1910 werden 350 van de 407 en op ult. 1911 390 van de 419 openbare lagere scholen bestuurd door onderwijzers, die hunne opleiding aan eene gouvernementskweekschool hadden genoten, terwijl op genoemde tijdstippen 132 en 438 aldus gediplomeerden als hulponderwijzer geplaatst waren. Met inbegrip van dezen bedroeg het aantal in dienst zijnde hulponderwijzers of als zoodanig fungeerende personen op ult. 1910 986 en op ult. 1911 608; het aantal kweekelingen beliep achtereenvolgens 243 (waaronder 4 tijdelijk waarnemend, zonder diploma) en 245.

II. Gouvernementskweekscholen voor inlandsche onderwijzers.

KWEEKSCHOLEN TE	Aantal onderwijzers op ult. 1911.						Aantal kweekelingen.													
	Europeanen.		Inlanders.			Te zamen.	Nominaal aantal plaatsen.	Ingeschreven op 1 Januari 1911.	Afgeschreven in 1911			Bijgekomen in 1911			Ingeschreven op ult. 1911.		Bij het eindexamen in 1911		Bij het toelatingsexamen in 1911	
	Directeuren en 2de onderwijzers. a)	Hulp-onderwijzers. b)	Hulponderwijzers van den 1sten en van den 2den rang.	Onderwijzers in de talen. c)	Onderwijzers in het handteekenen.				wegens in 1911 of vroeger afgelegd eindexamen.	wegens andere redenen.	Te zamen.	na goed afgelegd toelatingsexamen.	met certificaat.	Te zamen.	Totaal aantal kweekelingen.	Aantal kweekelingen der hoogste klasse.	geslaagd.	afgewezen.	geslaagd.	afgewezen.
Bandoeng .	2	3	—	2	1	8	d) 120	120	12	7	19	19	—	19	120	10	12	—	25	191
Probolinggo	2	3	—	3	1	9	105	114	11	15	26	21	—	21	109	9	11	—	37	66
Djokjakarta	2	2	1	2	1	8	120	e) 114	9	5	14	21	—	21	121	12	9	—	99	98
Oengaran .	2	2	—	1	f) —	5	90	70	—	2	2	21	—	21	89	—	—	—	66	37
Fort de Kock	2	3	1	2	g) —	8	d) 100	h) 89	16	i) 1	i) 17	18	i) 6	24	k) 96	10	16	—	97	220
Amboina .	1	—	—	1	1	3	50	34	9	—	9	—	—	—	25	†	9	—	—	—
Totalen .	11	13	2	11	4	41	585	541	57	30	87	100	6	106	560	41	57	—	324	612

a) Allen bezaten eene akte voor Maleisch en voor land- en volkenkunde, 2 tevens voor Javaansch, 4 tevens voor Soendaansch en 1 tevens voor landmeetkunde.
b) Zes der hulponderwijzers bezaten eene akte voor Maleisch en voor land- en volkenkunde en 1 tevens voor Javaansch.
c) Te Bandoeng voor Maleisch en Soendaansch, te Probolinggo voor Maleisch, Javaansch en Madoereesch, te Djokjakarta voor Maleisch en Javaansch, te Oengaran voor Maleisch en Javaansch samen, te Fort de Kock en Amboina enkel voor Maleisch.
d) Boven dit aantal zijn te Bandoeng 2 en te Fort de Kock 3 vrouwelijke kweekelingen als toehoorster toegelaten.
e) Onder wie 3 meisjes boven de formatie.
f) Een onderwijzer van het Europeesch lager onderwijs is belast met het teekenonderwijs.
g) De 2de onderwijzer is belast met het teekenonderwijs.
h) Benevens 19 adspirant-ambtenaren.
i) Als voren 5.
j) Op aanwijzing van de inspecteerende ambtenaren van het inlandsch onderwijs in de 4de afdeeling. Boven het aantal werden nog 6 adspirant-ambtenaren op aanwijzing van den civielen en militairen gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden toegelaten.
k) Benevens 20 adspirant-ambtenaren en 3 adspirant-onderwijzeressen boven de formatie.

III. Gouvernementsopleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren te Bandoeng, Magelang, Probolinggo, Serang, Madioen en Blitar en gouvernementsschool voor zonen van inlandsche hoofden en andere aanzienlijke inlanders te Tondano.

SCHOLEN TE	Aantal onderwijzers.										Aantal leerlingen.											
	Europeanen.						Inlanders.			Te zamen.	Nominaal aantal.	Ingeschreven op 1 Januari 1911.	Afgeschreven in 1911			Bijgeschreven in 1911.	Ingeschreven op ult. 1911.		Bij het eindexamen in 1911		Bij het toelatingsexamen in 1911	
	Directeuren.	Hoofdonderwijzers.	Leeraren in de rechtswetenschap.	Eerste onderwijzers.	Onderwijzers.	Hulp-onderwijzers.	Hulponderwijzers van den eersten rang.	Onderwijzers in de talen. a)	Onderwijzers in het handteekenen.				wegens in 1911 of vroeger afgelegd eindexamen.	wegens andere redenen.	Te zamen.		Totaal aantal.	Aantal leerlingen der hoogste klasse.	geslaagd.	afgewezen.	geslaagd.	afgewezen.
Bandoeng. .	1	—	1	1	4	—	—	2	1	b) 10	140	129	10	2	12	28	145	12	27	—	c)	c)
Magelang . .	1	—	1	1	4	—	—	2	1	d) 10	140	127	14	11	25	38	140	12	22	3	c)	c)
Probolinggo .	1	—	1	1	4	—	—	3	1	11	140	122	20	11	31	29	120	4	7	—	c)	c)
Serang. . .	1	—	—	1	1	—	—	1	—	e) 4	50	37	—	4	4	18	51	—	—	—	c)	c)
Madioen . .	1	—	—	1	1	—	—	1	—	d) 4	68	48	—	4	4	24	68	—	—	—	c)	c)
Blitar . . .	1	—	—	1	1	—	—	1	f)	4	140	41	—	2	2	27	66	—	—	—	c)	c)
Tondano . .	—	1	—	—	—	2	—	1	g)	4	40	37	6	2	8	9	38	11	6	—	9	3
Totalen. .	6	1	3	6	17		—	11	3	47	718	541	50	36	86	173	628	39	62	3	9	3

a) Te Bandoeng voor Maleisch en voor Soendaansch, te Magelang voor Maleisch en voor Javaansch, te Probolinggo voor Maleisch, voor Javaansch en voor Madoereesch, te Serang voor Maleisch en Soendaansch samen, te Madioen voor Maleisch en Javaansch samen, te Blitar eveneens voor Maleisch en Javaansch samen en te Tondano voor Maleisch.

b) Bovendien een assistent bij het onderwijs in het landmeten, waterpassen en lijn- en kaartteekenen.

c) In 1911 is geen toelatingsexamen afgenomen.

d) Bovendien een mantri van het kadaster voor het landmeten, waterpassen en kaartteekenen.

e) Bovendien is een Europeesche onderwijzer belast met het teekenonderwijs.

f) De inlandsche taalonderwijzer is belast met het teekenonderwijs.

g) Het hoofd der school is belast met het teekenonderwijs.

IV. Opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren tevens kweekschool voor inlandsche onderwijzers te Makasser.

Aantal onderwijzers. Europeanen. Directeur.	Eerste onderwijzer.	Onderwijzers.	Inlanders. Onderwijzers in de talen.	Inlanders. Onderwijzers in het handteekenen.	Te zamen.	Aantal leerlingen. Nominaal aantal. Adspirant ambtenaren.	Nominaal aantal. Adspirant onderwijzers.	Ingeschreven op 1 Januari 1911. Adspirant ambtenaren.	Ingeschreven op 1 Januari 1911. Adspirant onderwijzers.	Afgeschreven in 1911 wegens in 1911 of vroeger afgelegd eindexamen. Adspirant ambtenaren.	Afgeschreven in 1911 wegens in 1911 of vroeger afgelegd eindexamen. Adspirant onderwijzers.	Afgeschreven in 1911 wegens andere redenen. Adspirant ambtenaren.	Afgeschreven in 1911 wegens andere redenen. Adspirant onderwijzers.	Afgeschreven in 1911 Te zamen. Adspirant ambtenaren.	Afgeschreven in 1911 Te zamen. Adspirant onderwijzers.	Bijgekomen in 1911. Adspirant ambtenaren.	Bijgekomen in 1911. Adspirant onderwijzers.	Ingeschreven op ult. 1911 Totaal aantal. Adspirant ambtenaren.	Ingeschreven op ult. 1911 Totaal aantal. Adspirant onderwijzers.	Ingeschreven op ult. 1911 Aantal leerlingen der hoogste klasse. Adspirant ambtenaren.	Ingeschreven op ult. 1911 Aantal leerlingen der hoogste klasse. Adspirant onderwijzers.	Bij het eindexamen in 1911 geslaagd. Adspirant ambtenaren.	Bij het eindexamen in 1911 geslaagd. Adspirant onderwijzers.	Bij het eindexamen in 1911 afgewezen. Adspirant ambtenaren.	Bij het eindexamen in 1911 afgewezen. Adspirant onderwijzers.	Bij het toelatingsexamen in 1911 *a)* geslaagd. Adspirant ambtenaren.	Bij het toelatingsexamen in 1911 *a)* geslaagd. Adspirant onderwijzers.	Bij het toelatingsexamen in 1911 *a)* afgewezen. Adspirant ambtenaren.	Bij het toelatingsexamen in 1911 *a)* afgewezen. Adspirant onderwijzers.
1	1	2	2 *b)*	*c)*	6	90		34		—	—	6		6		20		48 *d)*		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

a) Toelatingsexamen werd niet gehouden; de leerlingen werden toegelaten op aanwijzing van den inspecteur van het inlandsch onderwijs in de 6de afdeeling.

b) Het onderwijs in de Makassaarsche en Boegineesche talen is tijdelijk opgedragen aan een onderwijzer van het openbaar inlandsch onderwijs.

c) Een onderwijzer van een der Europeesche scholen is belast met het teekenonderwijs.

d) Hieronder waren 10 adspirant-ambtenaren en 38 adspirant-onderwijzers.

V. Ambachtsscholen voor inlanders.

SCHOLEN TE	Aantal onderwijzers. Europeanen. Directeur.	Europeanen. Chef der werkplaatsen.	Inlanders. Onderwijzer.	Inlanders. Ambachtsonderwijzers.	Te zamen.	Aantal leerlingen. Nominaal aantal.	Ingeschreven op 1 Jan. 1911 voor de metaalbewerking.	Ingeschreven op 1 Jan. 1911 voor de houtbewerking.	Ingeschreven op 1 Jan. 1911 voor andere ambachten.	Ingeschreven op 1 Jan. 1911 Te zamen.	Afgeschreven in 1911 wegens doorloopen cursus.	Afgeschreven in 1911 wegens andere redenen.	Afgeschreven in 1911 Te zamen.	Bijgekomen in 1911.	Ingeschreven op ult. 1911 voor de metaalbewerking.	Ingeschreven op ult. 1911 voor de houtbewerking.	Ingeschreven op ult. 1911 voor andere ambachten.	Ingeschreven op ult. 1911 Te zamen.
Batavia	1	1	1	6	9	200	68	77	—	145	—	47	47	58	70	86	—	156
Semarang	1	1	1	4	7	200	42	16	—	58	—	28	28	71	67	34	—	101
Soerabaja	1	1	1	5	8	200	59	13	—	72	—	39	39	104	108	29	—	137
Totalen	3	3	3	15	24	600	169	106	—	275	—	114	114	233	245	149	—	394

Bijlage **R.**

(Zie hoofdstuk K, afd. III, van het verslag.)

STATISTISCHE EN ANDERE OPGAVEN

betreffende de Europeesche en inlandsche CHRISTENGEMEENTEN in Nederlandsch-Indië

(daaronder ook de zendingsgemeenten), meerendeels volgens

de over 1911 ingekomen gegevens.

A. PROTESTANTSCHE EEREDIENST.

1°. Gevestigde Kerk.

Europeesche Christengemeenten.

STANDPLAATSEN DER PREDIKANTEN, met bijbehoorende kerkelijke afdeeling.	Organiek aantal predikanten.	Aantal predikanten aanwezig op ult. 1911.	Aantal Protestantsche Europeanen op ult. 1911.		Aantal lidmaten op ult. 1911.		Aantal in 1911 aangenomen lidmaten.		Aantal gedoopten gedurende 1911.			Aantal in 1911 ingezegende huwelijken.	Aantal catechisanten gedurende 1911.	
			Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren	Volwassenen.		Civielen.	Militairen.
Java en Madoera.														
Batavia, met Weltevreden, de benedenstad en den naasten omtrek, zoomede de residentie Lampongsche districten	4	a) 4	c) *7 400	*972	*3 050	*500	*123	—	*128	*24	*34	*18	*954	—
Meester-Cornelis, met Tangerang, de residentie Bantam en de assistent-residentie Krawang	1	1	*1 539	*581	*507	*306	*24	*2	*48	*15	*4	*6	*217	*19
Buitenzorg, met de assistent-residentie van dien naam en de assistent-residentie Soekaboemi (Preanger-Regentschappen)	1	1	2 504	184	1 184	68	—	—	46	15	—	10	292	5
Bandoeng, met de residentie Preanger-Regentschappen (uitgezonderd de afdeeling Soekaboemi) en de afdeeling Galoeh (Cheribon)	1	a) 1	b) 617	954	257	441	18	—	40	1	8	11	429	3
Cheribon, met de residentie Cheribon (uitgenomen de afdeeling Galoeh) . .	1	1	*550	—	*230	—	—	—	*9	—	—	—	*54	—
Pekalongan, met de residentie Pekalongan en de assistent-residentie Tegal	1	1	1 100	25	770	18	4	—	42	10	2	—	121	—
Semarang, met de assistent-residentiën Kendal, Demak en Grobogan. . . .	2	2	2 988	115	1 596	46	40	—	86	7	5	6	424	—
Salatiga, met de assistent-residentiën Salatiga en Ambarawa	1	a) 1	716	397	292	190	7	13	52	—	1	2	163	10
Rembang, met de residentie Rembang en de assistent-residentie Japara . .	1	1	1 066	—	486	—	5	—	10	2	2	—	87	—
Soerabaja, met de residentie Soerabaja (daaronder het eiland Bawean) . . .	3	a) 2	6 611	301	3 770	—	45	—	105	24	8	15	750	—
Malang, met de assistent-residentie Pasoeroean	1	a) 1	*2 100	*301	*597	*93	*28	*15	*75	*56	*8	*1	*251	*6
Probolinggo, met de assistent-residentiën Probolinggo, Kraksaän en Loemadjang.	1	1	1 608	—	728	—	1	—	8	2	—	—	128	—
Bondowoso, met de residentiën Madoera, Besoeki (uitgenomen de assistent-residentie Djember) en Bali en Lombok.	1	1	1 669	—	574	—	7	—	37	7	4	2	119	—
Poerwaredja, met de assistent-residentie van dien naam en de residentie Banjoemas	1	1	1 175	127	575	48	—	—	22	1	—	—	114	54
Magelang, met de residentie Kedoe . .	1	a) 1	753	440	114	120	2	1	13	—	1	6	130	—
Djokjakarta, met de residentie Djokjakarta.	1	1	600	60	256	30	—	—	20	9	—	2	182	—
Soerakarta, met de residentie Soerakarta	1	1	1 267	186	537	85	5	4	3	16	—	—	276	8
Madioen, met de residentie Madioen. .	1	1	*975	*59	*391	*20	*14	—	*61	*26	*2	*1	*149	—
Kediri, met de residentie Kediri . . .	1	1	1 783	—	771	—	2	—	14	—	—	2	220	—
Totalen voor de 19 kerkelijke afdeelingen op Java en Madoera (met de Lampongsche districten en Bali en Lombok) .	25	24	37 021	4 702	16 685	1 965	325	35	819	215	79	82	5060	105

a) Ter voorziening in de godsdienstige behoeften der mindere militairen en der minder gegoede leden van de Protestantsche gemeenten waren op ult. 1911 van gouvernementswege aangestelde Europeesche godsdienstleeraars (zie Ind. St. 1889 n°. 170, juncto 1894 n°. 150) bescheiden op de garnizoensplaatsen Batavia, Tjimahi, Willem I (Semarang), Soerabaja, Malang (Pasoeroean) en Magelang (Kedoe), onder toezicht van de predikanten te Batavia, Bandoeng, Salatiga, Soerabaja, Malang en Magelang.

b) Onder toezicht van den predikant te Bandoeng is te Tjimahi (Preanger-Regentschappen) een inlandsch leeraar werkzaam ter voorziening in de godsdienstige behoeften van de inlandsche Christenen op zijne standplaats.

c) Waar over 1911 nog geen opgaven zijn ontvangen, zijn de cijfers van 1910 behouden. Deze zijn met een * aangeduid.

STANDPLAATSEN DER PREDIKANTEN, met bijbehoorende kerkelijke afdeeling.	Organiek aantal predikanten.	Aantal predikanten aanwezig op ult. 1911.	Aantal Protestantsche Europeanen op ult. 1911.		Aantal lidmaten op ult. 1911.		Aantal in 1911 aangenomen lidmaten.		Aantal gedoopten gedurende 1911.			Aantal in 1911 ingezegende huwelijken.	Aantal catechisanten gedurende 1911.	
									Kinderen		Volwassenen.			
			Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	Civielen.	Militairen.	in echt geboren.	buiten echt geboren.			Civielen.	Militairen.
Buitenbezittingen.														
Padang, met de residentie Padangsche Benedenlanden en gedeeltelijk de residentie Tapanoeli	1	1	687	104	299	44	5	—	19	4	3	4	110	3
Fort de Kock, met de residentie Padangsche Bovenlanden en gedeeltelijk de residentie Tapanoeli	1	1	522	223	219	56	6	7	44	8	—	—	93.	19
Tandjoengpinang, met de residentiën Riouw en onderhoorigheden en Banka	1	—	* 297	*52	*118	*38	—	—	—	—	—	—	*21	—
Palembang, met de residentiën Palembang, Djambi en Benkoelen	1	1	587	38	183	24	—	—	24	2	1	2	12	—
Medan, met de residentie Oostkust van Sumatra	1	1	2849	46	600	28	5	1	42	—	20	2	67	—
Koeta Radja, met het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden	1	1	* 659	*621	*269	*354	*2	*5	*14	*9	—	*1	*111	*4
Pontianak, met de residentie Westerafdeeling van Borneo	1	—	*368	*68	*162	*32	*7	*1	*5	—	—	—	*25	*1
Bandjermasin, met de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	1	—	* 648	*185	*268	*4	*8	—	*21	*14	—	*2	*20	—
Makasser, met een deel van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, namelijk de afdeelingen Makasser, Noorderdistricten en Takalar en het eiland Soembawa	1	*d*) 1	1203	169	*581	84	7	—	37	8	2	5	210	—
Bonthain, met een deel van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden, namelijk de afdeelingen Zuiderdistricten en Oosterdistricten en de eilanden Saleier en Bonerate	1	—	*372	*58	*186	*30	—	—	*24	*1	—	—	*71	—
Menado, met de residentie Menado	1	1	964	5	373	3	—	—	33	9	—	5	385	—
Ternate, met de residentie Ternate	1	*e*) —	*356	17	*139	—	*7	—	*13	*1	—	—	*48	—
Amboina, met de residentie Amboina (uitgenomen de assistent-residentie Banda)	2	2	* 1292	*23	—	—	*26	—	*16	*1	—	—	*367	—
Banda, met de assistent-residentie Banda	1	1	526	—	166	—	14	—	6	—	—	—	125	—
Koepang, met de residentie Timor	1	1	144	15	51	9	7	—	6	—	—	1	39	—
Totalen voor de 15 kerkelijke afdeelingen in de buitenbezittingen (met uitzondering van de Lampongsche districten en Bali en Lombok)	16	11	11 474	1624	3 614	706	94	14	304	57	26	22	1704	27
Totalen voor Java en Madoera (zie de voorgaande blz.)	25	24	37 021	4702	16 685	1965	325	35	819	215	79	82	5060	105
In 't geheel alzoo voor de Europeesche Christengemeenten der Indische Protestantsche Kerk	41	35	48 495	6326	20 299	2671	419	49	1123	272	105	104	6764	132

d) Onder toezicht van den predikant te Makasser is te Bima op het eiland Soembawa een inlandsch leeraar werkzaam ten behoeve van de Protestantsche gemeente aldaar.

e) Te Ternate is de dienst van den predikant tijdelijk opgedragen aan een hulpprediker.

Inlandsche Christengemeenten. *f)*

GEMEENTEN OF AFDEELINGEN VAN INLANDSCHE CHRISTENEN.	Organiek aantal hulppredikers.	Aantal hulppredikers aanwezig op ult. 1911.	Aantal Protestantsche inlanders en met hen gelijkgestelden op ult. 1911. Inlanders. Civielen.	Inlanders. Militairen.	Vreemde oosterlingen.	Aantal lidmaten op ult. 1911. Inlanders. Civielen.	Inlanders. Militairen.	Vreemde oosterlingen.	Aantal in 1911 aangenomen inlandsche lidmaten. Civielen.	Militairen.	Aantal gedoopten gedurende 1911. Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Volwassenen.	Aantal in 1911 ingezegende huwelijken.	Aantal inlandsche catechisanten gedurende 1911. Civielen.	Militairen.
Java en Madoera.																
**g) Batavia (hoofdplaats)	—	—	*148	—	—	*139	—	—	*9	—	—	*2	*10	*3	*10	—
Batavia (Depok en Toegoe)	1	1	708	—	—	513	—	—	9	—	34	—	1	7	183	—
** Salatiga (met Ambarawa en Banjoebiroe) *i)*	—	—	177	160	—	44	98	—	10	24	32	5	—	1	6	—
** Soerabaja	—	—	*400	*37	—	*225	—	—	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*
** Probolinggo	—	—	*65	*30	*1	*30	*22	—	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*
** Magelang en Djokjakarta *i)*	—	—	1124	1638	—	493	1050	—	41	78	134	30	9	57	300	126
** Soerakarta	—	—	16	13	—	15	9	—	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*	*h)*
Elders op Java (verspreid wonenden)	—	—	*232	*386	—	*47	*204	—	*6	*15	*21	*9	*12	*6	*72	*52
Totalen voor genoemde gemeenten en afdeelingen op Java en Madoera	1	1	2 870	2264	1	1506	1383	—	*j)* 75	*j)* 117	*j)* 221	*j)* 46	*j)* 32	*j)* 74	*j)* 571	*j)* 178
Buitenbezittingen.																
** Koeta Radja, met Atjeh *i)*	—	—	*1 288	*1534	—	*308	*1114	—	*11	*7	*104	*59	*16	—	*130	*6
** Menado (hoofdplaats), met Gorontalo *k)*	—	—	9 387	—	—	1477	—	—	108	—	187	119	32	52	607	—
Ajermadidi, met omliggende gemeenten *k)*	1	1	23 979	13	—	7 780	4	—	359	2	715	82	26	245	2 847	6
Tondano, " " " *k)*	1	1	28 691	—	—	10 702	—	—	35	—	1022	26	11	209	2 246	—
Tomohon, " " " *k)*	1	1	*8 831	—	—	*3 028	—	—	*96	—	*329	*7	*5	*65	*436	—
Sonder, " " " *k)*	1	1	20 975	—	—	5 623	—	—	422	—	708	26	10	152	1 615	—
Langoan, " " " *k)*	1	1	36 692	—	—	12 874	—	—	450	—	1603	70	13	305	3 049	—
Ratahan, " " " *k)*	1	1	12 296	—	—	3 124	—	—	69	—	477	27	52	115	2 274	—
Koemelemboeai, " " *k)*	1	1	12 884	—	—	3 355	—	—	392	—	603	84	62	102	1 061	—
Amoerang, " " " *k)*	1	1	13 758	—	—	3 751	—	—	53	—	490	51	—	96	958	—
Taratara, " " " *k)*	1	1	9 889	—	—	1 556	—	—	131	—	273	95	8	61	493	—
Maoembi, " " " *k)*	1	1	12 038	—	—	2 058	—	—	278	—	272	228	105	109	689	—
Banda, met de Banda-eilanden	—	—	712	10	—	367	8	—	31	2	20	13	1	6	60	2
Amboina (hoofdplaats), met naasten omtrek *l)*	—	*m)* 1	*5 140	—	—	—	—	—	*68	—	*59	*14	*9	*46	*255	—
Hativebesar (op Amboina), met het noordwestelijk deel van het eiland Amboina en met het eiland Boeroe. *l)*	1	1	*4 796	—	—	*2 397	—	—	*120	—	*144	*24	*10	*48	*883	—
Wai (op Amboina), met het noordoostelijk deel van het eiland Amboina *l)*	1	—	*4 560	—	—	*2 154	—	—	*114	—	*142	*22	—	*33	*361	—

f) Hieronder zijn alleen begrepen de *gevestigde* Christengemeenten, aangesloten bij de Indische Protestantsche Kerk, dus uitgezonderd de zendingsgemeenten. Op Java, behalve te Depok en Toegoe (residentie Batavia), behooren tot de Protestantsche inlanders der eerstbedoelde gemeenten grootendeels Amboineezen en Menadoneezen, die als militairen of als bureelbeambten in gouvernements dienst zijn.

g) Bij de met ** aangeduide inlandsche Christengemeenten of afdeelingen daarvan, is organiek geen hulpprediker geplaatst; het dienstwerk wordt er uitgeoefend door de predikanten of den predikant van het betrokken ressort.

h) Zijn in de registers der lidmaten, gedoopten, enz. medegerekend onder de cijfers betreffende de Europeesche gemeenten ter plaatse.

i) Zoowel te Salatiga en te Magelang als te Koeta Radja (Atjeh) is een inlandsch leeraar geplaatst.

j) Onvolledig cijfer, zie noot *h*.

k) In de gevestigde Christengemeenten (Protestantsche) in de Minahasa, ten getale van 236, waren bij het einde van 1911 bovendien verbonden 129 inlandsche leeraars en voorts een aantal inlandsche schoolmeesters, die tevens als godsdienstonderwijzers en voorgangers bij de godsdienstoefeningen werkzaam zijn. Bij den hulpprediker te Tomohon, belast met de opleiding van kweekelingen voor het inlandsch leeraarsambt in de Minahasa, bekwaamden zich op ult. 1911 21 jongelieden.

l) Bij de gevestigde inlandsche Christengemeenten op de Ambonsche eilanden, ten getale van 194, waren bij het einde van 1911 bovendien in dienst 120 inlandsche leeraars en verder een groot aantal zoogenaamde goeroe's. Deze zijn godsdienstonderwijzers en voorgangers bij de godsdienstoefeningen, als hoedanig soms schoolmeesters, soms ook andere gemeenteleden aangesteld worden.

m) Deze hulpprediker bleef uitsluitend belast met de opleiding van kweekelingen voor het inlandsch leeraarsambt in de residentie Amboina. Op ult. 1911 bekwaamden zich onder zijne leiding 44 jongelieden voor die bestemming.

GEMEENTEN OF AFDEELINGEN VAN INLANDSCHE CHRISTENEN.	Organiek aantal hulp-predikers.	Aantal hulppredikers aanwezig op ult. 1911.	Aantal Protestantsche inlanders en met hen gelijkgestelden op ult. 1911. Inlanders. Civielen.	Aantal Protestantsche inlanders … Inlanders. Militairen.	Aantal Protestantsche inlanders … Vreemde oosterlingen.	Aantal lidmaten op ult. 1911. Inlanders. Civielen.	Aantal lidmaten … Inlanders. Militairen.	Aantal lidmaten … Vreemde oosterlingen.	Aantal in 1911 aangenomen inlandsche lidmaten. Civielen.	Aantal in 1911 aangenomen … Militairen.	Aantal gedoopten gedurende 1911. Kinderen in echt geboren.	Aantal gedoopten … Kinderen buiten echt geboren.	Aantal gedoopten … Volwassenen.	Aantal in 1911 ingezegende huwelijken.	Aantal inlandsche catechisanten gedurende 1911. Civielen.	Aantal inlandsche catechisanten … Militairen.
Batoe Gantong (op Amboina), met het zuidelijk deel van het eiland Amboina (uitgezonderd de hoofdplaats Amboina)	1	1	*11 558	—	—	*5 155	—	—	*278	—	*394	*41	*2	*78	*1 050	—
Haroekoe, met het eiland Haroekoe	1	1	*6 971	—	—	*3 148	—	—	*104	—	*235	*30	*1	*84	*1 300	—
Saparoea, „ „ „ Saparoea	1	1	*18 396	—	—	*8 333	—	—	*227	—	*411	*157	*5	*113	*2 763	—
Ameth (op Noesalaoet), met het eiland Noesalaoet l)	1	—	*5 129	—	—	*2 802	—	—	*81	—	*139	*36	—	*45	*1 341	—
Amahai (op Ceram), met Oost-Ceram	1	1	*6 542	*14	—	*2 745	*11	—	*69	—	*170	*68	*41	*46	*744	—
Piroe (op Ceram), met West-Ceram en de eilanden Boano en Manipa	1	1	*4 752	*23	—	*1 843	—	—	*169	—	*178	*118	*59	*84	*1 125	—
Elat (op Kei), met Wamar en de overige eilanden van de Aroe-groep	1	1	*1 498	—	—	*406	—	—	*42	—	*43	*35	*17	*14	*278	—
Damar-, Babar- en Tanimbar-groepen, zoomede de eilanden Laikor, Teoen, Nila en Seroea	o)	—	*5 804	—	—	*757	—	—	*54	—	*73	*64	*25	*5	*1 058	—
Ternate (hoofdplaats)	—	—	*288	*30	—	*69	—	—	*4	—	*8	*1	*2	*1	*55	—
Batjan (drie gemeenten)	1	1	*1 093	—	—	*297	—	—	*30	—	*27	7	*17	*1	*167	—
Koepang en vijftien andere gemeenten op Timor	—	—	4 096	86	—	498	9	—	90	—	33	730	519	25	883	—
Babaoe en zestien andere gemeenten op Timor	1	1	3 065	—	—	184	—	—	—	—	11	37	23	4	553	—
Baä (op Roti) en zes andere gemeenten op Roti	1	1	3 890	—	—	476	—	—	9	—	227	21	132	10	657	—
Lole (op Roti) met elf andere gemeenten op Roti en de gemeenten op de eilanden Sawoe en Randjoea p)	1	—	8 633	—	—	346	—	—	—	—	361	59	294	66	1 321	—
Wonreli (op Leti), met de eilanden Kisar, Roma en Wetar	1	n)	4 358	—	—	855	—	—	47	—	40	65	49	43	728	—
Serwaroe (op Leti), met de eilanden Leti, Moa en Loeang	1	n)	8 232	—	—	793	—	—	64	—	56	183	241	29	1 186	—
Totalen voor de buitenbezittingen	25	21	300221	1 710	—	89 261	1 146	—	4 005	11	9 554	2 599	1 787	2 292	33 173	14
„ „ Java en Madoera (zie hiervóór)	1	1	2 870	2 264	1	1 506	1 383	—	75	117	221	46	32	74	571	178
In 't geheel alzoo (voor zoover opgegeven) voor de inlandsche Christengemeenten aangesloten bij de Indische Protestantsche Kerk	q) 26	22	303091	3 974	1	90 767	2 529	—	4 080	128	9 775	2 645	1 819	2 366	33 744	192

n) De dienst in de vacante ressorten Wonreli (Kisar) en Serwaroe (Leti) wordt nog steeds door een inlandsch leeraar waargenomen.

o) De gemeenten op deze drie eilandengroepen zijn nog niet ingedeeld bij eenig hulppredikersressort, maar voorloopig toevertrouwd aan een inlandsch leeraar en aan eenige daarheen gezonden Amboineesche godsdienstvoorgangers. Bedoelde gemeenten worden jaarlijks door een der predikanten van Amboina bezocht. Het vorenstaande geldt ook voor de gemeenten op de eilanden Laikor, Nila en Seroea.

p) In de gevestigde inlandsche Christengemeenten in de residentie Timor en onderhoorigheden, ten getale van 79, waren bij het einde van 1911 bovendien in dienst 35 inlandsche leeraars en verder een groot aantal zoogenaamde goeroe's, die tevens als godsdienstonderwijzers en voorgangers bij de godsdienstoefeningen werkzaam zijn. Bij den hulpprediker te Roti, belast met de opleiding van kweekelingen voor het inlandsch leeraarsambt in de residentie Timor, bekwaamden zich op ult. 1911 voor die bestemming 30 jongelieden.

q) Organiek zijn 27 hulppredikers toegestaan, doch voor één is het ressort niet aangewezen. Als van landswege bezoldigde inlandsche leeraars bij de inlandsche Christengemeenten als in deze tabel bedoeld, waren op ult. 1911 in het geheel 295 in dienst. In opleiding voor het inlandsch leeraarsambt waren op ult. 1911 95 jongelieden (één meer dan op ult. 1910).

2°. Zendingsgemeenten.

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1911.							Aantal van de in 1911					
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
							Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.		
Bantam.	*a*)														
Lebak *b*)	N.Z.V.	1	13	13	10	36	13	13	26	1	3	—	4	1	1
Tjilegon *b*)	id.	1	28	13	28	69	15	7	22	3	3	—	10	—	4
		2	41	26	38	105	28	20	48	4	6	—	14	1	5
Batavia.															
Meester-Cornelis. . .	id.	6	84	94	233	411	90	97	187	8	5	—	13	19	11
Buitenzorg.	id.	2	78	82	84	244	78	77	155	7	13	—	20	9	3
Depok	id.	2	64	73	193	330	64	73	137	5	7	—	12	3	6
Batavia	M.E.Ch.	1	56	92	88	236	55	92	147	7	10	—	17	17	1
Buitenzorg	id.	4	27	21	35	83	26	24	50	5	4	—	9	5	—
		15	309	362	633	1304	313	363	676	32	39	—	71	53	21
Preanger-Regentschappen.															
Bandoeng	N.Z.V.	1	51	49	62	162	49	43	92	2	5	—	7	6	—
Pangharepan	id.	2	103	117	244	464	103	117	220	—	22	—	22	5	6
Garoet	id.	1	9	12	13	34	9	12	21	5	1	—	6	5	1
Tjibolang *c*)	id.	1	4	4	15	23	5	5	10	—	1	—	1	—	—
Rawah Selang . . .	A. Z.	1	40	35	56	131	68	63	131	—	5	—	5	5	4
Tjiandjoer	N.Z.V.	2	40	45	66	151	38	45	83	—	—	—	—	6	1
Tasikmalaja	id.	1	8	9	2	19	8	9	17	4	1	—	5	—	—
		9	255	271	458	984	280	294	574	11	35	—	46	27	12
Cheribon.															
Cheribon	N.Z.V.	1	22	48	29	99	11	38	49	1	2	—	3	1	—
Indramajoe	id.	3	90	93	109	292	79	87	166	4	8	—	12	10	6
Tjideres	id.	1	47	60	131	238	54	64	118	1	7	—	8	5	4
		5	159	201	269	629	144	189	333	6	17	—	23	16	10
Pekalongan.															
Pemalang	N.Z.V.	3	31	24	56	111	16	12	28	7	3	—	10	4	—
Moga.	S. Z.	2	42	46	51	139	38	40	78	6	8	—	14	11	5
		5	73	70	107	250	54	52	106	13	11	—	24	15	5

a) De letters in deze kolom duiden de genootschappen of vereenigingen aan, in dienst waarvan de betrokken zendelingen staan.

A. Z. = Hersteld Apostolische Zendingsgemeente in de eenheid der apostelen, te Enkhuizen;
D. Z. = Doopsgezinde vereeniging tot bevordering der evangelieverbreiding in de Nederlandsche overzeesche bezittingen, te Amsterdam;
G. Z. = Zending der Gereformeerde kerken in Nederland onder heidenen en Mohammedanen;
H. L. = Heilsleger;
J. C. = Java-Comité, te Amsterdam;
L. Z. = Nederlandsch Luthersch genootschap voor in- en uitwendige zending, te Amsterdam;
M. E. Ch. = Missionary Society of the Methodist Episcopal Church;
N. Z. G. = Nederlandsch Zendelinggenootschap, te Rotterdam;
N. Z. V. = Nederlandsche Zendingsvereeniging, te Rotterdam;
R. Z. = Rijnsch Zendinggenootschap, te Barmen;
S. A. C. = Seventh-day Adventist Church;
S. T. Z. = Sangi- en Talaud-zending;
S. Z. = Salatiga-zending;
U. Z. = Utrechtsche Zendingsvereeniging, te Utrecht.

b) Hier werkt de zendeling van Weltevreden.

c) Hier werkt de zendeling van Tjideres (Cheribon).

Standplaatsen van de Zendelingen.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1911. Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten. Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Aantal van de in 1911 gedoopten. Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.	aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
Semarang.															
Semarang	S. Z.	4	42	82	47	171	31	60	91	—	3	—	3	—	2
Kalitjeret	id.	3	58	86	90	234	58	86	144	4	2	—	6	1	4
Salatiga	id.	4	71	94	102	267	59	90	149	5	4	—	9	—	2
Ambarawa.	id.	7	86	80	127	293	86	80	166	10	16	—	26	—	3
Poerwadadi	id.	2	29	25	32	86	25	21	46	2	3	—	5	1	2
Margaredja	D. Z.	2	271	349	646	1266	97	139	236	—	—	—	—	e) 13	10
Pati	id.	1	2	11	5	18	2	11	13	d) 13	—	—	d) 13	—	—
Kajoeapoe	id.	1	34	35	47	116	28	26	54	d) 15	d) 3	—	d) 18	e) 12	3
Kedoengpendjalin . .	id.	5	139	176	341	656	113	143	256	d) 28	d) 14	—	d) 42	e) 25	24
		29	732	938	1437	3107	499	656	1155	77	45	—	122	52	50
Rembang.															
Blora	S. Z.	4	76	73	111	260	70	65	135	10	2	—	12	—	4
Bodjonegoro	id.	3	30	27	9	66	28	27	55	5	4	—	9	5	2
		7	106	100	120	326	98	92	190	15	6	—	21	5	6
Soerabaja.															
Soerabaja	G. Z.	1	9	5	4	18	8	5	13	—	—	—	—	1	—
Modjowarno f) . . .	N. Z. G.	6	1032	1193	1855	4080	1032	1193	2225	16	133	—	149	95	34
Segaran	id.	4	143	175	252	570	143	175	318	5	16	—	21	19	7
		11	1184	1373	2111	4668	1183	1373	2556	21	149	—	170	115	41
Pasoeroean.															
Swaroe	N. Z. V.	6	880	923	1946	3749	880	923	1803	24	150	—	174	63	32
Loemadjang	J. C.	1	111	120	275	506	111	120	231	—	17	—	17	17	11
		7	991	1043	2221	4255	991	1043	2034	24	167	—	191	80	43
Besoeki.															
Bondowoso	id.	3	143	136	299	578	143	136	279	7	25	—	32	11	7
Soemberpakem . . .	id.	2	33	39	58	130	33	39	72	—	5	—	5	3	4
		5	176	175	357	708	176	175	351	7	30	—	37	14	11
Djokjakarta.															
Djokjakarta	G. Z.	h) 9	184	215	311	710	171	204	g) 375	g) 28	g) 40	—	g) 68	g) 35	16
Soerakarta.															
Soerakarta.	id.	1	14	17	9	40	13	17	g) 30	g) 5	—	—	g) 5	g) 5	—

d) Dit cijfer geeft het aantal bijgekomen catechisanten aan.

e) Dit cijfer wijst het aantal personen aan, die in 1911 gedoopt zijn en belijdenis des geloofs afleggen.

f) Aan den zendingspost Modjowarno zijn verbonden de zendeling-arts dr. E. A. Zegers Verhoeven en de zendeling-onderwijzer J. Kats.

g) Dit aantal stelt het aantal lidmaten voor, die voor het eerst tot het H. Avondmaal zijn toegelaten.

h) Van deze gemeenten behoort er een tot het ressort van den missionnairen predikant te Poerworedjo.

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1911.							Aantal van de in 1911					
							Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
											Kinderen				
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Volwassenen.	in echt geboren.	buiten echt geboren.	Totaal.		
Banjoemas.															
Poerbalingga	G. Z.	5	47	53	99	199	40	45	85	—	g) 5	g) 6	g) 11	—	2
Kedoe.															
Wonosobo	id.	1	8	8	13	29	7	7	14	2	g) 2	—	g) 4	g) 3	—
Keboemen	id.	7	83	62	139	284	83	62	145	9	g) 19	—	g) 28	—	4
Poerworedjo	id.	5	66	73	76	215	66	71	137	26	g) 22	—	g) 48	g) 26	3
		13	157	143	228	528	156	140	296	37	43	—	80	29	7
Kediri.															
Kediri	N. Z. G.	10	473	525	1 024	2 022	473	525	998	15	94	—	109	51	17
Pareredja	id.	6	398	412	841	1 651	398	412	810	7	53	—	60	40	14
		16	871	937	1 865	3 673	871	937	1 808	22	147	—	169	91	31
Sumatra's Westkust.															
Padang	S. A. C.	1	2	4	—	6	2	4	6	1	—	—	1	1	—
Padang	R. Z.	1	45	6	4	55	45	6	51	—	—	—	—	—	—
Telo (Batoe-eilanden) .	L. Z.	1	88	92	155	335	88	92	180	10	13	—	23	17	2
Sigata (id.) .	id.	1	38	47	75	160	38	47	85	8	4	—	12	8	2
Mentawei-eilanden . .	R. Z.	5	11	5	14	30	5	5	10	—	4	—	4	—	—
		9	184	154	248	586	178	154	332	19	21	—	40	26	4
Tapanoeli.															
Sibolga	R. Z.	15	320	416	1 486	2 222	320	416	736	84	216	—	300	70	25
Simanosor	id.	9	150	154	121	425	150	154	304	—	27	—	27	7	—
Si Horbo	id.	8	51	57	123	231	51	57	108	35	49	—	84	—	1
Sidi Kalang	id.	10	70	51	101	222	70	51	121	34	25	—	59	4	3
Loemban Pinasa . .	id.	12	301	308	772	1 381	301	308	609	284	385	—	669	231	3
Pangariboean	id.	27	1 092	1 251	2 887	5 230	1 092	1 251	2 343	—	—	—	—	577	128
Boetar	id.	20	1 854	2 069	4 692	8 615	1 854	2 069	3 923	390	759	—	1149	117	87
Parmonangan . . .	id.	9	633	600	1 200	2 433	633	600	1 233	341	298	—	639	13	3
Lintong ni Hoeta . .	id.	16	1 077	1 163	3 430	5 670	1 077	1 163	2 240	491	1052	—	1543	577	50
Sipahoetar	id.	17	1 482	1 773	3 796	7 051	1 482	1 773	3 255	344	734	—	1078	464	105
Bonandolok	id.	12	154	263	590	1 007	154	263	417	146	208	—	354	166	1
Parmonangan	id.	10	271	449	933	1 653	271	449	720	86	191	—	277	22	8
Dolok Sanggoel . . .	id.	13	503	544	1 094	2 141	503	544	1 047	419	527	—	946	—	3
Tampahan	id.	3	148	165	297	610	148	165	313	62	70	—	132	18	4
Sitorang	id.	5	86	92	232	410	86	92	178	44	92	—	136	—	1
Moeara	id.	9	248	254	724	1 226	248	254	502	101	187	—	288	31	6
Na Roemonda	id.	6	560	477	1 019	2 056	560	477	1 037	67	151	—	218	37	15
Pangomboesan . . .	id.	5	174	191	341	706	174	191	365	81	114	—	195	13	7
Tampahan	id.	4	421	445	917	1 783	407	426	833	231	296	—	527	246	21

Standplaatsen van de zendelingen.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1911. Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Aantal lidmaten. Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Aantal van de in 1911 gedoopten. Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Totaal.	aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
Balige	R. Z.	13	1916	1996	4221	8133	1916	1996	3912	247	514	—	761	54	72
Lagoeboti	id.	13	1384	1330	2701	5415	1283	1235	2518	124	337	—	461	9	60
Sigoempar	id.	14	1104	1176	2242	4522	1104	1176	2280	379	494	—	873	77	50
Sitorang	id.	15	635	561	1183	2379	635	561	1196	82	146	—	228	66	47
Djandji Matogoe	id.	5	357	379	736	1472	347	364	711	211	261	—	472	221	25
Loemban na Bolan	id.	5	124	113	234	471	124	113	237	25	46	—	71	37	6
Loemban Laboe	id.	14	114	107	240	461	141	107	248	54	74	—	128	1	4
Pangoeroean	id.	3	93	95	188	376	93	95	188	50	71	—	121	6	2
Nainggalan	id.	10	132	119	195	446	103	119	222	89	76	—	165	8	3
Pangaloan	id.	10	1428	1649	3596	6673	1428	1649	3077	—	—	—	—	—	—
Onan Hasang	id.	10	833	978	2897	4708	833	978	1811	—	—	—	—	—	—
Pea Radja	id.	1	2890	3219	5799	11908	2890	3219	6109	—	—	—	—	—	—
Sipoholon	id.	15	1255	1446	3813	6514	1255	1446	2701	—	—	—	—	—	—
Sipirok	id.	7	333	239	471	1043	333	239	572	5	41	—	46	6	10
Sibolga	id.	7	314	442	1364	2120	314	442	756	135	289	—	424	59	18
Pansoer na Pitoe	id.	12	2347	2673	4825	9845	2347	2673	5020	55	569	1	625	381	73
Saoea	id.	1	5	1	—	6	5	1	6	—	—	—	—	—	—
Toegala Ojo	id.	6	127	138	151	416	127	138	265	15	14	—	29	14	2
Lolowoea	id.	11	292	318	481	1091	292	318	610	34	33	—	67	4	19
Ombalata	id.	6	505	621	831	1957	505	621	1126	28	85	—	113	31	15
Sagoeadoe	id.	7	369	397	610	1376	369	397	766	15	76	—	91	34	14
Hoemene	id.	7	515	589	943	2047	515	589	1104	20	84	—	104	34	14
Lolowoea	id.	4	100	115	165	380	100	115	215	37	47	—	84	12	5
Lolomojo	id.	6	363	376	375	1114	363	376	739	44	50	—	94	46	8
Goenoengsitoli	id.	9	590	645	1364	2599	590	645	1235	65	152	—	217	86	22
Baoeso	id.	4	87	110	222	419	87	110	197	69	74	—	143	—	7
Sifaoroasi	id.	11	40	34	95	169	40	34	74	24	36	—	60	8	—
Hinako	id.	3	70	65	135	270	70	65	135	—	15	—	15	—	3
Boenga Bondar	id.	16	496	588	1693	2777	496	588	1084	12	152	—	164	43	29
Sipirok	id.	16	274	330	731	1335	274	330	604	5	50	—	55	9	12
Sipiongot	id.	12	149	180	468	797	149	180	329	4	31	—	35	—	6
Si Looeng	id.	9	150	154	121	425	150	154	304	—	27	—	27	8	—
Hoeta Imbaroe	J. C.	5	91	103	200	394	91	103	194	8	26	—	34	4	6
Si Matorkis	id.	2	15	12	32	59	15	12	27	1	7	—	8	1	2
Pargaroetan	id.	3	21	18	64	103	21	18	39	—	—	2	2	—	—
Penjaboengan	D. Z.	1	9	7	6	22	9	7	16	3	1	—	4	—	1
Pakantan	id.	3	108	91	202	401	108	91	199	14	12	—	27	—	4
		506	29230	32136	68349	129715	29103	32007	61119	5094	9271	4	14369	3852	1010

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1911.							Aantal van de in 1911					
							Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	TOTAAL.	Mannen.	Vrouwen.	TOTAAL.	Volwassenen.	Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	TOTAAL.		
Oostkust van Sumatra.															
Kabandjahe	N.Z.G.	15	91	120	234	445	91	120	211	47	53	—	100	47	1
Sibolangit	id.	11	81	69	165	315	85	76	161	22	23	—	45	11	—
Koeta Djoeroeng . .	id.	7	34	28	64	126	34	28	62	17	23	—	40	—	3
Si Piah	id.	7	58	49	139	246	58	49	107	68	74	—	142	20	—
Pematang Raja . . .	id.	10	36	15	32	83	12	11	23	12	3	—	15	—	—
Poerba Seriboe . . .	id.	10	45	24	52	121	46	34	80	17	25	—	42	—	2
Pematang Siantar . .	id.	16	166	146	290	602	166	146	312	47	65	—	112	10	4
		74	511	451	976	1938	492	464	956	230	266	—	496	88	10
Benkoelen.															
Enggano	R. Z.	3	58	62	38	158	42	43	85	25	11	—	36	25	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.															
Bandjermasin . . .	R. Z.	7	176	115	171	462	176	115	291	20	10	—	30	14	3
Koealakapoeas (Beneden-Kapoeas) . . .	id.	1	171	153	339	663	171	153	324	19	26	—	45	2	5
Mandoemai (Beneden-Kahajan)	id.	4	140	161	250	551	134	148	282	15	16	—	31	16	5
Pangkoh (id.). . . .	id.	6	86	91	277	454	104	101	205	7	17	—	24	7	4
Pahandoet (id.) . . .	id.	1	40	25	35	100	40	25	65	14	5	—	19	4	—
Tamianglajang (Doesoenlanden) . . .	id.	5	69	47	102	218	69	47	116	22	43	—	65	—	1
Beto (id.)	id.	3	60	56	56	172	60	56	116	12	7	—	19	2	—
Koealakoeroen (id.). .	id.	3	59	36	77	172	91	—	91	39	21	—	60	3	7
Tewah (id.)	id.	6	90	67	99	256	90	67	157	15	15	—	30	—	—
		36	891	751	1406	3048	935	712	1647	163	160	—	323	48	25
Westerafdeeling van Borneo.															
Singkawang	M.E.Ch.	6	146	12	24	182	55	7	62	—	—	—	—	—	1
Menado.															
Afd. Bolaang Mongondou.															
Passi	N.Z.G.	12	423	394	622	1439	25	22	47	126	150	—	276	39	22
Afd. Midden-Celebes.															
Koekoe	N.Z.G.	7	142	97	—	239	142	97	239	177	—	—	177	177	11
Kasigoentjoe	id.	7	137	130	163	430	137	130	267	22	36	—	58	22	—
Watoetaoe	id.	4	9	—	—	9	6	—	6	—	—	—	—	—	—

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1911.							Aantal van de in 1911					
							Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
										Volwassenen.	Kinderen		Totaal.		
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.		in echt-geboren.	buiten echt geboren.			
Pendolo.	N. Z. G.	1	16	14	22	52	16	14	30	—	—	—	—	—	—
Kalawara Napoetih .	id.	1	42	34	56	132	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Afd. Sangi- en Talaud-eilanden.															
Tagoelandang . . .	S. T. Z.	12	1 450	1 560	1 095	4 105	348	618	966	47	46	—	93	35	41
Manganitoe	id.	21	3 944	4 112	5 516	13 572	700	1 524	2 224	42	380	1 462	1 884	192	85
Talengen	id.	28	2 633	931	5 771	9 335	735	1 345	2 080	54	223	275	552	198	92
Tamako	id.	16	2 024	2 114	3 671	7 809	1 148	1 378	2 526	57	489	43	589	486	83
Oeloe.	id.	16	2 611	3 310	1 638	7 559	735	1 350	2 085	85	179	—	264	124	76
Kiama	id.	21	993	1 316	1 809	4 118	854	1 207	2 061	101	201	13	315	171	90
Kaloewatoe	id.	5	690	581	761	2 032	291	338	629	7	63	15	85	1	13
Rainis	id.	35	780	1 114	1 038	2 932	711	1 082	1 793	244	127	23	394	284	37
Salababoe	id.	21	1 981	2 584	3 330	7 895	1 291	1 997	3 288	782	618	—	1 400	478	384
Ondong.	id.	18	2 280	3 159	1 495	6 934	628	1 462	2 090	78	145	—	223	121	81
		225	20 155	21 450	26 987	68 592	7 767	12 564	20 331	1 497	2 471	1 831	5 799	2 328	1 051
Amboina.															
Tifoe (eiland Boeroe) .	U. Z.	15	649	567	1 069	2 285	219	235	454	25	86	—	111	95	90
Timor en onderhoorigheden.															
Kambaniroe (eiland Soemba).	G. Z.	2	75	90	125	290	23	35	58	—	4	—	4	7	—
Melolo (id.)	id.	1	122	83	127	332	46	53	99	3	11	—	14	7	4
Pejeti (id.)	id.	4	11	6	12	29	8	6	14	—	—	—	—	1	—
		7	208	179	264	651	77	94	171	3	15	—	18	15	4

In aansluiting aan de in K. V. 1911 verstrekte soortgelijke opgaaf, over het tijdvak 1 Juli 1910 t/m ult. Juni 1911, volgt hier een overzicht der in het tijdvak 1 Juli 1911 t/m ult. Juni 1912 genomen regeeringsbeschikkingen, betreffende de toelating (of intrekking der toelating) tot uitoefening van hun dienstwerk, zoowel van zendelingen als van hulpzendelingen.

ZENDELINGEN.

NAMEN DER ZENDELINGEN.	Standplaats.	Ressort voor hetwelk de bijzondere toelating, bedoeld bij art. 123 van het Regeeringsreglement, verleend is.	Gouvernements-besluit, waarbij de toelating is verleend voor het tegenwoordig ressort.	Gouvernements-besluit, waarbij aan den zendeling *voor het eerst* toelating tot uitoefening van het zendingswerk in Nederlandsch-Indië is verleend.	TOELICHTINGEN.
		Rijnsch Zendinggenootschap, te Barmen.			
E. A. Ameler.	Sipiongot.	Napompar en omstreken (onderafd. Laboehanbatoe, afd. Asahan, res. Oostkust van Sumatra).	25 Juli 1911 n°. 45.	28 Jan. 1908 n°. 17.	De toelating is verleend ten vervolge van Gouv. Bt. 28 Jan. 1908 n°. 17, waarbij toelating was verleend voor de onderafd. Padang-lawas (afd. Padang Sidimpoean, res. Tapanoeli).
R. Schumann.	Bandjermasin.	Res. Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, met uitzondering van de afd. Koetei en de Noordoostkust van Borneo.	7 Oct. 1911 n°. 60.	7 Oct. 1911 n°. 60.	
E. Becker.	Parmonangan.	Afd. Bataklanden der res. Tapanoeli.	27 Oct. 1911 n°. 70.	27 Oct. 1911 n°. 70.	
K. Lotz.	Hoeta Barat.	Idem.	27 Oct. 1911 n°. 70.	27 Oct. 1911 n°. 70.	
		Sangi- en Talaud-Comité, gevestigd te Utrecht.			
G. ten Broek.	Talengen.	Sangi- en Talaud-eilanden (res. Menado).	18 Dec. 1911 n°. 96.	18 Dec. 1911 n°. 96.	
A. Kok.	Oeloe.	Idem.	22 Jan. 1912 n°. 72.	22 Jan. 1912 n°. 72.	
		Comité voor de Salatiga-zending, te Utrecht.			
H. Niephaus.	Semarang.	Resn. Semarang, Rembang, Pekalongan en Soerakarta.	18 Dec. 1911 n°. 97.	18 Dec. 1911 n°. 97.	
F. Fischer.	Id.	Idem.	18 Dec. 1911 n°. 97.	18 Dec. 1911 n°. 97.	
		Utrechtsche Zendingsvereeniging, te Utrecht.			
D. B. Starrenburg.	Roon.	Het gedeelte der afd. West-Nieuw-Guinea (res. Amboina), gelegen benoorden 4° 30′ Zuiderbreedte.	7 Febr. 1912 n°. 116.	25 Sept. 1906 n°. 27.	De toelating is verleend ten vervolge van Gouv. Bt. 25 Sept. 1906 n°. 27, waarbij toelating was verleend voor de afd. Noord-Nieuw-Guinea (res. Ternate en onderhoorigheden).
A. H. Jansen.	Tifoe.	Eiland Boeroe (res. Amboina).	27 April 1912 n°. 56.	27 April 1912 n°. 56.	

NAMEN DER ZENDELINGEN.	Standplaats.	Ressort voor hetwelk de bijzondere toelating, bedoeld bij art. 123 van het Regeeringsreglement, verleend is.	Gouvernementsbesluit, waarbij de toelating is verleend voor het tegenwoordig ressort.	Gouvernementsbesluit, waarbij aan den zendeling *voor het eerst* toelating tot uitoefening van het zendingswerk in Nederlandsch-Indië is verleend.	TOELICHTINGEN.
		Leger des Heils.			
J. W. Johansson.	—	Koeta Radja, Sabang, Sigli en onder de leprozen te Poeloe Po Amat.	24 Juli 1911 nº. 54.	24 Juli 1911 nº. 54.	De toelating is verleend onder voorwaarde, dat zijn dienstwerk zich niet mag uitstrekken tot de inheemsche bevolking van Atjeh.
G. C. Bruin.	—	Idem.	24 Juli 1911 nº. 54.	24 Juli 1911 nº. 54.	Idem.
		Seventh Day Adventist Church.			
G. A. Wood.	Soerabaja.	Hoofdplaats Soerabaja.	21 Oct. 1911 nº. 35.	21 Oct. 1911 nº. 35.	
M. Ph. Brouwer.	Id.	Idem.	2 April 1912 nº. 35.	2 April 1912 nº. 35.	
		Missionary Society of the Methodist Episcopal Church.			
B. O. Wilcox.	Soerabaja.	Res. Soerabaja.	22 Juni 1912 nº. 16.	22 Juni 1912 nº. 16.	

HULPZENDELINGEN.

Verleende toelatingen.

Namen der hulpzendelingen, benevens datum en nummer der gouv. besluiten, waarbij hun de toelating is verleend.	Ressort voor hetwelk de toelating is verleend.
C. Silakoy (16 Aug. 1911 n°. 38)	Eiland Boeroe (res. Amboina).
S. O. Laisina (id.)	Id.
A. R. Adas (4 Sept. 1911 n°. 58)	Afd. Noord-Nieuw-Guinea (res. Ternate en onderhoorigheden).
P. R. Bekwain (id.)	Id.
J. Tehupuring (id.)	Id.
P. Tumoka (id.)	Id.
J. Nanlohy (id.)	Id.
N. Huwae (id.)	Id.
M. Tomasowa (id.)	Id.
M. Hitijahubessy (id.)	Id.
M. Putinella (id.)	Id.
P. Wattilete (id.)	Id.
J. Maitimu (id.)	Id.
O. Langadji (id.)	Id.
D. Mailoa (id.)	Id.
W. Lakoedoe (id.)	Id.
M. Risapaly (12 Jan. 1912 n°. 36)	Id.
D. Laisina (id.)	Id.
D. Laisiputy (id.)	Id.
P. Lewakabessy (7 Febr. 1912 n°. 115)	Het gedeelte der afd. West-Nieuw-Guinea (res. Amboina), gelegen benoorden 4° 30′ Zuiderbreedte.
J. Picauley (id.)	Idem alsmede de afd. Noord-Nieuw-Guinea (res. Ternate en onderhoorigheden).
Z. J. de Fretes (id.)	Id.
T. Hasibuan (13 Febr. 1912 n°. 27)	Napompar en omstreken (onderafd. Laboehanbatoe, afd. Asahan, res. Oostkust van Sumatra).
E. Dongoran (id.)	Id.
Lioe Nyo Kau (18 Aug. 1911 n°. 35)	Res. Westerafdeeling van Borneo.
Tsni A Kau (id.)	Id.
Tsjang A Kang (id.)	Id.
Lam A Pat (id.)	Id.

B. ROOMSCH-KATHOLIEKE EEREDIENST.

1°. Statiën voor Europeanen.

Volgnummer.	STANDPLAATSEN.	BIJBEHOORENDE KERKELIJKE AFDEELING.	Zielental der R.-K. bevolking op ult. 1911. Europeanen en met hen gelijkgestelden. Civielen.	Militairen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	TOTAAL.	Aantal gedoopten in 1911. Kinderen in echt geboren.	buiten echt geboren.	Volwassenen.	TOTAAL.	Aantal van hen die in 1911 de eerste H. Communie deden.	Aantal van in 1911 ingezegende huwelijken.	Aantal dienstdoende geestelijken op ult. 1911. Van landswege bezoldigd. Geestelijke van den 1sten rang (Apost. Vicaris).	Geestelijken van den 2den rang. Pastoors.	Onderpastoors.	Geestelijken van den 3den rang.	Buiten bezwaar van den lande. Hulppriesters.	Missionarissen.	TOTAAL.
1	Batavia.	Omvattende de residentie Batavia (met uitzondering van de afd. Buitenzorg), alsmede de residentie Bantam. Na verkregen machtiging wordt voorts de residentie Lampongsche districten tweemaal 's jaars bezocht	4 509	920	112	69	5 610	225	102	29	356	355	67	1	—	a) 4	1	1	—	7
2	Buitenzorg.	Omvattende de afd. Buitenzorg (res. Batavia) en de afd. Soekaboemi (res. Preanger-Regentschappen)	651	96	17	2	766	32	31	1	64	93	8	—	1	1	—	—	—	2
3	Bandoeng.	Omvattende de residentie Preanger-Regentschappen (met uitzondering van de afd. Soekaboemi) en de afdeeling Galoeh der res. Cheribon	1 500	793	30	—	2 323	55	33	1	89	100	12	—	—	—	1	b) 2	—	3
4	Cheribon.	Omvattende de residentiën Cheribon (met uitzondering van de afd. Galoeh) en Pekalongan.	921	—	—	—	921	39	19	4	62	59	6	—	—	—	—	b) 1	—	1
5	Semarang.	Omvattende de residentiën Semarang (met uitzondering van de afd. Salatiga) en Rembang, alsmede het gezondheids-etablissement Plantoengan	3 710	126	96	15	3 947	108	76	3	187	421	22	—	—	1	—	c) 3	—	4
6	Ambarawa.	Omvattende de afdeeling Salatiga (res. Semarang), benevens de res. Soerakarta	1 890	495	10	2	2 397	39	30	—	69	117	6	—	1	—	—	—	—	1
7	Madioen.	Omvattende de residentiën Madioen en Kediri.	1 730	65	3	—	1 798	39	29	5	73	64	8	—	—	—	—	b) 1	—	1
8	Malang.	Omvattende de residentie Pasoeroean (met uitzondering van de voormalige res. Probolinggo).	1 145	169	—	—	1 314	24	27	—	51	51	8	—	1	—	—	1	—	2
9	Djokjakarta.	Omvattende de residentie Djokjakarta, de voormalige res. Bagelen (met uitzondering van de voormalige afd. Ledok, res. Kedoe), zoomede de afd. Tjilatjap (res. Banjoemas)	1 756	318	19	10	2 103	34	41	9	84	234	22	—	—	1	—	b) 1	—	2

a) Een dezer geestelijken draagt den titel van wd. pastoor.
b) Deze geestelijke draagt den titel van pastoor.
c) Een dezer geestelijken draagt den titel van pastoor.

Volgnummer.	STANDPLAATSEN.	BIJBEHOORENDE KERKELIJKE AFDEELING.	Zielental der R.-K. bevolking op ult. 1911. Europeanen en met hen gelijkgestelden. Civielen.	Militairen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	TOTAAL.	Aantal gedoopten in 1911. Kinderen in echt geboren.	buiten echt geboren.	Volwassenen.	TOTAAL.	Aantal van hen die in 1911 de eerste H. Communie deden.	Aantal van in 1911 ingezegende huwelijken.	Aantal dienstdoende geestelijken op ult. 1911. van landswege bezoldigd. Geestelijke van den 1sten rang (Apost. Vicaris).	Geestelijken van den 2den rang. Pastoors.	Onderpastoors.	Geestelijken van den 3den rang.	buiten bezwaar van den lande. Hulppriesters.	Missionarissen.	TOTAAL.
10	Magelang.	Omvattende de residentie Kedoe (met uitzondering van de voormalige res. Bagelen, behalve de voormalige afd. Ledok), benevens de afdeelingen Bandjarnegara, Poerbalingga en Poerwakerta (res. Banjoemas) en de hoofdplaats Banjoemas.	1 043	446	182	5	1 676	58	79	26	163	213	19	—	1	1	1	—	—	3
11	Soerabaja.	Omvattende de residentiën Soerabaja, Besoeki en Madoera, alsmede de voormalige residentie Probolinggo	4 475	186	32	9	4 702	180	69	39	288	416	56	—	1	2	—	2	—	5
12	Koeta Radja (tijdelijk).	Omvattende het gouvernement Atjeh en onderhoorigheden. (Na verkregen machtiging worden voorts de noordelijke havens van Sumatra's Westkust tweemaal 's jaars bezocht) . . .	135	577	—	240	952	30	19	4	53	12	3	—	1	—	—	—	—	1
13	Medan (vacant).	Omvattende de residentie Oostkust van Sumatra.	298	35	—	45	378	31	8	2	41	17	6	—	—	—	—	—	—	—
14	Padang.	Omvattende het gouvernement Sumatra's Westkust en de residentiën Benkoelen en Tapanoeli.	1 257	334	22	4	1 617	45	48	10	103	143	19	—	—	1	1	b) 1	—	3
15	Soengaiselan (vacant).	Omvattende de residentiën Banka en onderhoorigheden, Palembang en Riouw en onderhoorigheden, alsmede de assistent-residentie Billiton	355	36	—	142	533	15	22	10	47	10	3	—	—	—	—	—	—	—
16	Makasser.	Omvattende het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.	110	200	20	—	330	8	2	—	10	2	1	—	1	—	—	—	—	1
		Totalen voor de vermelde 16 statiën .	25 485	4 796	543	543	31 367	962	635	143	1 740	2 307	266	1	7	11	4	13	—	36

2°. Statiën voor inlandsche Christenen.

(waaronder begrepen zoowel de gevestigde gemeenten als de zendingsposten).

Volgnummer.	STANDPLAATSEN.	BIJBEHOORENDE KERKELIJKE AFDEELING.	Aantal Roomsch-katholieke inlandsche Christenen op ult. 1911. Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	TOTAAL.	Aantal der in 1911 gedoopten. Kinderen in echt geboren.	Kinderen buiten echt geboren.	Volwassenen.	TOTAAL.	Aantal van hen die in 1911 de eerste H. Communie deden.	Aantal van in 1911 ingezegende huwelijken.	Aantal dienstdoende geestelijken op ult. 1911. Van landswege bezoldigd: Geestelijke van den 1sten rang.	Geestelijken van den 2den rang. Pastoors.	Geestelijken van den 2den rang. Onderpastoors.	Geestelijken van den 3den rang.	Buiten bezwaar van den lande. Hulppriesters.	Missionarissen.	TOTAAL.
		Gevestigde gemeenten.																
1	Menado.	Omvattende de residentie Menado	9 739	—	9 739	334	—	337	671	499	71	—	—	—	*d*) 1	*e*) 5	—	6
2	Larantoeka (Flores).	Omvattende de noordoost- en de oostkust van Flores, de eilanden Adoenara, Lomblen, Alor, Solor en de andere tot die groep behoorende eilanden, zoomede de hoofdplaats Koepang (res. Timor en onderhoorigheden)	9 904	1	9 905	736	26	170	932	602	108	—	1	—	1	3	—	5
3	Maoemere.	Omvattende Midden-Flores en de noord- en zuidzijde van dat eiland	12 345	—	12 345	1 835	18	1 340	3 193	1 333	81	—	1	2	2	—	—	5
		Zendingsposten.																
4	Moentilan.	Omvattende de voormalige afdeeling Moentilan (Kedoe) en de aangrenzende afdeelingen van dat gewest, alsmede de afdeeling Koelon Progo (res. Djokjakarta)	686	4	690	19	—	23	42	66	13	—	—	—	—	—	3	3
5	Mendoet.	Omvattende het onderdistrict Mendoet (res. Kedoe) en aangrenzende plaatsen	264	1	265	3	—	13	16	23	1	—	—	—	—	—	1	1
6	Tandjoeng-saketi.	Omvattende de afdeeling Manna (res. Benkoelen).	664	7	671	29	3	5	37	9	9	—	—	—	1	—	—	1
7	Lahoeroes.	Omvattende de landschappen der onderafdeeling Beloe (res. Timor en onderhoorigheden) . . .	2 520	1	2 521	63	12	90	165	158	31	—	—	—	1	—	1	2
8	Singaradja (vacant).	Hoofdplaats Singaradja der res. Bali en Lombok . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Totaal Roomsch-katholieke inlanders en met hen gelijkgestelden in de statiën bedoeld sub 2°. . .	36 122	14	36 136	3 019	59	1 978	5 056	2 690	314	—	2	2	6	8	5	23
		Id. id. in de statiën bedoeld sub 1°.	543	543	1 086													
		Totaal Roomsch-katholieke Europeanen en met hen gelijkgestelden in de statiën bedoeld sub 1°. . .	—	—	30 281	962	635	143	1 740	2 307	266	1	7	11	4	13	—	36
		Id. id. in de statiën bedoeld sub 2°.	—	—	369	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Totalen-generaal . . .	36 665	557	67 872	3 981	694	2 121	6 796	4 997	580	1	9	13	10	21	5	59

d) Deze geestelijke heeft zijne standplaats te Woloan.

e) Deze geestelijken hebben hunne standplaatsen te Menado, Tomohon en Woloan. De eerste heeft den titel van pastoor.

3°. Roomsch-katholieke zendingsgemeenten.

STANDPLAATSEN VAN DE ZENDELINGEN.		Aantal der gemeenten en bij-gemeenten.	Samenstelling der gemeenten en bij-gemeenten op ult. 1911.							Aantal van de in 1911					
							Aantal lidmaten.			gedoopten.				aangenomen lidmaten.	gesloten huwelijken.
											Kinderen				
			Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Volwassenen.	in echt geboren.	buiten echt geboren.	Totaal.		
Westerafdeeling van Borneo.	a)														
Pontianak	V. P. C.	4	180	7	45	232	—	—	—	48	39	—	87	—	1
Singkawang	id.	7	217	63	184	464	—	—	—	45	45	—	90	—	5
Pamangkat	id.	7	72	11	43	126	—	—	—	12	14	—	26	—	3
Nanga Sedjiram. . .	id.	1	60	62	78	200	—	—	—	8	11	—	19	—	—
Landak	id.	1													
Totalen . . .		20	529	143	350	1 022	—	—	—	113	109	—	222	—	9
Amboina.															
Langgoer (onderafd. Klein-Kei)	b) C.H.H.I.	2	363	327	—	690	363	327	690	—	—	—	—	—	—
Vaan (id.)	id.	3	263	211	—	474	263	211	474	—	—	—	—	—	—
Doeroa (id.)	id.	1	79	54	—	133	79	54	133	—	—	—	—	—	—
Gelamit Loöan (id.) .	id.	3	166	134	—	300	166	134	300	—	—	—	—	—	—
Namar (id.)	id.	6	440	341	—	781	440	341	781	—	—	—	—	—	—
Roemaat (id.). . . .	id.	10	282	225	—	507	282	225	507	—	—	—	—	—	—
Ohoideer toetoe (id.) .	id.	5	109	60	—	169	109	60	169	—	—	—	—	—	—
Hollat (onderafd. Groot-Kei)	id.	7	125	102	182	409	254	155	409	25	48	—	73	11	1
Haar (id.)	id.	3	51	49	62	162	91	71	162	11	9	—	20	—	4
Weboear (id.). . . .	id.	4	60	63	156	279	164	115	279	17	23	2	42	50	2
Oewat (id.)	id.	4	59	25	124	208	140	68	208	2	8	1	11	1	1
Totalen . . .		48	1 997	1 591	524	4 112	2 351	1 761	4 112	55	88	3	146	62	8
Zuid-Nieuw-Guinea.															
Merauke	C.H.H.I.	16	12	1	14	27	—	—	—	39	12	1	52	—	—

a) V. P. C. = Vereeniging der Paters Capucijnen te Handel.
b) C. H. H. I. = Congregatie van het Heilige Hart van Issoudun.

C. GEREFORMEERDE KERKEN. *a)*

STANDPLAATSEN DER PREDIKANTEN.	Aantal predikanten aanwezig op ult. 1911.	Verdeeling der in de volgende kolommen opgegeven cijfers naar den landaard der personen.	Aantal lidmaten op ult. 1911.	Aantal tot het H. Avondmaal toegelaten lidmaten op ult. 1911.	Aantal lidmaten in 1911 voor het eerst tot het H. Avondmaal toegelaten.	Aantal gedoopten gedurende 1911. Kinderen in echt geboren.	Aantal gedoopten gedurende 1911. Kinderen buiten echt geboren.	Aantal gedoopten gedurende 1911. Volwassenen.	Aantal in 1911 ingezegende huwelijken.	Aantal catechisanten gedurende 1911.
Batavia	1	Eur.	708	361	3	13	—	—	5	50
		Inl.	137	96	5	2	—	1	—	18
		Vr. oost.	99	51	10	8	—	6	1	7
Soerabaja	1	Eur.	†	†	†	†	†	†	†	†
		Inl.	13	9	—	—	—	—	—	3
		Vr. oost.	—	—	—	—	—	—	—	—

a) Andere kerkelijke vereenigingen zijn de „Britsch-Protestantsche gemeente" te Batavia en de „Armenische gemeente op Java".

Bijlage S.

(Zie hoofdstuk K, afd. IV, van het verslag.)

OPGAVEN,

voor zooveel ontvangen, betreffende de in Nederlandsch-Indië bestaande WEESHUIZEN en andere instellingen of vereenigingen van LIEFDADIGHEID, zoomede uitkeeringsfondsen en spaarbanken, meerendeels over 1911.

1°. Weeshuizen en gestichten tot verpleging van oude lieden en gebrekkigen.

GESTICHTEN OF VEREENIGINGEN.	Aantal verpleegden bij het einde van: 1910.	1911.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
Parapatan-weezengesticht te Batavia.	16 meisjes en 40 jongens.	48	Buiten het gesticht zijn nog 11 pupillen onder voogdij van de directie. De gezondheidstoestand was gunstig. De verbouwing van het achterste gedeelte van het gesticht is in 1911 gereed gekomen. De inkomsten bedroegen f 10 438 (waaronder een gouvernements-subsidie van f 6000).
Djati-gesticht te Batavia.	62	64	In 1911 werden 4 kinderen opgenomen en 2 ontslagen. De gezondheidstoestand was gunstig.
St. Josefs-gesticht voor verlaten kinderen (jongens), te Weltevreden.	65	65	Beide gestichten gaan uit van Batavia's Vincentius-Vereeniging, welke in 1911 bovendien te Weltevreden eene gelegenheid heeft geopend tot huisvesting van weduwen en oude vrouwen. In 1911 verlieten 21 jongens en 23 meisjes de gestichten en werden 21 jongens en 23 meisjes daarin opgenomen. De ontvangsten waren f 29 853, terwijl de uitgaven f 33 651 beliepen; het tekort werd van regeeringswege gedekt.
Vincentius-gesticht voor verlaten kinderen (meisjes), te Weltevreden.	85	85	
Diaconie der Evangelische gemeente te Batavia.	12	15	Voor deze weezen, bij verschillende huisgezinnen verpleegd, werd f 3011 uitgegeven. Door de vereeniging werd gesticht „Het Hofje", waar aan oude vrouwen een beter onderdak bezorgd kan worden. Aan bedeelingen werd uitgegeven f 8434. In totaal werd ontvangen f 14 366 en uitgegeven f 14 711.
Jongens-weeshuis van het Hulpfonds van den H. Vincentius à Paulo, te Buitenzorg.	175	165	In 1911 werden 205 jongens verpleegd. Van de op ult. 1911 aanwezigen zijn 100 weezen, die geheel ten laste van de inrichting komen, 44 militaire pupillen en 21 kostleerlingen. 3 jongen slaagden in het toelatingsexamen der Koningin Wilhelmina-school en 2 in dat van het gymnasium Willem III te Batavia. Er werd les gegeven in de Fransche taal, de instrumentale en vocale muziek en de gymnastiek. De gezondheidstoestand was over het algemeen gunstig. De ontvangsten, met inbegrip van de gouvernementssubsidie, bedroegen f 33 666 en de uitgaven f 42 093; het tekort werd van regeeringswege gedekt.
Opvoedingshuis „Bethanië", voor meisjes, te Soekaboemi.	30	30	De gezondheidstoestand liet niets te wenschen over. De inkomsten, met inbegrip van de door het Gouvernement verleende tegemoetkoming (zie Gouv. Btn. 7 April 1911 n°. 28 en 6 Mei 1912 n°. 7), bedroegen f 3643; de uitgaven beliepen f 4357.
Vereeniging tot verbetering van het lot der blinden in Nederlandsch-Oost-Indië.	177 (29 Europeanen en 148 inlanders).	194 (31 Europeanen en 163 inlanders).	In 1911 zijn vertrokken 3 Europeanen en 42 inlanders en bijgekomen 5 Europeanen en 57 inlanders. De bezoldiging van den aldaar gedetacheerden gouvernementsonderwijzer, die als directeur optreedt, zal voortaan door het Gouvernement worden betaald. De gezondheidstoestand liet niets te wenschen over. De ontvangsten bedroegen f 16 991 en de uitgaven f 19 964.
Protestantsch weeshuis te Semarang.	189 (waaronder 9 militaire pupillen).	200 (waaronder 11 militaire pupillen).	Gedurende 1911 werden opgenomen 21 jongens en 15 meisjes, terwijl 15 jongens (8 gingen in particuliere betrekkingen, 1 werd geplaatst bij de gouvernementsmarine, 1 ging naar de pupillenschool te Gombong, 4 werden door de familie terug genomen en 1 werd verwijderd) en 10 meisjes (6 gingen in betrekking, 1 huwde en 3 werden door de familie teruggenomen) het gesticht verlieten. De algemeene gezondheidstoestand was niet ongunstig.
Roomsch-katholiek weeshuis te Semarang.	233	248	Het aantal voor rekening van den lande verpleegde weezen bedroeg 220. Gedurende 1911 werden 39 kinderen opgenomen, terwijl er 24 de inrichting verlieten. De gezondheidstoestand was bevredigend. De ontvangsten bedroegen f 57 336 en de uitgaven f 60 553; het tekort werd van regeeringswege gedekt (zie Gouv. Btn. 1 Aug. 1911 n°. 14 en 2 April 1912 n°. 23).
Oudemannenhuis te Semarang.	38 mannen, 11 vrouwen en 7 kinderen.	40 mannen, 13 vrouwen en 9 kinderen.	In 1911 werden 17 mannen, 4 vrouwen en 3 kinderen opgenomen en 15 mannen, 2 vrouwen en 1 kind afgevoerd. De gezondheidstoestand was vrij gunstig. De uitgaven bedroegen per maand ± f 333.

GESTICHTEN OF VEREENIGINGEN.	Aantal verpleegden bij het einde van: 1910.	1911.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
Wittekruis-kolonie voor arme Javanen, nabij Salatiga.	182	220	Van de 124 in 1911 opgenomen personen, verlieten er na verpleging 51 de kolonie; bovendien vertrokken 37 anderen. De gezondheidstoestand was minder gunstig; er kwamen 7 sterfgevallen voor, op één na het gevolg van ouderdom of verval van krachten. 60 kinderen bezochten geregeld de school der kolonie. De inkomsten bedroegen f 9341 en de uitgaven f 7301.
Soerabajasche jongens-weezen-inrichting.	89 (waaronder 16 militaire pupillen).	88 (waaronder 16 militaire pupillen).	In 1911 werden 14 pupillen opgenomen en 15 pupillen afgevoerd. De gezondheidstoestand was goed. De ontvangsten bedroegen f 34 494, de uitgaven f 24 209.
Bedelaarsgesticht te Semaroeng (Soerabaja).	43	39	In 1911 zijn ontslagen 5 verpleegden, terwijl er 10 zijn overleden. De gezondheidstoestand was bevredigend. De ontvangen liefdegiften worden geboekt op het fonds van het Chineesch hospitaal, dat de kosten van het gesticht bestrijdt. De ontvangsten bedroegen f 10 434, de uitgaven f 6992. Het gesticht is 1 Januari 1912 opgeheven.
Protestantsch weeshuis te Soerabaja.	58	49	In 1911 werden 5 weezen opgenomen en 14 ontslagen, van wie er 9 in betrekking gingen en 5 naar hunne moeders terugkeerden. De gezondheidstoestand was gunstig. De inkomsten bedroegen f 96 739 (waaronder $^2/_5$ van de opbrengst eener geldloterij groot f 500 000), de uitgaven f 15 773.
Roomsch-katholiek weeshuis te Soerabaja.	61 (46 internen en 15 externen).	65 (55 internen en 10 externen).	Het weeshuis gaat uit van het Hulpfonds van den H. Vincentius à Paulo. De gezondheidstoestand der weezen was bevredigend. De ontvangsten bedroegen f 10 651, de uitgaven f 10 705.
Gesticht „Oranje-Nassau" van de Vereeniging tot bevordering van Christelijk leven en onderling hulpbetoon, te Magelang (Kedoe).	499	524	De ontvangsten bedroegen f 70 957, de uitgaven f 70 957.
Verzorgingsgesticht „Pamoeridan Wolanda", te Djokjakarta.	65	60	†
Verzorgingsgesticht te Soerakarta.	48 (29 jongens en 19 meisjes).	73 (45 jongens en 28 meisjes).	In 1911 verlieten 22 kinderen de inrichting en kwamen er 47 kinderen bij. De gezondheidstoestand was zeer gunstig. De uitgaven beliepen f 9600 meer dan de inkomsten.
Tehuis voor jongens en meisjes, te Madioen.	30	30	In Augustus 1911 is de verpleging en opvoeding der thans aanwezige kinderen, die naar elders ter verpleging zijn opgezonden, wegens onvoldoende middelen gestaakt. Het bestuur blijft echter steun verleenen aan arme kinderen, die in aanmerking komen voor middelbaar onderwijs, door hen op bestuurskosten naar Soerabaja te zenden. De gezondheidstoestand is uitmuntend.
Vereeniging tot weezenverpleging in het huisgezin, te Padang.	14	14 (4 meisjes en 10 jongens).	In 1911 werd 1 pupil opgenomen en 1 afgeschreven. De gezondheidstoestand was zeer gunstig. De ontvangsten bedroegen f 5322, de uitgaven f 3968.
Weeshuis voor Roomsch-katholieke meisjes, te Padang.	22	23	†
Immigranten-asyl, te Medan (Oostkust van Sumatra).	227 (waarvan 80 in het lepra-asyl).	210 (waarvan 67 in het lepra-asyl).	In 1911 zijn opgenomen in het gewone asyl 52 en in het lepra-asyl 19 personen. Van de verpleegden in het gewone asyl zijn als hersteld ontslagen 21 personen en is 1 persoon weggeloopen, terwijl er 24 zijn overleden; 24 lepralijders zijn overleden en 8 weggeloopen. De stand der financiën is gunstig.

2°. Kerkelijke armbesturen.

DIACONIEËN TE	Kassaldo op ult. 1910.	Ontvangsten in 1911.	Te zamen.	Uitgaven in 1911.	Enkel de uitgaven aan bedeelingen bedroegen:
a. Protestantsche armbesturen.					
Batavia	f 329	f 14 366	f 14 695	f 14 711	f 8 434
Bandoeng	737	813	1 550	642	590
Pekalongan	201	152	353	210	210
Semarang	48 034	5 784	53 818	4 234	4 183
Salatiga	104	828	932	615	609
Ambarawa	204	358	562	266	265
Soerabaja	991	9 621	10 612	10 108	9 339
Soemenep	472	137	609	138	138
Probolinggo	375	1 312	1 687	1 439	1 020
Soerakarta	510	1 573	2 083	1 721	1 174
Bandjermasin	—	—	—	—	—
Menado	9 751	1 206	10 957	719	599
Makasser	91	3 291	3 382	1 101	2 239
Amboina	24 950	1 448	26 398	2 584	—
Ternate	1 333	1 413	2 746	1 234	1 021
Koepang	1 207	4 041	5 248	1 911	688
Babaoe	77	147	224	213	156
b. Roomsch-katholieke armbesturen.					
Bandoeng	—	f 620	f 620	f 620	—
Salatiga	—	120	120	120	—
Ambarawa	—	72	72	72	—

3°. Commissiën tot ondersteuning van behoeftige Christenen.

Ressorten der van regeeringswege ingestelde commissiën tot ondersteuning van behoeftige Christenen.	Aantal bedeelden in 1911.	Bedrag in 1911 uitgekeerd.	Saldo, waarover de commissiën op ult. 1911 nog te beschikken hadden.
Ressort der commissie te Batavia	138	f 8 573	f 42 838
„ „ „ „ Semarang	117	5 003	24 208
„ „ „ „ Soerabaja	61	6 134	13 607
„ „ „ „ Padang	45	2 900	20 714
Totalen	361	f 22 610	f 101 367
Over 1910 waren de totalen	422	22 779	100 984

4°. Studie- en schoolkleerenfondsen.

WAAR GEVESTIGD.	Kassaldo op ult. 1910.	Ontvangsten in 1911.	Te zamen.	Uitgaven in 1911.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
		a. Studiefondsen.			
Studiefonds voor onbemiddelde leerlingen van goeden aanleg, te Batavia .	f 4 315	f 3 122	f 7 437	f 3 164	
Studiefonds te Buitenzorg .	477	466	943	495	
Menakfonds, te Bandoeng .	4 831	1 311	6 142	1 595	
Studiefonds „Midden-Java", te Semarang	1 848	11 192	13 040	3 332	
Studiefonds „Magelang", te Magelang (Kedoe) . . .	10 336	2 496	12 832	829	Op ult. 1911 bedroeg het aantal ondersteunden 6.
Studiefonds „Oost-Java", te Probolinggo.	5 788	187	5 975	946	Gedurende 1911 bedroeg het aantal ondersteunden 8.
Studiefonds „Djokja", te Djokjakarta.	49	1 124	1 173	1 083	
Studiefonds te Kota Gedang (Padangsche Bovenlanden)	—	1 311	1 311	1 939	Gedurende 1911 bedroeg het aantal ondersteunden 2.
Studiefonds te Makasser. .	5 941	1 052	6 993	954	Het aantal ondersteunden gedurende 1911 bedroeg 5, waarvan 1 met gunstig gevolg het eindexamen der ambachtsschool te Batavia deed.
		b. Schoolkleerenfondsen.			
Batavia	f 1 160	f 5 361	f 6 521	f 1 277	
Buitenzorg.	1 543	723	2 266	840	
Bandoeng	655	298	953	201	
Pekalongan	271	149	420	139	
Tegal (Pekalongan). . . .	826	420	1 246	441	
Semarang	3 281	1 510	4 791	876	
Salatiga (Semarang) . . .	710	341	1 051	269	
Koedoes (Semarang) . . .	752	117	869	146	
Magelang (Kedoe)	91	251	342	282	
Poerworedjo (Kedoe) . . .	36	286	322	257	
Soerakarta.	—	264	264	182	
Pasoeroean	233	535	768	519	
Malang (Pasoeroean) . . .	198	181	379	48	
Probolinggo (Pasoeroean) .	—	365	365	262	
Madioen.	128	615	743	577	
Kediri	461	460	921	270	
Toeloengagoeng (Kediri) . .	70	—	70	—	
Tandjoengpinang (Riouw) .	15 123	442	15 565	275	
Makasser	750	424	1 174	358	
Amboina	138	220	358	181	

5°. Andere liefdadigheidsvereenigingen.

NAAM DER VEREENIGING.	Kassaldo op ult. 1910.	Ontvangsten in 1911.	Te zamen.	Uitgaven in 1911.	VERDERE BIJZONDERHEDEN.
Krakatau-fonds voor Europeanen, te Batavia	f 10 752	f 517	f 11 269	f 663	
Batavia's Hulpfonds (Brandfonds).	—	4 196	4 196	4 690	
Vereeniging „Jacobus" tot ondersteuning van nagelaten betrekkingen van zendelingen, enz., gevestigd te Batavia	1 477	5 067	6 544	5 663	Er is nog een reserve kapitaal ad f 9330.
„Generaal van Heutsz-fonds" . .	3 954	362	4 316	542	
Lion-fonds	25 727	1 016	26 743	1 997	
Roghair-fonds	12 079	600	12 679	552	
St. Vincentius-vereeniging, te Semarang	—	3 882	3 882	3 882	
St. Elisabeth-vereeniging, te Semarang	156	2 864	3 020	2 661	
Vereeniging „Soerja Soemirat", te Semarang	3	159 269	159 272	159 262	
Roemer Visscher-vereeniging, te Soerabaja	25 662	5 553	31 215	9 932	
Vereeniging tot uitoefening van Christelijke liefdadigheid, te Batavia	616	631	1 247	777	
De Ruyter-fonds, te Soerabaja. .	7 080	534	7 614	4	Zoolang het kapitaal geen f 10 000 bedraagt, hebben geen uitkeeringen plaats.
St.-Anna-vereeniging, te Soerabaja.	3 647	1 321	4 968	1 319	
Fonds des Vredes door het Bloed des Kruises, te Soerabaja. . .	925	1 300	2 225	960	
Meyer Timmerman Thijssen-fonds, te Djokjakarta.	16	14 820	14 836	13 615	
Malangsch Kinderpension, te Malang	1 624	7 471	9 095	7 966	
Voedingsfonds, te Djokjakarta. .	941	182	1 123	254	
Hulpfonds ter Oostkust van Sumatra, te Medan	15 951	724	16 675	135	
Chineesche armenverzorging, te Ternate	14 204	2 165	16 369	432	
Vereeniging „Tiong Hoa Tong Siem"	—	3 366	3 366	1 299	
Ondersteuningsfonds voor behoeftige zieke kinderen, te Tegal .	1 044	33	1 077	154	
Carl Heilfonds, te Soerabaja . .	38	1 760	1 798	1 715	

6°. Hulp- of voorschotbank.

HULPBANK te:	Ult. 1910. Saldo debiteuren.	Ult. 1910. Kapitaal.	Ult. 1910. Reservefonds.	Gedurende 1911 uitgeleend aan het volgend aantal geldopnemers.	Gedurende 1911 uitgeleend in sommen van:	Gedurende 1911 uitgeleend totaal bedrag.	Gedurende 1911 terug-ontvangen.	Ult. 1911. Saldo debiteuren.	Ult. 1911. Kapitaal.	Ult. 1911. Reservefonds.
Batavia	f 56 819	f 40 000	f 10 000	178	f 100—1000	f 67 939	f 68 143	f 56 615	f 40 000	f 10 000
Buitenzorg	22 485	20 000	5 000	70	50—500	21 630	22 611	21 504	20 000	5 000
Semarang.	55 851	60 000	8 301	126	100	59 735	51 022	62 475	60 000	9 664
Padang	22 493	20 000	2 000	111	25—250	19 526	21 395	22 083	20 000	2 000

7°. Instellingen van voorzorg bij overlijden.

NAAM DER INSTELLING.	Ledental op ult. 1911.	Kapitaal op ult. 1910.	Ontvangsten in 1911.	Uitgaven in 1911.	Kapitaal op ult. 1911.	Verdere bijzonderheden.
Officiersvereeniging tot onderlinge ondersteuning van nagelaten betrekkingen, te Batavia.	1 769	f 13 738	f 30 098	f 30 000	f 13 836	
Vrijmetselaarsvereeniging „Mataram", te Batavia	305	—	11 400	11 395	—	Er is nog een reservekapitaal ad f 18 573.
Onderling Ondersteuningsfonds, te Semarang.	1 062	305 284	83 253	77 671	310 866	
Uitkeeringsfonds „La Constante et Fidèle", te Semarang.	255	322 258	26 604	19 791	322 258	De winst wordt op effecten afgeschreven.
Vereeniging „Hulpfonds tot ondersteuning van gegageerde militairen bij ziekte en overlijden" in de residentie Semarang. . . .	224	2 064	862	736	2 190	
Hulpfonds tot ondersteuning van gepensionneerde mindere militairen, te Magelang. .	1 127	14 414	4 214	3 475	15 193	
Hulpfonds „Kamoerahan Hati Mataram", te Djokjakarta	174	2 140	1 124	1 973	1 291	
Onderwijzersvereeniging „Onderling Hulpbetoon" te Batavia	190	313 154	24 449	14 870	32 273	
Vereeniging „Voorzorg" van Europeesche ambtenaren en beambten bij den dienst der staatsspoorwegen op Java en Sumatra, te Soerabaja	405	231 519	25 860	15 092	242 287	

8°. Begrafenisfondsen.

NAAM VAN HET FONDS.	Ledental op ult. 1911.	Kapitaal op ult. 1910.	Bijdragen en verdere inkomsten gedurende 1911.	Uitgaven in 1911.	Kapitaal op ult. 1911.
Begrafenisfonds „Kampong Bandan", te Batavia . .	295	f 26 767	f 4 396	f 3 363	f 27 800
Begrafenisfonds „Hoffmans-stichting", te Batavia . .	339	23 905	4 918	3 979	24 844
Begrafenisfonds „Onderling Hulpbetoon", te Batavia .	652	30 624	9 495	7 479	32 640
Burgerlijk uitkeeringsfonds bij begrafenis te Bandoeng.	149	8 536	2 140	1 268	9 408
Kwitangsch begrafenisfonds, te Batavia.	1 457	79 019	20 907	13 017	86 909
Christenbegrafenisfonds „De Eendracht", te Buitenzorg.	307	18 634	4 534	2 669	20 499
Begrafenisfonds „Onderling Hulpbetoon", te Semarang.	926	54 313	20 142	18 196	56 259
Algemeen begrafenisfonds te Soerabaja.	1 711	77 130	18 453	13 018	82 565
Onderling begrafenisfonds „Malang", te Malang. . .	251	5 269	1 523	678	6 114
Fonds van de Commissie van beheer der begraafplaats voor Europeanen te Tandjoengpinang.	—	120	94	208	6
Makassaarsch begrafenisfonds, te Makasser	145	8 861	1 877	3 084	7 654

9°. Particuliere spaarbanken.

a. Opgaven betreffende de voornaamste spaarbanken.

1°. *Aan de inleggers behoorende kapitalen, benevens reservefondsen.*

	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Padang.	Makasser.	Te zamen.
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 1 Januari 1911 . . .	f1 237 306	f 208 820	†	f 700 254	f 432 765	†
Gedurende 1911 ingebracht.	384 423	262 695	†	343 019	235 997	†
Te zamen	f1 621 729	f 471 515	†	f1 043 273	f 668 762	†
Gedurende 1911 teruggenomen	440 719	260 868	†	325 711	217 670	†
Blijft ingelegd	f1 181 010	f 210 647	†	f 717 562	f 451 092	†
Bijgeschreven wegens dividend en rente voor de inleggers gedurende 1911	39 663	†	†	26 916	13 459	†
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 31 December 1911. .	f1 220 673	f 210 647	†	f 744 478	f 464 551	†
Reservefonds op 31 December 1911.	f 117 245	f 415 623	†	f 122 632	f 54 105	†
Reservefonds op 31 December 1910.	124 001	415 623	†	114 565	54 105	†

2°. *Aantal inleggers, gesplitst naar hun landaard.*

SPAARBANK TE:	Aantal inleggers op: ult. 1910.				ult. 1911.				Naar gelang van den landaard der inleggers beliep hun tegoed op ult. 1911 (buiten de bijgeschreven rente over dat jaar).			
	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.
Batavia . . .	2 207	54	77	2 338	2 229	42	50	2 321	f 1 141 300	f 25 284	f 14 426	f 1 181 010
Semarang . .	1 274	131	247	1 652	1 234	146	283	1 663	148 869	24 997	36 784	210 650
Soerabaja . .	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Padang . . .	639	99	56	794	575	110	61	746	635 089	55 116	27 357	717 562
Makasser . .	311	42	235	588	340	44	238	622	307 721	12 749	130 622	451 092

3°. *Aantal inleggers, gerangschikt naar het bedrag van hun inleg.*

SPAARBANK TE:	Aantal inleggers op ult. 1911 met een tegoed van: minder dan f 100.	f 100 tot f 500.	f 500 tot f 1 000.	f 1 000 tot f 1 500.	f 1 500 tot f 2 000.	f 2 000 en meer.	Totaal.
Batavia	995	575	280	143	119	209	2 321
Semarang	1 226	319	74	27	12	5	1 663
Soerabaja	†	†	†	†	†	†	†
Padang	293	180	90	44	26	113	746
Makasser.	231	159	60	41	37	94	622

b. Opgaven betreffende de kleinere spaarbanken.

1°. *Aan de inleggers behoorende kapitalen, benevens reservefondsen.*

	Algemeene spaar- en depositobank te Batavia. *a*)	Spaarbank te Bandoeng.	Incasso-, spaar- en hulpbank te Soerabaja.	Spaarbank voor inlanders te Modjowarno (Soerabaja).	Ambonsche spaarbank te Amboina.	Spaarbank Minahasa te Menado.
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 1 Januari 1911.	f 892 648	f 413 516	f 2 278 213	f 39 533	f 63 736	f 275 191
Gedurende 1911 ingebracht	1 190 969	360 294	2 093 374	4 602	11 427	103 284
Te zamen	f 2 083 617	f 773 810	f 4 371 587	f 44 135	f 75 163	f 378 475
Gedurende 1911 teruggenomen. . . .	1 194 995	300 830	1 814 267	6 927	19 966	113 323
Blijft ingelegd	f 888 662	f 472 980	f 2 557 320	f 37 208	f 55 197	f 265 152
Bijgeschreven wegens dividend en rente voor de inleggers over 1911	23 147	402	89 589	704	2 232	9 144
Kapitaal (met bijgeschreven rente) op 31 December 1911	f 911 769	f 473 382	f 2 646 909	f 37 912	f 57 429	f 274 296
Reservefonds op 31 December 1911 . .	f 99 934	f 23 225	f 43 708	†	f 8 475	f 19 552
Reservefonds op 31 December 1910 . .	79 727	22 573	37 205	f 114	8 193	17 237

a) Deze opgaaf loopt van 1 Juli 1910 tot 30 Juni 1911.

2°. *Aantal inleggers, gesplitst naar hun landaard.*

NAAM DER SPAARBANK.	Aantal inleggers op: ult. 1910.				ult. 1911.				Naar gelang van den landaard der inleggers beliep hun tegoed op ult. 1911.			
	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.	Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Totaal.
Algemeene spaar- en depositobank te Batavia	2 305	69	144	2 518	2 346	72	165	2 583	f 817 332	f 18 382	f 76 055	f 911 769
Spaarbank te Bandoeng	482	24	7	513	580	24	13	617	460 517	10 153	2 310	472 980
Incasso-, spaar- en hulpbank te Soerabaja .	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Spaarbank voor inlanders te Modjowarno (Soerabaja)	—	558	—	558	—	560	—	560	—	37 912	—	37 912
Ambonsche spaarbank, te Amboina . . .	83	*b*) 324	10	417	79	*c*) 292	21	392	11 175	43 069	953	55 197
Spaarbank „Minahasa", te Menado	218	1 254	26	*d*) 1 498	235	1 370	29	*e*) 1 634	99 455	156 583	9 114	*e*) 265 152

3°. *Aantal inleggers, gerangschikt naar het bedrag van hun inleg.*

NAAM DER SPAARBANK.	Aantal inleggers op ult. 1911 met een tegoed van: minder dan f 100.	f 100 tot f 500.	f 500 tot f 1000.	f 1 000 tot f 1 500.	f 1 500 tot f 2 000.	f 2 000 en meer.	Totaal.
Algemeene spaar- en depositobank te Batavia	1 170	899	312	202	—	—	2 583
Spaarbank te Bandoeng	160	98	58	40	22	73	*f*) 451
Incasso-, spaar- en hulpbank te Soerabaja	†	†	†	†	†	†	†
Spaarbank voor inlanders te Modjowarno (Soerabaja)	493	44	14	6	3	—	560
Ambonsche spaarbank, te Amboina.	178	90	21	12	3	1	305
Spaarbank „Minahasa", te Menado.	1 091	389	92	27	11	24	1 634

b) Met inbegrip van 120 negorijkassen.

c) Als voren 94.

d) Met inbegrip van 323 vereenigingen.

e) Als voren 348 (met eene belegging van f 104 077).

f) Dit cijfer verschilt met dat sub 2°. omdat verscheidene deposito-inleggers ook gewone inleggers zijn.

Bijlage T.

(Zie hoofdstuk K, afd. V, van het verslag.)

NUMERIEKE OPGAVEN

betreffende den BURGERLIJKEN GENEESKUNDIGEN DIENST in Nederlandsch-Indië,

meerendeels over de jaren 1907 t/m 1911.

I. GEWESTELIJKE OPGAVEN omtrent de getalsterkte van het onder den burgerlijken geneeskundigen

GEWESTEN.	Europeesch personeel.														
	Aantal ressorten van met den stedelijken of den plaatselijken geneeskundigen dienst belaste		Met den burgerlijken geneeskundigen dienst belaste			Krankzinnigenartsen.	Aan speciale gouvernementsinrichtingen te Weltevreden (Batavia) verbonden		Uitsluitend particuliere praktijk uitoefenende geneesheeren. a)	Particuliere			Vroedvrouwen c)		
	burgergeneesheeren.	officieren van gezondheid.	stadsgeneesheeren.	burgergeneesheeren.	officieren van gezondheid.		burgergeneesheeren.	officieren van gezondheid.		tandheelkundigen.	apothekers.	apothekersbedienden. b)	in gouvernementsdienst.	die uitsluitend particuliere praktijk uitoefenen.	Leerlingen.
Java en Madoera.															
Bantam	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Batavia	4	2	3	3	2	3	i) 19	j) 6	20	—	—	—	3	3	—
Preanger-Regentschappen	7	1	2	3	2	—	—	—	8	3	3	—	1	1	—
Cheribon	3	—	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Pekalongan	2	—	—	2	—	—	—	—	2	1	1	1	—	—	—
Semarang	5	2	3	3	2	—	—	—	9	3	5	8	1	5	—
Rembang	3	—	—	3	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Soerabaja	5	—	1	11	—	—	—	—	11	6	5	16	o) 1	4	—
Pasoeroean	6	1	—	11	1	2	—	—	3	—	2	6	—	3	—
Besoeki	4	—	—	3	—	—	—	—	1	—	—	2	1	—	—
Banjoemas	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kedoe	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	2	—
Djokjakarta	—	1	—	—	1	—	—	—	4	1	3	3	—	3	—
Soerakarta	2	1	—	2	1	—	—	—	1	—	2	3	—	2	1.
Madioen	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Kediri	4	—	—	5	—	—	—	—	1	—	1	2	—	—	—
Madoera	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen voor Java en Madoera	53	10	9	56	11	5	19	6	k) 63	l) 14	m) 23	n) 43	7	23	1
Buitenbezittingen.															
Sumatra's Westkust	1	4	—	1	4	—	—	—	1	—	2	—	—	1	—
Tapanoeli	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Benkoelen	—	1	—	—	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Lampongsche districten	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Djambi	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	—	1	—	—	1	—	—	—	26	1	2	6	—	1	—
Atjeh en onderhoorigheden	2	6	—	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Riouw en onderhoorigheden	1	2	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Banka	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Billiton	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Westerafdeeling van Borneo	—	4	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	3	5	—	3	5	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—
Menado	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Amboina	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ternate	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bali en Lombok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	12	34	—	12	34	—	—	—	37	1	5	6	—	3	—
Totalen voor Java en Madoera	53	10	9	56	11	5	19	6	63	14	23	43	7	23	1
Totalen-generaal	g) 65	44	9	h) 68	45	5	19	6	100	15	28	49	7	26	1

a) In 1911 zijn toegelaten 9 medici, allen in Nederland geëxamineerd.

b) Het examen voor apothekersbediende is in 1911 door 7 candidaten afgelegd, waarvan 4 slaagden.

c) Aan het examen voor Europeesche vroedvrouw onderwierpen zich in 1911 2 candidaten, die beiden geslaagd zijn.

d) Deze kolom is ingevuld voor zoover opgaven zijn ontvangen.

e) Hieronder ook ziekenzalen in de gevangenissen.

f) Gezondheidsetablissementen met en zonder geneesheer en particuliere ziekeninrichtingen.

g) Zie voor de standplaatsen (waaronder ook de 3 hoofdplaatsen van Java, alwaar stadsgeneesheeren zijn aangesteld) blz. 398/400 van deel II van den Regeeringsalmanak voor 1912.

In 1911 vermeerderde het aantal door officieren van gezondheid waargenomen ressorten met Sinabang (Atjeh en onderhoorigheden). Onvervuld waren op ult. 1911 de ressorten voor civiele geneesheeren te Tangerang (Batavia), Sindanglaja en Soemedang (Preanger-Regentschappen), Madjalengka (Cheribon) en Panaroekan (Besoeki).

h) Hieronder 1 inspecteur en 1 adjunct-inspecteur van den burgerlijken geneeskundigen dienst, 1 havenarts en 2 artsen ter beschikking.

i) Hiervan waren 4 geneesheeren aan het geneeskundig laboratorium, 5 aan de school tot opleiding van inlandsche artsen en 4 aan de landskoepokinrichting verbonden.

j) Namelijk 5 officieren van gezondheid en 1 militair apotheker, allen verbonden aan de school tot opleiding van inlandsche artsen.

k) Hieronder 1 zendeling-arts en 1 vrouwelijke arts.

l) Hieronder 3 vrouwelijke tandartsen. In 1911 meldden zich 3 candidaten aan voor het examen in de tandheelkunde (voor het theoretisch en practisch gedeelte), die allen geslaagd zijn.

m) Hieronder 1 apothekeresse.

n) Hieronder 3 apothekersbedienden.

o) Stadsvroedvrouw.

p) In verband met het groote gebrek aan inlandsche geneeskundigen konden op verschillende plaatsen geen inlandsche geneeskundigen worden geplaatst.

q) Hieronder 2 inlandsche geneeskundigen ter beschikking van den inspecteur te Soerabaja.

r) Hiervan waren er ter beschikking van den inspecteur te Soerabaja 4 voor de pestbestrijding te Malang en 1 voor de malariabestrijding te Pasoeroean.

gen **dienst ressorteerende personeel en het aantal gouvernements- en particuliere ziekeninrichtingen op ult. 1911.**

	Inlandsch personeel.											Ziekeninrichtingen.							
		Inlandsche geneeskundigen			Inlandsche vroedvrouwen			Vaccinateurs			Gouvernements-ziekeninrichtingen.				Particuliere ziekeninrichtingen.			
…eer-…gen.	Aantal standplaatsen van de inlandsche geneeskundigen.	in gouvernementsdienst.	in dienst bij particuliere ondernemingen. d)	Leerlingen.	in gouvernementsdienst.	die uitsluitend particuliere praktijk uitoefenen.	Leerlingen.	in gouvernementsdienst.	Leerlingen in opleiding bij de landskoepokinrichting.	Candidaat-vaccinateurs.	Militaire hospitalen, ook voor civiele lijders opengesteld.	Centrale burgerlijke ziekengestichten.	Inlandsche hospitalen. e)	Leprozengestichten.	Sanatoria. f)	Zendingshospitalen.	Op ondernemingen van land- of mijnbouw.	Leprozengestichten.
—	3	3	—	—	1	1	—	8	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
—	4	12	—	—	2	1	—	14	7	1	2	z) 4	7	—	2	—	1	1
—	6	2	—	—	2	4	—	21	—	2	2	1	7	—	1	1	—	—
—	3	4	—	—	1	1	—	8	—	1	—	—	5	—	1	2	—	—
—	—	3	—	—	2	—	—	9	—	2	—	—	4	—	—	1	—	—
—	—	12	—	—	7	7	—	13	—	2	3	2	8	1	—	7	—	—
—	3	3	—	—	—	—	—	7	—	x) 2	—	—	5	—	1	2	—	—
—	3	q) 11	1	—	8	v) 2	1	9	—	1	1	aa) 1	6	1	—	2	—	—
—	1	r) 10	—	—	2	3	—	9	—	—	1	bb) 1	6	—	3	1	1	—
—	3	3	t) 1	—	4	—	—	5	—	ij) 2	—	—	5	—	2	—	1	—
—	—	7	—	—	1	—	—	8	—	2	—	—	3	—	1	1	—	—
—	—	6	—	—	2	—	—	11	—	2	2	—	8	—	—	2	—	—
—	—	1	1	—	—	2	3	—	—	—	1	—	1	—	—	2	2	—
1.	—	1	6	—	—	2	10	9	—	—	1	—	2	—	—	—	3	1
—	—	4	—	—	1	—	—	8	—	2	1	1	2	—	—	2	—	—
—	6	5	—	—	7	1	4	7	—	—	—	—	5	—	2	—	1	—
—	2	2	—	—	1	—	—	8	—	2	—	—	3	—	—	—	—	—
1	p) 34	s) 89	9	—	u) 41	24	w)18	154	7	23	14	10	78	2	13	ee)23	9	2
—	—	7	—	—	1	—	—	29	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	3	—	—	—	—	—	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	3	—	—	1	—	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	—	—	7	—	—	—	—	2	—	—	—	7	—
—	—	1	—	—	1	—	—	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	6	11	—	—	—	—	14	—	—	1	—	9	dd) 1	1	—	26	4
—	—	—	1	—	—	—	—	15	—	—	4	—	2	1	—	—	9	—
—	—	1	3	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—
—	—	—	—	—	1	—	—	17	—	—	1	1	—	—	—	1	2	—
—	—	1	1	—	1	—	—	28	—	—	1	cc) 2	5	—	—	—	7	—
—	—	3	—	—	1	—	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	4	3	—	23	—	—	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	2	—	—	6	—	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	1	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1	—	—	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	4	4	—	—	3	—	—	12	—	—	—	—	4	—	1	—	—	10
—	4	39	22	—	41	—	—	287	—	—	7	3	22	2	2	1	54	14
1	34	89	9	—	41	24	18	154	7	23	14	10	78	2	13	23	9	2
1	38	128	31	—	82	24	18	441	7	23	21	13	100	4	15	24	63	16

s) Een van deze inlandsche geneeskundigen was assistent-leeraar aan de school tot opleiding van inlandsche artsen, 6 waren geplaatst bij het stadsverband te Batavia, 5 bij het stadsverband en hulpstadsverband te Semarang, 1 bij het gesticht voor vrouwelijke veroordeelden te Mlaten (Semarang), 5 bij het stadsverband te Soerabaja, 1 bij het Pegirian-gesticht aldaar, 1 bij het particuliere zendingshospitaal te Modjowarno (Soerabaja), 2 deden dienst bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg en 4 bij dat te Lawang, 2 waren werkzaam bij het beri-beri-gesticht te Buitenzorg. Gedurende 1911 ontvielen aan 's lands dienst 20 inlandsche geneeskundigen.

t) Bestemd voor de in aanbouw zijnde particuliere ziekeninrichting te Tegalhardjo.

u) Namelijk op Java 1 van de oude en 40 van de nieuwe opleiding; in de buitenbezittingen zijn alle van de nieuwe opleiding. Met oude opleiding is bedoeld die van de vroegere verloskundige school te Weltevreden (opgeheven in 1875), met nieuwe opleiding die volgens de regeling van 1891. De inlandsche vroedvrouwen in gouvernementsdienst waren allen in het genot van eene toelage (voor sommigen ten bedrage van f 25 's maands, voor anderen ad f 20, f 17,50, f 12,50 en f 10 's maands).

v) Hiervan 1 in opleiding bij den civielen geneesheer te Modjokerto (Soerabaja).

w) Hiervan 1 in opleiding bij den civielen geneesheer te Sidoardjo (Soerabaja), 4 bij dien te Kediri en 3 bij den geneesheer te Mataram (Djokjakarta).

x) Beiden werkzaam aan de revaccinatiën in de afdeeling Bangkalan (Madoera).

ij) Beiden werkzaam bij de pokbestrijding te Malang (Pasoeroean).

z) Namelijk het stadsverband en het Chineesch hospitaal te Batavia, zoomede het krankzinnigengesticht en het beri-beri-gesticht te Buitenzorg.

aa) Stadsverband te Soerabaja.

bb) Krankzinnigengesticht te Lawang (Pasoeroean).

cc) Ziekenzalen te Kandangan en Samarinda (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo).

dd) Z.g. lepra-gevangenis te Medan.

ee) Hieronder zijn begrepen de hulpziekenhuizen, waar zendeling-leeraren aan het hoofd staan.

II. SCHOOL tot opleiding van inlandsche artsen te Weltevreden.

A. Mutatiën onder de leerlingen gedurende den cursus 1910/1911.

AFDEELING.	Aantal leerlingen bij het einde van den cursus 1909/1910.	Ingeschreven voor den cursus 1910/1911.	Totaal aantal leerlingen gedurende den cursus 1910/1911.	Afgeschreven gedurende den cursus 1910/1911.	Aantal leerlingen bij het einde van den cursus 1910/1911.
Voorbereidende afdeeling.	43	31	74	*b*) 8	*d*) 66
Geneeskundige afdeeling	97	—	97	*c*) 21	76
	a) 140	31	171	29	*e*) 142

a) 95 Javanen, 30 Maleiers, 8 Menadoneezen, 5 Amboineezen, 1 Ternataan en 1 Timorees.
b) Wegens gebrek aan aanleg.
c) 15 bevorderd tot inlandsch arts, 2 ontslagen wegens gebrek aan aanleg, 2 wegens ziekte en 2 wegens onvoldoende ijver.
d) Hiervan werden 15 tot de geneeskundigen afdeeling bevorderd.
e) 92 Javanen, 36 Maleiers, 8 Menadoneezen, 4 Amboineezen, 1 Ternataan en 1 Timorees.

B. Aantal patiënten behandeld op de aan de school verbonden poliklinieken.

Cursus 1910/1911.

POLIKLINIEKEN VOOR:	Aantal patiënten.											
	Europeanen.				Inlanders.				Vreemde oosterlingen.			
	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.		Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.		Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	
			Jongens.	Meisjes.			Jongens.	Meisjes.			Jongens.	Meisjes.
Inwendige ziekten.	24	6	18	8	414	107	198	50	251	85	48	28
Heelkunde, huid- en geslachtsziekten.	66	7	126	23	2 177	376	976	220	492	33	65	10
Oogziekten . . .	28	10	129	35	383	98	158	53	157	49	25	15
Totalen . .	118	23	273	66	2 974	581	1 332	323	900	167	138	53
	480				5 210				1 258			
	6 948											

III. A. OVERZICHT betreffende de vanwege den burgerlijken geneeskundigen dienst behandelde lijders in de gouvernements-ziekeninrichtingen *a*), zoomede van de sterfte onder hen.

VOORNAAMSTE ZIEKTEN.	Behandelde lijders uit de inlandsche bevolking. *b*)			Behandelde inlandsche lijders in de zendings-hospitalen. *e*)		
	Aantal behandelden.	Aantal overleden behandelden.	Percentage van de overledenen tot de behandelden.	Aantal behandelden.	Aantal overleden behandelden.	Percentage van de overledenen tot de behandelden.
Malaria	6 572	267	4.06	111	8	7.20
Cholera	434	310	71.42	—	—	—
Pokken	59	6	10.16	3	1	33.33
Beri-beri	1 562	110	7.04	3	—	—
Syphilis en venerische ziekten	3 341	93	2.78	82	1	1.21
Andere ziekten	32 197	2 140	6.64	2 017	148	7.33
Totalen	44 165	2 926	6.62	2 216	158	7.12
Van de hiervóór vermelde behandelden en overledenen telde men er:						
op Java en Madoera *c*)	28 331	1 929	6.80	1 632	118	7.23
in de buitenbezittingen *d*)	15 834	997	6.29	584	40	6.84
Totalen	44 165	2 926	6.62	2 216	158	7.12
Hiervan telde men in de opgaven der:						
Europeesche geneesheeren	30 892	2 345	7.59	2 216	158	7.12
inlandsche artsen	13 273	581	4.37	—	—	—
Totalen	44 165	2 926	6.62	2 216	158	7.12

a) Hieronder te verstaan de stadsverbanden, de inlandsche ziekengestichten en de ziekenzalen in de gevangenissen.

b) Hieronder begrepen de andere vreemde oosterlingen.

c) Wat Java en Madoera betreft, zijn geen rapporten ontvangen van Buitenzorg, Tjiandjoer, Soekaboemi, Tasikmalaja, Cheribon, Koeningan, Tjiamis, Banjoemas, Semarang, Poerwodadi, Pelantoengan, Oengaran, Rembang, Blora, Bodjonegoro, Toeban, Djatiraga, Padangan, Kediri, Paree, Ngandjoek, Kertosono, Toeloengagoeng, Blitar, Soerabaja, Grisee, Sidoardjo, Modjokerto, Djombang, Pasoeroean, Bangil, Malang, Probolinggo, Kraksaän, Loemadjang, Besoeki, Bondowoso, Sitoebondo, Djember, Banjoewangi, Pamiekasan, Sampang, Karangpanasan, Soemenep.

d) Wat de buitenbezittingen betreft, zijn geen rapporten ontvangen van Singaradja, Mataram, Praja, Batoe Radjoe, Benkoelen, Moeara Aman, Kepahiang, Pontjan, Ketjil, Laboehandeli, Belawan Deli, Tebingtinggi, Seroewai, Koeta Radja, Langsar, Toenong, Muntok, Djeboes, Belinjoe, Pangkalpinang, Koba Soengaiselan, Toboali, Bonthain, Balangnipa, Saleier, Palopo, Pampanoea, Pare Pare, Menado, Gorontalo, Amahai en Meraukee.

e) De hiergenoemde cijfers hebben alleen betrekking op de zendingshospitalen te Djokjakarta en Pea Radja.

B. OVERZICHT van de lijders, behandeld in de voor den cursus in tropische ziekten bestemde afdeeling van het militair hospitaal te Weltevreden.

ZIEKTEN.	Aantal behandelde lijders.		
	Europeanen.	Inlanders.	Chineezen.
Malaria tropica	17	71	5
Malaria tertiana	37	32	1
Malaria quartana	1	7	1
Malaria tertiana en tropica	1	4	—
Malaria tertiana en quartana	—	1	—
Malaria zonder nadere diagnose	2	4	—
Cachexia paludosa	—	5	1
Typhus abdominalis	2	4	—
Febris bilhaemogl. urec	—	1	—
Variola	—	2	—
Rheumatis art. ac.	—	1	—
Meningitis cerebrospin.	—	1	—
Febris van der Scheer	4	18	1
Dengue	—	1	—
Febris rem. e causa ignota	1	4	—
Beri-beri	—	32	4
Amoeben-dysenterie	19	13	—
Bacillaire dysenterie	6	2	—
Enteritis acuta	—	8	—
Enteritis chronica	—	2	—
Haemorrhoïden	—	1	—
Taenia	2	1	—
Anchylostomiasis	—	14	—
Icterus catarrhalis	1	—	—

ZIEKTEN.	Aantal behandelde lijders.		
	Europeanen.	Inlanders.	Chineezen.
Hyperaemia hepatis	4	—	—
Abscessus hepatis	5	—	—
Erhinococcus hepatis	—	—	1
Bronchitis acuta	1	15	—
Bronchitis chronica	—	2	—
Pneumonia fibrinosa	—	46	—
Pleuritis	—	4	—
Tuberculosis pulmonum	—	3	1
Pericarditis	—	1	—
Nephritis	—	3	—
Myclitis	—	1	—
Spdit-spinaal paralyse	—	1	—
Seterose en plagues	—	1	—
Framboesia tropica	1	4	—
Tinea imbricata	—	6	—
Elephantiasis	—	2	—
Lepra	1	2	1
Syphilis III	1	1	1
Psoriasis	—	1	—
Scabres	—	1	—
	105	324	17
		446	

IV. Gewestelijke opgaaf betreffende het aantal en den afloop van de in 1911 verrichte verlossingen door inlandsche vroedvrouwen, die onderstand van gouvernementswege genieten.

GEWESTEN.	Verlossingen *a)*			
	Aantal	met		
		gunstigen afloop.	gestoord kraambed.	ongunstigen afloop.
Bantam	12	12	—	—
Batavia	112	111	—	1
Preanger-Regentschappen	252	245	—	7
Cheribon	31	29	—	2
Semarang	222	204	9	9
Madioen	24	19	1	4
Kedoe	78	77	1	—
Pekalongan	81	76	4	1
Banjoemas	8	5	—	3
Soerabaja	184	170	—	14
Pasoeroean	72	72	—	—
Besoeki	74	65	—	9
Kediri	588	559	1	28
Madoera	6	6	—	—
Sumatra's Westkust	55	55	—	—
Banka en onderhoorigheden	8	8	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	67	67	—	—
Celebes en onderhoorigheden	53	52	—	1
Menado	965	884	—	81
Amboina	209	195	—	14
Timor en onderhoorigheden	23	23	—	—
Ternate en onderhoorigheden	62	53	—	9
Bali en Lombok	31	31	—	—
Totalen	3 217	3 018	16	183

a) De opgaven zijn onvolledig.

V. Verpleegsterkte, enz. in de zes groote burgerlijke ziekengestichten op de drie hoofdplaatsen van Java over 1911.

ZIEKENINRICHTINGEN.	Aantal verpleeg-den op 1 Januari 1911.	Bijgekomen in den loop van het jaar.	Afgevoerd in den loop van het jaar			Aantal verpleeg-den op ult. December 1911.	Percentsgewijze verhouding tot het aantal der behandelden (na aftrek van de geëvacueerden)		
			als geëvacueerd.	als hersteld.	als overleden.		van de herstelden.	van de overledenen.	van de nog onder behandeling gebleven.
Stadsverband te Batavia	354	5 804	543	4 131	538	946	73.57	9.58	14.4
Stadsverband te Semarang	206	2 530	—	2 226	336	174	6.3	12.2	81.3
Hulpstadsverband te Semarang	145	1 294	—	1 111	157	171	11.8	10.9	77.1
Stadsverband te Soerabaja	250	6 830	247	5 713	419	701	83.6	6.1	10
Chineesch hospitaal te Batavia	138	876	70	393	178	373	41.6	18.8	36.8
Chineesch hospitaal te Semarang	26	36	—	36	4	22	35.4	6.4	58
Totalen	1 119	17 370	860	13 610	1 632	2 387	73.6	8.8	12.9

VI. Verpleegsterkte, enz. in de krankzinnigengestichten in Nederlandsch-Indië over 1911.

LANDAARD EN KUNNE DER VERPLEEGDEN.		Aantal verpleegden op 1 Jan. 1911.	Bijgekomen in den loop van het jaar. *a)*	Totaal.	Afgevoerd in den loop van het jaar: als hersteld.	als verbeterd.	als overleden.	om andere redenen.	Totaal.	Aantal verpleegden op 31 Dec. 1911.	Percentsgewijze verhouding tot het aantal der behandelden (na aftrek van de afgevoerden, bedoeld in kolom 8): van de herstelden.	van de verbeterden.	van de overledenen.	van de nog onder behandeling geblevenen.
1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Krankzinnigengesticht te Buitenzorg. *b)*														
Europeanen	mannen . .	*c)* 226	44	270	11	5	15	4	35	235	4.1	1.9	5.6	88.3
	vrouwen . .	86	7	93	2	1	1	1	5	88	2.2	1.1	1.1	95.6
Inlanders	mannen . .	167	53	220	2	1	7	13	23	197	0.9	0.5	3.4	95.—
	vrouwen . .	182	39	221	3	—	13	1	17	204	1.4	—	5.9	92.7
Vreemde oosterlingen	mannen . .	38	19	57	1	—	3	—	4	53	1.7	—	5.3	93.—
	vrouwen . .	16	7	23	2	—	—	—	2	21	8.7	—	—	91.3
Totalen . . .		715	169	884	21	7	39	19	86	*d)* 798	2.43	0.9	4.5	92.3
Krankzinnigengesticht te Lawang. *b)*														
Europeanen	mannen . .	109	34	143	1	4	6	8	19	124	0.74	2.96	4.44	91.8
	vrouwen . .	19	9	28	2	1	1	—	4	24	7.14	3.57	3.57	85.6
Inlanders	mannen . .	649	136	785	22	6	37	2	67	718	2.81	0.76	4.72	91.6
	vrouwen . .	315	47	362	9	2	5	—	16	346	2.48	0.55	1.38	95.5
Vreemde oosterlingen	mannen . .	105	21	126	7	5	5	—	17	109	3.55	3.96	3.96	86.5
	vrouwen . .	18	3	21	—	1	—	—	1	20	—	4.76	—	95.2
Totalen . . .		1 215	250	1 465	41	19	54	10	124	*d)* 1 341	2.81	1.3	3.71	92.1
Recapitulatie.														
Europeanen	mannen . .	335	78	413	12	9	21	12	54	359	2.99	2.24	5.23	89.5
	vrouwen . .	105	16	121	4	2	2	1	9	112	3.33	1.66	1.66	93 3
Inlanders	mannen . .	816	189	1 005	24	7	44	15	90	915	2.42	0.77	4.44	92.4
	vrouwen . .	497	86	583	12	2	18	1	33	550	2.06	0.34	3.09	94.5
Vreemde oosterlingen	mannen . .	143	40	188	8	5	8	—	21	162	4.37	2.73	4.37	88.5
	vrouwen . .	34	10	44	2	1	—	—	3	41	4.54	2.27	—	93.1
Totalen . . .		1 930	419	2 349	62	26	93	29	210	2 139	2.67	1.12	4.08	92.2

a) Van de 169 te Buitenzorg „bijgekomen" patiënten was van 42 niet bekend hoelang zij reeds krankzinnig waren, hetgeen eveneens het geval was met 68 van de te Lawang „bijgekomen" patiënten. Van de overige 127 en 182 nieuwe patiënten beliep de duur hunner krankzinnigheid vóór de opneming:

	Buitenzorg.	Lawang.
langer dan één jaar	52	53
3 à 4 maanden	49	51
minder dan 3 maanden	17	50
in observatie genomen	9	28
	127	182

b) De in de gestichten verpleegde patiënten konden gedurende 1911 met eenigen arbeid worden beziggehouden. Het aantal werkende patiënten beliep te Buitenzorg 15 % van de Europeesche mannen, 70 % van de Europeesche vrouwen, 80 % van de inlandsche mannen en 80 % van de inlandsche vrouwen en te Lawang 15 % van de Europeesche mannen, 17 % van de Europeesche vrouwen, 82 % van de inlandsche mannen en 65 % van de inlandsche vrouwen.

c) Hieronder 3 Afrikanen.

d) Ingevolge Ind. St. 1885 n°. 39, juncto 1892 n°. 143, worden de patiënten ten opzichte hunner verpleging in 4 klassen gerangschikt. De op ult. 1911 aanwezige patiënten waren naar de klassen, waarin zij verpleegd werden, verdeeld als volgt:

	Buitenzorg. Mannen.	Vrouwen.	Te zamen.	Lawang. Mannen.	Vrouwen.	Te zamen.
1ste klasse	—	—	—	—	—	—
2de „	11	10	21	2	1	3
3de „	224	78	302	122	23	145
4de „	250	225	475	827	366	1193
	485	313	798	951	390	1341

VII. Vijfjarige statistiek der in Nederlandsch-Indië verrichte vaccinatiën en revaccinatiën.

A. Algemeen overzicht.

JAREN.	JAVA EN MADOERA.				BUITENBEZITTINGEN.			
	Aantal vaccinatiën.	Waarvan geslaagd (%)	Aantal revaccinatiën.	Waarvan geslaagd (%)	Aantal vaccinatiën.	Waarvan geslaagd (%)	Aantal revaccinatiën.	Waarvan geslaagd (%)
1907	748 339	91.8	2 094 540	57.1	175 097	79.22	186 604	41.50
1908	859 123 *a*)	91.9	2 015 814 *a*)	56.4	247 899 *b*)	74.75	363 350 *b*)	50.89
1909	387 961 *c*)	95.5	943 378 *c*)	†	228 655 *d*)	82.96	345 443 *d*)	32.08
1910	241 600 *e*)	84.98	1 579 349 *e*)	†	131 104 *f*)	88.02	280 231 *f*)	13.— *g*)
1911	501 999 *h*)	91.46	1 471 831 *h*)	96.21	167 870 *i*)	90.64	159 319 *i*)	82.85 *g*)

a) Van het gewest Djokjakarta, 2 vaccinedistricten van Madioen, 4 van Soerakarta, 3 van Kedoe. 1 van Banjoemas, 1 van Kediri en 2 van Madoera zijn geen gegevens ontvangen.

b) Van Benkoelen, Lampongsche districten, Billiton en Zuid-Nieuw-Guinea zijn geen gegevens ontvangen.

c) Van de gewesten Semarang, Soerakarta, Djokjakarta en Kediri, 6 vaccinedistricten van Cheribon, 7 van Pekalongan, 10 van Kedoe, 1 van Banjoemas, 7 van Soerabaja, 1 van Pasoeroean en 8 van Madoera zijn geen gegevens ontvangen.

d) Van Palembang, Djambi, Menado, Zuid-Nieuw-Guinea en Timor zijn geen gegevens ontvangen.

e) Van de gewesten Bantam, Preanger-Regentschappen, Cheribon, Banjoemas, Semarang en Djokjakarta, 10 vaccinedistricten van Batavia, 7 van Pekalongan, 2 van Rembang, 5 van Soerabaja, 2 van Kedoe, 2 van Madioen, 3 van Kediri, 6 van Pasoeroean, 9 van Madoera en 6 van Soerakarta zijn geen gegevens ontvangen.

f) Van de Oostkust van Sumatra, Djambi, Lampongsche districten, Benkoelen, Riouw, Banka en onderhoorigheden, Billiton, Menado, Celebes en onderhoorigheden en Bali en Lombok zijn geen gegevens ontvangen.

g) De meeste revaccinatiën zijn niet gecontroleerd.

h) Van de gewesten Banjoemas en Djokjakarta, 7 districten van Pekalongan, 10 districten van Semarang, 10 districten van Kedoe, 4 districten van Madioen, 7 districten van Soerakarta, 1 district van Soerabaja, 3 districten van Kediri, 1 district van Pasoeroean, 2 districten van Besoeki, en 1 district en 1 hulpdistrict van Madoera zijn geen gegevens ontvangen.

i) Van Atjeh en onderhoorigheden, de Lampongsche districten, Benkoelen, Sumatra's Westkust, Banka en onderhoorigheden, Menado en Celebes en onderhoorigheden zijn geen gegevens ontvangen.

B. Vaccinatiën en revaccinatiën, enz. bij de landskoepokinrichting te Weltevreden.

JAREN.	Vaccinatiën				Revaccinatiën				Totaal aantal vaccinatiën en revaccinatiën.	Verstrekte animale lymphe.
	van Europeanen.		van inlanders.		van Europeanen.		van inlanders.			
	Aantal.	Waarvan geslaagd.	Aantal.	Waarvan geslaagd.	Aantal.	Waarvan geslaagd.	Aantal.	Waarvan geslaagd.		Aantal glaasjes en buisjes.
1907	309	254 *a*)	1215	1116 *b*)	515	76	1580	381	3619 *c*)	63 996 *h*)
1908	214	214	1658	1544	256	53	1028	416	3156 *d*)	78 552 *i*)
1909	213	197	1614	1408	169	55	717	76	2713 *e*)	84 654 *j*)
1910	233	209	992	889	398	68	486	30	2109 *f*)	112 468 *k*)
1911	211	163	476	418	323	48	363	32	1373 *g*)	128 542 *l*)

a) 1 persoon, bij wie de inenting niet slaagde, had pokken gehad.

b) 3 kinderen, bij wie de inenting niet slaagde, hadden pokken gehad.

c) Bovendien zijn nog ingeënt 541 militairen, vrouwen en kinderen.

d) Idem 713.

e) Idem 726.

f) Idem 537.

g) Idem 348.

h) 24 491 glasplaatjes en capillairen, 37 173 groote buisjes à 1 c.M³. en 2332 kleine buisjes à ½ c.M³., te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 2 039 405 personen.

i) 78 552 buisjes en glaasjes, te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 2 541 810 personen.

j) 84 654 buisjes en glaasjes, te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 3 629 050 personen.

k) 112 468 buisjes en glaasjes, te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 4 075 770 personen.

l) 128 542 buisjes en glaasjes, te zamen eene hoeveelheid vaccine bevattende voldoende ter inenting van 4 087 245 personen.

VIII. Vijfjarige statistiek van de bij het Instituut-Pasteur te Weltevreden behandelde personen.

JAREN.	AANTAL PATIËNTEN							
	bij het einde van het voorafgegane jaar in behandeling gebleven.	in het opgegeven jaar bijgekomen.	Totaal.	die de geheele behandeling ondergingen.	bij wie de behandeling werd gestaakt. *a*)	van wie met meer of minder zekerheid is gebleken, dat zij aan lyssa zijn overleden		
						tijdens de behandeling.	binnen 30 dagen na de behandeling.	meer dan 30 dagen na de behandeling.
1907	51	407	458	433	4	5	—	5
1908	13	456	469	419	3	—	7	4 *b*)
1909	37	583	620	547	4	—	4	1
1910	44	581	625	548	11	—	6	—
1911	28	516	544	472 *c*)	14	—	2	—

a) Hetzij dat gedurende de behandeling bleek, dat de dieren die beten hadden toegebracht, niet dol waren geweest, hetzij omdat de patiënten zich niet verder wilden laten behandelen.

b) Van 3 overledenen kon niet worden nagegaan of zij werkelijk aan lyssa zijn gestorven.

c) Hieronder zijn de personen niet medegerekend, voor wie eerst na afloop der behandeling uit het verrichte onderzoek bleek dat de honden waardoor zij waren gebeten, niet dol waren geweest.

IX. OPGAAF van het aantal leprozen, die zich op ult. 1911 in Nederlandsch-Indië bevonden. *a*)

GEWESTEN.	Europeanen.		Inlanders.		Chineezen.		Andere vreemde oosterlingen.	
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
JAVA EN MADOERA.								
Bantam	—	—	—	—	1	—	—	—
Batavia	3	6	85	22	18	2	—	—
Preanger-Regentschappen	—	—	1	1	—	—	—	—
Cheribon	—	—	164	95	—	—	—	—
Pekalongan	10	1	9	3	—	—	—	—
Semarang	16	10	94	17	18	4	—	—
Rembang	—	—	168	59	5	1	2	—
Soerabaja	1	1	483	119	13	1	4	—
Pasoeroean	3	—	91	44	2	1	—	—
Besoeki	—	—	14	3	—	—	—	—
Banjoemas	—	—	2	—	—	—	—	—
Kedoe	—	—	3	2	—	—	—	—
Djokjakarta	—	—	—	—	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	1	3	2	—	—	—
Madioen	1	2	6	4	1	—	—	—
Kediri	—	—	89	40	4	—	—	—
Madoera	1	1	394	161	1	1	—	—
BUITENBEZITTINGEN.								
Padangsche Bovenlanden	—	—	275	67	—	—	—	—
Padangsche Benedenlanden	—	1	69	14	5	1	—	—
Tapanoeli	—	—	238	113	—	—	—	—
Benkoelen	—	—	115	29	—	—	—	—
Lampongsche districten	—	—	18	—	1	—	—	—
Palembang *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Djambi	—	—	70	17	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Riouw en onderhoorigheden *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Banka	—	—	6	—	53	—	—	—
Billiton	—	—	8	2	—	1	—	—
Westerafdeeling van Borneo *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	—	676	238	—	—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	—	2	525	171	1	—	—	—
Menado *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Amboina *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Ternate en onderhoorigheden *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea *b*)	—	—	—	—	—	—	—	—
Timor en onderhoorigheden	—	—	25	9	—	—	—	—
Bali en Lombok	—	—	424	—	—	—	—	—

a) De opgaven verdienen weinig vertrouwen.

b) Geen opgaven ontvangen.

NAMEN DER ZIEKTEN.	AANTAL OVE																													
	Batavia.															Semarang.														
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.							
	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
I. Algemeene ziekten.																														
Febris typhoïdea (typhus abdominalis)	—	1	—	2	—	3	6	—	1	2	2	—	—	5	11	—	1	2	2	—	—	5	2	—	4	—	—	—	6	11
Febris intermittens en malaria cachexie:	1	1	—	1	1	1	5	1	3	1	2	—	—	7	12	2	1	4	3	1	—	11	—	3	2	2	1	—	8	19
waaronder tropica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
perniciosa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
tertiana	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
niet nader bepaald.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pokken	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mazelen	—	1	2	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diphterie en croup	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kinkhoest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cholera asiatica	—	—	1	4	1	—	6	—	—	2	7	—	1	10	16	1	2	3	11	1	1	19	1	3	3	12	2	—	21	40
„ nostras	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dysenterie	1	—	—	1	—	—	2	1	2	1	—	—	—	4	6	1	—	—	3	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5
Erysipelas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lepra	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pest	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere besmettelijke ziekten	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pyaemia en septichaemia	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	1	—	1	3	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Actynomycose	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tuberculose van de longen.	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	6	—	—	6	9	—	—	1	5	—	—	6	—	—	—	3	—	—	3	9
„ „ „ hersenen	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ „ buikingewanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ van de wervelkolom	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ andere organen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Scrofulose	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Syphilis (tertiair)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
„ (hereditair)	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kanker en andere maligne tumoren van de mondholte	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Idem van de maag en de lever	—	—	—	3	1	—	4	—	—	—	1	—	—	1	5	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Idem en andere maligne tumoren van het peritoneum, van de darmen en van het rectum	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Idem en andere maligne tumoren van de vrouwelijke geslachtsorganen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
Idem en andere maligne tumoren van de mamma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem en andere maligne tumoren van andere organen	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	2	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Acuut gewrichtsrheumatisme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diabetes mellitus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	4	4	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	2	—	—	2	3
Anaemie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Andere algemeene ziekten	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Morbus Basedowie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Acuut en chronisch alcoholisme	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Ziekten van het zenuwstelsel en van de zintuigen.																														
Encephalitis en hersenabsces	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Meningitis	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
Meningitis cerebrospinalis epidemica	2	—	—	—	—	—	2	—	3	—	—	—	—	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tabes dorsalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Apoplexie	—	—	—	2	3	—	5	—	—	—	—	4	—	4	9	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	1	1	—	2	4
Hersenverweeking	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dementia paralytica	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Alle andere psychosen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Epilepsie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

en met hen gelijkgestelden over 1911.

LEDENEN TE

Soerabaja.															Buitenzorg, Soekaboemi, Bandoeng, Tjimahi, Soemedang, Cheribon, Pekalongan, Tegal, Ambarawa, Salatiga, Koedoes, Oengaran, Magelang, Gombong, Poerwaredja, Kediri, Toeloengagoeng, Sidoardjo, Pasoeroean, Malang, Kraksaän, Probolinggo, Besoeki, Rembang, Djokjakarta, Soerakarta, Padang, Sawahloento, Telokbetong, Benkoelen, Palembang, Tandjoengpinang, Koeta Radja, Bandjermasin, Makasser en Amboina.														
Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.							
Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
—	2	3	3	—	1	9	—	—	3	7	1	—	11	20	—	3	3	10	—	—	16	—	1	4	2	—	—	7	23
1	—	4	2	—	—	7	1	1	—	2	—	—	4	11	6	2	2	8	—	—	18	4	2	4	2	—	—	12	30
—	—	2	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
—	—	2	1	—	1	4	—	—	3	5	—	—	8	12	—	1	—	12	1	—	14	1	4	2	14	3	—	24	38
—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	3	7	—	1	12	—	1	3	1	—	—	5	17
—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	2	3	1	—	6	—	—	—	1	—	—	1	7
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
1	—	1	—	7	—	9	—	—	1	6	—	—	7	16	—	—	1	18	2	—	21	—	—	3	6	1	—	10	31
—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	1	—	1	—	—	2	—	1	—	—	—	—	1	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	1	3
—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	—	6	—	—	1	—	—	—	1	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	2	—	8	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	3	3
—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	1	1	—	2	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	4	2	—	6	—	—	—	1	1	—	2	8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	1	1	—	1	—	—	3	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
1	1	1	—	—	—	3	1	—	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4	—	—	—	8	4	—	12	—	—	—	5	2	—	7	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1

AANTAL OVE[...]

NAMEN DER ZIEKTEN.	Batavia.															Semarang.														
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.							
	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
Stuipen bij kinderen beneden 5 j.	1	2	—	—	—	—	3	1	6	—	—	—	—	7	10	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Tetanus	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Overige ziekten v/h zenuwstelsel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Ziekten van het gehoororgaan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Ziekten van het hart en de vaten.																														
Acute endocarditis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Organische hartgebreken	1	—	—	5	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4
Angina pectoris	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Ziekten der arteriën	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	—	1	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Embolie en thrombose	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten van het hart of de vaten	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bloedingen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Ziekten der ademhalingsorganen.																														
Ziekten van de larynx	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Acute bronchitis	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Chronische bronchitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Broncho pneumonie	1	—	—	1	—	—	2	—	—	1	1	1	—	3	5	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	1	—	1	3
Croupeuze pneumonie	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	4	4	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	2	—	—	2	5
Aandoeningen der pleuraholte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Congestie en apoplexie van de longen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Longgangreen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Asthma bronchiale	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Emphysema pulmonum	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere ziekten der ademhalingsorganen	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
V. Ziekten der spijsverteringsorganen.																														
Ziekten van de mondholte	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekten van de pharynx	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekten der maag	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diarrhoea en enteritis bij kinderen beneden 2 jaar	3	1	—	—	—	—	4	6	1	—	—	—	—	7	11	1	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	2
Indische spruw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diarrhoea en enteritis bij kinderen van 2 jaar en ouder	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	1	1	—	3	4	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Hernia en darmocclusie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Andere aandoeningen van het darmkanaal	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Icterus gravis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Levercirrhose	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Leverabsces	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Andere aandoeningen van de lever of de galblaas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Peritonitis (uitgezonderd de puerperale)	—	2	—	1	—	—	3	—	—	—	—	1	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Appendicitis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VI. Ziekten der urogenitaal organen.																														
Acute nephritis	1	—	—	3	—	—	4	—	—	1	—	1	—	2	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekte van Bright	—	—	—	6	—	—	6	—	—	—	3	1	—	4	10	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
Andere ziekten der nieren en van hare adnexa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekten der pisblaas	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekten van de urethra	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziekten van de prostata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Overige ziekten der vrouwelijke geslachtsorganen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

O V E EDENEN TE

	Soerabaja. Mannen.							Soerabaja. Vrouwen.							Soerabaja.	Buitenzorg, Soekaboemi, Bandoeng, Tjimahi, Soemedang, Cheribon, Pekalongan, Tegal, Ambarawa, Salatiga, Koedoes, Oengaran, Magelang, Gombong, Poerwaredja, Kediri, Toeloengagoeng, Sidoardjo, Pasoeroean, Malang, Kraksaän, Probolinggo, Besoeki, Rembang, Djokjakarta, Soerakarta, Padang, Sawahloento, Telokbetong, Benkoelen, Palembang, Tandjoengpinang, Koeta Radja, Bandjermasin, Makasser en Amboina. Mannen.							Vrouwen.							
Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
1	2	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	2	4	8	2	—	—	—	—	10	5	—	—	—	—	—	5	15
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	2	—	—	2	4
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
4	—	—	—	14	—	—	14	—	—	—	2	2	—	4	18	—	—	—	5	3	—	8	—	—	—	3	—	—	3	11
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	4	1	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	5	3	—	8	—	—	—	1	—	—	1	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2	1	—	3	4	—	—	—	2	—	—	2	—	—	1	—	2	—	3	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
1	2	—	—	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—	3	4	1	3	—	—	—	—	4	1	—	—	—	—	—	1	5
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	1	1	—	1	—	—	3	2	—	—	—	—	—	2	5	4	2	1	1	1	—	9	6	3	—	1	2	—	12	21
5	—	—	—	6	—	—	6	1	—	—	3	—	—	4	10	—	—	—	2	1	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2
2	5	—	—	—	—	—	5	1	—	—	—	—	—	1	6	6	3	—	—	—	—	9	4	2	—	—	—	—	6	15
—	—	—	—	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
1	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	2	1	1	2	1	—	7	1	1	2	1	—	—	5	12
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	3	—	5	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	6
1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	1	4	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	2	—	—	2	5	—	—	—	5	1	—	6	—	1	—	5	—	—	6	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	1	—	—	1	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

AANTAL OVE

NAMEN DER ZIEKTEN.	Batavia. Mannen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Batavia. Vrouwen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Semarang. Mannen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Semarang. Vrouwen. Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
VII. Ziekten van de zwangerschap en van het puerperium.																														
Sterfgevallen in direct verband met en gedurende de zwangerschap	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Overlijden als direct gevolg der baring	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Puerperale eclampsie en albuminurie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Febris puerperalis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VIII. Ziekten van de huid en het celweefsel.																														
Gangreen	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Phlegmone, absces	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X. Aangeboren gebreken.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XI. Ziekten der jonggeborenen van ten hoogste 3 maanden oud.																														
Aangeboren lichaamszwakte, icterus, sclerema neonatorum, atelectasis pulmonum, paedatrophie	2	—	—	—	—	—	2	4	—	—	—	—	—	4	6	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2
Andere ziekten bepaald bij jonggeborenen voorkomend	5	—	—	—	—	—	5	1	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verwaarloozing, gebrekkige verzorging, ongeschikte voeding	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XII. Ouderdomsgebreken.																														
Debilitas, marasmus senilis.	—	—	—	1	2	—	3	—	—	—	1	6	—	7	10	—	—	—	1	7	—	8	—	—	—	—	4	—	4	12
XIII. Sterfgevallen door uitwendige oorzaken.																														
Zelfmoord door vergif	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ ophanging	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ vuurwapenen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ verdrinking	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ op andere wijze	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fracturen (ook schedelfracturen)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	2
Andere ongevallen door geweld	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Verbranding	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Inwerking v. corrosieve stoffen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
Zonnesteek	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Verdrinking	—	—	1	3	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	2
Uitputting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
Vergiftiging	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dood door andere uitwendige oorzaken	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
XIV. Onvolkomen en onbekende oorzaken van den dood.																														
Plotselinge dood	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	1	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Onbekend	3	—	—	6	2	—	11	—	—	1	—	2	1	4	15	6	—	—	1	—	—	7	2	1	—	3	1	—	7	14
Totalen	29	11	6	55	15	4	120	16	21	13	39	24	2	115	235	16	5	11	48	16	3	99	8	8	10	30	11	—	67	166

OVE[R]LEDENEN TE

Totalen-generaal.	Soerabaja.															Buitenzorg, Soekaboemi, Bandoeng, Tjimahi, Soemedang, Cheribon, Pekalongan, Tegal, Ambarawa, Salatiga, Koedoes, Oengaran, Magelang, Gombong, Poerwaredja, Kediri, Toeloengagoeng, Sidoardjo, Pasoeroean, Malang, Kraksaän, Probolinggo, Besoeki, Rembang, Djokjakarta, Soerakarta, Padang, Sawahloento, Telokbetong, Benkoelen, Palembang, Tandjoengpinang, Koeta Radja, Bandjermasin, Makasser en Amboina.														
	Mannen.							Vrouwen.								Mannen.							Vrouwen.							
	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Onder het jaar.	1 t/m 4 jaar.	5 t/m 19 jaar.	20 t/m 64 jaar.	65 en meer jaren.	Onbekend.	Totalen.	Totalen-generaal.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	3	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2
—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3
2	8	—	—	—	—	—	8	2	—	—	—	—	—	2	10	10	—	—	—	—	—	10	3	—	—	—	—	—	3	13
—	1	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	2	3	5	—	—	—	—	—	5	—	1	—	—	—	—	1	6
—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
12	—	—	—	1	7	—	8	—	—	—	—	—	7	7	15	—	—	—	—	10	1	11	—	—	—	3	17	—	20	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	2
—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	3	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	2
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	2	3
1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	3	—	—	4	—	1	—	—	1	—	2	6
14	3	—	2	3	1	—	9	4	1	—	6	1	—	12	21	4	3	—	7	3	1	18	4	—	2	6	1	1	14	32
166	28	7	19	71	19	2	146	18	5	9	50	5	7	94	240	56	27	18	155	39	6	301	35	20	32	77	38	1	203	504

	LEVENLOOS AANGEGEVENEN TE			
	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Buitenzorg, Soekaboemi, Bandoeng, Tjimahi, Soemedang, Cheribon, Pekalongan, Tegal, Ambarawa, Salatiga, Koedoes, Oengaran, Magelang, Gombong, Poerwaredja, Kediri, Toeloengagoeng, Sidoardjo, Pasoeroean, Malang, Kraksaän, Probolinggo, Besoeki, Djokja, Solo, Padang, Sawahloento, Tandjoengpinang, Telokbetong, Benkoelen, Palembang, Koeta Radja, Bandjermasin, Makasser en Amboina.
A. Ziekten van (den vader of) de moeder.				
1. Syphilis.	—	1	3	2
2. Andere algemeene ziekten	—	—	—	1
3. Habitueele voorbeschiktheid tot abortus .	—	—	—	2
4. Albuminurie en andere ziekten met de zwangerschap in verband staande . . .	2	—	—	—
B. Ziekten van de placenta en de vliezen.	1	1	2	2
C. Ziekten van het foetus.				
1. Monstruositeit en andere vormgebreken .	1	—	1	1
2. Niet onder A te brengen ontijdige geboorte.	—	1	4	2
D. De omstandigheden, waaronder de geboorte plaats heeft.				
1. Liggingsafwijkingen van het kind . . .	—	—	1	1
2. Uitzakking, inklemming van de navelstreng	—	—	2	—
3. Stikking bij de geboorte	2	2	2	—
E. Andere niet onder de vorige rubrieken te brengen oorzaken.	—	—	3	1
F. Onbekende of niet opgegeven oorzaken	6	3	6	3
Totalen . . .	12	8	24	15

Sterfte-cijfers naar de doodsoorzaken in % van het totaal aantal overleden Europeanen over 1911.

	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Gezamenlijke statistiek.
Febris typhoïdea	4.7	7.7	8.2	4.4
Malaria.	5.0	11.4	4.5	5.8
Pokken.	0.4	—	—	0.5
Cholera asiatica	4.2	24	4.9	7.4
Dysenterie	5	3	0.4	3.3
Pyaemia en septichaemia	1.2	1.2	0.4	1.3
Tuberculose	4	5.4	6.5	6
Syphilis	0.4	0.6	—	0.5
Kanker en andere maligne tumoren .	2.2	0.6	—	1.3
Diabetes	1.7	1.8	0.8	1.5
Ziekten van het zenuwstelsel . . .	11	4.8	6.1	8.7
„ van het hart en van de vaten.	5	3	11.1	6.2
„ der ademhalingsorganen . .	5.5	6.6	9.4	7
„ der spijsverteringsorganen. .	1.5	3.6	7.8	9.7
„ der urogenitaalorganen . . .	6.7	1.8	3.2	3.3
„ van de zwangerschap en van het puerperium.	1.7	—	0.8	1.2
„ van kinderen beneden 3 maanden	6	1.1	6.1	3.9

	Batavia.	Semarang.	Soerabaja.	Gezamenlijke statistiek.
Ouderdomsgebreken	4.2	7.1	6.1	6
Zelfmoord	—	—	1.6	0.7
Dood door andere oorzaken van uitwendig geweld	—	3.6	0.8	1.2
Overige ziekten	23.3	2.3	12.7	13.9
Onbekend	6.3	8.4	8.6	6.2
	100	100	100	100
Totaal aantal overleden Europeanen .	221	142	226	461
Id. id. id. met Europeanen gelijkgestelden	15	24	17	51
Sterkte aan Europeanen en met Europeanen gelijkgestelden	8 777	5 126	8 063	41 000
Sterfte (per ‰).	26.8	32.3	30.1	29.9

XI. Overzicht van de in 1911 toegekende subsidiën ten behoeve van particuliere ziekenhuizen en hulpziekenhuizen.

Gewest.	Afdeeling.	Plaats waar het ziekenhuis of hulpziekenhuis gevestigd is.	Klassenverdeeling.	Aanvrager.	Subsidie ineens toegekend. Voor oprichting.	Voor verbouwing, verruiming of uitbreiding.	Voor eerste uitrusting.	Jaarlijksche subsidie toegekend. Voor bevoegden Europeesch geneeskundige of inlandsch arts.	Voor gediplomeerd Europeesch of inlandsch verpleger of verpleegster.	Voor inlandsche bedienden.	Tegemoetkoming in de verplegingskosten.	Voor onderhoud van het gebouw.	Voor onderhoud der uitrusting.	Voor tegemoetkoming in de behandelingskosten.
				a. Java en Madoera.										
Batavia.	Stad en voorsteden van Batavia.	Weltevreden.	1ste	Vereeniging voor ziekenverpleging in Ned.-Indië.	—	—	—	f 3500	f 600	f 360	f 200	f 200	f 150	f 800
Id.	Id.	Id.	1ste	Vereeniging ter bestrijding der lepra in Ned.-Indië	f 2367,—	—	f 540	2100	240	120	200	85	54	—
Djokjakarta.	Mataram.	Djokjakarta.	4de	De Zending	—	—	—	7000	1200	2400	7000	342,50	250	—
Id.	Koelon Progo.	Wates.	2de	De resident van Djokjakarta	—	—	—	—	480	—	—	30	20	1500
Id.	Mataram.	Randoe Goenting.	2de	W. V. Adam.	—	—	—	—	384	—	—	15	30	1500
Id.	Id.	Djokjakarta.	2de	De resident van Djokjakarta	—	—	—	—	720	—	—	15	20	1500
Banjoemas.	Poerbalingga.	Poerbalingga.	1ste	De Zending	—	—	540	2100	240	360	200	—	54	—
Besoeki.	Bondowoso.	Bondowoso.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	—	30	20	500
Kedoe.	Wonosobo.	Alijan.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	—	30	20	500
Id.	Id.	Wonosobo.	1ste	Id.	—	—	—	—	600	360	—	85	54	1000
Kediri.	Kediri.	Kediri.	1ste	Bestuur der ziekeninrichting „Semampir" .	—	—	—	—	—	—	—	30	20	500
Pasoeroean.	Malang.	Swaroe.	2de	De Zending	—	—	—	—	600	480	1500	15	20	—
Pekalongan.	Pemalang.	Moga.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	—	30	20	500
Preanger-Regentschappen	Bandoeng.	Bandoeng.	1ste	Id.	—	—	—	3500	400	1080	2500	200	150	—
Rembang.	Blora.	Blora.	1ste	Id.	—	—	—	—	204	—	—	30	20	750
Id.	Id.	Tjepoe.	2de	Vereeniging „Ziekenverpleging Tjepoe" . . .	—	—	—	3500	600	1080	2500	200	150	—
Soerabaja.	Soerabaja.	Modjowarno.	5de	De Zending	—	—	—	8625	2040	1800	3000	425	300	—
Id.	Modjokerto.	Segaran.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	—	30	20	500
Semarang.	Salatiga.	Ambarawa.	1ste	Id.	—	—	—	—	240	—	—	30	20	750
Id.	Id.	Kalitjeret.	2de	Id.	—	—	—	—	608	—	—	30	20	750
Id.	Japara.	Kedoeng-pendjalin.	2de	Id.	—	—	—	—	240	—	—	30	20	1500
Id.	Semarang.	Mergaredja.	2de	Id.	—	—	—	3500	480	720	2500	30	20	—
Id.	Grobogan.	Poerwodadi.	4de	Id.	—	—	—	3500	1440	2200	—	342,50	250	3200
Id.	Salatiga.	Salatiga.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	—	30	20	500
				b. Buitenbezittingen.										
Tapanoeli.	Toba en Silindoeng.	Bonandolok.	1ste	De Zending	f 300,—	—	f 200	—	—	—	—	—	—	f 250
Id.	Id.	Pea Radja.	2de	Id.	—	—	—	f 3500	f 1200	f 1080	2500	f 200	f 150	—
Id.	Id.	Pangariboean.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	—	30	20	740
Id.	Mandailing en Angkola.	Pakantan.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	—	48,75	100	750
Id.	Sibolga.	Toeka.	1ste	Id.	f 1406,70	—	1000	—	—	—	—	—	—	—
Menado.	Menado.	Kolonganatas.	2de	Id.	—	—	—	—	600	—	—	30	20	500
Id.	Sangi- en Talaud-eilanden.	Talengan.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	—	30	20	500
Ternate.	Halmahera.	Gamsoengi.	1ste	Id.	—	—	—	—	—	—	—	10	10	35

Bijlage U.

(Zie hoofdstuk L, afd. I, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de samenstelling en distributie op 15 April 1912 van het technisch personeel der BURGERLIJKE OPENBARE WERKEN in Nederlandsch-Indië, benevens opgaven nopens de in 1911 vanwege het burgerlijk bouwdepartement verwerkte sommen.

I. Samenstelling en distributie van het technisch personeel op 15 April 1912.

INDEELING.	Hoofd- en verdere inge- nieurs.	Archi- tecten en opzich- ters.	Te zamen.
I. ALGEMEENE DIENST.			
A. Technisch personeel bij het departement	a) 13	14	27
B. Waterstaatsafdeelingen:			
Chefs	3	—	3
Toegevoegd personeel:			
a. voor de bureau's	3	6	9
b. voor speciale werken:			
1. de verbetering van den waterafvoer ter hoofdplaats Batavia	2	2	4
2. de uitvoering van bouwwerken in de afdeeling Stad en Voorsteden van Batavia	—	1	1
3. den bouw van een brug voor gewoon verkeer over de Tjimanoek bij Djatibarang, met bijbehoorende werken (afd. Indramajoe, res. Cheribon)	—	1	1
4. de assaineeringswerken ter hoofdplaats Semarang	—	1	1
5. de regeling van den irrigatietoestand in de res. Soerakarta	1	—	1
6. de verbetering en uitbreiding der bevloeiing in de afd. Pamekasan (res. Madoera) en verschillende andere werken	2	2	4
7. het onderhoud en de herstelling van de werken en gebouwen van het marine-établissement te Soerabaja	—	1	1
8. de voorbereidende werkzaamheden in verband met eene eventueele instelling van eene waterstaatsafdeeling in Noord-Sumatra	1	—	1
c. voor den plaatselijken dienst:			
1ste afd. Bantam	—	3	3
1ste afd. Batavia	—	8	8
1ste afd. Preanger-Regentschappen	—	4	4
1ste afd. Cheribon	—	6	6
2de afd. Pekalongan	—	6	6
2de afd. Semarang	—	7	7
2de afd. Banjoemas	—	3	3
2de afd. Kedoe	—	6	6
2de afd. Djokjakarta	—	1	1
2de afd. Soerakarta	—	2	2
2de afd. Madioen	—	8	8
4de afd. Rembang	—	7	7
4de afd. Kediri	—	5	5
4de afd. Soerabaja	—	11	11
4de afd. Madoera	—	5	5
4de afd. Pasoeroean	—	8	8
4de afd. Besoeki	—	6	6

INDEELING.	Hoofd- en verdere inge- nieurs.	Archi- tecten en opzich- ters.	Te zamen
C. Inspectie van den waterstaat in de buitenbezittingen	1	—	1
II. DIENST DER IRRIGATIE-AFDEELINGEN.			
A. Irrigatie-afdeeling Serang (res.^{n} Semarang, Rembang en Kedoe)	8	14	22
B. Irrigatie-afdeeling Pemali-Tjomal (res. Pekalongan)	2	8	10
C. Irrigatie-afdeeling Tjimanoek (res.^{n} Cheribon en Preanger-Regentschappen)	5	6	11
D. Irrigatie-afdeeling Serajoe (res.^{n} Banjoemas en Kedoe)	4	11	15
E. Sectie Madioen der toekomstige irrigatieafdeeling Solo-rivier	2	4	6
F. Irrigatie-afdeeling Brantas (res.^{n} Soerabaja, Pasoeroean en Kediri)	10	21	31
G. Irrigatie-afdeeling Pekalen-Sampean (res.^{n} Pasoeroean en Besoeki)	7	10	17
III. GEWESTELIJKE DIENST.			
Sumatra's Westkust	2	11	13
Tapanoeli	—	8	8
Benkoelen	—	7	7
Palembang	—	7	7
Djambi	—	4	4
Oostkust van Sumatra	2	7	9
Atjeh en onderhoorigheden	—	11	11
Lampongsche districten	—	3	3
Riouw en onderhoorigheden	—	2	2
Banka	—	2	2
Billiton	—	1	1
Westerafdeeling van Borneo	—	1	1
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	5	5
Bali en Lombok	—	7	7
Celebes en onderhoorigheden	3	8	11
Menado	—	5	5
Amboina	—	3	3
Ternate	—	2	2
Timor en onderhoorigheden	—	2	2
Zuid-Nieuw-Guinea	—	1	1
IV. SPECIALE DIENSTEN.			
1. Verbetering en uitbreiding van de verkeerswegen in de buitenbezittingen:			
Inspecteur voor de verkeerswegen	1	—	1
Toegevoegd personeel	11	6	17
2. De havenwerken te Tandjoeng-priok (res. Batavia)	3	2	5
3. De havenwerken te Soerabaja	1	—	1

a) Hieronder 2 bouwkundige ingenieurs.

INDEELING.	Hoofd- en verdere inge- nieurs.	Archi- tecten en opzich- ters.	Te zamen.
V. Ter beschikking gesteld van den gewestelijken raad:			
a. der Preanger-Regentschappen	—	3	3
b. van Semarang	—	6	6
Totaal van het personeel in vasten dienst	*b)* 87	*c)* 312	399
Bovendien waren boven de formatie in dienst:			
voor de verbetering van de wegen en voor kleine irrigatiewerken in de afdeeling Krawang (res. Batavia)	1	1	2
voor de werken tot bevloeiing uit de Tjioedjoeng-rivier in Noord-Bantam	4	8	12
voor de verbetering van het wegennet in de res. Preanger-Regentschappen	1	4	5
voor de bevloeiingswerken in de res. Preanger-Regentschappen .	2	3	5
voor den aanleg van wegen in de res. Kedoe	—	2	2
voor de regeling van den irrigatietoestand in de res. Soerakarta .	—	2	2
voor de verbetering van het wegennet in de afd. Banjoewangi (res. Besoeki)	1	2	3
voor de verbetering en uitbreiding van verkeerswegen in de buitenbezittingen	1	3	4
voor de verbetering van de bevloeiing door de Sindopradja- en Doetamati-leidingen (afd. Indramajoe, res. Cheribon)	1	4	5
voor de voltooiing van de Djengkelok-werken (res. Pekalongan)	1	—	1

INDEELING.	Hoofd- en verdere inge- nieurs.	Archi- tecten en opzich- ters.	Te zamen.
voor de verbetering van de bevloeiing en den waterafvoer in de residentie Pekalongan . . .	2	3	5
voor de uitvoering van het verdeelwerk Wilaloeng (res. Semarang)	—	2	2
voor de bevloeiings- en afwateringswerken in het gebied der Beneden-Solo-rivier (res^{n}. Rembang en Soerabaja)	4	2	6
voor de verbetering van de bevloeiing in de districten Bandjar, Tjahjana en Poerbalingga (res. Banjoemas)	2	1	3
voor de werken ter bevloeiing uit de Madioen-rivier (res. Madioen)	4	3	7
voor het toezicht op de waterverdeeling in de afd^{n}. Kediri en Berbek (res. Kediri)	—	1	1
voor het toezicht op de waterverdeeling in de afd^{n}. Modjokerto, Djombang en Sidoardjo (res. Soerabaja)	—	3	3
voor het toezicht op de waterverdeeling uit de kali Konto en eenige oostelijk daarvan gelegen rivieren (res^{n}. Soerabaja, Kediri en Pasoeroean)	—	1	1
voor den aanleg en de verbetering van wegen in de residentie Tapanoeli	—	2	2
voor de havenwerken te Makasser (gouv. Celebes en onderhoorigheden)	—	1	1
voor de havenwerken te Semarang	1	2	3
Totaal boven de formatie in dienst	25	50	75

b) 30 ingenieurs-plaatsen waren onvervuld

c) Namelijk 38 architecten en 274 opzichters (1 architects- en 11 opzichters-plaatsen waren onvervuld). Bij de opzichters is niet medegeteld een achttal, bij wijze van proef, tijdelijk in dienst gestelde bouwkundige opzichters.

II. In 1911 verwerkte bedragen (ook wat betreft het geldswaardig bedrag der uit 's lands voorraad verbruikte materialen) ter zake van de onderstaande categorieën van civiele landswerken (vernieuwing en nieuwe werken, dus zonder het aan onderhoud en herstellingen ten koste gelegde).

GEWESTEN.	Bevloeiings- en afwateringswerken. Besteed aan uitvoering. Groote werken (meerendeels bij de begrooting toegestaan).	Besteed aan uitvoering. Kleine werken.	Besteed aan opnemingen en projectwerk: ten dienste van de in kolom 2 bedoelde werken.	Besteed aan opnemingen en projectwerk: ten dienste van grootere of kleinere plannen.	Alzoo ten koste gelegd aan aanleg en voorbereiding van bevloeiings- en afwateringswerken.	Vernieuwingen en nieuwe werken van anderen aard. Gebouwen.	Bruggen en wegen.	Andere burgerlijke landswerken.	Te zamen.	Algemeen totaal (kolom 6 + kolom 10).
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
Java en Madoera.										
Bantam	359 497	3 942	—	—	363 439	263 490	2 198	4 513	270 201	633 640
Batavia	—	83 689	—	6 593	90 282	825 324	178 344	666 544	1 670 212	1 760 494
Preanger-Regentschappen	—	39 189	—	8 948	48 137	167 699	286 363	—	454 062	502 199
Cheribon	239 469	66 796	10 820	37 607	354 692	75 054	5 342	—	80 396	435 088
Pekalongan	202 735	185 005	9 754	7 011	404 505	47 206	8 089	4 286	59 581	464 086
Semarang	247 462	187 957	6 283	27 221	468 923	234 701	—	357 691	592 392	1 061 315
Rembang	—	22 091	—	—	22 091	10 357	2 183	2 301	14 841	36 932
Soerabaja	51 947	844 097	—	52 206	948 250	339 049	—	341 136	680 185	1 628 435
Pasoeroean	27 234	183 051	—	47 223	257 508	173 426	51 935	47 614	272 975	530 483
Besoeki	137 397	65 334	5 598	—	208 329	97 285	188 292	17 988	303 565	511 894
Banjoemas	91 572	9 196	3 589	19 814	124 171	122 052	—	—	122 052	246 223
Kedoe	37 510	120 445	7 318	—	165 273	75 207	30 824	—	106 031	271 304
Djokjakarta	—	—	—	—	—	71 165	—	49	71 214	71 214
Soerakarta	—	—	—	—	—	70 591	—	13 355	83 946	83 946
Madioen	376 057	13 867	12 785	10 200	412 909	236 082	4 222	3 227	243 531	656 440
Kediri	31 732	134 362	—	10 401	176 495	231 058	—	—	231 058	407 553
Madoera	59 635	40 386	—	4 753	104 774	128 843	5 901	29 341	164 085	268 859
Totalen voor Java en Madoera	1 862 247	1 999 407	56 147	231 977	4 149 778	3 168 589	763 693	1 488 045	5 420 327	9 570 105
Buitenbezittingen.										
Sumatra's Westkust	—	29 238	—	7 314	36 552	127 828	277 608	172 676	578 112	614 664
Tapanoeli	—	—	—	—	—	87 836	246 698	3 490	338 024	338 024
Benkoelen	—	5 535	—	—	5 535	49 282	183 631	14 809	247 722	253 257
Lampongsche districten	—	—	—	—	—	24 727	26 699	1 095	52 521	52 521
Palembang	—	—	—	—	—	80 974	200 234	169 928	451 136	451 136
Djambi	—	—	—	—	—	22 505	18 293	—	40 798	40 798
Oostkust van Sumatra	—	—	—	—	—	204 428	596 578	28 646	829 652	829 652
Atjeh en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	233 225	423 477	8 994	665 696	665 696
Riouw en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	32 323	521	984	33 828	33 828
Banka en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	69 533	25 607	3 026	98 166	98 166
Billiton	—	—	—	—	—	19 351	2 793	2 841	24 985	24 985
Westerafdeeling van Borneo	—	—	—	—	—	19 364	—	11 500	30 864	30 864
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	—	—	—	—	102 013	39 309	52 669	193 991	193 991
Celebes en onderhoorigheden	—	—	—	5 605	5 605	223 046	50 476	75 265	348 787	354 392
Menado	—	8 050	—	—	8 050	54 341	45 291	7 015	106 647	114 697
Amboina	—	—	—	—	—	13 360	—	—	13 360	13 360
Ternate en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	35 286	4 629	12 184	52 099	52 099
Timor en onderhoorigheden	—	—	—	—	—	36 048	—	1 149	37 197	37 197
Bali en Lombok	—	—	—	—	—	61 640	78 322	30 855	170 817	170 817
Zuid-Nieuw-Guinea	—	—	—	—	—	—	—	16 250	16 250	16 250
Totalen voor de buitenbezittingen	—	42 823	—	12 919	55 742	1 497 110	2 220 166	613 376	4 330 652	4 386 394
Totalen voor Java en Madoera	1 862 247	1 999 407	56 147	231 977	4 149 778	3 168 589	763 693	1 488 045	5 420 327	9 570 105
Algemeene totalen	1 862 247	2 042 230	56 147	244 896 a)	4 205 520 b)	4 665 699 c)	2 983 859 d)	2 101 421 e)	9 750 979	13 956 499

a) Hetgeen in 1911 nog besteed is aan opnemingen, enz. ten behoeve van de gestaakte werken in de Solo-vallei is niet afzonderlijk opgegeven. Het betrekkelijk bedrag is begrepen in de in hoofdstuk L, afd. I, § 2, van het verslag hiervóór vermelde som van f 33 424 uitgegeven voor onderhoud, enz. van de geschorste werken.

b) Onder de som van f 4 205 520 is begrepen een bedrag van f 3 698 527 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling.

Voor bevloeiings- en afwateringswerken is in 1911 bovendien uitgegeven voor herstelling f 75 818 en voor gewoon onderhoud f 375 328. Vgl. echter de voorgaande noot.

c) Naar gelang van de bestemming der gebouwen was dit totaal verdeeld als volgt:

woningen voor burgerlijk personeel	f	632 416
bureau's en andere gebouwen voor den algemeenen dienst (ook de algemeene pakhuizen)		1 073 082
gevangenissen		583 052
kazernen en andere gebouwen voor gewapende korpsen onder burgerlijk bestuur	f	95 768
gebouwen voor de koffie		2 042
gebouwen voor het zout		166 056
scholen voor Europeesch onderwijs		254 700
scholen voor inlandsch onderwijs		1 465 990
burgerlijke hospitalen		376 711
brandspuithuizen, wachthuizen en mijlpalen		6 311
pasarloodsen		9 571
	f	4 665 699

d) Hieronder f 1 930 779 voor maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling.

e) Hieronder wegens rivier- en waterkeeringswerken f 210 289, voor de drinkwatervoorziening en assaineeringswerken f 178 382, voor het douane-etablissement te Palembang f 169 081 en voor werken ten dienste van havens en reeden f 1 932 340, onder welk laatste bedrag echter niet zijn begrepen de kosten van baggerwerk.

III. Overzicht van de op ult. 1911 in uitvoering of in studie zijnde plannen betreffende groote bevloeiïngs- en (of) afwateringswerken.

A. Plannen in uitvoering (of gedeeltelijk in uitvoering).

Gewesten.	Irrigatiegebied (globaal aantal te bevloeien bouws).	In 1911 voor uitvoering		Tot ult. 1911 verwerkt voor			Totaal der geraamde kosten	
		geraamd.	besteed.	uitvoering.	opnemingen en projectwerk.	Te zamen.	volgens oorspronkelijke raming.	volgens nadere raming.
		Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.
Bantam.	29 400 (Noord-Bantam)	500 000	a) 370 326	2 276 547	82 990	2 359 537	3 925 000	3 925 000
Cheribon.	46 000 (Sindopradja- en Doetamati-leidingen)	200 000	b) 240 543	2 055 339	160 597	2 215 936	1 600 000	2 813 000
Pekalongan.	10 080 (Djengkelok-werken) . .	15 000	c) 47 649	552 775	—	552 775	424 000	563 000
Id.	17 000 (Bevloeiing beoosten de Tjomal)	200 000	d) 155 087	1 011 975	145 132	1 157 107	1 500 000	1 500 000
Banjoemas.	Werken in het stroomgebied van de Serajoe, Zuid-Banjoemas en Karanganjar:							
	3 340 (Bandjaran-leiding) . . .	60 000	e) 6 237	250 092	—	250 092	213 834	†
	9 030 (Bandjar-Tjahjana) . . .	200 000	f) 79 499	477 776	—	477 776	950 000	950 000
	100 000 (Verder stroomgebied der Serajoe)	50 000	g) 3 059	1 508 964	290 328	1 799 292	8 060 000	6 836 166
Semarang.	I. Verbetering van de bevloeiing en de afwatering in de districten Grogol en Singenkidoel:							
	Verbetering van den waterafvoer der kali Toentang van Glapan tot zee	150 000	h) 26 091	40 735	94 978	135 713	550 000	550 000
	Verdere werken tot verbetering van de bevloeiing en afwatering in Grogol en Singenkidoel . .	150 000	—	—	—	—	—	—
	II. Werken tot verbetering van den waterafvoer der Serang- en Djoeana-rivier:							
	Verdeelwerk bij Wilaloeng. . .	120 000	i) 172 772	542 361	55 448	597 809	600 000	860 000
	Verruiming kali Woelan . . .	100 000	j) —	—	—	—	1 500 000	1 500 000
Kedoe.	Zuid-Bagelen-werken beoosten de Lok Oeloe	100 000	k) 71 445	859 844	417 314	1 277 158	1 350 000	1 350 000
Soerabaja.	Verbetering afwatering Bengawandjero	40 000	51 954	555 475	—	555 475	400 000	715 000
Madioen.	29 000 (bevloeiing Magetan en Ngawi)	350 000	l) 376 058	1 081 129	353 802	1 434 931	3 500 000	1 980 000
Kediri.	25 000 (Waroedjajeng- en Kertasana-werken)	50 000	31 732	1 822 516	174 481	1 996 997	2 414 000	1 838 000
Pasoeroean.	6 700 (Kedoengkandang-leiding).	10 000	m) 89 904	486 656	17 146	503 802	375 000	512 000
Besoeki.	Werken tot verbetering van de bevloeiing en afwatering in Zuid-west-Djember en Zuidoost-Loemadjang:							
	23 500 (Bedadoeng-werken) . .	230 000	n) 137 397	277 487	249 054	526 541	1 700 000	1 700 000
Madoera.	Verbetering van de bevloeiing en afwatering in Zuid-Soemenep	150 000	o) 59 635	78 113	—	78 113	527 000	527 000
		2 675 000	1 919 388	13 877 784	2 041 270	15 919 054		

B. Op ult. 1911 nog niet geautoriseerde ontwerpen of nog in studie zijnde plannen.

Gewesten.	OMSCHRIJVING VAN HET PLAN (met globaal aantal te bevloeien bouws).	Besteed voor opnemingen en projectwerk.		
		Vóór 1911.	In 1911.	Alzoo tot ult. 1911.
		Gld.	Gld.	Gld.
Batavia. . . .	Bevloeiing uit de Tjitaroem (afdeeling Krawang) (118 000 bouws) . . .	193 066	*p*) 3 743	196 809
Pekalongan . .	Bevloeiing van het terrein tusschen de Pemali en de Tjatjaban (22 000 bouws)	—	*q*) —	—
Banjoemas . .	Werken in het stroomgebied van de Serajoe, Zuid-Banjoemas en Karanganjar:			
	Bevloeiing uit de kali Tadjoem (16 300 bouws)	—	*r*) —	—

a) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: personeel en opnemingen f 71 187, de prise d'eau Pamerajan f 66 088, het hoofdkanaal 1ste sectie f 1 273, den syphon Tjisangoe f 54 236, het hoofdkanaal 2de sectie f 19 414, den syphon Tjiasem f 1 219, het hoofdkanaal 3de sectie f 24 936, den syphon en de afwatering Seba-vlakte f 1 185, den syphon Tjibongor f 6 202, het hoofdkanaal 4de sectie f 32 818, de 5de sectie A der Tjioedjoeng-werken f 90 106 en de spuisluis in het hoofdkanaal f 1 662.
De uitvoering der werken kon wederom geen voldoenden voortgang maken, in verband met de slechte geaardheid van den grond en de moeielijkheden ondervonden met de aanwerving van koelies.

b) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: afvoerleidingen f 19 708, de detailbevloeiing Doetamati-gebied f 39 923, de detailbevloeiing Sindopradja-gebied f 47 406, de detailbevloeiing Sondol-gebied f 26 311, de detailbevloeiing Tirtooepaja f 23 318, de detailbevloeiing Daroeng-gebied f 7 627, de verbetering van het kunstwerk Ligoeng f 3 395, de afvoerleiding Pamengkang f 19 902 en den stuwdam Rentang f 52 953.

c) Met inbegrip van de regularisatie-kosten voor den door gestraften gepresteerden arbeid is uitgegeven voor: het verzamelen van materialen f 1 397, de detailbevloeiing f 39 874 en bruggen f 6 378.
Het overschrijden der raming wordt gedeeltelijk gecompenseerd door eene uitbreiding van het in bevloeiing gebrachte gebied van 8125 bouws tot 10 080 bouws.

d) Met inbegrip van de regularisatie-kosten voor den door gestraften gepresteerden arbeid is uitgegeven voor: het 2de gedeelte verbetering afvoerkanaal Sragi f 58 155 en het 1ste, 2de en 3de gedeelte der Genteng-Sragi-werken respectievelijk f 10 201, f 78 335 en f 8 396.
Het eerste gedeelte der Genteng-Sragi-werken werd voltooid.

e) De uitvoering van de hoofdleiding is in 1911 gestaakt gebleven. Het nieuwe tracé voor deze leiding bleek in het benedenstroomsche gedeelte ook al minder gunstig te zijn ten aanzien van de gesteldheid van den bodem, zoodat nog nadere onderzoekingen noodig zijn.

f) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: personeel en opnemingen f 22 352, het 1ste gedeelte 1ste sectie f 41 539, het 2de gedeelte 1ste sectie f 4 801 en het laatste gedeelte 2de sectie f 10 807.
Moeielijkheden met de projecten en gebrekkige koelie-opkomst waren oorzaak van den geringen voortgang van het werk.

g) Dit bedrag is uitgegeven voor de voltooiing van de verbetering van de Blimbing-leiding. Van de uitvoering van het belangrijkste onderdeel der werken in het stroomgebied der Serajoe, namelijk de bevloeiing van de zuidelijke vlakte van Banjoemas en van de afdeeling Karanganjar der residentie Kedoe, is voorloopig afgezien.
In het bedrag voor de opnemingen, enz. (zie kolom 6) zijn begrepen de opnemingskosten besteed aan de Bandjaran- en de Bandjar Tjahjana-werken vóór het begin der uitvoering.

h) Dit bedrag is besteed aan het afsnijden van bochten in de Toentang.
De geringe voortgang van het werk is te wijten aan het niet gereedkomen der projecten.

i) De fundeering van het kunstwerk kwam medio 1911 gereed en sedert is de opbouw krachtig ter hand genomen. Als gevolg van den zeer ongunstigen fundeeringsgrond zijn in December 1911 eenige scheuren in den vloer waargenomen, die plaatselijke herstellingen noodig zullen maken.

j) Het ontwerp van een paar bochtafsnijdingen der kali Woelan is ult. 1911 gereed gekomen.

k) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor de verbetering der kali Tjokrojasan f 64 646 en de prise d'eau in de kali Tjokrojasan f 6 799.

l) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: de prise d'eau Madioenrivier f 91 086, het Madioen-hoofdkanaal (1ste, 2de en 3de sectie) f 247 116, de afvoerleiding Semawoer f 3 062, de overlaat en taludbemetseling Madioenkanaal f 1 191, de bevloeiing der kali Tengah 4de gedeelte f 24 017 (voltooid), de Kali Ondo-leiding f 8 178 (voltooid) en de inlaatsluizen, affluenten der kali Tinil f 1 408 (voltooid).

m) Aan de eigenlijke Kedoengkandang-werken is in 1911 f 27 237 besteed en aan de suppletieleiding Sari-Amprong f 62 667. Mede doordat het laatstgenoemd werk, waarop bij de oorspronkelijke raming niet was gerekend, ten laste van de Kedoengkandang-werken is gebracht, zal het voor die werken noodig geraamde bedrag ad f 375 000 met ± f 137 000 overschreden worden.

n) Met inbegrip van de regularisatiekosten voor den door gestraften gepresteerden arbeid is van het verwerkte bedrag uitgegeven voor: de prise d'eau f 97 519, het 2de gedeelte Bedadoeng-hoofdkanaal f 33 093, de hellende goot met duiker f 2 563 en de hulpgevangenis f 4 222.
De voortgang der werkzaamheden werd ook in 1911 belemmerd door gebrek aan werkkrachten en door vertraging in het gereed komen der projecten.

o) Van het verwerkte bedrag is uitgegeven voor: de afvoerleidingen in Zuid-Soemenep f 36 035 en de verbetering der Persanga-bevloeiing f 23 600.
Met het oog op het beschikbare personeel en de slechte koelie-opkomst heeft de uitvoering van deze werken niet dien voortgang, welke aanvankelijk werd verwacht.

p) Dit bedrag is uitgegeven voor opnemingen in bevloeiingsgebieden, welke verband houden met het groote Krawang-plan.

q) Is begrepen in de kosten van administratie en opnemingen, enz. van de irrigatie-afdeeling Pemali-Tjomal.

r) Als voren van de irrigatie-afdeeling Serajoe.

IV A. Opgaaf van gedurende 1911 gedane uitgaven voor aanleg of vernieuwing van bevloeiingswerken van geringen omvang en herstellingen van bevloeiingswerken.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Verwerkt is gedurende 1911.	Verwerkt is tot ult. 1911.	Toelichtingen.
		a. Vernieuwing van bevloeiingswerken (ten laste van de z. g. hulpverschaffingsfondsen).	Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Bantam. . . .	Gewestelijken dienst.	Verbetering van den stuwdam Tjisoeoek in de kali Tjibama	4 230	1 162	3 942	5 104	Voltooid.
Batavia	Algemeenen dienst.	Het graven van eene coupure in de kali Pasanggrahan bij de desa Broegboeg.	10 600	3 483	6 232	9 715	Id.
	Id.	Verbetering van de wadoek Kamodjing . . .	52 524	905	40 381	41 286	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Verbetering van den overlaat Djatiragas. . .	1 705	1 118	515	1 633	Voltooid.
	Id.	Verbetering van het voorkanaal in het eerste gedeelte der Sasak-leiding	2 160	528	1 508	2 036	Id.
	Id.	Bouw van een stuwdam met spuisluis bij Katoelampa.	66 200	—	33 684	33 684	Wordt in 1912 voortgezet.
Preanger-Regentschappen.	Gewestelijken dienst.	Maken in desadienst van eene irrigatieleiding uit de Tjitalahab *a*)	4 250	3 478	6	3 484	Gestaakt.
	Binnenlandsch bestuur.	Verbetering en tot stand brengen in desadienst van irrigatie-werken van geringen omvang in de controle-afdeeling Soekanegara *a*) . .	3 900	3 184	716	3 900	Voltooid.
	Algemeenen dienst en gewestelijken dienst.	Maken van een gemetselden stuwdam met inlaat- en spuisluis in de Tjikondang. . .	16 533	4 640	5 278	9 918	Wordt in 1912 voortgezet.
	Algemeenen dienst.	Maken van een stortdam met bijbehoorende kunstwerken in de Tjiodjar bij de desa Bodjosalam	19 070	20 788	7 395	28 183	Gestaakt.
	Id.	Verstrekken van steun ten behoeve van de verbetering van kleine desa-irrigatiewerken *a*).	2 400	—	2 362	2 362	Voltooid.
	Id.	Bouw van een bandjirschot en een inlaat met spuisluis in de Leuwikoeja-leiding	5 100	3 656	1 066	4 722	Id.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau met bijbehoorende werken in de Tjiandjoer ten behoeve van de Soesoekananjar-leiding	16 540	370	10 127	10 497	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Bouw van twee storthellingen over de Tjiboeloe-leiding ten behoeve van de Tjimentjek en de Tjisero.	8 130	1 049	7 721	8 770	Id.
	Id.	Scheiding van de leiding voor het remontedepot Padalarang en van de bevloeiingsleiding voor de bevolking	2 640	—	2 531	2 531	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de slokan Dalem, benevens het maken van eene spoelwaterleiding van het militaire kampement te Batoedjadjar	4 200	—	1 893	1 893	Wordt in 1912 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Voorbereidende maatregelen en inkoopen van materialen ten behoeve van den bouw van eene prise d'eau in de kali Tjipelang te Oedjoengdjaja.	5 000	—	—	—	Id.
	Algemeenen dienst.	Verbetering van de prise d'eau Tjimoeloe in de Tjiloseh (afd. Soekapoera)	9 170	—	—	—	Id.
Cheribon . . .	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Bouw van een stuwdam in de Tjidjoerei te Seuseupan en eenige bijkomende werken .	93 500	86 715	4 988	91 703	Voltooid.

a) Dit zijn zoogenaamde desawerken, tot welker uitvoering de belanghebbende desa's bijdragen door het graafwerk voor hunne rekening te nemen en door zich te verplichten tot het onderhoud van de leidingen, enz., voor zooveel mogelijk ook van de kunstwerken, welke tot stand worden gebracht.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is			Toelichtingen.
				tot ult. 1910.	gedurende 1911.	tot ult. 1911.	
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Cheribon . . .	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Rivierverbeteringen in de Tjideres bij de desa Tjigasong	6 455	1 730	—	1 730	Gestaakt.
	Id.	Bouw van eene permanente stuw met beweegbare waterkeeringen in de rivier Tjideres nabij de desa Tjangkoewang	59 800	56 627	3 042	59 669	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Maken van eene permanente prise d'eau in de Tjideres bij de desa Tjigasong	52 450	28 503	16 854	45 357	Id.
	Id.	Maken van een bekleedingsmuur in bèton ijzeren taludbekleedingen aan den linker Tjidjoerei-oever ter plaatse van de aquaduct Karnawinangoen bij Blender	4 980	4 815	137	4 952	Gestaakt.
	Id.	Uitbreiding van het telefoonnet der irrigatie-afdeeling Tjimanoek	1 745	1 061	1 225	2 286	Voltooid.
	Id.	Bouw van een stortdam in de Tjikasaroeng-leiding	1 210	531	489	1 020	Id.
	Algemeenen dienst.	Vernieuwing van de aquaduct Tjiboedoel en verbetering van den dam Tjiblerang . . .	1 300	1 136	1 429	2 565	Id.
	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Verlenging van de oeververdediging van den Tjisenggaroeng-oever boven de prise d'eau Menenteng bij Tjikeusik met 50 M. en vernieuwing van den daarin voorkomenden overlaat Tjiboeloe	3 250	2 572	116	2 688	Id.
	Id.	Maken van een buisduiker voor de Soemoerkondang-leiding onder den weg Blender-Soemoerkondang en het verharden van 2300 M. weg langs het Tjidjoerei-kanaal. .	6 035	—	3 736	3 736	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de Tjiawi bij de desa Madja	22 710	—	12 097	12 097	Id.
	Algemeenen dienst.	Noodstuw Nagawiroe van ijzerdraadkorven in de Tjileueur	566	—	566	566	Voltooid.
	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Verbetering aan de Menenteng-werken . . .	4 980	—	4 431	4 431	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Vernieuwing van den dam Tripel in de kali Djamblang.	2 500	—	2 027	2 027	Voltooid.
	Id.	Aanbrengen van 2 windwerken voor de schuiven van de inlaatsluis voor de Tjikeroeh-leiding bij Leuweunggedé	850	—	—	—	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Verbetering van de Karnawinangoen-leiding .	29 885	—	2 565	2 565	Id.
	Algemeenen dienst.	Bouw van de prise d'eau Tjilioeng voor de verbetering van de bevloeiing irrigatie-gebied Wangoendiredja-leiding	38 600	—	7 041	7 041	Id.
Pekalongan .	Irrigatie-afd. Pemali-Tjomal	Aanleg van eene telefonische verbinding tusschen de bureau's van de irrigatie-afdeeling Pemali-Tjomal te Pekalongan en te Tegal .	2 350	1 999	198	2 197	Voltooid.
	Id.	Verruiming van de kali Tjenang en de kali Soeradadi, gelegen in de secundaire vakken R IV, R VI en R VIII van het Tjomal-Tjatjaban-gebied	22 665	21 156	1 376	22 532	Id.
	Id.	Het vervangen van de inlandsche dammen Sarang, Gintoeng en Batoe in de Koemisik-leiding door permanente kunstwerken. . .	43 245	39 081	3 015	42 096	Id.
	Id.	Bouw van acht beteugelingswerkjes in het bovenstroomgebied van de kali Waloeh . .	7 435	4 190	2 990	7 180	Id.
	Id.	Bouw van eene prise d'eau in de kali Goeng met bijbehoorende werken te Danowarih. .	128 506	37 428	72 024	109 452	Wordt in 1912 voortgezet.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Verwerkt is gedurende 1911.	Verwerkt is tot ult. 1911.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Pekalongan .	Irrigatie-afd. Pemali-Tjomal	Bouw van eene nieuwe spuisluis in het Pemali-hoofdkanaal	37 892	165	18 265	18 430	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Het maken van eene prise d'eau in de kali Blimbing bij Rogoselo	41 580	—	18 681	18 681	Id.
	Id.	Het 2de gedeelte der Goeng-hoofdleiding met bijbehoorende werken.	268 800	—	29 316	29 316	Id.
Semarang . .	Irrigatie-afd. Serang.	Verbetering van de leiding T 21	112 400	111 003	800	111 803	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Bouw van eene prise d'eau in de kali Bodri nabij Djoeweio en van twee spuisluizen. .	207 500	137 540	50 102	187 642	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Verruiming van de leiding W², bouw van een verdeelwerk in deze leiding, een syphon onder de Woelan en het graven van eene verbindingsleiding naar de leiding W³ ten behoeve van de verbetering der bevloeiing in het district Wedoeng	77 870	91 672	48 599	140 271	Id.
	Algemeenen dienst.	Uitvoering van eenige werken tot verlaging en regeling van het peil der Rawa Pening ten behoeve van de verbetering van den gezondheidstoestand in de vallei van Ambarawa en van de bevloeiing uit de kali Toentang . .	117 483	40 054	35 914	75 968	Id.
	Irrigatie-afd. Serang.	Maken van 3 kribben in de kali Koeto langs den rechteroever bovenstrooms van de brug nº. 1 in den grooten weg van Semarang naar Cheribon en graven van eene geul in het verondiept bed dezer rivier.	15 000	8 994	166	9 160	Voltooid.
	Id.	Maken van de linker Bodri-leiding van K.M. 4 tot K.M. 52 met de daarin noodige kunstwerken, ten behoeve van de bevloeiing in de vlakte van Kendal	75 000	35 605	39 268	74 873	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Verzwaren van den rechter Serang-dijk van desa Klamboe tot nabij den dwarsdijk Djetis . .	2 815	2 578	205	2 783	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de kali Madat	7 800	2 894	4 902	7 796	Id.
	Id.	Bouw van een permanenten dam in de kali Kejongan bij desa Klamboe	4 340	—	4 217	4 217	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Het maken en instandhouden van een tijdelijken dam in de oude Serang bij Gempolsongo gedurende den westmoeson	460	—	300	300	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Het maken van de rechter-Bodri-leiding van K.M. 3 + 60 tot K.M. 34, de secundaire leiding R²-van K.M. 0 tot K.M. 38 met daarin voorkomende kunstwerken en de verbetering der Giling-leiding met bijkomende werken . .	141 700	—	41 932	41 932	Wordt in 1912 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Serang.	Vernieuwen van het aquaduct Gendor over de kali Lantoeng.	2 100	—	1 275	1 275	Id.
	Id.	Doortrekken van de secundaire leiding G I van de Kedoenggoepit-bevloeiing	14 650	—	2 279	2 279	Id.
	Id.	Bouw van 2 prises d'eau respectievelijk in de rivieren Sani en Tempoer	22 800	—	441	441	Id.
	Algemeenen dienst.	Bouw van eene prise d'eau in de kali Bloekar bij Sodjomerto	54 250	—	—	—	Wordt in 1912 begonnen.
Rembang. . .	Gewestelijken dienst.	Aanleg van eene nieuwe irrigatie-leiding ten behoeve van de sawahs van de desa Pladjan *a*)	3 390	2 739	15	2 754	Gestaakt.
	Algemeenen dienst.	Verlengen en verbeteren van de Maibit-leiding ten behoeve van de verbetering en uitbreiding der bevloeiing uit de bronnen bij Rengel .	19 900	12 384	7 515	19 899	Voltooid.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Verwerkt is gedurende 1911.	Verwerkt is tot ult. 1911.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Rembang. . .	Algemeenen dienst.	Het doortrekken van de Glonggong-leiding tot aan de Berou-leiding en verbetering van beide leidingen	9 783	3 396	6 385	9 781	Voltooid.
	Id.	Vernieuwing van de brug K² over het Kening-hoofdkanaal	1 950	1 004	945	1 949	Id.
	Id.	Vernieuwing der inlaatsluizen van de prise d'eau te Nglirip	3 470	2 838	630	3 468	Id.
	Id.	Vernieuwing van de goten aan het einde van de tertiaire afvoerleiding en kunstwerk 17 rechts en links der Kening-werken. . . .	3 270	—	3 052	3 052	Id.
Soerabaja. . .	Id.	Verhoogen van de muren van de schutsluis in de Kali Miring en het maken van de bijbehoorende werken.	38 600	31 584	7 007	38 591	Id.
	Id.	Verbetering van de wadoek Sentir.	17 474	13 534	2 778	16 312	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Bouw van eene spuisluis en schotbalkstuw in de afvoerleiding Sidoringin, met uitzondering van een gedeelte van het graafwerk dat vrijwillig in desadienst zal worden uitgevoerd	32 370	24 706	6 213	30 919	Id.
	Algemeenen dienst.	Maken van de wadoek Tjaling	7 710	4 039	3 667	7 706	Wordt in 1912 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Uitvoering van een zestal irrigatieverbeteringen in het district Djaboeng *a*).	1 995	1 252	735	1 987	Voltooid.
	Id.	Bouw van eene spui- en verdeelsluis met bijbehoorende werken voor de Sidoardjosche kanalen	117 300	44 896	66 870	111 766	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Uitvoering van werken voor de verbetering van de Beneden-Porong-rivier	152 190	37 383	63 411	100 794	Id.
	Id.	Verbeteren van een dertigtal irrigatiewerkjes in het district Modjosari *a*).	9 060	8 885	125	9 010	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de Pengaron-leiding en de afwatering van de Kota Modjokerto en omstreken	172 600	72 362	96 479	168 841	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Bouw van eene permanente prise d'eau in de kali Pakel voor de voeding van de Seloemboeng-leiding	32 310	16 281	14 916	31 197	Voltooid.
	Id.	Verbreeding van de coupure Gambiran . . .	158 750	42 825	87 848	130 673	Wordt in 1912 voortgezet.
	Algemeenen dienst.	Aanleg van de wadoek Pridjitan	319 850	29 083	107 894	136 977	Id.
	Id.	Verbetering van de dijken van de wadoeks Bowo	2 173	1 899	273	2 172	Voltooid.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Bouw van 4 verdeelsluisjes in de Seloemboeng-leiding	10 220	—	9 495	9 495	Id.
	Id.	Het tot stand brengen van den waterafvoer in de stroomgebieden der kali Boentoeng en Kendoeng in Sidoardjo en der afvoerleiding langs de grens van de afdeeling Soerabaja en Sidoardjo	206 020	—	142 131	142 131	Wordt in 1912 voortgezet.
	Algemeenen dienst.	Verbetering van den dijk van de wadoek Djadjong	9 440	—	9 231	9 231	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Verbetering van de afwatering van de landstreek tusschen de rivieren Birong en Bangil, te Bonorowo	32 800	—	32 800	32 800	Voltooid.
	Algemeenen dienst.	Het maken van een verdeelwerk in de kali Pengaron bij Bakalan.	8 365	—	7 798	7 798	Wordt in 1912 voortgezet.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Verwerkt is gedurende 1911.	Verwerkt is tot ult. 1911.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Soerabaja. . .	Irrigatie-afd. Brantas.	Verbetering van de bevloeiing uit het Mangetan-kanaal van K.M. 96 + 50 tot K.M. 256 + 85.	50 290	—	26 482	26 482	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Het voor de scheepvaart geschikt maken van het Mangetan-kanaal van K.M. 9 tot K.M. 95, verbetering van de bevloeiing uit dit kanaalgedeelte tot K.M. 96 + 50 en inrichting tot scheepvaart- tevens irrigatiekanaal van de Kedoengtjatjing-leiding	318 170	—	118 371	118 371	Id.
	Algemeenen dienst.	Bouw slaperdijk Windoe-Gaweredjo en een inlaatsluis voor de kali Windoe, beide nabij Windoe	13 580	—	6 991	6 991	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Bouw van eene keersluis voor den Bangil-tak der Porong-rivier	88 200	—	32 254	32 254	Id.
	Id.	Verruiming van de afvoerleiding Ketintang-Poetjang en verbetering van de Kemasan en Ketintang Poetjang-leiding	216 000	—	—	—	Wordt in 1912 begonnen.
	Id.	Maken van eene coupure in de kali Alo nabij de desa Sangangewoe.	17 000	—	—	—	Id.
	Id.	Vernieuwing van de afvoerleiding Kedoeng-Oeling	270 340	—	—	—	Id.
	Algemeenen dienst.	Maken van een wadoek nabij de desa Dadoengan *a*)	1 480	1 347	12	1 359	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de dijken van de wadoek Makamsantri	4 870	4 784	33	4 817	Id.
Banjoemas . .	Irrigatie-afd. Serajoe.	Het graven van de Slinga-leiding en bouw van de bijbehoorende kunstwerken	82 754	82 378	438	82 816	Id.
	Id.	Bouw van een stuwdam met inlaatsluis in de kali Peloes voor de leiding Kertodirdjan bij Soekaradja	15 650	18 986	3 101	22 087	Id.
	Id.	Uitvoering van de werken ten behoeve van de voeding van de leiding Legoh uit de leiding Tjilengeh	5 000	—	—	—	Wordt in 1912 begonnen.
Kedoe.	Irrigatie-afd. Serajoe.	Maken van den bovenbouw van het te vernieuwen aquaduct over de kali Gentan . .	11 214	10 290	1 291	11 581	Wordt in 1912 voortgezet.
	Algemeenen dienst en irrigatie-afd. Serajoe.	Maken van een stuwdam met inlaat- en spuisluis in de kali Tangsi bij de desa Drodjogan. .	25 000	26 726	5 815	32 541	Voltooid.
	Irrigatie-afd. Serajoe.	Verbetering van de irrigatie uit de leiding Loning *a*)	18 640	14 835	5 474	20 309	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Verbetering van de afwatering van de Kota Koetoardjo	5 304	4 722	518	5 240	Voltooid.
	Id.	Omleggen van de leiding Kali Bening bij K.M. 25	1 500	767	637	1 404	Id.
	Algemeenen dienst en irrigatie-afd. Serajoe.	Verbetering van de Widji-hoofdleiding ten behoeve van de bevloeiing aan den linkeroever der kali Tangsi en bouw van permanente kunstwerken in die leiding.	14 650	9 480	3 704	13 184	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Maken van eene oevervoorziening aan den linkerdijk van de kali Bedono bij K.M. 45 .	4 825	3 015	3 785	6 800	Voltooid.
	Id.	Uitvoering van den bouw van een permanent verdeelwerk in de leiding Kesambi-Plenden te Tandjoengsari	2 810	—	2 801	2 801	Id.
	Id.	Aanbrengen van verbeteringen aan de kunstwerken 27 en 26 in de afvoerleiding uit de leiding kali Bening.	1 751	—	1 492	1 492	Id.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Verwerkt is gedurende 1911.	Verwerkt is tot ult. 1911.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Kedoe	Irrigatie-afd. Serajoe.	Aanbrengen van 102 ijzeren schuiven voor aftappingen in het bevloeiingsgebied der leiding Boro	5 000	—	1 957	1 957	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Het maken van eene coupure en dam-versterking ter voorkoming van doorbraak van den oever van de kali Bolong	4 400	—	4 582	4 582	Voltooid.
	Id.	Bouw van eene schotbalkstuw in de kali Boetoeh	54 010	—	10 932	10 932	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Voortzetting der verbetering van de leiding Pingit	22 516	21 439	733	22 172	Voltooid.
Madioen	Binnenlandsch bestuur.	Bouw van een permanenten dam Tjopret in de kali Soko en den permanenten dam Kedoengaren in de kali Sawahan met eene toevoerleiding van de leiding Kedoengaren naar de kali Sambi c.a. *a*)	2 620	982	1 636	2 618	Id.
	Irrigatiesectie Madioen.	Bouw van eene prise d'eau Gombal in de kali Asim	42 156	39 162	2 028	41 190	Id.
	Id.	Maken van eene aftapsluis voor het meer Ngebel.	5 700	—	1 145	1 145	Wordt in 1912 voortgezet.
Kediri	Irrigatie-afd. Brantas.	Verbetering van den afvoer van en de bevloeiing uit de kali Keboireng	38 938	26 197	11 909	38 106	Id.
	Id.	Het maken van de wadoek Soemberkepoeh en bijbehoorende werken in het district Lengkong	87 998	53 832	33 224	87 056	Id.
	Id.	Omleggen van de Soember Sedajoe naar de Soember Semoeroep en afsluiten bij desa Bantjangan	4 805	2 091	2 610	4 701	Voltooid.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit den bovenloop der Kali Widas	5 000	1 581	3 409	4 990	Id.
	Id.	Verbetering van de desadijken langs den linkeroever der kali Konto *a*)	8 800	576	8 244	8 820	Id.
	Id.	Verbetering der bevloeiing uit de kali Ngepeh.	26 045	—	23 730	23 730	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Uitvoering van de verbetering der bevloeiing Nglongah uit de kali Mlindjan	37 050	—	34 322	34 322	Id.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit de leidingen Bodo, Meko en Allas Kebong I en II *a*)	5 000	—	4 256	4 256	Id.
	Id.	Verbetering van de bevloeiing uit den bovenloop der kali Koentjir, Salamredjo, Kloeweh, Magoewan en Tjipoko II *a*)	4 750	—	2 305	2 305	Id.
	Id.	Verbetering en uitbreiding van de bevloeiing uit de leiding Boelakmodjo	20 400	—	8 969	8 969	Id
Pasoeroean	Id.	Maken van eene spui-inrichting in de Molek-hoofdleiding	26 860	16 587	9 055	25 642	Id.
	Id.	Het tot stand brengen van de samentrekking der leidingen Tangoelangin I en II met eenige bijkomende werken	31 670	21 344	10 318	31 662	Voltooid.
	Id.	Maken van een syphon onder de kali Banjoepoetih ten behoeve van de Ateran-leiding	9 970	3 527	14 918	18 445	Id.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Aanleg van telefoonverbindingen ten behoeve van den waarschuwingsdienst langs de Besoeks in de afdeeling Loemadjang	3 160	1 930	949	2 879	Id.
	Id.	Aanleg van vluchtheuvels langs de Besoek-Semoet in de afdeeling Loemadjang	33 270	—	15 922	15 922	Wordt in 1912 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Verbeteringen aan de prise d'eau Tangoelangin.	2 210	—	1 984	1 984	Voltooid.

GEWESTEN.	De uitvoering geschiedt door:	OMSCHRIJVING DER WERKEN.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Verwerkt is gedurende 1911.	Verwerkt is tot ult. 1911.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Pasoeroean. .	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Normaliseeren en verruimen van den benedenloop der Petalan-rivier	36 075	—	29 900	29 900	Wordt in 1912 voortgezet.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Aanbrengen van eene bodem- en taludbemetseling in den slibzak van de Tangoelangin-leiding	6 955	—	3 116	3 116	Id.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Verruimen en normaliseeren van den benedenloop der Pekalen-rivier	143 630	—	37 554	37 554	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Verbeteren van de prise d'eau van 5 irrigatie-aftappingen met bijkomende werken in het bovengebied der Brantas.	16 494	—	2 971	2 971	Id.
Besoeki	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Maken van eene prise d'eau in de kali Mrawan bij de desa Tegalgoesi	27 280	28 785	3 086	31 871	Voltooid.
	Id.	Bouw van een stuwdam met bijbehoorende werken in de Banjoepoetih-rivier	30 000	6 153	22 642	28 795	Id.
	Id.	Uitvoering van het 1ste gedeelte der werken tot verbetering van de bevloeiing en afwatering in het gebied van de kali Poerbo . .	52 000	—	39 605	39 605	Wordt in 1912 voortgezet.
Madoera. . . .	Algemeenen dienst.	Maken van prises d'eau te Boelaj in de kali Konang, te Polajan in de Polajan-rivier en te Pilan in de kali Kembang Koening . .	18 425	14 033	4 091	18 124	Id.
	Id.	Het maken van: *a.* een bandjir-kanaal van de desa Tandjoeng af naar zee; *b.* eene prise d'eau in het sub *a* genoemde bandjirkanaal; *c.* eenige hoofdverdeelwerken voor de bevloeiing aldaar ten behoeve van de verbetering van de afwatering en de bevloeiing nabij de hoofdplaats Bangkalan	161 787	39 928	36 295	76 223	Id.
Sumatra's Westkust.	Gewestelijken dienst.	Aanleg van werken ter bevloeiing uit de Soengai Bangkinang	29 200	—	29 238	29 238	Id.
Benkoelen . .	Id.	Bouw van een overlaat van gewapend beton bij de Babat Doesoen besar	4 700	—	2 538	2 538	Id.
Menado	Id.	Verlaging van het peil van het Tondano-meer *a*)	12 480	6 281	3 228	9 509	Id.
	Id.	Bouw van eene overbrugde schotbalkstuw in de Talawaän-rivier met 2 aftapsluizen voor de Talawaän- en Mapanget-irrigatie-leidingen *a*)	20 665	1 122	7 428	8 550	Id.
	Binnenlandsch bestuur.	Aanschaffing van telefoondraad voor een tijdelijken dam in de kali Maroewoenong . . .	180	—	192	192	Voltooid.
		Totaal . . .		1 576 380	1 884 798	3 461 178	
		b. Vernieuwing van bevloeiingswerken (niet ten laste van de z. g. hulpverschaffingsfondsen).					
Batavia	Algemeenen dienst.	Het aanbrengen van eene gemetselde steenglooiing op het aangetaste talud der Westerslokan	2 350	—	1 369	1 369	Wordt in 1912 voortgezet.
Cheribon . . .	Irrigatie-afd. Tjimanoek.	Maken van eene verdediging van den rechter Tjiwaringin-oever bij de desa Leuwikoedjang en bouw van een aftapsluisje in de Serang-leiding	6 290	—	6 226	6 226	Voltooid.
Pekalongan .	Irrigatie-afd. Pemali-Tjomal.	Het aanbrengen van voorzieningen aan de kunstwerken K. 4 R en K. 10 R in het Ramboet-hoofdkanaal	7 780	—	7 244	7 244	Id.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is tot ult. 1910.	Verwerkt is gedurende 1911.	Verwerkt is tot ult. 1911.	Toelichtingen.
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Pekalongan .	Irrigatie-afd. Pemali-Tjomal.	Verbetering van de prise d'eau Kaliwadas. .	40 000	—	29 943	29 943	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Maken van eene voorziening tegen afkalving der taluds beneden de prise d'eau in de kali Tjomal te Soekowati	4 950	—	1 903	1 903	Id.
Semarang . .	Irrigatie-afd. Serang.	Het aanbrengen van voorzieningen langs den rechter-oever der kali Kendal	7 474	—	6 261	6 261	Id.
Rembang. . .	Algemeenen dienst.	Het verbeteren van den stuwdam Banaran bij de desa Malo	3 600	—	3 548	3 548	Voltooid.
	Id.	Aanleg van eene telefoonlijn ter aansluiting van de Kening-werken aan het telefoonnet der Solo-vallei-werken.	975	—	—	—	Wordt in 1912 begonnen.
Banjoemas. .	Irrigatie-afd. Serajoe.	Het aanbrengen van voorzieningen in de kali Serajoe	14 280	—	5 657	5 657	Wordt in 1912 voortgezet.
Kedoe.	Id.	Het maken van 3 kribben ter bescherming van den rechter-oever der kali Bedegolan . . .	6 170	—	5 559	5 559	Id.
	Id.	Uitbreiding en verbetering van het telefoonnet der sectie Kedoe.	12 000	—	8 452	8 452	Id.
	Id.	Bouw van een strekdam in de kali Kodel . .	2 110	—	—	—	Wordt in 1912 begonnen.
Madioen. . . .	Irrigatiesectie Madioen.	Uitbreiding van het telefoonnet der sectie Madioen.	8 760	—	8 759	8 759	Voltooid.
Kediri.	Irrigatieafd. Brantas.	Verbetering van de afwatering der kali Bendogerit	7 325	—	1 384	1 384	Wordt in 1912 voortgezet.
Pasoeroean. .	Id.	Het aanbrengen van voorzieningen aan den stuwdam Kepoelangan	2 470	—	1 797	1 797	Voltooid.
Benkoelen . .	Binnenlandsch bestuur.	Het maken van dammen van met riviersteen opgevulde staaldraadkorven:					
		a. voor de aftapping uit de Aer Nokan bij de doesoen Tabah Tanbilan en uit de Lais bij de doesoen Tabah Botjar	34 680	—	—	—	Wordt in 1912 begonnen.
		b. voor de leiding Poelan Panggoeng . . .	176	—	—	—	Id.
	Gewestelijken dienst.	Verbetering en verlegging van de Aer Tjindam nabij Moeara Aman	3 000	—	2 997	2 997	Voltooid.
		Totaal . . .		—	91 099	91 099	
		c. Herstelling van bevloeiingswerken.					
Batavia. . . .	Algemeenen dienst.	Zware herstellingen aan den dam Katoelampa.	1 800	743	463	1 206	Id.
	Id.	Herstelling van den stortdam Pondok Terong.	4 449	—	3 880	3 880	Wordt in 1912 voortgezet.
Preanger-Regentschappen.	Id.	Zware herstellingen aan de verdeelsluis Pasir Tiboen in de Tjitameng IV	400	—	400	400	Voltooid.
	Id.	Herstelling van de storthelling Tjihondje in de Leuwikoeja-leiding	715	—	697	697	Id.
	Id.	Herstelling van de verdeelsluis in de Tjilemoes-leiding	450	—	448	448	Id.
Pekalongan .	Id.	Zware herstellingen aan de prise d'eau Kaliwadas in de kali Genteng	15 257	8 410	3 413	11 823	Wordt in 1912 voortgezet.
Semarang . .	Irrigatie-afd. Serang.	Schoonmaken van de oevers van het Djadjarkanaal van de uitmonding van A 28 tot aan de desa Panoenggolan	3 160	997	1 094	2 091	Id.
	Id.	Herstelling van den afsluitdam voor de wadoek Simo	460	208	244	452	Voltooid.
	Id.	Aanbrengen van voorzieningen aan het aquaduct Ngledok n°. 20	2 677	—	165	165	Wordt in 1912 voortgezet.

Gewesten.	De uitvoering geschiedt door:	Omschrijving der werken.	Toegestaan bedrag.	Verwerkt is			Toelichtingen.
				tot ult. 1910.	gedurende 1911.	tot ult. 1911.	
			Gld.	Gld.	Gld.	Gld.	
Semarang . .	Irrigatie-afd. Serang.	Herstelling van de naaldstuw Boejaran . . .	3 900	—	3 026	3 026	Wordt in 1912 voortgezet.
Rembang. . .	Algemeenen dienst.	Herstelling van den dam Topar.	2 531	2 010	519	2 529	Voltooid.
Soerabaja. . .	Id.	Het plaatsen van hoogtemerken langs de dijken der Solo-rivier	1 100	870	139	1 009	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Zware herstellingen aan den stuwdam Poedaksari in de Bangsalrivier	35 626	33 160	2 822	35 982	Id.
	Binnenlandsch bestuur.	Herstelling van de sluisjes Kemendoeng en Goerang-wetan	176	—	—	—	—
	Irrigatie-afd. Brantas.	Herstellingen aan den zwaar-beschadigden stuwdam bij Lengkong	20 000	—	34 196	34 196	Id.
Banjoemas . .	Irrigatie-afd. Serajoe.	Het dichten van de dijkbreuk in de Karangtengah-leiding.	3 827	—	3 368	3 368	Id.
Kedoe.	Id.	Het herstellen van de overlaat kali Meneng .	4 609	—	1 951	1 951	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Herstelling van den stuwdam Badran in de kali Progo	4 445	—	1 552	1 552	Id.
	Id.	Dichten van de doorbraken in den rechterdijk der Progo-leiding bij H. M. I en tusschen H. M. 4 en 5 bij de desa Badran en het uitdiepen van het opgeslibte gedeelte dier leiding	1 500	—	1 279	1 279	Id.
Madioen. . . .	Irrigatie-sectie Madioen.	Zware herstellingen aan de prise d'eau in de kali Gandong.	13 210	8 356	6 455	14 811	Voltooid.
Kediri.	Irrigatie-afd. Brantas.	Herstelling van het weggeslagen grondwerk van den stuwdam Nginoe	3 715	—	3 702	3 702	Id.
Pasoeroean. .	Id.	Aanbrengen van taludbemetselingen in de Molek-leiding	4 980	2 675	1 178	3 853	Wordt in 1912 voortgezet.
	Id.	Herstelling van de brug Logok n°. 23 over de bandjirafvoerleiding Kedoeng Larangan te Bangil	1 145	1 049	71	1 120	Voltooid.
	Id.	Herstelling van de brug Soember Soeko n°. 42 en verbetering van den bandjir-afvoer door deze brug	906	139	756	895	Id.
	Irrigatie-afd. Pekalen-Sampean.	Herstelling van de bevloeiing uit de Laban en Toekoemrivier	4 750	4 637	113	4 750	Id.
	Irrigatie-afd. Brantas.	Herstelling van den stuwdam Selong in de kali Kambing.	3 448	—	2 464	2 464	Id.
	Id.	*a.* Herstelling van den stuwdam Modjokopek in de kali Kambing; *b.* Herstelling van de brug over de kali Kambing in den weg van Todjok naar Djapanan. .	1 750	—	1 544	1 544	Id.
	Id.	Herstelling van de brug Djembroeng. . . .	1 306	—	10	10	Wordt in 1912 voortgezet.
Madoera. . . .	Algemeenen dienst.	Herstelling van de prise d'eau in de Klamparrivier.	1 252	875	211	1 086	Voltooid.
	Id.	Herstelling van de aansluiting der Klamparleiding met den syphon onder de Bloemboengan-rivier	1 350	1 152	172	1 324	Id.
		Totaal		65 281	76 332	141 613	

RECAPITULATIE 1911.

Vernieuwingen van bevloeiingswerken van geringen omvang (ten laste der zoogenaamde „hulpverschaffingsfondsen")	f	1 884 798
Als boven (niet ten laste der zoogenaamde „hulpverschaffingsfondsen").		91 099
Te zamen . . .	f	1 975 897
Herstellingen van bevloeiingswerken.		76 332
	f	2 052 229

IV B. Opnemingen voor minder belangrijke bevloeiingswerken.

GEWESTEN.	OMSCHRIJVING.	Besteed wegens opnemingen en projectwerk.		
		Vóór 1911.	In 1911.	Alzoo tot ult. 1911.
		Gld.	Gld.	Gld.
Bantam.	Opnemingen in de afdeeling Pandeglang voor de gebieden der Tji Lemer, Tji Lemar en Tjikeuseut	12 104	—	12 104
Batavia.	Voorloopige opnemingen en waarnemingen in de afdeeling Tangerang	—	1 800	1 800
Preanger-Regentschappen.	Opnemingen voor kleine bevloeiingswerken	77 726	8 948	86 674
Cheribon.	Idem voor de verbetering der bevloeiing in Cheribon (behalve Indramajoe en Galoeh)	110 895	8 609	119 504
	Opname Indramajoe-West	—	15 000	15 000
Semarang.	Idem in de afdeeling Kendal	16 263	5 928	22 191
	Vervaardiging van irrigatiekaarten in de afdeeling Kendal	5 707	4 128	9 835
Soerabaja.	Opnemingen en ontwerpen ten behoeve van de Sidoardjo-werken	78 927	19 100	98 027
	Opnemingen van de kust nabij den Porong-mond	—	3 844	3 844
	Opnemingen voor de verbetering van den waterafvoer der Watoedakon-rivier	—	6 266	6 266
	Metingen ter bestudeering van het régime der Porong-rivier	5 278	234	5 512
Kediri.	Afvoermetingen in verschillende rivieren in de afdeelingen Berbek, Kediri en Blitar	4 496	76	4 572
	Waarnemingen ten behoeve van de wadoeks Soembersono en Logaweh	3 026	62	3 088
Pasoeroean.	Opnemingen ter verbetering van de bevloeiing en afwatering in de districten Grati en Kebontjandi	6 296	1 213	7 509
Madoera.	Opnemingen voor diverse bevloeiingen	43 318	4 752	48 070
Eiland Sumatra.	Irrigatie-onderzoek	1 000	4 000	5 000
Sumatra's Westkust.	Opnemingen voor het bandjirvrij-maken van Padang en omstreken	15 569	2 364	17 933
	Opnemingen verbetering irrigatie uit de Koerandji-rivier	—	4 950	4 950
Atjeh.	Verbetering van den waterafvoer van de Peusangan-delta	—	1 500	1 500
Eiland Celebes.	Irrigatie-onderzoek	578	3 073	3 651
Celebes en onderhoorigheden.	Opnemingen voor de bevloeiing uit de Bantimoeroeng-leiding	74	2 532	2 606
		381 257	98 379	479 636

Bovendien is in 1911 aan administratie, benevens opnemingen en projectwerk voor minder belangrijke werken uitgegeven:

in de irrigatie-afd. Pemali-Tjomal	7 111
„ „ „ „ Serang	11 052
„ „ „ „ Serajoe	19 714
„ „ irrigatie-sectie Madioen	10 200
„ „ irrigatie-afd. Brantas	24 744
„ „ „ „ Pekalen-Sampean	34 203
voor de regeling van het waterbeheer in Cheribon (behalve Indramajoe en Galoeh)	13 998
en in het gebied der Beneden-Solo-rivier	16 258
	137 280

Bijlage V.

(Zie hoofdstuk L, afd. II, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de op ult. 1911 in Nederlandsch-Indië aanwezige STOOMKETELS [1]), in gebruik bij particuliere ondernemingen, enz. en van de gedurende 1911 plaats gehad hebbende ONGEVALLEN in fabrieken en werkplaatsen.

1) Namelijk die, waarop van toepassing is het in Ind. St. 1909 nº. 188 opgenomen reglement op het gebruik van stoomketels in Nederlandsch-Indië, dus met uitzondering van die, behoorende tot locomotieven van spoor- en tramwegdiensten voor algemeen verkeer en van stoomketels, behoorende aan inlandsche vorsten en op hun eigen gebied in werking gebracht.

I. Verdeeling naar gelang van den aard der ondernemingen, inrichtingen, enz. (ketels voor gebruik te land).

Ondernemingen, inrichtingen, enz. waarbij stoomkracht werd gebezigd.		Stoomketels.	
Aantal.	AARD.	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).
	a. Java en Madoera.		
194	Suikerfabrieken	1297	223 333,51
1	Klontjes-fabriek	1	120,—
130	Koffie-ondernemingen	205	2 428,58
37	Thee-ondernemingen	40	904,33
22	Indigo-ondernemingen.	28	1 481,82
1	Kina-onderneming	1	4,25
6	Vezelfabrieken	15	408,74
14	Meelfabrieken	28	966,48
1	Kininefabriek	4	459,60
3	Mestfabrieken	3	73,70
26	Oliefabrieken	41	1 492,13
3	Conserven-fabrieken	4	184,70
2	Zeepfabrieken	2	5,57
2	Papierfabrieken	3	250,—
26	IJs- en mineraalwaterfabrieken .	43	1 901,01
3	Gasfabrieken	11	210,08
1	Beendermeelfabriek.	1	28,70
5	Arak- en spiritusfabrieken . . .	20	2 245,64
1	Vetfabriek	1	50,—
6	Kapokzuivering-etablissementen .	7	128,34
2	Chemicaliën-fabriek.	4	7,74
75	Rijstpellerijen	101	3 581,36
2	Zijdespinnerijen	2	35,01
7	Caoutchouc-fabrieken	7	70,52
2	Leerlooierijen	3	126,—
3	Tabak-ondernemingen en tabak-etablissementen	4	52,10
1	Steen- en pannenbakkerij . . .	1	15,50
2	Wasch-inrichtingen.	2	84,50
1	Zaadselectie-inrichting.	1	14,50
12	Cement- en kalkbranderijen . .	19	263,86
3	Jodium-winningen	5	43,80
3	Boekdrukkerijen	3	7,80
16	Houtzagerijen en houtaankappen.	25	895,88
5	Electrische installatiën	12	1 249,13
33	Ateliers en werkplaatsen. . .	64	1 954,95
1	Melkpasteuriseer-inrichting . . .	1	2,20
4	Draaimolens	4	22,36
35	Bioscopen	35	359,87
15	Automobielen	15	48,69
4	Brandspuiten	9	35,35
31	Wegwalzen	41	264,95
1	Heimachine	3	13,26
14	Kranen en lieren	14	59,33
194	Locomotieven voor industrieel gebruik	297	5 766,49
6	Ploegen	7	112,71
1	Vrachtwagen	1	5,90
1	Luciferfabriek.	1	18,88
2	Houtsleepmachines	2	70,80
3	Residutanks	3	39,46
1	Sleephelling	1	86,—
1	Veevoederfabriek	1	16,70
4	Steenbrekers	4	48,80
1	Vleeschhouwerijen	1	7,—
2	Houtstoofen	3	3,71
1	Vulcaniseer-inrichting.	1	5,—
2	Mijnbouw-ondernemingen . . .	2	12,17
10	Petroleum-maatschappijen . . .	178	5 543,35
6	Tramweg-maatschappijen. . . .	33	1 118,—
18	Pompstations	24	1 236,30
1	Werk in gewapend beton . . .	2	20,90
5	Diversen	5	60,31
1	Havenwerk.	6	71,33
	Totalen	2702	260 129,65

Aantal.	AARD.	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).	Aantal.	AARD.	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M².).
	b. Buitenbezittingen.			1	Automobiel	1	4,40
4	Tabak-ondernemingen	5	105,05	3	Brandspuiten	3	16,04
15	Koffie-ondernemingen	16	237,95	4	Heimachines	4	16,14
3	Gambir-ondernemingen	6	725,11	2	Kranen en lieren	2	9,50
1	Meelfabriek	3	153,76	1	Vrachtwagen	1	2,91
5	Oliefabrieken	7	255,22	4	Ploegen	6	104,53
1	Vetfabriek	1	17,40	6	Locomotieven voor industrieel gebruik	17	242,50
20	IJs- en mineraalwaterfabrieken	30	695,62	2	Residutanks	2	65,—
2	Vezelfabrieken	3	43,50	1	Telegraaf-maatschappij	1	5,75
2	Tannine-fabrieken	6	579,—	21	Wegwalzen	21	118,71
7	Rijstpellerijen	8	292,73	4	Pompstations	5	63,33
7	Rubber-ondernemingen	10	678,36	20	Mijnbouw-ondernemingen	207	4 524,13
2	Steen- en pannenbakkerijen	3	118,40	9	Petroleum-maatschappijen	429	19 359,63
18	Houtzagerijen en houtaankappingen	27	949,42	1	Steenbreker	1	15,50
3	Diamantslijperijen en diamantgroeven	8	209,22		Diversen	18	193,82
7	Werkplaatsen en ateliers	10	293,57		Totalen	862	30 424,90
1	Boekdrukkerij	1	6,72				
4	Electrische installatiën	6	302,14				
1	Watervoorziening	4	19,84				

RECAPITULATIE.

	Aantal stoomketels.	Verwarmd oppervlak (in M².).
Java en Madoera	2 702	260 129,65
Buitenbezittingen	862	30 424,90
Te zamen voor andere stoomketels dan scheepsketels	3 564	290 554,55
Scheepsketels (zie de volgende blz.)	550	38 457,92
Totalen voor alle gewesten gezamelijk (zie echter noot 1)	4 114	329 012,47

II. Verdeeling naar de gewesten (ketels voor gebruik te land en scheepsketels).

GEWESTEN.	Te land gebezigde stoomketels. Aantal.	Te land gebezigde stoomketels. Verwarmd oppervlak (in M².).	In schepen gebezigde stoomketels. Aantal.	In schepen gebezigde stoomketels. Verwarmd oppervlak (in M².).
	a. Java en Madoera.			
Bantam	6	68.15	—	—
Batavia	161	5 318.92	213	25 668.64
Preanger-Regentschappen	76	1 993.57	—	—
Cheribon	115	16 351.39	3	49.79
Pekalongan	173	21 106.67	4	66.85
Semarang	238	17 470.85	18	644.57
Rembang	114	3 694.58	—	—
Soerabaja	490	53 691.17	27	951.35
Pasoeroean	396	36 174.69	1	33.50
Besoeki	149	13 335.37	1	31.80
Banjoemas	57	7 604.06	—	—
Kedoe	41	4 404.30	—	—
Djokjakarta	149	20 383.10	—	—
Soerakarta	175	19 323.71	—	—
Madioen	64	8 567.51	—	—
Kediri	289	30 535.11	—	—
Madoera	9	106.50	6	315.69
Totalen voor Java en Madoera	2702	260 129.65	273	27 762.19
	b. Buitenbezittingen.			
Sumatra's Westkust	11	248.03	1	13.70
Tapanoeli	1	5.60	1	36.—
Benkoelen	14	172.36	—	—
Lampongsche districten	6	100.48	1	5.80
Palembang	155	5 839.18	42	1 241.24
Djambi	1	10.30	5	101.05
Oostkust van Sumatra	153	7 648.95	69	4 163.08
Atjeh en onderhoorigheden	64	2 494.32	10	271.—
Riouw en onderhoorigheden	44	2 247.62	18	687.70
Banka en onderhoorigheden	—	—	9	424.11
Billiton	131	2 192.94	5	184.55
Westerafdeeling van Borneo	28	1 092.10	42	1 186.92
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	213	7 122.66	69	2 231.08
Celebes en onderhoorigheden	9	351.25	—	—
Menado	25	756.56	2	46.50
Amboina	2	32.02	1	40.—
Ternate en onderhoorigheden	1	3.53	2	63.—
Timor en onderhoorigheden	1	14.50	—	—
Bali en Lombok	3	92.50	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea	—	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	862	30 424.90	277	10 695.73
Totalen voor Java en Madoera	2 702	260 129.65	273	27 762.19
Totalen voor geheel Ned.-Indië (zie echter noot 1).	3 564	290 554.55	*a)* 550	38 457.92

a) De 550 ketels waren geplaatst in 399 stoomschepen, stoomsloepen, stoombarkassen en sleepbooten, waaronder 68 schepen en 12 stoomsloepen toebehoorende aan de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, 7 stoomschepen aan de Java—China—Japan-lijn en 1 stoomschip aan de Maatschappij „Nederland", en in 2 droogdokken.

III. Verminderingen en vermeerderingen in het aantal stoomketels gedurende 1911. b)

	Ketels voor gebruik te land.		Scheepsketels.		Te zamen.	
	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M2.).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M2.).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M2.).
a. Java en Madoera.						
Aanwezig op ult. 1910	2 575	249 393	273	27 699	2 848	277 092
In 1911 aan het gebruik onttrokken	99	6 012	18	2 134	117	8 146
	2 476	243 381	255	25 565	2 731	268 946
In 1911 in dienst gesteld	226	16 749	18	2 197	244	18 946
Aanwezig op ult. 1911	2 702	260 130	273	27 762	2 975	287 892
b. Buitenbezittingen.						
Aanwezig op ult. 1910	804	28 485	263	9 996	1 067	38 481
In 1911 aan het gebruik onttrokken	24	1 079	21	888	45	1 967
	780	27 406	242	9 108	1 022	36 514
In 1911 in dienst gesteld	82	3 019	35	1 588	117	4 607
Aanwezig op ult. 1911	862	30 425	277	10 696	1 139	41 121
Alle gewesten gezamenlijk.						
Aanwezig op ult. 1910	3 379	277 878	536	37 695	3 915	315 573
In 1911 aan het gebruik onttrokken	123	7 091	39	3 022	162	10 113
	3 256	270 787	497	34 673	3 753	305 460
In 1911 in dienst gesteld	308	19 768	53	3 785	c) 361	23 553
Aanwezig op ult. 1911	3 564	290 555	550	38 458	4 114	329 013

b) In dit overzicht zijn de getallen betreffende het verwarmd oppervlak afgerond.

c) Van deze 361 ketels waren 285 nieuw. Uit de volgende opgave blijkt waar zij zijn vervaardigd.

Waar vervaardigd.	Ketels voor gebruik te land.		Scheepsketels.		Te zamen.	
	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M2.).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M2.).	Aantal.	Verwarmd oppervlak (in M2.).
Nederland	39	5 409.30	21	2 201.50	60	7 610.80
Ned.-Indië	1	3.70	2	13.60	3	17.30
Engeland	77	4 407.93	9	368.79	86	4 776.72
Britsch-Indië	3	72.36	10	211.61	13	283.97
Duitschland	103	6 952.24	5	511.53	108	7 463.77
Frankrijk	2	500.—	—	—	2	500.—
België	1	300.—	—	—	1	300.—
Amerika	8	342.80	—	—	8	342.80
China	—	—	2	39.61	2	39.61
Onbekend	—	—	2	68.30	2	68.30
	234	17 988.33	51	3 414.94	285	21 403.27

IV. Ongevallen in fabrieken

A. *Gerangschikt naar den aard der bedrijven en*

AARD VAN HET BEDRIJF.	Aantal fabrieken, vallende onder het veiligheidsreglement.		AANTAL, GEVOLG EN					
	Totaal.	Waarvan ongevallen gerapporteerd zijn.	Totaal.	Per fabriek bedoeld in kolom		Met doodelijken afloop.	Met als gevolg	
				2.	3.		ernstige verwonding.	lichte verwonding.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Suikerfabrieken	190	70	161 (30)	0.84 (0.158)	2,3 (0,43)	22 (9)	38	101 (21)
Koffie-ondernemingen en pellerijen	217	2	4	0,018	2,—	—	—	4
Indigo-ondernemingen	16	—	—	—	—	—	—	—
Thee-ondernemingen	118	4	6 (3)	0,051 (0,025)	1,5 (0,75)	1	4 (2)	1 (1)
Tapioca-meelfabrieken	23	1	2	0,087	2,—	—	—	2
Kinine-fabrieken en kinine-molens	6	—	—	—	—	—	—	—
Rijstpellerijen	208	3	3 (2)	1,014 (0,009)	1,— (0,67)	—	—	3 (2)
Leerlooierijen en schoenenfabriek	3	—	—	—	—	—	—	—
Kapokzuiverings-etablissementen	18	—	—	—	—	—	—	—
Arak- en spiritus-stokerijen	8	2	3	0,37	1,5	1	1	1
Vezelbereidings-(rameh)-etablissementen	17	2	2	0,118	1,—	—	2	—
Werkplaatsen (ateliers)	86	6	30 (3)	0,35 (0,035)	5,— (0,5)	2	4	24 (3)
Olie- en vetfabrieken	28	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	40	—	—	—	—	—	—	—
Boekdrukkerijen	26	1	1 (1)	0,038 (0,038)	1,— (1)	—	—	1 (1)
IJs- en mineraalwaterfabrieken	88	1	1	0,011	1,—	1	—	—
Mestfabrieken	3	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	5	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	6	—	—	—	—	—	—	—
Gasfabriek en electrische centralen	29	—	—	—	—	—	—	—
Mijnbouw-ondernemingen	32	12	68 (11)	2,12 (0,345)	5,65 (0,92)	23	13	32 (11)
Steenbakkerijen	6	—	—	—	—	—	—	—
Pompstations	73	—	—	—	—	—	—	—
Stoomwasscherijen	2	—	—	—	—	—	—	—
Conservenfabriek	1	1	1 (1)	1,—	1,— (1)	—	1 (1)	—
Sigaren- en sigarettenfabriek	2	1	1	0,5	1,—	—	1	—
Veevoederfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—
Zijde-spinnerij	1	—	—	—	—	—	—	—
Tannine-fabriek	1	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen	5	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor jodiumwinning	7	—	—	—	—	—	—	—
Rietwas-fabrieken	1	—	—	—	—	—	—	—
Zeepfabriek	2	—	—	—	—	—	—	—
Zwavelzuurfabriek	4	—	—	—	—	—	—	—
Gambir-fabrieken	2	—	—	—	—	—	—	—
Tabak-ondernemingen	11	—	—	—	—	—	—	—
Slachterij	1	—	—	—	—	—	—	—
Hoedenfabrieken	1	—	—	—	—	—	—	—
Rubberfabrieken	38	1	1 (1)	0,026 (0,026)	1,— (1)	—	—	—
Beendermeelfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—
Cocafabriek	4	—	—	—	—	—	—	—
Kaartenfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—
Metaalwarenfabrieken	3	—	—	—	—	—	—	1 (1)
Papierfabriek	1	—	—	—	—	—	—	—
Selectie-inrichting	1	—	—	—	—	—	—	—
Totalen	1337	107	284 (52)	0,214 (0,039)	2,65 (0,485)	50 (9)	64 (3)	170 (40)

a) De tusschen ( ) vermelde cijfers geven het aantal ongevallen aan, tegen welke het veiligheidsreglement tracht te waken, dus zonder die, welke het gevolg zijn van het laten vallen van voorwerpen bij het transporteeren of door onhandigheid bij het monteeren of demonteeren.

en werkplaatsen.

naar de oorzaken en de gevolgen der ongevallen. a)

OORZAAK DER ONGEVALLEN.

Onbekendheid met het gevaar.		Roekeloosheid.		Onvoldoende beveiligingen.		Andere oorzaken, die te wijten zijn aan:					
						den arbeider.		den werkgever.		geen van beiden.	
Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.	Totaal.	% over kolom 4.
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
12 (2)	8,—	77 (19)	47,8 (63,3)	9 (9)	5,6 (30)	1	0,62	—	—	62	38,5
—	—	4	100	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	6 (3)	100 (100)	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	100
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	3 (2)	100 (100)	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	33	—	—	—	—	—	—	2	67
—	—	1	50	—	—	—	—	—	—	1	50
—	—	14 (3)	47 (100)	1	3,3	—	—	—	—	15	50
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1 (1)	100 (100)	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	11,5	13	19	—	—	1	1,47	—	—	46 (11)	68 (100)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1 (1)	100 (100)	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	100	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1 (1)	100 (100)	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20 (2)	7 3,85)	123 (30)	43,3 (57,7)	10 (9)	3,5 (17,3)	2	0,7	—	—	129 (11)	45.6 (21.2)

B. *Gerangschikt naar de oorzaken.*

1.	AANTAL ONGEVALLEN.											
	Totaal.	Met doodelijken afloop.	Met als gevolg		TEWEEGGEBRACHT DOOR:							
			ernstige verwonding.	lichte verwonding.	onbekendheid met 't gevaar.		roekeloosheid.		onvoldoende beveiligingen.		toevallige omstandigheden niet onder kolom 6–11 te brengen.	
					Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.	Totaal.	% over kolom 2.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Assen en drijfwerk . .	19	4	6	9	—	—	14	74	4	21	1	5
Stoommachines	15	1	2	12	1	6,7	8	53,3	3	20	3	20
Schaafbank (ijzer) . . .	3	1	—	2	—	—	1	33,3	—	—	2	66,7
Boorbank (ijzer)	5	—	—	5	—	—	1	20	1	20	3	60
Zaag (ijzer)	1	—	—	1	—	—	1	100	—	—	—	—
Ponsmachine	3	—	—	3	—	—	3	100	—	—	—	—
Cirkelzaag (hout) . . .	1	—	1	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Schaafbank (hout) . . .	2	—	2	—	—	—	2	100	—	—	—	—
Blikkensnij- en persmachine	14	—	—	14	—	—	6	43	—	—	8	57
Stoomketel.	12	3	6	3	—	—	2	16,6	—	—	10	83,4
Stoomleiding	8	—	1	7	—	—	2	25	—	—	6	75
Stoomontsnapping . . .	3	—	—	3	—	—	3	100	—	—	—	—
Molens (suiker-)	7	—	4	3	—	—	6	86	—	—	1	14
Carrier	3	—	1	2	—	—	2	66,7	—	—	1	33,3
Verdamplichamen . . .	7	5	2	—	6	86	—	—	—	—	1	14
Voorwarmers	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	100
Bezinkkisten	1	—	—	1	—	—	1	100	—	—	—	—
Bakken met gesmolten suiker.	3	—	1	2	—	—	3	100	—	—	—	—
Bakken met warm water	3	—	—	3	1	33,3	1	33,3	—	—	1	33,4
Kalkbakken	1	1	—	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Koeltroggen	1	—	1	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Centrifuges	9	—	5	4	—	—	9	100	—	—	—	—
Transportgoot	3	1	1	1	—	—	3	100	—	—	—	—
Jacobsladder	1	—	—	1	—	—	1	100	—	—	—	—
Ampashakmachines . .	1	—	1	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Pompen.	9	1	2	6	—	—	9	100	—	—	—	—
Ventilatoren	1	—	—	1	—	—	1	100	—	—	—	—
Boengkilmolens	1	—	1	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Theeroller	1	—	1	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Vezelmachines	2	—	2	—	—	—	1	50	—	—	1	50
Snelpersen	1	—	—	1	—	—	1	100	—	—	—	—
Gasontploffing	1	—	—	1	—	—	1	100	—	—	—	—
Gas- en benzinemotoren.	1	1	—	—	—	—	1	100	—	—	—	—
Slijpsteenen	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	100
Zwavelzuur	3	1	—	2	—	—	—	—	—	—	3	100
Monteeren van gebouwen	38	18	7	13	6	15,8	1	2,6	2	5,3	29	76,3
Monteeren van werktuigen	19	2	4	13	1	5	4	21	—	—	14	74
Transport van materialen	5	—	1	4	—	—	1	20	—	—	4	80
Waterwiel	2	—	1	1	—	—	2	100	—	—	—	—
Desintegrator	1	—	—	1	—	—	1	100	—	—	—	—
Rubbermangel	1	—	—	1	—	—	1	100	—	—	—	—
Gasverstikking	2	2	—	—	2	100	—	—	—	—	—	—
Overige oorzaken . . .	68	8	11	49	3	4,4	24	35,3	—	—	41	60,3
Totalen . . .	284	50	64	170	20	7	123	43,4	10	3,5	131	46,1

V. Gedurende 1911 in fabrieken en werkplaatsen voorgekomen ongevallen met doodelijken afloop.

Datum.	Fabriek of werkplaats waar het ongeval zich voordoet.	Omschrijving van het ongeval.
1911. 2 Januari.	Spiritusfabriek „Paboearan" (Cheribon.)	Tijdens het vullen van een legger met spiritus ontstond kortsluiting in de electrische geleidingen, waardoor het vat ontplofte en twee koelies ernstige brandwonden opliepen. Een hunner is sedert overleden.
18 Januari.	IJsfabriek van Chevalier (Kedoe.)	Tijdens het herstellen van een duiker in de fabriek stortte hij in, waardoor een koelie gedood werd.
6 Februari.	Suikerfabriek „Soemobito" (Soerabaja.)	Bij het schilderen van de kapspanten van het dak viel een inlander naar beneden. Hij overleed kort daarna.
6 Februari.	Suikerfabriek „Ngelom" (Soerabaja.)	Van een gebouw, waartegen een stuk gemetseld werd en waarvan zijmuren en gevel gereed waren, viel het grootste gedeelte van dezen gevel om — vermoedelijk door den hevigen wind — waarbij een jongen gedood werd en vijf inlanders gewond werden.
7 Februari.	Suikerfabriek „Doekoewringin" (Pekalongan.)	Een Chineesch timmerman viel van eene hoogte van 2 M. en was direct dood. De man leed aan miltvergrooting, zoodat de val misschien niet de eigenlijke doodsoorzaak was.
16 Maart.	Centrale werkplaats der Nederlandsch-Indische Spoorweg-maatschappij te Semarang.	Een inlander geraakte bij het voortstuwen van een voertuig bekneld tusschen dit voertuig en den muur der wagenmakerij, waardoor zijn hoofd werd verpletterd.
10 April.	Dordtsche Petroleummaatschappij (Soerabaja.)	Waarschijnlijk doordien een der koelies een strootje wilde opsteken, ontstond eene gasontploffing, met een begin van brand, waarbij 2 koelies lichte en 1 zware brandwonden opliepen; de laatste is aan die wonden overleden.
3 Mei.	Suikerfabriek „Wringin Anom" (Besoeki.)	Een koelie, tevens stoommandoer bij een der molens, gleed, terwijl hij bezig was met oliën, uit en kwam tusschen de kamwielen terecht, zoodat hem het hoofd van den romp gescheiden werd.
25 Mei.	Suikerfabriek „Kawarassan" (Kediri.)	Een olieman voor de molens opende eigendunkelijk het luik, dat toegang geeft tot de ruimte onder de fundatie der molens. Vermoedelijk heeft hij dit gedaan om eene vrouw te helpen, die de onder de molens gevallen ampas moest wegbrengen. De vrouw gleed uit en viel in den fundatieput. De olieman, die beproefde de vrouw uit den put te trekken, is zoowel als de vrouw, gestikt door de in den put aanwezige gassen.
19 Juni.	Suikerfabriek „Kedaton Pleret" (Djokjakarta.)	Een inlander viel in slapenden toestand in eèn der kalkbakken, waarin hij verdronk.
3 Juli.	Petroleum-installatie te Pangkalan-brandan (Oostkust van Sumatra.)	In eene in aanbouw zijnde tank vielen twee werklieden van een steiger en verdronken.
8 Juli.	Theefabriek te Tjiliwong (Batavia.)	Bij het opleggen van een riem van een theedroger geraakte een inlandsche werkman met zijn linkerarm tusschen riem en wiel bekneld, waardoor hij werd medegesleurd en eenige malen rondgeslingerd, tengevolge waarvan hij zwaar aan lichaam en ledematen gewond werd. Kort daarop is hij overleden.
23 Juli.	Suikerfabriek „Poendoeng" (Djokjakarta.)	Bij het opleggen van een drijfriem van een centrifuge werd een inlander gegrepen en gedood.
23 Juli.	Suikerfabriek „Modjoagoong" (Soerabaja.)	Een inlander die, na over het vóór den M. C. transporteur onder de koeltroggen aangebracht hekwerk te zijn geklommen tusschen twee koeltroggen was gaan slapen, kwam in dien toestand in den transporteur terecht. De dood trad onmiddellijk in.
28 Juli.	Suikerfabriek „Krebet" (Pasoeroean.)	Door waterslag in de centrifugaalpomp werd de luchtpompmachine der centrale condensatie plotseling stop gezet. Hierdoor sprong het vliegwiel aan stukken en verwondde één inlander doodelijk en één licht.
26 Augustus.	Petroleum-onderneming L. Loeloei (Oostkust van Sumatra.)	Een motorist wilde bij het aanzetten van een motor de klep schoonmaken. Hij vergat de gloeilamp uit te doen; de vlam sloeg in de klepkast en in zijn schrik morstte hij olie op zijn kleeren, die vlam vatten. Aan de brandwonden is hij overleden.
2 September.	Suikerfabriek „Tirto" (Pekalongan.)	Een koelie legde zich tusschen vliegwiel en het beschermende hek te slapen, werd gegrepen en direct gedood.

Datum.	Fabriek of werkplaats waar het ongeval zich voordoet.	Omschrijving van het ongeval.
4 September.	Suikerfabriek „Tjidahoe" (Cheribon.)	Tijdens het monteeren van eene moleninstallatie ging een koelie op een der spaken van het vliegwiel zitten. Het vliegwiel rustte reeds op de kussenblokken, doch was nog niet aangekoppeld. Plotseling draaide het wiel door de zwaarte van den koelie een kwartslag om, waarbij de koelie bekneld geraakte en gedood werd.
11 September.	Suikerfabriek „Waroe" (Soerabaja.)	Door het losgaan van de koppeling, waarmede de caoutchouc buis aan het reservoir van een petroleum-braser (toestel bestaande uit een petroleum-reservoir onder druk door een slang verbonden aan een brander) vast zit, bekwam een inlander zware brandwonden; door eigen onachtzaamheid stierf hij aan koud vuur.
19 September.	Werkplaats der Nederlandsch-Indische Industrie (Soerabaja.)	Een inlander die aan het schaven was kroop tusschen het werkstuk en den arm van de schaafbank, tengevolge waarvan hij dood gedrukt werd.
27 September.	Suikerfabriek „Goedo" (Soerabaja.)	Een inlander. die den flotteur van een buiten de fabriek op 10 M. hoogte gelegen koudwater-reservoir wilde nazien, deed een misstap, waardoor hij naar beneden viel en tengevolge van den val stierf.
27 September.	Petroleum-onderneming te Darat.	Bij het herstellen van eene gasleiding van een stoomketel was de afsluiter niet goed gesloten. Den volgenden morgen was er vrij veel gas in het ketelhuis, dat ontplofte bij het aansteken; daarbij verloren 3 man het leven, terwijl er 5 zwaar gewond werden.
6 October.	Suikerfabriek „Delangoe" (Soerakarta.)	Door het zich begeven van het deksel van een der sapvoorwarmers kreeg een inlander zoodanige brandwonden, dat hij aan de gevolgen overleden is.
19 October.	Petroleum-onderneming „Batoe Kras".	Een koelie, die eene brandende lont in een blik olie stak, kreeg zoodanige brandwonden, dat hij eraan overleed.
26 October.	Suikerfabriek „Ponggoh" (Soerakarta.)	Een koelie werd bij het opleggen van een drijfriem meegesleurd en is aan de gevolgen overleden.
27 October.	Paraffine-fabriek te Tjepoe (Rembang.)	Een koelie viel in een ketel met heet residu en overleed aan de bekomen wonden.
16 November.	Petroleum-installatie op Poeloe Sambo (Riouw.)	In eene in aanbouw zijnde tank werd water gepompt; vermoedelijk werd gas uit de leiding meegepompt, waardoor eene ontploffing volgde, tengevolge waarvan 14 personen gedood en 5 zwaar gewond werden.
22 December.	Suikerfabriek „Tandjong Tirto" (Djokjakarta.)	Bij het monteeren viel een machineframe op een der werklieden, hetgeen zijn dood tengevolge had.
26 December.	Suikerfabriek „Djatiroto" (Pasoeroean.)	Terwijl het eerste lichaam van de meervoudige verdampingsinstallatie werd schoongemaakt, waartoe zich zes inlanders in dat lichaam bevonden, werd de afsluiter naar de voorwarmers door een mandoer geopend. De afgewerkte stoom had daardoor gelegenheid om in het lichaam te komen, tengevolge waarvan vijf van de zes arbeiders verbrandden.

Bijlage W.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 2, van het verslag.)

OVERZICHT van de in 's lands kassen in Nederlandsch-Indië aanwezige betaalmiddelen bij het einde van elke maand van 1911 en van de bij de Javasche Bank overgebrachte gelden, behoorende tot het saldo van die kassen.

TIJDSTIPPEN.	Bankpapier.	Zilveren munt.		Koperen munt.	TOTAAL.	Deposito's bij de Javasche Bank.
		Standpenningen. *a*)	Pasmunt.			
1911.						
31 Januari.						
Op Java en Madoera	f 3 094 660,—	f 2 695 596,50	f 892 831,80	f 868 934,53	f 7 552 022,83	f 2 031 048,38
In de buitenbezittingen	4 126 440,—	2 534 489,80	283 169,95	122 552,82^{5}	7 066 652,57^{5}	953 918,58
	f 7 221 100,—	f 5 230 086,30	f 1 176 001,75	f 991 487,35^{5}	f 14 618 675,40^{5}	f 2 984 966,96
28 Februari.						
Op Java en Madoera	f 2 835 390,—	f 2 322 482,—	f 848 125,20	f 877 901,19^{5}	f 6 883 898,39^{5}	f 1 546 161,69
In de buitenbezittingen	3 400 310,—	2 210 013,30	252 084,38^{5}	121 004,—	5 983 411,68^{5}	1 074 049,05
	f 6 235 700,—	f 4 532 495,30	f 1 100 209,58^{5}	f 998 905,19^{5}	f 12 867 310,08	f 2 620 210,74
31 Maart.						
Op Java en Madoera	f 2 545 440,—	f 2 346 334,—	f 785 142,55	f 901 565,91^{5}	f 6 578 482,46^{5}	f 1 287 976,03
In de buitenbezittingen	2 897 205,—	2 496 345,80	230 481,80	126 327,38	5 750 359,98	691 299,01
	f 5 442 645,—	f 4 842 679,80	f 1 015 624,35	f 1 027 893,29^{5}	f 12 328 842,44^{5}	f 1 979 275,04
30 April.						
Op Java en Madoera	f 2 829 050,—	f 2 460 979,50	f 841 627,55	f 878 575,57	f 7 010 232,62	f 543 407,06
In de buitenbezittingen	2 539 065,—	2 161 534,80	187 512,25	127 147,78	5 015 259,83	892 798,76
	f 5 368 115,—	f 4 622 514,30	f 1 029 139,80	f 1 005 723,35	f 12 025 492,45	f 1 436 205,82
31 Mei.						
Op Java en Madoera	f 3 039 555,—	f 2 286 388,50	f 769 923,50	f 807 731,26	f 6 903 598,26	f 671 375,83
In de buitenbezittingen	2 555 743,—	2 090 494,—	181 577,90	129 677,51	4 957 492,41	483 544,71
	f 5 595 298,—	f 4 376 882,50	f 951 501,40	f 937 408,77	f 11 861 090,67	f 1 154 920,54

a) Onder de bedragen aan zilveren standpenningen is ook begrepen de waarde der in sommige landskassen aanwezige sovereigns. Op ult. December 1911 was aan sovereigns aanwezig bij 's lands kas te Merauke voor eene waarde van f 1113,20.

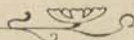
TIJDSTIPPEN.	Bankpapier.	Zilveren munt.		Koperen munt.	TOTAAL.	Deposito's bij de Javasche Bank.
		Stand-penningen. *a*)	Pasmunt.			
30 Juni.						
Op Java en Madoera	f 3 448 355,—	f 2 345 810,—	f 781 652,55	f 754 087,09^5	f 7 329 904,64^5	f 2 744 922,45
In de buitenbezittingen	2 691 813,—	2 305 017,50	220 752,—	129 600,63^5	5 347 183,13^5	1 397 833,04
	f 6 140 168,—	f 4 650 827,50	f 1 002 404,55	f 883 687,73	f 12 677 087,78	f 4 142 755,49
31 Juli.						
Op Java en Madoera	f 3 864 370,—	f 2 596 477,50	f 841 750,50	f 696 191,93	f 7 998 789,93	f 2 363 953,46
In de buitenbezittingen	2 720 190,—	2 111 859,—	204 197,30	132 871,69^5	5 169 117,99^5	1 041 931,12
	f 6 584 560,—	f 4 708 336,50	f 1 045 947,80	f 829 063,62^5	f 13 167 907,92^5	f 3 405 884,58
31 Augustus.						
Op Java en Madoera	f 3 724 580,—	f 2 251 526,50	f 371 848,80	f 662 343,86^5	f 7 010 299,16^5	f 4 953 909,23
In de buitenbezittingen	1 652 995,—	2 091 932,75	189 244,45	131 786,39^5	5 065 958,59^5	1 061 705,88
	f 6 377 575,—	f 4 343 459,25	f 561 093,25	f 794 130,26	f 12 076 257,76	f 6 015 615,11
30 September.						
Op Java en Madoera	f 3 645 055,—	f 2 203 873,—	f 272 822,20	f 563 141,45^5	f 6 684 891,65^5	f 5 573 801,54
In de buitenbezittingen	2 856 535,—	2 042 254,75	193 857,50	135 537,04	5 228 184,29	958 344,53
	f 6 501 590,—	f 4 246 127,75	f 466 679,70	f 698 678,49^5	f 11 913 075,94^5	f 6 532 146,07
31 October.						
Op Java en Madoera	f 3 910 975,—	f 2 115 054,—	f 353 721,35	f 538 400,31	f 6 918 150,66	f 5 382 811,67
In de buitenbezittingen	2 954 460,—	2 058 907,70	237 783,75	134 913,22	5 386 064,67	1 119 218,73
	f 6 865 435,—	f 4 173 961,70	f 591 505,10	f 673 313,53	f 12 304 215,33	f 6 502 030,40
30 November.						
Op Java en Madoera	f 4 198 175,—	f 1 859 506,50	f 679 948,45	f 492 585,05^5	f 7 230 215,00^5	f 5 343 126,53
In de buitenbezittingen	2 870 030,—	2 188 436,20	283 220,89	128 284,64	5 469 971,73	1 083 642,21
	f 7 068 205,—	f 4 047 942,70	f 963 169,34	f 620 869,69^5	f 12 700 186,73^5	f 6 426 768,74
31 December.						
Op Java en Madoera	f 3 924 625,—	f 1 972 711,—	f 948 181,35	f 495 468,87	f 7 340 986,22	f 5 446 049,90
In de buitenbezittingen	2 920 650,—	2 095 581,20	283 525,95	129 115,75	5 428 872,90	1 051 177,18
	f 6 845 275,—	f 4 068 292,20	f 1 231 707,30	f 624 584,62	f 12 769 859,12	f 6 497 227,08

Bijlage X.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 3, van het verslag.)

ALGEMEEN OVERZICHT

van de OPBRENGST, enz. der in 1911 voor gouvernementsrekening in Nederland VERKOCHTE PRODUCTEN.



PRODUCTEN.	IN VEILING verkochte hoeveelheden. *a)*			TOTALE OPBRENGST.		
	Gewicht bij afscheep		Uitgeleverd netto gewicht.	Veilingsprijs met bijberekening van de door de koopers te vergoeden 1% veilingskosten *b)*, doch na aftrekking van het rabat voor contante betaling (1½ % voor koffie en tin en 1% voor kinabast).	Onkosten. (Alleen die op de afscheping, het vervoer en den verkoop gevallen.)	Zuiver bedrag.
	in pikols.	in kilogrammen.	Kilogrammen.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Koffie (Java-)	*d)* 17 985^{80} (bruto)	1 105 530 (bruto)	1 087 705^{5}	f 994 756,61	f 71 522,29^{5}	f 923 234,31^{5}
Banka-tin	*e)* 250 060^{62} (bruto)	13 911 074^{88} (bruto)	15 358 267	f 35 166 647,85^{5}	f 1 198 681,59^{5}	f 33 967 966,26
Kinabast	—	*f)* 717 364 (netto)	716 812^{5}	f 309 025,93^{5}	f 47 681,51^{5}	f 261 344,42
Coca	—	44 100 (netto)	46 006^{50}	f 68 026,32^{5}	f 4 585,99	f 63 440,33^{5}
Caoutchouc	—	29 100^{48} (netto)	28 179	f 156 956,94	f 6 643,36	f 150 313,58
Getahpertja.	—	9 904^{50} (netto)	9 562^{25}	f 50 613,99	f 1 892,91^{5}	f 48 721,07^{5}
				f 36 746 027,65^{5}	*h)* f 1 331 007,67	f 35 415 019,98^{5}

a) De veilingen vonden als gewoonlijk plaats te Amsterdam en te Rotterdam. Te Amsterdam zijn verkocht 10 510,73 pikol koffie, 125 203,25 pikol Banka-tin en al de kinabast, coca, caoutchouc en getahpertja, zoodat de veilingen te Rotterdam bestonden uit 7 475,07 pikol koffie en 124 857,37 pikol Banka-tin.
Naar de opslagplaatsen waren de verkochte hoeveelheden verdeeld als volgt:

Plaatsen van opslag.	Geveild te Amsterdam.						Geveild te Rotterdam.						Totalen.					
	Koffie.	Banka-tin.	Kinabast.	Coca.	Caoutchouc.	Getahpertja.	Koffie.	Banka-tin.	Kinabast.	Coca.	Caoutchouc.	Getahpertja.	Koffie.	Banka-tin.	Kinabast.	Coca.	Caoutchouc.	Getahpertja.
	Pikols.	Pikols.	K.G.	K.G.	K.G.	K.G.	Pikols.	Pikols.	K.G.	K.G.	K.G.	K.G.	Pikols.	Pikols.	K.G.	K.G.	K.G.	K.G.
Amsterdam . . .	2 826^{73}	53 037^{52}	717 364	44 100	29 100^{48}	9 904^{50}	3 913^{09}	72 569^{65}	—	—	—	—	6 739^{82}	125 607^{17}	717 364	44 100	29 100^{48}	9 904^{50}
Rotterdam. . . .	7 684	72 165^{73}	—	—	—	—	3 561^{98}	52 287^{72}	—	—	—	—	11 245^{98}	124 453^{45}	—	—	—	—
	10 510^{73}	125 203^{25}	717 364	44 100	29 100^{48}	9 904^{50}	7 475^{07}	124 857^{37}	—	—	—	—	17 985^{80}	250 060^{62}	717 364	44 100	29 100^{48}	9 904^{50}

b) Door de koopers is als vergoeding voor veilingskosten voldaan: voor koffie f 9 977,30, voor Banka-tin f 353 424,65, voor kinabast f 3 087,17 en voor coca f 679,51, of in het geheel f 367 168,63.

c) De spillage, met inbegrip van de aan de koopers te goed gedaan wordende tarra der balen (1½ K.G. per baal), ontstaat bij het afschepen en inladen in Indië en verder bij lossing, steken van monsters, opslag in de pakhuizen en uitslag bij aflevering. Voor kinabast wordt als tarra aangenomen hetgeen daarvoor in Indië op de balen of kisten of op de Indische wichtnota's is vermeld.

d) De in veiling verkochte Java-koffie was afkomstig uit den oogst van 1910.

e) Van de gedurende 1911 verkochte hoeveelheden Banka-tin waren van Banka op Java aangebracht: 83 754,06 pikol in 1910 en 148 989,90 pikol in 1911 en direct van Muntok hier te lande aangebracht 10 983,21 pikol in 1910 en 6 833,45 pikol in 1911.

f) De gedurende 1911 in veiling verkochte kinabast was afkomstig uit den oogst van 1910.

GEMIDDELDE OPBRENGST, berekend over de afgescheepte hoeveelheid (zie kolom 2).				GEMIDDELDE OPBRENGST, berekend over de verkochte netto hoeveelheid (zie kolom 4).				Gemiddelde veilingsprijs.	Aantal netto kilogrammen die elke afgescheepte pikol gemiddeld heeft uitgeleverd (zie de kolommen 2 en 4).	Percentsgewijze berekening der spillage naar reden van 61^{75} kilogram per pikol. c)	De afgescheepte hoeveelheden (kol. 2 en 3) besloegen de navolgende scheepsruimte.
Maatstaf.	Onzuiver bedrag.	Onkosten.	Zuiver bedrag.	Maatstaf.	Onzuiver bedrag.	Onkosten.	Zuiver bedrag.				
8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
per bruto pikol.	f 55,28^{70}	f 3,97^{56}	f 51,31^{14}	per 1/2 K.G.	f 0,45^{71}	f 0,03^{29}	f 0,42^{42}	f 0,46^{25} per 1/2 K.G.	60,36^{45}	2,29^{52}	614^{596} (last.)
per bruto pikol.	f140,63^{24}	f 4,79^{31}	f135,83^{93}	per 50 K.G.	f 114,52	f 3,90	f 110,62	f 115,06 per 50 K.G.	61,01^{80}	0,11^{99}	7 119^{741} (last.)
per netto K.G.	.....	.....	.....	per 1/2 K.G.	f 0,21^{55}	f 0,03^{40}	f 0,18^{15}	f 0,21^{39} per 1/2 K.G.	.....	g)	1 626^{788} (M^3.)
per netto K.G.	.....	.....	.....	per 1/2 K.G.	f 0,85^{02}	f 0,49^{84}	f 0,35^{18}	f 0,73^{82} per 1/2 K.G.	.....	.....	134^{741} (M^3.)
per netto K.G.	.....	.....	.....	per 1/2 K.G.	f 0,27^{85}	f 0,11^{78}	f 0,16^{07}	....	.....	.....	70^{052} (M^3.)
per netto K.G.	.....	.....	.....	per 1/2 K.G.	f 0,26^{47}	f 0,03^{47}	f 0,23	....	.....	.....	14^{697} (M^3.)

g) De kinabast heeft *meer* uitgeleverd dan het in Indië opgegeven netto gewicht.

h) De onkosten lieten zich splitsen als volgt (de bedragen zijn afgerond tot volle guldens):

	Koffie.	Banka-tin.	Kinabast.	Coca.	Caoutchouc.	Getahpertja.	Totalen.
Kosten van afscheep in Indië (berekend naar een vast abonnementstarief, bedragende voor koffie en voor tin respectievelijk f 0,20 en f 0,10 per bruto pikol en voor kinabast f 0,10 per 100 K.G. bruto)	f 3 597	f 23 224	—	—	—	—	f 26 821
Vracht van Java naar Nederland en lossingskosten .	28 282	242 176	f 26 192	f 1 866	f 1 891	f 402	300 809
Premiën aan de gezagvoerders, bedragende als maximum voor koffie en kinabast f 1 en voor tin f 0,25 per last	612	1 917	569	47	24	5	3 174
Premiën voor zee-assurantie (over eene verzekerde waarde — volgens de prijzen der producten op de tijdstippen, waarop de assurantiën gesloten werden — van f 512 562)	152	770	75	—	26	4	1 027
Zoogenaamde onsplitsbare onkosten hier te lande:							
Kosten bij aanvoer, opslag, sorteering, enz.	f 3 906	f 32 083	f 4 144	f 260	f 637	f 177	f 41 207
Pakhuishuren	1 488	6 332	5 259	85	118	24	13 306
Brandassurantie-premiën	893	11 357	947	31	46	23	13 297
Veilingskosten	296	3 534	407	42	—	—	4 279
	6 583	53 306	10 757	418	801	224	72 089
Courtage van verkoop (voor koffie en kinabast 1%, voor tin 1/2 %)	9 991	176 673	3 087	680	773	249	191 453
Registratierecht en opcenten	7 383	261 033	2 352	505	—	—	271 273
Commissieloon der Nederlandsche Handelmaatschappij (1 1/2 %)	14 921	439 583	4 635	1 020	2 354	759	463 272
Kosten van analyse	—	—	15	50	—	—	65
Sorteerloon	—	—	—	—	773	250	1 023
	f 71 521	f1 198 682	f 47 682	f 4 586	f 6 642	f1893	f1 331 006

Bijlage **IJ.**

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 3, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de in 1911 voor gouvernementsrekening uit Indië verscheepte ladingen

KOFFIE, TIN, KINABAST, COCA, GETAHPERTJA en CAOUTCHOUC

en van de daarvoor betaalde vrachten.

Maand waarin het schip uit Indië vertrokken is.	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij „Nederland".	„Rott. Lloyd".	KOFFIE. Pikols.		Vracht per last. a)	TIN. Pikols.		Vracht per last. b)	KINABAST. Pikols.		Vracht per last. c)	COCABLAD. K.G.		Vracht per last.	CAOUTCHOUC EN GETAHPERTJA. K.G.		Vracht per last.
1911.																	
Januari . . .	—	1	—	—	—	—	4633^{44}	f 30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4633^{44}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	id.	85 084^{50}	—	f15,75	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3475^{08}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3475^{08}	id.	—	1307^{03}	15,75	—	—	—	—	—	—
	1	—	90^{28}	—	f 45	3475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Februari . . .	—	1	—	—	—	—	3475^{08}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	742^{98}	45	—	2316^{72}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	360^{32}	—	—	3475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3475^{08}	id.	—	—	—	—	113,34	f13,50	—	—	—
	—	1	—	664	45	—	2316^{72}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	2562^{76}	—	id.	2316^{72}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4401^{77}	—	id.	—	—	—	—	—	—	1127^{90} (caoutchouc)	—	f24,30
	—	1	—	—	—	—	2316^{72}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maart	—	1	—	—	—	—	3475^{08}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2316^{72}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2895^{90}	—	id.	—	—	—	79,34	—	13,50	—	—	—
	1	—	—	—	—	3475^{08}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4515^{10}	id.	—	387^{28}	15,75	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4054^{26}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
April	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2311^{16}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	393^{24}	15,75	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	2311^{16}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	—	—	—	5600	—	13,50	3095^{67} (caoutchouc)	—	27
	—	1	—	—	—	—	4044^{53}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mei.	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	656^{48}	—	15,75	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2311^{16}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	4900	13,50	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4044^{53}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4275^{65}	id.	—	564^{92}	15,75	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	3086^{46} (caoutchouc) 3083^{50} (getahpertja)	27 id.

a) Het gewicht komt overeen: voor koffie in balen met 1800, voor koffie in vaten met 1500, voor legkoffie (in balen) met 1600 en voor koffie in hoornschil met 1200 K.G.

b) Het last tin = 2000 K.G.

c) Het last kinabast (in gewicht overeenkomende met 950 K.G.) = 3^{883} M^3.

Maand waarin het schip uit Indië vertrokken is.	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij. „Neder-land".	„Rott. Lloyd".	KOFFIE. Pikols.		Vracht per last. a)	TIN. Pikols.		Vracht per last. b)	KINABAST. Pikols.		Vracht per last. c)	COCABLAD. K.G.		Vracht per last.	CAOUTCHOUC EN GETAHPERTJA. K.G.		Vracht per last.
Juni	1	—	—	—	—	4044^{53}	—	f 30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	2655^{50}	—	f15,75	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	4044^{53}	—	30	503^{17}	—	id.	4200	—	f13,50	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	2311^{16}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	—	—	—	—	—	—	3315^{84} (caoutchouc)	—	f 27
Juli.	1	—	—	—	—	1733^{37}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	212^{56}	—	15,75	3500	—	13,50	—	—	—
	1	—	—	—	—	1733^{37}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	1733^{37}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	—	—	—	—	—	—	4872^{91} (caoutchouc)	—	27
Augustus . .	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	492^{80}	15,75	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	37^{78}	—	id.	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	30	—	—	—	—	—	—	3174 (getahpertja)	—	27
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	4200	13,50	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	—	—	—	—	—	—	4410^{27} (caontchouc)	—	27
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
September . .	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	649^{88}	—	16,20	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	4044^{53}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	id.	—	—	—	3500	—	13,50	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	—	—	—	7087^{48} (caoutchouc)	27
October . . .	1	—	—	—	—	4622^{32}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	id.	—	—	—	—	2800	13,50	—	3807 (getahpertja)	27
	—	1	—	—	—	—	—	—	—	609^{32}	16,20	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	3466^{74}	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	—	—	—	2527^{50}	—	16,20	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	—	—	—	3466^{74}	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
November . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8356^{78} (caoutchouc)	—	27
	—	1	—	—	—	—	3466^{7}	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	420^{41}	—	f 45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	188^{32}	—	id.	2311^{16}	—	30	969^{15}	—	16,20	5600	—	13,50	157 (caoutchouc)	—	27
	—	1	—	900	id.	—	1733^{37}	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	86^{57}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	1500	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5285^{56} (caoutchouc) 1728 (getahpertja)	—	27 id.

Maand waarin het schip uit Indië vertrokken is.	Beladingen in stoomschepen van de maatschappij „Nederland".	„Rott. Lloyd".	KOFFIE. Pikols.		Vracht per last. *a)*	TIN. Pikols.		Vracht per last. *b)*	KINABAST. Pikols.		Vracht per last. *c)*	COCABLAD. K.G.		Vracht per last.	CAOUTCHOUC EN GETAHPERTJA. K.G.		Vracht per last.
December . .	—	1	—	—	—	—	1 733^{37}	f 30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	5 999^{96}	—	f 45	1 155^{58}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1	—	—	—	—	1 155^{58}	—	id.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	1	—	64^{75}	45	—	3 466^{74}	id.	—	521^{03}	f 16,20	—	7 000	f 13,50	—	—	—
	1	—	—	—	—	3 466^{74}	—	id.	—	—		3 500	—	id.	6 928^{90} (caoutchouc)	—	f 27
Stoomvaart-maatschappij „Nederland"	*d)* 40		11 208^{62}			103 259^{46}			93 296^{52}			25 900^{34}			37 550^{83} (caoutchouc) 4902 (getahpertja)		
Stoomvaart-maatschappij „Rott. Lloyd"		*e)* 38		2371^{73}			117 270^{33}			4 275^{62}			19 013^{34}			10 173^{94} (caoutchouc) 6890^{50} (getahpertja)	
Totaal beladingen in stoomschepen . .	78		13 580^{35}			220 529^{79}			97 572^{14}			44 913^{68}			47 724^{77} (caoutchouc) 11 792^{50} (getahpertja)		

De verschepingen in 1910 waren aldus verdeeld:

	Beladingen „Nederland"	„Rott. Lloyd"	Koffie		Tin		Kinabast		Cocablad		Caoutchouc	
Stoomvaart-maatschappij „Nederland"	*f)* 40		7679^{72}		119 999^{39}		13252^{37}		22 817		53^{80} (caoutchouc)	
Stoomvaart-maatschappij „Rott. Lloyd"		*g)* 30		10 178^{10}		98 913^{54}		1330		11 200		1943^{95} (caoutchouc)
Totaal beladingen in stoomschepen . .	70		17 857^{82}		218 912^{93}		14 582^{37}		34 017		1997^{75} (caoutchouc)	

d) Namelijk 26 beladingen in stoomschepen, die in den contractueelen maildienst vertrokken, en 14 beladingen in zoogenaamde tusschenbooten.

e) Als voren 26 en 12.

f) Hieronder 14 beladingen in zoogenaamde tusschenbooten.

g) Als voren 7.

Bijlage Z.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de verpachte middelen (met uitzondering van de opiumpacht) over de jaren 1910, 1911 en 1912.

BEDONGEN P

1°. JAVA EN M

GEWESTEN.	DOBBELSPELEN. *a)*			OVERVAARTEN. *b)*		
	1910.	1911.	1912.	1910.	1911.	1912.
Bantam	—	—	—	f 7 667	f 8 115,—	f 8 100,—
Batavia	f 191 550	f 190 800	f 47 700	3 312	3 312,—	2 830,50
Preanger-Regentschappen	—	—	—	1 860	2 244,75	1 126,—
Cheribon	—	—	—	4 878	4 126,50	3 876,—
Pekalongan	—	—	—	5 184	4 628,25	4 443,—
Semarang	46 800	49 680	50 640	2 400	2 490,—	2 520,—
Rembang	—	—	—	3 300	3 300.—	3 300.—
Soerabaja	64 200	64 200	16 050	40 563	43 350,—	44 460,—
Pasoeroean	—	—	—	—	—	—
Besoeki	—	—	—	—	—	—
Banjoemas	—	—	—	2 532	2 973,—	3 120,—
Kedoe	—	—	—	2 151	1 881.—	792,—
Djokjakarta	—	—	—	—	—	—
Soerakarta	—	—	—	—	—	—
Madioen	—	—	—	663	600.—	600,—
Kediri	—	—	—	5 700	5 700,—	5 700,—
Madoera	—	—	—	372	408,—	408,—
Totalen	f 302 550	f 304 680	f 114 390	f 80 582	f 83 128,50	f 81 275,50

a) Te Batavia en Soerabaja is de dobbelpacht met ingang van 1 April 1912 opgeheven. In Semarang is dit middel laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1911 t/m ult. Maart 1914 tegen f 50 640 's jaars.

b) Het aantal verpachte of voor verpachting bestemde overvaarten is met 5 verminderd. De 233 overvaarten, waarvan de pachtovereenkomsten komen te eindigen als volgt: voor 15 met ult. Maart 1913, voor 109 met ult. 1914 en voor 109 met Maart 1915, zijn over de verschillende gewesten verdeeld als volgt (de tusschen ( ) geplaatste cijfers geven aan, hoeveel er aan inlanders verpacht zijn):

Bantam	26	(24)
Batavia	12	(12)
Preanger-Regentschappen	5	(4)
Cheribon	9	(5)
Pekalongan	21	(20)
Semarang	10	
Rembang	16	
Soerabaja	61	
Banjoemas	38	
Kedoe	5	(3)
Madioen	16	
Kediri	10	
Madoera	4	
Totaal	233	(68)

De gezamenlijke pachtschat der 68 door inlanders geëxploiteerde overvaarten bedraagt f 15 796 's jaars.

c) Laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1911 t/m ult. Maart 1916 tegen f 828 's jaars.

EN PACHTSOMMEN.

EN MADOERA.

VOGELNESTKLIPPEN. 1910.	1911.	1912.	PANDHUIZEN. h) 1910.	1911.	1912.	TOTALEN. 1910.	1911.	1912.
f 720	f 801 c)	f 828	—	—	—	f 8 387	f 8 916,—	f 8 928,—
—	—	—	—	—	—	194 862	194 112,—	50 530,50
—	—	—	—	—	—	1 860	2 244,75	1 126,—
—	—	—	—	—	—	4 878	4 126,50	3 876,—
—	—	—	f 106 092	f 39 103,50	—	111 276	43 731,75	4 443,—
—	—	—	151 200	151 200,—	f 151 200	200 400	203 370,—	204 360,—
37 800	37 800	37 800 d)	100 920	75 690,—	—	142 020	116 790,—	41 100,—
12 972	12 972	5 043 e)	333 960	333 960,—	83 490	451 695	454 482,—	149 043,—
—	—	—	67 200	—	—	67 200	—	—
1 836	1 746	924 f)	—	—	—	1 836	1 746,—	924,—
—	—	—	—	—	—	2 532	2 973,—	3 120,—
—	—	—	—	—	—	2 151	1 881,—	792,—
—	—	—	115 404	115 404,—	120 093	115 404	115 404,—	120 093,—
—	—	—	55 704	55 704,—	61 851	55 704	55 704,—	61 851,—
—	—	—	—	—	—	663	600,—	600,—
—	—	—	—	—	—	5 700	5 700,—	5 700,—
21 840	21 840	12 210 g)	6 609	—	—	28 821	22 248,—	12 618,—
f 75 168	f 75 159	f 56 805	f 937 089	f 771 061,50	f 416 634	f 1 395 389	f 1 234 029,—	f 669 104,50

d) Laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1909 t/m ult. Maart 1914 tegen f 37 800 's jaars.

e) Laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1912 t/m ult. Maart 1917 tegen f 2400 's jaars.

f) Afgestaan in de afdeeling Banjoewangi laatstelijk voor het tijdvak 1 April 1912 t/m ult. Maart 1917 tegen f 360 's jaars en in het overige gedeelte van het gewest voor het tijdvak 1 April 1911 t/m ult. Maart 1916 tegen f 300 's jaars.

g) In de afdeeling Soemenep laatstelijk afgestaan voor het tijdvak 1 April 1908 t/m ult. Maart 1913 tegen f 1080 's jaars en in het overige gedeelte van het gewest voor het tijdvak 1 April 1912 t/m ult. Maart 1917 tegen f 7920 's jaars.

h) Op 1 Januari 1912 bestonden 103 verpachte pandhuizen, verdeeld als volgt:

Semarang	43
Soerabaja	34
Djokjakarta	15
Soerakarta	11
Totaal	103

2°. BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1910.	1911.	1912.	Op ult. 1912 vigeerende pacht-overeenkomsten. Jaarlijksche pacht-sommen.	Tijdvak.
Sumatra's Westkust.	Dobbelspelen	f 3 000	f 3 000,—	f 3 225,—	f 3 300,—	1 Apr. 1912—ult. Mrt 1913
	Gedistilleerd	23 880	23 880,—	25 050,—	25 440,—	1 „ 1912— „ „ 1915
	Pandhuizen	48 000	49 503,—	50 004,—	50 004,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Totalen . . .	f 74 880	f 76 383,—	f 78 279,—		
Tapanoeli.	Dobbelspelen	f 900	f 900,—	f 909,—	912,—	1 „ 1912— „ „ 1913
	Gedistilleerd	4 860	3 660,—	4 695,—	5 040,—	1 „ 1912— „ „ 1915
	Pandhuizen	3 324	4 071,—	4 320,—	4 320,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Totalen . . .	f 9 084	f 8 631,—	f 9 924,—		
Benkoelen.	Gedistilleerd	f 3 669	f 5 012,25	f 5 460,—	5 460,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Pandhuizen { Benkoelen . . . . . / Kroë . . . . }	5 919	6 216,—	6 567,—	3804,—	1 „ 1912— „ „ 1915
	Pandhuizen { Kepahiang . . . . . / Moeara Aman . . . }				2 880,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Totalen . . .	f 9 588	f 11 228,25	f 12 027,—		
Lampongsche districten.	Pandhuizen	f 8 484	f 8 484,—	f 12 831,—	14 280,—	1 „ 1912— „ „ 1915
Palembang.	Dobbelspelen	f 46 440	f 5 2620,—	f 54 000,—	54 000,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Gedistilleerd	10 920	12 180,—	12 600,—	12 600,—	
	Overvaarten	2 812	979,50	800,25	723,—	1 „ 1912— „ „ 1913
	Pandhuizen { een	17 868	18 480,—	20 919,—	6 612,—	1 „ 1912— „ „ 1915
	Pandhuizen { vier				15 120,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Totalen . . .	f 7 8040	f 84 259,50	f 88 319,25		
Djambi.	Gedistilleerd	f 2 526	f 2 424,—	f 2 424,—	2 424,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Dobbelspelen	1 500	1 608,—	1 644,—	1 644,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Pandhuizen	168	231,—	252,—	252,—	
	Totalen . . .	f 4 194	f 4 263,—	f 4 320,—		
Oostkust van Sumatra.	Dobbelspelen { afdeeling Bengkalis .	f 741 240	f667 440,—	f640 560,—	75 360,—	1 „ 1910— „ „ 1913
	Dobbelspelen { elders in het gewest .				565 200,—	1 „ 1911— „ „ 1914
	Gedistilleerd	226 452	226 452,—	235 533,—	238 560,—	1 „ 1912— „ „ 1915

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1910.	1911.	1912.	Op ult. 1912 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsommen.	Tijdvak.
Oostkust van Sumatra.	Zout: in de afd. Bengkalis	f 354 510	f 402 000	f 347 500	*a*) f 312 000	1 Jan. 1912—ult. Mrt 1913
	Zout: in het landschap Panai . . .				*a*) 18 000	
	Zout: elders in het gewest				18 000	
	Sago, was en getah	35 355	33 000	33 000	33 000	1 Apr. 1910— „ „ 1913
	Pandhuizen	49 860	49 968	52 722	53 676	1 „ 1912— „ „ 1915
	Varkensslacht	8 142	—	—	*b*)	
	Totalen . . .	f 1 415 559	f 1 378 860	f 1 309 315		
Atjeh en onderhoorigheden.	Dobbelspelen	f 121 200	f 161 880	f 175 440	175 440	1 „ 1911— „ Dec. 1912
	Gedistilleerd	33 240	46 380	50 760	50 760	1 „ 1911— „ Mrt 1914
	Pandhuizen	32 520	32 520	46 020	50 520	1 „ 1912— „ „ 1915
	Totalen . . .	f 186 960	f 240 780	f 272 220		
Riouw en onderhoorigheden.	Dobbelspelen: Poelau Toedjoeh-archipel	f 39 540	f 39 120	f 38 295	2 100	1 „ 1912— „ „ 1913
	Dobbelspelen: elders in het gewest . .				3 6000	1 „ 1910— „ „ 1913
	Gedistilleerd: Poelau Toedjoeh-archipel	32 490	32 550	31 710	3 120	1 „ 1912— „ „ 1913
	Gedistilleerd: elders in het gewest . .				28 440	1 „ 1910— „ „ 1913
	Varkensslacht: Poelau Toedjoeh-archipel	11 400	11 175	11 100	720	1 „ 1912— „ „ 1913
	Varkensslacht: elders in het gewest . .				10 380	1 „ 1910— „ „ 1913
	Peper	6 780	6 840	6 840	6 840	
	Totalen . . .	f 90 210	f 89 685	f 87 945		
Banka en onderhoorigheden.	Dobbelspelen	f 60 060	f 106 095	f 113 160	110 400	1 „ 1912— „ „ 1913
	Gedistilleerd	36 144	22 626	33 870	39 120	1 „ 1912— „ „ 1915
	Pandhuizen: zeven	5 418	5 565	5 724	4 812	1 „ 1910— „ „ 1913
	Pandhuizen: twee				912	1 „ 1911— „ „ 1914
	Totalen . . .	f 101 622	f 134 286	f 152 754		
Billiton.	Dobbelspelen	f 41 610	f 47 880	f 47 880	47 880	1 „ 1910— „ „ 1913
	Gedistilleerd	15 609	16 812	16 812	16 812	
	Varkensslacht	3 747	3 612	3 612	3 612	
	Pandhuizen	4 192	4 632	4 632	4 632	
	Totalen . . .	f 65 158	f 72 936	f 72 936		

a) De vorige pachtcontracten (loopende van 1 April 1910—ult. Maart 1913) werden bij minnelijke overeenkomst ontbonden, daar de pachter tengevolge van den hoogen pachtschat genoodzaakt was den zoutprijs hooger te stellen dan met de belangen van de vischindustrie strookte. Daarna is de pacht wederom ondershands tegen gereduceerden pachtschat aan een anderen pachter afgestaan tot ult. Maart 1913, onder beding dat de zoutprijs niet hooger worde gesteld dan f 4 per pikol.

b) Met ingang van 1 April 1910 is deze pacht vervangen door eene directe heffing (Ind. St. 1910 n°. 119).

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1910.	1911.	1912.	Op ult. 1912 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsommen.	Tijdvak.
Westerafdeeling van Borneo.	Pandhuizen	f 6 960,—	f 6 672	f 6 549	f 6 540	1 Apr. 1911—ult. Mrt 1914
	Gezamenlijke kleine middelen	240 000,—	402 090	456 120	456 120	1 Apr. 1911—ult. Mrt 1914
	Graven naar goud en diamant	—	45	60	60	1 „ 1912— „ „ 1913
	Totalen	f 246 960,—	f 408 807	f 462 729		
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Goudmijnen	f 480,—	f 480	f 390	360	1 „ 1912— „ „ 1915
	Dobbelspelen	25 440,—	20 949	4 863	c)	
	Gedistilleerd	7 044,—	7 611	7 800	7 800	1 „ 1911— „ „ 1914
	Overvaarten	17 253,—	17 283	17 316	17 316	1 „ 1911— „ „ 1914
	Vogelnestklippen (perceel 1)	18 000,—	13 527	12 036	12 000	1 „ 1911— „ „ 1916
	„ (perceel 2)				36	1 „ 1911— „ „ 1914
	Pandhuizen vijf	4 636,—	5 244	5 376	5 100	1 „ 1910— „ „ 1913
	Pandhuizen een				96	1 „ 1911— „ „ 1914
	Pandhuizen een d)				240	1 „ 1912— „ „ 1915
	Totalen	f 72 853,—	f 65 094	f 47 781		
Celebes en onderhoorigheden.	Dobbelspelen	f 56 280,—	f 38 370	f 8 100	e)	
	Gedistilleerd	17 400,—	17 400	4 350	f)	
	Saguweer en brom	12 825,—	13 800	13 800	13 800	1 „ 1910— „ „ 1913
	Sirih	9 252,—	9.963	2 550	g)	
	Overvaarten in de Oosterdistricten.	2 917,50	3 786	3 138	210	1 „ 1910— „ „ 1913
	Overvaarten overige overvaarten				2 712	1 „ 1912— „ „ 1915
	Pandhuizen	7 440,—	7 980	8 160	8 160	1 „ 1911— „ „ 1914
	Gezamenlijke kleine middelen	18 324,—	18 360	2 493	—	
	Slachten van vee	—	—	1 440	1 920	1 „ 1912— „ „ 1913
	Totalen	f 124 438,50	f 109 659	f 44 031		
Menado.	Saguweer	f 13 500,—	f 12 570	f 11 730	11 520	1 „ 1912— „ „ 1915
	Dobbelspelen	2 640,—	600	—	h)	
	Totalen	f 16 140,—	f 13 170	f 11 730		

c) Deze pacht is 1 April 1912 ingetrokken (Ind. St. 1912 n°. 230).

d) Het pandhuis te Semblimbingan is 1 April 1912 opgericht.

e) Deze pacht is 1 April 1912 ingetrokken (Ind. St. 1912 n°. 230).

f) Deze pacht is 1 April 1912 ingetrokken (Ind. St. 1911 n°. 289).

g) Deze pacht is 1 April 1912 ingetrokken (Ind. St. 1912 n°. 98).

h) Deze pacht is met ingang van 1 April 1911 vervangen door een licentiestelsel.

GEWESTEN.	VERPACHTE MIDDELEN.	Bedongen pachtsommen. 1910.	1911.	1912.	Op ult. 1912 vigeerende pachtovereenkomsten. Jaarlijksche pachtsommen.	Tijdvak.
Amboina.	Gedistilleerd	f 40 821	f 41 703	f 41 766,—	f 15 024	1 Apr. 1911—ult. Mrt 1913
	Amboina { Banda-eilanden, enz. . .	—	—	—	4 920	1 „ 1912— „ „ 1913
	Amboina { elders in het gewest . .	—	—	—	21 852	1 „ 1910— „ „ 1913
	Saguweer { hoofdplaats Amboina . .	12 351	12 015	11 713,50	i) 11 292	30 Sept. 1911— „ „ 1913
	Saguweer { Banda Neira				372	1 Apr. 1912— „ „ 1913
	Totalen . . .	f 5 3172	f 53 718	f 53 479,50		
Timor en onderhoorigheden.	Gedistilleerd	f 3 180	f 2 505	f 2 280,—	2 280	1 „ 1911— „ „ 1914
	Veeslacht	852	1 221	1 344,—	1 344	
	Laroe (gegiste drank)	3 732	4 542	4 812,—	4 812	
	Totalen . . .	f 7 764	f 8 268	f 8 436,—		
Ternate en onderhoorigheden.	Gedistilleerd	f 1 215	—	—	j)	

i) Het vorig pachtcontract werd wegens wanbetaling ontbonden.

j) Deze pacht is 1 April 1910 ingetrokken (Ind. St. 1910 n°. 346).

RECAPITULATIE.

MIDDELEN.	1910.	1911.	1912.
Totalen voor elk der middelen (voor zoover niet sommige vereenigd verpacht werden).			
Dobbelspelen	f 1 139 850,—	f 1 140 462,—	f 1 088 076,—
Gedistilleerd en andere sterke dranken	501 858,—	504 122,25	517 165,50
Peper	6 780,—	6 840,—	6 840,—
Vogelnestklippen	18 000,—	13 527,—	12 036,—
Slachten van vee	852,—	1 221,—	2 784,—
Varkensslacht k)	23 289,—	14 787,—	14 712,—
Sirih	9 252,—	9 963,—	2 550,—
Overvaarten	22 983,—	22 048,50	21 254,25
Goudmijnen en goudgraven	480,—	525.—	450,—
Zout	354 510,—	402 000,—	347 500,—
Sago, was en getah	35 355,—	33 000,—	33 000,—
Pandhuizen l)	194 789,50	199 566,—	224 076,—
Gezamenlijke kleine middelen	258 324,—	420 450,—	458 613,—
Totalen	f 2 566 322,50	f 2 768 511,75	f 2 729 056,75

k) Uitgezonderd in de gewesten en gedeelten van gewesten waar dit middel begrepen is in de „veeslacht-pacht" of in de „gezamenlijke kleine middelen".

l) Het aantal in pacht afgestane pandhuizen bedroeg laatstelijk 99, verdeeld als volgt: Sumatra's Westkust 10, Tapanoeli 6, Benkoelen 4, Lampongsche districten 2, Palembang 5, Djambi 2, Oostkust van Sumatra 18, Atjeh en onderhoorigheden 16, Banka en onderhoorigheden 9, Billiton 4, Westerafdeeling van Borneo 10, Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo 7, Celebes en onderhoorigheden 6.

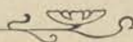
Bijlage AA.

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

STATISTIEK

betreffende de OPIUMREGIE over 1911.

(Met 1 graphische voorstelling in 7 bladen.)



I. Maandcijfers betreffende het debiet en de bruto-ontvangsten der opiumregie gedurende 1911.

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60	20	10	4	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Bantam. b)																							
1911.																							
Januari	1	3	37	548	1 121	12 338	10 535	....	231	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 5 794
Februari	2	—	38	678	1 185	10 664	9 326	....	216	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 415
Maart	3	1	39	660	1 076	10 954	9 787	....	219	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 490
April	2	—	31	550	966	11 123	10 701	....	216	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 411
Mei	3	1	19	509	995	11 678	11 959	....	226	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 651
Juni	3	—	26	549	1 015	11 278	11 526	....	222	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 573
Juli	2	1	22	622	1 288	12 193	11 328	....	239	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 986
Augustus	3	5	20	487	1 054	12 284	11 478	....	220	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 773
September	3	2	27	517	1 431	11 614	11 287	....	232	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 811
October	3	4	22	538	945	11 573	11 948	....	226	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 663
November	2	—	32	519	1 069	11 480	12 368	....	228	97	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 724
December	3	—	28	547	908	10 835	10 996	....	223	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 346
Totalen	30	17	341	6 724	13 053	138 014	133 239	....	2 705	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 67 637
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	56	172	656	4 086	10 193	127 912	133 027	....	2 505	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 055
in 1909	18	50	276	4 928	7 262	73 022	66 132	....	1 508	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37 713
in 1910	33	48	409	5 119	11 317	136 991	112 887	....	2 496	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 406
Batavia.																							
1911.																							
Januari	234	156	462	5 956	21 362	193 417	383 248	....	4 789	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 119 730
Februari	208	161	495	6 215	19 810	177 524	343 818	....	4 407	40½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110 185
Maart	227	188	474	6 079	21 442	184 072	401 658	....	4 801	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120 039
April	221	179	392	5 936	21 039	175 177	400 757	....	4 677	38½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116 935
Mei	245	193	557	6 457	22 781	179 368	441 036	....	5 017	70½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125 443
Juni	271	258	596	6 294	24 550	175 435	460 762	....	5 138	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128 459
Juli	227	318	633	7 225	26 371	187 988	492 075	....	5 501	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137 526
Augustus	234	362	514	7 784	26 779	189 708	479 852	....	5 492	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	137 322
September	220	285	641	7 509	25 175	187 343	448 627	....	5 256	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131 422
October	271	232	701	7 855	26 437	191 694	439 448	....	5 316	79½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	132 920
November	240	227	530	7 307	24 798	189 994	431 338	....	5 160	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	129 023
December	229	279	625	7 730	24 105	194 049	440 186	....	5 272	39½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131 810
Totalen	2 827	2 838	6 620	82 347	284 649	2 225 769	5 162 805	....	60 832	54½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 520 814
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	5 133	8 096	13 416	55 269	158 494	1 517 079	3 889 384	....	46 817	54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 150 233
in 1909	2 162	3 111	5 889	43 551	132 523	1 182 512	3 093 427	....	34 715	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	867 879
in 1910	2 318	2 254	4 089	66 271	221 737	1 943 394	4 252 204	....	50 676	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 266 922

a) Ingevolge de ter zake vastgestelde regelingen (Ind. St. 1898 n°. 279, art. 2, al. 1 en 2, juncto Ind. St. 1906 n°. 90, art. 2, § II) worden vanwege de regie alleen daar tikee, ruw opium en opiumpillen verkocht, waar zulks door den hoofdinspecteur, chef van den dienst der opiumregie onvermijdelijk wordt geoordeeld. De verkoop van tikee vond in 1911 in het regiegebied plaats in de gewesten Rembang, Soerabaja, Pasoeroean, Djokjakarta, Soerakarta, Madioen en Kediri, terwijl in genoemd jaar de opiumpillen in de residentie Banka en onderhoorigheden en het ruw opium in de gewesten Tapanoeli, Timor en onderhoorigheden en Bali en Lombok, met uitzondering van de afdeeling Lombok, werden verkrijgbaar gesteld.

b) De verkoop van regieopium heeft slechts plaats in eenige door den Gouverneur-Generaal aangewezen plaatsen ten behoeve van Chineezen (Ind. St. 1910 n°. 111).

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (½ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail.	60	20	10	4	Tubes van 1 thail.	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Preanger-Regentschappen.																							
1911.																							
Januari	104	229	217	1 189	2 606	25 371	21 543	....	609	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 15 234
Februari	100	237	206	1 048	2 421	24 674	21 357	....	589	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 734
Maart	108	258	164	1 415	2 975	26 056	24 992	....	654	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 369
April	85	280	137	1 300	3 387	26 097	25 267	....	649	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 242
Mei	60	269	216	1 295	3 645	26 639	26 857	....	662	57½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 564
Juni	62	196	254	1 334	3 497	25 956	26 492	....	640	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 010
Juli	57	201	223	1 787	3768	25 124	25 673	....	650	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 274
Augustus	35	245	252	2 142	3 769	25 124	24 506	....	666	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 663
September	37	253	222	2 252	3 778	24 721	23 201	....	660	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 522
October	54	259	182	2 191	4 023	24 926	24 058	....	674	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 851
November	64	191	170	2 263	4 183	26 457	24 548	....	685	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 128
December	59	208	140	2 114	4 090	28 428	26 671	....	704	13½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 603
Totalen	825	2 826	2 383	20 330	42 142	309 573	295 165	....	7 847	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 196 194
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	5 675	5 045	5 382	11 438	17 484	147 332	132 654	....	7 829	67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179 732
in 1909	1 195	3 004	3 236	12 231	16 820	171 627	156 848	....	5 201	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	130 036
in 1910	1 114	2 970	3 620	14 213	25 850	246 345	229 992	...	6 593	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164 827
Cheribon.																							
1911.																							
Januari	43	161	241	1 642	9 399	43 813	31 343	....	956	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 19 136
Februari	39	136	250	1 536	8 885	38 073	26 776	....	853	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 077
Maart	37	166	350	1 463	9 052	39 256	27 907	....	890	03½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 801
April	48	144	358	1 378	8 066	37 759	27 813	....	851	62½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 032
Mei	50	131	343	1 355	9 027	41 024	30 612	....	912	21½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 244
Juni	46	149	344	1 246	9 501	41 692	30 998	....	927	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 550
Juli	44	129	329	1 347	10 423	46 311	32 547	....	997	03	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 941
Augustus	46	126	346	1 572	10 238	47 718	31 046	....	1 013	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 270
September	37	118	364	1 470	10 378	46 789	29 285	....	988	77½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 776
October	41	118	362	1 621	10 636	48 423	29 844	....	1 022	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 449
November	44	125	315	1 837	10 534	45 752	28 434	....	944	84½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 897
December	46	128	289	1 819	10 798	47 347	29 736	....	1 070	08½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 472
Totalen	521	1 631	3 891	18 286	116 927	523 957	356 341	....	11 428	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 228 575
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	2 254	7 528	3 418	9 329	38 303	303 753	252 146	....	8 966	39½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179 328
in 1909	1 019	4 593	2 757	9 005	43 946	304 535	245 140	....	7 602	59½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	152 052
in 1910	721	2 077	3 321	15 892	92 762	481 589	360 630	....	10 563	75½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	211 275

MAANDEN.	DEBIET.																					Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)		
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.	
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Pekalongan.																							
1911.																							
Januari	36	294	908	2 999	11 009	112 070	175 504	....	2 573	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 51 467
Februari	34	258	878	2 662	9 538	95 553	151 737	....	2 229	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 586
Maart	32	283	850	2 861	10 248	109 007	176 820	....	2 515	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 304
April	24	347	707	2 894	10 534	117 589	180 839	....	2 622	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52 452
Mei	25	357	744	3 143	12 134	131 060	197 012	....	2 890	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 805
Juni	21	350	727	3 188	12 232	145 771	202 330	....	3 062	27½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61 246
Juli	21	423	667	3 333	12 421	146 250	202 471	....	3 089	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61 791
Augustus	28	443	679	3 393	12 378	143 660	193 796	....	3 032	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 648
September	27	418	691	3 746	12 568	141 271	188 968	....	3 000	58½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 012
October	30	385	838	3 711	13 077	144 659	182 354	....	3 021	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 427
November	19	352	741	3 504	12 754	137 539	175 564	....	2 873	61½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 472
December	20	339	894	3 660	12 807	137 241	181 362	....	2 924	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58 497
Totalen	317	4 249	9 324	39 094	141 700	1 561 661	2 208 757	....	33 835	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 676 707
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	805	7 143	8 361	20 876	139 724	1 320 166	2 076 757	....	30 657	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	613 142
in 1909	753	4 193	11 431	25 176	130 658	1 340 938	2 109 907	....	30 684	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	613 690
in 1910	544	4 096	11 383	32 793	138 403	1 453 855	2 230 520	....	32 817	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	656 355
Semarang.																							
1911.																							
Januari	17	787	2 065	11 853	59 021	390 470	811 607	....	10 199	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 203 984
Februari	4	669	1 937	11 240	52 204	316 616	650 452	....	8 435	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	168 718
Maart	9	697	2 226	11 385	55 927	352 258	739 620	....	9 365	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	187 309
April	17	737	2 301	11 415	54 793	360 542	761 390	....	9 559	35½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191 187
Mei	11	771	2 251	12 192	55 616	398 441	854 408	....	10 457	99½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	209 160
Juni	21	831	2 265	12 304	56 337	410 300	879 447	....	10 743	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	214 871
Juli	23	845	2 285	12 864	59 884	437 592	919 566	....	11 323	00½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	226 460
Augustus	14	845	2 194	12 758	60 840	434 969	882 521	....	11 109	49½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	222 190
September	32	806	2 203	12 472	60 132	437 496	863 260	....	11 010	37½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	220 207
October	37	799	2 391	13 647	62 056	454 940	860 618	....	11 293	08½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	225 862
November	23	881	2 248	12 666	57 854	435 355	825 269	....	10 783	02½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	215 661
December	30	995	2 289	13 277	58 839	439 652	833 708	....	10 955	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	219 111
Totalen	238	9 663	26 655	148 073	693 503	4 868 631	9 881 866	....	125 235	97½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 504 720
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	289	9 237	23 834	121 332	759 012	5 681 830	10 991 972	....	138 458	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 769 160
in 1909	311	10 851	20 456	115 660	696 909	5 482 308	10 657 265	....	133 255	83½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 665 117
in 1910	303	10 103	23 017	134 028	694 991	5 086 027	10 441 092	....	129 221	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 584 427

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12 1/2 mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	1/2 mata tjandoe	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60 thail	20 thail	10 thail	4 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van 1/2 thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Rembang.																							
1911.																							
Januari	42	—	369	2 530	9 170	127 681	219 304	3 197	2 761	01 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 55 231
Februari	32	—	284	2 339	7 477	102 067	176 305	2 609	2 228	88 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 586
Maart	46	—	311	2 661	8 167	109 995	192 923	2 881	2 432	43 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 658
April	45	—	319	2 627	8 118	114 513	208 061	3 146	2 552	00 2/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 051
Mei	61	—	348	2 625	9 365	134 087	243 534	3 303	2 962	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 253
Juni	67	—	339	2 916	9 470	140 170	244 464	2 860	3 044	62 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 902
Juli	55	—	319	2 996	10 057	144 768	245 968	2 732	3 104	94 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 108
Augustus	55	—	336	2 939	10 019	145 052	238 499	2 290	3 067	47 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61 357
September	49	—	348	2 961	10 224	144 372	235 227	2 077	3 047	30 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 953
October	51	—	353	3 219	10 611	151 708	240 442	1 828	3 168	17 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63 370
November	52	—	308	3 322	10 440	151 079	235 301	1 667	3 132	25 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 651
December	53	—	313	3 420	11 318	157 589	243 721	1 912	3 263	85 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65 283
Totalen	608	—	3 947	34 555	114 436	1 623 081	2 723 749	30 502	34 765	07 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 695 403
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	781	—	1 964	24 845	113 526	1 972 803	3 256 131	73 104	40 401	13 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	808 266
in 1909	684	—	2 274	25 379	115 442	2 064 174	3 236 734	59 934	41 229	23	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	824 784
in 1910	635	—	3 147	26 585	108 225	1 742 819	2 886 104	38 502	36 191	67 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	723 962
Soerabaja.																							
1911.																							
Januari	—	10	1 330	3 141	30 040	301 758	250 373	43 923	5 342	45 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 106 996
Februari	—	22	1 247	3 113	28 792	253 262	204 927	31 339	4 554	58 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	91 196
Maart	—	20	1 224	3 463	30 672	271 123	222 882	30 637	4 872	35 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97 549
April	—	19	1 250	3 172	28 024	268 526	235 147	36 994	4 864	38 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97 411
Mei	—	39	1 421	3 159	30 844	299 283	275 081	44 461	5 478	64 2/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109 721
Juni	—	28	1 372	3 021	33 115	319 728	292 546	43 475	5 796	77 4/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116 080
Juli	—	17	1 701	3 429	35 105	343 841	306 203	43 169	6 203	74 4/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124 219
Augustus	—	18	1 728	3 769	37 295	348 631	301 246	38 950	6 277	22 2/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	125 674
September	—	8	1 604	3 570	36 785	361 804	298 180	38 869	6 355	20 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127 234
October	—	22	1 620	3 998	37 744	363 309	291 979	37 232	6 379	87 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127 722
November	—	7	1 562	4 358	37 744	344 090	280 049	33 080	6 121	19 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122 534
December	—	15	1 742	4 892	39 674	353 060	290 860	34 638	6 359	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127 314
Totalen	—	225	17 801	43 085	405 834	3 828 415	3 249 473	456 767	68 606	37 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 373 650
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	—	581	18 878	20 378	218 379	4 242 892	2 874 035	826 207	67 444	59 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 351 646
in 1909	—	3[illegible]0	17 264	24 016	235 183	4 295 592	3 109 024	732 611	69 095	53 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 384 353
in 1910	—	482	16 165	28 104	287 654	3 933 173	3 175 790	573 387	66 421	37 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 330 339

MAANDEN.	DEBIET.																						
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			Geldelijke opbrengst (bruto).
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Pasoeroean.																							
1911.																							
Januari	—	86	252	1 803	13 390	147 099	210 428	212 558	3 642	60 4/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 79 429
Februari	—	79	239	1 536	11 965	132 731	196 426	188 652	3 304	00 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72 059
Maart	—	113	196	1 521	12 116	140 066	215 887	195 423	3 502	62 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 406
April	—	86	211	1 495	10 972	129 165	201 376	174 416	3 221	98 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70 302
Mei	—	65	226	1 748	11 732	141 438	221 207	183 750	3 499	45 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 376
Juni	—	72	204	1 778	13 599	152 086	231 348	193 051	3 725	48 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81 317
Juli	—	45	206	2 045	15 871	170 494	240 384	201 989	4 036	82 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88 137
Augustus	—	55	174	2 043	15 894	174 129	236 605	197 117	4 036	90 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88 155
September	—	68	241	2 266	17 071	171 463	227 532	175 859	3 940	33 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86 101
October	—	44	319	2 144	15 389	163 436	213 759	162 085	3 709	29 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81 064
November	—	43	304	2 088	13 851	151 390	209 730	146 502	3 481	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	76 095
December	—	41	323	2 108	14 985	151 136	215 809	142 818	3 522	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	77 012
Totalen	—	797	2 895	22 575	166 835	1 824 633	2 620 491	2 174 220	43 622	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 952 453
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	—	4 158	7 612	5 672	96 724	1 576 635	1 616 639	4 014 020	41 438	69 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	898 270
in 1909	—	3 869	7 808	8 971	99 254	1 479 186	1 642 235	3 070 733	37 615	69 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	817 309
in 1910	—	1 170	2 864	20 511	130 673	1 658 480	2 038 887	2 506 729	39 374	50 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	857 883
Besoeki.																							
1911.																							
Januari	—	—	584	2 031	21 674	181 235	12 548	....	2 483	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 49 662
Februari	—	—	558	2 037	18 503	154 131	10 216	....	2 134	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42 681
Maart	—	—	587	2 005	18 680	162 822	10 859	....	2 229	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 595
April	—	—	449	1 547	16 510	152 730	10 990	....	2 045	92 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40 919
Mei	—	—	483	1 952	18 139	166 814	11 492	....	2 246	35 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	44 927
Juni	—	—	519	1 719	20 330	182 762	11 688	....	2 443	48 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 870
Juli	—	—	492	2 028	22 964	200 685	12 768	....	2 692	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 857
Augustus	—	—	654	1 980	23 893	200 604	12 769	....	2 728	49 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 570
September	—	—	596	2 548	24 608	191 729	11 814	....	2 670	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 408
October	—	—	483	2 531	21 438	178 842	11 433	....	2 461	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 225
November	—	—	557	2 322	20 868	181 557	11 328	....	2 475	29 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 506
December	—	—	563	2 780	22 613	192 770	12 488	....	2 651	77 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 036
Totalen	—	—	6 525	25 480	250 220	2 146 681	140 393	....	29 262	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 585 256
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1903	—	—	4 839	15 489	204 372	1 646 162	150 423	....	22 680	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	453 611
in 1909	—	—	4 892	16 535	190 298	1 686 549	132 100	....	22 770	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	455 404
in 1910	—	—	5 073	14 531	205 201	1 917 348	137 692	....	25 326	63 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	506 533

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. *a*)									OPIUMPILLEN. *a*)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee *a*) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van					Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										100	60	20	10	4								
											thail.												

Banjoemas.

MAANDEN.	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails.	Mata's.	100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail	Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
1911.																							
Januari	95	309	1 014	2 528	5 062	35 309	69 331	. . . .	1 178	88½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 23 578
Februari	72	328	825	2 258	4 640	31 397	63 010	. . . .	1 055	84½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 117
Maart	75	361	1 006	2 281	5 185	36 367	75 802	. . . .	1 213	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 279
April	102	347	911	2 340	5 458	38 957	82 092	. . . .	1 277	81½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 556
Mei	77	371	1 010	2 467	5 670	41 259	83 631	. . . .	1 324	99½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 500
Juni	80	303	1 128	2 602	5 660	40 716	78 605	. . . .	1 300	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 005
Juli	87	407	1 028	2 923	6 025	42 420	78 212	. . . .	1 355	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 113
Augustus	63	362	1 105	2 858	6 022	44 012	81 326	. . . .	1 370	21½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 404
September	62	380	1 114	3 195	6 259	44 834	79 481	. . . .	1 395	92½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27 918
October	63	421	1 104	3 346	6 578	45 493	77 709	. . . .	1 417	08½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28 342
November	68	396	980	3 241	6 425	42 011	72 787	. . . .	1 330	09½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 602
December	54	353	991	3 001	6 518	41 078	70 770	. . . .	1 284	16½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 683
Totalen	898	4 338	12 216	33 040	69 502	483 853	912 756	. . . .	15 504	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 310 097
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	1 550	6 269	8 516	22 487	58 895	514 125	865 205	. . . .	15 176	27½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	303 525
in 1909	777	3 882	8 218	23 008	53 259	435 936	823 061	. . .	13 076	49½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	261 530
in 1910	1 056	3 807	9 305	26 630	58 588	420 699	854 644		13 626	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	272 527

Kedoe.

MAANDEN.	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails.	Mata's.	100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail	Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
1911.																							
Januari	149	603	1 442	6 044	21 754	196 081	401 841	. . . .	5 112	79½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 102 256
Februari	101	438	1 136	5 425	19 022	174 825	363 112	. . . .	4 517	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 350
Maart	67	384	1 227	5 552	19 225	190 063	404 636	. . . .	4 868	78½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	97 376
April	74	354	1 132	5 316	18 160	181 416	390 682	. . . .	4 663	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	93 271
Mei	57	437	1 181	5 244	16 819	172 747	379 363	. . . .	4 508	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 165
Juni	85	427	1 166	5 293	16 500	172 533	378 518	. . . .	4 507	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 151
Juli	70	416	1 059	5 832	18 773	194 347	425 455	. . . .	5 009	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100 184
Augustus	69	390	1 071	5 938	19 139	208 307	434 331	. . . .	5 200	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 005
September	90	536	1 100	6 105	19 862	215 113	421 412	. . . .	5 277	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105 544
October	96	551	1 191	6 248	21 152	229 075	424 896	. . . .	5 485	29½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109 706
November	78	620	1 164	6 723	22 929	230 642	418 642	. . . .	5 533	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	110 677
December	133	700	1 415	7 146	25 930	243 537	429 538	. . . .	5 877	33½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	117 547
Totalen	1 069	5 856	14 284	70 866	239 265	2 408 686	4 872 426	. . . .	60 561	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 211 232
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	1 168	8 539	15 688	50 978	192 907	2 098 292	4 175 975	. . . .	52 949	58½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 058 992
in 1909	861	7 567	16 305	53 588	202 215	2 077 546	4 230 794	. . . .	53 013	50½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 060 270
in 1910	968	7 926	17 027	61 408	234 321	2 301 438	4 832 839	. . . .	59 529	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 190 585

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Djokjakarta.																							
1911.																							
Januari	14	286	863	3 356	8 744	66 579	262 153	. . . .	2 505	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 50 112
Februari	12	256	834	3 016	8 017	59 177	221 535	. . . .	2 184	83½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43 697
Maart	16	264	932	3 409	9 305	66 789	245 103	. . . .	2 440	45½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48 809
April	9	262	825	3 653	9 349	67 361	252 033	. . . .	2 476	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 530
Mei	14	237	769	3 620	9 190	70 447	273 137	. . . .	2 597	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 947
Juni	8	225	707	3 669	9 001	73 909	284 982	. . . .	2 676	09½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 522
Juli	12	191	784	3 657	9 308	77 579	290 926	. . . .	2 751	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55 024
Augustus	13	190	735	3 205	9 357	76 370	278 959	. . . .	2 651	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 035
September	10	186	626	3 147	8 814	72 459	268 327	. . . .	2 529	60½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 592
October	12	190	737	3 574	9 139	74 369	263 295	. . . .	2 567	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 345
November	14	164	625	2 996	8 652	70 519	248 645	. . . .	2 397	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47 948
December	14	175	596	3 725	9 845	75 857	255 856	. . . .	2 546	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 925
Totalen . . .	148	2 626	9 033	41 027	108 721	851 415	3 144 951	. . . .	30 324	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 606 486
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	424	7 329	12 905	34 867	80 305	681 994	3 055 079	57 365	29 293	37⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	586 059
in 1909	208	4 546	11 940	33 077	99 774	761 218	3 038 333	44 988	29 336	13½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	586 873
in 1910	191	3 390	8 963	37 096	106 181	803 236	3 137 603	33 469	29 873	73⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	597 586
Soerakarta.																							
1911.																							
Januari	3	183	642	6 599	20 567	284 086	846 982	9 226	7 975	31⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 159 537
Februari	4	158	589	5 961	18 209	247 789	734 768	7 423	6 953	82⅚	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	139 101
Maart	7	162	611	7 122	20 561	280 759	844 067	9 211	7 946	32⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	158 957
April	2	114	590	6 440	19 213	280 971	875 103	8 834	8 024	18⅙	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160 513
Mei	5	123	673	6 977	19 860	299 431	943 395	8 625	8 603	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	172 098
Juni	3	120	731	6 798	21 245	319 677	1 000 983	9 032	9 119	46⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	182 419
Juli	2	125	725	7 018	22 109	349 075	1 049 269	8 052	9 679	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	193 625
Augustus	2	127	717	6 465	22 146	343 155	995 857	7 112	9 323	08⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	186 485
September	6	136	667	6 266	21 718	314 841	904 635	5 731	8 558	72⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	171 194
October	3	118	509	6 245	21 519	303 313	848 716	5 133	8 131	07½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162 639
November	4	141	529	6 264	20 324	285 784	794 120	4 880	7 667	76⅙	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	153 372
December	4	156	531	6 382	21 266	305 983	851 207	5 142	8 184	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	163 713
Totalen . . .	45	1 663	7 514	78 537	248 737	3 614 864	10 689 102	88 401	100 167	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 003 653
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	461	2 685	10 561	84 153	264 210	3 509 758	9 843 505	244 014	96 842	21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 937 658
in 1909	145	1 972	8 288	73 095	263 720	3 554 522	9 881 884	185 633	96 104	06⅔	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 922 700
in 1910	94	2 026	7 502	77 364	249 076	3 566 659	10 160 068	118 678	97 203	49⅓	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 944 465

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail.	60	20	10	4	Tubes van 1 thail.	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Madioen.																							
1911.																							
Januari	—	—	629	2 548	6 162	79 226	564 830	88 925	4 242	09 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 85 138
Februari	—	—	578	2 398	5 412	67 441	470 623	68 904	3 557	59 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71 382
Maart	—	—	491	2 651	5 833	71 261	534 696	73 145	3 940	49 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79 054
April	—	—	413	2 903	5 920	76 820	585 467	81 267	4 281	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85 903
Mei	—	—	392	3 116	6 692	91 478	674 002	89 441	4 921	56 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98 729
Juni	—	—	428	3 146	7 200	99 514	713 679	93 762	5 230	87 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 930
Juli	—	—	465	3 377	7 678	107 379	756 117	100 333	5 569	35 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111 721
Augustus	—	—	530	3 245	7 376	108 079	737 202	95 905	5 462	50 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109 570
September	—	—	582	3 173	7 235	103 983	704 597	86 987	5 228	87 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 867
October	—	—	573	3 396	7 821	102 557	708 755	82 842	5 243	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105 143
November	—	—	520	3 119	7 163	96 856	679 163	73 904	4 974	93 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99 745
December	—	—	728	3 108	7 414	99 020	716 584	72 742	5 210	27 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 448
Totalen	—	—	6 329	36 180	81 906	1 103 614	7 845 715	1 008 157	57 863	48 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1 160 630
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	—	—	7 911	28 395	87 797	1 201 270	6 519 019	2 007 096	55 462	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 115 944
in 1909	—	—	4 920	29 380	84 637	1 135 799	6 941 696	1 743 851	55 656	04 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 118 934
in 1910	—	—	5 754	34 456	84 836	1 049 079	7 233 354	1 359 515	55 328	04 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 111 093
Kediri.																							
1911.																							
Januari	—	—	373	2 718	14 539	148 590	638 889	963 595	8 365	63 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 170 731
Februari	—	—	351	2 405	12 934	128 465	572 756	803 452	7 249	40 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	147 863
Maart	—	—	367	2 464	13 428	139 853	644 744	869 221	7 957	21 5/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	162 264
April	—	—	315	2 166	12 240	135 771	629 992	849 686	7 732	43 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	157 676
Mei	—	—	366	2 610	12 721	150 136	725 922	946 090	8 715	27 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	177 673
Juni	—	—	428	2 471	13 606	162 514	771 151	991 379	9 234	66 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	188 227
Juli	—	—	497	2 475	14 874	185 560	830 574	1 085 318	10 109	55 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206 062
Augustus	—	—	497	2 585	16 047	195 286	829 451	1 071 248	10 183	25 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207 486
September	—	—	463	2 700	16 358	191 803	778 293	973 579	9 574	79 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	194 975
October	—	—	467	2 775	16 738	192 742	779 549	970 102	9 590	72 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	195 275
November	—	—	436	2 602	16 260	188 637	779 867	851 442	9 133	64 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	185 728
December	—	—	487	2 737	16 168	188 659	807 302	792 981	9 087	45 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	184 626
Totalen	—	—	5 047	30 708	175 907	2 008 021	8 788 490	11 168 093	106 934	05 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 178 586
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	—	—	5 514	18 627	157 104	1 374 112	4 700 783	18 790 596	104 643	03 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 156 571
in 1909	—	—	4 032	20 223	158 863	1 531 846	5 329 756	16 203 683	100 671	92 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 008 844
in 1910	—	—	3 930	26 827	160 833	1 844 599	6 983 767	14 205 752	105 766	59 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 164 723

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Madoera.																							
1911.																							
Januari	—	—	116	—	3 112	26 460	17 793	....	430	30½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 8 606
Februari	2	—	89	—	2 753	23 656	15 116	....	379	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 587
Maart	—	—	145	—	3 355	26 612	17 496	....	438	82½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 777
April	—	—	134	—	3 049	24 882	17 304	....	413	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 261
Mei	—	—	120	—	3 063	25 432	17 070	....	415	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 319
Juni	—	—	114	—	3 053	25 364	16 979	....	413	84½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 277
Juli	—	—	101	—	3 511	26 117	17 190	....	429	96½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 599
Augustus	—	—	96	—	3 672	25 820	17 214	....	429	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 594
September	—	—	128	—	3 424	24 721	16 844	....	415	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 318
October	—	—	120	—	3 920	28 624	17 719	....	468	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 365
November	—	—	107	—	3 554	26 484	15 612	....	427	35½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 547
December	—	—	117	—	3 656	28 679	16 705	....	458	06	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 161
Totalen	2	—	1 387	—	40 122	312 851	203 042	....	5 120	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 102 411
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	64	—	989	—	35 366	403 265	188 984	....	5 840	51½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	116 810
in 1909	41	—	604	—	33 140	372 125	220 730	....	5 583	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111 674
in 1910	41	—	860	—	33 861	339 428	218 499	....	5 291	99½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	105 840
Sumatra's Westkust.																							
1911.																							
Januari	13	139	681	2 781	22 063	41 174	17 113	....	1 203	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 16 856
Februari	15	122	614	2 757	22 447	36 830	16 076	....	1 150	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 103
Maart	10	142	641	3 098	22 807	39 331	17 397	....	1 211	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 968
April	6	149	602	3 053	21 325	38 052	16 639	....	1 158	36½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 217
Mei	12	152	730	3 044	21 699	39 659	17 100	....	1 203	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 849
Juni	6	143	708	2 942	20 087	38 401	16 942	....	1 144	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 027
Juli	12	148	590	3 215	20 842	39 959	17 592	....	1 181	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 547
Augustus	11	166	631	3 006	22 570	42 000	18 161	....	1 238	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 337
September	11	212	706	3 480	23 220	40 277	18 065	....	1 278	24½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 896
October	8	179	711	3 266	23 854	40 077	18 645	....	1 272	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 808
November	7	156	790	2 986	22 283	38 431	18 185	....	1 211	44½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 960
December	17	230	743	3 169	22 486	41 793	18 019	....	1 275	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 851
Totalen	128	1 938	8 147	36 797	265 683	475 984	209 934	....	14 529	89½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 203 419
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	204	2 081	17 413	22 001	295 184	540 999	212 571	....	16 275	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	205 582
in 1909	199	1 278	8 323	28 390	273 688	490 040	203 458	....	14 270	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	185 514
in 1910	89	1 332	7 884	34 162	271 068	480 970	207 132	....	14 337	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	192 337

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 4 thail	10	20	60	100	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).

Tapanoeli.

MAANDEN.	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails.	Mata's.	4	10	20	60	100	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail.	Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
1911.																							
Januari	9	26	354	1 194	4 447	5 863	1 576	....	270	40	—	—	—	—	—	837	58 848	2 602	44	—	—	—	f 10 021
Februari	15	44	308	1 024	4 265	5 430	1 311	....	254	35½	—	—	—	—	—	894	57 764	2 626	92	—	—	—	9 874
Maart	6	65	297	844	4 394	5 414	1 453	....	247	86	—	—	—	—	—	934	56 817	2 638	51	—	—	—	9 818
April	7	54	312	778	4 364	5 761	1 241	....	245	99½	—	—	—	—	—	932	57 002	2 642	06	—	—	—	9 803
Mei	3	66	291	956	4 759	6 287	1 332	....	266	88½	—	—	—	—	—	951	57 675	2 681	25	—	—	—	10 173
Juni	3	41	278	948	4 544	6 076	1 387	....	252	47½	—	—	—	—	—	940	57 902	2 677	06	—	—	—	9 975
Juli	5	5	218	857	4 924	6 326	1 362	....	242	40	—	—	—	—	—	890	57 910	2 627	30	—	—	—	9 719
Augustus	4	30	212	953	5 429	6 482	1 166	....	262	88	—	—	—	—	—	872	57 460	2 595	80	—	—	—	9 907
September	2	52	114	859	5 645	6 853	1 383	....	259	54½	—	—	—	—	—	851	56 729	2 552	87	—	—	—	9 756
October	3	43	235	1 011	5 575	7 020	1 387	....	280	81	—	—	—	—	—	859	56 867	2 565	01	—	—	—	10 063
November	2	50	233	986	5 325	6 547	1 291	....	270	35	—	—	—	—	—	842	56 561	2 538	83	—	—	—	9 862
December	—	61	228	1 188	5 889	6 759	1 266	....	294	85	—	—	—	—	—	864	55 637	2 533	11	—	—	—	10 166
Totalen	59	537	3 080	11 598	59 560	74 818	16 155	....	3 148	80½	—	—	—	—	—	10 666	687 172	31 281	16	—	—	—	f 119 137
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	90	591	4 384	4 237	34 495	75 911	18 557	....	2 494	39½	—	—	—	—	—	28 138	435 364	41 198	92	—	—	—	134 684
in 1909	86	467	2 756	6 096	42 369	73 255	17 979	....	2 478	87½	—	—	—	—	—	24 797	744 759	47 139	77	—	—	—	150 075
in 1910	97	548	2 699	12 989	49 886	65 029	16 782	....	2 904	24½	—	—	—	—	—	10 370	663 613	30 278	39	—	—	—	113 451

Benkoelen.

MAANDEN.	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails.	Mata's.	4	10	20	60	100	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail.	Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
1911.																							
Januari	—	12	160	2 538	24 648	64 140	2 910	....	1 298	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 20 781
Februari	—	12	148	2 534	24 330	59 193	2 564	....	1 239	55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 833
Maart	—	16	108	2 548	25 737	64 315	2 836	....	1 316	97	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 071
April	—	12	100	1 887	25 998	67 437	2 535	....	1 316	85½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 070
Mei	—	8	138	2 212	26 542	70 283	3 339	....	1 380	21½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 083
Juni	—	11	157	2 410	25 661	69 291	3 210	....	1 365	05½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 841
Juli	—	40	170	2 263	26 958	74 453	3 068	....	1 443	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 095
Augustus	6	2	174	2 289	26 081	78 714	2 329	....	1 460	10½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 362
September	7	8	123	2 146	27 541	69 846	2 708	....	1 390	99½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 256
October	—	24	146	2 589	29 074	72 459	2 601	....	1 472	77½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	564
November	—	8	147	2 311	28 389	69 167	2 745	....	1 409	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 546
December	—	5	145	2 270	26 993	70 106	2 703	....	1 387	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 197
Totalen	13	158	1 716	27 997	317 952	829 404	33 548	....	16 481	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 263 699
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	28	1 267	13 605	13 173	166 562	734 355	80 463	....	13 767	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200 963
in 1909	24	700	6 770	20 194	230 826	778 586	57 431	....	14 732	48½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	219 954
in 1910	—	239	2 351	29 024	306 431	862 510	54 463	....	16 830	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	252 463

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12½ mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	½ mata tjandoe	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60 thail	20 thail	10 thail	4 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Lampongsche districten.																							
1911.																							
Januari	—	12	14	745	2 232	21 771	7 350	. . . .	341	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 8 527
Februari.	—	15	9	729	2 037	20 201	6 490	. . . .	316	52½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 913
Maart	—	3	7	807	2 111	20 444	7 659	. . . .	326	93	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 173
April	—	—	11	753	2 093	21 857	8 274	. . . .	340	82½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 521
Mei.	—	1	2	718	2 538	23 967	9 521	. . . .	374	43½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 361
Juni	—	1	2	819	3 121	24 443	9 375	. . . .	395	17½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 879
Juli	—	—	9	917	2 955	26 407	9 868	. . . .	419	48½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 487
Augustus	—	1	4	963	3 094	26 055	9 047	. . . .	416	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 414
September.	—	—	9	1 112	3 377	27 435	8 697	. . . .	442	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 053
October	—	—	22	1 030	3 792	30 040	8 764	. . . .	474	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 858
November	—	—	5	943	3 390	33 641	8 411	. . . .	494	04	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 351
December	—	—	6	839	3 342	33 062	8 481	. . . .	482	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 064
Totalen . . .	—	33	100	10 375	34 082	309 323	101 937	. . . .	4 824	05½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 120 601
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	115	443	1 480	6 708	20 142	146 284	94 387	. . . .	3 026	26½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74 493
in 1909	2	41	181	5 253	15 728	128 918	72 413	. . . .	2 262	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56 558
in 1910	—	43	71	8 698	23 822	184 494	86 494	. . . .	3 208	37½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80 209
Palembang.																							
1911.																							
Januari	21	166	237	4 180	27 675	29 505	1 575	. . . .	1 147	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 16 578
Februari.	33	201	171	3 900	32 335	28 399	1 374	. . . .	1 220	68½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 576
Maart	42	243	162	4 116	35 437	32 814	1 515	. . . .	1 352	25½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 472
April	40	236	168	4 190	33 864	35 281	1 635	. . . .	1 347	76½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 390
Mei.	38	222	168	4 138	34 500	32 652	1 396	. . . .	1 325	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 089
Juni	45	178	172	4 099	34 392	34 325	1 532	. . . .	1 332	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 208
Juli	45	215	122	4 091	34 046	37 359	1 540	. . . .	1 358	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 638
Augustus	42	147	157	4 333	33 153	36 030	1 564	. . . .	1 325	20½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 090
September.	31	156	164	4 797	32 995	35 878	1 231	. . . .	1 339	68½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 286
October	46	167	188	4 889	35 135	36 071	1 274	. . . .	1 402	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 211
November	26	164	165	4 389	32 545	33 240	1 238	. . . .	1 283	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 483
December	53	219	147	4 869	37 799	41 618	1 260	. . . .	1 521	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 982
Totalen . . .	462	2 314	2 021	51 991	403 876	413 172	17 134	. . . .	15 956	58½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 229 908
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	873	7 348	1 680	59 305	312 262	363 824	30 370	. . . .	15 484	08	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164 910
in 1909	1 115	6 874	652	42 391	268 493	368 614	25 702	. . . .	14 021	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	175 681
in 1910	743	3 930	2 794	61 404	390 597	405 101	22 845	. . . .	16 750	62½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		218 071

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). mata tjandoe. 50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail.	60	20	10	4	Tubes van 1 thail.	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Djambi.																							
1911.																							
Januari	12	67	201	3 114	6 219	1 712	—	....	345	07½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 4 141
Februari	4	54	230	3 093	5 559	1 314	—	....	323	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 879
Maart	9	46	225	3 232	6 419	1 632	—	....	350	42½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 205
April	—	42	154	3 051	6 696	1 649	—	....	332	71	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 992
Mei	—	32	127	2 842	7 193	1 714	—	....	326	97½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 924
Juni	—	30	95	2 908	6 822	1 538	—	....	316	59½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 799
Juli	—	35	91	2 878	6 956	1 867	—	....	321	81½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 862
Augustus	—	34	54	2 771	6 767	2 011	—	....	309	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 711
September	—	39	83	2 911	6 985	1 888	—	....	324	25½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 891
October	—	39	118	2 606	6 719	1 945	—	....	308	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 703
November	—	34	138	2 492	6 299	1 889	—	....	295	22	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 543
December	—	59	125	3 166	6 729	1 718	—	....	340	43½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 085
Totalen	25	511	1 641	35 064	79 363	20 877	—	....	3 894	60½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 46 735
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	302	1 341	7 095	40 274	88 210	24 188	755	....	5 396	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43 173
in 1909	39	399	2 915	32 952	68 919	22 269	460	....	3 734	59½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33 611
in 1910	42	502	2 665	42 883	74 611	20 993	—	....	4 325	92½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43 918
Banka en onderhoorigheden.																							
1911.																							
Januari	—	164	762	18 722	112 186	304 100	26 425	....	6 489	19½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 794	3 397	—	f 109 262
Februari	2	188	691	25 001	120 133	246 917	11 954	....	6 316	02½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 453	4 226	50	107 819
Maart	—	46	492	14 849	95 634	201 438	16 526	....	4 825	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 820	3 910	—	83 458
April	—	24	309	12 860	75 713	188 648	19 024	....	4 183	48½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 037	3 518	50	72 565
Mei	—	17	279	13 364	77 217	205 513	21 988	....	4 416	73½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 087	4 043	50	77 137
Juni	—	8	231	12 913	70 489	187 485	21 806	....	4 070	18½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 692	3 346	—	70 477
Juli	—	5	203	13 643	71 375	205 757	21 585	....	4 301	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 251	3 625	50	74 629
Augustus	—	1	310	14 335	70 846	194 721	22 814	....	4 233	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 114	3 557	—	73 434
September	—	3	318	16 899	72 223	207 591	21 520	....	4 513	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 397	3 198	50	77 332
October	—	12	350	15 396	78 218	219 876	22 826	....	4 693	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 895	3 447	50	80 617
November	—	1	280	14 339	68 979	199 621	22 515	....	4 240	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 903	2 951	50	72 572
December	—	18	345	15 479	76 819	227 548	25 698	....	4 761	92½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 926	3 463	—	81 732
Totalen	2	487	4 570	187 800	989 832	2 589 215	254 681	....	57 046	19½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85 369	42 684	50	f 981 034
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	216	5 189	11 478	127 733	601 918	1 999 555	513 503	....	43 828	07½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	108 760	54 380	—	771 943
in 1909	9	1 852	7 969	123 691	752 611	2 473 136	517 867	..	50 021	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114 929	57 464	50	877 829
in 1910	2	616	6 663	141 998	941 955	2 762 304	358 462	.	56 842	22½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	103 124	51 562	—	977 474

MAANDEN.	DEBIET. — BEREID OPIUM. — Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). — mata tjandoe. — 50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. — Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) — Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. — Potten of blikken bussen van — thail. — 100	60	20	10	4	Tubes van 1 thail.	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. — Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) — Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. — Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Billiton.																							
1911.																							
Januari	15	130	549	5 512	62 567	131 456	2 844	....	2 964	34½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 35 572
Februari	11	94	526	5 171	56 743	122 090	1 761	....	2 717	86½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 614
Maart	9	92	463	4 841	57 489	127 377	2 829	....	2 765	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33 181
April	18	78	450	4 931	60 811	146 381	2 235	....	3 018	50½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 222
Mei	9	129	481	5 889	78 011	183 278	2 296	....	3 795	80½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45 550
Juni	11	150	631	7 480	98 701	196 675	1 289	....	4 443	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 317
Juli	19	168	552	5 992	78 178	156 826	1 871	....	3 561	27½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42 735
Augustus	9	116	417	4 828	58 756	130 054	2 277	....	2 814	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33 769
September	8	89	453	5 219	61 0[illegible]6	145 968	1 429	....	3 031	37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 377
October	13	92	483	5 234	59 683	143 231	1 580	....	2 985	44½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35 825
November	10	91	418	5 252	55 899	140 940	1 431	....	2 877	13½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34 526
December	19	131	546	5 681	63 109	152 990	1 539	....	3 194	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38 332
Totalen	143	1 360	5 969	66 030	790 983	1 777 266	23 381	....	38 168	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 458 020
Over Augustus t/m December 1909 waren de totalen	182	987	6 501	45 118	274 980	698 881	10 590	....	15 947	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	127 581
in 1910	216	2 553	11 750	94 884	983 660	1 574 776	22 081	....	42 490	56½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	377 237
Westerafdeeling van Borneo.																							
1911.																							
Januari	222	779	4 299	58 010	73 856	12 349	—	....	5 344	23½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 53 442
Februari	189	685	4 469	54 838	70 792	10 036	—	....	5 082	47½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 825
Maart	188	620	4 276	54 064	74 760	11 561	—	....	5 097	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 975
April	162	650	3 868	51 874	74 033	11 744	—	....	4 918	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49 188
Mei	207	555	4 050	54 502	76 265	12 301	—	....	5 121	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 219
Juni	174	541	4 156	53 641	78 306	11 452	—	....	5 104	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 044
Juli	225	606	4 947	57 272	77 942	12 827	—	....	5 433	08½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 331
Augustus	195	573	4 716	57 771	76 596	12 073	—	....	5 371	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 714
September	203	590	4 730	58 989	78 864	11 379	—	....	5 480	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 808
October	190	519	4 822	55 126	75 870	10 846	—	....	5 209	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52 097
November	213	507	4 558	51 902	75 103	10 803	—	....	5 008	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 082
December	374	765	5 861	66 423	87 537	13 136	—	....	6 314	12½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63 141
Totalen	2 542	7 390	54 752	674 412	919 924	140 507	—	....	63 486	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 634 866
Over April t/m December 1909 waren de totalen	2 049	7 927	43 412	422 072	618 347	98 899	—	....	42 892	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	321 801
in 1910	4 085	11 236	68 092	724 694	885 915	111 038	—	....	68 426	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	558 958

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. *a)*									OPIUMPILLEN. *a)*			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee *a)* (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

MAANDEN.	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails.	Mata's.	100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail	Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
1911.																							
Januari	51	147	522	20 381	45 496	17 129	—	. . . .	2 228	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 24 945
Februari	46	174	995	17 466	37 625	12 818	—	. . . .	1 944	85½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 815
Maart	122	152	833	18 177	40 814	15 760	—	. . . .	2 085	85½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 390
April	205	161	861	17 520	37 597	18 972	—	. . . .	2 068	03½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 184
Mei	107	61	1 184	15 775	39 204	18 888	—	. . . .	1 978	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 195
Juni	81	120	1 571	16 999	38 577	12 596	—	. . . .	2 014	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 649
Juli	189	258	587	18 858	42 863	13 059	—	. . . .	2 163	12½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 266
Augustus	79	297	848	17 351	41 628	17 125	—	. . . .	2 091	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 463
September	86	201	727	18 461	41 642	17 712	—	. . . .	2 117	13½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 723
October	87	242	757	18 041	44 918	18 975	—	. . . .	2 188	78½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 517
November	74	130	744	18 136	42 412	15 940	—	. . . .	2 076	94½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23 215
December	97	251	1 191	19 183	45 920	18 023	—	. . . .	2 317	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 908
Totalen	1 224	2 194	10 820	216 348	498 636	197 067	—	. . . .	25 274	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 283 270
Over April t/m December 1908 waren de totalen	574	1 170	4 632	159 415	286 518	186 313	—	. . . .	16 722	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154 000
in 1909	646	1 166	5 118	208 394	464 034	232 345	—	. . . .	23 278	08	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	214 749
in 1910	489	1 267	6 952	210 327	510 759	200 280	—	. . . .	24 164	58	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240 960

Celebes en onderhoorigheden.

MAANDEN.	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee	Thails.	Mata's.	100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail	Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
1911.																							
Januari	456	1 174	4 681	101 461	46 836	—	—	. . . .	7 116	39½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 49 815
Februari	497	1 149	4 621	107 195	47 429	—	—	. . . .	7 421	70½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51 952
Maart	592	1 416	5 201	129 239	56 565	—	—	. . . .	8 893	37½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62 254
April	487	1 115	4 669	127 874	54 487	—	—	. . . .	8 589	31½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60 125
Mei	471	1 156	4 371	120 354	57 794	—	—	. . . .	8 244	45½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 711
Juni	500	1 104	4 547	126 413	54 844	—	—	. . . .	8 511	90½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	59 583
Juli	584	1 195	4 603	119 781	54 262	—	—	. . . .	8 240	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57 683
Augustus	691	1 560	5 748	127 800	58 783	—	—	. . . .	9 019	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63 138
September	686	1 312	5 455	116 602	57 372	—	—	. . . .	8 330	41½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58 313
October	975	1 946	6 638	138 723	64 468	—	—	. . . .	10 029	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70 205
November	598	1 388	6 311	155 090	63 553	—	—	. . . .	10 460	43½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73 223
December	1 091	2 194	8 726	199 2[illegible]0	77 965	—	—	. . . .	13 707	05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95 949
Totalen	7 628	16 709	65 571	1 569 792	694 358	—	—	. . . .	108 564	38½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 759 951
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	59 698	67 157	270 887	3 685 218	638 261	—	—	. . . .	277 525	24½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	858 320
in 1909 *c)*	23 376	38 476	209 196	2 458 935	326 025	—	—	. . . .	176 923	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	714 294
in 1910	14 887	28 248	100 810	2 113 857	509 800	—	—	. . . .	142 995	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	714 978

c) **Van Januari t/m Maart 1909 met inbegrip van het eiland Soembawa (Timor en onderhoorigheden).**

MAANDEN.	DEBIET. BEREID OPIUM. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe.	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	RUW OPIUM. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail.	60	20	10	4	Tubes van 1 thail.	Capsules van 3 mata.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	OPIUMPILLEN. a) Tubes van ½ thail.	Totaal debiet. Thails.	Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).
Menado.																							
1911.																							
Januari	86	237	985	10 042	5 076	1 366	—	....	842	65½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 6 382
Februari	72	196	1 017	9 714	4 247	1 083	—	....	793	59½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 349
Maart	103	201	1 312	10 644	5 246	1 229	—	....	915	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 321
April	145	216	1 113	10 329	5 764	1 398	—	....	911	33½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 291
Mei	115	276	1 362	10 995	5 826	1 573	—	....	978	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 830
Juni	117	253	950	10 736	5 927	1 566	—	....	911	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 292
Juli	78	210	1 031	12 132	5 689	1 524	—	....	955	99½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 648
Augustus	113	221	926	10 404	6 781	1 628	—	....	899	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 197
September	101	145	918	10 744	7 396	1 908	—	....	905	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 246
October	119	174	979	10 710	7 586	1 657	—	....	929	16½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 433
November	93	200	1 084	10 335	6 575	1 724	—	....	897	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 180
December	155	231	1 006	12 015	8 148	1 507	—	....	1 039	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 318
Totalen	1 297	2 560	12 683	128 800	74 261	18 163	—	....	10 980	72½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 87 487
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	2 939	8 669	15 222	123 792	78 977	43 545	—	....	13 744	09	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79 602
in 1909	2 300	5 739	14 619	126 220	74 065	20 142	—	....	12 405	84½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	74 933
in 1910	1 489	4 350	14 160	134 895	74 029	19 807	—	....	12 025	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78 009
Ternate en onderhoorigheden. d)																							
1911.																							
Januari	89	82	1 003	5 087	1 341	—	—	....	471	54½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 3 301
Februari	79	136	1 338	6 170	1 159	—	—	....	572	43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 007
Maart	50	198	1 464	7 004	1 675	—	—	....	641	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 488
April	31	44	1 047	6 039	1 918	—	—	....	497	68½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 484
Mei	54	65	1 180	6 747	2 420	—	—	....	576	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 035
Juni	33	71	974	6 301	1 854	—	—	....	508	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 557
Juli	23	57	821	5 743	1 840	—	—	....	452	32½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 166
Augustus	62	137	819	5 425	1 800	—	—	....	474	87½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 324
September	21	34	1 042	5 353	1 556	—	—	....	448	02	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 136
October	59	19	557	6 178	1 753	—	—	....	447	83½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 135
November	36	35	540	5 636	1 760	—	—	....	411	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 879
December	44	79	861	8 615	1 664	—	—	....	613	40½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 294
Totalen	581	957	11 646	74 298	20 740	—	—	....	6 115	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 42 806
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908	942	1 763	23 966	73 656	17 135	—	—	....	7 933	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31 732
in 1909	448	1 369	23 291	87 218	19 151	—	—	....	8 221	54½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32 886
in 1910	1 082	1 762	13 509	91 215	20 783	—	—	....	7 646	53½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38 233

d) In dit gewest heeft de verkoop slechts plaats op het eiland Ternate en in een deel van het eiland Batjan (Ind. St. 1905 n°. 187).

MAANDEN.	DEBIET.																						Geldelijke opbrengst (bruto).
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.		Tubes van ½ thail.	Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (⅓ mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van ⅓ mata.	Thails.	Mata's.		Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Timor en onderhoorigheden.																							
1911.																							
Januari	8	230	1 418	17 119	9 747	—	—	. . . .	1 289	64	—	—	—	—	—	24	18 676	584	28	—	—	—	f 10 659
Februari	175	505	1 087	17 721	11 437	—	—	. . . .	1 464	41½	—	—	—	—	—	14	16 228	500	84	—	—	—	11 291
Maart	151	419	1 479	21 793	8 654	—	—	. . . .	1 627	85½	—	—	—	—	—	2	15 436	465	08	—	—	—	12 093
April	113	349	1 560	22 105	8 479	—	—	. . . .	1 613	58	—	—	—	—	—	5	15 013	455	39	—	—	—	11 958
Mei	122	525	1 198	23 144	8 594	—	—	. . . .	1 671	08	—	—	—	—	—	2	17 850	537	50	—	—	—	12 714
Juni	235	377	1 402	23 008	8 807	—	—	. . . .	1 713	54	—	—	—	—	—	1	18 288	549	64	—	—	—	13 029
Juli	297	326	1 790	26 040	8 699	—	—	. . . .	1 929	73	—	—	—	—	—	—	17 273	518	19	—	—	—	14 169
Augustus	227	296	1 722	25 195	8 765	—	—	. . . .	1 837	80	—	—	—	—	—	1	16 873	507	19	—	—	—	13 563
September	281	245	2 379	25 120	9 956	—	—	. . . .	1 954	24½	—	—	—	—	—	1	16 401	493	03	—	—	—	14 191
October	140	314	2 001	28 275	9 921	—	—	. . . .	2 010	79½	—	—	—	—	—	1	18 158	545	74	—	—	—	14 793
November	226	337	2 027	29 484	9 951	—	—	. . . .	2 123	84½	—	—	—	—	—	1	15 424	463	72	—	—	—	15 062
December	671	941	2 838	32 682	10 780	—	—	. . . .	2 775	20	—	—	—	—	—	—	19 065	571	95	—	—	—	19 511
Totalen	2 646	4 864	20 901	291 686	113 790	—	—	. . . .	22 011	72½	—	—	—	—	—	52	204 685	6 192	55	—	—	—	f 163 033
Over April t/m December 1909 waren de totalen e)	225	1 221	17 158	290 480	71 065	—	—	. . . .	18 507	80	—	—	—	—	—	476	178 569	5 833	07	—	—	—	93 459
in 1910	1 122	3 715	22 757	352 292	86 258	—	—	. . . .	23 674	13½	—	—	—	—	—	250	253 593	7 857	79	—	—	—	124 193
Bali en Lombok. f)																							
1911.																							
Januari	642	2 927	19 952	117 801	321 036	260 096	68 606	. . . .	18 801	51	1	—	—	—	2	—	—	108	—	·	—	—	f 113 295
Februari	502	2 439	16 572	106 212	288 340	229 586	62 612	. . . .	16 618	57	—	—	—	—	2	—	—	8	—	—	—	—	99 747
Maart	587	2 694	18 620	118 620	324 612	252 937	67 278	. . . .	18 583	50	1	—	—	—	1	—	—	104	—	—	—	—	111 969
April	601	2 592	18 226	118 611	325 239	239 169	62 379	. . . .	18 365	66½	1	—	—	—	2	—	—	108	—	—	—	—	110 680
Mei	649	2 903	22 223	131 522	345 424	242 321	62 427	. . . .	20 048	05	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	120 306
Juni	650	2 898	17 253	130 050	338 910	234 127	59 855	. . . .	19 127	37	1	—	—	—	1	—	—	104	—	—	—	—	115 232
Juli	716	3 091	19 535	137 566	346 633	241 646	60 779	. . . .	20 103	94	—	—	—	—	2	—	—	8	—	—	—	—	120 660
Augustus	737	3 147	21 320	142 272	351 596	242 606	62 111	. . . .	20 702	38½	1	—	—	—	1	—	—	104	—	—	—	—	124 682
September	729	3 192	22 276	144 010	340 743	232 301	58 320	. . . .	20 576	97	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	123 480
October	767	3 161	23 816	151 111	349 810	240 285	59 928	. . . .	21 404	99	1	—	—	—	2	—	—	108	—	—	—	—	128 916
November	742	3 126	28 962	146 296	336 198	230 061	56 934	. . . .	21 396	79	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	128 381
December	1 113	4 494	38 385	176 601	395 964	256 465	61 539	. . . .	26 099	80	1	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	157 049
Totalen	8 435	36 664	267 140	1 620 672	4 064 505	2 901 600	742 768	. . . .	241 829	54	7	—	—	—	15	—	—	760	—	—	—	—	f 1 454 397
Over de drie voorafgegane jaren waren de totalen:																							
in 1908 (Lombok)	1 766	3 070	96 914	149 920	69 753	1 463	—	. . . .	22 670	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 682
in 1908 (eiland Bali van April t/m December)	18 307	44 713	197 227	1 057 005	3 104 749	1 240 483	438 686	. . . .	174 528	61½	3	5	1	2	10	—	—	680	—	—	—	—	700 154
in 1909	23 884	52 786	394 742	1 745 682	5 626 275	3 172 675	958 897	. . . .	310 812	08½	4	4	2	3	26	—	—	814	—	—	—	—	1 245 690
in 1910	17 573	45 214	366 133	1 691 014	5 440 405	3 010 346	722 036	. . . .	292 929	06½	6	—	—	—	14	—	—	656	—	—	—	—	1 278 945

e) De totalen over 1909 en over de maanden Januari t/m Maart 1910 hebben alleen betrekking op het eiland Soembawa; overigens op de geheele residentie Timor en onderhoorigheden.

f) Op Lombok is aan de inheemsche bevolking (Sasaks en Baliërs) het opiumverbruik ontzegd. Aldaar bepaalt zich dan ook de verkoop enkel tot de plaatsen Ampenan en Laboehanhadji en tot zoodanige nabij de kust gelegen nederzettingen van vreemde oosterlingen als daartoe door den Gouverneur-Generaal zijn of worden aangewezen.

MAANDEN.	DEBIET.																						
	BEREID OPIUM.										RUW OPIUM. a)									OPIUMPILLEN. a)			Geldelijke opbrengst (bruto).
	Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee).								Totaal debiet.		Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules.							Totaal debiet.			Totaal debiet.		
	50	25	12½	5	2	1	½	gelengs tikee a) (1/3 mata).	Thails.	Mata's.	Potten of blikken bussen van 100	60	20	10	4	Tubes van 1	Capsules van 3 mata.	Thails.	Mata's.	Tubes van ½ thail.	Thails.	Mata's.	
	mata tjandoe.										thail.												
Amboina.																							
1911.																							
Januari	176	500	2 916	27 731	19 472	—	—	....	2 353	49	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 14 051
Februari	293	839	3 764	32 764	19 158	—	—	....	2 848	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 089
Maart	447	1 051	3 420	35 765	22 242	—	—	....	3 146	84	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 881
April	247	1 872	3 525	38 382	21 352	—	—	....	3 378	26½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 270
Mei	174	947	4 825	34 075	21 811	—	—	....	3 066	84½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 401
Juni	237	1 287	5 014	33 901	20 385	—	—	....	3 169	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 018
Juli	123	913	4 557	35 578	22 633	—	—	....	3 090	93½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 546
Augustus	150	943	3 862	32 715	23 113	—	—	....	2 891	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 349
September	351	1 178	3 715	42 932	22 433	—	—	....	3 529	63½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21 178
October	152	782	3 519	36 588	23 818	—	—	....	3 017	13½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 103
November	204	780	3 457	40 971	22 167	—	—	....	3 221	01½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 326
December	201	1 258	4 783	58 343	23 144	—	—	....	4 392	90½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26 357
Totalen	2 755	12 350	47 357	449 745	261 728	—	—	....	38 106	43½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 228 569
Over April t/m December 1910 waren de totalen	4 863	13 365	45 292	307 576	199 247	—	—	....	30 797	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	138 705
Riouw en onderhoorigheden. *g)*																							
1911.																							
Januari	—	—	—	—	—	—	—	....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Februari	—	—	—	—	—	—	—	....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maart	—	—	—	—	—	—	—	....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
April	1 867	5 271	7 426	70 597	97 446	—	—	....	8 658	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 52 024
Mei	2 223	7 578	12 364	103 320	119 240	—	—	....	12 102	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72 738
Juni	2 397	8 481	13 119	118 521	125 868	—	—	....	13 402	03½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80 543
Juli	2 488	9 631	13 322	135 448	137 145	—	—	....	14 832	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	89 127
Augustus	2 738	10 828	13 439	144 745	139 108	—	—	....	15 775	28½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	94 786
September	2 618	11 549	14 284	159 504	145 798	—	—	....	16 872	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101 380
October	2 827	11 798	14 484	163 566	153 619	—	—	....	17 424	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	104 690
November	2 358	11 586	13 855	161 311	151 004	—	—	....	16 893	00½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	101 497
December	2 893	13 469	14 731	181 859	158 827	—	—	....	18 924	61½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113 695
Totalen	22 409	90 191	117 024	1 238 871	1 228 055	—	—	....	134 884	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 810 480

g) In dit gewest is de regie 1 April 1911 ingevoerd (Ind. St. 1911 n°. 225).

MAANDEN.	DEBIET. Bereid opium. Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der tubes (voor tjandoe) en der capsules (voor tikee). 50 mata tjandoe	25 mata tjandoe	12 1/2 mata tjandoe	5 mata tjandoe	2 mata tjandoe	1 mata tjandoe	1/2 mata tjandoe	gelengs tikee a) (1/2 mata).	Bereid opium. Totaal debiet. Thails.	Bereid opium. Totaal debiet. Mata's.	Ruw opium. a) Verdeeling der verkochte hoeveelheid naar gelang van de grootte der potten, blikken bussen, tubes en capsules. Potten of blikken bussen van 100 thail	60 thail	20 thail	10 thail	4 thail	Tubes van 1 thail	Capsules van 3 mata.	Ruw opium. Totaal debiet. Thails.	Ruw opium. Totaal debiet. Mata's.	Opiumpillen. a) Tubes van 1/2 thail.	Opiumpillen. Totaal debiet. Thails.	Opiumpillen. Totaal debiet. Mata's.	Geldelijke opbrengst (bruto).

RECAPITULATIE.

Bantam	30	17	341	6 724	13 053	138 014	133 239	—	2 705	47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 67 637
Batavia	2 827	2 838	6 620	82 347	284 649	2 225 769	5 162 805	—	60 832	54 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 520 814
Preanger-Regentsch.	825	2 826	2 383	20 330	42 142	309 573	295 165	—	7 847	77	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	196 194
Cheribon	521	1 631	3 891	18 286	116 927	523 957	356 341	—	11 428	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	228 575
Pekalongan	317	4 249	9 324	39 094	141 700	1 561 661	2 208 757	—	33 835	34 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	676 707
Semarang	238	9 663	26 655	148 073	693 503	4 868 631	9 881 866	—	125 235	97 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 504 720
Rembang	608	—	3 947	34 555	114 436	1 623 081	2 723 749	30 502	34 765	07 1/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	695 403
Soerabaja	—	225	17 801	43 085	405 834	3 828 415	3 249 473	456 767	68 606	37 2/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 373 650
Pasoeroean	—	797	2 895	22 575	166 835	1 824 633	2 620 491	2 174 220	43 622	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	952 453
Besoeki	—	—	6 525	25 480	250 220	2 146 681	140 393	—	29 262	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	585 256
Banjoemas	898	4 338	12 216	33 040	69 502	483 853	912 756	—	15 504	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	310 097
Kedoe	1 069	5 856	14 284	70 866	239 265	2 408 686	4 872 426	—	60 561	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 211 232
Djokjakarta	148	626	9 033	41 027	108 721	851 415	3 144 951	—	30 324	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	606 486
Soerakarta	45	1 663	7 514	78 537	248 737	3 614 864	10 689 102	88 401	100 167	91	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 003 653
Madioen	—	—	6 329	36 180	8 1906	1 103 614	7 845 715	1 008 157	57 863	48 2/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 160 630
Kediri	—	—	5 047	30 708	175 907	2 008 021	8 788 490	11 168 093	106 934	05 1/6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 178 586
Madoera	2	—	1 387	—	40 122	312 851	203 042	—	5 120	53 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102 411
Totalen voor Java en Madoera	7 528	36 729	136 192	730 907	3 193 459	29 833 719	63 228 761	14 926 140	794 619	57 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 16 374 504
Sumatra's Westkust	128	1 938	8 147	36 797	265 683	475 984	209 934	—	14 529	89 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	203 419
Tapanoeli	59	537	3 080	11 598	59 560	74 818	16 155	—	3 148	80 1/2	—	—	—	—	—	10 666	687 172	31 281	16	—	—	—	119 137
Benkoelen	13	158	1 716	27 997	317 952	829 404	33 548	—	16 481	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	263 699
Lampongsche districten	—	33	100	10 375	34 082	309 323	101 937	—	4 824	05 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	120 601
Palembang	462	2 314	2 021	51 991	403 876	413 172	17 134	—	15 956	58 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	229 908
Djambi	25	511	1 641	35 064	79 363	20 877	—	—	3 894	60 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46 735
Banka en onderh.	2	487	4 570	187 800	989 832	2 589 215	254 681	—	57 046	19 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85 369	42 684	50	981 034
Billiton	143	1 360	5 969	66 030	790 983	1 777 266	23 381	—	38 168	35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	458 020
Westerafd. van Borneo.	2 542	7 390	54 752	674 412	919 924	140 507	—	—	63 486	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	634 866
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	1 224	2 194	10 820	216 348	498 696	197 067	—	—	25 274	99	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	283 270
Celébes en onderh.	7 628	16 709	65 571	1 569 792	694 358	—	—	—	108 564	38 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	759 951
Menado	1 297	2 560	12 683	128 800	74 261	18 163	—	—	10 980	72 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	87 487
Ternate en onderh.	581	957	11 646	74 298	20 740	—	—	—	6 115	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42 806
Timor en onderhoorigh.	2 646	4 864	20 901	291 686	113 790	—	—	—	22 011	72 1/2	—	—	—	—	—	52	204 685	6 192	55	—	—	—	163 033
Bali en Lombok	8 435	36 664	267 140	1 620 672	4 064 505	2 901 600	742 768	—	241 829	54	7	—	—	—	15	—	—	760	—	—	—	—	1 454 397
Amboina	2 755	12 350	47 357	449 745	261 728	—	—	—	38 106	43 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	228 569
Riouw en onderhoorigh.	22 409	90 191	117 024	1 238 871	1 228 055	—	—	—	134 884	90	—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	810 480
Totalen-generaal.	57 877	217 946	771 330	7 423 183	14010847	39 581 115	64 628 299	14 926 140	1 599 923	78 1/2	7	—	—	—	15	10 718	891 857	38 233	71	85 369	42 684	50	f 23 261 916

II. Overzicht van de baten en lasten der opiumregie over 1911.

Omschrijving.	Bantam. 1.	Batavia. 2.	Preanger-Regentschappen. 3.	Cheribon. 4.	Pekalongan. 5.	Semarang. 6.
Baten:						
Bruto opbrengst van het debiet	f 67 637	f 1 520 814	f 196 194	f 228 575	f 676 707	f 2 504 720
Lasten:						
Zelfkosten van het verkochte opium *h)* .	f 7 305	f 164 248	f 21 189	f 30 858	f 91 355	f 338 137
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	667	154 296	11 819	8 087	8 087	57 969
Uitgaven op het terrein der exploitatie *i)*.	2 946	64 460	7 126	15 521	50 609	152 290
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *j)*	233	5 243	676	985	2 915	10 792
(totaal lasten)	11 151	388 247	40 810	55 451	152 966	559 188
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *k)*	f 56 486	f 1 132 567	f 155 384	f 173 124	f 523 741	f 1 945 532

h) Daar deze uitgaven niet op elk der gewesten in dezelfde mate drukken, heeft men zich er toe bepaald onder de voor elk gewest gedane uitgaven het bedrag op te brengen, waarop de verkochte hoeveelheid opium den lande kwam te staan, zijnde voor 1911 gemiddeld f 2,70 per thail bereid opium, f 1,17 per thail ruw Levantsch opium, f 1,10 per thail ruw Bengaalsch opium, f 3,46 per thail tikee (alle soorten verpakt in tubes, als gelengs tikee of als gelengs ruw) en f 0,94 per thail opiumpillen.

i) Deze post was te splitsen als volgt: wegens traktementen, huishuurindemniteiten en reiskosten van de controleurs f 32 037; wegens traktementen van de depothouders en de klerken, toelagen voor het beheer van de bewaarplaatsen te Cheribon, Bondowoso, Pamekasan, Benkoelen, Telokbetong, Palembang, Muntok, Menado, Bandjermasin, Samarinda, Tandjoengpandan en Amboina, traktementen en reiskosten der assistent-collecteurs en der mantri's voor den opiumverkoop, toelagen aan de als zoodanig fungeerenden en tegemoetkoming in buitengewoon hooge uitgaven voor levensonderhoud van de mantri's f 740 393; wegens traktementen en tegemoetkoming in buitengewoon hooge uitgaven voor levensonderhoud van de helpers, zoomede reis-, verblijf- en transportkosten bij dienstreizen alsook daggelden bij detacheering van het inlandsch personeel der opiumregie f 379 408; wegens huur en onderhoud van gebouwen f 200 302; wegens schrijfbehoeften, pakmateriaal en dergelijke voor de depots, de verkoopplaatsen en voor de kassen der assistent-collecteurs, zoomede voor onderhoud der inventarisgoederen f 16 929 en wegens transportkosten van opium, djitjing, geld, enz. f 86 726.

j) Hoeveel van het bedrag van f 137 242 ten laste kwam van elk der regiegewesten is niet met juistheid op te geven. Men heeft dus dit bedrag verdeeld naar verhouding van het aantal thails bereid opium, dat in elk der regieterreinen is verkocht, waarbij er echter rekening mede is gehouden dat de kosten van transport van en naar Rembang reeds zijn opgenomen in den post: Uitgaven op het terrein.

k) Opgemerkt dient te worden dat onder de lasten, wat de kosten van het bij de opiumregie in dienst zijnde personeel betreft, niet in aanmerking zijn genomen verlofstraktementen, overtochtskosten, enz.

OMSCHRIJVING.	REMBANG. 7.	SOERABAJA. 8.	PASOEROEAN. 9.	BESOEKI. 10.	BANJOEMAS. 11.	KEDOE. 12.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet	f 695 403	f 1 373 650	f 952 453	f 585 256	f 310 097	f 1 211 232
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *h)* .	f 93 943	f 186 393	f 123 282	f 79 010	f. 41 863	f 163 516
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	- 2 694	92 246	14 542	7 885	5 395	16 192
Uitgaven op het terrein der exploitatie *i)*.	53 031	94 754	52 310	29 693	18 969	50 044
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *j)*	398	5 912	3 759	2 522	1 337	5 218
	150 066	379 305	193 893	119 110	67 564	234 970
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *k)*	f 545 337	f 994 345	f 758 560	f 466 146	f 242 533	f 976 262

OMSCHRIJVING.	DJOKJAKARTA. 13.		SOERAKARTA. 14.		MADIOEN. 15.		KEDIRI. 16.		MADOERA. 17.		SUMATRA'S WESTKUST. 18.	
BATEN:												
Bruto opbrengst van het debiet.		f 606 486		f 2 003 653		f 1 160 630		f 2 178 586		f 102 411		f 203 419
LASTEN:												
Zelfkosten van het verkochte opium *h)* .	f 81 876		f 270 677		f 158 782		f 316 977		f 13 825		f 39 231	
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	13 978		16 416		845		11 749		951		5 084	
Uitgaven op het terrein der exploitatie *i)*.	70 321		155 343		66 635		112 483		18 827		18 397	
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *j)*	2 613		8 632		4 987		9 214		442		1 252	
		168 788		451 068		231 249		450 423		34 045		63 964
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *k)*		f 437 698		f 1 552 585		f 929 381		f 1 728 163		f 68 366		f 139 455

OMSCHRIJVING.	TAPANOELI. 19.	BENKOELEN. 20.	LAMPONGSCHE DISTRICTEN. 21.	PALEMBANG. 22.	DJAMBI. 23.	BANKA EN ONDERHOORIGHEDEN. 24.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet	f 119 137	f 263 699	f 120 601	f 229 908	f 46 735	f 981 034
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *h)* .	f 45 101	f 44 499	f 13 025	f 43 083	f 10 515	f 194 148
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	219	—	1 599	4 988	—	153
Uitgaven op het terrein der exploitatie *i)*.	8 454	11 811	5 485	10 999	2 428	15 331
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *j)*	1 727	1 421	416	1 376	336	5 044
	55 501	57 731	20 525	60 446	13 279	214 676
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *k)*	f 63 636	f 205 968	f 100 076	f 169 462	f 33 456	f 766 358

OMSCHRIJVING.	BILLITON. 25.	WESTER-AFDEELING VAN BORNEO. 26.	ZUIDER- EN OOSTERAFD. VAN BORNEO. 27.	CELEBES EN ONDERHOORIGHEDEN. 28.	MENADO. 29.	TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN. 30.
BATEN:						
Bruto opbrengst van het debiet	f 458 020	f 634 866	f 283 270	f 759 951	f 87 487	f 42 806
LASTEN:						
Zelfkosten van het verkochte opium *h)* .	f 103 055	f 171 414	f 68 242	f 293 124	f 29 648	f 16 511
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	2 241	14 449	3 848	36 023	7 118	2 585
Uitgaven op het terrein der exploitatie *i)*.	10 557	48 353	15 591	41 725	6 108	1 953
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *j)*	3 289	5 471	2 178	9 355	947	527
	119 142	239 687	89 859	380 227	43 821	21 576
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *k)*	f 338 878	f 395 179	f 193 411	f 379 724	f 43 666	f 21 230

OMSCHRIJVING.	Timor en onderhoorigheden. 31.	Amboina. 32.	Bali en Lombok. 33.	Riouw en onderhoorigheden. 34.	Totalen-generaal. 35.
Baten:					
Bruto opbrengst van het debiet	f 163 033	f 228 569	f 1 454 397	f 810 480	f 23 261 916
Lasten:					
Zelfkosten van het verkochte opium *h*) .	f 72 436	f 102 887	f 654 536	f 364 189	f 4 448 880
Inkoop van djitjing, na aftrek van de waarde, waarvoor deze overblijfselen van gerookt opium als ruwe grondstof bij de fabriek zijn ingenomen.	661	418	29 573	500	533 277
Uitgaven op het terrein der exploitatie *i*).	9 821 *l*)	15 455	143 251	74 714	1 455 795
Idem voor gedrukten en voor transport van opium van de fabriek naar het regieterrein en omgekeerd van ledige doozen, kisten en djitjing van het regieterrein naar de fabriek, zoomede voor de heen- en weerzending van stukken van overtuiging *j*)	2 238	3 283	20 881	11 623	137 242
	85 156	122 043	848 241	451 026	6 575 194
Voordeelig verschil tusschen baten en lasten *k*)	f 77 877	f 106 526	f 606 156	f 359 454	f 16 686 722

l) Wegens het nog niet ontvangen der betrekkelijke opgaven van den resident, is dit bedrag geraamd.

III. Statistiek betreffende de in 1910 en 1911 in het regiegebied, zoomede in de verboden kringen *m)* van dat gebied gedane opiumaanhalingen.

GEWESTEN.	Aantal in overtreding bevonden personen.	Aanhalingen van *ruw* opium.						Aanhalingen van *bereid* opium.						Totaal der aanhalingen.		
		Opium van de regie afkomstig.			Ander opium.			Opium van de regie afkomstig.			Ander opium.			Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden.	
		Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden, (herleid tot bereid opium).		Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden (herleid tot bereid opium).		Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden.		Getal aanhalingen.	Aangehaalde hoeveelheden.				
			Kati's.	Thails.		Kati's.	Thails.		Kati's.	Thails.		Kati's.	Thails.		Kati's.	Thails.
Java en Madoera (met de Lampongsche districten).																
1910.																
Bantam	11	—	—	—	—	—	—	4	—	1.05$^{3}/_{10}$	4	—	1.36	8	—	2.41$^{3}/_{10}$
Batavia	435	—	—	—	3	—	0.10$^{4}/_{5}$	154	1	0.96$^{49}/_{60}$	271	205	12.77$^{1}/_{20}$	428	206	13.84$^{2}/_{3}$
Preanger-Regentschappen	57	—	—	—	5	—	0.84$^{1}/_{2}$	28	—	4.76$^{8}/_{10}$	18	3	5.32	51	3	10.93$^{3}/_{10}$
Cheribon	81	—	—	—	—	—	—	39	—	0.99$^{4}/_{5}$	35	58	10.72$^{23}/_{30}$	74	58	11.72$^{17}/_{30}$
Pekalongan	40	—	—	—	—	—	—	18	—	0.05$^{2}/_{5}$	10	10	13.55$^{7}/_{30}$	28	10	13.60$^{19}/_{30}$
Semarang	69	—	—	—	—	—	—	24	—	1.08$^{3}/_{10}$	45	54	8.99	69	54	10.07$^{3}/_{10}$
Rembang	36	—	—	—	—	—	—	6	—	0.11$^{2}/_{3}$	30	3	3.18$^{11}/_{15}$	36	3	3.30$^{2}/_{5}$
Soerabaja	83	—	—	—	—	—	—	35	—	5.45$^{3}/_{5}$	48	44	5.00$^{3}/_{5}$	83	44	10.46$^{1}/_{5}$
Pasoeroean	27	—	—	—	—	—	—	13	—	2.53$^{1}/_{10}$	14	—	10.00$^{1}/_{30}$	27	—	12.53$^{2}/_{15}$
Besoeki	30	—	—	—	—	—	—	13	—	1.71$^{1}/_{5}$	17	1	7.05$^{3}/_{5}$	30	1	8.76$^{4}/_{5}$
Banjoemas	18	—	—	—	—	—	—	5	—	0.31	5	1	1.45$^{1}/_{2}$	10	1	1.76$^{1}/_{2}$
Kedoe	227	—	—	—	—	—	—	185	—	1.65$^{28}/_{30}$	32	—	9.97$^{7}/_{10}$	217	—	11.63$^{19}/_{30}$
Djokjakarta	20	—	—	—	—	—	—	13	—	0.36$^{1}/_{5}$	7	—	12.86$^{1}/_{2}$	20	—	13.22$^{7}/_{10}$
Soerakarta	62	—	—	—	—	—	—	27	—	1.12$^{41}/_{60}$	35	—	1.13	62	—	2.25$^{41}/_{60}$
Madioen	20	—	—	—	—	—	—	14	—	0.94$^{3}/_{10}$	6	1	9.12	20	1	10.06$^{3}/_{10}$
Kediri	38	—	—	—	—	—	—	24	—	1.09$^{11}/_{60}$	14	1	2.79$^{11}/_{15}$	38	1	3.88$^{11}/_{12}$
Madoera	4	—	—	—	—	—	—	3	—	0.08$^{1}/_{10}$	1	—	0.01	4	—	0.09$^{1}/_{10}$
Lampongsche districten	1	—	—	—	—	—	—	1	—	0.31$^{6}/_{10}$	—	—	—	1	—	0.31$^{6}/_{10}$
Totalen	1 259	—	—	—	8		0.95$^{3}/_{10}$	606	2	8.62$^{59}/_{60}$	592	388	3.32$^{9}/_{20}$	1 206	390	12.90$^{11}/_{15}$
1911.																
Bantam	15	—	—	—	—	—	—	8	—	0.14$^{7}/_{20}$	—	—	—	8	—	0.14$^{7}/_{20}$
Batavia	267	—	—	—	—	—	—	110	—	8.97$^{4}/_{5}$	115	52	11.86$^{3}/_{5}$	225	53	4.84$^{2}/_{5}$
Preanger-Regentschappen	59	—	—	—	9	—	5.50$^{1}/_{5}$	26	—	14.37$^{2}/_{3}$	10	1	9.99	45	2	13.86$^{13}/_{15}$
Cheribon	8	—	—	—	—	—	—	7	—	0.16$^{1}/_{2}$	—	—	—	7	—	0.16$^{1}/_{2}$
Pekalongan	33	—	—	—	—	—	—	23	—	2.68$^{2}/_{3}$	5	—	4.95$^{1}/_{2}$	28	—	7.64$^{1}/_{6}$
Semarang	82	—	—	—	—	—	—	31	—	1.85$^{1}/_{10}$	42	2	13.40$^{19}/_{60}$	73	2	15.25$^{5}/_{12}$
Rembang	9	—	—	—	—	—	—	3	—	0.14$^{1}/_{2}$	5	—	13.70$^{1}/_{2}$	8	—	13.85
Soerabaja	45	—	—	—	—	—	—	20	—	15.16$^{1}/_{2}$	20	26	14.37$^{1}/_{10}$	40	27	13.53$^{6}/_{10}$
Pasoeroean	8	—	—	—	—	—	—	4	—	5.16$^{5}/_{6}$	2	—	3.77	6	—	8.93$^{5}/_{6}$
Besoeki	15	—	—	—	—	—	—	6	—	0.30	8	—	2.05$^{1}/_{2}$	14	—	2.35$^{1}/_{2}$
Banjoemas	28	—	—	—	—	—	—	20	—	1.03$^{5}/_{6}$	4	4	8.60	24	4	9.63$^{5}/_{6}$
Kedoe	215	—	—	—	—	—	—	150	—	8.93	33	—	3.27$^{1}/_{2}$	183	—	12.20$^{1}/_{2}$
Djokjakarta	22	—	—	—	—	—	—	14	—	0.55$^{1}/_{30}$	5	—	4.80$^{1}/_{3}$	19	—	5.35$^{11}/_{30}$
Soerakarta	33	—	—	—	—	—	—	22	—	0.82$^{16}/_{30}$	10	—	3.44$^{3}/_{10}$	32	—	4.26$^{5}/_{6}$
Madioen	11	—	—	—	—	—	—	11	—	0.59$^{2}/_{3}$	—	—	—	11	—	0.59$^{2}/_{3}$
Kediri	5	—	—	—	—	—	—	4	—	0.53	1	—	0.39$^{6}/_{10}$	5	—	0.92$^{6}/_{10}$
Madoera	2	—	—	—	—	—	—	1	—	0.03	1	—	0.20	2	—	0.23
Lampongsche districten	2	—	—	—	—	—	—	2	—	2.58	—	—	—	2	—	2.58
Totalen	859	—	—	—	9	—	5.50$^{1}/_{5}$	462	4	0.05$^{59}/_{60}$	261	90	14.83$^{1}/_{4}$	732	95	4.39$^{13}/_{30}$
Buitenbezittingen (uitgezonderd de Lampongsche districten).																
1910.																
Sumatra's Westkust	9	—	—	—	5	—	1.11$^{1}/_{2}$	2	—	0.13$^{1}/_{2}$	1	—	0.10	8	—	1.35
Tapanoeli	7	—	—	—	1	—	1	5	—	3.69$^{9}/_{10}$	—	—	—	6	—	4.69$^{9}/_{10}$
Benkoelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	15	—	—	—	—	—	—	7	—	13.07$^{28}/_{30}$	7	—	11.57	14	1	8.64$^{28}/_{30}$
Djambi	7	—	—	—	—	—	—	7	—	0.99$^{9}/_{10}$	—	—	—	7	—	0.99$^{9}/_{10}$
Banka en onderhoorigheden	6	—	—	—	—	—	—	4	—	1.20$^{3}/_{10}$	2	—	9.97	6	—	11.17$^{3}/_{10}$
Billiton	31	—	—	—	—	—	—	23	—	8.84$^{8}/_{10}$	6	—	1.15	29	—	9.99$^{8}/_{10}$
Westerafdeeling van Borneo	9	—	—	—	—	—	—	6	—	7.00$^{6}/_{10}$	2	—	1.58	8	—	8.58$^{6}/_{10}$
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	5	—	—	—	—	—	—	2	—	0.47	2	—	0.56	4	—	1.03
Celebes en onderhoorigheden	11	—	—	—	—	—	—	7	1	1.73$^{1}/_{5}$	5	—	9.35	12	1	11.08$^{1}/_{5}$
Menado	11	—	—	—	—	—	—	11	2	0.13$^{8}/_{10}$	—	—	—	11	2	0.13$^{8}/_{10}$
Ternate en onderhoorigheden	5	—	—	—	—	—	—	6	3	2.77$^{1}/_{2}$	—	—	—	6	3	2.77$^{1}/_{2}$
Timor en onderhoorigheden	4	—	—	—	—	—	—	3	—	4.90	—	—	—	3	—	4.90
Bali en Lombok	90	—	—	—	—	—	—	85	56	11.27$^{9}/_{10}$	2	—	1.42$^{1}/_{2}$	87	56	12.70$^{4}/_{10}$
Amboina	53	—	—	—	—	—	—	45	6	12.10$^{9}/_{10}$	7	1	1.48	52	7	13.58$^{9}/_{10}$
Totalen	263	—	—	—	6	—	2.11$^{1}/_{2}$	213	72	4.37$^{7}/_{30}$	34	3	5.18$^{1}/_{2}$	253	75	11.67$^{7}/_{30}$
1911.																
Sumatra's Westkust	8	—	—	—	6	—	8.48$^{11}/_{30}$	6	—	0.71	1	—	0.03$^{1}/_{3}$	13	—	9.22$^{7}/_{10}$
Tapanoeli	8	—	—	—	1	4	10.02	4	—	2.53$^{1}/_{3}$	—	—	—	5	4	12.55$^{1}/_{3}$
Benkoelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	7	—	—	—	—	—	—	5	1	2.31	—	—	—	5	1	2.31
Djambi	1	—	—	—	—	—	—	1	—	0.02	—	—	—	1	—	0.02
Banka en onderhoorigheden	2	—	—	—	—	—	—	2	—	2.81$^{4}/_{10}$	—	—	—	2	—	2.81$^{4}/_{10}$
Billiton	28	—	—	—	—	—	—	23	—	3.88$^{3}/_{20}$	1	—	0.10	24	—	3.98$^{3}/_{20}$
Westerafdeeling van Borneo	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	9.68$^{1}/_{3}$	2	—	9.68$^{1}/_{3}$
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	8	—	—	—	—	—	—	3	—	5.10	3	—	1.44$^{2}/_{10}$	6	—	6.54$^{2}/_{10}$
Celebes en onderhoorigheden	11	—	—	—	—	—	—	10	5	2.35$^{1}/_{2}$	1	—	0.14	11	5	2.49$^{1}/_{2}$
Menado	14	—	—	—	—	—	—	13	7	1.98	—	—	—	13	5	33.98
Ternate en onderhoorigheden	8	—	—	—	—	—	—	6	3	7.96$^{3}/_{10}$	—	—	—	6	3	7.96$^{3}/_{10}$
Timor en onderhoorigheden	1	—	—	—	—	—	—	1	—	5	—	—	—	1	—	5
Bali en Lombok	69	—	—	—	—	—	—	59	17	3.85$^{7}/_{15}$	2	4	2.33	61	21	6.18$^{7}/_{15}$
Amboina	30	—	—	—	—	—	—	20	7	2.08$^{8}/_{30}$	—	—	—	20	7	2.08$^{8}/_{30}$
Riouw en onderhoorigheden	32	—	—	—	—	—	—	7	—	6.18	22	18	6.07$^{1}/_{2}$	29	18	12.25$^{1}/_{2}$
Totalen	229	—	—	—	7	5	2.50$^{11}/_{30}$	160	42	14.78$^{5}/_{12}$	32	23	3.80$^{11}/_{30}$	199	71	5.09$^{3}/_{20}$

m) Bedoelde verboden kringen zijn opgenomen in Ind. St. 1909 n°. 597, juncto 1910 n°. 113 en 1911 nos. 342 en 344 (Java en Madoera), 1897 n°. 17 (Lombok), 1907 n°. 114, juncto 1909 n°. 582 (Menado), 1908 n°. 276, juncto 1910 n°. 156 (Tapanoeli), 1908 n°. 639, juncto 1909 n°. 92 (Djambi), 1909 n°. 361 (Sumatra's Westkust), 1910 n°. 147 (Amboina), 1910 n°. 148 (Timor en onderhoorigheden) en 1911 n°. 225 (Riouw en onderhoorigheden).

Blad I.

Behoort bij bijlage A A van K. V. 1912.

BUITENBEZITTINGEN.

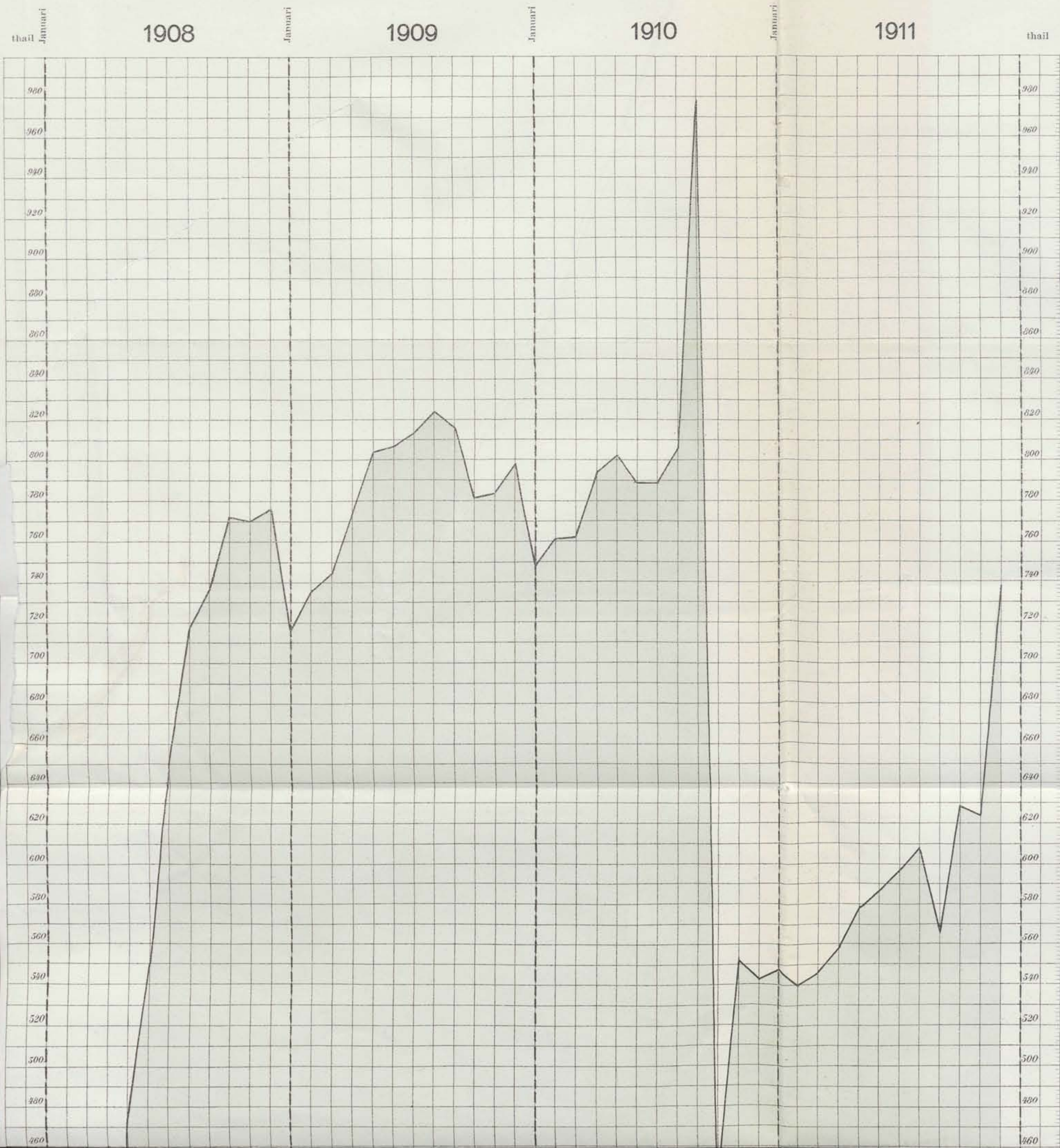
GRAPHISCHE VOORSTELLING

van den loop van het dagdebiet van regie-opium gedurende de jaren 1908 tot en met 1911.

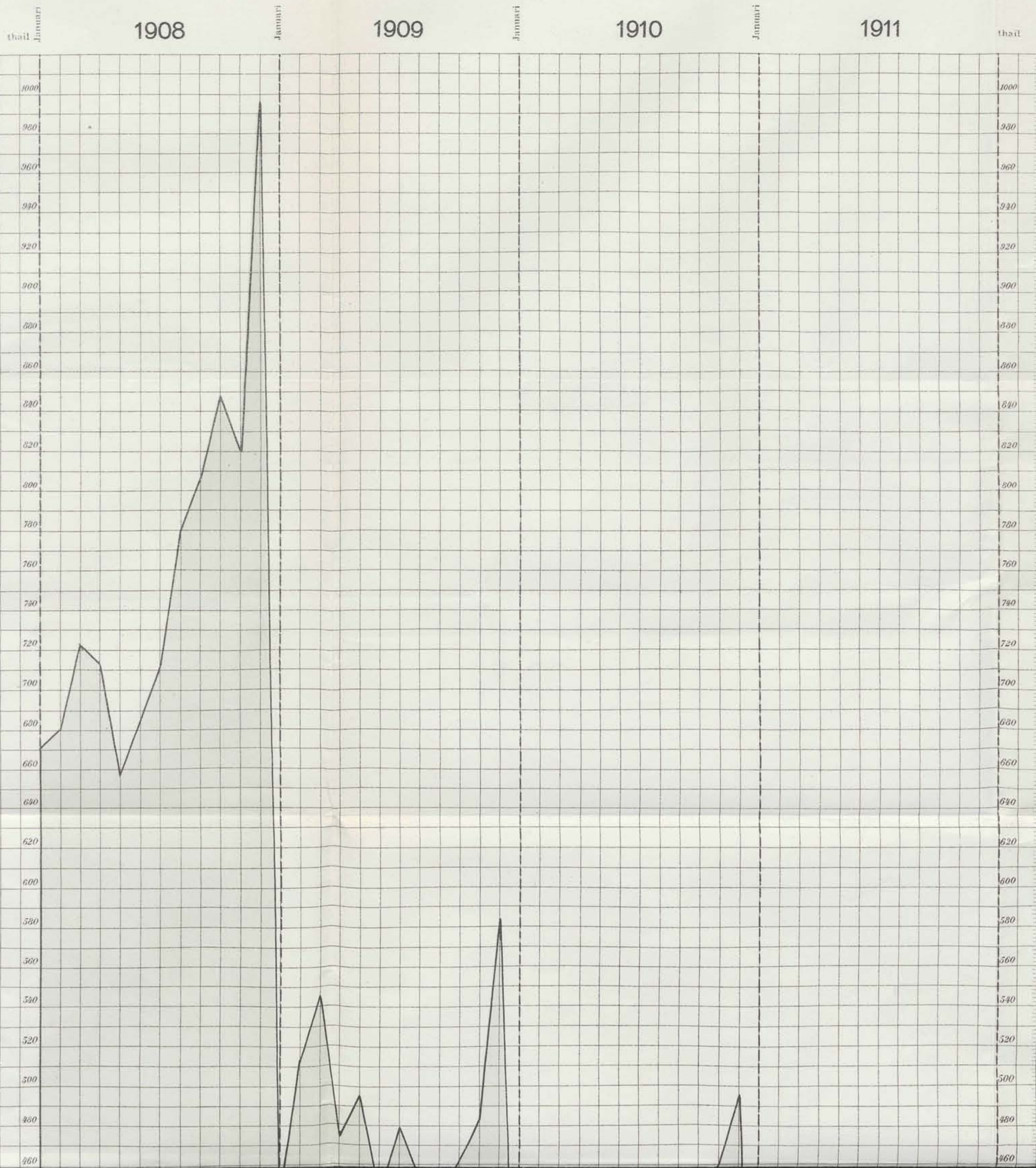
TOELICHTINGEN

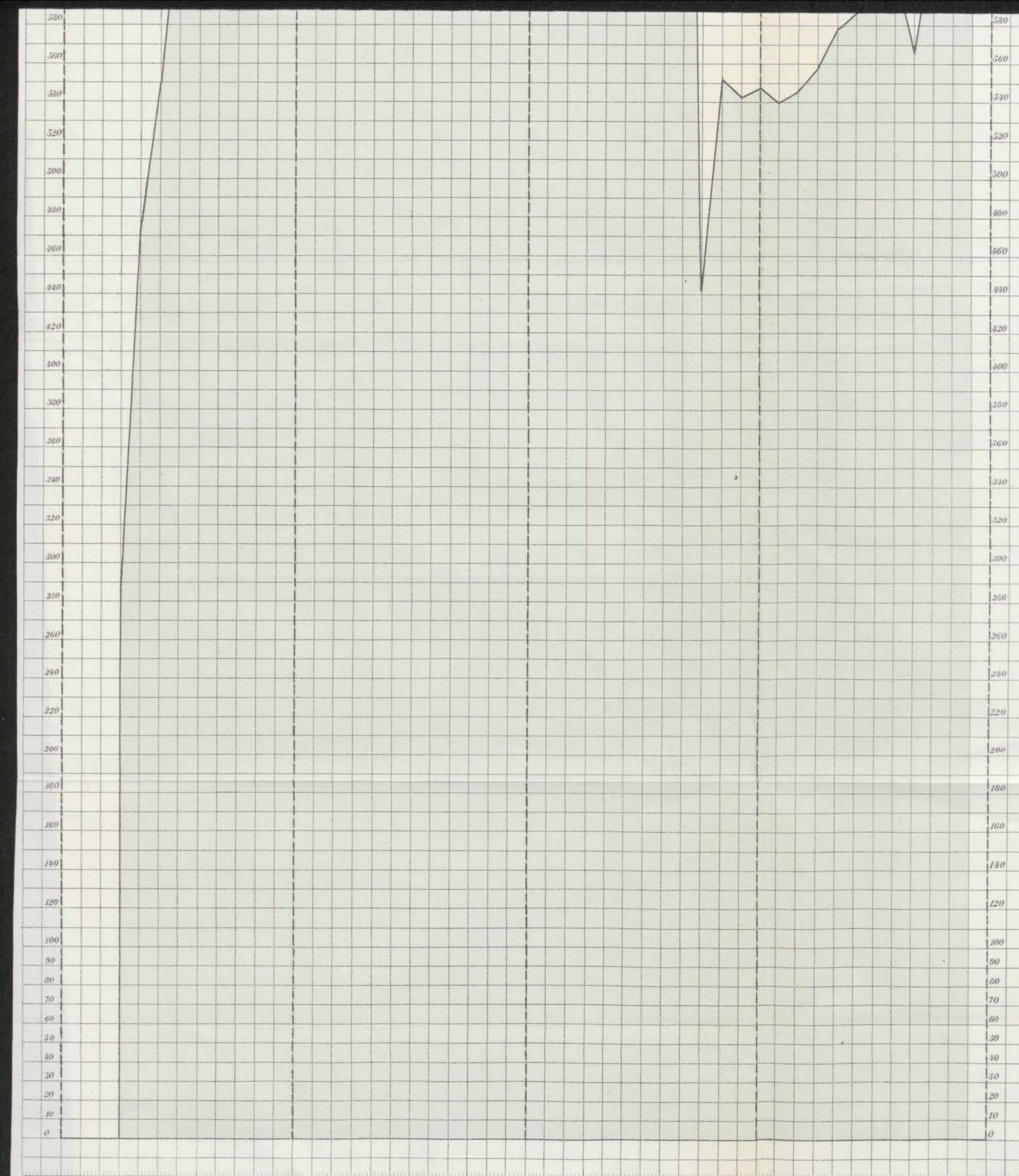
Dit overzicht sluit aan bij dat, behoorende bij bijlage A A van K. V. 1909.
Onder dagdebiet wordt verstaan het totaal debiet van elke maand gedeeld door het aantal dagen der maand.
Elke millimeter in vertikale richting vertegenwoordigt 2 thail dagdebiet.

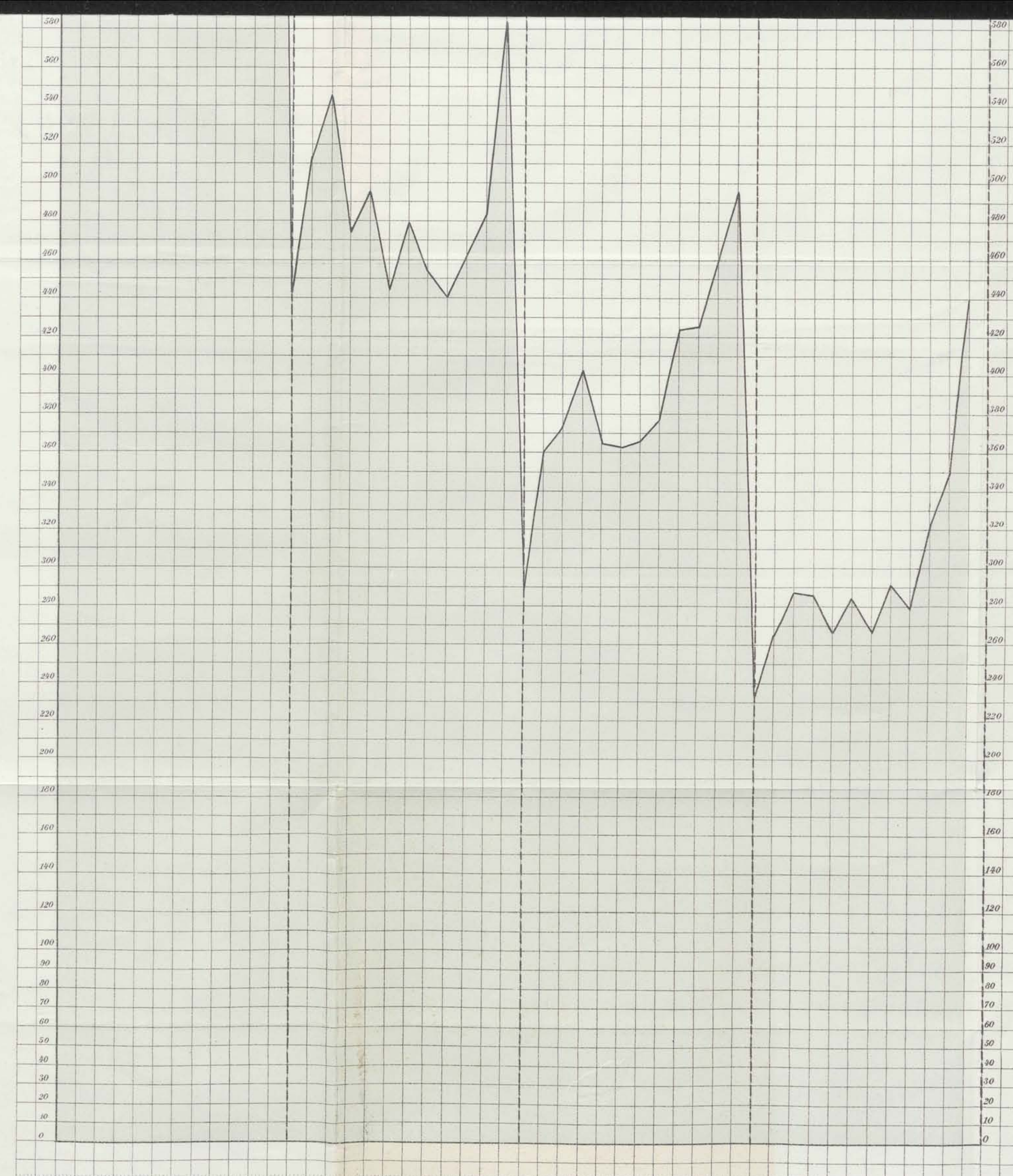
RESIDENTIE BALI EN LOMBOK,
behalve de afdeeling Lombok
(BEREID OPIUM)



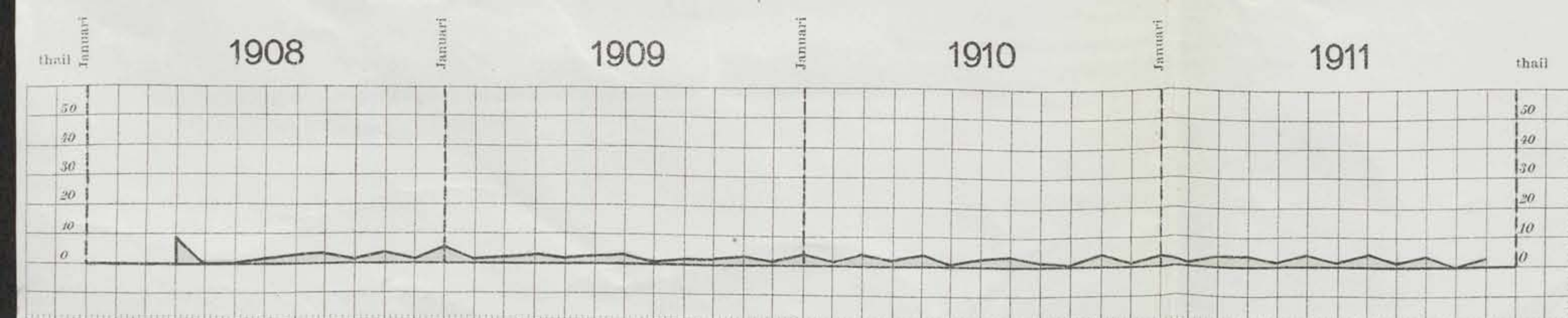
CELEBES EN ONDERHOORIGHEDEN



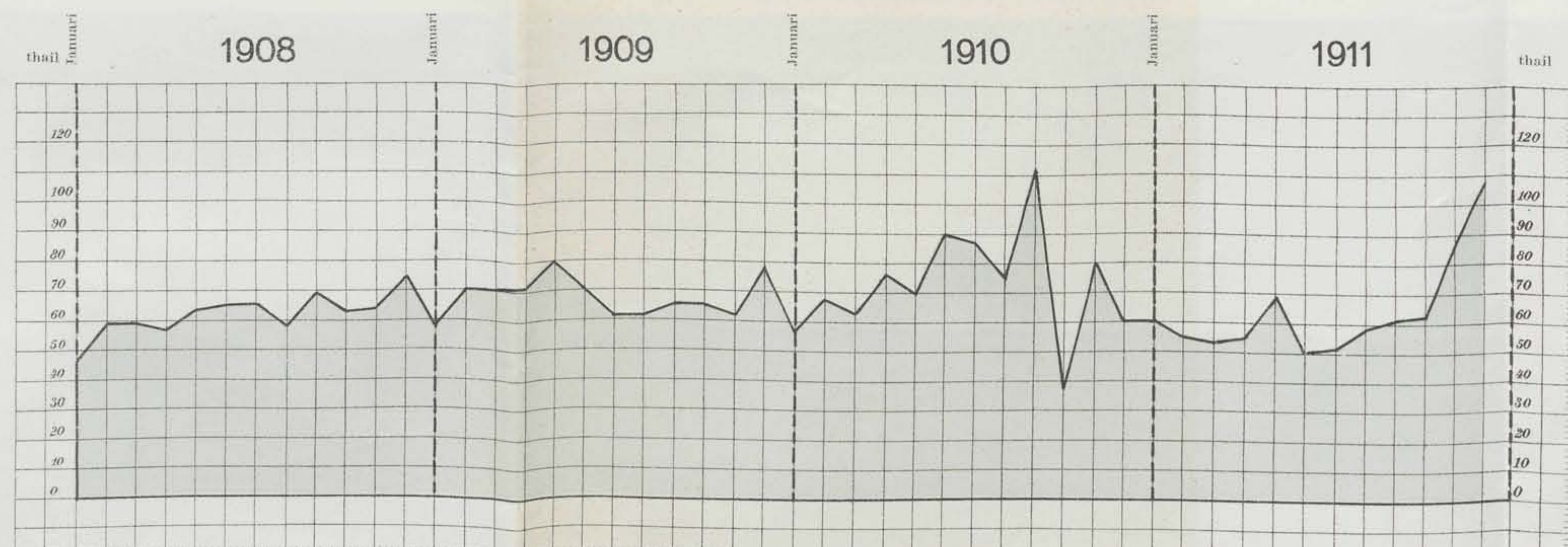




RESIDENTIE BALI EN LOMBOK,
behalve de afdeeling Lombok
(RUW OPIUM)



AFDEELING LOMBOK DER RESIDENTIE BALI EN LOMBOK



Lith. J. SMULDERS & Co., Den Haag.

BUITENBEZITTINGEN.

GRAPHISCHE VOORSTELLING

van den loop van regie-opium gedurende de jaren 1908 t[illegible]

TOELICHTINGEN

Behoort bij bijlage A A van K. V. 1912.

BUITENBEZITTINGEN.

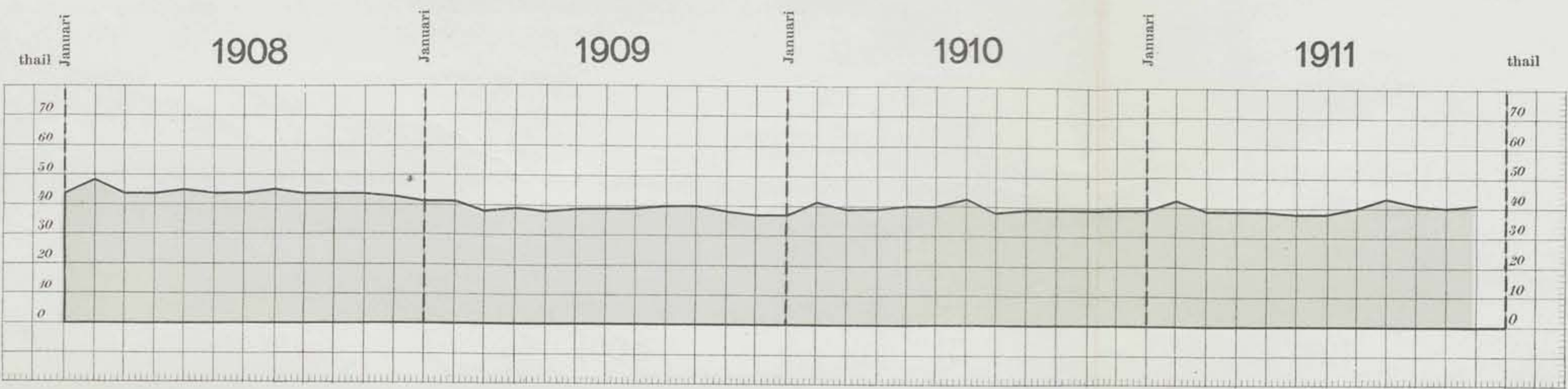
GRAPHISCHE VOORSTELLING

van den loop van het dagdebiet van regie-opium gedurende de jaren 1908 tot en met 1911.

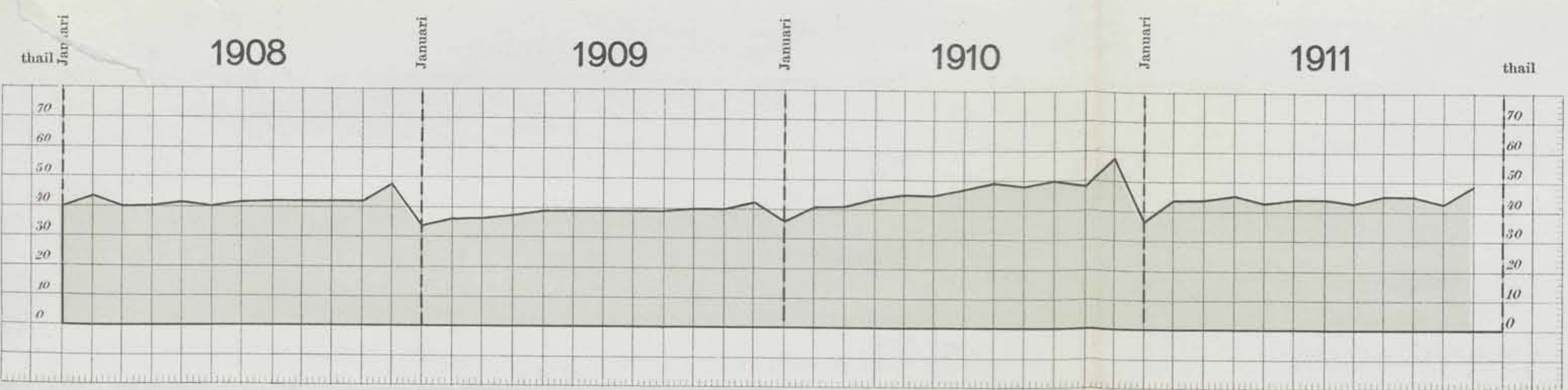
TOELICHTINGEN

Dit overzicht sluit aan bij dat, behoorende bij bijlage A A van K. V. 1909.
Onder dagdebiet wordt verstaan het totaal debiet van elke maand gedeeld door het aantal dagen der maand.
Elke millimeter in vertikale richting vertegenwoordigt 2 thail dagdebiet.

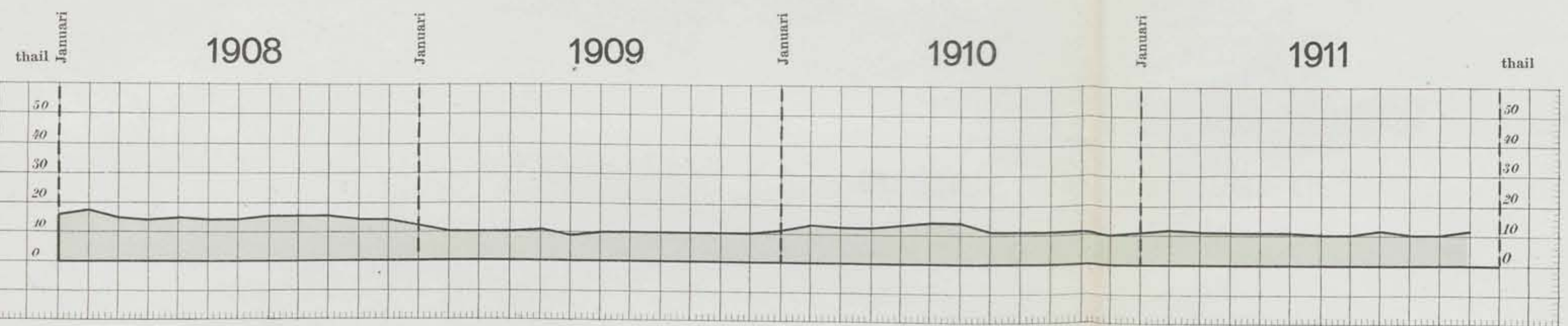
SUMATRA'S WESTKUST



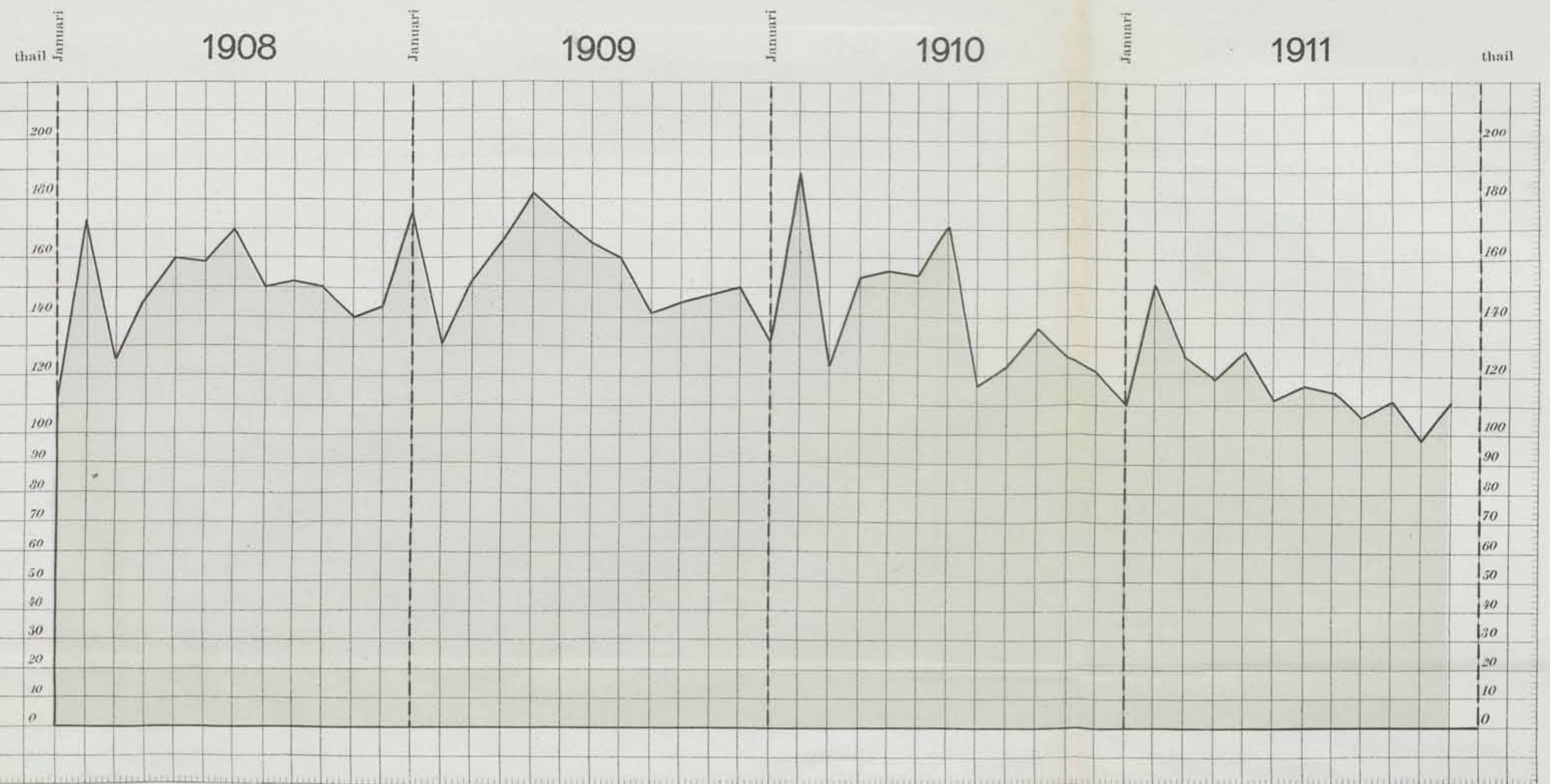
PALEMBANG



DJAMBI



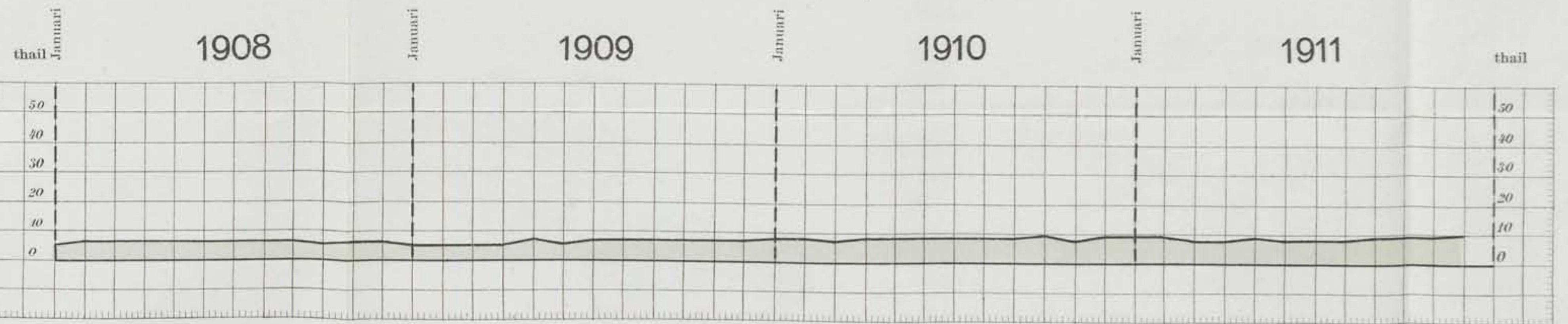
BANKA EN ONDERHOORIGHEDEN (OPIUM PILLEN)



TAPANOELI (BEREID OPIUM)



TAPANOELI (RUW OPIUM)



BANKA EN ONDERHOORIGHEDEN (BEREID OPIUM)



BUITENBEZITTINGEN.

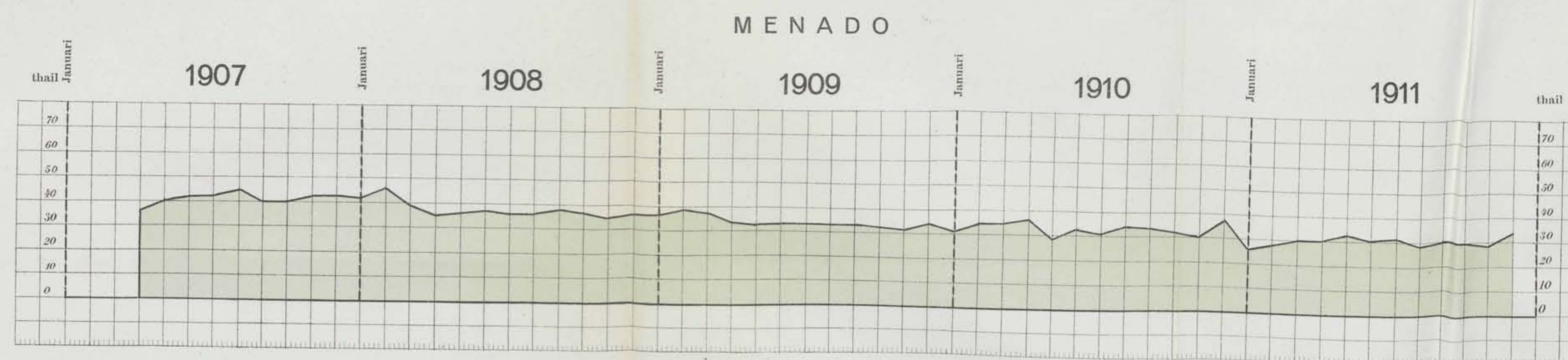
GRAPHISCHE VOORSTELLING

van den loop van het dagdebiet van regie-opium gedurende de jaren 1908 tot en met 1911.

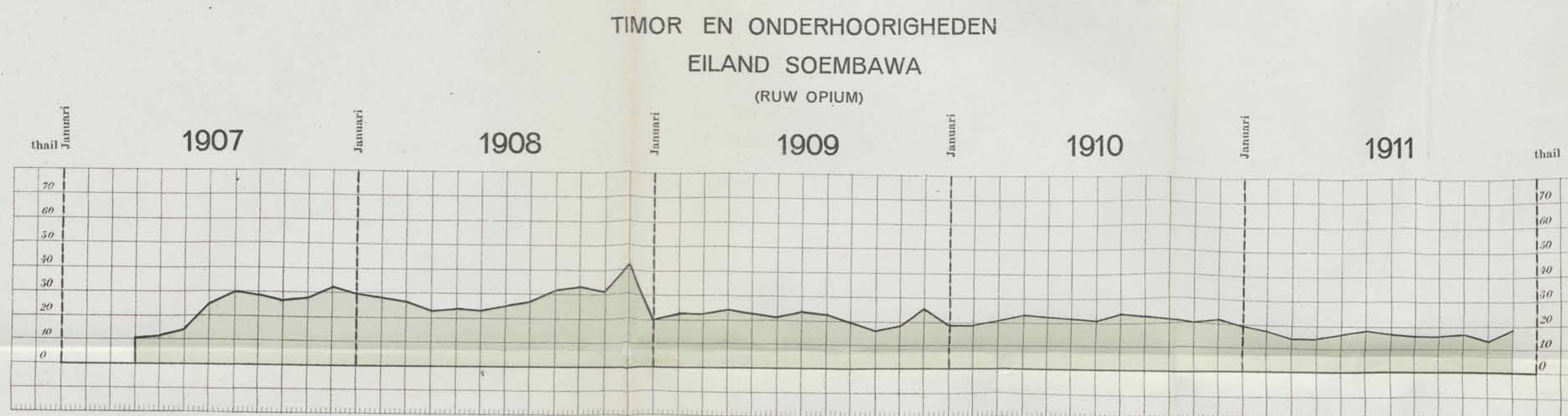
TOELICHTINGEN

Dit overzicht sluit aan bij dat, behoorende bij bijlage A A van K. V. 1909.
Onder dagdebiet wordt verstaan het totaal debiet van elke maand gedeeld door het aantal dagen der maand.
Elke millimeter in vertikale richting vertegenwoordigt 2 thail dagdebiet.

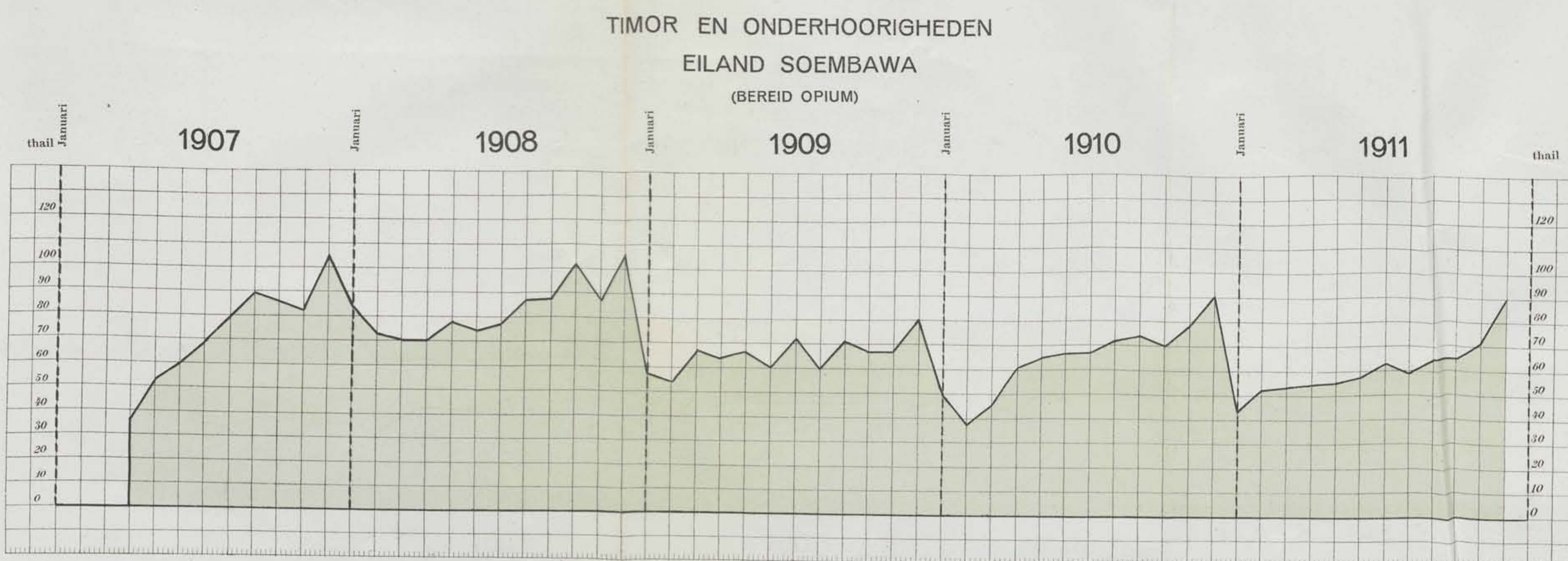
MENADO



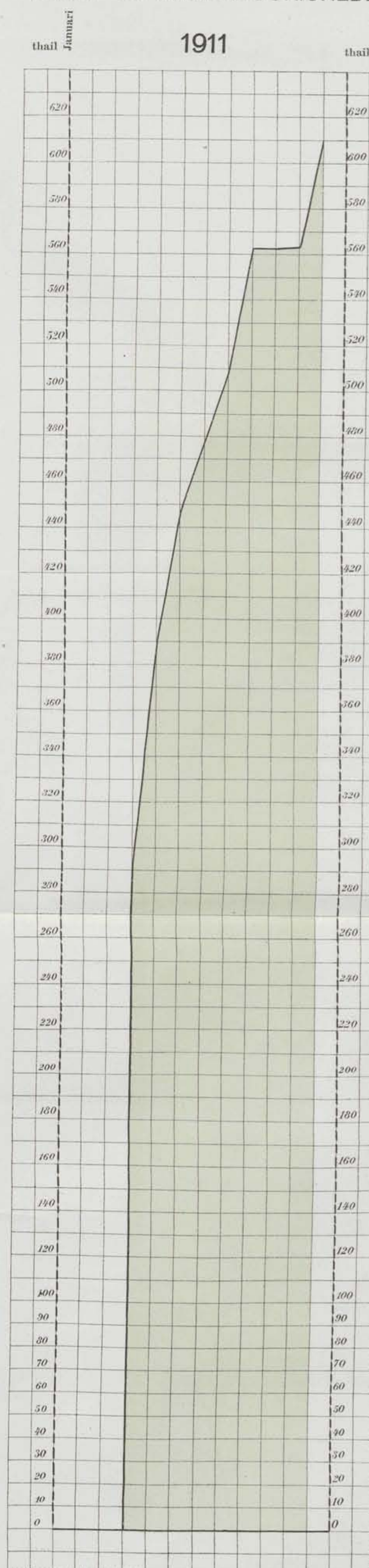
TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN
EILAND SOEMBAWA
(RUW OPIUM)



TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN
EILAND SOEMBAWA
(BEREID OPIUM)



RIOUW EN ONDERHOORIGHEDEN



Lith. J. SMULDERS & Co., Den Haag.

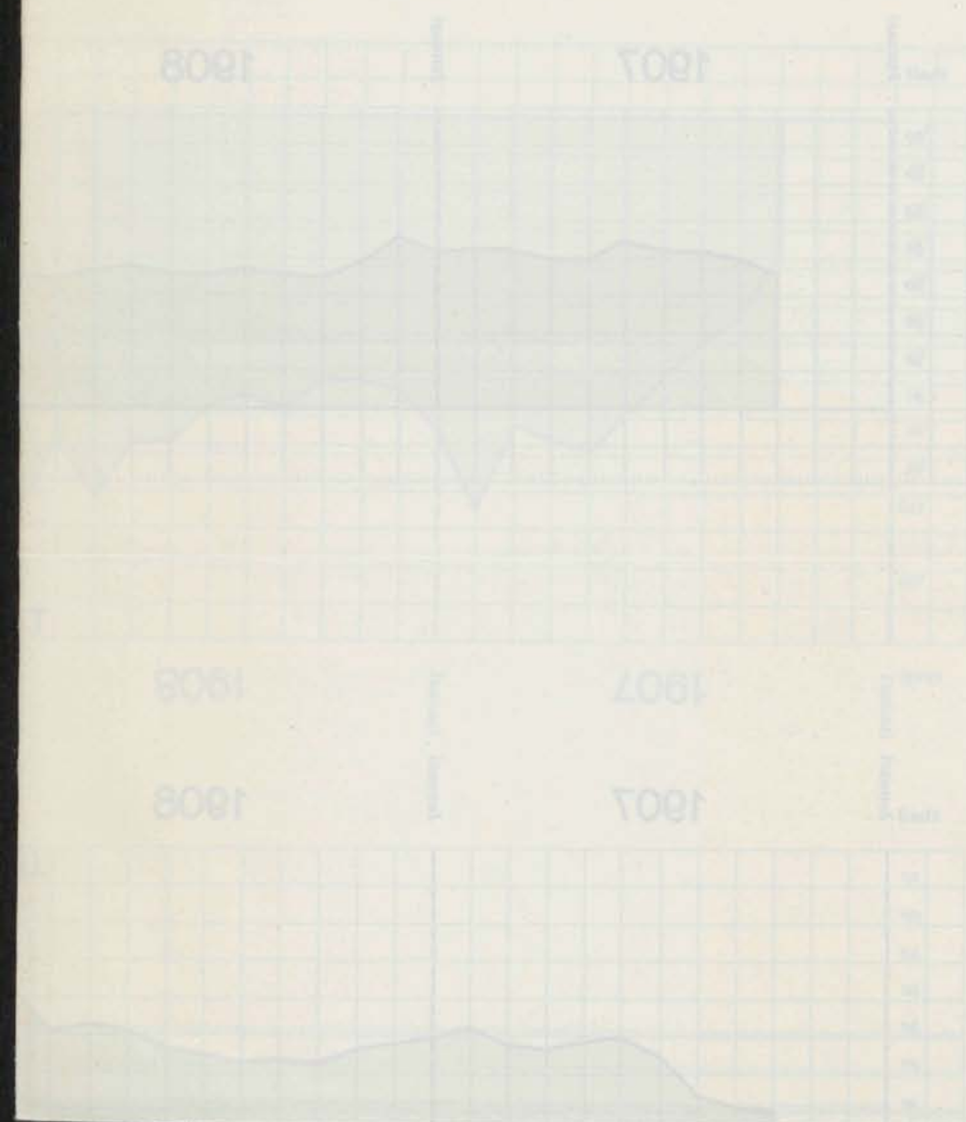
BUITENBEZITTINGEN.

GRAPHISCHE VOORSTELLING

[illegible]dagdebiet van regie-opium gedurende de [illegible]

TOELICHTINGEN

[illegible]



Blad IV.

Behoort bij bijlage A A van K. V. 1912.

BUITENBEZITTINGEN.

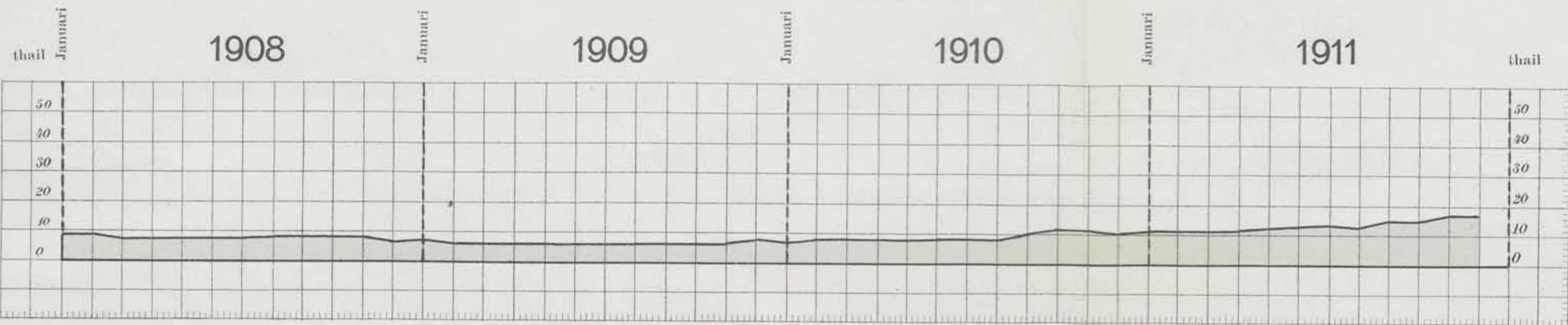
GRAPHISCHE VOORSTELLING

van den loop van het dagdebiet van regie-opium gedurende de jaren 1908 tot en met 1911.

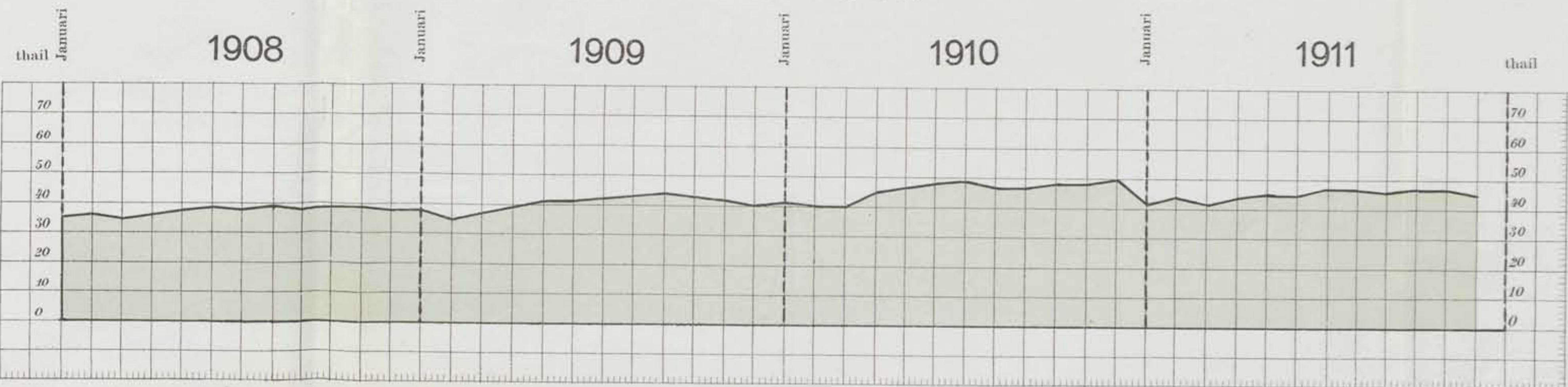
TOELICHTINGEN

Het debiet der regie is met blauw, dat der pacht met bruin aangegeven.
Dit overzicht sluit aan bij dat, behoorende bij bijlage A A van K. V. 1909.
Onder dagdebiet wordt verstaan het totaal debiet van elke maand gedeeld door het aantal dagen der maand.
Elke millimeter in vertikale richting vertegenwoordigt 2 thail dagdebiet.

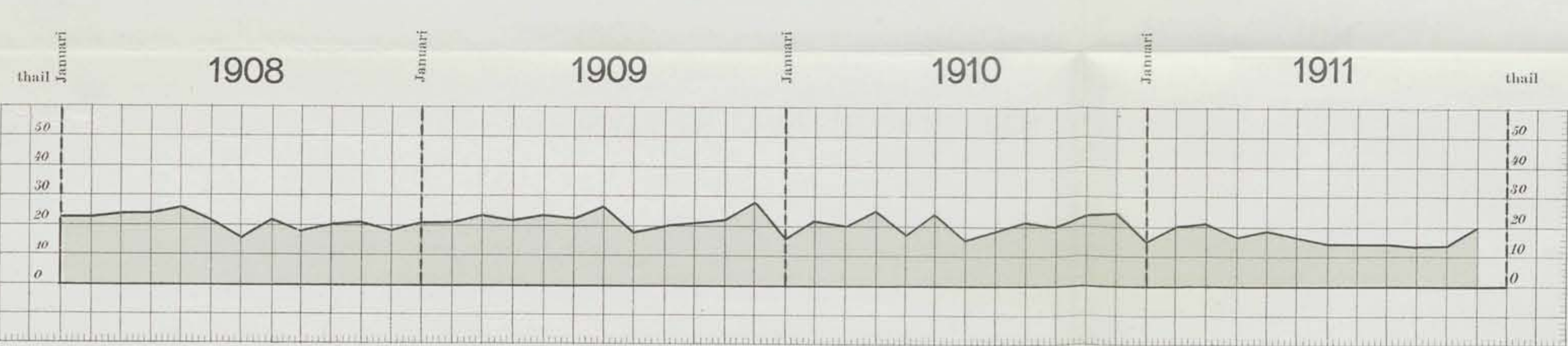
LAMPONGSCHE DISTRICTEN



BENKOELEN



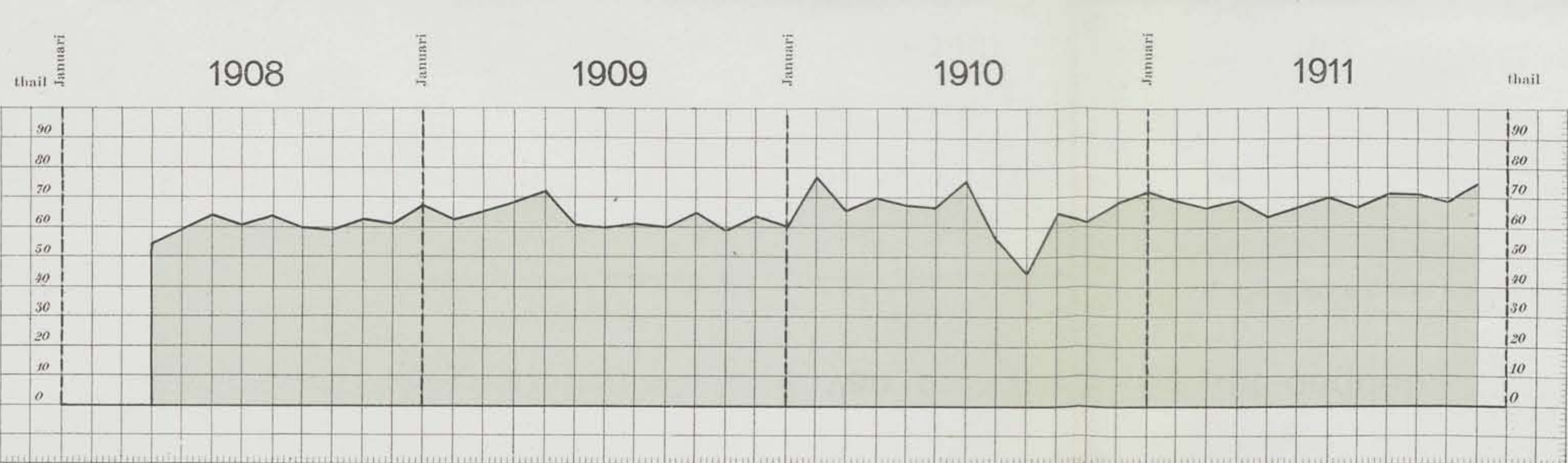
TERNATE EN ONDERHOORIGHEDEN



AMBOINA



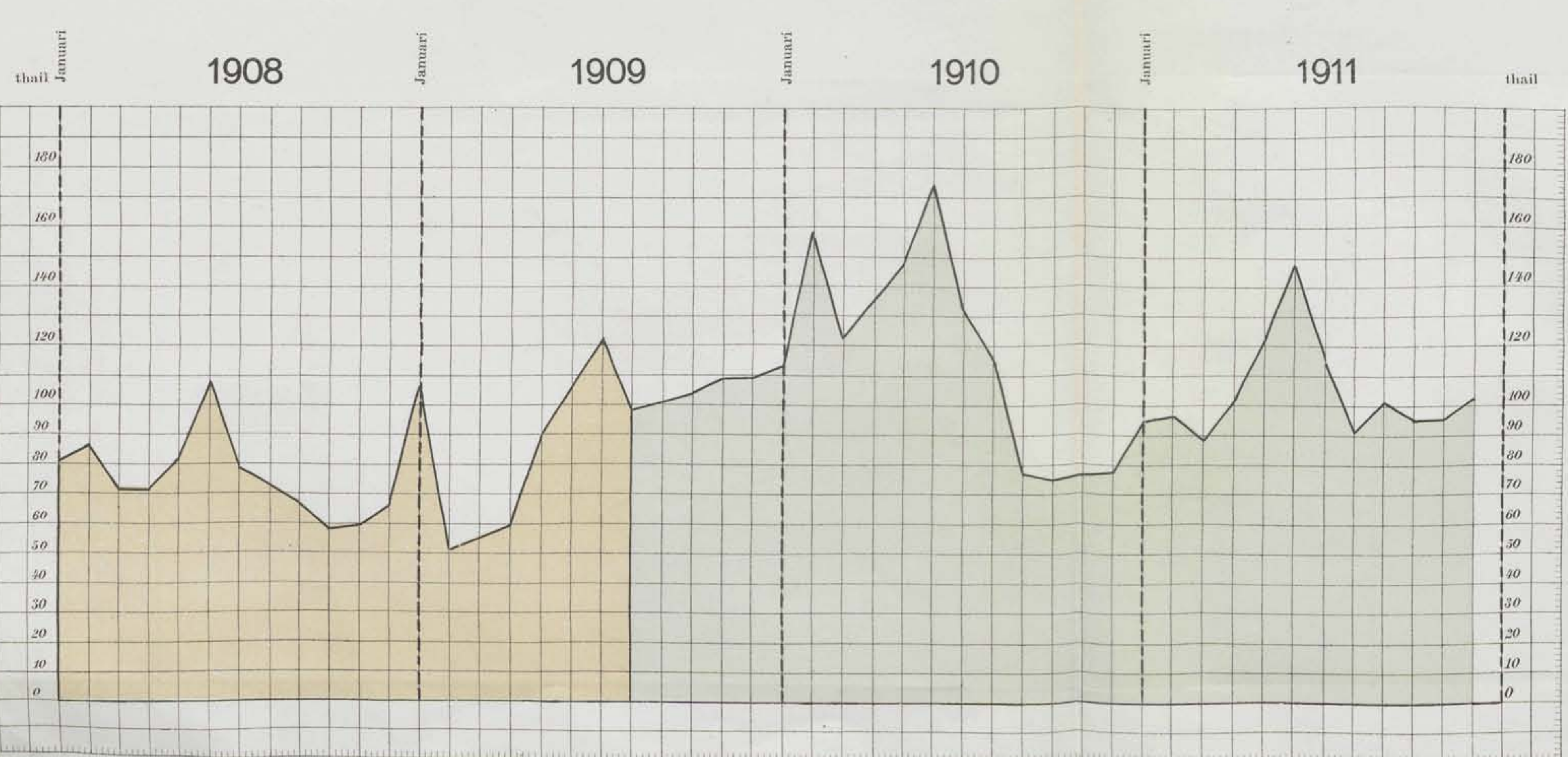
ZUIDER- EN OOSTERAFDEELING VAN BORNEO



WESTERAFDEELING VAN BORNEO



ASSISTENT-RESIDENTIE BILLITON



Lith. J. SMULDERS & Co., Den Haag.

Blad I.

JAVA EN MADOERA.

Behoort bij bijlage A A van K. V. 1912.

GRAPHISCHE VOORSTELLING

van den loop van het dagdebiet van regie-opium gedurende de jaren 1908 tot en met 1911.

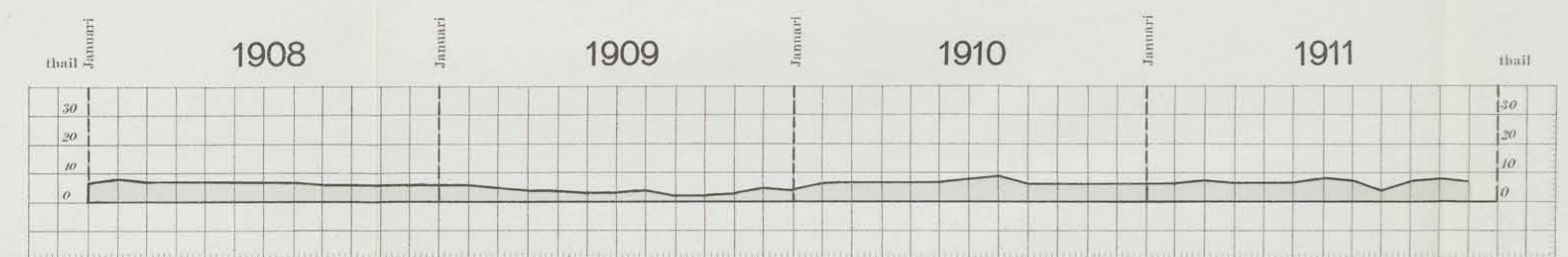
TOELICHTINGEN

Dit overzicht sluit aan bij dat, behoorende bij bijlage A A van K. V. 1909.
Onder dagdebiet wordt verstaan het totaal debiet van elke maand gedeeld door het aantal dagen der maand.
Elke millimeter in vertikale richting vertegenwoordigt 2 thail dagdebiet.

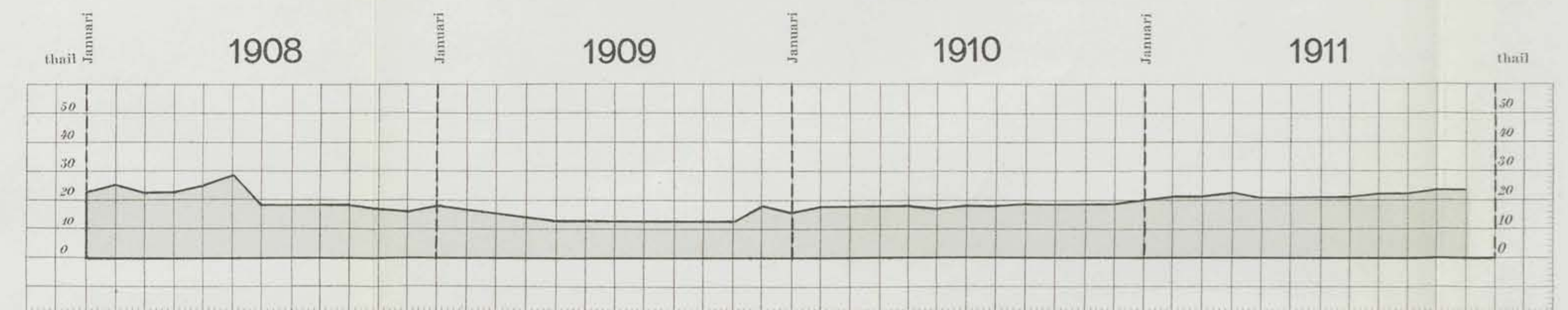
BATAVIA



BANTAM



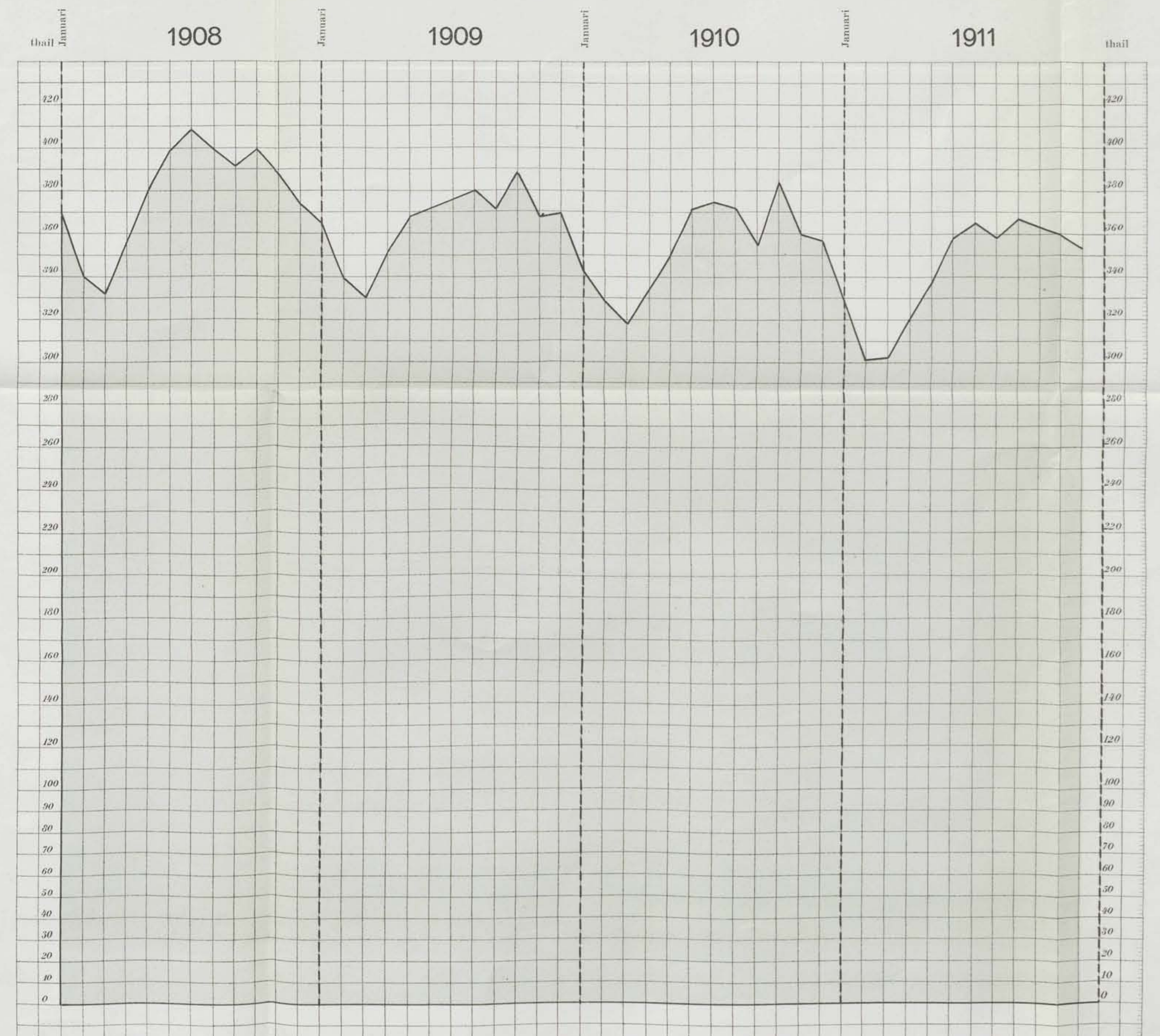
PREANGER-REGENTSCHAPPEN



KEDIRI



SEMARANG



Lith. J. SMULDERS & Co., Den Haag.

Blad II.

JAVA EN MADOERA.

Behoort bij bijlage A A van K. V. 1912.

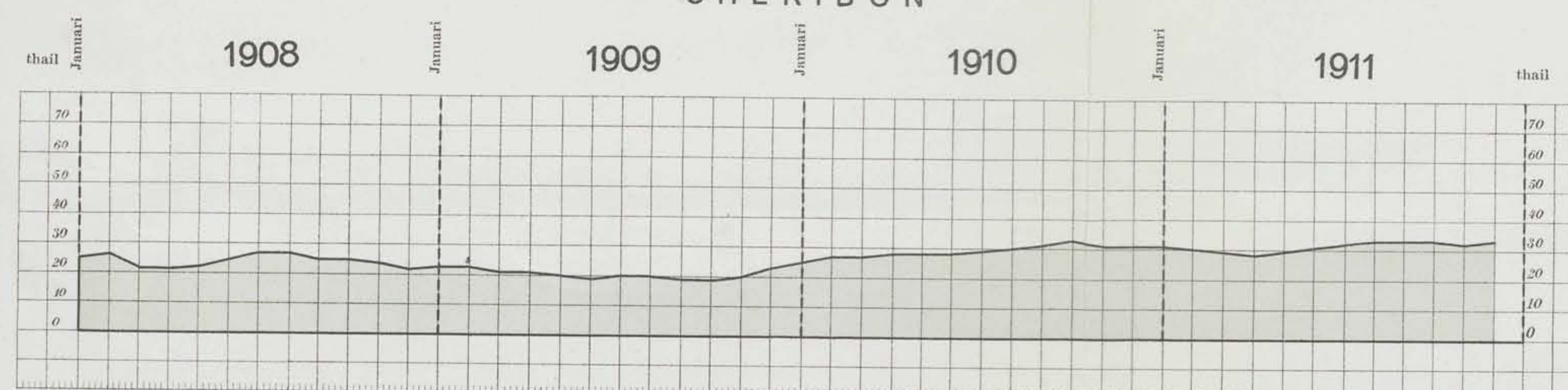
GRAPHISCHE VOORSTELLING

van den loop van het dagdebiet van regie-opium gedurende de jaren 1908 tot en met 1911.

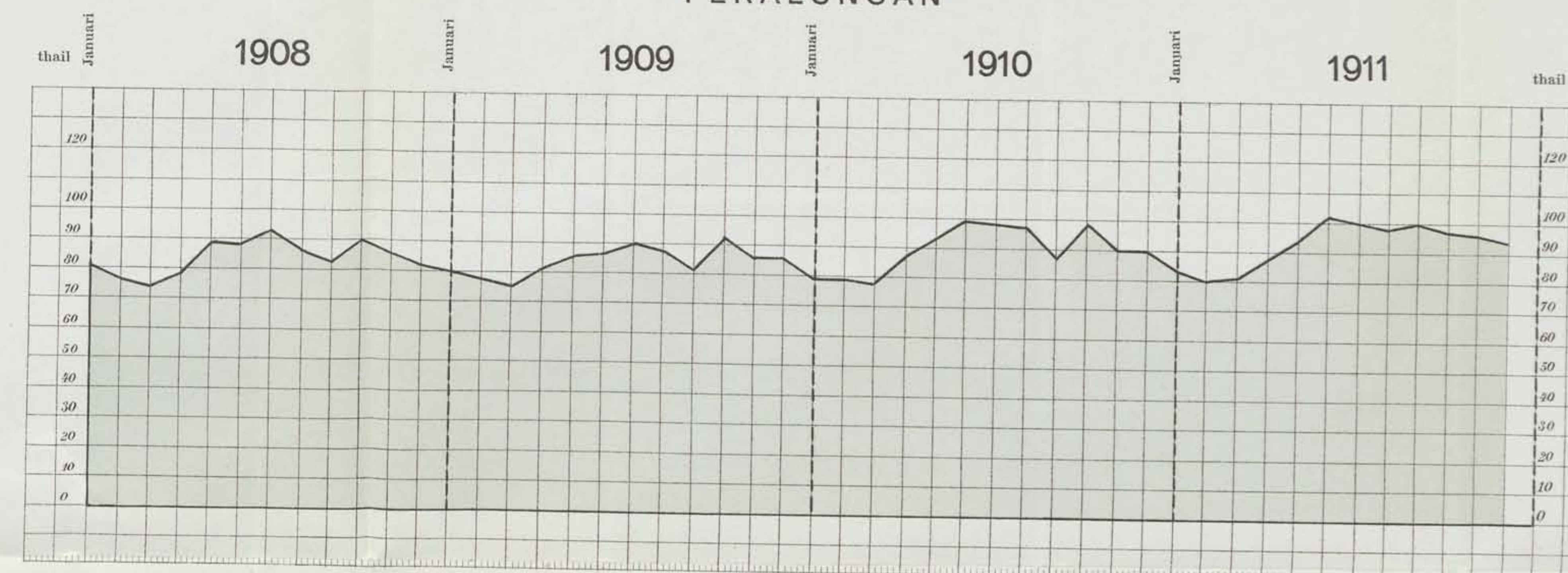
TOELICHTINGEN

Dit overzicht sluit aan bij dat, behoorende bij bijlage A A van K. V. 1909.
Onder dagdebiet wordt verstaan het totaal debiet van elke maand gedeeld door het aantal dagen der maand.
Elke millimeter in vertikale richting vertegenwoordigt 2 thail dagdebiet.

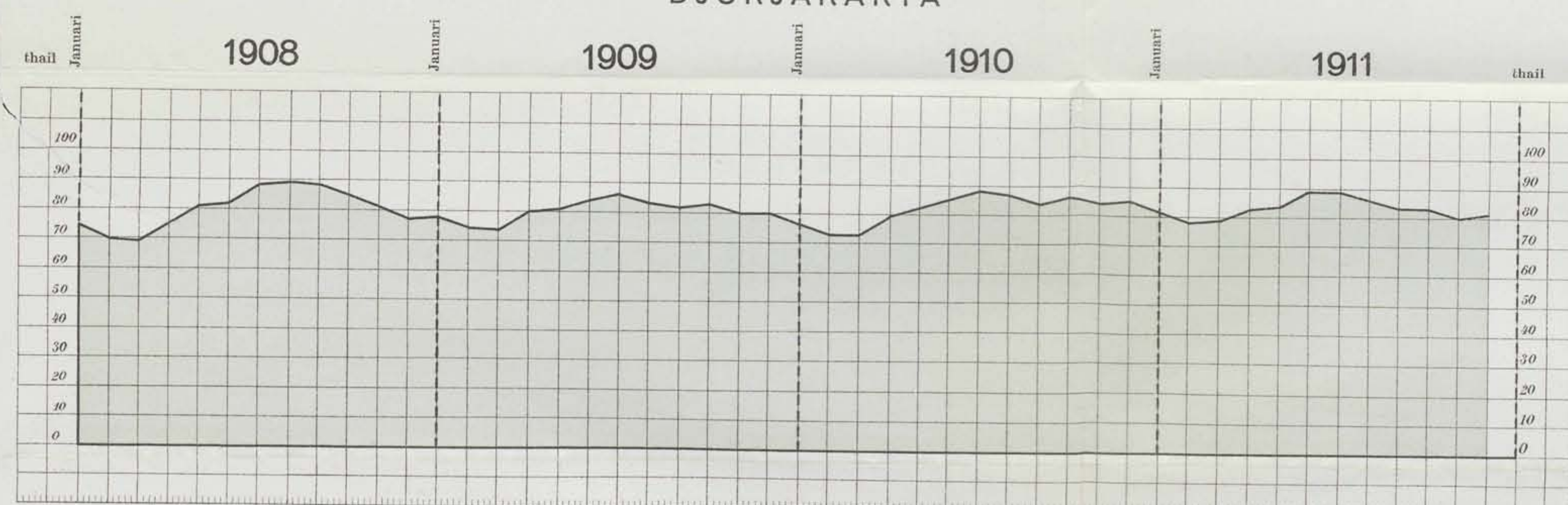
CHERIBON



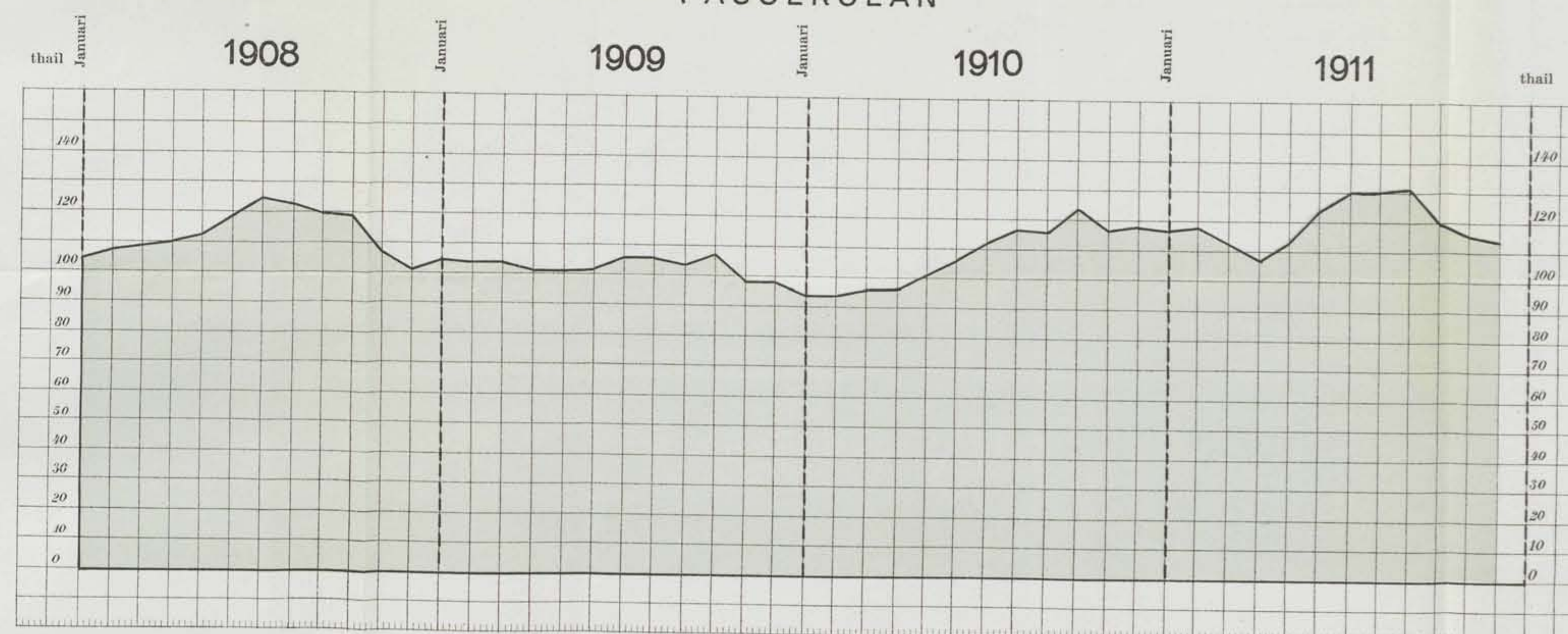
PEKALONGAN



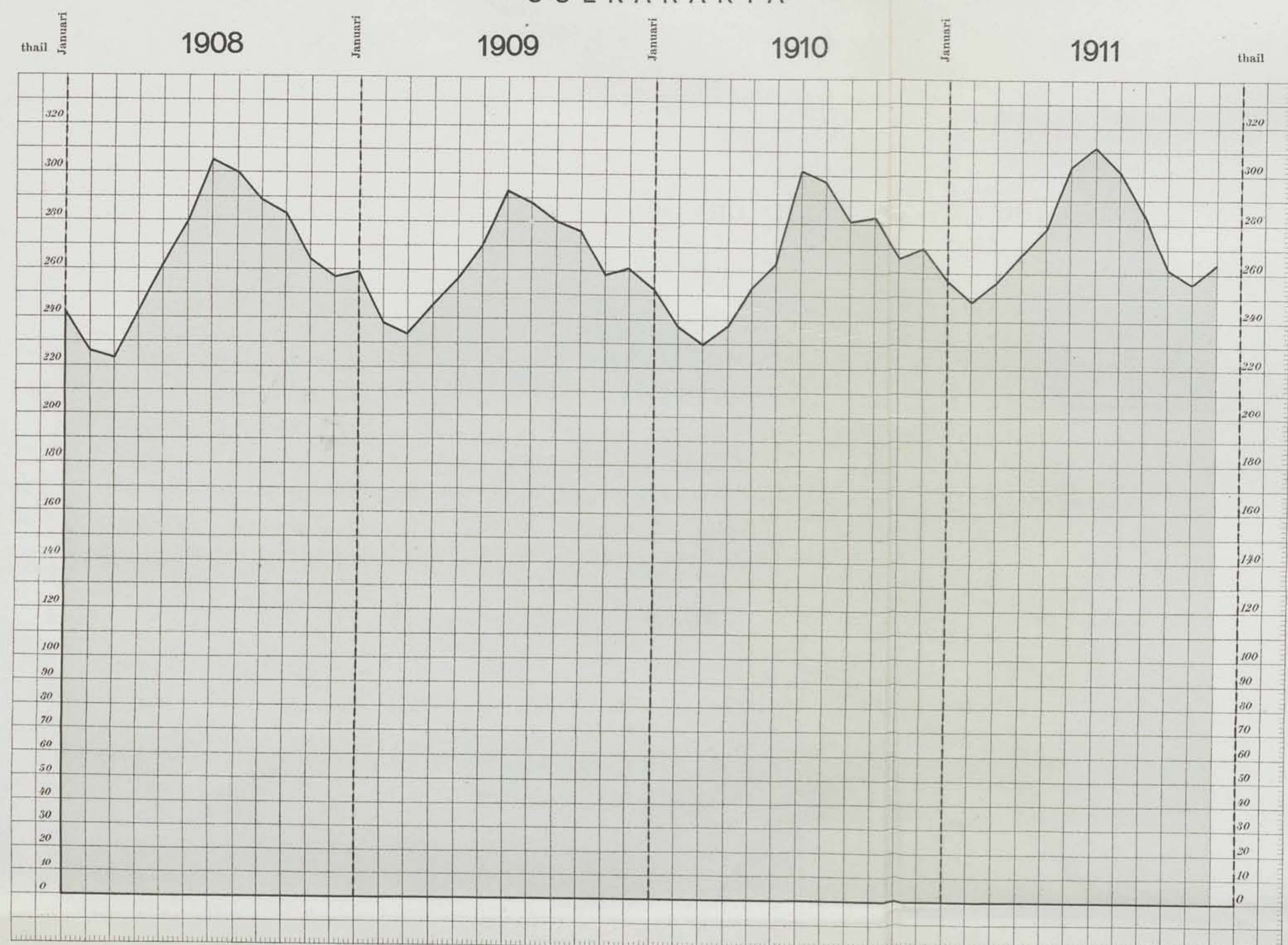
DJOKJAKARTA



PASOEROEAN



SOERAKARTA



SOERABAJA



Lith. J. SMULDERS & Co., Den Haag.

Blad III.

JAVA EN MADOERA.

Behoort bij bijlage A A van K. V. 1912.

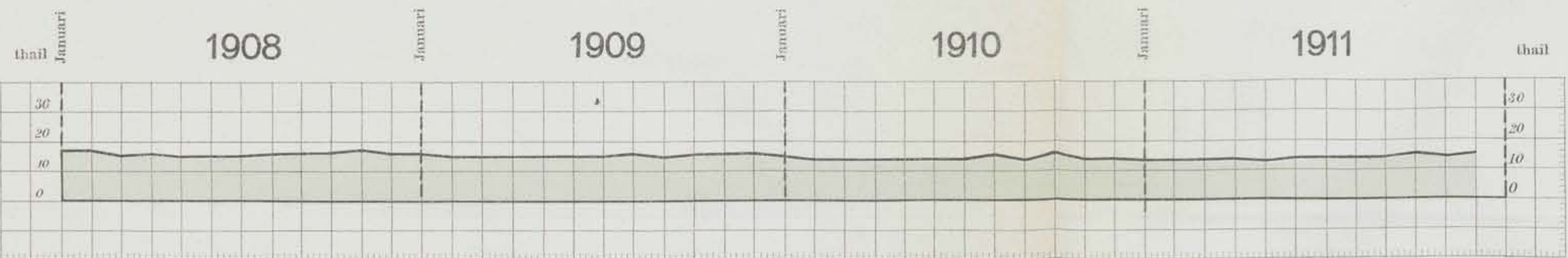
GRAPHISCHE VOORSTELLING

van den loop van het dagdebiet van regie-opium gedurende de jaren 1908 tot en met 1911.

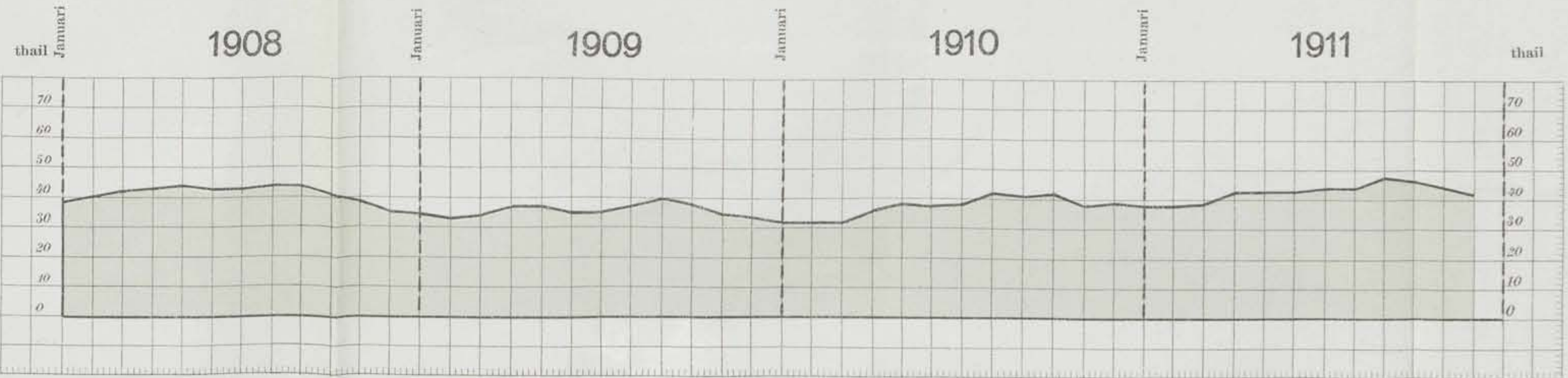
TOELICHTINGEN

Dit overzicht sluit aan bij dat, behoorende bij bijlage A A van K. V. 1909.
Onder dagdebiet wordt verstaan het totaal debiet van elke maand gedeeld door het aantal dagen der maand.
Elke millimeter in vertikale richting vertegenwoordigt 2 thail dagdebiet.

MADOERA



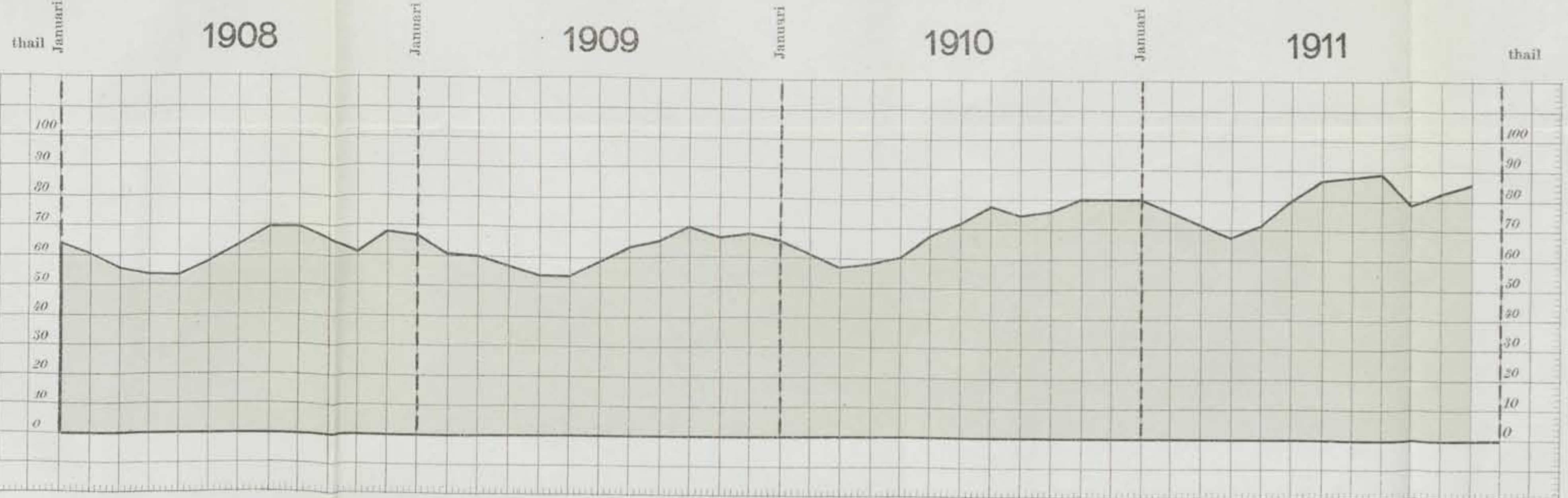
BANJOEMAS



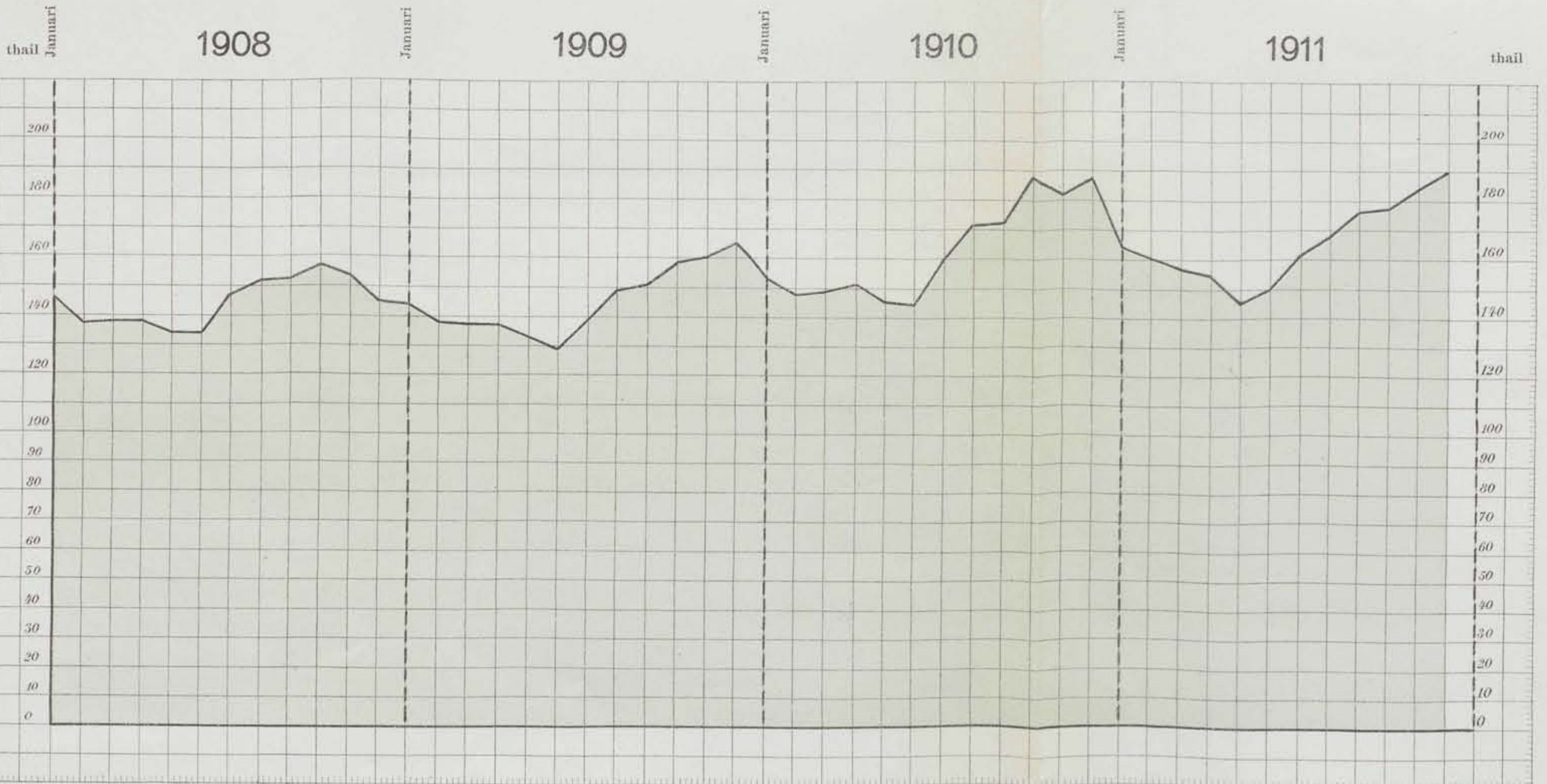
REMBANG



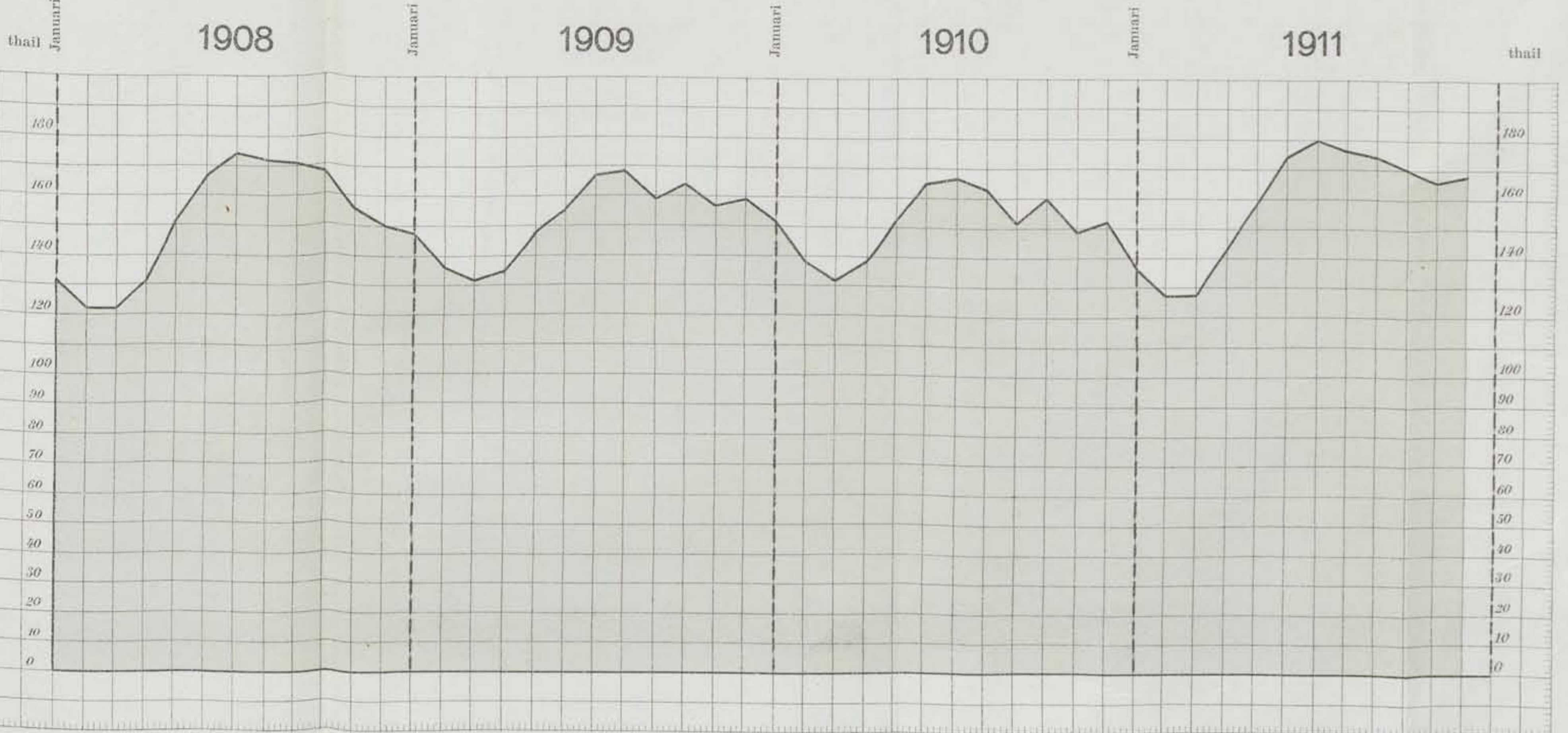
BESOEKI



KEDOE



MADIOEN



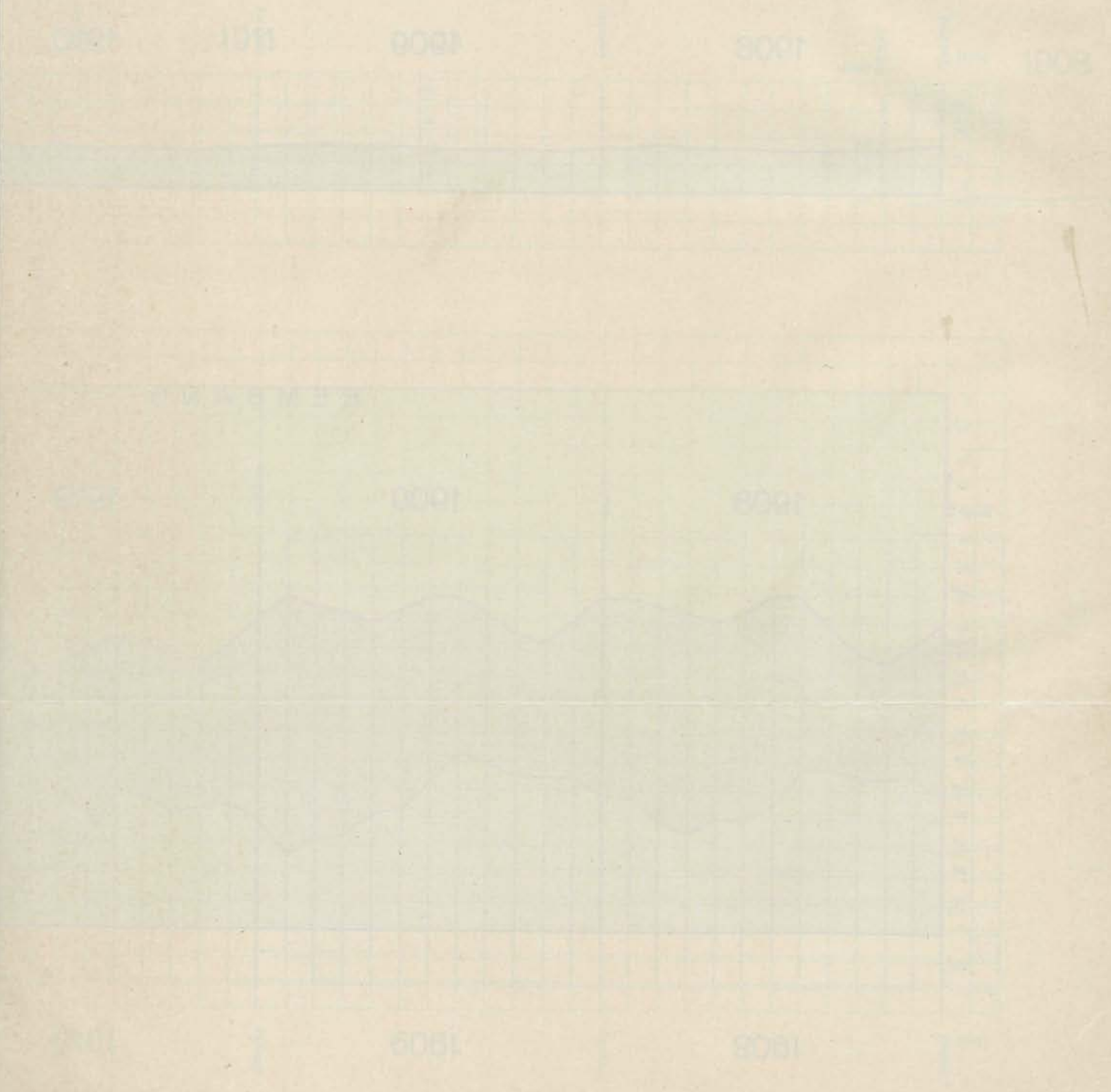
Lith. J. SMULDERS & Co., Den Haag.

JAVA EN MADOERA

GRAPHISCHE VOORSTELLING

van het dagdebiet van regie-opium gedurende de jaren

TOELICHTINGEN



Bijlage **BB.**

(Zie hoofdstuk M, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de opbrengst in 1911 van verschillende niet-verpachte middelen

onder beheer van het Departement van Financiën.

I. IN- EN UITVOERRECHTEN EN ACCIJNZEN.

a. *Opbrengst aan in- en uitvoerrechten, voor zooveel betreft de voornaamste daaraan onderworpen artikelen, over elk der jaren 1910 en 1911.*

OMSCHRIJVING DER GOEDEREN. a)	Java en Madoera.		Buitenbezittingen.		TOTALEN.	
	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.
INVOERRECHTEN.						
Aardewerk (gebakken) en porselein	f 119 502	f 135 887	f 54 929	f 65 425	f 174 431	f 201 312
Arak	14 782	15 761	117 806	107 517	132 588	123 278
Automobielen en automobielbanden	233 155	338 877	40 268	38 138	273 423	377 015
Bier	120 677	133 319	112 517	126 396	233 194	259 715
Biscuits	125 088	122 114	50 705	63 066	175 793	185 180
Boter	229 504	247 085	47 695	52 063	277 199	299 148
Brandewijn en cognac	177 018	176 514	52 418	58 593	229 436	235 107
Drogerijen en medicijnen	165 878	188 281	85 369	86 638	251 247	274 919
Eetwaren (voor zooveel in de handelsverslagen onder dit hoofd genoemd, doch „Biscuits", „Boter", „Melk", „Visch" en „Vleesch" uitgezonderd)	960 111	1 086 170	588 502	705 689	1 548 613	1 791 859
Gambir	235 561	246 001	25 847	19 867	261 408	265 868
Garens	184 213	220 542	172 083	182 202	356 296	402 744
Gedistilleerd (voor zooveel in de handelsverslagen onder dit hoofd genoemd, doch „Arak", „Brandewijn", „Cognac", „Jenever", „Likeuren", „Reukwerken" en „Whisky" uitgezonderd)	20 049	23 047	5 404	5 338	25 453	28 385
Glas en glaswerk	119 894	139 856	50 519	50 470	170 413	190 326
IJzer- en staalwerk	302 775	361 341	134 286	166 142	437 061	527 483
Jenever	618 078	621 693	161 361	184 880	779 439	806 573
Kleederen	303 151	354 232	173 217	211 490	476 368	565 722
Koffie	76 894	7 888	8 523	7 556	85 417	15 444
Koperwerk	64 603	87 887	28 472	33 371	93 075	121 258
Kramerij	226 589	262 758	95 700	101 776	322 289	364 534
Leder en lederwerk	92 237	107 912	88 840	101 908	181 077	209 820
Likeuren	79 077	86 521	12 465	16 170	91 542	102 691
Lucifers	121 751	120 657	33 972	34 692	155 723	155 349
Manufacturen (katoenen)	2 674 085	3 658 862	874 887	1 044 579	3 548 972	4 703 441
Idem (wollen en halfwollen)	79 837	118 258	36 215	41 985	116 052	160 243
Idem (zijden en halfzijden)	92 410	95 644	43 745	59 341	136 155	154 985
Idem (zakken)	197 346	216 483	47 742	44 559	245 088	261 042
Idem (andere)	137 688	179 693	63 918	63 217	201 606	242 910
Meel	218 830	320 032	103 186	135 564	322 016	455 596
Melk	118 879	136 729	77 782	94 352	196 661	231 081
Meubelen	105 881	93 872	48 529	38 220	154 410	132 092
Mineraalwater	56 542	44 771	26 387	32 065	82 929	76 836
Modewaren	136 476	167 035	51 933	60 206	188 409	227 241
Muziekinstrumenten	63 293	65 514	13 900	19 924	77 193	85 438
Opium	202	141	215 065	212 133	215 267	212 274
Papier, schrijf- en teekenbehoeften	323 520	343 157	107 722	117 822	431 242	460 979
Petroleum	107 535	142 716	33 699	23 437	141 234	166 153
Reukwerken, met gedistilleerd bereid	200 648	242 011	36 164	45 626	236 812	287 637
Rijtuigen en rijwielen	82 048	72 491	39 006	52 796	121 054	125 287
Sigaren en sigaretten	124 953	138 202	103 119	135 004	228 072	273 206
Speelkaarten (Europeesche en Chineesche)	57 058	67 789	14 587	16 056	71 645	83 845
Tabak	170 775	102 530	183 280	212 168	354 055	314 698
Thee	585 583	594 827	110 998	132 856	696 581	727 683
Verfwaren en lijnolie	132 434	176 370	27 866	34 682	160 300	211 052
Visch	893 695	1 058 828	167 757	185 230	1 061 452	1 244 058
Vleesch	71 498	83 450	17 974	23 114	89 472	106 564
Vuurwerk	59 300	61 582	32 411	36 149	91 711	97 731
Whisky	61 308	69 112	14 676	14 773	75 984	83 885
Wijn	130 873	131 210	70 413	62 773	201 286	193 983
Zeep	31 043	48 427	41 566	50 441	72 609	98 868
Zout	14 265	19 890	780 050	869 947	794 315	889 837
Andere artikelen	324 972	433 599	294 783	267 228	619 755	700 827
Totalen	f 11 843 564	f 13 967 568	f 5 820 258	f 6 545 634	f 17 663 822	f 20 513 202
Af: terugbetalingen	15 860	22 310	4 039	7 872	19 899	30 182
Zuiver ontvangen	f 11 827 704	f 13 945 258	f 5 816 219	f b) 6 537 762	f 17 643 923	f 20 483 020
UITVOERRECHTEN.						
Getah	f 139	f 34	f 829 492	f 526 773	f 829 631	f 526 807
Gomsoorten	11	18	221 676	230 368	221 687	230 386
Huiden	107 497	107 303	29 470	30 215	136 967	137 518
Rotting en rottingstokken	1 101	1 915	277 734	387 224	278 835	389 139
Tabak	380 119	524 011	232 821	201 349	612 940	725 360
Tin en tinerts	79 743	76 220	81 365	64 742	161 108	140 962
Vogelhuiden	—	—	62 803	101 344	62 803	101 344
Andere artikelen	22 083	19 524	105 026	105 153	127 109	124 677
Totalen	f 590 693	f 729 025	f 1 840 387	f 1 647 168	f 2 431 080	f 2 376 193
Af: terugbetalingen	15	329	2 607	1 488	2 622	1 817
Zuiver ontvangen	f 590 678	f 728 696	f 1 837 780	f b) 1 645 680	f 2 428 458	f 2 374 376

a) Alleen die categorieën van goederen zijn afzonderlijk genoemd, welke in beide jaren, of in een der beide jaren, elk in totaal meer dan f 50 000 aan in- of uitvoerrechten opbrachten.

b) Hieronder zijn niet begrepen de totalen van de opbrengst aan in- of uitvoerrechten van de kantoren te Tjabang (Lampongsche districten), Ende en Larantoeka (Timor en onderhoorigheden).

b. *Opgaven over 1911 van de ontvangsten per kantoor.*

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. c)	In- en uitvoerrechten, enz.				Accijnzen.				
		Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Pakhuis-huur.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
	JAVA EN MADOERA.									
Bantam. . . .	Laboehan.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Anjer	f 16	f 10	—	f 26	—	—	—	—	—
Batavia. . . .	Tandjoengpriok . .	4 349 979	105 890	f 25 739	4 481 608	f 95 919	f 559	f1 064 234	f 309 637	f1 470 349
	Pamanoekan . . .	3	1	—	4	—	—	—	—	—
Cheribon . . .	Cheribon	650 103	2 296	961	653 360	8 052	—	122 172	247 689	377 913
	Indramajoe	1 331	—	—	1 331	—	—	—	—	—
Pekalongan . .	Pekalongan	31 635	82	686	32 403	58 617	—	—	105 409	164 026
	Tegal	70 170	997	348	71 515	41 553	—	—	11 155	52 708
Semarang . . .	Semarang.	3 662 828	151 126	6 897	3 820 851	—	8 181	307 970	699 976	1 016 127
	Djoeana	—	26	—	26	—	—	—	—	—
Rembang . . .	Rembang.	2	25	—	27	—	3	—	—	3
	*Tjepoe	—	—	—	—	—	—	1 541 600	—	1 541 600
Soerabaja . . .	Soerabaja.	4 886 284	192 120	12 899	5 091 303	39 186	245	1 461 073	1 076 206	2 576 710
	Grisee	3	11 733	—	11 736	—	182	—	—	182
	Bawean	2 121	—	—	2 121	—	—	200	722	922
Pasoeroean . .	Pasoeroean	11 396	17 588	70	29 054	—	—	—	—	—
	Probolinggo	7 910	73 313	63	81 286	—	—	—	335	335
	Kraksaän.	—	—	—	—	2 404	—	—	—	2 404
Besoeki. . . .	Panaroekan	32 183	121 285	35	153 503	—	—	—	—	—
	Banjoewangi . . .	7 057	30 827	19	37 903	—	—	—	9 583	9 583
Banjoemas . .	Tjilatjap	230 576	21 349	198	252 123	—	—	363 135	1 732	364 867
Kedoe	*Keboemen	—	—	—	—	186	—	—	—	186
Madoera . . .	Boender	44	—	—	44	—	174	—	1 267	1 267
	Soemenep	11	1	—	12	—	—	—	25	199
	Kamal.	602	20	—	622	—	—	—	—	—
	Sapeken	1 004	7	—	1 011	—	—	—	359	359
	Totalen voor Java en en Madoera . . .	f13 945 258	f 728 696	f 47 915	f14 721 869	f 245 917	f 9 344	f4 860 384	f2 464 095	f7 579 740
	Over 1910 waren de cijfers	11 827 704	590 678	38 892	12 457 274	236 434	16 288	4 168 782	2 509 332	6 930 836

c) De niet genoemde kantoren hadden geen ontvangsten aan te wijzen. De met een * aangeduide plaatsen worden hier uitsluitend genoemd in verband met de heffing van den accijns op petroleum en gedistilleerd.

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. c)	In- en uitvoerrechten, enz. Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Pakhuis-huur.	Totaal.	Accijnzen. Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
	BUITENBEZITTINGEN.									
Sumatra's Westkust	Emmahaven	f 605 346	f 43 042	f 4 392	f 652 780	—	—	f 211 187	f 124 200	f 335 387
	Priaman	242	24	—	266	—	—	—	762	762
	Ajerbangis	604	759	—	1 363	—	—	—	1 171	1 171
	Poeloe Tello . . .	1 536	211	—	1 747	—	—	—	—	—
Tapanoeli . . .	Natal	4 679	1 268	1	5 948	—	—	53	2 116	2 169
	Sibolga	217 438	35 515	104	253 057	—	—	11 717	26 247	37 964
	Baroes	38 301	17 351	—	55 652	—	—	—	1 874	1 874
	Goenoengsitoli . . .	8 724	109	—	8 833	—	—	—	2 429	2 429
Benkoelen . . .	Benkoelen	75 658	7 045	976	83 679	—	—	—	4 377	4 377
	Kroë	79	4 391	—	4 470	—	—	—	—	—
	Bintoehan	349	3 173	—	3 522	—	—	—	—	—
Lampongsche districten . .	Telokbetong	4 480	2 744	—	7 224	—	—	—	—	—
	Kalianda	—	668	—	668	—	—	—	—	—
	Tjabang	—	1 259	—	1 259	—	—	—	—	—
	Kota Agoeng . . .	—	863	—	863	—	—	—	—	—
	Menggala	441	3 040	—	3 481	—	—	3 538	—	3 538
Palembang . .	Palembang	402 835	196 542	272	599 649	—	—	107 514	53 251	160 765
Djambi	Djambi	88 840	69 427	1	158 268	—	—	12 406	5 375	17 781
Oostkust van Sumatra . .	Poeloemoeda (Pelalawan)	7 513	10 551	—	18 064	—	—	819	64	883
	Pakanbaroe	49 259	17 470	—	66 729	—	—	936	1 852	2 788
	Bagan Si Api Api (Tanahpoetih) . . .	92 531	5 219	—	97 750	—	—	640	7 176	7 816
	Laboehanbilik (Panai)	53 705	7 074	114	60 893	—	—	8 780	5 105	13 885
	Koealoe	25 409	4 879	—	30 288	—	—	197	869	1 066
	Tandjoengbalai (Asahan)	155 988	12 258	103	168 349	—	—	20 555	16 234	36 789
	Tandjoengtiram (Batoebara)	66 155	9 181	—	75 336	—	—	6 408	5 369	11 777
	Pagoeroewan . . .	d) 731	538	—	1 269	—	—	—	—	—
	Bandarkalipah (Padang)	23 579	3 887	—	27 466	—	—	—	—	—
	Tandjoengbringin (Bedagai)	36 229	30	—	36 259	—	—	—	—	—
	Perbaoengan (Serdang)	d) 1 749	35	—	1 784	—	—	—	—	—

d) Ontvangsten gedurende Januari t/m Maart 1911, daar deze kantoren met ingang van 1 April 1911 zijn ingetrokken.

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. c)	In- en uitvoerrechten, enz.				Accijnzen.				
		Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Pakhuis-huur.	Totaal.	Accijns op inlandsch gedis-tilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Oostkust van Sumatra . .	Belawan (Deli) . . .	f 1 504 315	f 180 714	f 2 016	f 1 687 045	—	—	f 98 446	f 120 974	f 219 420
	Tandjoengpoera (Langkat)	77 872	10 226	—	88 098	—	—	368 502	1 725	370 227
	Pangkalanbrandan (Langkat)	100 047	2 525	6	102 578	—	—	55 192	9 074	64 266
Atjeh en onderhoorigheden .	Oelee Lheue. . . .	204 126	6 303	570	210 999	—	—	21 674	12 274	33 948
	Tamiang	4 498	197	—	4 695	—	—	—	236	236
	Singkel	9 556	3 495	1	13 052	—	—	—	1 099	1 099
	Sigli	71 264	572	10	71 846	—	—	19 297	12 110	31 407
	Lho Seumawe . . .	88 657	1 740	1	90 398	—	—	15 135	9 584	24 719
	Idi	24 917	611	3	25 531	—	—	4 869	2 405	7 274
	Langsar	37 792	1 414	275	39 481	—	—	6 057	3 829	9 886
	Tjalang	3 658	1 768	—	5 426	—	—	—	759	759
	Meulaboh.	12 221	7 729	10	19 960	—	—	18	2 615	2 633
	Tapa Toean	12 067	7 957	—	20 024	—	—	—	2 229	2 229
	Sinabang	4 230	483	—	4 713	—	—	—	622	622
Riouw en onderhoorigheden .	Rengat (Indragiri). .	43 010	13 576	—	56 586	—	—	4 052	3 055	7 107
	Prigi Radja	15 721	10 888	—	26 609	—	—	1 581	1 135	2 716
	Poeloe Kidjang. . .	7 023	13 118	—	20 141	—	—	921	365	1 286
	Koeala Gaoeng (Gaoeng)	3 880	6 422	—	10 302	—	—	335	182	517
	Koeala Mandah (Mandah)	7 643	19 253	—	26 896	—	—	810	365	1 175
	Soengai Goentoeng (Kateman). . . .	2 552	5 405	—	7 957	—	—	165	94	259
Billiton. . . .	Tandjoengpandan . .	120 016	66 265	45	186 326	—	—	17 957	12 510	30 467
Banka en onderhoorigheden .	Muntok	69 783	1 168	6	70 957	—	—	1 469	7 071	8 540
	Belinjoe	27 396	238	—	27 634	—	—	—	3 016	3 016
	Soengailiat	27 810	14	—	27 824	—	—	—	3 116	3 116
	Pangkalbalam . . .	46 203	855	—	47 058	—	—	—	7 139	7 139
Westerafdeeling van Borneo .	Pontianak	220 261	91 728	55	312 044	—	f 42 548	59 017	24 636	126 201
	Sambas	47 092	17 410	7	64 509	—	5 912	6 629	7 427	19 968
	Singkawang. . . .	51 783	115	1	51 899	—	3 952	6 596	3 472	14 020
	Pamangkat	18 405	1 861	4	20 270	—	1 525	3 387	2 641	7 553
	Ketapang.	193	316	—	509	—	48	1	72	121
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	Bandjermasin . . .	179 727	152 798	141	332 666	—	16 916	113 032	27 489	157 437
	Sampit.	341	31 464	—	31 805	—	35	—	—	35
	Karanganjer (Kota Waringin). . . .	619	26 226	—	26 845	—	—	—	17	17

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. c)	In- en uitvoerrechten, enz. Invoerrechten.	Uitvoerrechten.	Pakhuishuur.	Totaal.	Accijnzen. Accijns op inlandsch gedistilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	Samarinda	f 85 422	f 84 876	f 51	f 170 349	—	f 5 520	f 428	f 11 735	f 17 683
	Kotabaroe (Poeloe Laoet)	19 900	20 275	15	40 190	—	1 701	—	2 359	4 060
	Soekamara (Sampit) .	182	910	—	1 092	—	35	36	14	85
	Pasir (Krokot) . . .	4 964	24 345	4	29 313	—	2 090	—	2 374	4 464
	Balikpapan	70 326	2 134	3	72 463	—	571	16 221	3 090	19 882
	Tandjoengredeb (Beraoe of Goenoengtaboer)	6 823	21 410	—	28 233	—	1 198	—	1 066	2 264
	Tandjoengselor (Boeloengan)	10 506	36 910	6	47 422	—	1 723	26	582	2 331
Celebes en onderhoorigheden .	Makasser	537 676	169 934	9 250	716 860	—	—	166 875	56 254	223 129
	Bonthain	49	4	6	59	—	—	—	—	—
	Saleier	76	18	—	94	—	—	36	35	71
	Aloe (Bangkala) . .	—	1	—	1	—	—	—	—	—
	Madjene	3 561	58	—	3 619	—	—	—	—	—
	Baoe Baoe	367	421	—	788	—	—	—	—	—
	Pare Pare	739	3	—	742	—	—	—	—	—
	Balangnipa	84	14	—	98	—	—	—	12	12
	Palima.	3 781	13	2	3 796	—	—	17	282	299
	Kolaka	21	2 887	—	2 908	—	—	—	—	—
	Malili	271	23 835	—	24 106	—	—	—	—	—
	Kandari	138	1 838	—	1 976	—	—	—	—	—
	Boenta.	579	892	—	1 471	—	—	—	47	47
	Loewoek	—	3	—	3	—	—	—	—	—
	Kolonedale	39	947	—	986	—	—	—	12	12
Menado. . . .	Menado (Minahasa) .	322 688	2 134	322	325 144	—	—	66 570	16 713	83 283
	Amoerang (id.). . .	14 069	216	15	14 300	—	—	—	1 393	1 393
	Ratah Totok (id.) . .	1 666	—	—	1 666	—	—	—	1	1
	Kwandang (Gorontalo)	120	177	—	297	—	—	—	—	—
	Liroeng op Salebaboe (Talaud-eilanden) .	658	135	—	793	—	—	—	—	—
	Taroena op Groot-Sangi Sangi-eilanden . .	16 327	12	48	16 387	—	—	3	559	562
	Oeloe op Siaoe (id.) .	3 955	13	—	3 968	—	—	—	208	208
	Bolaang Mongondou .	693	581	—	1 274	—	—	—	38	38
	Bolaang Itang . . .	243	347	—	590	—	—	—	—	—
	Koetaboena	64	148	-	212	—	—	—	35	35
	Leok	778	793	—	1 571	—	—	—	174	174
	Gorontalo.	81 762	16 447	107	98 316	—	—	5 830	8 917	14 747
	Poso (Mapane) . . .	789	1 491	1	2 281	—	—	28	11	39
	Taliboi (Todjo) . . .	196	1 122	—	1 318	—	—	—	—	—
	Paleleh	6 820	568	—	7 388	—	—	—	139	139
	Oena Oena	530	—	—	530	—	—	—	1	1

GEWESTEN.	KANTOREN VAN ONTVANGST. c)	In- en uitvoerrechten, enz. Invoer-rechten.	Uitvoer-rechten.	Pakhuis-huur.	Totaal.	Accijnzen. Accijns op inlandsch gedis-tilleerd.	Accijns op tabak.	Accijns op petroleum.	Accijns op lucifers.	Totaal.
Menado	Parigi	f 580	f 1 323	—	f 1 903	—	—	—	f 37	f 37
	Soemalata	481	694	—	1 175	—	—	—	312	312
	Tagoelandang . . .	1 479	—	—	1 479	—	—	—	—	—
	Donggala	23 347	1 816	f 46	25 209	—	—	—	950	950
	Toli Toli	2 042	844	94	2 980	—	—	—	115	115
Amboina . . .	Amboina	47 477	6 406	447	54 330	—	—	f 22 480	3 112	25 592
	Neira (Banda) . .	25 755	3 060	17	28 832	—	—	4 635	372	5 007
	Saparoea	2 343	312	—	2 655	—	—	—	—	—
	Kaieli	1 918	2 654	—	4 572	—	—	—	312	312
	Masarete	70	190	—	260	—	—	—	—	—
	Piroe	915	1 219	—	2 134	—	—	—	426	426
	Wahai	56	2	—	58	—	—	—	24	24
	Giser	746	205	—	951	—	—	—	—	—
	Toeal	159	—	—	159	—	—	63	491	554
	Dobo	5 264	219	287	5 770	—	—	—	—	—
	Ilwaki	3	347	—	350	—	—	—	—	—
	Fakfak	491	31	—	522	—	—	—	520	520
	Kakas (Sekar) . . .	272	12	—	284	—	—	—	—	—
Ternate en onderhoorigheden .	Ternate	48 831	54 135	100	103 066	—	—	15 295	7 169	22 464
	Laboeha	1 576	4 266	—	5 842	—	—	—	547	547
	Manokoeari	803	328	—	1 131	—	—	—	1	1
Timor en onderhoorigheden .	Koepang	18 404	2 985	19	21 408	—	—	—	—	—
	Atapoepoe	1 298	1 279	—	2 577	—	—	—	17	17
	Roti	70	323	—	393	—	—	—	24	24
	Waingapoe	1 937	14	—	1 951	—	—	—	196	196
	Ende	198	4	—	202	—	—	—	—	—
	Maoemere	472	—	—	472	—	—	—	—	—
	Larantoeka	401	90	—	491	—	—	—	—	—
	Kalabahi	38	380	—	418	—	—	—	—	—
	Bima	61	619	—	680	—	—	—	375	375
	Soembawa	994	1 348	—	2 342	—	—	539	169	708
	Laboehan Balat . .	106	110	—	216	—	—	—	—	—
Bali en Lombok	Ampenan	43 969	1 687	11	45 667	—	—	—	4 529	4 529
	Laboehanhadji . . .	1 192	190	—	1 382	—	—	84	—	84
	Pabean (Boeleleng) .	100 041	1 922	3	101 966	—	—	—	69 360	69 360
	Benoa	1 183	26	—	1 209	—	—	—	—	—
	Oedjoeng (Karangasem)	29	—	—	29	—	—	—	—	—
	Totalen voor de buitenbezittingen . . .	f 6 538 941	f1 648 359	f 19 968	f 8 207 268	—	f 83 774	f1 489 058	f 736 917	f2 309 749
	Over 1910 waren de cijfers	5 830 229	1 862 914	9 935	7 703 078	—	75 806	1 673 840	744 744	2 494 390

II. Personeele belasting (voor Europeanen en met

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belastingverordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening. Rijwielen ingericht voor één persoon.	Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motor-rijwielen
JAVA EN M											
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
Bantam. . . .	Europeanen . .	167	2 086,70	1 247,90^5	3 334,60^5	3 212,31^5	—	331,—	121,80	—	72,—
	Vr. oosterlingen.	277	863,77^5	276.58^5	1 140,36	1 088,93^5	—	84,—	90,95	—	—
	Totaal . . .	444	2 950,47^5	1 524,49	4 474,96^5	4 301,25	—	415,—	212,75	—	72,—
Batavia. . . .	Europeanen . .	3 718	129 479,52^5	64 794,61^5	194 274,14	189 855,35	60,—	8 039,—	6 164,71	9,—	479,70
	Vr. oosterlingen.	7 718	43 857,47	14 616,56	58 474,03	50 755,14^5	627,70	3 874,50	482,45	—	135,—
	Totaal . . .	11 436	173 336,99^5	79 411,17^5	252 748,17	240 610,49^5	687,70	11 913,50	6 647,16	9,—	614,70
Preanger-Regentschappen . .	Europeanen . .	2 074	35 299,54	17 772,74	53 072,28	51 865,87	44,75	5 098,50	1 653,25	8,—	328,50
	Vr. oosterlingen.	1 353	6 044,01	2 701,16^5	8 745,17^5	8 383,67^5	0,55	1 004,—	232,25	—	—
	Totaal . . .	3 427	41 343,55	20 473,90^5	61 817,45^5	60 249,54^5	45,30	6 102,50	1 885,50	8,—	328,50
Cheribon. . . .	Europeanen . .	506	6 161,01	3 888,76	10 049,77	9 364,45^5	—	2 035,—	444,50	—	204,—
	Vr. oosterlingen.	2 336	7 225,30^5	3 237,51^5	10 462,82	8 743,73^5	—	1 635,—	715,—	—	42,—
	Totaal . . .	2 842	13 386,31^5	7 126,27^5	20 512,59	18 108,19	—	3 670,—	1 159,50	—	246,—
Pekalongan . .	Europeanen . .	734	8 650,42	5 433,15^5	14 083,57^5	13 670,71	—	3 098,—	819,75	—	391,50
	Vr. oosterlingen.	1 513	7 209,24^5	4 569,83	11 779,07^5	10 873,95^5	6,—	1 441,83	627,25	—	18,—
	Totaal . . .	2 247	15 859,66^5	10 002,98^5	25 862,65	24 544,66^5	6,—	4 539,83	1 447,—	—	409,50
Semarang . . .	Europeanen . .	1 722	45 094,73	17 463.83	62 558,56	60 476,99	15,—	5 686,65	3 043,55	—	459,—
	Vr. oosterlingen.	1 570	17 832,15	6 644,36	24 476,51	22 328,05^5	42,09	3 146,50	640,50	—	—
	Totaal . . .	3 292	62 926,88	24 108,19	87 035,07	82 805,04^5	57,09	8 833,15	3 684,05	—	459,—
Rembang . . .	Europeanen . .	414	4 347,75^5	2 876,61	7 224,36^5	6 931,70^5	—	1 177,—	254,24	—	140,40
	Vr. oosterlingen.	1 362	7 307,67	1 943,10	9 250,77	8 320,50^5	—	1 587,50	255,95	—	—
	Totaal . . .	1 776	11 655,42^5	4 819,71	16 475,13^5	15 252,21	—	2 764,50	510,19	—	140,40
Soerabaja . . .	Europeanen . .	3 235	86 990,77^5	39 686,72^5	126 677,50	121 736,08^5	633,27^5	7 140,50	4 063,50	—	990,—
	Vr. oosterlingen.	3 248	30 736,27^5	16 892,44	47 628,71^5	44 215,57^5	797,57^5	3 117,67	559,50	6,—	18,—
	Totaal . . .	6 483	117 727,05	56 579,16^5	174 306,21^5	165 951,66	1 430,85	10 258,17	4 623,—	6,—	1 008,—

a) Voor sommige gewesten zijn de opgaven van het vorig verslag (bijlage BB) verbeterd, in verband met sedert tot stand gekomen verminderingen en met nieuwe aanslagen mede op het jaar 1910 betrekking hebbende.

(en gelijkgestelden en vreemde oosterlingen) over 1911.

Aanslag naar den				Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair.	1910. *a)*		
Vden grondslag (rijtuigen).		VIden grondslag (automobielen en autoletten).						Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.
Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	Automobielen.	Autoletten.							
MADOERA.										
guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
191,66	220,—	240,—	—	4 388,77^5	432,80	3 955,97^5	—	4 255,08	350,53^5	3 904,54^5
92,—	36,—	—	—	1 391,88^5	6,—	1 385,88^5	—	1 783,50^5	15,44^5	1 768,06
283,66	256,—	240,—	—	5 780,66	438,80	5 341,86	—	6 038,58^5	365,98	5 672,60^5
4 458,27	11 451,28	6 980,—	24,—	227 521,31	23 749,62^5	203 771,68^5	1 522,54	234 853,51	24 157,05	210 696,46
2 460,66	2 908,—	1 132,—	—	62 375,45^5	765,17^5	61 610.28	961,33	67 712,50	657,92^5	67 054,57^5
6 918,93	14 359,28	8 112,—	24,—	289 896,76^5	24 514,80	265 381,96^5	2 483,87	302 566,01	64 814,97^5	277 751,03^5
2 198,59	2 874,—	3 104,—	184,—	67 359,46	5 353,33^5	62 006,12^5	249,24^5	70 405,82	7 902,95	62 502,87
649.31^5	589,32	64,—	—	10 923,11	89,99	10 833,12	40,91	13 773,81	546,13^5	13 227,67^5
2 847,90^5	3 463,32	3 168,—	184,—	78 282,57	5 443,32^5	72 839,24^5	290,15^5	84 179,63	8 449,08^5	75 730,54^5
1 393,64	624,—	2 592,—	72,—	16 729,59^5	1 588,54	15 141,05^5	13,30	17 167,08	1 458,43^5	15 708,64^5
1 421,99^5	756,—	288,—	—	13 601,73	35,22	13 566,51	—	15 043,36	122,74	14 920.62
2 815,63^5	1 380,—	2 880,—	72,—	30 331,32^5	1 623,76	28 707,56^5	13,30	32 210,44	1 581,17^5	30 629,26^5
2 112,95^5	1 533,33	3 296,—	108,—	25 030,24^5	1 685,07	23 345,17^5	1,10	26 947,83^5	2 145,57^5	24 802,26
1 100,80^5	932,01	288,—	—	15 287,85	164,22^5	15 123,62^5	14,48	19 385,32	472,91	18 912.41
3 213,76	2 465,34	3 584,—	108,—	40 318,09^5	1 849,29^5	38 468,80	15,58	46 333,15^5	2 618,48^5	43 714,67
3 289,65	4 773,98	6 180,—	22,—	83 946,82	8 796,68	75 150,14	152,86	92 777,54	8 959,69^5	83 817,84^5
1 946,—	2 640,—	896,—	—	31 639,14^5	342,39	31 296,75^5	21,13	37 656,—	953,78	36 702,22
5 235,65	7 413,98	7 076,—	22,—	115 585,96^5	9 139,07	106 446,89^5	173,99	130 433,54	9 913,47^5	120 520,06^5
347,33	372,—	444,—	48,—	9 714,67^5	1 126,94^5	8 587,73	—	9 870,43	1 005,43^5	8 864,99^5
911,33	969,33	24,—	—	12 068,61^5	86,60	11 982,01^5	—	14 261,73^5	138,90	14 122,83^5
1 258,66	1 341,33	468,—	48,—	21 783,29	1 213,54^5	20 569,74^5	—	24 132,16^5	1 144,33^5	22 987,83
4 034,12^5	6 193,97^5	8 898,—	166,—	153 855,46	15 950,90^5	137 904,56	832,68	146 630,39^5	13 537,34	133 093,05^5
1 025,67	5 045,—	1 316,—	—	56 100,99	1 013,26^5	55 087,72^5	566,05	62 686,35	475,36^5	62 210,98^5
5 059,79^5	11 238,97^5	10 214,—	166,—	209 956,45	16 964,16^5	192 992,28^5	1 398,73	209 316,74^5	14 012,70^5	195 304,04

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belastingverordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening. Rijwielen ingericht voor één persoon.	IVden grondslag: Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	IVden grondslag: Motorrijwielen.
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
Pasoeroean. . .	Europeanen . .	1 605	21 215,35^5	16 334,98	37 550,33^5	36 582,10^5	70,50	5 526,—	930,80	6,—	306,—
	Vr. oosterlingen.	1 549	7 829,17	4 535,41	12 364,58	11 850,01	—	1 198,16^5	190,50	—	36,—
	Totaal . . .	3 154	29 044,52^5	20 870,39	49 914,91^5	48 432,11^5	70,50	6 724,16^5	1 121,30	6,—	342,—
Besoeki	Europeanen . .	834	7 783,97	5 217,50^5	13 001,47^5	12 456,11	—	6 307,99	444,—	21,—	357,90
	Vr. oosterlingen.	661	2 674,87^5	1 497,87	4 172,74^5	3 769,44	14,85	339,—	183,20	—	18,—
	Totaal . . .	1 495	10 458,84^5	6 715,37^5	17 174,22	16 225,55	14,85	6 646,99	627,20	21,—	375,90
Banjoemas. . .	Europeanen . .	461	5 414,78^5	3 101,30	8 516,08^5	8 341,35	1,50	1 396,50	410,70	—	112,50
	Vr. oosterlingen.	647	2 957,02^5	1 007,41	3 964,43^5	3 731,13^5	3,90	540,50	311,60	—	36,—
	Totaal . . .	1 108	8 371,81	4 108,71	12 480,52	12 072,48^5	5,40	1 937,—	722,30	—	148,50
Kedoe	Europeanen . .	658	10 367,64	4 127,44	14 495,08	14 147,77^5	—	1 320,—	837,60	—	194,40
	Vr. oosterlingen.	1 107	5 264,38^5	1 886,48	7 150,86^5	6 381,28^5	—	1 119,—	346,40	—	—
	Totaal . . .	1 765	15 632,02^5	6 013,92	21 645,94^5	20 529,06	—	2 439,—	1 184,—	—	194,40
Djokjakarta . .	Europeanen . .	539	9 512,27^5	5 390,37^5	14 902,65	14 376,97	—	3 062,—	382,95	—	39,60
	Vr. oosterlingen.	283	2 082,42	894,87	2 977,29	2 878,54	—	218,—	48,60	—	—
	Totaal . . .	822	11 594,69^5	6 285,24^5	17 879,94	17 255,51	—	3 280,—	431,55	—	39,60
Soerakarta . . .	Europeanen . .	607	7 922,27	5 277,75^5	13 200,02^5	11 889,34	10,80	4 991,—	453,25	—	7,20
	Vr. oosterlingen.	870	6 215,65	2 792,36	9 008,01	8 633,53^5	—	712,48	241,05	—	—
	Totaal . . .	1 477	14 137,92	8 070,11^5	22 208,03^5	20 522,87^5	10,80	5 703,48	694,30	—	7,20
Madioen	Europeanen . .	434	5 656,85	3 190,48	8 847,33	8 384,02	11,10	1 436,83^5	372,65	—	90,—
	Vr. oosterlingen.	330	1 883,29^5	1 099,03^5	2 982,33	2 775,06	—	370,—	78,60	—	—
	Totaal . . .	764	7 540,14^5	4 289,51^5	11 829,66	11 159,08	11,10	1 806,83^5	451,25	—	90.—
Kediri	Europeanen . .	1 052	9 936,63	6 920,15^5	16 856,78^5	15 330,64	—	5 666,82^5	432.—	1,50	226,50
	Vr. oosterlingen.	1 141	5 580,22^5	3 038,11^5	8 618,34	7 739,70^5	—	1 437,—	272,50	—	18,—
	Totaal . . .	2 193	15 516,85^5	9 958,27	25 475,12^5	23 070,34^5	—	7 103,82^5	704,50	1,50	244,50
Madoera	Europeanen . .	197	2 600,09	1 436,82	4 036,91	3 973,34^5	—	284,50	181,—	—	69,—
	Vr. oosterlingen.	406	1 879,60^5	733,92	2 613,52^5	2 410,68	—	598,—	146,50	—	—
	Totaal . . .	603	4 479,69^5	2 170,74	6 650,43^5	6 384,02^5	—	882,50	327,50	—	69,—
Java en Madoera.	Europeanen . .	18 957	398 520,32	204 161,15	602 681,47	582 595,13^5	846 92^5	62 597,30	21 010,25	45,50	4 468,20
	Vr. oosterlingen.	26 371	157 442,55	68 367,02^5	225 809,57^5	204 878,97	1 492 66^5	22 423,14^5	5 422.80	6,—	321,—
	Totaal . . .	45 328	555 962,87	272 528,17^5	828 491,04^5	787,474,10^5	2 339,59	85 020,44^5	26 433,05	51,50	4 789,20

Aanslag naar den										
Vden grondslag (rijtuigen).		VIden grondslag (automobielen en autoletten).		Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair.	1910. *a*)		
Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	Automobielen.	Autoletten.					Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.
guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
3 182,67^{5}	2 506,66	2 942,—	156,—	52 208,74	2 741,36^{5}	49 467,37^{5}	86,71^{5}	56 669,87	3 905,65	52 764,22
657,33	1 248,—	480,—	—	15 660,00^{5}	502,78	15 157,22^{5}	43,01^{5}	20 303,05^{5}	344,37^{5}	19 958,68
3 840,00^{5}	3 754,66	3 422,—	156,—	67 868,74^{5}	3 244,14^{5}	64 624,60	129,73	76 972,92^{5}	4 250,02^{5}	72 722,90
3 157,30	1 354,99	2 484,—	168,—	26 751,29	1 210,05^{5}	25 541,23^{5}	3,45	29 746,62	1 444,73	28 301,89
330,—	208,—	—	—	4 862,49	11,17^{5}	4 851,31^{5}	—	5 778,26	38,01	5 740,25
3 487,30	1 562,99	2 484,—	168,—	31 613,78	1 221,23	30 392,55	3,45	35 524,88	1 482,74	34 042,14
923,31	472,—	976,—	24,—	12 657,86	728,88	11 928,98	8,82	12 789,—	914,45^{5}	11 874,54^{5}
335,32^{5}	180,—	—	—	5 138,46	17,76	5 120,70	11,98	5 785,96	52,08	5 733,88
1 258,63^{5}	652,—	976,—	24,—	17 796,32	746,64	17 049,68	20,80	18 574,96	966,53^{5}	17 508,42^{5}
655,33	566,—	1 152,—	24,—	18 897,10^{5}	3 012,75^{5}	15 884,35	5,79	19 487,34	2 608,30^{5}	16 879,03^{5}
328,—	694,67	—	—	8 869,35^{5}	18,24	8 851,11^{5}	4,—	11 051,15^{5}	48,—	11 003,15^{5}
983,33	1 260,67	1 152,—	24,—	27 766,46	3 030,99^{5}	24 735,46^{5}	9,79	30 538,49^{5}	2 656,30^{5}	27 882,19
1 511,81	2 974,—	3 392,—	—	25 739,33	1 996,83	23 742,50	57,35	31 669,38^{5}	1 877,68^{5}	29 791,70
40,—	256,—	—	—	3 441,14	—	3 441,14	2,57	5 127,67	—	5 127,67
1 551,81	3 230,—	3 392,—	—	29 180,47	1 996,83	27 183,64	59,92	36 797,05^{5}	1 877,68^{5}	34 919,37
1 924,97	4 695,—	2 532,—	48,—	26 551,56	1 762,36	24 789,20	29,77^{5}	29 306,21	1 983,09	27 623,12
222,66	920,66	192,—	—	10 922,38^{5}	103,96	10 818,42^{5}	13,69	14 067,94^{5}	181,59	13 886,35^{5}
2 147,63	5 615,66	2 724,—	48,—	37 473,94^{5}	1 866,32	35 607,62^{5}	43,46^{5}	43 374,15^{5}	1 864,68	41 509,47^{5}
851,31	733,—	824,—	—	12 702,91^{5}	1 097,33	11 605,58^{5}	12,27	12 297,77^{5}	1 040,79	11 256,98^{5}
328,—	152,—	—	—	3 703,66	52,79	3 650,87	—	4 621,21	140,16	4 481,05
1 179,31	885,—	824,—	—	16 406,57^{5}	1 150,12	15 256,45^{5}	12,27	16 918,98^{5}	1 180,95	15 738,03^{5}
3 279,20	2 468,99	3 300,—	96,—	30 801,65^{5}	2 200,61^{5}	28 601,04	2,29^{5}	29 830,39	1 846,96	27 983,43
1 077,—	740,66	192,—	—	11 476,86^{5}	108,18	11 368,68^{5}	—	12 293,35	98,19	12 195,16
4 356,20	3 209,65	3 492,—	96,—	42 278,52	2 308,79^{5}	39 969,72^{5}	2,29^{5}	42 123,74	1 945,15	40 178,59
356,66	128,—	192,—	—	5 184,50^{5}	577,99^{5}	4 606,51	—	5 379,59	622,14	4 757,45
494,—	384,—	—	—	4 033,18	70,40	3 962,78	—	4 494,41^{5}	—	4 494,41^{5}
850,66	512,—	192,—	—	9 217,68^{5}	648,39^{5}	8 569,29	—	9 874,00^{5}	622,14	9 251,86^{5}
33 868,78^{5}	43 941,20^{5}	49 528,—	1 140,—	800 041,30	74 012,08	726 029,22	2 978,19	830 083,87	75 460,82	754 623,05
13 420,09	18 659,65	4 872,—	—	271 496,32	3 388,15	268 108,17	1 679,15^{5}	315 825,60	4 285,60^{5}	311 539,99^{5}
47 288,87^{5}	62 600,85^{5}	54 400,—	1 140,—	1 071 537,62	77 400,23	994 137,39	4 657,34^{5}	1 145 909,47	79 746,42^{5}	1 066 163,04^{5}

BUITEN

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belastingverordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening. Rijwielen ingericht voor één persoon.	IVden grondslag: Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	IVden grondslag: Motorrijwielen
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
Sumatra's Westkust	Europeanen . .	772	11 960.06^{5}	6 934,41^{5}	18 894,48	18 461,66	—	1 015,—	1 022,98	—	80,61
	Vr. oosterlingen.	856	3 946,45^{5}	1 955,58	5 902,03^{5}	5 550,44^{5}	15,75	277,—	159,21	—	—
	Totaal . . .	1 628	15 906,52	8 889,99^{5}	24 796,51^{5}	24 012,10^{5}	15,75	1 292,—	1 182,19	—	80,61
Tapanoeli . . .	Europeanen . .	194	2 025,69	1 499,52	3 525,21	3 499,75	—	801,88	80,—	—	18,—
	Vr. oosterlingen.	234	1 068,43	396,84	1 465,27	1 213,95^{5}	—	32,—	70,20	—	—
	Totaal . . .	428	3 094,12	1 896,36	4 990,48	4 713,70^{5}	—	833,88	150,20	—	18,—
Benkoelen . . .	Europeanen . .	219	2 417,35	1 365,85^{5}	3 783,20^{5}	3 740,78^{5}	—	134,—	85,75	—	22,50
	Vr. oosterlingen.	254	1 195,96	812,28^{5}	2 008,24^{5}	2 004,25	—	126,—	27,75	—	—
	Totaal . . .	473	3 613,31	2 178.14	5 791,45	5 745.03^{5}	—	260,—	113.50	—	22.50
Lampongsche districten . .	Europeanen . .	72	1 136,42	856,98	1 993,40	1 940,88	—	207,—	30,30	—	18.—
	Vr. oosterlingen.	250	791 30	268,66	1 059,96	805,27^{5}	—	33,50	43,20	—	—
	Totaal . . .	322	1 927,72	1 125,64	3 053,36	2 746,15^{5}	—	240,50	73,50	—	18,—
Palembang. . .	Europeanen . .	287	3 832,75	2 470,45	6 303,20	6 090,03	6,—	167,—	311,—	—	157,50
	Vr. oosterlingen.	730	4 506,15	2 514,05	7 020,20	6 678,97	—	12,—	3,—	—	—
	Totaal . . .	1 017	8 338,90	4 984,50	13 323,40	12 769,—	6,—	179,—	314,—	—	157,50
Djambi	Europeanen . .	53	891,50	357,65	1 249,15	1 191,88	—	6,—	42,—	—	—
	Vr. oosterlingen.	61	543,—	103,35	646,35	626,06	—	—	—	—	—
	Totaal . . .	114	1 434,50	461,—	1 895,50	1 817,94	—	6,—	42,—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden .	Europeanen . .	435	8 259,05	3 919,49	12 178,54	11 023,78	—	464,16	629,15	—	35,58
	Vr. oosterlingen.	525	5 007,17	1 039,49	6 046,66	5 181,04	—	61,50	64,05	—	16,50
	Totaal . . .	960	13 266,22	4 958,98	18 225,20	16 204,82	—	525,66	703,20	—	52,08
Oostkust van Sumatra. . .	Europeanen . .	1 900	31 786,95	26 777,89^{5}	58 564,84^{5}	56 894,26	—	7 659,—	2 379,75	12,—	538,50
	Vr. oosterlingen.	3 208	21 446,36	11 219,71	32 666,07	31 182,01^{5}	—	804,—	387,—	—	18,—
	Totaal . . .	5 108	53 233,31	37 997,60^{5}	91 230,91^{5}	88 076,27^{5}	—	8 463,—	2 766,75	12,—	556,50
Riouw en onderhoorigheden .	Europeanen . .	117	1 593,63	885,26	2 478,89	2 452,72	—	56,—	63,—	—	—
	Vr. oosterlingen.	707	2 261,45	592,79^{5}	2 854,24^{5}	2 628,15^{5}	—	24,—	6,—	—	—
	Totaal . . .	824	3 855,08	1 478,05^{5}	5 333,13^{5}	5 080,87^{5}	—	80,—	69,—	—	—
Banka en onderhoorigheden .	Europeanen . .	123	1 776,60^{5}	1 299,12	3 075,72^{5}	2 998,88^{5}	—	210,—	114,45	—	200,40
	Vr. oosterlingen.	1 567	7 753,50	5 331,01	13 084,51	11 697,40^{5}	—	352,—	281,15	—	118,50
	Totaal . . .	1 690	9 530,10^{5}	6 630,13	16 160,23^{5}	14 696.29	—	562,—	795,60	—	318,90

Aanslag naar den								1910. *a)*		
Vden grondslag (rijtuigen).		VIden grondslag (automobielen en autoletten).		Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair.	Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.
Rijtuigen op twee wielen.	Andere rijtuigen.	Automobielen.	Autoletten.							
BEZITTINGEN.										
guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
896,02	362,66	252,—	—	22 090,93	2 721,92	19 369,01	83,09	22 223,99	2 691,54^5	19 532,44^5
239,33	104,—	48,—	—	6 393,73^5	108,58	6 285,15^5	72,83	6 159,11^5	107,28^5	6 051,83
1 135,35	466,66	300,—	—	28 484,66^5	2 830,50	25 654,16^5	155,92	28 383,10^5	2 798,83	25 584,27^5
302,—	32,—	—	—	4 733,63	379,52^5	4 354,10^5	11,98	4 184,05^5	204,07^5	3 979,98
8,—	16,—	—	—	1 340,15^5	—	1 340,15^5	—	1 411,82	1,92^5	1 409,89^5
310,—	48,—	—	—	6 073,78^5	379,52^5	5 694,26	11,98	5 595,87^5	206,—	5 389,87^5
100,—	32,—	112,—	—	4 227,03^5	418,81^5	3 808,22	1,29^5	4 238,52	504,90	3 733,62
160,—	—	—	—	2 318,—	10,92^5	2 307,07^5	71,13	3 191,37^5	12,—	3 179,37^5
260,—	32,—	112,—	—	6 545,03^5	429,74	6 115,29^5	72,42^5	7 429,89^5	516,90	6 912,99^5
90,49	194,65	96,—	—	2 577,32	188,84^5	2 388,47^5	11,41	2 692,54	158,97	2 533,57
44,66	—	—	—	926,63^5	—	926,63^5	—	956,36	—	956,36
135,15	194,65	96,—	—	3 503,95^5	188,84^5	3 315,11	11,41	3 648,90	158,97	3 489,93
114,66^5	160,—	—	—	7 006,19^5	798,84^5	6 207,35	34,16	7 990,75^5	1 024,12^5	6 966,63
16,—	24,—	—	—	6 733,97	13,06	6 720,91	11,48	9 129,82	21,81	9 108,01
130,66^5	184,—	—	—	13 740,16^5	811,90^5	12 928,26	45,64	17 120,57^5	1 045,93^5	16 074,64
—	16,—	—	—	1 255,88	155,46^5	1 100,41^5	—	1 263,42^5	187,07	1 076,35^5
—	—	—	—	626,06	—	626,06	—	800,47	—	800,47
—	16,—	—	—	1 881,94	155,46^5	1 726,47^5	—	2 063,89^5	187,07	1 876,82^5
286,66	84,—	—	24,—	12 547,33	2 081,90	10 465,43	42,23	13 217,11	2 025,47	11 191,64
32,—	46,50	—	—	5 411,59	176,95	5 234,64	17,32	4 786,76^5	119,01	4 667,75^5
318,66	130,50	—	24,—	17 958,92	2 258,85	15 700,07	59,55	18 003,87^5	2 144,48	15 859,39^5
6 675,50	6 242,67	4 208,—	—	84 609,68	7 276,27	77 333,41	123,01^5	83 900,33^5	4 252,35^5	79 647,98
970,—	332,—	144,—	—	33 837,01^5	73,93	33 763,08^5	72,67	37 588,53	89,04	37 499,49
7 645,50	6 574,67	4 352,—	—	118 446,69^5	7 350,20	111 096,49^5	195,68^5	121 488,86^5	4 341,39^5	117 147,47
46,—	—	—	—	2 617,72	153,62	2 464,10	—	2 230,34	379,83	1 850,51
16,—	—	—	—	2 674,15^5	5,57	2 668,58^5	—	2 754,91	—	2 754,91
62,—	—	—	—	5 291,87^5	159,19	5 132,68^5	—	4 985,25	379,83	4 605,42
236,—	72,—	—	—	3 831,73^5	243,25	3 588,48^5	6,10	4 369,76	173,66	4 196,10
338,—	352,—	144,—	—	13 683,05^5	9,88	13 673,17^5	—	15 936,10^5	—	15 936.10^5
574,—	424,—	144,—	—	17 514,79	253,13	17 261,66	6,10	20 305,86^5	173,66	20 132,20^5

GEWESTEN.	Landaard der aangeslagenen.	Aantal aangeslagenen.	Aanslag naar den Isten grondslag (huurwaarde).	Aanslag naar den IIden grondslag (waarde van meubilair).	Te zamen.	Door de toepassing van art. 12, laatste lid, der belasting-verordening is het in de voorgaande kolom genoemd bedrag verminderd tot:	Verhooging krachtens art. 27, al. 3, der belastingverordening.	IIIden grondslag (paarden).	IVden grondslag (rijwielen), v. z. n. reeds verminderd ingevolge art. 12, laatste lid, der belastingverordening. Rijwielen ingericht voor één persoon.	Rijwielen ingericht voor twee of meer personen.	Motor-rijwielen.
			guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
Billiton	Europeanen . .	141	1 999,41^5	1 463,42^5	3 462,84	3 457,80	6,—	248,—	124,20	—	198,—
	Vr. oosterlingen.	665	3 957,30	1 745.47^5	5 702,77^5	5 698,83	50,30	146,—	309,—	—	—
	Totaal . . .	806	5 956,71^5	3 208,90	9 165,61^5	9 156,63	56,30	394,—	433,20	—	198,—
Westerafdeeling van Borneo. .	Europeanen . .	154	2 293,88	1 824,43^5	4 118,31^5	4 076,55^5	—	18,—	116.—	—	18,—
	Vr. oosterlingen.	2 107	10 263,49	2 079,84	12 343,33	10 438,82^5	—	60,—	298,20	—	—
	Totaal . . .	2 261	12 557,37	3 904,27^5	16 461,64^5	14 515,38	—	78,—	414,20	—	18,—
Zuider- en Oosterafd. van Borneo.	Europeanen . .	396	5 950,69	3 521,17	9 471,86	9 219,80	184,50	315,—	461,—	—	90,—
	Vr. oosterlingen.	681	3 135,41^5	1 021,20	4 156,61^5	3 788,91	—	60,—	156,60	—	—
	Totaal . . .	1 077	9 086,10^5	4 542,37	13 628,47^5	13 008,71	184,50	375,—	617,60	—	90,—
Celebes en onderhoorigheden .	Europeanen . .	454	8 206,28	5 032,14	13 238,42	12 701,89^5	—	529,—	625,50	6,—	18,—
	Vr. oosterlingen.	1 004	7 647,76^5	2 608,61^5	10 256,38	9 889,09^5	—	510,—	155,—	—	—
	Totaal . . .	1 458	15 854,04^5	7 640,75^5	23 494,80	23 590,99	—	1 039,—	780,50	6,—	18,—
Menado	Europeanen . .	418	4 898,33	3 568,34^5	8 466,67^5	8 299,51^5	—	1 359,66^5	389,95	—	18,—
	Vr. oosterlingen.	1 065	5 054,79	2 959,06	8 013,85	7 798,09	24,28	1 188,—	204,20	—	—
	Totaal . . .	1 483	9 953,12	6 527,40^5	16 480,52^5	16 097,60^5	24,28	2 547,66^5	594,15	—	18,—
Amboina . . .	Europeanen . .	288	3 450,51^5	2 408,88^5	5 859,40	5 598,14^5	—	48,—	156,75	—	—
	Vr. oosterlingen.	408	1 673,64	781,47^5	2 455,11^5	2 266,26^5	—	78,—	15,—	—	—
	Totaal . . .	696	5 124.15^5	3 190,36	8 314,51^5	7 864,41	—	126,—	171,75	—	—
Ternate en onderhoorigheden .	Europeanen . .	109	1 431,58	1 849,90	3 281,48	3 132,75	40,80	18,—	29.—	—	—
	Vr. oosterlingen.	234	1 216,90	1 225,73	2 442,63	2 387,95^5	—	12,—	19,50	—	—
	Totaal . . .	343	2 648,48	3 075,63	5 724,11	5 520,70^5	40,80	30,—	48,50	—	—
Timor en onderhoorigheden .	Europeanen . .	101	1 686,85	1 376,28^5	3 063,13^5	2 328,63	—	194,—	39,—	—	—
	Vr. oosterlingen.	483	2 289,70	1 493,28	3 782,98	3 496,09^5	—	442,—	78,—	—	—
	Totaal . . .	584	3 976,55	2 869,56^5	6 846,11^5	5 824,72^5	—	636,—	117,—	—	—
Bali en Lombok.	Europeanen . .	117	1 449,62^5	852,27	2 301,89^5	2 290,13^5	—	207,50	114,75	—	33,—
	Vr. oosterlingen.	749	3 629,52	2 076,35	5 705,87	5 522,13^5	—	689,—	127,—	—	—
	Totaal . . .	866	5 079,14^5	2 928,62	8 007,76^5	7 812,27	—	896,50	241,75	—	33,—
Zuid Nieuw-Guinea . . .	Eu.opeanen . .	16	231,96	71,66	303,62	298,94	—	12,—	—	—	—
	Vr. oosterlingen.	26	42,35	11,84^5	54,19^5	54,19^5	—	—	—	—	—
	Totaal . . .	42	274.31	83,50^5	357,81^5	353,13^5	—	12,—	—	—	—
Buitenbezittingen	Europeanen . .	6 366	97 279,13^5	68 335,15	165 614,28^5	159 698,79^5	237,30	13 669,20^5	6 814.53	18,—	1 446,09
	Vr. oosterlingen.	15 814	87 430.64^5	40 236,64	127 667,28^5	118 907,96^5	90,33	4 907,—	2 814,06	—	153,—
	Totaal . . .	22 180	184 709,78	108 571,79	293 281,57	278 606,76	327,63	18 576,20^5	9 628.59	18,—	1 599,09

Aanslag naar den Vden grondslag (rijtuigen). Rijtuigen op twee wielen.	Aanslag naar den Vden grondslag (rijtuigen). Andere rijtuigen.	Aanslag naar den VIden grondslag (automobielen en autoletten). Automobielen.	Aanslag naar den VIden grondslag (automobielen en autoletten). Autoletten.	Totaal bedrag van den aanslag.	Verminderingen in den aanslag ontstaan.	Werkelijk te heffen bedrag.	Kosten van schatting der waarde van meubilair.	1910. *a*) Totaal bedrag van den aanslag.	1910. *a*) Verminderingen in den aanslag ontstaan.	1910. *a*) Werkelijk te heffen bedrag.
guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.	guld.
202,—	80,—	240,—	—	4 556,—	498,81^{5}	4 057,18^{5}	—	3 598,59	315,01	3 283,58
92,—	—	—	—	6 296,13	18,35^{5}	6 277,77^{5}	18,35	5 274,73	7,46	5 267,27
294,—	80,—	240,—	—	10 852,13	517,17	10 334,96	18,35	8 873,32	322,47	8 550,85
—	—	—	—	4 228,55^{5}	544,70	3 683,85^{5}	4,88	4 083.99^{5}	513,32	3 570,67^{5}
32,—	—	—	—	10 829,02^{5}	—	10 829,02^{5}	—	11 253,70^{5}	6,—	11 247,70^{5}
32,—	—	—	—	15 057,58	544,70	14 512,88	4,88	15 337,70	519,32	14 818,38
144,—	52,—	132,—	—	10 598,30	1 344.36^{5}	9 253,93^{5}	3,18	9 667,87	865,95	8 801,92
56,—	32,—	—	—	4 093,51	5,69	4 087,82	—	5 128,70^{5}	128,11^{5}	5 000,59
200,—	84,—	132,—	—	14 691,81	1 350,05^{5}	13 341,75^{5}	3,18	14 796,57^{5}	994,06^{5}	13 802,51
275,33^{5}	137,33^{5}	88,—	24,—	14 405,06^{5}	2 049,27	12 355,79^{5}	34.62	14 883,97	2 002,88^{5}	12 881,08^{5}
279,33^{5}	341,33^{5}	144,—	—	11 318.76^{5}	9,56	11 309,20^{5}	250,64^{5}	11 963,14	33,22	11 929,92
554,67	478,67	232,—	24,—	25 723,83	2 058,83	23 665,—	285,26^{5}	26 847,11	2 036,10^{5}	24 811,00^{5}
632,84	269,01	48,—	—	11 016,98	870,05	10 146,93	39,91	11 531,82	895,67^{5}	10 636,14^{5}
474,66^{5}	156,—	—	—	9 845,23^{5}	39,82^{5}	9 805,41	38,47	10 951.01^{5}	69,80	10 881,21^{5}
1 107,50^{5}	425,01	48,—	—	20 862,21^{5}	909,87^{5}	19 952,34	78,38	22 482,83^{5}	965,47^{5}	21 517,36
32,—	32,—	—	—	5 866,89^{5}	550,74	5 316,15^{5}	16,04^{5}	6 144,86	440,60^{5}	5 704,25^{5}
8,—	32,—	—	—	2 399,26^{5}	—	2 399,26^{5}	28,44^{5}	2 868,51^{5}	1,35	2 867,16^{5}
40,—	64,—	—	—	8 266,16	550,74	7 715,42	44,49	9 013,37^{5}	441,95^{5}	8 571,42
16,—	—	—	—	3 236,55	288,65	2 947,90	11,45	2 963,43	256,51	2 706,92
—	—	—	—	2 419,45^{5}	14,62^{5}	2 404,83	8,31	2 588,62	29,55	2 559,07
16,—	—	—	—	5 656,00^{5}	303,27^{5}	5 352,73	19,76	5 552,05	286,06	5 265,99
8,—	—	—	—	2 569,63	188,50	2 381,13	29,94	2 340,83	224.77^{5}	2 116,05^{5}
48,—	—	—	—	4 064.09^{5}	—	4 064,09^{5}	—	4 114,04^{5}	7,35	4 106,69^{5}
56,—	—	—	—	6 633,72^{5}	188,50	6 445,22^{5}	29,94	6 454,87^{5}	232,12^{5}	6 222,75
214,33^{5}	104,—	48,—	—	3 011.72	285,76^{5}	2 725,95^{5}	—	3 062,82	311,76^{5}	2 751,05^{5}
408,—	32,—	—	—	6 778,13^{5}	17,60	6 760,53^{5}	3,—	7 347,52	15,—	7 332,52
622,33^{5}	136,—	48,—	—	9 789,85^{5}	303,36^{5}	9 486,49	3,—	10 410,34	326,76^{5}	10 083,57^{5}
—	—	—	—	310,94	30,60	280,34	—	277,61	39,—	238,61^{5}
—	—	—	—	54,19^{5}	—	54,19^{5}	—	154,87^{5}	3,60	151,27^{5}
—	—	—	—	365,13^{5}	30,60	334,53^{5}	—	432,48^{5}	42,60	389,88^{5}
10 271,84^{5}	7 870,32^{5}	5 224.—	48,—	205 298,09	21 069,91	184 228,18	453,30^{5}	204 866,62^{5}	17 467,49^{5}	187 399,13
8 221,99	1 467,83^{5}	480,—	—	132 042,18	504,55	131 537,63	592,65	144 360,14	652,51^{5}	143 707,62^{5}
8 493,83^{5}	9 338,16	5 704,—	48,—	337 340,27	21 574,46	315 765,81	1 045,95^{5}	349 226,76^{5}	18 120,01	331 106,75^{5}

III. INKOMSTEN

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen.				Bedrag van den			
		In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden.			in Ned.-Indië gevestigden:		buiten Ned.-Indië	
			Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).	naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).
JAVA EN									
Bantam	Physieke personen	165	—	—	—	f 12 094,86^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	4	—	—	—	405,96	—	—	—
Batavia	Physieke personen	6 181	32	—	17	723 172,32	—	f 136 339,50	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	250	—	46	63	305 196,89	f 294 449,—	—	f 7 872,—
Preanger-Regentschappen	Physieke personen	2 087	—	—	4	207 822,26	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	50	—	—	8	12 816,47^{5}	7 318,71	—	—
Cheribon	Physieke personen	553	3	—	—	60 892,24^{5}	—	3 454,25	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	14	—	—	1	2 017,72	15 236,—	—	—
Pekalongan	Physieke personen	680	—	—	—	95 858,63	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	2	—	—	—	126,18	—	—	—
Semarang	Physieke personen	2 440	9	—	13	289 457,10^{5}	—	14 841,75	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	39	—	12	17	106 264,45	44 932,—	—	376,—
Rembang	Physieke personen	384	—	—	—	31 614,03	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	4	—	—	—	567,42	—	—	—
Soerabaja	Physieke personen	3 961	36	—	6	476 981,02^{5}	—	8 652,75	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	168	3	19	50	124 540,24	48 699,—	5 894,25	14 752,—
Pasoeroean	Physieke personen	1 640	1	—	2	163 980,13^{5}	—	48,—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	22	—	—	4	11 012,05	9 435,20	—	—
Besoeki	Physieke personen	821	—	—	—	73 686,24	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	13	—	—	6	12 420,15	1 924,44	—	—
Banjoemas	Physieke personen	404	—	—	—	33 053,31^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	10	—	—	—	2 665,52	469,60	—	—
Kedoe	Physieke personen	641	—	—	—	47 676,55^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	25	—	—	—	4 658,34	963,—	—	—
Djokjakarta	Physieke personen	719	—	—	3	82 963,67^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	3	—	—	—	1 427,37	487,—	—	—

a) Hieronder de respectievelijk krachtens art. 17 en art. 54 der belastingverordening (Ind. St. 1908 n°. 298) aangeslagen firma's en rondreizenden.

aanslag voor: gevestigden: naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).	Totaal bedrag van den aanslag.	Ontheffingen voor: in Ned.-Indië gevestigden ingevolge art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	Werkelijk te heffen bedrag.	1910. Totaal bedrag van den aanslag.	Ont-heffingen.	Werkelijk geheven bedrag.
MADOERA.									
—	—	f 12 094,86^5	—	f 569,90	f 429,34	f 11 095,62^5	f 10 199,66	f 360,06	f 9 839,60
—	—	405,96	—	—	—	405,96	757,81	—	757,81
f 24 409,95	—	883 921,77	f 1 123,10	58 175,61	1 823,46	822 799,60	820 255,81^5	66 314,63^5	753 941,18
255 641,23	f 356 869,23	1 220 028,35	22 133,32	—	—	1 197 895,03	1 268 178,16	15 666,86	1 252 511,30
18,—	—	207 840,26	—	5 200,71^5	162,—	202 477,54^5	197 331,20^5	7 794,25	189 536,95^5
3 624,81	9 036,—	32 795,99^5	—	—	—	32 795,99^5	36 037,17^5	81,—	35 956,17^5
—	—	64 346,49^5	—	1 031,96	80,34^5	63 234,19	64 367,94	3 180,99	61 186,95
2 686,79	15 040,—	34 980,51	—	—	—	34 980,51	10 253.31	—	10 253.31
—	—	95 858,63	—	1 092,84^5	631,57	94 134,21^5	87 442,08^5	3 035,92^5	84 406,16
—	—	126,18	—	—	—	126,18	18 841,32	—	18 841,32
919,80	—	305 218,65^5	—	19 411,84^5	825,16	284 981,65	300 296,64^5	11 297,22	288 999,42^5
47 945,88^5	26 675,—	225 193,33^5	—	—	—	225 193,33^5	202 333,14^5	—	202 333,14^5
—	—	31 614,03	—	2 228.20^5	52,69	29 333,13^5	29 643,81^5	3 247,66^5	26 396,15
—	—	567,42	—	—	—	567,42	552,05	—	552,05
4 089,35	—	489 723,12^5	—	24 805,48^5	4 949,90	459 967,74	481 097,66^5	34 926,33	446 171,33^5
178 884,97	362 926,—	735 696,46	—	—	—	735 696,46	856 120.42	—	856 120,42
7 759,50	—	171 787,63^5	—	3 103,03	445,94^5	168 238,66	169 022,63^5	15 024,43^5	153 998,20
7 337,11	14 514,—	42 298,36	—	—	—	42 298,36	33 741,20	—	33 741,20
—	—	73 686,24	—	961,28^5	465,67	72 259,28^5	80 230,87^5	3 674,83^5	76 556,04
3 930,41^5	3 433,—	21 708,00^5	—	—	—	21 708,00^5	24 337,93	—	24 337,93
—	—	33 053,31^5	—	773,35^5	168,70	32 111,26	31 249,21^5	2 054,51^5	29 194,70
—	—	3 135,12	—	—	—	3 135,12	3 056.46	—	3 056,46
—	—	47 676,55^5	—	2 331,49	369.89	44 975,17^5	46 590,07^5	2 165,08	44 422,99^5
—	—	5 621,34	—	—	—	5 621,34	2 781,66	—	2 781,66
1 257,25	—	84 220,92^5	—	2 938,84^5	1 226,57	80 055,51	101 492,81	2 947,38^5	98 545,42^5
—	—	1 914,37	—	—	—	1 914,37	90 317,43	—	90 317,43

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen.				Bedrag van den			
		In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden.			in Ned.-Indië gevestigden:		buiten Ned.-Indië	
			Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).	naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).
Soerakarta	Physieke personen	796	10	—	16	f 90 075,78	—	f 1 262,50	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	16	—	—	6	5 332,19	f 524,—	—	—
Madioen	Physieke personen	421	—	—	—	38 377,38	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	5	—	—	—	209,38	1,—	—	—
Kediri.	Physieke personen	1 068	—	—	—	99 293,87	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	23	—	—	10	17 642,22	14 788,99	—	—
Madoera	Physieke personen	197	—	—	—	14 163,16^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	7	—	—	1	292,24	146,49	—	—
Totalen voor Java en Madoera	Physieke personen	23 158	91	—	61	f 2 541 162,59^{5}	—	f 164 598,75	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	655	3	79	166	607,594,79^{5}	f 439 374.43	5 894,25	f 23 000,—

BUITEN

GEWESTEN.		In Ned.-Indië gevestigden.	Deelgerechtigden	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	naar het zuiver inkomen	naar de overwinst	naar het bedrag der winstuitkeeringen	naar de winst (art. 20)
Sumatra's Westkust .	Physieke personen	845	12	—	1	f 64 467,72	—	f 7 674,50	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	22	—	5	1	3 192,18	f 1 219,—	—	f 60,—
Tapanoeli	Physieke personen	208	—	—	—	13 228,18^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	5	—	—	—	1 697,33	800,—	—	—
Benkoelen	Physieke personen	239	—	—	—	24 533,43	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	2	—	—	—	14,80	—	—	—
Lampongsche districten	Physieke personen	88	—	—	—	7 383,04	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Palembang	Physieke personen	345	—	—	—	38 147,29	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	1	2	—	—	606,60	202,—	121,50	—
Djambi	Physieke personen	62	—	—	—	6 697,96^{5}	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigh.	Physieke personen	630	6	—	4	65 707,62	—	672,36	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	1	—	2	—	1 777,46	—	—	60,—
Oostkust van Sumatra.	Physieke personen	2 401	14	—	19	323 523,68	—	6 009,—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	18	—	10	33	100 669,87^{5}	96 122,—	—	400,—

...n aanslag voor: ...ë gevestigden: naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).	Totaal bedrag van den aanslag.	Ontheffingen voor: in Ned.-Indië gevestigden ingevolge art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.	Werkelijk te heffen bedrag.	1910. Totaal bedrag van den aanslag.	Ontheffingen.	Werkelijk geheven bedrag.
f 580,95	—	f 91 919,23	—	f 4 442,87^5	f 1 500,67	f 85 975,68^5	f 96 983,90	f 2 549,04	f 94 434,86
7 768,30	f 5 699,—	19 323,49	—	—	–	19 323,49	29 772,17	139,21^5	29 632,95^5
—	—	38 377,38	—	2 072,17	36,75	36 268,46	33 491,70	1 209,49	32 282,21
—	—	210,38	—	—	—	210 38	317,38	—	317,38
—	—	99 293,87	—	2 288,87^5	3 282,57	93 722,42^5	92 321,62^5	9 953,17^5	82 368,45
5 734,32^5	5 126,—	53 291,53^5	—	—	—	53 291,53^5	43 451,78	945,30	42 506,48
—	—	14 163,16^5	—	1 213,32^5	—	12 949,84	13 235,96	888,49^5	12 347,46^5
771,49	—	1 210,22	—	—	—	1 210,22	1 010,46^5	—	1 010,46^5
f 39 034,80	—	f 2 744 796,14^5	f 1 123,10	f 132 641,81^5	f 16 451,23	f 2 594 580,—	f 2 655 253,62^5	f 170 625,52^5	f 2 484 628,10
524 325,32^5	f 798 318,23	2 398 507,03	22 133,32	—	—	2 376 373,71	2 621 859,86^5	16 832,37^5	2 605 027,49

N BEZITTINGEN.

f 60,—	—	f 72 202.22	—	f 3 564,93	f 82,—	f 68 555,29	f 70 778,11^5	f 4 358,09	f 66 420,02^5
11 921,83	—	16 393,01	—	—	—	16 393,01	4 274,47	—	4 274,47
—	—	13 228,18^5	—	851,30^5	186,76	12 190,12	12 259,47^5	492,58^5	11 766,89
—	—	2 497,33	—	—	—	2 497 33	2 317,17^5	—	2 317,17^5
—	—	24 533,43	—	312,76^5	1 019,18^5	23 201,48	24 622,25^5	1 969,31	22 652,94^5
—	—	14,80	—	—	—	14,80	17,47	—	17,47
—	—	7 383,04	—	—	67,83	7 315,19	5 907,22^5	24,55^5	5 882,67
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	38 147.29	—	1 204,42	66,57	36 876,30	35 350,10	2 142,48^5	33 207,61^5
—	—	930,10	—	—	—	930,10	8 612,64^5	—	8 612,64^5
—	—	6 697,96^5	—	115,17	—	6 582,79^5	6 493,62^5	634,31	5 859,31^5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
228,—	—	66 607,98	—	2 170,89^5	489,55^5	63 947,53	63 757,39	5 396,42	58 360,97
—	—	1 837,46	—	—	—	1 837,46	31 478,37	—	31 478,37 } 89 839,34
3 122,25	—	332 654,93	—	21 333,46	3 016,91	308 304,56	325 378,41^5	20 057,03	305 321,38^5
99 991,41	f 73 111,—	370 294,28^5	—	—	—	370 294,28^5	432 026,28	—	432 026,28

GEWESTEN.		Aantal aangeslagenen. In Ned.-Indië gevestigden.	Buiten Ned.-Indië gevestigden. Deelgerechtigden in de winst van eene in Ned.-Indië gevestigde firma, maatschappij, reederij of kongsi.	Verzekeraars.	Alle anderen. a)	Bedrag van den … in Ned.-Indië gevestigden: naar het zuiver inkomen (artt. 11 en 18).	naar de overwinst (art. 18).	buiten Ned.-Indië …: naar het bedrag der winstuitkeeringen (art. 19).	naar de winst berekend ingevolge art. 20 (verzekeraars).
Riouw en onderhoorigh.	Physieke personen	131	8	—	—	f 13 513,95	—	f 831,75	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Banka en onderhoorigh.	Physieke personen	205	—	—	53	11 819,93^5	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Billiton	Physieke personen	138	—	—	—	15 201,70^5	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	5	—	—	1	4 235,75	—	—	—
Westerafd. van Borneo.	Physieke personen	143	—	—	—	15 854,67^5	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	1	—	—	—	29,10	—	—	—
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	Physieke personen	524	—	1	—	62 920,53	—	—	60,—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	7	—	—	2	889,43	f 1 556,—	—	—
Celebes en onderhoorigheden	Physieke personen	475	7	—	2	46 892,01^5	—	5 778,25	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	6	—	—	—	2 098,15	655,—	—	—
Menado	Physieke personen	348	1	—	—	26 612,02	—	12,—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	9	—	—	4	779,28	521,—	—	—
Amboina.	Physieke personen	611	—	—	—	17 575,92	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	1	1	—	—	151,18	—	56,85	—
Ternate en onderhoorigheden	Physieke personen	96	—	—	—	7 589,29	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	1	—	—	—	13,68^5	—	—	—
Timor en onderhoorigh.	Physieke personen	57	—	—	—	5 296,83^5	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Bali en Lombok . . .	Physieke personen	106	—	—	—	9 625,83	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	2	—	—	—	329,—	52.16	—	—
Zuid-Nieuw-Guinea . .	Physieke personen	49	—	—	—	3 017,13	—	—	—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	2	—	—	1	28,10	—	—	—
Totalen voor de buitenbezittingen	Physieke personen	7 701	48	1	79	f 779 608,76^5	—	f 20 977,86	f 60,—
	Naamlooze vennootschappen en andere lichamen. . .	83	3	17	42	116 511,92	f 101 127,16	178,35	520,—

b) Deze ontheffing betreft eene buiten Nederlandsch-Indië gevestigde naamlooze vennootschap.

ınslag voor:			Ontheffingen voor:				1910.		
›vestigden:		Totaal bedrag van den aanslag.	in Ned.-Indië gevestigden ingevolge			Werkelijk te heffen bedrag.	Totaal bedrag van den aanslag.	Ont-heffingen.	Werkelijk geheven bedrag.
naar het zuiver inkomen (artt. 21, 22 en 54).	naar de overwinst (art. 21).		art. 57.	art. 58, § 1.	art. 58, § 2.				
—	—	f 14 345.70	—	—	f 147,68	f 14 198,02	f 13 363,27^5	f 511,21^5	f 12 852,06
—	—	—	—	—	—	—	714,84	—	714,84
f 273,30	—	12 093,23^5	—	f 168,28	57,04^5	11 867,91	11 274,97^5	547,10	10 727,87^5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	15 201,70^5	—	1 339,79	—	13 861,91^5	14 745,84^5	745,74^5	14 000,10
30 284,15	f 34 281,—	68 800,90	—	—	444,19	68 356,71	31 890,37	—	31 890,37
—	—	15 854,67^5	—	1 046,00^5	41,12	14 767,55	14 186,41	877,91^5	13 308,49^5
—	—	29,10	—	—	—	29,10	246,15	—	246,15
—	—	62 980,53	—	7 022,27	172,54	55 785,72	53 430,34	5 136,08^5	48 294,25^5
2 375,11	3 130,—	7 950.54	—	—	—	7 950,54	3 684,20	—	3 684,20
38,10	—	52 708,36^5	—	2 295,76^5	253,67	50 158,93	52 025,28	2 886,59^5	49 138,68^5
—	—	2 753,15	—	—	—	2 753,15	4 872,85	—	4 872,85
—	—	26 624.02	—	1 283,29	105,32	25 235,41	25 002,27^5	1 196,89^5	23 805,38
930,40	993,—	3 223,68	—	—	—	3 223,68	3 837,78	—	3 837,78
—	—	17 575,92	—	683,67	114,01^5	16 778,23^5	19 574,97^5	566,65^5	19 008,32
—	—	208,03	—	—	—	208,03	259,69	—	259,69
—	—	7 589,29	—	—	196,67	7 392,62	7 818,44	163,03	7 655,41
—	—	13,68^5	—	—	—	13,68^5	37,69	—	37,69
—	—	5 296,83^5	—	—	350,68	4 946,15^5	9 444,81^5	10.47	9 434,34^5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	9 625,83	—	333,78^5	202,45	9 089,59^5	10 011,28^5	139,14	9 872,14^5
—	—	381,16	—	—	—	381,16	336,72	—	336,72
—	—	3 017,13	—	—	15,40	3 001,73	2 599,54	3,12^5	2 596,41^5
203,36	33,—	264,46	—	—	—	264,46	152,38	—	152,38
f 3 721,65	—	f 804 368,27^5	—	f 43 725,80	f 6 585,42	f 754 057,05^5	f 778 024,05^5	f 47 858,75^5	f 730 165,30
145 706,26	f 111 548,—	475 591,69	—	—	*b)* 444,19	475 147,50	524 759,08	—	524 759,08

IV. VERPONDING. *a)*

Specificatie van den aanslag naar gelang van het zakelijk recht op de verpondingsplichtige perceelen uitgeoefend.

GEWESTEN.	1910. (Verbeterde opgaven.)						1911.					
	Aanslag wegens onroerende goederen, bezeten met recht van:						Aanslag wegens onroerende goederen, bezeten met recht van:					
	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.	vruchtgebruik, gebruik of bewoning.	Totaal.	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.	vruchtgebruik, gebruik of bewoning.	Totaal.
JAVA EN MADOERA.												
Bantam . . .	f 12 921,93	—	f 230,97	f 1 702,44	—	f 14 855,34	f 12 972,70	—	f 230,97	f 3 264,30	—	f 16 467,97
Batavia . . .	667 738,83	—	15 641,05^5	6 276,09	f236,61	689 892,58^5	666 872,74	—	15 642,18	6 307,32	f 236,61	689 058,85
Preanger-Regentschappen	57 994,71^5	f 29,85	1 852,58	132 084,42	—	191 961,56^5	59 044,55	f 29,85	1 997,32	144 643,75	—	205 715,47
Cheribon. . .	66 409,25	2,25	438,49^5	1 703,80^5	—	68 553,80	53 067,49^5	2,25	515,90^5	1 738,30^5	—	55 323,95^5
Pekalongan. .	72 562,49	13,50	1 251,05^5	7 407,84	9,—	81 243,88^5	72 766,64	13,50	1 271,91	7 462,62	9,—	81 523,67
Semarang . .	234 093,55^5	—	16 770,68	17 141,16	6,75	268 012,14^5	234 765,64	—	16 792,36	17 212,02	. 6,75	268 776,77
Rembang . .	27 240,93	—	4 128,33	—	—	31 369,26	27 258,96^5	—	4 290,18	—	—	31 549,14^5
Soerabaja . .	353 262,64^5	88,29	11 691,53^5	4 080,90	348,75	369 472,12	355 525,51^5	88,29	11 898,44	4 247,10	348,75	372 108,09^5
Pasoeroean . .	92 658,31	112.65	14 650,73^5	59 974,70	2,22	167 389,61^5	93 226,99	112,65	14 679,88^5	60 118,71^5	2.22	168 140,46
Besoeki . . .	26 388,41^5	2 375.31	16 971,72	40 632,98	35,64	86 404,06^5	26 637,—	2 375,31	17 530,17^5	42 880,99	35,64	89 459,11^5
Banjoemas . .	19 240,58^5	—	1 307,26	4 928,52	7,65	25 484,01^5	19 776,48	—	1 343,59	4 880,66^5	7,65	26 008,38^5
Kedoe. . . .	35 272,36^5	—	3 593,05	5 029,11^5	—	43 894,53	35 616,33	—	3 628,56	5 029,11^5	—	44 274,00^5
Djokjakarta. .	19 021,59	—	—	—	—	19 021,59	19 021,59	—	—	—	—	19 021,59
Soerakarta . .	14 998,68^5	—	7 568,55^5	—	—	22 567,24	14 995,08^5	—	7 787,71^5	—	—	22 782,80
Madioen . . .	15 833,53	81,36	887,85^5	3 849,63	31,01^5	20 683,39	15 963,62	81,36	922,49	3 849,63	32,16	20 849,26
Kediri . . .	37 672,72	—	5 885,41^5	37 275,28	—	80 833,41^5	37 878,21	—	6 070,97^5	37 612,48	—	81 561,66^5
Madoera . . .	11 771,17	—	1 073,73	—	—	12 844,90	11 785,38	—	1 073,73	—	—	12 859,11
Totalen voor Java en Madoera	f 1765 081,71^5	f 2703,21	f 103 943,02	f 322 086,88	f 677,63^5	f 2194 492,46	f 1757 174,93	f 2703,21	f 105 676,38^5	f 339 247,01	f 678,78	f 2205 480,31^5
BUITENBEZITTINGEN.												
Sumatra's Westkust. .	f 38 309,60^5	—	f 51,75	f 4 647,61^5	—	f 43 009,—	f 38 156,46^5	—	f 51,75	f 4 654,21^5	—	f 42 862,43
Tapanoeli . .	27,—	—	—	464,25	—	491,25	27,—	—	—	464,25	—	491,25
Palembang . .	19 495,02	—	2 795,01	727,19	—	23 017,22	19 687,66^5	—	2 795,01	817,19	—	23 299,86^5
Djambi *b)* . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra (alleen het eiland Bengkalis). .	862,74	—	—	41,40	—	904,14	862,60^5	—	—	41,40	—	904,00^5
Celebes en onderhoorigh. .	47 581,74	—	30,—	197,25	—	47 808,99	47 609,67	—	30,—	197,25	—	47 836,92
Menado . . .	21 741,03	—	339,03	2 365,68	—	24 445,74	21 789,34^5	—	339,03	2 365,68	—	24 494,05^5

a) Gegevens betreffende het getal aangeslagenen en het bedrag van den aanslag, afzonderlijk voor Europeanen, Chineezen en andere vreemde oosterlingen en inlanders worden als regel alleen verstrekt over het eerste jaar van den termijn, waarvoor de aanslag is vastgesteld, bij groote onvolledigheid dier gegevens ook over het tweede jaar van dien termijn. De thans loopende termijn is die van 1905—1911 (vgl. bijl. EE, tabel IV*a*, van K. V. 1906 en bijl. HH, tabel IV*a*. van K. V. 1907).

b) In de residentie Djambi, waar de belasting, voor zoover deze niet reeds in verband met Ind. St. 1904 n° 23 van kracht was, met ingang van 1 Januari 1907 werd ingevoerd (Ind. St. 1907 n°. 126), viel aan verponding nog niets te heffen.

GEWESTEN.	1910. (Verbeterde opgaven.) Aanslag wegens onroerende goederen, bezeten met recht van:						1911. Aanslag wegens onroerende goederen, bezeten met recht van:					
	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.	vruchtgebruik, gebruik of bewoning.	Totaal.	eigendom.	agrarisch eigendom.	opstal.	erfpacht.	vruchtgebruik, gebruik of bewoning.	Totaal.
Benkoelen . .	f 6 410,35	—	f 1 741,11	f 252,60	—	f 8 404,06	f 6 371,68	—	f 1 741,11	f 252,60	—	f 8 365,39
Amboina (uitgezonderd de specerijperken op de Banda-eilanden) *c*) . .	17 946,87^5	—	9,—	1 603,21^5	f 9,—	19 568,09	17 969,72	—	9,—	1 376,79	f 9,—	19 364,51
Ternate (gouvernementsgebied) . .	6 628,03^5	—	—	—	—	6 628,03^5	6 628,78^5	—	—	—	—	6 628,78^5
Lampongsche districten .	2 657,—	—	—	1 206,60	—	3 863,60	2 657,—	—	—	1 206,60	—	3 863,60
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo .	7 935,44^5	—	136,29	147,78^5	4,86	8 224,38	7 951,63^5	—	136,29	147,78^5	4,86	8 240,57
Timor en onderhoorigheden .	3 528,60	—	—	—	—	3 528,60	3 528,60	—	—	—	—	3 528,60
Riouw en onderhoorigheden	4 555,61^5	—	—	—	—	4 555,61^5	4 511,52	—	—	—	—	4 511,52
Bali en Lombok	8 760,97	—	23,07	—	—	8 784,04	8 974,50	—	23,13	—	—	8 997,63
Billiton . . .	2 436,35	—	—	49,20	—	2 485,55	2 465,97	—	—	49,20	—	2 515,17
Totalen voor de buitenbezittingen . . .	f 188 876,37^5	—	f 5 125,26	f 11 702,81^5	f 13,86	f 205 718,31	f 189 192,16	—	f 5 125,32	f 11 572,96	f 13,86	f 205 904,30

c) De specerijperken op de Banda-eilanden vallen niet onder de verponding, maar zijn aan eene speciale belasting onderworpen (Ind. St. 1872 n°. 98, 1873 n°. 188, 1903 n°. 165 en 1905 n°. 3). Deze belasting is intusschen, met ingang van 1 Januari 1909, voor den tijd van 5 jaren geschorst (Ind. St. 1911 n°. 260).

V. BELASTING OP DE BEDRIJFS-

a. Getal aangeslagenen, bedrag van den aanslag,

GEWESTEN.	Getal aangeslagenen.			Totaal bedrag van de belastingplichtige inkomens.			Totaal bedrag van den aanslag over					
							1910.			1911.		
	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.
JAVA												
Bantam	14 782	933	15 715	f 1 683 285,–	f 206 642,50	f 1 889 927,50	f 37 614,64	f 7 097,23	f 44 711,87	f 39 430,23^5	f 7 405,40	f 46 835,63^5
Batavia	55 784	21 045	76 829	6 377 693,–	8 104 344,–	14 482 037,–	127 820,10	253 514,21^5	381 334,31^5	138 585,90	263 644,96^5	402 230,86^5
Preanger-Regentschappen	108 180	3 853	112 033	8 447 371,75	1 132 087,25	9 579 459,–	147 122,45	39 785,47^5	186 907,92^5	151 939,68^5	41 383,58^5	193 323,27
Cheribon	59 670	5 724	65 394	4 861 279,–	1 427 458,–	6 288 737,–	85 849,53	53 806,04	139 655,57	86 906,65	54 450,57^5	141 357,22^5
Pekalongan	67 934	3 719	71 653	5 633 340,50	980 471,–	6 613 811,50	110 156,57^5	50 429,62^5	160 586,20	113 909,24^5	46 758,52	160 667,76^5
Semarang	77 153	6 365	83 518	7 837 004,–	2 886 097,–	10 723 101,–	161 083,99^5	86 354,91	247 438,90^5	158 462,25^5	108 331,43	266 793,68^5
Rembang	47 466	2 769	50 235	3 941 703,–	1 032 676,50	4 974 379,50	76 355,48^5	34 219,18	110 574,66^5	76 370,83^5	37 568,06^5	113 938,90
Soerabaja	175 182	9 865	185 047	15 416 513,–	5 145 128,–	20 561 641,–	321 783,–	177 359,19	499 142,19	307 239,46^5	194 011,77	501 251,23^5
Pasoeroean	117 953	3 873	121 826	10 862 629,50	1 429 442,20	12 292 071,70	223 841,39	64 348,50^5	288 189,89^5	224 566,00^5	60 911,20^5	285 477,21
Besoeki	29 812	2 089	31 901	3 653 310,–	596 142,–	4 249 452,–	84 754,24^5	20 348,28	105 102,52^5	83 932,37^5	21 149,43	105 081,80^5
Banjoemas	18 888	1 502	20 390	1 572 848,25	467 741,–	2 040 589,25	29 945,82^5	17 074,68	47 020,50^5	30 914,27^5	17 815,50	48 729,77^5
Kedoe	34 677	2 829	37 506	2 925 983,–	833 169,50	3 759 152,50	48 564,85^5	34 046,64^5	82 611,50	51 068,75	32 198,63	83 267,38
Djokjakarta *b)*	–	1 566	1 566	–	581 481,–	581 481,–	–	22 526,23	22 526,23	–	22 168,63^5	22 168,63^5
Soerakarta *b)*	–	2 736	2 736	–	847 498,80	847 498,80	–	33 107,25^5	33 107,25^5	–	34 447,29	34 447,29
Madioen	26 422	1 083	27 505	2 383 192,–	356 295,–	2 739 487,–	42 516,46	18 349,84	60 866,30	46 476,91	20 888,54^5	67 365,45^5
Kediri	52 011	3 260	55 271	5 147 703,–	803 460,–	5 951 163,–	118 264,33	33 184,14^5	151 448,47^5	118 686,02	33 536,24	152 222,26
Madoera	63 339	1 033	64 372	7 808 145,50	491 973,80	8 300 119,30	161 855,10	17 434,74	179 289,84	158 780,39	19 714,03^5	178 494,42^5
Totalen voor Java en Madoera	949 253	74 244	1 023 497	f 88 552 000,50	f 27 322 107,55	f 115 874 108,05	f 1 777 527,98	f 962 986,18^5	f 2 740 514,16^5	f 1 787 268,99^5	f 1 016 383,82	f 2 803 652,81^5
BUITEN												
Sumatra's Westkust	–	3 480	3 480	–	f 1 038 884,92	f 1 038 884,92	–	f 29 762,90	f 29 762,90	–	f 37 597,01	f 37 597,01
Tapanoeli	–	759	759	–	332 748,66	332 748,66	–	14 584,31^5	14 584,31^5	–	12 569,98	12 569,98
Benkoelen	–	2 582	2 582	–	623 817,–	623 817,–	–	18 302,76^5	18 302,76^5	–	20 376,84^5	20 376,84^5
Lampongsche districten	–	1 143	1 143	–	208 490,–	208 490,–	–	3 961,86	3 961,86	–	5 820,99	5 820,99
Palembang	–	4 473	4 473	–	1 123 038,91	1 123 038,91	–	39 947,80	39 947,80	–	47 636,83^5	47 636,83^5
Djambi	–	952	952	–	311 237,–	311 237,–	–	10 375,58^5	10 375,58^5	–	10 469,73	10 469,73
Oostkust van Sumatra *d)*	104 521	103 203	207 724	f 13 105 169,75	23 819 895,68	36 925 065,43	f 257 468,31	593 991,21^5	851 459,52^5	f 329 296,53	606 221,19^5	935 517,72^5
Atjeh en onderhoorigheden	9 501	12 133	21 634	1 565 838,–	3 241 917,50	4 807 755,50	26 093,40^5	54 228,17^5	80 321,58	29 027,62^5	56 361,94	85 389,56
Timor en onderhoorigheden	–	1 386	1 386	–	449 046,–	449 046,–	–	14 139,30^5	14 139,30^5	–	15 337,93^5	15 337,93
Banka en onderhoorigheden	–	11 686	11 686	–	2 352 301,27^5	2 352 301,27^5	–	75 702,53^5	75 702,53^5	–	74 272,13	74 272,13
Billiton	–	3 334	3 334	–	535 185,–	535 185,–	–	17 884,47	17 884,47	–	18 859,40^5	18 859,40
Westerafdeeling van Borneo	986	23 444	24 430	136 261,–	5 701 022,50	5 837 283,50	1 746,95	149 204,69	150 951,64	2 809,31	181 119,14^5	183 928,45
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	4 852	7 212	12 064	843 870,–	1 810 561,–	2 654 431,–	18 755,87^5	51 295,74^5	70 051,62	20 419,84	59 278,46^5	79 698,30
Celebes en onderhoorigheden	–	4 921	4 921	–	1 566 933,–	1 566 933,–	–	53 892,85	53 892,85	–	56 901,42	56 901,42
Menado	1 916	2 857	4 773	369 140,–	1 100 386,–	1 469 526,–	9 716,86	39 558,42	49 275,28	9 943,66^5	42 339,78^5	52 283,45
Amboina	–	1 357	1 357	–	454 349,–	454 349,–	–	15 097,43	15 097,43	–	14 737,42^5	14 737,42
Ternate en onderhoorigheden	–	1 026	1 026	–	379 580,–	379 580,–	–	11 833,26	11 833,26	–	12 893,01^5	12 893,01
Bali en Lombok	–	3 020	3 020	–	834 328,–	834 328,–	–	29 716,96^5	29 716,96^5	–	29 699,42^5	29 699,42
Zuid-Nieuw-Guinea	274	143	417	77 660,–	52 390,–	130 050,–	1 630,66	1 108,83	2 739,49	2 269,80	1 805,23^5	4 075,03
Riouw en onderhoorigheden *e)*	5 606 (255)	11 057	16 663 (255)	496 615,40 (33 611)	2 912 044,41	3 408 659,81 (33 611)	9 827,77 (812,42)	97 418,54	107 246,31 (812,42)	14 333,97 (827,10)	98 548,14	112 882,11 (827,10)
	127 656	200 168	327 824	f 16 594 554,15	f 48 848 155,85^5	f 65 442 710,00^5	f 325 239,83	f 1 322 007,65^5	f 1 647 247,48^5	f 408 100,74	f 1 402 846,05	f 1 810 946,79
Sumatra's Westkust (inlandsche bevolking)	352 339	–	352 339	36 563 724,50	–	36 563 724,50	777 602,91	–	777 602,91	938 068,18	–	938 068,18
Tapanoeli (inlandsche bevolking)	124 663	–	124 663	11 168 221,50	–	11 168 221,50	216 625,22	–	216 625,22	232 909,90	–	232 909,90
Djambi (inlandsche bevolking)	46 072	–	46 072	9 081 939,50	–	9 081 939,50	176 266,20	–	176 266,20	189 821,29	–	189 821,29
Atjeh en onderhoorigheden (inheemsche bevolking)	151 294	–	151 294	17 553 427,36	–	17 553 427,36	230 441,89	–	230 441,89	243 401,31	–	243 401,31
Totalen voor de buitenbezittingen.	802 024	200 168	1 002 192	f 90 961 867,01	f 48 848 155,85^5	f 139 810 022,86^5	f 1 726 176,05	f 1 322 007,65^5	f 3 048 183,70^5	f 2 012 301,42	f 1 402 846,05	f 3 415 147,47

a) Zoowel op Java en Madoera als in de buitenbezittingen is de belasting progressief, behalve voor de inlandsche bevolking in Sumatra's Westkust, Djambi en Tapanoeli en voor de inheemsche inlanders in Atjeh en onderhoorigheden, voor welke de aanslag 2 % van het belastbaar inkomen is. Het belastingvrij minimum bedraagt overal f 50 's jaars.

b) In Djokjakarta en Soerakarta wordt de belasting niet geheven van de eigenlijk gezegde inlanders.

EN ANDERE INKOMSTEN. *a)*

de belasting gemiddeld per hoofd en achterstand.

Totaal bedrag van de belasting over						Bedrag van de belasting gemiddeld per hoofd over						Bedrag van den achterstand op 31 December.					
1910.			1911.			1910.			1911.			1910.			1911.		
Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Te zamen.
MADOERA.																	
37 219,88	f 6 771,61^5	f 43 991,49^5	f 38 813,34	f 7 255,10	f 46 068,44	f 2,71	f 7,42	f 3,01	f 2,62	f 7,78	f 2,93	f 795,52	f 292,18^5	f 1 087,70^5	f 933,53^5	f 312,43	f 1 245,96^5
127 506,30^5	251 418,25	378 924,55^5	138 129,25^5	260 097,02^5	398 226,28	2,49	12,60	5,33	2,48	12,36	5,18	39 307,19	4 2019,29	81 326,48	30 396,23^5	36 628,12	67 024,35^5
145 954,84^5	39 580,15^5	185 535,—	150 993,25	41 264,56^5	192 257,81^5	1,39	9,79	1,70	1,39	10,72	1,72	7 457,49^5	2 096,87^5	9 554,37	7 452,61^5	2 735,65^5	10 188,27
85 367,—	53 671,13	139 038,13	86 631,38	54 305,84^5	140 937,22^5	1,57	9,17	2,30	1,45	9,49	2,15	393,60	683,55^5	1 077,15^5	255,30	876,91	1 132,21
107 095,18^5	50 123,52	157 218,70^5	110 483,35	45 533,98	156 017,33	1,63	14,07	2,27	1,63	12,24	2,18	636,65^5	6 087,02^5	6 723,68	373,50^5	5 729,05^5	6 102,56
157 819,96	85 238,52	243 058,48	154 931,41^5	91 732,81^5	246 664,23	2,03	12,81	2,87	2,—	14,41	2,95	10 061 64	2 708,97	12 770,61	11 021,36	30 580,15^5	41 601,51^5
75 677,89^5	34 208,57	109 886,46^5	75 110,47^5	37 472,03^5	112 582,51	1,63	11,91	2,22	1,58	13,53	2,24	2 472,25^5	879,81^5	3 352,07	1 295,30^5	2 851,94	4 147,24^5
318 865,10	176 089,88^5	494 954,98^5	305 045,30	193 058,56	498 103,86	1,75	17,53	2,57	1,74	19,57	2,69	6 477,47	27 268,91^5	33 746,38^5	6 438,32^5	29 436,49	35 874,81^5
221 516,99^5	63 384,67	284 901,66^5	222 731,84	66 301,33^5	289 033,17^5	1,89	15,75	2,34	1,89	17,13	2,37	8 734,81^5	11 112,18^5	19 847,—	17 597,42^5	5 382,64	22 980,06^5
82 850,07^5	19 828 29	102 678,36^5	82 369,03^5	20 544,67	102 913,70^5	2,91	10,29	3,38	2,76	9,83	3,23	4 494,61	2 896,67	7 391,28	2 835,90	3 828,74	6 664,64
29 475,28^5	17 023,31	46 498,59^5	30 360,05^5	17 663,34	48 023,39^5	1,53	11,02	2,21	1,61	11,76	2,35	2 069 95	770,62^5	2 840,57^5	2 091,14^5	1 525,52^5	3 616,67
47 965,21^5	33 758,50^5	81 723,72	51 068,75	32 198,63	83 267,38	1,50	11,64	2,34	1,47	11,38	2,22	2 363,13	2 993,95^5	5 357,08^5	2 671,51	1 959,59	4 631,10
—	22 321,41^5	22 321,41^5	—	22 144,83	22 144,83	—	13,15	13,15	—	14,14	14,14	—	5 003,86	5 003,86	—	4 029,92	4 029,92
—	32 770,07	32 770,07	—	34 129,38^5	34 129,38^5	—	10,32	10,32	—	12,47	12,47	—	2 486,64	2 486,64	—	827,83	827,83
41 746,63	18 197,64	59 944,27	45 815,73^5	20 709,40	66 525,13^5	1,81	17,31	2,48	1,73	19,12	2,49	1 632,91^5	1 202,19	2 835,10^5	2 411,81	1 450,07	3 861,88
118 092,68^5	32 953,59^5	151 046,28	118 635,26	32 994,65	151 629,91	2,28	10,30	2,74	2,28	10,12	2,74	4 150,52	3 477,79	7 628,31	6 652,87^5	3 934,34	10 587,21^5
158 013,86^5	17 290,80^5	175 304,67	153 696,36^5	19 547,47	173 243,83^5	2,54	17,32	2,78	2,43	18,92	2,69	160,68	232,21^5	392,89^5	97,27	84,44^5	181,71^5
1 755 166,92	f 954 629,94^5	f 2 709 796,86^5	f 1 764 814,80^5	f 996 953,63^5	f 2 761 768,44	f 1,88	f 12,82	f 2,69	f 1,85	f 13,42	f 2,69	f 91 208,44^5	f 112 212,76	f 203 421,20^5	f 92 524,11^5	f 132 173,85^5	f 224 697,97
BEZITTINGEN. *c)*																	
—	f 29 742,64	f 29 742,64	—	f 36 834,07	f 36 834,07	—	f 8,50	f 8,50	—	f 10,58	f 10,58	—	f 5 827,82	f 5 827,82	—	f 8 708,39	f 8 708,39
—	10 302,75^5	10 302,75^5	—	12 569,98	12 569,98	—	14,—	14,—	—	16,56	16,56	—	171,12^5	171,12^5	—	2 292,03^5	2 292,03^5
—	18 302,76^5	18 302,76^5	—	20 376,84^5	20 376,84^5	—	9.20	9.20	—	7,89	7,89	—	1 882,49^5	1 882,49^5	—	5 134,03	5 134,03
—	3 961,86	3 961,86	—	5 820,99	5 820,99	—	5,43	5,43	—	5,09	5,09	—	159 61	159,61	—	2 514,28	2 514,28
—	39 869,69	39 869,69	—	47 632,45^5	47 632,45^5	—	8,67	8,67	—	10,42	10,42	—	17 910,49	17 910,49	—	12 833,66	12 833,66
—	10 339,43^5	10 339,43^5	—	10 352,73	10 352,73	—	10,77	10,77	—	10,87	10,87	—	247,54^5	247,54^5	—	467,88^5	467,88^5
257 468,31	593 991,21^5	851 459,52^5	f 318 124,98^5	605 402,79	923 527,77^5	f 2,76	6,24	4,51	f 3,04	5,86	4,45	†	†	341 169,04	f 77 345,95	154 080,03	231 425,98
25 871,17	53 225,35^5	79 096,52^5	29 014,12^5	56 178,19^5	85 192,32	4,45	7,29	6,03	3,05	4,63	3,94	f 7 040,83^5	15 064,59	22 105,42^5	6 491,78	19 464,16	25 955,94
—	14 094,78^5	14 094,78^5	—	15 337,93^5	15 337,93^5	—	10,72	10,72	—	11,07	11,07	—	4 002,73	4 002,73	—	7 597,45^5	7 597,45^5
—	75 702,53^5	75 702,53^5	—	74 272.13	74 272,13	—	5,98	5,98	—	6,36	6,36	—	13 418,35^5	13 418,35^5	—	19 005,19^5	19 005,19^5
—	17 884,47	17 884,47	—	18 859,40^5	18 859,40^5	—	5,29	5,29	—	5,66	5,66	—	100,31	100,31	—	2 667,33	2 667,33
1 746,95	149 196,47	150 943,42	2 740,46	180 961,90	183 702,36	2,41	6,74	6,60	2,78	7,74	7,54	86,44	18 716,41	18 802,85	530,60	38 898,52	39 429,12
18 629,65^5	50 609,06^5	69 238,72	20 419,84	59 266,46^5	79 686,30^5	3,30	10,50	6,60	4,21	8,21	6,60	18 755,87^5	22 143,23	40 899,10^5	3 790,50^5	6 876,67	10 667,17^5
—	53 463,50	53 463,50	—	56 855,94	56 855,94	—	12,22	12,22	—	11,56	11,56	—	344,81	344,81	—	2 717,44	2 717,44
9 670,60	39 528,36	49 198,96	9 939,28^5	42 114,89	52 054,17^5	4,82	15,49	10,79	5,19	14,74	10,91	1 781,82^5	3 356,43	5 138,25^5	2 587,64	5 233,18^5	7 820,82^5
—	16 031,65^5	16 031,65^5	—	14 440,70^5	14 440,70^5	—	11,41	11,41	—	10,64	10,64	—	1 855,23	1 855,23	—	2 287,94	2 287,94
—	11 833,26	11 833,26	—	12 893,01^5	12 893,01^5	—	13,63	13,63	—	12,57	12,57	—	3 879,00^5	3 879,00^5	—	6 662,19^5	6 662,19^5
—	29 694,46^5	29 694,46^5	—	29 665,46^5	29 665,46^5	—	10,94	10,94	—	9,82	9,82	—	3 437,35	3 437,35	—	3 241,90^5	3 241,90^5
1 517,95	1 049,01	2 566,96	2 269,80	1 805,23^5	4 075,03^5	7,06	12,64	8,61	8,28	12,62	9,77	218,54^5	—	218,54^5	1 141,22^5	700,44	1 841,66^5
9 827,77 (812,42)	97 418,54	107 246,31 (812,42)	14 333,97 (827,10)	98 548,14	112 882,11 (827,10)	2,15 (2,85)	10,76	7,89 (2,85)	2,56 (3,24)	8,91	6,77 (3.24	2 093,98^5 (30,90)	31 735,09^5	33 829,08 (30,90)	1 226,30^5	16 464,20^5	17 690,51
324 732,40^5	f 1 316 069,05^5	f 1 640 801,46	f 396 842,46^5	f 1 400 189,28	f 1 797 031,74^5	f 2,89	f 7,29	f 5.60	f 3,11	f 6,99	f 5,48	†	†	f 515 399,17^5	f 93 114,00^5	f 317 846,95	f 410 960,95^5
774 269,07^5	—	774 269,07^5	917 522,94^5	—	917 522,94^5	2.34	—	2,34	2,60	—	2,60	f 43 889,63^5	—	43 889,63^5	126 428,92^5	—	126 428,92^5
216 625,22	—	216 625,22	232 909,90	—	232 909,90	1,78	—	1,78	1,87	—	1,87	12 538,22^5	—	12 538,22^5	101 451,15	—	101 451,15
176 266,20	—	176 266,20	189 821,29	—	189 821,29	3,98	—	3,93	4,12	—	4,12	41 617,25	—	41 617,25	1 998,79	—	1 998,79
230 380,93^5	—	230 380,93^5	243 394,81	—	243 394,81	1,48	—	1,48	1,61	—	1,61	107 031,93	—	107 031,93	85 690,88	—	85 690,88
1 722 273,83^5	f 1 316 069,05^5	f 3 038 342,89	f 1 980 491,41	f 1 400 189,28	f 3 380 680,69	f 3,38	f 7,29	f 3,35	f 2,47	f 6,99	f 3,37	†	†	f 720 614,21^5	f 408 683,75	f 317 846,95	f 726 530,70

c) Van de rechtstreeksche onderdanen van het Gouvernement in de buitenbezittingen zijn alle vreemde oosterlingen, behalve de Arabieren in de Westerafdeeling van Borneo, en in enkele gewesten ook nog bepaalde categorieën van inlanders aan de belasting onderworpen.

d) Van de achterstanden op ult. December 1910 voor inlanders en voor vreemde oosterlingen is geen specificatie kunnen worden gegeven.

e) De tusschen ( ) vermelde cijfers hebben betrekking op de inheemsche inlanders.

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	Getal personen, aangeslagen in de belasting op de bedrijfs-																								
		van meer dan f 50 tot f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300	van f 300 tot f 310
Bantam . . .	Inlanders. . . .	2 714	1 400	1 356	406	837	1 665	431	2 119	175	1 494	293	144	150	230	95	83	84	391	54	38	23	26	29	40	46	64
	Vr. oosterlingen .	44	26	47	70	61	37	38	86	20	17	69	5	17	88	5	24	7	6	13	10	9	3	2	7	5	40
	Totaal . .	2 758	1 426	1 403	476	898	1 702	469	2 205	195	1 511	362	149	167	318	100	107	91	397	67	48	32	29	31	47	51	104
Batavia . . .	Inlanders. . . .	11 693	7 573	7 347	2 213	4 405	5 322	1 812	3 580	1 222	1 875	1 515	646	384	877	568	460	251	559	168	489	208	112	75	99	56	542
	Vr. oosterlingen .	321	423	551	369	346	642	251	4 815	169	1 396	1 549	273	216	1 676	170	646	589	130	123	637	166	145	134	78	78	645
	Totaal . .	12 014	7 996	7 898	2 582	4 751	5 964	2 063	8 395	1 391	3 271	3 064	919	600	2 553	738	1 106	840	689	291	1 126	374	257	209	177	134	1 187
Preanger-Regentschappen	Inlanders. . . .	41 461	22 062	17 696	5 244	8 203	3 591	1 130	2 409	526	1 410	680	293	237	794	114	211	266	87	87	233	78	57	228	64	64	156
	Vr. oosterlingen .	34	23	127	58	476	161	73	554	50	88	216	30	38	462	62	39	128	9	19	124	29	6	89	12	21	104
	Totaal . .	41 495	22 085	17 823	5 302	8 679	3 752	1 203	2 963	576	1 498	896	323	275	1 256	176	250	394	96	106	357	107	63	317	76	85	260
Cheribon .	Inlanders. . . .	19 938	10 778	14 267	1 337	5 443	1 741	431	1 553	261	815	465	152	496	290	187	209	104	82	64	143	105	61	45	30	55	71
	Vr. oosterlingen .	436	134	717	146	361	718	247	386	77	231	202	66	154	133	47	208	56	24	98	85	55	36	39	17	43	97
	Totaal . .	20 374	10 912	14 984	1 483	5 804	2 459	678	1 939	338	1 046	667	218	650	423	234	417	160	106	162	228	160	97	84	47	98	168
Pekalongan . .	Inlanders. . . .	16 371	20 844	10 343	3 751	2 795	2 894	1 304	2 691	706	882	892	272	392	743	217	352	277	167	136	260	103	84	189	86	27	264
	Vr. oosterlingen .	43	154	313	47	131	324	77	417	47	47	281	41	63	166	26	216	37	21	28	91	47	20	30	26	12	176
	Totaal . .	16 414	20 998	10 656	3 798	2 926	3 218	1 381	3 108	753	929	1 173	313	455	909	243	568	314	188	164	351	150	104	219	112	39	440
Semarang . .	Inlanders. . . .	15 053	16 529	11 027	8 484	4 320	8 659	983	5 078	963	2 278	1 923	642	312	1 760	262	395	403	192	157	531	151	128	146	103	55	339
	Vr. oosterlingen .	222	208	249	398	189	300	98	887	95	159	331	53	76	486	57	165	316	39	36	174	73	26	65	50	28	207
	Totaal . .	15 275	16 737	11 276	3 882	4 509	8 959	1 081	5 965	1 058	2 437	2 254	695	388	2 246	319	560	719	231	193	705	224	154	211	153	83	546
Rembang . .	Inlanders. . . .	13 949	13 084	5 476	2 438	2 519	1 683	709	1 518	1 930	905	342	517	243	356	203	130	93	264	95	204	42	58	40	46	53	117
	Vr. oosterlingen .	88	89	297	138	129	178	73	339	50	56	145	18	45	141	23	78	17	12	14	62	48	20	11	3	6	102
	Totaal . .	14 037	13 173	5 773	2 576	2 648	1 861	782	1 857	1 980	961	487	535	288	497	226	208	110	276	109	266	90	78	51	49	59	219
Soerabaja . .	Inlanders. . . .	58 704	39 484	22 665	6 361	5 359	13 629	2 977	4 958	3 361	4 350	1 603	1 257	1 116	1 416	737	621	872	367	329	689	291	214	251	293	253	388
	Vr. oosterlingen .	72	97	84	81	260	1 235	390	666	199	297	322	164	453	667	198	462	256	132	163	362	110	117	109	71	47	412
	Totaal . .	58 776	39 581	22 749	6 442	5 619	14 864	3 367	5 624	3 560	4 647	1 925	1 421	1 569	2 083	935	1 083	1 128	499	492	1 051	401	331	360	364	300	800
Pasoeroean . .	Inlanders. . . .	46 981	10 383	12 839	4 502	8 277	5 159	3 286	7 462	3 548	4 191	1 359	468	1 077	2 558	357	652	831	308	285	595	190	126	236	106	71	475
	Vr. oosterlingen .	61	54	102	50	84	369	65	424	147	45	216	37	51	527	70	107	59	31	21	138	65	22	27	17	5	174
	Totaal . .	47 042	10 437	12 941	4 552	8 361	5 528	3 351	7 886	3 695	4 236	1 575	505	1 128	3 085	427	759	890	339	306	733	255	148	263	123	76	649
Besoeki . . .	Inlanders. . . .	2 645	1 379	6 405	1 670	2 071	5 125	376	2 544	430	622	1 131	95	1 230	1 191	88	383	245	95	153	407	80	91	94	71	64	256
	Vr. oosterlingen .	22	31	52	8	153	71	19	260	16	18	121	20	23	326	26	51	73	9	15	150	34	12	12	2	4	131
	Totaal . .	2 667	1 410	6 457	1 678	2 224	5 196	395	2 804	446	640	1 252	115	1 253	1 517	114	434	318	104	168	557	114	103	106	73	68	387

en andere inkomsten naar een jaarlijksch belastingplichtig inkomen:

van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
8	29	6	24	10	23	13	15	1	9	1	16	2	10	3	3	5	4	6	7	14	3	5	1	1	2	2	1	2	93	—	2	—	4	—	42	2	1	2	—	1	10	12
5	1	1	6	6	14	4	8	1	3	2	11	—	5	6	4	9	4	5	11	2	5	—	2	1	—	1	1	4	9	—	2	1	—	1	1	4	—	1	6	—	10	20
13	30	7	30	16	37	17	23	2	12	3	27	2	15	9	7	14	8	11	18	16	8	5	3	2	2	3	2	6	102	—	4	1	4	1	43	6	1	3	6	1	20	32
87	54	51	77	82	157	50	35	46	70	28	57	27	229	37	22	24	45	22	24	20	25	15	18	26	21	21	8	7	45	13	12	8	16	26	17	21	17	21	16	4	22	110
60	94	88	97	139	311	133	79	76	208	49	124	65	71	161	72	30	113	54	161	65	47	23	57	61	40	33	25	16	205	22	38	19	28	41	50	78	52	64	89	99	124	1046
147	148	139	174	221	468	183	114	122	278	77	181	92	300	198	94	54	158	76	185	85	72	38	75	87	61	54	33	23	250	35	50	27	44	67	67	99	69	85	105	103	146	1156
15	17	28	34	30	175	10	20	17	18	12	44	16	12	17	11	8	27	7	10	9	4	5	35	1	1	9	5	8	22	1	4	9	4	4	8	23	2	9	19	5	12	72
6	6	20	11	31	118	10	7	11	17	9	12	7	23	14	12	17	29	3	19	6	14	18	19	4	1	3	4	16	34	6	25	4	5	5	8	21	6	14	14	17	64	131
21	23	48	45	61	293	20	27	28	35	21	56	23	35	31	23	25	56	10	29	15	18	23	54	5	2	12	9	24	56	7	29	13	9	9	16	44	8	23	33	22	76	203
27	36	23	41	34	25	8	14	52	12	14	20	8	12	39	12	7	11	5	11	7	9	7	10	3	—	1	2	4	12	3	10	—	—	2	7	6	2	1	3	5	14	28
36	17	22	46	45	38	25	18	22	23	11	21	11	24	24	10	3	12	13	40	9	15	7	8	22	8	4	2	18	24	17	12	11	3	7	7	13	13	12	14	16	21	187
63	53	45	87	79	63	33	32	74	35	25	41	19	36	63	22	10	23	18	51	16	24	14	18	25	8	5	4	22	36	20	22	11	3	9	14	19	15	13	17	21	35	215
58	38	83	26	41	108	80	19	18	34	12	31	13	70	14	14	16	24	7	11	9	7	5	11	11	3	3	10	5	18	2	3	6	2	10	4	9	3	11	7	4	9	23
14	11	18	20	40	45	7	11	7	82	3	23	7	15	26	8	8	17	4	49	10	11	6	10	12	5	20	6	3	35	2	9	4	6	6	5	10	11	14	15	8	21	191
72	49	101	46	81	153	87	30	25	116	15	54	20	85	40	22	24	41	11	60	19	18	11	21	23	8	23	16	8	53	4	12	10	8	16	12	19	14	25	22	12	30	214
74	89	48	37	43	157	32	30	44	29	16	60	25	11	46	28	12	57	14	24	9	19	5	33	7	9	6	14	7	50	8	14	6	4	15	14	20	11	10	16	7	43	77
14	10	20	38	48	111	15	25	16	81	13	38	12	16	38	7	5	49	9	50	13	24	14	14	10	8	3	2	11	81	10	12	13	7	9	17	25	15	28	39	12	57	339
88	99	68	75	91	268	47	55	60	110	29	98	37	27	84	35	17	106	23	74	22	43	19	47	17	17	9	16	18	131	18	26	19	11	24	31	45	26	38	55	19	100	416
30	17	19	41	23	53	18	8	23	8	9	17	7	18	8	5	12	17	6	1	3	8	4	12	5	5	1	5	8	8	—	9	5	2	5	3	3	4	3	3	4	1	11
14	4	18	10	13	52	8	12	8	42	3	19	4	15	18	10	3	21	10	18	3	11	2	4	4	2	6	2	11	28	6	2	1	3	2	4	15	5	12	5	8	22	127
44	21	37	51	36	105	26	20	31	50	12	36	11	33	26	15	15	38	16	19	6	19	6	16	9	7	7	7	19	36	6	11	6	5	7	7	18	9	15	8	12	23	138
148	91	116	116	133	298	75	59	89	68	53	176	126	63	65	36	45	87	28	67	14	23	16	42	14	22	11	12	22	72	12	28	17	15	31	29	26	22	31	34	30	30	145
78	46	53	48	88	236	41	33	57	71	24	98	19	25	26	11	27	85	22	52	28	31	26	28	14	13	11	8	20	133	28	8	14	12	20	20	32	20	35	67	25	83	623
226	137	169	164	221	534	116	92	146	139	77	274	145	88	91	47	72	172	50	119	42	54	42	70	28	35	22	20	42	205	40	36	31	27	51	49	58	42	66	101	55	113	768
63	62	78	76	45	241	45	34	58	27	17	106	29	22	67	18	20	63	9	28	14	14	10	27	8	5	11	7	12	33	8	7	8	7	6	3	20	7	20	24	111	28	133
15	7	13	9	37	73	25	10	23	37	19	22	7	10	10	10	5	41	17	32	8	10	8	13	9	8	5	4	10	42	3	8	8	2	9	6	18	11	29	10	11	28	223
78	69	91	85	82	314	70	44	81	64	36	128	36	32	77	28	25	104	26	60	22	24	18	40	17	13	16	11	22	75	11	15	16	9	15	9	38	18	49	34	122	56	356
72	81	36	31	34	102	11	11	32	59	4	21	70	14	23	10	9	21	3	24	7	6	2	15	7	5	6	4	6	35	1	10	5	2	7	3	13	3	8	7	12	14	75
8	10	7	6	12	53	12	4	10	18	1	18	2	8	21	4	3	11	2	27	1	2	6	10	12	2	1	2	1	23	1	5	—	2	3	—	14	—	3	4	2	10	89
80	41	43	37	46	155	23	15	42	77	5	39	72	22	44	14	12	32	5	51	8	8	8	25	19	7	7	6	7	58	2	15	5	4	10	3	27	3	11	11	14	24	164

Getal personen, aangeslagen in de belasting op de bedrijf en

Gewesten.	Landaard der aangeslagenen.	van meer dan f 50 tot f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190
Banjoemas	Inlanders	4 967	5 686	3 525	810	904	551	187	624	110	144	274	109	67	214
	Vr. oosterlingen	101	73	67	46	85	95	65	128	21	34	100	9	32	69
	Totaal	5 068	5 759	3 592	856	989	646	252	752	131	178	374	118	99	283
Kedoe	Inlanders	16 335	5 041	4 801	1 292	1 677	1 622	498	847	202	525	217	136	126	290
	Vr. oosterlingen	82	80	245	61	124	283	52	479	61	52	198	15	36	114
	Totaal	16 417	5 121	5 046	1 353	1 801	1 905	550	1 326	263	577	415	151	162	404
Djokjakarta	Vr. oosterlingen	6	10	18	25	46	65	3	149	26	5	66	12	13	551
	Totaal	6	10	18	25	46	65	3	149	26	5	66	12	13	551
Soerakarta	Vr. oosterlingen	45	171	176	26	91	143	67	334	48	53	116	21	32	223
	Totaal	45	171	176	26	91	143	67	334	48	53	116	21	32	223
Madioen	Inlanders	8 504	4 534	4 223	1 084	1 612	947	421	1 967	293	346	417	270	110	331
	Vr. oosterlingen	26	27	51	26	61	14	11	101	18	24	86	9	6	137
	Totaal	8 530	4 561	4 274	1 110	1 673	961	432	2 068	311	370	503	279	116	468
Kediri	Inlanders	12 068	6 850	8 514	1 251	3 087	2 889	1 659	4 453	295	3 738	1 463	393	324	1 447
	Vr. oosterlingen	64	80	175	21	213	217	101	440	35	228	128	42	107	221
	Totaal	12 132	6 930	8 689	1 272	3 300	3 106	1 760	4 893	330	3 966	1 591	435	431	1 668
Madoera	Inlanders	12 656	9 181	9 214	5 288	3 350	5 543	1 811	3 902	874	1 484	1 206	754	880	1 231
	Vr. oosterlingen	34	23	29	47	41	78	38	124	11	22	33	10	31	68
	Totaal	12 690	9 204	9 243	5 335	3 391	5 621	1 849	4 026	885	1 506	1 239	764	911	1 299
Java en Madoera	Inlanders	284 039	174 808	139 698	41 131	54 859	61 020	18 015	45 705	14 896	25 059	13 780	6 148	7 144	13 728
	Vr. oosterlingen	1 701	1 703	3 300	1 617	2 851	4 930	1 668	10 589	1 090	2 772	4 179	825	1 393	6 055
	Totaal	285 740	176 511	142 998	42 748	57 710	65 950	19 683	56 294	15 986	27 831	17 959	6 973	8 537	19 783
Sumatra's Westkust	Inlanders	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vr. oosterlingen	18	35	29	21	186	28	23	778	14	116	317	23	87	449
	Totaal	18	35	29	21	186	28	23	778	14	116	317	23	87	449
Tapanoeli	Inlanders	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vr. oosterlingen	—	6	1	6	23	7	34	117	9	39	19	1	16	118
	Totaal	—	6	1	6	23	7	34	117	9	39	19	1	16	118

Gewesten.	Landaard der aangeslagenen.	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300	van f 300 tot f 310	van f 310 tot f 320
Banjoemas	Inlanders	72	64	75	38	26	63	27	25	33	23	17	56	2
	Vr. oosterlingen	10	44	28	9	21	34	23	4	10	5	11	31	5
	Totaal	82	108	103	47	47	97	50	29	43	28	28	87	7
Kedoe	Inlanders	69	107	129	49	91	83	46	34	32	55	22	52	11
	Vr. oosterlingen	25	110	31	11	14	50	43	17	13	6	12	63	19
	Totaal	94	217	160	60	105	133	89	51	45	41	34	115	30
Djokjakarta	Vr. oosterlingen	29	33	21	7	1	62	27	7	14	5	3	52	7
	Totaal	29	33	21	7	1	62	27	7	14	5	3	52	7
Soerakarta	Vr. oosterlingen	136	80	29	17	14	91	41	19	11	3	30	98	5
	Totaal	136	80	29	17	14	91	41	19	11	3	30	98	5
Madioen	Inlanders	102	148	150	75	63	126	60	48	46	41	24	56	21
	Vr. oosterlingen	6	18	7	5	5	45	6	8	17	7	2	65	—
	Totaal	108	166	157	80	68	171	66	56	63	48	26	121	21
Kediri	Inlanders	234	513	407	147	127	291	151	107	125	177	81	206	41
	Vr. oosterlingen	37	49	122	12	50	92	23	25	25	12	8	128	15
	Totaal	271	562	529	159	177	383	174	132	150	189	89	334	56
Madoera	Inlanders	724	747	908	129	113	209	165	101	91	108	58	201	91
	Vr. oosterlingen	5	18	14	7	19	28	13	7	8	9	3	23	5
	Totaal	729	765	922	136	132	237	178	108	99	117	61	224	96
Java en Madoera	Inlanders	4 029	5 075	5 095	2 950	1 948	4 361	1720	1272	1660	1322	946	3243	748
	Vr. oosterlingen	932	2 348	1 790	481	654	2 235	812	494	616	330	318	2548	306
	Totaal	4 961	7 423	6 885	3 431	2 602	6 596	2532	1766	2276	1652	1264	5791	1054
Sumatra's Westkust	Inlanders	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vr. oosterlingen	83	51	143	32	31	189	66	15	16	12	13	135	32
	Totaal	83	51	143	32	31	189	66	15	16	12	13	135	32
Tapanoeli	Inlanders	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Vr. oosterlingen	9	21	17	26	10	36	5	3	3	1	3	58	—
	Totaal	9	21	17	26	10	36	5	3	3	1	3	5[illegible]	—

rijf en andere inkomsten naar een jaarlijksch belastingplichtig inkomen:

… tot f 300	van f 300 tot f 310	van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
17	56	2	8	17	8	6	19	5	8	7	5	3	8	2	3	5	2	4	13	4	2	—	3	—	6	2	5	2	5	1	14	—	1	2	2	6	—	5	—	2	3	—	1	6
11	31	5	2	14	12	14	16	3	10	10	12	7	5	1	14	7	1	6	7	4	5	—	5	6	4	10	—	4	2	6	11	2	6	2	4	2	—	6	4	3	8	4	8	95
28	87	7	10	31	20	20	35	8	18	17	17	10	13	3	17	12	3	10	20	8	7	—	8	6	10	12	5	6	7	7	25	2	7	4	6	8	—	11	4	5	11	4	9	101
22	52	11	16	17	25	12	28	10	9	12	13	9	10	10	4	6	3	8	7	3	5	6	9	2	5	2	2	5	1	3	3	2	3	5	2	2	3	3	1	2	4	3	11	23
12	63	19	6	7	19	15	39	13	12	6	28	8	12	5	6	15	2	3	12	11	13	2	8	6	8	11	3	2	1	9	18	4	6	—	7	7	3	10	6	12	8	9	16	144
34	115	30	22	24	44	27	67	23	21	18	41	17	22	15	10	21	5	11	19	14	18	8	17	8	13	13	5	7	2	12	21	6	9	5	9	9	6	13	7	14	12	12	27	167
3	52	7	7	10	1	6	32	11	1	2	12	2	5	2	1	5	—	1	16	4	10	3	3	1	6	—	1	3	—	1	22	—	1	3	1	6	3	4	4	9	5	7	2	90
3	52	7	7	10	1	6	32	11	1	2	12	2	5	2	1	5	—	1	16	4	10	3	3	1	6	—	1	3	—	1	22	—	1	3	1	6	3	4	4	9	5	7	2	90
30	98	5	6	19	28	14	54	10	8	6	16	6	25	3	14	10	6	3	18	6	31	2	8	5	12	7	2	2	3	3	33	2	7	—	4	8	2	28	1	14	18	—	9	163
30	98	5	6	19	28	14	54	10	8	6	16	6	25	3	14	10	6	3	18	6	31	2	8	5	12	7	2	2	3	3	33	2	7	—	4	8	2	28	1	14	18	—	9	163
24	56	21	37	19	23	16	42	13	8	16	9	8	26	5	8	36	6	9	12	8	9	6	6	3	5	4	—	3	2	—	10	1	4	2	1	3	5	5	5	4	7	—	3	14
2	65	—	11	6	2	2	40	4	6	5	5	1	15	—	4	3	4	—	17	3	3	8	5	—	4	3	—	—	4	2	26	5	4	3	—	6	3	5	—	4	3	4	6	74
26	121	21	48	25	25	18	82	17	14	21	14	9	41	5	12	39	10	9	29	11	12	9	11	3	9	7	—	3	6	2	36	6	8	5	1	9	8	10	5	8	10	4	9	88
31	206	41	66	48	43	42	149	31	15	29	34	19	36	21	23	21	14	6	22	8	20	13	13	7	23	13	8	10	7	4	28	10	10	8	3	9	9	10	29	23	14	10	29	36
8	128	15	11	5	9	19	79	2	5	7	14	2	28	9	12	19	6	4	20	5	8	5	11	16	18	4	7	2	2	13	21	3	4	4	2	6	9	16	3	17	16	19	44	84
39	334	56	77	53	52	61	228	33	20	36	48	21	64	30	35	40	20	10	42	13	28	18	24	23	41	17	15	12	9	17	49	13	14	12	5	15	18	26	32	40	30	29	73	120
58	201	91	160	138	160	92	95	87	208	90	72	95	68	73	42	49	28	16	152	19	53	11	17	6	12	30	11	22	91	15	56	12	8	4	7	27	18	14	23	62	15	59	16	87
3	23	5	—	5	6	5	6	5	1	4	5	4	8	11	10	5	3	1	8	—	5	1	9	2	7	—	—	4	2	2	11	—	3	—	3	2	—	7	4	14	5	5	11	101
31	224	96	160	143	166	97	101	92	209	94	77	99	76	84	52	54	31	17	160	19	58	12	26	8	19	30	11	26	93	17	67	12	11	4	10	29	18	21	27	76	20	64	27	188
46	3243	748	751	727	762	643	1672	488	493	534	467	300	696	434	541	436	211	201	562	149	296	142	166	92	255	134	99	113	174	104	499	73	125	85	71	153	165	180	130	209	172	255	243	852
18	2548	306	249	326	368	534	1317	328	250	271	674	100	484	165	273	408	171	128	480	172	534	161	219	146	224	184	100	104	70	146	756	111	152	87	89	140	141	306	155	285	326	246	536	3727
64	5791	1054	1060	1053	1130	1177	2989	816	743	805	1141	400	1180	599	814	844	382	329	1042	321	830	303	385	238	479	318	199	217	244	250	1255	184	277	172	160	293	306	486	285	494	498	501	779	4579
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	139	32	12	13	7	8	45	17	11	8	12	2	15	19	8	7	7	1	21	6	18	5	3	2	10	6	9	2	3	4	34	3	5	—	—	7	5	13	2	4	9	18	25	134
13	139	32	12	13	7	5	45	17	11	8	12	2	15	19	8	7	7	1	21	6	18	5	3	2	10	6	9	2	3	4	34	3	5	—	—	7	5	13	2	4	9	18	25	134
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	58	—	—	2	5	13	14	3	7	1	5	—	9	—	1	4	3	2	7	—	1	3	1	—	2	—	—	—	1	1	4	4	—	—	2	1	—	1	1	5	1	2	13	57
3	58	—	—	2	5	13	14	3	7	1	5	—	9	—	1	4	3	2	7	—	1	3	1	—	2	—	—	—	1	1	4	4	—	—	2	1	—	1	1	5	1	2	13	57

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	Getal personen, aangeslagen in de belasting op de bedrijfs-																									
		van meer dan f 50 tot f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300	van f 300 tot f 310
Benkoelen . .	Vr. oosterlingen .	11	33	2	51	3	4	12	327	—	442	67	30	173	120	5	1	151	3	18	301	6	2	2	324	6	18
	Totaal . .	11	33	2	51	3	4	12	327	—	442	67	30	173	120	5	1	151	3	18	301	6	2	2	324	6	18
Lampongsche districten . .	Vr. oosterlingen .	17	49	12	3	99	5	90	24	191	187	29	25	53	24	30	46	19	16	50	24	16	15	9	10	16	9
	Totaal . .	17	49	12	3	99	5	90	24	191	187	29	25	53	24	30	46	19	16	50	24	16	15	9	10	16	9
Palembang . .	Vr. oosterlingen .	—	—	14	7	6	14	8	28	2	31	51	1	44	2 718	24	210	103	7	9	79	209	23	12	9	11	175
	Totaal . .	—	—	14	7	6	14	8	28	2	31	51	1	44	2 718	24	210	103	7	9	79	209	23	12	9	11	175
Djambi . . .	Vr. oosterlingen .	—	—	—	—	—	—	38	—	4	19	—	3	6	2	2	—	1	1	625	4	7	—	5	9	20	54
	Totaal . .	—	—	—	—	—	—	38	—	4	19	—	3	6	2	2	—	1	1	625	4	7	—	5	9	20	54
Atjeh en onderhoorigheden.	Niet-inh. inlanders	185	120	229	328	168	280	1 287	722	277	765	872	423	480	681	123	336	276	100	288	684	50	57	70	25	45	148
	Vr. oosterlingen .	95	74	35	37	67	31	214	1 121	195	246	1 203	477	883	897	569	443	901	46	375	1 405	75	92	150	24	86	605
	Totaal . .	280	194	264	365	235	311	1 501	1 843	472	1 011	2 075	900	1 363	1 578	692	779	1 177	146	663	2 089	125	149	220	49	131	753
Oostkust van Sumatra	Niet-inh. inlanders	343	474	858	10 018	3 337	12 176	18 281	12 334	23 349	5 567	3 610	3 788	1 570	2 403	1 396	840	744	377	138	844	307	97	79	60	39	325
	Vr. oosterlingen .	157	69	188	353	403	2 383	7 630	5 399	6 506	3 855	3 076	3 645	4 503	5 297	7 804	5 500	8 746	13 066	6 170	5 909	2406	1812	1120	1583	233	403
	Totaal . .	500	543	1 046	10 371	3 740	14 559	25 911	17 733	29 855	9 422	6 686	7 433	6 073	7 700	9 200	6 340	9 490	13 443	6 308	6 753	2713	1909	1190	1643	272	728
Riouw en onderhoorigheden .	Niet-inh. inlanders	4	234	53	1 059	83	1 275	122	1 341	434	42	176	267	6	27	10	39	33	14	3	9	36	36	1	2	16	1
	Inh. inlanders . .	—	5	47	2	10	18	9	42	8	29	19	7	7	14	5	5	4	3	1	1	2	—	—	—	1	4
	Vr. oosterlingen .	22	12	150	58	438	374	452	292	377	556	1 315	457	600	434	194	678	469	97	371	343	202	281	154	117	53	453
	Totaal . .	26	251	250	1 119	531	1 667	583	1 675	819	627	1 510	731	613	475	209	722	506	114	375	353	240	317	155	119	70	458
Banka en onderhoorigheden .	Vr. oosterlingen .	26	16	26	15	370	37	50	290	393	2 964	2 910	735	671	443	267	671	388	42	156	157	88	24	26	12	50	134
	Totaal . .	26	16	26	15	370	37	50	290	393	2 964	2 910	735	671	443	267	671	388	42	156	157	88	24	26	12	50	134
Billiton . . .	Vr. oosterlingen .	10	14	46	6	226	35	101	952	388	586	190	311	48	51	25	71	24	7	21	13	8	10	1	1	7	27
	Totaal . .	10	14	46	6	226	35	101	952	388	586	190	311	48	51	25	71	24	7	21	13	8	10	1	1	7	27
Westerafdeeling van Borneo .	Niet-inh. inlanders	39	84	225	4	40	6	7	36	2	162	48	70	57	95	19	9	25	13	3	6	3	5	1	1	11	—
	Vr. oosterlingen .	26	40	61	30	125	39	297	390	99	2 385	366	192	960	4 675	3 071	1 070	2 175	357	648	2 154	212	449	147	172	182	470
	Totaal . .	65	124	286	34	165	45	304	426	101	2 547	414	262	1 017	4 770	3 090	1 079	2 200	370	651	2 160	215	454	148	173	193	470
Z. en O. afdeeling van Borneo .	Niet-inh. inlanders	—	2	—	7	21	20	16	—	567	3 461	43	11	63	48	2	7	131	7	19	16	2	3	4	—	51	16
	Vr. oosterlingen .	126	34	53	26	166	55	68	1 248	803	550	395	105	274	823	42	170	164	22	103	231	91	70	22	13	28	180
	Totaal . .	126	36	53	33	187	75	84	1 248	1 370	4 011	438	116	337	871	44	177	295	29	122	247	93	73	26	13	79	196

s- en andere inkomsten naar een jaarlijksch belastingplichtig inkomen:

	van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
18	149	—	—	6	5	15	3	58	16	2	—	41	2	27	3	1	1	12	2	—	1	3	11	9	2	—	—	—	9	4	2	8	—	—	1	5	2	—	1	5	4	4	56
18	149	—	—	6	5	15	3	58	16	2	—	41	2	27	3	1	1	12	2	—	1	3	11	9	2	—	—	—	9	4	2	8	—	—	1	5	2	—	1	5	4	4	56
9	3	—	2	5	11	3	—	2	3	1	—	2	1	2	1	—	2	—	—	1	—	1	5	2	1	1	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	3	—	3	1	5	—	11
9	3	—	2	5	11	3	—	2	3	1	—	2	1	2	1	—	2	—	—	1	—	1	5	2	1	1	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	3	—	3	1	5	—	11
175	42	5	20	7	13	92	24	5	10	34	2	13	6	4	12	3	5	29	5	82	5	6	1	2	—	3	1	—	5	26	2	8	4	—	—	4	10	2	10	3	8	25	140
175	42	5	20	7	13	92	24	5	10	34	2	13	6	4	12	3	5	29	5	82	5	6	1	2	—	3	1	—	5	26	2	8	4	—	—	4	10	2	10	3	8	25	140
54	2	1	2	30	1	10	—	4	12	1	—	1	2	5	1	1	—	9	4	2	—	4	—	1	1	1	—	2	5	4	—	1	—	—	2	6	1	—	1	5	1	—	29
54	2	1	2	30	1	10	—	4	12	1	—	1	2	5	1	1	—	9	4	2	—	4	—	1	1	1	—	2	5	4	—	1	—	—	2	6	1	—	1	5	1	—	29
148	4	30	20	18	37	49	9	15	2	15	26	24	29	13	4	8	8	5	3	2	2	1	5	9	7	10	14	4	4	8	3	3	4	—	3	8	11	6	10	4	4	7	54
605	201	26	54	106	55	262	14	16	57	41	20	77	18	64	20	18	31	64	24	28	7	19	13	40	22	20	12	9	17	54	8	7	9	5	27	3	23	5	9	29	21	46	186
753	205	56	74	124	92	311	23	31	59	56	46	101	47	77	24	26	39	69	27	30	9	20	18	49	29	30	26	13	21	62	11	10	13	5	30	11	34	11	19	33	25	53	220
325	32	27	109	20	44	120	8	13	19	18	25	69	13	10	13	22	14	48	70	43	6	7	7	34	10	5	6	5	8	54	1	4	4	16	20	8	31	18	19	52	6	38	71
403	417	98	288	158	106	478	86	114	127	69	113	195	57	89	81	95	51	101	85	139	101	62	50	78	105	74	30	51	55	98	83	56	29	19	38	29	97	29	50	92	47	86	681
728	449	125	397	178	150	598	94	127	146	87	138	264	70	99	94	117	65	149	155	182	107	69	57	112	115	79	36	56	63	152	84	60	33	35	58	37	128	47	69	144	53	124	752
1	1	3	2	—	2	—	2	—	1	—	6	2	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	6
4	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
453	236	36	309	31	55	16	155	35	17	37	23	28	80	9	23	13	10	12	24	48	25	30	20	24	24	8	10	32	28	25	13	19	14	10	28	15	19	48	37	35	38	58	351
458	237	39	311	31	58	17	157	35	18	38	29	31	81	9	23	16	10	12	24	48	25	30	20	25	25	8	10	33	28	25	13	19	14	10	28	15	21	48	38	36	38	58	357
134	13	21	10	27	30	35	13	11	18	43	12	19	7	15	8	6	4	9	5	33	8	5	6	5	8	3	5	4		26	9	6	9	2	6	4	6	7	21	16	15	22	186
134	13	21	10	27	30	35	13	11	18	43	12	19	7	15	8	6	4	9	5	33	8	5	6	5	8	3	5	4	7	26	9	6	9	2	6	4	6	7	21	16	15	22	186
27	—	1	—	7	2	10	1	8	3	2	—	1	5	6	—	—	6	4	2	1	2	1	1	2	6	1	1	1	—	6	1	10	—	18	19	6	2	5	4	4	2	4	—
27	—	1	—	7	2	10	1	8	3	2	—	1	5	6	—	—	6	4	2	1	2	1	1	2	6	1	1	1	—	6	1	10	—	18	19	6	2	5	4	4	2	4	—
—	1	4	—	—	2	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—
470	191	96	106	133	112	171	29	89	114	73	23	81	26	74	68	36	24	40	49	44	22	60	13	24	62	5	11	26	54	68	12	56	7	6	25	28	37	8	48	59	33	31	378
470	192	100	106	133	114	172	29	89	114	76	23	81	26	74	68	36	24	40	49	44	22	60	13	24	62	5	11	26	54	68	12	57	7	6	25	28	37	8	48	61	32	32	378
16	50	2	3	—	3	4	91	—	3	62	4	5	—	—	39	—	1	2	—	—	4	5	—	1	—	—	—	—	—	11	—	—	2	2	1	1	4	—	6	2	3	10	14
180	260	7	99	33	32	93	9	27	19	22	6	51	5	21	48	3	20	46	11	34	20	22	8	14	15	2	1	2	7	67	2	6	4	6	11	6	22	4	45	33	15	44	148
196	310	9	102	33	35	97	100	27	22	84	10	56	5	21	87	3	21	48	11	34	24	27	8	15	15	2	1	2	7	78	2	2	6	8	12	7	26	4	51	35	18	54	162

Getal personen, aangeslagen in de belasting op de bedrijfs-

GEWESTEN.	LANDAARD DER AANGESLAGENEN.	van meer dan f 50 tot f 60	van f 60 tot f 70	van f 70 tot f 80	van f 80 tot f 90	van f 90 tot f 100	van f 100 tot f 110	van f 110 tot f 120	van f 120 tot f 130	van f 130 tot f 140	van f 140 tot f 150	van f 150 tot f 160	van f 160 tot f 170	van f 170 tot f 180	van f 180 tot f 190	van f 190 tot f 200	van f 200 tot f 210	van f 210 tot f 220	van f 220 tot f 230	van f 230 tot f 240	van f 240 tot f 250	van f 250 tot f 260	van f 260 tot f 270	van f 270 tot f 280	van f 280 tot f 290	van f 290 tot f 300	van f 300 tot f 310
Celebes en onderhoorigheden.	Vr. oosterlingen .	7	117	45	16	36	71	49	888	67	105	247	29	78	1023	47	511	46	14	79	153	135	56	22	7	38	218
	Totaal . .	7	117	45	16	36	71	49	888	67	105	247	29	78	1023	47	511	46	14	79	153	135	56	22	7	38	218
Menado . . .	Niet-inh. inlanders	—	1	48	—	14	2	23	200	19	185	240	9	382	37	32	58	30	10	7	402	59	52	7	3	3	26
	Vr. oosterlingen .	—	—	6	1	1	9	7	49	4	12	29	14	28	185	14	80	293		20	455	25	48	55	9	38	385
	Totaal . .	—	1	54	1	15	11	30	249	23	197	269	23	410	222	46	138	323	17	27	857	84	100	62	12	41	411
Amboina. . .	Vr. oosterlingen .	2	5	8	8	2	10	66	45	17	89	35	7	51	177	19	49	53	21	49	42	18	15	10	6	197	65
	Totaal . .	2	5	8	8	2	10	66	45	17	89	35	7	51	177	19	49	53	21	49	42	18	15	10	6	197	65
Ternate en onderhoorigheden.	Vr. oosterlingen .	—	3	4	—	4	11	24	27	4	48	12	6	45	37	12	59	13	6	78	21	22	31	8	36	98	74
	Totaal . .	—	3	4	—	4	11	24	27	4	48	12	6	45	37	12	59	13	6	78	21	22	31	8	36	98	74
Timor en onderhoorigheden .	Vr. oosterlingen .	15	7	30	36	48	38	67	80	32	66	40	23	105	75	39	58	22	7	68	36	12	28	16	6	60	32
	Totaal . .	15	7	30	36	48	38	67	80	32	66	40	23	105	75	39	58	22	7	68	36	12	28	16	6	60	32
Bali en Lombok	Vr. oosterlingen .	91	47	196	29	84	37	50	586	126	101	211	13	103	324	56	36	76	5	39	109	67	25	10	8	19	122
	Totaal . .	91	47	196	29	84	37	50	586	126	101	211	13	103	324	56	36	76	5	39	109	67	25	10	8	19	122
Zuid-Nieuw-Guinea .	Niet-inh. inlanders	1	—	—	—	1	—	—	4	—	2	—	—	23	1	1	1	3	—	—	82	—	—	2	—	8	72
	Vr. oosterlingen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	1	—	—	3	47	—	—	4	1	—	7
	Totaal . .	1	—	—	—	1	—	—	4	—	5	—	—	23	1	1	2	3	—	3	129	—	—	6	1	8	79
Buitenbezittingen	Inh. inlanders . .	—	5	47	2	10	18	9	42	8	29	19	7	7	14	5	5	4	3	1	1	2	—	—	—	1	4
	Niet-inh. inlanders	572	915	1 413	11 416	3 664	13 759	19 736	14 637	24 648	10 184	4 989	4 568	2 581	3 292	1 583	1 290	1 242	521	458	2 043	457	250	164	91	173	588
	Vr. oosterlingen .	623	561	906	703	2 287	3 188	9 280	12 641	9 231	12 400	10 512	6 097	8 728	17 872	12 312	9 726	13 804	13 782	8 923	11 708	3670	2999	1792	2360	1158	3617
	Totaal . .	1 195	1 481	2 366	12 121	5 961	16 965	29 025	27 320	33 887	22 613	15 520	10 672	11 316	21 178	13 900	11 021	15 050	14 306	9 382	13 752	4129	3249	1956	2451	1332	4209
Sumatra's Westkust. .	Inl. bevolking . .	6 172	6 940	14 165	26 669	48 462	37 472	37 371	48 117	33 156	18 364	15 490	8 121	11 250	4 510	4 257	5 120	2 344	2 920	1 796	1 705	2109	1095	1610	822	895	1155
Tapanoeli . .	Idem . .	22 501	25 504	16 367	12 115	9 840	9 187	4 621	11 135	1 458	1 527	3 216	615	1 620	449	322	904	214	467	226	143	510	88	177	45	103	322
Djambi . . .	Idem . .	1 369	3	444	26	222	1 199	—	6 309	594	3	4 374	34	545	426	401	5 359	89	369	7	4 061	17 700	33	113	11	1325	697
Atjeh en onderhoorigheden.	Inh. bevolking. .	30 594	17 541	52 436	25 752	9 612	6 912	2 360	1 936	486	302	802	226	348	175	90	374	93	89	42	62	300	19	51	13	15	118
Algemeene totalen voor de buitenbezittingen		61 831	51 469	85 778	76 683	74 097	71 735	73 377	94 817	69 581	42 809	39 402	19 668	25 079	26 738	18 970	22 778	17 790	18 151	11 453	19 723	24 748	4484	3907	3342	3670	6501

en andere inkomsten naar een jaarlijksch belastingplichtig inkomen:

van f 310 tot f 320	van f 320 tot f 330	van f 330 tot f 340	van f 340 tot f 350	van f 350 tot f 360	van f 360 tot f 370	van f 370 tot f 380	van f 380 tot f 390	van f 390 tot f 400	van f 400 tot f 410	van f 410 tot f 420	van f 420 tot f 430	van f 430 tot f 440	van f 440 tot f 450	van f 450 tot f 460	van f 460 tot f 470	van f 470 tot f 480	van f 480 tot f 490	van f 490 tot f 500	van f 500 tot f 510	van f 510 tot f 520	van f 520 tot f 530	van f 530 tot f 540	van f 540 tot f 550	van f 550 tot f 560	van f 560 tot f 570	van f 570 tot f 580	van f 580 tot f 590	van f 590 tot f 600	van f 600 tot f 610	van f 610 tot f 620	van f 620 tot f 630	van f 630 tot f 640	van f 640 tot f 650	van f 650 tot f 675	van f 675 tot f 700	van f 700 tot f 725	van f 725 tot f 750	van f 750 tot f 800	van f 800 tot f 850	van f 850 tot f 900	van f 900 tot f 1000	van f 1000 en hooger
6	7	7	26	29	73	5	12	19	58	6	25	4	10	17	2	6	39	6	32	1	4	1	9	9	3	—	1	7	69	2	7	1	1	8	2	22	3	15	27	5	23	208
6	7	7	26	29	73	5	12	19	58	6	25	4	10	17	2	6	39	6	32	1	4	1	9	9	3	—	1	7	69	2	7	1	1	8	2	22	3	15	27	5	23	208
1	—	2	7	3	10	4	4	1	—	—	—	1	1	2	—	—	7	—	—	—	2	1	—	2	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	—	2	—	—	1	—	2	11
29	7	8	20	40	238	3	5	13	92	3	72	—	10	22	2	14	38	8	47	2	6	2	9	6	—	1	1	3	93	1	5	3	—	2	4	20	1	18	21	10	32	172
30	7	10	27	43	248	7	9	14	92	3	72	1	11	24	2	14	45	8	47	2	8	3	9	8	—	1	1	3	95	1	5	3	—	3	4	22	1	18	22	10	34	183
1	10	7	26	4	13	8	2	8	7	2	2	3	27	2	6	3	5	13	7	—	7	3	2	2	—	2	2	11	22	—	5	1	3	4	—	1	4	5	2	1	4	54
1	10	7	26	4	13	8	2	8	7	2	2	3	27	2	6	3	5	13	7	—	7	3	2	2	—	2	2	11	22	—	5	1	3	4	—	1	4	5	2	1	4	54
1	5	3	13	43	11	5	8	38	20	8	1	5	14	3	—	9	—	19	10	—	7	—	2	5	—	—	3	20	12	—	4	2	2	—	4	4	1	13	—	8	13	27
1	5	3	13	43	11	5	8	38	20	8	1	5	14	3	—	9	—	19	10	—	7	—	2	5	—	—	3	20	12	—	4	2	2	—	4	4	1	13	—	8	13	27
4	7	9	20	17	6	4	13	23	8	4	6	5	21	2	1	13	—	17	4	4	6	5	10	7	2	1	1	9	4	4	5	1	—	7	3	3	4	7	6	5	3	59
4	7	9	20	17	6	4	13	23	8	4	6	5	21	2	1	13	—	17	4	4	6	5	10	7	2	1	1	9	4	4	5	1	—	7	3	3	4	7	6	5	3	59
24	19	3	4	22	33	7	19	8	19	13	18	1	10	5	3	5	11	8	21	1	6	—	3	3	1	—	3	3	12	6	6	8	—	5	2	6	—	9	10	4	4	105
24	19	3	4	22	33	7	19	8	19	13	18	1	10	5	3	5	11	8	21	1	6	—	3	3	1	—	3	3	12	6	6	8	—	5	2	6	—	9	10	4	4	105
—	—	24	—	3	9	—	—	26	—	3	3	—	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	2	—	—	55	1	—	—	—	—	2	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	24	—	4	11	—	—	81	1	3	3	—	—	2	—	—	2	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8
—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
89	66	160	45	94	193	114	32	52	98	64	103	44	24	58	33	23	63	73	47	12	15	13	45	20	15	20	10	13	76	4	8	17	18	25	17	49	24	36	62	13	58	136
1611	358	942	664	599	1620	386	446	569	547	237	657	246	417	329	200	207	448	288	553	207	253	141	249	284	133	77	142	245	633	152	215	92	76	191	126	292	124	305	358	242	437	2990
1700	424	1102	709	694	1814	500	478	621	646	301	761	290	441	387	233	230	511	361	600	219	268	154	294	304	148	97	152	258	709	156	223	102	94	216	143	342	148	341	420	255	495	3126
588	662	499	467	571	388	619	303	387	436	329	292	205	249	266	173	159	125	198	256	120	111	95	141	115	95	104	52	104	109	80	118	46	56	139	130	131	126	195	138	122	200	553
39	134	18	62	98	37	106	12	33	50	10	20	6	23	30	2	10	2	29	47	3	8	4	1	4	2	3	—	17	30	3	15	4	3	9	3	8	14	16	6	7	9	50
4	19	7	9	59	20	36	2	2	61	1	1	2	1	28	—	—	3	3	45	1	—	—	—	1	—	—	—	3	19	—	—	—	—	3	—	6	—	10	1	2	1	9
1	15	25	20	42	14	36	3	11	28	4	9	11	3	6	6	5	3	17	67	10	5	5	2	2	4	6	3	4	6	9	5	1	5	9	—	4	12	19	1	6	41	61
2332	1254	1651	1267	1464	2273	1297	798	1054	1221	645	1083	514	717	717	414	404	644	608	1015	353	392	258	438	426	249	210	207	386	873	248	361	153	158	376	276	491	300	581	566	392	746	3799

VI. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN RUNDEREN, BUFFELS EN PAARDEN OP JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	1910. Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: run-deren.	buffels.	Totaal.	paarden.	1911. run-deren.	buffels.	Totaal.	paarden.	1910. Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	1911. runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	1910. Aantal vervolgingen ingesteld wegens slachten zonder vergunning. Vervolgingen.	Beklaagden.	1911. Vervolgingen.	Beklaagden.
Bantam	37	18 311	18 348	2	15	17 251	17 266	—	f 55 050	f 8.—	f 55 058.—	f 51 808	—	f 51 808.—	17	17	13	13
Batavia	11 458	a) 26 484	a) 37 942	69	13 494	26 039	39 533	69	113 832	277.30	114 109.30	118 608	f 277.30	118 885.30	15	15	12	12
Preanger-Regentschappen . . .	7 810	33 805	41 615	1 263	6 917	36 414	43 331	920	124 873	5 057.20	129 930.20	130 037	3 682.60	133 719.60	11	11	58	58
Cheribon	813	12 726	13 539	316	693	10 383	11 076	222	40 618	1 264.—	41 882.—	33 228	888.—	34 116.—	5	5	5	5
Pekalongan . . .	2 929	16 490	19 419	260	2 942	15 813	18 755	226	58 259	1 045.20	59 304.20	56 266	904.—	57 170.—	5	5	3	3
Semarang	20 272	38 964	59 236	363	22 208	34 144	56 352	275	177 708	1 452.—	179 160.—	169 056	1 100.—	170 156.—	57	63	20	20
Rembang	15 551	7 434	22 985	70	17 420	4 785	22 205	49	68 955	280.—	69 235.—	66 615	196.—	66 811.—	45	46	22	22
Soerabaja	58 913	11 305	70 218	46	63 405	15 261	78 666	20	210 654	184.—	210 838.—	235 998	80.—	236 078.—	22	24	13	13
Pasoeroean . . .	78 337	1 936	80 273	157	74 868	1 657	76 525	147	240 821	628.—	241 449.—	229 578	588.—	230 166.—	68	77	50	53
Besoeki	43 749	5 408	49 157	36	45 955	4 260	50 215	32	147 472	144.—	147 616.—	150 646	128.—	150 774.—	88	88	89	101
Banjoemas	13 635	10 710	24 345	54	13 128	8 979	22 107	44	73 036	216.—	73 252.—	66 322	176.—	66 498.—	11	11	25	65
Kedoe	37 153	20 965	58 118	142	35 178	20 704	55 882	115	174 355	568.—	174 923.—	167 646	460—	168 106.—	44	44	25	29
Djokjakarta . . .	17 726	14 434	32 160	233	15 381	14 001	29 382	200	96 480	932.—	97 412.—	88 146	800.—	88 946.—	23	24	15	20
Soerakarta . . .	19 935	28 744	48 679	387	19 314	21 871	41 185	339	146 038	1 548.—	147 586.—	123 556	1 356.—	124 912.—	30	51	24	36
Madioen	18 466	12 441	30 907	312	18 355	11 907	30 262	241	92 723	1 248.—	93 971.—	90 787	964.—	91 751.—	47	47	37	37
Kediri	22 441	19 738	42 179	282	23 358	19 650	43 008	228	126 537	1 128.—	127 665.—	129 024	912.—	129 936.—	13	13	7	7
Madoera	23 543	334	23 877	7	22 330	404	22 734	4	71 631	28.—	71 659.—	68 202	16.—	68 218.—	271	395	405	478
Totalen . . .	392 768	280 229	672 997	3 999	394 961	263 523	658 484	3 131	f2 019 042	f16 007.70	f2 035 049.70	f1 975 523	f 12 527.90	f 1 988 050.90	772	936	823	972

a) Verbeterde opgaaf.

VII. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN RUNDEREN, BUFFELS, PAARDEN EN VEULENS IN DE BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	1910. Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen.	buffels.	Totaal.	paarden en veulens.	1911. Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen.	buffels.	Totaal.	paarden en veulens.	Bedrag der belasting voor het slachten van: een rund of buffel.	een paard of veulen.	1910. Opbrengst der verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	1911. Opbrengst der verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: runderen of buffels.	paarden.	Totaal.	1910. Aantal vervolgingen wegens slachten zonder vergunning. Vervolgingen.	Beklaagden.	1911. Vervolgingen.	Beklaagden.
Sumatra's Westkust	27 859	20 816	48 675	291	29 938	19 546	49 484	216	f 3,—	f 3,—	f 146 166,—	f 873	f 147 039,—	f 148 937,—	f 651	f 149 588,—	7	7	17	17
Benkoelen	1 585	2 068	3 653	—	1 478	2 230	3 708	—	2,—	—	7 306,—	—	7 306,—	7 424,40	—	7 424,40	4	4	1	1
Lampongsche districten	397	1 385	1 782	—	333	1 667	2 000	—	3,—	—	5 354,—	—	5 354,—	6 015,—	—	6 015,—	4	4	—	—
Palembang	881	2 747	3 628	—	701	2 746	3 447	—	3,—	—	11 031,—	—	11 031,—	10 639,—	—	10 639,—	3	3	11	11
Djambi	97	2 491	2 588	—	216	2 137	2 353	—	2,50	—	6 475,60	—	6 475,60	5 911,30	—	5 911,30	13	13	26	26
Oostkust van Sumatra	2 876	2 624	5 500	—	3 632	3 328	6 960	—	3,—	—	16 506,—	—	16 506,—	20 922,—	—	20 922,—	2	2	4	4
Banka en onderhoorigheden	1 176	20	1 196	—	1 055	12	1 067	—	3,—	—	3 588,—	—	3 588,—	3 201—	—	3 201,—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	3 735	1 455	5 190	—	3 268	1 600	4 868	—	3,—	—	15 570,—	—	15 570,—	14 607,—	—	14 607,—	10	10	1	1
Celebes en onderhoorigheden (alleen ter hoofdplaats Makasser)	690	2 896	3 586	—	761	3 124	3 895	—	3,—	4,—	10 758,—	—	10 758,—	11 685,—	—	11 685,—	—	—	—	—
Menado	*a*)3 493	—	*a*)3 493	616	3 297	—	3 297	524	2,—	2,—	*a*) 6 988,80	1 232	*a*) 8 220,80	6 598,20	1 048	7 646,20	14	14	3	3
Amboina	287	—	287	—	440	—	440	—	3,—	—	861,—	—	861,—	1 320,—	—	1 320,—	1	1	—	—
Ternate en onderhoorigheden (alleen ter hoofdplaats Ternate)	125	—	125	—	131	—	131	—	2,—	—	250,—	—	250,—	262,—	—.	262,—	—	—	—	—
Bali en Lombok (afdeelingen Boeleleng en Djembrana)	3 536	571	4 107	—	3 154	543	3 697	—	2,50	—	10 267,50	—	10 267,50	9 242,50	—	9 242,50	4	4	14	14
Totalen	46 737	37 073	83 810	907	48 404	36 943	85 347	740			f 241 121,90	f 2 105	f 243 226,90	f 246 764,40	f 1 699	f 248 463,40	62	62	77	77

a) Verbeterde opgaaf.

VIII. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN VARKENS OP JAVA EN MADOERA.

GEWESTEN.	1910.					1911.				
	Aantal verbruikte slachtbriefjes.	Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes.	Gemiddelde opbrengst 's maands.	Aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning.	Aantal beklaagden wegens slachten zonder vergunning.	Aantal verbruikte slachtbriefjes.	Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes.	Gemiddelde opbrengst 's maands.	Aantal overtredingen wegens slachten zonder vergunning.	Aantal beklaagden wegens slachten zonder vergunning.
Bantam	1 187	f 1 780,50	f 148,37⁵	—	—	1 130	f 1 695,—	f 141,25	3	3
Batavia	39 617	59 424,50	4 952,04	22	22	40 246	60 369,—	5 030,75	11	11
Preanger-Regentschappen	6 179	9 268,50	772,37⁵	—	—	5 685	8 527,50	710,62⁵	1	1
Cheribon	4 419	6 628,50	552,37⁵	—	—	4 754	7 131,—	594,25	—	—
Pekalongan	2 478	3 717,—	309,75	5	2	2 683	4 024,50	335,37⁵	—	—
Semarang	9 580	14 370,—	1 197,50	1	1	9 144	13 716,—	1 143,—	1	1
Rembang	2 311	3 466,50	288,87⁵	—	—	2 167	3 250,50	270,87⁵	—	—
Soerabaja	12 355	18 532,50	1 544,37⁵	—	—	11 975	17 962,50	1 496,87⁵	1	1
Pasoeroean	3 282	4 923,—	410,25	—	—	2 730	4 095,—	341,25	3	3
Besoeki	1 438	2 157,—	179,75	—	—	1 264	1 896,—	158,—	—	—
Banjoemas	1 188	1 782,—	148,50	1	1	921	1 381,50	115,12⁵	—	—
Kedoe	3 521	5 281,50	440,12⁵	1	1	2 741	4 111,50	342,62⁵	—	—
Djokjakarta	1 812	2 718,—	226,50	—	—	1 636	2 454,—	204,50	—	—
Soerakarta	3 257	4 885,50	407,12⁵	2	4	2 963	4 444,50	370,37⁵	2	2
Madioen	1 276	1 914,—	159,50	—	—	1 331	1 996,50	166,37⁵	9	9
Kediri	2 793	4 189,50	349,12⁵	—	—	2 604	3 906,—	325,50	—	—
Madoera	197	295,50	24,62⁵	—	—	195	292,50	24,37⁵	—	—
Totalen	96 890	f 145 334,—	f 12 111,16⁵	32	31	94 169	f 141 253,50	f 11 771,12⁵	31	31

IX. BELASTING OP HET SLACHTEN VAN VARKENS IN DE BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	Aantal verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: 1910. speen-varkens.	1910. andere varkens.	1911. speen-varkens.	1911. andere varkens.	Bedrag van de belasting voor het slachten van: een speen-varken.	een (ander) varken.	Opbrengst van de verbruikte slachtbriefjes voor het slachten van: 1910. speen-varkens.	1910. andere varkens.	1910. TOTAAL.	1911. speen-varkens.	1911. andere varkens.	1911. TOTAAL.	Aantal wegens slachten zonder vergunning: 1910. over-tredingen	1910. be-klaagden	1911. over-tredingen	1911. be-klaagden
Sumatra's Westkust . .	—	3 799	—	4 078	—	f1,50	—	f 5 698,50	f 5 698,50	—	f 6 116,—	f 6 116,—	—	—	1	1
Tapanoeli	—	579	—	714	—	1,50	—	868,50	868,50	—	1 070,—	1 070,—	—	—	1	1
Benkoelen	—	282	—	400	—	1,50	—	423,—	423,—	—	600,—	600,—	—	—	1	1
Lampongsche districten .	—	772	—	884	—	1,50	—	1 158,—	1 158,—	—	1 326,—	1 326,—	—	—	—	—
Palembang	664	4 159	929	4 545	f1,50	2,50	f 996,—	10 397,50	11 393,50	f 1 393,50	11 359,10	12 752,60	1	1	2	2
Djambi	116	353	173	457	1,50	2,50	174,—	882,50	1 056,50	259,50	1 142,50	1 402,—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra .	—	40 468	—	54 691	—	1,50	—	60 699,—	60 699,—	—	82 026,50	82 026,50	1	1	14	14
Atjeh en onderhoorigheden	—	5 013	—	5 643	—	1,50	—	7 519,50	7 519,50	—	8 464,50	8 464,50	2	2	1	1
Banka en onderhoorigheden	811	8 033	801	7 929	1,50	2,50	1 216,50	20 082,50	21 299,—	1 201,50	19 822,50	21 024,—	8	8	8	8
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	—	2 145	—	2 293	—	1,50	—	3 217,50	3 217,50	—	3 439,50	3 439,50	—	—	2	2
Celebes en onderhoorigheden	575	2 051	367	1 872	1,50	3,—	868,50	6 183,—	7 051,50	550,50	5 616,—	6 166,50	2	2	—	—
Menado	—	a)22 217	—	19 360	—	1,—	—	a) 22 217,—	22 217,—	—	19 358,60	19 358,60	16	16	82	82
Amboina.	—	1 169	—	1 244	—	1,50	—	1 753,50	1 753,50	—	1 864,—	1 864,—	8	8	8	8
Ternate en onderhoorigheden (alleen ter hoofdplaats Ternate) . . .	—	291	—	281	—	2,—	—	582,—	582,—	—	562,—	562,—	—	—	—	—
Bali en Lombok (afdeelingen Boeleleng en Djembrana)	13 981	8 444	17 470	10 154	0,50	1,25	6 990,50	10 555,—	17 545,50	8 735,—	12 692,50	21 427,50	13	13	24	24
Totalen . . .	16 147	99 779	19 740	114 545			f 10 245,50	f152 237,—	f162 482,50	f 12 140,—	f175 459,70	f187 599,70	51	51	144	144

a) Verbeterde opgaaf.

X. BELASTINGEN VAN VERSCHILLENDEN AARD, DIE SLECHTS IN HET EEN OF ANDER GEWEST WORDEN GEHEVEN.

OMSCHRIJVING. (De met een * aangeduide belastingen gelden uitsluitend inlanders.)	1910. (Verbeterde opgaven.) Aanslag.	1910. (Verbeterde opgaven.) Geïnd bedrag (zie het verslag hiervóór, kol.160, noot).	1911. Aanslag.	1911. Geïnd bedrag (zie het verslag hiervóór, kol.160, noot).
1. *Hoofdelijke belasting in Benkoelen	f 211 059,50	f 285 993,71	f 255 672,—	f 246 402,06
2. *Bedrijfsbelasting van de inlandsche bevolking in de afdeeling Redjang en Lebong der residentie Benkoelen.	13 853,56	13 133,22	16 863,41^{5}	14 946,15
3. Belasting voor het aanleggen en onderhouden van wegen en bruggen ter hoofdplaats Benkoelen . . .	3 742,—	4 865,97^{5}	3 946,—	2 747,75
4. *Hoofdelijke belasting in de Lampongsche districten	237 590,52	294 457,14^{5}	248 923,86	224 779,49
5. *Hoofdelijke belasting in Palembang (buiten de hoofdplaats).	1 256 384,75	1 285 023,06	1 305 805,46	1 304 228,83
6. *Bedrijfsbelasting van de inlandsche bevolking ter hoofdplaats Palembang en van de inlanders, die in dienst zijn op ondernemingen van landen mijnbouw, en niet gerekend kunnen worden te behooren tot eene bepaalde doesoen of marga der residentie Palembang. .	56 077,65	53 258,14	59 418,17^{5}	52 910,06
7. *Hoofdelijke belasting in Billiton .	29 373,55	29 735,79	29 563,03^{5}	28 697,62^{5}
8. Hoofdelijke belasting in het rechtstreeksch gouvernementsgebied der residentie Wester-afdeeling v. Borneo	25 917,38	24 264,37	24 803,80	16 828,82^{5}
9. *Belasting op het rijstgewas in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. . .	338 172,39	370 790,27^{5}	238 596,04	334 231,19
10. *Hoofdelijke belasting in hetzelfde gewest.	381 779,49^{5}	448 955,29	380 890,92	378 013,09

OMSCHRIJVING. (De met een * aangeduide belastingen gelden uitsluitend inlanders.)	1910. (Verbeterde opgaven.) Aanslag.	1910. (Verbeterde opgaven.) Geïnd bedrag (zie het verslag hiervóór, kol.160, noot).	1911. Aanslag.	1911. Geïnd bedrag (zie het verslag hiervóór, kol.160, noot).
11. Recht voor de afgifte van licentiën voor het graven van diamant in sommige gedeelten van dezelfde residentie. . . .	. . . . .	f 10 537,—	. . . . .	f 7 977,—
12. *Hoofdelijke belasting in het rechtstreeksch gouvernementsgebied van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.	f 331 255,99	357 039,02^{5}	f 433 086,74	339 913,88^{5}
13. *Belasting van heerendienstplichtigen ter hoofdplaats Makasser .	13 590,—	12 257,36	12 660,—	12 788,17
14. *Bedrijfsbelasting van de inlandsche burgers in de residentie Menado .	4 261,85	3 590,61	4 339,10	3 588,71
15 en 16. *Hoofdelijke belasting in de residentie Menado. Minahasa-districten .	232 231,86^{5}	233 489,44	237 134,56^{5}	215 258,27
15 en 16. *Hoofdelijke belasting in de residentie Menado. Afdeeling Gorontalo (voor zooverbetreft het rechtstreeksch gouvernementsgebied) . .	116 775,—	102 767,62^{5}	116 280,—	118 526,—
17. *Hoofdelijke belasting in Amboina.	155 361,—	158 211,44^{5}	169 249,—	170 116,51^{5}
18. *Hoofdelijke belasting van de inlandsche gouvernements onderdanen in Ternate .	9 022,20	9 650,70	10 715,60	8 603,37^{5}
19. *Bedrijfsbelasting van de inlandsche bevolking in de afdeelingen Boeleleng, Djembrana en Lombok der residentie Bali en Lombok	64 294,39	49 638,26	80 009,22	40 663,56
20. Belasting bij den uitvoer van producten van het eiland We (Atjeh)	. . . . .	689,80	. . . . .	926,70

Bijlage CC.

(Zie hoofdstuk M, afd. II, §§ 2 en 3, van het verslag.)

OVERZICHT

VAN DE GELDMARKT IN NEDERLANDSCH-INDIË OVER 1911.

BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING DER JAVASCHE BANK

(boekjaar 1911/1912).

I. Overzicht van de geldmarkt in Nederlandsch-Indië gedurende 1911, samengesteld door den president der Javasche Bank.

Gedurende 1911 vertoonde de geldmarkt in Nederlandsch-Indië, in tegenstelling met die in Europa, over het algemeen een rustig beeld, al lieten de op de geldmarkten in Europa en Amerika heerschende ongewisse toestanden niet na ook in Nederlandsch-Indië hun invloed te doen gevoelen, hetgeen o.a. merkbaar was aan de stijging van de prijzen der invoergoederen. In andere opzichten echter oefenden de in Europa en Amerika heerschende toestanden een gunstigen invloed op de geldmarkt alhier uit.

De disconto-rente van de Javasche Bank, sedert 1 Augustus 1909 3½ % bedragende, kon daarop gehandhaafd blijven, terwijl de Bank kon voortgaan met het versterken harer positie, waaromtrent nadere bijzonderheden worden gegeven in het korte verslag van de Javasche Bank.

Aan Nederlandsche en Nederlandsch-Indische munt werd ingevoerd door het Gouvernement:

Guldens	f 1 000 000
Kwartjes	1 000 000
Dubbeltjes	500 000
	f 2 500 000

Voor rekening van de Javasche Bank werd naar Indië geremitteerd:

f 10-stukken	f 9 588 090
Rijksdaalders	4 250 000
Guldens	250 000
	f 14 088 090

Door particulieren werd volgens officieele opgaven der tolbeambten:

	ingevoerd:	uitgevoerd:
f 10-stukken	f 257 190,—	f 14 120
Rijksdaalders	1 448 712,50	245 445
Guldens	898 793,—	199 802
Halve guldens	76 358,—	1 125
	f 2 681 053,50	f 460 492

dus meer in- dan uitgevoerd f 2 220 561,50; aan Nederlandsch-Indische pasmunt werd ingevoerd f 61 505,50, dus meer in- dan uitgevoerd f 61 505,50.

Aan Nederlandsche en Nederlandsch-Indische munt werd dus totaal meer in- dan uitgevoerd f 18 870 157.

Door anderen dan het Gouvernement en de Javasche Bank werd (eveneens volgens officieele opgaven der tolbeambten):

	ingevoerd:	uitgevoerd:
aan sovereigns	f 3 621 194	f 15 840
,, ducaten	175 278	—
,, 20 franc-stukken	28 155	—
,, Amerik. gouden dollars	3 550	—
,, gouden 10 yen-stukken	400	—
,, Turksche ponden	40 715	6 195
,, dollars	1 250	818
,, ticals	2 415	283
,, yens	400	—
	f 3 873 357	f 23 136

dus meer in- dan uitgevoerd f 3 850 221.

Door de Javasche Bank werd aan vreemd goud ingevoerd voor eene waarde van f 2 300 000, makende met bovengenoemd surplus invoer van Nederlandsche en Nederlandsch-Indische munt ad f 18 870 157 en vreemde munt ad f 3 850 221, een totaal van ruim f 25 000 000.

Met welk gedeelte van dit totaal de muntvoorraad in Nederlandsch-Indië blijvend vermeerderd is, kan niet worden vastgesteld, daar de bedragen, welke door Mekka-gangers, koelies, enz. zijn medegenomen, onbekend zijn; ook ontbreken de gegevens om te bepalen hoeveel voor industrieele doeleinden versmolten is.

De afvloeiing uit de kassen van de Javasche Bank in de circulatie gedurende het laatste jaar kan geschat worden op ongeveer f 7 300 000.

De officieele verkoopkoersen der banken waren volgens de opgave van de Handelsvereeniging te Batavia als volgt:

	6 m/dato Nederland.	*T.T. Nederland.*	*6 m/zicht Engeland.*	*Zicht Singapore.*
1ste kwartaal 1911	102	100¼	11,82½ à 11,90	141½ à 141¾
2de ,, ,,	101⅜ à 102	100 à 100¼	11,90 ,, 11,92½	141⅛ ,, 141¼
3de ,, ,,	101¼ ,, 101⅜	100	11,88⅜ ,, 11,92½	141⅛ ,, 141¾
4de ,, ,,	101⅜ ,, 102⅝	100 ,, 100¼	11,82½ ,, 11,90	141¼ ,, 141¾

Vooral bij grootere posten werd van deze officieele noteeringen afgeweken, zoodat zij niet als maatstaf voor gedane transacties kunnen gelden.

Sedert 1 Augustus 1909 heeft de rente van de Javasche Bank bedragen:

Voor disconto van wisselbrieven	3½ %
,, ,, ,, promessen	5½ %
,, beleening en voorschotten in rekening-courant op certificaten Nederlandsche Werkelijke Schuld, pandbrieven en obligatiën	3½ %
,, beleening van de overige, bij de Bank beleenbare effecten	4½ %
,, beleening van uitvoerproducten en rijst	4 %
,, ,, ,, invoerartikelen	6 %

De zilverprijs bedroeg gedurende 1911 gemiddeld $24^{19}/_{32}$, tegen $24^{11}/_{16}$ in 1910 en ondervond den invloed van de ongunstige toestanden in Britsch-Indië en China. Toen China na het ophouden van de pest als kooper van zilver optrad, werd de daardoor ontstaande grootere vraag gecompenseerd, doordat Britsch-Indië grootendeels aan de behoefte van China kon voldoen, een gevolg van de omstandigheid, dat de voorkeur van de bevolking van Britsch-Indië voor zilver geleidelijk vermindert, en de hoeveelheid circuleerend goud dientengevolge toeneemt.

Het vertrouwen in de biljetten van de Javasche Bank bleef ongeschokt; de coupure van f 25 was tijdelijk minder gewild in verband met de omstandigheid, dat een niet onaanzienlijk aantal valsche biljetten van f 25 in omloop waren. Dank zij het optreden van de politie werd hieraan een einde gemaakt, zoodat het bezwaar tegen de biljetten van f 25 spoedig verdween.

De Javasche Bank maakte, met toestemming van aanbieders, ongangbaar 385 valsche rijksdaalders, 1292 valsche guldens en 1269 valsche halve guldens.

Bij de inlandsche bevolking kon over het algemeen tengevolge van de gunstige uitkomsten der inlandsche cultures eene toeneming van welvaart worden geconstateerd, ook al ondervond zij de nadeelige gevolgen eener tijdelijke rijstschaarschte, die tot ingrijpen van de zijde der regeering aanleiding gaf, die den uitvoer van rijst van 26 September 1911 tot 16 Januari 1912 verbood.

De importhandel ondervond den gunstigen invloed van de grootere koopkracht der bevolking, waardoor de nadeelige gevolgen van de hoogere prijzen der goederen in verband met de in Europa en Amerika heerschende toestanden, werden opgewogen; het aantal faillissementen onder den tweedehandshandel was dan ook gering.

Suiker baarde in den aanvang van 1911 veel zorg tengevolge van de lage prijzen, die zich echter weder herstelden, toen de uitkomsten van den bietoogst in Europa tengevolge van de groote en langdurige hitte zeer slecht bleken te zijn. De suikerprijzen herstelden zich toen dermate, dat de resultaten van den suikeroogst voor Nederlandsch-Indië buiten-

gewoon voordeelig werden, te meer, waar de productie hooger was dan in vorige jaren. De waarde van den geheelen Javasuikeroogst in 1911 kan tegen een doorsneeprijs van f 7,50 per pikol op ongeveer f 172 000 000 worden begroot. De tabaksoogst ter Oostkust van Sumatra, welke in 1911 aan de markt kwam, gaf aanzienlijk betere resultaten dan in voorafgegane jaren; hetzelfde was het geval met de Java-tabak. Ook de tabaksoogst van 1911, die in 1912 aan de markt komt, is zeer gunstig geweest. Koffie vertoont eveneens een bevredigenden vooruitgang; de gouvernementscultuur ging echter opnieuw achteruit. In de particuliere cultuur zijn vooral de oogsten van Java- en robusta-koffie toegenomen. De prijzen ondervonden veel steun tengevolge van het ophouden der prijzen in verband met de valorisatie in Zuid-Amerika. De zich steeds uitbreidende theecultuur mocht zich wederom in een voorspoedig jaar verheugen; de waarde welke de in 1911 geproduceerde Java-thee vertegenwoordigde, kan op ongeveer f 20 000 000 worden geschat, of ruim f 5 000 000 meer dan in 1910. Mocht op den duur ook Sumatra geschikt blijken te zijn voor theecultuur, dan zal ongetwijfeld de plaats, welke Nederlandsch-Indië thans reeds op de theemarkt inneemt, nog belangrijker worden. De in 1910 zeer bewogen rubbermarkt is in 1911 tot rust gekomen. De meeste ondernemingen zijn nog te kort in exploitatie om reeds op positieve resultaten te kunnen wijzen. Enkele ondernemingen in Bantam en Sumatra kunnen echter reeds gunstige uitkomsten aantoonen. De djeloetoengprijzen konden de prijzen van 1910 niet halen en liepen zefs terug tot f 11 à f 12. De concessionarissen wenschen in de concessies de stroomgebieden van de groote rivieren te zien opgenomen, terwijl moet worden betwijfeld of de regeering hieraan wel zal kunnen voldoen. Voorts bestaat er verschil van meening aangaande de al of niet wenschelijkheid van het afstaan van groote djeloetoeng-concessies aan buitenlandsche kapitalisten. De uitvoer van copra besomde in 1911 ongeveer f 54 000 000, het hoogste cijfer, dat tot dusver door deze specifiek inlandsche cultuur bereikt werd; de prijzen waren ongeveer gelijk aan die gedurende 1910. De kapas- (ruwe katoen) oogst in Palembang was overvloedig, evenals die van tengkawang in de Westerafdeeling van Borneo. De oogst van maïs, welk product grootendeels wordt uitgevoerd door het binnenland van Celebes, is tengevolge van de vele regens mislukt. De naaste toekomst laat zich echter gunstig aanzien. De pepermarkt was ten prooi aan wilde speculatiën; de prijzen waren dan ook zeer ongedurig en rezen tijdelijk tot abnormale hoogte. De aanplant van cassave blijkt steeds grooter te worden; niettegenstaande de bevolking tengevolge van de ongunstige toestanden op de rijstmarkt voor eigen voeding veel tapioca gebruikte, steeg de uitvoer aanzienlijk. Voor kapok bestond goede vraag; wat de op Java geproduceerde partijen betreft, leed de prijs veelal tengevolge van de gebrekkige bereiding. Voor kina schijnt een betere tijd te zijn aangebroken; de prijs per unit te Amsterdam was gemiddeld hooger dan de laatste jaren het geval was.

De waarde van de in 1911 in Nederlandsch-Indië geproduceerde ruwe petroleum kan op ongeveer f 50 000 000 worden begroot. De invoer van geraffineerde petroleum nam belangrijk toe in verband met de grootere koopkracht van de bevolking.

Tin behaalde dit jaar zeer bevredigende prijzen; de middenprijs der Billiton-inschrijvingen te Batavia was f 133,24 per pikol, tegen f 109,60 in 1910. De Banka-tinproductie was geringer dan in 1910.

De productie van de Ombilinkolenmijnen vertoont eene stijging.

De goud- en zilverproductie van de 5 voornaamste in exploitatie zijnde mijnen bedroeg ongeveer f 8 000 000, of ongeveer f 200 000 minder dan in het voorafgegane jaar.

De fondsenmarkt verkeerde over het geheel genomen in een gunstigen toestand. Een 40-tal nieuwe fondsen werd in de officieele noteering te Batavia opgenomen. De door verschillende Indische gemeenten uitgegeven leeningen, welker uitgifte in 1910 als een feit van groote beteekenis moest worden aangemerkt, mochten zich in de belangstelling van het publiek verheugen, zoodat de gemeente-obligatiën meerendeels boven pari verhandeld werden. Aan het einde van het jaar 1911 kenmerkte de fondsenmarkt zich door een zekere matheid, het gevolg van de weinige geneigdheid van het publiek om tot de vigeerende hooge koersen tot aankoop over te gaan. Verscheidene mijnwaarden vertoonden belangrijke koersdalingen. De hoogte, waarop de meeste Indische fondsen zich nog steeds bewegen, maakt eene reactie niet onwaarschijnlijk.

De stand der koersen van de voornaamste Indische waarden blijkt uit den hier volgenden staat van de noteeringen van de te Batavia het meest verhandelde fondsen.

II. Overzicht van den loop der koersen van Indische fondsen in 1911.

DIVIDEND.			NAMEN DER EFFECTEN.	NOTEERING.			
1908.	1909.	1910.		Januari.	December.	Laagste.	Hoogste.
11,4	10,7	13,4	Javasche Bank	227	239	226	246
8	9	9	Certificaten Nederlandsche Handelmaatschappij	186	185	175½	190
8	8	8	Nederlandsch-Indische Escompto-Maatschappij	134	139	133½	143
10	12	23	Nederlandsch-Indische Handelsbank	248	231	217	257
6	7	7	Koloniale Bank	131	137	128	145½
10	10	10	Handelsvereeniging „Amsterdam”	208	218	205½	233½
10,4	10,4	10,4	Internationale Crediet- en Handelsvereeniging „Rotterdam”	198	201	190½	204
10	—	4	Padangsche Handelmaatschappij	—	—	80	110
8½	6	10	Koninklijke Paketvaartmaatschappij	157	160	154	167
6¾	6¾	8	Stoomvaartmaatschappij „Nederland”	151	142	142	153
6	6	7½	Rotterdamsche Lloyd	129	130	125½	135
8	7¼	9½	Nederlandsche Scheepvaart-Unie	147	147	141½	152¼
3	5	5	Java-China-Japan-lijn	—	93½	93	102

DIVIDEND.			NAMEN DER EFFECTEN.	NOTEERING.			
1908.	1909.	1910.		Januari.	December.	Laagste.	Hoogste.
13,7	14,1	15,6	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij	253½	293½	253	295
10	10	10	Deli-Spoorwegmaatschappij	—	—	221	225
9	11	11½	Kediri-Stoomtrammaatschappij	187	—	186½	203½
9	9	11	Nederlandsch-Indische Tramwegmaatschappij	181	197½	181	210
4	5	5	Oost-Java- Stoomtrammaatschappij	137	134½	131	142½
9	10	10	Semarang—Cheribon- id.	189	203	189	222
8½	9	9	Semarang—Joana- id.	176	190	176	193
9	9	9½	Serajoedal- id.	—	204	185	216
5	14,76	5	Nederlandsch-Indische Levensverzekering- en Lijfrentemaatschappij	145	—	135	145
9	9	9	Nederlandsch-Indische Zee- en Brandassurantie-maatschappij.	—	—	100	110
7½	7½	7½	Tweede Nederlandsch-Indische id. .	—	—	80	80
10	10	12	Javasche id. .	—	—	112½	120
10	10	12	Bataviasche id. .	—	105	105	105
7	8	8	Koloniale id. .	—	77½	77½	100
6	6	6	Tweede Koloniale id. .	90	—	70	90
14	10,8	12,3	Brandverzekeringmaatschappij „Mercurius"	—	—	145	155
10.5	10,5	10.5	Semarangsche Zee- en Brandassurantie-maatschappij. . . .	—	—	100	110
10	10	10	Tweede Semarangsche id.	95	95	95	95
8½	10	10	Brandverzekeringmaatschappij „de Oosterling"	115	110	100	115
15	15	15	Bataviaasch Prauwenveer.	225	215	215	232½
10	10	10	Nieuw Prauwenveer te Batavia	179	158	157	185
16	16	16	Id. te Soerabaja	—	—	200	200
15	15	15	Tegalsch Prauwenveer	—	—	250	250
10¼	12¼	11½	Intercommunale Telefoonmaatschappij	130	109	109	136½
15½	20	22	Cultuurmaatschappij „Artana"	—	—	260	335
8	5	10	Bagelen Thee- en kina-maatschappij	125	134	120	147
19	18½	19½	Kina-maatschappij „Kertamanah"	212½	—	212½	240
15	15	15	Cultuurmaatschappij „Perbawati"	198	—	192½	237½
15	15	20	Id. „Goalpara"	—	—	500	550
56	60	81	Id. „Pangledjar"	1060	1160	1050	1250
26	29	40	Assam Thee-onderneming „Wanasoeka"	500	—	485	675
15	20	25	Id. „Malabar"	355	350	349¾	400
6	10	14	Id. „Taloen"	—	470	325	470
14	20	25	Id. „Pasir Salam"	—	335	260	335
—	—	—	Id. „Aridjoena"	—	162½	149½	182½
—	—	—	Id. „Halimoen"	125½	122½	120	167½
—	—	—	Cultuurmaatschappij „Goenoeng Tjempaka"	88	75	67½	91
—	—	—	Kertasari Tea Company Ltd.	—	—	290	362½
15	15	15	Maatschappij tot exploitatie der suikeronderneming „Koning Willem II"	—	—	215	215
—	—	—	Cultuurmaatschappij „Melambong" . , ...	—	117½	110	150
—	—	4	Suikeronderneming „Poerworedjo" . . . . , ...	90	92¾	85	99¼

DIVIDEND.			NAMEN DER EFFECTEN.	NOTEERING.			
1908.	1909.	1910.		Januari.	December.	Laagste.	Hoogste.
—	—	15	Cultuurmaatschappij „Sedep"	—	—	475	610
13	18	18	Id. „Sindang Sari".	—	—	250	270
—	—	—	Mijnbouwmaatschappij „Paleleh" (gewone aandeelen) . . .	36	58	32½	62½
—	—	7½	Id. „ (preferent)	118	126	116½	143
—	—	—	Id. „Totok".	125	92	89	128½
100	85	90	Id. „Redjang Lebong".	875	570	540	930
—	—	—	Id. „Simau"	550	378	348	560
14,7	13,85	9,15	Id. „Ketahoen" (gewone aandeelen). . .	200	50	50	225
26,1	24,6	16,2	Id. „ (preferent)	320	—	120	340
12	12	12½	Nederlandsch-Indische Gasmaatschappij.	211	215	208	215
15	13½	15	Bandoengsche Electriciteitmaatschappij.	212	235	212	252½
10	10	10	Bandoengsche kinine-fabriek	133	149	132	155½

III. Loop der wisselkoersen te Batavia gedurende 1911, volgens opgaven verstrekt door de Handelsvereeniging aldaar

Maanden van 1911.	Op Amsterdam (op 6 maanden dato).		Op Londen (op 6 maanden zicht).		Op Singapore (op zicht).	Op China (op zicht).
	Bankwissels.	Particuliere wissels.	Bankwissels.	Particuliere wissels.	Bankwissels.	Bankwissels.
	f 100 Indisch Courant geeft guldens Nederlandsch Courant.		Een pond sterling kost guldens Indisch Courant.		Een dollar kost guldens Indisch Courant.	Een dollar kost guldens Indisch Courant.
Januari.	f 102	f 103	f 11.82½	f 11.70	f 1.41⅜ à f 1.41½	f 1.09¼ à f 1.12½
Februari	102	103	11.82½ à f 11.87½	11.70 à f 11.75	1.41½ „ 1.41¾	1.07 „ 1.09½
Maart	102	103	11.87½ „ 11.90	11.75 „ 11.77½	1.41⅜ „ 1.41⅝	1.08 „ 1.09
April.	102	103	11.90	11.77½	1.41¼	1.08¼ „ 1.11½
Mei	101⅝ à f 102	102⅝ à f 103	11.90	11.77½	1.40 15/16 „ 1.41¼	1.09¼ „ 1.10
Juni	101⅜	102⅜	11.92½	11.80	1.41⅛ „ 1.41¼	1.09 „ 1.10¼
Juli	101¼ „ 101⅜	102¼ „ 102⅜	11.88¾ „ 11.92½	11.76¼ „ 11.80	1.41⅛ „ 1.41½	1.08¾ „ 1.09¾
Augustus	101¼	102¼	11.88¾	11.76¼	1.41¼ „ 1.41¾	1.08¼ „ 1.09¼
September. . . .	101¼ „ 101⅜	102¼ „ 102⅜	11.88¾ „ 11.90	11.76¼ „ 11.77½	1.41⅝ „ 1.41¾	1.08½ „ 1.09½
October.	101⅜ „ 101⅝	102⅜ „ 102⅝	11.88¾ „ 11.90	11.76¼ „ 11.77½	1.41½ „ 1.41¾	1.08⅛ „ 1.11
November	101⅝ „ 102⅛	102⅝ „ 103⅛	11.85 „ 11.88¾	11.72¼ „ 11.76¼	1.41¼ „ 1.41½	1.11½ „ 1.13½
December	102⅛ „ 102⅜	103⅛ „ 103⅜	11.82½ „ 11.85	11.70 „ 11.72½	1.41¼ „ 1.41½	1.12½ „ 1.13¾

IV. Balans en Winst- en verliesrekening der Javasche Bank.

a. Balans, afgesloten op 31 Maart 1912.

Debet.

Beleeningen (inclusief voorschotten in rekening-courant) tegen onderpand van:		
Goederen	f 3 505 595,75	
Effecten en wissels	19 377 646,33	
Goud en zilver	18 468,45	f 22 901 710,53
Disconto-rekening:		
Handelspapier	f 3 335 707,85	
Vendupapier	1 180 177,61	4 515 885,46
Belegd kapitaal:		
Effecten	f 5 694 027,—	
Hypotheken	162 970,—	5 856 997,—
Belegd reservefonds:		
Effecten	f 2 448 721,72	
Hypotheken	34 725,—	2 483 446,72
Wissels buiten Nederlandsch-Indië betaalbaar	....	16 296 295,40
Prolongatiën in Nederland	....	17 651 500,—
Specie in de kassen:		
Gouden munt	f14 917 990,—	
Zilveren munt	27 313 372,—	
Pasmunt	211 744,45	42 443 106,45
Munt en muntmateriaal:		
Munt, Goud	f11 223 487,30	
Muntmateriaal, Goud	182 190,42	
Munt, Zilver	54,19	
Muntmateriaal, Zilver	118 708,50	11 524 440,41
Belegd pensioen- en onderstandsfonds	....	411 005,70
Gebouwen der Bank	....	962 501,—
Meubelen der Bank	....	21 002,—
Diverse rekeningen	....	3 576 759,04
		f128 644 649,71

Credit.

Kapitaal		f 6 000 000.—
Reservefonds		2 518 122,13
Pensioen- en onderstandsfonds		411 522,04
Bankbiljetten in omloop		104 688 470,—
Bankassignatiën in omloop		923 103,93
Rekening-courant saldi:		
van het Gouvernement	f 2 572 984,84	
van anderen	9 162 667,10	11 735 651,94
Uitkeering 79ste/83ste boekjaar		11 193,50
Onuitgekeerd saldo van aandeelhouders (over het 83ste boekjaar)		1 332,19
Beambten-deposito		234 887,07
Diverse rekeningen		123 306,63
Netto winst:		
Aandeelhouders	f 790 787,—	
Koloniale kas	587 975,65	
Reservefonds	293 987,83	
Tantièmes	245 559,04	
Pensioen- en onderstandsfonds	30 000,—	
Inkomstenbelasting	48 750,76	1 997 060,28
		f 128 644 649,71

b. Winst- en verliesrekening.

Debet.

Onkosten		.....	f 675 185,51
Onderhoud, verponding en assurantie van gebouwen		f 8 621,55	
Te Amsterdam nog te betalen:			
personeele belasting		400,—	
Te Amsterdam vooruitbetaalde:		f 9 021,55	
grondbelasting	f 360,—		
brandassurantie-premie	360,33	720,33	8 301,22
Afschrijving op aanmaak bankbiljetten		.....	65 233,60
Id. op gebouwen		.....	65 847,02
Id. op inventaris		.....	20 331,—
Id. op debiteuren		.....	25 000,—
Aandeelhouders		f 790 787,—	
Koloniale kas		587 975,65	
Reservefonds		293 987,83	
Tantièmes		245 559,04	
Pensioen- en onderstandsfonds		30 000,—	
Inkomstenbelasting		48 750,76	1 997 060,28
Saldo winst			
			f 2 856 958,63

Credit.

Rente van disconteering, koersverschillen en winst op munt en muntmateriaal	f 921 098,66	
Overgebracht van het 83ste boekjaar	88 135,99	
	f1 009 234,65	
Id. naar het 85ste boekjaar	122 906,63	f 886 328,02
Rente van beleening en prolongatie	f 338 025,59	
Behoorende tot het 84ste, doch te innen in het 85ste boekjaar	30 450,71	368 476,30
Rente op voorschotten in rekening-courant	.....	1 124 217,33
Rente van effecten en hypotheken	f 251 531,04	
Behoorende tot het 84ste, doch te innen in het 85ste boekjaar	72 882,07	324 413,11
Provisierekening	.....	152 898,87
Pakhuishuur	.....	625,—
		f 2 856 958,63

Bijlage DD.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 1°., van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de uitgestrektheid, enz. van de BOUWGRONDEN DER INLANDSCHE BEVOLKING op Java en Madoera (met uitzondering van de gewesten Djokjakarta en Soerakarta en van de particuliere landerijen) over 1911.



GEWESTEN.	Uitgestrektheid (in bouws van 500 vierkante rijnlandsche roeden) der voor geregelde cultuur ontgonnen bouwvelden.					Uitgestrektheid bovendien in cultuur gebracht, maar niet tot de geregeld beplante bouwgronden behoorende.	Totaal der kolommen 6 en 7.
	Sawahs van levend water voorzien.	Sawahs van regen afhankelijk.	Sawahs op rawah-gronden (moeras-sawahs).	Tegal-velden.	Te zamen.		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bantam	49 504	48 599	6 730	58 971	163 804	11 626	175 430
Batavia { domein Bloeboer	970	—	—	24	994	—	994
Batavia { afdeeling Krawang	53 423	62 153	—	26 679	142 255	31 420	173 675
Preanger-Regentschappen	247 152	112 632	6 695	442 157	808 636	—	808 636
Cheribon	262 017	47 498	8 428	84 437	402 380	12 517	414 897
Pekalongan	211 671	30 885	87	45 650	288 293	345	288 638
Semarang	222 691	155 407	9 158	60 699	447 955	77 212	525 167
Rembang	29 211	207 017	1 948	59 531	297 707	168	297 875
Soerabaja	148 847	146 615	19 885	44 185	359 532	832	360 364
Pasoeroean	161 413	4 128	2 582	223 295	391 418	12 408	403 826
Besoeki	112 822	110	—	101 557	214 489	1 622	216 111
Banjoemas	96 519	57 090	1 667	103 611	258 887	72 285	331 172
Kedoe	169 709	58 551	3 574	162 077	393 911	104 170	498 081
Madioen	151 614	26 899	—	22 388	200 901	60 086	260 987
Kediri	134 763	23 090	5 061	54 388	217 302	15 037	232 339
Madoera	10 950	93 827	—	243 112	347 889	10 751	358 640
Totalen voor de gouvernements-residentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	2 063 276	1 074 501	65 815	1 732 761	4 936 353	410 479	5 346 832
Over 1910 waren de cijfers	1 953 838	1 073 074	65 019	1 608 976	4 700 907	387 100	5 088 007

Uitgestrektheid voor den oogst van 1911 beplant geweest, waarop door de bevolking als 1ste aanplant werden geteeld:		Uitgestrektheid onbeplant gebleven (zie de kolommen 15 t/m 18).	Van de in de kolommen 9 en 10 bedoelde velden zijn bovendien voor een tweeden oogst beplant geweest:		Alzoo zijn door de bevolking op hare eigen bouwgronden (zie de kolommen 9, 10, 12 en 13), hetzij voor eigen cultuur, hetzij voor rekening van particuliere ondernemers, beplantingen bewerkstelligd tot de volgende uitgestrektheid (in bouws).	Specificatie der voor geregelde cultuur ontgonnen bouwvelden, die onbeplant gebleven zijn (aantal bouws).				
rijst.	andere eenjarige gewassen.		met rijst.	met andere eenjarige gewassen.		Sawahs van levend water voorzien.	Sawahs van regen afhankelijk.	Moeras-sawahs.	Tegal-velden in geregelde cultuur.	Te zamen (zie kolom 11).
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
124 855	11 916	27 160	—	15 374	152 145	824	4 033	106	22 197	27 160
809	185	—	—	144	1 138	—	—	—	—	—
63 430	7 688	73 022	—	3 598	74 716	5 893	44 074	—	23 055	73 022
449 302	280 028	78 115	55 098	122 030	906 458	269	725	—	77 121	78 115
271 192	75 727	33 700	5 528	74 427	426 874	15 966	261	378	17 095	33 700
203 574	70 137	7 815	44 915	122 358	440 984	968	468	—	6 379	7 815
323 617	99 284	17 694	27 168	229 312	679 381	2 979	6 574	5 637	2 504	17 694
220 542	67 806	1 847	2 998	220 376	511 722	—	1 564	283	—	1 847
108 653	36 198	8 366	11 287	76 773	232 911	687	2 754	2 916	2 009	8 366
169 409	228 166	847	6 991	324 551	729 117	31	55	—	761	847
113 296	102 234	352	2 516	162 800	380 846	34	—	—	318	352
148 768	103 654	14 092	70 801	100 277	423 500	537	2 261	604	10 690	14 092
211 386	230 393	5 263	119 384	226 743	787 906	3	21	431	4 808	5 263
181 303	45 260	387	13 110	134 744	374 417	99	—	—	288	387
153 928	69 999	256	19 966	135 733	379 626	4	—	233	19	256
82 566	249 537	12 544	687	225 588	558 378	454	7 706	—	4 384	12 544
2 826 630	1 678 212	281 460	380 449	2 174 828	7 060 119	28 748	70 496	10 588	171 628	281 460
2 750 110	1 622 426	179 644	412 908	2 085 621	6 871 065	5 357	26 344	9 450	138 493	179 644

Bijlage EE.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 1°., van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de RIJSTCULTUUR op Java en Madoera (met uitzondering van de gewesten Soerakarta en Djokjakarta [1]) en van de particuliere landerijen) over 1911.

1) Met betrekking tot deze twee gewesten zijn omtrent den landbouw der inlandsche bevolking eenigszins betrouwbare opgaven niet te verstrekken.

GEWESTEN.	SAWAHS waarvan geoogst is (aantal bouws).					TEGALVELDEN waarvan geoogst is (aantal bouws).	
	Sawahs van levend water voorzien.		Sawahs van regen afhankelijk.		Sawahs op rawah-gronden (moeras-sawahs).	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.
	1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Bantam	44 516	—	30 689	—	6 354	31 798	11 498
Batavia, domein Bloeboer	809	—	—	—	—	—	—
Batavia, afdeeling Krawang	45 333	—	16 064	—	—	653	1 380
Preanger-Regentschappen	245 607	43 837	109 984	9 970	6 678	88 324	—
Cheribon	203 175	5 489	41 172	39	7 055	18 316	1 474
Pekalongan	175 937	44 673	26 080	—	96	1 703	—
Semarang	181 092	24 381	130 269	200	2 970	4 483	7 390
Rembang	28 948	2 253	184 999	655	1 665	4 852	168
Soerabaja	108 653	11 287	134 289	353	13 866	5 609	245
Pasoeroean	130 140	6 790	4 043	—	2 666	29 894	2 867
Besoeki	102 381	2 371	110	—	—	10 567	383
Banjoemas	79 753	39 426	46 779	27 248	1 350	18 906	6 107
Kedoe	144 873	96 879	53 939	20 782	3 244	8 310	2 743
Madioen	140 604	10 409	25 989	2 693	—	4 940	9 778
Kediri	105 449	19 312	21 026	233	4 536	12 619	10 719
Madoera	7 536	517	65 546	—	—	8 143	1 511
Totalen voor de gouvernements-residentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	1 744 806	307 624	890 978	62 173	50 480	249 117	56 263
	2 052 430		953 151			305 380	
Over 1910 waren de cijfers	1 655 063	326 893	868 555	79 062	45 929	234 589	64 173
	1 981 956		947 617			298 762	

Totaal der geslaagde velden (aantal bouws).	SAWAHS waarop de aanplant mislukt is (aantal bouws).					TEGALVELDEN waarvan de aanplant mislukt is (aantal bouws).		Totaal der mislukte velden (aantal bouws).	Totaal der beplante velden (aantal bouws). (Kolom 9 + kolom 17.)
	Sawahs van levend water voorzien.		Sawahs van regen afhankelijk.		Sawahs op rawah-gronden (moeras-sawahs).	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.		
	1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.					
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
124 855	4 084	—	12 967	—	270	—	128	17 449	142 304
809	—	—	—	—	—	—	—	—	809
63 430	2 197	—	2 015	—	—	—	—	4 212	67 642
504 400	234	596	957	—	—	—	—	1 787	506 187
276 720	20 551	13	3 990	—	995	—	—	25 549	302 269
248 489	5 598	43	1 369	—	—	15	—	7 025	255 514
350 785	16 087	434	11 572	93	673	238	105	29 202	379 987
223 540	226	37	7 368	3	—	—	—	7 634	231 174
274 302	3 309	94	8 149	—	4 076	683	—	16 311	290 613
176 400	786	—	30	—	—	—	—	816	177 216
115 812	229	—	—	—	—	—	—	229	116 041
219 569	1 795	352	7 206	1 657	192	—	—	11 202	230 771
330 770	8 848	—	69	—	688	—	—	9 605	340 375
194 413	1 795	3	713	26	—	12	117	2 666	197 079
173 894	4 094	—	1 234	—	295	—	—	5 623	179 517
83 253	250	—	11 517	—	—	2 079	—	13 846	97 099
3 361 441	70 083	1 572	69 156	1 779	7 189	3 027	350	153 156	3 514 597
	71 655		70 935			3 377			
3 274 264	92 943	1 344	131 680	473	11 989	3 890	—	242 319	3 516 583
	94 287		132 153			3 890			

GEWESTEN.	Vermoedelijke opbrengst der met rijst beplante (geslaagde) velden (in pikols padi). SAWAHS: van levend water voorzien. 1ste aanplant.	SAWAHS: van levend water voorzien. 2de aanplant.	SAWAHS: van regen afhankelijk. 1ste aanplant.	SAWAHS: van regen afhankelijk. 2de aanplant.	SAWAHS: op rawah-gronden.	TEGALVELDEN: in geregelde cultuur.	TEGALVELDEN: niet in geregelde cultuur.	Totaal der productie (bij benadering).	De gemiddelde productie per bouw kwam volgens deze schattingen te staan op het navolgend aantal pikols padi: per beplanten bouw.	per geslaagden bouw.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Bantam	900 200	—	714 140	—	137 500	546 900	127 200	2 425 940	18	20
Batavia, domein Bloeboer	28 000	—	—	—	—	—	—	28 000	34	34
Batavia, afd. Krawang	1 226 140	—	367 514	—	—	7 000	138 000	1 738 654	26	28
Preanger-Regentschappen	8 349 095	1 283 909	2 737 772	95 372	223 079	639 071	—	13 328 298	26	26
Cheribon	4 288 692	61 810	582 119	780	14 607	155 557	9 637	5 113 202	17	19
Pekalongan	5 665 255	1 273 565	732 977	—	1 728	31 047	—	7 704 572	30	31
Semarang	5 044 803	1 009 591	2 474 870	2 900	65 098	78 051	64 792	8 740 105	23	25
Rembang	693 366	59 160	3 336 479	11 290	52 408	58 157	840	4 211 700	18	19
Soerabaja	9 642 020	578 589	1 540 777	2 091	405 958	130 577	2 957	12 302 969	43	44
Pasoeroean	4 674 625	96 230	106 413	—	68 250	499 802	39 846	5 485 166	30	31
Besoeki	3 801 538	54 711	2 440	—	—	195 310	7 326	4 061 325	35	35
Banjoemas	2 100 000	864 000	1 200 000	500 000	25 000	1 460 000	290 000	6 439 000	28	30
Kedoe	4 193 726	2 459 415	1 034 531	498 544	132 300	121 132	31 502	8 471 150	25	26
Madioen	3 296 777	164 626	457 519	35 009	—	86 363	122 076	4 162 370	21	21
Kediri	3 535 637	569 701	500 416	3 649	160 922	168 416	207 031	5 145 772	28	30
Madoera	180 864	10 340	983 190	—	—	81 430	13 410	1 269 234	13	15
Totalen gouvernementslanden Java en Madoera	57 620 738	8 485 647	16 771 157	1 149 635	1 286 850	4 258 813	1 054 617	90 627 457	26	27
Over 1910 waren de cijfers	49 663 000	8 018 722	17 737 457	1 413 540	3 244 781	3 449 661	759 486	84 286 647	24	26

De bovengenoemde gewesten verdeelende in groepen naar gelang van hunne ligging: in West-Java (hiertoe behooren de eerste vier), in het noordelijk deel van Midden-Java (de drie daarop volgende), in het zuidelijk deel van Midden-Java (zijnde Banjoemas, Kedoe, Madioen en Kediri) en in Oost-Java (Soerabaja, Pasoeroean en Besoeki) met Madoera, doen zich de totalen der beplantingen en der (geschatte) padi-productie over 1910 en 1911 als volgt voor:

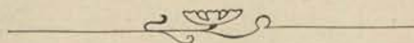
	Jaren.	West-Java.	Midden-Java (noordelijke gewesten).	Midden-Java (zuidelijke gewesten).	Oost-Java met Madoera.	Totalen.
1°. Aantal bouws in het geheel met padi beplant geweest	1910	966 779	893 409	958 497	697 898	3 516 583
	1911	1 019 211	866 675	947 742	680 969	3 514 597
2°. Aantal bouws, waarvan padi geoogst werd	1910	940 400	824 701	906 099	603 064	3 274 264
	1911	970 214	822 814	918 646	649 767	3 361 441
3°. Geschatte productie (in pikols padi)	1910	24 548 486	21 478 399	21 899 560	16 360 202	84 286 647
	1911	22 634 094	20 656 377	24 218 292	23 118 694	90 627 457
Gemiddelde productie per bouw (in pikols padi) berekend voor: de beplantingen sub 1°. (geslaagde en mislukte).	1910	25,39	24,04	22,85	23,44	23,97
	1911	23,19	23,83	25,55	33,95	26,63
de beplantingen sub 2°. (alleen de geslaagde).	1910	26,10	26,04	24,17	27,13	25,74
	1911	24,36	25,10	26,36	35,58	27,85

Bijlage FF.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 1°., van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de teelt van eenjarige gewassen (de padicultuur daaronder niet begrepen) op JAVA en MADOERA (met uitzondering van de gewesten Soerakarta en Djokjakarta en van de particuliere landerijen) over 1911.



GEWESTEN.	Eerste of tweede gewas.	GESLAAGDE velden (in bouws van 500 vierkante rijn															
		Sawahs van levend water voorzien, beplant met:					Sawahs van regen afhankelijk, beplant met:					Sawahs op rawahgronden, beplant met:					
		suiker-riet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedings-gewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	suiker-riet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedings-gewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	suiker-riet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedings-gewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	suik… ri…
Bantam	1ste gewas	—	—	—	80	80	19	—	—	891	910	—	—	—	—	—	:
	2de „	1	—	135	4 008	4 144	21	—	20	4 800	4 841	—	—	—	182	180	
Batavia. domein Bloeboer	1ste „	—	—	—	161	161	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-
	2de „	—	—	—	144	144	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-
Batavia. afd. Krawang	1ste „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	2de „	—	—	—	471	471	—	—	—	23	23	—	—	—	—	—	-
Preanger-Regentschappen	1ste „	737	—	—	305	1 042	159	—	—	807	966	—	—	—	29	29	1:
	2de „	20	—	836	41 811	42 667	210	—	316	26 058	26 584	—	—	—	607	607	
Cheribon	1ste „	14 534	220	7	7 564	22 325	199	4	19	1 853	2 075	—	—	—	—	—	
	2de „	119	1 637	508	60 969	63 233	—	—	68	2 484	2 552	—	—	—	80	80	-
Pekalongan	1ste „	15 866	476	385	12 441	29 168	15	40	1	2 912	2 968	—	—	—	—	—	
	2de „	1 711	1 546	1 176	82 021	86 454	2 696	33	476	3 713	6 918	—	—	—	25	25	-
Semarang	1ste „	15 281	306	94	6 341	22 022	334	42	32	6 552	6 960	5	—	—	3	8	1
	2de „	8 374	1 559	3 349	84 087	97 369	99	122	2 000	72 682	74 903	41	—	—	221	262	
Rembang	1ste „	10	—	—	27	37	223	23	3	12 751	13 000	—	—	—	—	—	
	2de „	79	155	2 558	1 651	4 443	103	269	15569	128 756	114 697	—	—	—	—	—	
Soerabaja	1ste „	35 830	124	—	244	36 198	364	—	—	1 059	1 423	135	—	—	—	135	
	2de „	—	1 594	3 409	81 770	86 773	9	57	1 980	28 470	50 516	—	—	27	2 211	2 238	
Pasoeroean	1ste „	29 093	—	76	1 287	30 456	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
	2de „	4 156	832	4 328	113 967	123 283	—	10	95	2 035	2 140	—	—	—	—	—	2
Besoeki	1ste „	9 382	29	103	664	10 178	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	2de „	5 816	403	36884	48 690	91 793	—	—	—	10	10	—	—	—	—	—	-
Banjoemas	1ste „	6 473	39	176	7 746	14 434	20	—	—	824	844	—	—	—	3	3	
	2de „	4 368	45	2 157	26 532	33 102	63	—	229	5 239	5 531	—	—	9	9	18	
Kedoe	1ste „	3 977	68	1 530	10 409	15 984	238	28	57	4 199	4 522	—	—	72	7	79	
	2de „	6 625	180	10757	36 534	54 096	227	38	2 210	20 512	22 987	—	—	—	—	—	
Madioen	1ste „	8 499	20	—	630	9 149	—	—	58	140	198	—	—	—	—	—	
	2de „	7 486	349	1 849	87 167	96 851	—	50	52	6 330	6 432	—	—	—	—	—	
Kediri	1ste „	23 983	4	—	1 229	25 216	643	—	—	187	830	49	—	—	24	73	6
	2de „	3 342	979	3 377	71 219	78 917	—	—	251	7 875	8 126	49	—	8	227	284	
Madoera	1ste „	17	43	121	2 529	2 710	1 021	85	122	7 830	9 058	—	—	—	—	—	
	2de „	1	11	679	6 244	6 935	32	311	491	45 019	45 853	—	—	—	—	—	1
Totalen voor de gouvernementsresidentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	1ste „	163 682	1 329	2 492	51 657	219 160	3 235	222	292	40 005	43 754	189	—	72	66	327	14
	2de „	42 098	9 290	72002	747 285	870 675	3 460	890	23757	374 006	402 113	90	—	44	3 560	3 694	4
Over 1910 waren de cijfers	1ste „	154 801	1 961	1 152	48 000	205 914	2 586	431	324	35 213	38 554	331	—	4	33	368	12
	2de „	35 489	7 275	66918	742 476	852 158	1 174	2 048	17405	312 357	332 984	30	—	145	5 186	5 361	6

rijnlandsche roeden).

Tegalvelden in geregelde cultuur, waarop verbouwd:					Tegalvelden niet in geregelde cultuur, waarop verbouwd:					MISLUKTE velden (in bouws). Sawahs			MISLUKTE velden (in bouws). Tegalvelden			Totalen der BEPLANTE velden (de geslaagde en mislukte te zamen genomen).
suiker-riet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedings-gewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	suiker-riet.	indigo.	tabak.	kapas en diverse voedings-gewassen (meest djagoeng).	Te zamen.	van levend water voorzien.	van regen afhan-kelijk.	op rawah-gronden.	in geregelde cultuur.	niet in geregelde cultuur.	Te zamen.	
337	—	15	4 624	4 976	—	—	—	5 950	5 950	—	—	—	—	105	105	12 021
48	—	10	5 651	5 709	—	—	—	500	500	—	—	—	—	—	—	15 374
—	—	—	24	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	185
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144
14	—	10	2 947	2 971	—	—	2	4 715	4 717	—	—	—	—	—	—	7 688
—	—	—	—	—	—	—	—	3 104	3 104	—	—	—	—	—	—	3 598
1 211	107	13 526	263 147	277 991	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	280 028
47	—	1 575	50 550	52 172	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122 030
110	2	211	48 703	49 026	—	—	35	2 266	2 301	—	—	—	—	—	—	75 727
—	—	245	6 515	6 760	—	—	5	1 797	1 802	59	—	—	54	—	113	74 540
7	131	2 896	34 742	37 776	—	—	33	192	225	—	—	—	—	—	—	70 137
—	46	572	28 228	28 846	—	—	65	50	115	855	—	—	—	—	855	123 213
1 173	249	2 722	49 348	53 492	4	84	1 961	14 771	16 820	511	32	—	—	—	543	99 845
143	182	1 255	42 833	44 413	—	43	426	11 896	12 365	1 400	1 607	—	60	20	3 087	232 399
89	462	509	53 709	54 769	—	—	—	—	—	—	86	—	—	—	86	67 892
107	568	9 068	46 623	56 366	—	—	—	—	—	—	3 069	—	2	—	3 071	208 577
422	291	177	34 226	35 116	—	—	—	229	229	—	—	—	774	—	774	73 875
45	661	1 676	21 775	24 157	—	—	21	227	248	—	212	—	28	—	240	164 172
3 502	93	6 916	182 246	192 757	2	10	65	4 876	4 953	—	—	—	—	—	—	228 166
2 007	125	12 456	178 184	192 772	—	—	172	6 184	6 356	43	—	—	—	—	43	324 594
129	207	12 018	78 463	90 817	—	7	34	1 198	1 239	—	—	—	—	—	—	102 234
—	313	9 925	60 664	70 902	—	—	38	57	95	57	—	—	47	—	104	162 904
2	59	16 402	61 293	77 756	—	12	103	10 502	10 617	—	—	—	—	—	—	103 654
15	98	598	48 642	49 353	—	42	280	11 951	12 273	—	16	—	—	—	16	100 293
229	78	24 241	125 004	149 552	—	—	2 047	58 209	60 256	—	—	—	—	—	—	230 393
198	32	5 825	117 075	123 130	400	20	1 320	24 790	26 530	—	—	—	—	—	—	226 743
62	150	358	16 450	17 020	—	—	260	18 633	18 893	—	—	—	6	129	135	45 395
54	140	743	16 325	17 262	—	—	416	13 783	14 199	1 494	650	—	8	—	2 152	136 896
6 534	89	448	35 018	42 089	4	—	—	1 787	1 791	—	—	—	—	—	—	69 999
314	722	4 556	36 109	41 701	—	—	446	6 259	6 705	205	100	—	—	—	305	136 038
212	1 189	675	226 283	228 359	—	—	—	9 410	9 410	—	—	—	147	—	147	249 684
1 275	330	4 345	164 940	170 890	3	—	—	1 907	1 910	—	—	—	—	—	—	225 588
14 033	3 107	81 124	1 216 227	1314 491	10	113	4 540	132 738	137 401	511	118	—	927	234	1 790	1 716 923
4 253	3 217	52 849	824 114	884 433	403	105	3 189	82 505	86 202	4 113	5 654	—	199	20	9 986	2 257 103
12 918	3 515	59 947	1 163 874	1240 254	515	70	5 133	131 736	137 454	—	1 008	213	228	1 355	2 804	1 625 348
6 012	2 523	58 684	694 717	761 936	—	117	3 820	80 349	84 286	9 531	33 688	200	811	—	44 230	2 080 955

GEWESTEN.	Van de GESLAAGDE velden waren door de bevolking voor eigen cultuur of voor rekening van particuliere ondernemers beplant met:									
	suikerriet.		indigo.		tabak.		kapas en diverse voedingsgewassen (meest djagoeng).		Totaal.	
	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.	Als 1ste gewas.	Als 2de gewas.
Bantam	356	70	—	—	15	165	11 545	15 139	11 916	15 374
	426		—		180		26 684		27 290	
Batavia, domein Bloeboer	—	—	—	—	—	—	185	144	185	144
	—		—		—		329		329	
Batavia, afdeeling Krawang	14	—	—	—	12	—	7 662	3 598	7 688	3 598
	14		—		12		11 260		11 286	
Preanger-Regentschappen	2 107	277	107	—	13 526	2 727	264 288	119 026	280 028	122 030
	2 384		107		16 253		383 314		402 058	
Cheribon	14 843	119	226	1 637	272	826	60 386	71 845	75 727	74 427
	14 962		1 863		1 098		132 231		150 154	
Pekalongan	15 888	4 407	647	1 625	3 315	2 289	50 287	114 037	70 137	122 358
	20 295		2 272		5 604		164 324		192 495	
Semarang	16 797	8 657	681	1 906	4 809	7 030	77 015	211 719	99 302	229 312
	25 454		2 587		11 839		288 734		328 614	
Rembang	322	289	485	992	512	27 195	66 487	177 030	67 806	205 506
	611		1 477		27 707		243 517		273 312	
Soerabaja	36 751	54	415	2 312	177	7 113	35 758	154 453	73 101	163 932
	36 805		2 727		7 290		190 211		237 033	
Pasoeroean	32 597	6 163	103	967	7 057	17 051	188 409	300 370	228 166	324 551
	38 760		1 070		24 108		488 779		552 717	
Besoeki	9 511	5 816	243	716	12 155	46 847	80 325	109 421	102 234	162 800
	15 327		959		59 002		189 746		265 034	
Banjoemas	6 495	4 446	110	185	16 681	3 273	80 368	92 373	103 654	100 277
	10 941		295		19 954		172 741		203 931	
Kedoe	4 444	7 450	174	270	27 947	20 112	197 828	198 911	230 393	226 743
	11 894		444		48 059		396 739		457 136	
Madioen	8 561	7 540	170	539	676	3 060	35 853	123 605	45 260	134 744
	16 101		709		3 736		159 458		180 004	
Kediri	31 213	3 705	93	1 701	448	8 638	38 245	121 689	69 999	135 733
	34 918		1 794		9 086		159 934		205 732	
Madoera	1 250	1 311	1 317	652	918	5 515	246 052	218 110	249 537	225 588
	2 561		1 969		6 433		464 162		475 125	
Totalen voor de gouvernements-residentiën van Java (buiten de particuliere landerijen) en voor Madoera	181 149	50 304	4 771	13 502	88 520	151 841	1 440 693	2 031 470	1 715 133	2 247 117
	231 453		18 273		240 361		3 472 163		3 962 250	
Over 1910 waren de cijfers	171 151	42 705	5 977	11 963	66 560	146 972	1 378 856	1 835 085	1 622 544	2 036 725
	213 856		17 940		213 532		3 213 941		3 659 269	

Bijlage GG.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 2°. *a*, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de AAN DE VERPLICHTE LEVERING ONDERWORPEN KOFFIECULTUUR OP JAVA en de van gouvernementswege gehouden VEILINGEN VAN JAVA-KOFFIE, meerendeels over 1911.

1. GEWESTELIJK OVERZICHT OVER 1911 BE

GEWESTEN. *a*)	Volgens de op ult. October 1911 afgesloten opgaven was bij de koffiecultuur ingedeeld het navolgend aantal		Hoeveelheid koffie in 1911 bij de inkooppakhuizen *ingekocht* en ... pikols van 100 kati's of van 61.76 K.G.					
			Ingekocht. *b*)		Bij het ledigvallen van de pakhuizen			
	desa's.	huis-gezinnen.			meer bevonden.		minder bevonden.	
1.	2.	3.	4.		5.		6.	
			c) 1 278,672		0,116		0,342	
			28,258		—		0,076	
Preanger-Regentschappen *e*) . . .	348	55 763		1 306,930		0,116		0,418
			5 697,084		1,994		4,058	
			229,682		0,760		0,006	
Pekalongan	110	13 796		5 926,716		2,754		4,064
			1 242,224		0,588		—	
			6,236		0,104		0,046	
Semarang	135	10 800		1 248,460		0,692		0,046
			—		—		—	
			—		—		—	
Soerabaja	—	—		—		—		—
			9 090.738		2,776		—	
			130,059		0,322		—	
Pasoeroean	492	54 641		9 220,797		3,098		—
			1 279,688		0,154		0,002	
			22.514		0,006		—	
Besoeki	12	3 011		1 302,202		0,160		0,002
			—		—		—	
			13,833		—		—	
Banjoemas	—	—		13,833		—		—
			51,902		—		—	
			1,210		—		0,214	
Kedoe	19	2 489		53,112		—		0,214
			352,612		—		—	
			48,802		—		—	
Madioen *e*)	66	6 912		401,414		—		—
			44,600		0,016		—	
			11,008		0,014		—	
Kediri	—	—		55,608		0,030		—
			19 037,495		5,644		4,402	
			491,602		1,206		0,342	
Totalen . . .	1182	147 412		19 529,072		6,850		4,744

koch K.G.	en *uitgeleverd* (in		Aantal pikols koffie (goede en inferieure) in de drie voorafgegane jaren *uitgeleverd*.		
	Uitgeleverd. *d*)		1908.	1909.	1910.
	7.		8.	9.	10.
	1 278,446				
8	28,182	1 306,628	3311	2274	2027
	5 694,970				
4	230,436	5 925,406	11085	8838	9344
	1 242,812				
6	6,294	1 249,106	4617	2839	2813
	—				
	—	uitgeleverd in 1912.	63	3	4
	9 093,514				
	130,381	9 223,895	50902	15451	11943
	1 279,840				
2	22,520	1 302,360	4095	414	1 546
	—				
	13,833	13,833	4	2	6
	51,688				
4	1,210	52,898	231	154	134
	352,612				
	48,802	401,414	1 535	240	318
	44,616				
	11,022	55,638	332	61	54
	19 038,498		*f*) 76 175	*f*) 30 276	*f*) 28 189
4	492,680	19 531,178	*h*) 6 183	*h*) 2 267	*h*) 3 877
	g) 2 580,190		82 358	32 543	32 066
	46,240	2 626,430			
	21 618,688				
	538,920	22 157,608			

A A N M E R K I N G E N.

a) De verplichte koffiecultuur is ingetrokken in de residentiën Soerabaja, Banjoemas en Kediri en in één of meer districten der overige, in kolom 1 vermelde gewesten.

b) Ook de aangehaalde en verbeurd verklaarde koffie is onder de in kolom 4 vermelde hoeveelheden begrepen. In de verschillende residentiën zijn de volgende hoeveelheden aangehaald en verbeurd verklaard (in pikols):

	1ste soort.	2de soort.	Te zamen.
Preanger-Regentschappen	2,088	3,406	5,494
Pekalongan	4,258	13,714	17,972
Semarang	—	4,296	4,296
Pasoeroean	5,910	33,791	39,701
Besoeki	—	10,898	10,898
Banjoemas	—	13,833	13,833
Kedoe	0,419	0,833	1,252
Madioen	—	30,095	30,095
Kediri	—	0,104	0,104
Totalen	12,675	110,970	123,645

c) De tweeërlei opgaaf hier en elders in dezen staat doelt op koffie 1ste soort en op inferieure koffie:

d) Onder de hier vermelde totalen waren aan Liberia-koffie en robusta-koffie begrepen (in pikols):

	Liberia.	Robusta.
Preanger-Regentschappen	395,728	173,552
Pekalongan	3 255,484	740,982
Semarang	1 039,000	209,000
Pasoeroean	127,734	1 478,061
Besoeki	1,332	37,894
Banjoemas	1,224	—
Kedoe	52,874	0,024
Madioen	233,922	—
Kediri	4,128	—
Totalen	5 111,426	2 639,513

e) De cijfers in de kolommen 4 t/m 10, voor de residentiën Preanger-Regentschappen en Madioen opgegeven, hebben alleen betrekking op de door de inlandsche bevolking als bereid product ingeleverde koffie.

f) Onder de hier vermelde totalen was aan koffie 2de soort begrepen in 1908, 1909 en 1910 respectievelijk 2628, 875 en 730 pikol. De in gemelde drie jaren ingeleverde hoeveelheden Liberia- en robusta-koffie beliepen achtereenvolgens 12 590 en 0, 10 975 en 2, en 8 877 en 146 pikol.

g) Hoeveelheid koffie, bereid bij de gouvernementsetablissementen, namelijk (in pikols):

	1ste soort.	2de soort.
in de Preanger-Regentschappen	2272,06	—
te Ngebel (Madioen)	308,13	46,24
Te zamen	2580,19	46,24

h) Hoeveelheid koffie, bereid bij de gouvernements-etablissementen in de Preanger-Regentschappen en te Ngebel (Madioen), respectievelijk 4035 en 2148 pikol in 1908, 2087 en 180 pikol in 1909 en 3 264 en 613 pikol in 1910.

GEWESTEN. *a)*	Gezamenlijke kosten voor den koffie-oogst van 1911 betaald tot						
	Inkoopsprijs aan de bevolking betaald à f 15 per pikol (inferieure koffie à f 7,50 per pikol).	Kosten van pakhuis-meesters en pakhuis-personeel.	Kosten van koffie-mantri's en cultuur-personeel.	Uitgaven voor onderhoud en oprichting van inkooppakhuizen.		Kosten van afpakking en vervoer naar de strandpak-huizen.	Cultuur-procenten aan inlandsche ambtenaren en hoofden.
				Gewoon onderhoud.	Oprichting en zware herstelling.		
	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.
Preanger-Regentschappen . .	f 23 850.79^{5}	f 8 145,51^{5}	f 5 460,—	f 1 750,22	—	f 1 279,62	f 1 934,80^{5}
Pekalongan	87 122,98^{5}	8 386,45	8 400,—	1 598,12^{5}	—	3 286,12	2 100,27^{5}
Semarang	18 647.56^{5}	4 182,05	—	605,65	—	850,—	496,93
Soerabaja.	0,37^{5}	600,—	—	105,—	—	—	—
Pasoeroean	137 242,47	25 670,03	38 796,58^{5}	1 744,22	—	3 157,28^{5}	3 341,95^{5}
Besoeki	19 364,17^{5}	2 231,99	5 100,—	204,41^{5}	—	210,16	620,80^{5}
Banjoemas	—	—	—	289,23	—	—	—
Kedoe	775,06^{5}	1 093,10^{5}	—	197,97	—	11,79	20,32^{5}
Madioen	5 759,65^{5}	976,90^{5}	2 920,—	576,60	—	131,16	250,54^{5}
Kediri	751,56	73.70^{5}	—	—	—	—	16,40
Totalen . . .	f 293 514,64^{5}	f 51 359,75	f 60 676,58^{5}	f 7 071,43	—	f 8 926,13^{5}	f 8 782,04

…etaald tot en met het vervoer uit de inkoop- naar de strandpakhuizen.							AANMERKINGEN.
r- aan he ren n.	Bijzondere uitgaven voor de bereiding op de West-Indische wijze.	Alle andere uitgaven (onder geen der voorgaande hoofden begrepen). *i)*	Totaal.	Gemiddelde kosten per pikol uitgeleverde koffie.	Inkooppakhuizen. Aantal.	Inkooppakhuizen. Bergruimte (in pikols).	
	18.	19.	20.	21.	22.	23.	
,80^5	*j)* f 72 497,86^5	f 377,29^5	*k)* f 115 296,11^5	f 32,21	60	66 470	
,27^5	—	109,40^5	111 003,36	18,73	27	57 600	
,93	—	92,36^5	24 874,56	19,91	27	46 815	
	—	—	705,37^5	—	4	3 200	
,95^5	1 193,75	704,40	211 850,69^5	22,97	66	241 546	
,80^5	—	120,—	27 851,54^5	21,38	11	39 730	
	—	—	289,23	—	7	10 020	
,32^5	—	8,54	2 106,79^5	39,82	4	6 325	
,54^5	*l)* 13 438,30	57,81	*m)* 24 110,97^5	31,90	9	32 000	
,40	—	—	841,66^5	15,13	2	1 400	
2,04	f 87 129,91^5	f 1 469,81^5	f 518 930,31^5	f 23,42	217	505 106	
			n) 41 720,30				
			f 560 650,61^5	25,30			

i) Uitgaven, wegens geldverzendingen, omwerking van koffie, aanschaffing kleine benoodigdheden, enz.

j) Gezamenlijke kosten, betaald tot en met het vervoer naar de strandpakhuizen voor de koffie, gedurende het campagnejaar 1911 bereid door de etablissementen in de Preanger-Regentschappen. Hieronder is begrepen f 33 252,14^5, uitgegeven voor den inkoop van de bevolking van onbereid koffieproduct, n.l.:

10 702,80^5	pikol	roode	bes à f 3,—	Java en robusta.
315,79	,,	groengele	,, ,, 2,50	
235,89	,,	opraapsel	,, 1,50	
0,06	,,	hoornschil	,, 7,—	

Tevens zijn in het opgegeven bedrag begrepen de procenten aan de gecommitteerden ad f 509,01, welke ter zake van de door genoemde etablissementen gedurende 1911 bereide koffie werden uitgekeerd. Het bedrag, genoemd in kolom 17, heeft uitsluitend betrekking op de uitgekeerde cultuurprocenten ter zake van het door de bevolking bereide product.

k) Berekend over de geheele hoeveelheid (ad 3 578,688 pikol) uitgeleverde koffie. Afzonderlijk voor de door de bevolking en door de etablissementen bereide koffie, worden de gemiddelde kosten per pikol respectievelijk f 30,27 en f 31,90.

l) Gezamenlijke kosten, betaald tot en met het vervoer naar de strandpakhuizen voor de koffie, gedurende het campagnejaar 1911 bereid door het etablissement te Ngebel (Madioen). Hieronder is begrepen f 5 404,21, uitgegeven voor den inkoop van de bevolking van onbereid koffieproduct, n.l.:

1 458,45	pikol	roode	bes à f 3,—	Java.
340,63	,,	groengele	,, ,, 2,50	
94,95	,,	opraapsel	,, 1,50	
4,98	,,	hoornschil	,, 7,—	

Het bedrag, voorkomende in kolom 17, heeft uitsluitend betrekking op de uitgekeerde cultuurprocenten ter zake van het door de bevolking bereide product.

m) Berekend over de geheele hoeveelheid (ad 755,784 pikol) uitgeleverde koffie. Afzonderlijk voor de door de bevolking en door het etablissement bereide koffie, worden de gemiddelde kosten per pikol respectievelijk f 26,58 en f 37,92.

n) Kosten voor het laboratorium voor onderzoekingen in het belang der koffiecultuur, reis- en verblijfkosten van het laboratoriumpersoneel, kosten van den proeftuin in Malang, traktementen en reis- en verblijfkosten van het inspecteerend personeel.

II. AFSCHRIJVINGEN EN BIJPLANTINGEN IN DE OP HOOG GEZAG AAN GE

GEWESTEN.	Aantal jonge en vruchtdragende boomen, aanwezig op ult. October 1910 (vgl. K. V. 1911, bijlage GG, tabel II, kolom 6).	Bijplantingen in den westmoeson van 1910/1911. Aantal boomen, die volgens machtiging van den directeur van landbouw zouden moeten worden bijgeplant (vgl. K. V. 1911, bijlage GG, tabel II, kolom 7).	Bijplantingen in den westmoeson van 1910/1911. Aantal boomen, die werkelijk zijn bijgeplant.	Afschrijvingen in den loop van 1911 (tot ult. October).
1.	2.	3.	4.	5.
Preanger-Regentschappen	5 670 032	—	a) 124 982	1 862 893
Pekalongan	3 399 120	174 145	b) 172 131	410 706
Semarang	1 382 408	—	—	62 137
Soerabaja	102 703	—	—	53 480
Pasoeroean	13 665 619	151 642	151 642	2 824 615
Besoeki	2 251 248	131 590	131 590	356 934
Kedoe	179 531	—	—	—
Madioen	1 298 312	87 348	87 348	17 539
Kediri	—	—	—	—
Totalen	c) 27 948 973	544 725	667 693	d) 5 588 304

AN GELEGDE GEREGELDE KOFFIEPLANTSOENEN OVER 1910 en 1911.

Aantal jonge en vruchtdragende boomen, aanwezig op ult. October 1911.	Aantal boomen, volgens machtiging van den directeur van landbouw bij te planten in den westmoeson van 1911/1912.	Alzoo in den aanvang van 1912 aan jonge en vruchtdragende boomen vermoedelijk aanwezig. (N.B. Te verminderen met de nog niet bekende afschrijvingen.)	TOELICHTINGEN.
6.	7.	8.	
3 932 121	—	3 932 121	
3 160 545	229 645	3 390 190	
1 320 271	—	1 320 271	
49 223	—	49 223	
10 992 646	93 294	11 085 940	
2 025 904	—	2 025 904	
179 531	—	179 531	
1 368 121	81 988	1 450 109	
—	—	—	
c) 23 028 362	e) 404 927	23 433 289	

a) In de Preanger-Regentschappen zijn zonder machtiging bijgeplant 124 982 boomen; alles was namelijk reeds in den grond gebracht, toen de beschikking ontvangen werd nopens vrijstelling van bijplant om de bevolking in de gelegenheid te stellen al hare zorgen aan de bestaande plantsoenen te wijden.

b) In Pekalongan zijn 2014 boomen minder bijgeplant, wegens gebrek aan grond.

c) Onder het totaal in kolom 2 en in kolom 6 zijn begrepen:

	Ult. October 1910. (Verbeterde opgaaf.)		Ult. October 1911.	
	Liberia-boomen.	Robusta-boomen.	Liberia-boomen.	Robusta-boomen.
Preanger-Regentschappen	886 425	—	639 027	1 442
Pekalongan	1 099 919	283 834	988 633	432 669
Semarang	1 382 408	—	1 320 271	—
Soerabaja	2 199	—	1 588	—
Pasoeroean	1 418 723	—	1 097 977	16 365
Besoeki	29 338	—	29 738	20 580
Kedoe	179 531	—	179 531	—
Madioen	346 952	—	413 516	3 576
Totalen	5 345 495	283 834	4 670 281	474 632

d) Gedurende 1910/1911 zijn 128 870 Liberia- en 294 243 robusta-koffieboomen bijgeplant en 962 187 Liberia-koffieboomen afgeschreven, over onderstaande gewesten verdeeld als volgt:

	Bijgeplant.		Afgeschreven.
	Liberia.	Robusta.	Liberia.
Preanger-Regentschappen	—	124 982	247 398
Pekalongan	6 446	165 685	250 943
Semarang	—	—	62 137
Soerabaja	—	—	611
Pasoeroean	80 352	—	401 098
Madioen	42 072	3 576	—
Totalen	128 870	294 243	962 187

e) Hierbij is gerekend op het bijplanten van 71 312 Liberia- en 154 575 robusta-koffieboomen, namelijk in de residentiën:

	Liberia.	Robusta.
Pekalongan	—	128 895
Pasoeroean	50 504	—
Madioen	20 808	25 680
Totalen	71 312	154 575

III. AFDEELINGSGEWIJZE OPGAVEN

GEWESTEN.	AFDEELINGEN. N.B. Alleen die afdeelingen worden genoemd, welke nog voor een grooter of kleiner gedeelte bij de gouvernements-koffiecultuur zijn betrokken.	Aantal districten nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken. In de cultuurplannen begrepen. Bevattende enkel desa's als bedoeld in kolom 10.	Bevattende desa's als bedoeld in kolom 10 en desa's als bedoeld in kolom 11.	Niet meer in de cultuurplannen begrepen, als nog enkel bevattende desa's als bedoeld in kolom 11.	Totaal der kolommen 3 t/m 5.	Zielental der inlandsche bevolking der koffie-districten op 31 Dec. 1911.	Aantal personen bij de gouvernements-koffiecultuur ingedeeld volgens de z.g. voorstelstaten voor het plantjaar 1912/1913. (De opgaaf betreft de in de kolommen 3 en 4 bedoelde districten).	Totaal der tot de koffie-districten van elke afdeeling behoorende desa's.	Aantal desa's nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken op 31 Dec. 1911. Bij de verplichte cultuur ingedeeld volgens den voorstelstaat voor het plantjaar 1912/1913.	Niet meer bij de verplichte cultuur ingedeeld (d. i. uit de cultuurplannen afgevoerd), maar vooralsnog belast met het onderhoud van bestaande aanplantingen.	Tezamen.	Uitgestrektheid (in bouws) van de bij het einde van het plantjaar 1910/1911, dat is op 31 October 1911, aanwezige op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffie-plantsoenen.	vrijwillige of onder dien naam bekend staande koffieaanplantingen: op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden (naar schatting zooveel mogelijk).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Preanger-Regentschappen (53 distr.)	Bandoeng ..	2	7	—	9	685 010	14 273	274	133	4	137	1 376,08	924,39	238,23
	Tjiandjoer ..	—	4	—	4	185 725	8 559	74	37	—	37	1 035,58	92,60	22,85
	Soekaboemi.	5	—	—	5	243 121	15 808	94	80	—	80	599,64	57,68	91,—
	Soemedang .	—	1	—	1	55 175	2 437	25	12	13	25	539,—	8,—	—
	Limbangan .	9	—	—	9	488 326	14 686	225	86	—	86	325,59	36,81	228,22
	Soekapoera .	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totalen ..	17	12	—	29	1 657 357	55 763	692	348	17	365	3 875,89	1 119,48	580,30
Pekalongan (28 distr.)	Pekalongan.	—	1	1	2	60 673	—	97	13	53	66	601,24	—	—
	Batang	—	1	—	1	51 178	—	75	—	39	39	508,67	—	185,605
	Tegal	—	1	—	1	72 531	3 771	31	23	8	31	441,08	—	460,—
	Brebes	—	1	—	1	106 335	5 657	56	43	5	48	1 062,06	4,82	700,—
	Pemalang ..	—	1	1	2	156 610	4 368	96	31	16	47	946,29	—	667,—
	Totalen ..	—	5	2	7	447 327	13 796	355	110	121	231	3 559,34	4,82	2 012,605
Semarang (35 distr.)	Kendal	1	1	—	2	114 382	10 800	161	135	26	161	2 062,88	—	14,275
Soerabaja (28 distr.)	Modjokerto .	—	—	1	1	57 926	—	183	—	13	13	50,13	—	75
	Djombang ..	—	—	1	1	77 589	—	114	—	4	4	1,53	—	—
	Totalen ..	—	—	2	2	135 515	—	297	—	17	17	51,66	—	75
Pasoeroean (30 distr.)	Malang	2	6	—	8	746 964	35 159	675	315	102	417	5 540,480	4 357,47	18 114,34
	Bangil	—	1	1	2	123 675	—	121	—	63	63	68,030	114,03	55,—
	Pasoeroean .	—	1	—	1	51 252	3 086	51	23	10	33	—	—	7 000,—
	Probolinggo.	—	1	—	1	42 619	2 518	42	21	18	39	—	1 607,—	5 200,—
	Kraksaän ...	—	1	—	1	56 986	2 531	49	29	7	36	908,720	134,65	44,—
	Loemadjang	2	2	—	4	232 753	11 347	159	104	13	117	2 384,022	—	125,—
	Totalen ..	4	12	1	17	1 254 249	54 641	1 097	492	213	705	8 901,252	6 213,15	30 568,34
Besoeki (18 distr.)	Bondowoso .	—	1	4	5	303 456	3 011	293	12	39	51	1 669,79	100,250	28,375
	Djember	—	—	2	2	147 929	—	68	—	18	18	333,58	—	10,—
	Banjoewangi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Totalen ..	—	1	6	7	451 385	3 011	361	12	57	69	2 003,37	100,250	38,375
Banjoemas (19 distr.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

a) Hieronder respectievelijk 479, 4035, 2087, 3264 en 2272 pikols van de gouvernements-bereidingsetablissementen.

b) Hieronder respectievelijk 21, 5, 2, 1 en 0 pikol uit de afdeeling Salatiga.

c) Hieronder in het jaar 1910 uit Poerwakerta en Poerbalingga respectievelijk 3 en 3 pikol.

AANTAL KOFFIEBOOMEN OP 31 OCTOBER 1911:									Koffielevering (in pikols)				
aanwezig in op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.			naar schatting aanwezig in plantsoenen, vrijwillig of onder dien naam (als aequivalent voor verplichte bijplantingen) aangelegd										
			op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			over 1907.	over 1908.	over 1909.	over 1910.	over 1911.
Geplant in de jaren 1908/1909 1909/1910 en 1910/1911.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1908/1909, 1909/1910 en 1910/1911.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1908/1909, 1909/1910 en 1910/1911.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.					
16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
665 562	737 233	1 402 795	55 653	1 158 812	1 214 465	86 972	295 533	382 505	895	4 900	2 783	3 970	2 741
346 042	324 337	670 379	39 474	27 950	67 424	5 985	14 990	20 975	374	465	398	301	376
172 306	332 360	504 666	—	10 615	10 615	108 186	54 779	162 965	2 063	1 344	995	594	272
280 275	342 027	622 302	—	10 800	10 800	—	—	—	38	113	16	26	4
115 645	616 334	731 979	—	44 307	44 307	47 378	333 466	380 844	266	524	169	400	186
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	—	—
1 579 830	2 352 291	3 932 121	95 127	1 252 484	1 347 611	248 521	698 768	947 289	a) 3 647	a) 7 346	a) 4 361	a) 5 291	a) 3 579
106 975	322 989	429 964	—	—	—	4 800	132 430	137 230	970	2 300	1 148	1 187	888
21 111	328 624	349 735	—	—	—	117 514	20 560	138 074	2 014	2 250	2 199	1 915	1 359
232 480	85 670	318 150	—	—	—	157 380	892 130	1 049 510	1 404	3 735	1 765	1 990	1 124
258 240	596 919	855 159	—	600	600	420 000	650 000	1 070 000	2 020	1 104	2 558	2 518	1 351
250 965	956 572	1 207 537	—	—	—	424 000	488 400	912 400	1 534	1 697	1 168	1 734	1 203
869 771	2 290 774	3 160 545	—	600	600	1 123 694	2 183 520	3 307 214	7 942	11 086	8 838	9 344	5 925
—	1 320 271	1 320 271	—	—	—	—	18 970	18 970	b) 5 780	b) 4 617	b) 2 839	b) 2 813	b) 1 249
—	47 588	47 588	—	50 000	50 000	—	150 000	150 000	68	51	3	4	—
—	1 635	1 635	—	—	—	—	—	—	—	12	—	—	—
—	49 223	49 223	—	50 000	50 000	—	150 000	150 000	68	63	3	4	—
206 785	7 761 044	7 967 829	1 576 716	4 552 000	6 128 716	961 163	20 078 600	21 039 763	7 190	31 021	7 341	6 401	5 638
47 720	52 760	100 480	5 000	230 000	235 000	1 000	80 000	81 000	46	733	63	87	26
—	—	—	—	—	—	1 000 000	12 000 000	13 000 000	1 984	7 859	3 191	2 563	1 409
—	—	—	83 900	3 901 000	3 984 900	304 000	8 560 000	8 864 000	1 085	8 618	3 452	1 737	1 615
144 260	708 987	853 247	16 000	250 000	266 000	2 000	24 000	26 000	240	821	621	953	375
311 975	1 759 115	2 071 090	—	—	—	—	247 000	247 000	1 746	1 850	783	202	161
710 740	10 281 906	10 992 646	1 681 616	8 933 000	10 614 616	2 268 163	40 989 600	43 257 763	12 291	50 902	15 451	11 943	9 224
388 509	1 464 795	1 853 304	—	139 044	139 044	—	42 600	42 600	218	4 095	414	1 430	1 242
—	172 600	172 600	—	—	—	—	15 000	15 000	46	—	—	116	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—
388 509	1 637 395	2 025 904	—	139 044	139 044	—	57 600	57 600	270	4 095	414	1 546	1 302
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	2	c) 6	14

GEWESTEN.	AFDEELINGEN. N.B. Alleen die afdeelingen worden genoemd, welke nog voor een grooter of kleiner gedeelte bij de gouvernements-koffiecultuur zijn betrokken.	Aantal districten nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken. In de cultuurplannen begrepen. Bevattende enkel desa's als bedoeld in kolom 10.	Bevattende desa's als bedoeld in kolom 10 en desa's als bedoeld in kolom 11.	Niet meer in de cultuurplannen begrepen, als nog enkel bevattende desa's als bedoeld in kolom 11.	Totaal der kolommen 3 t/m 5.	Zielental der inlandsche bevolking der koffiedistricten op 31 Dec. 1911.	Aantal personen bij de gouvernements-koffiecultuur ingedeeld volgens de z.g. voorstelstaten voor het plantjaar 1912/1913. (De opgaaf betreft de in de kolommen 3 en 4 bedoelde districten).	Totaal der tot de koffiedistricten van elke afdeeling behoorende desa's.	Aantal desa's nog bij de gouvernements-koffiecultuur betrokken op 31 Dec. 1911. Bij de verplichte cultuur ingedeeld volgens den voorstelstaat voor het plantjaar 1912/1913.	Niet meer bij de verplichte cultuur ingedeeld (d. i. uit de cultuurplannen afgevoerd), maar vooralsnog belast met het onderhoud van bestaande aanplantingen.	Tezamen.	Uitgestrektheid (in bouws) van de bij het einde van het plantjaar 1910/1911, dat is op 31 October 1911, aanwezige op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.	vrijwillige of onder dien naam bekend staande koffieaanplantingen op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.	op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden (naar schatting zooveel mogelijk).
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Kedoe (34 distr.)	Temanggoeng .	—	1	—	1	56 224	2 489	70	19	12	31	366,975	1,26	105
Madioen (21 distr.)	Ngawi. . . .	—	1	—	1	59 180	3 741	63	40	6	46	812,701	22,43	50
	Magetan . .	—	—	2	2	119 116	—	119	—	5	5	14,380	—	18
	Ponorogo . .	—	1	—	1	41 551	3 171	38	26	10	36	560,030	1 979,45	200
	Totalen . .	—	2	2	4	219 847	6 912	220	66	21	87	1 387,111	2 001,88	268
Kediri (24 distr.)	Trenggalek.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,75

R E C A P I T U L

GEWESTEN.	Totaal aantal districten.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Preanger-Regentschappen	53	17	12	—	29	1 657 357	55 763	692	348	17	365	3 875,890	1 119,48	580,300
Pekalongan.	28	—	5	2	7	447 327	13 796	355	110	121	231	3 559,340	4,82	2 012,605
Semarang	35	1	1	—	2	114 382	10 800	161	135	26	161	2 062,880	—	14,275
Soerabaja	28	—	—	2	2	135 515	—	297	—	17	17	51,660	—	75,—
Pasoeroean.	30	4	12	1	17	1 254 249	54 641	1 097	492	213	705	8 901,252	6 213,15	30 568,340
Besoeki	18	—	1	6	7	451 385	3 011	361	12	57	69	2 003,370	100,25	38,375
Banjoemas	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kedoe.	34	—	1	—	1	56 224	2 489	70	19	12	31	366,975	1,26	105,—
Madioen	21	—	2	2	4	219 847	6 912	220	66	21	87	1 387,111	2 001,88	268,—
Kediri.	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,750
Algemeene totalen .	290	22	34	13	69	4 336 286	147 412	3 253	1 182	484	1 666	22 208,478	9 440,84	33 665,645

d) Hieronder voor de jaren 1907 t/m 1909 uit de afdeelingen Wonosobo, Magelang en Poerworedjo achtereenvolgens 5, 3 en 0 pikol, 2, 0 en 0 pikol en 32, 103 en 3 pikol.

e) Hieronder voor de jaren 1907 t/m 1911 respectievelijk 48, 2148, 180, 613 en 354 pikol, afkomstig van het bereidingsetablissement te Ngebel.

f) Hieronder voor de jaren 1907 t/m 1911 achtereenvolgens 8, 63, 2, 4 en 2 pikol uit de afdeeling Madioen.

g) Hieronder voor de jaren 1907 t/m 1911 achtereenvolgens 90, 322, 58, 53 en 53 pikol uit de afdeeling Blitar, 1, 8, 0, 0 en 0 pikol uit de afdeeling Berbek, en 1, 1, 3, 1 en 3 pikol uit de afdeeling Kediri.

AANTAL KOFFIEBOOMEN OP 31 OCTOBER 1911:									Koffielevering (in pikols)				
aanwezig in op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde koffieplantsoenen.			naar schatting aanwezig in plantsoenen, vrijwillig of onder dien naam (als aequivalent voor verplichte bijplantingen) aangelegd										
			op bij de cultuurplannen aangewezen gronden.			op niet bij de cultuurplannen aangewezen gronden.							
Geplant in de jaren 1908/1909, 1909/1910 en 1910/1911.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1908/1909, 1909/1910 en 1910/1911.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	Geplant in de jaren 1908/1909, 1909/1910 en 1910/1911.	Geplant in vroegere jaren.	Totaal.	over 1907.	over 1908.	over 1909.	over 1910.	over 1911.
16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
71 050	108 481	179 531	—	3 000	3 000	—	25 000	25 000	*d)* 361	*d)* 231	*d)* 154	134	53
252 404	515 708	768 112	—	15 840	15 840	—	20 000	20 000	184	692	111	201	308
—	32 434	32 434	—	—	—	—	13 485	13 485	—	35	—	14	6
63 008	504 567	567 575	—	1 979 450	1 979 450	—	200 000	200 000	*e)* 56	*e)* 2 893	*e)* 308	*e)* 717	*e)* 442
315 412	1 052 709	1 368 121	—	1 995 290	1 995 290	—	233 485	233 485	*f)* 248	*f)* 3 683	*f)* 419	*f)* 932	*f)* 756
—	—	—	—	—	—	—	1 300	1 300	*g)* 92	*g)* 332	*g)* 61	*g)* 54	*g)* 56

U L A T I E.

16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
1 579 830	2 352 291	3 932 121	95 127	1 252 484	1 347 611	248 521	698 768	947 289	3 647	7 346	4 361	5 291	3 579
869 771	2 290 774	3 160 545	—	600	600	1 123 694	2 183 520	3 307 214	7 942	11 086	8 838	9 344	5 925
—	1 320 271	1 320 271	—	—	—	—	18 970	18 970	5 780	4 617	2 839	2 813	1 249
—	49 223	49 223	—	50 000	50 000	—	150 000	150 000	68	63	3	4	—
710 740	10 281 906	10 992 646	1 681 616	8 933 000	10 614 616	2 268 163	40 989 600	43 257 763	12 291	50 902	15 451	11 943	9 224
388 509	1 637 395	2 025 904	—	139 044	139 044	—	57 600	57 600	270	4 095	414	1 546	1 302
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	2	6	14
71 050	108 481	179 531	—	3 000	3 000	—	25 000	25 000	361	231	154	134	53
315 412	1 052 709	1 368 121	—	1 995 290	1 995 290	—	233 485	233 485	248	3 683	419	932	756
—	—	—	—	—	—	—	1 300	1 300	92	332	61	54	56
3 935 312	19 093 050	23 028 362	1 776 743	12 373 418	14 150 161	3 640 378	44 358 243	47 998 621	30 702	82 359	32 542	32 067	22 158

IV. RECAPITULEEREND OVERZICHT over de jaren 1907 t/m 1911 betreffende den omvang en de uitkomsten der cultuur.

a. Omvang der cultuur.

PLANTJAREN.	Ingedeeld bij de gouvernements-koffiecultuur (nog in de cultuurplannen begrepen) op het einde van elk der opgegeven plantjaren (31 October). Aantal desa's.	Ingedeeld bij de gouvernements-koffiecultuur … Aantal huis-gezinnen.	Aantal desa's en huisgezinnen, aan welke (voor het volgende plantjaar) de verplichting is opgelegd tot bijplanting van koffieboomen en (of) tot het ontginnen van gronden voor één of meer latere plantjaren. Aantal desa's.	Aantal desa's en huisgezinnen … Aantal huis-gezinnen.	Aantal desa's niet meer in de cultuurplannen opgenomen, maar nog verplicht tot het onderhoud van inder-tijd door haar aangelegde, voorshands niet uit de leggers afgeschreven plant-soenen.	Op hoog gezag aangelegde, nog in onderhoud zijnde plantsoenen. Aantal boomen, die in het betrokken plantjaar zijn afge-schreven.	Op hoog gezag aangelegde … Aantal boomen, die in het betrokken plantjaar zijn bijgeplant. *a)*	Op hoog gezag aangelegde … Aantal boomen, bij het einde van het plantjaar aanwezig (31 October). *b)*	Op hoog gezag aangelegde … Uitge-strektheid (in bouws) der in de voorgaande kolom bedoelde plant-soenen.	Vrijwillige of onder dien naam bekend staande plantsoenen (*naar schatting*). Aantal boomen, bij het einde van het plant-jaar aanwezig (31 October).	Vrijwillige … Uitge-strektheid (in bouws).	Aantal personen in het bezit van als vrijwillig bekend staande plantsoenen, aangelegd op: bij de cultuur-plannen aan-gewezen gronden.	Aantal personen … niet bij de cultuur-plannen aan-gewezen gronden.	Aantal personen … Te zamen. *c)*
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1906/1907	1 315	156 575	447	53 514	582	3 590 920	1 650 032	38 638 447	34 868	91 261 144	61 319	27 729	59 755	87 484
								(5 238 543)		(6 187 675)				
1907/1908	1 253	155 384	313	40 922	604	4 212 539	2 078 570	36 504 438	33 631	75 964 893	54 968	27 292	59 143	86 435
								(5 170 333)		(5 710 306)				
1908/1909	1 212	162 163	232	24 240	571	4 865 464	1 954 375	33 593 349	31 165	70 957 492	51 764	32 976	56 618	89 594
								(5 388 601)		(4 774 922)				
1909/1910	1 205	152 431	202	24 809	509	6 796 871	1 270 779	27 948 973	26 316	65 443 797	45 907	34 011	52 992	87 003
								(5 071 849)		(5 260 037)				
1910/1911	1 182	147 412	38	4 502	484	5 588 304	667 693	23 028 362	22 208	62 148 782	43 106	31 038	38 926	69 964
								(3 935 312)		(5 417 121)				

a) De verplichte bijplantingen bedroegen in de opgegeven plantjaren achtereenvolgens 1872, 1839, 1276, 856 en 445 bouws.

b) Onder deze totalen zijn begrepen achtereenvolgens 6 550 359, 6 539 807, 6 382 965, 5 345 495 en 4 670 281 Liberia- en, wat de plantjaren 1909/1910 en 1910/1911 betreft, respectievelijk 283 834 en 474 632 Robusta-koffieboomen. Hoeveel Liberia- en Robusta-koffieboomen er onder de cijfers van kolom 11 begrepen zijn, kan niet worden opgegeven. Het aantal jonge — nog niet vruchtdragende — boomen, is tusschen ( ) vermeld.

c) Per gewest waren de totalen van 1906/1907 t/m 1910/1911 verdeeld als volgt (de cijfers tusschen ( ) vermeld, betreffen het aantal bezitters van vrijwillige koffie-aanplantingen, aangelegd op bij de cultuurplannen aangewezen gronden):

	1906/1907.		1907/1908.		1908/1909.		1909/1910.		1910/1911.	
Preanger-Regentschappen	37 032	(18 382)	36 115	(17 467)	28 547	(15 523)	23 799	(14 826)	19 482	(12 571)
Pekalongan	14 508	(30)	15 970	(30)	20 474	(5)	21 482	(5)	12 339	(35)
Pasoeroean	25 778	(7 982)	23 152	(7 675)	31 110	(16 277)	33 680	(18 013)	32 378	(17 203)
Madioen	2 117	(1 227)	4 224	(2 039)	3 879	(1 034)	3 529	(1 034)	3 229	(1 034)
Andere gewesten	8 049	(108)	6 974	(81)	5 584	(137)	4 513	(133)	2 536	(195)
Totalen	87 484	(27 729)	86 435	(27 292)	89 594	(32 976)	87 003	(34 011)	69 964	(31 038)

b. Bij 's lands inkooppakhuizen ontvangen hoeveelheden; kosten op het ingeleverd product gevallen, gerekend tot in de strandpakhuizen op Java, en opbrengst van de hier te lande geveilde hoeveelheden.

Jaren.	Hoeveelheid koffie (in pikols) bij de pakhuizen *ingekocht* (daaronder ook de aangehaalde en verbeurd verklaarde hoeveelheden). *a)*					Totaal der *uitgeleverde* hoeveelheden (in pikols), d. i. na bijtelling van overwichten en na aftrek van minderbevindingen.	Inkoopsprijs aan de inleveraars betaald. *b)*	Andere kosten op het product gevallen tot in de strandpakhuizen op Java.	Totale kosten *in Indië* op het product gevallen.	Gemiddelde prijs, waarop de pikol koffie aan het Gouvernement kwam te staan, gerekend tot aan de opschuring in de afscheeppakhuizen.	Opbrengst van de in Nederland geveilde gouvernementskoffie van Java per pikol.	
	Preanger-Regentschappen.	Pekalongan.	Pasoeroean.	Overige gouvernements-residentiën.	Algemeen totaal.						Bruto.	Netto.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1907	3 225 *c)* (2 735)	7 935 (6 236)	12 285 (1 596)	6 784 (6 326)	30 229 (16 893)	30 702	*e)* f 448 600	*f)* f 290 446	f 739 046	f 24,07	f $40,24^{13}$	f $36,55^{07}$
1908	3 309 (1 976)	11 094 (4 207)	50 879 (1 344)	10 887 (5 063)	76 169 (12 590)	82 359	*e)* 1 122 520	*f)* 472 484	1 595 004	19,36	$42,09^{94}$	$38,12^{51}$
1909	2 274 (1 623)	8 827 (5 394)	15 440 (828)	3 731 (3 130)	30 272 (10 975)	32 542	*e)* 448 052	*f)* 307 638	755 690	23,22	$48,07^{24}$	$44,15^{49}$
1910	2 027 (1 055)	9 345 (4 520)	11 939 (211)	4 880 (3 091)	28 191 (8 877)	32 067	*e)* 417 168	*f)* 316 123	733 291	22,87	$48,35^{84}$	$44,46^{66}$
1911	1 307 (396) *g)* [174]	5 927 (3 258) [742]	9 221 (128) [1 478]	3 074 (1 332) [247]	19 529 (5 114) [2 641]	*d)* 22 158	*e)* 293 515	*f)* 267 136	560 651	25,30	$55,28^{70}$	$51,31^{14}$

a) De laatstbedoelde hoeveelheden bedroegen in de opgegeven vijf jaren achtereenvolgens 78, 103, 73, 127 en 124 pikol (grootendeels inferieure soort). Het *ingekochte* product beliep derhalve in de jaren 1907 t/m 1911 achtereenvolgens 30 221, 76 066, 30 199, 28 064 en 19 405 pikol, waaronder aan inferieure soort respectievelijk 551, 2528, 814, 658 en 381 pikols.

b) Sedert 1889 wordt als inkoopsprijs f 15 per pikol betaald (voor inferieure soort de helft).

c) De tusschen ( ) vermelde cijfers betreffen Liberia-koffie, waarvan de hoeveelheden begrepen zijn in de daarboven gestelde totalen.

d) Hieronder zijn begrepen eene meerbevinding van 7 pikol, eene minderbevinding van 5 pikol en respectievelijk 2272 en 354 pikol, door het gouvernements-etablissement en de hulp-etablissementen in de Preanger-Regentschappen en door het gouvernements-etablissement te Ngebel (Madioen) bereid en ingeleverd.

e) Deze cijfers hebben alleen betrekking op hetgeen betaald is voor de door de bevolking als *bereid* product ingeleverde koffie.

f) Hieronder zijn begrepen de kosten van *exploitatie* van het gouvernements-bereidings-etablissement en de hulp-etablissementen in de Preanger-Regentschappen ad f 51 279,16[5] (waaronder f 6 327,37[5], betaald voor de als onbereid product ingeleverde koffie) en van het gouvernements-etablissement te Ngebel (Madioen) ad f 6 641 (waaronder f 758,22 betaald voor de als *onbereid* product ingeleverde koffie) voor het jaar 1907; voor de jaren 1908, 1909, 1910 en 1911 bedroegen die cijfers f 104 119,98 (f 57 613,46) en f 51 149,40 (f 30 424,55[5]); f 66 576,91[5] (f 28 732,57) en f 7 722,99 (f 2 467,02[5]); f 86 004,94 (f 45 248,06) en f 16 200,01 (f 9 092,51) en f 72 497,86[5] (f 33 252,14[5]) en f 13 438,30 (f 5 404,21).

g) Robusta-koffie.

V. Overzicht betreffende de uitkomsten der hier te lande in 1911 en de eerste zes maanden van 1912 en in Indië in 1911 gehouden gouvernementsveilingen van op Java aan het Gouvernement geleverde koffie.

a. Veilingen in Nederland.

1911.						**1912** (Januari t/m Juni).					
Dagteekening der veilingen.	Verkochte hoeveelheid (in pikols) (oogst 1910).	Aan de koopers in rekening gebrachte netto hoeveelheid (in K.G.).	Gemiddelde opbrengst per ½ K.G. (*berekend over de verkochte netto hoeveelheid*).		Algemeene noteering voor „goed ordinaire" Java-koffie per ½ K.G.	Dagteekening der veilingen.	Verkochte hoeveelheid (in pikols) (oogst 1911).	Aan de koopers in rekening gebrachte netto hoeveelheid (in K.G.).	Gemiddelde opbrengst per ½ K.G. (*berekend over de verkochte netto hoeveelheid*).		Algemeene noteering voor „goed ordinaire" Java-koffie per ½ K.G.
			Bruto. *a)*	Netto. *b)*					Bruto. *a)*	Netto. *b)*	
7 Februari .	$10\,510^{73}$	$635\,020^{5}$	f $0,44^{13}$	f $0,40^{89}$	f 0,47	6 Februari.	$9\,095^{26}$	550 849	f $0,49^{47}$	f $0,45^{94}$	f 0,52
13 Juni . .	$7\,475^{07}$	452 685	$0,47^{72}$	$0,44^{25}$		11 Juni . .	$3\,006^{51}$	184 376	$0,51^{38}$	$0,47^{81}$	0,53
	c) $17\,985^{80}$						*d)* $12\,101^{77}$				

a) Veilingsprijs, verhoogd met de aan de koopers in rekening gebrachte 10 % veilingskosten, doch verminderd met 1½ % wegens contante betaling.

b) Na aftrek alleen van de kosten van afscheping op Java, vervoer herwaarts en verkoop, dus ongerekend den inkoopsprijs en de verder in Indië op het product gevallen kosten, waaromtrent opgaven per oogstjaar te vinden zijn in het jaarlijks bij het Koloniaal Verslag afgedrukte overzicht betreffende de uitkomsten der gouvernementskoffiecultuur.

c) Onder dit totaa lbevonden zich 5322 pikol Liberia-koffie, waarvan de partijen en de bedongen prijzen per ½ K.G. over de beide veilingen als volgt verdeeld waren: Februari 4158 pikol f 0,39¼ à f 0,40¾ en Juni 1164 pikol f 0,40½ à f 0,42¼.

d) Onder dit totaal bevonden zich 2487 pikol Liberia-koffie, waarvan de partijen en de bedongen prijzen per ½ K.G. over de beide veilingen als volgt verdeeld waren: Februari 1847 pikol f 0,48¾ à f 0,51¼ en Juni 640 pikol f 0,53 à f 0,53¾.

b. Groote veilingen te Batavia.

Gewesten waaruit de koffie afkomstig is.	Op 25 October 1911 verkochte hoeveelheden (in pikols).	Verkregen gemiddelde opbrengst per pikol.
Preanger-Regentschappen (West-Indische bereiding) (Tjisaroea)	400	f 58,82[5]
Idem (idem) (Lemboerawi)	100	58,15
Idem (idem) (Genteng)	200	60,25
idem (idem) (Tjibodas)	100	59,60
Idem (idem) (Paseh)	100	59,70
Idem (gewone bereiding)	300	64,10
Idem (Liberia-koffie)	400	58,32[5]
Tegal (gewone bereiding)	900	64,26
Idem (Liberia-koffie)	800	58,86
Pekalongan (Liberia-koffie)	600	57,45
Semarang (Liberia-koffie)	800	58,64
Malang (gewone bereiding)	758	59,81
Probolinggo (idem)	900	56,87
Pasoeroean (Robusta-koffie)	300	48,62
Idem (West-Indische bereiding) *a*)	792	59,58[5]
Totalen	7 450	f 59,12[5]

a) Dit door licentiehouders ingeleverde product was te verdeelen als volgt:

Bereidingsplaatsen.	Op 25 October 1911 verkochte hoeveelheden fabriekmatig bereide koffie (in pikols).	Verkregen gemiddelde opbrengst voor de verschillende partijen, waarin de koffie van dezelfde herkomst bij de veilingsnotitiën verdeeld was.
Sisir SS	714	f 59,89
Sisir SB.	78	56,80
Gezamenlijk . . .	792	f 59,58[5]

c. Kleine veilingen op verschillende plaatsen van Java en Madoera.

GEWESTEN.	Plaatsen waar de koffie verkocht is.	Verkochte hoeveelheid (in pikols)						Opbrengst.
		Java-koffie.		Liberia-koffie.		Robusta-koffie.		
		1ste soort.	2de soort.	1ste soort.	2de soort.	1ste soort.	2de soort.	
Batavia.	Batavia	—	2,784	—	22,510	53,184	1,646	f 3 582,—
Preanger-Regentschappen .	Bandoeng. . . .	—	44,—	—	—	—	—	2 028,—
	Tjiandjoer . . .	—	—	—	—	25,—	—	1 000,—
	Soekaboemi . . .	—	—	—	—	18,068	2,220	789,30
	Garoet.	—	—	—	—	3,—	0,134	124,25
Pekalongan . . .	Pekalongan . . .	30,—	4,110	—	7,994	3,094	0,828	2 080,—
	Tegal	31,100	—	—	—	—	—	1 710,50
Semarang	Semarang. . . .	—	—	100,—	—	190,710	—	11 856,25
Pasoeroean . . .	Pasoeroean . . .	40,—	83,626	—	0,300	—	16,582	6 674,25
		a) 1,610	*a*) 11,044	—	—	—	—	
Besoeki.	Bondowoso . . .	50,430	35,826	—	—	—	—	2 741,75
Banjoemas. . . .	Tjilatjap	—	11,530	2,400	*a*) 2,470	—	—	623,50
			a) 9,485	—	0,070	—	—	269,—
Kedoe	Koetoardjo . . .	—	—	*b*) 0,096	—	—	—	3,60
Madioen.	Madioen	101,552	0,096	—	—	—	—	4 887,—
	Ngawi.	25,—	2,866	—	6,496	—	—	1 486,65
	Magetan	2,500	2,162	—	—	—	—	209,60
			a) 0,175	—	—	—	—	
	Ponorogo. . . .	25,718	51,726	—	—	—	—	4 078,50
			a) 6,142	—	—	—	—	
Kediri	Toeloengagoeng .	—	*a*) 0,150	—	—	—	—	4,25
	Totalen . .	307,910	265,722	102,496	39,840	293,056	21,410	f 44 148,40

a) Geconfiskeerde koffie.

b) Aangehaalde koffie.

Bijlage **HH.**

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 2° *b*, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de GOUVERNEMENTS-KINA-ONDERNEMING over de jaren 1906 t/m 1911 en

de in 1911 van gouvernementswege gehouden veilingen van kinabast.

I. STATISTIEK betreffende de plantsoenen der gouvernements-kina-onderneming over de jaren 1910 en 1911.

Kina-etablissementen.	Hoogte boven zee (in meters).	Bij het einde der onderstaande jaren.	Beplanting der etablissementen.										Planten in de kweekerijen (naar globale schatting).				
			Oppervlakte (in bouws van 500 vierkante Rijnlandsche roeden), beplant:					Aantal boomen en planten.									
			met C. Ledgeriana.	met hybriden van C. Ledgeriana en C. succirubra.	met C. succirubra.	met C. robusta.	Totaal.	C. Ledgeriana.	Hybriden van C. Ledgeriana en C. succirubra.	C. succirubra.	C. robusta.	Totaal.	C. Ledgeriana.	Hybriden van C. Ledgeriana en C. succirubra.	C. succirubra.	C. robusta (hybriden), C. succirubra en C. officinalis.	Totaal.
BEZUIDEN BANDOENG.																	
Tirtasari (gebergte Malabar) . . .	1450 à 1700	1910	$245\frac{100}{500}$	—	—	—	$245\frac{100}{500}$	775 000	—	—	—	775 000	—	295 000	187 000	10 000	492 000
		1911	$245\frac{100}{500}$	—	—	—	$245\frac{100}{500}$	800 000	—	—	—	800 000	—	225 000	230 000	5 000	460 000
Tjinjiroean (idem)	1466 à 1716	1910	$181\frac{160}{500}$	$7\frac{074}{500}$	$14\frac{236}{500}$	—	$202\frac{470}{500}$	690 000	27 000	19 000	—	736 000	—	165 000	400 000	10 000	575 000
		1911	$188\frac{225}{500}$	$3\frac{405}{500}$	$10\frac{340}{500}$	—	$202\frac{470}{500}$	900 000	—	9 000	—	909 000	—	50 000	350 000	—	400 000
Tjibeureum (idem)	1500 à 1750	1910	$158\frac{099}{500}$	$31\frac{201}{500}$	$5\frac{078}{500}$	—	$194\frac{378}{500}$	790 000	96 000	6 000	—	892 000	58 000	370 000	136 000	—	564 000
		1911	$165\frac{486}{500}$	$23\frac{265}{500}$	—	—	$189\frac{251}{500}$	925 000	94 000	—	—	1 019 000	60 000	350 000	200 000	—	610 000
Poentjak Gedeh (id.)	1580 à 1950	1910	$253\frac{438}{500}$	$1\frac{391}{500}$	—	—	$255\frac{329}{500}$	1 250 000	—	—	—	1 250 000	45 000	180 000	200 000	—	425 000
		1911	$253\frac{438}{500}$	$1\frac{391}{500}$	—	—	$255\frac{329}{500}$	1 430 000	—	—	—	1 430 000	40 000	170 000	450 000	—	660 000
Tjibitoeng (gebergte Wajang) . . .	1527 à 1780	1910	$110\frac{426}{500}$	$2\frac{273}{500}$	$23\frac{320}{500}$	—	$137\frac{019}{500}$	500 000	—	35 000	—	535 000	145 000	200 000	200 000	—	545 000
		1911	$113\frac{199}{500}$	—	$23\frac{320}{500}$	—	$137\frac{019}{500}$	720 000	—	30 000	—	750 000	115 000	210 000	200 000	—	525 000
Rioenggoenoeng (gebergte Tiloe)	1400 à 1700	1910	$144\frac{243}{500}$	$29\frac{104}{500}$	$10\frac{408}{500}$	—	$184\frac{255}{500}$	520 000	148 000	—	—	668 000	390 000	280 000	100 000	—	770 000
		1911	$144\frac{468}{500}$	$33\frac{334}{500}$	—	—	$178\frac{302}{500}$	620 000	200 000	—	—	820 000	125 000	245 000	100 000	—	470 000
Kawah Tjiwide (gebergte Patoeha)	1950 (gemiddeld)	1910	—	—	$51\frac{470}{500}$	$239\frac{038}{500}$	$291\frac{008}{500}$	—	—	200 000	800 000	1 000 000	—	—	300 000	140 000	440 000
		1911	—	—	$51\frac{220}{500}$	$239\frac{038}{500}$	$290\frac{258}{500}$	—	—	230 000	1 000 000	1 230 000	—	—	400 000	80 000	480 000
Totalen . . .		1910	$1093\frac{466}{500}$	$72\frac{043}{500}$	$106\frac{012}{500}$	$239\frac{038}{500}$	$1511\frac{059}{500}$	4 525 000	271 000	260 000	800 000	5 856 000	638 000	1 490 000	1 523 000	160 000	3 811 000
		1911	$1111\frac{416}{500}$	$62\frac{395}{500}$	$85\frac{380}{500}$	$239\frac{038}{500}$	$1499\frac{229}{500}$	5 395 000	294 000	269 000	1 000 000	6 958 000	340 000	1 250 000	1 930 000	85 000	3 605 000

II. PRODUCTIE-OPGAVEN der gouvernements-kina-onderneming over de jaren 1909, 1910 en 1911.

KINASOORTEN.	Oogst-jaren.	Hoeveelheid kinabast (in K.G.), volgens het gewicht in drogen staat, gedurende de onderstaande jaren geoogst bij elk der onderstaande etablissementen.							Totalen.
		Tirtasari.	Tjinjiroean.	Tjibeureum.	Tjibitoeng.	Poentjak Gedeh.	Rioenggoenoeng.	Kawah Tjiwide.	
C. Ledgeriana	1909	153 263^5	123 814^5	178 815	71 139	94 320	61 772^5	—	683 124^5
	1910	132 611	126 807	179 595	61 305	76 957^5	64 579	—	641 854^5
	1911	137 909	143 211	174 638^5	95 708	150 796	62 375	—	764 637^5
C. succirubra	1909	35 452^5	21 796	19 947	34 729^5	1 169^5	41 929	54 989	210 012^5
	1910	29 321^5	34 276	11 267	25 379^5	—	26 343	21 921	148 508
	1911	30 600	23 234	25 919^5	3 877^5	—	20 934	16 570^5	121 135^5
C. officinalis	1909	—	—	—	—	—	—	—	—
	1910	—	—	—	—	—	—	—	—
	1911	—	—	—	—	—	—	—	—
C. robusta	1909	—	—	—	—	—	—	—	—
	1910	—	—	—	—	—	—	40 205	40 205
	1911	—	—	—	—	—	—	44 830	44 830
C. Pitaijensis	1909	—	767^5	—	—	—	—	—	767^5
	1910	—	—	—	—	—	—	—	—
	1911	—	765^5	—	—	—	—	—	765^5
Totale productie . .	1909	188 716	146 378	198 762	105 868^5	95 489^5	103 701^5	54 989	893 904^5
	1910	161 932^5	161 083	190 862	86 684^5	76 957^5	90 922	62 126	830 567^5
	1911	168 509	167 210^5	200 558	99 585^5	150 796	83 309	61 400^5	931 368^5

III. OVERZICHT betreffende de in 1911 hier te lande voor gouvernements-rekening verkochte hoeveelheden kinabast (uit den oogst van 1910).

DAG-TEEKENING DER VEILINGEN.	Hoeveelheid (in K.G.). Netto gewicht der aangevoerde partijen (benaderende opgaven ontleend aan de vóór elke veiling, door middel van de *Staatscourant*, gepubliceerde beschrijvingslijsten der te veilen basten).	Hoeveelheid (in K.G.). Netto gewicht aan de koopers uitgeleverd.	Alcaloïd-gehalte van de onderzochte monsters, volgens de in Indië verrichte analyses. Laagste en hoogste gehalte aan *kinine*. %	Alcaloïd-gehalte … Laagste en hoogste gehalte aan *kinine en andere alcaloïden* te zamen. %	Alcaloïd-gehalte … Zwavelzure kinine. %	Opbrengst. Laagste en hoogste veilingsprijs der verschillende kavelingen per *half* K.G.	Opbrengst. Gemiddelde veilingsprijs over al de kavelingen dooréén per *half* K.G.	Opbrengst. Totaal der opbrengst.
				Ledgeriana.				
1911.								
19 Januari. . .	45 075	45 084½	—	—	4.25 à 10.08	f 0.14¾ à f 0.32¼	f 0.22^{15}	f 19 905.62
23 Februari . .	44 060	43 925½	—	—	6.60 „ 11.10	0.19½ „ 0.32½	0.24^{03}	21 186.77½
30 Maart. . . .	46 040	46 520½	—	—	6.25 „ 8.55	0.18½ „ 0.27½	0.22^{30}	20 754.09
4 Mei	56 108	56 702½	—	—	6.00 „ 11.08	0.18½ „ 0.32½	0.23^{38}	26 639.34½
8 Juni.	56 300	56 810½	—	—	5.45 „ 7.95	0.20 „ 0.25½	0.22^{55}	25 703.58½
13 Juli	55 642	55 417	—	—	6.40 „ 10.40	0.20½ „ 0.34½	0.24^{08}	26 644.08
24 Augustus .	56 295½	56 721½	—	—	4.00 „ 8.45	0.14½ „ 0.26	0.21^{25}	26 146.54
28 September .	56 077	56 705	—	—	7.15 „ 8.50	0.20 „ 0.26¾	0.23^{59}	26 733.53
2 November .	55 981	56 866½	—	—	6.65 „ 8.35	0.20¾ „ 0.24¾	0.22^{56}	25 713.49
7 December .	55 742½	56 171	—	—	4.30 „ 9.35	0.15½ „ 0.28¾	0.22	24 735.47
		a)530 924½						f 244 162.52½
Verstrekte monsters . .		4,10						2.17
Totalen . . .	527 321	530 928,60			4.00 à 11.10	f 0.14½ à f 0.34½	f 0.22^{99}	f 244 164.69½
				Succirubra.				
1911.								
19 Januari. . .	11 341	11 031½	1.30 à 3.25	7.05 à 8.60	1.80 à 4.40	f 0.11¾ à f 0.35¾	f 0.19^{52}	f 4 336.27½
23 Februari . .	15 140	14 188	1.15 „ 3.25	7.10 „ 8.60	1.55 „ 4.40	0.10¼ „ 0.42	0.17^{79}	5 030.05½
30 Maart. . . .	13 518	13 304	0.96 „ 3.25	6.20 „ 8.60	4.30 „ 4.40	0.08¾ „ 0.35¾	0.19^{11}	5 026.21½
4 Mei	13 717	13 534½	1.05 „ 3.25	6.90 „ 9.30	1.40 „ 4.40	0.10¼ „ 0.35¼	0.19^{52}	5 252.95½
8 Juni.	15 777	15 428½	1.05 „ 3.60	6.25 „ 8.90	1.40 „ 4.85	0.09¼ „ 0.38½	0.19^{44}	5 932.69½
13 Juli	14 949	14 854½	1.20 „ 1.75	7.10 „ 8.50	1.65 „ 2.35	0.09½ „ 0.34½	0.20^{09}	5 895.07½
24 Augustus .	15 906	15 023½	1.00 „ 2.30	7.05 „ 9.10	1.35 „ 3.10	0.10½ „ 0.36	0.19^{43}	5 729.07½
28 September .	16 551	16 272½	1.33 „ 2.30	7.05 „ 9.10	1.80 „ 3.10	0.08¾ „ 0.36	0.17^{15}	5 449.13½
2 November .	16 555	16 038	1.00 „ 2.30	7.05 „ 9.10	1.35 „ 3.10	0.09½ „ 0.36	0.19^{52}	6 074.98
7 December .	14 793	14 491½	1.60 „ 2.30	7.20 „ 9.10	2.20 „ 3.10	0.09¼ „ 0.36	0.19^{25}	5 517.61
		b)144 166½						f 54 244.07
Verstrekte monsters . .		456,10						249.29
Totalen . . .	148 247	144 622	0.96 à 3.60	6.20 à 9.30	1.35 à 4.85	f 0.08¾ à f 0.42	f 0.18^{55}	f 54 493.36

N.B. In elke der tien veilingen van 1911 bedroeg de gemiddelde prijs per unit, d. i. per procent kinine-sulfaat en per half K.G. bast als volgt: Januari f 0,03^{06}, Februari f 0,03^{03}, Maart f 0,03^{08}, Mei f 0,03^{13}, Juni f 0,03^{16}, Juli f 0,03^{22}, Augustus f 0,03^{14}, September f 0,03^{12}, November f 0,03^{07} en December f 0,03^{10}; doorééngenomen over al de veilingen kwam de unitprijs op f 0,03^{11} te staan.

a) Namelijk 442 485 K.G. stam- en takbast gruis en 88 439½ K.G. wortelbast, welke sorteeringen gemiddeld over al de veilingen f 0,23^{31} en f 0,21^{39} per half K.G. opbrachten.

b) Hiervan was 34 322 K.G. wortelbast, waarvoor dooréén verkregen werd f 0,09^{77} per half K.G., 15 143½ K.G. wortelbast-stukken en 1296 wortelbast snitsels met eene gemiddelde opbrengst van f 0,16^{65} en f 0,18^{35} per half K.G. De overige 93 405 K.G. bestonden uit de volgende sorteeringen: stambast pijpen 1ste soort 3068½ K.G., idem 2de soort 6376 K.G., idem 3de soort 7351 K.G., stambast gebroken pijpen 48 484 K.G., stambast gruis 13 091 K.G., idem stukken 4650½ K.G., idem stukjes 3785½ K.G., idem snitsels 4710½ K.G. en idem snitsels in bundels 1888 K.G., welke gemiddeld over al de veilingen f 0,34^{16}, f 0,32^{56}, f 0,30^{99}, f 0,22^{55}, f 0,11^{27}, f 0,22^{38}, f 0,20^{37}, f 0,20^{64} en f 0,21^{97} per half K.G. bedongen.

DAG-TEEKENING DER VEILINGEN.	Hoeveelheid (in K.G.). Netto gewicht der aangevoerde partijen (benaderende opgaven ontleend aan de vóór elke veiling, door middel van de *Staatscourant*, gepubliceerde beschrijvingslijsten der te veilen basten).	Hoeveelheid (in K.G.). Netto gewicht aan de koopers uitgeleverd.	Alcaloïd-gehalte van de onderzochte monsters, volgens de in Indië verrichte analyses. Laagste en hoogste gehalte aan *kinine*. %	Laagste en hoogste gehalte aan *kinine en andere alcaloïden* te zamen. %	Zwavelzure kinine. %	Opbrengst. Laagste en hoogste veilingsprijs der verschillende kavelingen per *half* K.G.	Gemiddelde veilingsprijs over al de kavelingen dooreen per *half* K.G.	Totaal der opbrengst.
				Robusta.				
1911.								
19 Januari. . .	2 805	2 872½	2.40	8.20	3.25	f 0.13½	f 0.13^{50}	f 775.57½
30 Maart. . . .	5 100	5 181½	1.55	6.80	2.05	f 0.11 à 0.11¼	0.11^{13}	1 152.85½
4 Mei	5 185	5 237½	1.40	6.70	1.85 à 1.90	0.10¼ „ 0.10½	0.10^{37}	1 086.44½
8 Juni.	4 250	4 230½	1.45	6.35	1.95	0.10¾	0.10^{75}	909.55½
13 Juli	5 610	5 665½	1.95 à 2.35	7.20 à 8.50	2.65 „ 3.15	0.14 „ 0.16	0.12^{25}	1 700.84
24 Augustus .	4 335	4 251	1.45 „ 1.90	6.20 „ 7.55	1.95 „ 2.55	0.11¼ „ 0.12¼	0.11^{60}	986.24
28 September .	3 570	3 483	1.45	6.20	1.95	0.12¼	0.12^{75}	853.33½
2 November .	3 740	3 599	1.40 „ 1.60	5.65 „ 7.60	1.90 „ 2.20	0.10¼ „ 0.10½	0.10^{42}	749.82
7 December .	5 610	5 613	1.60	7.60	2.20	0.13¼	0.13^{25}	1 487.44½
		c) 40 133½						f 9 702.11
Verstrekte monsters . .		0,10						0.03
Totalen . . .	40 205	40 133,60	1.40 à 2.40	5.65 à 8.50	1.85 à 3.25	f 0.10¼ à f 0.16	f 0.12^{08}	f 9 702.14
				Hybriden.				
1911.								
28 September .	261	d) 254	3.65	7.15	4.95	f 0.26 à f 0.32½	f 0.30^{33}	f 153.20½
Verstrekte monsters . .		2,85						1.91
Totalen . . .	261	256,85						f 155.11½

c) Het robusta-product bestond uit 40 133½ K.G. gruis met eene gemiddelde opbrengst van f $0,12^{08}$ per half K.G.

d) Namelijk 91½ K.G. stambast-pijpen 1ste soort en 162½ K.G. stambast-pijpen 2de soort, welke respectievelijk f 0,26 en f $0,32^{50}$ per K.G. opbrachten.

IV. KOSTEN der GOUVERNEMENTS-KINA-ONDERNEMING, vergeleken met de OPBRENGST van het PRODUCT over de oogstjaren 1906 t/m 1910.

Oogst-jaren.	Oogst (in K.G.).			De ten verkoop herwaarts verscheepte oogst woog bij uitlevering hier te lande netto (in K.G.).	Kosten op het product gevallen.			Opbrengst bij te gelde making hier te lande (*in het jaar volgende op het oogstjaar*), waaronder ook de opbrengst der voor de veilingen verstrekte monsters.	Met inbegrip van de opbrengst der in Indië gehouden veilingen van zaden, enten, enz. *b*) en van de waarde der in Indië voor den geneeskundigen dienst teruggehouden hoeveelheden bast *c*), is het in kolom 9 vermelde bedrag te verhoogen tot onderstaande sommen:	Voordeelig verschil van de berekende jaarlijksche baten (kolom 10) tegenover de jaarlijksche uitgaven (kolom 8). *d*)	Bij de beoordeeling van het in kolom 11 opgegeven saldo houde men in het oog, dat over al de in elk der jaren 1907 t/m 1911 (zie het hoofd van kolom 9) gehouden veilingen	
	Ledgeriana-bast.	Andere soorten bast.	Te zamen.		Totaal der gedurende het in kolom 1 vermelde oogstjaar in Indië gedane uitgaven voor de gouvernements-kina-onderneming (waaronder ook de kosten voor den afvoer van het product naar de haven van afscheep).	Verdere kosten, namelijk die van inlading, vervoer over zee en verkoop, zoomede uitgaven hier te lande gedaan voor aanschaffing en uitzending van benoodigdheden ten dienste der kina-cultuur *a*).	Te zamen.				de voor den verkochten gouvernements-oogst verkregen algemeene middenprijs per 1/2 K.G. bast beliep:	de unitprijs (berekend per procent kininesulfaat en per 1/2 K.G. bast) afwisselde als volgt:
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1906 . .	656 238^{5}	217 901	874 139^{5}	560 121^{75}	f232 489,27	f 42 395,99^{5}	f274 885,26^{5}	f347 612,06	f589 933,81	f315 048,54^{5}	f 0,31^{02}	f0,03^{17} à f0,06^{78}
1907 . .	457 382^{5}	76 126	533 508^{5}	535 144^{65}	235 267,51	38 584,93	273 852,44	276 361,16	488 912,26	215 059,82	0,25^{81}	0,03^{12} „ 0,03^{58}
1908 . .	526 276	102 400	628 676	633 771	257 387,48^{5}	45 487,44	302 874,92^{5}	291 746,18^{5}	532 863,68^{5}	229 988,76	0,22^{99}	0,02^{95} „ 0,03^{20}
1909 . .	293 040	143 439^{5}	436 479^{5}	435 817^{50}	255 048,78^{5}	33 700,86	288 749,64^{5}	203 033,04^{5}	384 005,91^{5}	95 256,27	0,23^{28}	0,03^{01} „ 0,03^{51}
1910 . .	527 321	188 713^{5}	716 034	715 941^{65}	*e*)256 061,21	47 269,25	303 330,46	308 515,31	385 600,46	82 270,—	0,21^{54}	0,03^{03} „ f0,05^{22}

a) De opgaven in deze kolom betreffen, evenals de sommen in kolom 9, *het jaar volgende op het oogstjaar.*

b) De opbrengst der te Bandoeng gehouden veilingen van kinazaden en enten, of van zaden alleen, bedroegen in de oogstjaren 1906/1910 achtereenvolgens f 17 529,50, f 9 367,50, f 12 965, f 13 277 en f 22 180.

c) Uit den oogst van 1906/1910 werden eenige partijen geleverd aan de Bandoengsche kinine-fabriek ter verwerking tot zwavelzure en zoutzure kinine (ten behoeve van den geneeskundigen dienst in Indië), benevens 316 873½ K.G. in 1906, 361 307 K.G. in 1907, 289 965 K.G. in 1908 en 457 413 K.G. in 1909, voor welke verstrekkingen in kolom 10 eene waarde is in rekening gebracht van f 78 536 in 1906, f 77 696 in 1907 en f 168 590 in 1908.

d) Onder de uitgaven in kolom 6 zijn, wat de kosten van het personeel betreft, alleen in rekening gebracht de uitgaven ten behoeve van de bij de onderneming actief dienende ambtenaren, enz., niet dus de uitgaven wegens pensioenen, verlofs- of nonactiviteits-tractementen, wachtgelden of overtochtsgelden uit of naar Indië.

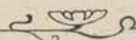
e) Het totaal der in 1910 in Indië gedane uitgaven was verdeeld als volgt: tractementen van het Europeesch en inlandsch personeel (met inbegrip van f 1800 wegens reis- en verblijfkosten, f 300 aan schrijfbehoeften en f 180 aan bezoldiging van een laboratorium-bediende) f 45 695; kosten van aanplant, inzameling en vervoer van het product tot aan de haven van afscheping f 153 673 en verder wegens uitgaven voor vernieuwing en herstellingen aan gebouwen en drooginrichtingen f 56 692.

Bijlage JJ.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3°., van het verslag.)

OPGAVEN

over 1911 betreffende de SUIKERINDUSTRIE op Java. [1])



1) Om een algemeen overzicht te leveren van de suikerindustrie op Java, zijn in tabel I van deze bijlage niet enkel genoemd de ondernemingen, uitsluitend berustende op overeenkomsten met de bevolking, maar ook de particuliere landerijen (cursief gedrukt), de ondernemingen in de Vorstenlanden en de erfpachtsondernemingen (gespatieerd gedrukt), voor zooveel zij suiker voor de wereldmarkt produceeren of plachten te produceeren. De laatstbedoelde ondernemingen verbouwen evenwel het suikerriet hoofdzakelijk op buiten de erfpachtsperceelen gelegen, door de bevolking verhuurde gronden.

Voor de aan inlanders gedane betalingen wegens loonen en leveringen, zie men de „Recapitulatie" op blz. 18/19 dezer bijlage.

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1911.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
			Batavia.			
1	Tangerang.	Tangerang.	*Kedaoeng-Oost*	30	†	†
2	id.	Maoek.	*Slapandjang-West*	50	†	†
3	id.	id.	*Slapandjang-Oost*	50	†	†
4	id.	Tangerang.	*Paroeng Koeda*	†	†	†
5	id.	id.	*Tjikokol*	†	†	†
6	id.	id.	*Teloeknaga*	†	†	†
			Totalen	130	—	—
			Cheribon.			
7	Cheribon.	Ploembon.	Ploembon (Soerawinangoen)	1 366	1 512 374	—
8	id.	id.	Gempol	701	837 524	—
9	id.	id.	Ardjawinangoen	720	813 991	—
10	id.	Sindanglaoet.	Sindanglaoet	1 625	1 757 338	—
11	id.	id.	Karangsoewoeng	900	1 053 850	—
12	id.	id.	Djatipiring	596	722 000	—
13	id.	id.	Blender	70	69 000	—
14	id.	Losari.	Nieuw-Tersana	2 313	2 937 726	—
15	id.	id.	Leuweunggadjah	866	944 365	—
16	id.	id.	Losari	358	289 317	—
17	id.	Loerahgoeng.	Tjidahoe	38	18 196	—
18	Madjalengka.	Radjagaloeh.	Paroengdjaja	683	686 206	—
19	id.	Madjalengka.	Kadipaten	1 400	1 340 036	92 777
20	id.	Djatiwangi.	Djatiwangi	1 171	1 327 494	51 864
			Totalen	12 807	14 309 417	144 641
			Pekalongan.			
21	Pekalongan.	Pekalongan.	Tirto	966	1 284 253	—
22	id.	Wiradesa.	Sragi	1 266	1 619 920	—
23	id.	Kedoengwoeni.	Wonopringgo	1 275	1 459 965	—
24	Batang.	Batang.	Kalimati	1 396	1 560 759	—
25	Tegal.	Adiwerna.	Pagongan	774	869 174	—

Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 1ste product (hoofdsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 2de product (z.g. stroopsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. Zaksuiker.	Verkregen product aan suiker (in pikols): van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 1ste product (hoofdsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 2de product (z.g. stroopsuiker).	Verkregen product aan suiker (in pikols): van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. Zaksuiker.	Verkregen product aan suiker (in pikols): in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
200	†	†	†	†	†	200	200
500	†	†	†	†	†	500	500
†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†
700	—	—	—	—	—	700	700
136 137	20 183	4 000	—	—	—	158 320	—
81 994	—	6 000	—	—	—	84 994	—
83 628	—	5 200	—	—	—	86 228	—
168 760	20 351	10 000	—	—	—	194 111	—
127 128	—	—	—	—	—	127 128	—
75 042	—	2 000	—	—	—	76 042	—
7 240	—	—	—	—	—	7 240	—
346 563	—	—	—	—	—	346 563	—
109 167	—	—	—	—	—	109 167	—
24 300	—	500	—	—	—	24 550	—
1 371	357	—	—	—	—	1 728	—
73 000	—	5 000	—	—	—	75 500	—
105 190	27 184	10 637	7 237	1 878	799	147 207	8 393
101 316	26 417	10 517	3 957	962	391	138 106	†
1 440 836	94 492	53 854	11 194	2 840	1 190	1 576 884	8 393
138 263	—	—	—	—	—	138 263	53
176 622	—	—	—	—	—	176 622	96
129 864	25 286	1 400	—	—	—	155 850	—
161 318	78	—	—	—	—	161 396	—
83 681	10 059	60	—	—	—	93 770	†

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1911.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
26	Tegal.	Adiwerna.	Adiwerna	972	1 013 790	—
27	id.	Tegal.	Kemantren	725	1 040 480	—
28	id.	Slawi.	Kemanglen	925	1 014 488	—
29	id.	id.	Doekoehwringin	903	1 044 920	—
30	id.	Pangkah.	Pangkah	726	968 404	—
31	Brebes.	Brebes.	Djatibarang	1 153	1 379 055	—
32	id.	Tandjoeng.	*Ketanggoengan-West*	1 287	1 680 893	—
33	id.	Balapoelang.	Balapoelang	904	870 312	—
34	Pemalang.	Tjomal.	Tjomal	1 350	2 029 325	—
35	id.	Pemalang.	Bandjardawa	950	1 327 604	—
			Totalen . . .	15 572	19 163 342	—
			Semarang.			
36	Kendal.	Weleri.	Gemoeh	1 225	1 472 151	—
37	id.	id.	Tjepiring	1 225	1 537 040	—
38	id.	Kaliwoengoe.	Kaliwoengoe	723	949 304	214 698
39	Pati.	Pati.	Langsee	1 325	1 463 649	—
40	id.	Telagawoengoe.	Trangkil	875	1 137 979	—
41	id.	Tenggeles.	Tandjoeng Modjo	1 846	2 104 588	—
42	id.	Tajoe.	Pakis	1 316	1 641 817	—
43	Koedoes.	Koedoes.	Rendeng	882	843 886	—
44	id.	Tjendana.	Besito	951	911 458	—
45	Japara.	Japara.	Banjoepoetih	173	151 898	590
46	id.	id.	Patjangaän	870	935 521	—
47	id.	Majong.	Majong	928	1 098 874	—
			Totalen . . .	12 339	14 248 165	215 288
			Soerabaja.			
48	Sidoardjo.	Gedangan.	Waroe	1 016	1 203 098	—
49	id.	Porong.	Porong	781	893 379	—
50	id.	Gedangan.	Sroeni	959	1 285 325	352
51	id.	Sidoardjo.	Tjandi	722	955 846	30 571

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
115 786	—	—	—	—	—	115 786	—
125 746	—	—	—	—	—	125 746	88
112 229	—	632	—	—	—	112 545	61
108 636	783	—	—	—	—	109 419	—
105 787	—	—	—	—	—	105 787	110
149 290	—	—	—	—	—	149 290	76
163 476	—	—	—	—	—	163 476	70
100 912	—	—	—	—	—	100 912	904
198 661	—	—	—	—	—	198 661	—
138 030	—	800	—	—	—	138 430	150
2 008 301	36 206	2 892	—	—	—	2 045 953	1 608
135 239	26 919	10 104	—	—	—	167 210	—
178 969	—	12 198	—	—	—	185 068	—
123 495	—	7 447	—	—	—	127 219	—
172 625	—	—	—	—	—	172 625	1 070
118 009	—	4 000	—	—	—	120 009	2 108
185 859	42 471	746	—	—	—	228 703	†
115 434	54 966	9 500	—	—	—	175 150	—
82 110	1 236	—	—	—	—	83 346	2 981
103 123	405	66	—	—	—	103 561	5 949
12 310	5 803	50	35	15	—	18 188	1 400
110 384	—	800	—	—	—	110 784	30
130 115	—	—	—	—	—	130 115	237
1 467 672	131 800	44 911	35	15	—	1 621 978	13 775
107 148	18 505	80	—	—	—	125 693	93
94 772	—	500	—	—	—	95 022	—
132 576	—	900	41	—	—	133 067	75
102 500	—	5 780	3 280	—	220	108 780	†

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1911.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
52	Sidoardjo.	Porong.	Tanggoelangin	1 039	1 344 148	—
53	id.	Sidoardjo.	Boedoeran	953	1 131 819	—
54	id.	Porong.	Toelangan	723	995 063	19 680
55	id.	Krian.	Watoetoelis	976	1 421 050	2 786
56	id.	Porong.	Kremboeng	906	1 348 959	5 991
57	id.	Gedangan.	Ketegan	1 321	1 667 793	—
58	id.	Krian.	Balongbendo	1 049	1 258 513	—
59	id.	id.	Krian	903	1 127 465	—
60	id.	id.	Popoh	981	1 447 723	1 519
61	Modjokerto.	Madjakasri.	Perning	945	1 289 327	—
62	id.	Djaboeng.	Dinojo	710	827 910	—
63	id.	id.	Pohdjedjer	719	884 136	—
64	id.	Madjasari Lor.	Koning Willem II	1 100	1 512 483	—
65	id.	Djaboeng.	Soemengko	544	669 450	—
66	id.	Madjasari Kidoel.	Ketanen	942	1 123 763	—
67	id.	Madjasari Lor.	Bangsal	957	1 308 917	—
68	id.	Modjokerto.	Tangoenan	1 090	1 422 802	—
69	id.	Madjasari Kidoel.	Sedati	607	769 934	—
70	id.	Modjokerto.	Brangkal	1 190	1 723 246	—
71	id.	Madjakasri.	Gempolkerep	1 831	2 618 414	—
72	id.	Modjokerto.	Sentananlor	907	1 228 373	—
73	Djombang.	Djombang.	Blimbing	945	1 177 772	343 330
74	id.	id.	Goedo	1 190	1 550 500	—
75	id.	id.	Tjoekir	1 135	1 736 337	—
76	id.	Bareng.	Seloredjo	1 367	1 680 170	—
77	id.	Madjadadi.	Ngelom	1 044	1 436 670	—
78	id.	Madjaagoeng.	Soekodono	1 084	1 472 652	—
79	id.	id.	Peterongan	925	1 237 007	—
80	id.	Djombang.	Tjeweng	1 110	1 645 257	—
81	id.	id.	Djombang	945	1 360 145	—
82	id.	Madjaagoeng.	Soemobito	986	1 557 746	—
83	id.	Djombang.	Ponen	874	1 210 934	—
			Totalen	35 476	47 524 126	404 229

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
145 989	—	—	—	—	—	145 989	—
105 493	21 709	1 907	—	—	—	128 155	—
99 987	6 266	3 688	1 997	—	—	110 094	—
143 064	—	125	260	—	—	143 386	—
149 626	—	1 200	680	—	—	150 906	14 668
167 930	9 351	4 688	—	—	—	179 625	50
138 109	—	15	—	—	—	138 117	60
116 164	8 060	18 250	—	—	—	133 349	23 541
133 930	—	140	—	—	—	134 000	—
98 857	40 606	300	—	—	—	139 613	478
105 502	—	8 000	—	—	—	109 502	8 297
97 567	17 009	—	—	—	—	114 576	—
145 741	11 511	5 630	—	—	—	160 067	10 174
69 904	—	2 800	—	—	—	71 304	—
119 049	3 435	8 958	—	—	—	126 963	—
124 723	—	23 000	—	—	—	136 223	—
142 556	23 008	—	—	—	—	165 564	—
74 422	—	1 500	—	—	—	75 172	195
146 143	40 551	—	—	—	—	186 694	2 000
199 915	46 434	45 348	—	—	—	269 023	1 677
102 239	32 643	417	—	—	—	135 090	—
113 679	—	—	42 211	—	—	155 890	47
123 627	32 526	326	—	—	—	156 316	—
162 056	2 693	44 819	—	—	—	187 159	—
177 001	345	46	—	—	—	177 369	486
129 649	15 858	24 142	—	—	—	157 578	196
159 993	—	542	—	—	—	160 264	60
137 438	—	—	—	—	—	137 438	—
160 194	—	1 495	—	—	—	160 942	—
130 519	40 456	—	—	—	—	170 975	—
140 166	26 326	4	—	—	—	166 494	—
116 402	2 117	2 764	—	—	—	119 901	2 811
4 614 630	399 409	207 364	48 469	—	—	5 166 300	64 908

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1911.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
			Pasoeroean.			
84	Pasoeroean.	Wangkal.	Pleret (Kloerahan)	1 500	1 742 787	4 787
85	id.	Kebontjandi.	Gajam	631	756 129	10 576
86	id.	id.	Pongkol (De goede Hoop) . . .	487	638 127	3 492
87	id.	id.	Winongan.	1 274	1 307 444	8 736
88	id.	Grati.	*Kedaoeng*	216	975 858	—
89	Bangil.	Bangil.	Soemberredjo.	940	925 515	—
90	id.	id.	Wonoredjo	755	966 421	—
91	id.	Gempol.	Ardjosari (Babat)	580	548 833	—
92	id.	Pandakan.	Adiredjo (Pandaän)	1 315	1 199 868	—
93	id.	id.	Soekoredjo	829	826 861	6 070
94	id.	Poerwaredja.	Alkmaar	490	466 550	—
	id.	id.	Alkmaar	373	334 421	—
95	id.	Gempol.	Tanggoelangin	654	773 638	—
96	Malang.	Senggoeroeh.	Pangoengredjo	997	1 207 151	100 720
97	id.	id.	Kebonagoeng.	565	716 485	139 981
98	id.	Gondanglegi.	Sempalwadak	1 115	1 156 517	5 031
99	id.	id.	Krebet	700	892 895	462 611
100	id.	Karanglo.	Wonodjatie	†	†	†
101	Probolinggo.	Dringo.	Wonolangan	901	1 239 621	—
102	id.	Probolinggo.	Oemboel	1 150	1 345 431	—
103	id.	Soemberkareng.	Soemberkareng	776	893 574	1 196
104	id.	id.	Wonoasih	753	891 903	18 150
105	Kraksaän.	Kraksaän.	Kandangdjati.	904	1 056 448	—
106	id.	id.	Bagoe	1 176	1 290 686	—
107	id.	id.	Sebaroh.	515	442 479	—
108	id.	Paiton.	Paiton	†	895 485	—
109	id.	Gending.	Gending	1 239	1 555 633	7 497
110	id.	id.	Maron	805	1 062 657	6 456
111	id.	id.	Padjarakan	949	1 146 726	—
112	Loemadjang.	Loemadjang.	Soekodono	1 638	1 975 619	—

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofden de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
172 813	—	600	473	—	—	173 586	7 968
62 711	11 417	—	8 776	1 677	—	84 581	5 009
—	61 588	1 000	—	365	—	62 453	16 663
128 109	—	445	—	—	—	128 331	—
91 270	—	5 996	—	—	—	94 268	—
94 305	—	3 250	—	—	—	95 930	20 205
102 207	—	50	—	—	—	102 232	6 003
56 947	—	3 200	—	—	—	58 547	3 214
108 100	—	—	—	—	—	108 100	8 160
101 263	—	—	—	—	600	101 563	†
55 205	—	—	—	—	—	55 205	—
39 270	—	90	—	—	—	39 315	55
78 301	—	—	—	—	—	78 301	—
147 840	—	—	8 439	—	—	156 279	—
83 695	—	—	13 046	—	—	96 741	—
155 858	—	—	681	—	—	156 539	—
95 755	—	126	43 736	—	—	139 554	—
†	†	†	†	†	†	†	†
125 664	16 233	11 154	—	—	—	147 474	411
115 173	10 800	3 000	—	—	—	127 473	†
85 410	—	3 031	112	—	7	87 041	—
85 340	—	—	1 104	—	340	86 614	6 494
107 983	—	7 258	—	—	—	111 612	—
144 706	—	3 976	—	—	—	146 694	—
52 755	—	—	—	—	—	52 755	50
91 024	—	—	—	—	—	91 024	—
180 945	—	—	746	—	—	181 691	119
113 439	—	410	3 228	—	—	116 877	143
90 181	27 708	—	—	—	—	117 889	—
169 545	—	16 534	—	—	—	177 812	—

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1911.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
113	Loemadjang.	Ranoelamongan.	Ranoepakis	480	1 283 481	—
114	id.	id.	Djatiroto	4 359	6 178 483	—
			Totalen . . .	29 066	36 693 726	775 303
			Djokjakarta. *a)*			
115	Mataram.	Mlati.	Beran	835	737 534	73 973
116	id.	Godean.	Klatji	264	292 261	9 027
117	id.	Djoemeneng.	Tjibongan	1 515	1 855 959	—
118	id.	Godean.	Rewoeloe	691	735 887	—
119	id.	Gamping.	Sedajoe	453	442 555	—
120	id.	Djedjeran en Kreteg.	Barongan	1 011	1 461 906	10 367
121	id.	Djedjeran.	Kedaton (Pleret)	694	1 024 861	336 080
122	id.	Berbah.	Tandjoeng Tirto	994	729 353	462 456
123	id.	Tjepit.	Bantoel	899	968 699	258 531
124	id.	Tjepit en Srandakan.	Gesikan	1 025	1 325 170	597 639
125	id.	Tjepit.	Padokan	921	1 180 085	118 982
126	id.	Kreteg.	Poendoeng	765	996 108	33 268
127	id.	Godean, Gamping en Mlati.	Demak Idjo	822	1 101 644	—
128	id.	Koeta Gede.	Wanatjahor	1 122	623 648	906 923
129	id.	Klengoeg.	Medariz	763	833 994	137 543
130	id.	Panggang.	Gondang Lipoero	417	502 237	—
131	Koelon Progo.	Galoer.	Sewoegaloer	996	1 063 532	—
			Totalen . . .	14 187	15 875 433	2 944 789
			Soerakarta. *a)*			
132	Klaten.	Reden.	Delanggoe	939	1 241 414	—
133	id.	Ponggok.	Karang Anom	620	863 616	—
134	id.	Djatinan.	Gedaren	395	477 494	—

a) De onder Djokjakarta en Soerakarta vermelde ondernemingen zijn alle op huurlanden gevestigd, uitgenomen in laatstgenoemd gewest de sub 141 en 143 vermelde fabrieken, welke over onverhuurde gronden beschikken.

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
104 325	26 317	400	—	—	—	130 842	2 928
349 337	—	—	—	—	—	349 337	—
3 389 476	154 063	60 530	80 341	2 042	947	3 656 661	77 422
80 100	—	536	8 048	—	14	88 423	10 000
27 405	—	2 675	767	—	—	29 510	—
188 272	—	1 062	—	—	—	188 803	—
76 830	—	—	—	—	—	76 830	—
35 353	4 804	120	—	—	—	40 217	—
116 690	21 521	7 802	657	127	56	142 924	—
100 375	—	6 777	33 917	—	2 223	138 792	—
75 233	—	693	47 882	—	441	123 682	171
79 403	18 124	4 161	20 428	4 663	1 071	125 234	—
77 738	—	—	55 863	—	—	133 601	—
95 580	21 614	1 313	7 897	1 787	108	127 589	—
95 359	11 433	5 104	2 734	328	146	112 479	79
117 750	—	—	—	—	—	117 750	—
58 072	6 711	856	79 012	9 127	1 144	153 922	—
88 538	—	—	14 630	—	—	103 168	10 673
54 066	4 810	1 000	—	—	—	59 376	—
93 600	19 500	700	—	—	—	113 450	100
1 460 364	108 517	32 799	271 835	16 032	5 203	1 875 750	21 023
100 941	20 192	10 022	—	—	—	126 144	—
88 446	—	4 884	—	—	—	90 888	15 000
54 880	—	110	—	—	—	54 935	—

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1911.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911:	
					van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
135	Klaten.	Klaten.	Gondang Winangoen en Djetis .	1 316	1 089 304	620 660
136	id.	Ponggok.	Ponggok	373	400 101	20 234
137	id.	Prambanan.	Prambanan	611	777 076	65 745
138	id.	id.	Randoegoenting en Tjandisewoe.	1 328	1 520 433	—
139	id.	Bedji.	Tjepper.	1 072	1 495 583	43 664
140	id.	Reden.	Wonosari	953	1 241 464	—
141	id.	Bedji.	Manishardjo	327	372 112	—
142	Sragen.	Sragen.	Modjosragen	964	1 203 309	537 351
143	id.	Karanganjar.	Tasikmadoe	826	740 106	105 341
144	Klaten.	Ponggok.	Tjokro Toeloeng	913	809 346	123 342
145	id.	Prambanan.	Genengsari *b*)	110	66 455	—
146	Bojolali.	Banjoedono.	Bangak.	921	1 238 215	161
147	Soerakarta.	Kartasoera.	Kartasoera	718	†	†
148	id.	Grogol.	Triagan.	259	†	†
149	id.	Kartasoera.	Tjolomadoe	†	†	†
			Totalen . . .	12 645	13 536 028	1 516 498
			Besoeki.			
150	Bondowoso.	Bondowoso.	Tanggarang	900	†	†
151	id.	Besoeki.	de Maas	600	756 716	—
152	id.	Mlandingan.	Boedoean	775	†	†
153	Panaroekan.	Sitoebondo.	Olean	925	1 086 639	—
154	id.	id.	Pandji	1 673	1 972 605	—
155	id.	Panaroekan.	Wringinanom	1 004	1 341 033	—
156	id.	Pradjekan.	Pradjekan	681	760 677	—
157	id.	Soemberwaroe.	Asembagoes	714	990 721	—
158	Banjoewangi.	Banjoewangi.	Soekowidi	574	717 407	—
159	id.	Ragadjampi.	Kabat	791	834 244	—
160	id.	id.	Ragadjampi	974	1 068 718	—
			Totalen . . .	9 611	9 528 760	—

b) Het product is op eene andere fabriek vermalen.

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
97 482	13 219	4 876	50 740	9 407	3 094	174 833	†
41 433	—	2 816	2 024	—	138	44 934	—
83 754	†	†	6 779	†	†	90 533	†
155 296	5 940	—	—	—	—	161 236	—
147 000	—	—	—	—	—	147 000	—
109 934	—	—	—	—	—	109 934	—
26 785	1 309	2 160	—	—	—	29 174	†
140 473	—	—	57 127	—	—	197 600	—
71 240	1 186	1 716	11 361	195	236	84 958	—
71 652	15 002	9 732	—	—	—	91 520	—
†	†	†	†	†	†	†	†
125 217	—	1 636	165	—	—	126 200	7 062
78 091	—	—	—	—	—	78 091	†
17 126	—	—	—	—	—	17 126	†
†	†	†	†	†	†	†	†
1 409 750	56 848	37 952	128 196	9 602	3 468	1 625 106	22 062
121 325	—	3 137	—	—	—	122 894	15 000
74 663	—	8 532	—	—	—	78 929	—
89 663	21 075	11 562	—	—	—	116 519	—
108 968	—	13 602	—	—	—	115 769	—
208 814	37 800	2 0573	—	—	—	256 901	—
126 806	7 264	—	—	—	—	134 070	15 000
77 267	—	8 326	—	—	—	81 430	7 000
89 522	—	350	—	—	—	89 697	—
66 260	—	4 500	—	—	—	68 510	—
64 988	903	552	—	—	—	66 167	—
84 069	—	15 653	—	—	—	91 896	100
1 112 345	67 042	86 787	—	—	—	1 222 732	37 100

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1911.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911:	
					van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
			Banjoemas.			
161	Banjoemas.	Soekaradja.	Kalibagor	1 229	1 570 195	—
162	id.	Kaliredja.	Kaliredjo	886	882 297	—
163	id.	Poerwaredja.	Klampok	929	1 206 822	—
	Bandjarnegara.	Singomerto.	Klampok	217	226 644	—
164	Poerwakerta.	Poerwakerta.	Poerwokerto	1 109	1 423 066	—
165	Poerbalingga.	Poerbalingga.	Bodjong	1 096	1 432 752	—
			Totalen . . .	5 466	6 741 776	—
			Kedoe.			
166	Keboemen.	Premboen.	Premboen	1 621	2 034 356	—
167	Poerworedjo.	Poerworedjo.	Poerworedjo	1 772	1 742 746	—
			Totalen . . .	3 393	3 777 102	—
			Madioen.			
168	Madioen.	Bagi.	Kanigoro	850	1 139 298	—
169	id.	Madioen.	Redjo Agoeng	1 458	1 435 615	18 808
170	Madioen en Ponorogo.	Oeteran.	Pagottan	1 100	1 343 519	84 509
171	Ngawi.	Ngawi.	Soedhono	997	1 158 334	—
172	Magetan.	Maospati.	Poerwodadi	1 175	1 446 370	—
173	id.	Goranggareng.	Redjosari	1 125	1 268 676	—
			Totalen . . .	6 705	7 791 812	103 317
			Kediri.			
174	Kediri.	Kediri.	Pasantren	1 557	1 871 608	199 313
175	id.	Madjarata.	Meritjan	1 200	1 474 792	—
176	id.	Ngadiloewih.	Soemberdadi	985	969 384	468 889
177	id.	Papar.	Poerwoasri	1 452	1 995 503	—
178	id.	id.	Bogohkidoel	1 190	1 668 284	20 082
179	id.	Pare.	Menang.	1 309	1 541 506	—

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
163 641	—	—	—	—	—	163 641	45
64 244	808	539	—	—	—	65 321	53
116 301	—	7 992	—	—	—	120 297	113
22 677	—	1 559	—	—	—	23 457	—
145 572	—	2	—	—	—	145 573	37
133 245	10 503	300	—	—	—	143 898	42
645 680	11 311	10 392	—	—	—	662 187	290
223 651	—	174	—	—	—	223 738	50
184 653	—	—	—	—	—	184 653	—
408 304	—	174	—	—	—	408 391	50
59 410	45 256	9 852	—	—	—	109 592	100
147 574	10 197	750	1 530	—	—	159 676	—
126 403	—	—	7 234	—	—	133 637	—
129 000	1 450	3 650	—	—	—	132 275	—
171 510	—	—	—	—	—	171 510	—
114 400	27 401	5 000	—	—	—	144 301	—
748 297	84 304	19 252	8 764	—	—	850 991	100
140 109	35 866	2 033	13 381	3 559	261	194 062	25
116 451	34 600	75	—	—	—	151 089	100
96 691	—	—	27 550	—	—	124 241	15 000
119 699	37 622	38 024	—	—	—	176 333	—
106 510	30 883	25 737	†	†	†	150 262	†
175 352	—	—	—	—	—	175 352	—

Volg-nummer.	Afdeelingen.	Districten.	Ondernemingen.	Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1911.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911: van eigen aanplant.	opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
180	Kediri.	Pare.	Minggiran	1 678	2 047 580	—
181	id.	id.	Kentjong	1 268	1 648 665	28 366
182	id.	id.	Kawarasan	1 893	2 253 440	—
183	id.	id.	Badas	750	1 065 230	—
184	Berbek.	Ngandjoek.	Ngandjoek.	925	1 065 076	—
185	id.	Kertasana.	Baron.	1 277	1 140 316	45 018
186	id.	Waroedjajeng.	Koedjonmanis.	1 954	2 138 602	32 523
187	id.	Berbek.	Djati.	1 125	1 500 779	6 665
188	id.	Kertasana.	Djoewono	420	409 234	—
189	Kediri.	Pare.	Tegowangi	2 540	2 921 912	—
190	Blitar.	Blitar.	Garoem.	2 331	2 914 016	—
191	id.	Wlingi.	Kenongo	802	797 362	—
192	id.	Gandoesari.	Papok	†	†	†
193	Berbek.	Kertasana.	Lestarie	553	654 580	2 412
194	id.	Lengkong.	Balonggebang	15	10 000	—
195	Toeloengagoeng.	Kalangbret.	Modjopanggoeng	800	118 354	313 184
			Totalen . . .	26 024	30 206 223	1 116 452

Verkregen product aan suiker (in pikols):							Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.
van eigen aanplant.			van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.			in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	
1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.	1ste product (hoofdsuiker).	2de product (z.g. stroopsuiker).	Zaksuiker.		
216 165	—	1 000	—	—	—	216 665	60
170 577	—	472	2 507	—	—	173 320	53
236 108	—	1 630	—	—	—	236 923	60
89 042	—	—	—	—	—	89 042	300
112 306	383	—	—	—	—	112 689	45
104 658	—	4 000	4 042	—	200	110 800	—
186 446	—	5 850	2 836	—	150	192 282	—
138 849	—	8 689	667	—	—	143 861	—
29 572	—	2 000	—	—	—	30 572	29 572
279 105	—	800	—	—	—	279 505	—
279 141	68 260	2 392	—	—	—	348 597	141
76 120	—	—	—	—	—	76 120	—
†	†	†	†	†	†	†	†
63 628	—	—	372	—	—	64 000	—
400	†	†	†	†	†	400	†
129 363	—	12 579	†	†	—	135 653	5 070
2 866 292	207 614	105 281	51 355	3.559	611	3 181 768	50 426

VERDEELING DER SUIKERONDERNEMINGEN.		Uitgestrektheid (bruto) van den eigen aanplant (in bouws) verwerkt in 1911.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911: van eigen aanplant.	Hoeveelheid riet (in pikols) verwerkt in 1911: opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen.
Ondernemingen, uitsluitend berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking		139 792 (139)	168 411 671 (138)	2 560 546 (31)
Ondernemingen niet of niet uitsluitend berustende op overeenkomsten als voren	op erfpachtsperceelen	15 164 (11)	18 916 027 (11)	198 684 (4)
	„ particuliere landerijen	1 633 (5)	2 656 751 (2)	—
	„ huurlanden in de Vorstenlanden	25 679 (32)	28 299 243 (30)	4 355 946 (18)
	„ onverhuurde gronden in Soerakarta	1 153 (2)	1 112 218 (2)	105 341 (1)
Algemeene totalen		183 421 (189)	219 395 910 (183)	7 220 517 (54)

c) Per gewest opgegeven als volgt:

Cheribon	f 4 422 112	(voor 13 ondernemingen).
Pekalongan	4 948 195	(„ 14 „).
Semarang	4 152 126	(„ 12 „).
Soerabaja	11 729 193	(„ 36 „).
Pasoeroean	11 116 712	(„ 28 „).
Djokjakarta	200 000	(„ 1 „).
Soerakarta	542 283	(„ 2 „).
Besoeki	f 3 590 716	(voor 11 ondernemingen).
Banjoemas	1 500 501	(„ 4 „).
Kedoe	1 577 401	(„ 2 „).
Madioen	2 626 995	(„ 6 „).
Kediri	7 234 307	(„ 19 „).
	f 53 640 541	(voor 148 ondernemingen).

P I T U L A T I E.

Verkregen product aan suiker (in pikols): van eigen aanplant. 1ste product (hoofdsuiker).	van eigen aanplant. 2de product (z.g. stroop-suiker).	van eigen aanplant. Zaksuiker.	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 1ste product (hoofdsuiker).	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. 2de product (z.g. stroop-suiker).	van riet, opgekocht van inlanders of op andere wijze niet van eigen aanplant verkregen. Zaksuiker.	in 't geheel. (In deze kolom is de hoofd- en de z.g. stroopsuiker ten volle, de zaksuiker slechts voor de helft gerekend.)	Van de totale productie (zie de voorgaande kolom) was onderstaande hoeveelheid gefabriceerd voor de plaatselijke consumtie.	Totaal uitgaaf aan inlanders voor loonen en gedane leveringen in 1911.
16 886 883 (139)	1 125 476 (54)	560 362 (93)	183 536 (24)	6 578 (5)	1 819 (6)	18 483 563 (140)	227 513 (63)	f 47 359 789 (135)
1 560 204 (11)	60 765 (3)	25 079 (8)	16 622 (4)	1 878 (1)	1 149 (3)	1 652 583 (11)	26 489 (6)	5 538 469 (10)
255 446 (4)	—	5 996 (1)	—	—	—	258 444 (4)	770 (3)	—
2 772 089 (31)	162 870 (12)	66 875 (20)	388 670 (16)	25 439 (6)	8 435 (10)	3 386 724 (31)	43 085 (7)	511 558 (2)
98 025 (2)	2 495 (2)	3 876 (2)	11 361 (1)	195 (1)	236 (1)	114 132 (2)	—	230 725 (1)
21 572 647 (187)	1 351 606 (71)	662 188 (124)	600 189 (45)	34 090 (13)	11 639 (20)	23 895 446 (188)	297 857 (79)	f 53 640 541 (148) c)

II. GEWESTELIJK OVERZICHT over 1911 van de op Java bestaande suikerrietaanplantingen ter verkrijging van plantriet (bibit).

GEWESTEN.	Op zich zelf staande bibit-ondernemingen.				Bibit-ondernemingen, welke te beschouwen zijn als onderdeelen van een of meer suikerondernemingen.		
	Aantal onderne-mingen.	Eigen aanplantingen.		Hoeveelheid plantriet (in pikols) verkregen door opkoop van de bevolking.	Aantal onderne-mingen.	Eigen aanplantingen.	
		Uitgestrekt-heid (in bouws).	Geoogste hoeveelheid plantriet (in pikols).			Uitgestrekt-heid (in bouws).	Geoogste hoeveelheid plantriet (in pikols).
Preanger-Regentschappen	8	1 059	415 077	—	—	—	—
Cheribon	7	579	168 138	—	6	750	246 208
Pekalongan	—	—	—	—	3	233	72 755
Semarang.	11	692	323 456	—	6	860	48 889
Pasoeroean	13	1 163	442 718	53 707	17	772	308 195
Kedoe	5	494	143 870	—	3	174	81 624
Kediri	11	1 129	392 756	—	8	950	296 734
Madioen	—	—	—	—	6	592	†
Totalen.	55	5 116	1 886 015	53 707	49	4 331	1 054 405

Bijlage **KK.**

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3°*a*, van het verslag.)

OVERZICHT

over 1911 van de productie, enz. der TABAKSONDERNEMINGEN op Java, geheel of gedeeltelijk berustende op overeenkomsten met de inlandsche bevolking tot huur van gronden of tot opkoop van gewas.

Volgnummer.	GEWESTEN.	DISTRICTEN EN AFDEELINGEN.	ONDERNEMINGEN.	Uitgestrektheid (in bouws) van den *bruto* aanplant, waarvan het product is bereid.		Hoeveelheid verkregen product (in K.G.).		
				Eigen beplantingen van den ondernemer op van de bevolking gehuurden grond.	Door de bevolking in overeenkomst of op eigen risico beplant (volgens taxatie).	Blad-tabak.	Krosok.	Te zamen.
1	Pasoeroean.	Senggoeroeh (Malang).	Pakisadji	—	—	—	24 000	24 000
2	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng I	—	160	24 000	45 000	69 000
3	Id.	Id.	Kalipare I.	—	115	9 000	36 000	45 000
4	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng II .	—	150	—	54 144	54 144
5	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng III.	—	150	—	60 162	60 162
6	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng IV.	—	—	—	180 000	180 000
7	Id.	Id.	Kalipare II	—	140	—	60 000	60 000
8	Id.	Id.	Kedoengmonggo . .	—	—	—	90 000	90 000
9	Id.	Id.	Soemberpoetjoeng en Slorok	—	600	—	218 408	218 408
10	Id.	Id.	Kepandjen.	—	—	—	52 641	52 641
11	Id.	Pakis (Malang).	Wates Beloeng . . .	—	315	115 140	99 480	214 620
12	Id.	Id.	Toeloesajoe	168	—	258 256	11 910	270 166
13	Id.	Id.	Toempang I	8	—	62 000	1 000	63 000
14	Id.	Id.	Toempang II. . . .	—	—	2 974	100 560	103 534
15	Id.	Toempang (Malang).	Malang	—	—	240 000	300 000	540 000
16	Id.	Gending (Kraksaän).	Klenangkidoel . . .	—	800	65 000	83 000	148 000
17	Id.	Id.	Gading Koelon . . .	—	—	240 000	156 000	396 000
18	Id.	Loemadjang (Loemadjang).	Labroek Kidoel . . .	—	—	174 000	165 400	339 400
19	Id.	Id.	Labroek Lor	—	—	29 975	21 798	51 773
20	Id.	Id.	Loemadjang en Labroek	—	$1\frac{1}{2}$	—	140 640	140 640
21	Id.	Id.	Soembersoeko . . .	—	—	770 000	300 000	1 070 000
22	Id.	Id.	Kedong Wringin . .	—	800	300 000	200 000	5 00 000
23	Id.	Id.	Poetjang Rangkah . .	—	—	50 000	245 000	295 000
24	Id.	Tempeh (Loemadjang).	Tempeh.	—	—	9 526	189 087	198 613
25	Id.	Id.	Bedok en Wonoredjo .	—	—	109 000	163 500	272 500
26	Id.	Id.	Lempeni	—	—	315 000	56 100	371 100
27	Id.	Id.	Moedjoer	—	—	140 000	162 000	302 000
28	Id.	Id.	Koelon	—	400	200 000	200 000	400 000
29	Id.	Id.	Boelakwareng . . .	—	150	50 000	50 000	100 000
30	Id.	Id.	Kebontoeroes. . . .	—	—	75 000	25 000	100 000
31	Id.	Id.	Djoko c. a..	350	—	400 000	330 000	730 000
32	Id.	Id.	Pakem Pandan c. a. .	†	†	150 000	30 000	180 000
33	Id.	Id.	Soemberdjati	†	†	100 000	10 000	110 000
34	Id.	Id.	Selok	—	3000	1 080 000	600 000	1 680 000
35	Id.	Id.	Tempeh Lor	†	150	65 000	35 153	100 153
36	Id.	Id.	Tambok	†	†	118 859	93 692	212 551
37	Id.	Id.	Boelakwinong . . .	—	3	550	168	718
38	Id.	Id.	Sidimoro	—	—	374	—	374

Volgnummer.	GEWESTEN.	DISTRICTEN EN AFDEELINGEN.	ONDERNEMINGEN.	Uitgestrektheid (in bouws) van den *bruto* aanplant, waarvan het product is bereid.		Hoeveelheid verkregen product (in K.G.).		
				Eigen beplantingen van den ondernemer op van de bevolking gehuurden grond.	Door de bevolking in overeenkomst of op eigen risico beplant (volgens taxatie).	Bladtabak.	Krosok.	Te zamen.
39	Pasoeroean.	Tempeh (Loemadjang).	Redjo	—	—	65 000	41 875	106 875
40	Id.	Id.	Tempeh Kidoel . . .	—	—	56 683	22 726	79 409
41	Id.	Id.	Besoek	†	180	80 000	48 000	128 000
42	Id.	Id.	Danoeredjo	†	100	75 814	20 024	95 838
43	Id.	Id.	Preman.	—	250	93 500	30 000	123 500
44	Id.	Id.	Kalipantjing	—	3	141 410	87 108	228 518
45	Id.	Id.	Djarit	†	†	140 000	35 000	175 000
46	Id.	Id.	Redjomaro.	—	140	104 017	21 650	125 667
47	Id.	Pasirian (Loemadjang).	Selok Awar Awar . .	—	—	36 000	3 000	39 000
48	Id.	Id.	Tempeh Baroe . . .	—	—	—	323 047	323 047
49	Id.	Ranoelamongan (Loemadjang)	Klakah	7	—	18 000	162 000	180 000
50	Id.	Id.	Goenoeng Kendeng .	—	—	21 375	82 625	104 000
51	Banjoemas.	Soekaradja (Banjoemas).	Soekaradja.	326	†	175 650	110 350	286 000
52	Id.	Poerbalingga (Poerbalingga).	Poerbalingga	125	250	600 000	75 000	675 000
53	Id.	Id.	Kandanggampang . .	252	†	250 000	750 000	1 000 000
54	Id.	Poerwakerta (Poerwakerta).	Patikradja	375	†	516 000	138 000	654 000
55	Kedoe.	Salam (Magelang).	Progo	224	†	89 187	10 076	99 263
56	Besoeki.	Bondowoso (Bondowoso).	Amsterdam—Besoeki Tabaksmaatschappij	1 000	—	500 000	640 000	1 140 000
57	Id.	Id.	Sentong Boender en Dabasa	6 000	—	600 000	1 700 000	2 300 000
58	Id.	Tamanan (Bondowoso).	Soembersari (Bonosare)	1 000	†	1 108 296	391 704	1 500 000
59	Id.	Id.	Loetjoe	1 200	300	300 000	300 000	600 000
60	Id.	Djember (Djember).	Oud-Djember	7 000	—	1 700 000	1 900 000	3 600 000
61	Id.	Soekakerta Djember).	Soekokerto-Adjong . .	2 200	—	550 000	1 100 000	1 650 000
62	Id.	Id.	Soekowono	3 000	†	525 000	1 107 912	1 632 912
63	Id.	Djember (Djember).	Djelboek	2 500	—	970 000	1 550 000	2 520 000
64	Id.	Soekakerta (Djember).	Besoeki-Tabaksmaatschappij	4 000	500	1 600 000	1 600 000	3 200 000
65	Id.	Id.	Amsterdam-Besoeki Tabaksmaatschappij.	5 000	—	2 000 000	3 290 000	5 290 000
66	Id.	Id.	Soekasari	638	—	114 000	102 500	216 500
67	Id.	Id.	Soemberdanti . . .	825	†	240 000	500 000	740 000
68	Id.	Tanggoel (Djember).	Gambirono	825	—	150 000	250 000	400 000
69	Id.	Id.	Manggistan	180	60	85 000	57 000	142 000
70	Id.	Majang (Djember).	Garahan	100	700	18 057	273 922	291 979
71	Id.	Genteng (Banjoewangi).	Temoegoeroeh . . .	461	†	25 000	50 000	75 000
72	Id.	Id.	Margo Oetomo . . .	†	†	†	†	†
			Totalen . . .	37 764	9 417½	18 101 643	21 363 362	39 465 005

Bijlage LL.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3°. *b*, van het verslag.)

GEWESTELIJK OVERZICHT

betreffende de op ult. 1911 op Java aanwezige landbouwondernemingen, gevestigd op gronden door het Gouvernement in erfpacht[1]) afgestaan, benevens de daarvan in 1911 verkregen productie, voor zooveel betreft de voornaamste landbouwvoortbrengselen voor de wereldmarkt.

[1]) Met betrekking tot de erfpachtsondernemingen, vindt men nopens elk perceel in het bijzonder opgaven betreffende uitgestrektheid als anderszins in bijlage OO van deel I van den Regeeringsalmanak van Nederlandsch-Indië voor 1912.

GEWESTEN.	A. Ondernemingen in exploitatie, nopens welke, hetzij aangaande de beplanting, hetzij aangaande de productie, over 1911 gegevens zijn ingekomen. *a*)				B. Ondernemingen, hetzij al dan niet in exploitatie, waaromtrent in 1911 geenerlei opgaven zijn ontvangen.			Verdeeling van de onde	
			Uitgestrektheid (in bouws)					Koffie.	
	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	in 't geheel.	beplant. *d*)	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Productie (in pikols). *e*)
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Bantam	29	56	12 485	5 638 (28)	14	18	2 353	8	844 (8)
Batavia	11	23	4 736	2 124 (10)	7	7	748	3	169 (3)
Preanger-Regentschappen	245	848	169 487	75 846 (234)	126	261	70 218	41	6 563 (33)
Cheribon.	9	20	2 728	2 236 (9)	12	13	1 881	—	—
Pekalongan.	32	75	12 037	10 975 (30)	3	5	443	11	12 921 (11)
Semarang	50	145	21 857	17 380 (44)	18	42	7 122	28	43 765 (26)
Rembang	—	—	—	—	2	3	269	—	—
Soerabaja	15	31	5 378	2 778 (15)	7	23	2 095	4	961 (4)
Pasoeroean.	86	242	71 821	57 301 (80)	21	90	27 914	64	51 083 (63)
Besoeki	91	390	102 860	61 580 (88)	44	311	43 482	65	56 948 (54)
Banjoemas.	14	18	6 083	2 138 (13)	20	29	5 401	1	85 (1)
Kedoe.	13	31	3 801	2 547 (13)	1	1	66	8	1 225 (8)
Madioen.	18	39	7 354	4 595 (17)	4	5	1 506	6	2 884 (6)
Kediri	91	287	71 944	40 762 (79)	25	53	12 132	79	41 870 (72)
Totalen	704	2 205	492 571	285 900 (660)	304	861	175 630	318	219 318 (289)
Over 1910 waren de cijfers . . .	557	1 769	408 289	238 383 (535)	406	1 238	249 276	303	*f*) 172 336 (234)

a) Waar in dezelfde streek perceelen staan ten name van denzelfden ondernemer, zijn deze in den regel als één onderneming gerekend.

b) Daar niet van al de onder A. bedoelde ondernemingen ook de productie opgegeven en bij sommige ook niet geoogst is, is het aantal ondernemingen, waartoe de opgegeven productie betrekking heeft, tusschen ( ) vermeld.

c) Het aantal der ondernemingen, welke uitsluitend dienstbaar werden gemaakt aan de teelt van gewassen voor de inlandsche markt, is betrekkelijk zeer gering. Overigens werden ook in kleine hoeveelheden één of meer inlandsche gewassen geteeld op enkele voor de Europeesche markt produceerende ondernemingen.

d) De beplante uitgestrektheid voor elke cultuur afzonderlijk is niet volledig op te geven, aangezien van wege een groot aantal ondernemingen daaromtrent geen voldoende gegevens zijn verstrekt. Tot hoeveel ondernemingen het voor elk gewest opgegeven totaal der beplantingen betrekking heeft, is tusschen ( ) vermeld.

e) Niet steeds is in de voorhanden gegevens aangeduid of de opgaaf alleen op Java-koffie doelt, terwijl ook somtijds Java- en Liberia-koffie in één cijfer zijn genoemd. Waar de geoogste Liberia-koffie afzonderlijk is opgegeven, komt men tot een totaal van 63 179 pikols bereide koffie voor 167 ondernemingen, namelijkBantam 671 (5 ondernemingen), Batavia 117 (2), Preanger-Regentschappen 2970 (9), Pekalongan 11 849 (9), Semarang 13 853 (23), Soerabaja 539 (4), Pasoeroean 16 583 (43), Besoeki 8 318 (25), Kedoe 1 225 (8), Kediri 7 054 (39).

f) Tusschen ( ) is vermeld op hoeveel ondernemingen de opgegeven sommen betrekking hebben. Enkele ondernemingen betaalden de arbeidsloonen geheel of gedeeltelijk uit in de door haar geteelde producten voor de inlandsche markt.

g) Wat de in deze kolom bedoelde gewassen betreft, is geproduceerd bij het tusschen ( ) vermeld aantal ondernemingen: 2653 pikol peper (52), 1243 pikol kapok (49), 19 543 760 stuks kapokvruchten (21), 5263 pikol kapokpitten, 6380

onder A bedoelde ondernemingen, naar gelang er één of meer van de onderstaande gewassen zijn verbouwd, met opgaven, voor zooveel ingekomen, nopens de in 1911 verkregen productie. *b)*

Kina.		Thee.		Tabak.		Suikerriet.		Cacao.		Andere gewassen (buiten die voor de inlandsche markt). *c)*	
Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie.	Aantal ondernemingen.	Productie (in K.G.).	Aantal ondernemingen.	Productie.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
—	—	1	372 (1)	—	—	—	(De erfpachtsondernemingen verkrijgen hare suiker grootendeels van buiten de erfpachtsperceelen gelegen, van de bevolking gehuurde gronden. Voor de totale suikerproductie dier ondernemingen zie men bijlage JJ.)	1	187	21	
1	40 081 (1)	3	139 400 (3)	—	—	—		—	—	5	
80	7 244 203 (67)	150	*h)*18 084 425 (129)	—	—	—		4	10 870	32	
1	150 000 (1)	4	237 746 (4)	—	—	1		—	—	4	
2	35 000 (2)	2	242 871 (2)	3	27 450 (3)	1		7	241 625	25	
1	60 000 (1)	—	—	2	36 000 (2)	—		16	627 337	38	
—	—	—	—	—	—	—		—	—	—	
—	—	—	—	1	6 250 (1)	2		1	6 250	5	*g)*
8	493 815 (8)	6	197 983 (5)	7	*i)* 302 780 (7)	—		11	223 625	45	
—	—	—	—	23	*i)* 1 985 860 (23)	—		13	58 812	21	
1	19 330 (1)	1	334 954 (1)	—	—	—		—	—	5	
2	13 730 (2)	1	390 181 (1)	3	2 312 (3)	—		—	—	9	
1	15 625 (1)	—	—	—	—	—		—	—	18	
7	169 380 (7)	4	141 676 (4)	5	*i)* 144 861 (4)	2		11	149 754	43	
104	8 241 164 (91)	172	*h)*19 769 608 (150)	44	*i)* 2 505 513 (43)	6		64	1 318 460	271	*g)*
93	8 047 010 (76)	111	*k)*12 854 947 (96)	40	*l)* 2 031 353 (40)	7		62	1 460 951	173	*m)*

pikol notemuskaat (38), 960 pikol foelie (28), 321 973 K.G. coca (34), 963 pikol kola (7), 175 163 pikol padi (68), 12 170 pikol agavevezel (6), 43 pikol cubebe (3), 1 753 692 stuks maiskolven (23), 4031 pikol djagoeng (6), 12 370 K.G. citronella-olie (2), 16 312 K.G. sereh-olie (4), 221 580 stuks klappers (8), 613 530 pikol cassave (9), 1673 pikol witte peper (17), 91 pikol akarwangi (3), 5215 gantang theezaad (5), 1860 pikol katjang (7), 93 pikol kaneel (3), 407 pikol copra (2), 201 308 K.G. caoutchouc (63), 283 pikol Manilla-hennep (4) en 103 pikol vanille (5).

h) Hieronder 35 ondernemingen, die thee verkregen van 7 375 195 K.G. nat blad, opgekocht van de bevolking.

i) Bovendien verkregen 23 ondernemingen (in Pasoeroean, Besoeki en Kediri) 2 205 810 K.G. krosok.

j) Hieronder, voor zoover dit in de ontvangen opgaven was uiteengehouden; 47 845 pikol bereide Liberia-koffie bij 144 ondernemingen.

k) Hieronder 13 ondernemingen, die thee verkregen van 875 350 K.G. nat blad, opgekocht van de bevolking.

l) Bovendien verkregen 22 ondernemingen (in Semarang, Pasoeroean, Besoeki en Kediri) 1 932 440 K.G. krosok.

m) Wat de in deze kolom bedoelde gewassen betreft, is geproduceerd bij het tusschen ( ) vermeld aantal ondernemingen: 2066 pikol peper (38), 9869 pikol kapok (38), 14 699 586 stuks kapokvruchten (17), 4149 pikol kapokpitten (7), 5115 pikol notemuskaat (31), 913 pikol foelie (22), 205 767 K.G. coca (23), 775 pikol kola (4), 153 283 pikol padi (30), 11 200 pikol agave-vezel (4), 16 pikol cubebe (2), 1 460 353 stuks maiskolven (15), 3652 pikol djagoeng (4), 10 430 K.G citronella-olie (2), 15 601 K.G. sereh-olie (4), 314 763 stuks klappers (12), 264 253 pikol cassave (4), 1313 pikol witte peper (14), 103 pikol akarwangi (3), 2602 gantang theezaad (4), 984 pikol katjang (4), 106 pikol kaneel (3), 430 pikol copra (2), 179 940 K.G. caoutchouc (51), 312 pikol Manilla-hennep (3) en 116 pikol vanille (5).

GEWESTEN.	Verdeeling van de onder A en B bedoelde ondernemingen, naar gelang zij in handen waren van:												Algemeene totalen.			Door de ondernemers aan inlanders wegens loonen en gedane leveringen betaalde sommen, voor zoover daaromtrent opgaven zijn ontvangen. *f*)
	Naamlooze vennootschappen.			Europeanen.			Chineezen.			Inlanders.						
	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	
	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.
Bantam	15	35	9 508	13	21	4 165	15	18	1 165	—	—	—	43	74	14 838	f 652 466 (24)
Batavia	9	21	3 454	5	5	782	4	4	1 248	—	—	—	18	30	5 484	125 325 (6)
Preanger-Regentschappen	231	832	175 611	112	229	52 991	27	47	11 044	1	1	59	371	1109	239 705	9 293 453 (192)
Cheribon	7	15	2 295	11	13	1 792	3	5	522	—	—	—	21	33	4 609	173 509 (8)
Pekalongan	18	59	8 346	6	10	1 532	10	10	2 475	1	1	127	35	80	12 480	759 961 (30)
Semarang	36	136	22 740	26	39	5 054	4	8	914	2	4	271	68	187	28 979	715 249 (44)
Rembang	—	—	—	2	3	269	—	—	—	—	—	—	2	3	269	—
Soerabaja	13	40	5 769	8	13	1 611	—	—	—	1	1	93	22	54	7 473	174 620 (12)
Pasoeroean	80	275	84 692	25	54	14 307	2	3	736	—	—	—	107	332	99 735	4 019 275 (76)
Besoeki	98	612	118 886	36	88	27 428	1	1	28	—	—	—	135	701	146 342	4 785 695 (85)
Banjoemas	7	15	2 306	25	30	8 845	2	2	333	—	—	—	34	47	11 484	231 888 (12)
Kedoe	4	20	2 424	5	6	764	5	6	679	—	—	—	14	32	3 867	262 872 (13)
Madioen	3	18	4 619	14	18	3 042	5	8	1 199	—	—	—	22	44	8 860	100 239 (14)
Kediri	74	257	59 120	28	51	14 731	14	32	10 225	—	—	—	116	340	84 076	3 194 510 (71)
Totalen . . .	595	2335	499 770	316	580	137 313	92	144	30 568	5	7	550	1008	3066	668 201	f 24 489 062 (587)
Over 1910 waren de cijfers.	581	2306	497 956	288	551	128 513	89	143	30 546	5	7	550	963	3007	657 565	17 380 531 (459)

Overzicht van het aantal perceelen, afgestaan in erfpacht op den voet van art. 1, § 2, van Gouv. Bt. 20 Juni 1901 n°. 10 (Bijbl. Ind. St. n°. 5611), dan wel op den voet van de Ordonn. in Ind. St. 1904 n°. 326 (juncto Ind. St. 1908 n°. 263).

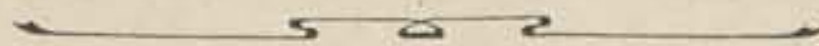
GEWESTEN.	Aantal perceelen.	Totale uitgestrektheid (in bouws).	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Aan inlanders betaalde sommen wegens loonen en gedane leveringen.	PRODUCTIE.
Batavia	1 (1)	3	3	†	vruchten.
Preanger-Regentschappen	4 (3)	73	62	f 5 926	padi, djagoeng, tabak en thee.
Semarang	2 (2)	18	17	120	djagoeng, cassave, katjang, klappers, randoe en notemuskaat.
Soerabaja	1 (1)	10	10	†	padi-gogo.
Pasoeroean	12 (8)	123	62	321	padi, katjang en djagoeng.
Madioen	1 (1)	5	5	†	padi en ketella.
Kediri	2 (2)	27	16	174	klappers, djagoeng en tabak.
Totalen . . .	23 (18)	259	175	f 6 541	

Bijlage **MM.**

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 1, sub 3°*c* en *d*, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de PARTICULIERE LANDERIJEN op Java en de HUURLANDEN in Soerakarta en Djokjakarta over 1910 en 1911.



I. OPGAVEN BETREFFENDE DE PARTICULIERE LANDERIJEN OP JAVA.

A. Algemeen overzicht, afgesloten op ult. 1911.

GEWESTEN.	Verdeeling der landerijen naar gelang als eigenaar bekend stonden: Naamlooze vennootschappen.			Europeanen.			Chineezen.			Andere vreemde oosterlingen of inlanders.		
	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid in bouws en — tusschen () — aantal opgezetenen.	Geschatte waarde der landerijen voor den aanslag in de verponding.
Bantam	1	16 110 (32 098)	f 500 000	1	26 785 (43 601)	f 400 000	—	—	—	—	—	—
Batavia	153	953 041 (1 072 546)	26 377 037	54	110 681 (226 172)	5 255 904	135	166 669 (254 054)	f 7 724 083	134	12 755 (69 648)	f 2 501 784
Pekalongan . .	1	3 497 (17 430)	450 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Semarang . . .	—	—	—	8	13 717 (27 074)	1 582 884	34	8 442 (33 784)	2 076 151	1	90 (2 078)	71 756
Soerabaja . . .	4	200 (620)	142 546	7	572 (3 702)	176 590	29	5 580 (38 821)	2 156 714	2	254 (4 192)	46 393
Pasoeroean . .	1	851 (2 819)	392 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen . .	160	973 699 (1 125 513)	f 27 861 583	70	151 755 (300 549)	f 7 415 378	198	180 691 (326 659)	f 11 956 948	137	13 099 (75 918)	f 2 619 933

(Vervolg)

GEWESTEN.	Samentrekking der voorafgaande opgaven.				Gegevens (naar schatting) betreffende de padi-beplantingen op de particuliere landerijen over 1910 en 1911.			
	Aantal landerijen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal opgezetenen op ult. 1911.	Geschatte waarde voor den aanslag in de verponding.	Uitgestrektheid der padi-aanplantingen (in bouws).		Naar schatting verkregen productie (in pikols).	
					1910.	1911.	1910.	1911.
Bantam	2	42 895	75 699	f 900 000	8 000	16 500	151 650	148 260
Batavia	476	1 243 146	1 622 420	41 858 808	279 208	265 561	4 546 977	5 260 064
Cheribon	—	—	—	—	61 477	—	†	—
Pekalongan	1	3 497	17 430	450 000	†	949	12 009	11 817
Semarang	43	22 249	62 936	3 730 791	14 478	16 070	271 604	23 968
Soerabaja	42	6 606	47 335	2 522 243	†	2 119	†	†
Pasoeroean	1	851	2 819	392 000	451	446	†	1 935
Totalen . . .	565	1 319 244	1 828 639	f 49 853 842	363 614	301 645	4 982 240	5 446 044

B. Overzicht betreffende de productie der particuliere landerijen aan andere voortbrengselen dan padi, voor zooveel daaromtrent gegevens inkwamen.

NAMEN DER LANDERIJEN.	1910.	1911.
SUIKER (pikols).		
BATAVIA.		
Tjikokol	†	—
Paroengkoeda	†	—
Kedaoeng-Oost	110	200
Slapandjang-Oost	150	†
Teloeknaga	†	—
Slapandjang-West	540	500
	800	700
PEKALONGAN.		
Ketanggoengan-West	122 900	163 476
SOERABAJA.		
Djagir (Ngagel)	7 795	†
Ketintang, Dadoengan en Karah	27 815	†
Koepang (Ketampontengah)	†	†
	35 610	†
PASOEROEAN.		
Kedaoeng	80 684	97 266
BESOEKI.		
Waringinanom (Pawongan)	127 751	134 070
Totalen voor 5 gewesten	367 745	†
KOFFIE (pikols).		
BANTAM.		
Tjikande Oedik	—	—
Tjikande Ilir	425	225
	425	225
BATAVIA.		
Grendeng	15	—
Soeradita	5	—
Pangkalan	5	†
Pabean Tjilaokalibata	4	5
Djati Padang Kalibatapoelo	—	1,5
Tandjoeng-West	16	60
Tandjoeng-Oost	18	20
Tjiboeboer	11	12
Kranggan	13	20
Djati Padang	2	2
Gandaria-Noord	1	4
Gandaria-Zuid	—	6

NAMEN DER LANDERIJEN.	1910.	1911.
Tjikarang-Zuid (Gedong Gedeh)	35	27
Lengkong-Oost	—	†
Tjikoeni	6	†
Tjigaraksa	30	50
Tjikoeja	8	6
Tjiomas	†	†
Kedoenghalang	300	265
Tjiawi en Tjideroek (Pondok Gedeh)	580	650
Tjikopo	27	†
Tjisaroea-Noord	17	9
Semplak	538	350
Tjileboet	30	80
Pondoktjabe Oedik	—	†
Tjinere	†	†
Goenoeng Sindoer	322	365
Koeripan	114	47
Bodjong Gedeh	10	30
Trogong	160	220
Tjikoleang	2 200	1 900
Djanlapa I	95	86
Roempin	813	1 400
Tjibodas	389	354
Sadeng djamboe	†	†
Tjikadoe	37	17
Djanlapa II	70	45
Tjikopomajak	79	35
Djasinga	874	1 031
Tjimangis	60	60
Tjilangkap	5	3
Tapos	87	80
Tjibinong	†	10
Tjitrap	307	20
Tjibaroesa	17	14
Tjileungsi	33	30
Kapanoenggal	33	10,3
Tjipamingkis	219	248
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	5 619	6 545
Klender	1	0,5
Tjisaroea-Zuid	45	20
Soekaradja, Tanahbaroe en Tjiloear	10	—
Tjitajam	10	—
Kalibatoe Grobogan	1	—
Grogol	3	—
Lenteng Agoeng	1	—
Simplicitas		
Lebak Boeloes	6	—
Trogong		
Tjiliwoeng	8	—
Senajan	70	—
	13 359	14 138,3

NAMEN DER LANDERIJEN.	1910.	1911.
PEKALONGAN.		
Ketanggoengan-West	—	22,63
SEMARANG.		
Panggoeng	12	10,—
Kropak	2	—
Soesoekan	20	—
Krapiok en Kalipantjoer	—	1,50
	34	11,50
Totalen voor 4 gewesten . .	13 818	14 397,43
THEE (K.G.).		
BATAVIA.		
Dramaga	158 000	258 850
Tjiomas	340 000	600 000
Kedoenghalang	75 000	165 000
Tjiawi en Tjidjeroek	163 000	573 000
Tjikopo-Zuid	1 270	†
Tjisaroea-Noord	†	880
Tjiliwoeng	56 145	195 093
Tjisaroea-Zuid	17 000	4 000
Goenoengmas	—	11 011
Tjiloear, Soekaradja en Tanahbaroe . .	175 000	225 000 175 000
Semplak	69 000	150 000
Goenoeng Sindoer	985	229 700
Koeripan	—	†
Trogong	—	†
Tjikoleang	9 887	17 970
Djanlapa I	1 995	4 203
Roempin	4 000	6 034
Tjibodas	8 500	19 065
Sadeng Djamboe	—	243 755
Nanggoeng	350 000	625 000
Tjikadoe	5 938	11 250
Djanlapa II	5 625	12 500
Tjikopomajak	7 250	16 906
Bolang	219 147	437 000
Djasinga	47 153	148 796
Tjitrap	—	270 000
Tjipaningkir	—	10 450
Pamanoekan- en Tjiasem-landen . . .	365 116	1 137 038
Djamboe	†	—
Tjiterep, Tjitjadas en Babakanmandang	120 125	—
Totalen voor 1 gewest	2 200 136	5 547 501
CACAO (K.G.).		
BATAVIA.		
Tjimanggis	300	500
Tjiloear	†	†
Kedoengbadak	†	†
	300	500
PEKALONGAN.		
Ketanggoengan-West	—	26 186
Totalen voor 2 gewesten . .	300	26 686
TABAK (K.G.).		
BATAVIA.		
Pebajoeran, Tjikarang-Noord, Medang-assem en Koemedjing	—	16 352
Tegalwaroe-landen	2 400	1 000
Totalen voor 1 gewest . .	2 400	17 352
KINABAST (K.G.).		
BATAVIA.		
Tjiawi en Tjideroek	98 000	95 000
Tjiliwong	—	†
Tjisaroea-Zuid	16 200	22 650
Tjitrap	11 000	7 200
Pamanoekan- en Tjiasem-landen. . .	311 209	409 626
Tjikopo	†	—
Tjiloear en Soekaradja	†	—
Totalen voor 1 gewest . . .	436 409	534 476
MUSKAATNOTEN (pikols).		
BATAVIA.		
Kedoengbadak	†	—
Pamanoekan- en Tjiasem-landen . .	4	—
Tjibinong	—	5
	4	5
SEMARANG.		
Panggoeng	46	52
Totalen voor 2 gewesten . . .	50	57
FOELIE (K.G.).		
SEMARANG.		
Panggoeng	7	8
Totalen voor 1 gewest	7	8

NAMEN DER LANDERIJEN.	1910.	1911.
PEPER (K.G.).		
BATAVIA.		
Dramaga	12 720	13 750
Tjiomas	11 400	6 250
Tjiawi en Tjideroek	4 500	6 562
Tjitrap	—	—
Sawangan	900	1 250
Koeripan	960	281
Tjikopomajak	—	32
Tjimanggis	1 500	937
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	18 300	3 563
Tjitajam	360	—
Goenoeng Sindoer	†	—
Tegalwaroe-landen	600	—
	51 240	32 625
BANTAM.		
Tjikande Ilir	175	100
Totalen voor 2 gewesten	51 415	32 725
VOGELNESTEN (K.G.).		
BATAVIA.		
Tegalwaroe-landen	7	—
Tjibaroesa, Tjileungsi, Klapanoengal en Tjipamingkis	—	2 875
Totalen voor 1 gewest	7	2 875
RUBBER (K.G.).		
BANTAM.		
Tjikande Ilir	937	781
Tjikande Oedik	875	937
	1 812	1 718
BATAVIA.		
Dramaga	—	11 500
Tjiomas	—	1 000
Tjiawi en Tjideroek	—	2 400
Tjisaroea-Zuid	—	†
Tjiloear en Soekaradja	—	†
Semplak	—	†
Tjipoetat	—	101
Goenoeng Sindoer	—	†
Koeripan	—	†
Bodjonggedeh	—	120
Trogong	—	†
Tjikoleang	—	†

NAMEN DER LANDERIJEN.	1910.	1911.
Nanggoeng	—	†
Tjikadoe	—	30
Bolang	—	1 235
Djasinga	—	12 785
Tjikopomajak	—	30
Tjimanggis	—	43
Tjitrap	—	300
Tjileungsi	—	†
Klapanoenggal	—	†
Tjipaningkir	—	†
Pamanoekan- en Tjiasem-landen	188	448
Totalen voor 2 gewesten	2 000	31 710
KAPOK (pikols).		
BATAVIA.		
Tjiawi en Tjideroek	—	112
Tjikadoe	—	6
Tjimanggis	—	14
Totalen voor 1 gewest	—	132

Bovendien is in 1911 gewonnen:

BATAVIA.

Pamanoekan- en Tjiasem-landen	682 450 pakjes arènsuiker.
	6 000 pikol katjang.
Tegalwaroe-landen	138 pikol katjang.
Tjikopomajak	24 pond vanille.
Kedoengbadak	9 000 klappers.
Tjibinoeng	1 pikol kruidnagelen.
Paroengpandjang	37 pikol copra.

II. OVERZICHT betreffende de hoeveelheden der voornaamste voor uitvoer bestemde producten, in 1910 en 1911 verkregen van de huurlanden in Soerakarta en Djokjakarta.

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao.		Andere producten.	
	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910. (K.G.).	1911. (pikols).	1910.	1911.
RESIDENTIE SOERAKARTA.												
AFD. SOERAKARTA.												
1. Baki Pandean . .	—	—	—	—	193 000	497 900	—	—	—	—	—	—
2. Gawok	—	—	—	2 991	166 000	289 483	—	—	—	—	—	—
3. Glonggong . . .	—	—	†	†	—	—	19	30	4	—	—	13 000 K.G. vezel.
4. Kartasoera (Gembongan)	a) 70 265 (728)	78 091 (718)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Klodran	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	90 124 pikol riet.	—
6. Manang	—	—	—	—	254 410	506 022	—	—	—	—	—	—
7. Manoekan. . . .	—	—	—	—	325	375	—	—	—	—	—	—
8. Mangenardjo (Ketitang Bendo) . .	—	—	—	†	—	—	25	16	—	—	7 400 pikol padi.	5 551 pikol padi.
9. Temoeloes . . .	—	—	—	—	225 000	600 000	—	—	—	—	—	—
10. Triagan	20 800 (296)	17 126 (259)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
AFD. WONOGIRI.												
11. Djombor	—	—	8 785	8 945	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Ketagoean Djetis .	—	—	2 738	4 331	—	—	—	—	—	—	—	—
13. Kradjan Djatimalang	—	—	1 000	1 737	—	—	—	—	—	—	—	—
14. Kradjegan. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480 pikol padi en 150 pikol cassave.	540 pikol padi en 541 pikol cassave.
15. Madjasto	—	—	—	—	—	—	—	†	—	—	—	†
16. Manggis	—	—	950	3 342	—	11 000	138	74	894		11 pikol peper en 33 pikol kapok.	23 pikol kapok, 7 pikol peper en 27½ pikol kapokpitten.
17. Mento Toelakan .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	21 000 K.G. vezel, 8 800 K.G. vezelafval, 115 pikol kapok en 225 pikol kapokpitten.	77 200 K.G. sisalhennep en 1 300 K.G. afval sisal-hennep.
18. Waroedalem . . .	—	—	500	700	6 250	7 250	—	—	—	—	—	—
AFD. KLATEN.												
19. Bodeh	—	—	—	—	—	—	33	2½	83 100	1 140	—	25 pikol kapok, ¾ pikol peper en 457 ½ K.G. rubber.
20. Brengosan . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	†
21. Demangan . . .	—	—	—	—	260 750	410 000	—	—	—	—	—	—
22. Djiwo	—	—	—	—	320 443	519 632	—	—	—	—	—	—
23. Djonggrangan . .	—	—	12 500	25 000	70 000	32 000	—	—	—	50	—	—
24. Djoengkaré . . .	—	90 888 (620)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25. Djoewiring . . .	—	—	—	—	250 000	900 000	—	—	—	—	—	—

a) Tusschen ( ) is aangegeven van welke oppervlakte (in bouws) het product verkregen is.

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao.		Andere producten.	
	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910. (K.G.).	1911. (pikols).	1910.	1911.
26. Delangoe *b*) . . .	109 120 (940)	126 144 (940)	—	—	148 577	301 596	—	—	—	—	—	—
27. Gajamprit . . .	—	—	—	—	472 618	118 700	—	—	—	—	—	—
28. Gantiwarna . . .	—	—	—	—	370 125	1 179 000	—	—	—	—	—	—
29. Gedaren	45 201 (369)	54 935 (394$\frac{94}{500}$)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30. Gemampir . . .	—	—	—	—	194 000	600 000	221	300	78 000	1 300	—	—
31. Genengsari of Kepitoedjetis . . .	—	—	—	—	175 000	471 814	—	—	—	—	59 619 pikol riet.	66 455 pikol riet.
32. Goemoel Djogonalan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33. Gondangsari . . .	—	—	—	—	—	†	—	—	—	—	—	14 40,20 pikol padi.
34. Gondang Winangoen *c*)	149 640 (1 154)	174 833 (1 316)	—	—	324 781	—	—	—	—	—	—	—
35. Groedo Djombaran	—	—	—	—	150 000	167 500	—	—	—	—	—	—
36. Kebonaroem . . .	—	—	—	—	337 425	902 000	—	—	—	—	111 pikol kapok en 370 pikol kapokpitten.	77 pikol kapok.
37. Kemoedo	—	—	1 238	3 094	122 100	247 348	—	—	—	—	26 872 pikol riet.	—
38. Ketandan	—	—	3 739	—	442 137	903 046	—	—	—	—	—	—
39. Logedé	—	—	—	4 371	6 250	12 500	128	100	—	20	—	—
40. Ngoepit	—	—	—	—	325 000	652 644	—	—	108 000	1 400	48 pikol notemuskaat en foelie.	663 pikol kapok.
41. Ngranjoe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42. Pangkalan . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43. Plagan	—	—	—	—	85 000	—	—	—	—	—	33 465 pikol riet.	—
44. Ponggok	38 138 (294)	44 934 (373)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45. Pandan Simping .	—	—	—	—	225 000	800 000	—	—	—	—	—	—
46. Prambanan (Erven Dézentjé) . / 47. Prambanan (Cultuurmaatschappij Djoengkaré) . . .	83 300 (512)	90 533 (611)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
48. Satrian en Selap .	—	—	31 017	—	73 160	119 754	262	150	—	1 800	202 pikol kapok, 320 pikol kapokpitten, 32 pikol peper, 2925 pikol notemuskaat en foelie.	†
49. Tjandisewoe . . .	47 585 (332)	45 044 (360)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50. Tjepper *d*). . . .	125 216 (1 075)	147 000 (1 072)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51. Tjokro Toeloeng .	87 219 (874)	91 520 (913)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52. Troetjoek *e*) . . .	—	—	6 614	14 163	402 500	1 543 000	—	—	—	—	—	—
53. Wedibirit	—	—	—	—	500 000	971 270	—	—	—	—	—	—
54. Wonosari	80 640 (676)	109 934 (953)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

b) Hieronder de productie over 1911 van de onderneming Ngranjoe (n°. 41).

c) Als voren van de onderneming Goemoel Djogonalan (n°. 32).

d) Hieronder de productie over 1911 van de onderneming Pangkalan (n°. 42).

e) Als voren van de onderneming Plagan (n°. 43).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao.		Andere producten.	
	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910. (K.G.).	1911. (pikols).	1910.	1911.
AFD. BOJOLALI.												
55. Banjak Pengging en Drono	112 100 (836)	126 200 (920)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56. Barostampir . . .	—	—	—	—	—	—	1 690	1 760	—	—	34 pikol notemuskaat, 100 pikol kapok, 16 pikol peper en 25 pikol sisalhennep.	11 pikol notemuskaat, 60 pikol kapok, 16 pikol peper, 2700 pikol sisalhennep en 1187 K.G. kinabast.
57. Bradjan	—	—	—	—	—	—	—	—	15 000	125	6000 pikol padi en 59 pikol peper.	9000 pikol padi, 15 pikol kapok en 30 pikol peper.
58. Gawar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59. Goeboeg Ngargasari	—	—	—	—	—	—	130	35	—	—	8 pikol kapok, 4 pikol peper en 1 pikol cubebe.	400000 randoe-kolven, 7 pikol peper en 1 pikol cubebe.
60. Gondangrawé . .	—	—	—	—	—	—	25	26	—	—	3 pikol kapok.	4 pikol kapok.
61. Gondangwedelan .	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	15 pikol kapok.	—
62. Kebonso	—	—	—	—	—	—	54	25	9 600	300	11 pikol kapok.	40 pikol kapok en 4000 K.G. caoutchouc.
63. Keposang	—	—	—	—	—	—	1 476	1 633	—	—	200 pikol kapok, 12 pikol peper en 600 pikol sisalhennep.	180 pikol kapok, 10 pikol peper en 2200 pikol sisalhennep.
64. Mandjoeng . . .	—	—	—	—	120 000	189 000	—	—	—	—	—	—
65. Melambong . . .	—	—	—	—	—	—	200	725	—	—	4000 K.G. kinabast.	—
66. Ngaraskopen . .	—	—	3 629	8 000	79 548	212 000	2 765	100	—	—	—	—
67. Ngargoloko Malebare	—	—	—	—	—	—	25	18	—	—	—	—
68. Penggoeng . . .	—	—	—	—	—	—	275	660	12 000	320	15 pikol kapok, 46 pikol peper, 32 pikol cubebe en 550 pikol sisalhennep.	—
69. Repaking	—	—	—	—	—	—	78	88	—	—	34 pikol kapok en 42 pikol peper.	51 pikol kapok, 9 pikol peper en 304 K.G. caoutchouc.
70. Simo	—	—	3 247	2 400	—	—	667	460	42 000	546	70 pikol kapok, 31 pikol notemuskaat, 2900 K.G. caoutchouc en 30 pikol peper.	66 pikol kapok, 30 pikol notemuskaat, 5000 K.G. caoutchouc en 11 pikol peper.
71. Soekaboemi of Tjipogo *f)*	—	—	—	—	—	—	1101	1 409	—	—	14 pikol kapok, 3 pikol peper, 39 pikol cubebe, 16 pikol notemuskaat, 22 pikol kapokpitten, 7791 pikol rietbibit en 8625 K.G. kinabast.	14785 K.G. kinabast en 54 pikol cubebe.
72. Watoepenganten .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
AFD. SRAGEN.												
73. Bandoeng	—	—	—	—	—	—	320	318	—	—	108 pikol kapok.	128 pikol kapok, 27 pikol peper en 14420 klappers.
74. Batoedjamoes . .	—	—	6 500	12 000	—	—	40	70	—	—	60 pikol kapok, 800 pikol padi en 12 000 K.G. vezel.	800 pikol padi en 53 750 K.G. vezel.

f) Hieronder de productie over 1911 van de ondernemingen Gawar (n°. 58) en Watoepenganten (n°. 72).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols.).		Cacao.		Andere producten.	
	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910. (K.G.).	1911. (pikols).	1910.	1911.
75. Blorong	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36 pikol kapok en 2772 pikol padi.	2 772 pikol padi en 40 pikol kapok.
76. Boemihardjo . . .	240 (12)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	525 pikol padi.	475 pikol padi.
77. Brodjol, Gondangmanis en Mendalen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 000 pikol padi en 800 pikol ketellawortel.	3000 pikol padi.
78. Denajar	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600 pikol padi en 300 pikol djagoeng.
79. Djetis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 593 pikol padi en 21 795 pikol riet.	2 130 pikol padi.
80. Djetiskarangpoen .	—	—	—	—	—	—	6	3	—	—	3 pikol kapok.	4 pikol kapok.
81. Gebangwinong . .	66 300 (115)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 900 pikol padi.	5 000 pikol padi en 70 000 pikol riet.
82. Kaliboto	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 088 pikol riet en 200 pikol padi.	7240 pikol riet, 575 pikol padi, 2 pikol djagoeng en 168 pikol ketella.
83. Karaban	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
84. Karangdowo . . .	—	—	—	—	—	—	—	1½	—	—	2 250 pikol padi.	930 pikol padi.
85. Kebak	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31 154 pikol riet.	35 863 pikol riet.
86. Kebonromo . . .	—	—	—	—	71 276	300 000	—	—	—	—	33 700 pikol riet en 5 782 pikol padi.	38 811 pikol riet en 4 813 pikol padi.
87. Kedoengbanteng .	—	—	—	—	—	300 000	—	—	—	—	—	1 030 pikol padi en 790 pikol kapok.
88. Kedoengdowo *g*) .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 000 pikol padi.
89. Kemoening . . .	—	—	—	—	—	—	930	521½	—	—	35 pikol notemuskaat en 5 pikol foelie.	30 pikol notemuskaat.
90. Madjenang . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183 K.G. caoutchouc, 146 pikol padi en 63 680 maiskolven.	550 pikol padi, 89 K.G. rubber en 85300 maïskolven.
91. Masaran	—	—	—	—	—	—	5	9	—	—	6 000 pikol padi en 14 329 pikol riet.	1700 pikol padi en 23 169 pikol riet.
92. Modjosragen . . .	182 642 (936)	197 600 (964)	—	—	—	—	—	—	—	—	573 pikol kapok, 27552 pikol padi, 8090 pikol rietbibit, 101 167 K.G. vezel en 430 K.G. caoutchouc.	23 074 pikol padi, 2100 K.G. rubber, 22 351 pikol riet en 63 305 K.G. vezel.
93. Moenggoer Pering .	—	—	1 712	150000	—	—	235	300	—	—	15 000 pikol padi, 15 000 pikol rietbibit en 261 100 kapokkolven.	3000 pikol padi, 50 pikol kapok en 50 000 K.G. vezel.
94. Moetian	1 120 (25)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1609 pikol padi en 360 pikol rietbibit.	1 295 pikol padi.
95. Ngaroem	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
96. Redjowinangoen .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600 pikol padi.	700 pikol padi en 1000 pikol riet.
97. Sambiredjo . . .	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	2 000 pikol padi.	1296 pikol padi, 140 pikol djagoeng en 340 pikol cassave.
98. Singgé	—	—	—	—	50 000	50 000	—	—	—	—	—	—
99. Soember	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

g) Hieronder de productie over 1911 van de onderneming Soember (n°. 99).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao.		Andere producten.	
	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910. (K.G.).	1911. (pikols).	1910.	1911.
100. Soeko Djengkiloeng	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 500 pikol padi.	5712 pikol padi, 2738 pikol ketella, 2184 pikol djagoeng en 22 pikol widjen.
101. Sidoredjo. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	600 pikol padi en 7071 pikol riet.	600 pikol padi en 9600 pikol riet.
102. Sidodadi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9082,50 pikol riet.
103. Tegalombo . . .	—	—	—	—	—	—	2	5,35	—	—	2 pikol peper.	500 pikol padi en 10,35 pikol indigozaad.
104. Tengklik . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300 pikol padi.	300 pikol padi en 60 000 djagoengkolven.
105. Trobajan. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 490 pikol padi.	1 880 pikol padi.
106. Tarik *h*)	—	—	—	—	—	—	2 066	1 980	—	—	766 pikol kapok, 181500 K.G. vezel en 4 920 K.G. kinabast.	800 pikol kapok, 156 250 K.G. vezel, 9 937 K.G. kina en 519 K.G. rubber.

RESIDENTIE DJOKJAKARTA.

Regentschap Sleman.												
1. Beran	74 903 (742)	88 423 (835)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Boeloes.	—	—	3 000	8 000	300 000	100 000	—	—	—	—	—	—
3. Demak Idjo . . .	103 411 (791)	117 750 (822)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. Doekoe Pisangan .	—	—	—	—	270 000	742 500	—	—	—	—	—	—
5. Kebon Agoeng . .	—	—	—	—	113 158	700 000	—	—	—	—	—	—
6. Klatji	207 249 (257)	29 510 (264)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Klelen, Medari en Dadapan	106 932 (900)	103 168 (763)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8. Tjebongan . . .	128 672 (1 065)	188 803 (1 515)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Rewoeloe	77 743 (693)	76 830 (691)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Sedajoe.	48 087 (492)	40 217 (453)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Sonosewoe . . .	—	—	—	—	100 251	262 967	—	—	—	—	—	—
12. Tempel	—	—	—	—	300 000	543 368	—	—	—	—	—	—
13. Wringin	—	—	—	—	99 500	450 000	—	—	—	—	—	—
Regentschap Kalasan.												
14. Bandjarardjo . .	—	—	—	—	275 000	490 604	—	—	—	—	—	—
15. Barongan	135 423 (955)	142 924 (1 011)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16. Bedojo	—	—	4 350	11 090	—	—	—	—	—	—	—	—
17. Gedjajan	—	—	2 250	—	—	—	700	462	—	—	—	83648 pikol suikerriet.

h) Hieronder de productie over 1911 van de onderneming Ngaroem (n°. 95).

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao.		Andere producten.	
	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910. (K.G.).	1911. (pikols).	1910.	1911.
18. Kadiredjo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	497 877 pikol riet.	457 954 pikol riet.
19. Magoewo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	479 068 pikol riet.	617 485 pikol riet.
20. Moedja-Moedjoe .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	802 962 pikol riet.	912 110 pikol riet.
21. Ngemplak . . .	—	—	7 007	14 075	—	—	32	35	—	—	—	—
22. Pleret en Kenalan	117 473 (909)	138 792 (965)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23. Randoegoenting .	68 171 (577)	116 192 (967)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			—	—	8 625	3 2760	—	—	—	—	14 684 pikol riet.	33 267 pikol riet.
24. Silook Lanteng. .	—	—	—	—	388 108	1 302 000	—	—	—	—	410 455 pikol riet.	—
25. Sorogedoog . . .	—	—										
26. Tandjoeng Tirto .	128 852 (993)	123 682 (994)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
27. Wanoedjojo . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	235 014 pikol riet.	253 869 pikol riet.
28. Wioro	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	404 183 pikol riet.	460 655 pikol riet.
29. Wonotjahor en Kenajan	121 871 (1 124)	153 922 (1 122)	—	—	—	—	—	—	—	—	392 637 pikol riet.	—
Regentschap Bantoel.												
30. Bantoel	113 908 (639)	125 234 (899)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31. Gesikan	124 218 (973)	133 601 (1 025)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32. Gondang Lipoero .	53 921 (413)	59 376 (417)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33. Padokan	101 896 (827)	127 589 (921)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34. Poendong. . . .	99 277 (725)	113 479 (764)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Regentschap Adikarta.												
35. Sewoegaloer. . .	102 795 (896)	113 450 (996)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

RECAPITULATIE.

RESIDENTIE SOERAKARTA.												
Afdeeling Soerakarta .	91 065	95 217	—	2 991	838 735	1 893 780	44	46	4	—	90 124 pikol riet en 7400 pikol padi.	13000 K.G. vezel en 5551 pikol padi.
„ Wonogiri .	—	—	13 973	19 055	6 250	18 250	138	74	894	13	480 pikol padi, 11 pikol peper, 210 000 K.G. vezel, 8800 K.G. vezelafval, 148 pikol kapok, 225 pikol kapokpitten en 150 pikol cassave.	540 pikol padi, 7 pikol peper, 77 200 K.G. sisalhennep, 1300 K.G. afval sisalhennep, 23 pikol kapok, 27½ pikol kapokpitten en 541 pikol cassave.
„ Klaten . .	828 960	975 765	55 108	46 628	5 254 866	10 851 804	644	552½	269 100	5 710	313 pikol kapok, 690 pikol kapokpitten, 119956 pikol riet, 2973 pikol notemuskaat en foelie en 32 pikol peper.	765 pikol kapok, 1440 pikol padi, 66 455 pikol riet, 457½ K.G. rubber en ¾ pikol peper.

ONDERNEMINGEN.	Suiker (pikols).		Indigo (K.G.).		Tabak (K.G.).		Koffie (pikols).		Cacao.		Andere producten.	
	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.	1910. (K.G.).	1911. (pikols).	1910.	1911.
Afdeeling Bojolali . .	112 100	126 200	6 876	10 400	199 548	401 000	8 486	6 946	78 600	1 291	212 pikol peper, 6000 pikol padi, 470 pikol kapok, 22 pikol kapokpitten, 81 pikol notemuskaat en foelie, 72 pikol cubebe, 2900 K.G. caoutchouc, 7791 pikol rietbibit, 12625 K.G. kinabast en 1175 pikol sisalhennep.	83 pikol peper, 9000 pikol padi, 416 pikol kapok, 400000 randoekolven, 41 pikol notemuskaat en foelie, 55 pikol cubebe, 9 304 K.G. caoutchouc, 15 972 K.G. kinabast en 306 250 K.G. sisalhennep.
„ Sragen . .	250 302	197 600	8 212	162 000	121 276	650 000	3 607	3 209,35	—	—	2 pikol peper, 86 619 pikol padi, 1546 pikol kapok, 294 667 K.G. vezel, 40 pikol notemuskaat en foelie, 109 137 pikol riet, 23 450 pikol rietbibit, 800 pikol ketellawortel, 613 K.G. caoutchouc, 63 680 maiskolven, 261 100 kapokkolven en 4920 K.G. kinabast.	27 pikol peper, 65 732 pikol padi, 1812 pikol kapok, 323 305 K.G. vezel, 30 pikol notemuskaat en foelie, 217 116 pikol riet, 14 420 klappers, 2906 pikol ketellawortel, 2708 K.G. rubber, 145 300 maiskolven, 2626 pikol djagoeng, 9937 K.G. kinabast, 340 pikol cassave, 22 pikol widjen en 10,35 pikol indigozaad.
Totalen . .	1 282 427	1 394 782	84 169	241 074	6 420 675	13 814 834	12 919	10827,85	348 598	7 014	257 pikol peper, 100499 pikol padi, 504667 K.G. vezel, 3094 pikol notemuskaat en foelie, 72 pikol cubebe, 2477¼ pikol kapok, 31 241 pikol rietbibit, 3513 K.G. caoutchouc, 17 545 K.G. kinabast, 937 pikol kapokpitten, 800 pikol ketellawortel, 319 217 pikol riet, 8800 K.G. vezelafval, 261 100 kapokkolven, 1175 pikol sisalhennep, 150 pikol cassave en 63 680 maiskolven.	117¾ pikol peper, 82 263 pikol padi, 336 305 K.G. vezel, 71 pikol notemuskaat en foelie, 55 pikol cubebe, 3016 pikol kapok, 10,35 pikol indigozaad, 12 469½ K.G. rubber, 25 909 K.G. kinabast, 27½ pikol kapokpitten, 2906 pikol ketellawortel, 283 571 pikol riet, 1300 K.G. afval sisalhennep, 400 000 kapokkolven, 383 450 K.G. sisalhennep, 881 pikol cassave, 145 300 maiskolven, 14 420 klappers, 2626 pikol djagoeng en 22 pikol widjen.
RESIDENTIE DJOKJAKARTA.												
Regentschap Sleman .	746 997	644 701	3 000	8 000	1 182 909	3 698 835	—	—	—	—	—	—
„ Kalasan .	571 790	675 512	13 607	25 165	671 733	1 825 364	732	497	—	—	3236 880 pikol riet.	2 818 988 pikol riet.
„ Bantoel .	493 220	558 279	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Adikarta	102 795	113 450	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totalen . . .	1 914 802	1 991 942	16 607	33 165	1 854 642	5 524 199	732	497	—	—	3 236 880 pikol riet.	2818988 pikol riet.

Bijlage NN.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 2, sub 1°, van het verslag.)

OVERZICHT

betreffende de rijstcultuur in de buitenbezittingen over 1911.

GEWESTEN.	Sawahs, waarvan geoogst is (aantal bouws).					Tegalvelden, waarvan geoogst is (aantal bouws).	
	Sawahs van levend water voorzien.		Sawahs van regen afhankelijk.		Sawahs op rawah-gronden (moeras-sawahs).	Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.
	1ste aanplant.	2de aanplant.	1ste aanplant.	2de aanplant.			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Sumatra's Westkust	†	†	†	†	†	†	†
Tapanoeli	50 464	560	1 383	—	357	10 868	2 672
Benkoelen	†	†	†	†	†	†	†
Lampongsche districten	†	†	†	†	†	†	†
Palembang	17 867	—	5 300	—	48 118	10 833	78 776
Oostkust van Sumatra	†	†	†	†	†	†	†
Djambi	†	†	†	†	†	†	†
Atjeh en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	†
Riouw en onderhoorigheden	15	—	—	—	735	970	548
Banka en onderhoorigheden	3	—	—	—	15	—	—
Billiton	—	—	—	—	—	—	232
Westerafdeeling van Borneo	†	†	†	†	†	†	†
Zuider- en Oosterafd. van Borneo	10 010	—	36 977	334	7 741	4 063	9 540
Celebes en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	†
Menado	†	†	†	†	†	†	†
Amboina	†	†	†	†	†	†	†
Ternate en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	†
Zuid-Nieuw-Guinea	†	†	†	†	†	†	†
Timor en onderhoorigheden	†	†	†	†	†	†	†
Bali en Lombok	71 207	—	42 856	—	—	103	214

Totaal der geslaagde velden (aantal bouws).	Sawahs, waarop de aanplant mislukt is (aantal bouws). Sawahs van levend water voorzien. 1ste aanplant.	2de aanplant.	Sawahs van regen afhankelijk. 1ste aanplant.	2de aanplant.	Sawahs op rawah-gronden.	Tegalvelden, waarvan de aanplant mislukt is (aantal bouws). Tegalvelden in geregelde cultuur.	Tegalvelden niet in geregelde cultuur.	Totaal der mislukte velden.	Totaal der beplante velden (aantal bouws). Kol. 9 + kol. 17.
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
66 304	3 599	—	276	—	—	3 354	55	7 284	73 588
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
160 894	502	—	282	—	2 231	270	3 409	6 694	167 588
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
2 268	3	—	—	—	208	195	232	638	2 906
18	—	—	—	—	—	—	—	—	18
232	—	—	—	—	—	—	—	—	232
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
68 665	2 514	—	8 203	984	931	1 815	866	15 313	83 978
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
114 380	5 876	—	1 340	—	—	—	—	7 216	121 596

Bijlage OO.

(Zie hoofdstuk O, afd. I, § 2, sub 3° *a* en *d*, van het verslag.)

OVERZICHT

over 1911 betreffende de verschillende in de buitenbezittingen gevestigde

ONDERNEMINGEN VAN LANDBOUW. [1])

1) Uitgenomen de particuliere landerijen en de specerijperken, waaromtrent opgaven voorkomen in bijlagen SS en UU van deel I van den Regeeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië van 1912.

I. Ondernemingen, gevestigd op gronden door het Gouv

GEWESTEN.	A. Ondernemingen, nopens welker exploitatie over 1911 opgaven bij het bestuur waren ingekomen.				B. Ondernemingen, nopens welker exploitatie over 1911 geenerlei opgaven zijn ingekomen (daaronder ook die, welke nog niet in ontginning waren of welker exploitatie gestaakt was). c)			Verdeeling van de onder A bedoelde ondernemingen naar g… werden verbouwd, met opgaven, voor zoovee… beplantingen en de… in 1911						
			Uitgestrektheid (in bouws)					Koffie. d)			Muskaatnoten.			P…
	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	in 't geheel.	beplant.	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie (in pikols).	Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie (in pikols).	Aantal ondernemingen.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
Sumatra's Westkust: Padangsche Benedenlanden.	18	21	4 117	620 (13)	10	12	2 449	—	—	—	—	—	—	—
Sumatra's Westkust: Padangsche Bovenlanden.	12	20	8 382	3 604 (12)	17	27	11 288	12	2 811	5 288	—	—	—	—
Tapanoeli	6	6	9 836	3 189 (6)	18	19	33 929	1	300	450	—	—	—	—
Benkoelen	4	7	7 924	1 000 (4)	9	11	19 155	2	800	779	—	—	—	—
Lampongsche districten	14	22	51 673	3 273 (9)	30	31	99 974	6	2 531	2 462	—	—	—	—
Palembang	4	8	29 859	1 560 (4)	8	8	13 429	3	1 370	4 150	—	—	—	—
Djambi	1	1	72	70 (1)	5	5	19 760	—	—	—	—	—	—	—
Oostkust van Sumatra	5	5	217	118 (5)	1	1	50	—	—	—	—	—	—	—
Atjeh en onderhoorigheden	2	2	12	12 (2)	35	42	3 123	—	—	—	—	—	—	—
Billiton	—	—	—	—	1	1	44	—	—	—	—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	6	8	10 560	3 840 (6)	23	25	48 788	2	†	†	—	—	—	1
Celebes en onderhoorigheden	5	5	2 824	542 (4)	3	3	2 530	—	—	—	—	—	—	—
Menado	15	23	14 838	3 091 (13)	13	20	8 825	8	1 876	1 385	1	1	f) 2	—
Amboina	7	9	13 005	10212 (4)	7	5	530	1	30	80	3	520	f) 1 680	—
Totalen	99	137	153 319	31131 (84)	180	210	263 874	35	9 718	14 594	4	521	1 682	1

a) Slechts één der in dezen staat vermelde ondernemingen is op huurgronden gevestigd, nl. het voor de teelt van inlandsche gewassen gebezigd huurland Lajang Totaka (groot 49 bouws) in het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.

b) Waar in de kolommen betreffende de beplante uitgestrektheid en de verkregen productie van een kleiner aantal ondernemingen sprake is dan dat, genoemd in de voorafgaande kolom, is het afwijkende cijfer tusschen ( ) geplaatst.

c) Het aantal ondernemingen, waarvan in de ontvangen opgaven uitdrukkelijk wordt gezegd, dat zij nog niet in ontginning of niet meer in exploitatie waren, bedroeg in het geheel 16, n.l.:

Padangsche Benedenlanden	5, uitmakende	2 074	bouws	(6 perceelen).
Padangsche Bovenlanden	2, „	365	„	(2 „).
Palembang	1, „	1 841	„	(1 „).
Djambi	1, „	4 000	„	(1 „).
Menado	3, „	2 178	„	(4 „).
Amboina	4. „	2 793	„	(4 „).

16, uitmakende 13 251 bouws (18 perceelen).

…et Gouvernement in erfpacht of in huur afgestaan. *a*)

…naar gelang er één of meer van de onderstaande gewassen …zooveel ingekomen, nopens de uitgestrektheid der …in 1911 verkregen productie. *b*)						Verdeeling van de onder A en B bedoelde ondernemingen, naar gelang zij in handen zijn van:												Algemeene totalen.		
Peper.			Andere gewassen.			Naamlooze vennootschappen.			Europeanen.			Vreemde oosterlingen.			Inlanders.					
Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie (in pikols).	Aantal ondernemingen.	Beplante uitgestrektheid (in bouws).	Productie.	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).	Aantal ondernemingen.	Aantal perceelen.	Uitgestrektheid (in bouws).
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.
—	—	—	9	285	padi: 1869 pikol; copra: 25 pikol; klappers: 94 830 stuks; getahpertja: 42 K.G.; caoutchouc: rondhout 500 stuks.	2	3	829	23	27	5 245	—	—	—	3	3	492	28	33	6 566
—	—	—	8	793	rubber: 20 K.G.; cassia: 171 pikol; kinabast: 437 pikol.	10	18	6 373	19	29	13 297	—	—	—	—	—	—	29	47	19 670
—	—	—	2	930	rubber: 3541 K.G.; cassia: 82 K.G.	15	16	23 268	9	9	20 497	—	—	—	—	—	—	24	25	43 765
—	—	—	2	200	rubber: 250 K.G.; klappers: †.	4	6	14 637	7	10	12 342	2	2	100	—	—	—	13	18	27 079
—	—	—	4	742	rubber: 4575 K.G.: tabak: 3250 pikol.	21	26	74 375	22	26	76 112	1	1	1 160	—	—	—	44	53	151 647
—	—	—	2	190	rubber: 125 K.G.; getahpertja: 950 pikol; klappers 2400 stuks.	3	4	7 807	7	8	35 409	2	4	72	—	—	—	12	16	43 288
—	—	—	1	70	rubber: †.	—	—	—	6	6	19 832	—	—	—	—	—	—	6	6	19 832
—	—	—	5	118	rubber: †; klappers: †; pinang: †; sago: †; rotan: †.	1	1	50	4	4	210	1	1	7	—	—	—	6	6	267
—	—	—	2	12	rubber: 7492 K.G.	3	4	73	12	16	2 205	20	22	818	2	2	39	37	44	3 135
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	44	—	—	—	1	1	44
1	†	75	3	530	klappers: 12 500 stuks; kapok: 52 pikol; karet: †; pinangnoten: 12 pikol.	4	7	11 695	21	22	45 632	4	4	2 021	—	—	—	29	33	59 348
—	—	—	5	542 (4)	copra: 1230 pikol; klappers: 8120 stuks; padi: 4372 pikol.	1	1	200	6	6	5 105	1	1	49	—	—	—	8	*e*) 8	*e*) 5 354
—	—	—	7	840 (3)	copra: 8226 pikol; ficus: †.	11	17	7 909	16	25	15 719	1	1	35	—	—	—	28	43	23 663
—	—	—	4	10 182	copra: 74 pikol; kajoe poetih: †; klappers en cacao respectievelijk ter waarde van f 443 en f 65.	3	3	780	9	9	12 613	1	1	34	1	1	108	14	14	13 535
1	†	75	54	15 434 (19)		78	106	147996	161	197	264 218	34	38	4 340	6	6	639	279	347	417 193

d) Slechts ten opzichte van enkele ondernemingen blijkt, dat er Liberia-koffie is geproduceerd, en wel op Aer Pringan (met Aer Priokan) in Benkoelen (32 pikol), Kedaton, Way Lima en Way Halim in de Lampongsche districten (respectievelijk 1500, 300 en 200 pikol), Pageralam (met Goenoeng Dempo) in Palembang (140 pikol) en Bojong in Menado (180 pikol).

e) Hieronder is, behalve het in noot *a* bedoeld huurland Lajang Totaka (groot 49 bouws), ook opgenomen de geschatte grootte à 200 bouws van een perceel, omvattende de oostelijke groep der Postillon-eilanden.

f) De opgegeven productie heeft betrekking op de opbrengst der muskaatnoten in den dop, welke, herleid in de verhouding van 3 noten in tot 2 noten uit den dop, uitmaakt eene hoeveelheid van 1121.3 pikol. Van deze perceelen is tevens geoogst 224 pikol foelie.

II. Ondernemingen van landbouw, gevestigd in zelfbesturende landschappen ter Oostkust van Sumatra [1], krachtens door de inlandsche bestuurders verleende en door het Europeesch bestuur goedgekeurde concessiën.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden *a*) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden *a*) in dagdienst gebezigd.
	A. Tabaksondernemingen.					
	Afdeeling Deli en Serdang.					
	Totalen: 60 gewerkt hebbende ondernemingen; geoogst: 224 007 pikol; totaal der contractkoelies 52 585, der daglooners: 2375.					
1	Polonia	Deli-Maatschappij	1 000	3 139	814	60
2	Medan-Estate	Id.	500	4 700	935	161
3	Bandar Kalipah of Timbang Deli	Id.	5 000	4 850	836	164
4	Mariëndal	Id.	3 000	5 000	1 003	—
5	Deli Toea	Id.	3 800	4 700	1 012	131
6	Sempali I en II . . .	Id.	13 500	4 610	810	60
7	Bekala	Id.	3 000	4 030	1 045	24
8	Belawan-Estate . . .	Id.	1 600	5 300	949	121
9	Toentoengan	Id.	2 000	5 100	909	60
10	Helvetia	Id.	3 900	4 300	952	—
11	Paja Bakoeng	Id.	2 500	4 000	597	96
12	Padang Boelan	Amsterdam-Deli-Compagnie	2 000	4 750	1 351	—
13	Amplas	Id.	2 415	4 101	769	45
14	Kalahoen Pinang . . .	Id.	540	3 232	793	—
15	Gloegoer	Id.	2 000	5 782	987	—
16	Gedong Djohore . . .	Deli-Batavia-Maatschappij	2 000	3 650	735	70
17	Rotterdam A	Erven Johannes Cramer	5 182	4 229	778	85
18	Rotterdam B	Id.		3 960	782	93
19	Two Rivers	Medan-Tabakmaatschappij	3 750	4 323	1 173	40
20	Soengei Sikambing en Soengei Poetih . . .	Id.	2 178	2 309	587	—
21	Saint Cyr	Deli-Langkat-Tabakmaatschappij . . .	2 400	3 936	1 126	130
22	Patoembah	Senembah-Maatschappij	3 436	5 499	898	105
23	Arnhemia	Rotterdam-Deli-Tabakmaatschappij . .	2 998	2 378	876	—
24	Rimboen	Rimboen-Tabakmaatschappij	3 665	4 050	1 229	32
25	Soengei Krio	Tabakmaatschappij Arendsburg . . .	1 136	2 688	646	16
26	Kloempang	Id. . . .	4 910	5 025	1 276	—
27	Klambir Lima	Id. . . .	250	3 457	788	—
28	Germania	Deli-Cultuurmaatschappij	800	3 367	660	—
29	Mabar	Id.	2 800	5 800	884	14
30	Saëntis en Soengei Mergot	Id.	3 000	3 650	677	59
31	Adolina	Serdang-Tabakmaatschappij	4 000	3 913	702	—
32	Frankfürt	Id.	4 000	3 263	576	35

[1]) Voor eene nominatieve opgave van de ondernemingen van den hierbedoelden aard, gevestigd in de overige gewesten der buitenbezittingen, zie men bijlage TT van den Indischen Regeeringsalmanak voor 1912.

a) Kortheidshalve is de landaard der koelies niet voor elke onderneming afzonderlijk opgegeven; zie echter de recapitulatie op blz. 12 dezer bijlage.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden a) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
33	Batang Kwis	Senembah-Maatschappij	5 489	4 633	869	16
34	Goenoeng Rintih . . .	Id.	500	5 200	1 015	59
35	Soengei Bekasa. . . .	Id.	5 694	5 414	946	62
36	Tandjong Morawakanan.	Id.	7 588	5 180	750	100
37	Tandjong Morawakiri .	Id.	750	5 011	1 200	20
38	Koetarih	Tabakbau-Actiën-Gesellschaft Tjinta Radja	1 006	2 530	511	30
39	Silinda.	Id.	3 500	†	183	—
40	Kwala Namoe	Medan-Tabakmaatschappij	4 500	5 087	1 518	23
41	Loeboeg Pakam . . .	Sumatra-Cultuurmaatschappij	4 000	2 748	645	86
42	Pagar Marbau	Id.		2 700	977	—
43	Simpang IV.	Amsterdam-Serdang-Tabakmaatschappij.	4 000	2 330	688	—
44	Titian Oerat.	Id.	4 000	2 865	651	—
45	Ramoenia.	Ramoenia-Cultuurmaatschappij. . . .	4 671	4 910	1 382	41
46	Sennah.	Tabakmaatschappij Sennah	1 500	2 636	356	—
47	Soengei Merah en Kali Tawang	Amsterdam-Senembah-Compagnie. . .	2 000	2 010	519	55
48	Pabatoe en Dolok Merawa	Rotterdam-Deli-Maatschappij.	4 157	10 183	2 756	—
49	Bahsoemboeh	Amsterdam-Padang-Compagnie. . . .	1 000	3 080	681	42
50	Radja Linggi	Id. . . .	1 500	1 917	364	7
51	Ramboetan en Paja Bagas	Amsterdam-Deli-Compagnie	2 300	1 800	2 331	—
52	Sibarau	Padang-Tabakmaatschappij	4 837	1 808	847	—
53	Paja Mabar	Id.	500	1 575	415	—
54	Soengei Bamban en Soengei Gampoewala . .	Holland-Sumatra-Tabakmaatschappij. .	2 700	3 500	718	58
55	Oedjoeng Silau Oeloe of Martaburg.	Ramoenia-Cultuurmaatschappij. . . .	4 000	4 021	1 095	40
56	Bandar Bedjamboe . .	Deli-Padang-Maatschappij.	2 000	2 499	762	—
57	Soengei Krapoh . . .	Tabakmaatschappij Krapoh	6 107	3 600	852	95
58	Dolok Masihoel en Poeloe Besar	Holland-Deli-Compagnie	4 170	1 102	567	—
59	Soengei Parit	Amsterdam-Bedagai-Tabakmaatschappij.	1 500	1 200	335	40
60	Soengei Priok	Th. L. A. Runge.	5 293	1 877	497	—

Afdeeling Langkat.

Totalen: 28 gewerkt hebbende ondernemingen; geoogst: 112 804 pikol;
totaal der contractkoelies: 23 756, der daglooners: 2642.

61	Loeboe Dalem en Kota Lama	Deli-Maatschappij.	8 000	3 400	986	50
62	Boeloe Tjina.	Id.	11 325	4 300	1 094	196
63	Tandjong Djati. . . .	Id.	3 500	5 200	869	159
64	Kwala Mentjirim . . .	Id.	2 000	4 600	996	106
65	Kwala Begoemit . . .	Id.	1 000	4 100	950	18

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden (a) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden (a) in dagdienst gebezigd.
66	Poengei	Deli-Maatschappij	2 735	3 600	805	41
67	Namoe Oekoer en Lambiki	Id.	8 500	4 236	875	106
68	Namoe Trassi	Id.	2 010	5 100	833	475
69	Kwala Bingei	Id.	1 500	3 384	604	48
70	Doerian Moelau . . .	United Langkat-Plantations-Compagny Lim.		3 500	642	61
71	Padang Brahrang . . .	Id.	9 922	5 482	966	104
72	Padang Tjermin . . .	Id.		6 000	1 018	100
73	Soengei Gerpah . . .	Id.	2 750	†	449	80
74	Paja Djamboe	Id.	2 800	4 800	988	85
75	Tandem	Deli-Batavia-Maatschappij	3 000	5 400	828	—
76	Tandem Hilir	Id.	2 000	5 200	806	129
77	Timbang Langkat. . .	Id.	2 000	5 012	767	94
78	Bekioen	Amsterdam-Langkat-Compagnie . . .	4 500	4 735	1 115	89
79	Soekaranda, Sakoeda en Serampit	Id. . . .	11 000	3 185	909	98
80	Tandjong Langkat . .	Id. . . .	3 000	2 080	668	55
81	Bindjai Estate	Bindjai-Tabakmaatschappij	2 000	3 500	492	76
82	Lingga.	Rimboen-Tabakmaatschappij.	1 500	3 980	612	19
83	Soengei Mentjirim. . .	Tabakmaatschappij Arendsburg . . .	5 436	4 029	829	98
84	Wampoe	Wampoe Tobacco- and Rubber-Estates Lim.	5 000	2 813	715	37
85	Soengei Diski en Soengei Pekaran	J. Lühmann	1 500	2 665	1 005	55
86	Tamboenan en Soengei Begoelap	London-Langkat-Syndicate Lim . . .	5 105	2 507	390	32
87	Ludwigsburg	Langkat-Tabakmaatschappij	1 700	5 656	1 349	166
88	Silajang	Medan-Tabakmaatschappij	6 640	4 340	1 196	65

Afdeeling Asahan.

Totalen: 9 gewerkt hebbende ondernemingen; geoogst: 23 249 pikol; totaal der contractkoelies: 11 484, der daglooners: 192.

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden (a) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden (a) in dagdienst gebezigd.
89	Hessa	Tabakmaatschappij Hessa	5 250	1 974	950	35
90	Soengei-Silau, Silau Meradja en Poeloe Mandi.	Asahan-Tabakmaatschappij Silau . . .	10 000	2 865	1 048	—
91	Kisaran	Nederlandsche Handelmaatschappij . .	17 145	3 025	2 065	—
92	Tanah Radja.	Id. . .	450	2 700	1 840	—
93	Soengei Boenoet . . .	Id. . .	5 757	2 834	1 910	13
94	Serbangan	Id. . .	8 920	3 803	1 376	—
95	Indrapoera, Tandjong Koeba en Gamba . .	Rubber-Plantations Investment Trust Lim	6 000	3 160	614	84
96	Soengei Piasa Oeloe . .	Société financière des caoutchoucs . .	5 030	968	774	54
97	Si Paré Paré, Soengei Radja en Soengei Soeka.	Sumatra-Plantage-maatschappij . . .	4 306	1 920	907	6

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden a) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.

Afdeeling Simeloengoen en Karolanden.

Totalen: 4 gewerkt hebbende ondernemingen; geoogst: 2546 pikol; totaal der contractkoelies: 840, der daglooners: 30.

98	Dolok Merangir. . . .	Firma van Heekeren en Co.	4 200	2 546	840	30
99	Soengei Doesoen . . .	Tabakmaatschappij Lima Poeloe . . .	1 000	†	†	—
100	Soengei Rengas . . .	C. van Zijp.	3 429	†	†	—
101	Bah Bajoe	Nederlandsch-Indisch Landsyndicaat. .	2 460	†	†	—

B. Koffieondernemingen.

Afdeeling Deli en Serdang.

1	Bandar Baroe	Deli-Rubbermaatschappij	1 127	†	160	20
2	Dolok Baros.	U. von Roll en Co.	400	1 208	228	—
3	Poeloe Tagor	Deli-Rubbermaatschappij	713	220	300	—
4	Heinidale.	Rubber-Cultuurmaatschappij Amsterdam	355	1 300	391	18
5	Soengei Karang . . .	Id.	703	1 135	790	46
6	Kotangan.	Nederlandsche Rubbermaatschappij . .	713	1 300	391	—
7	Soengei Poetih. . . .	Id. . .	1 019	980	466	—
8	Tanah-Abang	London-Sumatra and Produce Estates Lim.	367	†	200	—
9	Batoe Lohong	United-Serdang-Sumatra-Rubber-Plantations Lim.	†	300	388	60
10	Batoe Gingging . . .	Sialang-Rubber-Company Lim.	505	1 800	441	—
11	Gallia	Algemeene Cultuurmaatschappij . . .	156	316	457	—
12	Liberia Estate en Paja Niboeng	Karang-Gesellschaft.	2 330	5 000	692	—

Afdeeling Asahan.

13	Aër Telok	Société des Plantations de Telok Dalam .	615	1 500 (13–16)	1 188 (13–16)	—
14	Winterthür	Id. .	1 575			
15	Soekadjadi	Id. .	750			
16	Telok Dalam	Id. .	465			
17	Bandar Slamat. . . .	Cultuurmaatschappij Bandar Slamat .	1 650	1 230	627	400

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden a) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.

C. Andere ondernemingen.

Afdeeling Deli en Serdang.

1	Bandar Nassi	Deli-Batavia-Maatschappij	2 997	rubber: †.	400	—
2	Deli Moeda	Deli-Moeda-Plantagemaatschappij . . .	3 000	rubber: 144.	1 171	—
3	Namoe Rambei. . . .	United-Serdang-Rubber-Plantations Lim.	3 335	rubber: 368. koffie: 16.	1 250	90
4	Naga Timboel	Id. .	†	rubber: †.	558	—
5	Begerpang	Id. .	2 038	rubber: 1135.	1 198	328
6	Batoe Lokong	Id. .	†	rubber: †. koffie: 300.	388	60
7	Timbang Deli	Rubber Cultuurmaatschappij Timbang-Deli	1 500	rubber: 6.	436	190
8	Bengabing	Rubbermaatschappij Si Boelan	1 500	rubber: †.	190	70
9	Greahan	Anglo-Sumatra-Rubber Company Lim. .	644	rubber: †. koffie: 2200.	513	13
10	Serbodjadi	Id. .	714	rubber: 20. koffie: 800.	400	80
11	Rambei of Bandar Pinang	Bandar-Sumatra-Company Lim. . . .	1 000	rubber: 69. koffie: 550.	951	10
12	Soengei Karei	Sungei-Karei-Rubber-Estates Lim. . .	644	rubber: 35.	322	15
13	Bandar Kwala	Sungei-Buaja-Rubber Company Lim. .	1 656	rubber: 120.	686	—
14	Sialang	Sialang-Rubber-Estate Lim.	700	rubber: 93. koffie: 1453.	485	—
15	Bandar Maria	Anglo-Sumatra-Rubber Company Lim. .	1 500	rubber: 335.	434	—
16	Sikaloewey	Serdang-Central-Plantations Lim. . . .	820	rubber: 35. koffie: 406.	430	—
17	Baloewa	Id. . . .	643	rubber: 20. koffie: 194.	200	—
18	Bangoen Poerba . . .	United-Sumatra-Rubber-Estates Lim. .	1 500	rubber: 347.	506	9
19	Batoe Rata	Batoe Rata-Rubber-Plantations Lim. .	1 519	rubber: †.	595	40
20	Soengei-Bloetoe. . . .	J. Lühmann	1 500	rubber: 80.	225	—
21	Soengei Rampah I en II .	Sungei-Rampah-Rubber-Company Lim. .	1 233	rubber: †.	410	70
22	Mendaris	Rubber-Plantations-Investment-Trust Lim.	1 000	rubber: 32.	—	—
23	Plintahan.	Rampah-Coconut Estate Lim.	2 921	copra: 900.	275	65
24	Ramboeng of Simpang Ampat	Simpang-Sumatra-Rubber Company Lim.	2 000	rubber: 32.	114	60
25	Soengei Boeloe en Soengei Priok	Th. L. A. Runge	7 257	rubber: †. tabak: 1877.	497	60
26	Tebing Tinggi	Sialang-Rubber Company Lim. . . .	2 113	rubber: †. koffie: 21.	568	—
27	Si Boelan, Panglima Radja, Ramboeng Oeloe en Perdans	Rubber Cultuurmaatschappij Si Boelan.	9 161	rubber: 96.	349	—
28	Tanah Radja	Indische Rubber-Company	4 000	rubber: †.	830	—

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden a) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
29	Nagaradja.	Central-Sumatra-Rubber-Estates Lim. .	3 000	rubber: 35.	—	—
30	Fürst Friedrich Plantage.	Compagnie des caoutchoucs de Padang.	2 044	rubber: †.	1 143	—
31	Silau Doenia	Mr. P. H. Schneider	2 000	rubber: †.	123	—
32	Bahilang	Rotterdam-Deli Hevea-Company Lim. .	1 000	rubber: †.	645	—
33	Soengei Biroeng . . .	London-Langkat Syndicate Lim. . . .	2 063	rubber: †.	571	40
34	Kedei Mainoe	Deli-Rubbermaatschappij	2 857	rubber: †.	†	—
35	Sarang-Giting	Deli-Batavia-Rubbermaatschappij . . .	3 447	rubber: †.	330	—
		Afdeeling Langkat.				
36	Batang Sarangan . . .	Deli-Maatschappij.	25 000	rubber: 16.	250	—
37	Tandjong Slamat . . .	Id.	4 000	rubber: 48. tabak: 3010.	362	125
38	Serapoh	London-Sumatra-Rubber and Produce Estate Lim.	500	†	414	—
39	Soengei Tampa. . . .	Langkat Rubber Company Lim. . . .	578	rubber: †.	255	—
40	Tjinta Radja.	Tabakbau Actiën Gesellschaft Tjinta Radja	3 000	rubber: 17. tabak: 2520.	275	70
41	Lau Boentoe.	Bindjei-Tabakmaatschappij	7 800	rubber: †.	951	42
42	Boeloe Telang en Aloer Gadoeng	Maatschappij tot mijn-, bosch- en landbouw-exploitatie in Langkat. . . .	21 890	rubber: †.	124	—
43	Padang Toealang . . .	Sumatra-Consolidated Rubber Company Lim.	2 400	rubber: †.	538	—
44	Namoe Oengas. . . .	Insulinde Rubber and Tobacco Estate Lim.	4 000	rubber: †. tabak: 1002.	504	82
45	Blankahan A en B . .	Langkat-Sumatra-Rubber Company Lim.	650	rubber: †. koffie: 1250.	386	—
46	Soengei Roean	Id.	536	rubber: †. koffie: 600.	460	—
47	Kwala Pesilam. . . .	Ramoenia-Cultuurmaatschappij. . . .	2 018	rubber: †.	650	—
48	Tandjong Keliling. . .	Amsterdam-Langkat Company. . . .	†	rubber: †. koffie: 800.	361	—
49	Soengei Gespa	United Langkat-Rubber-Company Lim. .	578	rubber: †. koffie: 3600	762	—
50	Boekit Melintang . . .	H. Feringa	400	rubber: †.	—	35
51	Boekit Sintang. . . .	Sumatra-Rubber-Plantations Lim. . .	2 400	rubber: †.	183	—
52	Toerangi	Toerangi-Rubber-Company Lim. . . .	3 195	rubber: †.	815	50
53	Langkat Estate. . . .	A. J. J. de Gruijter.	1 551	rubber: †.	369	—
54	Soengei Moesam . . .	W. Cornfield	2 371	rubber: †.	—	40
55	Tandjong Poetri . . .	Rubbermaatschappij Si Boelan. . . .	5 694	rubber: †.	322	—
56	Balei Gadjah	Th. B. Moissinac.	143	rubber: †.	—	95
57	Soekaradja	Rubbermaatschappij Si Boelan. . . .	3 500	rubber: †.	325	—
58	Bandar Teloe	Id.	507	rubber: †.	—	37
59	Poelau Ramboeng. . .	Rubbermaatschappij Poelau Ramboeng.	5 401	rubber: †.	140	—
60	Glen Bervi	Glen-Bervi-Rubber Company Lim. . .	1 370	rubber: 55.	208	—

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden a) bij contract aangenomen.	Aantal werklieden a) in dagdienst gebezigd.
61	Besilan.	Rubbermaatschappij Besilan	4 056	rubber: †.	315	—
62	Tandjong Bringin. . .	Shanghai-Sumatra-Tobacco Company Lim.	1 500	rubber: 145. tabak: 4842.	2 449	333
		Afdeeling Asahan.				
63	Soengei Radja	Cultuurmaatschapppij Soengei Radja .	1 880	klapper: 10 000 stuks.	66	—
64	Soengei Radja-kiri. . .	E. Nanlohy.	31	rubber: †.	23	—
65	Silau Toewa.	Asahan-Syndicaat-Gesellschaft	2 000	rubber: †.	77	—
66	Poelahan	Poelahan-Rubbermaatschappij	2 857	rubber: †.	199	—
67	Soengei Sikassim . . .	Hollandsch-Amerikaansche Plantage-maatschappij	5 714	rubber: †.	942	—
68	Lima Laras	C. C. A. Baron von Autenried. . . .	3 571	rubber: †.	†	—
69	Soengei Bedjangkar . .	Asahan-Sumatra-Rubber-Estate Lim. .	3 250	rubber: 66.	832	—
70	Kwala Goenoeng . . .	O. Richter	2 857	rubber: †.	†	—
71	Lima Poeloe.	Compagnie des caoutchoucs de Padang	4 286	rubber: †.	930	—
72	Goenoeng Melajoe. . .	W. Kümmer	1 700	gambir: 1 908 697.	1 059	—
73	Simpang Toba	Id.	900			
74	Negaga.	Id.	1 725			
75	Laut Tador	Rubber Plantations Investment Trust Lim.	2 245	tapioca: 13 650.	577	80
76	Dolok	Dolok-Rubber-Estates Lim.	1 200	ramboeng: 32. rubber: 10. koffie: 2435. klapper: 14 000 stuks.	886	72
77	Limau Manis	Aktiën-bolaget-Limau Manis-Kautschuk-Plantage, te Malmö (Zweden) . . .	1 200	rubber: †. tabak: 670.	328	—
78	Tandjong Kasan . . .	Tandjong Kasan Rubber-Company Lim.	3 000	rubber: 48. koffie: 150.	1 180	50
79	Goerach Batoe	Hollandsch-Amerikaansche Plantage-maatschappij	†	†	†	—
80	Ambaloetoe	Asahan-Tabakmaatschappij Silau . . .	3 714	rubber: †.	213	—
81	Sentang	Rotterdam-Asahan-Tabakmaatschappij .	3 857	rubber: †.	326	—
82	Tanah Datar en Soengei Doesoen	Tabakmaatschappij Lima Poeloe . . .	1 950	rubber: †.	101	8
83	Lidah Tanah	Ch. van der Pfordten	1 000	rubber: †.	432	—
84	Tanah Itam-Ilir . .	O. B. L. J. Magnee	1 143	rubber: †.	†	—
85	Petatel.	Laras-Rubber Estate Lim.	3 534	rubber: †.	334	—
86	Pangkatan	Sumatra-Para-Rubber-Plantations Lim.	3 000	rubber: †.	†	—
87	Biawak, Kaloendang, Colenberghe en Sennah.	The Sennah-Rubber-Compagny Lim. .	6 375	rubber: 165.	3 079	—
88	Tanah Itam-Oeloe. . .	K. Schadt	1 835	rubber: †.	†	—
89	Brussel.	Sumatra-Caoutchoucmaatschappij. . .	5 250	rubber: 16.	890	—
90	Milano	Merbau-Rubbermaatschappij	1 409	rubber: †.	44	—
91	Pernantian	Sumatra-Caoutchoucmaatschappij . . .	5 000	rubber: †.	250	—

Volgnummer.	NAMEN DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER ONDERNEMERS.	Uitgestrektheid (in bouws) waarover de concessie loopt (meerendeels nominale grootte).	Verkregen productie (in pikols).	Aantal werklieden *a)* bij contract aangenomen.	Aantal werklieden *a)* in dagdienst gebezigd.
92	Tjabang Doewa . . .	Bila-Sumatra-Rubber Lands Lim. . . .	857	rubber: †.	89	—
93	Batang Sampanggol . .	Id. . . .	4 000	rubber: †.	108	—
94	Kajoe Radja.	Kwaloe Rubber-Estate Lim.	2 857	rubber: †.	704	—
95	Ajer Natas Soedari . .	Id.	4 285	rubber: †.		
96	Ponigoran	H. Th. Herrings	2 857	rubber: †.	46	—
		Afdeeling Bengkalis.				
97	Soekadjadi	Pakan Baroe Rubber Estates Lim. . .	5 000	rubber: †.	166	—
98	Tjinta-Radja.	Siak Rubber Estates Lim.	5 000	rubber: †.	†	—
99	Fiat.	Jhr. E. Ch. Meijer	12	rubber: †.	†	—
100	Kagangan	H. D. Bluntschli	1 428	rubber: †.	58	—
		Afdeeling Simeloengoen en Karolanden.				
101	Perdagangan	Nederlandsche Handelmaatschappij . .	3 955	rubber: †.	201	27
102	Soengei Koekoes . . .	Id. . .	4 287	rubber: †.	158	137
103	Naga Hoeta	Rubber-Plantations Investment-Trust Lim.	1 742	rubber: †.	802	—
104	Siantar-Estate	Id.	3 714	rubber: †.	544	162
105	Bah-Biak en Bah-Kasinda	Marikat-Sumatra-Plantagen-Gesellschaft.	6 214	rubber: †.	1 084	884
106	Boekit Maradja. . . .	Eastern-Sumatra-Rubber-Estate Company Lim.	5 097	rubber: †.	889	210
107	Laras	Laras (Sumatra) Rubber Estate Lim. .	4 714	rubber: †.	†	—
108	Dolok Malela	C. O. J. Siebe	3 571	rubber: †.	458	—
109	Taloen Seragih. . . .	Dolok Rubber Estate Lim.	1 284	rubber: †.	†	—
110	Besar Malegar	Id.	4 285	rubber: †.	†	—
111	Soengei Ringan . . .	Aktiën bolaget-Limau Manis Kautschuk-Plantage	928	rubber: †.	†	—
112	Bah-Boelian	Central-Sumatra-Rubber-Estate Lim. .	7 000	rubber: †.	189	240
113	Dolok Oeloe	Deli-Batavia-Rubbermaatschappij . . .	5 000	rubber: †.	†	—
114	Dolok Ilir.	G. G. Th. Stalmann	5 000	rubber: †.	†	—
115	Taratak	Asahan-Rubber-Estates Lim.	1 429	rubber: †.	†	—
116	Kerasaän	Nederlandsch-Indisch Land-Syndicaat .	1 429	rubber: †.	635	187
117	Soengei Mangkei . . .	Nederlandsch-Indische Rubbermaatschappij	643	rubber: 21.	284	281
118	Bah Lias, Mariah Bandar en Perlanaän. . . .	Rubber-Plantations Investment Trust Lim.	5 714	rubber: †.	900	38
119	Hoeta Boekit, Marikat Boekit, Baris en Pagar Djawa	Id.	15 967	rubber: †.	†	—
120	Dolok Simoembah. . .	Id.	5 184	rubber: †.	†	—
121	Koeboea	Aktiën-bolaget Limau Manis Kautschuk Plantage	514	rubber: †.	†	—
122	Hapasoeh.	E. B. Young	2 857	†	†	—
123	Poeloe Pitoe.	P. A. V. den Berge.	2 143	†	†	—
124	Bandar Betsy	D. C. Wiedemann	5 000	†	†	—
125	Tindjoan	A. J. Kamerling Onnes	4 285	†	†	—

RECAPITULATIE.

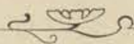
AFDEELINGEN.	Aantal ondernemingen in 1911 in werking geweest.	Aantal met tabak beplante velden.	Verkregen tabaksproductie (in pikols).	Aantal gedurende 1911 gebezigde werklieden.																					
				CONTRACTKOELIES.										DAGLOONERS.											
				Chineezen.	Klingaleezen en Bengaleezen.	Javanen.	Bandjareezen.	Bajans.	Maleiers.	Javaansche vrouwen.	Batakkers.	Andere natie's.	TOTAAL.	Chineezen.	Klingaleezen en Bengaleezen.	Javanen.	Bandjareezen.	Bajans.	Maleiers.	Javaansche vrouwen.	Batakkers.	Bantammers.	Gajo's.	Andere natie's.	TOTAAL.
Deli en Serdang . .	60	†	224 007	28 832	2674	18 675	135	489	—	1 763	9	8	52 585	—	—	524	891	—	122	—	344	494	—	—	2 375
Langkat	28	†	112 804	13 516	1163	8 140	50	102	—	785	—	—	23 756	—	—	439	1548	—	34	—	343	257	21	—	2 642
Asahan	9	†	23 249	5 589	161	4 322	258	2	—	1 152	—	—	11 484	—	—	73	115	2	2	—	—	—	—	—	192
Simeloengoen en Karolanden	4	†	2 546	460	24	356	—	—	—	—	—	—	840	—	—	17	—	—	—	—	13	—	—	—	30
Totalen betreffende de tabaksondernemingen.	101	†	362 606	48 397	4022	31 493	443	593	—	3 700	9	8	88 665	—	—	1053	2554	2	158	—	700	751	21	—	5 239
Bovendien wordt nog nevenstaand aantal koelies opgegeven voor 142 van de overige gewerkt hebbende ondernemingen.				10 525	608	35 471	85	48	49	6 886	1486	235	55 393	1066	—	401	1376	2	186	210	1680	30	21	57	5 029
Totalen-generaal				58 922	4630	66 964	528	641	49	10 586	1495	243	144 058	1066	—	1454	3930	4	344	210	2380	781	42	57	10 268

Bijlage PP.

(Zie hoofdstuk O, afd. II, § 1, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende het BOSCHWEZEN op Java en Madoera over 1911.



I. OVERZICHT van die ondernemingen voor den aankap van hout in 's lands bosschen op Java,

Volgnummer.	NAMEN EN LIGGING DER ONDERNEMINGEN.	NAMEN DER CONTRACTANTEN.	Uitgestrektheid van het contractsgebied (in hectaren).	Duur van het contract.
	A. Ondernemingen			
	Semarang.			
1	Watoebelah (distrn. Kendal en Kaliwoengoe, afd. Kendal).	Ned.-Indische Houtaankapmaatschappij.	184	15 Oct. 1911 tot 15 Oct. 1916.
	Rembang.			
2	Kloeweh Grogol (distr. Randoeblatoeng, afd. Blora) . .	Id.	104	1 Jan. 1911 tot 1 Jan. 1915.
3	Gondo-Ewoe (distr. Ngawen, afd. Blora)	Javasche Boschexploitatie-maatschappij v/h P. Buwalda en Co.	457	15 Sept. 1911 tot 15 Sept. 1917.
	Madioen.			
4	Gading (distr. Ngrambe, afd. Ngawi)	Id.	171	15 Maart 1911 tot 15 Maart 1913.
5	Tegalredjo (distr. Poeloeng, afd. Ponorogo)	Id.	132	1 Maart 1911 tot 1 Maart 1915.
	Kediri.			
6	Wedegan (distr. Lengkong, afd. Berbek)	Djie Thaij Hien.	311	15 Febr. 1911 tot 15 Febr. 1916.
7	Ngesong (distr. Madjarata, afd. Kediri)	Njo Ing Tjiang.	—	3 maanden.
8	Banjoeasin (distr. Lengkong, afd. Berbek)	Javasche Boschexploitatie-maatschappij v/h P. Buwalda en Co.	330	15 Oct. 1911 tot 15 Oct. 1917.
	B. Ondernemingen voor het zuiveren der djatibosschen van			
	Rembang.			
I	Telogo (distr. Randoeblatoeng, afd. Blora).	Handelmaatschappij San Liem Kong Sie.	2183	20 April 1911 tot 20 April 1917.
II	Kepoh (distr. Randoeblatoeng, afd. Blora).	Njoo Kie Siong.	2100	28 Sept. 1911 tot 28 Sept. 1916.
	Madioen.			
III	Walikoekoen (distr. Gendingan, afd. Ngawi).	Ned.-Indische Houtaankapmaatschappij.	621	26 Aug. 1911 tot 26 Aug. 1913.
IV	Pajak (distr. Gendingan, afd. Ngawi)	Id.	2952	9 Sept. 1911 tot 9 Sept. 1915.

[1]) Een overzicht van alle in 1911 gewerkt hebbende houtaankapondernemingen is opgenomen in het Verslag van den dienst van het boschwezen over 1911.

a) De opgegeven retributie per M³. timmerhout heeft betrekking op balkenhout van 5 M. lengte en daarboven. Voor hout van mindere lengte zijn lagere eenheidsprijzen bepaald.

b) Deze taxatie brengt voor het Gouvernement geenerlei aansprakelijkheid met zich.

c) De tusschen ( ) geplaatste cijfers wijzen de hoeveelheden hout aan van elke der drie gebruikelijke categorieën van afmeting (5 M. lengte en daarboven, 3 t/m 4¾ M. lengte en van minder dan 3 M. lengte), welke de opgegeven timmerhoutmassa geacht wordt te bevatten.

waarvoor de met het Gouvernement gesloten contracten in 1911 zijn in werking getreden. [1]

Te betalen: pachtsom.	Te betalen: retributie per verkregen M³. timmerhout *a)* en per stapelmeter brandhout.	Geraamde houtmassa. *b)* A: M³. timmerhout. B: stapelmeter brandhout.	Vastgestelde minimumprijs waarvoor, staande de aanbesteding, de exploitatie, respectievelijk zuivering van het boschperceel voorloopig mocht worden toegewezen: voor de geheele hout-massa.	Vastgestelde minimumprijs …: voor elken M³. timmerhout van 5 M. lengte en daarboven en per stapelmeter brandhout.
voor leegkapping.				
57 maandelijksche termijnen, waarvan de eerste termijn groot f 4744 en de overige elk groot f 4701, te beginnen vóór of op 15 Februari 1912.	—	A: 6600 (1320 + 1650 + 3630) *c)* B: 20 000.	f 154 828	—
45 maandelijksche termijnen, waarvan de eerste termijn groot f 692 en de overige elk groot f 672, te beginnen vóór of op 1 Mei 1911.	—	A: 2108 (316 + 527 + 1265) B: 19 960.	Ondershands afgestaan.	
69 maandelijksche termijnen, waarvan de eerste termijn groot f 2303 en de overige elk groot f 2279, te beginnen vóór of op 15 Januari 1912.	—	A: 12 800 (3200 + 3840 + 5760) B: 13 000.	Id.	
21 maandelijksche termijnen, waarvan de eerste termijn groot f 808 en de overige elk groot f 804, te beginnen vóór of op 15 Juli 1911.	—	A: 1030 (52 + 206 + 772) B: 7300.	f 16 573	—
45 maandelijksche termijnen, waarvan de eerste termijn groot f 1956 en de overige elk groot f 1953, te beginnen vóór of op 1 Juli 1911.	—	A: 2980 (179 + 954 + 1847) B: 26 400.	47 523	—
57 maandelijksche termijnen, waarvan de eerste termijn groot f 2760 en de overige elk groot f 2740, te beginnen vóór of op 15 Juni 1911.	—	A: 4850 (485 + 2182 + 2183) B: 43 000.	102 000	—
f 1076.	—	—	Ondershands afgestaan.	
69 maandelijksche termijnen, waarvan de eerste termijn groot f 1074,09, de 2de t/m de 24ste elk groot f 1074,07 en de overige elk groot f 2004,94, te beginnen vóór of op 15 Februari 1912.	—	A: 3068 (248 + 1463 + 1357) B: 46 450.	f 96 049	—
doodstaand en omverliggend hout, zoomede van stronken.				
—	f 41,60 en f 0,40	A: 13 800 (2070 + 4830 + 6900) B: 61 000.	—	f 27,62 en f 0,40
—	f 34,40 en f 0,24	A: 6200 (620 + 1860 + 3720) B: 30 000.	—	f 16,63 en f 0,24
—	f 36,70 en f 0,90	A: 1800 (270 + 540 + 990) B: 16 200.	—	f 28,25 en f 0,90
—	f 34,54 en f 0,70	A: 5960 (540 + 1290 + 4130) B: 38 400.	—	f 23,88 en f 0,70

II. RECAPITULEEREND OVERZICHT betreffende in 1911 (of gedurende een gedeelte van dat jaar) op contract met het Gouvernement gewerkt hebbende houtaankapondernemingen op Java.

AARD der perceelen (ondernemingen).	Aantal	In 1911 gekapt: M³. timmerhout.	In 1911 gekapt: stapelmeter brandhout.	In 1911 gestort: aan pachtsom.	In 1911 gestort: aan retributie.	In 1911 gestort: als schadeloosstelling wegens het niet schoongemaakt afleveren van één of meer der jaarperceelen.	In 1911 gestort: tot terugbetaling van uitgaven van landswege gedaan voor het ringen der eerste jaarperceelen en voor het vellen en bekappen van de boomen, die tot proefstammen bij de taxatie der houtmassa hebben gediend.	In 1911 gestort: aan boete wegens contractsovertreding en/of late voldoening van pachtsom, retributie of andere verschuldigde betalingen.	TOTAAL.
Retributieperceelen. Leegkapperceelen . . .	11	15 494 *a)* (11)	70 138 (11)	—	f 196 596 (11)	f 2960 (2)	—	f 150 (1)	f 199 706
Retributieperceelen. Afbakeningsperceelen . .	2	1 748 (2)	8 626 (2)	—	45 890 (2)	—	—	—	45 890
Retributieperceelen. Zuiverings- en gemengde leegkapzuiveringsperceelen . . . . . . *b)*	29	6 3774 (28)	146 185 (21)	—	818 263 (26)	3676 (2)	f 1732 (4)	3488 (5)	827 159
Pachtperceelen (leegkapperceelen) . . . . *c)*	48	73 677 (45)	359 306 (43)	f 1 319 375 (45)	3 123 (1)	2403 (3)	2185 (9)	388 (2)	1 327 474
Totalen . . .	90	154 693 (86)	584 255 (77)	f 1 319 375 (45)	f 1 063 872 (40)	f 9039 (7)	f 3917 (13)	f 4026 (8)	f 2 400 229 *d)*

a) De cijfers tusschen ( ) wijzen het aantal perceelen (ondernemingen) aan, waarop de daarboven geplaatste opgaaf betrekking heeft.

b) Hieronder 7 perceelen, waarvan het contract in 1911 afliep.

c) Alsvoren 4 perceelen.

d) Bovendien is in 1911 in 's lands kas gestort f 680 wegens achterstallige pacht en f 500 wegens achterstallige schadeloosstelling voor het niet schoongemaakt afleveren van een jaarperceel. Daarentegen is gedurende 1911 aan verschillende contractanten gerestitueerd een gezamenlijk bedrag van f 34 540, wegens te veel betaalde retributie voor dwarsliggers.

III. GELDELIJK OVERZICHT der uitkomsten van het boschbeheer over 1911.

Baten.

1°. Opbrengst van door tusschenkomst van aannemers geëxploiteerde boschperceelen:	
a. aan pachtpenningen . . . . f	1 320 443
b. aan retributie	1 032 970
2°. Zuiver rendement van op vendutie verkocht hout en andere boschproducten	2 616 752
3°. Opbrengst van ondershands verkocht hout en andere boschproducten, als:	
a. hout verkregen door exploitatie in eigen beheer .	1 517 954
b. hout verkregen door uitdunning	83 215
c. hout door de politie aangehaald	2 473
d. andere boschproducten	19 789
4°. Opbrengst van hout aan de bevolking verstrekt voor het oprichten van loemboengs	14 615
5°. Retributie voor afstand van hout op erfpachtsperceelen, zoomede jaarlijksch recht en cijns verschuldigd voor in de buitenbezittingen verleende concessies tot houtaankap:	
a. retributie voor afstand van hout in erfpachtsperceelen	98 282
b. recht en cijns voor de in de buitenbezittingen verleende concessies tot houtaankap	29 134
6°. Geregulariseerde waarde van het ten behoeve van 's lands werken verstrekt hout, verkregen door aankap op last of op andere wijze	251 693
7°. Tariefswaarde van het ten behoeve van het departement van binnenlandsch bestuur op last gekapte, doch niet geregulariseerde hout	114 724
8°. Retributie voor krachtens vergunning gekapt hout:	
a. door inlanders	29 697
b. door niet-inlanders	104 561
9°. Verdere ontvangsten, als:	
vergoeding ter zake van het niet schoonafleveren van de leeggekapte jaarperceelen	9 539
huur van de ten behoeve van het personeel bij den dienst van het boschwezen opgerichte woningen . .	17 094
andere kleine ontvangsten *a)*	256 124
Totaal der baten . . .	f 7 519 059

Lasten.

1°. Uitgaven voor cultuur:	
a. djaticultuur . . . . f	417 923
b. wildhoutcultuur	23 290
c. caoutchouccultuur	158 826
2°. Uitgaven voor inrichting der bosschen (zoowel definitieve als voorloopige inrichting):	
a. grensregeling, afbakening, kaarteering, enz. der djatibosschen en taxatie van nieuwe boschperceelen .	142 258
b. aanleg en onderhoud van wegen, paden, bruggen en indeelingssleuven, zoomede oprichting en onderhoud van woningen	166 158
3°. Uitgaven van het in eigen beheer exploiteeren van hout *b)*	2 481 738
4°. Uitgaven voor personeel *c)* en diversen:	
a. traktementen van den hoofdinspecteur, de inspecteurs, de houtvesters, de adspirant- en de adjunct-houtvesters	381 072
b. idem van de opzieners, opnemers, leerling-opzieners en leerling-opnemers	260 801
c. reis-, verblijf- en transportkosten van het personeel	297 762
d. traktementen van het bureau-personeel	43 528
e. kosten der boschpolitie en van verder personeel (mantri's-opnemer)	280 962
f. instrumenten, teeken- en schrijfbehoeften . . .	19 078
5°. Reboisatie van kale bergstreken: voor afbakening	31 004
voor wildhoutcultuur	12 821
6°. Opleiding van het ondergeschikt personeel voor den dienst van het boschwezen	2 719
Totaal der lasten . . . . . . f	4 719 940
Totaal der baten (zie hiernevens)	7 519 059
Voordeelig verschil . . . . . f	2 799 119

a) Hieronder is begrepen eene som van f 211 578, zijnde het ten bate van het boschdistrict Banjoemas te regulariseeren bedrag der uitgaven in gereed geld en de met het departement van justitie geregulariseerde bedragen voor de uitvoering van het cultuurplan nopens de caoutchouculturen op Noesa Kambangan tot ult. 1910, vermeerderd met een te regulariseeren bedrag over 1911 voor de bemoeienis van den houtvester en den boschopziener met die culturen.

b) Hieronder zijn begrepen de kosten van exploitatie in eigen beheer van caoutchouc.

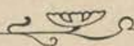
c) Met pensioenen, verlofs- en non-activiteitstraktementen, opleidings- en uitzendingskosten van personeel is geen rekening gehouden.

Bijlage QQ.

(Zie hoofdstuk O, afd. VI, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de HANDELSBEWEGING tusschen Nederlandsch-Indië [1]) en landen of plaatsen daarbuiten gelegen, over 1911.



1) Wat de havens in zelfbesturende landschappen betreft, zijn in de statistiek alleen die havens behandeld, waar een *gouvernements* tol- of havenkantoor gevestigd is.

1°. Herkomst en bestemming der in- en uitgevoerde goederen, enz.

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Waarde van den algemeenen invoer.			Waarde van den algemeenen uitvoer.		
	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).
Voor rekening van particulieren.						
a. Java en Madoera.						
Nederland	f 86 369 195	f 32 270	f 16 194 489	f 84 514 745	f 194 450	—
Nederland (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	18 533 933	—	—
Groot-Brittannië	45 775 758	129 902	2 116 464	12 967 743	10 000	—
Engelsch Kanaal (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	1 129 504	—	—
Frankrijk	1 942 364	—	135 485	13 665 686	—	—
Marseille (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	989 722	—	—
Havre (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	7 906	—	—
België	4 619 030	—	—	489 248	—	—
Antwerpen (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	4 263	—	—
Duitschland	12 167 525	—	250	5 287 664	—	f 300
Hamburg (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	1 075 873	—	—
Oostenrijk	373 627	—	—	3 941 745	—	—
Triest (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	14 351	—	—
Zwitserland	280 281	—	—	150	—	—
Italië	3 831 936	—	—	1 164 934	—	—
Genua (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	650 474	—	—
Spanje	6 883	—	—	61 767	—	—
Portugal	15 325	—	—	18 973	—	—
Zweden	98 455	—	—	16 992	—	—
Noorwegen	30 137	—	—	26 634	—	—
Denemarken	2 678	—	—	522 626	—	—
Rusland	110	—	—	206 994	—	—
Griekenland	1 458	—	—	2 752	—	—
Afrika	121	—	—	14 569	—	—
Amerika	4 359 997	—	50 000	12 051 675	—	—
Amerika (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	598 104	—	—
Delaware Breakwater (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	401 096	—	—
Turkije	1 913	—	25 655	57 341	—	—
Egypte	58 279	—	243 264	1 499 265	—	—
Port-Said (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	38 089 985	—	—
Suez	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	751 774	—	—
Suez (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	1 186 995	—	—
Arabië	11 858	—	—	44 441	—	—
Aden (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	64 293	—	—
Perzië	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	25 632	—	—
Engelsch-Indië	33 805 466	—	54 324	47 643 387	—	—
Canada (Van Couver)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	2 493 103	—	—
Pondicherry	68 840	—	—	155 467	—	—
Pinang	30 188	—	—	496 856	—	—
Malakka	1 304	—	—	64	—	—
Singapore	27 123 580	1 005 103	899 300	15 653 452	7 150	62 653
Siam	1 991 104	—	—	333 699	—	—
Saigon	4 374 821	—	—	30 541	—	—
China	3 835 408	—	—	1 139 600	—	—
Shanghai	1 030	—	—	1 255 167	—	—
Hongkong	8 184 952	50 960	597 974	17 938 701	—	—
Japan	2 566 529	—	64	58 795 564	—	—
Japan (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . .	942 755	—	—
Philippijnsche eilanden	119 678	—	—	48 754	—	—

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Waarde van den algemeenen invoer.			Waarde van den algemeenen uitvoer.		
	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).
Britsch Noord-Borneo	f 425	—	—	—	—	—
Timor-Dilly	39 555	—	—	f 148 044	—	—
Delagoabaai	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	114 000	—	—
Kaap de Goede Hoop	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	76 950	—	—
Britsch Nieuw-Guinea	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	113	—	—
Cocos-eilanden	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	20 080	—	—
Australië	7 179 630	—	—	4 654 248	—	—
Australië (voor orders).	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	484 011	—	—
Totalen	f 249 269 440	f 1 218 235	f 20 317 269	f 299 588 405	f 211 600	f 62 953
b. Buitenbezittingen.						
Nederland	f 23 422 135	—	f 57 375	f 21 325 621	f 1 352 233	—
Nederland (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	5 178 065	—	—
Groot-Brittannië	9 462 685	—	41 476	2 531 363	6 435 863	—
Engelsch Kanaal (voor orders). .	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	937 656	—	—
Frankrijk	304 430	—	—	9 984 519	—	—
Marseille (voor orders).	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	3 429 953	—	—
Havre (voor orders).	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	29 687	—	—
België	270 612	—	—	235 019	—	—
Antwerpen (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	594 002	—	—
Duitschland	3 833 776	—	—	4 548 950	—	—
Hamburg (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	2 637 274	—	—
Bremen (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	37 499	—	—
Oostenrijk	232 220	—	—	331 902	—	—
Triëst (voor orders).	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	35 212	—	—
Zwitserland	419 169	—	—	—	—	—
Italië	30 175	—	—	434 578	—	—
Genua (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	279 788	—	—
Spanje (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	400	—	—
Portugal.	15 073	—	—	—	—	—
Zweden	223 998	—	—	7 647	—	—
Noorwegen	11 452	—	—	32 186	—	—
Denemarken	172 581	—	—	414 430	—	—
Rusland	—	—	—	1 440	—	—
Overig Europa	525 689	—	—	514	—	—
Amerika.	1 152 226	—	—	4 443 972	—	—
Amerika (voor orders).	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	8 296	—	—
Egypte	7 584	—	—	40 839	—	—
Port-Said (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	391 284	—	—
Suez (voor orders)	. . . . . .	. . . . . .	. . . . . .	90 228	—	—
Engelsch-Indië	9 392 914	—	—	2 874 137	—	—
Pinang	12 148 377	f 43 692	668 424	18 419 745	—	f 60 985
Malakka.	309 388	—	—	9 723 829	—	171 301
Singapore	39 524 129	67 807	4 752 147	59 028 063	—	77 750
Siam	2 557 451	—	711	509 255	—	—
Saigon	24 591	—	—	275 717	—	—
China.	1 866 973	—	107 779	6 623 802	—	—
Delagoabaai	—	—	—	3 870 127	—	—
Hongkong	457 379	1 400	28 321	3 619 410	—	—
Japan.	1 087 152	—	—	4 748 721	—	—
Philippijnsche eilanden	8 565	—	—	158 351	—	—
Serawak.	33 675	—	—	30 501	—	—

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST OF BESTEMMING.	Waarde van den algemeenen invoer.			Waarde van den algemeenen uitvoer.		
	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).	Goederen.	Ongemunt goud en zilver.	Speciën (gemunt goud en zilver).
Timor-Dilly	f 266 385	—	f 5 050	f 136 858	—	—
Britsch Noord-Borneo	7 220	—	—	37 376	—	—
Duitsch Nieuw-Guinea	26 565	—	—	7 683	—	—
Australië	1 355 615	—	—	860 061	f 8 500	—
Elders	547 015	—	—	4 761	—	—
Totalen . . . . *a*)	f 109 697 199	f 112 899	f 5 661 283	f 168 910 721	f 7 796 596	f 310 036
Voor rekening van het Gouvernement.						
a. Java en Madoera.						
Nederland	f 8 729 402	f 1 725	f 730 000	f 28 191 779	—	—
Groot-Brittannië	120 827	—	—	—	—	—
Frankrijk	940	—	—	—	—	—
België	11 658	—	—	7 440	—	—
Duitschland	32 755	—	—	—	—	—
Italië	4 084	—	—	—	—	—
Amerika	1 021	—	—	—	—	—
Engelsch-Indië	2 743 370	—	—	—	—	—
Pinang	100	—	—	—	—	—
Singapore	31 950	—	—	1 104	—	—
Hongkong	71 330	—	—	—	—	—
Japan	62 084	—	—	—	—	—
Philippijnsche eilanden	110	—	—	—	—	—
Timor Dilly	—	—	—	100	—	—
Australië	167 705	—	—	—	—	—
Totalen	f 11 977 336	f 1 725	f 730 000	f 28 200 423	—	—
b. Buitenbezittingen.						
Nederland	f 882 533	—	—	f 5 905 060	—	—
Groot-Brittannië	574	—	—	—	—	—
Frankrijk	20 376	—	—	—	—	—
België	2 489	—	—	—	—	—
Duitschland	63 197	—	—	—	—	—
Italië	90	—	—	—	—	—
Engelsch-Indië	2 375	—	—	—	—	—
Pinang	23 840	—	—	—	—	—
Singapore	35 261	—	—	—	—	—
Hongkong	690	—	—	—	—	—
Australië	14	—	—	—	—	—
Totalen	f 1 031 439	—	—	f 5 905 060	—	—

a) **De cijfers per gewest waren als volgt:**

	Invoerwaarde.	Uitvoerwaarde.
Sumatra's Westkust	f 9 816 370	f (niet opgegeven.)
Tapanoeli	1 201 622	
Benkoelen	1 368 326	
Lampongsche districten	102 692	
Palembang	8 057 687	
Djambi	892 000	
Oostkust van Sumatra	29 437 315	
Atjeh en onderhoorigheden	14 378 359	
Riouw en onderhoorigheden	3 768 816	
Banka	3 308 755	
Billiton	2 051 372	
Westerafdeeling van Borneo	6 350 138	
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	9 435 935	
Celebes en onderhoorigheden	8 683 472	
Menado	5 926 790	
Amboina	f 1 466 430	f
Ternate	832 925	
Zuid-Nieuw-Guinea	—	
Timor en onderhoorigheden	151 202	
Bali en Lombok	2 467 043	
Totalen buitenbezittingen	f 109 697 150	f 168 910 721
„ Java en Madoera	249 269 440	299 588 405
Totalen-generaal	f 358 966 590	f 468 499 126

Bij deze gewestelijke splitsing dient in het oog gehouden, dat als invoer in eenig gewest alleen is gerekend wat gelost is van hetgeen buiten Nederlandsch-Indië is ingeladen, en als uitvoer enkel wat geladen is met bestemming om buiten Nederlandsch-Indië gelost te worden. Uit dien hoofde bijv. rekent niet onder den uitvoer van Billiton, maar onder dien van Java en Madoera, het op Billiton gewonnen tin, voor zoover het ten verkoop naar Batavia wordt verscheept.

2°. Waarde der ingevoerde goederen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Voor rekening van particulieren.			
a. Java en Madoera.			
Aardewerk (dakpannen)	f 11 513	f 5 123	f 16 636
Id. (grof), van alle soorten	1 051 887	574 758	1 626 645
Id. (porcelein), van alle soorten	312 760	502 721	815 481
Aluin	45 291	12 511	57 802
Ammunitie	74 367	27 134	101 501
Automobielen	1 523 800	836 000	2 359 800
Automobielbanden	237 131	583 044	820 175
Azijn en azijn-essence	64 089	37 248	101 337
Bier	604 685	337 036	941 721
Blik en blikwerk	1 076 441	661 277	1 737 718
Boeken	863 005	124 061	987 066
Borstelmakerswerk	19 436	41 920	61 356
Buskruit	32 397	42 423	74 820
Calcium-carbid	152 940	4 940	157 880
Caustic-soda	63 677	119 307	182 984
Cement	1 096 031	990 771	2 086 802
Dakbedekking (asbest-cement-dakleien)	45 289	24 575	69 864
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen	52 201	18 413	70 614
Drogerijen en medicijnen	891 342	1 205 975	2 097 317
Eetwaren (biscuits)	560 125	892 390	1 452 515
Id. (boter)	1 256 226	1 041 637	2 297 863
Id. (ghie)	—	82 176	82 176
Id. (hammen)	220 333	107 420	327 753
Id. (kaas)	257 422	3 335	260 757
Id. (melk)	501 680	647 396	1 149 076
Id. (visch)	79 802	9 714 717	9 794 519
Id. (vleesch)	198 080	208 034	406 114
Id. (vruchten)	260	37 800	38 060
Id. (alle andere soorten)	2 056 107	6 610 466	8 666 573
Fabrieks- en stoomwerktuigen	6 105 858	3 889 133	9 994 991
Garens	840 771	2 808 611	3 649 382
Gedistilleerd (brandewijn en cognac)	201 274	475 563	676 837
Id. (jenever)	579 610	2 610	582 220
Id. (likeuren)	99 864	132 138	232 002
Id. (reukwerken)	594 596	402 480	997 076
Id. (whisky)	25 662	202 332	227 994
Id. (alle andere soorten)	45 472	31 095	76 567
Glas (venster-)	56 414	81 319	137 733
Glas en glaswerk (dakpannen)	13 452	28 725	42 177
Id. (lampeglazen)	8 756	145 860	154 616
Id. (stopflesschen)	16 056	148 190	164 246
Id. (alle andere soorten)	504 028	369 931	873 959
Goud- en zilverwerk	212 728	127 306	340 034
Hars	f 213 455	f 189 061	f 402 516
Hout (scheepsbouw- en timmer-)	27 398	85 218	112 616
Id. (ander) en houtwerk	57 983	78 047	136 030
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	1 380 730	1 105 434	2 486 164
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	203 865	26 101	229 966
Id. (dakbedekking en goten)	342 384	1 678 292	2 020 676
Id. (buizen en pijpen)	573 365	287 649	861 014
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels)	104 056	36 545	140 601
Id. (alle andere soorten)	1 757 872	614 788	2 372 660
IJzer (in staven en bundels)	803 130	1 281 429	2 084 559
IJzervitriool	23 545	15 264	38 809
IJzerwerk (spijkers)	35 127	67 874	103 001
Id. (draadnagels)	368 367	293 551	661 918
Id. (casserollen)	70 784	126 519	197 303
Id. (gegoten Europeesche pannen)	114 222	11 988	126 210
Id. (assen)	23 760	43 988	67 748
Id. (alle andere soorten)	1 856 674	1 133 076	2 989 750
Instrumenten (muziek-)	406 648	201 975	608 623
Id. (andere)	107 910	38 645	146 555
Kaarsen	24 617	15 202	39 819
Kleederen	1 053 995	1 798 482	2 852 477
Koffermakerswerk	80 828	121 369	202 197
Koffie	46 623	95 069	141 692
Kolen (steen-) en cokes	255 402	1 375 938	1 631 340
Koper in bladen	293 931	256 732	550 663
Id. (ander) en koperwerk	772 210	382 091	1 154 301
Kopervitriool	53 088	81 332	134 420
Kramerij van alle soorten	2 331 491	1 646 289	3 977 780
Kurken	38 453	19 778	58 231
Lampen	490 716	590 701	1 081 417
Leder en lederwerk	229 883	293 492	523 375
Lood (ruw en bewerkt)	94 195	287 016	381 211
Lucifers (Europeesche)	761 472	135 350	896 822
Id. (Japansche)	—	1 067 036	1 067 036
Machinerieën voor suikerfabrieken	3 456 778	1 356 292	4 813 070
Manufacturen (katoenen) (ruw en ongebleekt)	3 828 655	4 154 148	7 982 803
Id. (id.) (gebleekt)	14 965 267	9 887 910	24 853 177
Id. (id.) (geverfd of gedr.)	7 021 824	18 649 103	25 670 927
Id. (wollen en halfwollen)	658 462	622 253	1 280 715
Id. (zijden en halfzijden)	204 466	1 294 463	1 498 929
Id. (zakken)	150 342	3 453 297	3 603 639
Id. (zeildoek)	45 515	5 827	51 342
Id. (andere)	815 480	1 016 920	1 832 400

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Marmer in bladen . . .	f 60 704	f 57 840	f 118 544
Matten en matwerk . . .	21 364	88 193	109 557
Meel	10 034	4 210 612	4 220 646
Messenmakerswerk . . .	203 940	82 628	286 568
Mest en meststoffen (oliekoeken)	725 122	862 832	1 587 954
Meubelen	227 969	229 178	457 147
Mineraalwater	295 081	121 203	416 284
Modewaren	283 482	1 066 985	1 350 467
Naaimachines	303 100	375 228	678 328
Nagelen	—	74 275	74 275
Olie (aard-) of petroleum .	—	2 897 221	2 897 221
Olie (katjang-)	—	26 523	26 523
Id. (klapper-)	—	744 800	744 800
Id. (lijn-)	440 563	39 106	479 669
Id. (palm-)	47 378	44 674	92 052
Id. (andere)	129 963	423 921	553 884
Paarden	250	133 500	133 750
Papier	1 541 310	1 672 886	3 214 196
Paraffine	27 702	—	27 702
Pennemessen	121 297	25 572	146 869
Photographietoestellen en onderdeelen	30 777	27 541	58 318
Potlooden	109 550	29 795	139 345
Reukwerken (niet uit gedistilleerd bereid)	9 390	72 243	81 633
Rijst (Siam-)	—	5 674 585	5 674 585
Id. (Saigon-)	—	7 854 852	7 854 852
Id. (Engelsch-Indische) .	—	30 416 193	30 416 193
Id. (andere)	—	223 729	223 729
Rijtuigen	42 597	98 395	140 992
Rijwielen	386 317	105 311	491 628
Rijwielbanden	96 781	111 146	207 927
Salpeter	322	81 244	81 566
Scharen (geen ambacht- of landbouwgereedschap) .	30 343	13 887	44 230
Schoenmakerswerk . . .	91 180	108 860	200 040
Schrijf- en teekenbehoeften	168 524	69 637	238 161
Schrijfmachines	129 835	51 865	181 700
Speelkaarten (Europeesche)	42 212	2 685	44 897
Id. (Chineesche) . . .	129 086	43 909	172 995
Spoorwegmaterieel (rollend)	2 731 268	624 856	3 356 124
Staal en staalwerk . . .	123 537	50 728	174 265
Steen (bewerkte en onbewerkte)	37 693	83 718	121 411
Steenen (vuurvaste) . . .	190 646	94 534	285 180
Suiker	554	10 278	10 832
Tabak (sigaren)	705 471	153 819	859 290
Id. (sigaretten)	52 100	116 944	169 044
Id. (Chineesche) . . .	—	407 796	407 796
Id. (Manilla-)	—	157 066	157 066
Tabak (alle andere) . . .	f 251 555	f 45 009	f 296 564
Teer (Zweedsche) en koolteer	41 517	12 421	53 938
Tegels (vloer-)	69 241	51 061	120 302
Thee	77	1 920 725	1 920 802
Tin en tinwerk	61 427	162 093	223 520
Touwwerk (voor scheepsuitrusting, enz.) . . .	170 190	77 826	248 016
Id. (ander)	16 731	43 002	59 733
Uurwerken	304 896	351 658	656 554
Vaat- en kuipwerk (leggers)	132 621	141 619	274 240
Vee (levend)	480	266 375	266 855
Veevoeder	2 115	25 823	27 938
Verfwaren	1 882 280	320 974	2 203 254
Vet	11 758	10 052	21 810
Vuurwapens	92 239	27 527	119 766
Vuurwerk	8 653	1 016 225	1 024 878
Wasdoek	82 319	59 292	141 611
Was (mineraal-)	86 697	275 776	362 473
Id. (andere)	30 090	326 771	356 861
Wijn (mousseerende) . .	200 727	64 363	265 090
Id. (afgetapt)	329 141	171 167	500 308
Id. (op fust)	87 101	139 908	227 009
Zadelmakerswerk	33 732	27 661	61 393
Zaden (landbouw-) . . .	1 936	737 675	739 611
Id. (andere)	12 079	399 494	411 573
Zeep (toilet-)	354 005	147 955	501 960
Id. (andere)	144 150	139 572	283 722
Zemelen	1 278	11 378	12 656
Zink en zinkwerk . . .	53 485	46 512	99 997
Zinkwit	105 009	33 814	138 823
Zout	10 545	1 377	11 922
Zwavel	69 025	143 738	212 763
Zwavelzuur (ruw)	216 056	16 055	232 111
Zwavelzure ammoniak . .	2 817 980	5 134 194	7 952 174
Zijde (ruwe)	—	83 600	83 600
Diversen	332 792	353 325	686 117
Totalen voor Java en Madoera	f 86 369 195	f 162 900 245	f 249 269 440

b. Buitenbezittingen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Aardewerk (dakpannen) .	f 12 478	f 22 313	f 34 791
Id. (grof), van alle soorten	315 772	582 061	897 833
Id. (porcelein), van alle soorten	83 782	137 350	221 132
Aluin	988	1 879	2 867
Ammunitie	23 279	54 986	78 265
Atappen en kadjangmatten	—	225 112	225 112
Automobielen	114 000	136 800	250 800
Automobielbanden . . .	57 871	60 867	118 738
Azijn en azijn-essence . .	21 942	30 393	52 335

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Bier	f 358 022	f 546 195	f 904 217
Blik en blikwerk	51 881	2 099 495	2 151 376
Boeken	68 279	221 331	289 610
Borstelmakerswerk	3 560	9 178	12 738
Buskruit	110 232	5 624	115 856
Calcium-carbid	41 312	11 962	53 274
Caustic-soda	30 546	48 381	78 927
Cement	307 984	304 816	612 800
Dakbedekking (asbest-cement-dakleien)	19 731	21 559	41 290
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen	85 598	207 942	293 540
Drogerijen en medicijnen	188 667	910 977	1 099 644
Eetwaren (biscuits)	217 467	667 555	885 022
Id. (boter)	396 375	109 624	505 999
Id. (ghie)	—	130 254	130 254
Id. (hammen)	38 360	29 282	67 642
Id. (kaas)	54 909	2 136	57 045
Id. (melk)	332 227	456 547	788 774
Id. (visch)	41 232	1 637 015	1 678 247
Id. (vleesch)	29 818	101 837	131 655
Id. (alle andere soorten)	697 985	4 979 155	5 677 140
Fabrieks- en stoomwerktuigen	3 001 405	2 241 707	5 243 112
Garens	969 829	2 073 883	3 043 712
Gedistilleerd (brandewijn en cognac)	18 079	192 960	211 039
Id. (jenever)	148 267	12 961	161 228
Id. (likeuren)	19 414	24 838	44 252
Id. (reukwerken)	94 168	104 464	198 632
Id. (whisky)	3 245	47 215	50 460
Id. (alle andere soorten)	9 047	25 350	34 397
Glas (venster-)	12 911	23 487	36 398
Glas en glaswerk (lampeglazen)	2 943	26 290	29 233
Id. (stopflesschen)	1 342	33 786	35 128
Id. (alle andere soorten)	109 250	261 304	370 554
Goud (blad-)	—	94 117	94 117
Goud- en zilverwerk	17 646	47 303	64 949
Hars	2 510	1 828	4 338
Hout (scheepsbouw- en timmer-)	35 380	682 134	717 514
Id. (ander) en houtwerk	13 653	463 160	476 813
Huiden	10	74 439	74 449
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	120 392	151 719	272 111
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	44 930	961	45 891
Id. (dakbedekking en goten)	188 440	929 740	1 118 180
Id. (buizen en pijpen)	1 479 383	456 060	1 935 443
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels)	88 313	113 096	201 409

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
IJzer en staal (alle andere soorten)	f 457 369	f 273 331	f 730 700
Id. (in staven en bundels)	183 424	165 997	349 421
IJzerwerk (spijkers)	37 779	118 799	156 578
Id. (draadnagels)	90 968	211 394	302 362
Id. (casserollen)	37 308	44 328	81 636
Id. (gegoten Europeesche pannen)	34 340	26 228	60 568
Id. (assen)	8 308	3 979	12 287
Id. (alle andere soorten)	540 079	979 075	1 519 154
Instrumenten (muziek-)	80 890	119 936	200 826
Id. (andere)	34 744	8 337	43 081
Kaarsen	14 373	45 587	59 960
Kalk	783	27 013	27 796
Kapok	—	39 078	39 078
Kleederen	245 399	1 510 338	1 755 737
Koffermakerswerk	40 980	213 994	254 974
Koffie	4	127 238	127 242
Kolen (steen-) en cokes	1 642	1 856 877	1 858 519
Koper in bladen	21 791	22 952	44 743
Id. (ander) en koperwerk	103 615	281 761	385 376
Kopervitriool	472	8 067	8 539
Kramerij in alle soorten	368 393	1 111 124	1 479 517
Kurken	9 403	17 099	26 502
Lampen	129 826	178 963	308 789
Leder en lederwerk	23 061	439 447	516 508
Lombok	—	34 114	34 114
Lood (ruw en bewerkt)	46 373	128 976	175 349
Lucifers (Europeesche)	127 902	238 222	366 124
Id. (Japansche)	—	412 834	412 834
Manufacturen (katoenen) (ruw en ongebleekt)	778 458	1 571 720	2 350 178
Id. (id.) (gebleekt)	1 566 708	2 087 317	3 654 025
Id. (id.) (geverfd of gedrukt)	2 980 459	8 061 235	11 041 694
Id. (wollen en halfwollen)	131 317	315 028	446 345
Id. (zijden en halfzijden)	96 677	809 747	906 424
Id. (zakken)	8 758	740 151	748 909
Id. (zeildoek)	8 376	10 678	19 054
Id. (andere)	210 851	493 469	704 320
Marmer in bladen	2 084	1 020	3 104
Matten en matwerk	1 539	131 172	132 711
Meel	33 170	1 855 825	1 888 995
Messenmakerswerk	97 264	111 559	208 823
Mest en meststoffen (oliekoeken)	800 702	288 283	1 088 985
Meubelen	82 939	233 844	316 783
Mineraalwater	150 645	150 072	300 717
Modewaren	116 945	392 959	509 904
Naaimachines	196 392	236 292	432 684
Nagelen	—	2 358	2 358
Olie (aard-) of petroleum	—	496 611	496 611

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Olie (katjang-)	—	f 77 317	f 77 317
Id. (klapper-)	—	1 184 268	1 184 268
Id. (lijn-)	f 88 419	45 341	133 760
Id. (andere)	80 060	135 167	215 227
Opium	400	1 315 980	1 316 380
Paarden	—	39 000	39 000
Papier	285 317	857 076	1 142 393
Paraffine	18 739	26 415	45 154
Pennemessen	15 743	14 210	29 953
Photographietoestellen	2 488	6 994	9 482
Potlooden	2 665	3 740	6 405
Reukwerken (niet uit gedistilleerd bereid)	3 614	97 893	101 507
Rijst (Siam-)	—	8 528 327	8 528 327
Id. (Saigon-)	—	846 204	846 204
Id. (Engelsch-Indische)	—	13 308 054	13 308 054
Id. (andere)	—	2 331 307	2 331 307
Rijtuigen	22 376	115 013	137 389
Rijwielen	255 566	122 589	378 155
Rijwielbanden	47 209	17 228	64 437
Salpeter	24 832	9 076	33 908
Scharen (geen ambacht- of landbouwgereedschap)	3 121	4 247	7 368
Schelpen	—	26 525	26 525
Schoenmakerswerk	20 360	245 036	265 396
Schrijf- en teekenbehoeften	51 359	15 121	66 480
Schrijfmachines	14 030	9 545	23 575
Speelkaarten (Europeesche)	2 449	6 032	8 481
Id. (Chineesche)	18 199	38 131	56 330
Spoorwegmaterieel (rollend)	130 708	87 116	217 824
Staal en staalwerk	54 003	68 419	122 422
Steen (bewerkte en onbewerkte)	1 388	79 205	80 593
Steenen (vuurvaste)	67 490	8 492	75 982
Suiker	606	509 502	510 108
Tabak (sigaren)	231 879	182 085	413 964
Id. (sigaretten)	34 428	649 688	684 116
Id. (Chineesche)	2 821	494 284	497 105
Id. (alle andere)	854 675	286 009	1 140 684
Teer (Zweedsche) en koolteer	15 687	32 586	48 273
Tegels (vloer-)	3 475	7 775	11 250
Thee	17	429 299	429 316
Tin en tinwerk	15 557	195 181	210 738
Touwwerk (voor scheepsuitrusting, enz.)	39 316	151 691	191 007
Id. (ander)	10 951	81 582	92 533
Uurwerken	35 074	90 562	125 636
Vaartuigen	609	122 071	122 680
Vee (levend)	—	69 204	69 204
Veevoeder	47	63 960	64 007
Verfwaren	136 621	171 505	308 126

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Vet	f 3 618	f 6 786	f 10 404
Vuurwapens	34 750	21 432	56 182
Vuurwerk	672	606 802	607 474
Wasdoek	20 065	21 276	41 341
Was (mineraal-)	30	3 304	3 334
Id. (andere)	6 727	16 698	23 425
Wijn (mousseerende)	43 793	39 387	83 180
Id. (afgetapte)	158 501	128 134	286 635
Id. (op fust)	27 775	57 718	85 493
Zadelmakerswerk	34 719	15 751	50 470
Zaden (landbouw-)	—	171 432	171 432
Id. (andere)	1 370	128 479	129 849
Zeep (toilet-)	61 240	90 827	152 067
Id. (andere)	91 328	594 396	685 724
Zemelen	—	522 247	522 247
Zink en zinkwerk	32 323	96 927	129 250
Zout	33 596	23 994	57 590
Zwavel	4 733	985 153	989 886
Zwavelzuur (ruw)	138 634	91 172	229 806
Zijde (ruwe)	—	277 168	277 168
Diversen	150 875	643 797	794 672
Totalen voor de buitenbezittingen	f 23 424 411	f 86 272 788	f 109 697 199
Totalen voor Java en Madoera	86 369 195	162 900 245	249 269 440
Algemeene totalen	f 109 793 606	f 249 173 033	f 358 966 639

Voor rekening van het Gouvernement.

a. Java en Madoera.

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	Ingevoerd uit: andere landen.	Totaal.
Ammunitie	f 335 446	—	f 335 446
Automobielen	11 400	f 7 600	19 000
Bier	186 317	—	186 317
Blik en blikwerk	12 264	735	12 999
Boeken	75 562	180	75 742
Buskruit	57 473	36 000	93 473
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen	160 825	—	160 825
Drogerijen en medicijnen	163 269	1 800	165 069
Eetwaren (boter)	70 935	—	70 935
Id. (vleesch)	25 943	—	25 943
Id. (andere)	103 038	—	103 038
Fabrieks- en stoomwerktuigen	906 079	74 480	980 559
Garens	6 630	3 550	10 180
Gedistilleerd (van alle soorten)	139 836	—	139 836
Glas en glaswerk	40 017	1 035	41 052
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	1 097 937	5 384	1 103 321

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
IJzer en staal (bruggen en gedeelten daarvan). .	f 162 455	—	f 162 455
Id. (dakbedekking en goten)	15 033	—	15 033
Id. (buizen en pijpen) .	58 484	—	58 484
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels) . .	261 473	—	261 473
Id. (ander)	895 848	f 6 780	902 628
Id. (in staven en bundels)	252 752	7 670	260 422
IJzerwerk (van alle soorten)	582 102	9 449	591 551
Instrumenten (mathematische, physische, chirurgicale en optische) . .	23 256	2 900	26 156
Juweelen.	—	25 000	25 000
Kleederen	65 116	100	65 216
Kolen (steen-) en cokes .	270 363	150 754	421 117
Koper en koperwerk . .	151 446	30	151 476
Kramerij.	53 830	300	54 130
Leder en lederwerk. . .	154 198	5 981	160 179
Lood (ruw en bewerkt) .	10 760	—	10 760
Manufacturen (katoenen) (ruw en ongebleekt). .	29 919	—	29 919
Id. (id.) (gebleekt). . .	52 107	—	52 107
Id. id. (geverfd of gedrukt)	117 667	—	117 667
Id. (wollen)	88 873	—	88 873
Id. (zakken)	400	19 030	19 430
Id. (zeildoek)	13 608	366	13 974
Id. (andere)	89 424	250	89 674
Meubelen	14 342	633	14 975
Olie (lijn-)	47 784	—	47 784
Id. (andere)	42 058	—	42 058
Opium	—	2 773 720	2 773 720
Paarden	—	80 250	80 250
Papier.	279 562	60	279 622
Schoenmakerswerk . . .	85 238	—	85 238
Schrijf- en teekenbehoeften	58 952	—	58 952
Spoorwegmaterieel (rollend)	934 920	—	934 920
Staal en staalwerk . . .	16 509	—	16 509
Steen (van alle soorten) .	19 441	2 630	22 071
Tegels (vloer-)	17 280	5 749	23 029
Touwwerk	40 265	—	40 265
Vee (runderen).	—	17 100	17 100
Verfwaren	107 998	1 889	109 887
Vet.	15 450	—	15 450
Vlas en werk	20 248	—	20 248
Vuurwapens	122 085	—	122 085
Zeep	25 827	—	25 827
Zink en zinkwerk . . .	30 820	36	30 856
Zinkwit	39 423	—	39 423
Diversen	69 115	6 493	75 608
Totalen voor Java en Madoera.	f 8 729 402	f 3 247 934	f11 977 336

BENAMING DER GOEDEREN.	Ingevoerd uit: Nederland.	andere landen.	Totaal.
b. Buitenbezittingen.			
Ammunitie	f 11 220	—	f 11 220
Bier	14 382	—	14 382
Cement	440	f 18 865	19 305
Dynamiet en andere ontplofbare stoffen . . .	14 840	—	14 840
Drogerijen en medicijnen	7 430	790	8 220
Eetwaren (boter)	4 200	—	4 200
Id. (andere)	1 650	—	1 650
Fabrieks- en stoomwerktuigen	164 535	65 195	229 730
Gedistilleerd (van alle soorten)	3 333	—	3 333
Glas en glaswerk . . .	4 860	9 269	14 129
IJzer en staal (spoorstaven, enz.)	166 363	—	166 363
Id. (bruggen en gedeelten daarvan)	25 400	—	25 400
Id. (dakbedekking en goten	11 840	19	11 859
Id. (buizen en pijpen) .	12 830	3 000	15 830
Id. (telegraaf- en telefoondraad en kabels).	6 426	312	6 738
Id. (ander)	127 202	2 007	129 209
IJzer (in staven en bundels)	67 324	1 364	68 688
IJzerwerk (van alle soorten)	18 490	5 548	24 038
Juweelen.	—	1 120	1 120
Kleederen	550	11 270	11 820
Koper en koperwerk . .	54 482	219	54 701
Kramerij.	2 824	1 510	4 334
Leder en lederwerk. . .	670	—	670
Lood (ruw en bewerkt) .	2 938	—	2 938
Manufacturen (katoenen) (geverfd of gedrukt) . .	21 476	—	21 476
Id. (wollen)	5 200	—	5 200
Id. (zakken)	—	2 375	2 375
Id. (andere)	4 536	—	4 536
Olie (lijn-)	4 708	70	4 778
Id. (andere)	—	13 524	13 524
Papier.	5 416	—	5 416
Pek.	17 170	—	17 170
Schoenmakerswerk . . .	3 750	1 915	5 665
Spoorwegmaterieel (rollend)	76 821	12	76 833
Staal en staalwerk . . .	466	5 350	5 816
Steen (van alle soorten) .	1 372	2 032	3 404
Touwwerk	800	—	800
Verfwaren	2 346	—	2 346
Zeep	1 507	—	1 507
Zink	340	—	340
Zinkwit	—	210	210
Diversen	12 396	2 930	15 326
Totalen voor de buitenbezittingen. . . .	f 882 533	f 148 906	f 1 031 439
Totalen voor Java en Madoera.	8 729 402	3 247 934	11 977 336
Algemeene totalen. .	f 9 611 935	f 3 396 840	f13 008 775

3°. Waarde der uitgevoerde goederen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	Uitgevoerd naar: andere landen.	Totaal.
Voor rekening van particulieren.			
a. Java en Madoera.			
Akarwangi	f 337	f 22 153	f 22 490
Arachides (gepelde)	77 580	1 390 158	1 467 738
Id. (ongepelde)	93 805	1 997 781	2 091 586
Beenderen	7 625	18 784	26 409
Beendermeel	71 000	115 510	186 510
Boeken	17 227	5 947	23 174
Cacao	1 172 884	479 322	1 652 206
Coca	709 142	105 682	814 824
Copra	9 609 090	9 340 907	18 949 997
Damar	77 925	380 747	458 672
Djarakpitten	24 091	65 480	89 571
Drogerijen en medicijnen	5 586	47 820	53 406
Eetwaren (visch)	13	12 636	12 649
Id. (vogelnestjes)	57	301 272	301 329
Id. (andere)	57 986	404 048	462 034
Foelie	99 990	16 634	116 624
Gedistilleerd (arak)	435 894	1 382 553	1 818 447
Getahpertja	80 208	12 466	92 674
Getahbladeren	—	35 533	35 533
Gomelastiek	543 519	536 280	1 079 799
Goud- en zilverwerk	10 265	8 706	18 971
Hoeden (bamboe-)	7 797	725 520	733 317
Id. (andere) (inlandsch fabrikaat)	957	428 906	429 863
Hoorn (buffel-)	3 956	9 644	13 600
Hout (scheepsbouw- en timmer-)	744 538	2 156 699	2 901 237
Huiden (buffel-)	2 013 118	481 220	2 494 338
Id. (koe-)	1 708 384	282 477	1 990 861
Id. (geite- en bokkevellen)	421 302	799 722	1 221 024
Id. (leguanenvellen)	20 160	1 026	21 186
Id. (andere soorten)	15 956	43 221	59 177
Indigo	43 131	22 870	66 001
Kaneel	13 146	16 307	29 453
Kapok	2 199 987	4 238 968	6 438 955
Kapokpitten	9 094	762 921	772 015
Katjang idjo	—	17 718	17 718
Katoen (gezuiverde)	—	110 670	110 670
Id. (ruwe)	102	160 742	160 844
Kinabast	2 266 840	161 615	2 428 455
Kinine	178 960	825 630	1 004 590
Kleederen	230 713	54 578	285 291
Koffie (gepelde)	6 103 323	8 075 617	14 178 940
Id. (in hoornschil)	1 910 932	495 682	2 406 614
Kopererts	38 841	700	39 541
Koper en koperwerk	25 290	60 984	86 274
Kramerij	60 745	64 152	124 897
Lombok	—	93 119	93 119
Lood (ruw)	50	11 890	11 940

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	Uitgevoerd naar: andere landen.	Totaal.
Maïs (gepelde)	f 20 610	—	f 20 610
Manufacturen (katoenen) (geverfd of gedrukt)	3 138	f 1 221 932	1 225 070
Matten en matwerk	9 515	153 050	162 565
Meel (tapioca-)	331 854	3 952 582	4 284 436
Id. (ander)	282 690	87 905	370 595
Meubelen	293 497	87 167	380 664
Molascuit	87 712	97 695	185 407
Molastego	38 067	14 831	52 898
Molastella	25 505	391 235	416 740
Noten (muskaat-)	154 234	29 502	183 736
Id. (pinang-)	171	526 024	526 195
Olie (klapper-)	102	22 625	22 727
Id. (andere)	65 433	194 563	259 996
Paraffine	608 222	91 695	699 917
Peper (staart-)	12 066	42 592	54 658
Id. (witte)	457 519	1 608 449	2 065 968
Id. (zwarte)	2 745 332	1 803 125	4 548 457
Petroleumresidu	12 804	696	13 500
Reukwerken (niet uit gedistilleerd bereid)	6 940	55 307	62 247
Rijst (gepelde)	4 999 970	3 042 304	8 042 274
Rotting	31 622	61 238	92 860
Sago en sagomeel	2 636	29 346	31 982
Schelpen	210	94 684	94 894
Suiker (hoofd-)	1 231 220	128 871 047	130 102 267
Id. (zak-)	22	1 990 669	1 990 691
Id. (melasse)	—	2 239 331	2 239 331
Tabak (sigaren en sigarett.)	10 909	42 820	53 729
Id. (voor de Europeesche markt)	52 401 148	—	52 401 148
Id. (voor de inlandsche markt)	39 398	289 984	329 382
Tapiocawortels	299 290	178 873	478 163
Tapioca (geparelde)	2 000	58 153	60 153
Id. (afval)	52 895	98 148	151 043
Thee	6 719 656	6 890 775	13 610 431
Tin	162 950	4 191 790	4 354 740
Touwwerk	2 040	9 500	11 540
Vee (levend)	210	10 265	10 475
Veevoeder	26 412	43 966	70 378
Vezels	435 411	399 608	835 019
Vogels	25	107 969	107 994
Was (mineraal)	40	13 798	13 838
Id. (andere)	7 791	32 214	40 005
Zaden (widjen)	—	60 782	60 782
Id. (andere)	35	26 875	26 910
Zemelen	7	22 917	22 924
Zwam	—	15 609	15 609
Diversen	344 824	563 870	908 694
Totalen voor Java en Madoera	f 103 048 678	f 196 539 727	f 299 588 405

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
b. Buitenbezittingen.			
Agar agar	f 49	f 582 427	f 582 476
Arachides (gepelde)	17 244	18 751	35 995
Id. (ongepelde)	—	230 412	230 412
Beenderen	—	5 760	5 760
Benzine (petroleum-)	491 600	10 878 093	11 369 693
Balam- en soenteivruchten	—	5 277	5 277
Benzoë	43 522	1 504 597	1 548 119
Blik en blikwerk	25	67 285	67 310
Boeken	2 594	7 420	10 014
Cacao	872	26 187	27 059
Copal	410 707	1 241 788	1 652 495
Copra	5 075 851	29 289 838	34 365 689
Damar	305 314	1 517 941	1 823 255
Drakenbloed	—	33 740	33 740
Drogerijen en medicijnen	1 005	63 331	64 336
Eetwaren (tripang)	—	730 349	730 349
Id. (visch, gezouten of gedroogd)	—	1 315 208	1 315 208
Id. (visch, andere en vischkuit)	—	301 954	301 954
Id. (vogelnestjes)	—	154 182	154 182
Id. (andere)	57 339	377 600	434 939
Foelie	637 548	319 228	956 776
Gambir	—	3 185 199	3 185 199
Garnalenschillen	—	38 667	38 667
Getahpertja	5 684	1 307 478	1 313 162
Getah (andere)	54 317	3 633 279	3 687 596
Getahbladeren	—	114 714	114 714
Gomelastiek	187 335	5 480 511	5 667 846
Hertshoorn	43 122	18 051	61 173
Hoorn (buffel-)	8 767	15 073	23 840
Hout (ebben-)	2 611	68 912	71 523
Id. (gahroe-)	—	71 350	71 350
Id. (sandel-)	1 254	212 422	213 676
Id. (scheepsbouw- en timmer-)	33 157	53 572	86 729
Id. (wortel-)	10 411	31 843	42 254
Id. (ander)	1 610	28 634	30 244
Houtwerk	200	10 883	11 083
Houtskolen	—	42 021	42 021
Huiden (buffel-)	770 048	346 233	1 116 281
Id. (koe-)	139 294	181 097	320 391
Id. (hertevellen)	1 830	98 376	100 206
Id. (andere soorten)	1 650	120 121	121 771
IJzererts	—	50 394	50 394
Kaarsen	90	683 550	683 640
Kamfer	—	29 970	29 970
Kaneel	103 324	163 659	266 983
Kapok	250 068	120 076	370 144
Katoen (gezuiverde)	151	126 764	126 915

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Katoen (ruwe)	—	f 806 064	f 806 064
Kinabast	f 14 450	—	14 450
Kleederen	51 098	32 979	84 077
Koelit bakau en tengar	731	1 265 377	1 266 108
Koffie (in hoornschil)	11 642	—	11 642
Id (gepelde)	2 486 563	5 043 772	7 530 335
Kolen (steen-)	70	595 252	595 322
Koper en koperwerk	3 811	26 786	30 597
Kramerij	24 800	21 694	46 494
Lood	—	108 126	108 126
Maïs (gepelde)	6 714	19	6 733
Manufacturen (katoenen) (geverfd of gedrukt)	765	58 994	59 759
Matten en matwerk	2 290	154 107	156 397
Meel (tapioca-)	—	20 337	20 337
Id. (ander)	—	39 818	39 818
Meubelen	26 931	9 964	36 895
Muskaatnoten	551 960	902 523	1 454 483
Nagelen	49 979	48 687	98 666
Nilambladeren	—	42 445	42 445
Nipahbladeren	—	38 308	38 308
Olie (aard-) of petroleum	—	27 883 176	27 883 176
Id. (kajoepoeti-)	15 500	98 494	113 994
Id. (klapper-)	—	709 481	709 481
Id. (andere)	9 105	2 052 172	2 061 277
Oliekoeken	—	214 744	214 744
Paarden	—	87 800	87 800
Paraffine	258	4 340 554	4 340 812
Peper (staart-)	2 375	63 764	66 139
Id. (witte)	4 145	1 071 969	1 076 114
Id. (zwarte)	138 874	4 684 737	4 823 611
Petroleumresidu	40	1 339 277	1 339 317
Pinangnoten	177	3 212 506	3 212 683
Rijst (gepelde)	38 934	130 650	169 584
Id. (ongepelde)	—	87 639	87 639
Rotting	510 683	6 055 317	6 566 000
Rottingstokken	29 458	112 606	142 064
Sago en sagomeel	54 454	949 228	1 003 682
Schelpen (paarlemoer-)	963 176	636 718	1 599 894
Id. (Flores-)	—	11 048	11 048
Id. (Burgos-)	2 052	64 186	66 238
Id. (troca-)	465	492 686	493 151
Id. (andere)	235	215 017	215 252
Schildpad	314 820	527 880	842 700
Tabak (sigaren en sigaretten)	—	1 660	1 660
Id. (voor de Europeesche markt)	12 346 742	7 734 921	20 081 663
Id. (voor de inlandsche markt)	387	1 243 661	1 244 048
Tannine	—	140 510	140 510
Tengkawangpitten	130	74 875	75 005

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Tin	—	f 21 304	f 21 304
Tinerts	—	1 643 647	1 643 647
Touwwerk	—	1 463	1 463
Vaat- en kuipwerk	f 30 780	5 904	36 684
Vee (levend)	12 830	487 437	500 267
Vezels	—	35 821	35 821
Vischblaas en vischmaag	36 720	—	36 720
Vogelhuiden	47 676	1 287 888	1 335 564
Was	92	48 329	48 421
Zaden (widjen)	—	56 155	56 155
Id. (andere)	850	26 358	27 208
Diversen	52 331	435 984	488 315
Totalen voor de buitenbezittingen	f 26 503 686	f142 407 035	f168 910 721
Totalen voor Java en Madoera	103 048 678	196 539 727	299 588 405
Algemeene totalen	f129 552 364	f338 946 762	f468 499 126

BENAMING DER GOEDEREN.	Uitgevoerd naar: Nederland.	andere landen.	Totaal.
Voor rekening van het Gouvernement. b)			
a. Java en Madoera.			
Coca	f 62 370	—	f 62 370
Getahpertja	20 130	—	20 130
Gomelastiek	121 011	f 7 440	128 451
Kinabast	178 602	—	178 602
Koffie (gepelde)	896 647	—	896 647
Tin	26 905 568	—	26 905 568
Diversen	7 451	1 204	8 655
Totalen	f28 191 779	f 8 644	f28 200 423
b. Buitenbezittingen.			
Tin	f 5 904 914	—	f 5 904 914
Diversen	146	—	146
Totalen voor de buitenbezittingen	f 5 905 060	—	f 5 905 060
Totalen voor Java en Madoera	28 191 779	f 8 644	28 200 423
Algemeene totalen	f 34 096 839	f 8 644	f34 105 483

4°. In- en uitvoer voor particuliere rekening van goederen, waarvan in de handelsstatistiek der opgegeven jaren, nevens de waarde, tevens de hoeveelheden zijn opgegeven. c)

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.) 1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
Aardewerk (grof) (Europeesche borden)	dozijn.	—	—	924	1 044	1 258
Id. (id.) (Europ. kopjes en schoteltjes)	id.	—	—	317	268	352
Id. (id.) (Europeesche eetserviezen)	stel.	—	—	0.9	0.6	0.7
Id. (id.) (Europeesche spoelkommen)	dozijn.	—	—	290	147	184
Id. (porcelein) (borden)	id.	—	—	196	159	206
Id. (id.) (kopjes en schoteltjes)	id.	—	—	178	236	286
Id. (id.) (eetserviezen)	stel.	—	—	0.4	0.9	0.6
Aluin	K.G.	—	—	495	725	607
Automobielen	stuks.	—	—	0.5	0.6	0.7
Azijn	Liters.	208	193	258	234	288
Benzine	id.	—	—	76	107	627
Bier	id.	3 729	3 628	3 883	4 275	4 569
Buskruit	K.G.	60	59	43	102	127
Calcium-carbid	id.	—	—	334	385	704
Caustic-soda	id.	—	—	1 780	1 900	2 015
Cement	vaten.	—	—	299	455	489
Copra	K.G.	58	122	—	954	770

b) De hoeveelheden coca, getahpertja, gomelastiek, kinabast, koffie en tin voor gouvernementsrekening in 1911 uitgevoerd en waarnaar de opgegeven waarde berekend is, bedroegen respectievelijk 56 700, 10 065, 42 817, 446 504, 943 839 en 13 452 784 K.G.

c) Wanneer men in dit overzicht nihil-opgaven vindt, is dit nog geen bewijs dat van het betrokken artikel geen in- of uitvoer heeft plaats gehad, maar leide men daaruit af, dat het artikel in de handelsstatistiek niet afzonderlijk is genoemd, of wel, dat de hoeveelheden te gering waren, om in dit overzicht te worden opgenomen.

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
Eetwaren (biscuits)	K.G.	—	—	1 799	2 423	2 338
Id. (boter)	id.	1 665	1 381	1 674	1 835	1 925
Id. (ghie)	id.	156	185	177	200	212
Id. (hammen)	id.	—	—	205	227	264
Id. (kaas)	id.	—	—	290	344	318
Id. (melk)	id.	2 667	2 988	3 124	3 776	4 567
Id. (visch, gezouten of gedroogd)	id.	32 504	36 603	39 060	39 761	53 929
Id. (vruchten, Australische, versche)	kisten.	—	—	12	14	8
Gambir	K.G.	2 159	1 998	519	131	106
Garen (bind-)	id.	—	—	137	124	122
Gedistilleerd (arak)	Liters.	77	70	59	81	90
Id. (brandewijn en cognac)	id.	366	397	488	541	560
Id. (jenever)	id.	1 642	1 532	1 682	1 943	1 866
Id. (likeuren)	id.	81	92	107	122	138
Id. (reukwerken)	id.	196	184	215	250	299
Id. (whisky)	id.	108	128	133	178	186
Id. (alle andere soorten)	id.	14	18	16	22	25
Id. (idem)	K.G.	8	7	6	9	7
Glaswerk (dakpannen)	stuks.	—	—	184	432	282
Id. (lampeglazen)	dozijn.	—	—	417	425	511
Id. (stopflesschen)	id.	—	—	90	88	100
Hars	K.G.	—	—	5 299	6 360	4 075
Houtskolen	id.	—	—	298	374	383
Huiden	id.	136	61	17	62	92
IJzervitriool	id.	—	—	924	1 564	777
IJzerwerk (draadnagels)	vaten.	—	—	59	137	125
Id. (casserollen)	K.G.	—	—	183	290	387
Id. (gegoten Europ. pannen)	id.	—	—	1 399	1 983	1 437
Id. (assen)	stuks.	—	—	9	10	9
Indigo	K.G.	131	151	30	10	48
Kaarsen	id.	125	164	159	190	166
Kalk	id.	1 653	1 173	1 275	836	931
Kaneel	id.	12	13	9	4	3
Kapok	id.	58	59	51	87	60
Klappers	stuks.	106	73	223	37	67
Koelit bakau en koelit tengar	K.G.	223	168	129	172	183
Koffie (gepelde)	id.	3 597	5 420	3 951	3 517	667
Id. (in hoornschil)	id.	6	—	—	1	1
Id. (gedroogde kers)	id.	—	—	33	55	5
Kolen (steen-) en cokes	ton.	199	244	239	233	251
Koper (in bladen)	K.G.	—	—	425	594	633
Koperdraad (geel)	id.	—	—	69	85	72
Kopervitriool	id.	—	—	437	491	477
Kramerij (knoopen)	gros.	—	—	423	434	579
Krijt (gemalen), wit	K.G.	—	—	—	210	354
Id. (in stukken), wit	id.	—	—	—	106	81
Lampen (hang-)	dozijn.	—	—	33	42	59
Leder	K.G.	—	—	346	410	462
Lijm (Europeesche en Chineesche)	id.	—	—	28	40	39
Lucifers (gewone houten) (Europeesche)	gros doosjes.	3 479	3 526	1 802	2 099	2 105
Id. (id.) (Japansche)	id.			2 896	2 516	2 741
Marmer (in bladen)	stuks.	—	—	15	26	36

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE INVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.) 1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
Meel	K.G.	24 438	21 044	22 781	26 806	38 187
Mineraalwater	flesschen.	1 144	1 378	1 244	1 950	1 793
Naaimachines	stuks.	—	—	25	33	40
Nagelen	K.G.	93	115	172	116	212
Olie (aard-) of petroleum	Liters.	57 126	51 456	58 063	55 829	67 876
Id. (katjang-)	id.	93	55	602	672	297
Id. (klapper-)	id.	4 765	4 493	6 727	4 436	5 076
Id. (lijn-)	id.	—	—	960	889	1 416
Id. (palm-)	K.G.	—	—	190	243	230
Oliekoeken	id.	9 566	6 411	3 278	1 176	1 014
Opium	id.	128	94	80	77	66
Papier (z.g. pro patria en kardoes)	riem.	—	—	22	16	12
Paraffine	K.G.	—	—	1 113	833	291
Peper (gewone)	id.	22	14	8	73	236
Photographietoestellen	stuks.	—	—	0.5	0.7	0.9
Potlooden	gros.	—	—	21	31	58
Rijst (gepelde)	K.G.	271 882	332 231	391 538	704 723	665 762
Id. (ongepelde)	id.	305	328	737	377	429
Rijwielen	stuks.	—	—	9	15	17
Rotting	K.G.	81	96	96	77	84
Sago	id.	88	54	79	112	114
Salpeter	id.	382	374	479	365	462
Schrijfmachines	stuks.	—	—	1	2	2
Speelkaarten (Europeesche)	spellen.	125	82	69	91	133
Suiker	K.G.	4 150	4 446	4 039	4 372	4 153
Tabak (sigaren en sigaretten)	id.	266	299	333	484	567
Id. (Chineesche)	id.	1 069	1 064	1 278	2 228	1 300
Id. (Manilla-)	id.	108	72	74	53	105
Id. (alle andere)	id.	1 522	1 243	1 475	2 215	2 395
Tarwe	Liters.	10	19	16	20	20
Thee	K.G.	2 469	2 604	2 619	2 789	2 938
Tin	id.	162	193	170	184	203
Verfwaren (aniline)	id.	—	—	168	249	181
Id. (terpentijn)	Liters.	—	—	54	50	72
Vruchtenstroop	flesschen.	2	3	3	5	5
Wasdoek	K.G.	—	—	310	349	200
Was (mineraal-)	id.	—	—	1 304	1 926	1 219
Id. (andere)	id.	301	167	254	269	317
Wijn (mousseerende)	flesschen.	110	103	128	128	139
Id. (andere)	Liters.	1 630	1 568	1 647	1 866	1 766
Zaden (widjen)	K.G.	—	—	48	81	113
Zemelen	id.	—	—	8 815	6 260	7 642
Zinkwit	id.	—	—	521	676	545
Zout (tafel-)	id.			242	174	224
Id. (ander dan tafel-)	id.	21 922	16 758	8 322	8 753	9 970
Id. (voor industrieele doeleinden)	id.			11 117	9 596	9 708
Zwavel	id.	1 705	1 201	3 117	2 312	2 366
Zijde, ruwe	id.	—	—	—	24	23

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE UITVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
Agar agar	K.G.	—	—	737	844	1 165
Akarwangi	id.	—	39	77	29	150
Arachides (gepelde)	id.	—	13 001	8 154	8 946	9 398
Id. (ongepelde)	id.	—	11 041	9 097	12 609	17 862
Balam- en soenteivruchten	id.	83	465	904	972	106
Benzine	Liters.	—	309 720	159 667	310 302	290 572
Benzoë	K.G.	1 359	1 405	1 371	1 125	1 548
Cacao	id.	1 838	2 359	2 408	2 527	2 399
Coca	id.	—	417	373	430	741
Copal	id.	11 553	10 629	10 245	7 259	6 642
Copra	id.	167 547	229 491	183 802	248 148	266 645
Damar	id.	5 595	7 157	6 427	9 808	10 372
Djarakpitten	id.	5 232	5 285	2 910	841	689
Drakenbloed	id.	18	53	36	36	34
Eetwaren (tripang)	id.	638	356	393	610	2 458
Id. (visch, gezouten en gedroogd)	id.	8 176	7 317	7 362	6 773	5 984
Id. (vischkuit)	id.	—	—	61	100	129
Foelie	id.	545	510	577	515	537
Gambir	id.	10 127	7 512	6 856	7 329	8 633
Gasoline	Liters.	—	—	239	1 313	110
Gedistilleerd (arak)	id.	2 830	4 171	5 100	3 555	5 206
Getahpertja	K.G.	500	391	1 150	1 531	2 580
Getah (andere)	id.	11 620	6 965	18 419	34 748	24 619
Gomelastiek	id.	6 381	3 048	1 627	2 768	2 249
Hars	id.	—	—	210	1	—
Hertshoorn	id.	—	—	75	94	76
Hoeden (bamboe-)	stuks.	—	6 787	9 032	8 300	7 333
Id. (andere) (inl. fabrikaat)	id.	—	1 148	3 267	3 313	4 299
Hoorn (buffel-)	K.G.	—	—	108	205	150
Hout (ebben-)	id.	5 218	3 255	4 637	3 257	2 384
Id. (gahroe-)	id.	40	6	11	8	14
Id. (lakka-)	id.	83	207	164	56	131
Id. (sandel-)	id.	950	1 154	1 071	1 045	712
Id. (scheepsbouw- en timmer-djati-)	M3.	—	—	—	65	56
Id. (wortel-)	K.G.	1	7	146	183	169
Houtskolen	id.	—	—	188	141	420
Huiden (buffel-)	id.		3 999	4 123	4 615	4 513
Id. (koe-)	id.		2 058	2 249	2 331	2 311
Id. (geite- en bokkevellen)	id.	7 250	448	537	502	437
Id. (andere soorten)	id.		446	464	483	457
Indigo (niet bereid voor de inl. markt)	id.	120	104	66	54	69
Id. (andere)	id.	296	80	64	40	97
Kaarsen	id.	22	503	957	1 522	1 141
Kaneel (eigenlijke)	id.	69	80	133	222	252
Id. (kassia of Chineesche kaneel)	id.	695	678	884	1 075	778
Kapok	id.	8 917	7 583	8 551	9 186	10 476
Kapokpitten	id.	12 460	13 611	12 588	10 157	15 539
Kassiavruchten	id.	496	746	493	220	406
Katjang idjo	id.	—	—	451	306	324
Katoen	id.	9 502	10 751	7 789	8 185	6 878
Katoenpitten	id.	—	—	—	44	65
Kinabast	id.	7 738	7 184	5 333	7 235	6 107
Kinine	id.	13	30	36	119	100
Klappers	stuks.	40	264	85	41	61

BENAMING DER GOEDEREN.	Eenheid.	ALGEMEENE UITVOER. (Hoeveelheden in duizendtallen.)				
		1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
Koelit bakau en koelit tengar . . .	K.G.	8 534	8 755	9 156	9 657	8 441
Koffie (gepelde)	id.	17 361	19 869	14 894	12 930	22 852
Id. (in hoornschil)	id.	3 312	4 009	2 180	1 450	3 023
Id. (gedroogde kers)	id.	190	433	205	356	9
Kolapitten	id.	—	—	—	89	17
Kolen (steen-) en cokes	ton.	45	60	64	69	85
Lombok	K.G.	—	441	675	748	583
Maïs (gepelde)	id.	4 817	25 591	44 410	11 384	456
Meel (tapioca-)	id.	44 588	39 464	42 666	33 799	39 134
Id. (ander)	id.	1 005	129	174	250	2 280
Molascuit	id.	—	—	—	4 326	3 708
Molastego	id.	—	—	—	8 021	8 335
Molastella	id.	—	—	—	—	1 058
Nagelen	id.	69	92	138	133	132
Noten (kemiri-)	id.	—	—	125	13	35
Id. (muskaat-)	id.	3 181	2 670	3 223	2 580	2 954
Id. (pinang-)	id.	21 729	22 650	25 044	27 224	24 929
Olie (aard-) of petroleum	Liters.	524 189	581 098	500 465	489 819	572 635
Id. (katjang-)	id.	935	980	70	23	5
Id. (klapper-)	id.	2 618	1 936	1 664	1 707	1 927
Oliekoeken	K.G.	1 707	1 287	1 538	2 357	2 885
Paraffine	id.	—	—	2 285	7 336	14 824
Peper (staart-)	id.	123	151	347	301	242
Id. (gewone)	id.	16 945	29 201	19 180	26 189	24 626
Petroleumresidu	Liters.	—	—	76 554	83 962	74 938
Rijst (gepelde)	K.G.	51 612	50 559	59 114	53 987	54 746
Id. (ongepelde)	id.	1 891	11 059	3 268	7 835	1 757
Rotting	id.	43 289	34 630	32 810	44 190	55 492
Sago en sagomeel	id.	16 799	16 922	14 012	14 618	16 350
Schelpen (paarlemoer-)	id.	—	—	1 028	825	801
Id. (andere)	id	—	—	1 094	1 532	1 156
Schildpad	id.	10	32	14	69	28
Suiker (hoofd-)	id.		1 130 119	1 093 031	1 137 275	1 301 023
Id. (zak-)	id.		49 432	47 568	42 301	24 884
Id. (stroop-)	id.		95 372	90 703	—	—
Id. (melasse-)	id.	1 193 969	—	—	122 365	111 967
Id. (Javaansche)	id.		5 896	6 582	969	21
Id. (andere soorten)	id.		—	19 459	1 716	40
Tabak (sigaren en sigaretten)	id.	52	—	33	24	15
Id. (voor de Eur. markt)	id.	69 490	79 195	47 667	61 235	72 483
Id. (voor de inlandsche markt) . .	id.	1 635	1 479	1 782	1 620	1 573
Tapiocawortels	id.	225	27 135	48 100	11 719	15 942
Tengkawangpitten	id.	—	—	1 495	387	750
Tengkawangvet	id.	—	—	40	—	—
Thee	id.	13 717	15 750	16 310	15 338	17 449
Tin	id.	2 390	2 241	2 188	2 344	2 188
Tinerts	id.	2 253	2 859	2 799	3 369	2 739
Vet van balam- en soenteivruchten .	id.	—	—	26	96	4
Vezels	id.	—	—	844	1 870	2 906
Vogelhuiden	stuks.	—	—	—	69	111
Was (mineraal-)	K.G.	—	—	10	28	14
Id. (andere)	id.	44	93	82	93	88
Zaden (widjen)	id.	—	3 030	1 720	1 014	835
Zemelen	id.	—	—	114	314	639
Zwam	id.	82	9	42	84	78

Bijlage **RR.**

(Zie hoofdstuk O, afd. VI, § 3, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende de aan particulieren toebehoorende INDUSTRIEELE INRICHTINGEN (uitgenomen die welke de verwerking van landbouwproducten beoogen), de LOONEN van ambachtslieden en koelies en het AANTAL PASARS in Nederlandsch-Indië over 1911.

I. Overzicht betreffende de industrieele inrichtingen.

(Voor zooveel daarvan in de gewestelijke verslagen is melding gemaakt.)

1°. FABRIEKSWEZEN.

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweeg-kracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Batavia.										
Arakstokerijen.	4	h.	13	26	f 0,50	f 0,30	—	—	f 0,30	f 12,50 per maand.
Cementtegelfabrieken	5	s. en h.	10	266	f 0,40 à f 1,—	f 0,30 à f 0,40	f 0,50 à f 1,50	f 0,75	1,25	f 0,65 à f 1,—
Lederlooierij	1	p. en s.	2	76	f 0,60	0,20 „ 0,50	—	1,—	—	—
Zeepziederijen.	10	h.	16	15	0,40	f 0,53	—	—	—	—
Mineraalwaterfabrieken . . .	6	h., s. en g.	21	119	f 0,25 à f 0,60	f 0,15 à f 0,75	f 0,35 à f 0,50	0,40	—	f 0,50
Kalkbranderijen	18	h.	—	2—12	—	0,20 „ 0,30	—	—	0,30	f 0,25 à f 0,35
Marmerwerkplaats	1	h.	15	6	f 0.40	f 0,50	—	0,75	—	—
Meubelfabrieken	47	h.	459	20	f 0,20 à f 1,—	f 0,50 à f 0,75	f 1,50	0,75	1,—	f 0,50
Goudsmederijen	46	h.	34	29	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,50	f 0,75 à f 1,50	1,—	—	—
Wagenmakerijen en ijzersmederijen.	22	p., s., h. en w.	138	227	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,40 à 1,—	f 0,30 à f 0,75	—	f 0,60 à f 0,75
Broodbakkerijen	15	h.	17	36	0,50 „ 0,75	0,30 „ 0,40	f 1,—	0,40 „ 0,50	—	—
Gasfabrieken	2	s., g. en h.	17	222	0,80 „ 2,—	0,40 „ 1,40	—	f 0,80	—	0,65 „ 2,—
IJsfabrieken	3	s. en w.	17	82	0,50 „ 0,75	0,40 „ 0,50	0,75	0,50	—	f 0,35
Schoenenfabriek	1	s.	†	†	†	†	†	†	†	†
Kleedingmagazijnen	40	h.	152	141	0,40 „ 0,75	f 0,40 à f 0,50	f 0,50 à f 0,60	—	—	—
Ateliers voor muziekinstrumenten	10	h.	15	17	f 0,75	f 0,40	—	—	—	—
Behangers en decorateurs . .	1	h.	3	64	0,75	f 0,40 à f 0,50	f 1,—	f 0,75	—	—
Beenderenmeelfabriek. . . .	1	p. motor	—	10	—	f 0,60	—	2,—	—	f 1,—
Juweliers	3	h.	4	61	0,75	0,40	1,50	1,—	—	—
Bierbrouwerij	1	h.	3	10	0,75	f 0,45 à f 0,50	1,50	f 0,50 à f 0,75	—	—
Automobiel-ateliers.	3	h.	5	53	f 1,— à f 1,50	0,40 „ 0,50	2,—	0,50 „ 1,—	—	—
Sigarenfabriek	1	h.	2	15	f 1,50	0,50 „ 0,75	—	f 0,75	—	—
Rijwiel-ateliers	12	h.	8	21	f 0,30 à f 0,50	f 0,60	—	—	—	—
Batikkerijen	121	h.	121	488	0,30 „ 0,50	f 0,25 à f 0,40	f 0,50	0,40	—	—
Oliefabriek	1	s.	—	24	—	f 0,50	—	—	—	f 0,50
Rijstpelmolens	11	h. en p.	2—4	5—45	—	f 0,40 à f 0,50	—	—	—	0,50
Vezelfabriek	1	h.	3	15	f 0,50 à f 0,75	f 0,35	—	—	—	—
Houtzagerijen.	2	w. en s.	1	47	f 0,30	0,30	—	0,40	—	0,50
Fabriek voor de bereiding van aetherische oliën.	1	s.	2	20	0,30	0,35	—	0,75	—	—
Steen-, potten- en pannenbakkerijen	196	h.	1—15	2—245	f 0,25 à f 0,30	f 0,10 à f 0,30	f 0,40 à f 0,50	f 0,20 à f 0,40	f 0,20 à f 0,60	f 0,20 à f 0,50
Kunstboterfabriek	1	h.	—	35	—	f 0,30	—	—	—	f 0,75
Zijdeweverij.	1	s.	—	60	—	0,15	—	f 0,40	—	0,50
Hoedenfabriek.	1	h.	—	47	—	0,50	—	0,50	—	—
Papierfabriek	1	s.	—	15	—	0,40	—	0,75	—	—
Suikerfabrieken	3	s. en h.	—	20—30	—	0,50	—	—	—	0,75

1) *h.* = handenarbeid; *s.* = stoom; *w.* = water; *p.* = petroleum; *e.* = electriciteit; *g.* = gasmotor.

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1])	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Preanger-Regentschappen.										
IJsfabrieken	2	w. en p.	—	18	—	f 0,30	—	f 0,35 à f 1,16	—	f 0,33 à f 0,90
Electriciteitsfabriek	1	w.	†	†	†	—	—	—	f 0,35	f 0,80
Wagenmakerijen	2	h. en p.	4	66	—	f 0,25 à f 0,35	f 1,50	f 0,50 à f 0,70	—	0,50
Goudsmederijen	2	h.	—	19	—	—	—	0,50 „ 0,90	—	1,66
Trasfabriek	1	s.	—	40	—	0,20	—	f 0,40	—	0,80
Werkplaats voor electrische installatiën, enz.	2	motor.	—	231	—	f 0,25 à f 0,50	—	f 0,55 à f 2,50	—	0,86
Broodbakkerijen	2	h.	—	7	—	0,25 „ 0,50	—	0,25 „ 0,50	—	—
Kininefabriek	1	s. en e.	—	150	—	f 0,35	—	f 0,45	—	—
Tapiocafabrieken	2	h. en e.	8	13	f 0,50	0,20	—	1,—	—	—
Tegelfabrieken	3	h., w. en s.	—	100	—	f 0,25 à f 0,30	—	0,40	—	f 0,40 à f 0,60
Mineraalwaterfabrieken	4	h. en s.	5	18	f 0,25 à f 1,—	0,20 „ 0,40	—	f 0,40 à f 0,50	f 0,75 à f 1,—	f 0,60
Zeepfabrieken	3	h.	5	9	0,35 „ 0,45	f 0,25	0,45	f 0,30	—	—
Vezelfabriek	1	h. en w.	—	30	—	0,30	—	f 0,30 à f 0,60	—	f 0,50 à f 1,—
Steenbakkerijen	26	h.	—	78	—	0,20	—	—	—	0,35 „ 0,80
Fabriek voor aetherische oliën.	1	s.	—	20	—	0,30	—	—	—	f 0,50
Houtzagerijen	3	s.	—	18	—	f 0,50 à f 0,70	—	f 0,50 à f 0,70	—	—
Cheribon.										
Tapiocafabriek	1	h.	6	3	—	f 0,25	—	—	—	f 0,50
IJsfabrieken	3	s. en w.	—	44	—	0,25	—	f 0,35 à f 0,40	—	f 0,50 à f 0,60
Limonadefabrieken	2	h.	—	6	—	0,25	—	—	—	f 0,50
Mineraalwaterfabriek	1	h.	—	1	—	0,30	—	—	—	—
Kapokfabrieken	2	g.	—	60	—	0,25	—	—	—	—
Arakstokerij	1	h.	—	24	—	0,32	—	—	—	—
Zeepfabriek	1	h.	—	2	—	0,50	—	—	—	—
Spiritusfabriek	1	s.	—	—	—	—	—	—	—	—
Pekalongan.										
Meubelfabriek	1	h.	35	—	—	f 0,25	—	—	—	—
IJsfabrieken	4	w. en p.	—	10	—	f 6,50 à f 8,50 per maand	—	f 0,22⁵ à f 0,30	—	f 0,66⁵
Steenbakkerij	1	h.	—	7	—	—	—	f 0,45	—	—
Arakstokerijen	3	s. en h.	—	90	—	f 0,20 à f 0,25	—	f 0,40 à f 0,50	—	f 0,50 à f 0,60
Kalkbranderijen	2	h.	—	36	—	f 0,25	—	—	—	—
Rijtuigfabriek	1	h.	—	7	—	0,50	—	f 0,60	—	—
Reparatie-atelier	1	h.	—	15	f 0,25	0,25	—	0,70	—	—
Tapiocafabriek	1	w.	—	—	—	—	—	—	—	—
Semarang.										
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	4	s., h. en p.	—	215	—	f 0,40 à f 0,60	—	f 0,75 à f 1,25	—	f 1,—
Reparatie-ateliers	3	s., h. en p.	14	1058	—	0,44 „ 0,45	f 0,76 à f 1,17	0,72 „ 0,75	—	f 1,84 à f 1,94
Rijwielfabrieken	3	p., g. en h.	1	63	—	f 0,35	f 1,50	0,60 „ 1,25	—	0,50 „ 1,—
Houtzagerijen	2	s.	2	247	—	f 0,40 à f 0,41	1,50	0,75 „ 0,76	—	0,76 „ 0,90
Meubelfabriek	1	b. en h.	27	43	—	f 0,60	1,75	f 1,—	—	—
Gasfabriek	1	g.	5	240	f 0,40	0,40	1,—	0,95	—	f 1,30
Petroleumraffinaderijen	2	s.	—	135	—	f 0,30 à f 0,40	—	f 0,50 à f 1,—	—	f 0,75 à f 1,30
IJsfabrieken	5	s., h. en w.	6	45	f 0,25 à f 1,—	0,20 „ 0,45	—	0,40 „ 1,50	—	0,80 „ 2,—

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Mineraalwaterfabrieken . . .	5	g., h. en p.	21	36	f 0,25 à f 0,40	f 0,20 à f 0,50	f 0,55	f 0,55	f 0,50 à f 0,75	f 0,50
Limonadefabrieken	3	h.	9	14	f 0,40	0,25 „ 0,40	—	—	f 0,50	—
Sigarenfabrieken	6	h.	16	537	0,40	0,30 „ 0,40	f 0,50	f 0,50	f 0,40 à f 0,50	0,50
Rijtuigfabrieken	9	h. en p.	21	147	f 0,35 à f 0,83	0,30 „ 0,48	f 0,75 à f 2,—	f 0,60 à f 1,—	f 0,50	1,—
Smederij	1	h.	—	12	—	f 0,30	—	f 0,60	—	0,40
Zeepfabrieken	6	h.	7	44	f 0,33	f 0,25 à f 0,33	f 0,50 à f 0,83	f 0,30 à f 0,75	1,—	—
Cementtegelfabrieken	2	h. en p.	—	120	—	0,30 „ 0,40	—	0,60 „ 1,25	—	0,70
Tapiocameelfabriek	1	s.	—	38	—	f $0,33^5$	f 1,—	f $0,66^5$	0,40	—
Mestfabriek	1	s.	—	20	—	0,40	—	0,60	—	0,60
Veevoederfabriek	1	h.	—	11	—	0,30	—	—	—	—
Rijstpelmolen	1	s.	1	3	f 0,50	0,30	—	f 1,20	—	1,—
Kapokfabrieken	5	h.	19	374	f 0,20 à f 0,40	f 0,30 à f 0,40	1,50	f 0,30 à f 0,40	f 0,50 à f 0,60	f 0,40 à f 0,50
Vuurwerkmakerij	1	h.	5	510	f 0,30	f $0,17^5$	—	—	f 0,40	f 0,25
Scheepstimmerwerven . . .	3	h. en g.	2	630	—	f 0,25 à f 0,30	2,—	f 0,40 à f 0,75	—	f 0,30 à f 1,50
Rembang.										
Petroleumraffinaderij	1	s.	—	990	—	f 0,35	—	f 0,60	—	f 0,70
Blikkenfabriek	1	s.	—	115	—	0,35	—	0,60	—	0,60
Scheepstimmerwerf	1	e. en motor.	3	400	—	f 0,25 à f 0,30	1,50	0,40	—	0,40
Soerabaja.										
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	6	h., s., p. en e.	3	1998	—	f 0,40 à f 0,60	1,80	f 0,90 à f 1,60	—	f 0,30 à f 3,—
Reparatie-ateliers	16	h., s., p., g. en e.	—	707	—	0,30 „ 0,70	—	0,30 „ 1,50	—	0,75 „ 2,—
Wagenmakerijen	6	h. en p.	1	192	f 1,50	0,40 „ 0,60	—	0,60 „ 1,—	—	1,20 „ 1,50
Zeepziederijen	21	h. en s.	110	71	f 0,30 à f 0,45	0,20 „ 0,45	f 0,50 à f 1,50	0,40 „ 0,60	—	—
IJzer- en hoefsmederijen . . .	47	h. en p.	5	462	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,60	—	0,25 „ 1,25	f 1,25	f 1,—
Koperslagerijen	4	h.	—	9	—	—	—	f 0,40	—	—
IJsfabrieken	7	s. en w.	2	159	f 0,50	f 0,35 à f 0,50	—	f 0,55 à f 1,—	—	f 0,53 à f 1,25
Mineraalwaterfabrieken . . .	14	h., s., p. en g.	24	189	f 0,40 à f 0,75	0,20 „ 0,50	f 0,50	0,40 „ 0,80	—	0,80 „ 1,75
Stroopkokerijen	9	h.	3	11	0,35 „ 0,40	0,25 „ 0,35	—	f 0,40	—	—
Ketjap- en tahoe-kokerijen . .	9	h.	3	20	f 0,40	f 0,30	—	f 0,25 à f 0,40	—	—
Broodfabrieken	16	h.	5	120	f 0,30 à f 0,50	f 0,25 à f 0,40	—	0,25 „ 0,50	—	f 0,75
Koek- en banketbakkerijen . .	3	h.	—	17	—	0,40 „ 0,50	—	f 3,—	—	0,80
Meubelfabrieken	46	h.	511	119	f 0,30 à f 0,50	0,25 „ 0,40	f 0,25 à f 1,25	f 0,10 à f 0,55	—	0,80
Timmermanswinkels	56	h.	235	99	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 0,80	0,40 „ 1,—	f 0,30	f 0,35 à f 1,—
Marmerwerkplaatsen	5	h.	13	11	0,30 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,75	f 0,60	—	—
Pianofabrieken, enz.	4	h. en p.	16	72	f 2,—	—	0,80 „ 2,—	f 0,40 à f 1,—	—	—
Houtzagerijen	12	h., s. en p.	82	478	0,60	f 0,10 à f 0,40	0,40 „ 2,—	0,40 „ 0.80	f 0,55 à f 1,—	f 0,50 à f 1,50
Stoomwasscherij	1	s.	1	90	—	f 0,30	f 1,—	—	—	f 0,50
Goudsmederijen	7	h.	6	55	f 0,50 à f 0,80	f 0,30 à f 0,40	0,80	f 0,60 à f 0,75	—	—
Diamantslijperij	1	g.	—	24	—	f 1,—	—	f 1,50	—	—
Spiritusfabriek	1	s.	—	22	—	0,42	—	0,75	—	f 1,40
Ateliers voor het vernikkelen van voorwerpen	2	h. en p.	—	35	—	—	—	0,80	—	—
Lederlooierijen	4	h.	—	78	—	f 0,30 à f 0,40	—	f 0,40 à f 0,60	—	f 1,— à f 1,75
Papierfabriek	1	s.	5	30	f 0,80	f 0,45	—	—	—	—
Gasfabriek	1	s. en g.	8	100	0,80	0,90	—	—	f 8,— per maand.	f 10,— per maand.

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Sigarenfabrieken, enz.	2	h.	6	21	f 0,60	f 0,30	f5,— à f15,— per maand	f 0,30	f15,—àf20,— per maand.	f 12,— per maand.
Ceresinefabriek	1	h. en s.	†	†	†	†	†	†	†	†
Mestfabriek	1	s.	—	23	—	0,40	—	—	—	f 1,—
Oliefabriek	1	s.	1	60	—	0,50	f 2,50	f 0,60	—	0,75
Chemicaliënfabriek	1	motor.	—	7	—	—	—	0,60	—	1,—
Zwavelzuurfabriek	1	h.	—	15	—	0,35	—	0,80	—	0,60
Tegelfabrieken	6	h., s. en p.	3	136	—	f 0,20 à f 0,70	1,25	f 0,20 à f 1,—	—	f 0,40 à f 0,50
Scheepstimmerwerven	13	h.	3	53	—	f 0,40	0,50	0,30 „ 0,70	—	0,50 „ 0,60
Kroepoekkokerijen	3	h.	—	43	—	f 0,25 à f 0,35	—	0,40	—	—
Houtstapelplaatsen	8	h.	5	96	f 0,60	0,30 „ 0,40	f 0,25 à f 1,—	f 0,20 à f 0,30	—	f 0,40 à f 1,—
Vulcaniseerinrichting	1	h.	—	5	—	f 0,50	—	—	—	—
Blikslagerij	1	h.	1	—	—	—	f 0,40	—	—	—
Kapokfabriek	1	s.	—	12	—	0,40	—	f 0,50	—	f 1,—
Jodiumfabrieken	3	p.	—	18	—	0,35	f 0,40 à f 1,10	—	—	f 0,60 à f 0,80
Vuurwerkfabrieken	2	h.	8	15	f 0,50	0,25	5,— à 15,— per maand.	0,30	f15,—àf20,— per maand.	f 12,—
Petroleumraffinaderijen	2	h., s. en p.	—	560	—	f 0,30 à f 0,40	—	f 0,75 à f 1,—	—	f 0,60 à f 1,50
Melkpasteuriseerinrichting	1	s.	—	12	—	f 0,40	—	f 0,65	—	f 0,80
IJzer- en staalgieterij	1	s. en e.	—	450	—	0,40	—	1,—	—	1,50
Steen- en pannenbakkerijen	60	h. en p.	—	902	—	f0,17^5 à f0,25	—	f 0,30 à f 0,40	—	f 0,30 à f 0,75
Rijstpellerijen	3	p. en s.	6	31	f 0,50 à f 0,80	0,40 „ 0,60	f 0,80	0,50 „ 1,25	—	—
Kalkbranderijen	8	h., p. en g.	1	454	f 0,50	0,15 „ 0,40	—	0,30 „ 0,50	—	f 0,40 à f 0,70
Pasoeroean.										
Fabriek van stoom- en andere werktuigen	1	p.	—	385	—	f 0,35	—	f 1,—	—	f 2,—
Reparatie-atelier	1	s.	—	120	—	f 0,40 à f 0,60	—	f 0,40 à f 0,90	—	—
IJsfabrieken	5	w. en p.	—	37	—	0,25 „ 0,40	—	f 1,33	—	f 0,40 à f 0,80
Kalkbranderijen	2	h.	—	45	—	0,25 „ 0,30	—	0,40	—	f 0,50
Arakstokerij	1	s.	—	16	—	f 0,35	—	0,50	—	0,60
Electriciteitsfabrieken	2	e. en m.	6	30	—	f 0,35 à f 0,40	f 4,—	f 0,50 à f 0,80	—	1,—
Koffiebranderij	1	s.	†	†	—	0,15 „ 0,25	—	0,50 „ 0,60	—	f12,—àf22,— per maand.
Ketjapfabriek	1	h.	—	15	—	0,25 „ 0,30	—	—	—	—
Besoeki.										
IJsfabrieken	3	w. en p.	—	12	—	0,25 „ 0,50	—	f 0,35 à f 1,—	—	f 1,40 à f 1,—
Reparatie-ateliers	3	h. en w.	—	35	—	0,35 „ 0,50	—	0,50 „ 1,—	—	f 1,—
Banjoemas.										
IJsfabriek	1	w.	—	10	—	0,25 „ 0,30	—	—	—	f0,33 à f1,—
Reparatie-atelier	1	s.	8	65	—	f 0,25	f 0,75	f 0,94	f 1,90	f 1,25
Petroleumtank-installatie	1	h. en p.	—	77	—	f 0,20 à f 0,40	—	0,45	—	1,40
Kedoe.										
IJsfabrieken	3	w.	—	14	—	0,25 „ 0,50	—	f0,50 à f1,—	—	f 0,60 à f 1,—
Mineraalwaterfabriek	1	h.	—	9	—	f 0,28	—	—	—	—
Zeepziederij	1	h.	—	2	f 0,40	0,25	—	—	—	—
Madioen.										
IJs- en mineraalwaterfabriek	1	p. en h.	—	7	—	0,35	—	f 1,—	—	—
Kalkbranderijen	2	†	—	49	—	f 0,25 à f 0,30	—	0,33	—	f 0,33 à f 0,36
Trasfabriek	1	s.	—	42	—	f 0,25	—	0,42^5	—	f 0,50

Gewestelijke aanduiding van de fabrieken, enz.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
					Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Kediri.										
IJsfabrieken	2	w.	—	13	—	f 0,30 à f 0,40	—	—	—	f 0,50
Marmergroeven	1	s.	—	195	—	0,25 „ 0,35	—	—	—	f 0,30 à f 0,80
Olie- en boengkilfabrieken	4	s. en h.	7	161	—	0,20 „ 0,40	—	f 0,50 à f 0,90	f 0,70 à f 1,50	0,25 „ 0,67
Zeepziederijen	4	h.	2	7	f 7,50 per maand.	$0,16^5$ „ 0,35	—	—	—	f 0,50
Wagenmakerij	1	h.	—	4	—	f 0,30	—	f 0,80	—	—
Kalkbranderij	1	h. en s.	—	40	—	f 0,25 à f 0,40	—	—	—	f 0,50 à f 0,67
Mineraalwaterfabriek	1	h.	3	2	f 10,— per maand.	f 0,30	—	—	—	—
Soerakarta.										
Meubelfabrieken	14	h.	114	65	—	f 0,20 à f 0,30	f 0,40 à f 0,75	f 0,40	—	f 0,50
IJsfabriek	1	s.	—	12	—	f 0,30	—	0,90	—	0,90
Mineraalwaterfabriek	1	h.	—	4	—	0,27	—	—	—	0,35
Machinefabriek	1	s.	—	25	—	0,30	—	0,75	—	—
Cementtegelfabriek	1	h.	—	23	—	0,30	—	f 0,65 à f 0,80	—	1,—
Limonadefabriek	1	h.	2	4	f 0,50	0,25	—	—	—	—
Electriciteitsfabriek	1	s.	—	25	—	0,30	—	f 0,75	—	—
Rijtuigfabriek	1	h.	4	13	—	0,25	f 2,50	0,80	—	—
Kalkbranderij	1	s.	—	40	—	0,25	—	0,60	—	0,60
Djokjakarta.										
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen	2	s.	—	596	—	f 0,25 à f 0,35	—	f 1,— à f 3,50	—	0,60
Gasfabriek	1	g.	—	16	—	f 0,28	—	f 0,75	—	0,80
IJsfabriek	1	s. en w.	—	5	—	0,30	—	0,80	—	2,—
Tegelfabriek	1	h.	—	12	—	f 0,25 à f 0,27	—	f 0,30 à f 0,40	—	10,— per maand.
Nijverheids-atelier	1	m.	—	175	—	0,25 „ 0,30	—	0,40 „ 1,25	—	0,75
Reparatie-ateliers	2	g.	—	45	—	0,25 „ 0,40	—	0,70 „ 0,78	—	—
Madoera.										
Reparatie-atelier	1	s.	2	140	—	f 0,30	f 2,—	f 1,50	—	—
Kalkbranderij	1	h.	—	2	—	0,30	—	—	—	f 6,— per maand.
Sumatra's Westkust.										
Mineraalwaterfabrieken	4	h.	—	17	—	f 0,30 à f 0,40	—	0,50	—	f 0,50 à f 1,—
IJsfabrieken	2	s.	—	15	—	0,33 „ 0,40	—	f 0,40 à f 1.50	—	0,60 „ 1,—
Smederijen	3	h.	—	17	—	0.50 „ 0,70	—	0,70 „ 1,25	—	—
Cement- en tegelfabrieken	3	h., w. en e.	11	171	f 1,50	0,45 „ 0,50	f 1,— à f 1,50	0,60 „ 1,—	f 3,—	f 0,60 à f 1,—
Broodbakkerijen	2	h.	8	2	f 0,35 à f 0,50	—	f 0,50	—	—	—
Zeepziederijen	4	h.	9	3	0,40 „ 0,75	f 0,50	0,50	f 0,50	—	—
Steenbakkerijen	5	h.	—	44	—	f 0,30 à f 0,60	—	0,50	—	—
Olieslagerij	1	h.	2	5	f 0,35 à f 0,70	0,35 „ 0,70	—	—	—	—
Kalkbranderijen	2	h.	5	61	f 0,40	0,35 „ 0,40	—	0,50	—	—
Rijtuigfabrieken	2	h.	—	130	—	f 0,35	—	f 0,40 à f 0,50	—	—
Meubelmakerij	1	h.	17	1	0,20	0,15	f 0,60	—	—	—
Goudsmederij	1	h	—	19	—	—	—	f 0,20	—	—
Blikslagerij	1	h.	—	6	—	—	—	0,30	—	—
Schoenmakerij	1	h.	6	12	0,20	0,20	0,50	0,30	f 1,50	—
Tapanoeli.										
Zeepziederijen	3	h.	9	10	0,75	0,50	1,—	0,60	1,50	f 0,75

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweeg-kracht. 1)	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
					Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Mijnbouwkundig atelier . . .	1	s.	†	†	—	—	—	f 0,75	—	f 1,—
Limonadefabrieken	2	h.	6	7	f 0,75	f 0,50	f 1,—	0,60	f 1,50	0,75
Palembang.										
Houtzaagmolens	6	s.	23	83	f 0,60 à f 0,70	f 0,50 à f 0,70	f 1,— à f 1,50	f 0,75 à f 1,—	f 1,50	f 0,75 à f 1,50
Steen- en pannenbakkerij . .	1	s. en h.	5	10	f 0,70	f 0,60	—	—	—	—
IJs- en limonadefabriek . . .	1	s.	—	20	—	1,—	—	f 3,50	—	—
Reparatie-atelier	1	s.	—	100	—	1,—	—	3,50	—	—
Petroleummaatschappij . . .	1	s.	492	1757	f 0,50 à f 1,10	f 0,40 à f 1,—	f 0,75 à f 3,25	f 0,50 à f 3,—	f 1,50 à f 3,—	f 0,40 à f 2,—
Ontpitting van katoen . . .	1	motor	3	30	—	f 0,65	f 1,—	f 1,25	—	f 0,80
Benkoelen.										
Stroop- en limonadefabrieken .	3	h.	†	†	f 0,50	0,50	—	—	—	—
Zeepziederij.	1	h.	†	†	0,50	0,50	—	—	—	—
Lampongsche districten.										
IJsfabriek	1	s.	—	7	—	f 0,40 à f 0,50	—	f 0,60 à f 1,16	—	1,16
Limonadefabriek	1	h.	—	2	—	—	—	0,60 „ 1,16	—	—
Oostkust van Sumatra.										
Petroleumraffinaderijen . . .	3	s.	490	2405	f 0,60	f 0,42 à f 0,55	f 1,50 à f 1,80	f 1,40 à f 1,80	f 1,— à f 2,80	1,—
Electriciteitsfabrieken	3	verbrandingsmotoren	—	64	—	f 0,50	—	f 1,—	—	1,50
Mineraalwaterfabrieken . . .	3	motoren	9	24	0,45	f 0,40 à f 1,10	f 0,80 à f 1,—	f 0,60 à f 1,93	—	2,15
IJsfabrieken	3	s. en m.	4	21	1,—	0,42 „ 0,60	1,— „ 1,50	f 1,50	f 1,—	1,—
Wagenmakerij.	1	h. en m.	45	1	0,75	f 0,70	f 2,50	1,—	—	—
Reparatie-atelier	1	s.	89	96	0,50	0,45	2,50	2,—	—	—
Arakstokerij	1	h.	12	—	0,60	—	—	—	f 1,—	—
Rijstpel-, houtzaag- en oliefabriek	1	s.	30	1	0,35	0,46	0,56	—	0,84	—
Atjeh en onderhoorigheden.										
Mineraalwater- en limonadefabriek.	1	h.	—	7	—	0,50	—	—	—	0,75
IJsfabriek	1	s.	—	3	—	0,50	—	f 1,25	—	—
Houtzagerijen	2	s.	137	467	0,75	0,50	f 1,50 à f 3,50	f 0,60 à f 2,—	0,90	0,60
Cementbuizen- en tegelfabriek.	1	h.	—	2	—	0,50	—	f 0,60	—	—
Smederij.	1	h.	—	5	—	0,50	—	0,75	—	1,50
Leerlooierij	1	h.	9	—	0,40	—	f 0,50	—	0,70	—
Zeehaven- en kolenstation . .	1	s. en e.	150	150	f 0,75 à f 1,—	f 0,60 à f 0,80	f 1,75 à f 4,—	f 1,50 à f 3,50	1,50	1,50
Banka en onderhoorigheden.										
Steenbakkerij	1	h.	28	—	f 0,50	—	f 0,60	—	0,70	—
Westerafdeeling van Borneo.										
Houtzagerijen	4	s.	29	40	f 0,50 à f 1,—	f 0,50	f 0,83^5 à f 1,50	—	f 0,83^5 à f 1,33^5	0,70
Oliefabrieken	2	s.	53	51	f 0,66^5	f 0,50 à f 0,66^5	f 1,66^5	f 0,83^5 à f 1,66^5	f 1,66^5	1,—
IJsfabriek	1	s.	—	4	—	—	—	f 0,60	—	—
Blikslagerijen	2	h.	2	10	0,53	f 0,50 à f 0,53^5	—	—	—	0,66^5
Cutch-fabriek	1	s.	80	—	0,40	—	f 1,— à f 2,—	—	2,50	—
Gambirkokerij.	1	h.	475	—	0,50	—	f 1,—	—	—	—
Arakstokerij	1	h.	24	—	0,50	—	1.—	—	—	—
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.										
IJsfabriek	1	s.	2	—	1,50	—	—	—	—	—

GEWESTELIJKE AANDUIDING VAN DE FABRIEKEN, ENZ.	Aantal inrichtingen.	Beweegkracht. [1]	Aantal werklieden.		Gemiddelde dagloonen.					
			Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Gewone koelies.		Ervaren werklieden.		Mandoers.	
					Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Inlanders.
Reparatie-ateliers	2	s. en e.	68	—	f 1,20	—	f 1,50	—	—	—
Houtzagerijen	2	s.	50	—	2,—	—	—	—	—	—
Olie- en wasfabriek	1	s.	—	160	—	f 2,—	—	f 2,50	—	—
Petroleum-maatschappij	1	h. en s.	420	726	f 2,— à f 2,50	f 1,50 à f 2,50	—	—	—	—
Diamantslijperijen	4	s. en p.	—	22	—	15,— „ 20,— per maand.	—	f 1,— à f 2,—	—	—
Celebes en onderhoorigheden.										
IJs- en mineraalwaterfabrieken	2	s.	9	32	f 0,90	f 0,50	f 1,50	f 0,55	f 1,75	f 0,80
Limonadefabrieken	2	h.	—	16	—	0,50	—	0,60	—	—
Inrichtingen voor residu- en watervoorziening van schepen	2	s. en g.	—	15	—	0,67	—	f 0,60 à f 0,66	—	f 0,58 à f 1,33
Rijstpellerij	1	s.	2	20	—	0,60	—	0,80 „ 1,—	1,—	f 1,—
Houtzagerij	1	g.	—	15	—	0,50	—	f 0,70	—	0,80
Gasfabriek	1	g.	—	24	—	f 0,25 à f 0,50	—	f 0,60 à f 0,70	—	0,75
Blikkenfabriek	1	h.	—	25	—	0,25 „ 0,66	—	0,75 „ 1,75	—	0,90
Steen-, pannen- en pottenbakkerijen	10	h.	6	154	0,50	f 0,50	f 0,75	0,60 „ 0,70	—	—
Huidendrogerij	1	h.	1	6	—	0,30	—	f 0,50	1,50	—
Tegelfabrieken	2	h.	5	10	—	0,50	—	0.75	2,—	—
IJzersmederijen	9	h.	14	24	0,50	0,20	f 0,80	1,25	—	1,50
Wagenmakerijen	2	h.	25	5	0,50	0,50	1,50	—	—	—
Timmermansateliers	5	h.	330	16	0,50	0,50	1,50	1,—	1,50	—
Meubelmakersateliers	8	h.	272	—	0,50	—	1,50	—	1,75	—
Kleermakersateliers	16	h.	115	24	0,50	f 0,50	1,20	1,—	—	—
Schoenmakersateliers	8	h.	62	12	0,50	0,50	1,50	1,25	—	—
Horlogemakersateliers	5	h.	2	3	—	—	1,50	1,50	—	—
Reparatie-ateliers	3	h.	9	4	—	—	1,—	1,—	—	—
Goud- en zilversmederijen	55	h.	140	36	0,50	f 0,50	1,25	1,25	—	—
Blikslagerijen	6	h.	14	5	0,50	0,50	1,—	1,—	—	—
Kistenmakerijen	6	h.	10	8	—	—	1,—	1,—	—	—
Vetkaarsenfabrieken	4	h.	4	—	0,50	—	1,—	—	—	—
Broodbakkerijen	8	h.	12	12	—	—	1,—	1,—	—	—
Stroopfabrieken	12	h.	20	26	—	—	0,60	1,—	—	—
Ketjapkokerijen	6	h.	32	4	0,50	f 0,50	1,—	1,—	—	—
Tahoe-kokerijen	14	h.	14	—	—	—	0,75	—	—	—
Menado.										
IJsfabrieken	2	s.	—	17	—	f 17,50 per maand.	—	1,50	—	—
Mineraalwaterfabrieken	2	h.	—	12	—	f 12,— per maand.	—	—	—	—
Zeepfabriek	1	h.	—	4	—	f 12,— per maand.	—	—	—	—
Rijstpellerij	1	s.	—	10	—	f 0,65	—	—	—	—
Amboina.										
IJsfabriek	1	s.	—	4	—	f 0,30	—	0,50	—	1,—
Houtzagerij	1	motor	—	10	—	0,40	—	—	—	—
Bali en Lombok.										
IJsfabrieken	2	s.	—	5	—	0,35	—	0,70	—	—
Rijstpellerijen	5	s. en m	—	177	—	f 0,25 à f 0,75	—	—	—	—

2°. DRUKKERIJEN.

Volgnummer.	Waar gevestigd.	NAAM VAN DEN EIGENAAR.	Gebezigde persen.	Aantal werklieden.		
				Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen (meest Chineezen).
1	Batavia.	Naamlooze vennootschap Drukkerij Papyrus.	snelpersen.	6	72	65
2	Id.	G. Kolff & Co.	enkele en dubbele snelpersen.	6	75	130
3	Id.	Albrecht & Co.	snel- en handpersen.	2	59	22
4	Id.	Maatschappij tot exploitatie van dag-, week- en andere bladen in Nederlandsch-Indië	dubbele snelpersen.	—	8	44
5	Id.	Naamlooze vennootschap Boekhandel en drukkerij Hoa Siang In Kiok	snelpersen.	1	25	32
6	Id.	Uitgevers- en drukkersmaatschappij Taman Sari	hand- en snelpersen.	—	55	1
7	Id.	Boet Hong & Co.	handpersen.	1	4	20
8	Id.	Kho Tjeng Bie	handpersen.	—	10	20
9	Id.	F. B. Smits	handpers.	—	40	28
10	Id.	Drukkerij Mercurius	snel- en degelpersen.	4	30	11
11	Id.	Firma Ruygrok & Co.	gewone persen.	2	40	47
12	Id.	Naamlooze vennootschap Javasche Boekhandel en drukkerij	snel- en trappersen.	2	45	28
13	Id.	Naamlooze vennootschap Boekhandel Visser & Co.	snelpersen.	4	150	20
14	Buitenzorg.	C. en J. Martherus & Co.	1 snel- en 1 gordonpers.	1	11	1
15	Id.	The Teng Hoey	2 snel-, 1 trap- en 1 handpers.	—	12	5
16	Soebang.	Maatschappij tot exploitatie der Pamanoekan- en Tjiasam-landen	1 handpers.	—	6	—
17	Bandoeng (Preanger-Regentschappen).	G. Kolff & Co.	3 snelpersen, 2 degelpersen, 1 handpers en 1 trappers.	10	82	10
18	Id.	Nix & Co.	2 snelpersen, 2 handpersen en 2 trappersen.	—	69	3
19	Id.	Hadji Affandi	3 persen.	—	12	—
20	Soekaboemi.	Soekaboemische Snelpersdrukkerij	5 groote en 2 kleine persen.	—	42	12
21	Cheribon.	A. Bisschop	2 snelpersen en 2 trappersen.	—	30	—
22	Id.	J. D. de Boer	2 snelpersen en 1 trappers.	—	30	—
23	Id.	Naamlooze vennootschap Boek- en Handelsdrukkerij Java	2 snelpersen en 1 trappers.	—	34	—
24	Tegal (Pekalongan).	J. D. de Boer	6 persen.	3	50	—
25	Semarang.	G. C. T. van Dorp & Co.	25 persen.	—	310	20
26	Id.	Naamlooze vennootschap Drukkerij Masman & Stroink	6 persen.	—	—	40
27	Id.	Aloewi Alie Akoewan	4 persen.	—	11	—
28	Id.	Naamlooze vennootschap Dagblad „de Locomotief”	5 persen.	—	39	3
29	Id.	H. A. Benjamins	6 persen.	—	57	—
30	Id.	A. Bisschop	9 persen.	—	60	—
31	Id.	Naamlooze vennootschap Hap Sing Kongsi	—	—	21	8
32	Id.	Naamlooze vennootschap Boek- en steendrukkerij Hiap Hien	9 persen.	—	10	15
33	Id.	Naamlooze vennootschap Joa Ien Boe Kongsi	9 persen.	—	88	12

Volgnummer.	Waar gevestigd.	NAAM VAN DEN EIGENAAR.	Gebezigde persen.	Aantal werklieden.		
				Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen (meest Chineezen).
34	Magelang (Kedoe).	Naamlooze vennootschap Drukkerij en Binderij H. V. MARESCH & Co.	4 snelpersen en 3 kleine trappersen.	—	80	—
35	Soerabaja.	Soerabajasch Nieuwsblad	2 persen.	—	63	—
36	Id.	Naamlooze vennootschap Soerabajasch Handelsblad	6 persen.	1	140	—
37	Id.	Naamlooze vennootschap tot voortzetting van den boek-, papier- en kantoorhandel E. FUHRI & C°.	21 persen.	3	140	1
38	Id.	H. VAN INGEN	17 persen.	4	86	—
39	Id.	Gebroeders GIMBERG & C°.	2 persen.	—	40	8
40	Id.	Naamlooze vennootschap THIES & UMBGROVE.	5 persen.	2	34	1
41	Id.	J. M. CH. NIJLAND	12 persen.	3	80	—
42	Id.	G. C. T. VAN DORP & C°.	10 persen.	4	150	—
43	Id.	Naamlooze vennootschap Pewarta-Soerabaja .	3 persen.	1	40	5
44	Id.	NIO SAIJ AN (firma THAIJ SIANG IN KIOK). .	12 persen.	—	30	17
45	Id.	SAID ALOEWI BIN DJAN ALHABSI WATZIJN . .	1 pers.	—	1	1
46	Id.	Naamlooze vennootschap Drukkerij, kantoor- en boekhandel SOE SWIE HAN BOEN SIEN Po.	7 persen.	—	40	6
47	Id.	OEI KHONG HWA	1 pers.	—	6	8
48	Id.	Drukkerij De Oosthoek.	5 persen.	—	23	—
49	Id.	Naamlooze vennootschap Maatschappij tot exploitatie van periodieken	2 persen.	—	50	—
50	Id.	KO KWIE LAN, firma BO LAN HIN.	11 persen.	—	17	5
51	Pasoeroean.	G. H. KALSHOVEN.	2 persen.	—	10	—
52	Bangil.	HADJI ABDOELGANI	1 pers.	—	15	—
53	Malang.	Naamlooze vennootschap JOHN'S Drukkerij .	4 snelpersen, 5 trappersen en 4 pletpersen.	6	39	—
54	Id.	W. F. G. KLOETH.	2 snelpersen, 1 trappers en 2 handpersen.	1	14	1
55	Id.	KWEE KHAIJ KHEE	7 handpersen.	—	12	1
56	Kendalpajah (Malang).	Naamlooze vennootschap Eerste Nederlandsch-Indische Koffiebranderij	5 handpersen.	1	12	—
57	Probolinggo.	Mevrouw de Weduwe SCHUITEMAKER . . .	1 snelpers en 2 handpersen.	—	8	—
58	Id.	KHO TJIN SIE	1 handpers.	—	1	—
59	Soerakarta.	VOGEL VAN DER HEIJDE & C°. (TH. R. LANDOUW).	2 snelpersen, 2 handpersen en 3 trappersen.	—	40	—
60	Id.	A. RUSCHE	4 snelpersen, 3 handpersen en 1 trappers.	—	23	—
61	Id.	Naamlooze vennootschap SIE DHIAN HO . .	3 snelpersen en 11 trappersen.	—	32	40
62	Id.	SIANG HOK IN KWAN	1 snelpers en 2 trappersen.	—	10	10
63	Id.	Naamlooze vennootschap BOEDI OETOMO . .	2 snelpersen en 2 trappersen.	—	35	1
64	Djokjakarta.	Naamlooze vennootschap, voorheen H. BUNING.	12 persen.	9	115	1
65	Id.	J. J. SAMWELL, voorheen firma GRENZENBERG & C°.	4 persen.	—	40	2
66	Id.	Naamlooze vennootschap Kunsthandel en Handelsdrukkerij J. SIGRIST	5 persen.	—	33	—
67	Id.	TJAN DJI PECK, onder de firma Mataramsche drukkerij TJAN LIAN TJIOE.	4 persen.	—	7	3

Volgnummer.	Waar gevestigd.	NAAM VAN DEN EIGENAAR.	Gebezigde persen.	Aantal werklieden.		
				Europeanen.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen (meest Chineezen).
68	Tjilatjap (Banjoemas).	J. D. de Boer	1 snelpers en 1 trappers.	—	32	—
69	Padang.	Winkelmaatschappij voorheen P. Baumer & C°.	2 snelpersen en 1 trappers.	3	28	7
70	Id.	Drukkerij „Insulinde"	1 snelpers en 1 trappers.	—	10	6
71	Id.	De Volharding	2 snelpersen en 3 trappersen.	—	32	12
72	Id.	Dja Endar Moeda	1 snelpers en 2 trappersen.	—	9	1
73	Id.	Drukkerij Bintang Tiong Hoa	1 snelpers en 3 trappersen.	—	17	7
74	Fort de Kock.	Kalidjo & C°.	1 handpers.	—	5	—
75	Medan.	J. Hallermann	5 persen.	1	76	8
76	Id.	Naamlooze vennootschap „Deli-courant"	13 persen.	—	70	11
77	Id.	Burghard & C°.	5 persen.	—	37	9
78	Id.	Sjarikat Tapanoeli	3 persen.	—	25	—
79	Koeta Radja.	Atjeh-Drukkerij (filiaal van de „Deli-courant")	2 snelpersen en 1 trapsnelpers	2	31	6
80	Sabang.	Naamlooze vennootschap Zeehaven en kolenstation Sabang	1 degeltrappers.	5	—	—
81	Palembang.	Industrieele maatschappij Palembang	†	—	25	—
82	Id.	Said Abdulrahman bin Hamid Alhabsi	†	—	1	4
83	Bandjermasin.	R. Henneman & C°.	4 persen.	3	19	—
84	Id.	Ong Keng Ho	3 persen.	—	7	—
85	Id.	Lim Hwat Seng (Tiong Hwa In Pan)	1 pers.	—	2	—
86	Makasser.	Naamlooze vennootschap Handelsdrukkerij en kantoorhandel Celebes	3 snelpersen en 1 trappers.	2	35	2
87	Id.	Brouwer & C°.	1 snelpers en 2 handpersen.	—	12	2
88	Menado.	Gebroeders Que	1 snelpers en 1 trappers.	—	3	—
89	Id.	Nederlandsch Zendelinggenootschap	2 snelpersen en 1 trappers.	2	10	—
90	Gorontalo.	Yo Un Ann	2 handpersen.	—	2	—

II. Vergelijkend overzicht van de dagloonen der werklieden bij ee

	Bantam.		Batavia.		Preanger-Regentschappen.		Cheribon.		Pekalongan.		Semarang.		Rembang.		S
	O. [1]	I. [2]	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
													GEWONE		KOE
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 0,40-0,60	—	—	—
IJsfabrieken.	—	—	f 0,50-0,75	f 0,40-0,50	—	f 0,30	—	f 0,25	—	f 6,50-8,50 per maand	f 0,25-1,—	0,20—0,45	—	—	f 0,
Fabrieken v. minerale wateren	—	—	0,25—0,60	0,15—0,75	f 0,25-1,00	0,20—0,40	—	0,30	—	—	f 0,25-0,40	0,20—0,50	—	—	0,40—
Gasfabrieken	—	—	0,80—2,00	0,40—1,40	—	—	—	—	—	—	0,40	0,40	—	—	0,8
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	0,50—1,00	0,25—0,60	—	0,25—0,35	—	—	—	0,50	0,35—0,83	0,30—0,48	—	—	1,5
IJzer- en hoefsmederijen . .	—	—	0,50—1,00	0,25—0,60	—	—	—	—	—	—	—	0,30	—	—	0,50—
Meubelfabrieken	—	—	0,20—1,00	0,50—0,75	—	—	—	—	—	0,25	—	0,60	—	—	0,30—
Timmermansateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,30—
Marmerwerkplaatsen . . .	—	—	0,40	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,30—
Kalkbranderijen	—	—	—	0,20—0,30	—	—	—	—	—	0,25	—	—	—	—	0,
Cement- en tegelfabrieken .	—	—	0,40—1,00	0,30—0,40	—	0,25—0,30	—	—	—	—	—	0,30—0,40	—	—	—
Arakstokerijen.	—	—	0,50	0,30	—	—	—	0,32	—	0,20—0,25	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	0,50—0,75	0,30—0,40	—	0,25—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	0,30—
Sigarenfabrieken	—	—	1,50	0,50—0,75	—	—	—	—	—	—	0,40	0,30—0,40	—	—	0
Diamantslijperijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	—	0,40	0,53	0,35—0,45	0,25	—	0,50	—	—	0,33	0,25—0,33	—	—	0,30—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	0,25—0.30	0,10—0,30	—	0,20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,30—0,40	—	f 0,35	—
Leerlooierijen	—	—	0,60	0,20—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	0,20—0,40	0,20—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën . .	—	—	0,30	0,35	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	
Houtzagerijen	—	—	0,30	0,30	—	0,50—0,70	—	—	—	—	—	0,40—0,41	—	—	0
Electriciteitsfabrieken . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Reparatie-ateliers.	—	—	0,30—0,50	0,60	—	—	—	—	f 0,25	0,25	—	0,44—0,45	—	—	
Vuurwerkfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,30	0,17^{5}	—	—	0
Blikkenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,35	

[1]) O. = Vreemde oosterlingen. [2]) I. = Inlanders.

n bij eenige der meest voorkomende industrieele ondernemingen.

E KOELIES.

Soerabaja.		Pasoeroeån.		Besoeki.		Banjoemas.		Kedoe.		Soerakarta.		Djokjakarta.		Madioen.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
—	f 0,40-0,60	—	f 0,35	—	—	—	—	—	—	—	f 0,30	—	f 0,25-0,35	—	—
f 0,50	0,35—0,50	—	0,25—0,40	—	f 0,25-0,50	—	f 0,25-0,30	—	f 0,25-0,50	—	0,30	—	0,30	—	f 0,35
0,40—0,75	0,20—0,50	—	—	—	—	—	—	—	0,28	—	0,27	—	—	—	0,35
0,80	0,90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,28	—	—
1,50	0,40—0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,25	—	—	—	—
0,50—1,00	0,20—0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,30—0,50	0,25—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,20—0,30	—	—	—	—
0,30—0,40	0,20—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,30—0,35	0,25—0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,50	0,15—0,40	—	0,25—0,30	—	—	—	—	—	—	—	0,25	—	—	—	0,25—0,30
—	0,20—0,70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,30	—	0,25—0,27	—	—
—	—	—	0,35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,30—0,50	0,25—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,60	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,30—0,45	0,20—0,45	—	—	—	—	—	—	f 0,40	0,25	—	—	—	—	—	—
—	$0,17^5$-0,25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,30—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,30—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,50—0,80	0,30—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,60	0,10—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	0,35—0,40	—	—	—	—	—	—	—	0,30	—	—	—	—
—	0,30—0,70	—	0,40—0,60	—	0,35—0,50	—	0,25	—	—	—	—	—	0,25—0,40	—	—
0,50	0,25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Kediri.		Madoera.		Sumatra's Westkust.		Tapanoeli.		Palembang.		Lampongsche districten.		Oostkust van Sumatra.		At… onde… h…
	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.
	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	f 0,30-0,40	—	—	—	f 0,33-0,40	—	—	—	f 1,—	—	f 0,40-0,50	f 1,—	f 0,42-0,60	—
Fabrieken van minerale wateren	f 0,33⁵	0,30	—	—	—	0,30—0,40	f 0,75	f 0,50	—	—	—	—	0,45	0,40—1,10	—
Gasfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	0,30	—	—	—	0,35	—	—	—	—	—	—	0,75	0,70	—
IJzer- en hoefsmederijen.	—	—	—	—	—	0,50—0,70	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	f 0,20	0,15	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	0,25—0,40	—	f 0,30	0,40	0,35—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	1,50	0,45—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	0,35—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen.	0,25	0,16⁵-0,35	—	—	0,40—0,75	0,50	0,75	0,50	—	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	—	—	0,30—0,60	—	—	f 0,70	0,60	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen .	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50—1,10	0,40—1,00	—	—	0,60	0,42—0,55	—
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 0,…
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	0,20—0,40	—	—	0,35—0,70	0,35—0,70	—	—	—	—	—	—	0,35	0,46	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60—0,70	0,50—0,70	—	—	0,35	0,46	0,…
Electriciteitsfabrieken . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—
Reparatie-ateliers . . .	—	—	—	0,30	—	—	—	—	—	1,—	—	—	0,50	0,45	—
Vuurwerkfabrieken . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikkenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Atjeh en onderhoorigheden.		Riouw en onderhoorigheden.		Westerafdeeling van Borneo.		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.		Celebes en onderhoorigheden.		Menado.		Amboina.		Timor en onderhoorigheden.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	f 0,50	—	—	—	—	f 1,50	—	f 0,90	f 0,50	—	f 0,60	—	f 0,30	—	—
—	0,50	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	f 12 per maand	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,25—0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	0,50	—	—	—	—	—	—	0,50	0,20	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	f 15—f 20 per maand	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 12 per maand	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	2,00—2,50	f 1,50-2,50	—	—	—	—	—	—	—	—
f 0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	f 0,53	f 0,50-0,53^{5}	—	—	0,50	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	0,50—0,66^{5}	0,50—0,66^{5}	—	2,—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,75	0,50	—	—	0,50—1,00	0,50	2,—	—	—	0,50	—	—	—	0,40	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	1,20	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	$0,30-$0,80	$0,30-$0,50	—	—	—	—	—	0,25—0,66	—	—	—	—	—	—

	Bantam.		Batavia.		Preanger-Regentschappen.		Cheribon.		Pekalongan.		Semarang.		Rembang.		
	O. [1]	I. [2]	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15

ERVAREN WE

Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 0,75-1,25	—	—	f 1,
IJsfabrieken.	—	—	f 0,75	f 0,50	—	f 0,35-1,16	—	f 0,35-0,40	—	f0,22⁵-0,30	—	0,40—1,50	—	—	—
Fabrieken v. minerale wateren	—	—	0,35—0,50	0,40	—	0,40—0,50	—	—	—	—	f 0,55	0,55	—	—	0,5
Gasfabrieken	—	—	—	0,80	—	—	—	—	—	—	1,—	0,96	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	0,40—1,00	0,30—0,75	f 1,50	0,50—0,70	—	—	—	0,60	0,75—2,00	0,60—1,00	—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen . .	—	—	0,40—1,00	0,30—0,75	—	—	—	—	—	—	—	0,60	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	1,50	0,75	—	—	—	—	—	—	1,75	1,—	—	—	0,25—
Timmermansateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50—
Marmerwerkplaatsen . . .	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50—
Kalkbranderijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken .	—	—	0,50—1,50	0,75	—	0,40	—	—	—	—	—	0,60—1,25	—	—	1,
Arakstokerijen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40—0,50	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	1,—	0,40—0,50	—	0,25—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—	0,50	0,50	—	—	f 5— per m
Diamantslijperijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	—	—	—	0,45	0,30	—	—	—	—	0,50—0,83	0,30—0,75	—	—	0,50—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	0,40—0,50	0,20—0,40	—	—	—	—	—	0,45	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50—1,00	—	f 0,60	—
Leerlooierijen	—	—	—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	0,75—1,50	1,—	—	0,50—0,90	—	—	—	—	—	—	—	—	0,
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,
Oliefabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën . .	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	0,40	—	0,50—0,70	—	—	—	—	1,80	0,75	—	—	0,40—
Electriciteitsfabrieken . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Reparatie-ateliers.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,70	0,76—1,17	0,72—0,75	—	—	—
Vuurwerkfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 5— per m
Blikkenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60	—

[1] O. = Vreemde oosterlingen. [2] I. = Inlanders.

Soerabaja.		Pasoeroean.		Besoeki.		Banjoemas.		Kedoe.		Soerakarta.		Djokjakarta.		Madioen.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
WERKLIEDEN.															
f 1,80	f 0,90-1,60	—	f 1,—	—	—	—	—	—	—	—	f 0,75	—	f 1,00-3,50	—	—
—	0,55—1,00	—	1,33	—	—	—	—	—	f 0,50-1,00	—	0,90	—	0,80	—	f 1,—
0,50	0,40—0,80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	—
—	0,60—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2,50	0,80	—	—	—	—
—	0,25—1,25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,25—1,25	0,10—0,55	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40—0,75	0,40	—	—	—	—
0,50—0,80	0,40—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,50—0,75	0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,30—0,50	—	0,40	—	—	—	—	—	—	—	0,60	—	—	—	0,33
1,25	0,20—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,65—0,80	—	0,30—0,40	—	—
—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,25—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f 5—f 15 per maand	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,50—1,50	0,40—0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,30—0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,75—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,40—0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,80	0,60—0,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2,50	0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,40—2,00	0,40—0,80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	f 4,—	0,50—0,80	—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	—
—	0,30—1,50	—	0,40—0,90	—	f 0,50-1,00	f 0,75	f 0,94	—	—	—	—	—	0,70—0,78	—	—
f 5—f 15 per maand	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Kediri.		Madoera.		Sumatra's Westkust.		Tapanoeli.		Palembang.		Lampongsche districten.		Oostkust van Sumatra.	
	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . .	—	—	—	—	—	f 0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	—	—	—	—	0,40—1,50	f 1,—	f 0,60	—	f 3,50	—	f 0,60-1,16	f 1,00-1,50	f 1,50
Fabrieken van minerale wateren	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,80—1,00	0,60—1,93
Gasfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	f 0,80	—	—	—	0,40—0,50	—	—	—	—	—	—	2,50	1,—
IJzer- en hoefsmederijen.	—	—	—	—	—	0,70—1,25	—	—	—	—	—	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	f 0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	1,00—1,50	0,60—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen.	—	—	—	—	0,50	0,50	1,—	0,60	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	—	—	0.50	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen .	—	—	—	—	—	—	—	—	f 0,75-3,25	0,50—3,00	—	—	1,50—1,80	1,50—1,80
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	0,20	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	0,30	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	0,50—0,70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,56	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	1,00—1,80	0,75—1,00	—	—	0,56	—
Electriciteitsfabrieken . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—
Reparatie-ateliers . . .	—	—	f 2,—	f 1,50	—	—	—	—	—	3,50	—	—	2,50	2,—
Vuurwerkfabrieken. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikkenfabrieken. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Atjeh en onderhoorigheden.		Riouw en onderhoorigheden.		Westerafdeeling van Borneo.		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.		Celebes en onderhoorigheden.		Menado.		Amboina.		Timor en onderhoorigheden.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	f 1,25	—	—	—	f 0,60	—	—	f 1,50	f 0,55	—	f 1,50	—	f 0,50	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60—0,70	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,80	1,25	—	—	—	—	—	—
—	0,75	—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	1,—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,60	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	f 1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	1,—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	f 1,00-2,00	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	0,75	0,60—0,70	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f 0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,25	1,25	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	1,—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	$1,66^5$	$0,83^5$-$1,66^5$	—	2,50	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,50—3,50	0,60—2,00	—	—	$0,83^5$—1,50	—	—	—	—	0,70	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	f 1,50	—	1,—	1,—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,75—1,75	—	—	—	—	—	—

	Bantam.		Batavia.		Preanger-Regentschappen.		Cheribon.		Pekalongan.		Semarang.		Rembang.	
	O. [1]	I. [2]	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
														MAN
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1,—	—	—
IJsfabrieken.	—	—	—	f 0,35	—	f 0,33-0,90	—	f 0,50-0,60	—	f 0,66^{5}	—	0,80—2,00	—	—
Fabrieken v. minerale wateren	—	—	—	0,50	—	0,60	—	—	—	—	f 0,50-0,75	0,50	—	—
Gasfabrieken	—	—	—	0,65—2,00	—	—	—	—	—	—	—	1,30	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	—	0,60—0,75	—	0,50	—	—	—	—	0,50	1,—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40	—	—
Meubelfabrieken	—	—	f 1,—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	—	0,30	0,25—0,35	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken .	—	—	1,25	0,65—1,00	—	0,40—0,60	—	—	—	—	—	0,70	—	—
Arakstokerijen.	—	—	0,30	f 12,50 per maand	—	—	—	—	—	0,50—0,60	—	—	—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40—0,50	0,50	—	—
Diamantslijperijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	0,20—0,60	0,20—0,50	—	0,35—0,80	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,75—1,30	—	f 0,70
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	1,66	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën . .	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	0,76—0,90	—	—
Electriciteitsfabrieken . . .	—	—	—	—	f 0,35	0,80	—	—	—	—	—	—	—	—
Reparatie-ateliers.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,84—1,94	—	—
Vuurwerkfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,40	0,25	—	—
Blikkenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,60

[1]) O. = Vreemde oosterlingen. [2]) I. = Inlanders.

DOERS.

Soerabaja.		Pasoeroean.		Besoeki.		Banjoemas.		Kedoe.		Soerakarta.		Djokjakarta.		Madioen.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.
—	f 0,30-3,00	—	f 2,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 0,60	—	—
—	0,53—1,25	—	0,40—0,80	—	f 0,40-1,00	—	f0,33^{5}-1,00	—	f 0,60-1,00	—	f 0,90	—	2,—	—	—
—	0,80—1,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,35	—	—	—	—
f 8 per maand	0,33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,80	—	—
—	1,20—1,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1,25	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	—	—	—	—
0,30	0,35—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,40—0,70	—	0,50	—	—	—	—	—	—	—	0,60	—	—	—	0,33—0,36
—	0,40—0,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	—	0,33	—	—
—	—	—	0,60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f 15—f 20 per maand	f 12 per maand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,30—0,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,60—1,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,00—1,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	0,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,55—1,00	0,50—1,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1,—	f 1,90	1,25	—	—	—	—	—	—	—	—
f 15—f 20 per maand	f 12 per maand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

	Kediri.		Madoera.		Sumatra's Westkust.		Tapanoeli.		Palembang.		Lampongsche districten.		Oostkust van Sumatra.	
	O. 31.	I. 32.	O. 33.	I. 34.	O. 35.	I. 36.	O. 37.	I. 38.	O. 39.	I. 40.	O. 41.	I. 42.	O. 43.	I. 44.
Fabrieken van stoom- en andere werktuigen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJsfabrieken	—	f 0,50	—	—	—	f 0,60-1,00	f 1,50	f 0,75	—	—	—	f 1,16	f 1,—	f 1,—
Fabrieken van minerale wateren	—	—	—	—	—	0,50—1,00	—	—	—	—	—	—	—	2,15
Gasfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rijtuig- en wagenmakerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IJzer- en hoefsmederijen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meubelfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Timmermansateliers . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Marmerwerkplaatsen . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kalkbranderijen	—	0,50—0,67	—	f 6 per maand	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cement- en tegelfabrieken	—	—	—	—	f 3,—	0,60—1,00	—	—	—	—	—	—	—	—
Arakstokerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,—	—
Broodfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sigarenfabrieken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Diamantslijperijen . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zeepziederijen.	—	0,50	—	—	—	—	1,50	0,75	—	—	—	—	—	—
Steen- en pannenbakkerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Petroleumraffinaderijen .	—	—	—	—	—	—	—	—	f 1,50-3,00	0,40—2,00	—	—	1,00—2,80	1,—
Leerlooierijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Goudsmederijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikslagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oliefabrieken	f 0,70-1,50	0,25—0,67	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,84	—
Fabrieken voor de bereiding van aetherische oliën	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Houtzagerijen	—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	0,75—1,50	—	—	0,84	—
Electriciteitsfabrieken . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,50
Reparatie-ateliers . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vuurwerkfabrieken . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Blikkenfabrieken. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Atjeh en onderhoorigheden.		Riouw en onderhoorigheden.		Westerafdeeling van Borneo.		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.		Celebes en onderhoorigheden.		Menado.		Amboina.		Timor en onderhoorigheden.	
O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.	O.	I.
45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	f 1,75	f 0,80	—	—	—	f 1,—	—	—
—	f 0,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,75	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1,50	—	—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,75	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	1,50	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	2,—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f 0,70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	f $0,66^{5}$	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	$1,66^{5}$	1,—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0,90	0,60	—	—	$0,83^{5}$-$1,33^{5}$	0,70	—	—	—	0,80	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,90	—	—	—	—	—	—

III. Overzicht betreffende het gemiddeld bedrag van ambachts- en koelieloonen over 1907, 1908, 1909, 1910 en 1911. *a)*

Gewesten.	Afdeelingen.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
		JAVA EN MADOERA.							
Bantam. . .	Serang 1907	—	f 0,25	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,35	f0,50 à f1,50	f0,40 à f0,50	f0,50 à f1,75	—
	1908	f $0,33^5$	0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	—
	1909	$0,33^5$	f0,25 à f0,30	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	f 1,—
	1910	$0,33^5$	f 0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	—
	1911	$0,33^5$	0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,75	—
	Anjer 1907	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,35	0,60 „ 1,—	0,40 „ 0,50	—	—
	1908	—	—	0,30 „ 0,50	0,10 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,40 „ 0,50	f 1,50	—
	1909	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
	1910	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
	Tjilegon. . . . 1911	—	—	0,30 „ 0,35	0,10 „ 0,75	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,50	—
	Pandeglang. . 1907	—	—	0,30 „ 0,35	0,25 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,40 „ 1,—	f1,25 à f2,50	—
	1908	f 0,50	f 0,25	0,30 „ 0,35	0,25 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,40 „ 1,—	1,— „ 2,50	—
	1909	f0,50 à f0,75	f0,25 à f0,30	0,25 „ 0,40	0,25 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,40 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
	1910	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,25 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,40 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
	1911	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	1,— „ 3,—	—
	Lebak. 1907	—	—	f 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	f 0,40	0,50 „ 2,50	1,—
	1908	f 0,40	f 0,25	f0,30 à f0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	0,50 „ 2,50	1,—
	1909	0,40	f0,25 à f0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	1,50 „ 2,50	—
	1910	f0,40 à f0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	1,50 „ 2,50	1,—
	1911	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,40	1,50 „ 2,50	1,—
	Gemiddeld . . 1907	—	f 0,25	f0,30 à f0,34	f0,19 à f0,51	f0,64 à f1,50	f0,40 à f0,60	f0,75 à f2,25	f 1,—
	1908	f 0,41	0,25	0,29 „ $0,37^5$	0,19 „ 0,71	$0,72^5$ „ $1,62^5$	0,40 „ 0,60	$0,87^5$ „ 2,06	1,—
	1909	f0,41 à f0,49	f0,25 à f0,30	0,29 „ $0,37^5$	0.20 „ 0,71	0,66 „ 1.75	0,40 „ 0,66	1,25 „ 2,06	1,—
	1910	0,41 „ 0,55	0,25 „ 0,30	$0,27^5$ „ 0,36	0,20 „ 0,71	0,66 „ 1,65	0,40 „ 0,66	1,25 „ 2,06	1,—
	1911	f $0,51^5$	f 0,27	$0,27^5$ „ 0,35	$0,18^5$ „ $0,58^5$	0,60 „ $1,62^5$	f 0,44	f 1,67	1,—
Batavia. . .	Stad en Voorsteden van Batavia. . . 1907	f0,75 à f1,50	f0,25 à f0,50	f0,30 à f0,50	f0,20 à f0,40	f0,50 à f1,—	f0,50 à f1,50	f1,— à f2,50	—
	1908	0,75 „ 0,50	0,25 „ 1,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,50	1,— „ 3,—	—
	1909	0,75 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,50	1,— „ 3,—	—
	1910	0,75 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,50	1,— „ 3,—	f2,— à f5,—
	1911	0,75 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	2,— „ 5,—
	Meester-Cornelis. . 1907	0,47 „ 0,60	0,27 „ 0,34	0,40 „ 0,45	0,44 „ 0,58	0,63 „ 0,80	0,35 „ 0,48	0,67 „ 1,—	1,— „ 1,50
	1908	0,47 „ 0,60	0,27 „ 0,34	0,40 „ 0,45	0,44 „ 0,58	0,63 „ 0,80	0,35 „ 0,48	0,67 „ 1,—	1,— „ 1,50
	1909	$0,42^5$ „ $0,57^5$	0,25 „ $0,32^5$	0,40 „ 0,45	0,40 „ 0,56	0,50 „ 0,74	$0,32^5$ „ 0,50	$0,62^5$ „ $0,93^5$	1,— „ 1,50
	1910	$0,42^5$ „ $0,57^5$	0,25 „ $0,32^5$	0,40 „ 0,45	0,40 „ 0,56	0,50 „ 0,74	$0,32^5$ „ 0,50	$0,62^5$ „ $0,93^5$	1.— „ 1,50
	1911	0,30 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,45	0,40 „ 0,75	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,80	0,50 „ 1,25	1,— „ 1,50

a) De loonen zijn per dag opgegeven, tenzij anders is vermeld.

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Tangerang .	1907	f 0,50 à f 1,—	f0,25 à f0,40	f0,40 à f0,60	f0,25 à f0,50	f0,60 à f1,—	f0,40 à f0,70	f0,70 à f1,50	f 0,75 à f 1,50
		1908	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
		1909	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
		1910	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
		1911	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,70	0,70 „ 1,50	0,75 „ 1,50
	Buitenzorg .	1907	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,75	0,40 „ 2,—	0,50 „ 2,50
		1908	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,75	0,40 „ 2,25	0,50 „ 2,50
		1909	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,70	0,40 „ 2,25	0,50 „ 2,50
		1910	0,20 „ 0,75	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,40	0,20 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,70	0,45 „ 2,25	0,50 „ 2,50
		1911	0,30 „ 0,75	0,30 „ 0,40	0,30 „ 0,75	0,30 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,30 „ 0,70	0,40 „ 2,25	0,50 „ 2,50
	Krawang . .	1907	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
		1908	0,20 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
		1909	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
		1910	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,30 „ 1,50	0,40 „ 1,50
		1911	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,60	0,25 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,50
	Gemiddeld .	1907	f 0,43^5 à f 0,92	f0,22^5 à f0,40	f0,32 à f0,49	f0,26 à f0,55^5	f0,45^5 à f1,06	f0,34 à f0,83^5	f0,61^5 à f1,80	f 0,66 à f 1,75
		1908	0,42^5 „ 0,97	0,22 „ 0,60	0,32 „ 0,51	0,26 „ 0,55^5	0,45^5 „ 1,06	0,34 „ 0,83^5	0,61^5 „ 1,80	0,66 „ 1,75
		1909	0,42^5 „ 0,97	0,22 „ 0,60	0,32 „ 0,51	0,26 „ 0,55^5	0,45^5 „ 1,06	0,34 „ 0,83^5	0,61^5 „ 1,85	0,66 „ 1,75
		1910	0,43^5 „ 0,97	0,22 „ 0,60	0,32 „ 0,51	0,26 „ 0,55^5	0,45^5 „ 1,06	0,34 „ 0,83^5	0,61^5 „ 1,85	0,93 „ 2,40
		1911	0,43 „ 0,90	0,25 „ 0.40	0,33 „ 0,58	0,28 „ 0,59	0,42 „ 1,10	0,35 „ 0,79	0,62 „ 1,90	0,95 „ 2,40
Preanger-Regentschappen.	Bandoeng . .	1907	f 0,25 à f 1,—	f0,20 à f0,35	f0,20 à f0,40	f0,10 à f0,40	f0,40 à f1,—	f0,25 à f1,25	f0,50 à f2,—	f 0,30 à f 2,—
		1908	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,15 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,20 „ 1,25	0,20 „ 2,—	0,60 „ 2,50
		1909	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,20 „ 1,25	0,40 „ 2,—	0,60 „ 2,50
		1910	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,25 „ 0,65	0,30 „ 2,—	0,60 „ 2,50
		1911	0,25 „ 1,50	0,15 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,25 „ 0,65	0,30 „ 2,—	0,60 „ 2,50
	Tjiandjoer. .	1907	f 7,50 à f30,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	—
		1908	f 7,50 à f30,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	f15,— à f40,— 's maands.
		1909	f 7,50 à f25,— 's maands	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	f15,— à f40,— 's maands.
		1910	f 7,50 à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	f15,— à f40,— 's maands.
		1911	f 7,50 à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,25 „ 1,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	f20,— à f70,— 's maands.
	Soekaboemi.	1907	f 8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 2,—	f15,— à f60,— met 5 à 10 gantang rijst per maand.
		1908	f 8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 2,—	idem.
		1909	f 8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 2,—	idem.
		1910	f 9,— à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,40 „ 2,—	idem.
		1911	f8,50 à f60,— 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	idem.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Soemedang .	1907	f 6,— à f20,— 's maands.	f0,15 à f0,25	—	f0,15 à f0,30	f0,30 à f0,50	f0,20 à f0,25	f1,— à f2,—	—
		1908	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,15 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
		1909	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,15 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
		1910	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,10 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
		1911	f 6,— à f20,— 's maands.	0,15 „ 0,25	—	0,10 „ 0,30	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,25	1,— „ 2,—	—
	Limbangan .	1907	f 0,25 à f 0,75	0,15 „ 0,25	f0,15 à f0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	f 0,25	f 2,—	—
		1908	0.25 „ 0,75	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25	2,—	—
		1909	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,—	0,25	2,—	—
		1910	0,25 „ 1,—	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,10 „ 0,30	0,30 „ 1,25	0,25	2,—	f 1,— à f 2,50
		1911	0,25 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,75	0,10 „ 0,50	0,20 „ 1,25	f0,20 à f0,75	—	1,— „ 2,50
	Soekapoera .	1907	0,30 „ 1,—	0,30 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,20	0,40 „ 1,20	0,25 „ 0,50	f0,75 à f2,—	0,50 „ 1,—
		1908	0,25 „ 1,—	0,10 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,08 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
		1909	0,25 „ 1,—	0,10 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,08 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
		1910	0,25 „ 1,—	0,10 „ 0,80	0,20 „ 0,30	0,08 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
		1911	0,20 „ 0,75	0,20 „ 0,90	0,25 „ 0,50	0,10 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—
	Gemiddeld.	1907	f 0,25 à f 1,68	f0,20 à f0.36	f0,20 à f0,30	f0,14 à f0,31	f0,33^5 à f0,99	f0,24 à f0,51	f0,86 à f2,—	f 0,76 à f 1,92
		1908	0,24 „ 1,76	0,20 „ 0,37^5	0,20 „ 0,30	0,14^5 „ 0,32	0,32 „ 1,04	0,23 „ 0,51	0,85 „ 2,—	0,83^5 „ 2,04^5
		1909	0,25 „ 1,75	0,20 „ 0,37^5	0,20 „ 0,30	0,14 „ 0,32	0,32 „ 1,04	0,23 „ 0,51	0,85 „ 2,—	0,83 „ 2,04
		1910	0,33 „ 1,79	0,20 „ 0,37^5	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,32	0,33 „ 1,08	0,23 „ 0,51	0,85 „ 2,—	0,83 „ 2,04
		1911	0,24 „ 1,26	0,17^5 „ 0,52^5	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,32^5 „ 1,20^5	0,22^5 „ 0,58	0,45 „ 1,80	0,54 „ 1,72
Cheribon . .	Cheribon . .	1907	f 6,— à f30,— 's maands.	f0,15 à f0,25	f0,15 à f0,40	f0,15 à f0,25	f0,20 à f1,—	f0,30 à f0,35	f0,75 à f0,85	f 30,— à f60,— 's maands.
		1908	f 6,— à f30,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,20 „ 1,—	0,30 „ 0,35	0,75 „ 1,—	f 30,— à f60,— 's maands.
		1909	f 6,— à f30,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,40	0,12 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,30 „ 1,45	f15,— à f100,— 's maands.
		1910	f 6,— à f30.— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,40	0,12 „ 0,30	0,20 „ 0,55	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,50	f15,— à f100,— 's maands.
		1911	f 6,— à f30,— 's maands.	0,10 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,12 „ 0,30	0,20 „ 0,75	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,—	f 7,50 à f100,— 's maands.
	Indramajoe .	1907	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
		1908	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
		1909	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
		1910	f10.— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
		1911	f10,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,30	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	—	—	f 15,— à f30,— 's maands.
	Madjalengka	1907	f 6,— à f35,— 's maands.	0,14 „ 0,25	f0,25 à f0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	f0,15 à f0,40	f0,33^5 à f0,60	f 15,— à f,75— 's maands.
		1908	f 6,— à f35,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,60	f 15,— à f75,— 's maands.
		1909	f 6,— à f35,— 's maands.	0,14 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,75	0,15 „ 0,40	0,30 „ 0,60	f 15,— à f75,— 's maands.
		1910	f 6,— à f45,— 's maands.	0,14 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,40	0,30 „ 0,75	f 15,— à f50,— 's maands.
		1911	f 6,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,30 „ 0,75	f 15,— à f50,— 's maands.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Galoeh . . . 1907	f 11,25 's maands.	f 0,15	f 0,25	f 0,20	f0,45 à f0,75	f 0,30	f0,75 à f1,50	—
	1908	f 9,— à f12,— 's maands.	0,20	0,25	0,20	0,45 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
	1909	f 12,50 's maands.	0,17	0,25	f0,15 à f0,30	0,50 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
	1910	f 12,50 's maands.	0,17	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 0,75	0,30	0,75 „ 1,50	—
	1911	f 12,50 's maands.	0,20	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 0,75	0,30	0,50 „ 0,75	—
	Gemiddeld . 1907	f 8,31 à f25,31 's maands.	f0,16 à f0,24	f0,22 à f0,35	f0,17^5 à f0,25	f0,32^5 à f0,87^5	f0,25 à f0,35	f0,61 à f0,95	f 20,— à f55,— 's maands.
	1908	f 7,75 à f25,50 's maands.	0,17^5 „ 0,25	0,22 „ 0,35	0,17^5 „ 0,25	0,32^5 „ 0,87^5	0,25 „ 0,35	0,61^5 „ 1,—	f 20,— à f55,— 's maands.
	1909	f 8,50 à f26,— 's maands.	0,16 „ 0,24	0,22 „ 0,35	0,15 „ 0,30	0,35 „ 0,87^5	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	f 15,— à f65,— 's maands.
	1910	f 8,50 à f28,50 's maands.	0,16 „ 0,24	0,22 „ 0,35	0,15 „ 0,30	0,32^5 „ 0,82	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,—	f 15,— à f62,— 's maands.
	1911	f 8,50 à f28,50 's maands.	0,17^5 „ 0,25	0,22 „ 0,35	0,15 „ 0,30	0,32^5 „ 0,87^5	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,—	f 15,— à f62,— 's maands.
Pekalongan.	Batang . . . 1907	f 0,30 à f 1,—	f0,20 à f0,50	f0,25 à f0,40	f0,15 à f0,25	f0,30 à f1,50	f0,17 à f1,—	f0,90 à f1,50	f 0,33 à f 2,50
	1908	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,30 „ 0,75	0,25 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,33 „ 2,50
	1909	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,30 „ 0,75	0,25 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,30 „ 3,30
	1910	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,30 „ 0,75	0,25 „ 1,25	0,90 „ 1,50	0,30 „ 3,30
	1911	0,30 „ 1,50	0,20 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,10 „ 0,25	0,35 „ 1,—	0,25 „ 1,—	0,90 „ 1,50	0,30 „ 3,30
	Pekalongan . 1907	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,35	f 0,25	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,80	0,25 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,50 „ 1,65
	1908	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,25	0,25	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,80	0,25 „ 0,35	0,80 „ 1,50	0,50 „ 1,65
	1909	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,35	0,25	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,80	0,30 „ 0,60	0,50 „ 1,50	10,— „ 60,— 's maands.
	1910	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,25	0,25	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,80	0,30 „ 0,60	0,50 „ 1,50	f10,— à f60,— 's maands.
	1911	0,25 „ 0,80	0,20 „ 0,30	f0,25 à f0,30	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,80	0,30 „ 0,40	0,50 „ 1,60	f 15,— à f65,— 's maands.
	Pemalang . . 1907	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,—	f 0,35 à f 2,50
	1908	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,—	0,35 „ 2,50
	1909	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,50	0,35 „ 2,50
	1910	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,50 „ 2,50	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,50	0,35 „ 2,50
	1911	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,50	0,35 „ 2,50
	Tegal . . . 1907	0,25 „ 1,30	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,35	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,50	—	1,— „ 2,50	f15,— à f80,— 's maands.
	1908	0,25 „ 1,30	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,35	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,50	—	1,— „ 2,50	f15,— à f80,— 's maands.
	1909	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,50 „ 1,50	12,50 „ 15,— 's maands.	1,— „ 2,50	f15,— à f80,— 's maands.
	1910	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,50 „ 1,50	—	0,35 „ 1,54	—
	1911	0,25 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,50	f7,50 à f18,— 's maands.	0,50 „ 2,—	f15,— à f70,— 's maands.
	Brebes . . . 1907	0,20 „ 0,66	0,10 „ 0,40	0,30 „ 0,40	0,10 „ 0,40	0,50 „ 0,60	f0,25 à f0,60	0,50 „ 0,75	f 0,75 à f1,66
	1908	0,20 „ 0,66	0,15 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,50 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,66
	1909	0,25 „ 1,50	0,10 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,35 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 0,75	0,75 „ 2,—
	1910	0,25 „ 1,50	0,10 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,35 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,50	0,75 „ 2,—
	1911	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,35	0,35 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,50	0,75 „ 2,—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders.					Chineezen.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld	1907	f 0,27 à f 0,75	f0,18 à f0,37	f0,26 à f0,35	f0,17 à f0,30	f0,37 à f0,94	f0,23 à f0,54	f0,74 à f1,85	f 0,48^5 à f 2,19
		1908	0,27 „ 1,05	0,19 „ 0,52	0,20 „ 0,29	0,15 „ 0,27	0,37 „ 0,79	0,25 „ 0,52^5	0,75 „ 1,65	0,70 „ 2,—
		1909	0,28 „ 1,08	0,18 „ 0,36	0,24 „ 0,33	0,16 „ 0,28	0,34 „ 0,80	0,29 „ 0,58	0,68 „ 1,75	0,44^5 „ 3,29
		1910	0,28 „ 1,08	0,18 „ 0,34	0,24 „ 0,33	0.16 „ 0,29	0,40 „ 1,32	0,26 „ 0,75	0,55 „ 1,91	0,43 „ 2,45
		1911	0,28 „ 1,09	0,20 „ 0,47	0,23 „ 0,34	0,15 „ 0,32	0,40 „ 1,16	0,26 „ 0,63	0,58 „ 2,03	0,48 „ 2,45
Semarang	Semarang	1907	f 10,—à f25,— 's maands.	f0,25 à f0,30	f0,30 à f0,40	f0,25 à f0,35	f0,70 à f1,—	f 0,60	f0,45 à f1,15	f 0,65 à f 0,75
		1908	f 0,50	f 0,30	f 0,40	f 0,30	0,60 „ 0,70	0,60	0,45 „ 1,15	0,65 „ 0,75
		1909	0,50	0,25	0,40	0,30	0,60 „ 0,70	0,60	0,60 „ 1,15	0,65 „ 0,75
		1910	0,50	0,25	0,35	0,30	0,60 „ 0,70	0,60	0,60 „ 1,15	0,65 „ 0,75
		1911	0,50	0,25	0,35	0,30	0,60 „ 0,70	0,60	0,60 „ 1,15	0,65 „ 0,75
	Kendal	1907	f 0,30 à f 0,66	f0,20 à f0,30	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,30	0,35 „ 0,75	f0,25 à f0,50	1,50 „ 2.—	1,— „ 6,—
		1908	0,30 „ 0,67	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,40	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
		1909	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0.35 „ 0,75	0,25 „ 0,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
		1910	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,75	0,25 „ 0,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
		1911	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,35 „ 0,75	0,25 „ 0,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 6,—
	Demak	1907	0,75 „ 1,—	f 0,25	f 0,30	f 0,25	f 0,60	—	f 1,50	—
		1908	0,75 „ 1,—	0,25	0,30	0,20	0,60	—	1,50	—
		1909	0,75 „ 1,—	f0,25 à f0,30	0,30	0,20	0,60	—	1,50	—
		1910	0,75 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,30	0,20	0,60	—	1,50	—
		1911	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	f0,25 à f0,30	f0,25 à f0,30	f0,50 à f1,—	f0,30 à f0,40	f1,25 à f1,50	f 1,— à f 1,25
	Salatiga	1907	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,50 „ 0,60	—	—
		1908	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,50 „ 0,60	—	—
		1909	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,70	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	f0,50 à f1,50	f 0,25 à f 1,—
		1910	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,35	0,25 „ 0,90	0,10 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,—
		1911	0,25 „ 1,25	0,20 „ 0,35	0,25 „ 0,90	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,50 „ 1,—
	Grobogan	1907	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
		1908	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
		1909	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
		1910	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,80	0,80 „ 1,50	—
		1911	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,80 „ 1,50	f 0,50 à f 0,60
	Pati	1907	0,40 „ 1,25	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,35	0,50 „ 1,50	0,50 „ 2,50
		1908	0,30 „ 0,60	0,20 „ 0,25	f 0,25	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,80	0,30 „ 0,60	f 0,80	0,25 „ 1,—
		1909	0,30 „ 0,60	0,20 „ 0,30	f0,25 à f0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 1,50	0,25 „ 0,60	f0,40 à f1,60	0,50 „ 2,50
		1910	0,25 „ 1,—	0,15 „ 0,25	0.25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 2,—
		1911	0,25 „ 0,67	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,35	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 2,—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Koedoes . .	1907	f10,— à f25,— 's maands.	f0,20 à f0,25	f0,25 à f0,30	f0,25 à f0,40	f0,50 à f0,75	f0,25 à f0,50	f1,— à f2,50	f15,— à f60,— 's maands.
		1908	f0,25 à f1,—	0,12^{5} „ 0,30	f 0,25	0,20 „ 0,25	0,30 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,— „ 1,50	f15,— à f60,— 's maands.
		1909	0,25 „ 1,—	0,12^{5} „ 0,30	0,25	0,20 „ 0,30	0,45 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,20 „ 2,50	f15,— à f60,— 's maands.
		1910	0,25 „ 1,—	0,12^{5} „ 0,30	0,25	0,20 „ 0,30	0,45 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,20 „ 2,25	f15,— à f50,— 's maands.
		1911	0,25 „ 1,—	0,12^{5} „ 0,30	f0,25 à f0,40	0,20 „ 0,30	0,45 „ 1,50	0,20 „ 0,50	1,50 „ 2,50	f15,— à f50,— 's maands.
	Japara . . .	1907	5,— „ 40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,16^{5} „ 0,30	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	—	f15,— à f150,— 's maands.
		1908	f5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,35 „ 0,50	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	—	f15,— à f150,— 's maands.
		1909	f5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,16^{5} „ 0,50	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	—	f15,— à f150,— 's maands.
		1910	f5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,10^{5} „ 0,50	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,40	f0,40 à f1,50	f15,— à f150,— 's maands.
		1911	f5,— à f40,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,35 „ 0,40	0,10^{5} „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,40	1,— „ 1,50	f15,— à f150,— 's maands.
	Gemiddeld .	1907	f0,34 à f1,05^{5}	f0,26 à f0,29	f0,27^{5} à f0,35	f0,19^{5} à f0,33	f0,50 à f0,95	f0,32 à f0,53^{5}	f0,96 à f1,69	f0,63 à f2,40
		1908	0,39 „ 0,88^{5}	0,20 „ 0,29	0,29 „ 0,33^{5}	0,21 „ 0,30	0,42 „ 0,98	0,29 „ 0,49	1,01 „ 1,40^{5}	0,55 „ 1,79
		1909	0,35 „ 1,05	0,20 „ 0,30	0,28 „ 0,37	0,20 „ 0,32	0,42 „ 1,05	0,27 „ 0,50	1,— „ 1,65	0,60 „ 2,30
		1910	0,35 „ 1,15	0,20 „ 0,30	0,28 „ 0,39	0,20 „ 0,32	0,42 „ 1,05	0,27 „ 0,49	1,— „ 1,64	0,60 „ 2,35
		1911	0,35 „ 1,15	0,20 „ 0,30	0,28 „ 0,39	0,20 „ 0,32	0,50 „ 1,05	0,27 „ 0,49	1,— „ 1,64	0,60 „ 2,35
Rembang .	Rembang . .	1907	—	—	f 0,25	f0,20 à f0,40	f0,35 à f0,80	f0,25 à f0,30	f0,75 à f2,—	—
		1908	—	—	f0,25 à f0,40	0,20 „ 0,40	0,35 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
		1909	—	—	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
		1910	—	—	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,40	0,40 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
		1911	f0,70 à f1,—	f 0,25	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,40	0,40 „ 0,75	0,25 „ 0,30	0,75 „ 2,—	—
	Toeban. . .	1907	10,— „ 20,— 's maands.	f0,25 à f0,30	—	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
		1908	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
		1909	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
		1910	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	—	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
		1911	f10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,35	—	0,15 „ 0,40	0,35 „ 0,75	—	1,— „ 2,50	—
	Bodjonegoro .	1907	f0,42 à f0,83	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,50	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	f3,— à f4,—
		1908	0,42 „ 0,83	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,50	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	3,— „ 4,—
		1909	0,42 „ 0,83	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,50	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	3,— „ 4,—
		1910	15,— „ 25,— 's maands.	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,75	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	3,— „ 4,—
		1911	f15,— à f25,— 's maands.	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,75	f5,— à f10,— 's maands.	0,50 „ 3,—	3,— „ 4,—
	Blora . . .	1907	0,45 „ 1,50	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,75	f0,25 à f0,50	0,87 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1908	0,36 „ 1,40	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,45 „ 1,75	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	1,— „ 1,50
		1909	0,37^{5} „ 1,50	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,42^{5} „ 1,53	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	1,— „ 1,50
		1910	0,36 „ 1,37^{5}	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,45 „ 1,60	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	1,— „ 1,50
		1911	0,35 „ 1,37^{5}	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,45 „ 1,75	0,25 „ 0,50	0,87^{5} „ 1,75	1,— „ 1,50

Gewesten.	Afdeelingen.	Inlanders.					Chineezen.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1907	f 0,40 à f 1,—	f0,23^5 à f0,48	f0,25 à f0,38	f0,17^5 à f0,37^5	f0,38 à f1,20	f0,22 à f0,37^5	f1,04 à f2,12^5	f 2,— à f 2,75
	1908	0,36 „ 1,06^5	0,21^5 „ 0,48	0,25 „ 0,43	0,17^5 „ 0,37^5	0,37 „ 1,19	0,22 „ 0,37^5	1,08 „ 2,12^5	2,— „ 2,75
	1909	0,37 „ 1,10	0,23 „ 0,48	0,25 „ 0,43	0,17^5 „ 0,35	0,36 „ 1,15	0,22 „ 0,37^5	1,08 „ 2,12^5	2,— „ 2,75
	1910	0,39^5 „ 1,06	0,23 „ 0,48	0,25 „ 0,43	0,19 „ 0,37	0,37 „ 1,17	0,22 „ 0,37^5	1,08 „ 2,12^5	2,— „ 2,75
	1911	0,47 „ 1,05	0,25 „ 0,37^5	0,25 „ 0,43	0,19 „ 0,37	0,37 „ 1,17	0,22 „ 0,37^5	1,04 „ 2,31	2,— „ 2,75
Soerabaja .	Soerabaja . . 1907	f0,50 à f 1,—	f0,20 à f0,40	f0,30 à f0,50	f0,20 à f0,50	f0,50 à f1,25	f0,16^5 à f0,50	f1,— à f1,50	f 0,50 à f 1,50
	1908	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,30 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,25	0,16^5 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 1,50
	1909	0,35 „ 1,20	0,20 „ 0,60	0,20 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,16^5 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 1,50
	1910	0,35 „ 1,30	0,23 „ 0,60	0,23 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,16^5 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 1,50
	1911	0,35 „ 1,50	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,70 „ 2,50	0,16^5 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 1,50
	Sidoardjo . . 1907	0,25 „ 1,—	0,16 „ 0,25	0,20 „ 0,25	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,12^5	0,30 „ 0,75	0,50 „ 1,50	0,45 „ 2,50
	1908	0,50 „ 1,—	0,16 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,25	0,30 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,75 „ 3,50
	1909	0,25 „ 1,—	0,16 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,60	0,50 „ 2,—	0,50 „ 4,—
	1910	0,25 „ 1,—	0,16 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	0,50 „ 5,—
	1911	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,50 „ 2,—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,50	0,50 „ 5,—
	Modjokerto . 1907	0,33 „ 1,66^5	0,10 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 2,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,50
	1908	0,33 „ 1,66^5	0,10 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 3,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,50
	1909	0,33 „ 1,66^5	0,10 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 2,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,50
	1910	0,25 „ 2,—	0,10 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 2,50	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,50
	1911	0,33 „ 1,66^5	0,10 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,50 „ 2,—	0,20 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,66^5 „ 2,50
	Djombang. . 1907	0,50 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,30	f 0,75	0,83^5 „ 6,66^5
	1908	0,50 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,75	0,83^5 „ 6,66^5
	1909	0,50 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	f0,75 à f2,—	0,83^5 „ 6,66^5
	1910	0,50 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,33	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,75 „ 2,—	0,83^5 „ 6,66^5
	1911	0,50 „ 0,66^5	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,45	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,40	0,75 „ 2,—	0,83 „ 3,33
	Grisee . . . 1907	0,50 „ 1,—	0,12 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,15 „ 0,40	0,30 „ 1,—	—	f 1,—	—
	1908	0,50 „ 1,—	0,12 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
	1909	0,50 „ 1,—	0,15 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
	1910	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,40	0,50 „ 1,—	f0,40 à f0,60	1,—	—
	1911	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	—	—	—
	Lamongan. . 1907	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	f 0,25	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	f1,— à f1,50	f 2,—
	1908	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	f0,25 à f0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	f 1,—	—
	1909	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
	1910	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	1,—	—
	1911	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	—	1,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1907	f 0,43 à f 1,02	f0,16 à f0,36	f0,24 à f0,36	f0,19 à f0,39	f0,40 à f1,18^5	f0,21^5 à f0,63^5	f0,87^5 à f1,37^5	f 0,89 à f 3,23
	1908	0,44 „ 1,05	0,16 „ 0,36	0,24 „ 0,40	0,19 „ 0,40	0,43 „ 1,37^5	0,21^5 „ 0,62^5	0,87^5 „ 1,37^5	0,96^5 „ 3,48
	1909	0,43 „ 1,07	0,16 „ 0,36	0,23 „ 0,40	0,19 „ 0,40	0,44 „ 1,37	0,21^5 „ 0,63	0,87^5 „ 1,37^5	0,95 „ 3,54
	1910	0,43 „ 1,09	0,18 „ 0,36	0,23 „ 0,40	0,19 „ 0,40	0,44 „ 1,37	0,28 „ 0,65	0,87^5 „ 1,37^5	0,95 „ 3,54
	1911	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,—	0,28 „ 0,65	0,87^5 „ 1,37^5	0,95 „ 3,54
Pasoeroean.	Pasoeroean . . 1907	f 0,25 à f 0,75	f0,15 à f0,30	f0,25 à f0,40	0,12^5 à f0,35	f0,40 à f1,10	f0,17^5 à f0,75	f0,25 à f0,75	f 0,66^5 à f 3,33
	1908	0,25 „ 1,—	0,12^5 „ 0,30	0,25 „ 0,70	0,15 „ 0,40	0,30 „ 2,—	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,75	0,33 „ 3,33
	1909	0,25 „ 1,—	0,12^5 „ 0,30	0,10 „ 0,45	0,10 „ 0,50	0,30 „ 1,20	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,75	0,66^5 „ 3,33
	1910	0,25 „ 1,50	0,12^5 „ 0,40	0,10 „ 0,45	0,10 „ 0,40	0,30 „ 1,20	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,75	0,66^5 „ 3,33
	1911	0,25 „ 2,—	0,12^5 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,15 „ 0,50	0,40 „ 1,20	0,25 „ 0,75	0,25 „ 0,75	0,66^5 „ 5,—
	Bangil. 1907	0,30 „ 1,—	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,16^5 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ 3,33
	1908	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,16^5 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ 3,33
	1909	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 1,—	0,16^5 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ 3,33
	1910	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,16^5 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,50 „ 3,33
	1911	0,25 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,16^5 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,16^5 „ 0,33^5	0,50 „ 2,—	0,33^5 „ 3,33
	Malang 1907	0,45 „ 0,85	0,30 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	1908	0,45 „ 0,85	0,35 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	1909	0,45 „ 0,85	0,35 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	1910	0,45 „ 0,85	0,35 „ 0,45	0,35 „ 0,45	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,20	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 1,75
	1911	0,40 „ 1,66^5	0,25 „ 0,35	f 0,25	f 0,20	0,50 „ 1,25	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,50	0,70 „ 2,—
	Probolinggo . 1907	0,33^5 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	f0,25 à f0,35	f0,20 à f0,40	0,40 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,—	0,75 „ 2,50
	1908	0,33^5 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,—	0,75 „ 2,50
	1909	0,33^5 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,—	0,75 „ 2,50
	1910	0,33^5 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,25	0,75 „ 2,50
	1911	0,33^5 „ 1,66^5	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,40 „ 1,50	0,35 „ 0,50	0,80 „ 2,25	0,75 „ 2,50
	Kraksaän. . . 1907	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	f 0,30	f 0,25	0,50 „ 2,50	—	f 1,50	2,— „ 2,33
	1908	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,30	f0,25 à f0,30	0,50 „ 2,50	—	1,50	1,66 „ 2,33
	1909	0,33^5 „ 1,66^5	0,25 „ 0,50	f0,25 à f0,35	0,25 „ 0,30	0,50 „ 2,50	—	1,50	1,66 „ 2,50
	1910	0,33^5 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,35 „ 2,50	f0,35 à f0,50	f1,— à f2,—	0,83 „ 3,33
	1911	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,15 „ 0,30	0,50 „ 2,50	0,30 „ 0,50	1,— „ 2,—	0,83 „ 3,33
	Loemadjang . 1907	0,33^5 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1908	0,33^5 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1909	0,33^5 „ 3,33^5	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1910	0,33^5 „ 2,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	1911	0,33^5 „ 2,50	0,25 „ 0,50	0,35 „ 0,50	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,75	0,40 „ 0,75	0,75 „ 2,—	0,50 „ 3,25

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1907	f 0,37^{5} à f 1,29	f0,21 à f0,40	f0,26 à f0,48	f0,17^{5} à f0,32^{5}	f0,41^{5} à f1,21	f0,27 à f0,50	f0,80 à f1,79	f 0,85 à f 2,62
	1908	0,36 „ 1,16^{5}	0,24^{5} „ 0,40	0,27^{5} „ 0,43^{5}	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,63^{5}	0,31 „ 0,55	0,80 „ 1,79	0,74 „ 2,62^{5}
	1909	0,33^{5} „ 1,58	0,23^{5} „ 0,40	0,24 „ 0,41	0,19 „ 0,36^{5}	0,40 „ 1,36	0,31 „ 0,55	0,80 „ 1,75	0,79 „ 2,65
	1910	0,33^{5} „ 1,25	0,23^{5} „ 0,40	0,24 „ 0,42^{5}	0,19 „ 0,35	0,39 „ 1,60	0,38 „ 0,54	0,71^{5} „ 1,91^{5}	0,65^{5} „ 2,79
	1911	0,34^{5} „ 1,52	0,22 „ 0,38	0,22^{5} „ 0,41^{5}	0,18 „ 0,34	0,43 „ 1,53	0,31 „ 0,57	0,71^{5} „ 1,91	0,63 „ 3,23^{5}
Besoeki. . .	Bondowoso. . 1907	f 0,33 à f 1,—	f0,25 à f0,40	f0,25 à f0,40	f0,20 à f0,35^{5}	f0,50 à f1,—	f0,40 à f0,50	f1,75 à f2,—	f 1,75 à f 2,—
	1908	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^{5}	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
	1909	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^{5}	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
	1910	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^{5}	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
	1911	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,35^{5}	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,75 „ 2,—	1,75 „ 2,—
	Djember . . . 1907	0,30 „ 0,80	f 0,30	0,30 „ 0,40	f 0,30	0,50 „ 1,—	—	1,50 „ 2,—	—
	1908	0,50 „ 1,—	f0,30 à f0,40	0,30 „ 0,40	f0,30 à f0,40	0,50 „ 1,—	f0,20 à f0,50	0,25 „ 2,—	—
	1909	0,50 „ 2,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,50 „ 2,—	—
	1910	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,35 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 2,—	—
	1911	0,50 „ 2,50	0,30 „ 0,60	0,35 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,40 „ 1,—	0,75 „ 2,—	—
	Panaroekan . 1907	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	f 0,83^{5} à f 2,25
	1908	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^{5} „ 2,25
	1909	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^{5} „ 2,25
	1910	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^{5} „ 2,25
	1911	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,60	0,75 „ 2,—	0,83^{5} „ 2,25
	Banjoewangi 1907	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,35	0,33^{5} „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
	1908	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,40	0,33^{5} „ 0,40	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
	1909	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,40	0,33^{5} „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
	1910	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,60	0,33 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
	1911	0,40 „ 2,25	0,25 „ 0,75	0,33 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 1,50	0,40 „ 0,50	0,50 „ 2,50	1,— „ 2,—
	Gemiddeld . 1907	f 0,40 à f 1,27^{5}	f0,25 à f0,38^{5}	f0,28 à f0,40	f0,25 à f0,37	f0,47^{5} à f1,12^{5}	f0,30 à f0.53	f1,02 à f2,12	f 1,19^{5} à f 2,08
	1908	0,45 „ 2,25	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 2,50	0,83^{5} „ 2,25
	1909	0,45 „ 2,25	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,20 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,83^{5} „ 2,25
	1910	0,45 „ 2,25	0,25 „ 0,60	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,23 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,83^{5} „ 2,25
	1911	0,40 „ 2,50	0,20 „ 0,75	0,25 „ 0,60	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,50	0,83^{5} „ 2,25
Banjoemas.	Banjoemas . . 1907	f 0,18^{5} à f 0,53^{5}	f0,07^{5} à f0,20	f0,13 à f0,40	f0,12^{5} à f0,23	f0,15 à f0,60	f0,14 à f1,—	f0,30 à f1,50	f 0,20 à f 2,—
	1908	0,18 „ 0,53^{5}	0,07^{5} „ 0,20	0,13 „ 0,40	0,12^{5} „ 0,23	0,15 „ 0,60	0,14 „ 1,—	0,30 „ 1,50	0,50 „ 2,—
	1909	0,15 „ 0,55	0,07^{5} „ 0,20	0,13 „ 0,40	0,10 „ 0,23	0,15 „ 0,60	0,15 „ 0,33	0,30 „ 1,50	0,50 „ 2,—
	1910	10,— „ 50,— 's maands.	7,50 „ 10,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,70	—	—	20,— „ 115,— 's maands.
	1911	f10,— à f50,— 's maands.	f7,50 à f10,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,70	—	—	f20,— à f115,— 's maands.

Gewesten.	Afdeelingen.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Poerwakerta . 1907	f 6,— à f35,— 's maands.	f0,15 à f0,25	f 0,25	f0,15 à f0,30	f0,25 à f1,50	f0,20 à f0,30	f1,— à f2,—	f 25,— à f80,— 's maands.
	1908	f 10,— à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,30	f0,25 à f0,33	0,15 „ 0,30	0,35 „ 1,50	0,20 „ 0,30	1,25 „ 2,50	f 25,— à f80,— 's maands.
	1909	f 6,— à f35,— 's maands.	0,15 „ 0,25	f 0,25	0,15 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,30	1,— „ 2,—	f 25,— à f80,— 's maands.
	1910	f 10,— à f50,— 's maands.	0,20 „ 0,30	f0,20 à f0,50	0,15 „ 0,30	0,40 „ 2,50	—	0,40 „ 1,70	f25,— à f105,— 's maands.
	1911	f10,— à f30,— 's maands.	0,17 „ 0,35	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,40 „ 2,50	—	0,30 „ 1,90	f25,— à f110,— 's maands.
	Poerbalingga. 1907	f 0,20 à f 0,63	0,17^{5} „ 0,40	0,21^{5} „ 0,35	0,16^{5} „ 0,21^{5}	0,26^{5} „ 0,43^{5}	f 0,33^{5}	0,50 „ 2,—	f 0,50 à f 3,33^{5}
	1908	0,20 „ 0,50	0,17^{5} „ 0,40	0,22^{5} „ 0,25	0,17^{5} „ 0,20	0,30 „ 0,60	0,35	0,50 „ 2,—	0,50 „ 3,—
	1909	0,20 „ 0,80	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,75	f0,20 à f0,50	0,30 „ 1,75	0,50 „ 3,33^{5}
	1910	0,20 „ 0,80	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,75	0,20 „ 0,50	0,30 „ 1,75	0,50 „ 3,33^{5}
	1911	0,20 „ 0,80	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,75	0,20 „ 0,50	0,30 „ 1,75	0,50 „ 3,33^{5}
	Bandjarnegara 1907	f 10,— 's maands.	f 0,20	f 0,20	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	f 10,— 's maands.
	1908	f 10,— 's maands.	0,20	0,20	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	f 10,— 's maands.
	1909	f 10,— 's maands.	0,20	0,20	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,50	f 0,25	1,— „ 1,50	—
	1910	f 10,— 's maands.	0,20	0,20	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,25	1,— „ 1,50	—
	1911	f 10,— 's maands.	f0,20 à f0,25	f0,20 à f0,25	0,20 „ 0,25	0,50 „ 1,—	f0,25 à f0,35	1,— „ 1,50	—
	Tjilatjap . . . 1907	f 0,40 à f 0,75	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—
	1908	0,40 „ 0,75	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,50	—
	1909	0,40 „ 0,70	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,50	f 2,50 à f 4,—
	1910	0,40 „ 0,60	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,60	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,50	2,50 „ 4,—
	1911	0,35 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,60	0,50 „ 1,—	—	—	—
	Gemiddeld . 1907	f 0.26 à f 0,68	f0,17 à f0,29	f0,21 à f0,33	f0,17 à f0,29	f0,31 à f0,80^{5}	f0,24^{5} à f0,48^{5}	f0,66 à f1,72	f 0,45^{5} à f 2,08
	1908	0,26 „ 0,75	0,18 „ 0,30	0,21 „ 0,33	0,17 „ 0,29	0,33^{5} „ 0,83^{5}	0,26^{5} „ 0,48^{5}	0,81 „ 1,82	0,53 „ 2,01
	1909	0,27 „ 0,70	0,17 „ 0,28	0,21 „ 0,30	0,17 „ 0,28	0,32 „ 0,77	0,25 „ 0,49	0,67 „ 1,60	0,50 „ 2,50
	1910	0,27 „ 1,05	0,22 „ 0,30	0,21 „ 0,30	0,19 „ 0,32	0,42 „ 1,28	0,25 „ 0,49	0,67 „ 1,60	0,50 „ 2,50
	1911	0.27 „ 0,68	0,22 „ 0,30	0,21 „ 0,30	0,19 „ 0,32	0,42 „ 1,28	0,25 „ 0,49	0,67 „ 1,60	0,50 „ 2,50
Kedoe . . .	Magelang . . . 1907	f 0,40 à f 1,—	f0,15 à f0,50	f0,25 à f0,35	f0,10 à f0,40	f0,25 à f1,50	f0,25 à f0,35	f0,50 à f2,—	f 0,35 à f 1,—
	1908	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,35	0,50 „ 2,—	0,35 „ 1,—
	1909	0,35 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 2,—	0,35 „ 1,—
	1910	0,35 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,35	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,50	0,25 „ 0,35	0,40 „ 2,—	0,35 „ 1,—
	1911	0,35 „ 1,—	0,15 „ 0,50	0,25 „ 0,40	0,10 „ 0,40	0,35 „ 1,—	0,35 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,50 „ 1,—
	Temanggoeng 1907	0,25 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—
	1908	0,22^{5} „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 2,—	—
	1909	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,50	f 0,50
	1910	0,75 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,50	0,50
	1911	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,40	0,50 „ 1,50	0,50

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Poerworedjo	1907	f 0,50	f0,20 à f0,25	f0,25 à f0,30	f0,20 à f0,25	f0,40 à f0,75	f 0,40	f 0,75	—
		1908	0,50	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,75	0,50	0,80	—
		1909	f 0,50 à f 1,—	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,40 „ 1,25	f0,25 à f0,50	f0,50 à f3,—	—
		1910	0,50 „ 1,—	0,25 „ 0,37^5	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,40 „ 1,25	f 0,50	1,— „ 3,—	f 0,50 à f 3,—
		1911	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,40	0,20 „ 0,50	0,50 „ 0,90	0,50	1,— „ 2,50	0,50 „ 3,—
	Keboemen. .	1907	0,30 „ 0,66^5	0,20 „ 0,25	0,10 „ 0,25	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,50	f0,30 à f0,40	0,50 „ 3,33^5	0,83^5 „ 3,33^5
		1908	f 0,50	0,20 „ 0,25	0,10 „ 0,25	0,20 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 3,33^5	0,83^5 „ 3,33^5
		1909	0,50	0,20 „ 0,25	0,10 „ 0,25	0,10 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	0,83^5 „ 3,33^5
		1910	0,50	0,20 „ 0,28	0,10 „ 0,25	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,20	0,25 „ 1,—	0,50 „ 2,—	0,83^5 „ 3,33^5
		1911	0,50	0,20 „ 0,28	0,20 „ 0,25	0,10 „ 0,40	0,25 „ 1,20	0,30 „ 1,—	0,50 „ 2,50	0,83^5 „ 3,33^5
	Wonosobo. .	1907	f 0,35 à f 1,—	0,15 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	—	—	—
		1908	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	—	—	—
		1909	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	—	—	—
		1910	0,50 „ 0,75	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	f0,20 à f0,30	—	—
		1911	0,30 „ 0,90	0,20 „ 0,25	—	0,15 „ 0,25	0,30 „ 1,—	0,20 „ 0,30	—	—
	Gemiddeld .	1907	f 0,36 à f 0,83	f0,19^5 à f0,32	f0,22^5 à f0,29^5	f0,18 à f0,34	f0,34 à f0,87	f0,29 à f0,36	f0,56 à f2,01	f 0,59 à f 2,17
		1908	0,37^5 „ 0,75	0,22^5 „ 0,32	0,22^5 „ 0,29^5	0,18 „ 0,34	0,34 „ 0,87	0,33 „ 0,56	0,57 „ 2,02	0,59 „ 2,17
		1909	0,38 „ 0,78	0,23 „ 0,33	0,22^5 „ 0,29^5	0,17^5 „ 0,34	0,34 „ 0,95	0,29 „ 0,56	0,52 „ 2,02	0,59 „ 2,17
		1910	0,50 „ 0,78	0,23 „ 0,33	0,22^5 „ 0,29^5	0,20 „ 0,39	0,34 „ 1,09	0,34 „ 0,62	0,60 „ 2,02	0,62 „ 2,38
		1911	0,50 „ 0,78	0,23 „ 0,33	0,22^5 „ 0,29^5	0,20 „ 0,34	0,34 „ 1,09	0,34 „ 0,62	0,60 „ 2,02	0,62 „ 2,38
Djokjakarta	Mataram. . .	1907	0,50 à f 1,50	f0,20 à f0,25	f 0,25	f0,15 à f0,30	f0,50 à f1,—	f0,20 à f0,30	f0,25 à f1,50	f 0,80 à f 3,—
		1908	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,50	0,25 „ 1,50	0,80 „ 3,—
		1909	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,80 „ 3,—
		1910	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,80 „ 3,—
		1911	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,25	0,25	0,15 „ 0,30	0,50 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,50	0,80 „ 3,—
	Koelon Progo	1907	5,— „ 15,— 's maands.	—	f0,20 à f0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,60	5,— „ 20,— 's maands.	1,50 „ 2,50	f 15,— à f60,— 's maands.
		1908	f 5,— à f15,— 's maands.	—	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,75	f5,— à f20,— 's maands.	1,50 „ 2,50	f 15,— à f60,— 's maands.
		1909	f 7,50 à f17,50 's maands.	—	0,20 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,60	f7,50 à f25,— 's maands.	f 1,75	f 35,— à f70,— 's maands.
		1910	f 7,50 à f17,50 's maands.	—	0,10 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,60	f7,50 à f25,— 's maands.	1,75	f 35,— à f70,— 's maands.
		1911	f 7,50 à f17,50 's maands.	—	0,10 „ 0,50	0,10 „ 0,30	0,25 „ 0,60	f7,50 à f25,— 's maands.	1,75	f 35,— à f70,— 's maands.
	Goenoeng Kidoel	1907	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1909	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1910	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1911	—	—	—	0,25 „ 0,30	0,50 „ 0,60	—	—	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Jaar	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld .	1907	f 0,34 à f 1,—	f0,20 à f0,25	f0,22^5 à f0,27^5	f0,20 à f0,30	f0,46^5 à f0,73	f0,18 à f0,48	f0,87^5 à f2,—	f 0,65 à f 2,50
		1908	0,34 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,22^5 „ 0,27^5	0,20 „ 0,30	0,46^5 „ 0,73	0,18 „ 0,56	0,87^5 „ 2,—	0,65 „ 2,50
		1909	0,35 „ 1,04	0,20 „ 0,25	0,22^5 „ 0,37^5	0,20 „ 0,30	0,46^5 „ 0,73	0,22 „ 0,70	1,— „ 1,62^5	1,— „ 2,70
		1910	0,35 „ 1,04	0,20 „ 0.25	0,17^5 „ 0,37^5	0,16^5 „ 0,30	0,41^5 „ 0,90	0,22 „ 0,70	1,— „ 1,62^5	1,— „ 2,70
		1911	0,35 „ 1,04	0,20 „ 0,25	0,17^5 „ 0,37^5	0,16^5 „ 0,30	0,41^5 „ 0,90	0,22 „ 0,70	1,— „ 1,62^5	1,— „ 2,70
Soerakarta .	Soerakarta . .	1907	f 0,50 à f 1,—	f0,20 à f0,25	f 0,30	f0,20 à f0,30	f0,30 à f1,—	—	f0,50 à f1,50	f 2,—
		1908	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	—	0,50 „ 1,50	2,—
		1909	0,50 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	—	0,50 „ 1,50	2,—
		1910	0,50 „ 1,25	0,20 „ 0,25	f0,25 à f0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	—	0,50 „ 1,50	2,—
		1911	0,50 „ 1,25	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,35	f 0,25	0,40 „ 0,50	—	0,50 „ 1,50	2,—
	Klaten	1907	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	f0,04 à f0,35	0,50 „ 1,50	f0,13 à f1,—	0,20 „ 2,—	f 0,33 à f 3,30
		1908	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,04 „ 0,35	0,50 „ 1,50	0,13 „ 1,—	0,20 „ 2,—	0,33 „ 3,30
		1909	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,04 „ 0,35	0,50 „ 1,50	0,13 „ 1,—	0,20 „ 2,—	0,33 „ 3,30
		1910	0,16 „ 0,50	0,25 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,04 „ 0,16	0,50 „ 1,50	0,13 „ 1,—	0,20 „ 2,—	0,33 „ 3,30
		1911	7,50 „ 22,50 's maands.	0,20 „ 0,40	0,20 „ 0,70	0,04 „ 0,40	0,60 „ 2,50	4,— „ 40,— 's maands.	0,20 „ 2,50	9,— „ 125,— 's maands.
	Bojolali	1907	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,50	f 0,40 à f 0,75
		1908	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,75
		1909	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,75
		1910	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,75
		1911	f 4,50 à f 7,50 's maands.	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,50	0,25 „ 0,75
	Sragen	1907	f 5,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	—
		1908	f 5,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,40 „ 0,75	—	1,— „ 1,50	f 1,— à f 2,50
		1909	f 5,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—	1,— „ 2,—	1,— „ 2,50
		1910	f 5,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	0,75 „ 2,—	0,35 „ 2,66
		1911	f 5,— à f25,— 's maands.	0,18 „ 0,25	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,40 „ 2,—	—	0,75 „ 2,—	25,— „ 80,— 's maands.
	Gemiddeld . .	1907	f 0,22 à f 0,56	f0,22 à f0,27	f0,27^5 à f0,40	f0,16 à f0,30	f0,39 à f0,90	f0,16^5 à f0,62^5	f0,52 à f1,37	f 0,90 à f 2,16
		1908	0,22 „ 0,56	0,22 „ 0,27	0,27^5 „ 0,37^5	0,15 „ 0,30	0,39 „ 0,90	0,16^5 „ 0,62^5	0,52 „ 1,37	0,90 „ 2,16
		1909	0,22 „ 0,56	0,22 „ 0,27	0,27^5 „ 0,37^5	0,15 „ 0,30	0,42 „ 1,20	0,16^5 „ 0,62^5	0,52 „ 1,37	0,90 „ 2,16
		1910	0,22 „ 0,69	0,22 „ 0,27	0,27^5 „ 0,37^5	0,14 „ 0,30	0,37 „ 1,20	0,16^5 „ 0,62^5	0,46 „ 1,37	0,75 „ 2,20
		1911	0,25 „ 0,75	0,20 „ 0,30	0,25 „ 0,40	0,15 „ 0,30	0,45 „ 2,—	0,16^5 „ 0,65	0,46 „ 1,50	0,90 „ 2,20
Madioen. .	Madioen. . . .	1907	f 10,— à f 45,— 's maands.	f0,15 à f0,25	f0,25 à f0,30	f0,15 à f0,30	f0,25 à f1,50	—	f1,— à f2,50	f 2,—
		1908	f 10,— à f 45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,25 „ 1,50	—	1,— „ 2,50	f 20,— à f80,— 's maands.
		1909	f 7,50 à f 30,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	1,— „ 2,50	f 20,— à f80,— 's maands.
		1910	f 7,50 à f 30,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	1,— „ 2,50	f 20,— à f80,— 's maands.
		1911	f 7,50 à f 30,— 's maands.	0,15 „ 0,35	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,30 „ 2,—	—	1,— „ 2,50	f 20,— à f80,— 's maands.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Ngawi	1907	f 12,— à f15,— 's maands.	f0,20 à f0,25	f0,25 à f0,30	f0,15 à f0,20	f0,40 à f0,50	—	f 0,50	f 1,67
		1908	f 12,— à f15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	0,25 „ 0,30	0,15 „ 0,20	0,40 „ 0,50	—	0,50	1,67
		1909	f 10,— à f15,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,25	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,50	—	0,50	1,67
		1910	f 10,— à f15,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,50	f0,15 à f0,25	0,50	1,67
		1911	f 10,— à f15,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,15 „ 0,25	0,40 „ 0,75	—	—	f 50,— à f70,— 's maands.
	Magetan. . .	1907	f 10,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,75	—	f1,25 à f1,50	f 2,—
		1908	f 10,— à f45,— 's maands.	0,15 „ 0,25	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,25 „ 1,75	—	—	f 1,— à f 3,—
		1909	f 5,— à f30,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,15 „ 0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,65	—	—	20,— „ 90,— 's maands.
		1910	f 5,— à f 30,— 's maands.	0,17 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,25 „ 2,25	—	—	f 30,— à f60,— 's maands.
		1911	f 10,— à f15,— 's maands.	0,17 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,50	0,25 „ 2,25	—	—	f 50,— à f60,— 's maands.
	Ponorogo . .	1907	f 9,— à f 12,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—	f1,— à f2,—	—
		1908	f 9,— à f 12,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,30	0,50 „ 2,—	—	1,— „ 2,—	—
		1909	f 7,50 à f 15,— 's maands.	0,20 „ 0,30	f0,25 à f0,30	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,—	—	1,— „ 2,—	—
		1910	f 7,50 à f 20,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,40 „ 1,—	—	1,50 „ 2,50	—
		1911	f 7,50 à f 15,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,40 „ 1,—	—	1,50 „ 2,50	—
	Patjitan . . .	1907	—	—	—	0,20 „ 0,25	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1908	—	—	—	0,20 „ 0,25	0,50 „ 0,60	—	—	—
		1909	—	—	—	0,20 „ 0,25	0,30 „ 0,75	—	—	—
		1910	f 9,— à f 15,— 's maands.	f0,20 à f0,25	—	0,21 „ 0,25	0,35 „ 1,—	f0,20 à f0,25	f0,35 à f1,—	—
		1911	f 9,— à f 15,— 's maands.	0,20 „ 0,25	—	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,—	0,20 „ 0,25	0,35 „ 1,—	—
	Gemiddeld.	1907	f 10,25 à f29,25 's maands.	f0,18 à f0,25	f0,22 à f0,30	f0,18 à f0,27	f0,38 à f1,27	—	f0,95 à f1,65	f 1,89
		1908	f 10,25 à f29,25 's maands.	0,18 „ 0,25	0,22 „ 0,30	0,18 „ 0,27	0,38 „ 1,27	—	0,83 „ 1,66	f 1,08⁵ à f 2,42
		1909	f 7,50 à f 25,— 's maands.	0,16 „ 0,30	0,21 „ 0,30	0,18 „ 0,28	0,32 „ 1,18	—	0,80 „ 1,50	1,— „ 2,42
		1910	f 7,50 à f 22,— 's maands.	0,15 „ 0,30	0,23 „ 0,30	0,18 „ 0,33	0,34 „ 1,34	f0,17 à f0,25	0,84 „ 1,50	1,— „ 2,28
		1911	f 8,80 à f 25,— 's maands.	0,19 „ 0,38	0,23 „ 0,30	0,18 „ 0,31	0,34 „ 1,40	0,20 „ 0,25	0,95 „ 2,—	40,— „ 70,— 's maands.
Kediri. . . .	Kediri	1907	f 0,25 à f 1,50	f0,15 à f0,40	f0,20 à f0,56	f0,10 à f0,50	f0,30 à f1,—	f0,15 à f0,50	f0,50 à f2,—	f 0,40 à f 2,30
		1908	0,25 „ 1,50	0,20 „ 0,30	0,10 „ 0,55	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,—	0,25 „ 0,50	0,70 „ 2,—	0,50 „ 3,—
		1909	7,50 „ 40,— 's maands.	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,55	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
		1910	f7,50 à f40,— 's maands.	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,55	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
		1911	f 7,5 à f050,— 's maands.	0,20 „ 0,35	0,20 „ 0,60	0,15 „ 0,30	0,40 „ 1,25	0,25 „ 0,50	0,75 „ 2,—	0,50 „ 2,50
	Blitar	1907	f 0,33⁵ à f 0,67	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,55	0,40 „ 1,—	0,24 „ 0,50	1,50 „ 3,—	0,25 „ 2,50
		1908	0,33⁵ „ 0,67	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,45 „ 0,80	1,— „ 2,—	0,25 „ 2,50
		1909	f 10,— à f20,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,50 „ 2,50
		1910	f 10,— à f20,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,83 „ 2,50
		1911	f 10,— à f20,— 's maands.	0,20 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,30 „ 1,—	1,— „ 2,—	25,— „ 75,— 's maands.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Berbek . . .	1907	f 0,33 à f 1,—	f0,25 à f0,30	f0,30 à f0,40	f0,15 à f0,25	f0,50 à f2,—	f0,30 à f0,60	f0,50 à f2,50	f 0,50 à f 1,33^5
		1908	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,50 „ 1,33^5
		1909	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,50 „ 1,33^5
		1910	0,33 „ 1,—	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 2,—	0,30 „ 0,60	0,50 „ 2,50	0,50 „ 1,33^5
		1911	7,50 „ 15,— 's maands.	0,20 „ 0,30	0,20 „ 0,40	0,15 „ 0,25	0,50 „ 1,50	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,—	0,50 „ 1,33^5
	Toeloengagoeng . . .	1907	0,25 „ 0,90	0,50 „ 1,—	0,23 „ 0,50	0,12 „ 0,50	0,30 „ 0,70	6,— „ 10,— 's maands.	1,25 „ 1,50	0,30 „ 1,50
		1908	0,30 „ 0,67	0,25 „ 0,30	0,23 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 0,70	f0,40 à f0,80	1,25 „ 1,50	0,30 „ 2,50
		1909	12,— „ 20,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,35	0,20 „ 0,40	0,40 „ 0,80	0,40 „ 0,80	1,25 „ 1,50	0,30 „ 2,50
		1910	f 9,— à f20,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,30 „ 0,40	0,30 „ 0,40	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,80	1,25 „ 1,50	0,30 „ 2,50
		1911	f 10,— à f30,— 's maands.	0,25 „ 0,30	0,23 „ 0,50	0,25 „ 0,50	0,30 „ 1,40	0,40 „ 0,83^5	1,25 „ 1,50	9,— „ 75,— 's maands.
	Gemiddeld	1907	f 0,29 à f 1,01^5	f0,27^5 à f0,55	f0,25^5 à f0,49	f0,15^5 à f0,45	f0,38 à f1,17^5	f0,22^5 à f0,48	f0,93^5 à f2,25	f 0,36^5 à f 1,90^5
		1908	0,30 „ 0,96	0,23 „ 0,34	0,23 „ 0,49	0,17^5 „ 0,39	0,42^5 „ 1,17^5	0,35 „ 0,67^5	0,86 „ 2,—	0,39 „ 2,33
		1909	0,32^5 „ 0,91^5	0,23 „ 0,36	0,37^5 „ 0,46	0,18^5 „ 0,36	0,46 „ 1,26	0,31 „ 0,72^5	0,87^5 „ 2,—	0,44 „ 2,20^5
		1910	0,30 „ 0,91^5	0,23 „ 0,36	0,37^5 „ 0,46	0,21 „ 0,38	0,46 „ 1,31	0,31 „ 0,72^5	0,87^5 „ 2,—	0,53 „ 2,20^5
		1911	0,29 „ 0,95^5	0,21 „ 0,36	0,24 „ 0,50	0,20 „ 0,38^5	0,42^5 „ 1,21	0,30 „ 0,70^5	0,87^5 „ 1,87^5	0,53 „ 2,20^5
Madoera . .	Pamekasan .	1907	—	—	f0,25 à f0,40	f0,25 à f0,30	f0,60 à f2,50	f0,40 à f0,60	f0,75 à f1,—	—
		1908	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
		1909	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,30	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
		1910	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
		1911	—	—	0,25 „ 0,40	0,25 „ 0,50	0,60 „ 2,50	0,40 „ 0,60	0,75 „ 1,—	—
	Sampang . .	1907	f 0,40 à f 0,50	f0,20 à f0,30	f 0,25	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1908	—	—	0,25	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1909	—	—	0,25	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1910	—	—	0,25	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
		1911	—	—	f0,25 à f0,30	0,12^5 „ 0,25	0,60 „ 1,—	0,25 „ 0,60	1,— „ 1,75	—
	Bangkalan .	1907	—	—	0,25 „ 0,33^5	0,20 „ 0,33^5	0,50 „ 0,60	0,35^5 „ 1,16^5	0,40 „ 1,50	—
		1908	—	—	0,30 „ 0,40	0,30 „ 0,30	0,30 „ 1,25	0,35^5 „ 1,66^5	0,40 „ 1,50	—
		1909	—	—	0,30 „ 0,40	0,20 „ 0,30	0,30 „ 1,25	0,33^5 „ 1,66^5	0,40 „ 2,50	—
		1910	—	—	0,25 „ 0,35	0,20 „ 0,35	0,35 „ 1,30	0,45 „ 1,66^5	0,40 „ 2,60	—
		1911	—	—	0,25 „ 0,35	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,30	0,45 „ 1,66^5	0,40 „ 2,60	—
	Soemenep . .	1907	—	—	0,25 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,35 „ 0,80	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
		1908	—	—	—	0,10 „ 0,25	0,35 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
		1909	—	—	0,25 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,35 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
		1910	—	—	0,25 „ 0,30	0,20 „ 0,25	0,40 „ 1,70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
		1911	—	—	0,25 „ 0,30	0,10 „ 0,25	0,35 „ 1.70	0,25 „ 0,50	1,— „ 2,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1907	f 0,40 à f 0,50	f0,20 à f0,30	f0,25 à f0,32	f0,17 à f0,28	f0,51 à f1,22^5	f0,31 à f0,71^5	f0,79 à f1,56	—
	1908	—	—	0,26 „ 0,35	0,17 „ 0,28	0,46 „ 1,61	0,31 „ 0,84	0,79 „ 1,56	—
	1909	—	—	0,26 „ 0,35	0,17 „ 0,28	0,46 „ 1,61	0,30^5 „ 0,84	0,79 „ 1,81	—
	1910	—	—	0,25 „ 0,34	0,19 „ 0,29	0,48 „ 1,62^5	0,33^5 „ 0,84	0,79 „ 1,83^5	—
	1911	—	—	0,25 „ 0,33^5	0,18 „ 0,33^5	0,51 „ 1,62^5	0,33^5 „ 0,84	0,79 „ 1,83^5	—

BUITENBEZITTINGEN.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Padangsche Benedenlanden.	Padang 1907	f 20 's maands	f0,40 à f0,50	f0,50 à f1,—	f0,40 à f0,50	f0,60 à f1,25	f0,75 à f1,50	f1,— à f2,50	—
	1908	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,50	1,— „ 2,50	—
	1909	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,50	1,— „ 2,50	—
	1910	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,50	1,— „ 2,50	—
	1911	f 20 's maands	0,40 „ 0,50	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,25	0,75 „ 1,—	1,— „ 2,50	—
	Priaman . . . 1907	—	—	0,40 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,60	1,— „ 1,50	—
	1908	—	—	0,40 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	1909	—	—	0,35 „ 0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	1910	—	—	0,35 „ 0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	1911	—	—	0,35 „ 0,50	0,35 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,55	1,— „ 1,50	—
	Painan 1907	—	—	—	f 0,50	1,— „ 1,50	—	1,50 „ 2,—	—
	1908	f 1,—	f0,40 à f0,50	—	f0,30 à f0,50	0,75 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
	1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
	1910	—	—	—	0,30 „ 0,75	1,— „ 2,—	f 0,75	1,— „ 2,—	—
	1911	f 0,50	f0,40 à f0,50	—	0,40 „ 0,75	1,— „ 2,—	—	1,50 „ 2,—	f 1,—
Padangsche Bovenlanden.	Agam 1907	0,50	0,30 „ 0,40	f 0,50	0,30 „ 0,60	0,75 „ 1,—	0,30 „ 1,—	0,70 „ 1,50	—
	1908	0,50	0,30 „ 0,60	0,50	0,30 „ 0,60	0,75 „ 1,—	0,30 „ 1,—	0,75 „ 1,50	—
	1909	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	—
	1910	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	—
	1911	0,50	0,30 „ 0,40	0,50	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	0,30 „ 0,40	0,75 „ 1,—	—
	Batipoeh en X Koto 1907	0,80	0,30 „ 0,40	0,45	f 0,50	f 1,—	f 0,50	f 1,—	—
	1908	0,80	0,30 „ 0,35	0,45	0,50	1,—	0,50	1,—	—
	1909	0,80	0,30 „ 0,40	0,45	0,50	1,—	0,50	1,—	—
	1910	0,80	0,30 „ 0,40	0,45	0,50	1,—	0,50	1,—	—
	1911	0,80	0,30 „ 0,50	0,45	0,50	1,—	0,50	f1,— à f2,—	—
	XIII en IX Koto 1907	f 12,— 's maands.	f 0,30	f0,40 à f0,50	f0,20 à f0,50	f0,50 à f1,50	—	f 1,50	—
	1908	f 12,— à f 15,— 's maands.	f0,30 à f0,50	f 0,40	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,50	—	1,50	—
	1909	—	—	f0,40 à f0,60	0,25 „ 0,50	1,— „ 3,—	—	1,50	—
	1910	f 0,40 à f 0,80	f0,30 „ f0,50	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	1,50	—
	1911	0,40 à 0,80	0,30 „ 0,50	f0,40 à f0,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,50	—	f1,50 à f2,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Tanahdatar .	1907	f 0,40	f0,30 à f0,40	f0,40 à f0,60	f0,30 à f0,40	f0,50 à f2,50	f0,50 à f0,75	f1,— à f2,50	—
		1908	0,40	0,30 „ 0,40	0,40 „ 0,60	0,30 „ 0,40	1,— „ 2,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
		1909	f 0,40 à f0,80	f 0,30	0,40 „ 0,50	0,20 „ 0,50	0,50 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
		1910	0,40 „ 0,80	0,30	0,40 „ 0,50	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	—
		1911	0,35 „ 0,50	0,30	0,40 „ 0,60	0,30 „ 0,50	1,— „ 3,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	—
	Loeboeksikaping	1907	f 17,50 's maands.	—	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1908	f 17,50 's maands.	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1909	f 17,50 's maands.	0,40	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1910	f 17,50 's maands.	0,40	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
		1911	f15,— à f17,50 's maands.	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,50	f 0,75	0,75 „ 1,50	—
	L Koto. . .	1907	—	—	f 0,40	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,25	f0,30 à f0,60	0,60 „ 2,—	—
		1908	—	f0,40 à f0,50	0,40	0,30 „ 0,50	0,90 „ 1,—	0,30 „ 0,60	0,60 „ 2,—	—
		1909	—	0,40 „ 0,50	0,40	0,35 „ 0,50	0,90 „ 1,50	0,30 „ 0,60	1,— „ 1,50	—
		1910	—	0,40 „ 0,50	0,40	0,35 „ 0,50	0,90 „ 1,50	0,30 „ 0,60	1,— „ 1,40	—
		1911	f 15,— à f20,— 's maands.	0,40 „ 0,50	0,40	0,35 „ 0,50	0,90 „ 1,50	0,30 „ 0,60	1,05 „ 1,40	—
	Gemiddeld .	1907	f 0,66 à f 0,68	f0,33 à f0,43	f0,43 à f0,58	f0,25 à f0,48	f0,76 à f1,39	f0,53 à f0,81	f1,— à f1,73	—
		1908	0,76 „ $0,77^{5}$	0,35 „ 0,47	0,43 „ 0,57	0,25 „ 0,49	0,81 „ $1,32^{5}$	0,50 „ 0,81	1,— „ 1,73	—
		1909	$0,72^{5}$ „ 0,81	0,35 „ 0,42	0,43 „ 0,58	0,25 „ 0,48	0,80 „ 1,39	0,50 „ 0,81	1,08 „ 1,70	—
		1910	0,74 „ 0,81	0,35 „ 0,43	0,43 „ 0,58	0,25 „ 0,48	0,81 „ 1,38	0,50 „ 0,81	1,06 „ 1,68	—
		1911	0,76 „ 0,85	0,35 „ 0,43	0,43 „ 0,58	0,25 „ 0,48	0,81 „ 1,39	0,53 „ 0,81	1,08 „ 1,68	f 1,—
Tapanoeli .	Natal en Batang Natal	1907	—	—	—	f0,40 à f0,50	f0,75 à f1,—	f0,50 à f0,75	f0,75 à f1,25	—
		1908	—	f 0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—
		1909	—	0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—
		1910	—	0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	0,60 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—
		1911	—	—	—	0,40 „ 0,50	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	—
	Sibolga en Batangtoroe-districten	1907	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,75	f 1,— à f 2,—
		1908	f 0,50 à f 0,60	f0,20 à $f0,33^{5}$	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,— „ 2,—
		1909	0,50 „ 0,60	0,20 „ $0,33^{5}$	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,— „ 2,—
		1910	0,50 „ 0,60	0,20 „ $0,33^{5}$	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 2,—	1,— „ 2,—
		1911	0,50 „ 0,60	0,20 „ $0,33^{5}$	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,— „ 2,—	1,— „ 2,—
	Padang Sidimpoean	1907	f 13,— à f 20,— 's maands.	f0,35 à f0,50	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
		1908	f 15,— à f 20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,— „ 2,—	—
		1909	f 15,— à f 20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,50	f 0,75	1,— „ 1,50	—
		1910	f 15,— à f 20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,75 „ 1,50	f0,40 à f0,75	1,— „ 1,50	—
		1911	f 15,— à f 20,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,75	1,— „ 1,50	—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Bataklanden	1907	—	—	—	f0,30 à f0,50	f0,60 à f1,75	—	f1,— à f1,75	—
		1908	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
		1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,60 „ 1,75	—	1,— „ 1,75	—
	Nias	1907	—	—	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	f0,50 à f0,75	1,25 „ 1,75	f 2,—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 1,75	2,—
		1909	f 0,50 à f 1,—	f 0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 1,75	—
		1910	0,50 „ 1,—	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 2,50	—
		1911	0,50 „ 1,—	0,40	—	0,25 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,50 „ 0,75	1,25 „ 2,50	—
	Gemiddeld	1907	f 13,— à f 20,— 's maands.	f0,35 à f0,50	—	f0,37 à f0,57	f0,69 à f1,45	f0,54 à f0,75	f1,— à f1,70	f 1,50 à f 2,—
		1908	f 30,— à f 38,— 's maands.	0,35 „ 0,44^{5}	—	0,36 „ 0,52	0,69 „ 1,45	0,54 „ 0,75	1,— „ 1,65	1,50 „ 2,—
		1909	f 15,— à f 23,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,36 „ 0,52	0,69 „ 1,45	0,54 „ 0,75	1,— „ 1,65	1,50 „ 2,—
		1910	f 15,— à f 23,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,36 „ 0,52	0,69 „ 1,45	0,54 „ 0,75	1,— „ 1,80	1,50 „ 2,—
		1911	f 15,— à f 23,— 's maands.	0,35 „ 0,50	—	0,36 „ 0,52	0,69 „ 1,45	0,54 „ 0,75	1,— „ 1,80	1,50 „ 2,—
Benkoelen	Benkoelen	1907	f 0,50 à f 1,—	f0,40 à f0,75	—	f0,40 à f0,75	f0,60 à f2,50	f0,50 à f1,—	f1,— à f3,—	f 1,— à f 2,50
		1908	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,75	—	0,40 „ 0,75	0,60 „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	1,— „ 2,50
		1909	0,50 „ 1,—	0,40 „ 0,75	—	0,40 „ 0,75	0,60 „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	1,50 „ 2,—
		1910	f 0,50	f 0,30	—	0,40 „ 1,50	0,80 „ 1,50	0,60 „ 0,75	f 1,50	1,50 „ 2,—
		1911	0,50	9,— 's maands.	—	0,40 „ 0,50	0,80 „ 1,50	0,60 „ 0,75	1,25	1,50 „ 1,75
	Lebong	1907	1,—	f0,40 à f0,60	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,25	0,40 „ 0,50	f1,— à f3,25	1,50 „ 3,—
		1908	1,—	0,40 „ 0,60	—	0,43 „ 0,61^{5}	1,— „ 1,16^{5}	0,50 „ 0,65	1,25 „ 2,62^{5}	1,50 „ 2,50
		1909	f 0,66 à f 2,50	0,30 „ 1,25	—	0,40 „ 1,25	0,75 „ 3,—	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
		1910	0,66 „ 2,50	0,30 „ 1,—	—	0,40 „ 1,25	1,— „ 3,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 3,—	2,50 „ 3,—
		1911	0,66 „ 2,50	0,75 „ 1,25	—	0,40 „ 1,25	1,— „ 3,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 3,—	2,50 „ 3,—
	Seloema	1907	—	f 0,40	—	f 0,40	0,50 „ 1,75	—	1,50 „ 2,—	—
		1908	—	0,40	—	0,40	0,50 „ 0,75	—	1,50 „ 2,—	—
		1909	—	0,29	—	0,40	0,50 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
		1910	—	0,29	—	f0,40 à f0,50	0,50 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
		1911	—	0,29	—	f 0,40	0,50 „ 1,25	—	1,50 „ 2,—	—
	Manna	1907	—	—	—	f0,32^{5} à f0,50	1,— „ 1,50	f0,40 à f0,50	1,— „ 1,62^{5}	f 1,— à f 1,50
		1908	—	—	—	0,32^{5} „ 0,50	1,— „ 1,50	0,40 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 0,75
		1909	—	—	—	f 0,50	f 1,—	f 0,75	f 1,50	f 1,50
		1910	—	—	—	0,50	1,—	0,75	1,50	1,50
		1911	—	—	—	—	f1,— à f1,50	—	f1,50 à f2,—	—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Kroë. . . .	1907	—	—	—	f 0.50	f1,— à f1,50	f0,75 à f1,—	f1,50 à f2,—	f0,50 à f 1,50
		1908	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	—
		1909	—	f 0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	—
		1910	—	0,75	—	0,50	f 1,50	0,60 „ 1,25	f 2,—	f 2,—
		1911	—	—	—	0,50	1,50	f 0,60	2,—	—
	Gemiddeld .	1907	f0,75 à f 1,—	f0,40 à f0,58	—	f0,39 à f0,56	f0,92 à f1,63	f0,53 à f0,76	f1,22 à f2,21	f 1,— à f 2,12^5
		1908	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,58	—	0,39 „ 0,57	0,93^5 „ 1,38	0,53 „ 0,76	1,22 „ 2,18^5	1,— „ 1,91^5
		1909	0,74 „ 1,41	0,47 „ 0,51	—	0,46 „ 0,51	0,88 „ 2,—	0,68 „ 1,—	1,40 „ 2,—	1,83 „ 2,18
		1910	0,72 „ 1,27	0,47 „ 0,58	—	0,46 „ 0,62^5	1,18 „ 1,53	0,75 „ 0,96	1,80 „ 3,—	1,50 „ 2,25
		1911	0,72 „ 1,27	0,47 „ 0,58	—	0,46 „ 0,62^5	1,18 „ 1,53	0,75 „ 0,96	1,80 „ 3,—	1,— „ 2,—
Lampongsche districten	Hoofdplaats Telokbetong	1907	—	—	—	f0,60 à f0,75	f1,50 à f3,—	f 0,75	f2,— à f3,—	—
		1908	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	f0,75 à f1,—	1,50 „ 3,—	—
		1909	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
		1910	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
		1911	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 3,—	—
	Ommelanden van Telokbetong	1907	f 15,— à f25,— 's maands.	f0,20 à f0,40	—	0,60 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
		1908	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
		1909	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
		1910	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
		1911	f 15,— à f25,— 's maands.	0,20 „ 0,40	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,—	—
	Sekampoeng	1907	—	—	—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	f 1,—	1,— „ 1,50	f2,50 à f 3,—
		1908	—	—	—	f 0,75	1,25 „ 1,50	1,—	f 1,25	—
		1909	—	—	—	0,75	f 1,25	1,—	1,25	—
		1910	—	—	—	0,75	1,25	1,—	f1,25 „ f1,50	—
		1911	—	—	—	0,60	1,—	—	1,25 „ 1,50	—
	Sepoetih . .	1907	—	—	—	0,60	2,50	—	2,— „ 2,50	—
		1908	—	—	—	0,50	f1,50 à f2,—	f 0,60	1,50 „ 2,50	—
		1909	—	—	—	0,50	1,25 „ 1,50	0,60	1,50 „ 2,—	—
		1910	—	—	—	f0,50 à f0,75	1,25 „ 1,50	0,60	1,50 „ 2,—	—
		1911	—	—	—	f 0,60	1,50 „ 1,75	—	1,75 „ 2,—	—
	Semangka. .	1907	—	—	—	f0,60 à f0,75	f 2,—	f0,75 à f1,—	f 2,50	—
		1908	—	—	—	0,60 „ 0,75	f1,— à f2,—	0,75 „ 1,—	2,50	—
		1909	—	—	—	0,60 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	2,50	—
		1910	—	—	—	f 0,60	1,— „ 2,—	0,75 „ 1,—	f2,— à f2,50	—
		1911	—	—	—	0,75	2,— „ 2,25	1,— „ 1,50	2,— „ 2,50	—

Gewesten.	Afdeelingen.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Ketimbang	1907	—	—	—	f0,50 à f0,75	f1,— à f2,50	—	f2,— à f2,50	—
		1908	—	—	—	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,—	—	1,50 „ 2,50	—
		1909	—	f 0,50	—	f 0,33	f 1,50	f 0,50	1,50 „ 2,50	—
		1910	—	0,50	—	0,33	1,50	—	1,50 „ 2,50	—
		1911	—	0,50	—	0,33	1,50	0,50	1,50 „ 2,50	—
	Toelangbawang	1907	—	—	—	0,50	f1,25 à f2,—	—	—	—
		1908	—	—	—	0,50	f 1,25	0,75	f 2,50	—
		1909	—	—	—	0,50	f1,50 à f2,—	0,75	2,50	—
		1910	—	—	—	0,50	1,50 „ 2,—	0,75	2,50	—
		1911	—	—	—	0,50	1,50 „ 2,—	0,75	2,50	—
	Gemiddeld	1907	f 0,50 à f 0,83	f0,20 à f0,40	—	f0,54 à f0,69^5	f1,53 à f2,28	f0,90 à f1,06	f1,75 à f2,50	f 2,50 à f 3,—
		1908	0,50 „ 0,83	0,20 „ 0,40	—	0,51 „ 0,62^5	1,14 „ 1,82	0,72^5 „ 0,89	1,68 „ 2,46	—
		1909	0,50 „ 0,83	0,55 „ 0,65	—	0,50 „ 0,62^5	1,18 „ 1,82	0,79 „ 0,96	1,68 „ 2,40	—
		1910	0,50 „ 0,83	0,58 „ 0,66	—	0,50 „ 0,62	1,18 „ 1,82	0,79 „ 0,96	1,68 „ 2,40	—
		1911	0,50 „ 0,83	0,58 „ 0,66	—	0,50 „ 0,62	1,18 „ 1,82	0,79 „ 0,96	1,68 „ 2,40	—
Palembang.	Palembangsche Benedenlanden	1907	f 0,90	f 0,45	—	f 0,55	f 1,25	f 0,60	f 1,60	f 1,75
		1908	0,90	0,45	—	0,55	1,25	0,60	1,60	1,75
		1909	0,95	0,45	—	0,50	1,05	0,60	1,60	1,75
		1910	0,80	0,45	—	0,50	1,05	0,60	1,60	1,75
		1911	0,81	0,48	—	0,58	1,85	0,60	1,60	1,75
	Palembangsche Bovenlanden	1907	—	0,55	—	0,55	1,35	0,85	1,35	—
		1908	1,50	0,55	—	0,55	1,50	0,65	1,50	—
		1909	1,—	0,50	—	0,55	1,60	0,65	1,50	—
		1910	1,35	0,55	—	0,55	1,60	0,65	1,50	—
		1911	1,36	0,54	—	0,57^5	1,55^5	0,65	1,50	—
	Ogan en Komering Oeloe.	1907	—	—	—	0,50	1,50	0,75	2,—	—
		1908	—	—	—	0,50	1,50	0,75	2,—	—
		1909	—	—	—	0,50	1,30	0,75	2,—	—
		1910	—	—	—	0,50	1,60	0,75	2,—	—
		1911	—	—	—	0,55	1,33	0,75	2,—	—
	Gemiddeld	1907	f 0,90	f 0,50	—	f 0,53	f 1,36^5	f 0,66^5	f 1,70	f 1,75
		1908	1,20	0,50	—	0,53	1,41^5	0,66^5	1,70	1,75
		1909	0,97^5	0,47^5	—	0,51^5	1,31^5	0,66^5	1,70	1,75
		1910	1,07^5	0,50	—	0,51^5	1,41^5	0,66^5	1,70	1,75
		1911	1,08^5	0,51	—	0,56^5	1,57^5	0,66^5	1,70	1,75

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders.					Chineezen.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Djambi. . . .	Djambi	1907	—	—	—	f0,60 à f1,—	f1,50 à f2,50	f0,80 à f1,—	f2,— à f3,—	f 2,50 à f 3,—
		1908	—	—	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
		1909	—	—	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
		1910	—	f0,50 à f0,75	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
		1911	f 0,75 à f 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	2,50 „ 3,—
Oostkust van Sumatra.	Medan (afd. Deli en Serdang).	1907	f 0,54 à f 1,44	f0,28 à f0,45	f0,40 à f0,90	f0,40 à f0,83	f0,50 à f3,33	f0,50 à f1,—	f1,— à f3,30	f 0,50 à f 1,60
		1908	0,54 „ 1,44	0,28 „ 0,45	0,40 „ 0,90	0,40 „ 0,83	0,50 „ 3,33	0,50 „ 1,—	1,— „ 3,33	0,50 „ 1,60
		1909	0,59 „ 1,—	0,29 „ 0,46	0,40 „ 0,67	0,34 „ 0,50	0,47 „ 0,94	0,42 „ 0,84	0,67 „ 1,34	0,84 „ 1,34
		1910	0,59 „ 1,—	0,29 „ 0,46	0,40 „ 0,67	0,34 „ 0,50	0,47 „ 0,94	0,42 „ 0,84	0,67 „ 1,34	0,84 „ 1,34
		1911	0,59 „ 1,—	0,29 „ 0,46	0,40 „ 0,67	0,34 „ 0,50	0,47 „ 0,94	0,42 „ 0,84	0,67 „ 1,34	0,84 „ 1,34
	Deli en Serdang.	1907	0,70 „ 0,93	f 0,55	0,40 „ 0,90	f 0,41	1,40 „ 2,50	f 0,65	f 2,20	—
		1908	0,70 „ 0,93	0,35	0,40 „ 0,90	0,41	1,40 „ 2,50	0,65	2,20	—
		1909	0,70 „ 0,94	0,35	f 0,38	0,42	1,40 „ 2,50	0,70	2,—	—
		1910	0,67 „ 1,17	f0,33 à f0,53	f0,40 à f0,67	f0,33 à f0,50	1,— „ 2,—	f0,60 à f0,80	f1,— à f2,—	f 0,80 à f 1,50
		1911	0,67 „ 1,17	0,33 „ 0,53	0,40 „ 0,67	0,33 „ 0,60	0,50 „ 1,—	0,33 „ 0,66	0,66 „ 1,50	0,84 „ 1,33
	Langkat . . .	1907	0,40 „ 2,—	0,40 „ 1,60	0,40 „ 0,90	0,40 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,53 „ 1,05	1,20 „ 2,10	1,40 „ 2,10
		1908	0,40 „ 2,—	0,40 „ 1,60	0,40 „ 0,90	0,40 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,61^{5} „ 0,94^{5}	1,30 „ 1,85	1,20 „ 2,45
		1909	0,60 „ 0,94	0,40 „ 0,80	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	0,47 „ 0,63	1,— „ 1,80	0,80 „ 2,50
		1910	0,60 „ 0,94	0,40 „ 0,75	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,75	f 1,—	0,60 „ 0,80	1,— „ 2,—	1,— „ 2,50
		1911	0,60 „ 1,67	0,40 „ 0,75	0,40 „ 0,60	0,50 „ 0,75	f1,— à f 2,—	0,33 „ 0,80	1,— „ 2,—	0,84 „ 2,50
	Batoebara (onderafd. van Asahan).	1907	0,60 „ 1,20	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,40	0,80 „ 2,—	0,40 „ 0,70	1,20 „ 2,40	0,70 „ 2,—
		1908	0,60 „ 1,20	0,35 „ 0,50	—	0,35 „ 0,40	0,80 „ 2,—	0,40 „ 0,70	1,20 „ 2,40	0,70 „ 2,—
		1909	f 0,54	f 0,34	—	f 0,54	f 1,—	0,33 „ 0,51	f 1,15	f 0,94
		1910	0,46	0,33	—	0,53	1,—	0,65 „ 0,70	1,20	1,40
		1911	0,50	0,37	—	0,50	1,—	0,40 „ 0,70	f1,25 à f1,40	f 0,70 à f 1,50
	Asahan (onderafd. van Asahan).	1907	0,75	0,55	—	0,30	—	0,40 „ 0,70	1,— „ 1,25	0,60 „ 2,20
		1908	0,75	0,55	—	0,30	—	0,40 „ 0,70	1,— „ 1,25	0,60 „ 2,20
		1909	0,46	0,28	—	0,70	—	0,52 „ 0,80	f 1,07	0,66 „ 1,50
		1910	0,46	0,23	—	0,70	—	0,70 „ 0,80	1,24	f 1,50
		1911	0,46	f0,23 à f0,33	—	f0,70 à f1,—	f1,50 à f2,—	0,33 „ 0,80	f0,80 à f1,50	f 0,70 à f 2,—
	Laboehanbatoe (onderafd. van Asahan).	1907	0,60	f 0,35	—	f 0,70	—	f 0,75	f 1,40	—
		1908	0,60	0,35	—	0,70	—	0,75	1,40	—
		1909	0,46	0,28	—	0,70	—	f0,52 à f0,61	1,40	f 0,70
		1910	0,46	0,33	—	0,70	—	0,70 „ 0,85	1,40	—
		1911	0,46	f0,23 à f0,33	—	f0,70 à f1,—	f1,50 à f2,—	0,33 „ 0,80	1,40	0,70

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Bengkalis. . .	1907	f 1,—	f0,40 à f0,50	—	f 0,45	f 1,—	f 0,75	f 1,50	—
		1908	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	0,75	1,50	—
		1909	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	0,61	1,45	—
		1910	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	0,61	1,45	—
		1911	1,—	0,40 „ 0,50	—	0,45	1,—	f0,50 à f0,84	f1,40 à f1,50	—
	Gemiddeld .	1907	f 0,63^{5} à f 1,13	f0,37 à f0,59	f0,40 à f0,90	f0,45 à f0,60	f0,97 à f1,99^{5}	f0 ,57 à f0,79	f1,32 à f2,04	f 0,73 à f 1,69
		1908	0,63^{5} „ 1,13	0,37 „ 0,59	0,40 „ 0,90	0,45 „ 0,60	0,97 „ 1,99^{5}	0,58 „ 0,78	1,33 „ 2,01	0,69 „ 1,76
		1909	0,62 „ 0,88	0,35 „ 0,52	0,36 „ 0,74	0,39 „ 0,54	0,93 „ 1,69	0,52 „ 0,71	1,21 „ 1,87	0,64 „ 1,68
		1910	0,61 „ 0,88	0,35 „ 0,52	0,36 „ 0,74	0,39 „ 0,54	0,94 „ 1,69	0,57 „ 0,76	1,21 „ 1,87	0,64 „ 1,68
		1911	0,62 „ 1,01	0,40 „ 0,53	0,36 „ 0,74	0,45 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,52 „ 0,79	1,21 „ 1,87	0,64 „ 1,68
Atjeh en onderhoorigheden.	Groot-Atjeh. .	1907	f 1,—	—	f 0,50	f0,50 à f0,75	f1,50 à f1,75	f0,75 à f1,—	f1,50 à f2,—	f 1,— à f 1,50
		1908	1,—	—	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1909	1,—	—	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1910	1,—	—	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1911	1,—	f 0,60	0,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 1,75	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 1,50
	Noordkust van Atjeh.	1908	—	0,50	0,50	—	—	0,60 „ 0,75	1,— „ 1,75	1,— „ 2,50
		1909	—	f0,50 à f0,65	f0,50 à f0,65	—	—	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,75	1,— „ 2,50
		1910	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 0,65	—	—	0,75 „ 1,—	1,— „ 1,75	1,— „ 2,50
		1911	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 0,65	—	—	0,60 „ 1,—	1,40 „ 2,—	1,— „ 1,50
	Oostkust van Atjeh.	1908	f 0,80 à f 2,—	0,42 „ 0,70	0,50 „ 0,60	f0,50 à f0,70	f1,25 à f2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	0,80 „ 1,50
		1909	0,80 „ 2,—	0,42 „ 0,70	0,50 „ 0,60	0,50 „ 0,70	1,25 „ 2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	0,80 „ 1,50
		1910	0,80 „ 2,—	0,42 „ 0,70	0,50 „ 0,60	0,50 „ 0,70	1,25 „ 2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	0,80 „ 1,50
		1911	0,80 „ 2,—	0,40 „ 0,70	0,50 „ 0,60	0,50 „ 0,70	1,25 „ 2,—	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
	Westkust van Atjeh.	1908	0,80 „ 2,—	f 0,50	f 0,50	—	—	0,60 „ 1,50	1,50 „ 2,50	1,— „ 2,50
		1909	0,80 „ 2,—	0,50	0,50	—	—	0,60 „ 1,50	1,50 „ 2,50	1,— „ 2,50
		1910	0,80 „ 2,—	0,50	0,50	—	—	0,60 „ 1,50	1,50 „ 2,50	1,— „ 2,50
		1911	0,50 „ 2,—	f0,33 à f0,75	—	f0,50 à f0,75	f1,25 à f1,75	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
	Alaslanden . .	1910	—	—	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 1,—	f 1,—	1,50 „ 2,50	—
		1911	—	—	—	0,50 „ 0,65	0,50 „ 1,—	1,—	1,50 „ 2,50	—
	Gemiddeld .	1907	f 1,—	—	f 0,50	f 0,50	f1,50 à f1,75	f0,75 à f1,—	f1,50 à f2,—	f 1,— à f 1,50
		1908	f 0,86^{5} à f 1,66^{5}	f0,47 à f0,56^{5}	f0,50 à f0,57^{5}	0,50	1,08 „ 1,58	0,68 „ 1,01	1,35 „ 2,15	0,95 „ 2,—
		1909	0,86^{5} „ 1,66^{5}	0,47 „ 0,61	0,50 „ 0,62	f0,50 à f0,70	1,08 „ 1,58	0,72 „ 1,07	1,35 „ 2,15	0,95 „ 2,—
		1910	0,86^{5} „ 1,66^{5}	0,47 „ 0,61	0,50 „ 0,62	0,50 „ 0,70	1,08 „ 1,58	0,72 „ 1,07	1,35 „ 2,15	0,95 „ 2,—
		1911	0,86^{5} „ 1,66^{5}	0,47 „ 0,61	0,50 „ 0,62	0,50 „ 0,70	1,08 „ 1,58	0,72 „ 1,07	1,35 „ 2,15	0,95 „ 2,—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Riouw en onderhoorigheden.	Indragiri . . .	1907	f 0,35	f 0,25	—	f 0,50	f 1,25	f0,60 à f0,70	f1,20 à f1,50	f 2,—
		1908	0,35	0,25	—	0,50	1,25	0,50 „ 0,70	0,80 „ 1,—	1,40
		1909	f 0,45 à f 0,66	f0,28 à f0,37	—	f0,50 à f0,70	1,—	0,28 „ 0,37	1,— „ 1,40	f 2,— à f 2,50
		1910	0,45 „ 0,66	0,28 „ 0,37	—	0,50 „ 0,70	1,—	0,28 „ 0,38	1,— „ 1,40	2,— „ 2,50
		1911	0,45 „ 0,66	0,28 „ 0,38	—	0,50 „ 0,70	f1,— à f1,50	0,28 „ 0,38	1,— „ 1,50	2,— „ 2,50
	Tandjoengpinang.	1907	0,45 „ 0,75	0,40 „ 0,70	—	0,40 „ 0,70	1,— „ 2,—	0,50 „ 2,80	0,70 „ 2,—	f 2,—
		1908	0,45 „ 0,70	0,40 „ 0,70	—	0,40 „ 0,70	0,40 „ 2,10	0,50 „ 0,60	0,80 „ 1,—	1,40
		1909	0,33 „ 0,46	0,30 „ 0,50	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	f 0,60 à f 2,—
		1910	0,33 „ 0,46	0,30 „ 0,50	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,60 „ 2,—
		1911	0,33 „ 0,46	0,30 „ 0,50	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	0,60 „ 2,—
	Lingga	1907	0,50 „ 1,40	0,55 „ 0,70	—	0,45 „ 0,70	0,70 „ 1,40	0,55 „ 0,70	0,70 „ 2,10	1,— „ 7,—
		1908	0,50 „ 1,40	0,55 „ 0,70	—	0,45 „ 0,70	—	f 0,40	1,— „ 1,50	—
		1909	0,40 „ 1,—	0,26 „ 0,33	—	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	f0,30 à f0,50	1,— „ 1,05	1,— „ 2,—
		1910	0,40 „ 1,—	0,26 „ 0,33	—	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,05	1,— „ 2,—
		1911	0,40 „ 1,—	0,40 „ 0,60	—	0,20 „ 0,40	0,50 „ 1,—	0,50 „ 0,63	1,— „ 1,40	1,— „ 2,—
	Karimoen. . .	1907	—	—	—	0,40 „ 0,70	—	0,35 „ 0,85	1,70 „ 2,10	0,55 „ 1,—
		1908	—	—	—	0,55 „ 0,70	—	0,40 „ 0,60	1,20 „ 1,50	0,40 „ 0,70
		1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	f 1,—	0,50 „ 0,61	1,— „ 1,50	1,— „ 1,50
		1910	f 0,50 à f 1,50	f0,30 à f0,60	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,61	1,— „ 1,50	1,— „ 1,50
		1911	0,50 „ 1,50	0,50 „ 0,60	—	0,50 „ 0,60	1,—	0,50 „ 0,70	1,— „ 1,50	1,— „ 1,50
	Tandjoeng-belitoeng.	1909	—	—	—	0,20 „ 0,33	f0,33 à f0,46	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,—	—
		1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,—	—
		1911	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,70 „ 1,—	f 0,33	0,70 „ 1,—	—
	Gemiddeld .	1907	f 0,23 à f 0,45	f0,40 à f0,46	—	f0,43 à f0,52^{5}	f0,98 à f1,13	f0,50 à f1,16	f1,20 à f1,80	f 1,31 à f 2,—
		1908	—	—	—	0,30 „ 0,50	—	f 0,42	0,95 „ 1,25	f 1,06^{5}
		1909	0,39 „ 0,70^{5}	0,28 „ 0,40	—	0,30 „ 0,48^{5}	f 0,76^{5}	0,39^{5} „ 0,59^{5}	0,92 „ 1,39	f 1,15 à f 2,—
		1910	0,42 „ 0,90^{5}	0,28^{5} „ 0,45	—	0,32 „ 0,52	0,87^{5}	0,39^{5} „ 0,59^{5}	0,92 „ 1,39	1,15 „ 2,—
		1911	0,42 „ 0,90^{5}	0,37 „ 0,52	—	0,38 „ 0,54	f0,85 à f1,25	0,42 „ 0,54	0,94 „ 1,48	1,15 „ 2,—
Banka. . . .	Muntok	1907	—	f0,40 à f0,50	—	f0,60 à f0,70	f1,— à f1,50	f0,70 à f0,80	f1,25 à f2,—	f 1,— à f 1,50
		1908	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1909	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1910	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
		1911	—	0,40 „ 0,50	—	0,60 „ 0,70	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50

Gewesten.	Afdeelingen.	Inlanders.					Chineezen.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
Banka	Djeboes 1907	—	—	—	f0,50 à f0,80	f0,80 à f1,25	f0,70 à f0,80	f1,— à f3,—	—
	1908	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,70 „ 0,80	1,— „ 3,—	—
	1909	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,70 „ 0,80	1,— „ 3,—	—
	1910	—	—	—	0,50 „ 0,80	0,80 „ 1,25	0,70 „ 0,80	1,— „ 3,—	—
	1911	—	—	—	0,50 „ 0,80	f 1,25	0,60 „ 0,80	1,— „ 2,—	f 0,80 à f 1,30
	Belinjoe . . . 1907	—	—	f 0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25
	1908	—	—	0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25
	1909	—	f0,70 à f0,80	0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25
	1910	—	0,70 „ 0,80	0,80	0,70 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25
	1911	—	0,70 „ 0,80	0,80	0,70 „ 0,80	f 1,50	0,80 „ 0,90	1,50 „ 1,75	—
	Soengailiat . . 1907	—	—	—	0,60 „ 0,80	1,— „ 2,—	f 0,70	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
	1908	—	—	—	0,60 „ 0,90	1,— „ 2,—	0,70	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
	1909	—	—	—	0,60 „ 0,90	1,— „ 2,—	0,70	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
	1910	—	—	—	0,60 „ 0,90	1,25 „ 2,—	0,70	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
	1911	—	—	—	0,60 „ 1,—	f 1,50	f0,80 à f1,—	1,50 „ 1,75	0,60 „ 0,90
	Merawang . . 1907	—	—	—	0,50 „ 0,60	f0,60 à f1,—	0,80 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	1908	—	—	—	0,50 „ 0,60	0,60 „ 1,—	0,80 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	1909	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 1,50	0,80 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	1910	—	—	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 1,50	0,80 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,40 „ 1,—
	1911	—	—	—	0,60 „ 1,—	f 1,50	0,80 „ 1,—	1,50 „ 1,75	0,60 „ 0,90
	Pangkalpinang 1907	—	—	—	f 0,60	f1,25 à f1,50	f 0,80	1,— „ 2,50	—
	1908	—	—	—	0,60	1,— „ 1,50	0,80	1,— „ 2,50	—
	1909	—	—	f 0,70	0,70	1,— „ 1,50	0,80	1,— „ 2,50	f 0,85
	1910	—	—	0,70	0,70	1,— „ 1,50	0,80	1,— „ 2,50	0,85
	1911	—	—	—	0,80	f 1,25	0,80	f 1,50	f 1,50 à f 2,—
	Soengaiselan. 1907	—	—	—	f0,50 à f0,80	f1,— à f1,25	f0,60 à f0,70	f1,— à f2,25	0,50 „ 1,—
	1908	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,25	0,60 „ 0,70	1,— „ 2,25	0,50 „ 1,—
	1909	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,25	0,60 „ 0,70	1,— „ 2,25	0,50 „ 1,—
	1910	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,25	0,60 „ 0,70	1,— „ 2,25	0,50 „ 1,—
	1911	—	—	—	f 0,80	f 1,25	f 0,80	f 1,50	1,50 „ 2,—
	Koba 1907	—	—	—	f0,50 à f0,60	f1,— à f1,50	f0,60 à f0,80	f1,25 à f2,—	1,50 „ 2,—
	1908	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,—
	1909	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,—
	1910	—	—	—	0,50 „ 0,80	1,— „ 1,50	0,60 „ 0,80	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,—
	1911	f 1,—	f 0,75	—	f 0,75	f 1,25	f 0,80	f 2,—	f 2,—

Gewesten.	Afdeelingen.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Toboali 1907	—	—	—	f 0,60	f0,80 à f1,—	f 0,70	f1,— à f1,25	—
	1908	—	—	—	0,60	0,80 „ 1,—	0,70	1,— „ 1,25	—
	1909	—	—	—	0,60	0,80 „ 1,—	0,70	1,— „ 1,25	—
	1910	—	—	—	0,60	0,80 „ 1,—	0,70	1,— „ 1,25	—
	1911	—	—	—	0,60	f 1,50	0,70	f 1,25	—
	Gemiddeld 1907	—	f0,40 à f0,50	f 0,80	f0,56 à f0,72	f0,98 à f1,43	f0,70 à f0,80	f1,12 à f2,05	f 0,90 à f 1,35
	1908	—	0,40 „ 0,50	0,80	0,56 „ 0,74	0,96 „ 1,43	0,70 „ 0,80	1,12 „ 2,05	0,90 „ 1,35
	1909	—	0,40 „ 0,50	0,75	0,56 „ 0,78	1,02 „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,12 „ 2,05	0,90 „ 1,35
	1910	—	0,40 „ 0,50	0,75	0,56 „ 0,78	1,02 „ 1,50	0,70 „ 0,80	1,12 „ 2,05	0,90 „ 1,35
	1911	f 1,—	f 0,75	0,80	0,60 „ 0,75	1,— „ 1,50	0,75 „ 0,85	1,50 „ 1,75	0,90 „ 1,20
Billiton . . .	Billiton 1907	—	f 0,60	f 0,60	f 0,60	f1,50 à f2,—	f 0,60	f1,— à f2,—	f 1,—
	1908	—	0,60	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,—
	1909	—	0,60	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,—
	1910	—	0,60	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,—
	1911	—	f0,60 à f0,85	0,60	0,60	1,50 „ 2,—	0,60	1,— „ 2,—	1,—
Westerafdeeling van Borneo.	Pontianak en Ommelanden 1907	f 0,70 à f 1,25	f0,50 à f1,—	—	f0,50 à f1,—	f0,75 à f1,50	f0,45 à f0,85	f1,— à f2,—	f 1,— à f 3,—
	1908	0,70 „ 1,25	f 0,50	—	0,65 „ 1,25	0,80 „ 1,50	f 1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 3,50
	1909	0,70 „ 1,25	0,50	—	0,65 „ 1,25	0,80 „ 1,50	1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 2,50
	1910	0,70 „ 1,25	f0,40 à f0,60	—	0,65 „ 1,25	0,80 „ 1,50	1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 2,50
	1911	0,70 „ 1,25	0,50 „ 0,70	—	0,65 „ 1,25	1,— „ 1,50	1,—	1,25 „ 2,—	1,25 „ 2,50
	Mampawa . . 1907	—	—	—	0,75 „ 1,—	—	f1,— à f1,50	1,50 „ 3,—	1,50 „ 5,50
	1908	—	—	—	0,75 „ 1,—	1,75 „ 2,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 3,—	1,50 „ 5,50
	1909	—	—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,25	0,50 „ 2,50	—
	1910	—	—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
	1911	—	—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,50	0,75 „ 1,25	1,50 „ 2,50	—
	Landak 1907	f 1,—	f0,60 à f1,—	—	0,50 „ 1,—	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
	1908	f 0,75 à f 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,40 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
	1909	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,40 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
	1910	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,40 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,50
	1911	0,75 „ 1,—	0,50 „ 0,80	—	0,30 „ 0,50	—	0,75 „ 1,—	1,25 „ 2,—	f 1,— „ 3,—
	Tajan 1907	0,75 „ 1,—	0,65 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	f1,25 à f1,75	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
	1908	0,75 „ 1,—	0,65 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
	1909	0,75 „ 1,—	0,65 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
	1910	0,75 „ 2,—	0,65 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
	1911	0,75 „ 2,—	0,50 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,75	1,— „ 1,25	1,50 „ 2,—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.		INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies op particuliere ondernemingen.	INLANDERS. Koelies bij spoor- en tramwegen.	INLANDERS. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	INLANDERS. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	CHINEEZEN. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Sanggau en Sekadau.	1907	—	—	—	f 0,60	f1,— à f1,50	f 0,60	f1,— à f1,50	—
		1908	f 1,— à f 1,50	f0,75 à f1,25	—	f1,— à f1,50	2,— „ 2,50	f1,50 à f2,—	2,— „ 3,—	—
		1909	1,— „ 1,50	0,75 „ 1,25	—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	1,50 „ 2,—	2,— „ 3,—	—
		1910	1,— „ 2,—	f 0,75	—	0,50 „ 0,60	1,25 „ 1,75	1,50 „ 2,—	2,— „ 3,—	—
		1911	1,— „ 2,—	0,75	—	0,40 „ 0,60	1,25 „ 1,75	1,50 „ 2,—	2,— „ 3,—	—
	Soengaikakap	1907	1,— „ 1,50	f0,30 à f0,75	—	f 1,—	1,25 „ 1,50	0,40 „ 1,20	1,25 „ 1,75	f 1,— à f 2,50
		1908	1,— „ 1,50	0,30 „ 0,50	—	0,75	1,50 „ 2,—	0,40 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1909	1,— „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	0,75	1,25 „ 2,—	0,50 „ 1,—	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1910	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	—	f0,60 à f0,70	1,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1911	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	—	0.40 „ 0.60	1,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
	Soekadana . .	1907	0,80 „ 1,—	f 1,—	—	0,50 „ 1,—	f 1,—	0,45 „ 1,33	1,50 „ 1,75	1,— „ 2,50
		1908	0,80 „ 1,—	f0,60 à f1,—	—	0,50 „ 1,—	f1,25 à f2,—	0,40 „ 1,33	1,50 „ 1,75	1,— „ 2,50
		1909	0,80 „ 1,—	0,60 „ 1,—	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 2,—	0,40 „ 1,33	1,50 „ 2,—	1,— „ 2,50
		1910	0,80 „ 1,—	0,60 „ 0,75	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 2,—	1,— „ 1,33	1,— „ 2,—	1,— „ 1,25
		1911	0,80 „ 1,—	0,60 „ 0,75	—	0,50 „ 1,—	1,25 „ 1,50	1,— „ 1,33	1,— „ 2,—	1,50 „ 2,—
	Sambas. . . .	1907	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,85	—	0,30 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,60 „ 1,50	1,— „ 1,75	0,80 „ 3,—
		1908	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,85	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,60 „ 1,50	1,— „ 1,75	0,80 „ 3,—
		1909	0,75 „ 1,25	0,40 „ 0,85	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0,60 „ 1,50	1,— „ 1,75	0,80 „ 3,—
		1910	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,40 „ 0,80	0,80 „ 1,50	0, 75„ 1,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 3,—
		1911	0,75 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	0,80 „ 1,50	0,80 „ 1,50	0,75 „ 1,50	1,50 „ 2,—	1,— „ 3,—
	Sintang. . . .	1907	0,65 „ 0,85	0,60 „ 0,75	—	0,50 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,— „ 1,25	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
		1908	—	—	—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
		1909	f 0,60	f 0,50	—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
		1910	0,60	0,50	—	0,40 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
		1911	0,60	0,60	—	0,40 „ 1,—	0,75 „ 2,—	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	1,50 „ 2,—
	Gemiddeld	1907	f 0,92 à f 1,28	f0,57 à f0,90	—	f0,56 à f0,92	f0,90 à f1,15^5	f0,64 à f1,14	f1,17 à f1,92	f 1,17^5 à f 3,27
		1908	0,82 „ 1,21	0,53 „ 0,84	—	0,58 „ 0,93^5	1,03 „ 1,71^5	0,75 „ 1,26	1,33^5 „ 2,11	1,20 „ 3,27
		1909	0,82 „ 1,21	0,53 „ 0,84	—	0,58 „ 0,93^5	1,03 „ 1,71^5	0,75 „ 1,26	1,33^5 „ 2,11	1,20 „ 3,27
		1910	0,82 „ 1,31	0,55 „ 0,81	—	0,57 „ 0,93	1,06 „ 1,69	0,81 „ 1,24	1,33^5 „ 2,13	1,22 „ 3,15
		1911	0,82 „ 1,31	0,55 „ 0,81	—	0,57 „ 0,93	1,06 „ 1,69	0,81 „ 1,24	1,33^5 „ 2,13	1,22 „ 3,15
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.	Bandjermasin en Ommelanden.	1907	f 0,60 à f 1,—	f0,40 à f0,50	—	f0,40 à f0,60	f1,— à f2,—	f0,50 à f0,60	f0,75 à f1,50	f 0,60 à f 2,50
		1908	0,60 „ 1,—	0,40 „ 0,50	—	0,40 „ 0,60	1,— „ 2,—	0,50 „ 0,60	0,75 „ 1,50	0,60 „ 2,50
		1909	0,50 „ 1,—	f 0,50	—	0,50 „ 0,60	0,60 „ 2,50	f 0,55	f 1,40	f 1,50
		1910	0,50 „ 0,75	0,50	—	0,50 „ 0,65	0,65 „ 2,50	0,55	1,40	1,50
		1911	f 0,50	0,50	—	0,40 „ 0,75	1,25 „ 2,—	0,55	1,40	1 50

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Martapoera .	1907	f 0,50 à f 1,—	f0,40 à f0,60	—	f0,40 à f0,50	f0,60 à f1,50	f0,40 à f0,50	—	f 1,—
		1908	0,50 „ 1,—	f 0,40	—	0,40 „ 0,50	0.60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	1,—
		1909	0,50 „ 1,—	0,40	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
		1910	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,40	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
		1911	f 0,50	0,30 „ 0,40	—	0,40 „ 0,50	0,60 „ 1,50	0,40 „ 0,50	—	—
	Kandangan .	1907	—	f 0,30	—	f 0,30	0,60 „ 1,—	—	—	—
		1908	—	0,30	—	0,30	0,60 „ 1,—	—	—	—
		1909	—	—	—	0,30	0,30 „ 0,75	—	—	—
		1910	—	—	—	f0,30 à f0,35	0,60 „ 1,—	—	—	—
		1911	—	—	—	0,30 „ 0,35	0,75 „ 1,—	—	—	—
	Amoentai . .	1907	f 0,50 à f 1,50	f0,40 à f0,50	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1908	0,80 „ 1,30	0,15 „ 0,45	—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,25	—	—	—
		1909	0,80 „ 1,30	0,15 „ 0,45	—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,25	—	—	—
		1910	0,80 „ 1,35	0,15 „ 0,45	—	0,25 „ 0,50	0,50 „ 2,25	—	—	—
		1911	0,50 „ 1,33	0,20 „ 0,50	—	0,30 „ 0,60	0,60 „ 1,50	—	—	—
	Doesoenlanden . .	1907	1,— „ 1,50	0,65 „ 1,—	—	0,30 „ 0,75	0,60 „ 1,—	f0,65 à f1,—	0,80 „ 1,75	—
		1908	1,— „ 1,50	0,65 „ 1,—	—	0,30 „ 0,75	1,— „ 1,60	0,65 „ 0,80	0,80 „ 1,75	—
		1909	1,— „ 1,50	0,65 „ 1,—	—	0,30 „ 0,60	1,— „ 1,60	0,65 „ 1,—	0,80 „ 1,75	—
		1910	1,— „ 1,50	0,65 „ 1,—	—	0,30 „ 0,65	1,— „ 1,60	0,65 „ 0,75	1,— „ 1,75	—
		1911	—	—	—	0,30 „ 0,65	1,— „ 1,75	0,65 „ 0,75	1,— „ 1,75	—
	Dajaklanden .	1907	f 1,—	f 0,60	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 1,50	f 0,80	—	—
		1908	1,—	0,60	—	0,45 „ 0,75	1,— „ 1,50	—	—	—
		1909	0,75	0,60	—	0,50 „ 0,75	1,— „ 1,50	0,50	—	—
		1910	0,75	0,60	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	0,75	—	—
		1911	0,75	0,60	—	0,50 „ 0,75	0,75 „ 1,25	0,75	—	—
	Sampit	1907	—	—	—	f 0,60	f 1,—	—	f 1,—	—
		1908	—	—	—	0,60	1,—	—	1,—	—
		1909	f 1,50	f 0,75	—	0,60	1,50	f 1,—	1,50	f 2,50
		1910	1,—	0,75	—	0,75	f0,75 à f1,50	1,—	1,50	2,50
		1911	1,50	0,75	—	0,75	f 1,50	1,—	1,50	2,50
	Tanahboemboelanden.	1907	0,75	0,40	f 0,40	0,40	1,25	0,50	2,—	1,50
		1908	0,75	0,40	0,40	0,40	1,25	0,50	2,—	1,50
		1909	0,75	0,40	—	0,60	1,25	0.75	2,—	1,50
		1910	0,75	0,43	—	0,60	f1,— à f2,—	0,75	2,—	1,50
		1911	0,75	0,43	—	0,60	1,— „ 2,—	f0,50 à f0,60	f1,— à f2,50	1,50

Gewesten.	Afdeelingen.	Jaar	Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies op particuliere ondernemingen.	Inlanders. Koelies bij spoor- en tramwegen.	Inlanders. Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Inlanders. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Chineezen. Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Pasir	1907	—	—	—	f 0,75	f 1,—	f 0,75	—	—
		1908	—	—	—	f0,60 à f0,75	f1,— à f1,25	f0,60 à f0,75	—	—
		1909	—	—	—	0,50 „ 0,75	0,80 „ 1,25	0,50 „ 0,75	—	—
		1910	—	—	—	0,50 „ 0,75	0,80 „ 1,25	0,60 „ 0,75	—	—
		1911	—	—	—	0,50 „ 0,75	0,80 „ 1,25	0,60 „ 0,75	—	—
	Koetei en de Noordoostkust van Borneo.	1907	f0,75 à f 1,—	f 0,60	—	0,60 „ 1,—	1,— „ 1,50	0,60 „ 1,50	f1,25 à f2,—	f 1,— à f 3,25
		1908	1,— „ 2,—	f0,55 à f1,—	—	0,60 „ 1,—	0,85 „ 2,50	0,55 „ 1,—	2,— „ 3,—	1,— „ 2,50
		1909	1,— „ 2,50	0,60 „ 1,—	—	0,60 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,50	1,50 „ 2,50	f 2,50
		1910	1,— „ 2,50	0,60 „ 1,—	—	0,75 „ 1,—	1,50 „ 2,—	0,75 „ 1,50	1,50 „ 2,50	2,50
		1911	f 1,50	f 0,80	—	f 0,85	f 1,80	f 1,—	f 2,—	2,50
	Gemiddeld	1907	f 0,73 à f 1,11	f0,46 à f0,56	f 0,40	f0,44 à f0,64^5	f0,85 à f1,40^5	f0,52^5 à f0,68	f1,41 à f1,97^5	f 1,28 à f 2,65
		1908	0,84 „ 1,22	0,43 „ 0,58	0,40	0,43 „ 0,61^5	0,88 „ 1,58^5	0,53 „ 0,72^5	1,31 „ 1,85	1,02^5 „ 1,87^5
		1909	0,85 „ 1,22	0,43 „ 0,60	—	0,44 „ 0,61	0,88 „ 1,58	0,55 „ 0.75	1,32 „ 1,85	1,03 „ 1,92
		1910	0,85 „ 1,23	0,43 „ 0,59	—	0,44 „ 0,61	0,88 „ 1,58	0,56 „ 0.75	1,32 „ 1.85	1,03 „ 1,92
		1911	0,85 „ 1,16^5	0,45 „ 0,51	—	0,50 „ 0,60^5	0,96^5 „ 1,45	0,59 „ 0,61^5	1,38 „ 1,62^5	f 2,—
Celebes en onderhoorigheden.	Makasser . . .	1907	f 0,75	f 0,50	—	f 0,50	f 1,50	f 0,50	f 1,50	—
		1908	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
		1909	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
		1910	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
		1911	0,75	0,50	—	0,50	1,50	0,50	1,50	—
	Noorderdistricten.	1907	—	—	—	0,50	f1,— à f1,50	—	1,50	—
		1908	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	1,50	—
		1909	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
		1910	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
		1911	—	—	—	0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	Zuiderdistricten.	1907	—	—	—	f0,25 à f0,50	1,— „ 1,50	f 0,50	f1,— à f1,75	f 1,50 à f 2,—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 1,75	1,50 „ 2,—
		1909	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 1,75	1,50 „ 2,—
		1910	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 1,75	1,50 „ 2,—
		1911	—	—	—	0,25 „ 0,50	1,— „ 1,50	0,50	1,— „ 2,50	1,50 „ 2,50
	Oosterdistricten	1907	—	—	—	f0,25 à f0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,25	—	—	—
		1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,25	—	—	—
		1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	0,50 „ 1,25	—	—	—

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	CHINEEZEN. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Takalar. . . 1907	—	—	—	f0,40 à f0,50	f0,75 à f1,50	—	—	—
	1908	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
	1909	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
	1910	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
	1911	—	—	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,50	—	—	—
	Saleier . . . 1907	—	—	—	0,35 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1908	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,— „ 1,50	—	—	—
	Gemiddeld . 1907	f 0,75	f 0,50	—	f0,37 à f0,50	f0,97 à f1,49^5	f 0,50	f1,25 à f1,56	f 1,50 à f 2,—
	1908	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,49^5	0,50	1,25 „ 1,56	1,50 „ 2,—
	1909	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,49^5	0,50	1,25 „ 1,56	1,50 „ 2,—
	1910	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,49^5	0,50	1,25 „ 1,56	1,50 „ 2,—
	1911	0,75	0,50	—	0,36 „ 0,50	0,97 „ 1,49^5	0,50	1,25 „ 2,—	1,50 „ 2,50
Menado . .	Menado. . . 1907	—	—	—	—	—	—	—	—
	1908	f 0,50 à f 1.—	f0,25 à f0,60	—	f0,25 à f0,75	f0,50 à f1,50	f0,50 à f1,—	f1,— à f2,—	—
	1909	0,50 „ 0,60	f 6 à f 7 's mnds met voeding.	—	0,50 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,50 „ 1,—	1,— „ 2,—	—
	1910	0,50 „ 1,25	f0,25 à f0,60	—	0,50 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	f 1,50 à f 1,75
	1911	0,50 „ 1,25	0,25 „ 0,60	—	0,50 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,50 „ 0,75	1,— „ 2,—	1,50 „ 1,75
	Bolaang Mongondou. 1907	—	—	—	—	—	—	—	—
	1908	f 0,75	f0,30 à f0,50	—	f 1,—	f 1,—	f 0,75	f 1,—	—
	1909	0,75	f 0,50	—	1,—	1,—	0,75	1,—	—
	1910	0,75	0,50	—	1,—	1,—	0,75	1,—	—
	1911	0,75	0,50	—	1,—	1,—	f 0,50 à f1,—	1,—	f 0,75
	Gorontalo . . 1907	—	—	—	—	—	—	—	—
	1908	f 0,75 à f 1,—	f0,40 à f0,60	—	—	f1,— à f2,50	—	f2,— à f3,—	—
	1909	0,75 „ 1,—	0,40 „ 0,60	—	f 0,40 à f 0,50	1,— „ 2,50	—	2,— „ 3,—	—
	1910	f 0,80	f 0,49	—	f 0,62^5	f 1,50	—	2,— „ 3,—	—
	1911	0,80	0,50	—	0,62^5	1,50	f0,40 à f0,60	2,— „ 3,—	f 1,50 à f 2,—
	Midden-Celebes. 1907	—	0,35	—	0,57^5	1,25	f 0,62^5	f 2,—	f 2,50
	1908	—	—	—	—	—	—	—	—
	1909	†	†	†	†	†	†	†	†
	1910	f 15 's maands	f 0,25	—	f0,40 à f0,50	f1,— à f3,—	f 0,25 met voeding.	f1,— à f3,—	f 0,50
	1911	—	—	—	0,40 „ 0,50	1,— „ 3,—	f0,40 à f0,50	1,— „ 3,—	—

Gewesten.	Afdeelingen.		Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld	1907	—	f 0,35	—	f 0,57^5	f 1,25	f 0,62^5	f 2,—	f 2,50
		1908	f 0,66	f0,30 à f0,56	—	0,55	f0,85 à f1,33	0,57^5	f1,33 à f1,66^5	—
		1909	,660	0,36^5	—	0,56	0,83 „ 1,50	0,57^5	1,33 „ 1,66^5	—
		1910	0,63	0,37	—	0,58	f 1,33	0,50	1,25 „ 2,—	f 1,—
		1911	0,68	0,41^5	—	0,63	f1,33 à f1,66^5	f0,45 à f0,71	1,25 „ 2,—	1,25
Ternate en onderhoorigheden.	Ternate	1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	f 0,33 à f 0,86	f0,25 à f0,60	—	f0,35 à f0,50	f0,50 à f1,50	f 1,—	f 2,—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	f 0,75	f 0,35	—	f 0,35	f 0,60	—	f 2,—	—
	Noord-Nieuw-Guinea	1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	—	—	—	f0,50 à f0,60	f1,— à f3,—	—	—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	†	†	†	†	†	†	†	†
	West-Nieuw-Guinea	1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	—	—	—	f0,40 à f0,50	f1,— à f1,25	—	f2,— à f2,50	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	†	†	†	†	†	†	†	†
	Batjan	1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	f 0,60	f 0,35	—	f 0,40	f 1,—	—	f 2,—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	†	†	†	†	†	†	†	†
	Soela	1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	—	—	—	—	—	—	—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	†	†	†	†	†	†	†	†
	Halmahera	1907	†	†	†	†	†	†	†	†
		1908	f 0,50	f 0,40	—	f 0,40	f 2,—	—	—	—
		1909	†	†	†	†	†	†	†	†
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	†	†	†	†	†	†	†	†

GEWESTEN.	AFDEELINGEN.	INLANDERS.					CHINEEZEN.		
		Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld. 1907	†	†	†	†	†	†	†	†
	1908	f 0,33 à f 0,65	f0,25 à f0,45	—	f0,41 à f0,48	f0,92 à f1,58	f 1,—	f 2,—	—
	1909	†	†	†	†	†	†	†	†
	1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	1911	f 0,75	f 0,35	—	f 0,35	f 1,60	—	f 2,—	—
Zuid-Nieuw-Guinea	Hoofdplaats Merauke 1907	†	†	†	†	†	†	†	†
	1908	†	†	†	†	†	†	†	†
	1909	—	—	—	f0,50 à f1,50	f1,50 à f3,—	—	f1,50 à f3,—	—
	1910	—	—	—	0,50 „ 1,50	1,50 „ 3,—	—	1,50 „ 3,—	—
	1911	—	—	—	0,50 „ 1,50	1,50 „ 3,—	—	1,50 „ 3,—	—
Amboina. . .	Amboina . . . 1907	f 0,50	f 0,33	—	f0,40 à f0,50	f0,75 à f1,—	—	f 1,25	—
	1908	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
	1909	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
	1910	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
	1911	0,50	0,33	—	0,40 „ 0,50	0,75 „ 1,—	—	1,25	—
	Banda. 1907	1,—	0,50	—	f 0,50	1,— „ 1,25	—	2,—	—
	1908	1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
	1909	1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
	1910	f 0,50 à f 1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
	1911	0,50 „ 1,—	0,50	—	0,50	1,— „ 1,50	—	2,—	—
	Saparoea . . . 1907	—	—	—	0,40	f 0,75	—	1,25	—
	1908	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
	1909	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
	1910	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
	1911	—	—	—	0,40	0,75	—	1,25	—
	Wahai (onderafd. van Ceram). 1907	f 0,50	—	—	0,40	f0,75 à f1,—	—	f0,75 à f1,25	—
	1908	0,50	—	—	0,40	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
	1909	0,50	—	—	0,40	0,75 „ 1,25	—	0,75 „ 1,25	—
	1910	—	—	—	0,40	0,75 „ 1,—	—	0,75 „ 1,25	—
	1911	—	—	—	0,40	0,75 „ 1,—	—	0,75 „ 1,25	—
	Amahai (onderafd. van Ceram). 1907	0,50	f 0,30	—	—	0,75 „ 1,—	—	—	—
	1908	0,50	0,30	—	0,50	0,75 „ 1,—	—	—	—
	1909	0,50	0,30	—	0,50	0,75 „ 1,—	—	—	—
	1910	0,50	0,30	—	—	0,75 „ 1,—	—	—	—
	1911	0,50	0,30	—	—	0,75 „ 1,—	—	—	—

Gewesten.	Afdeelingen.		INLANDERS.					CHINEEZEN.		
			Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Piroe (West-Ceram).	1907	f 0,50	f 0,30	—	f 0,25	f 0,75	—	—	—
		1908	0,50	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
		1909	0,50	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
		1910	0,50	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
		1911	—	0,30	—	0,40	1,—	—	—	—
	Aroe-, Kei- en Zuidwester-eilanden.	1907	f 0,50 à f 1,—	f0,30 à f0,75	—	f0,25 à f0,75	f0,75 à f1,50	—	—	—
		1908	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,75	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	f 0,50	f1,25 à f1,50	—
		1909	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,75	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,50	1,25 „ 1,50	—
		1910	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,75	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,50	1,25 „ 1,50	—
		1911	0,50 „ 1,—	0,30 „ 0,75	—	0,25 „ 0,75	0,75 „ 1,50	0,50	1,25 „ 1,50	—
	Gemiddeld .	1907	f 0,68 à f 0,77	f0,48 à f0,59	—	f0,31 à f0,37	f0,90 à f1,18^{5}	—	—	—
		1908	0,68 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	f 0,50	f1,30 à f1,45	—
		1909	0,68 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	0,50	1,30 „ 1,45	—
		1910	0,66 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	0,50	1,30 „ 1,45	—
		1911	0,66 „ 0,77	0,48 „ 0,54	—	0,40 „ 0,47	0,84 „ 1,09	0,50	1,30 „ 1,45	—
Timor en onderhoorigheden.	Koepang . . .	1907	—	—	—	f0,25 à f0,75	f0,50 à f2,—	f0,35 à f0,50	f1,50 à f2,50	—
		1908	—	—	—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,35 „ 0,50	1,50 „ 2,50	—
		1909	—	—	—	0,25 „ 0,75	0,50 „ 2,—	0,35 „ 0,50	1,50 „ 2,50	—
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	†	†	†	†	†	†	†	†
	Onderafdeelingen Roti, West-Timor, Midden-Timor, Beloe, Alor en Sawoe.	1907	—	—	—	0,25 „ 0,40	0,75 „ 1,50	—	—	—
		1908	—	—	—	0,35 „ 0,50	f 1,—	—	f1,— à f2,—	—
		1909	—	—	—	0,35 „ 0,50	1,—	—	1,— „ 2,—	—
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	—	—	—	0,35 „ 0,50	1,—	—	1,— „ 2,—	—
	Waingapoe (Soemba)	1907	—	—	—	0,50 „ 1,—	—	—	—	—
		1908	—	—	—	0,50 „ 1,33	—	—	—	—
		1909	—	—	—	0,50 „ 1,33	—	—	—	—
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	—	—	—	0,50 „ 1,33	f1,50 à f2,—	f 1,—	f2,— à f2,50	—
	Flores.	1908	—	—	—	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,—	—	f 2,—	—
		1909	—	—	—	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,—	—	2,—	—
		1910	†	†	†	†	†	†	†	†
		1911	—	—	—	0,25 „ 0,35	0,50 „ 1,—	f 1,—	f1,50 à f2,17	—

Gewesten.	Afdeelingen.	Inlanders. Mandoers op particuliere ondernemingen.	Koelies op particuliere ondernemingen.	Koelies bij spoor- en tramwegen.	Koelies bij inlanders of vreemde oosterlingen; knechts bij ambachtslieden.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Chineezen. Koelies.	Gewone metselaars, timmerlieden en smeden.	Mandoers, suikerkokers, machinisten, enz.
	Gemiddeld . 1907	—	—	—	f0,34 à f0,71	f0,30 à f0,92	f0,35 à f0,50	f0,50 à f2,50	—
	1908	—	—	—	0,35 „ 0,70	0,60 „ 1,25	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,50	—
	1909	—	—	—	0,35 „ 0,70	0,60 „ 1,25	0,35 „ 0,50	1,— „ 2,50	—
	1910	†	†	†	†	†	†	†	†
	1911	—	—	—	0,35 „ 0,70	0,60 „ 1,25	f 1,—	1,50 „ 2,22	—
Bali en Lombok.	Boeleleng. . . 1907	—	—	—	f0,30 à f0,50	f 1,—	f0,50 à f0,60	f1,— à f2,—	f 2,—
	1908	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
	1909	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
	1910	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
	1911	—	—	—	0,30 „ 0,50	1,—	0,50 „ 0,60	1,50 „ 2,—	2,—
	Djembrana . . 1907	f 0,50 à f 0,80	f0,40 à f0,50	—	0,40 „ 0,50	f1,— à f1,50	—	—	—
	1908	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
	1909	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
	1910	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
	1911	0,50 „ 0,75	0,25 „ 0,30	—	0,25 „ 0,30	1,— „ 1,50	—	—	—
	Lombok. . . . 1907	—	f 0,37^5	—	f 0,37^5	f 1,32^5	f 0,75	f 1,75	—
	1908	f 0,66	f0,50 à f0,60	—	0,50	f1,— à f2,50	0,75	f1,25 à f2,50	f 0,66
	1909	0,66	0,50 „ 0,60	—	0,50	1,— „ 2,50	0,50	1,25 „ 2,50	0,66
	1910	f 0,66 à f 1,—	0,50 „ 0,60	—	f0,50 à f0,60	1,— „ 2,50	f0,50 à f0,75	1,50 „ 2,50	f 0,66 à f 1,32
	1911	0,66 „ 1,—	0,50 „ 0,60	—	0,50 „ 0,60	1,— „ 2,50	0,50 „ 0,75	1,50 „ 2,50	0,66 „ 1,32
	Gemiddeld . 1907	f 0,50 à f 0,80	f0,38 à f0,44	—	f0,35 à f0,40	f1,10 à f1,27	f0,62^5 à f0,67^5	f1,37^5 à f1,87^5	f 2,—
	1908	0,58 „ 0,70^5	0,37^5 „ 0,45	—	0,35 „ 0,43	1,— „ 1,66	1,— „ 1,05	1,37^5 „ 2,25	1,33
	1909	0,58 „ 0,70	0,37^5 „ 0,45	—	0,35 „ 0,43	1,— „ 1,66	1,— „ 1,05	1,37^5 „ 2,25	1,33
	1910	0,58 „ 0,80	0,37^5 „ 0,45	—	0,35 „ 0,40	1,— „ 1,66	0,50 „ 0,62^5	1,45 „ 2,25	f 1,33 à f 1,66
	1911	0,58 „ 0,80	0,37^5 „ 0,45	—	0,35 „ 0,40	1,— „ 1,66	0,50 „ 0,62^5	1,45 „ 2,25	1,33 „ 1,66

IV. Statistiek betreffende het in elk gewest op ult. 1910 en 1911 aanwezig aantal pasars.

GEWESTEN.	Aantal pasars.		GEWESTEN.	Aantal pasars.	
	1910.	1911.		1910.	1911.
Java en Madoera.			**Buitenbezittingen.**		
Bantam	120	120	Sumatra's Westkust.	†	†
Batavia	208	183	Tapanoeli.	148	94
Preanger-Regentschappen	326	328	Benkoelen	51	45
Cheribon	95	100	Lampongsche districten	5	8
Pekalongan	144	144	Palembang	42	43
Semarang.	288	291	Djambi.	16	13
Rembang.	197	196	Oostkust van Sumatra	†	†
Soerabaja.	229	231	Atjeh en onderhoorigheden . . .	180	170
Pasoeroean	203	202	Riouw en onderhoorigheden . . .	18	18
Besoeki	87	88	Banka	6	6
Banjoemas	191	197	Billiton	7	4
Kedoe	266	266	Westerafd. van Borneo.	*a)*	*a)*
Soerakarta	303	310	Zuider- en Oosterafd. van Borneo .	128	83
Djokjakarta	161	165	Menado	114	127
Madioen.	196	202	Celebes en onderhoorigheden . .	111	†
Kediri	200	199	Amboina	10	10
Madoera	278	270	Ternate	4	4
			Timor en onderhoorigheden . . .	40	43
Totalen . . .	3492	3492	Bali en Lombok	337	262

a) Eigenlijke pasars worden in dit gewest niet aangetroffen.

Bijlage SS.

(Zie hoofdstuk P, afd. I, van het verslag.)

STATISTIEK

betreffende den POST-, TELEGRAAF- en TELEFOONDIENST in Nederlandsch-Indië over 1911, meerendeels in vergelijking met de cijfers over 1909 en 1910.

A. NUMERIEKE OPGAAF DER VOOR HET ALGEMEEN V

OMSCHRIJVING DER KANTOREN.	Java en Madoera.	Sumatra.	Borneo.	Celebes.	Andere eilanden.	Te zamen.
Gouvernementskantoren.						
Post- tevens telegraafkantoren *a*)	99 *b*)	40 *c*)	7 *d*)	4	10	160
Post- tevens telefoonkantoren	—	1	—	3 *e*)	—	4
Postkantoren	—	1 *f*)	1	— *g*)	6 *h*)	8
Radiografische stations	—	—	—	—	1 *i*)	1
	99	42	8	7	17	173
Hulppostkantoren:						
tevens telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren)	13	15 *j*)	3	—	3	34
tevens spoorwegtelegraafkantoren	40 *k*)	6 *l*)	—	6 *m*)	—	52
zonder telefoon of spoorwegtelegraafdienst	26 *n*)	34 *o*)	9 *p*)	14 *q*)	23 *r*)	106
Overige spoorwegtelegraafkantoren:						
met bestelhuizen *s*)	218 *t*)	27 *u*)	—	—	—	245
zonder postdienst	1 *v*)	—	—	—	—	1
Overige telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren)	—	4 *w*)	—	17 *x*)	5	26
Tramwegtelegraafkantoren met bestelhuizen *ij*)	7 *z*)	—	—	—	—	7
Telefoonkantoren van het binnenlandsch bestuur (geen hulppostkantoren)	—	3 *aa*)	—	—	—	3
Totaal der gouvernementskantoren *bb*)	404	131	20	44	48	647
Particuliere kantoren.						
Spoorwegtelegraafkantoren *cc*)	57	14	—	—	—	71
Telefoonkantoren *dd*)	29 *ee*)	—	—	—	—	29
Algemeen totaal der kantoren op ult. 1911	490	145	20	44	48	747
De algemeene totaalcijfers waren op ult. 1910	487	138	20	26	46	717

B. STATISTIEK VAN DEN POSTDIENST O

1°. BINNENLANDSCH P

JAREN.	Aantal brieven. Portbetalende brieven. Gefrankeerd.	Ongefrankeerd.	Dienstbrieven (portvrij).	Aantal drukwerken. Nieuwsbladen.	Andere drukwerken.	Aantal monsters.	Aantal documenten.
1909	*b*) 14 288 476	308 196	4 111 350	9 979 020	4 365 594	348 920	560 170
	14 596 672			14 344 614			
1910	*b*) 15 397 902	288 600	4 000 152	9 969 782	4 715 776	323 570	531 076
	15 686 502			14 685 558			
1911 *c*)	*b*) 14 841 177	225 628	4 381 247	9 533 836	5 988 697	219 622	556 127
	15 066 805			15 522 533			

TOELICHTINGEN.

a) In deze opgaaf zijn niet begrepen het telegraafkantoor te Tjipanas (Preanger-Regentschappen), dat slechts geopend is tijdens het verblijf aldaar van den Gouverneur-Generaal, en de bijkantoren te Simpang en Oedjoeng (Soerabaja), Karangtoeri (Semarang), Kramat en Rijswijk (Batavia) en Tjilatjaphaven.

b) Eén meer dan op ult. 1910, door de verheffing tot post- en telegraafkantoor van het hulppost- tevens spoorwegtelegraafkantoor te Tangerang (Batavia).

c) Twee meer dan op ult. 1910, door de verheffing tot post- en telegraafkantoren van de hulppostkantoren te Moearoenim (Palembang) en Koto Baharoe (Padangsche Bovenlanden).

d) Eén minder dan op ult. 1910 door de opheffing van het post- en telegraafkantoor te Moearadjawa (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo).

e) Drie meer dan op ult. 1910, door de openstelling voor het algemeen verkeer van het militair telefoonnet in Zuid-Celebes (te Palopo, Pampanoea en Pare Pare).

f) Eén meer dan op ult. 1910 door de verheffing tot postkantoor van het hulppostkantoor te Bengkalis (Sumatra's Oostkust).

g) Drie minder dan op ult. 1910, door de overbrenging naar het hoofd: ,,post- tevens telefoonkantoren'' van de postkantoren te Palopo, Pampanoea en Pare Pare (Zuid-Celebes).

h) Eén meer dan op ult. 1910, door de verheffing tot postkantoor van het hulppostkantoor te Manggar (Billiton).

i) Eén meer dan op ult. 1910 door de oprichting van een radiografisch kuststation te Sabang (Atjeh en onderhoorigheden).

j) Eén meer dan op ult. 1910, door de oprichting van een hulppostkantoor te Goenoengsoegih (Lampongsche districten).

k) Zeven meer dan op ult. 1910, door de oprichting van hulppostkantoren te Ngebroek (Pasoeroean), Premboen (Kedoe), Tanggoel en Panaroekan (Besoeki), Tjaroeban (Madioen), Minggiran (Kediri), Toelangan (Soerabaja) en Laboehan (Bantam) en door de overbrenging naar het hoofd: ,,post- tevens telegraafkantoren'' van het hulppost- tevens spoorwegtelegraafkantoor te Tangerang (Batavia).

l) Eén meer dan op ult. 1910 door de oprichting van een hulppostkantoor te Soengai Limau (Padangsche Bovenlanden).

m) Zes meer dan op ult. 1910 door de openstelling voor het algemeen verkeer van de telefoonkantoren van het militaire telefoonnet te Maros, Pangkadjene en Watampone en van telefoonkantoren van het civiele telefoonnet te Boeloekoemba, Bonthain en Takalar, alle in Zuid-Celebes.

n) Eén meer dan op ult. 1910 door de oprichting van een hulppostkantoor te Bodjonglopang (Preanger-Regentschappen).

o) Eén minder dan op ult. 1910 door de oprichting van hulppostkantoren te Balaisalasa (Padangsche Benedenlanden) en Pematang Siantar (Oostkust van Sumatra) en door de overbrenging naar het hoofd: ,,post- tevens telegraafkantoren'' van de hulppostkantoren te Moearoenim (Palembang) en Koto Baharoe (Padangsche Bovenlanden) en naar het hoofd ,,postkantoren'' van het hulppostkantoor te Bengkalis (Oostkust van Sumatra).

p) Eén meer dan op ult. 1910 door de oprichting van een hulppostkantoor te Sampit, (Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo).

q) Vijf minder dan op ult. 1910, door de oprichting van een hulppostkantoor te Boeloekoemba (Celebes en onderhoorigheden) en door de overbrenging naar het hoofd: ,,hulppost- tevens telefoonkantoren'' van de hulppostkantoren te Maros, Pangkadjene, Watampone, Boeloekoemba, Bonthain en Takalar.

r) Door de oprichting van een hulppostkantoor te Bima (eiland Soembawa), en de overbrenging naar het hoofd: ,,postkantoren'' van het hulppostkantoor te Manggar (Billiton) is het aantal onveranderd gebleven.

s) Als spoorwegtelegraafkantoren zijn hier niet medegerekend de stations of halten der staatsspoorwegen op Java en Sumatra op plaatsen, waar telegraafkantoren van den gouvernements post- en telegraafdienst gevestigd zijn.

t) Acht minder dan op ult. 1910, door de overbrenging naar het hoofd: ,,hulppost- tevens spoorwegtelegraafkantoren'' van de spoorwegtelegraafkantoren te Ngebroek (Pasoeroean), Premboen (Kedoe), Tanggoel en Panaroekan (Besoeki), Tjaroeban (Madioen), Minggiran (Kediri), Toelangan (Soerabaja) en Laboehan (Bantam).

u) Eén meer dan op ult. 1910, door de openstelling voor het algemeen verkeer van de spoorwegtelegraafkantoren te Naras en Soengai Limau (Padangsche Bovenlanden) en door de overbrenging naar het hoofd: ,,hulppost- tevens spoorwegtelegraafkantoren'' van het spoorwegtelegraafkantoor te Soengai Limau (Padangsche Bovenlanden).

v) Namelijk de halte Kalimas (Soerabaja); één minder dan op ult. 1910, door de oprichting van een bij-post- en telegraafkantoor te Tjilatjaphaven (Banjoemas).

w) Eén minder dan op ult. 1910, door de overbrenging naar het hoofd: ,,hulppost tevens telefoonkantoren'' van het telefoonkantoor te Goenoengsoegih (Lampongsche districten).

x) Zeventien meer dan op ult. 1910, door de openstelling voor het algemeen verkeer van het militair telefoonnet in Zuid-Celebes (te Alakoeang, Badjowe, Enrekang, Kalosi, Makale, Palima, Pinrang, Rantepao, Rapang, Singkang, Soempang, Binanga E en Watamsopeng) en van het civiel telefoonnet in Zuid-Celebes (te Alloe, Bikeroe, Djeneponto, Mara en Sindjai).

y) Als tramwegtelegraafkantoren zijn hier niet medegerekend de stations of halten der staatstramwegen op Java, op plaatsen, waar telegraafkantoren van den gouvernements post- en telegraafdienst gevestigd zijn.

z) Twee meer dan op ult. 1910, door de openstelling voor het algemeen verkeer van de tramwegtelegraafkantoren te Singaparna en Tjibandjaran (Preanger-Regentschappen).

aa) Drie meer dan op ult. 1910, door de openstelling voor het algemeen verkeer van het telefoonnet van het binnenlandsch bestuur te Loeboebatang, Moearobeliti en Soeroelangoen Rawas (Sumatra).

bb) Bovendien wordt op Java en Madoera aan een geregeld postverkeer voor het publiek ook dienstbaar gemaakt de zoogenaamde districtspost in de gouvernements residentiën aldaar (Bijbl. Ind. St. n°. 4801). Op ult. 1911 beliep het aantal bestelhuizen der districtspost 1094, tegen 1090 op ult. 1910. Hoewel de districtspost ook in de residentie Soerakarta werkt, kan aldaar, uit aanmerking van de bestuurstoestanden, nog niet tot de oprichting van bestelhuizen worden overgegaan. In de residentie Djokjakarta daarentegen bestaan 8 bestelhuizen, welke in voormeld aantal van 1094 begrepen zijn, terwijl de in die residentie werkende districtspost door de inlandsche vorsten betaald wordt.

cc) Van de 57 particuliere telegraafkantoren op Java zijn er 54 van de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij en 3 van de Semarang—Cheribon-Stoomtrammaatschappij. De 14 op Sumatra zijn van de Deli-Spoorwegmaatschappij. Onder deze 71 kantoren zijn begrepen die te Tegal, Semarang, Tjepoe, Willem I (Ambarawa), Soerakarta, Klaten, Djokjakarta, Djokjakarta (Toegoe), Magelang, Temanggoeng, Paraän, Medan, Timbanglangkat (Bindjai) en Loeboekpakam, alwaar tevens gouvernements telegraafkantoren gevestigd zijn.

dd) Van de hierbedoelde telefoonkantoren, waarvan er 5 (Demak, Poerwodadi, Koedoes, Tajoe en Tjepoe) gevestigd zijn op plaatsen, waar tevens een gouvernements telegraafkantoor bestaat, zijn er 17, waaronder de 5 genoemde, van de Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij. Deze ondernemingen bezigen hare diensttelefoonkantoren, krachtens de haar respectievelijk in October 1894 en Juli 1901 verleende vergunningen (zie Bijbl. Ind. St. nos. 5004 en 5609), tevens voor het publiek verkeer.

ee) Eén meer dan op ult. 1910, door openstelling voor het algemeen verkeer van het telefoonkantoor te Koewoe (Semarang).

OVER DE JAREN 1909, 1910 en 1911. *a)*

POSTVERKEER.

Aangeteekende stukken onder de vorenstaande begrepen.						Aantal ontvangstberichten voor aangeteekende stukken.
Dienststukken (aantal).	Bijzondere stukken.					
	Gewone.	Met aangegeven waarde.		Met verrekening.		
	Aantal.	Aantal.	Gezamenlijke waarde.	Aantal.	Gezamenlijk verrekend bedrag.	
726 154	1 279 200	101 526	f 32 557 646	8 503	f 136 297	10 270
2 005 354						
754 364	1 514 968	118 467	41 422 829	18 512	287 455	15 548
2 269 332						
562 835	1 399 125	133 653	38 735 116	26 494	431 822	11 466
1 961 960						

AANMERKINGEN.

a) Het aantal rebuten (onbestelbare en geweigerde, zoomede onafgehaalde poste-restante brieven) bedroeg in de gemelde jaren achtereenvolgens 30 927, 28 821 en 28 916.

b) Onder de in 1909, 1910 en 1911 verzonden gefrankeerde brieven zijn respectievelijk 4 102 700, 4 874 194 en 4 429 035 briefkaarten begrepen.

c) De cijfers voor de niet geregistreerde poststukken werden vóór 1910 door ruwe schatting verkregen. In dat jaar werd eene meer rationeele schatting, gebaseerd op eene op bepaalde tijdstippen gehouden telling, ingevoerd, welke wijze van telling voor 1911 weer door eene nauwkeuriger regeling, meer overeenkomende met die in het internationaal verkeer, werd vervangen. De cijfers over 1911 staan dus geheel op zich zelf en laten geen volkomen betrouwbare vergelijking toe met die van de voorafgegane jaren.

2°. BUITENLANDSCHE P

JAREN.	AARD DER VERZENDING.	Verkeer met Nederland. Via *Brindisi, Genua, Marseille* en *Napels*. Ontvangen.	Verzonden.	Te zamen.	Per *„zeepost"*, d. i. met de stoomschepen, die rechtstreeks tusschen Indië en Nederland den dienst verrichten. Ontvangen.	Verzonden.	Te zamen.
	A. B						
1909. .	Gefrankeerde . . . . . (Aantal)	547 177	810 609	1 557 786	32 188	15 782	47 970
	Ongefrankeerde . . . . (id.)	2 678	9 533	12 211	372	—	372
		549 855	820 142	1 369 997	32 560	15 782	48 342
1910. .	Gefrankeerde . . . . . (id.)	579 725	836 376	1 416 101	34 424	14 872	49 296
	Ongefrankeerde . . . . (id.)	2 613	2 223	4 836	286	78	364
		582 338	838 599	1 420 937	34 710	14 950	49 660
1911. .	Gefrankeerde . . . . . (id.)	1 245 790	1 087 671	2 333 461	55 406	23 712	79 118
	Ongefrankeerde . . . . (id.)	8 112	4 823	12 935	702	182	884
		1 253 902	1 092 494	2 346 396	56 108	23 894	80 002
	B. Br						
1909. .	Enkele . . . . (id.)	115 322	187 916	303 238	14 976	4 901	19 877
	Met betaald antwoord . . (id.)	130	1 347	1 477	—	—	—
		115 452	189 263	304 715	14 976	4 901	19 877
1910. .	Enkele . . . . (id.)	142 034	211 484	353 518	10 829	3 848	14 677
	Met betaald antwoord . . (id.)	7 033	455	7 488	—	—	—
		149 067	211 939	361 006	10 829	3 848	14 677
1911. .	Enkele . . . . (id.)	199 342	228 956	428 298	14 196	1 027	15 223
	Met betaald antwoord . . (id.)	1 664	1 443	3 107	39	—	39
		201 006	230 399	431 405	14 235	1 027	15 262
	C. Drukwerken, monsters en do						
1909. .	Drukwerken . . . . . (id.)	806 988	726 354	1 533 342	339 594	18 003	357 597
	Monsters . . . . (id.)	42 224	60 146	102 370	2 220	39	2 259
	Documenten . . . . . (id.)	16 536	21 359	37 895	1 208	79	1 287
1910. .	Drukwerken . . . . . (id.)	813 383	780 540	1 593 923	242 567	18 706	261 273
	Monsters. . . . . (id.)	40 573	63 764	104 337	6 318	—	6 318
	Documenten . . . . . (id.)	14 131	21 228	35 359	520	78	598
1911. .	Drukwerken . . . . . (id.)	1 610 258	631 371	2 241 629	339 989	34 268	374 257
	Monsters. . . . . (id.)	102 440	58 253	160 693	28 496	1 118	29 614
	Documenten . . . . . (id.)	30 979	18 603	49 582	4 524	13	4 537
	D. Gewone aangeteekende stukken (begrepen in de bovenstaande op						
1909. .	Aangeteekende stukken . (id.)	86 874	131 449	218 323	3 614	481	4 095
	Ontvangstberichten . . . (id.)	52	323	375	—	—	—
1910. .	Aangeteekende stukken . (id.)	92 631	139 841	232 472	3 341	1 027	4 368
	Ontvangstberichten . . . (id.)	637	858	1 495	—	—	—
1911. .	Aangeteekende stukken . (id.)	170 170	169 988	340 158	6 344	442	6 786
	Ontvangstberichten . . . (id.)	1 235	897	2 132	—	13	13
	E. Brieven en doosjes met aange ge						
1909. .	Brieven en doosjes met aangegeven waarde . Aantal	756	2 292	3 048	—	—	—
	Gezamenl. waarde	f 289 815,84	f 567 356,50	f 857 172,34	—	—	—
	Brieven en doosjes met verrekening . . . . Aantal	1 224	14	1 238	—	—	—
	Gezamenl. bedrag der verrekening	f 303 440,30	f 750,—	f 304 190,30	—	—	—
1910. .	Brieven en doosjes met aangegeven waarde . Aantal	546	3 155	3 701	—	—	—
	Gezamenl. waarde	f 221 257,49	f 699 518,55^5	f 920 776,04^5	—	—	—
	Brieven en doosjes met verrekening . . . . Aantal	1 237	11	1 248	—	—	—
	Gezamenl. bedrag der verrekening	f 300 184,89	f 286,96^5	f 300 471,85^5	—	—	—
1911. .	Brieven en doosjes met aangegeven waarde . Aantal	—	1 807	1 807	52	234	286
	Gezamenl. waarde	—	f 341 805,80	f 341 805,80	f 13 975,—	f 17 192,50	f 31 167,50
	Brieven en doosjes met verrekening . . . . Aantal	1 118	—	1 118	286	—	286
	Gezamenl. bedrag der verrekening	f 7 593,07^5	—	f 7 593,07^5	f 1 331,26^5	—	f 1 331,26^5

CH POSTVERKEER.

	Overig verkeer.								TOTALEN-GENERAAL.		
n, and	Met de overige landen van Europa.	Met Afrika.	Met Amerika.	Met Azië.	Met Australië.	Gezamenlijk.	Uit voormelde landen	Totaal.			
n.	Verzonden.						ontvangen.		Ontvangen.	Verzonden.	Te zamen.
A. Brieven.											
0	295 502	10 144	29 282	316 777	16 409	668 114	672 973	1 341 087	1 252 338	1 494 505	2 746 843
2	3 390	13	117	24 073	78	27 671	16 974	44 645	20 024	37 204	57 228
2	298 892	10 157	29 399	340 850	16 487	695 785	689 947	1 385 732	1 272 362	1 531 709	2 804 071
6	314 136	10 016	35 556	378 366	12 581	750 655	657 005	1 407 660	1 271 154	1 601 903	2 873 057
4	3 586	104	222	13 189	17	17 118	20 743	37 861	23 642	19 419	43 061
0	317 722	10 120	35 778	391 555	12 598	767 773	677 748	1 445 521	1 294 796	1 621 322	2 916 118
8	407 719	34 775	74 295	423 826	5 850	946 465	1 027 884	1 974 349	2 329 080	2 057 848	4 386 928
4	2 964	182	715	10 387	13	14 261	14 560	28 821	23 374	19 266	42 640
92	410 683	34 957	75 010	434 213	5 863	960 726	1 042 444	2 003 170	2 352 454	2 077 114	4 429 568
B. Briefkaarten.											
7	123 804	3 484	13 663	40 528	4 421	185 900	218 159	404 059	348 457	378 717	727 174
	589	589	—	3 686	2 212	7 076	188	7 264	318	8 423	8 741
7	124 393	4 073	13 663	44 214	6 633	192 976	218 347	411 323	348 775	387 140	735 915
7	114 179	2 980	11 972	45 241	7 264	181 636	141 676	323 312	294 539	396 968	691 507
	169	26	80	499	—	774	32 976	33 750	40 009	1 229	41 238
7	114 348	3 006	12 052	45 740	7 264	182 410	174 652	357 062	334 548	398 197	732 745
23	113 048	4 511	19 773	36 296	1 690	175 318	156 962	332 280	370 500	405 301	775 801
39	2 314	416	325	689	—	3 744	806	4 550	2 509	5 187	7 696
52	115 362	4 927	20 098	36 985	1 690	179 062	157 768	336 830	373 009	410 488	783 497
rs en documenten („papiers d'affaires").											
97	232 805	7 994	14 596	231 410	7 348	494 153	1 767 171	2 261 324	2 913 753	1 238 510	4 152 263
59	55 336	793	10 880	15 199	2 124	84 332	59 617	143 949	104 061	144 517	248 578
37	16 874	484	835	9 320	454	27 967	16 705	44 672	34 449	49 405	83 854
73	190 233	3 094	13 847	262 187	6 231	475 592	726 331	1 201 923	1 782 281	1 274 838	3 057 119
18	57 338	143	8 835	14 558	804	81 678	35 255	116 933	82 146	145 442	227 588
98	10 811	—	312	7 584	126	18 833	9 211	28 044	23 862	40 139	64 001
57	112 918	7 839	21 281	78 520	1 781	222 339	1 225 822	1 448 161	3 176 069	887 978	4 064 047
14	28 158	624	9 256	7 267	1 352	46 657	78 858	125 515	209 794	106 028	315 822
37	9 217	52	1 443	4 082	91	14 885	17 524	32 409	53 027	33 501	86 528
aande opgaven) benevens ontvangberichten voor aangeteekende stukken.											
95	62 044	2 575	8 199	46 426	744	119 988	135 378	255 366	225 866	251 918	477 784
	296	—	—	439	—	735	—	735	52	1 058	1 110
38	51 843	1 992	4 451	50 608	2 051	110 945	117 135	228 080	213 107	251 813	464 920
	559	52	39	626	—	1 276	522	1 798	1 159	2 134	3 293
36	80 412	2 262	7 501	82 901	1 248	174 324	192 244	366 568	368 758	344 754	713 512
13	567	—	—	754	—	1 321	1 066	2 387	2 301	2 231	4 532
aange geven waarde en met verrekening.											
	332	—	—	3 279	—	3 611	426	4 037	1 182	5 903	7 085
	f 111 212,50	—	—	f 825 041,—	—	f 936 253,50	f 112 656,—	f1 048 909,50	f 402 471,84	f1 503 610,—	f1 906 081,84
	10	—	—	—	—	10	524	534	1 748	24	1 772
	f 91,50	—	—	—	—	f 91,50	f 244 180,—	f 244 271,50	f 547 620,30	f 841,50	f 548 461,80
	368	4	1	3 550	—	3 923	211	4 134	757	7 078	7 835
	f 96 102,23^{5}	f 442,50	f 150,—	f 847 506,10	—	f 944 200,83^{5}	f 73 225,78	f1 017 426,61^{5}	f 294 483,27	f1 643 719,39	f1 938 202,66
	11	—	—	—	—	11	1 910	1 921	3 147	22	3 169
	f 213 81	—	—	—	—	f 213,81	f 65 985,16	f 66 198,97	f 366 170,05	f 500,77^{5}	f 366 670,82^{5}
	312	13	13	1 053	—	1 391	390	1 781	442	3 432	3 874
7,50	f 50 458,87^{5}	f 455,—	f 975,—	f 90 342,25	—	f 142 231,12^{5}	f 92 930,63	f 235 161,75^{5}	f 106 905,63	f 501 229,42^{5}	f 608 135,05^{5}
	—	—	—	—	—	—	1 482	1 482	2 886	—	2 886
1,26^{5}	—	—	—	—	—	—	f 111 218,48	f 111 218,48	f 120 142,82	—	f 120 142,82

3°. POSTWISSELS.

	1909. (Verbeterde opgaaf.)		1910. (Verbeterde opgaaf.)		1911. (Voorloopige opgaaf.)	
	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.
A. **Binnenlandsch verkeer**	300 497	f 10 999 739,09	509 057	f 17 468 391,17^{5}	*e*) 748 253	f 26 647 373,68
B. **Buitenlandsch verkeer:**						
Naar Nederland overgemaakt	54 892	f 1 631 396,19	57 938	f 1 769 176,06^{5}	61 751	f 1 898 725,47
„ andere landen overgemaakt . . .	14 059	474 624,03	15 628	534 976,76^{5}	17 304	648 207,38^{5}
Totaal *uit Indië verzonden* . . .	68 951	f 2 106 020,22	73 566	f 2 304 152,83	*f*) 79 055	f 2 546 932,85^{5}
Uit Nederland verzonden *d*)	6 779	f 421 641,20^{5}	7 166	f 460 631,33	7 268	f 338 428,86
„ andere landen verzonden	1 535	87 102,61^{5}	1 659	86 626,29	1 934	225 245,96
Totaal *naar Indië verzonden* . .	8 314	f 508 743,82	8 825	f 547 257,62	9 202	f 563 674,82
Totaal buitenlandsch verkeer . .	77 265	f 2 614 764,04	82 391	f 2 851 410,45	88 257	f 3 110 607,67^{5}

d) Onder de uit Nederland verzonden postwissels zijn de zoogenaamde „marinewissels" begrepen. Deze postwissels hebben gediend tot terugbetaling van spaargelden aan het personeel van de zeemacht, behoorende tot de inleggers der Rijkspostspaarbank in Nederland. In de jaren 1909, 1910 en 1911 zijn uitbetaald respectievelijk 120, 123 en 143 stuks „marinewissels", tot een bedrag van f 89 101,25^{5}, f 85 454,75^{5} en f 81 366,60.

e) Hieronder begrepen 42 318 stuks telegraphische postwissels, tot een bedrag van f 7 537 428,40^{5}.

f) Als voren 98, tot een bedrag van f 25 264,02.

4°. INCASSEERINGSDIENST.

Ter invordering aangeboden quitantiën.	Binnenlandsch verkeer. 1909.		1910. *h*)		1911. *h*)		Buitenlandsch verkeer (voor zoover betreft de landen, van waar quitantiën ter invordering werden *ontvangen*). *g*) 1909.		1910. *h*)		1911. *h*)	
	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.	Aantal.	Bedrag.
Betaalde quitantiën . .	282 845	f 2 803 194	260 140	f 2 554 991	173 264	f 2 001 910	6 430	f 155 684	7 254	f 167 058	7 176	f 169 821
Onbetaald gebleven quitantiën . .	125 830	1 077 636	106 286	999 919	75 561	936 171	2 118	67 968	2 175	64 977	2 357	63 967
Totaal behandelde quitantiën . .	408 675	f 3 880 830	366 426	f 3 554 910	248 825	f 2 938 081	8 548	f 223 652	9 429	f 232 035	9 533	f 233 788

g) Van de uit Indië naar vreemde landen ter invordering gezonden quitantiën kan geen aanteekening worden gehouden, omdat die verzending rechtstreeks (onder aangeteekend couvert) door den afzender aan de kantoren van invordering plaats vindt. Door andere landen dan Nederland is van den hierbedoelden incasseeringsdienst slechts weinig gebruik gemaakt. In de opgegeven drie jaren toch zijn uit den vreemde in Indië ter invordering slechts ontvangen: uit België 31, Duitschland 208, Frankrijk 776, Italië 1, Luxemburg 3, Nederland 26 478 en Zwitserland 11 quitantiën, tot een bedrag van respectievelijk f377,84, f 14 785,53, f 8645,85, f 750, f 197,20, f 662 488,90^{5} en f 2716,82.

h) De cijfers over 1911 zijn van voorloopigen aard; die van 1910 zijn ontleend aan verbeterde opgaven.

5°. POSTPAKKETTEN.

VERDEELING DER POSTPAKKETTEN.	1909. Aantal.	1909. Opbrengst. Bruto.	1909. Opbrengst. Netto.	1910. *h*) Aantal.	1910. *h*) Opbrengst. Bruto.	1910. *h*) Opbrengst. Netto.	1911. *h*) Aantal.	1911. *h*) Opbrengst. Bruto.	1911. *h*) Opbrengst. Netto.
A. **Binnenlandsch verkeer.**	281 261	f 181 911,—	f 99 265,40	320 562	f 197 471,—	f 128 574,30	364 819 *j*)	f223 615,35	f143 740,95
B. **Buitenlandsch verkeer:**									
Naar Nederland verzonden	12 297	(Niet gesplitst opgegeven.)		12 769	(Niet gesplitst opgegeven.)		14 371	(Niet gesplitst opgegeven.)	
Naar andere landen verzonden	6 385			6 967			8 682		
Totaal *uit Ned.-Indië verzonden*	18 682			19 736			23 053 *k*)		
Uit Nederland ontvangen .	51 511			56 178			58 546		
Uit andere landen ontvangen	27 435			32 224			49 232		
Totaal *in Ned.-Indië ontvangen*	78 946			88 402			107 778 *l*)		
Totaal buitenlandsch verkeer *i*)	97 628	f 79 477,—	f 49 483,88	108 138	f 88 563,—	f 56 891,—	130 831	f104 373,76 *i*)	f 79 319,35

i) De opgegeven opbrengst van het buitenlandsch postpakkettenverkeer vertegenwoordigt de geheven frankeerkosten der verzonden en het aandeel in de frankeerkosten der ontvangen postpakketten.

j) Hieronder 25 714 postpakketten met aangegeven waarde, tot een gezamenlijk bedrag van f 2 916 749,32 en 120 139 pakketten met verrekening tot een gezamenlijk bedrag van f 1 671 237,11.

k) Als voren 1611 (f 67 660) en 179 (f 4119,77).

l) Als voren 8328 (f 456 523,30[5]) en 37 535 (f 1 585 981,13).

C. STATISTIEK VAN DEN TELEGRAAFDIENST OVER DE JAREN 1909, 1910 en 1911. *a*)

VERDEELING DER TELEGRAMMEN.		1909. Aantal.		1909. Opbrengst.	1910. *b*) Aantal.		1910. *b*) Opbrengst.	1911. *b*) Aantal.		1911. *b*) Opbrengst.
Binnenlandsche betalende telegrammen. *c*)	Java en Madoera .	(530 391)	568 875	f 514 546	(605 897)	651 427	f 685 553	(699 955)	752 306	f 803 164
	Buitenbezittingen .	(161 170)	163 745	301 836	(196 273)	199 335	290 667	(235 843)	239 189	344 145
	Te zamen *d*)	(691 561)	732 620	f 816 382	(802 170)	850 762	f 976 220	(935 798)	991 495	f 1 147 309
	Aantal woorden. .	(7 491 551)	7 888 381	. . . .	(8 538 803)	8 499 457	. . . .	(10 248 917)	10 769 517	. . . .

a) In deze statistiek zijn niet begrepen de diensttelegrammen (zoogenaamde dienst- en postnota's). Het aantal der verleende afschriften van telegrammen bedraagt in de opgegeven drie jaren achtereenvolgens 11 060, 12 894 en 12 330, waaronder op Java respectievelijk 9 995, 11 520 en 10 814.

b) De cijfers over 1910 zijn verbeterd; die over 1911 zijn van voorloopigen aard.

c) Hieronder zijn begrepen de bijzondere telegrammen, welke op de kantoren van den gouvernements post- en telegraafdienst met bestemming naar andere kantoren van dienzelfden dienst en naar telegraafkantoren van spoorwegdiensten zijn aangeboden. De totale opbrengst dier telegrammen is opgegeven, terwijl het aantal telegrammen, alleen bestemd voor gouvernements post- en telegraafkantoren, tusschen ( ) is vermeld.

d) In deze cijfers is ook begrepen het verkeer met de telefoonkantoren. In welke mate deze kantoren tot het verkeer bijdroegen, blijkt uit het volgende overzicht.

		1909. Aantal telegrammen.	1909. Gezamenlijk aantal woorden.	1910. Aantal telegrammen.	1910. Gezamenlijk aantal woorden.	1911. Aantal telegrammen.	1911. Gezamenlijk aantal woorden.
Bij de gouvernements telefoonkantoren zijn:							
aangeboden ter verzending naar de gouvernements telegraafkantoren .		14 846	148 053	17 227	172 920	22 251	226 248
ontvangen van de gouvernements telegraafkantoren		15 594	148 477	17 146	166 396	21 900	212 492
Te zamen . . .		30 440	296 530	34 373	339 316	44 151	438 740
Opbrengst gerekend tot het aansluitingskantoor	ten bate van den post- en telegraafdienst .	f 15 693		f 18 058		f 20 729	
	ten bate van de telefoonbeambten	6 078		7 156		9 142	
Bovendien werd met de telefoonkantoren gewisseld (zonder betaling) het nevensvermeld aantal regeeringstelegrammen		4 521	115 498	3 498	84 294	3 972	100 889

VERDEELING DER TELEGRAMMEN.		1909. Aantal.	1909. Opbrengst.	1910. b) Aantal.	1910. b) Opbrengst.	1911. b) Aantal.	1911. b) Opbrengst.
Buitenlandsche telegrammen.	Verzonden	100 656	f 164 712	121 013	f 212 275	126 760	f 212 548
	Ontvangen	102 785	161 981	123 511	206 526	128 603	205 627
	Doorgezonden	52 725	27 276	75 143	31 564	97 198	40 110
	Te zamen	256 166	e) f 353 969	319 667	e) f 450 365	352 561	e) f 458 285
	Aantal woorden	f) 2 263 056	....	f) 2 730 219	....	f) 3 007 068	....
Binnen- en buitenlandsch verkeer te zamen		988 786	f 1 170 351	1 170 429	f 1 426 586	1 344 056	f 1 605 594
	Aantal woorden	10 151 437	....	11 229 676	....	13 776 585	....
Binnenlandsche *regeerings-telegrammen.*	Java en Madoera	50 063	f 136 467	53 362	f 141 041	66 801	f 189 462
	Buitenbezittingen	27 473	108 875	26 713	100 777	30 147	118 589
	Te zamen	77 536	f 245 342	80 075	f 241 818	96 948	f 308 051
	Aantal woorden	2 000 324	....	1 905 204	....	2 366 230	....
Algemeen totaal *h*)	Java en Madoera *g*)	816 506	f 860 024	949 777	f 1 076 522	1 095 989	f 1 259 639
	Buitenbezittingen	249 816	555 669	300 727	591 882	345 015	654 006
	Te zamen	1 066 322	f 1 415 693	1 250 504	f 1 668 404	1 441 004	f 1 913 645
	Aantal woorden	12 151 761	....	13 134 880	....	16 142 815	....

e) Hier is alleen uitgetrokken het aandeel, dat de Nederlandsch-Indische telegraafadministratie in de opbrengst had. Deze netto-opbrengst kan verdeeld worden als volgt:

	voor Java en Madoera:	voor de buitenbezittingen:	te zamen:
Over 1909	f 209 011	f 144 958	f 353 969
,, 1910	249 950	200 415	450 365
,, 1911	267 013	191 272	458 285

f) Hieronder zijn begrepen respectievelijk 658 999, 738 789 en 928 942 woorden van doorgezonden telegrammen.

g) Onder de hier opgegeven totaalcijfers van Java en Madoera zijn de doorgezonden buitenlandsche telegrammen begrepen.

h) De opbrengst is voor een gedeelte (ter zake van de binnenlandsche regeeringstelegrammen) fictief.

De **binnenlandsche betalende** telegrammen *c*) kunnen, naar de onderwerpen waarover zij handelen, verdeeld worden als volgt:

Oorsprong	Omschrijving der telegrammen.	1909. Aantal.	1909. Totaal.	1910. b) Aantal.	1910. b) Totaal.	1911. b) Aantal.	1911. b) Totaal.
Java en Madoera	Handels- en scheepvaarttelegrammen	239 574		280 426		348 215	
	Dagbladtelegrammen	9 708	568 875	18 271	651 427	13 463	752 306
	Telegrammen van gemengden aard.	319 593		352 730		390 628	
Buitenbezittingen	Handels- en scheepvaarttelegrammen	83 781		111 682		131 599	
	Dagbladtelegrammen	577	163 745	667	199 335	1 013	239 189
	Telegrammen van gemengden aard.	79 387		86 986		106 577	
Nederlandsch-Indië	Handels- en scheepvaarttelegrammen	323 355		392 108		479 814	
	Dagbladtelegrammen	10 285	*i*) 732 620	18 938	*j*) 850 762	14 476	*k*) 991 495
	Telegrammen van gemengden aard.	398 980		439 716		497 205	

i) Hieronder 397 950 in de Nederlandsche en vreemde talen en 334 670 in de inlandsche talen.

j) Als voren 454 924 en 395 838.

k) Als voren 539 959 en 451 536.

De **buitenlandsche** telegrammen kunnen verdeeld worden als volgt:

OMSCHRIJVING DER TELEGRAMMEN.	1909.		1910. *b)*		1911. *b)*	
	Aantal.	Totaal.	Aantal.	Totaal.	Aantal.	Totaal.
Verzonden:						
Naar Singapore, Pinang en verder — Van Java	58 421		69 858		73 009	
Naar Singapore, Pinang en verder — „ andere eilanden van Ned.-Indië	21 832		28 003		29 605	
Naar Australië en verder. — Van Java	3 649		4 175		4 423	
Naar Australië en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	329		483		583	
Naar Ned.-Indië. over buitenl. lijnen — Van Java	173	100 656	243	121 013	312	126 760
Naar Ned.-Indië. over buitenl. lijnen — „ andere eilanden van Ned.-Indië	198		260		216	
Naar Yap-Guam en verder. — Van Java	11 800		12 577		13 540	
Naar Yap-Guam en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	4 050		4 836		4 770	
Naar Saigon en verder. — Van Java	149		470		207	
Naar Saigon en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	55		108		95	
Ontvangen:						
Van Singapore, Pinang en verder. — Op Java	62 092		73 459		78 734	
Van Singapore, Pinang en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	26 614		33 653		32 731	
Van Australië en verder. — Op Java	3 430		4 055		4 406	
Van Australië en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	317		482		525	
Van Pinang. — Op Java	—	102 785	—	123 511	—	128 603
Van Pinang. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	3 409		4 761		4 761	
Van Yap-Guam en verder. — Op Java	4 501		4 188		4 611	
Van Yap-Guam en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	1 752		2 045		2 333	
Van Saigon en verder. — Op Java	628		820		442	
Van Saigon en verder. — „ andere eilanden van Ned.-Indië	42		48		60	
Doorgezonden:						
Van Singapore naar Australië	19 112		28 736		36 875	
„ Australië naar Singapore	19 271		35 179		47 188	
Via Yap-Guam	348	52 725	405	75 143	460	97 198
„ Saigon	281		36		121	
„ Cocos	13 713		10 787		12 554	
Te zamen:						
Java	197 568	256 166	244 988	319 667	276 882	352 561
Andere eilanden van Ned.-Indië	58 598		74 679		75 679	

D. GELDELIJKE UITKOMSTEN VAN DEN POST-, TELEGRAAF- EN TELEFOONDIENST OVER DE JAREN 1908, 1909 en 1910.

OMSCHRIJVING.	1908. (Verbeterde opgaaf.)	1909. (Verbeterde opgaaf.)	1910. *a)*
Ontvangsten in Nederland.			
Aandeel in de ontvangsten wegens kabeltaksen uit de door de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij geëxploiteerde lijnen	f 15 999	f 65 988	f 74 242
Ontvangsten in Nederlandsch-Indië.			
Brieven- en pakketpost. — Wegens verkochte frankeerzegels	1 592 612	1 697 116	1 997 367
„ „ briefomslagen	12 424	11 559	12 859
„ „ briefkaarten	179 527	191 419	207 389
„ „ postzegelboekjes	42 784	77 746	17 055
„ „ verhuiskaarten	—	76	364
„ „ formulieren (adreskaarten, douane-verklaringen)	3 887	4 380	11 542
„ „ internationale antwoord-coupons	831	441	555
„ „ Nederlandsche frankeerzegels	1 106	637	635
Porten van ongefrankeerde en ontoereikend gefrankeerde brieven en verdere stukken	25 593	28 910	38 886
Recht van afgegeven binnen- en buitenlandsche postwissels	112 662	123 161	44 671
Verschillende ontvangsten *b)*	19 088	17 530	30 127

a) Voor 1911 zijn de bedoelde uitkomsten nog niet volledig bekend. Eene voorloopige opgaaf van de ontvangsten der brieven- en pakketpost in genoemd jaar komt voor in kol. 240 van het verslag hiervóór.

b) Na aftrek van teruggegeven kosten (in 1908 f 81,70, in 1909 f 290,14 en in 1910 f 1410,24), doch thans medegerekend hetgeen in Indië in 's lands kas vloeide door het oningevorderd blijven van postwissels, waarvan de in Indië gestorte

OMSCHRIJVING.	1908. (Verbeterde opgaaf.)	1909. (Verbeterde opgaaf.)	1910. *a*)
Telegrafie, met inbegrip van de opbrengst van de telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren). — Binnenlandsche betalende telegrammen . . .	f 762 225	f 816 382	f 976 221
Telegrafie, met inbegrip van de opbrengst van de telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren). — Buitenlandsche telegrammen *c*)	332 556	353 969	450 365
Telegrafie, met inbegrip van de opbrengst van de telefoonkantoren (hulptelegraafkantoren). — Aandeel in de opbrengst van particuliere telefoonverbindingen	109 737	122 653	132 318
Telefonie	597 024	741 194	874 514
Binnenlandsche paardenposterij	533	1 809	506
Toevallige baten (meerendeels opbrengst van verkochte materialen) . . .	1 965	2 890	2 128
Totaal der ontvangsten . . .	f 3 810 553	f 4 257 860	f 4 871 744
Uitgaven in Nederland.			
Uitkeeringen ter zake van het vervoer van brievenmalen en postpakketten	f 281 716	f 334 419	f 335 317
Uitgaven in verband met de invoering van draadlooze telegrafie	—	—	823
Subsidie aan de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij	111 019	110 978	110 913
Kosten van het regeeringstoezicht over de Duitsch-Nederlandsche Telegraafmaatschappij	778	758	894
Aanmaak, aanschaffing en uitzending van benoodigdheden voor den post- en telegraafdienst	118 010	228 731	624 952
Aanmaak, aanschaffing en uitzending van benoodigdheden voor den telefoondienst	282 571	249 779	589 200
Betalingen aan de internationale bureaux der algemeene postvereeniging en der telegraafadministratiën te Bern	3 093	3 785	2 815
Uitgaven in Nederlandsch-Indië.			
Traktementen, toelagen en vivresindemniteiten van het personeel bij den post- en telegraafdienst, kosten van beëediging van inlandsche beambten, belooning aan ambtenaren of bijzondere personen met den telefoondienst belast, daggelden van gecommitteerden voor de opneming van zegeladministratie en uitgaven ten behoeve der stempeling van zegels, belooning voor buitengewone werkzaamheden, alsmede schrijf- en teekenloonen	2 075 712	2 276 237	2 563 433
Traktementen van het personeel bij den telefoondienst, kosten van beëediging van inlandsche beambten, belooningen voor buitengewone werkzaamheden, alsmede schrijf- en teekenloonen	218 208	285 619	344 598
Huishuurindemniteiten voor de kantoorchefs	35 468	35 358	48 203
Reis- en verblijfkosten (post- en telegraafdienst)	43 706	53 641	66 428
Reis- en verblijfkosten (telefoondienst)	14 528	16 550	29 526
Bureel- en lokaalbehoeften (post- en telegraafdienst)	99 884	115 811	149 437
Bureel- en lokaalbehoeften (telefoondienst)	6 022	7 399	11 475
Aankoop, huur en transport van trekdieren, fourage, hoefbeslag, geneesmiddelen en verpleging van zieke trekdieren	9 295	9 263	9 549
Aanmaak, aankoop, keuring, onderhoud en vervoer van benoodigdheden voor den post- en telegraafdienst (bureau- en lokaalbehoeften uitgezonderd)	69 474	92 539	103 522
Aanmaak, aankoop, keuring, onderhoud en vervoer van benoodigdheden voor den telefoondienst (bureau- en lokaalbehoeften uitgezonderd) . . .	95 146	65 034	104 267
Uitgaven voor den ambulanten postdienst langs de spoorwegen en voor postverrichtingen van eenvoudigen vorm onder den naam van bestelhuizen (met uitzondering van de kosten der benoodigdheden bedoeld onder het hoofd: „aanmaak, aankoop, keuring, enz.")	30 531	27 114	39 078

bedragen aan den lande vervielen, door den verkoop van voorwerpen afkomstig van geweigerde postpakketten en door de vergoeding door de postspaarbank verschuldigd wegens vrijdom van briefport. De baten uit een en ander beliepen over 1908 f 8 028, over 1909 f 9 145 en over 1910 f 10 570.

c) Voor het buitenlandsch verkeer is alleen de netto opbrengst uitgetrokken, nl. hetgeen aan de Indische telegraafadministratie als haar aandeel in de opbrengst toekomt. De bruto opbrengst (nl. hetgeen in Indië voor de van daar verzonden telegrammen ontvangen werd) heeft in 1908, 1909 en 1910 achtereenvolgens f 1 247 442, f 1 373 708 en f 1 782 940 bedragen.

OMSCHRIJVING.	1908. (Verbeterde opgaaf.)	1909. (Verbeterde opgaaf.)	1910. *a*)
Uitgaven voor de districtspost	f 80 663	f 81 275	f 81 220
Uitgaven voor den pakketpostdienst	73 425	89 597	99 825
Kosten vallende op de brievenmalen, zoowel buiten als binnen Nederlandsch-Indië, verrekeningen met buitenlandsche postadministratiën, briefporten voor met het buitenland gewisselde dienstbrieven en vergoeding voor verloren geraakte aangeteekende brieven en andere stukken	160 595	180 118	212 829
Onderhoud en herstelling van telegraaflijnen	220 592	202 506	205 600
Onderhoud en herstelling van telefoonlijnen	26 050	37 778	54 811
Uitbreiding der telegraaflijnen	12 327	10 274	10 255
Uitbreiding der telefoonlijnen	28 228	47 825	81 856
Naasting van telefoonnetten	230 926	209 423	3 323
Aanleg van kleine telefoonnetten	—	58	19 751
Uitgaven voor de binnenlandsche paardenposterij	67 486	68 215	66 300
Uitgaven in verband met de invoering van draadlooze telegrafie	—	—	7 637
Onderhoud en herstelling van de gebouwen voor den post- en telegraafdienst	11 140	14 928	11 163
Vernieuwing van de gebouwen voor den post- en telegraafdienst	90 893	224 311	263 356
Totaal der uitgaven	f 4 497 466	f 5 079 323	f 6 252 356
Totaal der ontvangsten	3 810 553	4 257 860	4 871 744
Berekend verschil *d*)	f — 686 913	f — 821 463	f — 1 380 612

d) Hierbij is nog in het oog te houden, dat onder de uitgaven slechts de kosten van het actief dienend personeel in aanmerking zijn genomen, dus niet de uitgaven wegens verloven, pensioenen, overtochtskosten en wachtgelden.

Bijlage **TT**.

(Zie hoofdstuk P, afd. I, § 3, van het verslag.)

OVERZICHT

van de tot ult. Maart 1912 in Nederlandsch-Indië in exploitatie zijnde telefoonverbindingen. [a]

---

a) De in 1886, 1901 en 1903 aan de Deli-Spoorwegmaatschappij verleende vergunningen voor telefooncorrespondentie zijn in dit overzicht niet opgenomen. Evenmin komt in dit overzicht de vergunning voor, in 1894 aan de Semarang—Joana-Stoomtrammaatschappij en in 1901 aan de Madoera-Stoomtrammaatschappij verleend, om, onder zekere beperkingen, hare stationskantoren voor publieken telefoondienst te doen bezigen. Zie nopens een en ander Bijbl. Ind. St. nos. 4405, 5004 en 5609.

Op ult. 1911 bedroeg het aantal aansluitingen (betalenden en niet-betalenden) van de telefoon der Deli-Spoorwegmaatschappij 595, terwijl over het geheele jaar het aantal verbindingen beliep 2 548 453 (vgl. noot e).

Aan abonnementsgelden is door de Maatschappij over 1911 ontvangen f 144 066, tegen f 126 331 in 1910 en f 107 898 in 1909.

Bij Gouv. Bt. 28 Juli 1904 n°. 14 is goedgekeurd, dat de voor den telefoondienst der Deli-Spoorwegmaatschappij geldende bepalingen en tarieven ook worden toegepast voor het gebruik van de aan die Maatschappij toebehoorende telefoonverbindingen in de landschappen Tandjoengkasau, Pagoerawan, Si Paré Paré, Tandjoeng en Bandar.

I. VERGUNNINGEN VOOR BEPAALDE KRINGEN. *b)*

Doorloopend nummer.	Kringen, waarop de vergunningen betrekking hebben. *c)*	Namen der concessionarissen. *d)*	Datum waarop de exploitatie een aanvang genomen heeft.	Aantal geabonneerden op ult. 1911.	Bruto-ontvangsten in 1911.	Cijns aan den lande op te brengen. *e)*
	***a.* JAVA EN MADOERA.**					
1	Afd. Buitenzorg (res. Batavia)	Communale Telefoonmaatschappij F. F. G. Muschter.	19 Juni 1895	93	f 19 580,25	f 1 958,02^{5}
2	Res. Cheribon.	Cheribonsche Telefoonmaatschappij te Cheribon.	1 Jan. 1895	188	34.005,—	3 400,50
3	Afdn. Tegal en Brebes (res. Pekalongan).	Tegalsche Telefoonmaatschappij te Tegal.	1 Dec. 1894	159	19 228,70	1 922,87
4	Afdn. Pemalang, Pekalongan en Batang (res. Pekalongan)	Pekalongansche Telefoonmaatschappij te Pekalongan.	1 Jan. 1894	70	12 851,80	1 285,18
5	Afdn. Ambarawa en Demak (res. Semarang).	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	Aug. 1897	4	600,—	—
6	Afd. Kendal (res. Semarang).	Idem.	Juni 1897	19	3 600,—	—
7	Afdn. Japara, Koedoes en Pati (res. Semarang). *f)*	Telefoonmaatschappij „Japara" te Semarang.	7 Juni 1895	77	12 117,—	1 352,70
8	Res. Rembang.	Lloyd Evans te Blora.	April 1897	146	17 463,75	1 746,37^{5}
9	Afd. Sidoardjo (res. Soerabaja)	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	15 Febr. 1897	20	2 340,—	—
10	Afd. Grisee (res. Soerabaja).	F. Muschter.	Dec. 1897	*h)*	—	—
11	Afd. Bangil (res. Pasoeroean). *g)*	Telefoonmaatschappij „Insulinde" te 's-Gravenhage.	7 Juli 1897	†	†	†
12	Afdn. Malang en Loemadjang (res. Pasoeroean). *g)*	Idem.	4 April 1893 / 1 Juli 1893	†	†	†
13	Afd. Kraksaän (res. Pasoeroean).	Departement Probolinggo van het Algemeen Syndicaat v. suikerfabrikanten op Java.	1 Juli 1894	14	2 212,—	—
14	Afd. Bondowoso (res. Besoeki).	L. E. M. Boulet, wed. J. H. E. Hoeke.	1 Dec. 1894	27	4 600,—	230,—

b) Ingevolge de in September 1894 (Bijbl. Ind. St. n°. 4999) vastgestelde modelvoorwaarden wordt den ondernemers alleen het recht toegekend om centraaltelefoonkantoren op te richten en deze met de verschillende lokalen der geabonneerden voor het telefoonverkeer in verbinding te brengen. Voor het onderling in verbinding brengen van centraalkantoren en telefoonnetten, welke zich uitstrekken over eene geheele afdeeling van een gewest, dan wel over meer dan ééne afdeeling van een of meer gewesten, is eene nadere vergunning noodig.

c) In het algemeen zijn de vergunningen voor 25 jaar verleend. De tarieven en verdere abonnementsvoorwaarden zijn onderworpen aan de voorafgaande goedkeuring van den directeur van gouvernementsbedrijven (Gouv. Bt. 6 Jan. 1905 n°. 39 in Bijbl. Ind. St. n°. 6159; Ind. St. 1907 nos. 487 en 495).

d) Dikwerf gingen de vergunningen van de oorspronkelijke houders in handen van andere personen of van naamlooze vennootschappen over. Hier zijn alleen de concessionarissen vermeld, aan wie de vergunningen laatstelijk zijn overgedragen.

e) Zoodra het aantal geabonneerden van eene concessie 25 bedraagt, moet door den concessionaris aan den Staat een jaarlijksche cijns worden uitgekeerd, bedragende 5 % van de bruto-ontvangsten. Bedraagt het aantal geabonneerden 50 of meer, dan behoort 10 % van de bruto-ontvangsten aan den lande te worden uitgekeerd.

f) Bij Gouv. Bt. 4 Sept. 1903 n°. 19 is aan de Telefoonmaatschappij „Japara" tot wederopzeggens vergunning verleend tot het aanleggen en exploiteeren van eene intercommunale telefoonverbinding tusschen de plaatsen Japara, Koedoes, Pati en Djoeana, en zulks tegen heffing en storting in 's lands kas van eene maandelijksche contributie van f 1 voor iederen geabonneerde op één telefoonverbinding met een der centraalkantoren op de genoemde plaatsen.

g) Deze telefoonnetten zijn 30 November 1911 door den Staat genaast.

h) In dezen kring waren nog geen betalende geabonneerden.

Doorloopend nummer.	Kringen, waarop de vergunningen betrekking hebben. c)	Namen der concessionarissen. d)	Datum waarop de exploitatie een aanvang genomen heeft.	Aantal geabonneerden op ult. 1911.	Bruto-ontvangsten in 1911.	Cijns aan den lande op te brengen. e)
15	Afd. Djember (res. Besoeki).	L. M. E. Boulet, wed. J. H. E. Hoeke.	1 Mei 1895	39	f 7 550,—	f 377,50
16	Afd. Banjoewangi (res. Besoeki).	Maatschappij tot voortzetting der zaken van C. H. en C. S. Pownall te Banjoewangi	1 Jan. 1895	89	14 730,—	1 473,—
17	Res. Banjoemas.	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	Nov. 1896	37	5 915,—	295,75
18	Afdn. Poerworedjo, Keboemen en Wonosobo (res. Kedoe).	Idem.	Nov. 1897	51	4 804,—	307,97^5
19	Afdn. Magelang en Temanggoeng (res. Kedoe).	Idem.	Jan. 1898	50	5 860,—	422,75
20	Afdn. Kediri en Berbek (res. Kediri).	Kediri Telefoonmaatschappij te Kediri.	1 Aug. 1894	132	29 980,—	2 998,—
21	Afd. Blitar (res. Kediri).	Blitar Telefoonmaatschappij te Soerabaja.	16 Maart 1893	106	14 555,—	1 455,50
		Totalen voor Java en Madoera		1 321	f 211 922,50	f 19 226,12^5

b. **BUITENBEZITTINGEN.**

Doorloopend nummer.	Kringen, waarop de vergunningen betrekking hebben. c)	Namen der concessionarissen. d)	Datum waarop de exploitatie een aanvang genomen heeft.	Aantal geabonneerden op ult. 1911.	Bruto-ontvangsten in 1911.	Cijns aan den lande op te brengen. e)
22	Res. Padangsche Benedenlanden (gouv. Sumatra's Westkust).	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	1 Juli 1897	167	f 19 309,10	f 1 930,91
23	Afdn. Beneden-Langkat en Tamiang (res. Sumatra's Oostkust).	Langkat- en Tamiang-Telefoonmaatschappij.	6 Aug. 1895	58	13 838,—	3 175,80
24	Gouv. Celebes en onderhoorigheden.	Algemeene Telefoonmaatschappij te Semarang.	Maart 1897	129	12 143,—	1 214,30
		Totalen voor de buitenbezittingen		354	f 45 290,10	f 6 321,01
		Totalen voor Java en Madoera		1 321	211 992,50	19 226,12^5
		Totalen-generaal		1 675	f 257 282,60	f 25 547,13^5

II. VERGUNNINGEN VOOR INTERCOMMUNALE TELEFOONVERBINDINGEN.

Doorloopend nummer.	Plaatsen, waartusschen verbindingen zijn tot stand gebracht.	Namen der concessionarissen.	Datum waarop de exploitatie een aanvang heeft genomen.	Bedrag van het aanlegkapitaal (volgens het door de Regeering vastgestelde cijfer).	Bruto-ontvangsten in 1911.	Cijns aan den lande op te brengen.
I.	Batavia, Semarang en Soerabaja.	Intercommunale Telefoonmaatschappij te Batavia *i*)	16 Nov. 1896 Batavia—Semarang en 7 Dec. 1896 Batavia—Soerabaja. Cheribon, Pekalongan en Tegal zijn respectievelijk 3, 8 en 21 Januari 1897 opgenomen in de intercommunale verbinding Batavia—Semarang—Soerabaja.	f 185 000,—	*j*) f 194 237,31	*k*) f 131 802,98
	Batavia, Cheribon, Tegal, Pekalongan en Semarang *l*)	Id.				
	Cheribon, Tegal, Pekalongan en Soerabaja. *m*)	Id.				

i) De bij Gouv. Bt. 6 Dec. 1901 n°. 10 tot wederopzeggens verleende vergunning om van de in exploitatie gebrachte telefoonverbinding tusschen Batavia, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Semarang en Soerabaja gebruik te maken voor het overbrengen van telefoonberichten (phonogrammen) tusschen die plaatsen onderling, is met ingang van 1 October 1911 ingetrokken (Gouv. Bt. 22 Juni 1911 n°. 1).

j) Hierin is begrepen de opbrengst van phonogrammen, bedoeld in noot *i*.

k) De cijns aan den lande bedraagt 75 % van de bruto-ontvangsten voor gesprekken, nadat daarvan 10 % per jaar van het vastgestelde aanlegkapitaal der lijn is afgetrokken.

l) Voor deze verbinding is tot wederopzeggens vergunning verleend om gebruik te maken van het gedeelte Batavia—Semarang van de lijn Batavia—Semarang—Soerabaja.

m) Voor deze verbinding is tot wederopzeggens vergunning verleend om gebruik te maken van de bestaande lijn Batavia—Semarang—Soerabaja.

Bijlage UU.

(Zie hoofdstuk P, afd. I, § 4, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende den postspaarbankdienst in Nederlandsch-Indië over 1911.

I. Overzicht per maand van de in de postspaarbank ingelegde en terugbetaalde bedragen. *a)*

MAANDEN.	Ingelegd bedrag.	Terugbetaald bedrag. *b)*	Voordeelig saldo.
1911.			
Januari	f 583 036	f 536 522	f 46 514
Februari . . .	641 606	465 794	175 812
Maart	631 484	531 228	100 256
April	533 828	549 248	— 15 420
Mei	581 148	625 464	— 44 316
Juni	522 558	527 215	— 4 657
Juli	597 555	517 619	79 936
Augustus . . .	509 660	525 707	— 16 047
September . .	509 663	509 397	266
October . . .	553 572	452 630	100 942
November . . .	548 459	495 328	53 131
December . . .	546 354	511 407	34 947
Totalen . .	f 6 758 923	f 6 247 559 (f 12 389)	f 511 364

RECAPITULATIE OVER HET TIJDVAK 1 JULI 1898 (DATUM VAN OPENING DER SPAARBANK) — ULT. DECEMBER 1911.

	Ingelegd bedrag.	Terugbetaald bedrag. *b)*	Voordeelig saldo.
1 Juli 1898—ult. Dec. 1905	f 23 407 599	f 17 297 448 (40 839)	f 6 110 151
1906 . .	4 854 159	4 502 608 (10 514)	351 551
1907 . .	4 976 067	5 123 810 (12 840)	— 147 743
1908 . .	5 192 336	5 367 898 (12 670)	— 175 562
1909 . .	5 628 908	5 206 907 (10 403)	422 001
1910 . .	6 156 537	5 662 726 (11 565)	493 811
1911 . .	6 758 923	6 247 559 (12 389)	511 364
	f 56 974 529	f 49 408 956 (111 220)	*c)* f 7 565 573

II. Overzicht betreffende de in het tijdvak 1 Juli 1898—ult. December 1911 uitgegeven en afbetaalde spaarbankboekjes en van het aantal en bedrag der ingelegde en terugbetaalde sommen.

	SPAARBANKBOEKJES.						Inlagen.		Terugbetalingen.	
	Uitgegeven.			Afbetaald.						
	Europeanen en gelijkgestelden.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Europeanen en gelijkgestelden.	Inlanders.	Vreemde oosterlingen.	Aantal.	Bedrag. *a)*	Aantal.	Bedrag. *a)*
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1 Juli 1898—31 Dec. 1907 .	52 578	37 126	2 984	24 331	10 990	904	626 315	f 33 237 825	284 054	f 26 923 866
1908 .	5 844	5 831	638	3 497	1 787	194	113 870	5 192 336	55 894	5 367 898
1909 .	5 830	6 549	798	3 427	1 630	205	122 395	5 628 908	58 479	5 206 907
1910 .	7 517	6 694	769	3 586	1 956	258	130 404	6 156 537	64 258	5 662 726
1911 .	9 132	7 992	861	4 096	2 129	273	140 669	6 758 923	70 489	6 247 559
	80 901	64 192	6 050	38 937	18 492	1 834		f 56 974 529		f 49 408 956
	151 143			59 263						
	Aantal spaarbankboekjes op ult. Dec. 1911 nog in omloop: 91 880.						Alzoo tot ult. Dec. 1911 meer ingelegd dan terugbetaald *c)* f 7 565 573.			

a) De sommen zijn afgerond in volle guldens.

b) Onder de terugbetaalde sommen is ook begrepen — tusschen ( ) vermeld — de uitgekeerde rente aan die inleggers, die het geheele bedrag van hun tegoed opvorderden.

c) Daar onder de terugbetalingen was begrepen wegens tot ult. 1911 aan inleggers *uitgekeerde* rente op *geheel afbetaalde boekjes* f 111 220, was feitelijk het *wegens inlagen* terugbetaalde zooveel kleiner en bleef derhalve ook zooveel meer ingelegd. Bovendien beliep de *bijgeschreven* rente over het tijdvak 1 Juli 1898—31 December 1907 f 849 457,29, over 1908 f 148 912, over 1909 f 154 841,16,, over 1910 f 166 475,95 en over 1911 f 180 334,08, of te zamen f 1 500 020,48, zoodat op ult. 1911 het tegoed der inleggers bedroeg f 7 565 573 + f 111 220 + f 1 500 020 = f 9 176 813.

III. Rangschikking van het aantal inleggers naar het bedrag van hun tegoed volgens den toestand op 31 December 1911.

	Aantal inleggers met een tegoed van:								
	minder dan f 1.	f 1 en daarboven tot f 10.	f 10 en daarboven tot f 100.	f 100 en daarboven tot f 300.	f 300 en daarboven tot f 600.	f 600 en daarboven tot f 900.	f 900 en daarboven tot f 1 200.	f 1 200 en daarboven.	Totalen.
Europeanen	1 120	16 391	11 755	6 559	2 670	1 180	894	1 395	41 964
Inlanders.	4 108	30 298	8 206	1 881	630	233	154	184	45 694
Vreemde oosterlingen	203	2 548	941	286	119	49	26	46	4 218
Totalen . . .	5 431	49 237	20 902	8 726	3 419	1 462	1 074	1 625	91 876

IV. Rangschikking van het aantal inleggers op ult. 1911 naar hun maatschappelijken stand of beroep.

	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Vereenigingen en dergelijke.
Europeanen.				
Ambtenaren en beambten in 's lands dienst	5 839	641	. . . .	. . . .
Officieren	940	. . . .	. . . .	. . . .
Mindere militairen (waaronder de militaire pupillen)	8 305	. . . .	—	. . . .
Burgerlijke gepensionneerden	141	—	. . . .	. . . .
Militaire gepensionneerden en gegageerden	236	. . . .	. . . .	. . . .
Particulieren, die een zelfstandig beroep of bedrijf uitoefenen, of aan het hoofd staan van maatschappijen of vennootschappen . .	731	113	. . . .	. . . .
Particulieren, in dienst van maatschappijen of vennootschappen, andere dan cultuurmaatschappijen	2 368	81	. . . .	. . . .
Administrateurs en verdere geëmployeerden van landelijke ondernemingen	1 757	—	. . . .	. . . .
Particulieren, eenige andere betrekking bekleedende	932	511	. . . .	. . . .
Zonder beroep: meerderjarige mannen	1 073	. . . .	. . . .	. . . .
Zonder beroep: meerderjarige ongehuwde vrouwen	. . . .	1 310	. . . .	. . . .
Zonder beroep: gehuwde vrouwen en weduwen	. . . .	4 686	. . . .	. . . .
Zonder beroep: kinderen	. . . .	. . . .	11 231	. . . .
Vereenigingen, stichtingen en fondsen	. . . .	. . . .	. . . .	1 038
Schoolhoofden	. . . .	. . . .	. . . .	31
	22 322	7 342	11 231	1 069
		41 964		

	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen.	Vereenigingen en dergelijke.
Inlanders.				
Ambtenaren en hoofden } in 's lands dienst	2 580	. . . .	. . . .	. . . .
Beambten } in 's lands dienst	9 835	. . . .	. . . .	. . . .
Desahoofden en leden van desabesturen	4 021	. . . .	. . . .	. . . .
Geestelijken, niet begrepen onder de voorafgaande categorie	222	. . . .	. . . .	. . . .
Militairen	4 198	. . . .	. . . .	. . . .
Gepensionneerden en gegageerden	162	. . . .	. . . .	. . . .
Particulieren, die eenig beroep of bedrijf uitoefenen: a. zelfstandig	2 090	115	. . . .	. . . .
Particulieren, die eenig beroep of bedrijf uitoefenen: b. in dienst van anderen	6 631	184	. . . .	. . . .
Huisbedienden	2 031	1 876	. . . .	. . . .
Zonder beroep (waaronder 1589 dwangarbeiders)	3 705	1 387	6 222	. . . .
Vereenigingen, stichtingen en fondsen	. . . .	. . . .	. . . .	309
Schoolhoofden	. . . .	. . . .	. . . .	126
	35 475	3 562	6 222	435
	45 694			
Vreemde oosterlingen.				
Hoofden	50	. . . .	. . . .	. . . .
Beambten in 's lands dienst	178	. . . .	. . . .	. . . .
Particulieren, die eenig beroep of bedrijf uitoefenen: a. zelfstandig	1 746	36	. . . .	. . . .
Particulieren, die eenig beroep of bedrijf uitoefenen: b. in dienst van anderen	1 134	—	. . . .	. . . .
Huisbedienden	29	74	. . . .	. . . .
Zonder beroep (waaronder 83 dwangarbeiders)	321	201	432	. . . .
Vereenigingen, stichtingen en fondsen	. . . .	. . . .	. . . .	17
	3 458	311	432	17
	4 218			

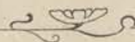
Bijlage VV.

(Zie hoofdstuk P, afd. II, van het verslag.)

(Zie hoofdstuk P, afd. II, van het verslag.)

OVERZICHT

van de uitkomsten der SPOOR- en TRAMWEG-EXPLOITATIE in Nederlandsch-Indië over 1911.



Statistieke gegevens betreffende de spoorwegen in Nederlandsch-Indië.	STAATSSPOORWE Java (Oosterlijnen). [1]	Java (Westerlijnen).
Spoorwijdte (in Meters)	1.067	1.067
A. Algemeene zaken.		
Lengte in exploitatie ult. 1911 (in K.M.)	963	1 022
Gemiddeld geëxploiteerde lengte (in K.M.) over het geheele jaar	963	1 016
Aanlegkapitaal ult. 1911	f 75 045 634	f 94 886 571
„ per K.M.	- 77 929	- 92 789
Bruto-ontvangst	- 13 725 718	- 10 422 194
Exploitatie-kosten (met inbegrip van de vernieuwingen)	- 5 861 315	- 6 036 588
Netto-ontvangst in totaal	- 7 864 403	- 4 385 606
„ „ „ pct. van de bruto-ontvangst	57.30	42.08
„ „ „ „ „ „ het aanlegkapitaal	10.48	4.62
B. Gebouwen en materieel.		
Aantal stations en halten (zonder aanleg- en stopplaatsen)	155	165
„ locomotieven	[2] 192	198
„ rijtuigen en bagagewagens	[2] 611	595
„ wagens (buiten de bagagewagens)	[2] 3 843	2 895
C. Dienst ten behoeve van het vervoer.		
Aantal trein-kilometers	5 644 853	5 762 068
„ locomotief-kilometers	7 564 316	7 114 063
„ as-kilometers (rijtuigen en wagens)	187 276 774	159 391 451
Steenkolenverbruik (in tonnen)	[3] 51 968	[3] 76 020
Brandstofverbruik (in K.G.) per locomotief-kilometer	9.71	11.55
D. Omvang van het vervoer.		
Aantal reizigers 1ste klasse	35 838	150 771
„ „ 2de „	268 071	551 295
„ „ 3de „ (hieronder militairen en gevangenen)	1 203 563	4 421 604
„ „ 3de „ (inlanders)	9 286 999	9 755 313
„ „ 3de „ (retour)	1 158 136	1 813 240
„ „ 3de „ (verlaagd tarief) en 4de klasse	—	1 166 630
Totaal aantal reizigers	11 952 607	17 858 853
Aantal reiziger-kilometers	363 086 894	422 008 931
„ tonnen ijl- en vrachtgoed (zonder de dienstvrachtgoederen)	2 312 104	1 281 999
„ ton-kilometers (zonder de dienstvrachtgoederen)	186 467 573	114 416 840
E. Opbrengst van het vervoer.		
Opbrengst reizigers 1ste klasse	f 185 796	f 291 344
„ „ 2de „	- 349 191	- 547 265
„ „ 3de „ (hieronder militairen en gevangenen)	- 1 047 340	- 1 366 677
„ „ 3de „ (inlanders)	- 2 344 202	- 2 310 451
„ „ 3de „ (retour)	- 171 920	- 257 715
„ „ 3de „ (verlaagd tarief) en 4de klasse	—	- 58 331
„ in totaal voor reizigers	- 4 188 449	- 4 831 783
„ bagage	- 97 798	- 126 824
„ bestelgoed	- 347 160	- 280 554
„ ijl- en vrachtgoed	- 8 462 513	- 4 699 143
Alle andere ontvangsten	- 629 798	- 483 890
Gezamenlijke bruto-ontvangsten in totaal (als boven))	- 13 725 718	- 10 422 194
Gezamenlijke bruto-ontvangsten per dag-kilometer	39.05	28.12

[1] Met inbegrip van den 56 K.M. langen tramweg Madioen—Ponorogo met zijtakken.

[2] Dit materieel is ook in gebruik bij den stoomtramweg Madioen—Ponorogo.

[3] Bovendien werd nog als brandstof verbruikt 35 782 ton hout op de Oosterlijnen, 5 586 ton hout op de Westerlijnen en 21 060 ton hout op de lijn Semarang—Vorstenlanden—Willem I.

[4] Zonder de aanlegkosten van de haven en kolenstort, ad f 3 972 297.

[5] Hieronder f 152 493 van uitgaven, voortspruitende uit de expeditie van kolen.

...R WEGEN.

...WEGEN.	PARTICULIERE SPOORWEGEN.			TOTALEN.	
Lijn ter Sumatra's Westkust.	Lijnen der Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij.		Lijn der Deli-Spoorwegmaatschappij (Oostkust van Sumatra).	1911.	1910.
	Lijn Semarang—Vorstenlanden—Willem I.	Lijn Batavia—Buitenzorg.			
1.067	1.435	1.067	1.067	. . . .	. . . .
245	206	56	92	2 584	2 553
245	206	56	92	2 578	2 553
[4]) f 22 985 715	[6]) f 26 910 653	f 4 159 953	f 8 371 659	f 232 360 185	f 228 065 066
- 93 819	- 130 634	- 74 285	- 90 996	- 89 923	- 88 845
- 1 967 164	[7]) - 4 564 392	- 1 009 731	- 1 835 398	- 33 524 597	- 29 992 642
[5]) - 1 421 171	- 2 141 650	- 476 118	- 781 873	- 16 718 715	- 15 687 932
- 545 993	- 2 422 742	- 533 613	- 1 053 525	- 168 05 882	- 14 304 710
27.75	53.07	52.84	57.40	50.13	47.69
2.38	9.—	12.83	12.58	7.23	6.27
37	29	13	20	419	415
65	50	12	[8]) 30	547	536
76	97	71	[8]) 114	1 564	1 502
684	967	115	[8]) 670	9 174	8 765
1 155 706	1 167 975	350 657	419 064	14 500 323	13 783 763
1 777 222	1 299 037	360 185	584 030	18 698 853	17 452 788
35 219 696	38 747 048	9 593 456	14 281 880	444 510 305	404 942 071
38 135	[3]) 3 081	2 970	[9]) —	172 174	153 432
21.46	19.60	6.85	25.17	. . . .	. . . .
—	16 593	41 421	41 133	285 756	226 154
45 419	68 920	192 462	124 173	1 250 340	1 021 165
130 993	346 246	535 393	607 161	7 244 960	6 502 045
1 521 168	1 986 732	632 883	—	23 183 095	19 914 545
—	93 756	115 972	555 626	3 736 730	3 258 766
—	—	—	—	1 166 630	1 126 728
1 697 580	2 512 247	1 518 131	1 328 093	36 867 511	32 049 403
30 342 932	74 063 283	39 438 329	23 626 645	952 567 014	851 922 559
512 643	794 905	158 680	293 168	5 353 499	4 656 378
59 430 891	65 233 515	6 802 199	9 919 025	442 270 043	378 768 927
—	f 60 700	f 42 570	f 49 597	f 630 007	f 527 407
f 37 264	- 135 050	- 93 287	- 97 126	- 1 349 183	- 1 139 234
- 47 145	- 226 005	- 99 165	- 267 446	- 3 053 778	- 2 907 291
- 396 624	- 478 122	- 208 943	—	- 5 738 342	- 4 900 044
—	- 67 779	- 64 522	- 192 282	- 754 218	- 669 985
—	—	—	—	- 58 331	- 56 337
- 481 033	- 967 656	- 508 487	[10]) - 636 093	- 11 613 501	- 10 288 912
- 5 920	- 19 949	- 8 057	- 54 777	- 313 325	- 267 795
- 10 091	- 98 676	- 24 335	- 5 288	- 766 104	- 697 188
- 1 226 572	- 3 370 704	- 457 371	- 1 071 414	- 19 287 717	- 17 503 818
- 243 548	- 107 407	- 11 481	- 67 826	- 1 543 950	- 1 234 928
- 1 967 164	- 4 564 392	- 1 009 731	- 1 835 398	- 33 524 597	- 29 992 642
22.—	60.70	49.40	54.65	35.63	32.18

[6]) Hieronder niet begrepen concessie- en installatiekosten, enz.

[7]) Hieronder f 187 459 voor het vervoer met staatsspoortreinen over het baanvak Solo—Djokja.

[8]) In gebruik zoowel bij de spoor- als bij de tramwegen.

[9]) Bij de Deli-Spoorwegmaatschappij wordt met hout gestookt; het houtverbruik bedroeg 14 699 ton.

[10]) Hieronder ff 29 643 wegens opbrengst van abonnementskaarten.

Statistieke gegevens betreffende de stoomtramwegen in Nederlandsch-Indië en den Batavia Electrischen tramweg.	Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij.				Nederlandsch-Indische Tramweg-maatschappij.	Semarang-Joana-Stoomtram-maatschappij.	Oost-Java-Stoomtram-maatschappij.	Serajoedal-Stoomtram-maatschappij.	Semarang-Cheribon-Stoomtram-maatschappij.
	Lijn Djokjakarta-Brosot.	Lijn Djokjakarta-Magelang-Willem I-Parakan.	Lijn Goendih-Soerabaja, met den zijtak Soemari-Grisee.	Lijn Solo-Bojolali.	Lijn Batavia-Meester-Cornelis-Kampoeng Melajoe. *b)*	Lijn Semarang-Djoeana, met zijtakken.	Lijnen Soerabaja-Sepandjang-Krian en Modjokerto-Ngara-Dinaja.	Lijn Maos-Bandjarnegara, met zijlijn Bandjarsari-Poerbalingga.	Lijn Semarang-Cheribon-Kadipaten, met de zijlijnen Tegal-Balapoelang en Weliri-Besokor.
Spoorwijdte (in Meters)	1.435	1.067	1.067	1.067	1.188	1.067	1.067	1.067	1.067
A. Algemeene zaken.									
Lengte in exploitatie ult. 1911 (in K.M.)	23	111	245	29	*c)* 14	395	81	91	*f)* 334
Gemiddeld geëxploiteerde lengte (in K.M.) over het geheele jaar	23	111	245	29	14	395	81	91	323
Aanlegkapitaal ult. 1911.	f 619 980	f 9 165 624	f 14 806 711	f 968 351	f 1 545 201	f 14 094 078	f 2 956 456	f 3 272 785	f 13 722 568
„ per K.M.	- 28 180	- 82 573	- 60 436	- 33 391	- 70 236	- 35 683	- 36 499	- 35 965	- 41 085
Bruto-ontvangst	- 223 135	- 1 111 343	- 1 706 256	- 120 602	- 437 461	- 2 105 050	- 545 313	- 574 616	- 2 300 799
Exploitatiekosten	- 92 323	- 485 467	- 727 308	- 83 495	- 177 371	- 976 822	- 256 979	- 224 092	- 877 863
Netto-ontvangst in totaal	- 130 812	- 625 876	- 978 948	- 37 107	- 260 090	- 1 128 228	- 288 334	- 350 524	- 1 422 936
„ „ in pct. van de bruto-ontvangst	58.6	56.3	57.4	30.7	59.8	53.5	52.8	61.0	61.8
„ „ „ „ „ het aanlegkapitaal	21.0	6.8	6.6	3.8	16.8	8.0	8.6	10.7	10.3
B. Materieel.									
Aantal locomotieven	7	26	30	11	33	69	27	14	58
„ rijtuigen	4	40	63	15	77	126	53	21	106
„ wagens	5	336	572	33	11	817	88	135	754
C. Dienst ten behoeve van het vervoer.									
Aantal trein-kilometers	112 867	525 498	861 121	121 660	793 306	1 714 484	507 996	296 029	1 220 492
„ locomotief-kilometers	152 201	637 826	1 058 965	123 176	832 347	2 051 931	520 024	355 709	1 390 813
„ as-kilometers (rijtuigen en wagens).	2 073 048	10 886 556	29 647 664	1 417 776	9 295 435	38 195 540	8 599 896	6 337 616	31 223 282
Brandstofverbruik (in tonnen) steenkolen	—	—	—	—	4 048	—	2 449	2 601	—
Brandstofverbruik (in tonnen) hout	2 685	12 005	11 801	1 912	—	13 617	1 494	122	12 415
Brandstofverbruik (in tonnen) petroleum-residu	—	—	—	—	—	—	—	—	—
D. Omvang van het vervoer.									
Aantal reizigers	681 723	2 138 992	2 182 329	699 512	6 730 907	*d)* 6 397 781	*d)* 6 748 759	*d)* 1 155 129	*d)* 3 609 055
„ reiziger-kilometers	6 784 319	29 950 140	49 376 113	6 030 010	51 728 501	72 187 232	42 480 385	13 708 492	70 033 386
„ tonnen ijl- en vrachtgoed (stuk- en wagenladinggoederen)	143 708	140 971	287 855	22 580	—	477 289	*e)* 105 838	159 977	681 767
„ ton-kilometers	2 081 221	7 047 949	31 117 556	284 024	—	32 366 068	1 363 328	6 315 830	27 479 297
E. Opbrengst van het vervoer.									
Opbrengst reizigers	f 63 760	f 392 184	f 517 145	f 82 340	f 428 097	f 796 357	f 418 688	f 156 286	f 855 688
„ bagage	- 2 227	- 5 571	- 4 560	- 223	—	- 9 537	- 579	- 2 558	- 23 731
„ goederen	- 155 179	- 695 447	- 1 112 359	- 36 260	—	- 1 219 504	- 116 433	- 402 798	- 1 359 015
„ diversen	- 1 969	- 18 141	- 72 192	- 1 779	- 9 364	- 79 652	- 9 613	- 12 974	- 62 365
Gezamenlijke bruto-ontvangsten in totaal (als boven)	- 223 135	- 1 111 343	- 1 706 256	- 120 602	- 437 461	- 2 105 050	- 545 313	- 574 616	- 2 300 79[illegible]
Gezamenlijke bruto-ontvangsten per dag-kilometer	- 26.58	- 27.43	- 19.08	- 11.39	- 87.67	- 14.60	- 18.35	- 17.37	- 19.49

a) Alle particuliere ondernemingen, behalve de Atjeh-stoomtramweg en de stoomtram Tjikampek—Tjilamaja, die het eigendom zijn van den Staat.

b) De opgaven nopens deze Maatschappij loopen niet over het kalenderjaar 1911, maar over het op 30 Juni 1911 geëindigde boekjaar 1910/1911.

c) Hieronder 8 K.M. met dubbel spoor.

d) Bovendien respectievelijk 1757, 4424, 106 en 1788 abonnementen en kaarten voor schoolbezoek, waarvan de opbrengst begrepen is onder de reizigers-opbrengst.

e) Alleen op de lijn Modjokerto—Ngara—Dinaja is goederenvervoer.

f) Hieronder 11 K.M. haven- en pakhuissporen.

g) Hieronder f 152 493 aan uitgaven, voortspruitende uit de expeditie van sporen).

ELECTRISCHE TRAMWEG. *a)*

ng- on- am- ppij. — ng- on- zen, zijlij- gal- lang iri- or.	Kediri-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Djombang-Kediri, met zijlijnen.	Malang-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Singasari-Malang-Gondanglegi-Dampit, met zijtak.	Pasoeroean-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Pasoeroean-Bekasi-Oost, met zijtak naar Sengon.	Probolinggo-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Probolinggo-Paiton, met zijtak Kraksaän-Kaliboentoe.	Modjokerto-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Modjokerto-Porong, met zijlijnen.	Madoera-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Kamal-Kalianget.	Babat-Djombang-Stoomtram-maatschappij. — Lijn Babat-Djombang.	Stoomtramwegen der Deli-Spoorweg-maatschappij. — Lijnen Perbaoengan-Tebingtinggi-Timbanglangkat-Koeala, Timbanglangkat-Pangkalanbrandan, Loeboekpakam-Bangoenpoerba en Kampoeng Baroe-Arnhemia.	Batavia-Electrische Tramweg-maatschappij. — Lijn Harmonie-Tjikini-Benedenstad.	Atjeh-Stoomtramweg. — Lijn Oeloe Lheue-Seulimeum en Padang Tidji-Koeala Langsar.	Lijn Tjikampek-Tjilamaja.	Totalen betreffende de tramwegen.
.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.067	1.188	0.75	0.60	—
334	123	87	44	45	79	*h)* 214	68	170	14	432	27	2 626
323	123	83	40	36	79	205	68	170	14	432	27	2 589
2 568	f 2 769 187	f 2 833 370	f 1 263 554	f 1 570 942	f 2 358 259	f 6 325 161	f 1 828 531	f 7 941 499	f 2 154 291	f 17 544 000	f 265 309	f 108 005 848
1 085	- 22 514	- 32 433	- 31 589	- 43 637	- *g)* 27 744	- 29 556	- 26 122	- 46 714	- 153 878	- 40 611	- 9 826	—
799	- 603 204	- 340 554	- 174 828	- 189 771	- 246 983	*i)* - 500 975	- 202 045	- 898 682	- 221 534	- 704 347	- 72 674	- 13 280 172
7 863	- 170 986	- 141 520	- 97 978	- 103 023	- 117 419	*i)* - 314 125	- 110 948	*k)* - 478 221	- 135 602	- 697 388	- 30 438	- 6 299 368
2 936	- 432 218	- 199 034	- 76 850	- 86 748	- 129 564	- 186 850	- 91 097	- 420 461	- 85 932	- 6 959	- 42 236	- 6 980 804
61.8	71.6	58.4	44.0	45.7	52.4	37.2	45.0	46.7	38.7	1.0	58.1	—
10.3	15.6	7.0	6.0	5.5	5.5	2.9	4.9	5.3	3.9	0.04	15.9	—
58	18	13	12	10	11	22	9	*l)* 30	*n)* 22	59	5	486
106	22	17	26	33	16	31	12	*l)* 114	22	118	12	928
754	201	87	127	133	92	198	7	*l)* 670	2	636	26	4 996
0 492	507 806	294 570	191 655	303 344	318 087	460 707	237 641	389 292	*n)* 720 316	775 020	89 957	10 441 848
0 813	591 856	328 121	240 367	339 866	344 036	527 519	260 003	397 289	720 316	916 967	89 957	11 879 289
3 282	9 443 764	5 074 994	2 408 150	3 861 736	3 848 172	7 437 660	4 180 276	9 074 542	2 881 266	24 960 141	2 838 482	213 685 996
-	—	—	1 501	1 498	295	3 973	—	—	801	433	337	17 936
2 415	6 593	180	330	268	3 401	10	3 402	9 999	—	14 295	977	95 506
-	—	1 454	—	—	—	—	—	—	499	—	—	1 953
9 055	1 222 922	1 186 105	1 084 412	450 277	913 477	897 141	429 138	986 899	4 502 257	1 986 351	479 095	44 482 261
3 386	12 850 072	11 744 035	10 740 096	5 591 369	8 968 802	*j)* 24 855 104	8 552 319	19 256 693	31 594 588	41 852 762	5 107 619	523 392 037
1 767	299 767	145 208	151 353	117 672	157 880	48 508	83 416	140 707	—	103 044	15 798	3 283 332
9 297	7 478 777	2 781 057	†	†	3 112 433	5 277 227	2 375 992	3 604 075	—	5 747 208	271 291	138 703 333
5 688	f 148 456	f 132 362	f 73 298	f 61 679	f 82 592	f 285 415	f 88 772	*m)* f 485 714	f 219 933	f 473 431	f 55 118	f 5 817 315
3 731	- 1 829	- 1 971	- 565	- 244	- 539	- 2 953	- 513	- 22 712	—	- 20 899	- 5	- 101 216
9 015	- 414 090	- 183 021	- 89 500	- 125 506	- 151 801	- 192 368	- 97 959	- 357 589	—	- 197 859	- 17 495	- 6 924 183
2 365	- 38 829	- 23 200	- 11 465	- 2 342	- 12 051	- 20 239	- 14 801	- 32 667	- 1 601	- 12 158	- 56	- 437 458
0 79	- 603 204	- 340 554	- 174 828	- 189 771	- 246 983	- 500 975	- 202 045	- 898 682	- 221 534	- 704 347	- 72 674	- 13 280 172
19.49	- 13.43	- 11.23	- 12.28	- 14.44	- 8.60	- 6.50	- 8.10	- 14.47	- 43.25	- 4.46	- 7.37	- 14.06

h) Hieronder 9 K.M. voor zijlijnen naar de zoutfabrieken.

i) De ontvangsten en uitgaven van de zeelijn bedroegen respectievelijk f 58 932 en f 33 070.

j) Bovendien op de zeelijn 16 164 bootkilometers; 2 786 770 reizigers K.M. met 2190 dagkilometers.

k) Hieronder f 30 479 aan vernieuwingskosten.

l) In gebruik ook bij de Deli-spoorwegen.

m) Hieronder de opbrengst aan abonnementen en vervoer van zaken in extra-treinen, in totaal f 2870.

n) Motorwagens en motorwagen-kilometers.

Bijlage WW.

(Zie hoofdstuk P, afd. II, van het verslag.)

OVERZICHT

van de tot 1 Juli 1912 in Nederlandsch-Indië verleende vergunningen voor den aanleg en de exploitatie van tramwegen met mechanische beweegkracht, waarvoor de termijn van aanvaarding op gemelden datum nog openstond [1].

1) Tenzij anders is vermeld, zijn de in dit overzicht voorkomende vergunningen voor den tijd van 99 jaren verleend en bedraagt de spoorwijdte 1.067 M.; zij betreffen stoomtramwegen, terwijl de tramwegen met enkel spoor zullen worden aangelegd, zoowel personen- als goederenvervoer is toegelaten en de ondernemer vrij is in de keuze der afmetingen van den bovenbouw.

Volg-nummer.	RICHTING DER LIJNEN, namen der aanvragers en datum der aanvragen.	Datum en nummer van het Gouv. Bt., waarbij de vergunning is verleend.	Tot hoelang de aanvragers tijd hebben of hadden tot het aanvaarden der vergunning.	Lengte in K.M. (globaal), bedrag van het gevorderde waarborgkapitaal en bouwtijd.
	Preanger-Regentschappen.			
I.	Van Kadongdong aan de Wijnkoopsbaai over Palaboehan Ratoe, Tegalpamidangan, Soemberbandoeng, Tjiboengoer, Sindangbarang, Tjidaoen, Tjikandang, Pameungpeuk, Tjikembar, Tjikadjang, Tjisoeroepan en Trogong naar Garoet. C. Vis, te Malang; 11 Sept. 1908.	20 Aug. 1910 n°. 9.	20 Aug. 1911, verlengd tot 20 Aug. 1912.	300 K.M. f 90 000. 8 jaar.
	Cheribon.			
II.	Van Bedilan naar Kantji. Mr. H. 's Jacob, qq. de Semarang—Cheribon-Stoomtram-maatschappij; 6 Febr. 1912.	1 Mei 1912 n°. 1.	—	13 K.M. f 6 000. 3 jaar.
	Pasoeroean.			
III.	Van Probolinggo naar Oemboel. W. J. de Voogt, qq. de Probolinggo-Stoomtrammaatschappij; 12 Oct. 1911.	11 April 1912 n°. 5.	11 April 1913.	1.600 K.M. 6 maanden. (alleen goederen-vervoer.)
	Kedoe.			
IV.	Van Bandjarnegara door het Serajoe-dal naar Wonosobo. Mr. H. 's Jacob, qq. de Serajoedal-Stoomtrammaatschappij; 21 Dec. 1910 en 22 Febr. 1911.	22 Juni 1912 n°. 13.	—	f 10 000. 4 jaar.
	Madoera.			
V.	Van Kamal naar Kebanjar. W. H. Boers, hoofdvertegenwoordiger van de Madoera-Stoomtrammaatschappij; 5 Nov. 1911.	17 Jan. 1912 n°. 11.	—	16.4 K.M.

Bijlage XX.

(Zie hoofdstuk P, afd. III, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende het mijnwezen in Nederlandsch-Indië over 1911—1912.

I. Geldelijke uitkomsten der gouvernements-tinwinning op Banka over de werkjaren 1910/1911 en 1911/1912.

KOSTENBEREKENING VAN HET TIN.	1910/1911. (Levering: 270 508 pikol tin.)		1911/1912. (Levering: 250 495 pikol tin.)
Genoten volgens het tarief in Ind. St. 1891 nº. 135:			(Bij het afdrukken van deze bijlage waren de cijfers over 1911/1912 nog niet ontvangen.)
Door de ontginningen der 1ste klasse		f 6 754 838	
Door de ontginningen der 2de en 3de klasse.		26 205	
Door de ontginningen in eigen beheer in de districten Koba en Soengailiat . .		671 383	
Overige kosten in Indië. *a*)			
Verlies op de rijstverstrekking, berekend op f 1,23 per pikol over 1910/1911 *b*) .	f 178 044		
Vervoer van tin van Banka naar Batavia en Tandjoengpriok *c*).	207 600		
Verwerken op tin van weggeworpen slakken *d*)	16 918		
Traktementen, enz. van het administreerend personeel, tegemoetkomingen aan de Chineesche officieren en gratificatiën aan mijnopzieners, mijnschrijvers en mijnmandoers	108 700		
Aankoop van gebouwen	48 000		
Onderhoud der landsgebouwen en afschrijving wegens waardevermindering . .	4 814		
Mijnbouwkundig onderzoek en technische dienst der tinwinning op Banka . .	361 223		
Machinale hulp, met inbegrip van de traktementen en reiskosten der tijdelijke machinisten	219 689		
Kosten van omsmelting van tin	24 020		
Kosten van evacuatie en verpleegkosten van aan beri-beri lijdende mijnwerkers *e*)	661		
Kosten van repatrieeren van gewezen mijnwerkers	142 606		
Diverse transportkosten.	7 415		
Overige verpleegkosten van zieke mijnwerkers, voor zoover die niet door de mijnen zijn gedragen; traktementen, toelagen en reiskosten der Europeesche geneesheeren en der dokters-djawa, alsmede kosten van geneesmiddelen *e*)	196 239		
Kosten van aanschaffing en uitzending der op eisch uit Nederland ontvangen goederen, zoomede van lossen, sorteeren en verder verzenden op Banka en met bijberekening, als administratiekosten, van ongeveer 2½ % der vorenomschreven kosten	280 000		
Onderstand in rijst aan oude en gebrekkige mijnwerkers, berekend tegen den kostenden prijs der rijst (over 1910/1911 gemiddeld f 6,23 per pikol) . . .	22 319		
Onvoorziene uitgaven (à f 0,12⁵ per pikol tin) wegens kosten van opschuring, enz. op Banka	33 813		
		1 852 124	
Gezamenlijke kosten van het tin in Indië		f 9 304 550	
Zijnde per pikol, berekend over de hooger opgegeven levering		*g*) f 33,44	
De netto opbrengst per pikol van de in 1910 en 1911 geveilde hoeveelheden beliep (zie bijlage W van K. V. 1911 en bijlage X hiervóór)		98,86	
zoodat de winst per pikol *f*) was te stellen op		f 65,42	

a) De kosten van aanleg en exploitatie van de stoomtram in het district Belinjoe en van de stoomsleepdiensten ter oostkust van Banka en in de Klabatbaai kunnen in de hier voorkomende algemeene tinrekening achterwege blijven, aangezien voor deze diensten afzonderlijke aanleg- en exploitatierekeningen worden aangehouden; het is de bedoeling dat zij zich in een zeker aantal jaren vrijwerken, waarna de saldo-inkomsten zuivere baten zullen worden.

b) De verstrekte rijst kan gerekend worden op Banka aan het Gouvernement te hebben gekost in 1910/1911 f 6,23 per pikol. Daar aan de mijnwerkers slechts f 5 per pikol in rekening wordt gebracht, is het geleden verlies op de rijstverstrekking voor 1910/1911 te stellen op f 1,23. Van de rijstverstrekking in 1910/1911 genoten de ontginningen der 1ste klassee 119 965 pikol.

c) Voor dit vervoer, dat sedert 1 Januari 1910 niet meer naar Batavia, maar uitsluitend naar Tandjoengpriok geschiedt, is laatstelijk gecontracteerd voor de jaren 1910 t/m 1915 met de Koninklijke Paketvaartmaatschappij tegen eene vrachtprijs van f 23.60 per kojang van ongeveer 30 pikol bij aanbrengst te Tandjoengpriok. Van deze aanneming is echter uitgesloten het ter hoofdplaats Muntok in te laden tin, dat reeds vroeger naar Tandjoengpriok pleegt vervoerd te worden, eveneens met de booten der Koninklijke Paketvaartmaatschappij, aan welke daarvoor, ingevolge het met haar gesloten algemeen contract betreffende de bediening van de paketvaart in den Archipel, f 11,60 per kojang wordt tegoed gedaan. Onder deze laatste vracht is echter niet begrepen het vervoer te Muntok van den wal naar de reede, welk vervoer deel uitmaakt van het met een anderen aannemer gesloten contract betreffende het z. g. reedevervoer te Muntok (aannemingsprijs over 1910 t/m 1915 f 9 per kojang). Voor het van de overige afscheepplaatsen op Banka af te halen tin omvatten de opgegeven vrachtprijzen echter het vervoer van pakhuis tot pakhuis, daaronder begrepen dat in de laadbooten naar en van de reeden, zoomede de kosten van transport aan den wal. Sedert 1 Februari 1905 is in werking getreden een met de Koninklijke Paketvaartmaatschappij aangegaan contract voor het vervoer van tin van Muntok naar Amsterdam of Rotterdam tegen f 38,25 per kojang.

d) In 1910/1911 is van tinslakken verkregen 602 pikol tin, van gelijke hoedanigheid als het tin der 3de klasse-ontginningen.

e) Daar de beri-beri-lijders op Banka sedert 1905 niet meer in afzonderlijke etablissementen worden behandeld, vallen de kosten van hunne verpleging nu onder den post „verpleegkosten van zieke mijnwerkers". Tevens vallen onder dezen post de kosten van de voeding der verpleegden, die sedert het werkjaar 1905/1906 geheel ten koste van den lande worden gebracht.

f) Evenals in vroegere becijferingen van dezen aard zijn onder de op het tin gevallen kosten, wat het bij de tinwinning betrokken Europeesch personeel betreft, alleen in rekening gebracht de uitgaven voor de op Banka tewerkgestelde ingenieurs, enz., dus niet kosten van opleiding, uitzending, verlofstraktementen, pensioenen, enz.

g) Verbeterde opgaaf.

II. Overzicht van de gedurende het tijdvak 1 Juli 1911 t/m 30 Juni 1912 door het Gouvernement verleende of goedgekeurde concessiën tot mijnontginning in Nederlandsch-Indië, benevens van de in dat tijdvak verleende vergunningen tot winning in domeingrond van delfstoffen, waarover volgens de Indische Mijnwet de rechthebbende op den grond mag beschikken.

Gouvernements-concessiën, enz.

Volgnummer.	NAAM der concessie en ligging van het mijnveld.	Delfstoffen, waarvoor de concessie is verleend.	NAMEN der concessionarissen.	Grootte van het mijnveld (in H.A.).	Duur der concessie.	Jaarlijksche cijns.		Jaarlijksch vast recht.		Gouvernements-besluit, waarbij de concessie is verleend.
						Maatstaf.	Jaar van ingang.	Maatstaf.	Jaar van ingang.	
	JAVA EN MADOERA.									
	Concessiën.									
	Rembang.									
1	Tjandi	Petroleum.	De Dordtsche Petroleummaatschappij, te Amsterdam.	590	75 jaren.	—	—	f 0,25 per H.A.	1911/12	22 Dec. 1911 nº. 52.
	Vergunningen.									
	Kediri.									
2	Afd. Blitar. . .	Kalksteen.	J. Townsend.	22	30 jaren.	vaste retributie van f 220 's jaars.	1914	—	—	8 Juli 1911 nº. 61.
3	Id.	Marmer en kalksteen.	B. D. van Rietschoten.	25	id.	vaste retributie van f 250 's jaars.	1914	—	—	8 Juli 1911 nº. 62.
4	Id.	Kalksteen.	Dr. F. S. Stibbe.	20	id.	vaste retributie van f 210 's jaars.	1914	—	—	8 Juli 1911 nº. 63.
5	Id.	Id.	B. D. van Rietschoten.	23½	id.	vaste retributie van f 235 's jaars.	1914	—	—	8 Juli 1911 nº. 69.
6	Afdⁿ. Blitar en Toeloengagoeng . .	Kalkgesteenten.	J. E. Scheffer.	7¾	id.	vaste retributie van f 77,50 's jaars.	1914	—	—	21 Juli 1911 nº. 14.
	Soerabaja.									
7	Afd. Grisee . .	Kalksteen.	De Kalkonderneming „Marmoys", te Soerabaja.	1½	id.	vaste retributie van f 15 's jaars.	1914	—	—	4 Aug. 1911 nº. 7.
	Pasoeroean.									
8	Afd. Malang . .	Bronwater.	Th. A. C. Halkema.	Op een met recht van opstal afgestaan perceel.	zoolang het recht van opstal duurt.	—	—	—	—	4 Sept. 1911 nº. 8.
	Madoera.									
9	Afd. Bangkalan .	Kalksteen.	Nederlandsch-Indische fabrieken van bouwmaterialen Gembong en Bentar.	± 5	30 jaren.	vaste retributie van f 49,78 's jaars.	1915	—	—	3 Juni 1912 nº. 33.

Volgnummer.	NAAM der concessie en ligging van het mijnveld.	Delfstoffen, waarvoor de concessie is verleend.	NAMEN der concessionarissen.	Grootte van het mijnveld (in H.A.).	Duur der concessie.	Jaarlijksche cijns.		Jaarlijksch vast recht.		Gouvernementsbesluit, waarbij de concessie is verleend.
						Maatstaf.	Jaar van ingang.	Maatstaf.	Jaar van ingang.	

BUITENBEZITTINGEN.

	Concessiën.									
	Palembang.									
1	Boekit-Asem . .	Steen- en bruinkool.	Exploratie-maatschappij Lematang, te Batavia.	489	75 jaren.	—	—	f 0,25 per H.A.	1911/12	21 Dec. 1911 nº. 34.
2	Sumpal	Petroleum en andere bitumineuze zelfstandigheden.	Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot exploitatie van petroleumbronnen in Nederlandsch-Indië, te 's-Gravenhage.	4400	id.	—	—	id.	1912/13	22 Febr. 1912 nº. 56.
	Lampongsche districten.									
3	Bertha	Zilver- en goudertsen.	Lampongsche Exploratie-maatschappij te Telokbetong.	278	id.	—	—	id.	id.	30 Jan. 1912 nº. 45.
4	Elvira.	Id.	Id.	112	id.	—	—	id.	id.	30 Jan. 1912 nº. 46.
	Vergunningen.									
	Palembang.									
5	Afd. Palembangsche Benedenlanden . . .	Klei.	Hadji Mohamad bin Hadji Lanang.	$1^1/_2$	30 jaren.	vaste retributie van f 15 's jaars.	—	—	—	8 Juli 1911 nº. 67.

Bijlage IJIJ.

(Zie hoofdstuk P, afd. IV, van het verslag.)

OPGAVEN

betreffende het gouvernements-zout-monopolie over de jaren 1909, 1910 en 1911.

I. Overzicht van het zoutdebiet in die gewesten van Nederlandsch-Indië, waar de verkoop van gouvernementswege geschiedt, over de jaren 1909, 1910 en 1911. *a)*

Verkochte hoeveelheden (in pikols). *b)*

GEWESTEN.	1909.	1910.	1911.
Java en Madoera.			
Bantam	48 933$\frac{1}{32}$	48 444$\frac{21}{32}$	44 997
Batavia	121 962$\frac{6}{32}$	111 732	105 102$\frac{10}{32}$
Preanger-Regentschappen .	118 295$\frac{13}{32}$	114 144$\frac{5}{32}$	111 147$\frac{2}{32}$
Cheribon	67 982$\frac{16}{32}$	75 197$\frac{25}{32}$	74 087$\frac{3}{32}$
Pekalongan	41 874$\frac{27}{32}$	88 041$\frac{31}{32}$	89 178$\frac{20}{32}$
Semarang	153 161$\frac{17}{32}$	131 581$\frac{25}{32}$	135 248$\frac{30}{32}$
Rembang.	70 415$\frac{8}{32}$	70 186$\frac{27}{32}$	66 439$\frac{24}{32}$
Soerabaja.	115 871$\frac{30}{32}$	118 608$\frac{10}{32}$	112 616$\frac{11}{32}$
Pasoeroean	100 534$\frac{3}{32}$	101 914$\frac{3}{32}$	99 633$\frac{2}{32}$
Besoeki	60 727$\frac{4}{32}$	61 693$\frac{13}{32}$	61 990$\frac{30}{32}$
Banjoemas	103 039$\frac{15}{32}$	91 358$\frac{18}{32}$	91 939$\frac{20}{32}$
Kedoe	143 959$\frac{26}{32}$	147 259$\frac{11}{32}$	145 188$\frac{16}{32}$
Soerakarta	61 778$\frac{14}{32}$	67 454$\frac{25}{32}$	65 464$\frac{12}{32}$
Madioen	89 745$\frac{20}{32}$	93 241$\frac{30}{32}$	89 935$\frac{23}{32}$
Kediri	114 967$\frac{26}{32}$	121 236$\frac{26}{32}$	120 483
Madoera	77 878$\frac{30}{32}$	72 049$\frac{29}{32}$	66 367$\frac{6}{32}$
Totalen . . .	1 491 128	1 514 146$\frac{1}{32}$	1 479 819$\frac{17}{32}$

GEWESTEN.	1909.	1910.	1911.
Buitenbezittingen.			
Sumatra's Westkust . .	67 640	74 895$\frac{21}{32}$	66 906$\frac{26}{32}$
Lampongsche districten .	10 088$\frac{7}{32}$	11 076$\frac{2}{32}$	11 081$\frac{29}{32}$
Tapanoeli	1 091$\frac{31}{32}$	1 144$\frac{23}{32}$	1 128$\frac{18}{32}$
Benkoelen	12 729$\frac{3}{32}$	13 164$\frac{28}{32}$	12 858$\frac{3}{32}$
Palembang	53 173$\frac{23}{32}$	53 768$\frac{29}{32}$	51 458$\frac{27}{32}$
Banka.	13 520$\frac{17}{32}$	13 757$\frac{13}{32}$	12 673$\frac{10}{32}$
Westerafd. van Borneo .	41 560$\frac{12}{32}$	43 174$\frac{8}{32}$	43 812$\frac{4}{32}$
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo	73 090$\frac{11}{32}$	76 482$\frac{12}{32}$	80 243$\frac{9}{32}$
Totalen . . .	272 894$\frac{15}{32}$	287 464$\frac{25}{32}$	280 162$\frac{21}{32}$
Java en Madoera. . . .	1 491 128	1 514 146$\frac{1}{32}$	1 479 819$\frac{17}{32}$
Algemeene totalen. .	1 764 022$\frac{15}{32}$	1 801 610$\frac{26}{32}$	1 759 982$\frac{6}{32}$

Berekening van de geldelijke opbrengst.

GEWESTEN.	1909.	1910.	1911.
Van de hiervóór opgegeven hoeveelheden zijn verkocht:			
Java en Madoera.			
Los zout verkocht bij de maat			
à f 6,72 per pikol (normaalprijs)	498 234$\frac{25}{32}$	188 888$\frac{29}{32}$	181 221$\frac{4}{32}$
à f 6,— per pikol (in de residentie Soerakarta) .	61 778$\frac{14}{32}$	67 454$\frac{25}{32}$	65 219$\frac{12}{32}$
à f 2,— per pikol (daar waar het zout, na vooraf voor de consumptie onbruikbaar te zijn gemaakt, voor industrieele doeleinden wordt verlangd)	2 308	2 093	2 564
à f 3,25 per pikol (te Bandoeng, voor industrieele doeleinden)	—	15	16
Los zout verkocht bij het gewicht (zie noot b)			
à f 0,12 per K.G. (voor gewoon gebruik)	122 942	83 437$\frac{31}{32}$	78 899$\frac{14}{32}$
à f 0,03[5] per K.G. (voor industrieele doeleinden).	1 789$\frac{29}{32}$	1 743$\frac{7}{32}$	808$\frac{7}{32}$
à f 0,04 per K.G. (alsvoren).	—	10$\frac{23}{32}$	32$\frac{5}{32}$
à f 96,25 per kojang (te Soekaboemi, voor industrieele doeleinden) . .	—	—	45
à f 2,50 per pikol (te Soerakarta, voor industrieele doeleinden)	—	—	245
Verpakt (briquet-) zout (zie noot b)			
à f 0,08 per kati (0,6176 K.G.)	798 880$\frac{29}{32}$	1 172 340$\frac{17}{32}$	1 153 108$\frac{25}{32}$
à f 3,50 per pikol (te Cheribon, Semarang en Pekalongan, voor industrieele doeleinden) . . .	—	10	341
à f 4,25 per pikol (te Magelang, voor industrieele doeleinden)	—	20	115
Totalen . . .	1 485 933$\frac{21}{32}$	1 516 014$\frac{4}{32}$	1 482 615$\frac{3}{32}$

a) De opgaven over 1911 (en gedeeltelijk nog over 1910) zijn als voorloopige te beschouwen.

b) Bij de verkooppakhuizen te Batavia, Tangerang, Bekasi, Buitenzorg en Tjabangboengin in de residentie Batavia, zoomede — tot 1 Juli 1909 — bij dat te Semarang, geschiedt de verkoop niet bij de maat, maar bij het gewicht. Ter wille van de eenvormigheid is ook voor deze plaatsen het debiet in pikolmaten opgegeven. Voor de herleiding is aangenomen, dat 56 K.G. bij meting 1 pikol uitmaakt. De in de gewesten waar het zout in dien vorm wordt verkrijgbaar gesteld, verkochte hoeveelheden briquetzout zijn in het overzicht naar den hiervóór aangenomen maatstaf (1 pikol verpakt zout = 62/56 pikol los zout) herleid tot los zout.

GEWESTEN.	1909.	1910.	1911.
Buitenbezittingen.			
Los zout verkocht bij de maat			
à f 6,72 per pikol (normaalprijs)	98 580$\frac{28}{32}$	102 552$\frac{27}{32}$	104 988$\frac{25}{32}$
à f 6,— per pikol (te Palembang en in de Lampongsche districten) . .	63 171$\frac{30}{32}$	64 754$\frac{31}{32}$	62 510$\frac{15}{32}$
à f 2,— per pikol (verstrekking voor industrieele doeleinden). . .	170	170	95
Verpakt (briquet-) zout			
à f 0,10 per kati (ter Sumatra's Westkust en in de res. Tapanoeli) en à f 0,08 per kati (in de res. Westerafdeeling van Borneo)	110 292$\frac{18}{32}$	120 214$\frac{22}{32}$	111 847$\frac{16}{32}$
Los zout verkocht bij de maat.			
à f 8,96 per pikol (te Long Iram in de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) . . .	669$\frac{3}{32}$	772$\frac{11}{32}$	720$\frac{29}{32}$
Totalen . . .	272 884$\frac{15}{32}$	288 464$\frac{27}{32}$	280 162$\frac{21}{32}$

Geldelijke opbrengst.

	1909.	1910.	1911.
Java en Madoera .	f 10 338 748,67	f 10 732 060,55^{5}	f 10 469 649,13
Buitenbezittingen.	1 968 970,78^{5}	2 088 107,25	2 018 329,91
Algemeene totalen	f 12 307 719,45^{5}	f 12 820 167,80^{5}	f 12 487 979,04

II. Opgaven omtrent de gouvernements-zoutwinning (op Madoera), over de jaren 1910 en 1911.

Zoutaanmaakplaatsen in de onderstaande afdeelingen der residentie Madoera.	Aantal zoutpannen in bewerking geweest.		Ingeleverde hoeveelheid zout (in kojangs van 30 pikolmaten).		Betaling door de zoutmakers gemiddeld per hoofd genoten.		Kosten waarop de kojang zout het Gouvernement te staan kwam. c)		Aanwezige zoutvoorraad in de depots (in kojangs) bij het einde van het jaar. d)	
	1910	1911	1910	1911	1910	1911	1910	1911	1910	1911
Sampang.	920	920	2 978	22 924	f 32,37	f 249,17	f 13,99	f 14,70	28 314	24 750
Pamekasan	1 075	1 075	4 525	20 703	42,09	192,59	14,27	11,04	31 109	44 101
Soemenep	1 580	1 578	5 425	22 198	37,86	140,58	19,81	12,51	30 923	24 750
					. . . . .	. . . . .	. . . . .	. . . . .		
Te zamen . . .	3 575	3 573	12 928	65 825	f 37,71	f 184,18	f 16,53	f 12,82	90 346	93 601

c) Met inbegrip van de kosten van administratie, toezicht, opschuring en daarmede in verband staande uitgaven, welke niet afzonderlijk zijn opgegeven.

d) Op ult. 1911 waren op Madoera voor de opschuring van het ingeleverde zout 190 depotpakhuizen beschikbaar, namelijk 51 te Sampang, 40 te Pamekasan en 99 te Soemenep, verdeeld over respectievelijk 3, 2 en 7 etablissementen.

Bijlage ZZ.

(Zie hoofdstuk P, afd. VII, van het verslag.)

OVERZICHT

van de op 1 Januari 1912 in werking zijnde AANNEMINGSCONTRACTEN voor het vervoer van gouvernementsreizigers, producten, landsgoederen, enz., zoomede van de GELDELIJKE UITKOMSTEN van de paardenposterij over 1909/1911.

I. Overzicht van de op 1 Januari 1912 in werking zijnde aannemingscontracten voor het vervoer van gouvernementsreizigers, producten, landsgoederen, enz.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te presteeren diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	
	Batavia.						
1	Vervoer van Ombilinkolen van Emmahaven naar:	1910 t/m 1912	—				
	Tandjoengpriok	—	—	per ton van 1000 K. G.	f 2,33 1,96 *a*)	—	57 000 ton.
	Cheribon	—	—	„	4,81 4,81 *a*)	—	400 „
	Tegal	—	—	„	6.11	—	niet opgegeven.
	Pekalongan	—	—	„	6,61	—	400 ton.
	Semarang	—	—	„	4,81	—	600 „
	Soerabaja (reede)	—	—	„	4,27 2,91 *a*)	—	10 000 „
	Soerabaja (bassin)	—	—	„	3,47	—	8 000 „
	Panaroekan	—	—	„	3,57 3,33 *b*) 3,17 *b*[1])	—	10 000 „
	Banjoewangi	—	—	„	7,63	—	600 „
	Tjilatjap	—	—	„	2,95 2,84 *a*)	—	25 000 „
	Pontjan Ketjil (Sibolga)	—	—	„	4,13	—	niet opgegeven.
	Sigli	—	—	„	11,23	—	1 000 ton.
	Belawan Deli	—	—	„	13,13	—	500 „
	Poeloe Batjan (Riouw)	—	—	„	9,68	—	600 „
	Djambi	—	—	„	11,33	—	600 „
	Palembang	—	—	„	9,43	—	niet opgegeven.
	Muntok	—	—	„	12,43	—	300 ton.
	Makasser	—	—	„	5,42 *c*) 6,64 *d*) 9,40 *e*)	—	5 000 „
	Hansisi	—	—	„	8,53 *c*) 9,75 *d*) 13,75 *e*)	—	2 000 „
	Amboina	—	—	„	8,12 *c*) 9,34 *d*) 13,34 *e*)	—	3 000 „
	Ternate	—	—	„	10,14 *c*) 10,34 *d*) 14,34 *e*)	—	2 500 „
	Talisei	—	—	„	7,95 *c*) 9,17 *d*) 13,17 *e*)	—	2 300 „
	Merauke	—	—	„	29,83	—	1 200 „
	Kalianget	—	—	„	5,80	—	5 500 „
	Sampang	—	—	„	8,05	—	3 500 „.

a) Voor kolen welke niet voor 's lands dienst bestemd zijn.
b) Voor eene lossingssnelheid van 500 ton per werkdag van 10 uur.
b[1]) Voor eene lossingssnelheid van 600 ton per werkdag van 10 uur.

c) Voor volle ladingen van ± 5000 ton naar elke plaats afzonderlijk dan wel gecombineerd.
d) Voor volle ladingen van ± 2100 ton.
e) Voor gebroken ladingen.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te presteeren diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	
2a	Vervoer van zout uit de depotpakhuizen of andere plaatsen van afhaal op of nabij het eiland Madoera (z.g. groot zeetransport) naar:	1910 t/m 1915	—				
	Tandjoengpriok	—	—	per kojang: los verpakt	f 14,20 19,—	—	8 000 kojang.
	Batavia	—	—	los verpakt	15,20 20,—	—	1 200 „
	Pelaboean Ratoe	—	—	los verpakt	46,— 53,35	—	40 „
	Cheribon	—	—	„	18,75	—	1 500 „
	Indramajoe	—	—	„	18,75	—	500 „
	Tegal	—	—	„	18,80	—	1 400 „
	Tandjoeng	—	—	„	23,60	—	200 „
	Oeloedjami	—	—	„	20,40	—	70 „
	Pekalongan	—	—	„	16,10	—	1 200 „
	Semarang	—	—	„	15,—	—	4 500 „
	Tjilatjap	—	—	los verpakt	15,20 19,35	—	105 „ 7 045 „
	Patjitan	—	—	„	28,—	—	500 „
	Banjoewangi	—	—	„	14,50	—	300 „
	Padang	—	—	„	23,—	—	1 950 „
	Ajerbangis	—	—	„	43,30	—	40 „
	Natal	—	—	„	42,—	—	25 „
	Indrapoera	—	—	„	43,75	—	125 „
	Benkoelen	—	—	los verpakt	33,70 40,20	—	425 „
	Telokbetong	—	—	los verpakt	30,40 35,50	—	175 „
	Menggala	—	—	los verpakt	45,60 48,—	—	175 „
	Palembang	—	—	los verpakt	19,65 23,50	—	1 800 „
	Muntok	—	—	los verpakt	26,70 30,80	—	75 „
	Pontianak	—	—	„	31,10	—	850 „
	Singkawang	—	—	„	31,10	—	110 „
	Sambas	—	—	„	31,10	—	180 „
	Mampawa	—	—	„	31,10	—	75 „
	Ketapang	—	—	„	38,10	—	110 „
	Bandjermasin	—	—	los verpakt	13,30 16,30	—	1 800 „
	Sampit	—	—	los verpakt	23,70 24,30	—	50 „
	Samarinda	—	—	los verpakt	25,70 31,80	—	300 „
	Boeloengan	—	—	los verpakt	32,90 35,80	—	60 „

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te presteeren diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	
	Beraoe	—	—	los verpakt	f 32,50 35,—	—	40 kojang.
	Kotabaroe	—	—	los verpakt	23,70 23,80	—	75 „
	Pegatan	—	—	los verpakt	61,80 77,—	—	40 „
	Koemai	—	—	los verpakt	25,50 26,60	—	45 „
	Pasir	—	—	los verpakt	25,70 31,80	—	60 „
2*b*	Vervoer van buitenlandsch zout uit de doorvoerpakhuizen te Tandjoengpriok naar:	1910 t/m 1912	—				
	Pelaboean Ratoe	—	—	per ton van 1000 K.G.	20,75	—	—
	Benkoelen	—	—	„	13,90	—	—
	Telokbetong	—	—	„	11,70	—	—
	Menggala	—	—	„	18,20	—	—
	Palembang	—	—	„	9,35	—	—
	Muntok	—	—	„	13,35	—	—
	Bandjermasin	—	—	„	10,20	—	—
	Sampit	—	—	„	17,95	—	—
	Samarinda	—	—	„	19,25	—	—
	Boeloengan	—	—	„	23,25	—	—
	Beraoe	—	—	„	23,—	—	—
	Kotabaroe	—	—	„	22,50	—	—
	Pegatan	—	—	per ton van 1000 K. G. los zout	40,—	—	—
	Koemai	—	—	„	21,60	—	—
	Pasir	—	—	„	23,35	—	—
3	Vervoer van rijst en zout van Batavia en Tandjoengpriok naar Banka, zoomede van tin van Banka naar Tandjoengpriok. *f*)	1910 t/m 1915	—	voor rijst: per kojang van 1800 K. G. .	24,40	—	5 400 kojang.
				voor zout: per kojang van 30 pikol. . .	22,85	—	470 „
				voor tin: per kojang van 1800 K. G. .	23,60 23.— *g*)	—	6 600 „
4*a*	Vervoer van zout van Tandjoengpriok naar:	1912	1911				
	Tjipanas	—	—	los zout p. pikol p. paal verpakt idem. . . .	0,06 0,001	0,06 0,001	2 000 pikol.
	Goenoeng Kentjana	—	—	los idem . . . . . verpakt idem. . . .	0,06 0,001	0,06 0,001	1 800 „
	Tanara	—	—	los zout p. pikol p. traject	0,62 0,001	0,065 0,001	9 500 „

f) Bij de aanneming is uitdrukkelijk uitgesloten het vervoer naar en van de hoofdplaats Muntok.

g) Na het in gebruik stellen van een tweeden tinsteiger te Tandjoengpriok.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te presteeren diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	
4*b*	Buitenlandsch zout naar:	1 Dec. 1911 t/m 1912	—				
	Tanara	—	—	pikol per traject . .	f 0,744 *h*)	—	—
	Goenoeng Kentjana	—	—	pikol per paal . , .	0,072 *h*)	—	—
	Tjipanas	—	—	pikol per paal . . .	0,072 *h*)	—	—
5	Vervoer van zout, gelden, materialen en andere goederen, nl.:	1909 t/m 1913	—				
	a. zout van Batavia of Tandjoengpriok naar Tjabangboengin en Pamanoekan.	—	—	los zout per pikol per traject	0,65	—	3 300 pikol.
				verpakt zout per pikol per traject . . .	0,25	—	—
				materialen en andere goederen per pikol per traject . . .	0,04	—	4 „
	b. zout, gelden, materialen en andere goederen van Tandjoengpriok naar de voormalige residentie Krawang.	—	—	los zout per pikol per paal	0,06	—	25 200 „
				verpakt zout per pikol per paal	0,03	—	—
				voor alle andere goederen per pikol per paal	0,03	—	124,5 „
				per pikol per traject .	0,78 *h*)	—	—
	c. buitenlandsch zout naar: Tjabangboengin, Pamanoekan en in de voormalige residentie Krawang.	1912	—	per pikol per paal .	0,75 *h*)	—	—
	Preanger-Regentschappen.						
6	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Kadipaten en Bandoeng en van gouvernementsreizigers tusschen Kadipaten en Rantjaekek en op eenige binnenwegen in de residentie Cheribon.	1911 t/m ult. Juni 1912	1908 t/m 1910	voor gouvernementsreizigers: per span van 4 paarden per paal. . .	0,22[5]	f 0,22[5]	20 020 paal.
				per span van 2 paarden per paal. . .	0,10	0,10	200 „
				voor brieven en pakketten per rijtuig per paal	0,46[5]	0,46[5]	730 rijtuigen.
7	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Bandoeng en Pengalengan.	1 Maart 1910 t/m 1912	—	vast bedrag per maand	200,—	—	—
8	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Bandoeng.	1910 t/m 1912	—	„	89,—	—	—
9	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Garoet en Tjikadjang.	1912	1 Mei 1910 t/m 1911	„	90,—	75,—	—
10	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Tjibadak en Bodjonglopang .	1 October 1911 t/m 1912	—	„	150,—	—	—
11	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Tjiandjoer en Sindanglaja.	1910 t/m 1912	—	„	64,—	—	—

h) Eene spillage tot een maximum van 1½ % wordt toegestaan.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
	Cheribon.						
12	Vervoer van gouvernementszout, -gelden, -materialen en andere goederen in de residentie Cheribon (uitgezonderd de afd. Galoeh).	1911 t/m 1913	1906 t/m 1910	voor verpakt zout: per pikol per paal . .	f 0,014	f 0,0117	29 700 pikol.
		—	—	voor gelden, enz.: per pikol per paal . .	0,035	0,05	315 000 pikolpaal.
13	Vervoer van gouvernementsreizigers, -paarden, -gelden, -materialen en andere goederen tusschen de hoofdplaats Cheribon en de reede aldaar.	1911 t/m 1913	1906 t/m 1910	voor gelden en andere goederen: per kojang *i*)	3,—	2,24	—
				geld, enz. per 50 K.G.	—	0,05	—
				steenkolen per ton .	—	1,60	—
				munitie per 25 K.G.	—	0,05	—
				zout per kojang . .	—	1,99	—
14	Vervoer van gouvernementsreizigers op eenige binnenwegen in de residentie Cheribon per automobiel.	1 Jan. 1912 tot 1 Juli 1912	1 Juli 1910 t/m 1911	voor reizigers per paal	0,90	0,90	20 000 paal.
	Pekalongan.						
15	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Balapoelang en Poerwokerto.	1912 t/m 1914	1 Oct. 1909 t/m 1911	vast bedrag per maand	399,—	730,—	—
16	Vervoer van gouvernementsreizigers, -gelden, -zaadkoffie, -materialen en andere goederen tusschen Pekalongan en Tegal en de reeden dier plaatsen. *i*)	1 Jan. 1912 tot 1 Juli 1912	1911	voor geld, ongemunt goud en zilver en andere kostbaarheden per 50 K.G. .	0,05	0,05	20 K. G.
				munitie per 25 K.G.	0,05	0,05	290 „
				andere goederen per kojang	2,67	2,67	200 kojang.
17	Vervoer van gouvernementskoffie, -zout, -gelden, -materialen en andere goederen in de residentie Pekalongan.	1910 t/m 1912	—	voor koffie: per pikol per paal	0,017⁵	—	697 406 pikolpaal.
				voor zout: per pikol per paal	0,02	—	853 387,5 „
				voor andere goederen per pikol per paal.	0,03⁵	—	—
	Semarang.						
18	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Salatiga en Toentang.	1910 t/m 1912	—	vast bedrag per maand	75,—	—	—
19	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Semarang.	1912 t/m 1913	1909 t/m 1911	vast bedrag per maand	700,—	265,—	—
20	Vervoer van gouvernementsreizigers, -paarden, -muildieren, -vee, -gelden, -materialen en andere goederen, tusschen Semarang en de reede aldaar. *i*)	1911 t/m 1913	—	voor geld, ongemunt goud en zilver en andere kostbaarheden per 50 K.G. .	2,50	—	3 000 K. G.
				voor munitie per 25 K.G.	0,05	—	100 „
				voor andere goederen per kojang . . .	3,10	—	1 500 kojang.
21	Vervoer van zout van Krampon naar de afdeelingen Pati, Koedoes en Japara.	1912 t/m 1913	1909 t/m 1911	per pikol	0,5344	0,4749	9 300 pikol.

i) Voor gouvernementsreizigers en -paarden wordt het transportloon bepaald volgens het tarief in Ind. St. 1872 n°. 185.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
	Soerabaja.						
22	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Soerabaja.	1912 t/m 1913	1907 t/m 1911	vast bedrag per maand	f 637,—	f 850,—	—
23	Vervoer van verpakt zout van Krampon naar de residentie Soerabaja en in genoemde residentie.	1912 t/m 1913	1909 t/m 1911	per pikol	0,27	0,2099	157 480 pikol.
24	Vervoer van gouvernementsreizigers met automobielen in de residentiën Soerabaja en Rembang.	1 Juli 1911 t/m 1915	1910 t/m ult. Juni 1911	per span van 4 paarden per paal (oude contract); per auto en per paal (nieuwe contract).	0,96	1,—	—
	Madoera.						
25	Vervoer van zout van Kalianget naar de afdeeling Soemenep en in genoemde afdeeling.	1911 t/m 1913	1 April t/m 31 Dec. 1910	per pikol	0,44	0,25	28 000 pikol.
26	Vervoer van zout van Krampon en Sampang naar en in de afdeelingen Pamekasan, Sampang en Bangkalan.	1912	1909 t/m 1911	„	0,32[5]	0,32[5]	36 760 „
	Besoeki.						
27	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Besoeki en Kraksaän.	1911 t/m 1913	1908 t/m 1910	per rijtuig per paal	0,25	0,29	16 060 paal.
28	Vervoer van gouvernementskoffie, -zout, -gelden, materialen en andere goederen in en door de residentie Besoeki.	1912	1907 t/m 1911	voor koffie per pikol per paal	0,015	0,015	3 697 pikolpalen.
				voor zout per pikol per paal	0,06	0,06	40 964 „
				voor gelden, materialen en goederen per pikol per paal.	0,06	0,06	—
	Pasoeroean.						
29	Vervoer van zout van Kalianget naar de hoofdplaats Pasoeroean.	1 Jan. t/m. ult. Juni 1912	1909 t/m 1911	per pikol	0,1299	0,1299	52 300 pikol.
	Kediri.						
30	Vervoer van gouvernementszout, -koffie, -gelden, -materialen en andere goederen in de residentie Kediri.	1912 t/m 1913	1909 t/m 1911	voor zout: per pikol per paal	0,0089	0,0064	5 456 665 pikolpaal.
				voor koffie: per pikol per paal	0,20	0,20	721,5 pikolpaal.
				voor gelden, materialen en andere goederen: per pikol per paal	0,03	0,03	niet opgegeven.
31	Vervoer van gouvernementsreizigers langs eenige wegen in de residentie Kediri.	1911 t/m ult. Juni 1912	1908 t/m 1910	per span van 4 paarden per paal. . .	0,45	0,39[5]	36 400 paal.
				per span van 2 paarden per paal. . .	0,40	0,35	1 000 „
	Madioen.						
32	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Patjitan en Ponorogo.	1911 t/m ult. Juni 1912	1910	vast bedrag per maand	200,—	200,—	—

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
33	Vervoer van gouvernementsreizigers langs eenige wegen in de residentie Madioen.	1911 t/m ult. Juni 1912	1908 t/m 1910	per span van 4 paarden per paal. . .	f 0,60	f 0,42	34 000 paal.
				per span van 2 paarden per paal. . .	0,60	0,40	—
34	Vervoer van verpakt zout van Krampon naar en in de residentie Madioen.	1912 t/m 1913	1909 t/m 1911	per pikol en per paal.	0,008[5]	0,007[5]	111 780 pikolpalen.
	Soerakarta.						
35	Vervoer van zout uit Madoera naar Soerakarta en Klaten.	van 1 Jan. 1912 tot nadere opzegging.	1909 t/m 1911	voor los zout per pikol.	0,37	0,29	50 000 pikol.
				voor verpakt zout per pikol.	0,37	0,2398	
36	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Soerakarta.	1910 t/m 1912	—	vast bedrag per maand	189,—	—	—
	Kedoe.						
37	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Poerworedjo en Wonosobo en van gouvernementsreizigers tusschen Poerworedjo en Ambarawa en langs eenige binnenwegen in de residentie Kedoe.	1910 t/m 1912	—	voor brieven en pakketten: per rijtuig per paal	0,33	—	730 rijtuigen.
				voor gouvernementsreizigers: per span van 4 paarden per paal. . .	0,76	—	20 576 paal.
				per span van 2 paarden per paal. . .	0,53	—	5 731 „
	Banjoemas.						
38	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Banjoemas en Soekaradja en van gouvernementsreizigers langs eenige wegen in de residentie Banjoemas.	1911 t/m 1912	1908 t/m 1910	voor reizigers: per span van 4 paarden per paal. . .	0,76	0,76	niet opgegeven.
				per span van 2 paarden per paal. . .	0,30	0,30	„
				voor brieven en pakketten: per rijtuig per paal	0,33	0,33	„
39	Vervoer van brieven en pakketten ter afdeelingshoofdplaats Tjilatjap.	1912	20 April t/m ult. Dec. 1911	vast bedrag per maand	25,—	25,—	—
40	Vervoer van gouvernementskoffie, -zout, -gelden, materialen en andere goederen in en door de residentie Banjoemas.	1908 t/m 1912	—	los zout per pikol per paal	0,146	—	126 910 pikolpalen.
				verpakt zout per pikol per paal	0,143	—	
				andere goederen, enz. per pikol per paal.	0,05	—	—
	Rembang.						
41	Vervoer van zout van Madoera naar de residentie Rembang.	1912	1909 t/m 1911	los zout per pikol .	0,56	0,56	450 pikol.
				verpakt zout per pikol	0,56	0,56	61.400 „
	Atjeh en onderhoorigheden.						
42	Vervoer: I. ter reede van Oelee Lheue van:	1909 t/m 1913					
	a. voorwerpen, zwaarder dan 2000 K.G. per voorwerp	—	—	per 1000 K.G.	25,—	—	niet opgegeven
	b. geld, ongemunt goud en zilver en kostbaarheden.	—	—	per zending als vast bedrag	$^1/_2$ $^0/_{00}$	—	„

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
	c. kopergeld	—	—	per 50 K. G.	f 0,25	—	niet opgegeven.
	d. munitie.	—	—	per 25 K. G.	0,20	—	„
	e. alle andere goederen	—	—	per kojang	6,50	—	„
	II. bij overscheping te Sabang van alle gouvernementsgoederen :						
	a. van boord naar de pakhuizen . .	—	—	„	1,42⁵	—	„
	b. van boord naar boord	—	—	„	2,85	—	„
	III. van Sabang naar Oelee Lheue van:						
	a. voorwerpen, zwaarder dan 2000 K.G. per voorwerp	—	—	per 1000 K. G.	25,—	—	„
	b. geld, ongemunt goud en zilver en kostbaarheden.	—	—	vast percentage per zending	½ ‰	—	„
	c. munitie	—	—	per 25 K. G.	f 0,20	—	„
	d. alle andere goederen *j*)	—	—	per kojang	8,—	—	„
	Tapanoeli.						
43	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Sibolga en Na Roemonda.	1912	1909 t/m 1911	vast bedrag per maand	150,—	f 119,—	„
44	Vervoer van gouvernementsgelden, materialen en andere goederen tusschen Sibolga en Taroetoeng en in en door de afdeeling Bataklanden en van militaire reizigers en gelden van Sibolga naar Padang Sidimpoean en omgekeerd.	1910 t/m 1914	—	voor alle goederen per collo niet meer wegende dan 5 pikol tusschen Sibolga en Taroetoeng per pikol per paal. . .	0,12	—	„
				voor zwaardere colli tusschen Sibolga en Taroetoeng per pikol en per paal .	0,16	—	„
				in en door de afdeeling Bataklanden voor alle goederen per pikol per paal:			
				a. over land . . .	0,10	—	„
				b. over het Tobameer	—	—	„
				voor alle militaire gelden, materialen en goederen tusschen Sibolga en Padang Sidimpoean per pikol per paal . . .	0,04	—	„
	Sumatra's Westkust.						
45	Vervoer van gouvernementsreizigers en van tot het departement van oorlog behoorende gelden, materialen en andere goederen tusschen Moearokalaban en Koto Baharoe (Batang Hari).	1912	1911	voor gelden, materialen en andere goederen per K. G. .	0,18	0,18	2 140 K. G.
				voor geleiders van transporten per persoon	4,—	4,—	100 geleiders.
				voor gouvernementsreizigers per koelievracht van 30 K. G.	5,40	5,40	62 koelievrachten.

j) Al deze prijzen worden met 30 % verhoogd voor vervoer, dat tusschen 6 uur 's avonds en 6 uur 's morgens plaats vindt.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming.		Aannemingsprijzen.			Geraamde te presteeren diensten per jaar.
		Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	
46	*a.* Vervoer ter reede van Pasirganting van gouvernementsreizigers, -materialen, -geld en andere goederen.	1911 t/m 1912	1910 t/m 1911	voor officieren en ambtenaren per persoon	f 2,25	f 2,25	niet opgegeven.
				per kind beneden 12 jaar	0,60	0,60	„
				voor mindere militairen en bedienden per persoon . . .	2,—	2,—	„
				per kind	0,50	0,50	„
				materialen, geld en andere goederen per K. G.	0,02	0,02	„
	b. Vervoer tusschen Pasirganting en Tapan van mindere militairen, materialen, geld en andere goederen.	—	—	militairen per persoon	9,—	9,—	„
				materialen en andere goederen per K. G.	0,02	0,02	„
				geld per K. G.. . .	0,17	0,17	„
	c. Vervoer tusschen Tapan en Sandaran Agoeng van mindere militairen, materialen, geld en andere goederen.	—	—	militairen per persoon	30,—	30,—	„
				geld, materialen en andere goederen per K. G.	0,15	0,15	„
	d. Vervoer van zout van Indrapoera naar Sandaran Agoeng.	—	—	per K. G.	0,14	0,14	„
47	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Fort de Kock en Sibolga.	1911 t/m 1913	—	vast bedrag per maand	1025,—	—	—
48	Vervoer van brieven en pakketten ter hoofdplaats Padang.	1911 t/m 1913	1908 t/m 1910	„	179,—	109,49	—
	Benkoelen.						
49	Vervoer van gouvernementsreizigers, -paarden, -muildieren, -slachtvee, -materialen, -geld, -steenkolen, -munitie en andere goederen ter reede van Benkoelen.	1910 t/m 1914	—	voor reizigers, paarden, *i*) muildieren, slachtvee, materialen en andere goederen per kojang (maat of gewicht.) *k*)	6,50	—	450 kojang.
				voor geld, ongemunt goud en zilver en andere kostbaarheden per 50 K. G. .	2,50	—	600 K. G.
50	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Benkoelen en Lebongdonok.	1 Januari t/m ult. Febr. 1912	1911	vast bedrag per maand	750,—	750,—	—

k) Voor materialen en andere benoodigdheden ten behoeve van de uitvoering van civiele gouvernementsbouwwerken, die niet in of in de onmiddellijke nabijheid van de betrekkelijke pakhuizen of werkplaatsen behoeven te worden afgeleverd, wordt den aannemer per kojang f 1 en per ton (steenkolen) f 0,50 minder te goed gedaan.

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
51	Vervoer van zout, gelden en goederen in de residentie Benkoelen.	1910 t/m 1912	—	voor het vervoer van zout van Benkoelen per pikol per paal naar:			
				Mokko Mokko en Bantal	f 0,01	—	1 370 pikol.
				Lais	0,026	—	630 „
				Talo	0,016	—	770 „
				Mana	0,015	—	1 400 „
				voor het vervoer van gelden en goederen per pikol per paal tusschen Benkoelen en			
				Mokko Mokko en Bantal	0,015	—	13,5 „
				Lais, Talo, Mana . .	0,02	—	23,5 „
				Tais	0,032	—	6 „
				Kepahiang	0,04	—	6 „
				Moearo Aman . . .	0,055	—	niet opgegeven.
52	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Benkoelen en Ketahoen.	1912 t/m 1914	1909 t/m 1911	vast bedrag per maand	100,—	f 100,—	—
	Lampongsche districten.						
53	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Telokbetong en Goenoengsoegih, Goenoengsoegih en Menggalo en Goenoengsoegih en Soekadana.	1911 t/m 1913	—	„	849,—	—	—
	Palembang.						
54	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Palembang en Tandjoengradja en Kajoe Agoeng.	1912	1911	„	30,—	30,—	—
	Sumatra's Oostkust.						
55	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Tebingtinggi en Tandjoengbalai.	1912 t/m 1914	—	„	600,—	500,—	—
56	Vervoer van brieven en pakketten ter afdeelingshoofdplaats Tebingtinggi.	1910 t/m 1912	—	„	55,—	—	—
	Banka.						
57	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Pangkalpinang en Soengaiselan.	1912	1911	„	40,— *l*)	40,—	—
58	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Pangkalpinang en Pangkalbalam.	1912	1911	„	20,— *l*)	22,—	—
59	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Pangkalpinang en Batoeroesa.	1912	1911	„	15,— *l*)	15,—	—

l) Met eigen dan wel in te huren middelen te voorzien

Volgnummer.	GEWESTEN waar het transport is uitbesteed en aard van het transport.	Duur der aanneming. Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Aannemingsprijzen. Maatstaf.	Volgens het nieuwe contract.	Volgens het oude contract.	Geraamde te presteeren diensten per jaar.
	Billiton.						
60	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Tandjoengpandan, Boeding, Manggar, Gantoeng en Dendang onderling.	1911 t/m 1912	1910 t/m 1911	vast bedrag per maand	f 125,—	f 125,—	—
	Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.						
61	*a.* Vervoer van zout van Bandjermasin naar Amoentai, Boentok, Koealakapoeas, Tabanio en Poeroektjahoe.	1912	1 October 1909 t/m 1911	voor los zout per pikolmaat	0,35	0,35	31 400 pikol.
				voor verpakt zout per pikol	0,25	0,25	
	b. Buitenlandsch zout.	—	—	per pikolmaat . . .	0,41 *m*)	—	—
62	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Bandjermasin en Martapoera en tusschen eerstgenoemde plaats en Amoentai.	1912	1 Februari t/m 31 Dec. 1911	vast bedrag per maand	700,—	700,—	—
	Amboina.						
63	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Ambon, Saparoea, Amahai en Wahai onderling.	1910 t/m 1912	—	tusschen Ambon en Saparoea, per reis	9,—	—	—
				tusschen Saparoea en Amahai, per reis .	15,—	—	—
				tusschen Amahai en Wahai, per reis. .	35,—	—	—
64	Vervoer van brieven en pakketten tusschen Ambon en Piroe.	1912	1910 t/m 1911	vast bedrag per maand	87,50	100,—	—

m) Eene spillage tot een maximum van 2 % wordt toegestaan.

II. Geldelijke uitkomsten van de paardenposterij over de jaren 1909, 1910 en 1911.

OMSCHRIJVING.	1909 (Verbeterde opgaaf).	1910 (Verbeterde opgaaf).	1911 (Voorloopige opgaaf).
Ontvangsten.			
Verstrekking van postpaarden aan:			
a. particulieren	f 1 794,60	f 702,65	f 260,90
b. dienstreizigers	56 196,20	46 843,87[5]	31 643,15
Totaal der ontvangsten	f 57 990,80	f 47 546,52[5]	f 31 904,05
Uitgaven.	f 68 214,80[5]	f 66 299,96	f 65 444,45[5]

Bijlage AAA.

(Zie hoofdstuk E, § 5, van het verslag.)

OVERZICHTEN

betreffende de SCHEEPVAART over 1911.

I. SCHEEPVAARTBEWEGING over 1911

(voor zooveel de jaarlijksche statistiek van de scheepvaart van Nederlandsch-Indië die doet kennen). *a)*

1°. Aantal aangekomen en vertrokken schepen.

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
A. Aangekomen schepen.								
Anjer	5	8	—	13	1	3	415	419
Bantam	1	—	—	1	1	4	142	147
Tanara	—	—	—	—	—	—	1	1
Batavia	416	7	—	423	628	60	161	849
Indramajoe	3	—	—	3	1	1	—	2
Cheribon	14	—	3	17	10	19	7	36
Tegal	2	—	—	2	1	3	15	19
Pekalongan	—	—	—	—	1	—	7	8
Semarang	55	2	1	58	18	16	101	135
Japara	—	—	—	—	—	—	11	11
Djoeana	1	—	—	1	—	2	2	4
Karimoendjawa	—	—	—	—	—	—	3	3
Rembang	—	—	—	—	—	—	149	149
Toeban	—	—	—	—	3	—	17	20
Grisee	—	—	—	—	—	5	310	315
Soerabaja	178	1	—	179	342	4	33	379
Bawean	22	—	—	22	2	—	101	103
Boender	—	—	—	—	—	—	1	1
Soemenep	—	—	—	—	1	2	10	13
Sapoedi	—	—	—	—	—	—	2	2
Brakas	—	—	—	—	—	—	41	41
Kangean	—	—	—	—	—	—	57	57
Pasoeroean	4	—	—	4	3	1	5	9
Probolinggo	6	—	—	6	6	1	32	39
Kraksaän	1	—	—	1	—	—	—	—
Banjoewangi	8	—	—	8	13	1	477	491
Besoeki	—	—	—	—	1	2	11	14
Panaroekan	2	—	—	2	3	19	77	99
Tjilatjap	23	—	—	23	34	—	—	34
Menggala	—	—	—	—	65	1	4	70
Kalianda	—	—	—	—	—	—	61	61
Telokbetong	—	—	—	—	163	10	158	331
Koto Agoeng	—	—	—	—	—	—	35	35

a) Deze statistiek bevat namelijk niet het geheele scheepvaartverkeer in den Indischen Archipel, aangezien zij alleen rekening houdt met de inklaringen ter plaatse van eerste aankomst in Nederlandsch-Indië, en met de uitklaringen ter plaatse van vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië, terwijl in de over de kustvaart handelende tabellen en derhalve ook in de hier medegedeelde cijfers, niet is opgenomen het scheepvaartverkeer tusschen de verschillende havens onderling van Java en Madoera, noch ook wat de buitenbezittingen betreft, het verkeer tusschen de havens van eenzelfde gewest aldaar. Voorts wordt in die tabellen geen gewag gemaakt van reizen, die geen kustvaart in den zin van Ind. St. 1825 n°. 48, art. 2, ten doel hadden, en evenmin van het aankomen op en vertrekken van tusschenstations van de stoomschepen, die op bepaalde lijnen een geregelden dienst onderhouden.

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Kroë	—	—	—	—	—	—	1	1
Benkoelen	—	—	—	—	16	—	—	16
Mokko Mokko	—	—	—	—	—	—	78	78
Painan	—	—	—	—	—	—	1	1
Padang	59	—	—	59	290	5	87	382
Sibolga	—	—	—	—	1	—	8	9
Baroes	—	—	—	—	—	—	73	73
Singkel	—	—	—	—	—	—	57	57
Sabang	460	—	—	460	125	—	—	125
Oelee Lheue	17	—	—	17	—	—	—	—
Sigli	—	—	1	1	3	—	1	4
Lho Seumawe	1	—	—	1	16	—	2	18
Idi	—	—	—	—	—	—	17	17
Langsar	95	—	3	98	280	—	169	449
Tamiang	—	—	11	11	75	—	234	309
Poeloe Koempai	12	—	15	27	6	—	6	12
Poeloe Sembilang	119	1	2	122	154	—	15	169
Pangkalanbrandan	98	—	27	125	193	—	121	314
Tandjoengpoera	90	—	—	90	90	—	78	168
Belawan Deli	467	—	165	632	290	—	387	677
Perbaoengan	—	—	5	5	—	—	—	—
Tandjoengbringin	—	—	27	27	—	—	—	—
Bandarkalipah	32	—	—	32	—	—	—	—
Pagoerawan	20	—	—	20	—	—	—	—
Tandjoengtiram	116	—	—	116	—	—	—	—
Tandjoengbalai	92	—	—	92	2	—	—	2
Koealoe	1	—	28	29	—	—	—	—
Laboehanbilik	33	—	1	34	2	—	—	2
Bagan Si Api Api	65	—	192	257	—	—	—	—
Bengkalis	197	—	13	210	7	—	—	7
Poeloe Moeda	—	—	114	114	—	—	—	—
Tandjoengbalai	170	—	11	181	—	—	—	—
Sambo	2314	1	734	3049	182	—	—	182
Tandjoengpinang	446	1	20	467	17	—	—	17
Soengai Goentoeng	—	—	149	149	—	—	—	—
Koeala Mandah	14	—	138	152	—	—	—	—
Koeala Gaoeng	—	—	84	84	—	—	—	—
Rengat	81	—	—	81	—	—	—	—
Poeloe Kidjang	14	—	21	35	—	—	—	—
Penoeba	22	—	—	22	—	—	—	—
Tarempa	30	—	5	35	2	—	—	2

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Palembang	67	—	—	67	342	100	307	749
Koeala Toengkal	—	—	—	—	—	—	1	1
Moeara Sabag	—	—	5	5	—	—	—	—
Djambi	49	—	—	49	25	—	—	25
Djeboes	—	—	—	—	—	20	14	34
Muntok	116	3	—	119	61	22	89	172
Soengaiselan	—	—	—	—	—	—	28	28
Toboali	—	—	—	—	—	11	14	25
Koba	—	—	—	—	1	4	6	11
Pangkalpinang	—	1	—	1	—	28	47	75
Soengailiat	2	—	—	2	—	24	27	51
Belinjoe	2	1	—	3	—	40	36	76
Tandjoengpandan	64	—	—	64	107	5	94	206
Pemangkat	25	—	56	81	20	—	13	33
Selakau	—	—	2	2	—	—	5	5
Sambas	16	—	4	20	8	1	—	9
Singkawang	11	—	27	38	14	—	12	26
Pontianak	100	—	—	100	34	4	146	184
Ketapang	—	—	1	1	—	3	32	35
Karang Anjar	—	—	—	—	—	—	3	3
Sampit	—	—	—	—	1	—	59	60
Bandjermasin	63	—	—	63	101	61	242	404
Stagen	18	—	—	18	44	—	—	44
Kota Baroe	1	—	4	5	8	1	117	126
Tanah Grogot	—	—	—	—	—	—	16	16
Balikpapan	60	—	—	60	131	—	30	161
Samarinda	—	—	—	—	9	—	4	13
Tandjoengredeb	—	—	—	—	2	—	—	2
Donggala	—	—	—	—	29	—	34	63
Toli Toli	—	—	—	—	6	—	2	8
Amoerang	—	—	—	—	1	—	—	1
Menado	1	—	—	1	30	2	—	32
Gorontalo	—	—	—	—	25	6	13	44
Madjene	—	—	11	11	—	—	20	20
Paré Paré	—	—	—	—	—	—	29	29
Makasser	30	—	3	33	307	1	300	608
Bonthain	—	—	—	—	—	—	12	12
Saleier	—	—	—	—	—	—	124	124
Bonerate	—	—	—	—	—	—	81	81
Balangnipa	—	—	—	—	—	—	13	13
Badjoa	—	—	—	—	—	—	3	3

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Palima	—	—	—	—	—	—	1	1
Baoe Baoe	—	—	2	2	—	—	27	27
Banggai	—	—	—	—	—	4	8	12
Loewoek	—	—	—	—	—	4	—	4
Boenta	—	—	—	—	—	—	8	8
Kajeli	—	—	—	—	—	—	2	2
Amboina	6	—	—	6	11	—	34	45
Saparoea	—	—	—	—	—	—	2	2
Banda Neira	—	3	—	3	—	1	27	28
Dobo	3	—	—	3	2	—	2	4
Ternate	—	—	—	—	28	—	—	28
Manokoeari	1	1	—	2	—	—	—	—
Bivak Hollandia	—	—	—	—	13	—	—	13
Merauke	—	1	—	1	13	—	—	13
Atapoepoe	24	—	—	24	1	—	—	1
Koepang	3	3	9	15	4	—	23	27
Baä	—	—	—	—	—	—	1	1
Seba	—	—	—	—	—	—	3	3
Alor	—	—	—	—	—	—	8	8
Maoemere	—	—	—	—	—	—	115	115
Waingapoe	—	1	—	1	—	—	—	—
Bima	—	—	—	—	—	—	62	62
Soembawa	—	—	2	2	—	1	301	302
Taliwang	—	—	—	—	—	—	76	76
Laboehanhadji	—	—	—	—	—	—	30	30
Ampenan	—	—	—	—	25	—	56	81
Benoa	—	—	—	—	—	—	51	51
Singaradja	16	—	—	16	123	—	869	992
Teboekoes	—	—	—	—	—	—	75	75
Negara	—	—	—	—	—	—	305	305
Totalen	6 484	35	1 896	8 415	4 574	502	7 840	12 916
Van voormeld totaal aangekomen schepen behoorden tehuis:								
in Nederlandsch-Indië	1 959	6	303	2 268	3 552	491	7 711	11 754
„ Nederland	217	1	—	218	342	—	—	342
„ Rusland	6	—	—	6	—	—	—	—
„ Zweden	13	—	—	13	2	—	—	2
„ Noorwegen	38	11	—	49	11	9	—	20
„ Denemarken	22	—	—	22	—	2	—	2

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
in Duitschland	365	—	—	365	203	—	—	203
„ Engeland	659	10	—	669	197	—	—	197
„ België	5	—	—	5	—	—	—	—
„ Frankrijk	28	1	—	29	1	—	—	1
„ Oostenrijk	1	—	—	1	—	—	—	—
„ Mauritius	—	1	—	1	—	—	—	—
„ Siam	5	—	3	8	—	—	—	—
„ Pinang	526	—	272	798	—	—	124	124
„ Malakka	—	—	68	68	—	—	—	—
„ Singapore	2 488	1	1 145	3 634	240	—	—	240
„ China	54	—	82	136	19	—	5	24
„ Hongkong	4	—	1	5	2	—	—	2
„ Japan	17	1	—	18	3	—	—	3
„ Serawak	—	—	22	22	—	—	—	—
„ Australië	77	3	—	80	1	—	—	1
„ Philippijnen	—	—	—	—	1	—	—	1
Totalen als voren	6 484	35	1 896	8 515	4 574	502	7 840	12 916

B. Vertrokken schepen.

Laboehan	—	—	—	—	—	—	1	1
Anjer	6	5	—	11	1	4	432	437
Bantam	—	—	—	—	2	2	178	182
Tanara	—	—	—	—	—	—	5	5
Batavia	313	4	—	317	589	58	147	794
Indramajoe	4	—	—	4	1	—	—	1
Cheribon	30	—	2	32	9	6	8	23
Tegal	9	—	—	9	1	1	—	2
Pekalongan	11	—	—	11	1	1	1	3
Semarang	180	2	—	182	23	19	91	133
Japara	—	—	—	—	—	—	22	22
Djoeana	8	—	—	8	—	—	3	3
Karimoendjawa	—	—	—	—	—	—	3	3
Rembang	—	—	—	—	—	3	52	55
Toeban	—	—	—	—	—	—	11	11
Grisee	1	1	—	2	—	2	262	264
Soerabaja	123	—	—	123	332	5	37	374
Bawean	23	—	1	24	—	—	62	62
Kamal	—	—	—	—	—	—	1	1
Boender	—	—	—	—	—	—	1	1
Soemenep	—	—	—	—	—	5	19	24

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Sapoedi	—	—	—	—	—	—	1	1
Brakas	—	—	—	—	—	—	32	32
Kangean	—	—	—	—	—	—	43	43
Pasoeroean	21	—	—	21	9	—	6	15
Probolinggo	16	—	—	16	11	3	23	37
Kraksaän	—	—	—	—	1	—	—	1
Banjoewangi	9	2	—	11	12	—	436	448
Besoeki	2	—	—	2	2	4	20	26
Panaroekan	12	—	—	12	12	20	95	127
Tjilatjap	23	—	—	23	44	—	—	44
Menggala	—	—	—	—	65	1	3	69
Kalianda	—	—	—	—	—	—	54	54
Telokbetong	—	—	—	—	163	8	157	328
Kota Agoeng	—	—	—	—	—	—	24	24
Kroë	—	—	—	—	—	—	1	1
Benkoelen	—	—	—	—	14	—	4	18
Mokko Mokko	—	—	—	—	—	—	74	74
Padang	113	3	—	116	231	1	85	317
Sibolga	—	—	—	—	2	—	5	7
Baros	—	—	—	—	—	—	82	82
Singkel	—	—	—	—	—	—	47	47
Sinabang	—	—	—	—	4	—	—	4
Sabang	419	—	—	419	181	—	—	181
Oelee Lheue	2	—	—	2	2	—	—	2
Sigli	2	—	—	2	—	—	1	1
Lho Seumawe	29	—	—	29	1	—	—	1
Idi	—	—	—	—	—	—	13	13
Langsar	73	—	11	84	263	—	103	366
Tamiang	—	—	9	9	88	—	209	297
Poeloe Koempai	54	—	29	83	35	—	16	51
Poeloe Sembilang	87	1	1	89	182	—	20	202
Pangkalanbrandan	44	—	12	56	188	—	115	303
Tandjoengpoera	93	—	1	94	61	—	117	178
Belawan Deli	442	—	139	581	275	—	353	628
Perbaoengan	—	—	4	4	—	—	—	—
Tandjoengbringin	—	—	25	25	—	—	—	—
Bandarkalipah	16	—	—	16	—	—	—	—
Pagoerawan	38	—	—	38	—	—	—	—
Tandjoengtiram	145	—	—	145	1	—	1	2
Tandjoengbalai	99	—	—	99	—	—	—	—
Koealoe	—	—	29	29	—	—	—	—

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Laboehanbilik	65	—	—	65	1	—	—	1
Bagan Si Api Api	60	—	163	223	—	—	—	—
Bengkalis	194	—	15	209	1	—	—	1
Poeloe Moeda	50	—	136	186	—	—	—	—
Tandjoengbalai	170	—	11	181	—	—	—	—
Sambo	2 049	—	698	2 747	234	1	15	250
Tandjoengpinang	522	3	13	538	21	—	—	21
Soengai Goentoeng	—	—	142	142	—	—	—	—
Koeala Mandah	3	—	145	148	—	—	—	—
Koeala Gaoeng	—	—	71	71	—	—	—	—
Rengat	100	—	—	100	—	—	—	—
Poeloe Kidjang	32	—	21	53	—	—	—	—
Penoeba	23	—	—	23	—	—	—	—
Tarempa	72	—	4	76	9	—	—	9
Seratan	—	—	1	1	27	—	—	27
Palembang	142	—	—	142	255	86	253	594
Koeala Toengkal	—	—	—	—	—	—	1	1
Moeara Sabag	—	—	5	5	—	1	—	1
Djambi	53	—	—	53	23	—	—	23
Djeboes	—	—	—	—	—	16	25	41
Muntok	47	2	3	52	124	24	131	279
Soengaiselan	—	—	—	—	—	—	24	24
Toboali	—	—	—	—	1	11	8	20
Koba	—	—	—	—	2	10	5	17
Pangkalpinang	—	—	—	—	1	21	36	58
Soengailiat	—	—	—	—	5	21	29	55
Belinjoe	2	3	—	5	3	33	29	65
Tandjoengpandan	56	—	—	56	116	3	90	209
Pemangkat	16	—	43	59	5	1	16	22
Selakan	—	—	5	5	—	—	4	4
Sambas	35	—	3	38	8	2	4	14
Singkawang	28	—	23	51	—	1	16	17
Pontianak	126	—	3	129	25	2	131	158
Ketapang	—	—	—	—	—	1	37	38
Karang Anjar	—	—	—	—	—	—	3	3
Sampit	10	—	—	10	1	—	70	71
Bandjermasin	35	—	—	35	86	53	222	361
Stagen	31	—	—	31	32	—	—	32
Kota Baroe	4	—	—	4	12	1	71	84
Tanah Grogol	—	—	—	—	—	—	11	11
Balikpapan	75	—	—	75	81	—	66	147

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië.				Kustvaart.			
	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Aantal stoom-schepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Samarinda	—	—	—	—	23	—	7	30
Tandjoengredeb	—	—	—	—	2	—	—	2
Donggala	—	—	—	—	32	—	35	67
Toli Toli	—	—	—	—	2	—	3	5
Menado	2	—	—	2	23	1	—	24
Gorontalo	—	—	—	—	31	8	12	51
Madjene	—	—	—	—	—	—	10	10
Paré Paré	—	—	—	—	—	—	17	17
Makasser	22	1	4	27	323	—	374	697
Takalar	—	—	—	—	—	—	12	12
Bonthain	—	—	—	—	—	—	8	8
Boeloekoemba	—	—	—	—	—	—	28	28
Saleier	—	—	—	—	—	—	185	185
Bonerate	—	—	—	—	—	—	93	93
Balangnipa	—	—	—	—	—	—	32	32
Palima	—	—	—	—	—	—	1	1
Baoe Baoe	—	—	—	—	—	—	119	119
Banggai	—	—	—	—	—	3	19	22
Loewoek	—	—	—	—	—	2	—	2
Boenta	—	—	—	—	—	—	7	7
Amboina	4	—	—	4	13	3	49	65
Banda Neira	3	—	—	3	—	1	5	6
Dobo	3	—	—	3	1	—	—	1
Lelingloean	—	—	—	—	—	—	3	3
Ternate	—	—	—	—	26	—	—	26
Manokoeari	—	1	—	1	1	—	—	1
Bivak Hollandia	—	—	—	—	13	—	—	13
Merauke	—	1	—	1	13	—	—	13
Atapoepoe	22	—	—	22	2	—	—	2
Koepang	2	2	5	9	4	—	7	11
Baä	—	—	—	—	—	—	5	5
Seba	—	—	—	—	—	—	16	16
Alor	—	—	—	—	—	—	8	8
Maoemere	—	—	—	—	—	—	88	88
Ende	—	—	—	—	—	—	1	1
Waingapoe	—	1	—	1	—	—	—	—
Bima	—	—	—	—	—	—	94	94
Soembawa	—	—	—	—	—	1	322	323
Taliwang	—	—	—	—	—	—	72	72
Ilwaki	—	—	—	—	—	—	2	2
Laboehanhadji	—	—	—	—	—	—	20	20

HAVENS.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië. Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Kustvaart. Aantal stoomschepen.	Aantal schepen getuigd op Europeesche wijze.	Aantal schepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
Ampenan	—	—	2	2	18	—	56	74
Benoa	—	—	3	3	—	—	101	101
Singaradja	23	—	1	24	118	—	788	906
Teboekoes	—	—	—	—	—	—	81	81
Negara	—	—	—	—	—	—	273	273
Totalen . . .	6 528	32	1 783	8 343	4 524	450	7 726	12 700
Van voormeld totaal vertrokken schepen behoorden tehuis:								
in Nederlandsch-Indië	1 961	5	276	2 242	3 511	439	7 502	11 452
„ Nederland	219	1	—	220	348	—	—	348
„ Rusland	7	—	—	7	—	—	—	—
„ Zweden	13	—	—	13	1	—	—	1
„ Noorwegen	41	6	—	47	12	9	—	21
„ Denemarken	23	1	—	24	—	2	—	2
„ Duitschland	356	—	—	356	205	—	—	205
„ Engeland	679	10	—	689	177	—	—	177
„ België	5	—	—	5	—	—	—	—
„ Frankrijk	28	1	—	29	—	—	—	—
„ Oostenrijk	1	—	—	1	—	—	—	—
„ Italië	—	1	—	1	—	—	—	—
„ Mauritius	—	1	—	1	—	—	—	—
„ Siam	5	—	2	7	—	—	—	—
„ Pinang	535	—	248	783	—	—	216	216
„ Singapore	2 486	3	1 111	3 600	254	—	—	254
„ Malakka	—	—	45	45	—	—	—	—
„ China	59	—	84	143	12	—	7	19
„ Hongkong	2	—	—	2	2	—	1	3
„ Japan	17	1	—	18	1	—	—	1
„ Philippijnen	1	—	—	1	—	—	—	—
„ Serawak	—	—	17	17	—	—	—	—
„ Australië	90	2	—	92	1	—	—	1
Totalen . . .	6 528	32	1 783	8 343	4 524	450	7 726	12 700

2°. Inhoudsgrootte der onder 1°. bedoelde schepen.

LANDEN waar de schepen tehuis behooren.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië. Inhoudsgrootte (in M³.)				Kustvaart. Inhoudsgrootte (in M³.)			
	der stoom-schepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	van het totaal aantal schepen.	der stoom-schepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	van het totaal aantal schepen.
A. Aangekomen schepen.								
Nederlandsch-Indië	2 850 636	1 414	16 765	2 868 815	7 559 109	137 833	232 169	7 929 111
Nederland	1 955 219	6 320	—	1 961 539	3 000 806	—	—	3 000 806
Rusland	24 316	—	—	24 316	—	—	—	—
Zweden	81 169	—	—	81 169	5 683	—	—	5 683
Noorwegen	115 332	23 750	—	139 082	32 437	19 218	—	51 655
Denemarken	154 120	—	—	154 120	—	2 174	—	2 174
Duitschland	1 459 269	—	—	1 459 269	981 201	—	—	981 201
Engeland	4 796 611	38 164	—	4 834 775	1 512 059	—	—	1 512 059
België	317	—	—	317	—	—	—	—
Frankrijk	85 105	1 975	—	87 080	9 180	—	—	9 180
Oostenrijk	4 068	—	—	4 068	—	—	—	—
Mauritius	—	1 523	—	1 523	—	—	—	—
Siam	31 564	—	411	31 975	—	—	—	—
Pinang	193 228	—	47 209	240 437	—	—	11 171	11 171
Malakka	—	—	5 014	5 014	—	—	—	—
Singapore	462 090	345	205 735	668 170	413 551	—	—	413 551
China	112 087	—	10 178	122 265	43 349	—	840	44 189
Hongkong	16 410	—	112	16 522	8 206	—	—	8 206
Japan	114 179	118	—	114 297	20 990	—	—	20 990
Serawak	—	—	973	973	4 227	—	—	4 227
Australië	410 739	851	—	411 590	707	—	—	707
Totalen	12 866 459	74 460	286 397	13 227 316	13 591 505	159 225	244 180	13 994 910
B. Vertrokken schepen.								
Nederlandsch-Indië	2 880 823	1 173	13 997	2 895 993	7 464 752	123 221	213 463	7 801 436
Nederland	1 969 194	6 320	—	1 975 514	3 060 708	—	—	3 060 708
Rusland	31 529	—	—	31 529	—	—	—	—
Zweden	77 596	—	—	77 596	2 798	—	—	2 798
Noorwegen	121 703	13 960	—	135 663	33 764	18 022	—	51 786
Denemarken	161 942	1 087	—	163 029	—	2 174	—	2 174
Duitschland	1 407 602	—	—	1 407 602	964 180	—	—	964 180
Engeland	4 936 931	38 164	—	4 975 095	1 421 790	—	—	1 421 790
België	279	—	—	279	—	—	—	—
Frankrijk	87 123	1 976	—	89 099	—	—	—	—
Oostenrijk	4 068	—	—	4 068	—	—	—	—
Italië	—	3 619	—	3 619	—	—	—	—

LANDEN waar de schepen tehuis behooren.	Inklaringen bij aankomst van en uitklaringen bij vertrek naar buiten Nederlandsch-Indië. Inhoudsgrootte (in M³.) der stoomschepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	van het totaal aantal schepen.	Kustvaart. Inhoudsgrootte (in M³.) der stoomschepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	van het totaal aantal schepen.
Mauritius	—	1 523	—	1 523	—	—	—	—
Siam	31 564	—	269	31 833	—	—	—	—
Pinang	193 183	—	43 139	236 322	—	—	21 062	21 062
Singapore	485 467	701	201 792	687 960	395 224	—	—	395 224
Malakka	—	—	1 832	1 832	—	—	—	—
China	132 319	—	9 868	142 187	28 350	—	1 470	29 820
Hongkong	8 204	—	—	8 204	8 206	—	112	8 318
Japan	114 800	118	—	114 918	4 440	—	—	4 440
Philippijnen.	707	—	—	707	—	—	—	—
Serawak	—	—	820	820	—	—	—	—
Australië.	463 423	751	—	464 174	4 227	—	—	4 227
Totalen . . .	13 108 457	69 392	271 717	13 449 566	13 388 439	143 417	236 107	13 767 963

3°. Landen of plaatsen van herkomst of bestemming der in Nederlandsch-Indië aangekomen of van daar naar buiten Nederlandsch-Indië vertrokken schepen.

LANDEN OF PLAATSEN van herkomst of bestemming.	Aantal schepen. Stoomschepen.	Zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	Zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.	Inhoudsgrootte (in M³.) der stoomschepen.	der zeilschepen getuigd op Europeesche wijze.	der zeilschepen getuigd op inlandsche wijze.	Te zamen.
A. Aangekomen schepen.								
Van Nederland	121	1	—	122	1 071 681	6 320	—	1 078 001
„ Rusland	2	—	—	2	7 434	—	—	7 434
„ Zweden	3	—	—	3	20 137	—	—	20 137
„ Noorwegen	1	1	—	2	698	1 923	—	2 621
„ Denemarken.	2	—	—	2	15 547	—	—	15 547
„ Duitschland	41	—	—	41	357 253	—	—	357 253
„ Engeland	33	1	—	34	247 480	3 208	—	250 688
„ België	7	—	—	7	51 727	—	—	51 727
„ Canarische eilanden	—	1	—	1	—	1 329	—	1 329
„ Egypte.	25	—	—	25	193 910	—	—	193 910
„ Tunis	9	—	—	9	62 648	—	—	62 648
„ Arabië	5	—	—	5	40 838	—	—	40 838
„ Portugeesch Afrika	4	—	—	4	28 701	—	—	28 701
„ Kaapkolonie	56	—	—	56	462 032	—	—	462 032
„ Madagascar	—	1	—	1	—	1 975	—	1 975

LANDEN OF PLAATSEN van herkomst of bestemming.	Aantal schepen.				Inhoudsgrootte (in M³.)			
	Stoom-schepen.	Zeilschepen		Te zamen.	der stoom-schepen.	der zeilschepen		Te zamen.
		getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.			getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.	
Van Mauritius	6	2	—	8	41 802	2 775	—	44 577
„ Engelsch-Indië	132	—	—	132	1 102 497	—	—	1 102 497
„ Cocos-eilanden	1	3	—	4	1 916	825	—	2 741
„ Christmas-eilanden	4	—	—	4	11 031	—	—	11 031
„ Siam	24	—	56	80	61 723	—	11 986	73 709
„ Straits Settlements	5 493	8	1 768	7 269	5 495 409	6 910	270 926	5 773 245
„ Fransch Indo-China	33	—	—	33	174 458	—	—	174 458
„ China	41	—	3	44	230 613	—	963	231 576
„ Hongkong	105	1	—	106	734 390	5 222	—	739 612
„ Aziatisch Rusland	20	—	—	20	147 307	—	—	147 307
„ Japan	67	2	—	69	541 598	7 170	—	548 768
„ Philippijnen	29	—	—	29	225 460	—	—	225 460
„ Britsch Noord-Borneo	1	—	—	1	6 642	—	—	6 642
„ Serawak	1	—	60	61	8 555	—	1 922	10 477
„ Portugeesch Timor	25	—	7	32	109 181	—	480	109 661
„ Duitsch-Nieuw-Guinea	7	—	—	7	21 973	—	—	21 973
„ Carolinen	3	—	—	3	17 725	—	—	17 725
„ Australië	119	4	2	125	833 618	4 017	120	837 755
„ Vereenigde Staten van Noord-Amerika.	64	10	—	74	540 475	32 786	—	573 261
Totalen	6 484	35	1 896	8 415	12 866 459	74 460	286 397	13 227 316

B. Vertrokken schepen.

Naar Nederland	144	1	—	145	1 309 801	3 619	—	1 313 420
„ Rusland	1	—	—	1	3 488	—	—	3 488
„ Zweden	1	—	—	1	2 530	—	—	2 530
„ Denemarken	3	—	—	3	20 137	—	—	20 137
„ Duitschland	18	—	—	18	140 808	—	—	140 808
„ Engeland	25	1	—	26	223 928	4 403	—	228 331
„ België	3	—	—	3	37 626	—	—	37 626
„ Frankrijk	28	1	—	29	223 969	1 976	—	225 945
„ Italië	4	—	—	4	22 522	—	—	22 522
„ Egypte	126	—	—	126	960 509	—	—	960 509
„ Portugeesch Afrika	2	—	—	2	8 766	—	—	8 766
„ Madagascar	1	—	—	1	4 102	—	—	4 102
„ Mauritius	1	2	—	3	3 241	2 775	—	6 016
„ Kaapkolonie	1	2	—	3	6 670	8 317	—	14 987
„ Arabië	17	—	—	17	148 107	—	—	148 107
„ Engelsch-Indië	163	—	—	163	1 411 436	—	—	1 411 436
„ Cocos-eilanden	1	3	—	4	1 916	825	—	2 741

LANDEN OF PLAATSEN van herkomst of bestemming.	Aantal schepen.				Inhoudsgrootte (in M³.)			
	Stoom-schepen.	Zeilschepen		Te zamen.	der stoom-schepen.	der zeilschepen		Te zamen.
		getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.			getuigd op Europeesche wijze.	getuigd op inlandsche wijze.	
„ Christmas-eilanden	4	—	—	4	15 719	—	—	15 719
„ Siam	20	—	91	111	52 109	—	13 100	65 209
„ Straits Settlements	5 518	9	1 625	7 152	5 563 877	3 797	255 076	5 822 750
„ Serawak	—	—	48	48	—	—	1 383	1 383
„ Britsch Noord-Borneo	3	—	—	3	13 629	—	—	13 629
„ Philippijnen	20	—	2	22	170 573	—	526	171 099
„ Portugeesch Timor	22	—	6	28	101 387	—	440	101 827
„ Fransch Indo-China	34	—	—	34	213 775	—	—	213 775
„ China	64	1	10	75	436 872	1 845	1 157	439 874
„ Hongkong	122	1	—	123	793 138	8 409	—	801 547
„ Japan	64	1	—	65	468 645	8 408	—	477 053
„ Aziatisch Rusland	8	—	—	8	39 138	—	—	39 138
„ Australië	60	4	1	65	325 906	8 158	35	334 099
„ Nieuw-Zeeland	2	—	—	2	20 215	—	—	20 215
„ Duitsch Nieuw-Guinea	6	1	—	7	18 835	118	—	18 953
„ Canada	2	—	—	2	16 823	—	—	16 823
„ Chili	2	—	—	2	14 724	—	—	14 724
„ Vereenigde Staten van Noord-Amerika	38	5	—	43	313 536	16 742	—	330 278
Totalen	6 528	32	1 783	8 343	13 108 457	69 392	271 717	13 449 566

II. Overzicht van de in Nederlandsch-Indië tehuis behoorende schepen en vaartuigen, groot $7\frac{1}{2}$ M³. en daarboven, op ult. 1911.

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoom-schepen.		Barken.		Brikken.		Schoeners.		Kotters.		Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen.		Totaal.	
		Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).
								JAVA en MADOERA.							
Bantam	Serang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	940	14 245	940	14 245
	Pandeglang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	58	4	58
Batavia	Batavia	111	274 471	9	22 611	—	—	6	801	1	82	1 121	30 525	1 248	328 490
	Meester-Cornelis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179	2 100	179	2 100
	Tangerang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	267	20	267
	Krawang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	984	30	984
Cheribon	Cheribon	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	95	4 563	95	4 563
	Indramajoe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	250	3 117	250	3 117
Pekalongan	Pekalongan	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	21	857	22	870
	Pemalang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	103	12	103

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoom-schepen.		Barken.		Brikken.		Schoeners.		Kotters.		Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen.		Totaal.	
		Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).
	Tegal	2	25	—	—	—	—	—	—	—	—	68	3 458	70	3 483
	Brebes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	985	71	985
Semarang	Semarang	21	4 531	—	—	—	—	—	—	—	—	314	19 419	335	23 950
	Kendal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	1 861	99	1 861
	Japara	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58	783	58	783
	Pati	2	142	—	—	—	—	—	—	—	—	85	5 865	87	6 007
Rembang	Rembang	—	—	—	—	1	603	—	—	—	—	63	2 256	64	2 859
	Toeban	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	21	1	21
Soerabaja	Soerabaja	25	1 714	1	1 211	—	—	2	538	—	—	919	42 322	947	45 785
	Sidoardjo	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	146	796	146	796
	Modjokerto	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	681	50	681
	Djombang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9	1	9
	Grisee	—	—	1	618	—	—	—	—	4	112	393	8 454	398	9 184
Madoera.	Pamekasan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	158	4 040	158	4 040
	Bangkalan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	329	1 539	329	1 539
	Sampang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	374	3 858	374	3 858
	Soemenep	1	307	—	—	—	—	—	—	1	13	952	16 946	954	17 266
Pasoeroean	Pasoeroean	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	59	5	59
	Bangil	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	87	6	87
	Probolinggo	1	52	—	—	—	—	—	—	—	—	76	3 996	77	4 048
	Kraksaän	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	52	2 187	52	2 187
Besoeki	Bondowoso	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	581	14	581
	Panaroekan	2	101	—	—	—	—	—	—	1	39	19	1 207	22	1 347
	Banjoewangi . . .	—	—	—	—	—	—	2	93	1	16	27	1 296	30	1 405
Soerakarta.	Soerakarta	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	200	6	200
	Totalen . . .	166	281 356	11	24 440	1	603	10	1 432	8	262	6 958	179 725	7 154	487 818

BUITENBEZITTINGEN.

Lampongsche districten.	Telokbetong	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	520	26	520
	Sepoetih—Toelangbawang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	197	9	197
	Katimbang	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	90	5	90
	Semangka	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	50	3	50
Benkoelen	Benkoelen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	134	5	134
	Kroë	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	668	20	668
	Lebong.	—	—	—	—	—	—	—	—	3	91	7	140	10	231
Sumatra's Westkust .	Padang en Painan .	4	125	—	—	—	—	—	—	—	—	128	3190	132	3 315
	Priaman	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	299	29	299
	Loeboeksikaping .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	376	24	376

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoom-schepen.		Barken.		Brikken.		Schoeners.		Kotters.		Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen.		Totaal.	
		Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).	Aantal.	Inhouds-grootte (in M³.).
Tapanoeli	Nias.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	115	6	115
	Natal en Batang Natal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	168	7	168
Atjeh en onderhoorigh.	Groot-Atjeh	1	199	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1003	7	1 202
	Noordkust van Atjeh.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	212	18	212
	Oostkust van Atjeh .	3	97	—	—	—	—	—	—	1	23	8	196	12	316
	Westkust van Atjeh.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	143	2580	143	2 580
Oostkust van Sumatra	Deli en Serdang . .	6	766	—	—	—	—	—	—	—	—	64	5648	70	6 414
	Asahan	1	49	—	—	—	—	—	—	—	—	54	3897	55	3 946
	Bengkalis.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	85	2508	85	2 508
	Langkat	14	548	—	—	—	—	—	—	—	—	84	5303	98	5 851
Djambi	Djambi	6	350	—	—	—	—	—	—	—	—	15	189	21	539
Palembang	Palembang	24	2660	8	7145	—	—	5	1067	1	12	42	2538	80	13 422
Riouw en onderhoorigh.	Tandjoengpinang . .	7	1578	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1 578
	Lingga.	1	229	—	—	—	—	—	—	—	—	4	88	5	317
	Poelau Toedjoeh . .	—	—	—	—	—	—	39	648	—	—	—	—	39	648
	Indragiri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	833	27	833
Banka en onderhoorigh.	Muntok	2	4296	—	—	—	—	27	1291	9	104	25	696	63	6 387
	Djeboes	—	—	—	—	—	—	9	414	—	—	4	150	13	564
	Belinjoe	1	25	—	—	—	—	10	1047	—	—	26	531	37	1 603
	Soengailiat	—	—	—	—	1	102	2	207	—	—	38	1325	41	1 634
	Merawang	—	—	—	—	—	—	4	339	—	—	—	—	4	339
	Pangkalpinang . . .	—	—	—	—	—	—	4	577	—	—	10	721	14	1 298
	Koba	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	215	7	215
	Toboali	—	—	—	—	—	—	2	168	3	34	7	188	12	390
Billiton	Billiton	5	651	—	—	1	241	—	—	—	—	192	2546	198	3 438
Westerafd. van Borneo	Pontianak en Ommelanden	40	4464	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	4 464
	Soengaikakap . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	80	8	80
	Soekadana	—	—	—	—	—	—	—	—	9	437	16	182	25	619
	Sanggau en Sekadau.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	125	17	125
	Sambas	—	—	—	—	—	—	37	932	—	—	126	3087	163	4 019
	Sintang	1	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	40
Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo . .	Sampit	1	410	—	—	—	—	19	988	—	—	—	—	20	1 398
	Tanahboemboe . . .	1	59	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	59
	Bandjermasin en Ommelanden	11	3 161	—	—	—	—	11	1 370	—	—	115	3 062	137	7 593
	Martapoera	—	—	—	—	—	—	14	121	—	—	27	255	41	376
	Koetei en de Noordoostkust van Borneo	17	1 226	—	—	—	—	—	—	—	—	27	562	44	1 788
Celebes en onderhoorigheden.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Menado	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†
Ternate en onderhoorigheden.	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†	†

GEWESTEN.	AFDEELINGEN OF PLAATSEN.	Stoomschepen. Aantal.	Stoomschepen. Inhoudsgrootte (in M³.).	Barken. Aantal.	Barken. Inhoudsgrootte (in M³.).	Brikken. Aantal.	Brikken. Inhoudsgrootte (in M³.).	Schoeners. Aantal.	Schoeners. Inhoudsgrootte (in M³.).	Kotters. Aantal.	Kotters. Inhoudsgrootte (in M³.).	Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen. Aantal.	Chineesche, inlandsche en andere vaartuigen. Inhoudsgrootte (in M³.).	Totaal. Aantal.	Totaal. Inhoudsgrootte (in M³.).
Amboina	Amboina	—	—	—	—	—	—	5	50	—	—	138	1 621	143	1 671
	Aroe-, Kei- en Zuidwestereilanden . .	1	283	—	—	—	—	7	2 995	105	5 542	18	313	131	9 133
Zuid-Nieuw-Guinea .	Merauke	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	127	8	127
Timor en onderhoorigheden.	Timor	—	—	—	—	—	—	2	259	—	—	23	428	25	687
	Soemba	—	—	—	—	—	—	9	140	—	—	—	—	9	140
	Flores	—	—	—	—	—	—	1	264	21	415	1	14	23	693
	Soembawa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	890	46	890
Bali en Lombok. . .	Boeleleng.	1	270	—	—	—	—	—	—	—	—	33	929	34	1 199
	Djembrana	—	—	—	—	—	—	—	—	1	17	6	84	7	101
	Zuid-Bali	—	—	—	—	—	—	1	49	7	119	131	4 034	139	4 202
	Lombok	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	1 959	62	1 959
Buitenbezittingen		148	21 486	8	7 145	2	343	208	12 926	160	6 794	1930	55 066	2456	103 760
Java en Madoera		166	281 356	11	24 440	1	603	10	1 432	8	262	6958	179 725	7154	487 818
Algemeene totalen		314	302 842	19	31 585	3	946	218	14 358	168	7 056	8888	234 791	9610	591 578

III. De schepen en vaartuigen, ten behoeve van welke zeebrieven waren afgegeven, waren op ult. 1911 verdeeld als volgt:

Waar de bodems tehuis behooren. GEWEST.	PLAATS.	Aantal bodems ter inhoudsgrootte van: 150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.	Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Op ult. 1910 waren de totalen: Aantal bodems.	Op ult. 1910 waren de totalen: Inhoudsgrootte (in M³.).
		Stoomschepen.																
Batavia	Batavia	18	2	5	6	1	1	3	5	—	1	10	16	38	106	273 507	108	258 013
Preanger-Regentschappen	Bandoeng . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	655	—	—
Semarang	Semarang . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	3 716	3	7 110
	Djoeana	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	46	—	—
Soerabaja	Soerabaja . . .	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1 093	4	1 029
Sumatra's Westkust .	Goenoengsitoli (Nias)	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	127	1	127
Palembang	Palembang . . .	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	309	3	890
Oostkust v. Sumatra .	Tandjoengpoera .	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	381	8	515
	Bagan Si Api Api	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2 884	1	2 884
Atjeh en onderhoorigh.	Sabang	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	199	1	199
Riouw en onderhoorigh.	Tandjoengpinang.	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1 037	3	723
	Riouw	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	87	2	164

Waar de bodems tehuis behooren.		Aantal bodems ter inhoudsgrootte van:													Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Op ult. 1910 waren de totalen:	
GEWEST.	PLAATS.	150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.			Aantal bodem.	Inhoudsgrootte (in M³.).
	Dobo	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	285	1	285
Banka en onderhoorigh.	Muntok	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	4 295	1	1 250
Billiton	Tandjoengpandan	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	492	4	597
Westerafd. van Borneo	Pontianak . . .	1	3	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	6	3 402	5	1 742
Zuider- en Oosterafd. van Borneo. . . .	Bandjermasin . .	3	1	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	6	2 875	5	2 638
	Samarinda . . .	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	653	2	524
	Pegatan	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	55	1	55
Menado	Menado	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	32
	Gorontalo . . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	258	1	258
Ternate	Batjan	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	193	2	193
Bali en Lombok. . .	Singaradja . . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	270	1	270
	Totalen . .	40	18	9	6	2	2	3	5	2	1	14	17	39	158	296 819	158	279 498

Motorvaartuigen.

GEWEST.	PLAATS.	150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.	Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal bodem.	Inhoudsgrootte (in M³.).
Batavia	Batavia	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	964	—	—
Celebes en onderhoorigheden.	Makasser . . .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	38	—	—
Menado	Menado	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	32	—	—
Atjeh en onderhoorigh.	Idi	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	33	—	—
	Totalen . .	5	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1 067	—	—

Zeilschepen.

GEWEST.	PLAATS.	150 M³. en daarbeneden.	boven 150 t/m 300 M³.	boven 300 t/m 450 M³.	boven 450 t/m 600 M³.	boven 600 t/m 750 M³.	boven 750 t/m 900 M³.	boven 900 t/m 1050 M³.	boven 1050 t/m 1200 M³.	boven 1200 t/m 1350 M³.	boven 1350 t/m 1500 M³.	boven 1500 t/m 2250 M³.	boven 2250 t/m 3000 M³.	boven 3000 M³.	Gezamenlijk aantal bodems.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).	Aantal bodem.	Inhoudsgrootte (in M³.).
Batavia	Batavia	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	1	7	11	29 947	11	32 964
Semarang	Djoeana	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	975
Soerabaja	Soerabaja . . .	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1 155	2	1 827
	Grisee.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	353
Rembang	Rembang . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	603	—	—
Palembang.	Palembang . . .	1	2	1	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	9	4 729	9	5 379
Banka en onderhoorigh.	Muntok	7	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1 789	12	2 012
	Merawang . . .	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	470	2	470
	Belinjoe	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	850	6	850
	Soengailiat . . .	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	446	3	446
	Toboali	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	124	1	123
	Pangkalpinang .	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	577	4	576
	Djeboes	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	168	2	168
Westerafd. van Borneo	Pontianak . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	350	3	698
Zuider- en Oosterafd. van Borneo . . .	Bandjermasin . .	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1 181	10	1 284
	Kota Baroe. . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	113	1	113
Menado	Gorontalo . . .	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	1 178	6	1 260
Zuid-Nieuw-Guinea. .	Merauke	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	19	1	19
	Totalen . .	28	21	4	1	3	3	1	—	1	—	1	1	7	71	43 699	75	49 517

IV. De vaartuigen, ten behoeve van welke jaarpassen waren afgegeven, waren op ult. 1911 verdeeld als volgt:

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren.		Eerste of nieuwejaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van:													Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³).
	Gewest.	Afdeeling.		7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.		
				JAVA en MADOERA.														
Bantam. . . .	Bantam.	Serang.	N	44	9	8	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	64	937
	id.	Pandeglang.	N	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	40
	Batavia.	Krawang.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8
	Lampongsche districten.	id.	N	6	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9	152
	Palembang.	id.	N	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	49
Batavia. . . .	Batavia.	Batavia.	E	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12
	id.	Krawang.	E	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	68
	id.	Batavia.	N	120	19	12	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	156	2113
	id.	Tangerang.	N	13	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	268
	id.	Krawang.	N	12	2	1	—	—	—	5	—	3	—	3	—	—	26	916
Cheribon . . .	Cheribon.	Indramajoe.	E	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	83
	id.	Cheribon.	N	—	1	2	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	5	236
	id.	Indramajoe.	N	29	20	18	3	4	—	2	1	—	1	1	—	—	79	1678
Pekalongan . .	Pekalongan.	Pekalongan.	N	1	2	2	4	1	7	2	1	1	—	—	—	—	21	857
	id.	Tegal.	N	—	—	1	—	1	2	3	—	1	—	—	—	—	8	408
Semarang . . .	Semarang.	Semarang.	E	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	60
	id.	Kendal.	E	29	5	32	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	1313
	id.	Japara.	E	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	63
	id.	Pati.	E	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	66
	id.	Semarang.	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30
	id.	Kendal.	N	13	2	14	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	548
	id.	Demak.	N	26	4	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	398
	id.	Japara.	N	45	3	3	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56	720
	id.	Pati.	N	2	3	5	5	5	13	7	5	2	4	7	4	16	78	5503
Rembang . . .	Rembang.	Rembang.	E	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	3	148
	id.	id.	N	6	1	13	19	12	6	5	—	—	—	1	—	—	63	2256
	Soerabaja.	Grisee.	N	2	11	12	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	31	755
	Japara.	Djoeana.	N	—	—	—	—	2	2	1	1	—	—	1	1	1	9	577
	Madoera.	Bangkalan.	N	1	4	4	4	2	1	—	—	—	—	—	—	—	16	498
	Semarang.	Semarang.	N	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	23
	Rembang.	Toeban.	N	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	21
Soerabaja . . .	Soerabaja.	Soerabaja.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	3	339
	id.	Sidoardjo.	E	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	81
	id.	Grisee.	E	19	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	265
	id.	Soerabaja.	N	7	2	—	3	3	12	—	—	—	1	1	—	3	32	1448
	id.	Sidoardjo.	N	154	1	—	9	51	14	1	2	—	—	—	—	—	232	1899
	id.	Modjokerto.	N	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	216
	id.	Grisee.	N	89	40	24	26	10	8	8	—	1	—	1	—	1	208	448

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren.		Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van:													Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³).
	Gewest.	Afdeeling.		7½ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m 22½ M³.	boven 22½ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m 37½ M³.	boven 37½ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m 52½ M³.	boven 52½ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m 67½ M³.	boven 67½ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m 82½ M³.	boven 82½ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m 97½ M³.	boven 97½ M³.		
Soerabaja . . .	Soerabaja.	Bawean.	N	—	4	3	5	3	4	4	1	—	—	—	—	—	24	944
	id.	Lamongan.	N	8	20	11	7	6	—	5	—	—	—	—	—	—	57	1 714
	Semarang.	Djoeana.	N	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1	5	1	2	11	934
	Madoera.	Bangkalan.	N	2	1	1	3	2	2	2	—	—	—	—	—	—	13	493
	id.	Soemenep.	N	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	57
	Palembang.	Palembang.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	113
	Zuider- en Oosterafd. van Borneo.	Bandjermasin.	N	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	72
	Celebes en onderh.	Makasser.	N	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	26
	id	Bonthain.	N	—	—	—	—	2	1	2	—	—	—	—	—	1	6	334
Madoera . . .	Madoera.	Pamekasan.	E	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	95
	id.	Bangkalan.	E	37	2	4	1	3	—	1	—	—	—	—	—	—	48	738
	id.	Sampang.	E	3	1	—	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	10	352
	id.	Soemenep.	E	68	15	7	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—	96	1 446
	id.	Pamekasan.	N	39	28	35	35	15	3	—	—	—	—	—	—	—	155	3 946
	id.	Bangkalan.	N	141	71	46	34	21	10	5	1	—	—	—	—	—	329	6 864
	id.	Sampang.	N	36	17	21	21	33	18	22	4	2	—	—	—	—	174	5 672
	id.	Soemenep.	N	347	99	62	31	15	17	—	—	—	—	—	—	—	571	10 595
Pasoeroean . .	Pasoeroean.	Bangil.	E	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	36
	id.	Pasoeroean.	N	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	81
	id.	Bangil.	N	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	45
	Soerabaja.	Soerabaja.	N	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	26
	id.	Grisee.	N	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	5	131
	Madoera.	Soemenep.	N	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	111
	id.	Bangkalan.	N	3	6	15	8	3	1	—	—	—	—	—	—	—	36	982
Besoeki. . . .	Besoeki.	Banjoewangi.	E	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	36
	id.	Bondowoso.	N	17	12	9	5	2	—	1	—	—	—	—	—	—	46	946
	id.	Banjoewangi.	N	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	67
	id.	Panaroekan.	N	7	3	6	5	6	3	—	—	—	—	—	—	—	30	851
	Soerabaja.	Grisee.	N	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	43
	Madoera.	Soemenep.	N	28	8	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	804
	id.	Bangkalan.	N	—	—	—	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—	5	205
	Bali en Lombok.	Boeleleng.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10
	id.	Djembrana.	N	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	52
		Totalen . .		1424	438	394	261	215	129	82	17	10	8	21	7	27	3033	64 331

BUITENBEZITTINGEN.

Lampongsche districten . .	Lampongsche districten.	Telokbetong.	N	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2	105
	id.	Katimbang.	N	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	58
	id.	Sekampoeng.	N	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	67

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: 7½ M^3 t/m 15 M^3.	boven 15 M^3 t/m 22½ M^3.	boven 22½ M^3 t/m 30 M^3.	boven 30 M^3 t/m 37½ M^3.	boven 37½ M^3 t/m 45 M^3.	boven 45 M^3 t/m 52½ M^3.	boven 52½ M^3 t/m 60 M^3.	boven 60 M^3 t/m 67½ M^3.	boven 67½ M^3 t/m 75 M^3.	boven 75 M^3 t/m 82½ M^3.	boven 82½ M^3 t/m 90 M^3.	boven 90 M^3 t/m 97½ M^3.	boven 97½ M^3.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M^3).
Benkoelen . . .	Benkoelen.	Lebong.	N	3	5	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	388
	Sumatra's Westk.	Padang.	N	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
	id.	Painan.	N	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
Sumatra's Westk.	Sumatra's Westk.	Padang en Ommelanden.	E	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	46
	id.	Painan.	E	2	5	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	290
	id.	Priaman.	E	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	17
	id.	Loeboeksikaping.	E	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	62
	id.	Padang en Ommelanden.	N	1	6	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	12	285
	id.	Painan.	N	13	11	6	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	32	569
	id.	Priaman.	N	19	6	6	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	32	515
	id.	Loeboeksikaping.	N	9	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	162
	id.	Agam.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	10
Tapanoeli . . .	Tapanoeli.	Natal en Batang Natal.	N	1	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	169
Oostk. v. Sumatra	Oostkust van Sumatra.	Deli en Serdang.	E	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	3	198
	id.	Langkat.	E	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	1	3	1	7	495
	id.	Asahan.	E	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	148
	id.	Bengkalis.	E	2	1	1	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	8	259
	id.	Deli en Serdang.	N	—	—	1	1	5	4	3	1	2	—	—	2	19	38	4 057
	id.	Langkat.	N	4	11	6	—	1	2	—	1	2	1	2	3	44	77	8 483
	id.	Asahan.	N	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	3	5	558
	id.	Bengkalis.	N	3	2	—	1	2	3	1	—	—	—	—	—	—	12	392
Riouw en onderh.	Riouw en onderh.	Lingga.	N	—	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	107
Palembang . .	Palembang.	Palembangsche Benedenlanden.	N	1	7	5	2	1	—	4	2	—	—	—	—	2	24	938
Banka en onderh.	Banka en onderh.	Muntok.	E	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	26
	id.	id.	N	14	2	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	22	404
	id.	Djeboes.	N	1	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	136
	id.	Belinjoe.	N	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	102
	id.	Merawang.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	420
	id.	Pangkalpinang.	N	2	—	—	—	—	—	—	1	—	2	1	4	5	15	1 414
	id.	Toboali.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	9
	id.	Soengaiselan.	N	2	3	3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	9	202
Billiton	Billiton.	Tandjoengpandan	E	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	51
	id.	id.	N	2	3	6	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	17	480
Westerafdeeling van Borneo .	Westerafdeeling van Borneo.	Pontianak.	E	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	3	173
	id.	Sambas.	E	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	90
	id.	Pontianak.	N	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	3	83
	id.	Sambas.	N	6	10	6	7	5	—	1	1	—	—	—	2	—	38	1183

Gewest waar de jaarpassen zijn uitgereikt.	Waar de vaartuigen tehuis behooren. Gewest.	Afdeeling.	Eerste of nieuwe jaarpas.	Aantal vaartuigen ter inhoudsgrootte van: $7\frac{1}{2}$ M³. t/m 15 M³.	boven 15 M³. t/m $22\frac{1}{2}$ M³.	boven $22\frac{1}{2}$ M³. t/m 30 M³.	boven 30 M³. t/m $37\frac{1}{2}$ M³.	boven $37\frac{1}{2}$ M³. t/m 45 M³.	boven 45 M³. t/m $52\frac{1}{2}$ M³.	boven $52\frac{1}{2}$ M³. t/m 60 M³.	boven 60 M³. t/m $67\frac{1}{2}$ M³.	boven $67\frac{1}{2}$ M³. t/m 75 M³.	boven 75 M³. t/m $82\frac{1}{2}$ M³.	boven $82\frac{1}{2}$ M³. t/m 90 M³.	boven 90 M³. t/m $97\frac{1}{2}$ M³.	boven $97\frac{1}{2}$ M³.	Gezamenlijk aantal vaartuigen.	Gezamenlijke inhoudsgrootte (in M³.).
Zuider- en Ooster-afd. v. Borneo.	Zuider- en Ooster-afd. van Borneo.	Koetei.	N	1	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	5	164
	id.	Sampit.	N	1	2	2	3	—	1	2	2	2	1	1	1	1	19	988
	id.	Bandjermasin.	N	17	19	18	6	1	—	8	2	—	—	1	—	1	73	2 123
	Celebes en onderh.	Madjene.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15
	Batavia.	Batavia.	N	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	220
Celebes en onderh.	Celebes en onderh.	Makasser.	E	33	4	1	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	41	578
	id.	Pare Pare.	E	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	19
	id.	Bonthain.	E	2	1	1	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	6	163
	id.	Boni.	E	3	6	—	4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	17	452
	id.	Mandar.	E	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	12
	id.	Makasser.	N	276	48	19	14	9	3	4	—	3	—	—	—	2	378	5 514
	id.	Pare Pare.	N	19	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	217
	id.	Bonthain.	N	33	52	12	6	7	2	1	2	1	1	—	—	1	118	2 682
	id.	Boni.	N	11	6	6	2	2	—	—	2	1	—	—	—	—	30	721
	id.	Mandar.	N	41	10	9	5	3	2	6	—	—	—	—	—	—	76	1 553
	id.	Loewoe.	N	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	67
	id.	Oost-Celebes.	N	8	8	2	1	1	—	2	—	1	—	—	—	1	24	773
Amboina . . .	Amboina.	Amboina.	E	26	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	362
	id.	id.	N	85	21	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107	1 259
	id.	Aroe-eilanden.	N	5	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	96
	id.	Kajeli.	N	11	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	203
Zuid-Nieuw-Guinea . . .	Zuid-Nieuw-Guinea.	—	E	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	38
	id.	—	N	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	95
Timor en onderh.	Timor en onderh.	Timor.	E	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	38
	id.	id.	N	14	3	2	2	3	—	—	—	—	—	—	—	1	26	694
	id.	Soemba.	N	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	112
	id.	Flores.	N	16	19	1	4	—	—	1	—	—	—	—	1	1	43	1 116
	id.	Soembawa.	N	10	9	12	3	1	1	1	—	—	—	—	—	—	37	829
Bali en Lombok.	Bali en Lombok.	Boeleleng.	E	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	56
	id.	Zuid-Bali.	E	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	63
	id.	Lombok.	N	4	3	4	2	1	2	3	—	1	—	—	1	1	22	912
	id.	Djembrana.	N	5	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	114
	id.	Boeleleng.	N	16	6	2	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	27	
	id.	Zuid-Bali.	N	8	14	5	2	—	1	3	1	1	3	1	—	1	40	
	Madoera.	Soemenep.	N	7	10	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	2 614
	Besoeki.	Banjoewangi.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	Celebes en onderh.	Saleier.	N	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
		Totalen . .		763	350	177	91	59	29	46	18	19	8	9	20	89	1678	48 011

Va. Opgaaf van de op Europeesche wijze getuigde schepen, die in 1911 in den Nederlandsch-Indischen Archipel zijn verongelukt.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Omschrijving van het schip. Nationaliteit.	Naam.	Soort.	Aard van het ongeval.	Verdere bijzonderheden.
	1911.						
1	24 Juli.	Noordkust van Billiton, benoorden Poelau Moeloet.	Nederlandsche.	*Sri Blitong.*	Stoomschip.	Op een steenrif geloopen en gezonken.	Schip en lading verloren; opvarenden gered.
2	24 Aug.	Nabij Tandjoeng Kajoeboelan, ± 5 mijl van de haven van Gorontalo.	Noorsche.	*Tacora.*	Zeilschip.	Door den stroom naar de kust gedreven en gestrand.	—
3	13 Sept.	Nabij de haven van Gorontalo.	Idem.	*Halvar.*	Idem.	Gestrand, doordat het schip door den landwind werd overvallen en tengevolge daarvan het stuurvermogen verloor.	—
4	18 Oct.	Napij de handelssteiger te Makasser.	Nederlandsche.	*Van Nek.*	Stoomschip.	Verbrand.	—
5	—	Bezuiden kaap Djerandjan (Straat Lombok).	Engelsche.	*Cheang Chew.*	Idem.	Gestrand.	Schip verloren, lading geborgen, opvarenden gered.
6	—	Ten noorden van het eiland Enggano.	Nederlandsche.	*Ixion.*	Idem.	Verbrand.	Schip en lading verloren; van de bemanning, die zich in sloepen trachtte te redden, zijn 24 personen vermist.

Vb. Opgaaf van de op inlandsche wijze getuigde vaartuigen, die in 1911 in den Nederlandsch-Indischen Archipel zijn verongelukt.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
	1911.	Bantam.			
1	5 Oct.	Nabij het eiland Merak bij Anjer.	Lelasarie.	Anjer.	Omgeslagen tengevolge van hevigen wind en hooge golven.
		Batavia.			
2	30 Nov.	Nabij het eiland Laki.	Sampan.	Karangantoe (Bantam).	Vergaan.
		Pekalongan.			
3	19 Sept.	Reede van Pekalongan.	Tjunea.	Pekalongan.	Lek gestooten door zware branding.
4	27 Oct.	Idem.	Majang.	Rembang.	Idem.
5	26 Dec.	Idem.	Tjunea.	Pekalongan.	Idem.
		Semarang.			
6	20 Mei.	Op een rif ten zuidoosten van het eiland Mendjangan Besar (Karimoendjawa).	Sie Laloeangga.	Brakas. (Madoera).	Gezonken tengevolge van lekkage.
7	24 Mei.	Nabij het eiland Glajang (Karimoendjawa).	Sie Tjina Mata.	Idem.	Idem.
8	25 Oct.	Nabij het eiland Karangkapal (Karimoendjawa).	Pendjala.	Balang Lompo (Celebes).	Gestooten op een rif en door hooge zeeën verbrijzeld.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
9	26 Oct.	Reede van Semarang.	Bintang Radja.	Baoe Baoe (Celebes).	Gezonken gedurende een zware bui.
		Rembang.			
10	6 Nov.	Rembang.	Banting.	Grisee (Soerabaja).	Gestrand en stuk geslagen door zware branding.
		Soerabaja.			
11—14	6 Febr. 13 April. 14 April. 9 Juli.	—	4 kleine vlerkprauwen.	Bawean.	In zee gestoken, doch niet meer teruggekeerd.
15	20 Aug.	Nabij Kepoehtengah (Bawean).	Si Kangen.	Pamekasan (Madoera).	Door het schuren over den bodem lek gesprongen.
		Pasoeroean.			
16	2 Jan.	Nabij Tambaän.	Kroman.	Kalianjar (Bangil).	Gezonken.
		Besoeki.			
17	—	Nabij Tempora.	Si Ringgit.	Soemenep.	Aan den grond geraakt en gezonken.
		Madoera.			
18	30 Jan.	Op een rif aan de westkust van Gili Radja.	Goelekan.	Pamekasan.	Stuk geslagen.
19	1 Mei.	Nabij Goewa Goewa.	Prauw.	Soemenep.	Gezonken.
20	20 Mei.	Nabij Badjoelinati.	Majang.	Idem.	Gestrand en stuk geslagen.
21	6 Juni.	Nabij Hoek Tandjoeng.	Si Srimati.	Idem.	Idem.
22	15 Juli.	Nabij het Tembaga-rif (Straat Sapoedi).	Si Oetara.	Gili Genteng.	Idem.
23	18 Juli.	Nabij Gili Genteng.	Si Misem.	Gili Radja.	Aangevaren en gezonken.
24	3 Aug.	Nabij Essong (eiland Poeteran).	Si Poeker.	Poeteran.	Gestrand en stuk geslagen.
25	4 Aug.	Benoorden Panaroekan.	Si Gambar.	Idem.	Gezonken.
26	20 Aug.	Nabij Tandjoeng.	Si Tandak.	Gili Genteng.	Idem.
27	29 Aug.	Op het rif Lari Larian.	Si Zanteran.	Goewa Goewa.	Gestrand en stuk geslagen.
28	4 Sept.	Nabij Karang Takat.	Si Lambiga.	Goewa Laoet.	Lek gesprongen en gezonken.
		Lampongsche districten.			
29	14 Juni.	Nabij Koenjir.	Majang.	Java.	Op een rif geloopen en stuk geslagen.
30	17 Juli.	Idem.	Sri Lanak.	Idem.	Idem.
		Benkoelen.			
31	15 Maart.	Nabij de monding der Selangan-rivier (Mokko Mokko).	Tandjong Keboen.	Mokko Mokko.	Gestrand.
32	8 Juli.	Reede van Benkoelen.	Panoedjoe.	Idem.	Idem.
33	6 Oct.	Nabij Aer Hadji (Mokko Mokko).	Djatti.	Idem.	Idem.
34	6 Oct.	Idem.	Boeroeng.	Ipoe.	Idem.
35	9 Nov.	Nabij de monding der Selangan-rivier (Mokko Mokko).	Sri Mokko Mokko.	Mokko Mokko.	Idem.
		Sumatra's Westkust.			
36	Juli.	Reede van Padang.	Laadboot.	Padang.	Lek gesprongen en gezonken.
37	11 Sept.	Reede van Poeloe Tello.	—	Ajerbangis.	Omgeslagen door het niet tijdig strijken van het zeil bij opkomenden wind.
38	27 Sept.	Nabij Padang.	Djamboe Ajer.	Priaman.	Uit elkander geslagen in de branding.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
39	7 Dec.	Nabij het eiland Marien.	Meloes.	Poeloe Tello.	Omgeslagen door het niet tijdig strijken van het zeil bij opkomenden wind.
		Atjeh en onderhoorigheden.			
40	24 Dec.	Nabij Kroeng Bekah (Tamiang).	Soen Hong.	Belawan Deli.	Omgeslagen en gezonken.
		Riouw en onderhoorigheden.			
41	April.	Nabij Singkep.	Lichter.	Dabo.	Stuk geslagen.
42	17 Juni.	Nabij Tandjoeng Saoe (Straat Riouw).	Tongkang.	Singapore.	Vergaan tengevolge van aanvaring.
43	24 Juli.	Nabij het eiland Pekadjangan.	Bintang Timor.	Soengaiselan.	Gezonken bij stormweer.
44	12 Aug.	Nabij het eiland Serasan.	Bandoeng.	Sambas.	Door rukwinden op een koraalrif geworpen en stuk geslagen.
45	23 Oct.	Nabij Tandjoengbalai.	Sampan.	Parit	Gezonken tengevolge van aanvaring.
		Oostkust van Sumatra.			
46	13 Juni.	Nabij Teloekmengkoedoe.	Tongkang.	Belawan Deli.	Gezonken.
47	10 Juli.	Nabij Karang Gading.	Idem.	Pinang.	Idem.
48	12 Juli.	Nabij Tandjoeng Mengidai.	Idem.	Koealoe.	Omgeslagen tengevolge van hevige rukwinden.
49	Sept.	Nabij het eiland Groot-Alang.	Idem.	Bagan Si Api Api.	Lek gestooten en gezonken.
50	17 Oct.	In de Belawan-geul.	Idem.	Belawan Deli.	Zwaar beschadigd tengevolge van aanvaring.
51	Dec.	Nabij Laboehantangga.	Idem.	Bagan Si Api Api.	Lek gestooten en gezonken.
		Banka en onderhoorigheden.			
52	1 Maart.	Nabij Lucipara.	Prauw.	Toboali.	Omgeslagen tengevolge van hevige rukwinden.
		Billiton.			
53	28 Juli.	Nabij Tandjoengbinga.	Ma Tjoeke.	Banka.	Lek gestooten en gezonken.
54	30 Sept.	Nabij Boeding.	Kim Hok Tjan.	Tandjoengpandan.	Op een rif gestooten en stuk geslagen.
		Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.			
55	24 Maart.	Nabij Kampong Basirih (Martapoera).	Sie Luitenant.	Bangkalan (Madoera).	Gezonken tengevolge van aanvaring.
56	15 Mei.	Nabij Tandjoeng Selatan.	Bintang Timoer Padjar Brangkat.	Bandjermasin.	Vergaan.
57	29 Juni.	Tusschen Balikpapan en Sembodja.	Tongkang.	Batavia.	Lek gesprongen en gezonken.
58	Aug.	Tusschen Klandasan en Manggar.	Idem.	Idem.	Gestrand en stuk geslagen.
59	29 Aug.	Nabij Lari Larian.	Sie Lantaren.	Soemenep.	Gestrand.
		Amboina.			
60	Juni.	Tusschen de eilanden Manggoer en Fodal.	Orimbaai.	Manggoer (Klein-Kei).	Vergaan.
61	Nov.	Tusschen Namar en het eiland Hako.	Idem.	Wab (Klein-Kei).	Omgeslagen door een zwaren rukwind.
		Zuid-Nieuw-Guinea.			
62	10 Maart.	Nabij Elomka.	Hok Kian Gwan.	Merauke.	Gestrand en stuk geslagen.
63	6 Mei.	Idem.	Kaimanggada.	Idem.	Omgeslagen.
64	24 Oct.	Nabij Makalien.	Boeaja Laoet.	Idem.	Gestrand en stuk geslagen.

Volg-nummer.	Datum van het ongeval.	Plaats van het ongeval.	Naam of soort van het vaartuig.	Plaats, waar het vaartuig tehuis behoort.	Aard van het ongeval.
65	26 Oct.	Nabij Makalien.	Boxane.	Merauke.	Omgeslagen.
66	27 Oct.	Idem.	Bebek Laoet.	Idem.	Gestrand en stuk geslagen.
		Timor en onderhoorigheden.			
67	27 Juni.	Nabij Kedindi.	Boeroeng.	Bari.	Gestrand.
68	28 Oct.	Baai van Taliwang.	Lamber Intan.	Sapi.	Omgeslagen door hevige rukwinden.
69	Nov.	Nabij Dorontjongak.	Christina.	Boeton.	Gestrand.
		Bali en Lombok.			
70	27 Nov.	Nabij Amed (Zuid-Bali).	Sri Koening.	Serangan (Zuid-Bali).	Door ruw weer omgeslagen en gezonken.

INHOUD

VAN HET

KOLONIAAL VERSLAG VAN SURINAME VAN 1912.

A.[1)]

GRONDGEBIED.

Het grondgebied der kolonie onderging geene verandering.

B.[2)]

BEVOLKING.

De bevolking is in den loop van het jaar 1911 met 594 zielen vermeerderd.

Er kwamen in dat jaar in de kolonie aan 2199 personen, onder wie 160 Britsch-Indische immigranten, en er vertrokken 2171 personen, onder wie 668 Britsch-Indische immigranten.

De bevolking bestond op den 31sten December 1911 uit: 92 736 personen, onder wie 50 453 van het mannelijk geslacht; het aantal Europeanen bedroeg op dat tijdstip 864. Van die Europeanen waren 546 in Nederland geboren.

In de bijlage **A** zijn staatjes opgenomen, waarin voorkomen:

a. opgaven omtrent mutatiën in de bevolking in het jaar 1911;

b. opgaven omtrent de verdeeling der bevolking naar den landaard op ultimo December 1911, volgens de bij de wijkmeesters en de districts-commissarissen ontvangen opgaven;

c. opgaven omtrent de verdeeling van de bevolking naar den leeftijd.

Uit bijlage **A**, sub *b* blijkt, dat de bevolking van Paramaribo, van Nieuw-Nickerie en van Albina op ultimo December 1911 respectievelijk bestond uit 34 898, 2868 en 556 zielen, terwijl de vestigingsplaats Totness in Coronie 597 bewoners telde.

Voor de getalsterkte der arbeidende bevolking op de plantages en gronden, wordt verwezen naar hoofdstuk **P**, § 3 (landbezit, landbouw en andere ondernemingen) en naar de bijlagen **N**, **P**[1], **P**[2] en **Q** van dit verslag.

Volgens de opgaven van de wijkmeesters en districts-commissarissen, die echter verschillen van die welke door de kerkelijke gemeenten zelve zijn gedaan en in bijlage **F** voorkomen, bevinden zich, onder de bevolking van de hieronder vermelde godsdienstige gezindten, het daarachter vermelde aantal personen.

Hervormde gemeente	6 477
Evangelisch Luthersche gemeente	3 043
Roomsch-Katholieke gemeente	17 329
Evangelische Broeder gemeente	26 238
Israëlietische gemeenten	933
Vrije Evangelisatie gemeente	393
Episcopaalsche gemeente	1 162
Doopsgezinde gemeente	109
Andere godsdiensten en personen zonder godsdienst 29 718, onder wie:	
Mohammedanen	10 584
Hindoes	17 018
Volgelingen van de leer van Confucius	105

De gebruikelijke statistieke opgaven met betrekking tot de verdeeling van de bevolking naar de onderscheidene betrekkingen, beroepen en ambachten, enz. komen voor in bijlage **B** van dit verslag.

Blijkens bijlage **C** werden in den loop van 1911 466 huwelijken gesloten (waarbij 589 kinderen werden gewettigd); 2720 kinderen werden geboren, van wie 672 in echt. Er overleden 2154 personen, zoodat er 566 meer geboorten dan sterfgevallen in 1911 hebben plaats gehad.

1) Als regel zijn de geldswaardige bedragen in dit verslag en in de bijlagen daarvan tot guldens afgerond.

2) De Indianen en Boschnegers zijn onder de in dit hoofdstuk vermelde cijfers niet begrepen. Hun aantal bedraagt respectievelijk 4343 en 5247.

C.

MEDEDEELINGEN VAN ALGEMEENEN AARD.

Rust en orde werden in 1911 niet verstoord.

De verhouding met de naburige koloniën liet niets te wenschen over.

In de kolonie neemt men aan, dat de seizoenen als volgt over het jaar verdeeld kunnen worden:

van midden November—midden Februari kleine regentijd;
van midden Februari— midden April kleine droge tijd;
van midden April—midden Augustus groote regentijd;
van midden Augustus—midden November groote droge tijd.

Met uitzondering van eenige buien in de maand November bleef de regen in den kleinen regentijd geheel weg, terwijl de daaropvolgende kleine droge tijd, waarin gewoonlijk regen en droogte elkaar afwisselen, het karakter had van een fellen drogen tijd. Er heerschte alzoo van Augustus 1911 tot April 1912 eene felle droogte, die aan landbouw en industrie veel schade toebracht.

Door gebrek aan water in de bovenrivieren en in de bosschen konden de goud- en balata-expeditiën niet naar de bosschen vertrekken. Een groot aantal balata-arbeiders moest daardoor werkeloos te Paramaribo en te Nieuw-Nickerie blijven, en omdat deze menschen gewoonlijk van de hand in den tand leven, waren de werkgevers in de noodzakelijkheid om hen van het noodige kostgeld te voorzien, voor zoover zij niet door het Gouvernement en door particulieren aan werk konden worden geholpen.

Door den buitengewonen langen duur der droogte was er zoowel te Paramaribo als in de districten gebrek ontstaan aan drinkwater. Ten einde hieraan te gemoet te komen, liet het Bestuur water van de bovenrivieren halen, waar goed drinkwater te verkrijgen was. Dagelijks brachten 2 treinen eene hoeveelheid water van de Boven-Saramacca naar Paramaribo, terwijl in de districten door middel van ponten, die door stoombarkassen gesleept werden, in de behoefte aan goed drinkwater werd voorzien.

In het district Coronie kwam, vermoedelijk ten gevolge van het gebruik van slecht water, eene dysenterie-epidemie voor en ook elders in de kolonie werden gevallen van deze ziekte geconstateerd. Over het algemeen heeft de volksgezondheid echter van de droogte niet veel geleden.

Door ziekte in de cultuur en door de langdurige droogte hebben de bacovenvelden zeer geleden. De opbrengst van de productie van het 1ste halfjaar 1912 bedroeg slechts f 27 700, tegenover f 82 000 in het overeenkomstige tijdvak van 1911.

De Gros-Michel-variëteit heeft zoo goed als geheel afgedaan en maakte plaats voor de Congo, die tot nu toe bij cultuur in het groot immuun bleek te zijn voor de Panamaziekte. Ruim 1400 H.A. zijn er thans mede beplant en daarvan zullen ruim 700 H.A. weldra vrucht dragen.

Met de verscheping kon geregeld worden voortgegaan, aangezien de United Fruit Company, zij het zonder vernieuwing van het contract, de voor de markt geschikte bossen bleef afnemen. Naar aanleiding van door de sub-commissie der Suriname-commissie, in overleg met de United Fruit Company, samengesteld ontwerp-contracten, werden onderhandelingen met die maatschappij geopend, maar van haar nog geen bescheid ontvangen.

De bacoven-drogerij op de vestigingsplaats Kroonenburg heeft hare installatie uitgebreid en verbeterd, zoodat voor de planters een grootere afzet aan die inrichting voor den vervolge mogelijk wordt.

Op de *suiker* had het watergebrek tweeledigen invloed. Het hield den groei tegen en bemoeilijkte de bearbeiding. Tegenover de gunstige resultaten der jaren 1910 en 1911 staan ongunstige vooruitzichten voor 1912.

Door het landbouwdepartement wordt getracht betere rietvariëteiten in de kolonie in te voeren. In het afgeloopen jaar werden verschillende zaadrietvariëteiten van Java ontvangen; met de uitdeeling er van is een begin gemaakt.

De *rijstcultuur* neemt geleidelijk toe en de opbrengst overschreed in 1911 met eene vermeerdering op het vorige jaar van 9 pct., de 2 millioen K.G. De invoer bedraagt echter nog bijna 6000 ton. De ondervonden droogte deed aan dit product belangrijke schade en verwacht wordt dat de oogst in 1912 beneden dien van 1911 blijven zal.

In de verbouwing van rijst blijkt een geschikt middel te liggen tot verbinding van grooten en kleinen landbouw. Op de plantage Vreeland wordt met gunstig resultaat een deel van den grond aan vrije arbeiders, Javanen, uitgegeven voor rijstbouw.

De uitvoer van de *cacao* daalde in 1911 tot bijna 16 000 balen, ongeveer 4400 minder dus dan in 1910, ten gevolge van zware regens in de maanden der vruchtzetting. Over de vooruitzichten van 1912 bestaat nog groote onzekerheid.

De krullotenziektebestrijding, methode-ter Laag, verwierf zich groote populariteit en de uitkomsten daarvan zijn voorloopig gunstig. Zij gaat evenwel met vrij groote kosten gepaard. Ten einde tot eene deugdelijke vergelijking te komen van de verhouding van resultaten en kosten der methode-ter Laag, met de methode van inkapping, is door het landbouwproefstation op de plantage Elizabetshoop eene vergelijkende proef begonnen. De ervaring heeft reeds geleerd, dat ook na de inkapping bespuiting noodig is, zij het, dat er onzekerheid bestaat met welke tusschenpoos.

Ook bij den kleinen landbouw werden beide methodes voor het eerst op uitgebreide schaal toegepast.

Een groot percentage ingekapte boomen stierf in den afgeloopen langen drogen tijd; deze schade was meer plaatselijk dan algemeen.

De *koffie* kan op dit oogenblik als de meest hoopvolle cultuur der kolonie beschouwd worden: de voortdurende uitbreiding is daarvan het beste bewijs. De productie beliep in 1911 268 ton, tegen 202 ton in 1910 en 250 ton in 1909; de prijs was goed en vrij standvastig.

In verschillende centra van kleinen landbouw zijn koffieproefvelden aangelegd; een groot aantal voor dat bedrijf aangekweekte plantjes zijn in dit jaar weder uitgeplant.

De gunstige vooruitzichten van de koffiecultuur temperden de neiging tot uitbreiding van de *rubber*aanplantingen.

Het bleek dat de Hevea den regen zonder nadeel kon ontberen en een deel der boomen doorging sap te geven. De productie is nog gering, maar stijging is te verwachten; de prijzen zijn loonend. Dat groote kapitaalkrachtige plantages rubber niet anders dan op beperkte schaal aanplanten, wijst er op, dat er nog geen gegevens genoeg beschikbaar zijn om aan de toekomst van het product onbeperkt vertrouwen te schenken.

De *sinaasappelcultuur* breidt zich langzaam uit.

De *cultuur van kokosnoten* in het district Coronie bleef in denzelfden toestand. Op eene onderneming van den grooten landbouw ondergaat zij thans belangrijke uitbreiding.

Het *balata-bedrijf*, dat eene belangrijke bron van inkomsten vormt, leed in niet geringe mate onder het abnormale seizoen. In hoever de geleden schade zich nog in dit jaar zal herstellen, is thans niet met zekerheid te zeggen.

De noodzakelijkheid wijziging te brengen in de regelen, waaraan het bedrijf is onderworpen, ter verzekering van het in stand blijven der industrie, heeft geleid tot eene ernstige studie van alles wat daarmede verband houdt; de vruchten daarvan zijn nedergelegd in een door den sedert uit den dienst getreden wd. administrateur van financiën, den heer C. A. J. Struycken de Roysancour en den houtvester J. W. Gonggrijp samengesteld rapport, getiteld: „Het Balatavraagstuk in de kolonie Suriname”. Dit rapport werd hier te lande in handen gesteld van eene commissie, bestaande uit

de heeren dr. D. Bos, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gewezen voorzitter van de Suriname-commissie, prof. P. van Romburgh, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Utrecht en A. Th. L. Salverda, hoofdinspecteur bij het boschwezen in Nederlandsch-Indië, die met een opdracht der Indische regeering in Nederland vertoefde.

Het *goudbedrijf* leverde weinig op. Het grootbedrijf trekt echter weder meer de aandacht.

Het kleinbedrijf ging achteruit. De proefneming van Gouvernementswege leidt tot de slotsom dat het — althans in den tegenwoordigen vorm — niet in het belang is van den kleinen man. Pogingen tot verbetering aangewend, hadden geen succes.

Van het placer der Compagnie des Mines d'Or werden berichten ontvangen van bedreiging der veiligheid door stroopers, welke aanleiding gaven tot het uitzenden van een kleine militaire macht, vergezeld van den districts-commissaris van Marowijne.

De behoefte aan perceelen voor kleine landbouwers neemt voortdurend toe. Dat de aanvragen inkomen ondanks de moeilijkheden, die de kleine landbouw kort geleden doormaakte, is een verblijdend verschijnsel. Dat het bestuur die moeilijkheden erkende, bleek uit de werken aan de vestigingsplaatsen, die ter uitvoering werden aangeboden, ten einde aan de karigheid der verdiensten te gemoet te komen.

Maatregelen om de vestigingsplaatsen beter aan hare bestemming te doen beantwoorden, zijn in overweging; het is niet onmogelijk dat zij productiever gemaakt kunnen worden door met meer gestrengheid bearbeiding te eischen, daarbij rekening houdend met de gesteldheid van den bodem.

De aanleg van den spoorweg kwam gereed; met ingang van 1 Januari 1912 werd de exploitatie tot Dam, het eindpunt, opengesteld.

Aan den dienst der koloniale vaartuigen werd uitbreiding gegeven door de vaart op Demerary weder te openen. De uitkomsten der verschillende diensten zijn zeer bevredigend en wijzen op een toenemend verkeer en dus middellijk op eenige vermeerdering van welvaart.

Bij het begin van den schoolcursus 1911/1912 werd een aanvang gemaakt met een proef tot reorganisatie van het lager onderwijs. Het onderwijs in het algemeen vraagt echter bijzondere aandacht.

Een deskundige werd uitgezonden om te onderzoeken op welke wijze landbouwonderwijs in de kolonie zou kunnen worden gegeven.

Een accountant, door het opperbestuur uitgezonden, is thans in de kolonie werkzaam om de boekhouding van instellingen, die het karakter dragen van bedrijven, te regelen.

Het aantal door bevoegden geleide verlossingen neemt sterk toe als gevolg van den van bestuurswege genomen maatregel om kostelooze verloskundige hulp te verleenen aan onvermogenden. Tegenover 25 pct. in 1910 staat 60 pct. in 1911: tegenover 12 pct. van dergelijke verlossingen bij onvermogenden in 1909 staat 33 pct. in 1911.

De werking van salversan blijft nog steeds een weldaad voor de kolonie. Alle yawpatiënten in het militair hospitaal te Paramaribo opgenomen, worden na 14 dagen genezen ontslagen. Den 14den Juni 1911 kon de inrichting op post Groningen, waarin korten tijd te voren nog ongeveer 400 lijders werden verpleegd, gesloten worden.

Het district Nickerie werd getroffen door eene langdurige malaria-epidemie, die groote inspanning eischte van den geneeskundigen dienst. Na ongeveer 6 maanden te hebben geduurd, kon sedert Maart 1912 blijvende verbetering in den toestand worden bespeurd.

In het overige deel der kolonie was de gezondheidstoestand zeer bevredigend.

C[1].

MEDEDEELINGEN NOPENS HETGEEN TEN AANZIEN VAN DE VOORSTELLEN DER SURINAME-COMMISSIE REEDS IS OF WORDT VERRICHT.

Nopens hetgeen ten aanzien van de voorstellen der Suriname-commissie reeds is of wordt verricht kan, het rapport dier commissie zooveel mogelijk op den voet volgende, het volgende worden medegedeeld.

Eene verordening omtrent het bewaarschoolonderwijs is in ontwerp gereed. Zij zal aan de Koloniale Staten worden aangeboden, na overleg met de uit te zenden bewaarschoolonderwijzeressen, die in zake eene organisatie van dat onderwijs van advies zal moeten dienen. Voor de uitzending van eene onderwijzeres als vorenbedoeld wordt het noodig verricht.

Aan de Emmaschool wordt sedert 1 November 1911 onder leiding van het hoofd, den heer T. Nawijn, een proef genomen met eene zich meer aan de eischen van de practijk aansluitende inrichting van het onderwijs, waarbij men door invoering van handenarbeid, gebruik van een schooltuin, enz. de zelfwerkzaamheid van de leerlingen tot haar recht wil doen komen.

Onder leiding van den onderwijzer H. J. Jacobs wordt een avondcursus voor slöjd gehouden, die door een twintigtal onderwijzers en onderwijzeressen gevolgd wordt.

In overweging is het gymnastiek-onderwijs op de lagere scholen uit te breiden.

De inrichting van een leerlingstelsel ter bevordering van het ambachtsonderwijs is ter hand genomen.

Openbare leeszaal en bibliotheek worden gereorganiseerd.

Verschillende maatregelen tot verbetering van de politie zijn in voorbereiding.

Eene commissie zal binnenkort worden gevormd om de werking van plaatselijke en waterschapsbesturen onder centrale leiding in Britsch-Guyana te bestudeeren. Gegevens daarover zijn van het Gouvernement dier kolonie in Suriname ontvangen.

Met het ordenen en rangschikken van archieven in de kolonie wordt voortgegaan.

Door den waarnemenden directeur van den landbouw, dr. Cramer, is een plan ontworpen voor eene reorganisatie van het landbouwdepartement, waarvan echter voorshands door den Gouverneur is afgezien, in verband met de omstandigheid, dat de ontwerper, aan wien de uitvoering eventueel zou worden toevertrouwd, in het najaar van 1912 de kolonie zal verlaten om zijne werkzaamheden in Nederlandsch-Indië te gaan hervatten.

Ter uitvoering van het in dat plan begrepen voorstel om een landbouwraad in het leven te roepen, zijn nochtans op de ontwerp-begrooting voor 1913 gelden uitgetrokken. Voorstellen over de inrichting van dien raad zullen evenwel moeten wachten totdat de nieuwe leider van het landbouwdepartement daarover zijne meening zal hebben uitgesproken.

Met den aanleg van demonstratievelden is een aanvang gemaakt.

Op de begrooting voor 1913 zijn fondsen uitgetrokken voor de bezoldiging van een veearts.

De heer I. G. J. Kakebeeke, Rijkslandbouwleeraar voor Zeeland en directeur der Rijkslandbouwwinterschool te Goes,

is in de maand Mei naar Suriname vertrokken, met opdracht om, in overleg met den directeur van den landbouw aldaar, den weg vast te stellen langs welken men geleidelijk eene doelmatige inrichting van het landbouwonderwijs in Suriname zal kunnen bereiken.

Het vraagstuk betreffende de communicatie met Coronie is bij het departement van openbare werken en verkeer in onderzoek, terwijl bij hetzelfde departement plannen voor de Coesewijne-doorsteek in bewerking zijn.

De verlaten plantage Bruinendaal is bij executie wegens wanbetaling door het Gouvernement aangekocht en teruggebracht tot het domein.

Met de kadastrale opneming van Paramaribo wordt een aanvang gemaakt.

Over het balata-vraagstuk is, gelijk in het vorige hoofdstuk werd medegedeeld, aan den Gouverneur een rapport uitgebracht, dat hier te lande om advies in handen is gesteld van eene commissie.

Met de voorgenomen algeheele herziening van de balata-verordening wordt door den Gouverneur gewacht op dat advies, hetwelk dezer dagen door de commissie is uitgebracht. Eene partieele wijziging van die verordening, strekkende om de bepalingen nopens de uitgestrektheid der balata-concessies te doen vervallen, werd door den Gouverneur bij de Koloniale Staten ingediend en door deze goedgekeurd na opneming daarin van eene bepaling die de minimum-uitgestrektheid der concessies van 5000 H.A. op 500 H.A. terugbracht. In verband met deze aanvulling, welke niet in het belang der kolonie werd geacht, heeft de Gouverneur besloten de vaststelling der verordening voorloopig in beraad te houden.

Voorts is nog eene wijziging in de balata-verordening tot stand gekomen, strekkende om het mogelijk te maken concessies voor minder dan één jaar uit te geven, wat met het oog op de voorgenomen herziening der balata-verordening van belang is te achten.

Bij de ontwerp-begrooting voor 1913 zijn gelden aangevraagd voor de instelling van eene boschpolitie.

Overwogen wordt de vraag of niet door eene organieke regeling van het boschwezen elke twijfel aangaande de bestendiging van dien tak van dienst ware weg te nemen.

Zooals in het vorige hoofdstuk werd medegedeeld, zijn met de United Fruit Company onderhandelingen geopend betreffende de door de Suriname-commissie ontworpen contracten met die compagnie, betreffende den opkoop van bacoven.

Ten einde te komen tot de oprichting van een landbouwcredietbank met deelneming van de kolonie, is een wetsontwerp ingediend tot verhooging van de begrooting voor 1912, strekkende om de voor die deelneming noodige f 500 000 en de oprichtingskosten ad f 60 000 beschikbaar te stellen.

Eene commissie is benoemd om eene nieuwe regeling van de gronduitgifte voor den kleinen landbouw te ontwerpen.

Nieuwe vestigingsplaatsen zijn uitgegeven in den Saramaccapolder.

Eene herziening der verordening op het bedrijf van sjouwer, enz. is in voorbereiding.

De niet afgekondigde verordening op het arbeidscontract wordt herzien.

De mogelijkheid van heffing van schoolgeld naar inkomen of vermogen is in onderzoek, terwijl voorts de aandacht van den Gouverneur is gevestigd op de wenschelijkheid om het verbod van schoolgeldheffing op de gesubsidieerde bijzondere scholen te doen vervallen.

Het denkbeeld om rechterlijke amtbenaren uit Nederland voor een aantal jaren naar Suriname te detacheeren is ernstig overwogen. Ter zake is overleg gepleegd met den Minister van Justitie. De regeling van de positie der na afloop van hunne detacheering in Nederland teruggekeerde rechterlijke ambtenaren en van hunne aanspraken op herplaatsing bij de Nederlandsche magistratuur leverden echter naar het oordeel van dien Minister zulke bezwaren op, dat van meerbedoeld denkbeeld althans voorloopig moest worden afgezien.

De combinatie van het bouwdepartement, de koloniale vaartuigen en de koloniale spoorwegen tot een departement onder den naam van openbare werken en verkeer is tot stand gekomen.

Ten aanzien van het departement van openbare werken en verkeer wordt een proef genomen met de door de commissie aanbevolen reorganisatie, welke eene vereenvoudiging van de administratie beoogt. De bedoeling dier reorganisatie is het departement te maken tot eene afdeeling der secretarie, terwijl de chef, zonder dat daarvan beperking zijner zelfstandigheid het gevolg is, voortaan zijne voorstellen in den vorm van concepten aan den Gouverneur zal voorleggen. Wat het departement van financiën betreft, geschiedde die proefneming reeds ten aanzien der afdeelingen domeinen en comptabiliteit.

Voorstellen tot reorganisatie van de verhouding tusschen de departementen zijn in bewerking.

Van het voorstel van Gouverneur Fock tot reorganisatie van de rechterlijke macht is afgezien in overeenstemming met het daaromtrent uitgebrachte advies van eene commissie, bestaande uit de heeren mrs. C. O. Segers, raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden, jhr. J. L. W. C. von Weiler, oud-lid van het hof van justitie in Suriname, raadsheer in het gerechtshof te 's Gravenhage, H. Radier, oud-raadsheer in het hoog gerechtshof van Nederlandsch-Indië en F. Siewertsz van Reesema, oud-lid van het hof van justitie in Suriname.

De accountant C. Dekker van het accountantskantoor van den heer W. Kreukniet te Rotterdam, is uitgezonden om eene volledige bedrijfsboekhouding in te richten en voorschriften omtrent de bijhouding er van te ontwerpen voor het militair hospitaal, de koloniale spoorwegen, de koloniale vaartuigen en de rubberonderneming Slootwijk.

Rapporten over woningtoestanden, ambachtsonderwijs en watervoorziening zijn in de kolonie ontvangen van de verschillende commissiën, die daarover moesten adviseeren.

Omtrent de voorstellen der Suriname-commissie tot wijziging van het begrootingsrecht en van het Regeeringsreglement, tot opheffing van het garnizoen in de kolonie en tot wijziging van den werkkring van den procureur-generaal met gelijktijdige supprimeering van het ambt van advocaat-generaal, zijn de koloniale adviezen ontvangen.

D.

ALGEMEEN EN GEWESTELIJK BESTUUR.

In 1911 werden door den nieuw benoemden Gouverneur eenige inspectiereizen gedaan, o. a. naar de districten Cottica en Beneden-Commewijne. Op deze tochten werd o. m. een bezoek gebracht aan de gouvernementsrubberonderneming Slootwijk en aan het station Nieuw Amsterdam. Voorts werden verschillende tochten per trein ondernomen ter bezichtiging van de vestigingen der kleine landbouwers langs den spoorweg en bracht de Gouverneur een bezoek aan Uitkijk aan den mond van de Wanica, waar de schut- en uitwateringssluizen drooggelegd en gerepareerd werden.

Ook in 1912 werden eenige inspectiereizen gedaan, o. a. naar het district Coronie en naar het district Beneden-Commewijne. In laatstgenoemd district werden verschillende plantages bezocht. Voorts werden eenige tochten per trein ondernomen.

Bij proclamatie van 17 October 1911 (*Gouvernementsblad* n°. 61) werd het bestuur van Suriname aanvaard door den Gouverneur W. D. H. baron van Asbeck, van wiens benoeming als zoodanig in het vorige verslag melding werd gemaakt.

Bij proclamaties van 14 Maart en 25 April 1912 (*Gouvernementsbladen* nos. 28 en 36) werd door den Gouverneur, overeenkomstig art. 28*bis* van het Regeeringsreglement, wegens korte afwezendheid van de hoofdplaats door een voorgenomen reis, het dagelijksch beleid van zaken opgedragen aan den ondervoorzitter van den raad van bestuur, den heer mr. P. Hofstede Crull.

In het begin van de maand October van het afgeloopen jaar keerde dr. E. A. Koch, officier van gezondheid 1ste klasse van het Nederlandsch-Indische leger, die belast was met de waarneming van de betrekking van geneeskundig-inspecteur, wegens eindiging zijner detacheering naar het moederland terug. De waarneming van de voormelde betrekking werd toen opgedragen aan den officier van gezondheid 1ste klasse T. Reddingius, die in de maand Juni van het loopende jaar repatrieerde. In de maand Juli kwam zijn vervanger, de officier van gezondheid 1ste klasse H. A. Hovenkamp in de kolonie aan.

Bij de komst van den nieuwen Gouverneur in de kolonie hervatte mr. P. Hofstede Crull zijne betrekking van procureur-generaal bij het hof van justitie en aanvaardde zijn tijdelijke vervanger mr. P. Carst weder zijne functie als lid van dat college.

Met ingang van 21 November 1911 werd de heer mr. L. M. Rollin Couquerque, referendaris bij het Departement van Waterstaat, eervol ontheven van de waarneming der functiën van gouvernements-secretaris en werd in zijn plaats benoemd de heer mr. L. J. Rietberg, griffier der Provinciale Staten van Utrecht.

De heer C. van Drimmelen, agent-generaal voor de immigratie en lid van den raad van bestuur, van buitenlandsch verlof teruggekeerd, hervatte op 30 November 1911 zijne functiën als zoodanig.

In de maand Januari 1912 verliet de tijdelijke directeur van het departement der koloniale spoorwegen, de ingenieur F. P. Pietermaat, de kolonie wegens eindiging van zijn dienstverband. Het beheer van dit departement werd toen opgedragen aan den ingenieur J. F. Schönfeld, die de betrekkingen van chef van het bouwdepartement en beheerder der koloniale vaartuigen reeds waarnam (zie het vorige verslag). Na de afkondiging der begrooting voor het dienstjaar 1912 werden de drie genoemde departementen vereenigd onder den naam van departement van openbare werken en verkeer, en werd de heer Schönfeld tot directeur van dit departement aangewezen.

Aan den heer mr. A. P. Visser, lid van het hof van justitie, werd met ingang van 8 Maart 1912 buitenlandsch verlof wegens langdurigen dienst verleend.

Met ingang van 11 Juni 1912 werd de heer C. A. J. Struycken de Roysancour op zijn verzoek om gezondheidsredenen eervol ontheven van de waarneming der betrekking van administrateur van financiën. Hij verliet kort daarop den dienst met pensioen. Als waarnemend administrateur van financiën werd aangewezen de heer A. G. Wijers, koloniale ontvanger en betaalmeester.

Bij Koninklijk besluit van 6 Augustus 1912 werd den heer A. G. van Wieringen, administrateur van financiën in de kolonie Suriname met verlof hier te lande, op zijn verzoek, met ingang van 1 November 1912 eervol ontslag verleend uit 's lands dienst en als lid van den raad van bestuur der kolonie.

Bij de verkiezing in 1912 gehouden, ter voorziening in de vacatures ontstaan door de periodieke aftreding van de leden der Koloniale Staten mr. L. L. Beckeringh van Loenen, S. B. Bibaz, F. C. Curiel en R. A. Tammenga, werden de twee eerstgenoemden herkozen, terwijl de beide laatstgenoemden zich niet herkiesbaar stelden. In hun plaats werden gekozen de heeren E. Zeiler en D. Olthuis, de laatstgenoemde na eene herstemming.

De heer J. R. Thomson bedankte als lid, maar werd herkozen.

Voor het zittingjaar 1912—1913 werd tot voorzitter herbenoemd de heer I. da Costa, terwijl de heer mr. L. L. Beckeringh van Loenen tot ondervoorzitter werd benoemd.

In het gewestelijk bestuur kwamen de volgende veranderingen.

Aan den heer M. Nassy, districts-commissaris belast met het beheer van de districten Beneden-Suriname en Beneden-Para, werd op zijn verzoek, wegens langdurigen dienst, met ingang van 15 Mei 1912, één jaar buitenlandsch verlof verleend en aan den heer C. R. Weytingh, districts-commissaris van het district Beneden-Commewijne werd nevens zijne functiën in laatstgenoemde hoedanigheid, het beheer van districten Beneden-Para en Beneden-Suriname opgedragen.

Bij Koninklijk besluit van 12 April 1912 n°. 38 is aan den heer M. Nassy, in verband met zijn vertrek uit de kolonie met verlof, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als buitengewoon lid in den raad van bestuur der kolonie.

Bij Koninklijk besluit van 29 Juni 1912 n°. 72 werd de heer A. van 't Hoogerhuys benoemd tot buitengewoon lid in den raad van bestuur.

E.

MILITAIR BEHEER.

§ 1. LANDMACHT.

Schutterij. In 1911 werden te Paramaribo van de 193 personen die zich als schutterplichtigen hadden aangegeven 106 tot persoonlijken dienst ingelijfd.

Op ultimo December van dat jaar bedroeg de sterkte van de schutterij 16 officieren en 450 onderofficieren en manschappen.

De gewone oefeningen werden onder leiding der officieren bij beurten gehouden en afgewisseld door algemeene exercitiën. Ook werden schietoefeningen gehouden.

Overeenkomstig de voorstellen, goedgekeurd bij de begrooting voor 1912, werd in dit jaar een aanvang gemaakt met de oefening der schutterij door militairen.

Gewapende burgermacht. De gewapende burgermacht in de districten bestond op 31 December 1911 uit 46 officieren en 1680 onderofficieren en manschappen.

Troepen. De sterkte bedroeg op ultimo December 1911 11 officieren en 292 onderofficieren en minderen.

De samenstelling was als volgt:

	Officieren.	Onderofficieren en minderen.
Staf	3	6
Compagnie infanterie	4	286
Officieren van gezondheid	3	—
Militaire apothekers	1	—
	11	292

Voor memorie werden gevoerd: 1 officier van gezondheid, die tijdelijk belast is met de waarneming der functiën van geneesheer-directeur van de inrichting ter verpleging van krankzinnigen „Wolffenbuttel", en 1 mindere, dienstdoende bij de gewapende politie.

Boven de sterkte werden gevoerd: 3 minderen, van wie 2 bij het telephoonwezen dienen en 1 bij het seinwezen.

Gedurende 1911 werden uit de sterkte afgevoerd: 5 officieren en 70 onderofficieren en minderen, waarvan naar Nederland zijn teruggekeerd 5 officieren en 45 onderofficieren en minderen, overleden 1, met paspoort 9, met een briefje van ontslag weggezonden 1, met gagement 13 en voor memorie bij de gewapende politie 1.

In dat jaar werden in de sterkte opgenomen: 2 officieren en 88 onderofficieren en minderen, t. w.:

uit Nederland	81
nieuw aangenomen	3
van Curaçao	1
van voor memorie terug	1
van boven de sterkte bij de telephoon terug	4
	90

Het emplacement was op 31 December 1911 als volgt:

	Officieren.	Onderofficieren en minderen.
Paramaribo	5	212
Albina	1	27
Nickerie	—	22
Militair geneeskundige dienst. Paramaribo:		
Officieren van gezondheid	4[1])	—
Militaire apothekers	1	—
Bovendien waren:		
met verlof in afwachting van gagement	—	4
verpleegd in het militair hospitaal	1	25
voor den krijgsraad	—	2
	12	292

[1]) W.o. 1 voor memorie gevoerd, fungeerende als directeur van het krankzinnigengesticht.

De gezondheidstoestand van den troep was in 1911 gunstiger dan in 1909 en 1910. Het aantal lijders aan malaria bedroeg in de jaren 1909, 1910 en 1911, bij eene sterkte der landmacht van ± 300 man, respectievelijk 55, 29 en 19; dat der lijders aan dysenterie 31, 28 en 12; dat der lijders aan syphilis 22, 16 en 6, en dat der lijders aan venerische ziekten 44, 53 en 52.

Ten einde een beeld te verkrijgen van den gezondheidstoestand van iederen militair werden, evenals in het Nederlandsch-Indische leger, ziektestaten ingevoerd, die in 1912, zoodra zij uit Nederlandsch-Indië zullen zijn ontvangen, vervangen zullen worden door de onlangs daar te lande ingevoerde ziekteboekjes.

Volgens het verslag van den chef van den militairen geneeskundigen dienst werden door het personeel van dien dienst in 1911 behandeld 8933 personen, en wel:

te Paramaribo in het militair hospitaal	8933
te Nickerie	921
te Albina	111.

Onder de in het militair hospitaal verpleegde personen waren 354 militairen en 7 schepelingen van de Koninklijke marine.

In de infirmerieën op de posten Nieuw-Nickerie en Albina werden respectievelijk verpleegd 27 en 22 militairen.

Het totaal der kosten van het militair hospitaal en andere militaire ziekeninrichtingen bedroeg voor zoover het uit de hier te lande ontvangen staten kan worden nagegaan, in 1911 f 245 161 tegen f 207 554 in 1910.

De kosten per patiënt en per dag bedragen f 0,82 tegenover f 0,92 in 1910 en het gemiddeld aantal patiënten per dag was 515 (in het hospitaal te Paramaribo 476, tegenover 447 in 1910) met een gemiddeld aantal verpleegdagen per patiënt van 19.

Een extract uit het verslag van den militairen geneeskundigen dienst is opgenomen als bijlage I[1].

Het militair „Tehuis" werd in 1911 geregeld bezocht door de militairen van de landmacht en ook door de schepelingen van de marine, wanneer het in de West-Indische wateren gestationneerde oorlogsschip voor Paramaribo lag.

Het gemiddeld aantal bezoekers per dag was in 1911 54 tegen 62 in 1910.

§ 2. ZEEMACHT.

Hr. Ms. *Utrecht* kwam op 12 October ter reede van Paramaribo aan en vertrok vandaar weder den 25sten October daaraanvolgende.

Op 16 April 1912 kwam Hr. Ms. *Zeeland* ter reede van Paramaribo aan en vertrok den 1sten Mei daaraanvolgende.

Teruggekeerd te Paramaribo den 13den Juni, vertrok het oorlogsschip weder vandaar den 16den Juli.

Tijdens het laatstbedoelde bezoek werd onder leiding van den kapitein-luitenant ter zee van de Wal een deel van de Surinamerivier opgenomen.

F.

WETGEVING, RECHTSWEZEN EN POLITIE.

§ 1. WETGEVING.

In het *Gouvernementsblad* van 1911 werd onder meer opgenomen:

onder n°. 1 een nieuw Wetboek van Strafrecht voor de kolonie Suriname;

onder n°. 2 een nieuw Wetboek van Strafvordering in de kolonie Suriname;

onder n°. 3 eene wijziging van het „Reglement op de inrigting en samenstelling van de regterlijke magt in de kolonie Suriname";

onder n°. 4 eene wijziging van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Koophandel en het „Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering voor Suriname";

onder n°. 12 het Koninklijk besluit van 9 Januari 1911 n°. 78 (*Staatsblad* n°. 30), tot regeling van de tenuitvoerlegging in Nederland van in de kolonie Suriname opgelegden dwangarbeid;

onder n°. 21 de verordening van 7 Maart 1911, tot regeling van de overeenkomst van landbouwleening onder bedrijfsverband;

onder n°. 24 de wet van den 7den November 1910 (*Staatsblad* n°. 313), tot regeling van het octrooirecht voor uitvindingen;

onder n°. 25 de verordening van 6 Januari 1911, houdende bepalingen ter voorkoming van het gebruik van voor de gezondheid schadelijke of vervalschte voedingsmiddelen;

onder n°. 26 de verordening van 24 December 1910, tot vermindering van de gerechtskosten en salarissen in burgerlijke zaken, waarvan het onderwerp van den eisch eene waarde van vijf en twintig gulden niet te boven gaat;

onder n°. 72 de verordening van 20 September 1911, tot het geven van waarborgen aan buiten huwelijk geboren kinderen, opdat hun het noodige voor hun onderhoud en hunne opvoeding niet worde onthouden.

§ 2. RECHTERLIJKE MACHT EN RECHTSPRAAK.

Tot militaire leden van het militair gerechtshof voor de Nederlandsch-West-Indische bezittingen voor het jaar 1911 werden tot het afdoen van vóór 1 Januari 1911 aanhangige zaken benoemd: de officier van gezondheid 1ste klasse dr. E. A. Koch, de officier van gezondheid P. C. Flu, de 1ste-luinant-kwartiermeester J. J. Mac-Kenzie en de militaire apotheker 2de klasse J. L. Heyl.

Met ingang van 23 Juni 1911 werd mr. S. D. de Vries, kantonrechter van Nickerie, Coronie en Marowijne, rechter bij het westelijk ommegaand gerecht, tijdelijk werkzaam als advocaat-generaal bij het hof van justitie, definitief als zoodanig benoemd.

Den 1sten Juli verliet mr. C. I. Heylidy, president van het hof van justitie, den dienst en werd als zoodanig benoemd de heer I. da Costa, lid van dat college.

Beslissingen van min of meer belang van het hof van justitie werden opgenomen in de Surinaamsche jurisprudentie. Zooals reeds in het vorig verslag is medegedeeld, werd door het hof van justitie berecht eene zaak tegen 7 beschuldigden wegens samenspanning die de verandering der regeering ten doel had.

Het aantal burgerlijke zaken, in 1911 bij het hof van justitie aangebracht, bedroeg 32, tegen 42 in 1910.

Afgedaan werden 31 zaken, tegen 35 in 1910, terwijl nog gewezen werden 3 interlocutoire vonnissen en 1 incidenteel vonnis, tegen 2 interlocutoire vonnissen in 1910.

Het aantal burgerlijke zaken bij het hof van justitie aanhangig gebleven op ultimo December 1911 bedroeg 84, waarvan er 60 zijn, waarin sedert 10 jaren of langer door partijen niets is gedaan.

Het aantal strafzaken, in 1911 door genoemd college afgedaan, bedroeg 85, waarvan 40 crimineele zaken, met 63 beschuldigden, tegen 52 met 69 beschuldigden in 1910; 37 correctioneele zaken met 46 beklaagden, tegenover 37 en 47 beklaagden in 1910, en 8 appellen van vonnissen van kanton- en ommegaande rechters met 10 beklaagden, tegenover 8 met 9 beklaagden in 1910.

Het aantal misdrijven tegen het leven gericht, in 1911 behandeld, bedroeg 7, met 8 beschuldigden, tegen 5 met 5 beschuldigden in 1910. In 1911 werd in 2 zaken wegens moord tegen 3 beschuldigden de doodstraf uitgesproken. In 1910 waren deze cijfers respectievelijk 2 en 2. Noch in 1910, noch in 1911 werd echter de doodstraf uitgevoerd. In de zooeven bedoelde in 1911 voorgekomen gevallen werd de doodstraf door den Gouverneur bij wijze van gratie veranderd: voor 1 beschuldigde in dwangarbeid van 10 jaren en voor 2 beschuldigden ieder in dwangarbeid van 20 jaren.

Het aantal zaken wegens zware mishandeling, al of niet met voorbedachten rade gepleegd, in 1911 behandeld, bedroeg 10 met 20 beklaagden, tegen 11 zaken met 18 beklaagden in 1910.

Van de 63 personen in 1911 terechtgestaan in 40 crimineele zaken, zijn: 21 geboren in Britsch-Indië, 25 in Nederlandsch-Indië, 10 in Suriname, 3 in Engelsch West-Indië, 2 in China en 2 in Europa.

Van de 46 personen, terechtgestaan in 37 correctioneele zaken, zijn 22 geboren in Suriname, 20 in Britsch-Indië en 4 in Engelsch West-Indië.

§ 3. POLITIE.

Het aantal buitengewone agenten van politie bedroeg op 1 Januari 1912 173, tegenover 163 op gelijk tijdstip van het vorige jaar.

Op het grondgebied der kolonie werden als zonder middel van bestaan aangehouden 230 vluchtelingen (met inbegrip van 20, die van het jaar 1910 waren achtergebleven) afkomstig van Fransch-Guyana.

Uitgezet werden 199; 29 werden in vrijheid gesteld en 1 is overleden.

Op ultimo December 1911 was derhalve nog aanwezig 1 vluchteling.

Het aantal vluchtelingen afkomstig uit Fransch-Guyana dat aan de Marowijne aangehouden en dadelijk naar den Franschen oever teruggeleid werd, bedroeg 129.

Ten overstaan van den ambtenaar, daartoe aangewezen door den commissaris van politie, werden te Paramaribo gesloten voor den arbeid in de goudvelden 647 contracten met 2138 arbeiders en voor de exploitatie van balata 981 contracten met 3874 arbeiders.

De bijlage E[1] bevat een mutatiestaat en een sterkte- en emplacement-staat van de politie. Daaruit blijkt dat op 1 Januari 1912 het politiekorps telde 1 hoofdinspecteur, 5 insepcteurs en adjunct-inspecteurs, waarvan 4 te Paramaribo, en 208 hoofdagenten en agenten van politie, waarvan 126 te Paramaribo.

§ 4. GEVANGENISWEZEN.

Voor de sterkte van en de veranderingen in de gevangenisbevolking wordt verwezen naar bijlage E[2].

Op ultimo December 1910 bedroeg het aantal gevangenen in het burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia 137, nl. 67 veroordeelden, 50 preventief gevangenen en 20 Fransche vluchtelingen.

Gedurende den loop van 1911 werden 210 Fransche vluchtelingen opgenomen.

Op 31 December 1910 was 1 gevangene uit de genoemde gevangenis in het militair hospitaal in verpleging. In 1911 werden in het hospitaal nog opgenomen 59 gevangenen, waaronder 14 Fransche vluchtelingen; 50 gevangenen werden als hersteld ontslagen, terwijl 5 gevangenen en 1 Fransche vluchteling in die inrichting overleden. Op 31 December 1911 waren nog in behandeling 4 gevangenen.

De straf van lichamelijke kastijding werd in deze gevangenis niet toegepast; 1 gevangene werd in de klasse van discipline geplaatst.

De veroordeelden tot gevangenisstraf met bepaling dat zij buiten de gevangenis aan openbare werken zullen mogen worden tewerkgesteld en tot gevangenisstraf met gedwongen tewerkstelling, hebben gedurende het afgeloopen jaar aan verbetering der wegen en loozing van Paramaribo gewerkt.

De hoeveelheid van den door hen verrichten arbeid kan niet in cijfers worden uitgedrukt.

De tot enkel gevangenisstraf veroordeelden werden binnen de gevangenis zooveel mogelijk bezig gehouden met het verrichten van huisdienst, het maken en verstellen van gevangeniskleeding, het maken van manden, het matten van stoelen en het verrichten van timmerwerk.

De productieve arbeid, waaronder begrepen is de huisdienst, leverde op f 199,30; de helft hiervan, zijnde f 99,65, werd in de koloniale kas gestort, terwijl de andere helft bestemd is om als uitgaanskas te worden uitgekeerd.

De kosten van den huisdienst bedroegen aan 189 dagen kostloon f 18,90.

Op ultimo December 1910 bedroeg het aantal gevangenen in de gevangenis te Nieuw-Amsterdam 59.

Gedurende het jaar 1911 zijn opgenomen 107 gevangenen en hebben de inrichting verlaten 101 gevangenen, zoodat op ultimo December 1911 aanwezig waren 65 gevangenen.

Op ultimo December 1910 waren er geen gevangenen uit de gevangenis te Nieuw-Amsterdam ter verpleging in het militair hospitaal te Paramaribo.

In 1911 werden uit die gevangenis naar het hospitaal opgezonden 10 gevangenen. Als hersteld werden uit het hospitaal ontslagen 8 gevangenen, terwijl 2 overleden.

Op ultimo December 1910 waren in de klasse van discipline 3 tot dwangarbeid veroordeelden.

De straf van lichamelijke kastijding werd in 1911 eenmaal toegepast.

De veroordeelde tot dwangarbeid, openbare en gedwongen tewerkstelling werden hoofdzakelijk gebruikt tot:

1. het onderhouden van den rijweg van station Nieuw-Amsterdam tot plantage Jagtlust;
2. het openkappen van den weg van plantage Jagtlust tot plantage Meerzorg;
3. het onderhouden van het station Nieuw-Amsterdam;
4. het onderhouden van het quarantaine-etablissement post Leiden;
5. het werken in de districten;
6. het kappen van brandhout, sparren, printa, warimbo, banban en boschtouw ten behoeve van deze gevangenis en van het fort Zeelandia;
7. den quarantaine-dienst;
8. het halen van zand en schelpen;
9. het roeien van vaartuigen;
10. den huisdienst.

De hoeveelheid van den door hen verrichten arbeid kan moeilijk in cijfers worden uitgedrukt.

De tot gevangenisstraf veroordeelden werden bezig gehouden met het herstellen en maken van gevangeniskleeding, het vervaardigen van gordijnen, mandjes, enz. en het teren en witten. Voorts werden zij gebruikt voor het verrichten van timmerwerk en voor huisdiensten.

De productieve arbeid der gevangenen, waaronder begrepen de huisdiensten, leverde in 1911 ad f 0,10 per dag op f 391,80; hiervan werd de helft in de koloniale kas gestort, terwijl de andere helft als uitgaanskas onder het beheer der commissie van administratie bleef.

De kosten der huisdiensten bedroegen f 202,70.

G.

EEREDIENST.

Voor bijzonderheden omtrent het aantal leden, gedoopten, huwelijken enz. wordt verwezen naar bijlage F.

Nederlandsch-Hervormde gemeente, Vereenigde Protestantsche gemeente in Nickerie. De vereeniging „Uw Koninkrijk Kome", die ten doel heeft om den band van de leden der Hervormde gemeente te Paramaribo onderling te versterken en zoodoende meer gemeenteleven te wekken, mocht in 1911 haar goed werk verrichten, waarvan de invloed merkbaar is. De vacante predikantsplaats bij de Vereenigde Protestantsche gemeente in het district Nickerie bleef ook in het jaar 1911 onvervuld. De godsdienstoefeningen bij de gemeente werden om beurten geleid door de predikanten van de Nederlandsche Hervormde en de Evangelisch Luthersche gemeenten te Paramaribo.

Evangelische Broedergemeente. Op 1 Juli 1911 is de nieuwe „Kerkorde der Evangelische Broedergemeente in Suriname" in werking getreden. Het bestuur in de kolonie bestaat sedert dien datum uit 5 leden (vroeger 7), waarvan 2 ambtshalve, namelijk de eerste en tweede hoofdvoorstander en 3 gekozen leden. Als een uitvloeisel van deze nieuwe kerkorde werd 31 October en 1 November 1911 de eerste zoo genaamde Kerkconferentie gehouden. Waren tot dusver de jaarlijksche algemeene zendings-conferenties vergaderingen van de uit Europa uitgezonden zendelingen, de Kerkconferentie is een lichaam, dat de inlandsche kerk vertegenwoordigt en hare belangen behartigt. Zij bestaat uit zoogenaamde officieele en verder uit gekozen vertegenwoordigers van de georganiseerde gevestigde gemeenten. Tot het arbeidsgebied der Kerkconferentie behooren alle vragen betreffende het gemeenteleven, de kerktucht, de financieele bijdragen der gemeenten, de scholen (met inbegrip van de theologische school) en de organisatie der in wording zijnde inlandsche Kerk (Evangelische Broedergemeente in Suriname). De Kerkconferentie in 1911 gehouden, bestond uit 23 Europeanen en 26 inlanders.

Op het eind van 1911 bedroeg het aantal zendelingen 36, onder wie 8 inlanders, die hunne opleiding genoten aan de te Paramaribo gevestigde theologische school der zending, en bovendien 1 zendings-onderwijzeres en 6 liefdezusters.

Op een stuk land aan de Perica werd eene nieuwe kerk ingewijd.

De zendingsarbeid onder de Britsch-Indiërs en die onder de Javanen werden geregeld voortgezet.

In het district Boven-Saramacca werd de zendingspost, gevestigd te Kwakoegron, verplaatst en overgebracht naar Nieuw Jacobkondré.

In de nabijheid van Paramaribo werd een „Kinderheim" voor verwaarloosde kinderen opgericht.

Het aantal gesloten huwelijken was het hoogste dat in de laatste 30 jaren bereikt werd. Ook is de verhouding van in echt en buiten echt geboren kinderen een weinig verbeterd.

Roomsch-Katholieke gemeente. Op ultimo December 1911 bestond het personeel der missie behalve uit den Apostolischen vicaris monseigneur Th. van Roosmalen, die te Paramaribo op 10 Januari 1912 arriveerde, uit 5 bezoldigde priesters van den 2den rang (sedert vermeerderd met 2), 2 priesters van den 2den rang die pensioen genieten, 22 niet bezoldigde priesters, onder wie 6 Nederlandsche onderwijzers, die zich hoofdzakelijk aan het onderwijs wijden, en 17 leeke-

broeders, die ten behoeve van de missie en van de priesters verschillende werkzaamheden verrichten. Er zijn nog 13 fraters die zich wijden aan het onderwijs en aan de verpleging van weesjongens. Onder deze fraters zijn 9 geëxamineerde onderwijzers, van wie 4 met de hoofdakte en 5 met onderwijzersakte.

In dienst der Roomsch-Katholieke missie waren verder op 31 December 1911, 76 zusters van Rosendaal, die zich aan het onderwijs wijden en ook aan de verpleging van weesmeisjes; 5 van haar zijn in het district Coronie en 7 te Nieuw-Nickerie geplaatst, de overigen zijn te Paramaribo gevestigd. Nog waren er 32 liefdezusters van Tilburg, die belast zijn met de verzorging van de melaatschen in de Gerardus-Majellastichting en met de verpleging van zieken in een eigen ziekenhuis.

H.

INSTELLINGEN VAN LIEFDADIGHEID.

§ 1. KERKELIJKE ARMENZORG.

De diaconie van de Nederlandsch Hervormde gemeente ondersteunde door geregelde bedeeling 39 personen, terwijl verschillende behoeftigen afzonderlijke giften ontvingen.

Door de weesvoogden dier gemeente werden, met behulp van het gouvernementssubsidie, 75 weezen bedeeld. Eenige weezen, ouder dan 15 jaar, werden door de weesvoogdij nog ondersteund en voortgeholpen.

Door de diakenen der Evangelisch Luthersche gemeente, belast met de armenzorg dier gemeente, werden 32 ouden en gebrekkigen bedeeld, terwijl ook aan niet-vastbedeelden, die in groote armoede verkeerden, giften werden geschonken.

Met behulp van het gouvernementssubsidie zijn door de weesvoogden dier gemeente bedeeld 34 weezen.

De Evangelische Broedergemeente bedeelde op 31 December 1911 275 weezen.

Door de Roomsch-Katholieke gemeente werden 220 weezen verpleegd, waarvan 32 jongens en 25 meisjes in de weeshuizen; de overigen waren bij particulieren uitbesteed. Bovendien werden nog 57 niet gealimenteerde weezen in de weeshuizen verzorgd.

Het armbestuur der Nederlandsch Israëlietische gemeente bedeelde 29 personen.

Door het armbestuur der Portugeesch-Israëlietische gemeente is gedurende 1911 aan 16 behoeftige huisgezinnen en personen maandelijks onderstand verleend; terwijl aan eenige gemeenteleden eene tijdelijke tegemoetkoming is verstrekt.

§ 2. ARMENZORG VAN BESTUURSWEGE.

In het weldadigheidsgesticht ,,'s Landsgrond Boniface'' werden op 31 December 1911 336 personen verzorgd, namelijk 184 mannen, 146 vrouwen en 6 jongens, alzoo 48 personen minder dan op het einde van 1910, toen het aantal verpleegden 384 bedroeg.

In 1911 werden buiten het gesticht verpleegd 97 personen, t. w. 30 mannen en 67 vrouwen.

In bijlage F[1] zijn staten *a* en *b* opgenomen, aantoonende de mutatiën onder de bevolking van het gesticht en de verdeeling naar den landaard der verpleegden.

Het gemiddeld aantal verpleegden gedurende eene maand was 347, of ± 53 minder dan in 1910.

Het aantal der van gouvernementswege gealimenteerde weezen, over wie het onmiddellijk toezicht onder het beheer van de commissie van regenten van 's Landsgrond Boniface, door de kerkelijke armbesturen der verschillende gezindten wordt uitgeoefend, bedroeg op ultimo December 1911 605. De verdeeling van dit aantal over de verschillende godsdiensten, alsmede de gedurende 1911 voorgevallen veranderingen, kunnen blijken uit bijlage F[1], staat *c*.

Voor de alimentatie van weezen werd in 1911 uit de koloniale kas uitgegeven f 30 800, te weten:

aan de Hervormde gemeente	f	7 100
aan de Evangelische Luthersche gemeente		3 700
aan de Evangelische Broedergemeente		10 000
aan de Roomsch-Katholieke gemeente		10 000

§ 3. BIJZONDERE LEPROZENGESTICHTEN.

In de inrichting ,,Bethesda'' van de Protestantsche vereeniging tot verpleging van lepralijders werden op ultimo 1911 47 melaatschen verpleegd, en in de ,,Gerardus-Majellastichting'', de inrichting van de Roomsch-Katholieke missie voor de verpleging van melaatschen, 115.

I.

ONDERWIJS EN KOLONIALE BIBLIOTHEEK.

Voor mededeelingen omtrent het onderwijs wordt verwezen naar de bijlagen G¹ en G². Ook in hoofdstuk C¹ zijn eenige bijzonderheden betreffende het onderwijs vermeld.

Omtrent de koloniale bibliotheek valt niets bijzonders mede te deelen.

J.

BURGERLIJK GENEESKUNDIGE DIENST.

Op 31 December 1911 waren te Paramaribo werkzaam 11 burgerlijke geneesheeren, w. o. 3 artsen.

In de districten was de geneeskundige dienst opgedragen aan 13 geneesheeren, w. o. 4 artsen, terwijl 2 van de te Paramaribo gevestigde geneesheeren tijdelijk belast waren met den dienst in een deel der aan de stad grenzende districten.

Het aantal te Paramaribo gevestigde apothekers bedroeg 19 en het aantal drogisten 10; het aantal tandheelkundigen bedroeg 2 en het aantal geadmitteerde vroedvrouwen 18.

In het district Nickerie was één apotheker en te Albina één drogist gevestigd.

Met uitzondering van het district Nickerie gaf de algemeene gezondheidstoestand geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. De meest voorkomende ziekten waren anchylostomiasis, eczema, yaws en dysenterie, van welke laatste ziekte zich in de laatste maanden meerdere gevallen te Paramaribo en in Coronie voordeden, hetgeen hoofdzakelijk moet worden geweten aan het gebruik van verontreinigd wel- en van zwampwater, tijdens de langdurige droogte.

In het district Nickerie trad de malaria in de 2de helft van het jaar epidemisch op en niettegenstaande het prophylactisch toedienen van chinine, dat gratis werd uitgereikt, en het muskietenvrij maken van een groot aantal woningen, breidde de ziekte zich uit en raakten de verschillende plantagehospitalen overvol met patiënten. Daar de beide in het district gevestigde geneesheeren niet in staat waren zulk een groot aantal patiënten te behandelen, werd een derde geneesheer tijdelijk naar Nickerie gedetacheerd.

Blijkens de rapporten der aldaar gevestigde districtsgeneesheeren was het aantal malarialijders in Nickerie in het tweede kwartaal van 1912 zoo gedaald, dat de epidemie als geëindigd kon worden beschouwd. De derde geneesheer werd toen teruggeroepen.

In aansluiting aan de in het vorige verslag gedane mededeelingen betreffende de behandeling van yawslijders met het middel salversan, kan thans worden medegedeeld dat de laatste lijders uit de inrichting op Groningen aan de Saramacca in de maand Juni 1911 ontslagen zijn en dat de inrichting sedert gesloten kon blijven.

De werking van salversan op yaws heeft alle verwachtingen overtroffen en het is mogelijk gebleken om alle yawspatiënten die zich in het militair hospitaal te Paramaribo laten opnemen, binnen 14 dagen die inrichting weder genezen te doen verlaten.

Tot het eind van het jaar 1911 waren ingespoten 1224 lijders aan yaws en 314 aan lues, totaal 1538 personen, w.o. 8 recidieven.

Het aantal geboorten in de districten overtrof dat der sterfgevallen met 625. Er werden nl. 1644 personen geboren, terwijl het aantal sterfgevallen 1009 bedroeg.

Gedurende 1911 werden te Paramaribo geboren 1076 personen en stierven er 1135 personen, zoodat het aantal sterfgevallen dat der geboorten met 59 overtrof. Hierbij dient echter in het oog te worden gehouden, dat vele personen, woonachtig op de plantages en gronden of werkzaam in de ongezonde binnenlanden, bij ernstige ziekte zich naar Paramaribo begeven, waardoor zij bij overlijden de sterfte te Paramaribo tot een ongunstig cijfer opvoeren. Over het algemeen kan echter worden gezegd dat Paramaribo eene gezonde plaats is.

Het aantal geboorten, geleid door bevoegde vroedvrouwen, bedroeg in 1911 419 tegenover 73 in 1910.

Gedurende 1911 werden met koepokstof ingeënt te Paramaribo 1796 personen en in de districten 357 personen, totaal 2153 personen.

In de armenpraktijk werden in 1911 behandeld 3167 personen, tegenover 3103 in 1910.

Ten behoeve van de armenpraktijk werden door particuliere apothekers in 1911 gereedgemaakt 14 236 recepten en in de apotheek van het militair hospitaal 4275 recepten, totaal 18511 recepten, tegenover 14 686 in 1910.

De kosten voor het gereedmaken dier recepten bedroegen f 3963,70⁵, of gemiddeld 21,4 cent per recept.

Op de gesubsidiëerde en openbare scholen werden 875 kinderen lijdende aan trachoom behandeld, waarvan 152 of 17,4 % herstelden.

Op 1 Januari 1911 werden in de Gouvernementsinrichting ter verpleging van melaatschen Groot-Chatillon verpleegd 133 personen, t. w. 92 mannen, 37 vrouwen, 3 jongens en 1 meisje.

In den loop van het jaar werden opgenomen 16 mannen en 3 vrouwen en werden in de inrichting geboren 2 jongens en 1 meisje.

Afgeschreven werden wegens evacuatie naar de stad 2 jongens en 1 meisje en wegens ontvluchting 10 mannen, terwijl 1 vrouw naar Bethesda werd overgeplaatst; er overleden 3 mannen en 4 vrouwen; 27 mannen en 1 vrouw (Britsch-Indische immigranten) werden naar Calcutta teruggezonden, zoodat op ultimo December 1911 in de inrichting aanwezig waren 106 personen en wel 68 mannen, 34 vrouwen, 3 jongens en 1 meisje.

De lijders werden in 1911 behandeld met chaulmogra-olie in combinatie met strychnine (volgens dr. Deyer, New Orleans); de resultaten blijken echter niet bemoedigend; de lijders konden het middel niet verdragen. Ook werden sedert October 1911 proeven genomen met het middel van Alfred Cousin te Lausanne (Zwitserland) genaamd aïouinne; tot nu toe kon echter niets omtrent het resultaat met laatstgenoemd middel worden gezegd.

In de inrichting Bethesda waren op 1 Januari 1911 aanwezig 42 verpleegden, nl. 14 mannen, 18 vrouwen en 10 kinderen; opgenomen werden in den loop van het jaar 6 mannen en 2 vrouwen, terwijl 2 mannen overleden en 1 vrouw werd

ontslagen, zoodat op 31 December 1911 in de inrichting verpleegd werden 18 mannen, 19 vrouwen en 10 kinderen, totaal 47 verpleegden.

In de Gerhardus-Majella-Stichting bevonden zich op 1 Januari 1911 128 verpleegden, w.o. 47 mannen, 30 vrouwen, 36 jongens en 15 meisjes.

Opgenomen werden in den loop van het jaar 3 mannen, 5 vrouwen, 9 jongens en 1 meisje; er overleden 9 mannen, 5 vrouwen, 2 jongens en 1 meisje; ontslagen werden 9 mannen en 5 vrouwen, waardoor het cijfer der verpleegden in die inrichting op 31 December 1911 bedroeg 115, t. w. 32 mannen, 25 vrouwen, 43 jongens en 15 meisjes.

In de inrichting ter verpleging van krankzinnigen op Wolffenbuttel werden op 1 Januari 1911 verpleegd 78 mannen en 36 vrouwen, totaal 114 personen. In den loop van het jaar werden opgenomen 63 mannen en 26 vrouwen; er overleden 9 mannen en 4 vrouwen, terwijl 52 mannen en 18 vrouwen werden ontslagen, zoodat op 1 Januari 1912 overbleven 80 mannen en 40 vrouwen, totaal 120 personen. Verdere bijzonderheden omtrent de krankzinnigenverpleging zijn te vinden in bijlage I[2].

De lessen der geneeskundige school werden gevolgd door 27 betalende (voor civiel geneesheer studeerende) en 11 niet betalende (voor districts-geneesheer bestemde) leerlingen.

In den loop van het jaar legden 5 der niet betalende leerlingen met goed gevolg het eindexamen af en werd één der betalende leerlingen op zijn verzoek afgeschreven, zoodat op 31 December 1911 overbleven 26 betalende en 6 niet betalende leerlingen.

Het volgende staatje geeft een overzicht van de verschillende examens in 1911 voor de geneeskundige commissie afgelegd.

	1ste halfjaar		2de halfjaar		Totaal	
	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.	geëxamineerd.	geslaagd.
Voorbereidend examen	2	2	4	—	6	2
1ste natuurkundig examen	—	—	1	—	1	—
2de „ „	8	6	4	4	12	10
Geneeskundig „	1	—	3	3	4	3
Heelkundig „	6	5	1	1	7	6
Verloskundig „	4	4	4	4	8	8
Theoret. apothekers „	1	1	—	—	1	1
Voorbereidend apothekersleerling . . .	—	—	3	—	3	—
Vroedvrouwen	—	—	8	—	8	—
Verpleegsters	—	—	7	7	7	7
	22	18	35	19	57	37

In 1911 verschenen voor de geneeskundige commissie 10 ambtenaren, ten einde door eene keuring te doen beslissen of zij voor de verdere waarneming van hunne betrekking al dan niet geschikt waren. De ter bekoming van pensioen gevorderde verklaring werd aan allen afgegeven; aan een, nadat die hem bij eene vorige keuring geweigerd was.

Aan 8 ambtenaren werd eene verklaring uitgereikt, waarbij werd geconstateerd dat een verblijf buiten de tropen dringend noodzakelijk was tot herstel van hunne gezondheid. Zoodanige verklaring werd aan één ambtenaar geweigerd.

De commissie keurde verder twee ambtenaren, die wegens ziekte verlenging van binnenlandsch verlof wenschten te krijgen; voorts, op uitnoodiging van den Gouverneur, drie ambtenaren ter beantwoording van de vraag, of zij al dan niet geschikt moesten worden geacht voor de waarneming van hunne betrekking; ook nog twee tijdelijke spoorwegingenieurs en twee personen die in Oost-Indischen dienst wenschten te treden.

In het jaar 1911 zijn in het abattoir te Paramaribo geslacht 2731 runderen, 2527 varkens en 4 geiten.

Aan slacht- en keurgeld werd ontvangen een bedrag van f 12 774.

Bijlage **II** bevat eene opgave van de doodsoorzaken te Paramaribo.

In bijlage **I** is een extract uit het verslag betreffende den militairen geneeskundigen dienst opgenomen.

K.

LANDSGEBOUWEN.

§ 1. ONDERHOUD, ENZ. DER GEBOUWEN.

Aan de landsgebouwen werden in 1910, voor zoover de fondsen dat toelieten, de gewone onderhoudsherstellingen verricht. Hier en daar, o. a. aan het gouvernementshotel en aan het z.g. logeergebouw te Paramaribo, werden belangrijke verbeteringen aangebracht.

§ 2. NIEUWE WERKEN.

Ten laste van den post voor nieuwe werken enz. der koloniale huishoudelijke begrooting werd in 1911 te Groot-Chatillon (de gouvernements-leprozeninrichting) opgezet een blok woningen, bestemd voor huisvesting van 12 verpleegden.

Het gebouw te Weltevreden in het district Nickerie, waarin school gehouden werd, is aangekocht met het doel het gebouw, na herstelling, tevens in te richten voor woning van den onderwijzer; te Ma Mère, mede in het district Nickerie, werd door aankoop en inrichting van eene woning voorzien in de behoefte aan een eigen gebouw voor school en onderwijzerswoning; verder werd te Nieuw-Nickerie een gebouw aangekocht, dat na eenige vertimmering bestemd werd voor huisvesting van 2 te voren huishuurindemniteit genietende ambtenaren.

Ten behoeve van de schutterij werd een nieuw gebouw voor kantoor en magazijn opgetrokken.

In den Saramacca-polder werd eene woning voor den opzichter van den polder gebouwd.

Ten behoeve van de inrichting eener nieuwe begraafplaats in 1912 werd een terrein aan de Steenbakkersgracht daarvoor aangekocht.

Baggerwerk. In 1911 werd door den baggermolen het kanaalvak tusschen Bakra-Masanga tot 300 M. voorbij leiding 5 verbreed en uitgediept. Nadat de molen de dammen had weggebaggerd die gediend hadden tot afsluiting van de sluis te Beekhuizen, onderging het werktuig eene grondige herstelling op de werf der koloniale vaartuigen.

Buitengewone productieve werken, enz. Behalve gedurende de dagen dat voor spuiing ook de schutsluizen werden gebezigd, en gedurende den tijd, dat het Saramaccakanaal en de Wanica ten gevolge van reparaties aan de sluizen te Beekhuizen en te Uitkijk in open verbinding stonden met de Suriname- en Saramaccarivieren, hadden de schuttingen geregeld plaats.

Totaal werden geschut in 1911:

	Beekhuizen:	Uitkijk:
Stoombarkassen	244	248
Ponten	46	18
Tentbooten	632	409
Visschersbooten	3574	1370
Corjalen	1967	769
Zeilvaartuigen	3	—
Houtvlotten	109	51

Het aantal door de sluizen gepasseerde vaartuigen bedroeg voor Beekhuizen 16437 en voor Uitkijk 8959.

Zooals reeds in het vorige verslag is medegedeeld, moest de sluis te Uitkijk worden drooggelegd om te worden hersteld.

Tot uitbreiding van de vestigingsplaats Hecht en Sterk werd de daarnaast liggende aangekochte verlaten plantage Frederiksburg voor vestiging van kleine landbouwers ingericht.

Een aanvang werd gemaakt met den bouw van eene sluis op de vestigingsplaats Nieuw-Waldeck in het district Nickerie.

L.

LAND- EN WATERWEGEN EN BIJBEHOORENDE WERKEN, BENEVENS VERVOERMIDDELEN.

a. Land- en waterwegen.

I. Te Paramaribo:

De besproeiing der wegen te Paramaribo had in den drogen tijd op de gebruikelijke wijze plaats, met behulp van de brandwaterleiding en van sproeiwagens.

De wegen en trenzen werden onderhouden.

II. In de districten:

Voor het onderhoud van de bestaande wegen werd het noodige verricht.

De weg aan den rechteroever van de Commewijnerivier tusschen de plantages Pieterszorg en 't Vertrouwen werd van eene kleine verharding voorzien, waarvoor door de aanliggende plantages in de kosten werd bijgedragen.

In 1911 is een aanvang gemaakt met de geleidelijke verbetering van de wegen in Nickerie.

b. Drijvend materieel en transportdienst te water.

De zeedienst werd, evenals ten vorigen jare, verricht volgens een vastgesteld vaarplan, in hetwelk met ingang van 1 November zoodanige verandering werd gebracht, dat de dienst via Coronie naar Nickerie gesplitst werd in twee afzonderlijke diensten, hetgeen van gunstigen invloed op de opbrengsten is geweest.

Tevens werden de 15-daagsche diensten naar Albina en Nickerie omgezet in 14-daagsche.

De dienst werd verricht door de stoomschepen *Koningin Wilhelmina, Albina* en *Curaçao*. Door de vermeerdering van het vervoer vooral naar Nickerie, moest in meerdere mate van het laatste schip, dat grooter is dan de beide andere stoomers, gebruik worden gemaakt, dan in vorige jaren het geval was.

De rivierdienst onderging geen wijziging. De schepen ondergingen over 't algemeen geen groote reparatiën.

Ter vervanging van de stoombarkas *Rosalina* werd aangeschaft eene nieuwe 50 P. K. motorboot, welke *Juliana* genoemd is.

De stoomer *Nederland* en de schoener *Nickerie*, welke buiten dienst gesteld waren, werden in den loop van 1911 aan particulieren verkocht.

De zeeschepen *Curaçao, Koningin Wilhelmina* en *Albina* werden eens in het dok te Georgetown (Demerary) opgenomen, om aldaar te worden nagezien, geschraapt en geschilderd.

De totale opbrengst van de passage- en vrachtgelden op de verschillende trajecten bedroeg f 112 374 tegen f 91 651 in 1910 en f 98 030 in 1909, terwijl de passage- en vrachtgelden voor kosteloos vervoerde personen en goederen respectievelijk op f 22 054 en f 8247, totaal f 30 301 tegen f 23 138 en f 21 068 in 1909 gesteld moeten worden.

Voor de ontvangen passage en vracht op de verschillende trajecten wordt verwezen naar bijlage **J.**

Voor mededeelingen betreffende den spoorweg wordt verwezen naar hoofdstuk **R.**

M.

FINANCIEELE ZAKEN.

Muntwezen. De geldomloop ondervond in 1911, evenals in 1910, geen stremming. Naar Nederland werd in 1911 verzonden aan geschonden en verminkte zilveren munt een bedrag van f 18 000. Er werd voortgegaan met den maatregel om de slecht uitziende specie aan de circulatie te onttrekken.

De Surinaamsche Bank beschikte over een metaalvoorraad gemiddeld groot f 816 288 of gemiddeld f 150 436 meer dan noodig was voor de voorgeschreven dekking der opvraagbare verbintenissen, die gemiddeld f 1 997 557 hebben bedragen. De bank voerde in 1911 voor eene waarde van f 292 500 aan vreemde munt en voor eene waarde van f 150 000 aan Nederlandsche munt in. Aan particulieren verkocht zij voor eene waarde van f 71 720 aan vreemde munt en voor eene waarde van f 2940 aan Nederlandsche munt, terwijl door haar aan vreemde munt werd uitgevoerd een bedrag van f 25 474.

Belastingen. Een overzicht van de opbrengst van de voornaamste belastingen in de laatste tien jaren is opgenomen in bijlage **K**.

Hypotheekkantoor. Gedurende het jaar 1911 werden 366 paar borderellen van hypothecaire inschrijving aangeboden tot een bedrag van f 891 984, waaronder begrepen zijn 4 inschrijvingen tot een bedrag van f 17 666 wegens voorwaardelijke en onbepaalde schulden. Ten behoeve van het immigratiefonds werd eene inschrijving gedaan op plantages tot een bedrag van f 5000. Op verzoek van de Surinaamsche Bank werden op huizen en erven ingeschreven 2 hypotheken tot een bedrag van f 12 500 wegens tegenwoordige schulden en 77 hypotheken tot een bedrag van f 114 060 wegens geopende kredieten, terwijl op plantages en gronden zijn ingeschreven 4 hypotheken wegens geopend krediet tot een bedrag van f 2500.

Het aantal doorhalingen bedroeg 316 tot een bedrag van f 967 982, waaronder begrepen zijn 4 doorhalingen van inschrijvingen wegens voorwaardelijke schulden tot een bedrag van f 5514, waarvan 65 tot een bedrag van f 544 660 krediet-hypotheken. Voor het immigratiefonds werden 2 doorhalingen gedaan tot een bedrag van f 50 250.

Van de hypothecaire vorderingen der Surinaamsche Bank werden doorgehaald 14, tot een bedrag van f 14 200 wegens tegenwoordige schulden, en 46, tot een bedrag van f 132 300, wegens geopende kredieten. Het totaal bedrag der op 31 December 1911 bestaande inschrijvingen bedraagt f 8 608 613.

Koloniale Postspaarbank. Ten aanzien van deze instelling wordt verwezen naar haar in druk afzonderlijk verschenen jaarverslag [1]).

[1]) Een ex. van dit verslag is ter griffie nedergelegd ter inzage van de leden.

N.

PERSONEELE VERORDENINGEN OMTRENT LANDSDIENAREN.

In het *Gouvernementsblad* van 1911 werden de volgende personeele verordeningen opgenomen:

onder nos. 5, 17, 50 en 62, wijzigingen van de regeling der vergoeding voor reis- en teerkosten, gelijk mede voor verhuizingskosten;

onder n°. 6 eene resolutie van 26 Januari 1911, n°. 18, houdende bepalingen omtrent de geneeskundige verpleging van in de districten gevestigde gouvernementsambtenaren en beambten;

onder n°. 7 eene resolutie van 9 Februari 1911, n°. 8, tot wijziging van die van 31 October 1910, n°. 31 (G. B. n°. 79), betreffende het verleenen van vrijstelling van dienst;

onder n°. 29 de publicatie van 13 April 1911, waarbij werd afgekondigd het Koninklijk besluit van 17 Februari 1911 n°. 26, houdende aanvulling van het Koninklijk besluit van 20 Augustus 1910 n°. 46 (G. B. n°. 71), omtrent de vrijstelling van dienst en de binnen- en buitenlandsche verloven in den Surinaamschen burgerlijken dienst;

onder n°. 30 de publicatie van 13 April 1911, waarbij werd afgekondigd het Koninklijk besluit van 17 Februari 1911 n°. 27, houdende wijziging van het bij Koninklijk besluit van 20 Augustus 1910 n°. 47 (G. B. n°. 72) vastgestelde reglement op de toekenning van overtocht van Nederland naar Suriname en omgekeerd ten laste van de koloniale kas;

onder n°. 56 eene publicatie van 25 September 1911, waarbij werd afgekondigd het Koninklijk besluit van 29 Juli 1911 n°. 43, houdende vaststelling van eene regeling nopens de korting op de van landswege genoten wordende inkomsten van koloniale landsdienaren of gewezen koloniale landsdienaren ten behoeve van hunne echtgenoote of gescheiden echtgenoote en hunne kinderen.

O.

IMMIGRATIE EN KOLONISATIE.

Voor mededeelingen omtrent de immigratie en kolonisatie wordt verwezen naar de bijlagen L^1 en L^2.

P.

NIJVERHEID, HANDEL EN SCHEEPVAART.

§ 1. ONTGINNING VAN DELFSTOFFEN.

De bij dit verslag gevoegde bijlage M geeft een overzicht van de in 1911 verleende en hernieuwde concessiën voor de ontginning van goud en andere delfstoffen en vergunningen.

De opbrengst aan concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen op domeingrond beliep in 1911 f 57 184 en aan goudbelasting, d. i. de belasting op het verkregen product, bedragende zeven cent per gram, f 68 126.

Naar de aangiften door belanghebbenden gedaan, bedroeg de hoeveelheid goud in 1911 gevonden aan of in de nabijheid van:

de Boven-Suriname	334 202	gram
,, Saramacca	234 060	,,
,, Marowijne	125 838	,,
,, Lawa	258 969	,,
,, Coppename	2 079	,,
	955 148	gram,

hetgeen berekend tegen den prijs van f 1,37 per gram, eene waarde vertegenwoordigt van f 1 308 553.

De goudproductie van 1911 bedroeg 126 328 gram minder dan die van 1910.

In aansluiting aan het in het verslag van 1911 medegedeelde omtrent de bij de verordening van 11 Juni 1908 (G. B. n°. 80) bedoelde proefneming met het kleinbedrijf in de goudindustrie kan het volgende worden vermeld.

Tot en met 31 December 1911 hebben zich 877 personen bij den administrateur van financiën aangemeld tot het bekomen van eene vergunning tot ontginning van delfstoffen op het aangewezen terrein. Vele van deze personen hebben evenwel de vergunning niet gelicht en verscheidene vergunninghouders hebben zich niet naar het terrein begeven.

Meerdere vergunninghouders gaven de ontginning op, omdat de hun toegewezen perceelen niet op loonende wijze konden worden ontgonnen, of omdat de vindplaatsen van het goud uitgeput geraakten.

De ontginning leverde in 1911 bevredigende resultaten op, hoewel de goudproductie, die in 1909 71 841 gram had bedragen en die in 1910 een totaal aanwees van 50 557 gram, in 1911 slechts 31 325 gram beliep.

Het als bijlage M[1] opgenomen staatje verstrekt eenige gegevens omtrent de resultaten in 1911 verkregen.

De gezondheidstoestand van de ontginners is vrij bevredigend geweest; onregelmatigheden kwamen niet voor en de orde liet niet te wenschen over.

Het winkelgebouwtje op het terrein is sedert de opening van den winkel doorloopend in huur geweest tegen f 20 per maand.

De uitgaven bedroegen in 1911 in totaal f 2299 en de baten f 7194, zoodat in dit jaar eene netto bate voor de koloniale kas verkregen van f 4895.

Hierbij gevoegd de tot en met 1910 verkregen bate van f 16 999 wijst aan eene totale bate voor de koloniale kas van f 21 894.

§ 2. BOSCHWEZEN.

Ten aanzien van het boschwezen wordt verwezen naar het jaarverslag van het boschwezen over 1911 (Gedrukte stukken Koloniale Staten, Bijlagen 1911—1912, 30. 1—3) en naar het ter zake medegedeelde in hoofdstuk C[1].

§ 3. LANDBEZIT, LANDBOUW EN ANDERE ONDERNEMINGEN.

In 1911 zijn in allodialen eigendom en erfelijk bezit afgestaan 366 H.A., terwijl in den boezem van het domein werden teruggenomen 104 H.A.

Uitgegeven werden in erfpacht voor den tijd van 75 jaren 5 perceelen land tot eene gezamenlijke oppervlakte van 2364 H.A.

In de verschillende districten werden verleend 11 houtconcessiën onder bijzondere voorwaarden tot eene gezamenlijke oppervlakte van 105 150 H.A., 103 vergunningen tot het kappen van brandhout en tot het werken van timmerhout, met uitzondering van bolletrie en hevea voor eene totale uitgestrektheid van 56 436 H.A. en 8 vergunningen tot de uitoefening van de vischvangst en vischcultuur voor eene totale uitgestrektheid van 800 H.A.

Op ultimo December 1911 waren, door het Gouvernement, te Paramaribo en in de districten 9527 H.A. [1]), verdeeld in 5752 perceelen in huur en in kosteloos gebruik afgestaan.

Daarvan waren:

852 perceelen met eene oppervlakte van 70 H.A., als erven verhuurd aan 842 personen;

39 perceelen met eene oppervlakte van 35 H.A., in gebruik afgestaan aan verschillende kerkgenootschappen en vereenigingen, voor het bouwen van kerken en voor werken voor liefdadige doeleinden;

22 perceelen met eene oppervlakte van 689 H.A., in huur en in gebruik afgestaan aan verschillende maatschappijen en personen voor het bouwen van magazijnen, voor landbouw en andere doeleinden.

De overige 4839 perceelen, te zamen groot 8724 H.A., zijn ter uitoefening van den kleinen landbouw uitgegeven:

in huur aan 3536 personen;

in kosteloos gebruik, krachtens de publicatie van 1 Augustus 1863 (G. B. n°. 23) en de verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) aan 1343 personen.

Onder de bovengenoemde 1343 personen bevinden zich 14 personen, die krachtens de publicatie van 1 Augustus 1863 (G. B. n°. 23) en 93 personen die krachtens de verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) land tot eene gezamenlijke oppervlakte van 337 H.A. hebben verkregen.

De in bijlage N opgenomen staat geeft aan de verdeeling der genoemde perceelen en bevat, in vergelijking van 1910, het aantal uitgegeven perceelen en gebruikers dier perceelen op de gouvernementsvestigingsplaatsen.

De bij dit verslag gevoegde bijlagen O, P[1], P[2] en Q geven een overzicht van de verschillende cultures.

Bijlage S geeft een overzicht van de verleende en hernieuwde concessiën voor de exploitatie en van vergunningen tot onderzoek van balata in 1911.

In 1911 werd 1 145 492 K.G. balata uitgevoerd, tegen 892 626 K.G. in 1910 (waarde in 1911 f 4 009 222). De uitvoer van dit product in 1911 overtrof dien van alle vorige jaren.

[1]) Volgens de hieronder volgende specificatie 9518 H.A. Het verschil kan hier te lande niet worden opgehelderd.

Gedurende het jaar 1911 werd, tegen betaling van eene vergoeding naar reden van 1 cent per H.A., vergunning verleend voor één jaar:

a. tot het instellen van een onderzoek naar de geschiktheid voor de cultuur van hevea, rubber en andere gewassen van:

5 terreinen, groot ± 5000 H.A., ± 4000 H.A., ± 4000 H.A., ± 15 000 H.A. en ± 25 000 H.A., gelegen ten westen van de Suriname;

1 terrein groot ± 5000 H.A., gelegen ten westen van de Marowijne;

2 terreinen groot ± 30 000 H.A. en 27 000 H.A., gelegen ten oosten van de Saramacca;

1 terrein, groot ± 13 300 H.A., gelegen aan beide oevers van de Coppename;

b. tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van hout op:

4 terreinen groot ± 2050 H.A., ± 3380 H.A., ± 2370 H.A. en ± 4646 H.A., gelegen ten oosten van de Corantijn;

4 terreinen groot ± 6485 H.A., ±8478 H.A., ± 4000 H.A. en ± 12 000 H.A., gelegen ten westen van de Marowijne.

§ 4. LANDBOUWKREDIET.

In bijlage P[3] is opgenomen een overzicht van den geldelijken toestand op het einde van het jaar 1911 van de bestaande landbouwersleenbanken in de kolonie Suriname en de in dat jaar verrichte operaties.

§ 5. LANDBOUWDIRECTIE EN CULTUURTUIN.

Hiervoor wordt verwezen naar het afzonderlijk in druk verschenen jaarverslag over 1911 van het departement van den landbouw in Suriname.

§ 6. VEETEELT.

De veestapel bestond, blijkens bijlage **T**, op ult. December 1911 uit: 7066 runderen, 275 paarden, 446 ezels, 202 muilezels, 104 schapen, 2636 geiten, 3150 varkens.

Vergeleken met 1910 is er eene vermeerdering van 39 paarden, 99 muilezels en 32 geiten, en eene vermindering van 396 runderen, 44 ezels, 47 schapen en 121 varkens.

De gezondheidstoestand van den veestapel was over het algemeen gunstig te noemen. Besmettelijke veeziekten kwamen niet voor. In den toestand van den veestapel is over het algemeen weinig verandering gekomen.

Daar de veestapel niet toereikend is om in de behoefte aan vleesch te voorzien, blijft Suriname steeds nog van het buitenland afhankelijk, vooral van Engelsch-Guyana.

In de laatste maanden van 1911 werd ook van Venezuela rundvee ingevoerd.

De neiging om zich meer met veeteelt bezig te houden openbaart zich nog niet sterk; wel valt op te merken dat de meerdere ontwikkeling van den kleinen landbouw hierin verbetering zal brengen, daar de meeste eigenaars of pachters van grondjes in het houden van vee eene tegemoetkoming in hun levensonderhoud vinden.

Eene gunstige uitzondering op de geringe belangstelling in de veeteelt maken de Britsch-Indiërs, die hunne runderen zeer goed verzorgen en zoodoende betrekkelijk meer melk verkrijgen.

De paardenfokkerij is van weinig belang; de vraag naar paarden is trouwens gering.

De proef met schapenfokkerij op het gewezen fort Nieuw-Amsterdam, waarvan in het vorige verslag melding werd gemaakt, is mislukt. De weinige overgebleven schapen zijn in den loop van dit jaar van de hand gedaan.

§ 7. KLEINE NERINGEN.

Volgens opgaven van de districts-commissarissen waren er in 1911 in de districten 387 winkels (in 1910 334), 20 bakkerijen en 7 slachterijen.

Onder de 387 winkels waren er 216 (in 1910 229), waar tevens het bedrijf van tapper werd uitgeoefend.

§ 8. HANDEL EN SCHEEPVAART.

Uit de bijlagen **U**[1], **U**[2], **V**, **W**, **X**, **IJ**[1] en **IJ**[2] blijkt de beweging van handel en scheepvaart in 1911.

Blijkens die staten zijn in 1911 in de kolonie aangekomen 224 schepen, metende te zamen 215 008 ton, waarvan uit Nederland 28 schepen, metende 33 663 ton, en uit de kolonie vertrokken 208 schepen, metende 209 864 ton (naar Nederland 25 schepen, metende 31 318 ton).

Nog blijkt uit die staten, dat de aangegeven getaxeerde of volgens officieele prijscourant getarifeerde waarde van den invoer heeft bedragen totaal f 8 273 590, waarvan uit of via Nederland voor eene waarde van f 4 642 084, en voorts dat de aangegeven waarde van den uitvoer van producten heeft bedragen f 9 201 669, waarvan naar Nederland voor eene waarde van f 4 221 812. Evenals in 1910 heeft ook in 1911 het cijfer van de waarde van den uitvoer dat van den invoer overtroffen.

De waarde van den invoer bedroeg in 1911 f 848 892 meer dan in 1910 en die van den uitvoer f 856 222 meer dan in 1910. De voornaamste uitvoerproducten waren *suiker* (voor ongeveer f 2 520 000); *goud* (voor ongeveer f 1 271 000), *balata* of *bolletriemelk* (voor ongeveer f 4 010 000) en *cacao* (voor ongeveer f 860 000). De waarde van de uitgevoerde (versche) *bacoven* bedroeg ongeveer f 188 000.

De invoer bedroeg naar den maatstaf voor 1895 en 1896 aangenomen:

in 1907	f	6 903 608
,, 1908		7 036 847
,, 1909		7 215 932
,, 1910		7 424 698
,, 1911		8 273 590

De uitvoer bedroeg aan geldswaarde in de laatste 5 jaren:

in 1907	f	5 888 567
,, 1908		6 033 369
,, 1909		6 559 470
in 1910	f	8 345 447
,, 1911		9 201 669

In bijlage W is een staat opgenomen van de scheepvaartlijnen die de kolonie aandoen.

§ 9. ZEEBRIEVEN.

In 1911 werden geen zeebrieven uitgereikt.

§ 10. BETONNING, BAKENS EN SEINWEZEN.

In de maand April kwam hier aan het nieuwe stalen lichtschip genaamd *Suriname-rivier* bestemd om het oude lichtschip te vervangen.

Dit lichtschip toont een bliksemlicht met elke 5 seconden eene schittering zichtbaar tot op 11 zeemijlen; lichtsterkte 4500 N. K.

Het schip geeft een mistsein, elke 20 seconden een stoot van 3 seconden door eene sirene, werkende met samengeperste lucht.

Het licht is geplaatst op een toren ter hoogte van 11.58 M. boven den waterspiegel; het lichtschip deed van af 1 October als zoodanig dienst, na eerst in het Sprostondok in Britsch-Guyana te zijn schoongemaakt en geschilderd.

De geleidelichten te Nieuw-Amsterdam en aan de monding van de Suriname, Nickerie en Marowijnerivieren hebben geregeld gebrand.

De tonnen werden over 't algemeen gerepareerd en geschilderd en waar noodig van nieuwe kettingen en zinkers voorzien.

Q.

POSTERIJEN, TELEGRAPHIE EN TELEPHONIE.

Posterijen. In het *Gouvernementsblad* van 1911, n°. 28, werd opgenomen het Koninklijk besluit van 6 Februari 1911, n°. 29 (*Staatsblad* n°. 46) houdende nadere regeling van het port der pakketten, een gewicht van 5 kilogram niet te boven gaande, rechtstreeks over zee tusschen Nederland en de koloniën Suriname en Curaçao of tusschen die beide koloniën onderling verzonden wordende.

Ingevolge het besluit van 27 Juni 1911, opgenomen in G. B. n°. 39 werden overgestempelde frankeer- en portzegels van verschillende waarden tijdelijk in gebruik gesteld, terwijl in G. B. n°. 45 werd opgenomen het besluit van 10 Juli 1911, bepalende de in gebruikstelling van tot plakzegels van 25 en 10 cent overgestempelde frankeerzegels van 25 en 15 cent.

Het Koninklijk besluit van 3 Januari 1912, n°. 29, tot verlaging van het recht hetwelk wordt geheven van de tusschen Nederland en de Nederlandsche koloniën in West-Indië en tusschen die koloniën onderling verzonden wordende postwissels, werd opgenomen in het *Gouvernementsblad* van 1912 onder n°. 14, terwijl in G. B. n°. 29 is opgenomen het besluit van 23 Maart 1912, houdende verhooging van den maatstaf van herleiding voor de verzending van geld door middel van postwissels in het verkeer met Britsch-Guyana en de landen of koloniën met welke Britsch-Guyana een postwisseldienst onderhoudt.

De opbrengst van den verkoop van frankeerzegels, briefkaarten, enz., en de verhuur van briefkasten, bedroeg in 1911 f 48 717, dat is f 7821 meer dan in 1910.

In 1911 werden 12 446 buitenlandsche postwissels afgegeven tot een totaal bedrag van f 1 035 996, tegen 7470 stuks tot een gezamenlijk bedrag van f 559 642 in 1910.

Uitbetaald werden 963 postwissels tot een totaal bedrag van f 32 551, tegen 919 stuks ten bedrage van f 27 668 in 1910.

Betreffende den binnenlandschen postwisseldienst volgt hieronder eene opgaaf van het verkeer over de laatste vijf jaren.

Afgegeven werden:

in 1907	2125	stuks ad	f	66 309
,, 1908	2484	,, ,,		146 126
,, 1909	2977	,, ,,		176 015
,, 1910	2871	,, ,,		141 459
,, 1911	3453	,, ,,		195 826
	13910		f	725 735

Uitbetaald werden:

in 1907	2112	stuks ad	f	66 259
,, 1908	2485	,, ,,		145 983
,, 1909	2985	,, ,,		176 412
,, 1910	2855	,, ,,		140 865
,, 1911	3444	,, ,,		195 627
	13881		f	725 146

Met den pakketpostdienst werden in 1911 naar het buitenland verzonden 934 pakketten, tegen 826 in 1910.

Ontvangen werden 4235 pakketten, tegen 3227 in 1910.

Van de verzonden pakketten waren er 394 met eene totale aangegeven waarde van 171 803 francs, tegen 412 met eene aangegeven waarde van 184 053 francs in 1910, en van de ontvangen pakketten 484 stuks met eene totale aangegeven waarde van 67 539 francs, tegen 371 stuks met eene aangegeven waarde van 55 378 francs in 1910.

Onder de ontvangen pakketten kwamen voor 827 stuks, waarop een totaal bedrag van f 15 642 (tegen 491 stuks in 1910, waarop een totaal bedrag van f 8467) wegens verrekening moest worden geïnd, terwijl er, evenals in 1910, geen enkel verrekenpakket werd verzonden.

De bijlagen Z^1, Z^2 en Z^3 geven een overzicht van het aantal der verzonden en ontvangen brieven, briefkaarten, post-

pakketten en andere stukken gedurende 1911, met afzonderlijke opgave van de pakketten, die goud bevatten.

Hieronder volgt een overzicht van het per pakketpost verzonden goud over de laatste 3 jaren:

in 1909 .... 1 274 296 gram goud,
,, 1910 .... 1 215 145 ,, ,,
,, 1911 .... 1 053 848 ,, ,,

Door middel van den rechtstreekschen pakketpostdienst tusschen Suriname en Britsch-Guyana werden in 1911 45 pakketten verzonden naar en 140 ontvangen uit Demerary (in 1910 respectievelijk 35 en 112); terwijl tusschen Suriname en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika rechtstreeks in 1911 werden verzonden 40 en ontvangen 372 pakketten (in 1910 respectievelijk 47 en 222).

In 1911 werden in Suriname ter invordering ontvangen 119 quitanties, tot een gezamenlijk bedrag van f 2920, waarvan 45 stuks, te zamen bedragende f 1013, als onbetaald werden teruggezonden, zoodat ingevorderd is op 74 quitanties een totaal bedrag van f 1907.

Telegraphie. Gedurende het jaar 1911 werden verzonden 1518 telegrammen met 9867 woorden en ontvangen 1411 telegrammen met 9598 woorden, tegen in 1910 respectievelijk 1302 telegrammen met 7963 woorden, en 1116 telegrammen met 6855 woorden.

De verbinding met Martinique was van 8 tot 26 April, die met Cayenne van 23 November tot 8 December verbroken.

Telephonie. Het personeel bestond op ultimo December 1911, behalve uit den opzichter voor het telephoonwezen, uit 4 militairen en 14 burgers. Het aantal particuliere aansluitingen werd in 1911 met 16 vermeerderd. Ten behoeve van het gouvernement kwamen 19 aansluitingen tot stand. Op ultimo December waren uitsluitend ten dienste van het gouvernement in gebruik 116 toestellen, verdeeld over 72 aansluitingen. Bij particulieren waren op dat tijdstip in gebruik 207 toestellen, verdeeld over 180 aansluitingen. In totaal waren alzoo in gebruik 323 toestellen, verdeeld over 252 verbindingen. In de Commewijnerivier werden twee 2-aderige kabels gelegd ten behoeve van de aansluitingen der plantages Slootwijk en Nieuw grond. In Nickerie werd een telephoonnet aangelegd.

Het totaal der ontvangsten van het telephoonwezen bedroeg in 1911 f 16 950 tegen f 14 061 in 1910.

R.

SPOORWEGEN.

Ten vervolge op het verslag, voorkomende onder de gedrukte stukken betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1913, wordt nog het volgende omtrent den spoorwegaanleg van 1 Januari tot 15 Mei 1912 vermeld.

De aanleg tot het eindpunt Dam is, zooals reeds in hoofdstuk C werd vermeld, voleindigd en met 1 Januari 1912 is de geheele lijn in exploitatie genomen.

De afwikkeling van den spoorwegaanleg zal nog eenige maanden duren.

De barkassendienst tusschen Kwakoegron en Brokolonko, in aansluiting aan de exploitatietreinen van Dinsdag en Vrijdag, is door den lagen waterstand in de rivier Saramacca, ten gevolge van de groote droogte, nog niet kunnen worden opengesteld.

De opbrengst van 1 Januari tot 15 Mei 1912 was als volgt:

BENAMING.	1ste Para-zône.	2de Para-zône.	1ste Goud-zône.	2de Goud-zône.	Totaal.
Passagegelden	f 12 606,—	f 1 366,—	f 14 102,—	f 3 298,—	f 31 372,—
Vrachtgelden	6 842,—	1 736,—	9 643,—	2 119,—	20 340,—
Goud	—	—	517,—	234,—	751,—
Diversen	57,—	8,—	389,—	3,—	457,—
	f 19 505,—	f 3 110,—	f 24 651,—	f 5 654,—	f 52 920,—
Spoorwegtelephoon	—	—	—	—	339,—
Zand	—	—	—	—	422,—
					f 53 681,—

De Minister van Koloniën,
DE WAAL MALEFIJT.

Bijlage A.

a. OPGAVEN omtrent mutatiën in de bevolking 1911.

	Personen van het mannelijk geslacht.		Personen van het vrouwelijk geslacht.		Totaal.	
Bij het einde van 1910 aanwezig		49 989		42 153		92 142
In 1911 geboren	1 424		1 296		2 720	
In 1911 aangekomen	1 998		201		2 199 *a*)	
		3 422		1 497		4 919
		53 411		43 650		97 061
In 1911 overleden	1 185		969		2 154	
In 1911 vertrokken	1 773		398		2 171 *b*)	
		2 958		1 367		4 325
		50 453		42 283		92 736 *c*)

a) Onder wie 160 Britsch Indische immigranten, niet onder contract verbonden.

b) Onder wie 668 Britsch Indische immigranten, door tusschenkomst van het immigratie-departement teruggevoerd.

c) Dit totaal stemt niet overeen met dat van den hierna volgenden staat, omdat de kennisgevingen omtrent aankomst, vertrek of verhuizing van de bewoners aan de wijkmeesters en aan de districts-commissarissen niet dan zeer onregelmatig worden gedaan.

b. VERDEELING der bevolking naar den landaard.

	Europeanen. in Nederland geboren.		Europeanen. elders geboren.		Nederlandsch-Indiërs.		Britsch-Indiërs.		Chineezen (buiten de kolonie of uit een Chin. vader en eene Chin. moeder).		Inboorlingen.		Anderen.		Totaal.		Totaal-Generaal.
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	
Paramaribo	222	136	142	86	133	81	503	296	533	128	12 958	16 860	1 768	1 052	16 259	18 639	34 898
Nickerie	8	4	9	—	270	167	1 577	852	93	52	1 220	1 266	935	740	4 112	3 081	1) 7 193
Coronie	9	5	—	—	1	—	10	5	12	—	965	1 001	16	12	1 013	1 023	2) 2 036
Beneden-Saramacca	5	—	2	—	196	84	1 254	933	14	1	988	890	41	15	2 500	1 928	4 428
Boven-Saramacca	2	—	—	—	1	—	22	17	2	—	164	100	90	—	281	117	398
Beneden-Suriname	23	5	15	8	477	293	1 283	941	22	1	1 507	1 156	20	25	3 347	2 429	5 776
Beneden-Para	14	2	17	4	148	97	2 034	1 637	19	2	1 864	1 646	48	13	4 144	3 401	7 545
Boven-Para	6	2	1	1	124	79	658	414	11	2	668	677	18	12	1 486	1 187	2 673
Boven-Suriname	6	5	8	2	257	157	610	303	14	1	959	712	57	7	1 911	1 187	3 098
Beneden-Commewijne	44	20	7	6	2 625	1 772	3 598	1 768	58	13	739	641	63	42	7 134	4 262	11 396
Boven-Commewijne	—	—	1	1	23	13	87	73	2	—	426	422	1	1	540	510	1 050
Cottica	—	—	2	—	563	294	976	510	17	5	1 003	962	20	3	2 581	1 774	4 355
Marowijne	27	1	1	—	2	—	8	7	59	35	169	179	43	25	309	247	3) 556
	366	180	205	113	4 820	3 037	12 610	7 756	856	240	23 630	26 512	3 120	1 947	45 617	39 785	4) 85 902
	546		318		7 857		20 376		1 096		50 142		5 067		85 402		

1) Hieronder 2868 bewoners van Nieuw-Nickerie.
2) „ 597 „ „ Totness.
3) „ 556 „ „ Albina.

4) Hieronder zijn niet opgenomen het zielental der boschnegers en indianen, t. w. 5247 boschnegers en 4343 Indianen.

c. VERDEELING van de bevolking naar den leeftijd.

	Geslachten.	onder het jaar.	1 jaar.	2 jaar.	3 jaar.	4 jaar.	5 tot 9 jaar.	10 tot 19 jaar.	20 tot 29 jaar.	30 tot 39 jaar.	40 tot 49 jaar.	50 tot 64 jaar.	65 tot 84 jaar.	85 jaar en ouder.	onbekend.	Totaal.
Paramaribo.	M.	361	318	392	365	331	1 754	3 271	3 102	2 774	1 748	1 250	446	37	153	16 302
	V.	329	318	401	397	363	1 886	3 421	3 562	2 713	1 958	2 001	1 019	96	132	18 596
Het overige deel der kolonie.	M.	672	630	687	683	762	1 722	3 022	6 526	6 049	3 184	2 098	968	414	1 928	28 845
	V.	592	550	577	682	558	1 610	2 447	4 202	3 585	2 263	1 720	851	214	1 308	21 659
Geheele kolonie.	M.	1 033	948	1 079	1 048	1 093	3 476	6 293	9 628	8 823	4 932	3 348	1 414	451	2 081	45 147
	V.	921	868	978	1 079	921	3 496	5 868	7 764	6 298	4 221	3 721	1 870	310	1 440	40 255
		1 954	1 716	2 057	2 127	2 014	6 972	12 161	17 392	15 121	9 153	7 069	3 284	761	3 521	85 402

Bijlage B.

STAAT aantoonende de verdeeling van de bevolking naar de onderscheidene betrekkingen, beroepen en ambachten in 1911.

Betrekkingen, beroepen en ambachten.	Paramaribo. (1)	Het overige deel der kolonie. (2)	Totaal.
Ambtenaren	158	99	257
Apothekers	19	1	20
Beambten van politie	131	80	211
Geestelijken	70	31	101
Geneeskundigen	11	15	26
Goudindustrie (belanghebbenden bij de, alsmede opzichters en arbeiders)	2 494	391	2 885
Grondeigenaren, administrateuren en opzichters van plantages	30	492	522
Houthakkers	47	6	53
Huisbedienden	1 060	351	1 411
Ingenieurs	6	3	9
Karrelieden	177	88	265
Kooplieden	207	5	212
Kleermakers	193	69	262
Kuipers	22	3	25
Landbouwers (eigenaren en pachters van perceelen ter uitoefening van den kleinen landbouw)	739	19 376	20 115
Landmeters	3	—	3
Machinisten	46	19	65
Marktvrouwen	312	29	341
Metselaars	46	14	60
Militairen	34	53	87
Notarissen	2	—	2
Onderwijzers en onderwijzeressen, alsmede hulponderwijzers en -onderwijzeressen en kweekelingen	246	69	315
Photografen	3	3	6
Praktizijns	3	—	3
Schoenmakers	171	61	232
Sjouwers	234	53	287
Slagers	7	11	18
Slijters en tappers	1	210	211
Smeden	292	77	369
Timmerlieden	839	227	1 066
Veld- en fabrieksarbeiders	600	13 999	14 599
Ververs	116	26	142
Visschers	113	84	197
Vroedvrouwen	18	3	21
Waschvrouwen	1 257	69	1 326
Winkel- en kantoorbedienden	619	197	816
Winkeliers	220	137	357
Zeelieden	91	76	167
Personen die eene betrekking bekleeden of een ambacht of beroep uitoefenen, niet afzonderlijk vermeld	1 955	467	2 422
Zonder beroep, hieronder gehuwde vrouwen, ouden, gebrekkigen en kinderen	22 306	13 610	35 916
	34 898	50 504	85 402

Aanmerkingen.

(1) In deze cijfers voor Paramaribo zijn niet opgenomen de personen die in het fort Zeelandia wonen, te weten:

292 militairen,
15 burgerlijke personen,
117 gevangenen,

424 personen.

(2) In deze cijfers is niet begrepen de bevolking der gevangenis te Nieuw-Amsterdam, bedragende 65 hoofden.

Bijlage C.

HUWELIJKEN, GEBOORTEN EN STERFGEVALLEN.

a. Huwelijken.

WAAR GESLOTEN.	Tusschen vreemdlingen.	Tusschen Europeesche ingezetenen.	Tusschen Europeesche ingezetenen en inboorlingen.	Tusschen vreemdelingen en inboorlingen.	Tusschen immigranten.	Tusschen immigranten en inboorlingen.	Tusschen inboorlingen.	Totaal.	Aantal gewettigde kinderen.
Paramaribo	7	—	11	22	10	1	161	212	209
Het overige deel der kolonie	6	—	8	8	122	3	107	254	380
Totaal . . .	13	—	19	30	132	4	268	466	589

b. Geboorten.

Staat van de geboorten in de geheele kolonie.

GEBOORTEN.	Doodgeboren.	Levend geboren.		Totaal.
		In echt.	Buiten echt.	
Mannelijk	147	365	1 059	1 424
Vrouwelijk	113	307	989	1 296
Totaal . . .	260	672	2 048	1) 2 720

d. Sterfgevallen.

1. Sterfte-statistiek, aanwijzende den ouderdom en het geslacht der overledenen.

	Geslacht.	Levenloos aangegeven.	Beneden één jaar.	Van 1 en 2 laar.	Van 3 t/m. 9 jaar.	Van 10 t/m. 19 jaar.	Van 20 t/m. 29 jaar.	Van 30 t/m. 39 jaar.	Van 40 t/m. 49 jaar.	Van 50 t/m. 59 jaar.	Van 60 t/m. 69 jaar.	Van 70 jaar en daarboven.	Van onbekenden ouderdom.	Totaal zonder de levenloos aangegevenen.
Paramaribo	M.	77	93	26	23	26	85	92	72	69	68	42	2	598
	Vr.	64	86	23	16	18	67	57	49	63	67	91	—	537
Het overige deel der kolonie.	M.	70	99	53	49	43	99	68	58	45	32	27	14	587
	Vr.	49	102	51	44	25	52	36	31	21	28	38	4	432
Totaal . . .	M.	147	192	79	72	69	184	160	130	114	100	69	16	1185
	Vr.	113	188	74	60	43	119	93	80	84	95	129	4	969
		260	380	153	132	112	303	253	210	198	195	198	20	2154

1) Van deze geboorten hadden er 1076 plaats te Paramaribo, daaronder niet begrepen de doodgeborenen.

2. Sterfte in iedere maand in de kolonie.

	Januari.	Februari.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	Totaal.
Paramaribo	110	83	101	97	81	99	81	115	93	87	81	107	1135
Het overige deel der kolonie	67	93	69	79	63	80	88	107	89	111	92	81	1019
Totaal	177	176	170	176	144	179	169	222	182	198	173	188	2154

d. VERGELIJKING van het aantal geboorten en sterfgevallen over de laatste tien jaren.

JAREN.	Geboren.	Overleden.	Meer geboren.	Meer overleden.
1902	2099	1959	140	—
1903	2529	1731	798	—
1904	2415	1803	612	—
1905	2527	1893	634	—
1906	2408	1793	615	—
1907	2439	2011	428	—
1908	2566	2199	367	—
1909	2814	2075	739	—
1910	2777	1987	790	—
1911	2720	2154	566	—

e. STATISTIEK betreffende geboorten, alsmede sterfte in het eerste levensjaar.

PLAATS.	Levenloos aangegevenen.			Levend geborenen.			Overleden in het eerste levensjaar, hieronder niet begrepen de levenloos aangegevenen.			Levenloos aangegevenen en levend geborenen te zamen.			Levenloos aangegevenen en overledenen in het eerste levensjaar te zamen.		
	Wettige.	Onechte.	Totaal.	Wettige.	Onechte.	Totaal.	Wettige.	Onechte.	Totaal.	Wettige.	Onechte.	Totaal.	Wettige.	Onechte.	Totaal.
Paramaribo	22	119	141	365	711	1076	52	147	199	387	830	1217	74	266	340
Het overige deel der kolonie	24	95	119	307	1337	1644	31	167	198	300	1178	1478	84	517	601
Totaal	46	214	260	672	2048	2720	83	314	397	687	2008	2695	158	783	941

Bijlage D.

a. STAAT van de burgerlijke zaken in 1911 behandeld bij het hof van justitie en de kantongerechten.

	Aanhangig op 1 Januari 1911.	Aangebracht in 1911.	Afgedaan.	Aanhangig op 31 Dec. 1911.
1°. *Hof van justitie.*				
Aangebracht sedert 3 jaar of meer .	—	—	—	—
Aangebracht sedert minder dan 3 jaar	—	—	—	—
Gewezen eindvonnissen	—	—	31	—
Geroyeerde zaken	—	—	1	—
Aanhangig sedert 3 jaar of meer .	84	—	—	—
Aanhangig sedert minder dan 3 jaar	—	32	—	84
	84 [2]	32	32	84 [1]
	116		116	
2°. *Kantongerecht te Paramaribo.*				
Aangebracht sedert 3 jaar of meer .	7	—	—	—
Aangebracht sedert minder dan 3 jaar	36	—	—	—
Afgedaan bij eindvonnis	—	—	214	—
Afgedaan door afstand, door het vervallen van de instantie of door royement van de rol	—	310	73	66
	43	310	287 [3]	66
	353		353	
3°. *Kantongerecht te Nickerie* . .	15	11	21	5
	26		26	

AANMERKINGEN.

[1]) Hieronder zijn er 60 waarin door partijen sedert meer dan 10 jaren of langer niets is gedaan.

[2]) Van de aangebrachte zaken betreffen 5 zaken beneden de f 1000, 2 faillissementen, 2 insolvent verklaring van den boedel van een gefailleerde, 1 verificatie schuldvordering in een faillissement, 2 onder curateelestelling, 12 verbetering of aanvulling van de registers van den burgerlijken stand, 1 van waarde verklaring van een beslag tot revindicatie, 1 van waarde verklaring van een arrest, 3 echtscheiding, 1 verklaring vermoedelijk overlijden, 1 het doen van rekening en verantwoording, 1 schadevergoeding tengevolge van onrechtmatige daad.

[3]) Er waren bovendien nog 27 incidenteele, praeparatoire en interlocutoire vonnissen.

b. STAAT van de strafzaken behandeld bij het hof van justitie, bij de kantongerechten, bij het oostelijk- en bij het westelijk ommegaand gerecht.

	Aantal zaken.	Aantal beklaagden.	Aantal zaken bij verstek behandeld.	Van de beklaagden werden: veroordeeld.	Van de beklaagden werden: vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging.	Veroordeeld zijn: tot doodstraf.	Veroordeeld zijn: tot dwangarbeid.	Veroordeeld zijn: tot gevangenisstraf met gedwongen tewerkstelling.	Veroordeeld zijn: tot gevangenisstraf alleen.	Veroordeeld zijn: tot enkele geldboete.	Veroordeeld zijn: tot geldboete en gevangenisstraf met of zonder tewerkstelling.	AANMERKINGEN.
Hof van justitie	85	119	—	113	6	10	7	70	20	6	—	
Kantongerecht van Paramaribo . .	447	583	6	549	34	—	—	58	27	460	4	
„ „ Nickerie . . .	236	416	22	391	25	—	—	214	2	172	3	
„ „ Coronie	20	20	1	17	3	—	—	2	—	14	1	
Oostelijk ommegaand gerecht . . .	1222	2514	10	2331	182	—	—	1542	3	767	19	
Westelijk „ „ . . .	44	57	—	51	6	—	—	35	6	9	1	
	2054	3709	39	3452	256	10	7	1921	58	1428	28	

Bijlage E[1].

a. MUTATIESTAAT van het politiekorps in 1911.

	Hoofdinspecteur.	Inspecteurs.	Adjunct-inspecteurs.	Hoofdagenten.	Agenten 1ste klasse.	Agenten 2de klasse.	Agenten 3de klasse.	Agenten 4de klasse.	Aanmerkingen.
Sterkte op 1 Januari 1911.	1	3[1])	3	21	30	47	79	36	[1]) Zijnde overcompleet geworden door de terugkomst van buitenlandsch verlof van den toenmaligen insp. van politie Killinger.
Vermeerderd door:									*a*) Aanstelling van 11 agenten 4de kl., waaronder 1 met den titulairen rang van agent 3de kl.
Aanstelling	—	—	—	1	—	—	—	*a*) 11	
Bevordering	—	—	—	4	7	7	7	—	*b*) Allen wegens wangedrag ontslagen.
Terugstelling	—	—	—	—	—	—	—	—	*c*) Allen op verzoek en eervol.
Totaal der vermeerdering	—	—	—	5	7	7	7	—	*d*) Allen op verzoek en eervol, waaronder 2 met ingang van 1 Januari 1912.
Verminderd door:									
Pensionneering	—	—	—	*c*) 3	*d*) 4	*d*) 1	—	—	
Ontslag	—	*b*) 1	—	—	*b*) 1	*b*) 3	*b*) 2	*c*) 3	
Overlijden	—	—	—	—	—	—	—	—	
Bevordering tot een hoogeren rang	—	—	—	—	4	7	7	7	
Totaal der vermindering	—	1	—	3	9	11	9	10	
Sterkte op 1 Januari 1912.	1	2	3	23	28	43	77	37	

b. STERKTE EN EMPLACEMENT van het politiepersoneel op ultimo December 1911.

GRADEN.	STERKTE.								EMPLACEMENT.																									
									Beneden-Para en Beneden-Suriname.				Boven-Pará en Boven-Suriname					Beneden Commewijne			Cottica.		Beneden- en Boven-Saramacca.											
	Hoofdinspecteur.	Inspecteurs.	Adjunct-inspecteurs.	Hoofdagenten.	Agenten 1ste klasse.	Agenten 2de klasse.	Agenten 3de klasse.	Agenten 4de klasse.	Poelepantje.	Combé.	Lelydorp.	Republiek.	Domburg.	Onoribo.	Carolina.	Berg en Dal.	Chatillon.	Frederiksdorp.	Nw. Amsterdam.	Mariënburg.	Ephrata.	Constantia.	Groningen.	Nassau.	Uitkijk.	Kwakoegron.	Coronie.	Nickerie.	Albina.	Totaal gedetacheerd.	Te Paramaribo.	Binnenlandsch verlof	Buitenlandsch verlof.	Totaal generaal.
Hoofdinspecteur . .	*a*) 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Inspecteurs. . . .	—	*b*) 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2
Adjunct-inspecteurs.	—	—	*c*) 3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	—	3
Hoefdagenten . . .	—	—	—	*d*) 23	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	—	—	1	8	15	—	—	23
Agenten 1ste klasse	—	—	—	—	*e*) 28	—	—	—	—	1	1	1	—	1	1	1	—	1	1	1	—	—	—	1	1	—	1	—	—	12	16	—	—	28
„ 2de „	—	—	—	—	—	*f*) 43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	2	1	1	2	—	1	2	—	2	2	17	26	—	—	43
„ 3de „	—	—	—	—	—	—	*g*) 77	—	2	2	1	1	4	1	—	2	—	2	7	6	1	2	1	1	—	1	2	1	4	41	33	—	3	77
„ 4de „	—	—	—	—	—	—	—	*h*) 37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	36	—	—	37
Totaal . . .	1	2	3	23	28	43	77	37	3	3	2	2	5	2	1	4	1	4	11	10	3	4	4	2	2	4	3	3	7	80	131	—	3	214
Mankeert tot compl.	—	—	—	2	2	2	3	—																										
Organieke sterkte .	1	2	3	25	30	45	80	37																										
Overcompleet . . .	—	—	—	—	—	—	—	5																										

Te Nickerie wordt dienst gedaan door 2 agenten 2de klasse en 1 agent 3de klasse, bijgestaan door 1 sergeant met den titulairen rang van adjunct-inspecteur, 2 korporaals en 20 infanteristen en fuseliers.

a) Tijdelijk, doordien de hoofdinspecteur van politie tijdelijk belast is met de waarneming der betrekking van commissaris van politie.

b) Waaronder 1 tijdelijk.

c) Waaronder 1 tijdelijk.

d) Waaronder 3 met den titulairen rang van adjunt-inspecteur en 1 tijdelijk.

e) Waaronder 2 tijdelijk.

f) Waaronder 1 tijdelijk.

g) Waaronder 1 tijdelijk en 7 met den titulairen rang van agent van politie 2de klasse.

h) Waaronder 1 met den titulairen rang van hoofdagent, 1 met den titulairen rang van agent van politie 3de klasse en 10 tijdelijke agenten van politie 4de klasse.

Bijlage E².

a. STAAT van de gevangenisbevolking in 1911.

	Burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia.	Gevangenis te Nieuw-Amsterdam.	Huis van bewaring in Nickerie.	Huis van bewaring in Coronie.	*Aanmerkingen.*
Mannen	133	56	11	3	
Vrouwen.	4	3	1	—	
Aanwezig op 31 December 1910 . . .	137	59	12	3	
Opgenomen in 1911.	731	107	476	—	
Ontslagen in 1911	751	101	453	—	
Mannen	114	61	32	3	
Vrouwen.	3	4	3	—	
Aanwezig op 31 December 1911 . . .	117	65	35	3	

b. OPGAVE van de recidive en van den leeftijd van de veroordeelde gevangenen, opgenomen en ontslagen in den loop van het jaar 1911.

1°. Burgerlijk en militair huis van verzekering in het fort Zeelandia.

	Bevolking in 1911.				
	Op 1 Januari: 67	Bij 362.	Totaal: 429.	Af: 352.	Op ultimo December: 77.
Van de recidive.					
a. Voor de 1ste maal veroordeeld, mannen	52	223	275	221	54
a. Voor de 1ste maal veroordeeld, vrouwen	1	19	20	19	1
b. „ „ 1ste „ recidive, mannen	—	40	40	34	6
b. „ „ 1ste „ recidive, vrouwen	—	14	14	14	—
c. „ „ 2de „ „, mannen	3	18	21	13	8
c. „ „ 2de „ „, vrouwen	—	5	5	5	—
d. „ „ 3de „ „, mannen	3	16	19	15	4
d. „ „ 3de „ „, vrouwen	—	2	2	2	—
e. „ „ 4de „ „, mannen	3	7	10	9	1
e. „ „ 4de „ „, vrouwen	2	7	9	9	—
f. „ „ 5de „ „, mannen	—	6	6	4	2
f. „ „ 5de „ „, vrouwen	—	1	1	1	—
g. „ „ 6de „ „, mannen	2	3	5	5	—
g. „ „ 6de „ „, vrouwen	2	3	5	5	—
h. „ „ 10de „ „, mannen	1	1	2	1	1
h. „ „ 10de „ „, vrouwen	—	—	—	—	—
Van den ouderdom.					
Van 10 tot 20 jaren, mannen	9	61	70	61	9
Van 10 tot 20 jaren, vrouwen	2	36	38	38	—
„ 20 „ 30 „, mannen	32	183	215	171	44
„ 20 „ 30 „, vrouwen	1	10	11	11	—
„ 30 „ 40 „, mannen	13	56	69	56	13
„ 30 „ 40 „, vrouwen	—	1	1	—	1
„ 40 „ 50 „, mannen	7	10	17	10	7
„ 40 „ 50 „, vrouwen	—	—	—	—	—
„ 50 „ 60 „, mannen	2	3	5	3	2
„ 50 „ 60 „, vrouwen	—	1	1	1	—
„ 60 „ 70 „, mannen	1	1	2	1	1
„ 60 „ 70 „, vrouwen	—	—	—	—	—

2°. Gevangenis te Nieuw-Amsterdam.

	Bevolking in 1911.				
	Op 1 Januari: 59.	Bij: 107.	Totaal: 166.	Af: 101.	Op ultimo December: 65.
Van de recidive.					
a. Voor de 1ste maal veroordeeld, mannen	35	92	127	89	38
a. Voor de 1ste maal veroordeeld, vrouwen	3	4	7	3	4
b. „ „ 1ste „ recidive, mannen	14	9	23	9	14
b. „ „ 1ste „ recidive, vrouwen	—	—	—	—	—
c. „ „ 2de „ „, mannen	7	1	8	—	8
c. „ „ 2de „ „, vrouwen	—	—	—	—	—
d. „ „ 3de „ „, mannen	—	1	1	—	1
d. „ „ 3de „ „, vrouwen	—	—	—	—	—
Van den ouderdom.					
Van 10 tot 20 jaren, mannen	2	1	3	1	2
Van 10 tot 20 jaren, vrouwen	1	2	3	1	2
„ 20 „ 30 „, mannen	42	56	98	59	39
„ 20 „ 30 „, vrouwen	—	2	2	—	2
„ 30 „ 40 „, mannen	9	33	42	32	10
„ 30 „ 40 „, vrouwen	1	—	1	1	—
„ 40 „ 50 „, mannen	2	9	11	5	6
„ 40 „ 50 „, vrouwen	1	—	1	1	—
„ 50 „ 60 „, mannen	1	3	4	1	3
„ 50 „ 60 „, vrouwen	—	—	—	—	—
„ 60 „ 70 „, mannen	—	1	1	—	1
„ 60 „ 70 „, vrouwen	—	—	—	-	—

Bijlage F.

STAAT aanwijzende het aantal gedoopten, catechisanten, lidmaten en huwelijken, enz. naar de opgaven van de verschillende gemeenten.

GEMEENTEN.	Geslacht.	Gedoopt.	Op catechisatie.	Aangenomen als lidmaten.	Aantal huwelijken.	Zielental.	Aanmerkingen.
Nederlandsch Herv. gemeente.	jongens	—	40	38	—	—	
	meisjes	166	80	37	—	—	
	mannen	—	—				
	vrouwen			29	19	—	
		166	120	104	19	± 6 800	
Vereenigde Protestantsche gemeente te Nieuw-Nickerie.	jongens	6	—	—	—	—	
	meisjes	11	—	—	—	—	
	mannen	—	—	4	—	—	
	vrouwen	—	—	4	—	—	
		17	—	8	—	550	
Evangelisch-Luthersche gemeente	jongens	[1]) 23	—	—	—	—	[1]) In echt 16.
	meisjes	[2]) 33	—	—	—	—	[2]) In echt 22.
	mannen	—	—	8	—	—	
	vrouwen	—	—	14	5	—	
		56	—	22	5	± 3 200	
Evangelische Broedergemeente.	kinderen	[1]) 783	—	—	—	—	[1]) 383 jongens, 400 meisjes, 168 wettige en 615 onwettige.
	volwassenen. . .	28	—	—	—	—	
		811	—	302	134	28 182	

GEMEENTEN.	Geslacht.	Gedoopt.	Op catechisatie.	Aangenomen als lidmaten.	Aantal huwelijken.	Zielental.	Aanmerkingen.
Roomsch-Katholieke gemeente.	kinderen	[1]) 962	—	—	—	—	[1]) w. o. 284 wettige en 678 onwettige.
	volwassenen. . .	304	—	—	—	—	
		1 266	—	—	165	[2]) ± 20 320	[2]) waarin ± 1000 Indianen en ± 100 Boschnegers.
Nederlandsch-Israëlietische gemeente.	mannen	—	—	—	—	235	
	vrouwen	—	—	—	—	353	
		—	—	—	—	588	
Nederlandsch Portugeesch-Israëlietische gemeente.	mannen	—	—	—	—	327	
	vrouwen	—	—	—	—	334	
		—	—	—	—	661	

Bijlage F[1].

a. STAAT aantoonende de veranderingen onder de verpleegden van „'s Landsgrond Boniface".

	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
Aantal op 1 Januari 1911	210	168	4	2	384
Bijgekomen in 1911	107	46	6	1	160
	317	214	10	3	544
Overleden in 1911	56	28	—	—	84
	261	186	10	3	460
Ontslagen in 1911	77	40	4	3	124
Aantal op 31 December 1911	184	146	6	—	336
Hiervan buiten het gesticht verpleegd	30	67	—	—	97

b. STAAT aantoonende den landaard der verpleegden van „'s Landsgrond Boniface".

	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes	Totaal.
Inboorlingen	30	56	—	—	86
Britsch-Indiers	45	18	5	—	68
Chineezen	49	—	—	—	49
Inboorlingen uit W.-I. koloniën	7	1	—	—	8
Portugeezen uit Madeira	2	—	—	—	2
Europeanen	2	—	—	—	2
Javanen	18	5	1	—	24
	153	80	6	—	239

c. STAAT aantoonende de van Gouvernementswege gealimenteerde weezen.

	Hervormde Gemeente.		Evangelisch Luthersche Gemeente.		Evangelische Broeder-gemeente.		Roomsch-Katholieke Gemeente.		Totaal.		Totaal Generaal.
	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	jongens.	meisjes.	
Op 1 Januari 1911 werden verpleegd .	35	32	12	23	120	140	104	93	271	288	559
Bijgekomen in 1911.	8	13	1	1	31	31	25	28	65	73	138
	43	45	13	24	151	171	129	121	336	361	697
Afgeschreven in 1911	7	5	—	3	25	22	15	15	47	45	92
Op 31 December 1911.	36	40	13	21	126	149	114	106	289	316	605
	76		34		275		220		605		

Bijlage G[1].

MEDEDEELINGEN BETREFFENDE HET ONDERWIJS IN 1911.

§ 1. *Algemeene mededeelingen.*

Met den aanvang van den nieuwen cursus werd in November een begin gemaakt met de reorganisatie der Emmaschool; de onderwijzer T. Nawijn werd aan het hoofd geplaatst van genoemde school. Aan een verslag van hetgeen van November 1911 tot 15 Maart d.j. aan de Emmaschool is verricht, wordt het volgende ontleend:

,,Het lag in het voornemen van ondergeteekende om den handenarbeid en het zaakonderwijs zoo spoedig mogelijk in alle klassen in te voeren. Aan het onderwijzend personeel werd daarom voorgesteld, dat dit zich op den vrijen Zaterdag onder leiding van den heer Jacobs en ondergeteekende zóó zou bekwamen, dat het de leiding van dit onderwijs in de verschillende klassen zelf ter hand zou kunnen nemen. Allen namen gretig de aangeboden hulp aan en sedert vereenigen de onderwijzers en onderwijzeressen der Emmaschool zich elken Zaterdagnamiddag in of onder het schoolgebouw en oefenen zich met ijver. De gevolgen blijven niet uit. Het onderwijzend personeel gevoelt zich meer en meer thuis in het nieuwe onderwijs, het stelt er belang in, sommigen zijn zelfs enthousiast. De onderwijzers en onderwijzeressen brengen het in hun onderwijs en het maakt in hooge mate de belangstelling der kinderen gaande.''

,,.......... Zooveel mogelijk wordt er naar gestreefd voeling met de ouders en verzorgers te krijgen. Ten deele geschiedt dit door huisbezoek. Een ouderavond, voor ditzelfde doel uitgeschreven op 2 Februari jl., slaagde uitstekend: de zaal van het schoolmuseum kon de talrijke bezoekers niet allen bevatten. In deze bijeenkomst zette ondergeteekende uiteen, op welke wijze de Emmaschool hare leerlingen onderwijst, en het was voor hem en de overige leden van het personeel een voldoening, dat velen der aanwezigen hunne ingenomenheid met het gesprokene te kennen gaven.

,,Het spreekt vanzelf, dat de Emmaschool niet onaangevochten bleef, zij heeft dit gemeen met alles wat nieuw is. De aanvallen tegen haar gericht, bleken gelukkig niet in staat de inwendige organisatie der school tegen te houden, terwijl het vertrouwen van het onderwijzend personeel in zijn mooie taak er niet het minst onder leed.''

In 1911 werd evenmin als in 1910 een landbouwcursus gehouden voor onderwijzers, die de normaalschool niet bezoeken, omdat de onderwijzer, die gewoonlijk werd belast met het houden van dien cursus, nog niet van het buitenlandsch verlof was teruggekeerd.

In de maand September 1911 werden aan de Hendrikschool tot hoogere klassen bevorderd 232 leerlingen, t. w. 144 jongens en 88 meisjes.

Niet bevorderd werden 76 leerlingen, t. w. 40 jongens en 36 meisjes.

Het getuigschrift van volbrachte studie aan die school is uitgereikt aan al de 5 leerlingen der achtste klasse, nl. 3 jongens en 2 meisjes.

Op 31 December 1911 bedroeg het aantal leerlingen 365, t. w. 228 jongens en 137 meisjes.

Aan de 2de openbare school voor uitgebreid lager onderwijs, de van Sypesteynschool, werden tot hoogere klassen bevorderd 168 leerlingen, t. w. 101 jongens en 67 meisjes, terwijl 17 jongens en 12 meisjes niet in eene hoogere klasse konden overgaan.

Aan 3 leerlingen van de zevende of hoogste klasse, nl. 1 jongen en 2 meisjes, werd het getuigschrift, bedoeld bij art. 26 van het huishoudelijk reglement, uitgereikt.

Op 31 December 1911 bedroeg het aantal leerlingen 197, t. w. 120 jongens en 77 meisjes.

De Willemschool, eene school voor gewoon lager onderwijs, waar sedert November 1910 schoolgeld wordt geheven, telde op 31 December 1911 265 leerlingen, t. w. 182 jongens en 83 meisjes.

Voor bijzonderheden omtrent de ambachtsschool te Paramaribo, die op het einde van het schooljaar 19 leerlingen en 15 toehoorders telde, wordt verwezen naar het verslag van die school over het tijdvak van 1 November 1910—1911, dat spoedig in druk zal verschijnen.

De knip- en handwerkscholen der Roomsch-Katholieke zusters telden op 31 December 1911 162 leerlingen.

Het Surinaamsch Onderwijzersgenootschap telde op 31 December 1911 136 leden (nl. 46 dames en 90 heeren) en 4 eereleden; het onderwijzersgenootschap ,,Broederschap'' telde toen 27 leden.

De beide te Paramaribo bestaande muziekscholen telden respectievelijk 12 en 2 leerlingen.

Aan den jongeling J. H. Boschman, aan wien in 1910 voor de eerste maal eene bijdrage uit de koloniale kas was toegekend om in Nederland tot koloniaal landbouwkundige te worden opgeleid, werd in 1911 die bijdrage weder verleend.

In 1911 werd weder een examen gehouden om eene bijdrage uit de koloniale kas te verwerven ten einde in Nederland tot landbouwkundige te worden opgeleid. Eén jongeling deed het examen, dat onvoldoende werd bevonden, zoodat hij niet werd voorgedragen voor het erlangen eener studiebeurs.

De cursus voor de Engelsche taal van den heer J. R. Rellum werd op 31 December 1911 bezocht door 27 leerlingen.

In Juni 1911 werd te Paramaribo door de Roomsch-Katholieke zusters eene nieuwe meisjesschool geopend, de Mariaschool.

In Maart 1911 werd op de vestigingsplaats Kroonenburg door de Roomsch-Katholieke geestelijken eene gemengde school geopend, de St. Thomasschool.

§ 2. *Examens ter verkrijging van akten van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs.*

In 1911 werd slechts éénmaal en wel in October gelegenheid gegeven om het onderwijzersexamen af te leggen.

Het volgende staatje geeft een overzicht van de in 1910 afgelegde examens.

EXAMEN VOOR	Getal candidaten: die zich aangemeld hebben.	die zich terug-getrokken hebben.	die geslaagd zijn.	Aanmerkingen.
den 4den rang	[1]) 64	[5]) 6	[7]) 26	[1]) Waaronder 26 vrouwelijke candidaten.
den 3den rang	[2]) 30	[6]) 8	[8]) 12	[2]) „ 19 „ „
den 2den rang	[3]) 13	—	[9]) 3	[3]) „ 3 „ „
den 1sten rang	2	—	—	[4]) Beide candidaten voor het Engelsch waren dames.
het Engelsch	[4]) 2	—	2	[5]) Waaronder 3 vrouwelijke candidaten.
het Hoogduitsch	1	—	1	[6]) „ 5 „ „
de handwerken voor meisjes	2	—	2	[7]) „ 15 „ „
				[8]) „ 9 „ „
Totaal	114	14	46	[9]) „ 1 „ candidaat.

§ 3. *Scholen.*

Blijkens de hierbijgaande bijlage (bijlage G[2]) bedroeg op 31 December 1910 het getal scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs in de kolonie 66, waarvan 25 te Paramaribo en 41 in de districten.

Te Paramaribo:

4 niet-gesubsidieerde scholen;
7 gouvernementsscholen;
6 gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente;
7 gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken;
1 gesubsidieerde school van de vereeniging de „Vrije Evangelisatie";

In de districten:

19 gouvernementsscholen;
14 gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente;
8 gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken.

Van de 4 niet gesubsidieerde particuliere scholen zijn 3 en van de 7 gouvernementsscholen te Paramaribo 2 scholen voor uitgebreid lager onderwijs.

Van de 4 eerstgenoemde zijn 2 gemengd, 1 is uitsluitend voor meisjes en 1 is alleen voor jongens bestemd. Al de gouvernementsscholen te Paramaribo en in de districten zijn gemengd.

Van de 6 scholen der Evangelische Broedergemeente te Paramaribo zijn 3 gemengd, 2 zijn voor jongens en 1 voor meisjes bestemd. Eene dezer scholen, de Comeniusschool aan de Burenstraat (voor jongens), heeft 4 klassen, waarin uitgebreid lager onderwijs wordt gegeven.

Van de 7 gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken te Paramaribo zijn 3 voor jongens en 4 voor meisjes bestemd.

Op de school van de vereeniging „de Vrije Evangelisatie", die gemengd is, wordt uitgebreid lager onderwijs gegeven.

Al de scholen der Evangelische Broedergemeente in de districten zijn gemengd.

In de geheele kolonie heeft men dus 50 gemengde, 8 jongens- en 8 meisjesscholen.

Op eene van de districtsscholen der Evangelische Broedergemeente (nabij Paramaribo) wordt ook onderwijs gegeven in de Hindostansche talen; verder waren er 9 scholen van deze gemeente bij de boschnegers.

Op de scholen der boschnegers wordt bij het onderwijs nog veel gebruik gemaakt van de Neger-Engelsche taal; omtrent verdere bijzonderheden betreffende deze scholen wordt verwezen naar § 3 van het verslag van 1907.

Op eene van de districtsscholen der Roomsch-Katholieke geestelijken (niet ver van Paramaribo) wordt ook onderwijs gegeven in de Hindostansche talen.

§ 4. *Opleiding van onderwijzers.*

In September werden aan de gouvernementsnormaalschool tot hoogere klassen bevorderd 13 mannelijke en 20 vrouwelijke kweekelingen.

Aan het eindexamen voldeden 4 mannelijke en 11 vrouwelijke kweekelingen.

In de maand November werden nieuwe leerlingen tot de Normaalschool toegelaten, t. w. 14 mannelijke en 11 vrouwelijke leerlingen.

Op 31 December 1911 telde de Normaalschool 78 leerlingen, t. w. 32 mannelijke en 46 vrouwelijke.

De Normaalschool, opgericht door de Roomsch-Katholieke geestelijken, telde op 31 December 1911, 9 leerlingen, allen mannelijke, die voor den 4den rang worden opgeleid.

§ 5. *Onderwijzend personeel.*

Aan de scholen voor gewoon en voor uitgebreid lager onderwijs waren op 31 December 1911 werkzaam:

Te Paramaribo:

17 onderwijzers en 5 onderwijzeressen van den 1sten rang;
19 onderwijzers en 6 onderwijzeressen van den 2den rang;
27 onderwijzers en 64 onderwijzeressen van den 3den rang;
41 onderwijzers en 44 onderwijzeressen van den 4den rang;
1 onderwijzer met akte (m. o.) voor het teekenen;
1 onderwijzer met akte (m. o.) voor het boekhouden;
1 onderwijzer met den doctorsgraad voor natuur- en scheikunde;
1 onderwijzer met akten voor het Fransch en Engelsch;
1 onderwijzer met akte voor de wiskunde;
1 onderwijzeres met akte voor het Fransch;
1 onderwijzeres met akte voor het Engelsch;
8 onderwijzeressen met akte voor handwerken voor meisjes;
voorts nog 2 mannelijke en 24 vrouwelijke personen zonder onderwijzersrang of speciale akte, die in de scholen hulp verleenden of in speciale vakken onderwijs gaven.

In de districten:

3 onderwijzers van den 2den rang;
33 onderwijzers en 2 onderwijzeressen van den 3den rang;
19 onderwijzers en 3 onderwijzeressen van den 4den rang;
1 onderwijzer zonder rang aan het hoofd van eene school;

3 onderwijzeressen met akte alleen voor de handwerken voor meisjes.

Voorts nog 4 mannelijke en 29 vrouwelijke personen zonder onderwijzersrang of speciale akten, die onderwijs gaven; hieronder begrepen 8 echtgenooten van zendelingen der Evangelsche Broedergemeente, die onderwijs gaven in de handwerken voor meisjes.

In de geheele kolonie derhalve:

159 gegradueerde onderwijzers;
124 gegradueerde onderwijzeressen;
te zamen 283, tegen 275 op gelijk tijdstip van 1910;

voorts:

1 onderwijzer met akte (m. o.) voor het teekenen;
1 onderwijzer met akte (m. o.) voor het boekhouden;
1 onderwijzer met den doctorsgraad voor natuur- en scheikunde;
1 onderwijzer met akten voor Fransch en Engelsch;
1 onderwijzer met akte voor de wiskunde;
1 onderwijzeres met akte voor het Fransch;
1 onderwijzeres met akte voor het Engelsch;
11 onderwijzeressen met akte voor de handwerken voor meisjes;
1 persoon zonder rang aan het hoofd van eene school;
60 niet-gegradueerde personen, die in de school hulp verleenden of in speciale vakken onderwijs gaven.

Van deze niet-gegradueerde personen waren werkzaam:

18 aan de gouvernementsscholen;
7 aan de niet-gesubsidieerde particuliere scholen;
18 aan de gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente;
13 aan de gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken;
3 aan de gesubsidieerde school der vereeniging „de Vrije Evangelisatie".

In den volgenden staat wordt opgegeven het getal onderwijzers van de verschillende rangen, die bij het gewoon en uitgebreid lager onderwijs werkzaam waren op 31 December 1909—1911.

			1909.	1910.	1911.
Onderwijzers	van den 1sten rang		14	14	17
„	„ „ 2den	„	24	24	22
„	„ „ 3den	„	60	66	60
„	„ „ 4den	„	53	54	60
Onderwijzeressen	„ „ 1sten	„	4	4	5
„	„ „ 2den	„	5	5	6
„	„ „ 3den	„	59	61	66
„	„ „ 4den	„	42	47	47
Totaal van den	1sten	„	18	18	22
	2den	„	29	29	28
	3den	„	119	127	126
	4den	„	95	101	107
Totaal van alle rangen . .			261	275	283

Het volgende staatje geeft de samenstelling van het onderwijzend personeel op 31 December 1878, 1886, 1896, 1906 en 1911.

	Getal onderwijzers.					Percentage van het getal.				
	1878	1886	1896	1906	1911	1878	1886	1896	1906	1911
1ste rang . .	6	4	7	13	22	8	4	5	6	8
2de „ . . .	6	4	11	21	28	8	4	8	9	10
3de „ . . .	22	45	54	93	126	29	44	41	41	45
4de „ . . .	43	49	60	98	107	56	48	45	45	38
Totaal . . .	77	102	132	225	283	—	—	—	—	—

Uit de cijfers blijkt, dat het percentage van het getal bezitters van den 4den rang langzamerhand kleiner, dat van de hoogere rangen grooter wordt.

Onder de in deze paragraaf gegeven cijfers zijn niet begrepen de scholen bij de boschnegers, de bewaarscholen en de in § 4 genoemde scholen.

§ 6. *Schoolgaande kinderen.*

Op de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs waren op 31 December 1911 ingeschreven:

In de geheele kolonie:

5007 jongens en
4269 meisjes

te zamen 9276 leerlingen, tegen 8905 op gelijk tijdstip van 1910; het getal schoolgaande kinderen is derhalve toegenomen met 371, t. w. 172 jongens en 199 meisjes;

te Paramaribo:

3388 jongens en
3318 meisjes

te zamen 6706 leerlingen, zijnde ruim 72 percent van het getal schoolgaande kinderen in de kolonie, tegen 6441 op gelijk tijdstip van 1910. Het getal schoolgaande kinderen te Paramaribo is dus vermeerderd met 265, t. w. 108 jongens en 157 meisjes;

in de districten:

1619 jongens en
951 meisjes

te zamen 2570 leerlingen, zijnde bijna 28 percent van het getal schoolgaande kinderen in de kolonie, tegen 2464 op gelijk tijdstip van 1910. Het getal schoolgaande kinderen in de districten is dus vermeerderd met 106, t. w. 64 jongens en 42 meisjes.

Men had op 31 December 1911:

512 schoolgaande kinderen beneden 7 jaar;
6960 schoolgaande kinderen van 7—12 jaar;
1804 schoolgaande kinderen boven 12 jaar.

Bovenstaande cijfers hebben alleen betrekking op de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs; de scholen tot opleiding van onderwijzers, de ambachtsschool, de scholen bij de boschnegers, de verschillende naaischolen en de bewaarscholen zijn niet daaronder begrepen.

Op de 9276 kinderen, die op 31 December 1911 de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs bezochten, had men 301 gegradueerde onderwijzers, hieronder begrepen die met akten uitsluitend voor speciale vakken.

Van de rangonderwijzers waren op dien datum 6 van de gouvernementsscholen te Paramaribo met buitenlandsch verlof afwezig.

Er bleven dus over 295, dat is gemiddeld 1 gegradueerde onderwijzer op 31,1 leerlingen, tegen 31,4 in het jaar te voren.

Na aftrek van de met verlof afwezige onderwijzers had men

te Paramaribo:

232 gegradueerde onderwijzers op 6706 leerlingen of 1 gegradueerden onderwijzer op 29,3 leerlingen, tegen 1 gegradueerden onderwijzer op 29,0 leerlingen in 1910;

in de districten:

63 gegradueerde onderwijzers op 2570 leerlingen of 1 gegradueerden onderwijzer op 40,8 leerlingen, tegen 1 gegradueerden onderwijzer op 39,7 leerlingen in 1910.

Op de hierbedoelde scholen had men op 31 December 1911 op elke 100 leerlingen:

in de geheele kolonie 54,0 jongens en 46,0 meisjes;
te Paramaribo 50,1 jongens en 49,9 meisjes;
in de districten 63,0 jongens en 37,0 meisjes.

Voor de schoolgaande kinderen van 7—12 jaar waren de cijfers:

in de geheele kolonie 3691 jongens en 3269 meisjes;
te Paramaribo 2364 jongens en 2486 meisjes;
in de districten 1327 jongens en 783 meisjes.

Uit den volgenden staat blijkt welke categorieën van kinderen de scholen bezochten en welke de getalsterkte was van elke categorie op 31 December 1909, 1910 en 1911.

		Getal schoolgaande kinderen.		
		1909.	1910.	1911.
Paramaribo en de districten:				
voor rekening van	particulieren	1143	1379	1421
	het Gouvernement	2323	2165	2153
op de gesubsidieerde scholen der	Evangelische Broedergemeente	2645	2673	2676
	Roomsch-Katholieke geestelijken	2133	2419	2724
	Vereeniging „de Vrije Evangelisatie	280	269	302
Paramaribo.				
voor rekening van	particulieren	1138	1375	1419
	het Gouvernement	1337	1138	1085
op de gesubsidieerde scholen der	Evangelische Broedergemeente	1755	1796	1781
	Roomsch-Katholieke geestelijken	1718	1863	2119
	Vereeniging „de Vrije Evangelisatie".	280	269	302
Districten.				
voor rekening van	particulieren	5	4	2
	het Gouvernement	986	1027	1068
op de gesubsidieerde scholen der	Evangelische Broedergemeente	890	877	895
	Roomsch-Katholieke geestelijken	415	556	605

De scholen bij de boschnegers waren op 31 December 1911 bezocht door 143 jongens en 114 meisjes, totaal door 257 leerlingen.

Het volgende staatje geeft een overzicht van de bewaarscholen op 31 December 1911.

Bewaarscholen van	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
De Evangelische Broedergemeente, voor kinderen van onvermogenden	140	129	269
De Roomsch-Katholieke geestelijken, voor kinderen van onvermogenden	196	205	401
Totaal	336	334	670
De Roomsch-Katholieke geestelijken, voor andere kinderen	39	45	84
Verschillende particulieren	206	215	421
Totaal	245	260	505
Totaal-generaal	581	594	1175

Op de bewaarschool, verbonden aan de St. Theresiaschool in Coronie, gingen op 31 December 1911 26 jongens en 27 meisjes; op die verbonden aan de St. Claraschool te Nieuw-Nickerie 32 jongens en 64 meisjes; op die verbonden aan de school der Evangelische Broedergemeente te Nieuw-Nickerie 16 jongens en 15 meisjes; die voor koeliekinderen verbonden aan laatstgenoemde school werd bezocht door 11 jongens.

Op de bewaarscholen in de districten had men dus te zamen 85 jongens en 106 meisjes, in het gheel 191 kinderen. Dezen voegende bij die te Paramaribo komt men voor de bewaarscholen tot een totaal van 1366 kinderen, nl. 666 jongens en 700 meisjes.

Op 31 December 1911 gingen in de geheele kolonie school

5816 jongens en

5083 meisjes,

te zamen 10 899 kinderen tegenover 10213 op 31 December 1910 en 9853 op 31 December 1909.

Hieronder volgt een staat van de mutatiën op de scholen voor gewoon en uitgebreid lager onderwijs in 1911. De scholen bij de boschnegers zijn hier niet medegerekend.

	Voor het eerst op school geplaatst.			Totaal van al de plaatsingen.			Totaal van al de afschrijvingen.		
	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
Paramaribo	371	516	887	1094	1323	2417	986	1166	2152
Het overige deel der kolonie	387	200	587	653	455	1108	589	413	1002
Totaal	758	716	1474	1747	1778	3525	1575	1579	3154
1910	917	738	1655	1923	1438	3361	1737	1243	2980
Paramaribo.									
Niet gesubsidieerde particuliere scholen . . .	22	57	79	91	114	205	102	149	251
Gouvernementsscholen	105	106	211	302	278	580	287	256	543
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente . .	100	117	217	314	218	532	319	228	547
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken .	132	191	323	360	628	988	251	481	732
Gesubsidieerde scholen der Vereeniging de Vrije Evangelisatie	12	45	57	27	85	112	27	52	79
Totaal	371	516	887	1094	1323	2417	986	1166	2152
1910	555	532	1087	1342	1049	2391	1272	906	2178
Districten.									
Gouvernementsscholen	163	79	242	295	198	493	286	168	454
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	120	69	189	189	136	325	179	128	307
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	104	52	156	169	121	290	124	117	241
Totaal	387	200	587	653	455	1108	589	413	1002
1910	362	206	568	581	389	970	465	337	802

Blijkens den staat werden 3525 leerlingen ingeschreven, waarvan 1474 voor het eerst op school geplaatst; dit laatste getal omvat zoowel kinderen, die nog in het geheel geen onderwijs hebben genoten, als die, welke van bewaarscholen kwamen (ten getale van 382, nl. 129 jongens en 253 meisjes). Van de eene school naar de andere werden overgeplaatst 3525 — 1474 of 2051 leerlingen. Het geheele aantal van de scholen afgeschreven leerlingen bedroeg 3154; trekt men hiervan het aantal verplaatste leerlingen af, dan houdt men het getal over van hen, die de school voorgoed hebben verlaten, nl. 1103.

Onder deze cijfers zijn begrepen zij, die de kolonie verlieten al of niet om elders school te gaan.

In het volgende staatje zijn de cijfers over 1909, 1910 en 1911 samengevat:

	Voor het eerst op school geplaatst.			Voor goed de school verlaten.		
	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
1909. .	816	659	1475	780	635	1415
1910. .	917	738	1655	730	544	1274
1911. .	758	716	1474	586	517	1103

§ 7. *Schoolbezoek.*

In de bij dit verslag gevoegde bijlage (bijlage G²) vindt men een overzicht van de gemiddelde opkomst per dag en per 100 leerlingen van Paramaribo en de districten afzonderlijk en naar den aard der scholen.

De opkomst was in 1911 voor:

de geheele kolonie 80
Paramaribo 82
de districten 76
tegen 81, 83 en 77 in 1910.

Voor de verschillende categorieën van scholen waren de cijfers:

	In de geheele kolonie.	Te Paramaribo.	In de districten.
Op de niet-gesubsidieerde particuliere scholen	88	88	—
Op de gouvernementsscholen	78	82	70
Op de gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	79	79	79
Op de gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	82	82	82
Op de gesubsidieerde school der Vereeniging „de Vrije Evangelisatie"	85	85	—

Het schoolbezoek zou op de scholen der boschnegers beter zijn, indien de kinderen niet door de ouders naar de kostgronden werden meegenomen om daar te werken.

In 1911 werden 6 vervolgingen ingesteld wegens overtreding aan den leerplicht; en wel in Nickerie 2, in Saramacca 1 en in Beneden-Suriname en Beneden-Para 3; al de vervolgden werden tot geldboeten veroordeeld.

Van 1877 (het jaar van de inwerkingtreding der vigeerende onderwijsverordening, waarbij leerplicht is voorgeschreven) tot 1911 is het getal schoolgaande kinderen met 4664 vermeerderd, terwijl het percentcijfer van de opkomst van 75 tot 80 steeg.

Te Paramaribo steeg in dezelfde tijdruimte de schoolbevolking van 3201 tot 6706, eene vermeerdering dus van 3505, het percentage van de dagelijksche opkomst klom daarbij van 73 tot 82.

De behandeling van trachoomlijders op school (zie het verslag over 1889) werd in 1911 geregeld voortgezet.

§ 8. *Schoolspaarbank.*

Op 1 Januari 1911 was bij den inspecteur voor het onderwijs een saldo van f 38 in kas.

Het geheele bedrag van 1 Januari tot 31 December 1911 bij hem gestort, bedroeg f 5388; daarbij gevoegd de f 38 die op 1 Januari bij hem in kas was, geeft f 5426.

In 1911 werd door den inspecteur in de koloniale postspaarbank ten name van den inspecteur voor het onderwijs voor de schoolspaarbank een bedrag van f 5326 gestort, terwijl aan eenige hoofden van scholen een bedrag van f 16 is gerestitueerd ter uitkeering aan leerlingen, zoodat op 31 December 1911 bij hem in kas was een saldo van f 84, hetgeen is toe te schrijven aan het feit, dat op 30 en 31 December de schoolspaarbank gesloten was, terwijl op die dagen van eenige scholen gelden zijn ontvangen.

Op 31 December 1910 was op genoemd spaarbankboekje een saldo van f 1223 overgebleven, dat nog niet op naam van scholieren was overgeschreven. Met het in 1911 in de koloniale postspaarbank gestorte bedrag van f 5326, maakt dit eene som uit van f 6549.

In 1911 werd door de koloniale postspaarbank een bedrag van f 5231 op naam van scholieren overgeschreven; zoodat het saldo van het tegoed op bovengenoemd spaarbankboekje op 31 December 1911 bedroeg f 1318.

Van de invoering der schoolspaarbank in Mei 1882 tot 31 December 1911 werd door de onderwijzers, na aftrek van de uitkeeringen door den inspecteur gedaan bij het sluiten van scholen als anderszins te zijnen bureele gestort f 144 561, waarvan f 143 159 op naam van scholieren werd overgeschreven.

Op 31 December 1911 namen 3831 scholieren aan het sparen deel, zijnde ruim 41 percent van het getal schoolgaande kinderen, dat op dien datum 9276 bedroeg.

Op denzelfden datum waren 1848 scholieren in het bezit van boekjes der koloniale postspaarbank, zijnde bijna 20 percent van het getal schoolgaande kinderen en ruim 48 percent van het getal deelnemers aan het sparen.

In 1911 gaf de koloniale postspaarbank op naam van scholieren, wier spaarpenningen een gulden of veelvouden daarvan bedroegen, 701 boekjes uit. Hiervan kwamen:

Te Paramaribo:

op de niet-gesubsidieerde particuliere scholen	40
op de gouvernementsscholen	203
op de gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	91
op de gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	170
op de gesubsidieerde school van de vereeniging „de Vrije Evangelisatie"	82
Totaal	586

In de districten:

op de gouvernementsscholen	86
op de gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	13
op de gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	16
Totaal	115

De inspecteur voor het onderwijs,

J. J. Heilbron.

STAAT aantoonende het getal scholen, geëxamineerde onderwijzers, schoolgaande
schoolgaande kinderen op ultimo December 1911, verder het gemiddeld getal

	Getal scholen op ultimo December 1911.	Getal geëxamineerde onderwijzers.	Getal schoolgaande kinderen op ultimo December 1911. Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Getal leerlingen op 1 geëxamineerden onderwijzer.
Paramaribo	25	232	3 388	3 318	6 706	29
Het overige deel der kolonie	41	63	1 619	951	2 570	41
Totaal	66	295	5 007	4 269	9 276	31
1910	64	284	4 835	4 070	8 905	31
Paramaribo en districten.						
Niet-gesubsidieerde particuliere scholen	4	25	252	357	609	24
Gouvernementsscholen	26	104	1 705	1 260	2 965	29
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	20	77	1 537	1 139	2 676	35
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	15	77	1 439	1 285	2 724	35
Gesubsidieerde scholen der Vereeniging „de Vrije Evangelisatie"	1	12	74	228	302	25
Totaal	66	295	5 007	4 269	9 276	31
1910	64	284	4 835	4 070	8 905	31
Paramaribo.						
Niet-gesubsidieerde particuliere scholen	4	25 [1])	252	357	609	24
Gouvernementsscholen	7	79 [2])	980	915	1 895	24
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	6	55 [3])	1 002	779	1 781	32
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	7	61 [4])	1 080	1 039	2 119	35
Gesubsidieerde scholen der Vereeniging „de Vrije Evangelisatie"	1	12 [5])	74	228	302	25
Totaal	25	232	3 388	3 318	6 706	29
1910	25	222	3 280	3 161	6 441	29
Districten.						
Gouvernementsscholen	19	25 [6])	725	345	1 070	43
Gesubsidieerde scholen der Evangelische Broedergemeente	14	22	535	360	895	41
Gesubsidieerde scholen der Roomsch-Katholieke geestelijken	8	16 [7])	359	246	605	38
Totaal	41	63	1 619	951	2 570	41
1910	39	62	1 555	909	2 464	40

kinderen en de verhouding van het getal geëxamineerde onderwijzers tot het getal schoolgaande kinderen en de gemiddelde opkomst per dag en per 100 in 1911.

Gemiddeld getal schoolgaande kinderen in 1911.			Gemiddelde opkomst per dag in 1911.			Gemiddelde opkomst per 100 in 1911.		
Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.
3 339	3 216	6 555	2 805	2 570	5 375	84	80	82
1 595	931	2 526	1 205	712	1 917	76	76	76
4 934	4 147	9 081	4 010	3 282	7 292	81	79	80
4 775	4 005	8 780	3 887	3 233	7 120	81	81	81
257	357	614	229	314	543	89	88	88
1 702	1 265	2 967	1 342	968	2 310	79	77	78
1 526	1 130	2 656	1 221	871	2 092	80	77	79
1 372	1 184	2 556	1 153	949	2 102	84	80	82
77	211	288	65	180	245	84	85	85
4 934	4 147	9 081	4 010	3 282	7 292	81	79	80
4 775	4 005	8 780	3 887	3 233	7 120	81	81	81
257	357	614	229	314	543	89	88	88
979	922	1 901	840	723	1 563	86	78	82
1 004	792	1 796	810	604	1 414	81	76	79
1 022	934	1 956	861	749	1 610	84	80	82
77	211	288	65	180	245	84	85	85
3 339	3 216	6 555	2 805	2 570	5 375	84	80	82
3 267	3 122	6 389	2 739	2 536	5 275	84	81	83
723	343	1 066	502	245	747	69	71	70
522	338	860	411	267	678	79	79	79
350	250	600	292	200	492	83	80	82
1 595	931	2 526	1 205	712	1 917	76	76	76
1 508	883	2 391	1 148	697	1 845	76	79	77

AANMERKINGEN.

In dezen staat zijn niet begrepen de scholen tot opleiding van onderwijzers, de ambachtsschool, de bewaarscholen, de scholen bij de boschnegers, de naai- en breischolen en de cursus in het Engelsch van den heer RELLUM.

¹) Hieronder begrepen 1 onderwijzeres met akte alleen voor het Fransch; 1 onderwijzeres met akte alleen voor het Engelsch; 3 onderwijzeressen met akte alleen voor de handwerken voor meisjes en 1 onderwijzer met akte alleen voor de wiskunde; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 32.

²) Hieronder begrepen 1 onderwijzer alleen met akte m. o. voor het boekhouden, 1 onderwijzer alleen met akte m. o. voor het teekenen; 1 onderwijzer met den doctorsgraad in scheikunde; 1 onderwijzeres met akte alleen voor de handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 27.
In het getal 79 zijn niet begrepen 6 onderwijzers, die met buitenlandsch verlof afwezig waren.

³) Hieronder begrepen 1 onderwijzer met akten alleen voor Fransch en Engelsch; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 33.

⁴) Hieronder begrepen 3 onderwijzeressen met akte alleen voor de handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 37.

⁵) Hieronder begrepen 1 onderwijzeres met akte alleen voor de handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 27.

⁶) Hieronder begrepen 1 onderwijzeres met akte alleen voor de handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 45.

⁷) Hieronder begrepen 2 onderwijzeressen met akte alleen voor de handwerken voor meisjes; zonder deze wordt de verhouding tot het aantal leerlingen 1 : 43.

Bijlage H.

DOODSOORZAKEN te Paramaribo over 1911.

Oorzaak van den dood.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Oorzaak van den dood.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
Febris intermitt. malaria cachectie	29	11	40	Hernia darmoclusie.	—	3	3
Kinkhoest	—	—	—	Levercirrhosis.	8	2	10
Dysenterie	17	3	20	Nephritis morbus Brightii . . .	51	43	94
Influenza.	2	1	3	Kraamvrouwenkoorts	—	1	1
Longtuberculose	71	52	123	Andere ziekten der zwangerschap	—	8	8
Andere vormen van tuberculose .	8	2	10	Aangeboren zwakte en gebreken.	42	40	82
Kanker en andere mal. tumoren .	12	16	28	Ruggemergslijden	1	1	2
Meningitis	11	9	20	Stuipen	6	9	15
Apoplexie en hersenverweeking .	17	19	36	Klem	1	1	2
Organische hartsgebreken. . . .	52	66	118	Debilitas (ouderdomsgebreken). .	59	81	140
Acute bronchitis	9	8	17	Gewelddadige dood	12	—	12
Chronische bronchitis	2	2	4	Zelfmoord	—	—	—
Pneumonia crouposa.	22	15	37	Andere ziekten	38	49	87
Ziekte der maag	4	1	5	Onbekende oorzaken	41	37	78
Ziekte der spijsverteringsorganen .	52	43	95				
Anchylostotomiasis	29	12	41	Totaal zonder levenloos aangegevenen	398	537	1135

Totaal overleden te Paramaribo met de levenloos aangegevenen 1135 + 141 = 1276.

Bijlage I[1].

Militaire geneeskundige dienst in Suriname.

Aan het jaarverslag van den militairen geneeskundigen dienst over 1911 wordt het volgende ontleend.

Op 1 Januari 1912 bestond het personeel van den militairen geneeskundigen dienst te Paramaribo bij het militair hospitaal uit 1 officier van gezondheid 1ste klasse, chef van den militairen geneeskundigen dienst, 2 officieren van gezondheid 2de klasse, en 2 geneesheeren van den civielen dienst die als officieren van gezondheid fungeeren; voorts uit 1 militaire apotheker en 1 als militair apotheker fungeerend civiel apotheker en het noodige administratief personeel.

Op ieder der posten Nickerie en Albina fungeerde een aldaar gevestigde geneesheer van den civielen dienst als officier van gezondheid.

In den loop van het jaar kwamen weinig of geen gevallen van besmettelijke ziekten voor.

Twee patiënten aan tetanus werden met goed succes behandeld.

In den loop van het jaar werden 84 patiënten lijdende aan dysenterie opgenomen. Van deze patiënten zijn 17 overleden. Ook nu was wederom de bacillaire vorm overheerschend.

Aan tuberculose lijdende werden verpleegd 121 patiënten, allen lijdende aan longtuberculose, terwijl slechts hoogst zelden een patiënt lijdende aan tuberculose der beenderen werd opgenomen.

Er werden nog 419 patiënten met anchylostomiasis opgenomen, op wie met gunstig resultaat de tymol-kuur werd toegepast.

Het aantal in het militair hospitaal verpleegde yawslijders bedroeg in het afgeloopen jaar 1747. Nadat in het begin van 1911 de proef genomen met salversan zulke uitstekende resultaten opgeleverd had, werden in de maand Mei alle op station Groningen zich bevindende yawslijders, 328 in getal, daarmede behandeld en de uitkomst was zoo schitterend, dat de yawsinrichting aldaar kon worden opgeheven. In het militair hospitaal werd de behandeling der yaws met salversan voortgezet.

Tot eind van 1911 waren ingespoten 1224 yawslijders. De vrees, dat spoedig een groot aantal recidiven zouden voorkomen bleek ongegrond. Tot 31 December 1911 waren slechts 8 yawslijders die met salversan waren ingespoten, wederom opgenomen. Zeer moeilijk was te beslissen of zich bij deze patiënten eene nieuwe infectie, dan wel een recidive had voorgedaan. Ook patiënten met lues werden met salversan behandeld en ofschoon de resultaten niet zoo goed waren als bij de yaws, is toch gebleken, dat dit middel ook voor de behandeling van deze ziekte vooral in het 1ste en 2de stadium een groote aanwinst is.

In den loop van het jaar 1911 vervulden de Surinaamsche liefdezusters hare taak met veel toewijding en liefde. Het aantal liefdezusters bedraagt thans 33.

De cursus tot opleiding der verpleegsters wordt geregeld gehouden en door het personeel met belangstelling gevolgd.

In het afgeloopen jaar werd voor de eerste maal aan 7 liefdezusters na afgelegd examen door de geneeskundige commissie het diploma als verpleegsters uitgereikt.

De cursus tot opleiding der vroedvrouwen liep in de maand September af en aan de leerlingen werd na afgelegd examen de bevoegdheid tot het uitoefenen der verloskunde toegekend.

De cursus aan het politiekorps in het verleenen van eerste hulp bij ongelukken, evenals de opleiding van militairen tot hospitaalsoldaat vonden geregeld plaats.

Het aantal verpleegden in het militair hospitaal in dit jaar bedroeg 8933 met 173 755 verpleegdagen, tegen 8536 met 163 172 verpleegdagen in 1910.

Verpleegd werden in	1909	1910	1911
Militairen	458	367	354
Schepelingen van Hr. Ms. Zeemacht	2	10	7
Beambten van politie	198	186	205
Civielen voor rekening van den lande	5375	5092	7008
Civielen voor eigen rekening of voor rekening van anderen	3263	2881	1359
	9296	8536	8933

De gemiddelde dagelijksche sterkte bedroeg dus 447, tegen 476 in 1910 en 586 in 1909.

De gezondheidstoestand der militairen was gunstiger dan in voorafgaande jaren. Het aantal lijders aan venerische ziekten nam evenwel toe.

In 1909, 1910 en 1911 bedroeg het percentage aan venerische ziekte verpleegde militairen respectievelijk pl.m. 10%, 15 % en 16 %.

Als ongeschikt voor den militairen dienst werden 31 militairen afgekeurd.

Het aantal gereed gemaakte recepten bedroeg:

a. voor den binnendienst in	1909	1910	1911
militairen	1665	1128	822
civielen	28531	24776	27507
totaal	30196	25904	28329
b. voor den buitendienst:			
militairen	7269	7961	9586
civielen	8731	8896	9389
totaal	16000	16857	18975

Nickerie. De gezondheidstoestand liet zeer veel te wenschen over. Vooral in de tweede helft van het afgeloopen jaar heerschte de malaria epidemisch.

In den loop van het jaar werden in de infirmerie onder behandeling opgenomen 27 militairen, 674 civielen voor rekening van den lande en 220 civielen voor eigen rekening of voor rekening van anderen, totaal 921 patiënten.

Het aantal verpleegden bedroeg 12819, de gemiddelde sterkte per dag 13.

Voor den binnendienst werden 4250 en voor den buitendienst 5062 recepten klaar gemaakt.

Albina. De algemeene gezondheidstoestand was, op enkele gevallen van malaria en dysenterie na, zeer goed.

In den loop van het jaar werden in de infirmerie onder behandeling genomen 22 militairen, 2 beambten van politie, 36 civielen voor rekening van den lande, 51 civielen voor eigen rekening of voor rekening van anderen.

Het aantal klaargemaakte recepten bedroeg voor den binnendienst 469 en voor den buitendienst 1775, totaal 2244.

FINANCIEEL OVERZICHT.

	1909.	1910.	1911.
KOSTEN.			
a. van verpleging der zieken	[1]) f 137 378,69	f 131 155,14	f 139 777,07[5]
b. medicijnen die in Nederland en hier worden betaald	59 356,59	76 399,49[5]	105 384,05
Totaal . . .	f 196 735,28	f 207 554,63[5]	f 245 161,12[5]
ONTVANGSTEN.			
a. verpleging van burgers voor rekening van den lande	f 62 402,50	f 52 202,—	f 65 639,—
b. verpleging van burgers voor rekening van particulieren	48 405,10[5]	34 833,15	32 599,31[5]
c. beambten van politie	3 075,—	2 442,50	2 186,20
d. Hr. Ms. zeemacht.	40,92	278,72	144,54
e. verkochte geneesmiddelen.	20 076,69	17 501,42	22 871,54
f. levensmiddelen aan het koloniaal Gouvernement . .	38,33	—	—
g. ontvangsten der infirmerieën	6 082,30	4 787,65	10 932,44
h. toevallige baten	6,50	103,56	42,15
i. operatiekosten	1 283,50	595,—	620,—
k. koloniale spoorwegen	1 903,—	1 417,25	1 033,25
Totaal . . .	f 143 313,84[5]	f 114 161,25	f 136 068,43[5]

[1]) In het vorige verslag staat abusievelijk f 137 376,69.

Bijlage I[2].

Aan het jaarverslag over 1911 van de inrichting ter verpleging van krankzinnigen op Wolffenbuttel wordt het volgende ontleend.

De loop der bevolking van het krankzinnigengesticht verdeeld naar den landaard blijkt uit het volgende staatje.

	MANNEN.								VROUWEN.								
	Suriname.	Britsch-Indië.	Nederlandsch-Oost-Indië.	Engelsch-West-Indië.	Saba.	Europa.	China.	Totaal.	Suriname.	Britsch-Indië.	Nederlandsch-Oost-Indië.	Madeira.	China.	Europa.	Engelsch-West-Indië.	Totaal.	Totaal-generaal.
Aanwezig op 1 Januari 1911	34	39	1	2	1	1	—	78	25	5	2	2	1	1	—	36	114
Ingekomen	29	17	4	6	—	5	2	63	18	4	2	—	—	—	2	26	89
Ontslagen	21	19	1	3	1	6	1	52	12	3	3	—	—	—	—	18	70
Overleden	5	3	1	—	—	—	—	9	2	1	—	—	—	—	1	4	13
Blijft op 1 Januari 1911	37	34	3	5	—	—	1	80	29	5	1	2	1	1	1	40	120

Het aantal verpleegdagen bedroeg 43005.

Van de opgenomen verpleegden waren 19 reeds vroeger in de inrichting.

Ontslagen werden als niet krankzinnig 9, hersteld 27, hersteld met defect 4, verbeterd 13, niet hersteld 17.

De gezondheidstoestand was gunstig. Het sterftecijfer was 6,4 % van het totaal aantal verpleegden.

Gevallen van zelfmoord kwamen niet voor.

Ontvluchtingen kwamen minder veelvuldig voor.

De verpleegden werden bezig gehouden met landbouw, onderhoud van gebouwen en terrein en huishoudelijke werkzaamheden, terwijl de kleeding nagenoeg geheel door de verpleegden werd gemaakt.

Van de opgenomen Britsch-Indiërs waren er zeven, wier ziekte wordt toegeschreven aan ganjamisbruik.

Het volgende staatje geeft een overzicht van den loop der bevolking van de inrichting in de laatste 10 jaren.

Het volgende staatje geeft een overzicht van den loop der bevolking van de inrichting in de laatste 10 jaren.

JAAR.	Aanwezig op 1 Januari.	Opgenomen.	Ontslagen.	Overleden.	Totaal aantal verpleegden.	Sterfte-percent van het totaal.
1902	96	80	41	18	176	10,2
1903	117	74	49	22	191	11,5
1904	120	63	49	23	183	12,6
1905	111	77	87	19	188	10,1
1906	82	87	56	23	169	13,6
1907	90	69	47	23	159	14,4
1908	89	79	31	22	168	13,1
1909	115	88	78	23	203	11,3
1910	102	91	69	10	193	5,2
1911	114	89	70	13	203	6,4
1912	120	—	—	—	—	—

Bijlage J.

STAAT aantoonende de opbrengst aan passage- en vrachtgelden, alsmede de verleende vrije passages en vrij vervoerde vrachten over het jaar 1911.

DIENSTEN.	Betaalde		Totaal.	Vrije		Totaal.
	Passage.	Vracht.		Passage.	Vracht.	
Beneden-Commewijne	f 29 437	f 9 473	f 38 910	f 6 379	f 2 002	f 8 381
Boven-Suriname	6 477	1 596	8 073	3 086	851	3 937
Boven-Commewijne en Cottica	2 015	40	2 055	868	—	868
Saramacca	5 912	4 131	10 043	1 955	1 179	3 134
Coronie-Nickerie	10 930	8 589	19 519	4 405	2 295	6 700
Marowijne	13 285	8 345	21 630	3 817	1 650	5 467
Veerdienst Springlands	3 172	19	3 191	40	—	40
Veerdienst boven Nickerie	649	10	659	38	—	38
Dokreizen	388	207	595	235	—	235
Coronie	736	365	1 101	92	13	105
Nickerie	2 220	4 378	6 598	1 139	257	1 396
	f 75 221	f 37 153	f 112 374	f 22 054	f 8 247	f 30 301

Bijlage K.

VERGELIJKEND OVERZICHT van de opbrengst der voornaamste belastingen over de jaren 1901 en 1911.

Dienstjaar.	Invoerrechten.	Belasting op goud.	Accijns op het binnenlandsch gedistilleerd.	Personeel (Inkomstenbelasting). [1]	Patentrecht (recht op verlofbewijzen tot verkoop van gedistilleerd. [2]	Belasting op de huurwaarde der huizen, enz.	Erf- en grondpacht en concessierecht.	Geneeskundige belasting.	Zegelrechten.	Successie- en overgangsrechten.
1902	f 1 117 074	f 42 690	f 157 018	f 56 835	f 26 605	f 43 641	f 179 596	f 51 360	f 51 204	f 17 021
1903	1 184 717	49 046	168 382	52 024	25 237	38 511	183 315	35 736	56 472	8 220
1904	1 145 570	57 427	154 499	51 022	27 343	47 808	177 219	30 262	48 769	3 399
1905	1 115 157	76 515	138 580	49 709	24 987	45 970	139 098	42 313	46 045	3 211
1906	1 095 423	84 945	127 387	67 746	35 500	40 399	153 903	33 559	52 100	10 044
1907	[3]) 1 218 148	79 100	[3]) 146 469	63 102	42 305	56 317	208 382	39 374	55 646	4 421
1908	1 251 250	86 461	85 606	68 765	37 927	51 069	214 152	32 687	54 204	4 855
1909	1 274 654	80 840	133 414	74 559	37 440	53 539	237 976	43 335	54 190	4 649
1910	1 373 408	77 217	178 404	109 485	36 228	50 745	306 339	40 182	55 277	2 673
1911	1 410 078	68 126	148 547	132 042	37 769	30 509	460 029	48 511	57 229	2 229

[1]) Deze belasting heet sedert 1 Januari 1906 „Inkomstenbelasting" en is 1 Januari 1909 verhoogd.
[2]) Deze belasting heet sedert 1 Januari 1907 „Recht op verlofbewijzen tot verkoop van gedistilleerd".
[3]) De belasting verhoogd.

Op de bovenstaande cijfers worden nog de volgende toelichtingen gegeven:

Erf- en grondpacht- en concessierechten. De opbrengst van huren, erfpachten, verkoopingen en afkoop van zakelijke rechten was f 30 167, die van vergunnings- en concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen op domeingrond f 57 184, die van vergunnings- en concessierechten tot het ontginnen van balata — en retributie op balata — verkregen op domeingrond f 372 678.

Bijlage J.

STAAT aantoonende de opbrengst aan passage- en vrachtgelden, alsmede de verleende vrije passages en vrij vervoerde vrachten over het jaar 1911.

DIENSTEN.	Betaalde		Totaal.	Vrije		Totaal.
	Passage.	Vracht.		Passage.	Vracht.	
Beneden-Commewijne	f 29 437	f 9 473	f 38 910	f 6 379	f 2 002	f 8 381
Boven-Suriname	6 477	1 596	8 073	3 086	851	3 937
Boven-Commewijne en Cottica	2 015	40	2 055	868	—	868
Saramacca	5 912	4 131	10 043	1 955	1 179	3 134
Coronie-Nickerie	10 930	8 589	19 519	4 405	2 295	6 700
Marowijne	13 285	8 345	21 630	3 817	1 650	5 467
Veerdienst Springlands	3 172	19	3 191	40	—	40
Veerdienst boven Nickerie	649	10	659	38	—	38
Dokreizen	388	207	595	235	—	235
Coronie	736	365	1 101	92	13	105
Nickerie	2 220	4 378	6 598	1 139	257	1 396
	f 75 221	f 37 153	f 112 374	f 22 054	f 8 247	f 30 301

Bijlage K.

VERGELIJKEND OVERZICHT van de opbrengst der voornaamste belastingen over de jaren 1901 en 1911.

Dienst-jaar.	Invoer-rechten.	Belasting op goud.	Accijns op het binnenlandsch gedistilleerd.	Personeel (Inkomstenbelasting). [1]	Patentrecht (recht op verlofbewijzen tot verkoop van gedistilleerd. [2]	Belasting op de huurwaarde der huizen, enz.	Erf- en grondpacht en concessierecht.	Geneeskundige belasting.	Zegelrechten.	Successie- en overgangsrechten.
1902	f 1 117 074	f 42 690	f 157 018	f 56 835	f 26 605	f 43 641	f 179 596	f 51 360	f 51 204	f 17 021
1903	1 184 717	49 046	168 382	52 024	25 237	38 511	183 315	35 736	56 472	8 220
1904	1 145 570	57 427	154 499	51 022	27 343	47 808	177 219	30 262	48 769	3 399
1905	1 115 157	76 515	138 580	49 709	24 987	45 970	139 098	42 313	46 045	3 211
1906	1 095 423	84 945	127 387	67 746	35 500	40 399	153 903	33 559	52 100	10 044
1907	[3]) 1 218 148	79 100	[3]) 146 469	63 102	42 305	56 317	208 382	39 374	55 646	4 421
1908	1 251 250	86 461	85 606	68 765	37 927	51 069	214 152	32 687	54 204	4 855
1909	1 274 654	80 840	133 414	74 559	37 440	53 539	237 976	43 335	54 190	4 649
1910	1 373 408	77 217	178 404	109 485	36 228	50 745	306 339	40 182	55 277	2 673
1911	1 410 078	68 126	148 547	132 042	37 769	30 509	460 029	48 511	57 229	2 229

[1]) Deze belasting heet sedert 1 Januari 1906 „Inkomstenbelasting" en is 1 Januari 1909 verhoogd.
[2]) Deze belasting heet sedert 1 Januari 1907 „Recht op verlofbewijzen tot verkoop van gedistilleerd".
[3]) De belasting verhoogd.

Op de bovenstaande cijfers worden nog de volgende toelichtingen gegeven:

Erf- en grondpacht- en concessierechten. De opbrengst van huren, erfpachten, verkoopingen en afkoop van zakelijke rechten was f 30 167, die van vergunnings- en concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen op domeingrond f 57 184, die van vergunnings- en concessierechten tot het ontginnen van balata — en retributie op balata — verkregen op domeingrond f 372 678.

Bijlage L[1].

VERSLAG betreffende de immigratie en kolonisatie over het jaar 1911.

I. Immigratie.

1. *Wetgeving en administratieve maatregelen.*

Bij verordening van 29 November 1910 (G. B. 1911 n°. 11) werd de verordening van 28 Februari 1883 (G. B. n°. 5), houdende wijziging van de verordening betreffende de oprichting van een immigratiefonds van toepassing verklaard op het verschepingsseizoen 1911/1912.

2. *Immigratie-departement.*

Bij gouvernementsresolutie van 22 Maart 1911 n°. 4 werd aan den heer C. van Drimmelen, agent-generaal voor de immigratie, op zijn verzoek, wegens langdurigen dienst, buitenlandsch verlof naar de Vereenigde Staten van Noord-Amerika verleend voor den tijd van zes maanden, in te gaan op den dag van zijn vertrek; hij werd bij gouvernementsresolutie van 1 April d.a.v. n°. 6 tijdelijk door den heer M. Nassy, districts-commissaris van Beneden-Suriname en Beneden-Para, vervangen.

Op den 3den Juni 1911 verliet de heer van Drimmelen de kolonie, keerde den 16den November d.a.v. daarin terug en hervatte krachtens de resolutie van 29 November 1911 n°. 28 den 30sten d.a.v. zijne functiën.

3. *Buitenlandsche agentschappen.*

Aan den emigratie-agent te Calcutta werd, op het daartoe door hem gedaan verzoek, bij beschikking van den gouverneur van Suriname van 26 April 1911 n°. 9 een verlof naar Europa voor den tijd van 9 à 10 maanden verleend en tijdens zijn verlof werd met de leiding van het emigratie-agentschap belast de heer J. C. F. Deddes, chef van de Continental Trading Society, een Twentsch consortium.

In het agentschap te Semarang kwam in 1911 geene verandering.

4. *Aanvoer van immigranten.*

Aanvoer van immigranten vond, ten gevolge van de voorgestelde liquidatie van de bacovencultuur voor gouvernementsrekening in 1911 niet plaats.

5. *Terugvoer van immigranten.*

Terugvoer naar het land van herkomst vond alleen naar Britsch-Indië plaats, voor terugvoer naar Nederlandsch-Indië kwamen geen aanvragen in.

Op 4 Maart 1911 werden aan boord van het s.s. *Sutlej* van de firma James Nourse Lt. te Londen ingescheept 603 Britsch-Indische immigranten, t. w. 418 mannen, 105 vrouwen en 80 kinderen.

Met het geleide van dit transport was belast dr. R. de St. Romaine als geneesheer-geleider.

Onder de vertrokken immigranten waren er 16, die tegen betaling der passage de reis medemaakten, verder 33 leprozen, 25 verpleegden van het Weldadigheidsgesticht 's Landsgrond Boniface, 30 uit het militair hospitaal, die in zooverre hersteld waren, dat zij zonder bezwaar de reis konden meemaken, allen op eigen verlangen, eindelijk 103 voor veld- en fabrieksarbeid afgekeurden, bedelaars en zwervers.

Het bedrag medegenomen aan spaarpenningen bedroeg f 57 995,86, toebehoorende aan 180 hunner, terwijl de waarde der sieraden, die zij op het immigratiedepartement deponeerden, met verzoek die in Britsch-Indië te mogen ontvangen bij aankomst aldaar, geschat is op f 10 800, toebehoorende aan 148 hunner.

De immigranten kwamen op 15 April te Calcutta aan.

Gedurende de reis vonden plaats 1 geboorte en 5 sterfgevallen.

De immigranten hadden, bij het onderzoek door de autoriteiten in Britsch-Indië ingesteld omtrent de behandeling in de kolonie en gedurende de reis, geen enkele klacht in te brengen.

6. *Getalsterkte, benevens huwelijken, geboorten en sterfte onder de immigranten, hun algemeene toestand en andere bijzonderheden, ook van niet onder contract verbonden immigranten.*

I. Uit Britsch-Indië.

Op 1 Januari 1911 waren onder contract verbonden: 6119 Britsch-Indische immigranten, t. w. 3742 mannen, 1439 vrouwen, 460 jongens en 478 meisjes.

Op ultimo December 1911, 5876, t. w. 3513 mannen, 1338 vrouwen, 520 jongens en 505 meisjes.

De gemiddelde bevolking van immigranten van dezen landaard bedroeg in het afgeloopen jaar 5997.

Tusschen Britsch-Indiërs werden 105 huwelijken gesloten, waarbij 160 kinderen werden gewettigd en tusschen Britsch-Indiërs en Creolen 2 huwelijken, waarbij geen kinderen werden gewettigd.

Het aantal huwelijken in de laatste 5 jaren gesloten, bedroeg in 1911, 107; 1910, 152; 1909, 148: 1908, 209; 1907, 126.

Het aantal niet onder contract verbonden Britsch-Indiërs op de plantages gevestigd, bedroeg op 1 Januari 1911, 1693; t. w. 771 mannen, 406 vrouwen, 283 jongens en 233 meisjes, op ultimo December waren die cijfers respectievelijk 1621, t. w. 687 mannen, 386 vrouwen, 295 jongens en 253 meisjes.

De verhouding tusschen mannen en vrouwen bij de op de plantages werkende Britsch-Indische immigranten bedroeg in 1911 410 vrouwen op de 1000 mannen.

Het getal geboorten onder de gecontracteerden bedroeg 244, op de 100 vrouwen was de geboorte dus pl.m. 17,57 tegen 18,47 in 1910.

De sterfte onder de onder contract verbonden immigranten in 1911 bedroeg 126 personen, dat is ruim 2,1 ten honderd van van de gemiddelde bevolking.

Naar den leeftijd gerangschikt waren er 37 sterfgevallen beneden 1 jaar, 39 van 1—10 jaar en 50 van 10 jaar en daarboven.

II. Uit Nederlandsch-Indië.

Op 1 Januari 1911 waren onder contract verbonden 5442 Nederlandsch-Indische immigranten, te weten 3671 mannen, 1448 vrouwen, 168 jongens en 155 meisjes en op ultimo December 1911, 5661, te weten 3895 mannen, 1398 vrouwen, 192 jongens en 176 meisjes.

De gemiddelde bevolking van immigranten van dezen landaard bedroeg dus in 1911 5551.

Tusschen de immigranten uit Nederlandsch-Indië werden 18 huwelijken gesloten, waarbij 3 kinderen werden gewettigd en tusschen Nederlandsch-Indiërs en Creolen 1 huwelijk, waarbij 1 kind werd gewettigd.

Het aantal huwelijken in de laatste 5 jaren was: in 1911, 19; 1910, 10; 1909, 5; 1908, 9; 1907, 6.

Het aantal niet onder contract verbonden Nederlandsch-Indiërs op de plantages gevestigd, bedroeg 1 Januari 1911 1398 hoofden, en wel 421 mannen, 554 vrouwen, 224 jongens en 199 meisjes.

Op ultimo December 1911 waren de cijfers respectievelijk 1506, te weten 412 mannen, 604 vrouwen, 259 jongens en 231 meisjes.

De verhouding tusschen mannen en vrouwen bij de op de plantages werkende Nederlandsch-Indische immigranten was in 1911 477 vrouwen op de 1000 mannen.

Het aantal geboorten onder de contractanten bedroeg 124; op de 100 vrouwen was de geboorte dus 8,7 tegen 8,3 in 1910.

De sterfte van de onder contract verbondenen bedroeg 85 personen, dat is 1,53 ten honderd van de gemiddelde bevolking.

Naar den leeftijd gerangschikt, waren er 36 sterfgevallen beneden 1 jaar, 12 van 1 tot 10 jaar en 37 van 10 jaar en daarboven.

De werkovereenkomsten van 20 Britsch-Indiërs en 3 Nederlandsch-Indische immigranten werden met onderling goedvinden van huurder en immigrant met goedkeuring van den gouverneur verbroken.

Het bedrag door deze immigranten terugbetaald aan het immigratiefonds en aan huurders naar reden van den onvervulden diensttijd, bedroeg voor de Britsch-Indiërs f 1528,35 en voor de Nederlandsch-Indiërs f 278,17.

Het aantal niet onder contract verbonden immigranten, dat elders dan op de plantages gevestigd is, bedraagt pl.m. 18 516 Britsch-Indiërs en pl.m. 1975 Nederlandsch-Indiërs.

Nog bevinden zich in de kolonie pl.m. 1690 Britsch-Indiërs, afkomstig van naburige koloniën, die op het immigratie-departement zijn ingeschreven.

De sterfte onder de vrije immigranten bedroeg voor Britsch-Indiërs 290 en voor Nederlandsch-Indiërs 77 personen, en de geboorte respectievelijk 497 en 57.

Ten gevolge van de behandeling met succes van yawslijders met salvarsan, konden alle verpleegden in de yawsinrichting op station Groningen in den loop van het vorige jaar als hersteld worden ontslagen en werden sedert geen lijders meer ter behandeling aldaar opgenomen.

In de inrichting tot verpleging van lepralijders op Groot-Chatillon bevonden zich op 31 December 1911 30 Britsch-Indische en 10 Nederlandsch-Indische immigranten.

In het krankzinnigengesticht op Wolffenbuttel waren op het einde van 1911 opgenomen 36 Britsch-Indiërs en 4 Javanen.

In de inrichting tot verpleging van ouden en gebrekkigen op 's Landsgrond „Boniface" bevonden zich op ultimo December 1911 68 Britsch-Indiërs, te weten 45 mannen, 18 vrouwen en 5 jongens, en 24 Nederlandsch-Indiërs, t. w. 18 mannen, 5 vrouwen en 1 jongen.

7. *Certificaten van geëindigden diensttijd.*

In 1911 werden wegens geëindigden diensttijd uitgereikt: aan immigranten uit Britsch-Indië 372 certificaten; aan immigranten uit Nederlandsch-Indië 357 certificaten.

8. *Nieuwe werkovereenkomsten.*

Het aantal immigranten, dat zich in het afgeloopen jaar, na expiratie hunner werkovereenkomst, tot arbeid opnieuw voor den tijd van één tot vijf jaar voor veld- en fabrieksarbeid op de plantages verbond, bedroeg: voor immigranten uit Britsch-Indië 103, tegen 84 in 1910; voor immigranten uit Nederlandsch-Indië 1046, tegen 710 in 1910.

De hun betaalde premiën waren naar reden van f 100 voor een contract van 5 jaren.

9. *Huisvesting, geneeskundige behandeling en verpleging, ziekte en sterfte onder de onder contract verbonden immigranten.*

Omtrent de geneeskundige behandeling en verpleging in de plantageziekenhuizen, in het militair hospitaal te Paramaribo en in de infirmerie te Nickerie, kunnen de volgende cijfers worden medegedeeld, getrokken uit de ziekenregisters:

		Immigranten uit:			
		Britsch-Indië.		Nederl.-Indië.	
Op 1 Januari 1911 waren onder behandeling			630		343
In 1911 onder behandeling gekomen			18 627		9 540
Totaal			19 257		9 883
Hiervan zijn	hersteld	18 518		9 572	
	overleden	96		49	
			18 614		9 621
Op ultimo December bleven dus onder behandeling			643		262
Het aantal ziekendagen bedroeg in 1911			141 649		73 113

Uit deze gegevens blijkt, dat op de 100 onder contract verbonden immigranten voorkwamen: bij immigranten uit Britsch-Indië 311 ziektegevallen; bij immigranten uit Nederlandsch-Indië 172 ziektegevallen, terwijl het aantal ziekendagen gemiddeld bedroeg voor een immigrant uit Britsch-Indië 24 en voor een immigrant uit Nederlandsch-Indië 13.

De naaste oorzaak van overlijden was als volgt:

	Immigranten uit:	
Aard der ziekte.	Britsch-Indië.	Nederl. Indië.
Anchylostomiasis	6	4
Bronchitis	—	2
Darmontsteking	2	—
Ontsteking van het borstvlies	—	1
Dysenterie	—	1
Geelzucht	1	—
Hersenziekten	2	—
Klem	1	—
Kraambed en gevolgen	2	2
Malaria	19	12
Longontsteking	3	2
Longtering	9	4
Leverziekte	1	—
Hartgebreken	2	—
Stuipen	10	6
Syphilis	2	—
Verdronken	—	1
Vermoord	1	—
Zwakte	19	19
Bloedvergiftiging	1	2
Zelfmoord	—	1
Ziekte der spijsverteringsorganen	2	1
Ziekte der ademhalingsorganen	3	1
Gebrekkige ontwikkeling	3	2
Ziekten (andere)	4	2
Onbekende oorzaken	33	22
	126	85

Het sterftecijfer gedurende de laatste 10 jaren van de onder contract verbonden Britsch-Indische immigranten staat in verhouding tot dat van Creolen en andere arbeiders, niet onder contract verbonden, op dezelfde plantage als volgt:

	Onder contract.		Creolen en andere arbeiders.	
In het jaar 1902 als	2,50	tot	2,30	pct.
,, ,, ,, 1903 ,, ...	2,08	,,	2,32	,,
,, ,, ,, 1904 ,, ...	1,27	,,	2,97	,,
,, ,, ,, 1905 ,, ...	1,31	,,	2,22	,,
,, ,, ,, 1906 ,, ...	1,18	,,	3,07	,,
,, ,, ,, 1907 ,, ...	2,02	,,	1,63	,,
,, ,, ,, 1908 ,, ...	2,20	,,	0,66	,,
,, ,, ,, 1909 ,, ...	2,7	,,	0,45	,,
,, ,, ,, 1910 ,, ...	2,31	,,	2,37	,,
,, ,, ,, 1911 ,, ...	2,10	,,	1,48	,,

Uit Nederlandsch-Indië:

	Onder contract.		Creolen en andere arbeiders.	
In het jaar 1902 als	2,75	tot	2,30	pct.
,, ,, ,, 1903 ,, ...	1,82	,,	2,32	,,
,, ,, ,, 1904 ,, ...	1,79	,,	2,97	,,
,, ,, ,, 1905 ,, ...	1,23	,,	2,22	,,
,, ,, ,, 1906 ,, ...	1,54	,,	3,07	,,
,, ,, ,, 1907 ,, ...	1,03	,,	1,63	,,
,, ,, ,, 1908 ,, ...	1,07	,,	0,66	,,
,, ,, ,, 1909 ,, ...	1,2	,,	0,45	,,
,, ,, ,, 1910 ,, ...	1,19	,,	2,37	,,
,, ,, ,, 1911 ,, ...	1,53	,,	1,48	,,

10. *Arbeid, loon, overwerk en werkverzuim.*

Het aantal onder contract verbonden immigranten, dat in 1911 aan veld- of fabrieksarbeid heeft deelgenomen, de hoeveelheid hunner werkdagen of taken en het bedrag van het verdiende loon waren als volgt:

Arbeiders.	Aantal			Aantal werkdagen of werktaken en het bedrag van het verdiende loon van					
				Mannen.		Vrouwen.		Jongens en meisjes.	
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.
Britsch-Indië . . .	3 893	1 407	26	687 622	f 442 875	184 271	f 83 402	2 175	f 603
Nederlandsch-Indië .	3 648	1 459	—	713 035	447 103	208 605	94 157	—	—
Totaal . .	7 541	2 866	26	1 400 657	f 889 978	392 876	f 177 559	2 175	f 603

In deze paragraaf zijn niet begrepen de dagen van ziekte, die van afwezigheid met verlof, die van afwezigheid ten gevolge van dagvaarding voor den rechter of tot het ondergaan van straf en de dagen van opzettelijk werkverzuim, evenmin de Zon- en feestdagen, welke laatste, behalve de algemeen erkende, voor Hindoes bedragen 32, voor Mohammedanen uit Britsch-Indië 16 en voor Nederlandsch-Indiërs 5 dagen in het jaar.

In den volgenden staat is aangeteekend het aantal Creolen en andere arbeiders, dat in het jaar 1911 heeft gewerkt op plantages, waar immigranten onder contract verbonden zijn, het aantal verrichte werktaken en het verdiende loon.

Arbeiders.	Aantal			Aantal werkdagen of werktaken en het bedrag van het verdiende loon van					
				Mannen.		Vrouwen.		Jongens en meisjes.	
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.
Creolen	354	81	37	76 501	f 82 919	12 541	f 7 070	3 258	f 1 377
Vreemde arbeiders en niet onder contract verbonden immigranten	1 317	571	271	293 092	228 871	62 888	31 002	14 404	3 932

Daar de Creolen en andere niet onder contract verbonden arbeiders dikwijls van woonplaats veranderen, is het aantal van de in dezen staat en andere opgaven voorkomende Creolen en niet onder contract verbonden vreemde arbeiders verkregen door het aantal van hen, die op den 1sten van elke maand op de plantages waren, bij elkander te tellen en van die som een twaalfde voor het gemiddelde getal te nemen.

Door de gegevens, in de voorgaande staten vermeld, samen

te trekken, verkrijgt men ten aanzien van de hoeveelheid werk, en het bedrag van het dagloon van iederen arbeider in 1911 op de plantages, waar immigranten onder contract verbonden waren, de volgende uitkomsten.

ARBEIDERS.	Voor iederen man in het jaar.		Voor iedere vrouw in het jaar.		Voor een jongen en een meisje in het jaar.	
	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.
Immigranten onder contract verbonden uit Britsch-Indië	177	f 0,64	131	f 0,45	84	f 0,28
Nederlandsch-Indië	195	0,63	143	0,45	—	—
Creolen	216	1,08	155	0,56	88	0,42
Vreemde arbeiders en niet meer onder contract verbonden immigranten	223	0,78	110	0,49	53	0,27

De volgende opgaven behelzen de hoeveelheid werk en het verdiende loon op de plantages, waar geen immigranten onder contract verbonden zijn.

Arbeiders.	Aantal			Aantal werkdagen of taken en het bedrag van het verdiende loon van					
				Mannen.		Vrouwen.		Jongens en meisjes.	
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.	Werkdagen of taken.	Loon.
Creolen	17	27	—	2653	f 2730	6022	f 3164	—	—
Vreemde arbeiders en niet meer onder contract verbonden immigranten	138	38	2	29216	21534	6085	3627	61	f 36

Hoofdelijk berekend verkrijgt men voor deze arbeiders gemiddeld het volgende:

ARBEIDERS.	Voor iederen man in het jaar.		Voor iedere vrouw in het jaar.		Voor een jongen en een meisje in het jaar.	
	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.	Aantal werkdagen of taken.	Gemiddeld loon per dagtaak.
Creolen	156	f 1,03	223	f 0,53	—	—
Vreemde arbeiders en niet meer onder contract verbonden immigranten	212	0,74	160	0,60	31	f 0,59

Door de vorenstaande gegevens samen te trekken verkrijgt men voor alle plantages in de kolonie het volgend resultaat van het aantal arbeiders en de hoeveelheid opgeleverden arbeid in het jaar 1911 tot het verbouwen of bereiden van stapelproducten verricht:

ARBEIDERS.	Aantal			Aantal werkdagen of taken van		
	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens en meisjes.
Immigranten onder contract	7541	2866	26	1400657	392876	2175
Vreemde arbeiders en niet meer onder contract verbonden immigranten . .	1455	609	273	322308	68973	14465
Totaal vreemden . . .	8996	3475	299	1722965	461849	16640
Totaal Creolen . . .	371	108	37	79154	18563	3258
Totaal generaal . .	9367	3583	336	1802119	480412	19898

Uit deze tafels, vergeleken met die van het vorige jaarverslag, blijkt:

1°. dat van de Creolen in 1911 203 mannen en 8 vrouwen minder en 10 jongens en meisjes meer dan in 1910 op de plantages hebben gewerkt;

dat aan werktaken werd verkregen van de mannen 41 444, van de vrouwen 2108, en van de jongens en meisjes 595 minder dan in 1910;

2°. dat de arbeid van vreemde arbeiders is verminderd met 266 mannen en 31 vrouwen, en vermeerderd met 111 jongens en meisjes;

dat aan werktaken werd verkregen van de mannen 102 212 en van de vrouwen 29 921 minder, en van de jongens en meisjes 1550 meer dan in 1910;

3°. dat de som der werkdagen of taken van de mannen, vrouwen, jongens en meisjes op de verschillende plantages te zamen in de laatste 10 jaren heeft bedragen zooals in den volgenden staat is uitgedrukt:

	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1911
Van de Creolen . . .	230209	171305	104715	96163	99534	136618	164714	144125	145122	100975
Van de vreemde arbeiders	1806988	1700659	1508001	1300218	1333628	1310624	1784858	2170864	2332037	2201454
Totaal generaal . . .	2037197	1871964	1612716	1396381	1433162	1447242	1949572	2314989	2477159	2302429

Het door de districts-commissarissen geconstateerd werkverzuim bedroeg in 1911 na aftrek van het overwerk:

voor immigranten uit Britsch-Indië 12 277 dagen of gemiddeld per volwassen arbeider 2,4.

Dit cijfer was in 1906, in 1907 en 1908 4; in 1909 2 en in 1910 3.

Voor immigranten uit Nederlandsch-Indië 19 636 dagen of gemiddeld ruim 3,8 per volwassen arbeider.

Dit cijfer was in 1906 5; 1907 en 1908 4; in 1909 2 en in 1910 4.

Van de immigranten uit Britsch-Indië hebben 38 arbeiders overwerk, en wel te zamen voor 407 taken of werkdagen, waarmede de duur hunner werkovereenkomst verminderd wordt.

Van de immigranten uit Nederlandsch-Indië hadden 41 overwerk, en wel te zamen voor 868 taken of werkdagen.

11. *Klachten en misdrijven.*

Door immigranten werden in 1911 de volgende klachten tegen huurders of werkgevers ingebracht.

Ingebrachte klachten van immigranten tegen huurders, gezagvoerders, geneeskundigen en opzichters. Getal.	Namen der districten en aard der klachten.	Ingetrokken of niet vatbaar voor vervolging.	Door den eersten rechter. Vrijgesproken.	Ver-oordeeld.	In hooger beroep.	Aanmerkingen.
	Uit BRITSCH-INDIË.					
	BENEDEN-PARA, enz.					
1	Te zwaar werk	1	—	—	—	Ongegrond bevonden.
	BOVEN-PARA, enz.					
3	Te min betaald loon	1) 2	—	2) 1	—	1) Idem. 2) Veroordeeld tot eene geldboete van f 25 benevens f 4,30 kosten.
	BENEDEN-COMMEWIJNE.					
32	Te zwaar werk	32	—	—	—	Ongegrond bevonden.
4	Moedwillig toebrengen van slagen . .	1) 3	—	2) 1	—	1) Idem. 2) Veroordeeld tot 2 geldboeten van f 10 en f 15.
	Uit NEDERLANDSCH-INDIË.					
	BENEDEN-PARA, enz.					
1	Toebrengen van slagen	—	—	1	—	Veroordeeld tot eene geldboete van f 10.
	BOVEN-PARA, enz.					
2	Toebrengen van slagen	—	—	2	—	Veroordeeld tot 2 geldboeten van f 12,50, plus f 6,50 kosten, en f 10, plus f 2,55 kosten.
	BENEDEN-COMMEWIJNE.					
2	Toebrengen van slagen	1	1	—	—	Ongegrond bevonden.
2	Te zwaar werk	2	—	—	—	Idem.
	SARAMACCA.					
5	Te zwaar werk	5	—	—	—	Idem.
1	Toebrengen van slagen	—	—	1	—	Veroordeeld tot eene geldboete van f 100.

Het aantal tegen immigranten ingediende klachten ter zake van overtredingen en wanbedrijven wordt in den volgenden staat vermeld.

Immigranten uit:	Overtredingen ter zake van plichtverzuim, vallende onder de artt. 151—156 der Herziene Strafverordening van 1874												Andere overtredingen dan die, vallende onder meervermelde artt. 151—156.			Wanbedrijven.			Misdrijven.		
	Onwil om te werken of luiheid.						Andere overtredingen.														
	Aangebracht.		Veroordeeld.		Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.		Aangebracht.		Veroordeeld.		Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.										
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Aangebracht.	Veroordeeld.	Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.	Aangebracht.	Veroordeeld.	Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.	Aangebracht.	Veroordeeld.	Niet bewezen, ingetrokken of vrijgesproken.
Britsch-Indië . .	565	67	562	66	3	1	241	10	234	8	7	2	154	148	6	31	28	3	—	—	—
Nederlandsch-Indië . .	514	105	511	101	3	4	345	19	344	19	1	—	192	189	3	6	5	1	—	—	—

12. *Spaarpenningen en geldverzending.*

a. Spaarpenningen.

Het kapitaal, dat op naam van 2585 Britsch-Indiërs in de koloniale Postspaarbank is belegd, bedroeg op ultimo December 1911 eene som van f 241 585,64; op ultimo December 1910 was dit cijfer f 242 820 ten name van 24 98 inleggers.

Het kapitaal op naam van 20 Nederlandsch-Indische immigranten belegd, bedroeg f 2882,85; op ultimo December 1910 was dit cijfer f 3260 ten name van 32 inleggers.

b. Geldverzending.

Gedurende 1911 werd door tusschenkomst van het immigratiedepartement door 146 Britsch-Indische immigranten een bedrag van f 6448 aan hunne betrekkingen in Britsch-Indië overgemaakt, tegen f 7834 door 217 hunner in 1910.

Door 1 Javaan werd eveneens een bedrag van f 100 naar Java overgemaakt.

De volgende bedragen werden volgens van de Surinaamsche Bank welwillend ontvangen mededeeling, door Britsch-Indische immigranten door middel van genoemde bankinstelling in 1911 overgemaakt:

Betaalbaar te Londen, door 2 immigranten	f 1608,—
Idem in Demerary, door 2 immigranten	62,50
	f 1670,50

13. *Briefwisseling.*

In 1911 werden door tusschenkomst van het immigratiedepartement 901 brieven van Britsch-Indiërs alhier aan hunne betrekkingen verzonden, en 882 van het postkantoor alhier ontvangen brieven, bestemd voor Britsch-Indische immigranten, en voor het meerendeel afkomstig van Britsch-Indië, aan hen uitgereikt.

In 1910 waren deze cijfers respectievelijk 1244 en 1011.

II. Kolonisatie.

Uit Britsch-Indië, Nederlandsch-Indië, China en West-Indië.

Op 31 December 1911 waren:

a. 1702 immigranten huurders van domeinland voor eene oppervlakte van 2699 H.A., onder wie:
1607 uit Britsch-Indië,
57 ,, West-Indië,
4 ,, China,
36 ,, Nederlandsch-Indië.

Ook hadden 39 Britsch-Indiërs erven (domein) in huur, waarvan 29 te Paramaribo, 7 te Lelydorp en 3 te Albina;

b. 109 immigranten gebruikers van domeinland op de voorwaarden van de publicatie van 1 Augustus 1863 (G. B. n°. 23) voor eene oppervlakte van 228 H.A., onder wie:
107 uit Britsch-Indië,
1 ,, West-Indië,
1 ,, Nederlandsch-Indië;

c. 1175 immigranten gebruikers van land op vestigingsplaatsen, krachtens verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) voor eene oppervlakte van 2190 H.A., onder wie:
973 uit Britsch-Indië,
2 ,, West-Indië,
1 ,, China,
199 ,, Nederlandsch-Indië;

d. 1567 immigranten eigenaren van land, verkregen krachtens de publicatie van 1 Augustus 1863 (G. B. n°. 23) of op andere wijze en door aankoop van particulieren, te zamen voor eene oppervlakte van 7999 H.A., onder wie:
1563 uit Britsch-Indië,
2 ,, West-Indië,
2 ,, China.

Op het hypotheekkantoor stond deze oppervlakte bekend als verdeeld in 1472 perceelen, terwijl 270 Britsch-Indiërs eigenaren waren van 223 erven, waarvan 126 te Paramaribo, toebehoorende aan 167 hunner, 95 te Nieuw-Nickerie, behoorende aan 101 hunner, en 2 te Albina, behoorende aan 2 hunner;

e. 737 immigranten huurders en gebruikers van land van particulieren, te zamen voor eene oppervlakte van 351 H.A., onder wie:

736 uit Britsch-Indië,
1 ,, China.

In het geheel waren dus 5290 immigranten, onder wie:
4986 uit Britsch-Indië,
236 ,, Nederlandsch-Indië,
62 ,, West-Indië,
8 ,, China,
huurders, gebruikers of eigenaren van land, te zamen voor eene oppervlakte van 13 467 H.A.

Gedurende het jaar 1911 werd door Britsch-Indische en Nederlandsch-Indische immigranten bij overdracht van beplantingen en opstallen op perceelen domeinland respectievelijk betaald: f 12 877 en f 845; in 1910 waren deze cijfers f 26 739 en f 2356, terwijl door Britsch-Indiërs voor perceelen en erven, aan particulieren toebehoorende, werd betaald f 40 622, tegen f 60 877 in 1910.

In 1911 werden op de perceelen, aan Britsch-Indische immigranten in eigendom toebehoorende, in huur of gebruik afgestaan, of bij hen van particulieren in huur of gebruik, de volgende producten verkregen, t. w. plus minus 164 K.G. cacao, 5000 K.G. koffie, 1 695 000 K.G. rijst, 300 000 K.G. aardvruchten, 397 000 K.G. koren, 237 000 bossen bananen, 68 000 bossen bacoven, benevens aan houtskool, melk, groenten en vruchten een bedrag van f 18 180.

Door de Nederlandsch-Indische immigranten werden op de door het Gouvernement aan hen afgestane perceelen in 1911 verkregen 41 K.G. cacao, alsmede plus minus 64 000 K.G. rijst, 103 000 K.G. aardvruchten, 78 000 K.G. koren, 13 000 bossen bananen en 3400 bossen bacoven.

Premie.

Tegen afstand van het recht op vrijen terugvoer werd, krachtens de verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24), aan 242 Britsch-Indische en 71 Nederlandsch-Indische immigranten en, krachtens de verordening van 21 Augustus 1878 (G. B. 18800 n°. 3), aan 17 Britsch-Indische en 2 Nederlandsch-Indische immigranten de premie van f 1000 uitgekeerd.

Het totaal aantal Britsch-Indische immigranten, aan wie de premie bedoeld bij verordening van 19 April 1895 (G. B. n°. 24) is uitgekeerd, bedroeg op ultimo December 1911 3626, en dat der Nederlandsch-Indische immigranten 330, en het totaal toegekend aan Britsch-Indische immigranten, krachtens de verordening van 21 Augustus 1878 (G. B. 1880 n°. 3), 364, en dat der Nederlandsch-Indiërs 5.

Beroepen.

Op ultimo December 1911 waren als tapper gepatenteerd 43 Britsch-Indiërs.

Aan 112 Britsch-Indiërs is gedurende 1911 een bewijs van toelating als karreman uitgereikt.

Dienstbetrekkingen.

Bij de koloniale vaartuigen waren 3 Britsch-Indiërs geëmployeerd als motorist en stoker en 2 Nederlandsch-Indiërs als stoker, 3 Britsch-Indiërs dienden als beambte van lageren rang bij de gewapende politie, terwijl voorts in Gouvernementsdienst werkzaam waren 3 Britsch-Indiërs als schoolmeester, 9 Britsch-Indiërs en Nederlandsch-Indiërs als tolk, 4 Britsch-Indiërs als motorist-oppasser en tuinman in het militair hospitaal, en 1 in het krankzinnigengesticht ,,Wolffenbuttel'' als oppasser, 2 als stoker bij de koloniale spoorwegen, benevens 4 Britsch-Indiërs en 2 Nederlandsch-Indiërs als sjouwer bij den Koninklijken West-Indischen Maildienst.

Marktvergunningen.

Het gemiddeld getal van de week- en dagvergunningen aan Britsch-Indiërs voor eene verkoopplaats op de openbare markten te Paramaribo bedroeg in 1911 18 voor weekvergunningen en 65 voor dagvergunningen, terwijl dat voor dagvergunningen aan Nederlandsch-Indiërs 3 bedroeg.

Port d'armes.

In 1911 zijn 55 Britsch-Indiërs en 2 Nederlandsch-Indiërs in het bezit gesteld van een port d'armes of vergunning tot het gebruiken van vuurwapens.

Bij dit verslag behoort 1 staat (bijlage L[2]), aantoonende de aankomst en verdeeling van immigranten.

De agent-generaal,

VAN DRIMMELEN.

STAAT aantoonende de aankomst en

PLAATS VAN HERKOMST.	VAN WAAR GEKOMEN.	TOEGEWEZEN AAN PLANTAGES IN:														
		De oude kolonie.					Nickerie.					Coronie.				
		Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.

STAAT aantoonende het aantal immigranten aangevoerd

PLAATS VAN HERKOMST.	Van 1853 tot en met 1862.	Van 1863 tot en met 1872.	Van 1873 tot en met 1882.	Van 1883 tot en met 1892.	Van 1893 tot en met 1902.	1903.
Nederlandsch Indië . . .	8	21	94	94	5 026	609
Madeira	275	205	—	—	—	—
China	487	2 015	—	—	—	—
West-Indië	—	2 382	214	79	—	—
Nederland	—	2	87	—	—	—
Britsch-Indië	—	—	6 569	8 633	7 643	654
Totaal . . .	770	4 625	6 964	8 806	12 669	1 263

verdeeling van immigranten in 1911.

Niet toegewezen en de reden waarom. Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Aanmerkingen.	Totaal aangevoerd. Mannen.	Vrouwen.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	Aanmerkingen.

in de kolonie Suriname van 1 Januari 1853 tot ultimo December 1911.

1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	Totaal.
170	526	384	1 250	944	648	471	—	10 245
—	—	—	—	—	—	—	—	480
—	—	—	—	—	—	—	—	2 502
—	—	—	—	—	—	—	—	2 675
—	—	—	—	—	—	—	—	89
252	173	632	1 674	1 867	1 424	478	—	29 999
422	699	1 016	2 924	2 811	2 072	949	—	45 990

STAAT van verleende en hernieuwde co

VERLEENDE CONCESSIËN.

Concessierecht per H.A. per jaar in centen.	Suriname.		Saramacca.		Marowijne.		Lawa.		Coppename.		Commewijne.		Totaal.	
	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.
10	58	15 328	28	7 648	15	4 267	9	2 844	—	—	—	—	110	30 087
25	2	400	—	—	2	500	1	1 000	—	—	—	—	5	1 900
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	60	15 728	28	7 648	17	4 767	10	3 844	—	—	—	—	115	31 987

concessiën voor goudontginningen in 1911.

Concessierecht per H.A. per jaar in centen.	HERNIEUWDE CONCESSIËN. Suriname.		Saramacca.		Marowijne.		Lawa.		Commewijne.		Totaal.		Totaal generaal.	
	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.
10	23	7 009	7	1 600	3	700	4	1 075	2	1 700	39	12 084	149	42 171
25	13	4 717	7	2 280	1	200	3	3 420	—	—	24	10 617	29	12 517
50	34	53 987	13	9 036	4	16 501	3	10 388	—	—	54	89 912	54	89 912
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	70	65 713	27	12 916	8	17 401	10	14 883	2	1 700	117	112 613	232	144 600

VERGUNNINGEN tot het doen van onderzoek naar de aanwezigheid van delfstoffen in 1911.

DISTRICTEN.	Aantal.	Oppervlakte in H.A.	AANMERKINGEN.
Suriname	25	119909	Deze vergunningen worden, behalve onder de voorwaarden die bij de verordeningen van 7 September 1882 (*Gouvernementsblad* n°. 19) en 22 Januari 1903 (*Gouvernementsblad* n°. 12), bepaaldelijk worden genoemd, verleend onder de voorwaarde, dat binnen eene maand na den dag van ingang het bewijs aan den administrateur van financiën moet worden gezonden dat de expeditie voor het toegestane onderzoek vertrokken is, terwijl binnen vier maanden na den dag van ingang ten genoegen van den administrateur van financiën moet worden aangetoond, dat met een degelijk onderzoek is aangevangen.
Marowijne	13	82590	
Saramacca	14	75600	
Lawa	3	18128	Bij niet-nakoming van deze voorwaarden wordt de vergunning onmiddellijk door den gouverneur ingetrokken.
Boven Commewijne en Cottica	2	13750	In 1911 werden ingetrokken 11 vergunningen, betrekking hebbende op eene gezamenlijke oppervlakte van 59125 H.A., die in 1911 waren verleend.
	57	309977	

Bijlage M[1].

GEGEVENS over 1911 omtrent de van Gouvernementswege genomen proef met het kleinbedrijf in de goudindustrie.

Aantal vergunningen.	Tijdvak.	In totaal ingeleverd goud in grammen.	Opbrengst van het ingeleverde goud bij verkoop		15 °/₀ van de bruto opbrengst van het ingeleverde goud.	In totaal uitgekeerd aan de vergunninghouders.
			per gram.	in totaal.		
14	Januari 1911	1019,5	f 1,48	f 1 508,86	f 226,33	f 1 205,59^5
17	Februari „	4170,—	1,48	6 171,60	925,74	4 932,92^5
17	Maart „	5361,—	1,48	7 934,28	1 190,14	6 341,83^5
15	April „	3070,—	1,48	4 543,60	681,54	3 625,42^5
14	Mei „	3336,—	1,48	4 937,28	740,59	3 939,33^5
13	Juni „	2590,—	1,48	3 833,20	574,98	3 058,68^5
12	Juli „	2929,—	1,48	4 334,92	650,24	3 458,61^5
14	Augustus „	2856,—	1,48	4 226,88	634,03	3 378,39^5
13	September „	1352,5	1,48	2 001,70	300,25^5	1 599,70
14	October „	2141,—	1,48	3 168,68	475,30	2 532,47^5
13	November „	2209,—	1,48	3 269,32	490,40	2 612,75^5
3	December „	291,5	1,48	431,42	64,71^5	344,73
	Totaal. . . .	31325,5	—	f 46 361,74	f 6 954,26	f 37 030,47

Bijlage N.

STAAT, aantoonende de verdeeling der tot ultimo December 1911 uitgegeven perceelen voor den kleinen landbouw, enz.

DISTRICTEN.	Aantal perceelen.	Oppervlakte in H. A.	Aantal huurders of gebruikers.
Beneden-Suriname en Beneden-Para	1862	4733	1861
Boven-Suriname en Boven-Para	627	870	626
Beneden-Commewijne	1011	1172	996
Boven-Commewijne en Cottica	342	505	342
Saramacca	288	640	288
Nickerie	431	573	431
Coronie	250	172	245
Marowijne	28	59	27
	4839	8724	4816

STAAT aantoonende het aantal uitgegeven perceelen en het aantal huurders op de Gouvernements-vestigingsplaatsen in 1911 vergeleken bij 1910.

CENTRALE VESTIGINGSPLAATSEN.	Aantal perceelen.		Oppervlakte in H. A.		Aantal huurders of gebruikers.	
	1910.	1911.	1910.	1911.	1910.	1911.
Op Livorno (Beneden-Para)	271	269	354	350	271	269
Bij het pad van Wanica (Beneden-Para)	1324	1319	3727	3698	1324	1319
Op Domburg (Boven-Para)	248	241	315	310	246	240
Op La Rencontre (Boven-Para)	164	163	247	242	164	163
Op Laarwijk (Boven-Suriname)	146	136	164	147	146	136
Op Totness (Coronie)	259	250	179	172	253	245
Op Nieuw-Amsterdam (Beneden-Commewijne)	121	123	116	118	120	122
Op Alkmaar (Beneden-Commewijne)	228	230	232	234	228	230
Op Johan en Margaretha (Beneden-Commewijne)	174	172	174	172	174	172
Op Kroonenburg (Beneden-Commewijne)	502	486	656	644	488	472
Op Hecht en Sterk (Cottica)	179	176	179	176	179	176
Op Paradise (Nickerie)	259	257	278	273	259	257
Op Waldeck (Nickerie)	85	84	136	134	85	84
In den Saramaccapolder (Beneden-Suriname en Saramacca)	145	216	443	651	145	216
	4105	4122	7200	7321	4082	4101

Bijlage O.

VERGELIJKENDE STAAT

der productie voor de jaren 1909, 1910 en 1911.

DISTRICTEN.	SUIKER. Vacuumpan. 100 Kilogram.			Aantal H.A. afgemalen riet.			Aantal Kilogrammen gemiddeld per H.A. verkregen.		
	1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.
Nickerie	34 469	39 131	37 859	729	795	770	4 728	5 252	4 899
Coronie	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden-Saramacca	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Boven-Saramacca	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden-Suriname	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden-Para	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Boven-Suriname	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Boven-Para	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden-Commewijne	61 430	65 586	86 868	1 185	1 299	1 311	5 184	5 048	6 195
Boven-Commewijne	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cottica	13 420	15 434	17 340	278	294	312	4 822	5 249	5 557
Marowijne	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	109 319	120 151	142 067	2 192	2 338	2 393	4 987	5 139	5 550

DISTRICTEN.	BACOVEN. 100 bossen.			KOORN (MAIS). 100 Kilogram.			KOFFIE. 100 Kilogram.		
	1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.
Nickerie	52	85	62	209	208	165	30	33	58
Coronie	20	18	16	277	316	163	3	12	4
Beneden-Saramacca	61	76	43	2 348	2 670	1 976	30	22	51
Boven-Saramacca	—	1	1	29	136	35	—	—	—
Beneden-Suriname	857	888	470	222	611	302	84	84	72
Beneden-Para	50	61	10	1 888	2 260	2 830	—	—	6
Boven-Suriname	1 111	1 427	892	524	992	1 255	112	31	103
Boven-Para	933	924	367	676	634	582	173	69	282
Beneden-Commewijne	4 478	3 991	2 739	1 009	3 062	1 874	1 990	1 696	2 041
Boven-Commewijne	172	117	46	541	676	550	42	40	32
Cottica	843	994	1 095	1 529	1 667	1 432	40	36	39
Marowijne	2	—	1	6	1	4	—	—	—
Totaal	8 579	8 582	5 742	9 249	13 233	11 168	2 504	2 023	2 688

MELASSE. 100 Liters.			RUM. 100 Liters.			CACAO. 100 Kilogram.			BANANEN. 100 bossen.		
1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.
—	—	—	4 357	3 941	4 866	1 117	1 250	1 228	295	380	372
—	—	—	—	—	—	318	455	363	244	238	219
—	—	—	—	—	—	3 208	3 459	2 958	644	624	460
—	—	—	—	—	—	11	9	19	7	21	10
—	—	—	—	—	—	2 047	1 906	1 069	166	177	168
—	—	—	—	—	—	252	343	291	996	1 052	745
—	—	—	—	—	—	705	761	716	278	167	219
—	—	—	—	—	—	490	535	562	217	241	156
897	637	397	3 674	3 230	4 817	6 773	7 322	5 349	1 258	854	1 605
—	—	—	—	—	—	250	272	195	143	191	82
544	1 004	994	870	807	802	1 581	1 518	1 117	603	675	562
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	3
1 441	1 641	1 391	8 901	7 978	10 485	16 752	17 830	13 867	4 874	4 622	4 601

RIJST. 100 Kilogram			AARDVRUCHTEN. 100 Kilogram.			HEEFT NOG GELEVERD.
1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.	
3 004	2 960	2 699	154	621	615	19 000 kokosnoten.
60	90	40	471	346	138	963 000 „
3 338	2 745	3 453	311	89	80	—
26	11	40	23	121	8	—
1 547	1 476	1 878	943	967	1 032	f 11 019 geleverde houtwaren en 2883 zakken houtskool.
7 401	7 326	8 485	2 580	2 410	4 658	„ 25 330 „ „ , groenten en vruchten en 3146 K.G. rubber.
66	1 163	1 448	1 848	1 848	1 464	„ 17 107 „ „ „ „ 2000 stuks sinaasappelen.
1 190	1 166	992	1 285	1 291	780	„ 9 674 „ „ „
2 289	2 150	2 289	1 456	1 422	569	„ 2 135 „ „ „
83	136	122	234	351	300	23 K.G. rubbber.
618	714	499	658	776	512	119 „ „
1	—	—	11	21	4	„ 830 „ „ en 3200 K.G. cacao.
19 623	19 937	21 945	9 974	10 263	10 160	f 66 095 geleverde houtwaren, groenten en vruchten, en 2883 zakken houtskool, 3288 K.G. rubber, 982 000 stuks kokosnoten, 2000 stuks sinaasappelen en 3200 K.G. cacao.

STAAT van de suikercultuu in

DISTRICTEN.	PLANTAGES.	Uitgestrektheid der plantages. — H.A.	Uitgestrektheid in bebouwing op ult. December 1911. — H.A.	Uitgestrektheid waarvan is geoogst. — H.A.	Suiker-vacuum-pan — 100 K.G.
Nickerie	Waterloo	1 954	469	469	23 367
Idem	Hazard	687	301	301	14 492
Beneden-Commewijne	Zoelen en Mariënburg	2 709	1 086 [1]	1 046	72 366
Idem	Rust en Werk	1 093	265	265	14 502
Cottica	Alliance	1 896	354	312	17 340
		8 339	2 475	2 393	142 067

ultuu in Suriname in 1911.

ker- n-pan — K.G.	Gemiddelde productie per H.A. — Kilogram.	Melasse. — 100 liters.	Rum of dram. — 100 liters.	Arbeiders. Immi-granten.			Nevenproducten.	Aanmerkingen.
				Immi-granten.	Andere.	Totaal.		
367	4 983	—	3 713	559	290	849		
192	4 815	—	1 153	322	428	750		
366	6 918	397	4 817	2 228	548	2 776		[1]) Waarvan 40 H.A. beplant met cacao en daarvan geoogst 5 681 K. G.
502	5 472	—	—	446	225	671		
340	5 557	994	802	586	356	942	430 K.G. cacao, 300 K.G. koorn, 5013 K.G. bacoven en aan houtwaren f 760,52.	
067	5 549	1 391	10 485	4 141	1 847	5 988		

STAAT van de cacao en andere cultures, met ui

DISTRICTEN.	Aantal plantages.	Uitgestrektheid van de plantages in H. A.	Uitgestrekt heid in bebouwing op ult. Dec. 1911 van de plantages in H. A.	VERKREGEN PRODUCTEN.						
				Cacao	Koffie	Rijst	Aardvruchten	Bananen	Bacoven	Koorn (mais)
				In 100 Kilogram.			In 100 bossen			in 100 kg.
Nickerie	4	978	317	568	2	—	—	32	—	6
Coronie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden Saramacca . . .	11	6823	1874	1332	49	27	—	44	20	111
Boven Saramacca	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Beneden Suriname	8	3880	1267	1000	70	—	214	28	449	—
Beneden Para	2	1715	150	208	5	—	—	29	2	—
Boven Para	5	5055	453	150	83	—	30	—	582	575
Boven Suriname.	7	3947	851	431	276	—	40	35	312	287
Beneden Commewijne . .	28	10602	2993	4913	2002	—	3	328	2294	851
Boven Commewijne . . .	2	268	144	86	26	—	—	—	—	—
Cottica	8	3473	1054	698	14	—	—	33	732	135
Marowijne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	74	36741	9103	9386	2527	27	287	525	4391	1965

met uitzondering van de suiker-cultuur in 1911.

orn ais) 0kg.	ARBEIDERS OP 31 DECEMBER 1911. Onder contract verbonden. Arbeidende.	Niet arbeidende.	Totaal.	Niet onder contract verbonden. Arbeidende.	Niet arbeidende.	Totaal.	Anderen. Arbeidende.	Niet arbeidende.	Totaal.	Totaal. Arbeidende.	Niet arbeidende.	Totaal.	Aanmerkingen.
6	129	8	137	56	34	90	—	—	—	185	42	227	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
111	255	26	281	140	58	198	—	—	—	395	84	479	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	670	85	755	198	114	312	—	—	—	868	199	1067	302 KG. rubber.
—	48	2	50	36	3	39	—	—	—	84	5	89	
575	463	52	515	50	5	55	—	—	—	513	57	570	
287	797	89	886	72	33	105	—	—	—	869	122	991	2000 stuks sinaas appels.
851	2998	375	3373	572	334	906	70	24	94	3640	733	4373	
—	55	10	65	3	2	5	2	—	2	60	12	72	23 KG. rubber.
135	814	97	911	97	57	154	19	1	20	930	155	1085	119 KG. rubber.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
965	6229	744	6973	1224	640	1864	91	25	116	7544	1409	8953	

OVERZICHT van den geldelijken toestand op het einde van 1911 van de bestaand[e]

Nos.	NAAM VAN DE BANK.	Aantal leden.	Gevorderde rente.	Maximum bedrag voorschot.	Oprichtings-kosten.	Voorschot van het Gouver-nement.	Inleg.	
							Aantal Inleggers.	Bedrag.
1	Domburg	153	6 %	f 150.—	f 53.—	f 4 200.—	f 86.—	f 1 226.—
2	Beneden-Para	920	5 %	150.—	127.—	13 000.—	98.—	1 732.—
3	Beneden-Commewijne	503	$5^1/_2$ %	150.—	135.—	9 450.—	170.—	5 102.—
4	Saramacca	357	5 %	150.—	69.—	8 000.—	41.—	623.—
5	Coronie (Volksbank)	61	6 %	200.—	100.—	1 612.—	61.—	460.—
6	Het Westland.	27	5 %	300.—	69.—	1 500.—	32.—	874.—
7	Ephrata	279	4 %	100.—	4.—	3 300.—	5.—	407.—
8	Nickeriebank	247	6 %	200.—	130.—	5 500.—	64.—	1 332.—

aandleenbanken in Suriname en de in dat jaar verrichte operatiën.

	Voorschotten.				Saldo op 31 December 1911.		Balans.		
	Verleend.		Terugbetaald.	Reservefonds.	In kas.	Belegd.	Winst.	Verlies.	Zuiver gekweekte rente.
ig.	Aantal.	Bedrag.	Bedrag.						
6.—	69	f 6 130.—	f 1 875.—	f 557.—	f 284.—	f 1 162.—	f 276.—	f 158.—	f 216.—
2.—	197	13 286.—	2 570.—	2 211.—	475.—	5 678.—	627.—	95.—	532.—
2.—	149	11 931.—	2 771.—	2 007.—	1 172.—	1 328.—	1 119.—	280.—	900.—
3.—	109	9 167.—	743.—	—	303.—	121.—	669.—	—	609.—
0.—	19	742.—	1 338.—	6.—	39.—	6.—	227.—	—	207.—
4.—	18	2 800.—	1 550.—	162.—	340.—	993.—	48.—	—	76.—
7.—	26	1 129.—	1 224.—	496.—	744.—	—	34.—	—	88.—
2.—	188	7 994.—	1 839.—	510.—	358.—	—	576.—	66.—	179.—

KLEINE

DISTRICTEN.	Aantal perceelen.	Oppervlakte H.A.	Oppervlakte in cultuur H.A.	Bevolking. Immigranten.	Niet-immigranten.	Totaal.
a. Op vestigings						
Nickerie	353	442	361	723	281	1 004
Coronie	266	338	309	4	593	597
Beneden-Saramacca	57	161	24	15	76	91
Boven-Saramacca	—	—	—	—	—	—
Beneden-Para	1 767	4 573	844	1 806	1 270	3 076
Beneden-Suriname	150	—	82	372	56	428
Boven-Suriname	191	160	—	121	155	276
Boven-Para	3 414	662	807	355	1 597	1 952
Beneden-Commewijne	1 049	2 061	915	2 265	431	2 696
Boven-Commewijne	—	—	—	—	—	—
Cottica	167	—	148	224	100	324
Marowijne	—	—	—	—	—	—
Totaal	7 414	8 397	3 490	5 885	4 559	10 444
b. Buiten						
Nickerie	372	3 292	569	998	2 692	3 690
Coronie	669	8 928	813	11	1 428	1 439
Beneden-Saramacca	887	10 441	3 430	2 075	1 564	3 634
Boven-Saramacca	76	4 774	89	40	208	248
Beneden-Para	1 260	22 739	858	2 560	1 563	4 123
Beneden-Suriname	824	5 025	345	2 886	1 374	4 260
Boven-Suriname	2 812	150	319	194	1 004	1 198
Boven-Para	2 861	254	326	78	972	1 050
Beneden-Commewijne	24	540	58	64	58	122
Boven-Commewijne	160	—	480	136	850	986
Cottica	320	—	1 490	209	1 778	1 987
Marowijne	39	159	33	—	82	82
Totaal	10 304	56 322	8 810	9 251	13 573	22 824

LANDBOUW.

Verkregen producten.								Geldswaarde der afgeleverde houtwaren, vruchten en groenten.	AANMERKINGEN.
Cacao.	Koffie.	Rijst.	Koorn (Maïs).	Aard- vruchten.	Bananen.	Bacoven.	Kokos- noten.		
Uitgedrukt per 100 K.G.					Per 100 bossen.		Per 100 stuks.		
plaatsen.									
194	—	202	60	255	178	19	190	—	
17	1	—	50	3	13	3	2 100	—	
—	—	93	40	13	12	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4	—	2 453	2 193	3 351	613	5	—	f 7 262	
—	—	826	34	4	12	5	—	—	
36	2	182	48	60	20	16	—	—	
399	18	839	442	934	145	249	—	4 837	
423	35	2 278	473	561	1 262	430	—	2 135	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
38	—	—	18	7	90	126	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1 111	56	6 873	3 358	5 188	2 345	853	2 290	f 14 234	
vestigingsplaatsen.									
466	56	2 497	99	360	162	43	—	—	
346	3	40	113	135	206	13	7 530	—	
1 626	2	3 333	1 935	67	404	23	—	—	
19	—	40	35	8	10	1	—	—	
79	1	6 032	637	1 307	103	3	—	f 18 068	3146 K.G. rubber.
69	2	1 052	268	814	128	16	—	11 019	2883 zakken houtskool.
95	4	810	257	680	105	39	—	17 107	
167	2	609	238	500	74	61	—	4 837	
13	4	11	8	5	15	15	—	—	
109	6	122	550	300	82	46	—	—	
381	25	499	1 289	505	439	237	—	—	
—	—	—	4	4	3	1	—	830	3200 K.G. coac (geroosterd cassave-meel).
3 370	105	15 045	5 223	4 685	1 731	498	7 530	f 51 861	

KOLONIALE SPOORWEGEN

STAAT VAN INKOMSTEN

MAAND.	Reizigers 1ste klasse.		Reizigers 2de klasse.		Vrachtgoed.		Opbrengst van passagiers-goed.
	Aantal.	Opbrengst.	Aantal.	Opbrengst.	Ton.	Opbrengst.	
Januari	285	f 386,60	16 821	f 6 172,95	504	f 2 332,62	f 1 218,05
Februari	258	260,—	14 574	4 191,80	199	1 835,22[5]	1 202,55
Maart	335	254,70	16 378	4 591,30	208	1 892,90	1 331,20
April	395	242,20	15 623	5 710,25	219	2 199,77	1 230,60
Mei	282	216,20	17 228	6 259,65	317	3 406,94[5]	1 189,60
Juni	450	375,—	16 244	5 799,45	233	2 730,82[5]	1 276,80
Juli	260	236,90	17 273	5 954,60	321	2 749,87	1 379,05
Augustus	294	397,20	18 117	7 139,95	233	2 851,30	1 638,05
September	412	330,80	19 838	7 160,85	257	2 477,12[5]	1 464,10
October	612	397,50	25 884	8 456,55	224	2 176,98[5]	1 306,—
November	325	327,20	19 043	7 090,15	206	1 836,41	1 328,20
December	371	291,—	18 850	7 188,45	349	1 745,65	1 571,20
TOTALEN	4 279	f 3 715,50	215 873	f 75 715,95	3 270	f 28 235,22[5]	f 16 135,40
TOTAAL-GENERAAL	—	—	—	—	—	—	—

DIENST VAN EXPLOITATIE.

over het jaar 1911.

Goud.		Diversen.	Totalen.	Per trein K.M.	Opbrengst per			Opbrengsten.	
Grammen.	Opbrengst.				reiziger 1ste klasse.	reiziger 2de klasse.	ton vrachtgoed.	Verkocht zand.	Spoorweg-telephoon.
2 596	f 20,—	f 22,11^5	f 10 152,33^5	f 1,42	f 1,36	f 0,37	f 4,63	f 48,—	f 46,47
21 312	180,—	37,41^5	7 706,99	1,21	1,—	0,29	9,22	35,—	53,05
47 241	364,50	34,99^5	8 469,59^5	1,17	0,76	0,28	9,10	—	83,18
31 393	228,80	40,35^5	9 651,97^5	1,59^5	0,61	0,36	10,—	80,—	51,74
29 117	253,20	38,76^5	11 364,36	1,62	0,76	0,36	10,74	—	46,40
26 210^5	224,40	164,36^5	10 570,84	1,63	0,83	0,35	11,72	—	60,09
25 566	227,80	111,25^5	10 659,47^5	1,58	0,91	0,34	8,56	1 104,—	63,50
36 730^5	323,30	62,61	12 412,41	1,74	1,35	0,40	12,22	—	94,09
27 177^5	218,—	136,06	11 786,93^5	1,68	1,80	0,36	9,63	—	75,04^5
30 919^5	245,—	153,95	12 735,98^5	1,72	0,65	0,32	9,71	105,—	87,55
55 175^5	452,50	58,—^{5}	11 092,46^5	1,69	1,—	0,37	8,91	20,—	86,37
39 482^5	327,—	30,83^5	11 154,13^5	1,70	0,80	0,38	5,—	107,50	83,48^5
372 921	f 3 064,50	f 890,72^5	f 127 757,50	gemiddeld f 1,56	gemiddeld f 0,90	gemiddeld f 0,35	gemiddeld f 9,—	f 1 499,50	f 830,97
—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 130 087,97

Bijlage S.

STAAT van verleende en hernieuwde concessiën tot exploitatie van balata en van vergunningen tot onderzoek in 1911.

Concessiën verleend ad 10 cts. per H.A.	Oppervlakte in H.A.	Hernieuwd voor een jaar ad 10 cts. per H.A.	Vergunningen tot onderzoek.	Oppervlakte in H.A.
191	1 226 080	552 869	102 [1]	4 323 000

[1] Deze vergunningen worden verleend tegen eene retributie van een halven cent per H.A.

Bijlage T.

STAAT van den veestapel op ultimo December 1911.

PARAMARIBO en DISTRICTEN.	Runderen.	Paarden.	Ezels.	Muilezels.	Schapen.	Geiten.	Varkens.
Paramaribo	654	102	247	61	2	324	552
Het overige deel der kolonie	6 412	173	199	141	102	2 312	2 598
Totaal in 1911	7 066	275	446	202	104	2 636	3 150
„ in 1910	7 462	236	510	103	151	2 604	3 271
Meer	—	39	—	99	—	32	—
Minder	396	—	44	—	47	—	121

STAAT van den invoer

ARTIKELEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITTANNIË.		VEREENIGDE STATEN VAN N.-AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Aardappelen	H.L.	10 248⁵	f 66 615	—	—	13⁵	f 88	—	—	226	f 1 469
Aardewerk	—	—	26 790	—	f 209	—	307	—	—	—	202
Ammunitie:											
Geweren, karabijnen en buksen	Loop.	728	7 280	—	—	2	20	19	f 190	36	360
Revolvers, pistolen en kamerbuksen	St.	41	164	—	—	—	—	—	—	—	—
Gedeelten van genoemde wapens.	—	—	99	—	—	—	—	—	—	—	—
Geweer- en pistoolkogels en hagels	K.G.	24 790	14 874	500	300	40	24	—	—	4	2
Patronen voor achterladers	St.	4 000	240	—	—	1 000	60	—	—	300	18
Patronen voor revolvers	St.	17 700	531	—	—	—	—	—	—	—	—
Percussiedopjes en slaghoedjes	St.	858 500	1 717	—	—	—	—	—	—	5 000	10
Ledige hulzen	St.	485 125	9 703	—	—	12 000	240	—	—	—	—
Buskruit	K.G.	2 922	5 844	—	—	—	—	—	—	—	—
Azijn en azijnzuur bij eene sterkte van minder dan 100 gr. watervrij azijnzuur	L.	15 937	1 913	—	—	10	1	—	—	—	—
Azijn en azijnzuur bij eene sterkte van 100 gr. watervrij azijnzuur of meer	L.	2 984	4 775	—	—	—	—	—	—	—	—
Bier, waaronder Maltz-extract van alle soorten, gemberale	L.	568 982	216 213	5 913	2 247	—	—	—	—	61 354	23 314
Bijouterieën	—	—	7 829	—	672	—	633	—	500	—	160
Blik in bladen	—	—	1 787	—	—	—	—	—	—	—	528
Blom of meel	K.G.	5 913	828	—	—	3 978 981	557 057	—	—	159 754	22 366
Bodems, duigen en hoepels voor vaatwerk	—	—	224	—	—	—	—	—	—	—	15 106
Boeken, lees-, enz.	—	—	27 460	—	13	—	685	—	10	—	1 284
Boeken, schrijf- en koopmans-, en albums	—	—	6 182	—	—	—	286	—	—	—	171
Boter, oleomargarine en ghee	K.G.	171 526	222 802	288	288	15 923	9 553	—	—	5 254	5 254
Breeuwwerk	K.G.	202	80	250	100	9 610	3 844	—	—	419	168
Balata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bron- en mineraalwater	L.	3 147	1 259	—	—	—	—	662	265	220	88
Brood en beschuit	K.G.	517	103	—	—	175 513	35 103	—	—	4 860	972
Chemicaliën en utensiliën	—	—	50 217	—	2 419	—	13 267	—	—	—	19 914
Dakbedekkingsmaterialen (onbrandbare)	—	—	46 612	—	1 250	—	959	—	—	—	4 680
Dynamietpatronen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drukinkt	—	—	441	—	—	—	—	—	—	—	—
Drukletters	—	—	1 500	—	—	—	—	—	—	—	6
Drukpersen	—	—	1 549	—	—	—	—	—	—	—	—
Emballage	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eetwaren (geconserveerd)	—	—	109 478	—	2 160	—	72 581	—	5 475	—	12 87
Ezels, muil- en steen-	St.	—	—	—	—	—	—	—	—	16	3 20
Fabriek landbouw- en stoomwerktuigen	—	—	91 146	—	7 708	—	103 364	—	98	—	18 95
Garens	—	—	18 770	—	1 431	—	298	—	—	—	
Gedistilleerd van 50 pct. z. a. bij 15° C.	L.	174 119	137 160	—	—	616	759	470	678	6 188	8 11

…ber der kolonie Suriname over 1911.

…Y.	BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		RECHT.
…arde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
469	—	—	5⁵	f 36	—	—	—	—	194	f 1 261	10 687⁵	f 69 469	f 5 343,75
202	—	f 67	—	—	—	—	—	—	—	513	—	28 088	2 808,80
360	—	—	44	440	—	—	—	—	—	—	829	8 290	8 290,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	164	410,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	29,70
2	—	—	221	133	—	—	—	—	—	—	25 555	15 333	1 277,75
18	—	—	50	3	—	—	—	—	—	—	5 350	321	53,50
—	—	—	1 000	30	—	—	—	—	—	—	18 700	561	140,25
10	—	—	40 000	80	—	—	—	—	—	—	903 500	1 807	225,87⁵
—	—	—	61 600	1 232	—	—	—	—	—	—	558 725	11 175	698,39⁵
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 922	5 844	8 766,—
—	—	—	15	2	—	—	—	—	—	—	15 962	1 916	798,10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	28	3 011	4 803	2 258,25
3 314	330	125	9	4	—	—	—	—	—	—	636 588	241 903	63 658,80
160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	498	—	10 292	1 543,80
528	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 315	Vrij.
2 366	—	—	4 125	577	—	—	—	—	—	—	4 148 773	580 828	103 719,32⁵
5 106	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15 330	Vrij.
1 284	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29 452	Vrij.
171	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 639	663,90
5 254	135	135	—	—	—	—	—	—	—	—	193 126	238 032	19 312,60
168	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 481	4 192	209,62
—	—	—	—	447	—	—	—	—	—	—	—	447	44,70
88	—	—	100	40	—	—	—	—	846	338	4 975	1 990	398,—
972	—	—	75	15	—	—	—	—	—	—	180 965	36 193	5 428,95
19 914	—	6	—	98	—	—	—	—	—	—	—	85 921	8 592,10
4 680	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53 501	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	441	Vrij.
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 506	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 549	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12 87	—	—	—	852	—	—	—	—	—	3 311	—	206 732	20 673,20
3 20	12	2 400	—	—	—	—	—	—	—	—	28	5 600	Vrij.
18 95	—	—	—	450	—	—	—	—	—	320	—	222 040	Vrij.
	—	10 013	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30 516	3 051,60
8 11	—	—	261	257	—	—	207	f 414	413	399	182 274	147 778	227 842,50

ARTIKELEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITTANNIË.		VEREENIGDE STATEN VAN N.-AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Reukwater al of niet uit gedistilleerd bereid	—	—	f 15 234	—	f 81	—	f 1 507	—	f 384	—	f 1 293
Aether sulph en chloroform	L.	65	130	—	—	—	—	—	—	3	6
Houtgeest voor stijlers	L.	—	—	—	—	—	—	—	—	1 575	708
Glaswerk	—	—	31 292	—	717	—	1 196	—	—	—	814
Goud (ruw)	Gr.	—	—	—	—	—	—	—	—	21	29
Idem (gemunt)	—	—	—	—	24 000	—	262 500	—	—	—	—
Granen en peulvruchten	K.G.	332 463	73 142	53 136	11 689	201 557	44 342	—	—	341 354	75 099
Groenten	—	—	11 010	—	—	—	11	—	—	—	54
Harpuis	—	—	94	—	—	—	30	—	—	—	21
Hoeden	—	—	39 417	—	1 825	—	3 949	—	980	—	11 235
Hooi	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—
Hout van alle soorten	—	—	687	—	11	—	258	—	—	—	21 746
Huiden, vellen en leder, bereide	K.G.	54 379	109 326	954	5 769	919	5 684	—	—	526	1 740
Idem, onbereide	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Instrumenten, mathem.-, phys.-, chirurg.-, optische	—	—	2 603	—	—	—	253	—	—	—	6
IJs	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 113
IJzer, band-, plaat- en staaf-	—	—	19 901	—	—	—	2 563	—	—	—	2 273
IJzer, bewerkt	—	—	142 547	—	1 233	—	40 176	—	—	—	14 738
Kaarsen	K.G.	25 875	17 336	—	7 017	7 017	4 702	—	—	135	90
Kaas	K.G.	160 296	92 972	—	—	—	—	—	—	5	3
Kalk	—	—	2 042	—	840	—	868	—	270	—	6 941
Cement	—	—	9 361	—	—	—	—	—	—	—	5 470
Klokken	—	—	5 388	—	—	—	482	—	216	—	3
Koek- en suikerbakkerswerk	—	—	41 053	—	3 050	—	8 350	—	200	—	2 886
Koffie	K.G.	317	285	—	—	1 856	1 670	—	—	201	181
Koffers en trommels	—	—	7 270	—	454	—	1 340	—	—	—	3 477
Koper (ruw)	—	—	1 115	—	—	—	—	—	—	—	1 385
Kruidenierswaren	—	—	62 515	—	2 130	—	12 237	—	—	—	7 303
Kramerijen	—	—	155 998	—	4 617	—	25 243	—	4 041	—	22 296
Kurk	—	—	2 134	—	—	—	15	—	—	—	37
Lampen	—	—	18 077	—	64	—	6 701	—	—	—	180
Lood	—	—	459	—	—	—	100	—	—	—	193
Lucifers in pakjes of doosjes van 72 of minder per pakje of doosje	Gros.	$37\frac{5}{36}$	37	—	—	—	—	—	—	$\frac{1}{4}$	1
Lucifers in pakjes of doosjes van 72 of meer per pakje of doosje	Gros.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Manufacturen, katoenen	—	—	576 287	—	5 490	—	91 464	—	3 361	—	189 776
Idem, linnen	—	—	34 631	—	—	—	1 345	—	—	—	16 014
Idem, wollen	—	—	42 933	—	—	—	169	—	46	—	14 865
Idem, zijden	—	—	3 536	—	—	—	112	—	—	—	924
Idem, gemaakte kleederen	—	—	140 398	—	2 496	—	13 837	—	2 754	—	36 308
Matrassen en kussens	—	—	2 655	—	—	—	31	—	—	—	536
Melasse of keukenstroop	L.	81	25	—	—	—	—	—	—	—	—
Meststoffen	—	—	32 568	—	285	—	4 539	—	—	—	29 673
Meubels	—	—	27 376	—	233	—	10 197	—	—	—	3 613
Muziekinstrumenten	—	—	8 918	—	14	—	1 105	—	—	—	—
Naaimachine	—	—	7 748	—	117	—	515	—	—	—	3 001
Olie-, raap-, olijf-, lijn-, machine-, patent-, cocos-	L.	286 178	93 919	1 591	493	38 692	20 313	1 448	1 229	24 438	10 526
Kerosineolie	L.	—	—	—	—	1 531 582	107 210	—	—	935	65
Bensine, gasoline	L.	275	137	—	—	—	—	—	—	2 800	1 400

.	BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		RECHT.
rde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid-	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	.
293	—	—	—	4	—	—	—	—	—	16	—	f 18519	2 777,85
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	136	136,00
708	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1575	708	Vrij
314	—	—	—	—	—	—	—	—	—	114	—	34 133	3 413.30
29	—	—	128 510	f 179 914	—	—	—	—	—	—	128 531	179 943	12 853,10
-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	286 500	Vrij
099	142	f 31	548	121	—	—	788	173	—	—	929 988	204 597	27 899,64
54	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 075	1 107,50
21	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	145	Vrij
235	—	—	—	—	—	f 3 120	—	—	—	247	—	60 773	6 077,30
-	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	0,70
746	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22 702	2 270,20
740	—	—	11	39	—	—	—	—	—	—	56 789	122 558	2 839,45
-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 862	Vrij
113	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 113	Vrij
273	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24 737	Vrij
738	—	18	—	408	—	—	—	—	—	—	—	199 120	19 912,00
90	—	—	220	147	—	—	—	—	62	42	33 309	22 317	1 665,45
3	—	—	86	49	—	—	—	—	—	—	160 387	93 024	8 019,35
941	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 971	Vrij
470	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 700	—	32 531	Vrij
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 089	608,90
886	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	55 539	5 553,90
181	—	—	50	45	—	—	—	—	—	—	2 424	2 181	242,40
477	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12 541	1 254,10
385	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 500	Vrij
303	—	—	—	121	—	—	—	6	—	—	—	84 312	8 431,20
296	—	98	—	440	—	10	—	25	—	365	—	213 133	21 313,30
37	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 186	218,60
180	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25 022	2 502,20
193	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	752	Vrij
1	—	—	45	4	—	—	—	—	—	—	41^{73}	42	9 426^{5}
—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1	3,00
776	—	123	—	49	—	—	—	—	—	—	—	866 550	86 655,00
014	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	—	52 065	5 206,50
865	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	58 013	5 801 30
924	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 572	457,20
308	—	—	—	—	—	—	—	66	—	760	—	196 619	19 661,90
536	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 222	322,20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	81	25	1,62
673	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67 365	Vrij
613	—	53	—	—	—	—	—	—	—	961	—	42 433	4 243,30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 037	1 003,70
001	—	—	—	—	—	—	—	—	—	164	—	11 545	Vrij
526	—	—	2 532	3 038	—	—	—	—	—	—	354 879	129 518	10 646 37
65	—	—	925	65	—	—	—	—	—	—	1 533 442	107 340	76 672,10
400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 075	1 537	153,75

ARTIKELEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITTANNIË.		VEREENIGDE STATEN VAN N.-AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde
Olie, haar- en welriekende	—	—	f 2 322	—	f 14	—	f 309	—	—	—	f 27
Olie, ruwe (steen-)	L.	—	—	—	—	936	100	—	—	—	—
Opium	K.G.	407,9	6 526	63	1 008	—	—	—	—	118	1 888
Ganje	„	9	12	—	—	—	—	—	—	752	940
Paarden	stuks	—	—	—	—	4	600	—	—	1	150
Papier	—	—	42 906	—	63	—	7 285	—	—	—	1 153
Parapluies	—	—	15 086	—	—	—	—	—	f 204	—	2 714
Patates en alle andere aardvruchten	K.G.	—	—	—	—	—	—	—	—	358	18
Pik	—	—	159	—	—	—	900	—	—	—	397
Teer	—	—	513	—	—	—	367	—	—	—	319
Pyridine voor stijlers	L.	266	500	—	—	—	—	—	—	—	—
Pinda	K.G.	—	—	—	—	20 907	3 136	—	—	18 889	2 833
Planten (levende)	—	—	835	—	—	—	10	—	—	—	475
Reuzel	„	701	245	—	—	12 006	4 202	—	—	1 209	423
Rijst	„	5 797 453	579 745	32 400	3 240	5 062	506	—	—	21 083	2 108
Idem (ongepeld)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rietponten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36
Rijtuigen en wagens	—	—	1 734	—	—	—	1 192	—	—	—	1 141
Rijwielen	stuks	364	22 275	85	6 198	2	112	5	250	30	2 214
Schepen, schuiten, vaartuigen	—	—	1 920	—	—	—	1 069	—	—	—	10 983
Schilderijen (teekeningen) in olieverf enz.	—	—	122	—	—	—	—	—	—	—	—
Schoenen	—	—	71 715	—	1 805	—	30 840	—	452	—	3 335
Sigaren	K.G.	13196,2	52784,80	—	—	100,9	403	—	—	25,4	102
Smeer (molen)	„	3 936	1 574	200	80	5 613	2 245	—	—	—	—
Snuif	„	79	158	—	—	—	—	—	—	—	—
Speelkaarten	„	—	700	—	—	—	794	—	—	—	—
Spek (gezouten)	„	502	196	—	—	423 794	156 279	—	—	11 137	4 343
Idem (gerookt)	„	828	662	—	—	677	542	—	—	—	—
Spijkers en nagels	„	118 810	24 950	—	—	681	143	—	—	5 807	1 219
Steen, gebakken, metsel-	stuks	153 300	6 132	950	38	—	—	—	—	75 400	3 016
Idem, bewerkt	—	—	5 783	—	—	—	221	—	—	—	1 872
Steenkolen	K.G.	—	—	3 315 000	24 862	2 397 550	17 982	—	—	1 107 150	8 303
Suiker (geraffineerd)	„	58 078	12 196	100	2	75 643	15 885	—	—	1 804	378
Idem (andere soorten)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tabak, in bladen	„	132	59	—	—	56 614	25 476	—	—	102	46
Idem, gekorven	„	44 357	62 100	131	183	29	41	—	—	1 456	2038
Terpentijn	L.	577	289	—	—	1 778	889	—	—	437	218
Thee	K.G.	12 316	14 779	—	—	7 236	8 683	—	—	351	422
Tin	—	—	4 284	—	—	—	—	—	—	—	14
Touwwerk	„	58 327	34 996	113	68	1 302	781	—	—	960	576
Uien	„	84 704	8 471	—	—	2 109	211	—	—	31 520	3 152
Uitmonsteringen	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—
Vee	—	—	—	—	—	—	43	—	—	—	110 906
Verfwaren	„	169 669	84 834	25	12	303	152	—	—	8 306	4 153
Vernis	L.	3 128	4 692	18	27	90	135		—	1 079	1 618
Visch (gezouten)	K.G.	1 250	150	—	—	625 277	75 033	—	—	43 515	5 222
Idem, gerookt, leng en stokvisch	„	961	769	—	—	9 541	7 632	—	—	305	244
Idem, zalm (gepekeld)	„	—	—	—	—	20 320	8 128	—	—	—	—
Vleesch (gezouten)	„	1 076	366	—	—	879 755	299 117	—	—	5 707	1 940
Idem (gerookt)	„	939	1 878	—	—	45	90	—	—	—	—

...RY.	BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		RECHT.
...aarde	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 2 672	400,80
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	936	100	Vrij
1 888	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	588,9	9 422	23 556,—
940	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	761	952	30440,—
150	4	f 600	—	—	—	—	—	—	1	f 150	10	1 500	250,—
1 153	—	—	—	f 35	—	—	—	—	—	—	—	514 442	5 144,20
2 714	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18 004	1 800,40
18	165	8	—	—	—	—	—	—	—	—	523	26	15,69
397	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14 56	Vrij.
319	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 199	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	266	500	Vrij.
2 833	—	—	—	—	44 488	f 6 673	—	—	7 205	1 081	91 489	13 723	4 574,45
475	—	—	—	—	—	—	--	—	—	—	—	1 320	Vrij.
423	—	—	177	62	—	—	—	—	—	—	14 093	4 932	422,79
2 108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 855 998	585 599	146 399,95
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— .	36	Vrij.
1 141	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 367	436,70
2 214	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	486	31 049	31 046,90
0 983	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 010	—	23 982	Vrij.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	122	Vrij.
3 335	—	—	—	—	—	—	—	—	—	877	—	109 024	10 902,40
102	—	—	2,1	8	5,6	23	—	—	—	—	13 330,2	53 320.80	53 320,80
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 749	3 899	194,98
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	158	79,—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 494	224,10
4 343	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	435 433	160 818	8 708,66
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 505	1 204	60,20
1 219	—	—	1 050	221	—	—	—	—	—	—	126 348	26 533	2 526,96
3 016	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	229 650	9 186	459,30
1 872	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7 876	787,60
8 303	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6 819 700	511 147	Vrij.
378	—	—	59	13	—	—	—	—	—	—	135 684	28 474	3 866,99^5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	—	—	13	6	—	—	—	—	—	—	56 861	25 587	71 076,25
20 38	—	—	27	38	—	—	—	—	—	—	46 000	64 400	80500,—
218	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 792	1 396	279,20
422	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19 903	23 884	7 961,20
14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 298	Vrij.
576	—	—	41	24	—	—	—	—	—	—	60 743	36 445	2 429,72
3 152	2 000	200	197	19	—	—	2 451	f 245	85 397	8 539	208 378	20 837	6 251.34
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	Vrij.
0 906	—	1 178	—	—	—	—	—	600	—	7 616	—	120 343	Vrij.
4 153	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	178 303	89 151	3 566,06
1 618	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 315	6 472	258,90
5 222	—	—	—	—	—	—	—	—	324	38	670 366	80 443	13 407,32
244	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	10 808	8 646	648,48
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 320	8 128	812,80
1 940	—	—	54	18	—	—	—	—	—	—	886 592	301 441	17 731,84
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	984	1 968	59,04

ARTIKELEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITTANNIË.		VEREENIGDE STATEN VAN N.-AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Hammen en schouders uit Europa	K.G.	8 518	f 10 647	—	—	—	—	—	—	58	f 73
Hammen en shoulders uit Amerika	„	—	—	—	—	86 958	f 35 652	—	—	—	—
Vruchten, versche en gedroogde .	—	—	200	—	—	—	4 280	—	—	—	108
Vuurwerken	—	—	100	—	—	—	8 005	—	—	—	—
Wijn, waaronder Vermouth. . .	L.	133 516	77 579	—	—	288	129	2 325	f 1 249	1 630	635
Idem, mousseerende	„	5 358	8 037	—	—	—	—	155	233	9	13
Zaad	—	—	6 202	—	—	—	151	—	—	—	25
Zakken	—	—	31 566	—	970	—	—	—	—	—	2 440
Zeep (ruw)	K.G.	240 869	54 196	—	—	62 261	14 009	112	25	20 223	4 550
Idem, geparfumeerd	„	3 275	7 205	60	132	1 028	2 262	211	464	364	801
Zeegras	—	—	1 432	—	—	—	—	—	—	—	—
Zemelen	—	—	—	—	—	—	382	—	—	—	12
Zilver (ruw)	—	—	17 078	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem, gemunt	—	—	158 237	—	—	—	—	—	—	—	82 141
Zink in bladen	—	—	1 615	—	—	—	—	—	—	—	—
Zout (ruw).	K.G.	78	1	2 250	45	8 784	176	—	—	26 411	528
Idem (geraffineerd)	„	15 163	6 065	4 018	1 607	—	—	—	—	1 040	416
Diverse ongenoemde artikelen. .	—	—	19 850	—	13 984	—	17 346	—	5 204	—	29 130
Diverse goederen van Rijkswege ingevoerd	—	—	257 896	—	—	—	1 790	—	—	—	1 124
			f4642084		f 138 743		f2229863		f 28 778		f 930 170

In bovenstaanden staat is als waarde aangemerkt:

a. Wat betreft de goederen naar de waarde belast de inkoopprijs zonder onkosten vermeerderd met 20 pct.

b. Wat betreft de overige goederen de inkoopprijs vermeerderd met de onkosten (verpakking, assurantie, commissieloon en vracht) tot de aankomst van het schip in Suriname.

.	BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		RECHT.
rde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
73	—	—	5	f 6	—	—	—	—	—	—	8 581	f 10 726	f 429,05
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86 958	35 652	1 739,16
108	—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 207	—	4 795	479,50
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 105	2 431,50
635	—	—	6 506	2 786	—	—	—	—	957	525	145 222	82 903	36 305,50
13	—	—	78	117	—	—	—	—	45	67	5 645	8 467	2 822,50
25	—	f 3	—	—	—	f 5	—	f 5	—	—	—	6 391	Vrij.
440	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34 976	Vrij.
550	—	—	4 513	1 015	—	—	—	—	210	47	328 188	73 842	16 409,40
601	—	—	2	4	—	—	—	—	136	299	5 076	11 167	761,40
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 432	143,20
12	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	409	40,90
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17 078	Vrij.
141	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	240 378	Vrij.
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 618	Vrij.
528	286	6	52	1	15 020	300	—	—	221 250	4 425	274 131	5 482	8 223,93
416	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20 221	8 088	808,84
130	—	—	—	19 498	—	—	—	—	—	2 590	—	107 602	10 760,20
124	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	260 810	Vrij.
170		f 15 691		f 213 013		f 10 131		f 1 534		f 63 583		f 8 273 590	f 1 410 272,21^{5}

STAAT aantoonende artikelen en het daarop betaald invoerrecht, uit de Vereenigde Sta
Demerary, in de kolonie Surinaam

BENAMING DER ARTIKELEN.		VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.			TRINIDAD.		
		Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
Aardappelen	H.L.	13^{5}	f 88	f 6,75	—	—	—
Aardewerk		—	307	30,70	—	—	—
Ammunitie:							
Geweren	Loop.	2	20	20,—	—	—	—
Patronen voor achterladers	Stuks.	1 000	60	10,—	—	—	—
Geweer-, pistoolkogels en hagels	K.G.	40	24	2.—	—	—	—
Ledige hulzen	Stuks.	12 000	240	15,—	—	—	—
Bier	L.	—	—	—	—	—	—
Bijouterieën		—	633	94,95	—	—	—
Blik in bladen		—	—	—	—	—	—
Blom of meel	K.G.	3 978 981	557 057	99 474,52^{5}	—	—	—
Boeken, (lees-)		—	685	—	—	—	—
Boeken		—	286	28,60	—	—	—
Boter (oleomargarine en ghee)	K.G.	15 923	9 553	1 592,30	—	—	—
Breeuwwerk	"	9 610	3 844	192,20	—	—	—
Brood en beschuit	"	175 513	35 103	5 265,39	—	—	—
Chemicaliën		—	13 267	1 326,70	—	—	—
Dakbedekkingsmaterialen (onbrandbare)		—	959	—	—	—	—
Eetwaren		—	72 581	7 258,10	—	—	—
Ezels, muil- en steen-	Stuks.	—	—	—	—	—	—
Fabrieks, landbouw- en stoomwerktuigen		—	103 364	—	—	—	—
Garens		—	298	29,80	—	—	—
Gedistilleerd van 50 % z. a. bij 15° C.	L.	616	759	770,—	207	414	f 258,75
Reukwater al of niet uit gedistilleerd bereid		—	1 507	226,05	—	—	—
Glaswerk		—	1 196	119,60	—	—	—
Granen en peulvruchten	K.G.	201 557	44 342	6 046,71	788	173	23,64
Groenten		—	11	1,10	—	—	—
Harpuis		—	30	—	—	—	—
Hoeden		—	3 949	394,90	—	—	—
Hooi		—	5	0,50	—	—	—
Hout van alle soorten		—	258	25,80	—	—	—
Huiden, vellen en leder (bereide)	K.G.	919	5 684	45,95	—	—	—
Instrumenten: math., phys., chir. en optische		—	253	—	—	—	—
IJzer, band-, plaat- en staaf-		—	2 563	—	—	—	—
IJzer, bewerkt		—	40 176	4 017,60	—	—	—
Kaarsen	K.G.	7 017	4 702	350,85	—	—	—
Kaas	"	—	—	—	—	—	—
Cement		—	—	—	—	—	—
Koek- en suikerbakkerswerk		—	8 350	835,—	—	—	—
Koffie	K.G.	1 856	1 670	185,60	—	—	—
Koffers en trommels		—	1 340	134,—	—	—	—
Kruidenierswaren		—	12 237	1 223,70	—	6	0,60

Staten van Noord-Amerika rechtstreeks uit die Staten en over Trinidad, Barbados en aangevoerd gedurende 1911.

	BARBADOS.			DEMERARY.			TOTAAL.		
…cht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
—	—	—	—	226	f 1 469	f 113,—	239^{5}	f 1 557	f 119,75
—	—	f 67	f 6,70	—	202	20,20	—	576	57,60
—	—	—	—	36	360	360,—	38	380	380,—
—	—	—	—	300	18	3,—	1 300	78	13,—
—	—	—	—	4	2	0,20	44	26	2,20
—	—	—	—	—	—	—	12 000	240	15,—
—	330	125	33,—	61 354	23 314	6 135,40	61 684	23 439	6 168,40
—	—	—	—	—	160	24,—	—	793	118,95
—	—	—	—	—	528	—	—	528	Vrij.
—	—	—	—	159 754	22 366	3 993,85	4 138 735	579 423	$103\,468,37^{5}$
—	—	—	—	—	1 284	—	—	1 969	Vrij.
—	—	—	—	—	171	17,10	—	457	45,70
—	135	135	13,50	5 254	5 254	525,40	21 312	14 942	2 131,20
—	—	—	—	419	168	8,38	10 029	4 012	200,58
—	—	—	—	4 860	972	145,80	180 373	36 075	5 411,19
—	—	6	0,60	—	19 914	1 991,40	—	33 187	3 318,70
—	—	—	—	—	4 680	—	—	5 639	Vrij.
—	—	—	—	—	12 875	1 287,50	—	85 456	8 545,60
—	12	2 400	—	16	3 200	—	28	5 600	Vrij.
—	—	—	—	—	18 954	—	—	122 318	Vrij.
—	—	10 013	1 001,30	—	4	0,40	—	10 315	1 031,50
58,75	—	—	—	6 188	8 111	7 735,—	7 011	9 284	8 763,75
—	—	—	—	—	1 293	193,95	—	2 800	420,—
—	—	—	—	—	814	81,40	—	2 010	201,—
23,64	142	31	4,26	341 354	75 099	10 240,62	543 841	119 645	16 315,23
—	—	—	—	—	54	5,40	—	65	6,50
—	—	—	—	—	21	—	—	51	Vrij.
—	—	—	—	—	11 235	1 123,50	—	15 184	1 518,40
—	—	2	0,20	—	—	—	—	7	0,70
—	—	—	—	—	21 746	2 174,60	—	22 004	2 200,40
—	—	—	—	526	1 740	2 630,—	1 445	7 424	72,25
—	—	—	—	—	6	—	—	259	Vrij.
—	—	—	—	—	2 273	—	—	4 836	Vrij.
—	—	18	1,80	—	14 738	1 473,80	—	54 932	5 493,20
—	—	—	—	135	90	6,75	7 152	4 792	357,60
—	—	—	—	5	3	0,25	5	3	0,25
—	—	—	—	—	5 470	—	—	5 470	Vrij.
—	—	—	—	—	2 886	288,60	—	11 236	1 123,60
—	—	—	—	210	181	20,10	2 057	1 851	205,70
—	—	—	—	—	3 477	347,70	—	4 817	481,70
0,60	—	—	—	—	7 303	730,30	—	19 546	1 954,60

BENAMING DER ARTIKELEN.		VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.			TRINIDAD.		
		Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
Kramerijen		—	f 25 243	f 2 524,30	—	f 25	f 2,50
Kurk		—	15	1,50	—	—	—
Lampen		—	6 701	670,10	—	—	—
Lucifers	Gros.	—	—	—	—	—	—
Manufacturen:							
katoenen		—	91 464	9 146,40	—	—	—
linnen		—	1 345	134,50	—	—	—
wollen		—	169	16,90	—	—	—
zijden		—	112	11,20	—	—	—
gemaakte kleederen		—	13 837	1 383,70	—	66	6,60
Matrassen en kussens		—	31	3,10	—	—	—
Melasse en keukenstroop		—	—	—	—	—	—
Meststoffen		—	4 539	—	—	—	—
Meubels		—	10 197	1 019,70	—	—	—
Muziekinstrumenten		—	1 105	110,50	—	—	—
Naaimachines		—	515	—	—	—	—
Oliën:							
raap-, lijn-, machine-,	L.	38 692	20 313	1 160,76	—	—	—
kerosine	„	1 531 582	107 210	76 579,10	—	—	—
haar- en welriekende		—	309	46,35	—	—	—
ruwe (steen.)		936	100	—	—	—	—
Paarden	Stuks.	4	600	100,—	—	—	—
Papier		—	7 285	728,50	—	—	—
Parapluies		—	—	—	—	—	—
Pik		—	900	—	—	—	—
Teer		—	367	—	—	—	—
Pinda	K.G.	20 907	3 136	1 045,35	—	—	—
Planten		—	10	—	—	—	—
Reuzel	„	12 006	4 202	360,18	—	—	—
Rijst	„	5 062	506	126,55	—	—	—
Rijtuigen en wagens		—	1 192	119,20	—	—	—
Rijwielen	Stuks.	2	112	11,20	—	—	—
Schoenen		—	30 840	3 084,—	—	—	—
Sigaren	K.G.	1 009	403	403,60	—	—	—
Smeer (molen-)	„	5 613	2 245	112,26	—	—	—
Speelkaarten		—	794	119,10	—	—	—
Spek:							
gezouten	„	423 794	156 279	8 475,88	—	—	—
gerookt	„	677	542	27,08	—	—	—
Spijkers en nagels		681	143	13,62	—	—	—
Steen (bewerkte)		—	221	22,10	—	—	—
Steenkolen		2 397 550	17 982	—	—	—	—
Suiker, geraffineerd	„	75 643	15 885	2 155,82	—	—	—
Tabak:							
in bladen	„	56 614	25 476	70 767,50	—	—	—
gekorven	„	29	41	50,75	—	—	—
Terpentijn	L.	1 778	889	177,80	—	—	—
Thee	K.G.	7 236	8 683	2 894,40	—	—	—
Touwwerk	„	1 302	781	52,08	—	—	—
Uien	„	2 109	211	63,27	2 451	245	73,53

	BARBADOS.			DEMERARY.			TOTAAL.		
ht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
2,50	—	f 98	f 9,80	—	f 22 296	f 2 229,60	—	f 47 662	f 4 766,20
—	—	—	—	—	37	3,70	—	52	5,20
—	—	—	—	—	180	18,—	—	6 881	688,10
—	—	—	—	1/4	1	0,56	1/4	1	0,56
—	—	123	12,30	—	189 776	18 977,60	—	281 363	28 136,30
—	—	—	—	—	16 014	1 601,40	—	17 359	1 735,90
—	—	—	—	—	14 865	1 486,50	—	15 034	1 503,40
—	—	—	—	—	924	92,40	—	1 036	103,60
6,60	—	—	—	—	36 308	3 630,80	—	50 211	5 021,10
—	—	—	—	—	536	53,60	—	567	56,70
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	300	—	—	29 673	—	—	34 512	Vrij.
—	—	53	5,30	—	3 613	361,30	—	13 863	1 386,30
—	—	—	—	—	—	—	—	1 105	110,50
—	—	—	—	—	3 001	—	—	3 516	Vrij.
—	—	—	—	24 438	10 526	733,14	63 130	30 839	1 893,90
—	—	—	—	935	65	46,75	1 532 517	107 275	76 625,85
—	—	—	—	—	27	4,05	—	336	50,40
—	—	—	—	—	—	—	936	100	Vrij.
—	4	600	100,—	1	150	25,—	9	1 350	225,—
—	—	—	—	—	1 153	115,30	—	8 438	843,80
—	—	—	—	—	2 714	271,40	—	2 714	271,40
—	—	—	—	—	397	—	—	1 297	Vrij.
—	—	—	—	—	319	—	—	686	Vrij.
—	—	—	—	18 889	2 833	944,45	39 796	5 969	1 989,80
—	—	—	—	—	475	—	—	485	Vrij.
—	—	—	—	1 209	423	36,27	13 215	4 625	396,45
—	—	—	—	21 083	2 108	527,07^5	26 145	2 614	653,62^5
—	—	300	30,—	—	1 141	114,10	—	2 633	263,30
—	—	—	—	30	2 214	221,40	32	2 326	232,60
—	—	—	—	—	3 335	333,50	—	34 175	3 417,50
—	—	—	—	25,4	102	101,60	126,3	505	505,20
—	—	—	—	—	—	—	5 613	2 245	112,26
—	—	—	—	—	—	—	—	794	119,10
—	—	—	—	11 137	4 343	222,74	434 931	160 622	8 698,62
—	—	—	—	—	—	—	677	542	27,08
—	—	—	—	5 807	1 219	116,14	6 488	1 362	129,76
—	—	—	—	—	1 872	187,20	—	2 093	209,30
—	—	—	—	1 107 150	8 303	—	3 504 700	26 285	Vrij.
—	—	—	—	1 804	378	51,41	77 447	16 263	2 207,23
—	—	—	—	102	46	127,50	56 716	25 522	70 895,—
—	—	—	—	1 456	2 038	2 548,—	1 485	2 079	2 598,75
—	—	—	—	437	218	43,70	2 215	1 107	221,50
—	—	—	—	351	422	140,40	7 587	9 105	3 034,80
—	—	—	—	960	576	38,40	2 262	1 357	90,48
3,53	2 000	200	60,—	31 520	3 152	945,60	38 080	3 808	1 142,40

BENAMING DER ARTIKELEN.		VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	TRINIDAD. Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
Vee		—	f 43	—	—	f 600,—	—
Verfwaren	K.G.	303	152	f 6,06	—	—	—
Vernis	L.	90	135	5,40	—	—	—
Visch:							
gezouten	K.G.	625 277	75 033	12 505,54	—	—	—
gerookt	"	9 541	7 632	572,46	—	—	—
zalm (gepekeld)	"	20 320	8 128	812,80	—	—	—
Vleesch:							
gezouten	K.G.	879 755	299 117	17 595,10	—	—	—
gerookt		45	90	2,70	—	—	—
hammen en shoulders	K.G.	86 958	35 652	1 739,16	—	—	—
Vruchten		—	4 280	428,—	—	—	—
Vuurwerken		—	8 005	2 401,50	—	—	—
Wijnen, w. o. Vermouth	L.	288	129	72,—	—	—	—
Zaad		—	151	—	—	5,—	—
Zeep, ruwe	K.G.	62 261	14 009	3 113,05	—	—	—
" geparfumeerd	"	1 028	2 262	154,20	—	—	—
Zemelen		—	382	38,20	—	—	—
Zink in bladen		—	—	—	—	—	—
Diverse ongenoemde artikelen		—	17 346	1 734,60	—	—	—
Diverse goederen van 's Rijkswege ingevoerd		—	1 790	—	—	—	—
			f 1 964 667	f 354 623,49⁵		f 1 534,—	f 365,62

BARBADOS.			DEMERARY.			TOTAAL.		
Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.	Hoeveelheid.	Waarde.	Recht.
—	f 1 178	—	—	f 110 906	—	—	f 112 727	Vrij.
—	—	—	8 306	4 153	f 166,12	8 609	4 305	f 172,18
—	—	—	1 079	1 618	64,74	1 169	1 753	70,14
—	—	—	43 515	5 222	870,30	668 792	80 255	13 375,84
—	—	—	305	244	18,30	9 846	7 876	590,76
—	—	—	—	—	—	20 320	8 128	812,80
—	—	—	5 707	1 940	114,14	885 462	301 057	17 709,24
—	—	—	—	—	—	45	90	2,70
—	—	—	—	—	—	86 958	35 652	1 739,16
—	—	—	—	108	10,80	—	4 388	438,80
—	—	—	—	—	—	—	8 005	2 401,50
—	—	—	1 630	635	407,50	1 918	764	479,50
—	—	—	—	25	—	—	184	Vrij.
—	3	—	20 223	4 550	1 011,15	82 484	18 559	4 124,20
—	—	—	364	801	54,60	1 392	3 063	208,80
—	15	f 1,50	—	12	1,20	—	409	40,90
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	29 130	2 913,—	—	46 476	4 647,60
—	—	—	—	1 124	—	—	2 914	Vrij.
	f 15 667	f 1 280,26		f 800 676	f 81 056,33^{5}		f 2 782 544	f 437 325,71

STAAT van den uitvoer de ko

PRODUCTEN.		NEDERLAND.		GROOT-BRITTANNIË.		Vereenigde Staten van N. AMERIKA.		FRANKRIJK.		DEMERARY.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Balata of Bolletriemelk	K.G.	832 489	f 2 913 712	6 500	f 22 750	224 834	f 786 919	1 048	f 3 668	74 563	f 260 970
Bacoven (versche) . .	Bos.	—	—	—	—	387 516	188 338	—	—	—	—
Id. (gedroogde) .	K.G.	63 348	15 837	—	—	—	—	—	—	—	—
Bananen	Bos.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Cacao	K.G.	65 019	35 110	—	—	1 486 710	802 823	40 195	21 705	1 948	1 052
Confituren	—	8	16	—	—	—	—	—	—	—	—
Goud (ruw)	Gr.	816 914^5	1 119 173	8 234^5	11 281	4 007	5 490	98 874	135 457	—	—
Hout (rond of vierkant)	M^3.	1 159	25 498	24	528	239	5 258	78	1 716	1	22
Idem, letter-	K.G.	30 067	6 314	2 926	614	39 860	8 371	56 758	11 919	260	55
Idem, brand-	Stère.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Idem, kwassie- . . .	K.G.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Huiden	„	13 272	5 309	—	—	1 001	400	23 310	9 324	—	—
Koffie	„	8 743	5 683	—	—	193 687	125 896	—	—	—	—
Rum of dram 50 pct.	L.	2 404	312	20 227	2 629	—	—	—	—	479 490	62 334
Suiker vac. 1ste product	K.G.	275 100	57 771	1 790 980	376 106	6 220 500	1 306 305	—	—	3 329 830	699 264
Idem, id. naproduct. .	„	166 200	29 916	1 872	337	47 400	8 532	—	—	231 475	41 665
Vischlijm	„	1 182	1 773	229	344	—	—	414	621	31	46
Diverse ongenoemde artikelen	—	—	5 388	—	3 866	—	396	—	1 195	—	2 255
			f 4 221 812		f 418 455		f 3 238 728		f 185 605		f 1 067 663

1) Daarenboven werd uitgevoerd naar Amerika 6852 K.G. Balata.
en „ Nederland 122 946^5 gram
„ Frankrijk 3 540 „

126 486^5 gram goud uit Fransch-Guyana alhier ingevoerd.

r de kolonie Suriname over 1911.

...	BARBADOS.		FRANSCH-GUYANA.		CURAÇAO.		TRINIDAD.		DIVERSE PLAATSEN.		TOTAAL.		Prijzen der productie volgens aangifte bij uitvoer.
...arde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	
...0 970	—	—	—	—	—	—	—	—	6 058	f 21 203	1) 1 145 492	f 4 009 222	f 3,50 per K.G.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	387 516	188 338	0,47 „ bos.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63 348	15 837	0,25 „ K.G.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 052	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 593 872	860 690	0,54 „ K.G.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	16	2,— „ „
—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	36	1) 928 056	1 271 437	1,37 „ Gr.
22	124	f 2 728	—	—	—	—	—	—	177	3 894	1 802	39 644	22,— „ M³.
55	766	161	—	—	—	—	—	—	25 336	5 320	155 973	32 754	0,21 „ K.G.
—	12	36	—	—	—	—	—	—	—	—	12	36	3,— „ stère.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 984	1 193	40 567	16 226	0,40 „ K.G.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	202 430	131 579	0,65 „ „
2 334	—	—	—	—	258 792	f 33 643	—	—	—	—	760 913	98 918	0,13 „ L.
9 264	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 616 410	2 439 446	0,21 „ K.G.
1 665	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	446 947	80 450	0,18 „ „
46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 856	2 784	1,50 „ „
2 255	—	—	—	f 152	—	—	—	f 940	—	100	—	14 292	—
67 66...		f 2 925		f 152		f 33 643		f 940		f 31 746		f 9 201 669	

Bijlage W.

STAAT van de stoomvaartlijnen die op Suriname varen.

STOOMVAARTLIJNEN.	Vaste vaart of niet.	Om de hoeveelheid tijd de schepen de kolonie aan doen.
Koninklijke West-Indische mail.	Vaste vaart van Amsterdam naar Paramaribo—New-York vice-versa.	Veertien dagen.
Idem (bacovenschepen).	Vaste vaart van Paramaribo—New-York vice—versa.	Wekelijks.
Compagnie Générale trans-atlantique.	Vaste vaart van St. Nazaire naar Paramaribo—Cayenne vice-versa.	Maandelijks.
Sproston limited.	Vaste vaart van Demerary naar Nickerie—Paramaribo vice-versa.	Veertien dagen.
East Asiatic Company.	Geen vaste vaart tusschen Kopenhagen en Paramaribo.	Alleen wanneer voor deze haven lading is.

Bijlage X.

SCHEEPVAARTBEWEGING

in de kolonie Suriname in 1911.

AANGEKOMEN SCHEPEN.

LANDEN OF PLAATSEN VAN HERKOMST.	Stoomschepen				Zeilschepen				Totaal.	
	met lading.		in ballast.		met lading.		in ballast.			
	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.
Nederland	27	33622	—	—	1	41	—	—	28	33663
Groot-Brittannië	—	—	—	—	5	1458	—	—	5	1458
Noord-Amerika	1	814	—	—	3	1693	—	—	4	2507
New-York via Curaçao . .	26	31230	—	—	—	—	—	—	26	31230
New-York via Trinidad . .	42	99370	—	—	—	—	—	—	42	99370
Martinique via Demerary .	12	6720	—	—	—	—	—	—	12	6720
Cayenne	—	—	19	8102	—	—	3	104	22	8206
Demerary	46	24791	3	737	23	2121	—	—	72	27649
Barbados	—	—	—	—	6	377	—	—	6	377
St. Martin	—	—	—	—	3	200	—	—	3	200
Trinidad.	1	487	1	2167	—	—	—	—	2	2654
Bolivia	2	974	—	—	—	—	—	—	2	974
Totaal . . .	157	198008	23	11006	41	5890	3	104	224	215008

VAN DE AANGEKOMEN SCHEPEN BEHOORDEN THUIS IN:

LANDEN.	Stoomschepen				Zeilschepen				Totaal.	
	direct van Nederland.		van vreemde havens.		direct van Nederland.		van vreemde havens.			
	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.
Nederland	26	32 330	71	128 952	1	41	11	586	109	161 909
Groot-Brittannië	—	—	39	7 718	—	—	26	2 784	65	10 502
Frankrijk	—	—	24	13 440	—	—	—	—	24	13 440
Amerika	—	—	—	—	—	—	1	564	1	564
Denemarken	13	20 750	—	—	—	—	—	—	13	20 750
Noorwegen	—	—	4	1 948	—	—	3	1 375	7	3 323
Rusland	—	—	—	—	—	—	2	644	2	644
Duitschland	1	1 292	2	2 584	—	—	—	—	3	3 876
Totaal	40	54 372	140	154 642	1	41	43	5 953	224	215 008

VERTROKKEN SCHEPEN.

LANDEN OF PLAATSEN VAN BESTEMMING.	Stoomschepen				Zeilschepen				Totaal.	
	met lading.		in ballast.		met lading.		in ballast.			
	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.
Nederland	25	31 318	—	—	—	—	—	—	25	31 318
Groot-Brittannië	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noord-Amerika	—	—	—	—	1	79	1	348	2	427
New-York via Curaçao . .	27	35 629	—	—	—	—	—	—	27	35 629
New-York via Trinidad . .	42	92 370	—	—	—	—	—	—	42	92 370
Martinique via Demerary .	—	—	12	6 720	—	—	—	—	12	6 720
Cayenne.	22	11 494	—	—	—	—	—	—	22	11 494
Demerary	26	3 772	2	581	21	2 470	2	138	51	6 961
Barbados	1	1 597	—	—	6	770	—	—	7	2 367
Trinidad	13	18 669	—	—	1	565	—	—	14	19 234
Aruba	—	—	1	814	—	—	—	—	1	814
Mexico	—	—	—	—	—	—	1	259	1	259
St. Laurent	—	—	—	—	3	104	—	—	3	104
Calcutta	—	—	1	2 167	—	—	—	—	1	2 167
Totaal . . .	156	194 849	16	10 282	32	3 988	4	745	208	209 864

VAN DE VERTROKKEN SCHEPEN BEHOORDEN THUIS IN:

LANDEN.	Stoomschepen				Zeilschepen				Totaal.	
	direct naar Nederland.		naar vreemde havens.		direct naar Nederland.		naar vreemde havens.			
	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.	Aantal.	Tonnen.
Nederland.	23	28 734	72	128 248	—	—	12	457	107	157 439
Groot-Brittannië	—	—	30	6 392	—	—	19	2 339	49	8 731
Noord-Amerika	—	—	—	—	—	—	1	565	1	565
Frankrijk	—	—	26	14 560	—	—	—	—	26	14 560
Denemarken	—	—	13	20 743	—	—	—	—	13	20 743
Noorwegen	—	—	5	2 578	—	—	1	417	6	2 995
Rusland	—	—	—	—	—	—	3	955	3	955
Duitschland	2	2 584	1	1 292	—	—	—	—	3	3 876
Totaal . . .	25	31 318	147	173 813	—	—	36	4 733	208	209 864

STAAT van Nederlandsche schepen in Suriname aangekomen va

NAMEN DER SCHEPEN.	AANGEKOMEN. Stoomschepen. Direct van Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	Van vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Herkomst.	Zeilschepen. Direct van Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	Van vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Herkomst.	Aanmerkingen.
Prins Willem V. . . .	4					—	—	—	—		
Prins Willem III . . .	4					—	—	—	—		
Prins Willem I. . . .	3					—	—	—	—		
Prins Maurits.	3	32 160	—	—		—	—	—	—		
Prins der Nederlanden .	4					—	—	—	—		
Prins Willem IV . . .	3					—	—	—	—		
Prins Frederik Hendrik .	3					—	—	—	—		
Oranje-Nassau	2					—	—	—	—		
Prins der Nederlanden .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Willem IV . . .	—	—	4			—	—	—	—		
Prins Frederik Hendrik .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Willem V. . . .	—	—	4	28 646	New-York (1).	—	—	—	—		(1) Via Curaçao.
Prins Willem III . . .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Willem I. . . .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Maurits.	—	—	3			—	—	—	—		
Oranje Nassau	—	—	1			—	—	—	—		
Saramacca.	—	—	14			—	—	—	—		
Suriname	—	—	3	99 370	New-York (2).	—	—	—	—		(2) Via Trinidad.
Marowijne	—	—	13			—	—	—	—		
Coppename	—	—	12			—	—	—	—		
Koningin Wilhelmina. .	—	—	—	—	—	—	—	1	79	St. Martin.	
Prins Hendrik	—	—	—	—	—	—	—	1	59	id.	
Dreadnought	—	—	—	—	—	—	—	1	62	id.	
Albina	—	—	1	146	Cayenne.	—	—	—	—		
Albina	—	—	1	146	id.	—	—	—	—		
Curaçao.	—	—	1	434	id.	—	—	—	—		
Koningin Wilhelmina. .	—	—	1	156	id.	—	—	—	—		
Rossum.	—	—	1	814	N.-Amerika.	—	—	—	—		
	26	32 160	71	129 712		—	—	3	200		

van en vertrokken naar Nederland en vreemde havens in 1911.

NAMEN DER SCHEPEN.	VERTROKKEN. Stoomschepen. Direct naar Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	Naar vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Bestemming.	Zeilschepen. Direct naar Nederland. Aantal reizen.	Tonnen.	Naar vreemde havens. Aantal reizen.	Tonnen.	Bestemming.	Aanmerkingen.
Prins der Nederlanden .	4					—	—	—	—		
Prins Willem IV . . .	4					—	—	—	—		
Prins Frederik Hendrik.	3					—	—	—	—		
Prins Willem V . . .	3					—	—	—	—		
Prins Willem III . . .	3	28 734	—	—	Amsterdam (1).	—	—	—	—		(1) Via Havre.
Prins Willem I . . .	3					—	—	—	—		
Prins Maurits	2					—	—	—	—		
Oranje-Nassau	1					—	—	—	—		
Prins Willem V . . .	—	—	4			—	—	—	—		
Prins Willem III . . .	—	—	4			—	—	—	—		
Prins Willem I . . .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Maurits	—	—	4	34 337	New-York (2).	—	—	—	—		
Prins der Nederlanden .	—	—	3			—	—	—	—		(2) Via Curaçao enz.
Prins Willem IV . . .	—	—	3			—	—	—	—		
Prins Frederik Hendrik.	—	—	3			—	—	—	—		
Oranje-Nassau	—	—	2			—	—	—	—		
Saramacca	—	—	13			—	—	—	—		
Suriname.	—	—	3	92 370	New-York (3).	—	—	—	—		
Marowijne	—	—	13			—	—	—	—		(3) Via Trinidad enz.
Coppename	—	—	13			—	—	—	—		
Koningin Wilhelmina .	—	—	—	—	—	—	—	1	79	Demerary.	
Prins Hendrik	—	—	—	—	—	—	—	1	59	id.	
Dreadnought.	—	—	—	—	—	—	—	1	62	id.	
Albina	—	—	2	292	Cayenne.	—	—	—	—		
Curaçao	—	—	1	434	Demerary.	—	—	—	—		
Koningin Wilhelmina .	—	—	1	156	id.	—	—	—	—		
Rossum	—	—	1	814	N.-Amerika.	—	—	—	—		
	23	28 734	73	128 403		—	—	3	200		

Bijlage IJ[2].

STAAT aantoonende het percentage van den invoer en den uitvoer der kolonie Suriname uit en naar Nederland gedurende 1911 en de vijf voorafgaande jaren.

JAAR.	INVOER.	UITVOER.	AANMERKINGEN.
1906	59,66	43,22	Bij de berekening van het percentage van den invoer moet rekening gehouden worden met de omstandigheden, dat vele goederen uit Nederland aangevoerd afkomstig zijn uit andere landen.
1907	59,29	33,77	
1908	61,18	40,67	
1909	59,19	39,61	
1910	59,85	46,06	
1911	56,10	45,88	

Bijlage $Z^{1, 2 \text{ en } 3.}$

STATISTIEKE GEGEVENS

betrekkelijk den postdienst in Suriname 1911.

I. VE[…]Z

LANDEN.	Gewone brieven.		Briefkaarten.		Gedrukte stukken.
	Gefrankeerde.	Ongefrankeerde.	Enkele.	Dubbele.	
Europa.					
Duitschland	9 640	58	1 916	25	18 390
België	358	14	260	8	2 420
Frankrijk	7 218	28	1 013	13	20 618
Groot-Brittannië en Ierland	8 582	167	816	7	36 512
Italië	260	—	71	—	310
Nederland	60 312	218	4 218	67	70 266
Overige landen en koloniën	3 608	66	218	22	512
Afrika.					
Landen en koloniën	380	77	50	—	306
Amerika.					
Vereenigde Staten van Noord-Amerika	60 216	618	618	16	60 113
Britsche koloniën	19 208	712	174	8	919
Fransche koloniën	1 609	60	33	3	416
Nederlandsche koloniën	1 812	18	192	12	412
Overige landen en koloniën	1 615	216	70	4	613
Azië.					
Nederlandsche koloniën	706	9	60	12	115
Overige landen en koloniën	1 218	20	34	26	170
Australië.					
Protectoraten, koloniën, enz.	125	8	18	9	77
	176 867	2 289	9 761	232	242 169

EIZENDING.

te n.	Papiers d'affaires.	Stalen van koopwaren.	Dienststukken. Brieven.	Dienststukken. Andere voorwerpen.	Totaal der kolommen.	Aangeteekende zendingen. Brieven.	Aangeteekende zendingen. Andere voorwerpen.	Post pakketten.	Berichten van ontvangst.
00	115	1 836	138	—	32 118	713	176	28	3
20	14	90	70	—	3 234	120	19	14	—
18	130	216	38	—	29 274	418	66	49	1
12	109	785	209	—	47 187	706	30	31	—
10	19	19	78	—	757	67	12	1	—
66	713	2 030	615	—	138 439	5 312	1 716	619	26
12	208	90	203	—	4 927	70	45	2	7
06	19	49	—	—	881	25	—	—	—
13	309	806	70	—	122 766	618	32	39	79
19	172	36	149	—	21 378	20	9	54	5
16	70	9	37	—	2 237	70	17	8	—
12	28	37	58	—	2 569	103	29	24	—
13	66	46	36	—	2 666	66	10	—	—
15	9	18	80	—	1 009	72	12	22	2
70	3	7	16	—	1 494	40	9	6	—
77	—	1	—	—	238	7	—	—	—
69	1 984	6 075	1 797	—	311 174	8 427	2 182	897	123

II. ONTV

LANDEN.	Gewone brieven.		Briefkaarten.		Gedrukte stukken.
	Gefrankeerde.	Ongefrankeerde.	Enkele.	Dubbele.	
Europa.					
Duitschland	14 572	200	4 035	8	54 680
België	1 900	80	710	6	8 208
Frankrijk	11 807	204	856	15	46 570
Groot-Brittannië en Ierland	21 990	690	1 310	30	63 008
Italië	406	60	330	5	390
Nederland	108 002	980	4 705	67	61 412
Portugal (Madeira en Azoren)	580	63	58	—	162
Overige landen en koloniën	5 280	600	1 820	5	5 505
Afrika.					
Landen, koloniën, enz	5 480	180	220	5	670
Amerika.					
Vereenigde landen van Noord-Amerika	98 460	1 210	810	26	89 460
Brazilië	730	201	18	—	280
Britsche koloniën	45 018	900	800	5	35 367
Fransche koloniën	17 030	283	410	—	8 504
Nederlandsche koloniën	2 380	104	530	3	1 580
Overige landen en koloniën	3 520	150	185	13	16 230
Azië.					
Britsch-Indië (Aden en Mascate)	720	420	48	9	120
Nederlandsche koloniën	1 800	89	100	10	1 380
Overige landen en koloniën	1 520	90	180	20	6 680
Australië.					
Koloniën, protectoraten, enz.	235	40	30	—	70
	341 430	6 544	17 155	227	400 276

TVANGST.

	Papier d'affaires.	Stalen van koopwaren.	Dienststukken. Brieven.	Dienststukken. Andere voorwerpen.	Totaal der kolommen.	Aangeteekende zendingen. Brieven.	Aangeteekende zendingen. Andere voorwerpen.	Post-pakketten.	Berichten van ontvangst.
0	100	1 508	215	—	75 316	378	403	486	—
8	65	906	34	—	11 909	189	25	9	—
0	310	1 369	138	—	61 269	760	184	326	—
8	635	2 000	122	—	89 785	975	125	418	—
0	14	60	40	—	1 305	40	14	5	—
2	1 280	3 690	355	—	180 491	3 014	662	2 315	—
52	14	20	10	—	907	65	18	1	—
05	805	902	175	—	15 092	756	207	34	—
70	79	80	17	—	6 731	114	18	—	—
60	815	2 800	209	—	193 790	1 082	204	372	—
80	—	50	36	—	1 315	80	18	—	—
67	36	106	28	—	82 260	601	38	163	—
04	20	30	21	—	26 298	155	9	1	—
80	73	40	42	—	4 752	70	10	22	—
30	98	150	20	—	20 366	160	73	7	—
20	—	40	10	—	1 367	101	23	5	—
80	40	120	145	—	3 684	83	30	67	—
80	65	150	15	—	8 720	96	5	5	—
70	39	—	—	—	414	54	19	—	—
276	4 488	14 019	1 632	—	785 771	8 773	2 085	4 236	—

Bijlage Z³.

STAAT van het aantal verzonden- en ontvangen postpakketten gedurende het jaar 1911.

VERZONDEN PAKKETTEN						ONTVANGEN PAKKETTEN.					
in het jaar 1911.	naar Nederland en de Nederlandsche koloniën.			naar het buitenland van 1—5 K.G.	Totaal generaal.	in het jaar 1911.	uit Nederland en de Nederlandsche koloniën.			uit het buitenland van 1—5 K.G.	Totaal generaal.
	tot 1 K.G.	van meer dan 1—3 K.G.	van meer dan 3—5 K.G.				tot 1 K.G.	van meer dan 1—3 K.G.	van meer dan 3—5 K.G.		
Totaal . .	173	238	283	240	934	Totaal . .	431	765	1 205	1 834	4 235

STAAT van het aantal en gewicht der in 1911 uit Suriname verzonden postpakketten, inhoudende goud en de waarde daarvan.

Aantal pakketten.	Gewicht van het goud in grammen.	Waarde van het goud.	AANMERKINGEN.
342	1 053 848	f 1 443 772	

Bijlage AA.

LIJST van exportfirma's in Suriname.

C. L. de Veer	Cacao en letterhout.
Cultuurmaatschappij ,,Wederzorg''	Cacao en koffie.
Cultuurmaatschappij ,,Rust en werk''	Suiker.
E. Dränger & Co.	Cacao, balata en letterhout.
Balata Concessie ,,Suriname''	Balata en hout.
Plantage ,,Alliance''	Suiker.
Tjon-Poem-Gim	Suiker en cacao.
S. M. Swijt	Koffie en cacao.
ter Laag & Co.	Cacao, koffie, hout, balata, letterhout en vischlijm.
B. Heyde	Kwassiehout, vischlijm, vogellijm, vogelveeren.
C. Kersten & Co.	Cacao.
Surinaamsche Bank	Goud.
M. O. Salomons & Co.	Balata.
John F. Waller	Goud.
Adolf F. C. Curiel	Goud en balata.
Balata Compagnie Guyana	Balata.
J. F. Keegan	Goud.
Nederlandsche Handelmaatschappij	Suiker en rum.
United Fruit Company	Versche bacoven.
A. Düringer & Co.	Gedroogde bacoven.
H. G. Bauer	Vischlijm.
Sträter Esser & Co.	Balata.
Surinaamsche Boschexploitatiemaatschappij	Balata en hout.

BIJLAGEN

behoorende bij het Koloniaal Verslag van Suriname van 1912.

A.

BEVOLKING.

Op 1°. Januari 1912 telde de bevolking van de kolonie Curaçao 56 125 personen, te weten:

Curaçao	32 846 [1]
Aruba	9 616
Bonaire	6 531
St. Martin [2]	3 383 [3]
St. Eustatius	1 344
Saba	2 405 [4]
Totaal	56 125

Blijkens het vorige koloniaal verslag bestond de bevolking op 1°. Januari 1911 uit 55 422 zielen of 703 minder dan 1°. Januari 1912.

De hoofdplaats van het eiland Curaçao telde op 1°. Januari 1912, volgens de opgave van de wijkmeesters 14 175 inwoners en de hoofdplaatsen der overige hierboven genoemde eilanden op dien datum, volgens de opgave van de gezaghebbers, respectievelijk 1826, 641, 1127, 1277 en 771 personen.

[1] In het totaalcijfer der bevolking van het eiland Curaçao zijn begrepen de onderofficieren en manschappen van het garnizoen ten getale van 174, waarvan eenige tijdelijk bij de politie op de eilanden buiten het hoofdeiland zijn gedetacheerd.

Dit getal van 174 is ook opgenomen in de bijlagen A, B en C.

[2] Tenzij anders vermeld, wordt in dit verslag met St. Martin het Nederlandsch gedeelte van dat eiland bedoeld.

[3] Hieronder zijn begrepen 492 personen, die voor ongeveer 3 tot 6 maanden in Connetable en Sto. Domingo zijn gaan werken en niet zijn opgenomen in de bijlagen A, B en C.

[4] Hieronder zijn begrepen 473 personen, die, hoewel op Saba gevestigd, tijdelijk afwezig zijn, zooals zeelieden, die in het buitenland hun bestaan vinden, doch na een kortere of langere afwezigheid naar het eiland terugkeeren.

Deze personen zijn niet opgenomen in bijlagen A, B en C.

Bijlage *A* van dit verslag geeft een overzicht van de bevolking, de geboorten, de sterfgevallen, de levenloos aangegevenen en de huwelijken op de verschillende eilanden der kolonie over de jaren 1906—1911, terwijl bijlagen *B* en *C* de verdeeling van de bevolking naar de geboorteplaatsen en de kerkgenootschappen en naar de beroepen, bedrijven en ambachten bevatten.

Dezelfde moeilijkheid als vermeld in het verslag van 1903 werden wederom dit jaar ondervonden bij het samenstellen van bijlage *C*.

Het aantal gehuwden, weduwnaars en weduwen bedroeg op 1°. Januari 1912 op de bovenstaande eilanden der kolonie respectievelijk 5810, 2690, 1675, 523, 326 en 698.

Geboren werden in 1911:

	in echt:	buiten echt:
op Curaçao	441	535
,, Aruba	337	110
,, Bonaire	127	90
,, St. Martin	42	76
,, St. Eustatius	8	28
,, Saba	36	18
	991	857

terwijl bij opvolgend huwelijk respectievelijk werden gewettigd 141, 13, 18, 13, 3 en 0 kinderen.

Inschrijving van de verklaring, bedoeld in art. 1, n°. 3, van de verordening van 1906, P. B. n°. 10, regelende vestiging binnen de kolonie in den zin van het Regeeringsreglement, had gedurende 1911 niet plaats.

B.

MEDEDEELINGEN VAN ALGEMEENEN AARD.

§ 1. Rust en orde werden in 1911 niet verstoord.

In den toestand van den handel op Curaçao viel in het jaar 1911 merkbare vooruitgang te constateeren, die voornamelijk is toe te schrijven aan het toenemen van het havenverkeer en aan den gestadigen vooruitgang van de hoedenvlechtindustrie.

Daar zich in den loop van het jaar nog nu en dan pestgevallen te Caracas voordeden, was het noodig zekere quarantaine-maatregelen te nemen, die eerst tegen het einde van het jaar konden worden ingetrokken.

Dit had tengevolge, dat er minder passagiers uit die plaats kwamen, wat een niet gering nadeel was voor den handel. Gelukkig bracht een drukker reizigersverkeer tusschen Haïti en Curaçao daarvoor eenige compensatie. De verbinding tusschen Curaçao en de Haïtiaansche havensteden wordt onderhouden door de stoomschepen van den Koninklijken West-Indischen Maildienst.

De scheepvaart was in 1911 levendiger dan verleden jaar.

Een verblijdend verschijnsel is het, dat de handel van Europa en Amerika naar Maracaibo meer en meer zijn weg

neemt over Curaçao. Dit kwam ook aan de Curaçaosche zeilvaart zeer ten goede.

Voor de zeilvaart was het jaar bepaald voordeelig. Drie nieuwe schoeners werden bijgebouwd. Op Maracaibo, Coro en Santo Domingo werd eene geregelde schoenersvaart onderhouden; eenige van die schepen voeren bovendien ook in vrachtvaart op de Columbiaansche havens St. Martha en Rio Hacha.

De oogst 1910/1911 was beneden het middelmatige; er was echter tamelijk veel dividivi, doch de prijzen van dit product waren laag.

Op het einde van het jaar deed eene ontzettende droogte alle hoop op een oogst van maïs en veldvruchten voor het seizoen 1911/1912 verloren gaan.

Eene gelukkige omstandigheid mag het genoemd worden, dat de Curaçaosche strooihoeden op de Europeesche en Noord-Amerikaansche markten in 1911 goeden afzet vonden. De partijen die, vooral in Engeland, in 1910 onverkocht gebleven waren, konden in 1911 van de hand worden gedaan. Groote hoeveelheden werden in 1911 door de kooplieden van de vlechtsters opgekocht.

De concessie-aanvrage van de heeren Leezer en Everts voor den aanleg en de exploitatie van havenwerken in de St. Anna-baai en het Schottegat, waarvan in de koloniale verslagen van 1910 en 1911 melding is gemaakt, werd van de hand gewezen. Door de commissie voor de handelspolitiek, wier voorlichting in deze was gevraagd, was in haar rapport betreffende de havenplannen voor Curaçao, in afwijzenden zin op die aanvrage geadviseerd.

De afwijzing van de aanvrage was hoofdzakelijk gegrond op deze overwegingen: 1°. dat door de inwilliging ervan een monopolie in het leven zou worden geroepen, dat niet alleen bestaande commercieele belangen zou verdringen, maar ook aan het bestuur elken invloed op de ontwikkeling van de haven zou ontnemen, en 2°. dat de hooge rechten, die van de scheepvaart geheven zouden worden, een groot beletsel zouden kunnen zijn voor de ontwikkeling daarvan en misschien zelfs de bestaande scheepvaart te gronde zou doen gaan.

Zooals in het verslag van 1911 is medegedeeld, lag het in het voornemen om in elk geval, d. w. z. ook zonder dat daarbij rekening gehouden wordt met de eventueele gevolgen voor Curaçao van de totstandkoming van het Panama-kanaal, de verbetering van de haven van Willemstad ter hand te nemen. Tot dat doel zijn bij de begrooting voor het loopend dienstjaar kredieten toegestaan, ter aanvulling van die, welke te zelfder tijd ten laste van de begrooting voor 1911 zijn verleend. De werkzaamheden zijn in gang.

Met betrekking tot het havenvraagstuk moge verder verwezen worden naar de mededeelingen dienaangaande gedaan bij de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer, betreffende het wetsontwerp tot verhooging en wijziging van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1910 (Gedrukte stukken 1911—1912, 204, n°. 7).

Het aan de naamlooze vennootschap ,,Eerste Sisal Cultuur Maatschappij'', gevestigd te 's Gravenhage, door het Koloniaal Bestuur verleende renteloos voorschot ten bedrage van f 30 000, werd in 1911 uitgekeerd.

Tot gouvernements-commissaris bij genoemde vennootschap werd benoemd de heer C. Statius Muller, gepensionneerd administrateur van financiën in de kolonie Curaçao, wonende te 's Gravenhage.

Voor mededeelingen omtrent den aanplant van deze maatschappij wordt verwezen naar hoofdstuk N, § 4, Landbouw.

Terwijl gedurende de eerste helft van het jaar 1911 de economische toestand op Aruba over het algemeen niet ongunstig was te noemen, daar de oogst 1910/1911 bevredigend was, bracht de droogte gedurende het seizoen 1911/1912, die den oogst van maïs en veldvruchten bijna geheel heeft doen mislukken, eene ongunstige wending in dien toestand.

Wel is waar hebben velen werk kunnen vinden bij de mijnbouwmaatschappijen en op de aloëvelden, maar niettemin waren een paar honderd arbeiders genoodzaakt in Columbia en Venezuela werk te gaan zoeken. Volgens bekomen berichten hebben zij het daar vrij goed.

In den toestand van handel en scheepvaart kwam in 1911 geen merkbare verandering.

Ook op Bonaire had zich het jaar 1911 niet ongunstig ingezet, doch ook daar heeft de tweede helft van het jaar zich door zulk een felle droogte gekenmerkt, dat de oogst van maïs en veldvruchten van het seizoen 1911/1912 geheel verloren ging. Voor de mingegoeden brak daardoor een zeer moeilijke tijd aan. Het inzamelen van dividivi, waarvan een ruime oogst verkregen was, bracht wel eenige verbetering in den toestand, maar de daarmede verkregen verdiensten waren spoedig verbruikt; daarna ontstond, vooral in het dorp Rincon, voor velen gebrek aan het allernoodigste. Van bestuurswege wordt daaraan zooveel mogelijk tegemoet gekomen door werkverschaffing en het verstrekken van voedingsmiddelen, zoomede van genees- en versterkende middelen voor de vele zieken. Ook voor de leniging van den op Curaçao en Aruba ten gevolge van den misoogst bij een deel der bevolking ontstanen nood, zijn van bestuurswege maatregelen genomen; terwijl hier met waardeering moge geconstateerd worden, dat zoowel in de kolonie als hier te lande van particuliere zijde door het houden van inzamelingen daartoe wordt medegewerkt.

De toestand van den handel op Bonaire was niet gunstig, niettegenstaande den ruimen dividivioogst, omdat de stand van de markt ten gevolge van zeer grooten aanvoer buitengewoon gedrukt was.

De scheepvaart handhaafde zich ongeveer op de hoogte waarop zij stond in het voorafgaande jaar.

Omtrent den economischen toestand op de Bovenwindsche eilanden der kolonie kan het volgende worden medegedeeld.

Op St. Martin bleef de economische toestand in 1911 ongeveer op dezelfde hoogte als die in 1910 was.

Zware regens veroorzaakten een doorbraak van den dijk langs de zoutpannen, waardoor de oogst geheel mislukte. Niet alleen voor de producenten was dit een beduidend verlies, maar ook voor dat deel der bevolking dat bij den zoutoogst een goed dagloon pleegt te verdienen.

De opbrengst van katoen nam, vergeleken bij het jaar 1910, toen 9636 K.G. werd uitgevoerd, flink toe. In 1911 bedroeg de uitvoer 29 740 K.G.

Op St. Eustatius viel in 1911 een merkbare vooruitgang te constateeren in den economischen toestand, die voornamelijk te danken is aan den algemeen beoefenden katoenbouw. Van dit product werd in 1911 ruim 18 000 K.G. uitgevoerd, tegen 2360,5 K.G. [1]) in 1910.

De kostgronden gaven een goed beschot van bataten, hetgeen een verminderden invoer van maïsmeel tengevolge had.

De jamsoogst viel echter tegen; hij bleef beneden de helft van dien van 1910.

De flinke katoenoogst bracht ook eenige levendigheid in den handel, die zich tot den kleinhandel beperkt.

Op Saba bleef de economische toestand ook in 1911 gunstig. Zoowel de oogst van aardappelen als die van uien, de twee voornaamste producten van het eiland, waren ruimer dan in het voorafgaand jaar.

Het Sabaansch kantwerk, dat aan velen een middel van bestaan verschaft, vond ook in 1911 een goeden afzet.

§ 2. Wegens de langdurige droogte en het daardoor ontstane gebrek aan goed drinkwater en versch voedsel, was de gezondheidstoestand van de bevolking op het eiland Curaçao minder gunstig dan in het vorige jaar.

In de buitendistricten deden zich verscheidene gevallen voor van scorbut en buikaandoening, waarvan het verloop bij enkele ouden van dagen ongunstig was. Voor verdere mededeelingen hieromtrent wordt verwezen naar bijlage *D*.

Ook op Aruba en Bonaire was de gezondheidstoestand minder gunstig dan in het vorige jaar wegens dezelfde oorzaken als op Curaçao.

Op St. Martin was de gezondheidstoestand in 1911 niet gunstig. Er kwamen in den loop van het jaar verscheidene gevallen voor van febris typhodea; en onder jonge kinderen en zuigelingen vele gevallen van buikziekte. Van de eerste enkele en van de laatste vele gevallen met doodelijken afloop.

[1]) Zie de noot op bladz. 16.

Op St. Eustatius en Saba was de gezondheidstoestand in 1911 gunstig.

§ 3. De regenval gedurende het jaar 1911 op de verschillende eilanden der kolonie is opgenomen in bijlage *E*, terwijl de maandelijksche gemiddelden van de weerkundige waarnemingen in het fort Amsterdam op Curaçao zijn te vinden in bijlage F.

§ 4. Met betrekking tot den staat en het onderhoud van dammen en putten wordt verwezen naar de bijlagen *G*, *H* en *I*.

In den stand van de watervoorziening op Aruba kwam in 1911 weinig verandering.

Door de bevolking van het 4e district werd een put van ± 40 M. diep gegraven, die goed drinkwater leverde. In de parochie Sta. Cruz werd bij de kerk een groote regenbak gebouwd. Verder werd een der openbare putten gerepareerd.

Ten aanzien van de watervoorziening op Bonaire kan worden aangeteekend, dat het aantal putten op particuliere en huurgronden met 10 vermeerderde.

Op verzoek van den Gouverneur werd door den mijningenieur DUYFJES op verschillende plaatsen, door boringen, een onderzoek ingesteld naar water, waarvan het resultaat was, dat op drie plaatsen goed drinkwater werd gevonden, en op drie andere plaatsen, water, dat, ofschoon eenigszins brak, toch geschikt is als drinkwater voor het vee.

Voorts werd een der putten verbreed, schoongemaakt en van een ringmuur voorzien.

Wat betreft de watervoorziening op St. Martin kan worden verwezen naar het vorige verslag, onder mededeeling, dat er in Cul-de-Sac een nieuwe put werd gegraven voor het drenken van vee.

Ook ten aanzien van de watervoorziening op St. Eustatius kan worden verwezen naar het vorige verslag, onder aanteekening, dat de Taylor's put 3088 H.L. water in de droge maanden van 1911 leverde, tegen 4370 H.L. in 1910.

De watervoorziening op Saba had ook in 1910 plaats door middel van de bij de woonhuizen gebouwde regenbakken.

Wegens de overvloedige regens werd in 1911 zeer weinig gebruik gemaakt van de bronnen aan het strand.

Het aantal regenbakken bedroeg op het einde van het verslagjaar 204, waarvan 3 gouvernementseigendom zijn.

§ 5. De onderstand, krachtens art. 28 der wet van 8 Aug. 1862 (*Staatsblad* n°. 156) aan hulpbehoevende vrijgemaakten toegekend, bedroeg in 1911: op Curaçao f 254 [1]), op Aruba f 65, op Bonaire f 131, op St. Martin f 658, op St. Eustatius f 378 en op Saba f 257.

Aan behoeftige personen, die door ouderdom of lichaamsgebreken niet in staat waren om in eigen onderhoud te voorzien en daarbij geheel onverzorgd waren, werden de volgende uitkeeringen gedaan: op Curaçao f 89, op Aruba f 52, op Bonaire f 123, op St. Martin f 78, op St. Eustatius f 44 en op Saba f 100.

§ 6. Het opmeten en in kaart brengen van het domein op Bonaire is thans voltooid. In het geheel werden 86 kaarten vervaardigd en ± 285 K.M². opgemeten.

§ 7. Op Dec. 1911 telde de groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond op Curaçao 188, op Aruba 33, op Bonaire 14, op St. Martin 7, op St. Eustatius 6 en op Saba 5 leden.

Evenals tot dusver is geschied, werd het door het Koloniaal Bestuur aan deze groep toegekende subsidie besteed om jongelieden van de verschillende eilanden der kolonie in staat te stellen zich op Curaçao en in Nederland verder te bekwamen.

§ 8. De verzameling, behoorende tot het koloniaal- en schoolmuseum, gevestigd in een der zalen van de Hendrikschool op Curaçao, werd gedurende het jaar 1911 aangevuld met verschillende naturaliën en een aquarium.

Evenals vorige jaren werd van deze verzameling gebruik gemaakt bij het onderwijs, terwijl zij ook door verscheidene vreemdelingen en ingezetenen werd bezocht.

§ 9. Op den 8sten Dec. 1911 werd St. Martin bezocht door den Gouverneur van Guadelope, vergezeld van den chef van het secretariaat, den inspecteur-generaal van de Fransche koloniën en van twee inspecteurs van koloniën.

§ 10. De haven van Curaçao werd bezocht door den Franschen kruiser *d'Estrées* van 23 tot 26 April en van 4 tot 7 October; door het Engelsche oorlogschip *Aeolus* van 12 tot 13 October 1911, en door den Engelschen kruiser *Melpomene* van 28 tot 30 Maart 1912.

Aruba werd in 1911 bezocht door het Amerikaansche oorlogsschip *North-Caroline*.

[1]) Als regel zijn de geldswaardige bedragen in dit verslag tot guldens afgerond.

C.

ALGEMEEN EN GEWESTELIJK BESTUUR.

De Gouverneur bezocht meermalen de buitendistricten van het eiland Curaçao en deed van den 17den November tot den 3den December 1911 eene inspectiereis naar de eilanden St. Eustatius, Saba en St. Martin.

Koloniale Raad.

De heeren MORDY S. L. MADURO en A. G. STATIUS MULLER werden met ingang van den tweeden Dinsdag der maand Mei 1911 benoemd onderscheidenlijk tot voorzitter en ondervoorzitter van den Kolonialen Raad, en tot leden de aftredende leden H. A. DE CASSERES en B. E. VAN DER VEEN ZEPPENFELDT, zoomede dr. J. P. EVERTSZ Hz., in de plaats van het aftredend lid C. FENSOHN.

Ter voorziening in de vacature, ontstaan door de ontslagaanvrage van het lid van den Kolonialen Raad, den heer A. W. STATIUS MULLER, werd bij Koninklijk besluit van 17 Augustus 1911 n°. 43 tot lid van dien Raad benoemd de heer PH. F. DE HASETH MÖLLER.

Raden van Politie [1]).

Op Aruba werd de aftredende landraad M. F. ARENDS herkozen, en in de plaats van den overleden landraad J. G. LAMPE werd de heer J. C. CROES gekozen tot landraad.

Op Bonaire werd de aftredende landraad R. F. MUSKUS herkozen.

Op Saba werd in de plaats van den heer E. R. SIMMONS, die ontslag als landraad had genomen, de heer H. H. SIMMONS als zoodanig gekozen.

Bij Koninklijk besluit van 20 Maart 1911 n°. 2 werden, met ingang van 1°. Mei d. a. v. de heeren H. J. BEAUJON, J. A. P. THIELEN en P. L. GORSIRA benoemd tot gezaghebber, respectievelijk van Aruba, Bonaire en Saba.

Op Curaçao werden door de districtsmeesters de voorgeschreven zittingen op de daarvoor bepaalde dagen geregeld gehouden en de bevolkte gedeelten der districten bezocht.

[1]) De notulen van de Raden van Politie worden ter inzage van de leden der Staten-Generaal ter griffie gedeponeerd.

D.

MILITAIR BEHEER.

§ 1. LANDMACHT.

De sterkte der stedelijke schutterij was op 31 December 1911:

1 majoor-commandant, 4 kapiteins, 4 eerste-luitenants, waarvan 1 adjudant van het bataljon en 1 kwartiermeester, 6 tweede-luitenants, waarvan 1 adjudant van den Gouverneur, 1 officier van gezondheid 1ste klasse en 240 onderofficieren en manschappen.

In 1911 zijn overleden de majoor-commandant E. S. L. MADURO en de kapitein M. S. L. MADURO.

Tot majoor-commandant werd benoemd de kapitein H. H. R. CHAPMAN.

Op hun verzoek is eervol ontslag verleend aan den kapitein A. J. C. KRAFFT en den eerste-luitenant I. VAN LIER Ez.

Tot adjudant van den Gouverneur is benoemd de tweede-luitenant J. L. PENHA jr., ter vervanging van den als zoodanig op zijn verzoek eervol ontslagen eerste-luitenant S. E. L. MADURO.

Tot kapiteins zijn bevorderd de eerste-luitenants J. W. C. PIETERSZ en E. M. PENSO, en tot officier van gezondheid 1ste klasse die der 2de klasse H. FERGUSON.

De sterkte van de landelijke schutterij was op 31 December 1911:

1 kapitein, 1 eerste-luitenant, 1 tweede-luitenant en 120 onderofficieren en manschappen.

In 1911 is overleden de eerste-luitenant H. W. ROJER.

Het Curaçaosche weerbaarheidskorps was op 31 December 1911 samengesteld als volgt:

1 eerste-luitenant-commandant, 1 eerste-luitenant-kwartiermeester, 1 officier van gezondheid 2de klasse, 67 leden en 12 ondersteunende leden.

In de plaats van den op zijn verzoek eervol ontslagen kapitein-commandant I. VAN LIER Ez. werd de tweede-luitenant C. N. WINKEL bevorderd tot eerste-luitenant-commandant. Verder is tot eerste-luitenant bevorderd de tweede-luitenant R. S. DE LANNOY en is aan den tweede-luitenant M. M. M. L. MADURO op zijn verzoek eervol ontslag verleend.

Formatie en sterkte van het garnizoen waren in 1911 als volgt:

	Formatie.	Sterkte op ulto December 1910.	In 1911 vermeerderd met:	In 1911 verminderd met:	Sterkte op ulto December 1911.
Officieren der infanterie . . .	5	5	*a*) 3	*b*) 3	5
„ van gezondheid . .	2	2	—	—	2
Apotheker	1	1	—	—	1
Onderofficieren en manschappen	199	173	*c*) 54	*d*) 53	174

a) Uit Nederland aangekomen.

b) Naar Nederland vertrokken.

c) 51 uit Nederland aangekomen en 3 in de sterkte opgenomen.

d) 46 naar Nederland vertrokken, 1 naar Suriname vertrokken, 2 met paspoort, 2 met gagement en 2 met briefjes van ontslag.

Op 31 December 1911 waren bij de brigade marechaussee gedetacheerd 48 manschappen en bevonden zich 3 manschappen in de tweede klasse van militaire discipline.

De gezondheidstoestand van het garnizoen was in 1911 gunstig te noemen.

De kazerne en verdere militaire gebouwen verkeeren in voldoenden staat en worden naar behooren onderhouden.

In het jaar 1911 werden bevorderd tot sergeant-majoor 1, tot sergeant 1, tot fourier 1 en tot korporaal 6 man.

Gedurende 1911 werden uitgereikt 8 zilveren gespen, 8 zilveren medailles en 12 bronzen medailles.

De garnizoensbakkerij voldoet aan de daaraan te stellen eischen.

De militaire boekerij voorziet in eene bestaande behoefte De boekwerken worden veel gelezen. Op 31 December 1911 bevatte zij 681 boekwerken, waarvan 586 Nederlandsche, 68 Fransche, 10 Hoogduitsche en 17 Engelsche.

Op de militaire school wordt door een onderofficier les gegeven in de eerste beginselen van lezen, schrijven en rekenen, terwijl een onderwijzer van de Hendrikschool onderricht geeft aan de meergevorderden.

Zooveel als mogelijk is, worden thans de voor het Indische leger geldende bepalingen, dienstvoorschriften en reglementen gevolgd.

In het militaire hospitaal werden 147 militairen behandeld, waarvan 142 herstelden en 5 onder behandeling bleven op 1°. Januari 1912.

Van Hr. Ms. marine kwamen 35 patiënten onder behandeling, waarvan 34 herstelden en een overleed aan de gevolgen van dysenteria tropica.

Van de brigade marechaussee en van de bij die brigade gedetacheerde militairen werden behandeld respectievelijk 23 en 11 manschappen. Van de eersten herstelden allen en van de laatsten herstelden 9 en bleven op 1°. Januari 1912 onder behandeling 2 patiënten.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal verpleegden in 's lands hospitaal.

Aantal verpleegden.	Garnizoen.	Zeemacht.	Marechaussee.	Detachement politie.	Totaal.
Waren in behandeling op ult. December 1910	13	4	1	—	18
Bijgekomen in 1911	134	31	22	11	198
Totaal	147	35	23	11	216
Hersteld of uitgegaan. . . .	142	34	23	9	208
Blijven	5	1	—	2	8
Overleden	—	1	—	—	1
Blijven in behandeling op 31 December 1911	5	—	—	2	7

§ 2. ZEEMACHT.

Hr. Ms. pantserdekschip *Utrecht* vertrok den 6den, 13den en 21sten Februari, 1sten Maart, 26sten Juni, 24sten Juli, 11den Augustus en 4den September 1911 naar Bonaire tot het houden van schietoefeningen en keerde in de haven van Curaçao terug respectievelijk den 9den, 17den en 23sten Februari, 3den Maart, 7den en 26sten Juli, 18den Augustus en 12den September 1911.

Door dezen bodem werden nog de volgende reizen gedaan:

naar Port-au-Prince (Haïti) den 7den Maart en terug via Kingstown (Jamaica) den 3den April;

naar Suriname den 21sten April en terug via Martinique den 12den Juni;

naar Jamaica den 18den September en terug den 29 September;

naar Suriname den 2den October en terug via San Juan de Porto Rico den 8sten November, en

naar de Bovenwindsche eilanden der kolonie den 17den November en terug den 3den December 1911.

Op den 4den Januari 1912 kwam Mr. Ms. pantserdekschip *Zeeland* van Nederland via Ponta Delgada de haven van Curaçao binnen, waar het bevel over de scheepsmacht in de Caraïbische Zee op den 6den d. a. v. door den kapitein-ter-zee W. Th. de Booy, commandant van Hr. Ms. *Utrecht* aan den kapitein-ter-zee W. Houwing, commandant van Hr. Ms. *Zeeland*, werd overgegeven.

Hr. Ms. *Utrecht* verliet den 7den Januari 1912 de haven van Curaçao met bestemming naar Nederland.

Hr. Ms. *Zeeland* vertrok den 22sten Januari 1912 naar Bonaire om er schietoefeningen te houden en om daarna St. Martin, St. Eustatius en Saba te bezoeken.

Op den 3den Februari 1912 keerde het van de Bovenwindsche eilanden via Bonaire terug in de haven van Curaçao, vanwaar het weder den 12den dierzelfde maand naar Bonaire ging om den 20sten Februari 1912 van Aruba te Curaçao terug te komen.

Den 7den Maart 1912 vertrok deze bodem naar Porto-Rico via Bonaire en viel den 22sten d. a. v. via Bonaire de haven van Curaçao binnen.

Den 25sten Maart 1912 vertrok het schip naar Bonaire tot het houden van schietoefeningen en keerde den 27sten d.a.v. in de haven van Curaçao terug.

E.

WETGEVING, RECHTSWEZEN EN POLITIE.

§ 1. WETGEVING.

Hieronder mogen van de verordeningen enz., die in den loop van het jaar 1911 tot stand zijn gekomen, afzonderlijk vermeld worden:

P. B. n°. 6, uitvoering der Curaçaosche mijnwet (P. B. 1909, n°. 43));

P. B. n°. 7, wijziging der Mijnverordening (P. B. 1911, n°. 6);

P. B. n°. 9, afkondiging van de wet van 7 November 1910 (*Staatsblad* n°. 313)) tot regeling van het octrooirecht voor uitvindingen;

P. B. n°. 19, afkondiging van het Koninklijk besluit van 2 Februari 1911 n°. 69 (*Staatsblad* n°. 41), houdende vaststelling van bepalingen ter uitvoering van de Surinaamsche en Curaçaosche Comptabiliteitswetten van den 7den November 1910 (*Staatsblad* n°. 315 en n°. 316), voor zooveel de ontvangsten en uitgaven betreft, overeenkomstig die wetten in Nederland te doen;

P. B. n°. 22, betreffende den aanleg en de exploitatie van tramwegen op Curaçao;

P. B. n°. 23, wijziging van de verordening op den aanleg en de exploitatie van tramwegen op Curaçao (P. B. 1911, n°. 22);

P. B. n°. 24, wijziging van de verlofverordening (P. B. 1909, n°. 25);

P. B. n°. 29, houdende bepalingen omtrent het vervoer, den in-, uit- en doorvoer, aanmaak, verkoop en opslag van buskruit en andere licht ontplofbare stoffen;

P. B. n°. 30, uitvoering van art. 1 der verordening, houdende bepalingen omtrent het vervoer, den in-, uit- en doorvoer, aanmaak, verkoop en opslag van buskruit en andere licht ontplofbare stoffen (P. B. 1911, n°. 29);

P. B. n°. 31, houdende regeling van het gebruik van stoomketels in de kolonie Curaçao;

P. B. n°. 32, afkondiging van het Koninklijk besluit van 13 Mei 1911, n°. 42, waarbij de formatie der West-Indische landmacht opnieuw is vastgesteld;

P. B. n°. 34, houdende bepalingen omtrent de huishouding en tucht op de koopvaardijschepen;

P. B. n°. 39, wijziging van de verordening houdende regeling van het gebruik van stoomketels in de kolonie Curaçao (P. B. 1911, n°. 31);

P. B. n°. 40, uitvoering van de verordening, houdende regeling van het gebruik van stoomketels in de kolonie Curaçao (P. B. 1911, nos. 31 en 39);

P. B. n°. 49, betreffende vergunning tot opsporen van delfstoffen;

P. B. n°. 52, uitvoering der ,,Octrooiwet'', *Staatsblad* 1910, n°. 313 (P. B. 1911, n°. 9);

P. B. n°. 54, wijziging van art. 98 der Algemeene verordening I. U. en D. 1908 (P. B. 1908, n°. 33);

P. B. n°. 55, wijziging van het besluit van 4 Juli 1911 (P. B. 1911, n°. 30) tot uitvoering van art. 1 der verordening, houdende bepalingen omtrent het vervoer, den in-, uit- en doorvoer, aanmaak, verkoop en opslag van buskruit en andere licht ontplofbare stoffen (P. B. 1911, n°. 29);

P. B. n°. 56, uitvoering van art. 98 van de Algemeene verordening I. U. en D. 1908 (P. B. 1908, n°. 33);

P. B. n°. 58, wijziging van het besluit van 19 December 1910 (P. B. 1910, n°. 69), houdende voorschriften ter uitvoering in de kolonie van de Curaçaosche Comptabiliteitswet.

§ 2. RECHTERLIJKE MACHT EN RECHTSPRAAK.

Het aantal door de verschillende rechterlijke colleges en kantongerechten in 1911 behandelde zaken en genomen beschikkingen, was als volgt:

	Burgerlijke zaken.	Strafzaken.	Beschikkingen.
Curaçao, hof van justitie	43	65	155
„ kantongerecht	19	339	30
Aruba „	12	35	20
Bonaire, „	4	35	4
St. Martin, raad van Justitie. . .	—	2	2
„ kantongerecht	1	1	4
St. Eustatius, raad van justitie. .	—	4	—
„ kantongerecht. . .	1	8	—
Saba, ...	—	5	5
	80	494	220

Naar aanleiding van de tijdelijke ontheffing van den heer L. VAN DER VEEN ZEPPENFELDT van de functiën van advocaat-generaal bij het hof van Justitie werd de heer E. S. C. DE VEER ABRAHAMSZ, 1ste-commies en ambtenaar van politie ten parkette van den procureur-generaal, tijdelijk belast met die functiën.

In de plaats van den heer H. J. T. BOOMGAART, griffier van het hof van justitie, aan wien op zijn verzoek eervol ontslag werd verleend, werd de heer C. A. F. HELLMUND, hoofdcommies ter gouvernements-secretarie, tot zijn opvolger benoemd.

Wegens het overlijden van den heer M. S. LANSBERG, kantonrechter op Curaçao, werd in diens plaats benoemd de heer H. J. T. BOOMGAART.

Op zijn verzoek werd aan den heer J. SUTHERLAND, onder dankbetuiging voor de door hem bewezen diensten, eervol ontslag verleend als plaatsvervanger-kantonrechter op Curaçao, en als zoodanig benoemd de heer ED. S. LANSBERG, praktzijn bij het hof van justitie.

Ten gevolge van het overlijden van den heer mr. A. G. WOLF, lid van het hof van justitie, werd als zoodanig benoemd de heer mr. B. DE GAAY FORTMAN, advocaat en procureur te Amsterdam.

§ 3. POLITIE.

Op 31 December 1911 bestonden de brigades marechaussee in de kolonie uit:

1 commandant;
4 brigadiers;
15 marechaussees der eerste klasse;
47 marechaussees der tweede klasse;
32 veldwachters.

Op den 1sten September 1911 is in werking getreden het Koninklijk besluit van 6 Januari 1910 n°. 32 (P. B. 1910, n°. 19), waarbij voorschriften zijn vastgesteld nopens het uit koloniale militairen in de kolonie te vormen detachement voor het verrichten van politiediensten. In verband daarmede is bij besluit van den Gouverneur geregeld de samenstelling der brigades, waarin het detachement bij de politie dienstdoende militairen wordt ingedeeld (P. B. 1911, n°. 36).

§ 4. GEVANGENISWEZEN.

Curaçao.

De samenstelling der commissie van administratie over de gevangenissen heeft in 1911 eene verandering ondergaan door het vertrek uit de kolonie van den heer W. F. N. VON HOMBRACHT, aan wien deswege eervol ontslag werd verleend als lid dier commissie, en in wiens plaats de heer A. G. STATIUS MULLER werd benoemd.

De dienst van opzichter en die van gevangenbewaarder werden waargenomen door twee burgerpersonen.

Met het geven van onderwijs aan de gevangenen, waarvan de resultaten reden tot tevredenheid gaven, was de cipier belast.

Op 1°. Januari 1911 waren aanwezig	39	leerlingen
gedurende het jaar kwamen bij	16	„
Samen	55	„
en gingen af	24	„
zoodat het aantal op 31 December 1911 bedroeg	31	„

Het aantal gevangenen in de gevangenissen onder en achter het Raadhuis bedroeg:

	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
Op 1 Januari 1911				45	6	51
Opgenomen gedurende 1911				171	41	212
Samen . . .				216	47	263
Gedurende 1911:						
werden ontslagen . .	168	39	207			
overleden	3	—	3			
ontvluchten	—	—	—	171	39	210
zoodat het aantal op 31 December 1911 bedroeg				45	8	53

De getalsterkte is alzoo op het eind van het jaar vermeerderd met 2.

Van de pistole werd door een gedetineerde gebruik gemaakt.

Het aantal recidivisten gedurende 1911 opgenomen, bedroeg 114, als volgt:

voor	de	eerste	maal	47	personen
,,	,,	tweede	,,	24	,,
,,	,,	derde	,,	17	,,
,,	,,	vierde	,,	5	,,
,,	,,	vijfde	,,	3	,,
,,	,,	zesde	,,	7	,,
,,	,,	zevende	,,	4	,,
,,	,,	achtste	,,	3	,,
,,	,,	negende	,,	1	persoon
,,	,,	elfde	,,	1	,,
,,	,,	dertiende	,,	1	,,
,,	,,	veertiende	,,	1	,,

De opgenomen gevangenen gedurende 1911 hadden de volgende leeftijden:

2	van	12	jaren	11	van	34	jaren
2	,,	13	,,	4	,,	35	,,
5	,,	14	,,	2	,,	36	,,
1	,,	15	,,	4	,,	37	,,
4	,,	16	,,	4	,,	38	,,
9	,,	17	,,	7	,,	39	,,
32	,,	18	,,	9	,,	40	,,
26	,,	19	,,	1	,,	41	,,
26	,,	20	,,	6	,,	42	,,
12	,,	21	,,	1	,,	43	,,
13	,,	22	,,	2	,,	44	,,
17	,,	23	,,	2	,,	45	,,
12	,,	24	,,	1	,,	47	,,
13	,,	25	,,	3	,,	48	,,
14	,,	26	,,	1	,,	49	,,
8	,,	27	,,	2	,,	50	,,
10	,,	28	,,	1	,,	54	,,
6	,,	29	,,	1	,,	56	,,
7	,,	30	,,	1	,,	59	,,
5	,,	31	,,	1	,,	65	,,
2	,,	32	,,	1	,,	72	,,
10	,,	33	,, Totaal ...	301	personen.		

De levering van het benoodigde voor de voeding der gevangenen heeft plaats gehad bij aanbesteding.

Het bij verordening voorgeschreven quantum voedsel werd geregeld verstrekt. Op voorschrift van den geneesheer, zoomede na zwaren arbeid werd meer dan het voorgeschreven quantum uitgereikt.

De menage van het garnizoen voorzag in de voeding van de door den krijgsraad van het garnizoen tot militaire detentie veroordeelden.

Op ultimo December 1910 bleef onder behandeling een zieke, verpleegd in het St. Elizabeth's gasthuis.

In den loop van 1911 deden zich voor 114 ziektegevallen, waarvan 19 lijders naar dat gasthuis en 1 naar het krankzinnigengesticht werden geëvacueerd. Zestien van dezen werden ontslagen, twee overleden aan buikziekte, een bleef in het gasthuis op ultimo December 1911 in behandeling en een in het krankzinnigengesticht.

In de ziekenzaal van de gevangenis werden gedurende 1911 verpleegd 19 personen, waarvan 18 herstelden of wegens expiratie van straftijd werden ontslagen en een aan hartverlamming overleed, zoodat op ultimo December 1911 in de gevangenis zich geen zieken bevonden.

Over het algemeen was de gezondheidstoestand in 1911 niet ongunstig.

Bijlage *J* geeft de verdeeling der ziektegevallen aan, die zich onder de gevangenen op Curaçao hebben voorgedaan.

De Roomsch-Katholieke geestelijken bezochten geregeld de gevangenen tot die gezindte behoorende, terwijl een der predikanten van de Protestantsche gemeente 3 bezoeken aflegde.

Evenals vroeger geschiedde het schoonmaken der straten en pleinen van een gedeelte der stad door de dwangarbeiders en door de in het openbaar te werk gestelde gevangenen.

Voor zooveel zulks mogelijk was, werden de gevangenen bezig gehouden met het verrichten van productieven arbeid, bestaande uit het herstellen van schoenen, het graven, wasschen en ziften van zand en het bikken van steenen.

De opbrengst van hun arbeid bedroeg f 1124.

De vergrijpen tegen de tucht waren in 1911 veel minder dan in 1910. Het aantal disciplinaire straffen, dat in het vorig jaar 43 bedroeg, daalde in 1911 tot 19, waarvan 17 opgelegd door den voorzitter en 2 door de commissie van administratie over de gevangenissen.

Ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin werd aan twee gedetineerden vermindering van door hen te ondergane straf verleend.

De localiteiten der gevangenis te Willemstad ondergingen geene verandering.

Eene opgave van de in den loop van 1911 in de gevangenissen in de kolonie opgenomenen wordt gevonden in bijlage *K*.

§ 5. WEESKAMER.

Het saldo in kas bij de weeskamer op St. Martin bedroeg op ultimo December 1910	f	1 409
Op hypotheek uitgezet in 1911		—
	f	1 409
Ontvangen aan rente in 1911		27
	f	1 436
Commissieloon en schrijfbehoeften		11
In kas op het einde van 1911	f	1 425
Kapitaal op hypotheek uitgezet		1 527
Totaal bedrag in administratie	f	2 952

F.

EEREDIENST.

§ 1. PROTESTANTSCHE GEMEENTE.

Op Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba werden respectievelijk 30, 12, 2, 85, 21 en 7 personen gedoopt en 1, 3, 0, 9, 1 en 3 huwelijken ingezegend.

Op Curaçao en Aruba namen 80 en 22 personen deel aan het catechetisch onderwijs, terwijl op Curaçao 31 personen werden aangenomen als lidmaat en op Aruba en Bonaire respectievelijk 3 en 1.

De Zondagsscholen op Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba werden bezocht respectievelijk door 32, 8, 327, 229 en 140 kinderen; de Zondagsschool op Curaçao heeft na het vertrek van den predikant VAN DEN BRINK, met verlof naar Nederland, opgehouden te bestaan.

De kerkelijke goederen op Curaçao zijn alle goed onderhouden.

De inkomsten en uitgaven der kerkekas op Curaçao, waaronder de diaconiebedeeling begrepen is, bedroegen f 8292 en f9403. Het verlies van f 1365, volgens balansstaat van den boekhouder, werd van het kapitaal afgeschreven, zoodat dit op ultimo Dec. 1911 bedroeg f 47 439.

Als vergoeding voor het gebruik van den aan de Protestantsche kerk op Curaçao toebehoorenden regenbak, zoomede voor dat van de klok en den kelder werd de vaste jaarlijksche som van f 500 door de koloniale kas uitbetaald.

Aan maandelijksche contributie voor de armen der gemeente werd f 570 geïnd.

De ontvangsten en uitgaven van het weezenfonds bedroegen respectievelijk f 2814 en f 2294. De winst van f 673 volgens balansstaat van den boekhouder, werd aan het kapitaal toegevoegd, waardoor dit vermeerderde tot f 33 936.

Voor alimentatie van Protestantsche weezen werd het vaste jaarlijksche bedrag uit de koloniale kas betaald.

In de geestelijke behoefte op Curaçao werd in 1911 tot September door twee en na dien tijd door een predikant voorzien, daar aan den anderen op grond van tienjarigen onafgebroken dienst een jaar verlof naar Nederland werd verleend.

Op ieder der eilanden Aruba en Bonaire werd in 1911 in de geestelijke behoefte voorzien door een leeraar.

Op St. Martin en St. Eustatius werd de dienst verricht door ter plaatse verblijf houdende Methodisten-zendelingen en op Saba door een Anglikaanschen geestelijke en een leeraar van de ,,Christian Mission''.

§ 2. ROOMSCH-KATHOLIEKE GEMEENTE.

Op de eilanden Curaçao, Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba werden in het jaar 1911 gedoopt respectievelijk 940, 436, 220, 53, 26 en 50 personen, en 166, 63, 32, 6, 2 en 7 huwelijken ingezegend.

Door de dienstdoende geestelijken werd aan 3510, 1265, 784, 157, 100 en 267 kinderen godsdienstonderwijs gegeven.

Het aantal dienstdoende geestelijken bedroeg 36, die op verschillende vaste standplaatsen in de geheele kolonie werkzaam zijn. Van deze geestelijken wordt een als geestelijke van den 1sten rang en worden 18 als geestelijken van den 2den rang door het koloniaal bestuur bezoldigd.

Vier geestelijken vertrokken in den loop van 1911 om gezondheidsredenen met buitenlandsch verlof. Twee van dezen keerden op het einde des jaars in de kolonie terug.

Twee nieuwe geestelijken kwamen uit Nederland als onbezoldigde geestelijken in de kolonie aan.

In den loop des jaars is een geestelijke van den 2den rang overleden.

Het onderwijs wordt in 26 scholen gegeven. 23 hiervan ontvangen gouvernements-subsidie. Aan drie andere, waaronder het pensionaat ,,Welgelegen'' wordt onderwijs gegeven op Spaanschen grondslag, om welke reden deze drie inrichtingen niet voor eenige toelage in aanmerking komen. Van de 23 gesubsidieerde scholen genieten thans 16 de toelage volgens art. 44, terwijl de overige eene vaste toelage ontvangen volgens art. 48 der Onderwijs-verordening van 1907.

Op 20 scholen wordt kosteloos onderwijs gegeven. Op 5 scholen wordt een programma van M. U. L. O. gevolgd en wordt dientengevolge ook eenig schoolgeld geheven, berekend naar de draagkracht der bevolking.

Op de 2 kostelooze jongensscholen in het stadsdistrict bestaat gelegenheid tot het aanleeren der Engelsche taal.

1 frater en 1 zuster behaalden de akte van onderwijzer 3de klasse.

3 zusters behaalden de akte van onderwijzeres 4de klasse.

1 frater behaalde de akte Spaansch en 1 zuster de akte Engelsch.

2 zusters behaalden de akte voor fraaie handwerken; en 1 zuster behaalde die voor nuttige handwerken.

6 meisjes ontvingen, na afgelegd examen, eene wettelijke aanstelling om als kweekelinge bij het onderwijs werkzaam te zijn.

Het onderwijs op de Benedenwindsche eilanden werd gegeven door 26 fraters, 64 zusters en 16 kweekelingen en op de Bovenwindsche eilanden door 11 zusters.

Een nieuwe school werd gebouwd in de Quarter op het eiland Saba. In een der buitendistricten van Curaçao, Santa Maria, werd een nieuw schoolgebouw opgetrokken en in het oude schoollokaal werden aanmerkelijke verbeteringen aangebracht. Verscheidene scholen werden voorzien van meer doelmatige banken, terwijl door het aanbrengen van schotten een meer practische verdeeling in verschillende schoollokalen heeft plaats gehad.

In de weesinrichting van Santa Rosa waren 1 Jan. 1911 aanwezig 31 jongens. In den loop des jaars zijn drie nieuwe weezen opgenomen, terwijl vijf de inrichting verlaten hebben.

In de weesinrichting van ,,Welgelegen'' waren 1 Jan. 1911 aanwezig 50 meisjes. Een meisje is ingetreden, een heeft de inrichting verlaten, terwijl twee zijn overleden.

De inkomsten der armenkas bedroegen f 1697; de uitgaven f 1652; saldo f 45.

§ 3. ISRAELIETISCHE GEMEENTEN.

De Nederlandsch-Portugeesche-Israëlietische gemeente bezat op ultimo Dec. 1911 een kapitaal van f 83 505. De armen en weezen werden bedeeld met f 3340. Ten behoeve van de weezen dier gemeente werd in 1911 als subsidie uit de koloniale kas verstrekt een bedrag van f 500.

De Nederlandsch-Hervormd Israëlietische gemeente bestond op ultimo Dec. 1911 uit 367 leden.

Het armenfonds bedroeg op dat tijdstip f 6989; de inkomsten der gemeente waren in 1911 f 4683 en de uitgaven f 4537, zoodat er op het einde van dat jaar een batig saldo van f 146 was.

G.

INSTELLINGEN VAN LIEFDADIGHEID.

Krankzinnigengesticht. Op 1 Jan. 1911 waren aanwezig 129 verpleegden, t. w. 70 mannen en 59 vrouwen.

Gedurende den loop van het jaar werden ter verpleging opgenomen 45 patiënten, t. w. 27 mannen en 18 vrouwen. Ontslagen werden 22 mannen en 6 vrouwen; overleden zijn 8 mannen en 10 vrouwen, zoodat op 1 Jan. 1912 aanwezig waren 128 verpleegden, t. w. 67 mannen en 61 vrouwen.

Het grootste getal verpleegden in 1911 was 137, en het kleinste 125.

De uitgaven beliepen in 1911 f 23 517, tegen f 22 142 in 1910.

Leprozengestichten. Omtrent die gestichten zijn de volgende opgaven ingekomen:

	Aanwezig op ultimo December 1910.	Bijgekomen in 1911.	Uitgegaan in 1911.	Overleden in 1911.	Aanwezig op ultimo December 1911.
Curaçao	13	2	—	3	13
St. Eustatius	6	—	—	1	[1]) 5

[1]) Hiervan hebben 4 lepra en 1 elephantiasis.

De gebouwen zijn in goeden staat. In het observatiestation op Curaçao waren op ultimo Dec. 1910 aanwezig 2 patiënten; gedurende 1911 werden opgenomen 2 en ontslagen 3 personen, zoodat op ultimo Dec. 1911 een patiënt aanwezig bleef.

De uitgaven van de gestichten bedroegen in 1911 op Curaçao en St. Eustatius f 2900 en f 895, tegen respectievelijk f 3690 en f 1132 in 1910.

Burger- of St. Elizabeth's Gasthuis. In deze inrichting werden in den loop van 1911 opgenomen 825 patiënten, die, gevoegd bij de 146 op 1°. Januari aanwezig, een totaal uitmaken van 971 verpleegden. Van dezen zijn er 723 hersteld en 104 overleden, zoodat op 1°. Januari 1912 nog 144 zieken en gebrekkigen ter verpleging overbleven.

De verpleging der patiënten geschiedt door 40 zusters van liefdadigheid.

De geneeskundige dienst wordt waargenomen door 4 geneesheeren, van wie telkens een gedurende 2 maanden, bij geregelde opvolging, het gesticht dagelijks bezoekt en bedient. De behandeling van ooglijders is aan een oogarts toevertrouwd.

Spaar- en beleenbank. De balans over het 61ste huishoudelijk jaar van den 1sten Juli 1910 tot en met den 30sten Juni 1911 sloot met een eindcijfer van f 653 531.

De kosten van administratie en kleine benoodigdheden beliepen f 8322.

Op de panden in de maanden November en December 1910 en in de maanden April, Mei en Juni 1911 verkocht, waarop aan kapitaal en interest f 3521 schuldig was, is een totaal verlies geleden van f 30.

Gedurende het jaar is een bedrag van f 53 375 op hypotheek uitgezet, f 17 855 op de hoofdsom terugbetaald, terwijl f 17 899 aan interest ontvangen werd.

Op obligaties uitgezet f 27 405.

Aan hoofdsom op obligaties ontvangen f 12 642 en aan interest f 6353.

Het bedrag op panden uitgezet bedroeg f 71 131 op het einde van het dienstjaar; aan kapitaal en interest is afbetaald f 79 884.

Het saldo in kas bedroeg op ultimo Juni 1911 f 14 670.

De stortingen bedroegen f 114 444, terwijl aan kapitaal en interest werd teruggenomen f 106 868.

Gedurende het afgeloopen jaar zijn 491 nieuwe boekjes afgegeven.

De stortingen waren verdeeld, als volgt:

36	van f	0,25	tot f	0,50
613	,,	0,50	,,	2,50
618	,,	2,50	,,	5,—
780	,,	5,—	,,	10,—
860	,,	10,—	,,	25,—
577	,,	25,—	,,	50,—
248	,,	50,—	,,	100,—
76	,,	100,—	,,	250,—
35	,,	250,—	,,	500,—
18	,,	500,—	en daarboven.	

Samen ... 3861 stortingen.

Van de gemaakte overwinst à f 5778 werd een bedrag van f 3178 op het reservefonds overgebracht en het saldo à f 2600 bestemd tot het uitkeeren van dividend naar reden van f 20 per aandeel.

H.

BURGERLIJKE GENEESKUNDIGE DIENST.

Het verslag van de bevindingen en handelingen van het geneeskundig toezicht op Curaçao wordt als bijlage *D* hierbij gevoegd.

Aan den heer C. A. Shaw, gouvernements-geneeskundige op St. Martin, werd met ingang van 1°. April 1911, tot herstel van gezondheid, een jaar verlof naar Engeland verleend. Met diens dienst word tijdelijk belast de heer G. A. Hopkins, gouvernements-geneeskundige op Saba, terwijl de waarneming der functiën van gouvernements-geneeskundige op Saba werd opgedragen aan den heer A. N. Barend, geneesheer uit Suriname.

Met ingang van 1°. April 1911 werd aan den heer L. G. Bergen, gouvernements-geneeskundige op Bonaire, buiten bezwaar van de koloniale kas, een jaar verlof naar Nederland verleend en met diens dienst belast de heer L. G. F. Cramer, tijdelijk gouvernements-geneeskundige in de kolonie Curaçao.

Op grond van tienjarigen onafgebroken dienst in de kolonie werd aan den heer T. J. G. Gaerste, geneesheer

belast met de armenpraktijk en het verleenen van verloskundige hulp aan onvermogenden in het 4de en 5de district op Curaçao, een jaar verlof naar Nederland verleend, en werd de heer CH. J. SAMSON, geneesheer uit Suriname, tijdelijk aangesteld tot gouvernements-geneesheer in de kolonie Curaçao, voorloopig met de functiën van den heer GAERSTE belast.

Aan den heer dr. J. P. EVERTSZ Hz., armendokter in het stadsdistrict beoosten de haven en in het 2de district op Curaçao, werd, met vergunning tot vertrek in de maand Juni 1911, tot herstel van gezondheid een jaar verlof naar Nederland verleend; met deze functiën bleef belast de heer M. C. HENRIQUEZ, geneesheer op Curaçao.

I.

ONDERWIJS.

Voor den toestand van het onderwijs in de kolonie wordt verwezen naar het verslag van den schoolopziener, dat voorkomt als bijlagen *L*, *M* en *N* van dit verslag.

J.

LANDSGEBOUWEN EN OPENBARE GEBOUWEN.

De voornaamste in het jaar 1911 door het departement van openbare werken verrichte werkzaamheden zijn de volgende:

Topografische opname. De topografische opname van het eiland Aruba werd beëindigd en in de maand April met die van het eiland Bonaire begonnen. Van Bonaire werden gedurende 1911 172 K.M². opgemeten en in kaart gebracht; vermoedelijk zal deze opname en daarmede die der Benedenwindsche eilanden in November 1912 voltooid zijn.

Onderhoud en herstelling der landsgebouwen, enz. Behalve het gewoon onderhoud van de gebouwen en fortificatiën, waaronder te rekenen kleine reparatiën aan metsel-, hout- en verfwerken, daken, hang- en sluitwerk, enz., benevens witten, teren en dergelijke, zijn aan de landsgebouwen verschillende herstellingen en verbeteringen aangebracht. Voor de verschillende kantoren, scholen, de politie, het gouvernementshuis, enz. werden nieuwe meubelen en andere benoodigdheden aangemaakt, hersteld en ingekocht.

Straten, wegen, kaden en riolen. Aan de wegen, straten, kaden en riolen in het stadsdistrict en de wegen in de buitendistricten werden de gewone onderhoudswerkzaamheden en herstellingen verricht. Verder onderging de havenmuur der Handelskade eene belangrijke herstelling en werd een begin gemaakt met de vernieuwing der bestrating van die kade, terwijl in het weggedeelte Krakeel—Fontein en in den weg naar Flip gemetselde open doorlaten werden gebouwd.

Waterverschaffing. Zie het rapport omtrent den aanleg van dammen en putten in 1911 (Bijlage *G*.)

Baggerwerken, enz. De hoeveelheid uit den havenmond door baggeren verwijderd zand bedroeg in het jaar 1911 3400 M³. De baggermachine, vlotten, ponten, boeien, enz. werden onderhouden en zooveel noodig hersteld. Door baggeren met den beugel werden het Rifwater en het Waaigat zooveel mogelijk schoongehouden.

Verlichting, seinposten, enz. Voor eene behoorlijke bediening van de seinposten, den vuurtoren te Boca Spelonk op Bonaire, dien op Klein-Curaçao en aan de St. Annabaai werd gezorgd, en geregeld toezicht gehouden op het beheer der gouvernements-regenbakken, het verstrekken van water en het schoonhouden der kantoorlokalen.

Verdere werkzaamheden. Voor de stoomstraatwals werd eene verplaatsbare bergplaats gebouwd.

De weerkundige waarnemingen zijn geregeld verricht en maandelijks gepubliceerd.

Toezicht werd gehouden op de op het eiland Curaçao aanwezige stoomketels en op het onderhoud van de Koningin Emma- en de Brandhofbrug.

Het blok kantoorlokalen, tevens raadhuis, op het eiland Aruba werd voltooid en bij de koelkamer ten behoeve van de visscherij aldaar een machineloodsje opgericht.

Overigens werd bij verschillende aanschaffingen en uit te voeren werkzaamheden op de eilanden hulp verleend.

K.

POSTERIJEN EN TELEGRAPHIE.

Ter voorziening in eene reeds lang gevoelde behoefte om aan het publiek de gelegenheid te verschaffen om rechtstreeks postpakketten van de Vereenigde Staten van Amerika te ontvangen en daarheen te verzenden, is tusschen de Noord-Amerikaansche postadministratie en den administrateur van financiën een overeenkomst aangegaan, welke op 1 Januari 1912 in werking is getreden.

In P. B. n°. 20 is het Koninklijk besluit van 6 Februari 1911 n°. 29 opgenomen, waarbij, met intrekking van dat van 14 Juli 1894 (P. B. n°. 19) de porten van de postpakketten, welke rechtstreeks over zee tusschen Nederland en de koloniën Suriname en Curaçao en tusschen die beide koloniën onderling verzonden worden, opnieuw zijn geregeld. De porten, welke bedroegen: f 0,85 voor een pakket van een gewicht tot 1 K.G., f 1,20 van 1 tot 3 K.G., f 1,75 van 3 tot 5 K.G., zijn daarbij verlaagd tot onderscheidenlijk f 0,45, f 0,60 en f 0,75. De nieuwe regeling is in Curaçao op den 1sten Juni 1911 in werking getreden.

Een overzicht van het postverkeer van het eiland Curaçao gedurende het jaar 1911, in vergelijking met de vier voorgaande jaren, wordt gevonden in de bijlagen *O* en *P*, en eene opgave van de inkomsten der posterijen in de laatste drie jaren in bijlage *Q*.

Het totaal der inkomsten beliep in 1911 f 58 931, tegen f 55 735 in 1910.

In 1911 werden op Curaçao gestort ter overmaking door middel van postwissels de volgende bedragen:

Naar het buitenland:		
Nederland	f 39 464,27[5]	
België	990,33	
Denemarken en de Deensche Antillen	—	
Duitschland	5 941,34	
Frankrijk	12 425,20	
Groot-Brittannië en Ierland	3 346,24	
Italië	2 334,15	
Nederlandsch-Indië	57,03	
Suriname	393,65	
		f 64 952,21[5]
Naar de andere eilanden der kolonie:		
Aruba	f 10 744,45[5]	
Bonaire	14 369,19[5]	
St. Martin	1 424,01	
St. Eustatius	1 441,12	
Saba	3 079,00[5]	
		31 057,78[5]
Samen		f 96 010,00

Op Curaçao werd in 1911 uitbetaald op postwissels, aldaar ontvangen:

Uit het buitenland:		
Nederland	f 13 224,91[5]	
België	390,63	
Denemarken en de Deensche Antillen	3,58	
Duitschland	120,61	
Frankrijk	209,84	
Groot-Brittannië en Ierland	107,70	
Italië	81,80	
Luxemburg	192,—	
Nederlandsch-Indië	1 310,69[5]	
Suriname	1 535,65	
		f 17 177,42[5]
Uit de andere eilanden der kolonie:		
Aruba	f 43 863,25[5]	
Bonaire	17 958,43[5]	
St. Martin	12 449,79[5]	
St. Eustatius	1 844,74[5]	
Saba	7 743,20	
		f 83 859,43
		f 101 036,85[5]

Koloniale postspaarbank. [1]) In 1911 is, evenals in 1910, een druk gebruik gemaakt van de postspaarbank.

De inlage bedroeg f 108 714 en de terugbetaling f 94,211, tegen respectievelijk f 83 605 en f 60 286 in 1910.

Telegraphie. Ingevolge de aan de ,,Compagnie française des Cables Télégraphiques'' verleende concessie moet, wanneer over een jaar de opbrengst van het telegraafverkeer van de kolonie minder bedraagt dan f 45 000, het ontbrekende door het Gouvernement worden bijgepast; terwijl, indien de opbrengst meer bedraagt dan f 66 000, de helft van dit meerdere door de maatschappij aan de kolonie moet worden uitgekeerd ter afbetaling der in vorige jaren door haar genoten bijdragen met de rente daarvan.

Daar de rekening met de maatschappij over 1911 eene opbrengst aantoont van f 47 004, dus van slechts f 2004 meer dan de door de kolonie gewaarborgde som van f 45 000, zal geene uitkeering behoeven plaats te hebben door de maatschappij aan de kolonie.

Draadlooze telegraphie. Uitsluitend ten behoeve van het verkeer met het eiland Curaçao werden in 1911 op de eilanden Bonaire en Aruba kuststations opgericht van hetzelfde systeem als dat van het kuststation op Curaçao (Telefunken), doch van geringere draagwijdte, nl. 200 K.M., en evenals dat station voorzien van een windturbine-inrichting.

Het station op Curaçao was gedurende het geheele jaar en die op Bonaire en Aruba van de data af waarop ze voor het openbaar verkeer werden opengesteld, onderscheidenlijk 20 April en 26 Juni 1911, in bedrijf.

Het aantal verzonden telegrammen bedroeg:

door Curaçao	665	met	10 218	woorden
,, Bonaire	269	,,	3 554	,,
,, Aruba	383	,,	5 387	,,

en dat der ontvangen telegrammen:

door Curaçao	804	met	11 538	woorden
,, Bonaire	341	,,	4 895	,,
,, Aruba	263	,,	4 207	,,

Zie voor nadere bijzonderheden omtrent het verkeer de bijlage letter *R.*

[1]) Het door den directeur uitgebracht en door den raad van toezicht goedgekeurd verslag omtrent den toestand en de werking dezer instelling over het jaar 1911 met daarbij behoorende opgaven wordt, zoals gebruikelijk, ter inzage van de leden der Staten-Generaal ter griffie gedeponeerd.

L.

FINANCIEELE ZAKEN.

§ 1. MUNTWEZEN.

In verband met de verlaging van den koers van de Spaansche onza de oro en van den Mexicaanschen dubloen in Venezuela zijn die munten en hare onderdeelen, ingevolge Koninklijk besluit van 25 April 1912 n°. 80 (P. B. n°. 33) afgevoerd uit de lijst van vreemde gouden munten, die als wettig betaalmiddel in de kolonie zijn toegelaten.

§ 2. BEGROOTING.

Onder dit hoofd valt voor 1911 niets bijzonders mede te deelen.

§ 3. BELASTINGEN.

Bij verordening van 29 December 1910 (P. B. 1911, n°. 4) is de verordening tot heffing eener belasting op het houden van honden (P. B. 1908, n°. 7) gewijzigd.

Bij besluit van 23 December 1911 (P. B. n°. 57) zijn de artt. 20 en 25 van het besluit van 3 December 1908 (P. B. n°. 62), tot uitvoering van de Algemeene Verordening I. U. D .1908 gewijzigd.

§ 4. INKOMSTEN VAN ONDERSCHEIDEN AARD.

Bij de verordeningen van 29 December 1910 (P. B. 1911 n°. 2 en 3), zijn met ingang van 1°. Januari 1911 de griffierechten van het hof van justitie, de raden van justitie en de kantongerechten, benevens de vacatiegelden van de kantonrechters, zoowel in burgerlijke als in strafzaken afgeschaft.

Bij besluit van 23 December 1911 (P. B. n°. 57) is, met ingang van 1°. Januari 1912, wijziging gebracht in de berekening van huur van gouvernements-entrepôt of bergplaatsen.

§ 5. DOMEINEN.

In 1911 werden op Curaçao met 115 personen huurovereenkomsten gesloten, waarbij aan hen 104,59 H.A. grond werden afgestaan.

In dat jaar werden met 75 personen minder dan in 1910 huurovereenkomsten gesloten en 154,41 H.A. terrein minder afgestaan.

Onder de in 1911 in huur uitgegeven stukken grond zijn eenige perceelen, waarvan de huur is opgezegd en die weer aan anderen zijn verhuurd.

In het 2de district is nog weinig domeingrond over, terwijl in het 3de district geen geschikte domeingrond meer beschikbaar is waarvan nieuwe perceelen van 1 H.A. of grooter kunnen worden uitgegeven.

Bij de uitgifte van gronden wordt steeds gelet op het doel, waarvoor de grond is aangevraagd, en voor woningbouw worden kleine perceelen uitgegeven, zooveel mogelijk op bepaalde plaatsen.

Door de politie werd op haar gewone rondes steeds gewaakt tegen het houtkappen op gouvernementsgronden.

Bijlage *S* geeft een overzicht van de verhuurde of verpachte terreinen op Curaçao, van de verdeeling dier terreinen naar de oppervlakte en van den stand der huurpenningen.

Mededeelingen omtrent de putten en dammen worden gevonden in het rapport van den directeur der openbare werken, opgenomen in bijlagen *G*, *H* en *I*.

De wijze van waterverschaffing op de andere eilanden is vermeld in hoofdstuk **B**, § 4.

Op Aruba werden in 1911 uitgegeven 13,31 H.A. terrein aan 13 huurders. Aan anderen werden overgedragen 47,45 H.A., verdeeld in 16 perceelen.

Voor het bouwen van woonhuizen werden te Oranjestad 7 perceelen ter grootte van 2222,5 c.A. in eigendom afgestaan.

Op Bonaire werden in 1911 met 107 personen huurovereenkomsten aangegaan, waarbij aan hen 226,7173 H.A. grond werden afgestaan, en voorts 17 huurovereenkomsten hernieuwd.

Voor het bouwen van een woonhuis werd in het eerste district een stuk grond ter grootte van 6 are in eigendom afgestaan.

Op St Eustatius werden tot ultimo December 1911 in huur uitgegeven 26 kavelingen als kostgronden.

§ 6. CURAÇAOSCHE BANK.

Een kort verslag en de balansstaat dezer instelling in bijlagen *T* en *U* geven een overzicht van den stand der bank.

§ 7. HYPOTHEKEN EN EIGENDOMSOVERGANGEN.

Ten kantore van den hypotheekbewaarder op Curaçao werden gedurende het jaar 1911 overgeschreven 98 verschillende akten.

Voor verdere bijzonderheden aangaande deze akten wordt verwezen naar bijlage *V* en voor de verrichtingen van de Curaçaosche Hypotheekbank naar § 1 van hoofdstuk **N**.

Opgave van hypotheken en eigendomsovergangen op de overige eilanden der kolonie.

	Overgescheven akten gedurende 1911.	Hypotheken.			
		Bestaande op ultimo December 1910.	Bijgekomen in 1911.	Doorgehaald in 1911.	Blijven bestaan op ultimo December 1911.
Aruba	43	f 217 598	f 10 850	f 10 575	f 217 873
Bonaire	27	115 271	61 500	35 000	141 771
St. Martin	21	99 634	—	1 725	97 909
St. Eustatius	20	35 182	—	710	34 472
Saba	8	5 756	—	—	5 756
	119	f 473 441	f 72 350	f 48 010	f 497 781

M.

PERSONEELE VERORDENINGEN OMTRENT AMBTENAREN.

P. B. n°. 14 bevat het Koninklijk besluit van 13 Januari 1911, houdende regeling der vervolging van en het verhaal op landsdienaren, die aan de kolonie Suriname of Curaçao schade hebben toegebracht;

P. B. n°. 26, het Koninklijk besluit van 25 April 1911, n°. 78, waarbij is vastgesteld de instructie voor den administrateur van financiën in de kolonie Curaçao;

P. B. n°. 43, het Koninklijk besluit van 29 Juli 1911 n°. 43, waarbij eene regeling is vastgesteld nopens de korting op de van landswege genoten wordende inkomsten van koloniale landsdienaren of gewezen koloniale landsdienaren ten behoeve van hunne echtgenoote of gescheiden echtgenoote en hunne kinderen;

P. B. n°. 50 regelt de geldelijke vergoeding uit te keeren aan de marechaussees en veldwachters, voor zoover aan hen en hun gezin geene huisvesting van landswege kan worden verstrekt.

N.

HANDEL EN NIJVERHEID.

§ 1. DE CURAÇAOSCHE HYPOTHEEKBANK.

Het volgende is ontleend aan het verslag van deze instelling over het jaar 1911:

Uitstaande hypotheken op ultimo December 1910		f 1 136 203
Verleende hypotheken gedurende 1911		94 480
		f 1 230 683
Afgeschreven gedurende 1911		71 642
		f 1 159 041
Uitstaande interesten op ultimo December 1910		f 70 569
Interesten op hypotheken over 1911		57 989
		f 128 558
Afbetaald gedurende 1911	f 56 987	
Voor uitbetaalde interesten op ultimo December 1910	28	
		57 015
Verminderd met het bedrag der interesten van hypotheken, verschuldigd op effecten de bank bij publieke veiling aangekomen		f 3 183
Bleef uitstaande op ultimo December 1911		f 68 360

Van de winst over het jaar 1910, bedragende f 19 097, werd f 10 000 aan dividend uitgekeerd en f 350 als gratificatie onder de ambtenaren der instelling verdeeld, terwijl het resteerende werd gevoegd bij het credit-saldo onder het hoofd winst-en-verliesrekening, waarvan het saldo op ult. December 1911 bedroeg f 72 908.

Gedurende het jaar 1911 was de Bank genoodzaakt, ter opvordering van verschuldigde interesten en kapitaal, een plantage in het openbaar te doen verkoopen, waarbij haar de verkochte plantage werd toegewezen, die later toch met groot verlies werd verkocht.

Door de Bank werden verder vijf haar toebehoorende perceelen in het stadsdistrict van de hand gedaan met geen noemenswaardig verlies.

De belasting op grondeigendommen door de instelling in 1911 betaald, bedroeg f 1522.

§ 2. MIJNWEZEN.

In verband met de voortzetting van het blijkens bijlage *R* van het verslag van 1911 door den mijningenieur G. Duyfjes aangevangen deskundig onderzoek ter voorbereiding van eene eventueele onteigening van de phosphaatmijnen der plantage ,,Santa Barbara'' op Curaçao, werd den heer J. A. Grutterink, hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool, opgedragen om zich door plaatselijk onderzoek op de hoogte te stellen van de phosphaatontginningen in België, Frankrijk, Tunis, Algiers en Florida, vervolgens zich naar de kolonie te begeven en zich aldaar ter beschikking van den Gouverneur te stellen, ten einde te worden benoemd in eene door den Gouverneur aan te wijzen commissie, welke de waarde van de Santa Barbaramijnen zou hebben te onderzoeken. Daar ook de heer Duyfjes van deze commissie deel zou uitmaken, werd hem opgedragen zich te New-York bij prof. Grutterink aan te sluiten, om van daar gezamenlijk naar Florida te reizen.

Tijdens de afwezigheid van den mijningenieur werden de werkzaamheden op de plantage ,,Santa Barbara'' onder toezicht van den directeur der openbare werken voortgezet.

Na de aankomst op Curaçao van de heeren Grutterink en Duyfjes volgde de aanwijzing van de vorenbedoelde commissie met de opdracht den Gouverneur te adviseeren nopens de vraag: of, in aanmerking genomen de nog aanwezige hoeveelheid phosphaat van de phosphaatmijnen der plantage ,,Santa Barbara'', de vooruitzichten van de markt, de exploitatiekosten, enz., als vaststaande mag worden aangenomen, dat de verdere ontginning van die mijnen een winstgevend bedrijf belooft te worden.

In de maand October 1911 zijn de werkzaamheden, voor zoover die op Curaçao verricht moesten worden, voltooid, en werd de commissie gemachtigd om naar Nederland terug te keeren, alwaar haar rapport verder wordt afgewerkt, daar de nadere verwerking der verzamelde gegevens en de uitvoering

van de chemische analyses der genomen monsters beter en sneller dan in Curaçao, hier te lande kan geschieden.

Het rapport der commissie is nog niet verschenen, maar wordt eerlang te gemoet gezien.

In 1911 werd aan twee personen vergunning, voor den duur van drie jaren, verleend tot het doen van opsporingen naar delfstoffen op en in de volgende terreinen:

op Curaçao: op vier terreinen tot een gezamenlijke oppervlakte van naar schatting 297 H.A.;

op Bonaire: op een terrein, waarvan de oppervlakte werd geschat op 800 H.A., en

op Aruba: op twee terreinen tot een gezamenlijke oppervlakte van naar schatting 3750 H.A.

In 1911 had geen uitvoer plaats van phosphorzure kalk van de plantage ,,Santa Barbara'' op Curaçao.

Van Klein-Curaçao werd in 1911 met twee schepen 3028 M³. phosphorzure kalk uigevoerd, waarop aan de koloniale kas werd betaald:

aan uitvoerrecht	f	1 236
aan concessierecht		2 237
	f	3 473

Door de Aruba Phosphaat Maatschappij werd in 1911 uitgevoerd 26 053 M³. phosphorzure kalk van de eerste en 1605 M³. van de tweede klasse, respectievelijk met 16 schepen en een schip.

Aan de koloniale kas werd voldaan:

wegens uitvoerrecht	f	9 535
wegens aandeel van de kolonie in de zuivere opbrengst		5 378
	f	14 913

Aan de aandeelhouders werd in 1911 een dividend van 5 % uitgekeerd.

In 1911 is eene wijziging gebracht in de voorwaarden van de concessie, volgens welke het betaalde uitvoerrecht bij de afrekening met de koloniale kas in mindering wordt gebracht van de opbrengst der verkochte ladingen; vóór dien bleef het betaalde uitvoerrecht in zijn geheel ten laste van de maatschappij.

Door de Aruba Goud Maatschappij werd in 1911 uitgevoerd 70,697 K.G. goud en 13,351 K.G. zilver, respectievelijk ter waarde van f 113 115 en f 534.

In dat jaar was het financieel resultaat bijzonder gunstig. Aan de aandeelhouders werd een dividend van 50 % uitgekeerd, na overbrenging van een deel van de winst ad f 2280 op het reservefonds.

Aan de koloniale kas werd voldaan:

wegens concessierecht	f	500
wegens uitvoerrecht		2 849
wegens 5 % aandeel in de zuivere winst		1 172
	f	4 521

De door den mijningenieur SCHUILING voor rekening van het Bonaire Phosphaat Syndicaat gedurende het jaar 1911 op Bonaire gedane opsporingen naar phosphaatlagen hebben tot nu toe geen resultaten opgeleverd.

Van het onderzoek naar de ontginbaarheid van het ijzerertszand op St. Eustatius, in het jaar 1911 ingesteld door den mijningenieur MUSSCHENBROEK voor de naamlooze vennootschap Industrie en Mijnbouwmaatschappij ,,Titan'' te 's Gravenhage, is nog geen resultaat bekend.

§ 3. NIJVERHEID.

Vlechtindustrie. De uitvoer van hoeden, die in 1910 ruim 75 000 dozijn bedroeg, ter waarde van ± f 220 000, is in 1911 tot boven de 113 000 dozijn, ter waarde van meer dan f 443 000 gestegen. Die bron van inkomsten heeft dus, ook met het oog op de zooveel hoogere waarde in verhouding tot de hoeveelheid van het uitgevoerde, belangrijk meer voordeel opgeleverd dan in het vorige jaar.

De aanzienlijke stijging van de waarde is vooral toe te schrijven aan de omstandigheid, dat — dank zij de werkzaamheid der vlechtcursussen — veel meer hoeden van betere qualiteit werden vervaardigd. Voor zulke hoeden werd toch veelal f 9 het dozijn betaald, terwijl de prijs van de ordinaire soorten tusschen f 2,50 en f 3,50 het dozijn schommelde.

In verband met de resultaten op Curaçao verkregen, worden door het bestuur krachtige pogingen aangewend om de hoedenindustrie ook bij de bevolking van Bonaire algemeen ingang te doen vinden.

Zooals in het vorig verslag werd medegedeeld, heeft de heer H. J. C. HENRIQUEZ, ingevolge opdracht van den Gouverneur, in 1910 eene reis naar Maracaibo (Venezuela) gemaakt om zich daar op de hoogte te stellen van de hoedenvlechterij in het algemeen en van de beste wijze, waarop het stroo, dat hoofdzakelijk van daar betrokken wordt, zou kunnen worden verkregen. Dit laatste hield verband met de omstandigheid, dat de qualiteit van het uit Venezuela afkomstige stroo dikwijls te wenschen overliet. Ook daarna had men met hetzelfde bezwaar te kampen, met het oog waarop den heer HENRIQUEZ opnieuw werd opgedragen een studiereis in het belang van de zich meer en meer ontwikkelende industrie te ondernemen, ditmaal naar Porto Rico, waar die industrie veel beoefend wordt. De opdracht van den heer HENRIQUEZ was om zich aldaar op de hoogte te stellen van de industrie in het algemeen en van de daar gevolgde werkwijze met de stroosoort ,,Latai'' of ,,Jarai'' in het bijzonder, zoomede van de beste wijze, waarop vlechtstroo voor hoeden zou kunnen worden verkregen, en, zoo mogelijk, van de wijze, waarop de palmsoort voor hoedenstroo daar wordt verbouwd. Ook op die reis werd de heer HENRIQUEZ vergezeld door mejuffrouw CREFTE, hoofdvlechtster van een der cursussen.

Na zijn terugkeer heeft de heer HENRIQUEZ, die zich op uitstekende wijze van zijne opdracht gekweten heeft, aanwijzingen gegeven betreffende verbeteringen bij het pletten, wasschen en opmaken van hoeden, welke verbeteringen hij op Porto Rico had leeren kennen, en hij heeft verder de daar gebruikelijke vlechtmethode aan verscheidene leerlingen der vlechtcursussen geleerd. Die methode belooft, in vele gevallen, bij minder arbeid meer verdienste te zullen geven [1]).

Het ligt echter niet in de bedoeling om de oude wijze van vlechten, met hipihapa-stroo, geheel door de op Porto Rico gebruikelijke methode te vervangen, maar alleen om beide methoden in toepassing te brengen. De vraag naar de verschillende soorten van hoeden zal moeten beslissen van welke soort op den duur het meest vervaardigd moet worden.

Daar geen vlechtstroo uit Porto Rico betrokken kan worden, zijn relaties aangeknoopt op Cuba, Haïti en San Domingo ter verzekering van een geregelden aanvoer. Bovendien worden door het landbouwdepartement in Suriname proeven genomen om de palmsoort, die het stroo levert, daar te doen aanplanten, ten einde voor het verkrijgen van het vlechtmateriaal zooveel mogelijk onafhankelijk te worden van de naburige republieken.

Waterwerken. De inrichting tot het distilleeren van water levert goed drinkwater, hetgeen vooral tijdens de langdurige droogte die in 1911/1912 geheerscht heeft, een zegen voor de bevolking is geweest. Die inrichting levert dagelijks ongeveer 40 ton; de capaciteit is wel is waar berekend op 60 ton, maar deze hoeveelheid heeft men nog niet kunnen bereiken.

---

1) Het in druk verschenen rapport, waarin de heer HENRIQUEZ zijne reis naar Pto Rico heeft beschreven, wordt ter inzage van de leden der Staten-Generaal ter griffie gedeponeerd.

Electrische inrichting. In het jaar 1911 nam het gebruik van electrisch licht met 138 lichten toe.

IJsfabriek. In den toestand van deze fabriek is ook in 1911 geen verandering gekomen.

Coöperatieve vereeniging en nijverheid. Behalve een groot aantal paren alpargata's (inlandsch schoeisel), die in de kolonie werden verkocht, heeft de vereeniging in 1911 uitgevoerd 451 dozijn paren, tot eene gezamenlijke waarde van f 3100, tegen 130 dozijn, ter waarde van f 1005, in 1910.

Ook in 1911 konden gemiddeld 40 personen werk vinden bij de verschillende afdeelingen dezer vereeniging, terwijl buitendien 12 familiën in de werkzaamheden deelden.

Aan werkloon werd in 1911 uitbetaald ongeveer f 9000.

Het vervaardigen van alpargata's bleef de hoofdindustrie dezer vereeniging.

De touwslagerij en de fabricatie van vermicelli en van Curaçao-likeur werden aanmerkelijk verbeterd.

Aan de leden der vereeniging werd over 1911 een dividend uitgekeerd van 10 %, terwijl bij het reservefonds een bedrag van f 200 werd gevoegd.

§ 4. LANDBOUW.

Het oogstjaar 1910/1911 was op Curaçao, wat de veldvruchten betreft, minder bevredigend dan het vorige jaar; de oogst van maïs (sorghum) bleef beneden het middelmatige wegens den ongelijkmatigen regenval.

Ten gevolge van de langdurige hevige droogte in het laatst van 1911 en het begin van 1912 is de oogst, zoowel van veldvruchten als van maïs, voor het seizoen 1911/1912 totaal mislukt.

De dividivi-oogst echter leverde een beter beschot op dan in 1910 en mag meer dan middelmatig worden genoemd.

Ook de aloë-oogst was in 1911 iets gunstiger dan in het voorafgaand jaar. Deze cultuur beslaat thans eene oppervlakte van ± 24 H.A., ongerekend den aanplant op de plantage ,,Koraal Tabak'', die ook in 1911 eenige uitbreiding heeft ondergaan.

De quantiteit der in 1911 geproduceerde oranje-schillen was niet zoo groot als in 1910 en ook de qualiteit liet te wenschen over.

De sisal- en pita-aanplant op ,,Welbedacht'' heeft in 1911 veel geleden van de aanhoudende droogte. Vele bladeren zijn geel geworden en van andere bladeren droogden de punten uit, waardoor zij onbruikbaar zijn geworden.

Ter verbetering van den proefaanplant van sisal op ,,Mundo-Novo'' werden de moederplanten in 1911 van de uitloopers gezuiverd, die langzamerhand het geheele open gedeelte van het veld tusschen de rijen gevuld hadden.

Een groote hoeveelheid prachtig uitgegroeide uitloopers kon worden afgeleverd aan de ,,Eerste Sisal Cultuur Maatschappij'', die ze op haar terreinen op de plantage Malpais (Mount-Pleasant) liet overplanten.

Van de proefaanplanting op ,,Mundo-Novo'' werd in 1911 geoogst 860 K.G. Deze oogst kan niet ongunstig worden genoemd, wanneer men in aanmerking neemt, dat door het late verwijderen der uitloopers de moederplanten hebben geleden, waardoor zij minder vezel hebben geproduceerd dan bij voldoend vrijen stand het geval zou zijn geweest.

De in 1910 hier en daar opgetreden ziekteverschijnselen in de sisal-bladeren, waarvan in het verslag van 1911 mededeeling is gedaan, bleken van voorbijgaanden aard te zijn, daar zij, niettegenstaande de felle droogte in 1911, zich in dat jaar niet hebben voorgedaan.

Van het terrein van 200 H.A. van de hooger genoemde plantage ,,Malpais'' (Mount Pleasant), welke de ,,Eerste Sisal Cultuur Maatschappij'' in cultuur zal brengen, waren begin Januari 1912 ± 15 H.A. met 33 500 stuks sisalplanten beplant.

De Maatschappij beschikt thans over ± 300 000 plantjes, die, behalve de voormelde 33 500 stuks, nog in kweekbedden staan. Deze 33 500 planten zijn afkomstig van den gouvernements-aanplant op ,,Mundo-Novo'' en van de kweekbedden op Cas Chiquito.

Zoowel de uitgezette planten als die in de kweekbedden, waarvan een groot aantal voor verplaatsing geschikt is, staan er zeer goed voor.

Om de geheele 200 H.A. in cultuur te brengen zijn noodig ± 500 000 planten, berekend op ± 2600 planten per H.A., uitgezet in rijen op afstanden, om den ander, van 1,5 M. en 3 M., en de planten op 1,5 M. afstand van elkaar.

Hoewel door de Maatschappij pogingen werden aangewend om ook van elders planten te verkrijgen, is dit haar nog niet mogen gelukken. In verband hiermede en met het oog op de langdurige droogte is het contract met de Maatschappij in dier voege gewijzigd, dat de termijn, binnen welken de voormelde 200 H.A. beplant moeten zijn, gesteld is op drie jaren en zes maanden, instede van op twee jaren. Tevens is de Maatschappij vrijgesteld van de verplichting om een proefaanplant te maken met de in Yucatan verbouwde Henequin, omdat het niet is kunnen gelukken plantjes van die variëteit te verkrijgen. Door de Maatschappij werd einde 1911 eene bezending kunstmest betrokken, t. w. Chili-salpeter, zwavelzure ammonia en zwavelzure kali, waarmede onder leiding van den tijdelijken landbouwkundige op haar terreinen verschillende proeven worden genomen, zoowel op den sisalaanplant als met andere cultures.

Door de commissie tot voorbereiding van de oprichting van een landbouwleenbank op den grondslag van onderlinge hoofdelijke aansprakelijkheid, werden in 1911 aan 20 nieuwe personen kredieten verleend tot een gezamenlijk bedrag van f 4290 voor het graven van putten, het aanschaffen van windmolens, het planten van aloë en tot verdere verbetering van hun bedrijf.

De contrôle over de wijze, waarop het geld besteed werd, geschiedde evenals in het vorige jaar.

Wegens het mislukken van den oogst ten gevolge van de aanhoudende droogte werd de bedongen rente niet zoo geregeld als in 1910 aangezuiverd en ook de aflossing van de hoofdsommen liet daardoor te wenschen over.

Bijlage W houdt een overzicht in van de opbrengst der plantages en gronden in de buitendistricten van het eiland Curaçao in het jaar 1911.

Terwijl de maïsoogst 1910/1911 op Aruba niet onbevredigend was, is de oogst 1911/1912 bijna totaal mislukt. Slechts wat maïsstroo, dat tot veevoeder diende, werd verkregen. Ook de oogst van pinda's, boonen en rankvruchten was ongunstig.

Een gelukkig verschijnsel was, dat de dividivi-oogst meeviel; ook de aloë-oogst was niet onbevredigend, hoewel iets minder dan in het vorige jaar.

Ter bevordering van de aloë-cultuur, die met achteruitgang wordt bedreigd door het uitgeput raken van de velden waarop de cultuur beoefend wordt, is het noodig gebleken van gouvernementswege steun te verleenen door uitkeering van rentelooze voorschotten aan hen, die niet over voldoende middelen kunnen beschikken om de kosten van de vereischte grondbewerking en -bemesting te dragen.

Op Bonaire was het jaar 1911 voor den landbouw ongunstig te noemen. De maïsoogst 1910/1911 bleef uit gebrek aan voldoenden regen ver beneden de gekoesterde verwachting, terwijl de oogst 1911/1912 wegens de aanhoudende droogte als geheel mislukt is te beschouwen.

Daarentegen gaf de aloë-oogst in 1911 een flinke opbrengst. Er werd uitgevoerd 70 155 K.G. hars, tegen 45 433 K.G. in 1910. Tot deze vermeerdering heeft ook de aan deze cultuur gegeven uitbreiding bijgedragen.

Ook de dividivi-oogst was in 1911 ruim. Er werd 45 ton meer uitgevoerd dan in 1910, toen de uitvoer 1057 ton bedroeg, doch de marktprijs was in 1911 veel lager dan in 1910.

Het jaar 1911 was gunstig voor de katoencultuur op St. Martin. Besloeg in 1910 de aanplant eene oppervlakte van 52 H.A., in 1911 is die gestegen tot 72 H.A.

Zooals reeds vermeld in hoofdstuk **B**, § 1, van dit verslag, werd in 1911 in het geheel 29 740 K.G. katoen uitgevoerd,

nl. 28 440 K.G. gezuiverde en 1300 K.G. ongezuiverde, tegen slechts 9636 K.G. in het voorafgaand jaar.

Gedurende het jaar 1911 nam de bebouwde oppervlakte op St. Eustatius met 18 H.A. toe en klom tot 240 H.A., waarvan 132 H.A. met katoen is beplant door ruim 135 ingezetenen; daarvan zijn een 130-tal kleine planters, die stukjes van 2 H.A. en minder verbouwen.

Het jamsland steeg tot 16 H.A., doch het batatenland liep terug tot 42 H.A.

Vergeleken bij het vorige jaar, toen 2360,5 K.G. [1]) katoen werd uitgevoerd, was het jaar 1911 een zeer gunstig katoenjaar; de uitvoer bedroeg 17 881 K.G. gezuiverde en 200 K.G. ongezuiverde katoen, terwijl bovendien einde 1911 nog 41 balen of 4171 K.G. voor verzending gereed lagen.

Het netto-provenu van de verkochte katoen leverde de som van f 27 000 op, waarbij nog dient te worden gevoegd de opbrengst van 53 600 K.G. zaad, dat een netto-waarde van f 2400 vertegenwoordigde, zoodat de katoencultuur in 1911 op St. Eustatius f 29 400 opbracht.

Het Bestuur verstrekte wederom in 1911 gedesinfecteerd zaaizaad tot eene hoeveelheid van ongeveer 1900 K.G.

De stand van de katoen was over het algemeen goed.

Voor die gedeelten van het eiland, waar de regenverdeeling te wenschen overliet, maakte de tweede oogst goed wat bij den eersten oogst door den vruchtval en te late planting verloren was.

De katoenaanplant op het domein Zeelandia, thans eene oppervlakte van 5,6 H.A. beslaande, leverde 1061 K.G. vezel, waarvan 950 K.G. schoon en 111 K.G. gevlekt.

De zaaitijd viel laat in, tusschen einde Juli en midden Augustus, terwijl inboeten en dunnen tot half September geschiedden. De twee oogsten duurden van half November tot half Juni. De blaarmijt was een ongunstige factor, doch de katoenvlekker kon worden beteugeld. De zuivere winst bedroeg 45 %, wat op de eerste plaats te danken was aan degelijke grondbewerking.

Op Saba leverden in 1911 de oogsten van aardappelen en uien, zijnde de twee voornaamste landbouwproducten van het eiland, meer op dan in het voorafgaand jaar. In 1911 werden uitgevoerd 31 250 K.G. [2]) aardappelen en 13 545 K.G. [2]) uien, tegen respectievelijk 2365 K.G. [2]) en 8805 K.G. [2]) in 1910.

Ook cassave, bataten, boonen, maïs en bacoven worden verbouwd, doch uitsluitend voor plaatselijk gebruik.

Kleine landbouw. Onder kleine landbouw wordt verstaan het bedrijf uitgeoefend door eigenaars van grondjes en huurders van gouvernementsgronden.

De beoefening van den kleinen landbouw bestaat op Curaçao, Bonaire en Aruba hoofdzakelijk in het planten van de kleine maïs (hoofdvoedsel van de bevolking), boonen, pompoenen, meloenen en pinda's. Op Aruba hebben ook vele der kleine landbouwers aloëvelden, hetzij in concessie of huur.

De oogst van deze gewassen is geheel en al afhankelijk van den regenval, daar bij deze cultures geen sprake van besproeiing is.

De rankvruchten, zooals pompoenen, meloenen, enz. worden gewoonlijk verbouwd in de nabijheid van de dammen, waar in een goed regenjaar de grond nog eenigen tijd na het regenseizoen vochtig blijft, zoodat in een gedeelte van den drogen tijd nog rankvruchten geoogst kunnen worden.

De kleine landbouw wordt gewoonlijk door den eigenaar of huurder zelf uitgeoefend, bijgestaan door zijn vrouw en kinderen. In enkele gevallen wordt hij daarin ook door anderen geholpen, hetzij tegen betaling, hetzij onder beding van ook een of meer dagen voor hen te gaan werken.

Op Curaçao zijn en worden in het 2de en 3de district op verschillende grondjes moestuintjes aangelegd, welke besproeid worden door middel van windmolens, waarmede het water uit de op die grondjes aanwezige putten wordt opgehaald.

De groenten, die er voornamelijk geteeld worden, zijn gyamboos, komkommers, warmoes, kool, snijboonen, lange kalbassen, radijs, bieten en salade.

Zij worden in de stad verkocht. Groot is de afname er van echter niet, zoodat, wanneer er te veel van die tuintjes kwamen, de prijzen der groenten zóó zouden dalen, dat het verbouwen er van niet loonend meer zou zijn.

Wanneer het lang droog is, geven verschillende putten niet meer voldoende water voor de besproeiing en zijn de huurders gedwongen de groenteteelt te staken.

Behalve groenten trachten de huurders van die moestuintjes doorgaans ook nog wat vruchten te kweeken.

Op grondjes, die niet als moestuintjes zijn aangelegd, worden op Curaçao in den regentijd maïs, boonen en rankvruchten geplant. Ook kweekt men er dikwijls wat dividivi en houdt men er meestal nog enkele geiten, een ezel, een paar varkens en eenige kippen.

Op Curaçao zijn door het Gouvernement uitgegeven in het 2de en 3de district:

446	grondjes van	....	0,05—0,50 H.A.
1042	,, ,,	....	0,50—2,00 ,,
172	,, ,,	....	2—5 ,,

In het 4de en 5de district:

150	grondjes van minder dan	......	1 H.A.
144	,, ,,	....	1—2 H.A.
65	,, ,,	....	2—3 ,,
29	,, ,,	....	3—4 ,,
10	,, ,,	....	4—5 ,,
16	,, ,,	....	5—8 ,,

Op de kleine perceelen wordt gewoonlijk een woonhuisje gebouwd en men houdt er ook een paar beesten.

De grootere perceelen, boven de halve Hectare, worden geheel of gedeeltelijk voor den landbouw gebruikt.

Van de honderden huurgrondjes, die niet als moestuin zijn aangelegd, zijn er slechts zeer weinigen, die — zelfs in een goed jaar — aan den huurder een matig bestaan kunnen opleveren. Volgens opgave van de districtmeesters zullen dit op heel Curaçao niet meer dan een 20-tal zijn.

De moestuintjes leveren, als zij goede molens en putten hebben, wat meer op. Er zijn slechts enkelen — misschien een 12-tal — die er bepaald van leven, wel zuinig, doch zóó, dat zij niet verplicht zijn er bij uit werken te gaan.

De meeste houders dier tuintjes gaan nu en dan uit werken; de verzorging van de tuintjes geschiedt dan door hunne vrouwen en kinderen.

In 1911 waren in het 2de en 3de district 108 moestuintjes, boomgaardjes en aloëveldjes, waarvan 20 op particuliere en 88 op huurgrondjes.

In het 2de en 3de district zijn 48 windmolens opgesteld, waarvan 17 op particuliere en 31 op huurgrondjes; terwijl in het 4de en 5de district slechts op 1 particulier grondje en 2 gehuurde windmolens zijn opgericht.

Ofschoon, zooals gezegd, de huurgrondjes den huurders in den regel geen voldoend bestaan opleveren, zijn toch de voordeelen, die de kleine man er van trekt, groot.

Hij leeft er goedkoop. Hij bouwt er zijn eigen huisje, houdt er eenige geiten, wat kippen en een paar varkens, die hem toch, als de jaren niet al te slecht zijn, iets opleveren, en, als hij dringend behoefte heeft aan eenig contant geld, ook de gelegenheid geven om dit, door verkoop van dat vee, te verkrijgen. Bovendien heeft hij in een tamelijk goed regenjaar wat maïs en boonen voor voedsel en nog wat rankvruchten om te verkoopen.

Wanneer de huurders van de grondjes er ook bij uit werken gaan, hetgeen meestal het geval is, kunnen zij zooveel gemakkelijker aan den kost komen, dan wanneer zij allen in de stad moesten wonen, of buiten alleen een stukje terrein hadden, waarop zij een huisje of hut konden bouwen.

Op Aruba wordt op vele van de grondjes ook aloë verbouwd. Groenten worden er weinig gekweekt, doch tamelijk veel pinda's.

[1]) In het Koloniaal Verslag van 1911, bladz. 18, § Landbouw, is het decimaalteeken uitgevallen, zoodat er niet 23 605, maar 2306,5 K.G. moest staan.

[2]) Hieronder zijn ook begrepen de hoeveelheden uitgevoerd naar de andere eilanden der kolonie. Zie de noot [1]) bij bijlage Z.

In het geheel zijn daar uitgegeven 3 grondjes in eigendom, 837 in concessie en 1441 in huur Van deze gronden zijn er 3 in eigendom, 304 in concessie en 425 in huur uitgegeven, met aloë beplant; de andere grondjes worden uitsluitend gebruikt om er maïs, boonen, pinda's en rankvruchten op te verbouwen.

Op Bonaire zijn uitgegeven 241 grondjes in eigendom, 129 in concessie en 676 in huur. Van deze gronden worden 14 in eigendom, 4 in concessie en 1 in huur uitgegeven, voor de aloëcultuur aangewend; de andere grondjes worden uitsluitend gebruikt om er maïs, boonen en rankvruchten op te verbouwen.

Evenmin als op Curaçao, leveren de grondjes op Aruba en Bonaire aan den huurder of eigenaar een zelfstandig bestaan op, doch de voordeelen, die zij er van trekken, zijn voor hen, in niet al te slechte jaren, bepaald van belang.

Op de Bovenwindsche eilanden zijn op St. Martin en Saba nagenoeg alle in cultuur gebrachte gronden particulier eigendom en op St. Eustatius gedeeltelijk particulier eigendom en gedeeltelijk domeingrond. Op St. Martin is eene oppervlakte van 72 H.A. beplant met katoen.

Op St. Eustatius is eene oppervlakte van 240 H.A. door 159 personen in cultuur gebracht met katoen, jams, bataten, gras, suikerriet, tanniers, cassave, enz.

Van deze 240 H.A. zijn 146 H.A. bebouwd met katoen en 26 kavelingen als kostgronden in huur uitgegeven.

§ 5. VEETEELT.

In bijlage *X* wordt een overzicht aangetroffen van den veestapel over de laatste zes jaren. De gegevens daartoe werden door de belanghebbenden verstrekt.

Het jaar 1911 was over het algemeen niet gunstig te noemen voor den veeteelt op Curaçao.

Er was in de laatste helft van het jaar geen voldoend voeder en het vee had in dien tijd veel te lijden van de droogte, zoodat hier en daar gevallen van sterfte zich voordeden. Vele veehouders verkochten daarom een gedeelte van hun vee als slachtvee, uit vrees dat, als de droogte in 1912 langer blijft aanhouden, er geen voeder voor het vee zal zijn.

Degenen, die daartoe geldelijk in staat zijn, voerden voor paarden en ezels hooi in uit Noord-Amerika.

Maïsstengels stegen in prijs van f 0,50 tot f 1,50 per dracht.

Op Aruba was het jaar 1911 zeer ongunstig voor de veeteelt. Uit gebrek aan voeder en drinkwater wegens de groote droogte stierf vrij veel vee, vooral schapen en geiten.

Paarden en muilezels, zoomede de runderen, die op stal worden gehouden, zijn echter behouden, daar zij beter konden worden verzorgd.

Ook op Bonaire was het jaar 1911 zeer ongunstig voor de veeteelt, om dezelfde redenen als op Aruba.

Ook daar was de sterfte onder het vee groot, terwijl uit vrees dat de droogte zou aanhouden, veel meer vee dan anders als slachtvee voor plaatselijke consumptie en voor uitvoer naar Curaçao werd verkocht.

De achteruitgang in den veestapel op St. Martin in 1911 welke uit bijlage *X* zou zijn af te leiden, moet uitsluitend geweten worden aan minder nauwkeurige opgaven van de belanghebbenden, daar de veestapel in dat jaar noch door ziekte, droogte of eenig ander ongeval heeft geleden.

In den veestapel op St. Eustatius in 1911 valt voor wat betreft paarden, ezels en varkens een kleine vooruitgang te constateeren, doch de teelt van ander vee is afgenomen.

Op Saba is de veestapel in 1911 eenigszins vooruitgegaan, vergeleken bij het voorafgaande jaar.

§ 6. VISSCHERIJ.

Het rapport van den adviseur voor visscherijzaken is opgenomen in bijlage *IJ*.

In verband met de staking van den stoomvaartdienst, waarvan in dat rapport sprake is, is van de verdere exploitatie van het in het rapport genoemde koelhuis op Aruba voor het conserveeren van versche visch, voorloopig afgezien.

In dit bedrijf kwam op Aruba in 1911 geen verandering. Wel was de uitvoer van gezouten visch in 1911 belangrijk meer dan in het voorafgaand jaar, n.l. 2798 [1]) tegen 1998 [1]) dozijn, terwijl de verkregen prijzen in 1911 beter waren dan in 1910.

Dit bedrijf verschaft aan hen, die zich er mede bezig houden, een winstgevend middel van bestaan.

[1]) Hieronder zijn ook begrepen de hoeveelheden uitgevoerd naar het eiland Curaçao. Zie de noot [1]) bij bijlage Z.

Ten aanzien van dit bedrijf op Bonaire in 1911 kan worden verwezen naar het vorige koloniaal verslag.

Velen vonden daarin een middel van bestaan.

Evenals in vorige jaren leverde de visscherij op St. Martin in 1911 aan de bevolking van Simpsonsbaai een vrij winstgevend bestaan op.

Op St. Eustatius was de invoer van geconserveerde visch in 1911 ongeveer gelijk aan dien in 1910.

Er werden 15 caret- en 10 groene schildpadden gevangen.

Ook in 1911 kwam in den toestand van de visscherij op Saba geen verandering. Niemand houdt zich uitsluitend met dit bedrijf bezig, dat naar gelang van omstandigheden door planters of zeelieden wordt uitgeoefend.

§ 7. ZOUTWINNING.

Voor zout was op Curaçao in 1911 afzet naar Sto. Domingo, Porto Rico en nog enkele plaatsen. De prijs van het artikel was hooger (nl. 50 à 65 cent per vat) dan het gemiddelde over de laatst verloopen jaren (nl. 45 cent per vat).

Dat er niet beduidend meer is uitgevoerd, is te wijten aan de omstandigheid, dat verscheidene planters, waarschijnlijk ontmoedigd door de wisselvallige vooruitzichten, slechts een deel van den zoutoogst gewonnen hebben, terwijl anderen ten gevolge van gebrek aan krachtige trekdieren, niet al het gewonnen zout naar de plaats van verscheping hebben kunnen vervoeren.

Op ultimo December 1910 waren in de buitendistricten in voorraad 26 300 vaten, terwijl volgens van de belanghebbenden verkregen opgaven in 1911 34 580 vaten geoogst waren en 14 606 vaten verkocht, zoodat op ultimo December 1911 in voorraad bleven 46 274 vaten.

Ook in 1911 kwam in den toestand der zoutpannen op Aruba geen verandering. Uitgevoerd werden 10 850 K.G. tegen 77 064 K.G. in 1910.

Voor de zoutindustrie op Bonaire was het jaar 1911 gunstig ten aanzien van de verkregen hoeveelheid zout, doch de afzet van dit product was gering.

Er werden geoogst:

ter Lage Westkust	42 000 vaten
aan de Slagbaai	17 000 ,,
Totaal	59 000 vaten.

Verkocht:

ter Lage Westkust	19 000 vaten
aan de Slagbaai	2 100 ,,
	21 100 vaten,

tegen een gemiddelden prijs van 40 cent per vat; de verscheping geschiedde naar Noord-Amerikaansche havens en de bovenwindsche eilanden.

Ter Lage Westkust werden 6 zoutpannen schoongemaakt en 2 geheel hersteld. De zoutpannen aan de Slagbaai verkeeren in goeden staat.

In 1911 werden van St. Martin uitgevoerd 78 313 H.L. zout tegen 108 011 H.L. in 1910. Wegens de doorbraak van den dijk nabij de zoutpannen, waardoor die pannen werden overstroomd, was er geen oogst in 1911.

§ 8. SCHEEPSBOUW.

Gedurende het jaar 1911 werden op het eiland Curaçao gebouwd 2 schoeners en een kotter, op Aruba 3 kotters, op Bonaire 2 kotters en 4 zeilbooten en op St. Eustatius 1 schoener en 3 kotters, terwijl op St. Martin en Saba in dat jaar geen vaartuig werd gebouwd.

§ 9. HANDEL EN SCHEEPVAART.

Curaçao.

De volgende veranderingen kwamen in 1911 in de samenstelling van de Kamer van koophandel en nijverheid.

In de plaats van den heer J. Janse, die als lid bedankte, werd door de Kamer tot haren ondervoorzitter gekozen de heer My. C. Henriquez, lid dier Kamer.

Ter vervulling van de vacature ontstaan door het overlijden van het lid Moses S. L. Maduro, en de ontslagname wegens het vertrek van het eiland, van het lid J. Janse, werden gekozen de heeren C. S. Gorsira JPEz. en Julius L. Penha.

De leden C. C. de Haseth Cz., J. P. G. Ecker en A. Jesurun, die aan de beurt van aftreding waren, werden herkozen.

Voor handel en scheepvaart kan het jaar 1911 — inzonderheid voor het eiland Curaçao — een bij uitstek gunstig jaar worden genoemd.

De ruime koffieoogst van Venezuela, het feit, dat de handel tusschen Europa en de nabij Curaçao gelegen republieken hoe langer hoe meer zijn weg over Curaçao neemt, de groote vlucht, welke de hoedenindustrie genomen heeft, zijn de factoren, die hebben bijgedragen tot de gunstige uitkomsten van het afgeloopen jaar.

Dank zij den opbloei der hoedenindustrie en het drukke havenverkeer kan worden geconstateerd, dat, niettegenstaande de maïsoogst 1910/1911 over een groot gedeelte der kolonie bijna geheel mislukte en het seizoen 1911/12 zeer ongunstig verliep, de koopkracht der bevolking in het afgeloopen jaar aanmerkelijk grooter was dan in de voorafgaande jaren.

De toeneming der koopkracht heeft zich afgespiegeld in de vermeerdering van den invoer.

Vergelijkt men den invoer van de geheele kolonie van 1910 met dien van 1911, waarbij, om de cijfers vergelijkbaar te maken, van de in het vorig verslag vermelde invoercijfers over 1910 dient te worden afgetrokken de waarde van de ingevoerde dividivi, huiden en vellen en mangrovebast, welke artikelen niet in den invoerstaat van 1911 zijn opgenomen, dan blijkt, dat de invoer heeft bedragen:

in 1911	f	4 325 614
in 1910		3 291 861
alzoo meer in 1911	f	1 033 753

Ofschoon, wegens de vroegere wijze van samenstelling der invoerstatistiek, geen zuivere vergelijking als hierboven voor elk afzonderlijk eiland der kolonie kan worden gemaakt, kan veilig worden aangenomen, dat de vermeerderde invoer in 1911 bijna geheel voor rekening van het hoofdeiland komt. Immers, vergelijkt men de invoerstatistiek van 1910 met die van 1911, dan blijkt, dat niettegenstaande op de statistiek van 1910 voor het eiland Curaçao ook voorkomen de goederen, die daar zijn vrijgemaakt, maar voor de andere eilanden bestemd waren, en de dividivi, huiden en vellen en mangrovebast, die voor doorvoer bestemd waren en daarom voor 1911 op de doorvoerstatistiek zijn opgenomen, de invoer in 1911 dan zelfs nog f 268 386 (f 3 430 696 in 1911, tegen f 3 162 310 in 1910) hooger is geweest dan in het voorafgaande jaar.

Dit is trouwens verklaarbaar waar het vooral het hoofdeiland is geweest, dat de gunstige gevolgen heeft ondervonden van de groote ontwikkeling der hoedenindustrie en de verlevendigde scheepvaart en den doorvoerhandel.

Wat den uitvoer betreft, ook hierin valt eene niet onaanzienlijke vermeerdering te constateeren.

Volgens bijlage *Z* heeft de uitvoer van de geheele kolonie bedragen:

in 1911	f	1 952 330
in 1910		1 121 105
alzoo meer in 1911	f	831 225

Voor een niet gering deel is deze vermeerdering echter niet reëel, maar daaraan toe te schrijven, dat in de opgaven over 1911 voor het eerst ook is opgenomen de uitvoer van de artikelen steenkolen en ijs.

Maar al trekt men van de cijfers over 1911 de waarde van de uitgevoerde steenkolen en het uitgevoerde ijs af, dan nog blijft er een verschil van f 310 139 ten voordeele van dat jaar over.

Ook bij den uitvoer doet zich het verschijnsel voor, dat de vermeerdering voor het overgroote deel op rekening van het hoofdeiland komt, dat — zonder steenkolen en ijs mede te rekenen — in 1911 voor f 660 347 tegen f 371 204 in 1910 uitvoerde.

De artikelen, die tot de vermeerdering hebben bijgedragen, zijn voornamelijk strooboeden, dividivi, oranjeschillen en zout, en voorts ,,alle andere goederen''.

Van grooten invloed op den economischen toestand van Curaçao, speciaal op het eiland van dien naam, is in 1911 de doorvoerhandel geweest, ten opzichte waarvan eene aanzienlijke toeneming te bespeuren viel.

Uitvoerige gegevens hieromtrent zijn vervat in bijlage *BB*, uit eene vergelijking waarvan met de in het vorige verslag opgenomen staten kan blijken, dat de doorvoer van de voornaamste doorvoerartikelen als koffie, hout, dividivi in 1911 beduidend grooter is geweest dan in 1910.

Bijzondere vermelding verdient het reeds aangestipte feit, voor Curaçao van zeer groot belang, dat de handel van Europa met de nabij Curaçao gelegen republieken in toenemende mate zijn weg neemt over Curaçao.

De schoeners, die hout en dividivi van die republieken naar Curaçao overbrengen ten verderen doorvoer, behoeven thans niet meer zoo vaak als vroeger de terugreis op balast te maken, maar kunnen dikwijls retourlading krijgen. De doorvoer naar Europa geschiedt in tegenstelling met dien naar de Vereenigde Staten van Noord-Amerika in den regel niet door

eenvoudige overscheping, maar meestal over entrepôts, waardoor de verdiensten aan sjouwerloonen enz. veel grooter zijn.

De volgende cijfers geven een overzicht van den invoer uit, en den uitvoer naar het buitenland van de afzonderlijke eilanden over het afgeloopen jaar:

	Invoer.	Uitvoer.
Curaçao	f 3 430 696	f 1 181 433
Aruba	359 136	481 207
Bonaire	260 014	120 341
St. Martin	162 659	110 517
St. Eustatius	44 062	46 972
Saba	69 047	11 860
	f 4 325 614	f 1 952 330

De haven van Curaçao werd, blijkens bijlage *DD* in 1911 bezocht door 1538 schepen, metende te zamen 2 534 982 M³. bruto. Met deze schepen zijn aangebracht 5037 en medegenomen 5619 passagiers.

In diezelfde bijlage wordt vermeld het aantal vaartuigen (met de inhoudsmaat en de nationaliteit), welke de verschillende eilanden der kolonie in 1911 aandeden.

Uitvoerige gegevens betreffende den uitvoer van de verschillende eilanden der kolonie zijn opgenomen in bijlage *Z*, terwijl bijlage *AA* opgaven bevat nopens den invoer op die eilanden.

Als bijlage *CC* wordt aan dit verslag toegevoegd eene opgave van den invoer in de kolonie uit Nederland en den uitvoer uit de kolonie naar Nederland in 1911.

§ 10. ZEEBRIEVEN.

In 1911 werden op Curaçao 14, op Aruba 9, op Bonaire 13, op St. Martin 2, op St. Eustatius 4 zeebrieven en op Saba een afgegeven.

De Minister van Koloniën,
DE WAAL MALEFIJT.

INHOUD

VAN HET

KOLONIAAL VERSLAG VAN CURAÇAO VAN 1912.

BIJLAGEN

behoorende bij het Koloniaal Verslag van Curaçao van 1912.

Bijlage **A.**

STATISTIEK

van de bevolking. de geboorten, de sterfgevallen de huwelijken en de levenloos geboorten in de kolonie Curaçao over de laatste zes jaren.

	1906			1907			1908		
	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
							BEVOLKING BIJ H		
Curaçao	12 951	17 450	30 401	13 251	17 632	30 883	13 707	17 699	31 406 (1)
Aruba	4 584	5 116	9 700	4 121	4 434	8 555	4 206	4 555	8 815
Bonaire	2 767	3 335	6 102	2 822	3 411	6 233	2 872	3 401	6 273
St. Martin	1 195	1 877	3 072	1 303	1 882	3 185	1 207	1 865	3 072
St. Eustatius	586	674	1 260	514	769	1 283	532	780	1 312
Saba	1 090	1 133	2 223	829	1 120	1 949	882	1 114	1 996
	23 173	29 585	52 758	22 840	29 248	52 088	23 460	29 415	52 874
								GEBOORTE	
Curaça	346	295	641	564	541	1 105	469	470	939
Aruba	130	152	282	199	220	419	199	165	364
Bonaire	95	80	175	112	107	219	88	90	178
St. Martin	52	52	104	63	59	122	58	66	124
St. Eustatius	33	20	53	18	20	38	32	23	55
Saba	43	25	68	35	29	64	32	43	75
	699	624	1 323	991	976	1 967	878	857	1 735
									STE
Curaçao	362	415	777	261	277	538	357	411	768
Aruba	79	99	178	59	63	122	85	74	159
Bonaire	61	53	114	44	42	86	46	69	115
St. Martin	25	33	58	38	29	67	32	36	68
St. Eustatius	14	20	34	17	15	32	16	20	36
Saba	12	19	31	14	16	30	11	20	31
	553	639	1 192	433	422	875	547	630	1 177
								LEVENLO	
Curaçao		—			—			—	
Aruba		—			—			—	
Bonaire		—			—			—	
St. Martin		—			—			—	
St. Eustatius		—			—			—	
Saba		—			—			—	
		—			—			—	
								HUWELIJKE	
Curaçao		157			211			147	
Aruba		41			63			60	
Bonaire		42			46			25	
St. Martin		12			13			14	
St. Eustatius		4			9			9	
Saba		19			10			17	
		275			352			272	

(1) In de koloniale verslagen van 1910 en 1911 waren deze getallen verkeerd vermeld.
(2) In het verslag van 1912 voor het eerst opgenomen.

	1909			1910			1911			Opmerkingen.
taal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	
J HE EINDE VAN HET JAAR.										
1 406	(1) 13 972	(1) 17 952	(1) 31 924	14 310	18 275	32 585	14 398	18 448	32 846	
8 815	4 376	4 673	9 049	4 551	4 806	9 357	4 648	4 968	9 616	
6 273	2 917	3 436	6 353	2 942	3 441	6 383	3 026	3 505	6 531	
3 072	1 206	1 899	3 105	1 143	1 728	2 871	1 190	1 701	2 891	
1 312	533	774	1 308	544	781	1 325	559	785	1 344	
1 996	863	1 133	1 996	807	1 141	1 948	801	1 131	1 932	
2 874	24 867	29 867	53 735	24 297	30 172	54 469	24 622	30 538	55 160	
ORTE										
939	449	462	911	561	619	1 180	482	494	976	
364	172	161	333	231	187	418	219	228	447	
178	75	81	156	120	115	235	110	107	217	
124	54	72	126	74	52	126	63	55	118	
55	22	18	40	32	23	55	15	21	36	
75	32	40	72	29	33	62	23	31	54	
1 735	804	834	1 638	1 047	1 029	2 076	912	936	1 848	
STER GEVALLEN.										
768	245	281	526	212	252	464	248	333	581	
159	61	48	109	44	50	94	61	72	133	
115	37	37	74	27	29	56	29	45	74	
68	31	29	60	35	37	72	38	53	91	
36	27	21	48	16	16	32	11	15	26	
31	15	26	41	20	23	43	11	16	27	
1 177	416	442	858	354	407	761	398	534	932	
NLO AANGEGEVENEN. (2)										
		—			—			37		
		—			—			12		
		—			—			7		
		—			—			3		
		—			—			1		
		—			—			1		
		—			—			61		
LIJKE										
		135			155			192		
		54			84			68		
		26			32			35		
		17			14			15		
		6			5			5		
		12			12			11		
		250			302			326		

Bijlage B.

STAAT aantoonende de verdeeling der ingezetenen op het einde van 1911 naar hunne geboorteplaatsen en de kerkgenootschappen waartoe zij behooren.

	Getalsterkte der bevolking.	Waarvan geboren:				Indeeling naar de kerkgenootschappen:			
		in de Kolonie.	elders in West-Indië.	in Nederland.	in andere oorden.	Protestanten.	Roomsch-Katholieken.	Israëlieten.	Andere godsdiensten.
Curaçao	32 846	31 848	259	302	437	(1) 1 542	(1) 30 593	(1) 701	10
Aruba.	9 616	9 391	21	22	182	349	9 265	2	—
Bonaire	6 531	6 479	—	16	36	67	6 462	—	2
St. Martin	2 891	2 707	159	19	6	2 088	803	—	—
St. Eustatius . . .	1 344	1 243	88	10	3	1 043	301	—	—
Saba	1 932	1 886	31	4	11	1 138	794	—	—
	55 160	53 554	558	373	675	6 227	48 218	703	12

(1) In bijlage **B** van het Koloniaal verslag van 1910 moeten deze cijfers gelezen worden: 1 570, 29 637 en 707; in dezelfde bijlage van het verslag van 1911 moeten het getal Protestanten en dat der Israëlieten gelezen worden: 1 546 en 703.

Bijlage C.

STAAT aantoonende de verdeeling der ingezetenen in de kolonie Curaçao naar de verschillende beroepen, bedrijven en ambachten op het einde van 1911.

	Ambtenaren.	Apothekers.	Barbiers.	Broodbakkers.	Drukkers.	Grofsmeden.	Hoedenvlechters en vlechtsters.	Huisbedienden.	Kantwerksters.	Kleermakers.	Koks en keukenmeiden.	Kooplieden.	Koopmans-klerken.	Koetsiers.	Kuipers.	Landbouwers.	Metselaars.	Mijnwerkers.	Naaisters.	Onderwijzers.	Photografen.	Pontvoerders.
Curaçao, 1ste of stadsdistrict . .	55	9	27	121	17	19	1595	658	40	156	361	219	191	71	12	34	46	—	987	78	5	24
Overige districten	30	—	5	94	3	31	4058	181	10	160	145	15	38	78	19	2614	292	—	356	8	—	40
Aruba.	12	—	1	35	—	17	723	100	—	15	83	—	16	8	4	1337	24	233	212	18	—	—
Bonaire	29	—	—	43	—	2	552	115	27	17	35	11	12	4	6	962	47	—	181	11	—	—
St. Martin	24	—	—	16	—	1	20	52	2	5	21	14	16	3	1	263	4	—	76	17	—	—
St. Eustatius	14	—	—	10	—	—	—	34	—	—	17	—	—	—	1	245	2	—	16	2	—	—
Saba	7	—	—	6	—	—	1	48	249	1	8	—	2	—	—	230	4	—	29	11	1	—

	Scheepstimmer-lieden.	Schoenmakers.	Schrijnwerkers.	Sigarenmakers.	Sjouwerlieden.	Slagers.	Stalhouders.	Stoelenmatters.	Tandmeesters.	Timmerlieden.	Ververs.	Visschers.	Vroedvrouwen.	Waschvrouwen.	Water-verkoopers.	Winkeliers.	Zeelieden.	Zeilmakers.	Zilver- en goudsmeden.	Zoutgaarders.	Verschillende beroepen enz. die niet op dezen staat voorkomen.	Zonder beroep.
Curaçao, 1ste of stadsdistrict . .	43	157	33	—	197	47	4	7	10	202	66	66	6	761	22	126	377	18	32	2	554	6710
Overige districten	20	175	15	—	520	11	—	20	—	327	18	322	12	577	40	29	436	10	3	30	202	7727
Aruba.	4	40	4	—	41	7	—	6	—	42	10	151	5	139	7	93	168	2	2	12	24	6021
Bonaire	11	26	2	—	22	—	—	—	—	37	6	135	6	348	—	36	346	3	1	4	475	3019
St. Martin	3	5	3	18	18	2	—	—	—	28	2	63	6	33	—	21	23	1	1	—	140	1909
St. Eustatius	3	3	—	—	6	4	—	—	—	8	3	22	2	18	—	—	25	—	—	—	—	891
Saba	1	4	—	—	75	—	—	—	—	7	—	7	5	99	—	13	35	—	—	—	4	1084

Bijlage D.

VERSLAG van de bevindingen en handelingen van het geneeskundig toezicht op Curaçao gedurende het jaar 1911.

Het jaar 1911 kenmerkte zich door langdurige droogte en daardoor ontstond gebrek aan goed drinkwater en versch voedsel voor de bevolking. De gezondheidstoestand was dientengevolge minder gunstig dan in 1910. Het sterftecijfer was 619, verdeeld over de maanden van het jaar als volgt:

Januari	55	Mei	42	September	54
Februari	45	Juni	26	October	59
Maart	60	Juli	41	November	66
April	47	Augustus	62	December	62

In de laatste 7 jaren was het sterftecijfer 746, 777, 538, 768, 526, 464 en 619 gemiddeld 634 per jaar, zoodat 1911 nog beneden het gemiddelde bleef. Beneden het jaar (met levenloos aangegeven) stierven 159 kinderen, terwijl 146 personen van 60 jaar en daarboven overleden.

In den loop van het jaar werd aangifte gedaan van vier gevallen van febris typhoidea, waarvan één met doodelijken afloop. In 's lands hospitaal werden behandeld 9 aan die ziekte lijdende militairen, die allen hersteld zijn.

Wegens het zich voordoen van gevallen van pest te Caracas en Port of Spain, was het weder noodig meermalen quarantaine-maatregelen vast te stellen tegen passagiers komende van die plaatsen.

Schepen kwamen niet in observatie-quarantaine.

De Geneeskundige Raad nam twee examens af ter verkrijging van de bevoegdheid als hulp-apotheker, waarbij de candidaten slaagden. In de samenstelling van den Raad kwam geen verandering; alleen werd wegens afwezigheid met verlof van het lid Th. Buys, aan het plaatsvervangend lid M. C. Henriquez het secretariaat opgedragen.

De Raad hield 8 vergaderingen; de visitaties der apotheken gaf geen aanleiding tot opmerkingen; één apotheek werd opgeheven.

Ingeënt werden 763 personen. Het saldo in de kas van het parc-vaccinogène bedroeg op ultimo December 1911 f 716,73.

Aldus opgemaakt door den Geneeskundigen Raad in zijne zitting van 29 Januari 1912.

De Voorzitter,
(*get.*) H. Ferguson.

De Secretaris,
(*get.*) M. C. Henriquez.

Bijlage E.

1911. REGENVAL IN MILIMETERS.

Tijdvak.	CURAÇAO.												ARUBA.	BONAIRE.			ST. MARTIN.	ST. EUSTATIUS.					SABA.			
	Fort Amsterdam.	Plantage Klein St. Joris	Plantage Klein St. Martha.	Plantage Siberie.	Cas Chiquito.	Plantage Groot St. Joris.	Westpunt. [1]	Hofje Abau.	Santa Rosa.	Beekenburg.	Noordkant.	Gemiddeld.		Kralendijk.	Rincon.	Gemiddeld.		Oranjestad.	Bengalen.	Zeelandia.	The Farm.	Gemiddeld.	Bottom.	Windwardside.	St. John.	Gemiddeld.
Januari	66,1	80	155,8	104,5	79,3	85,5	—	143,4	81,7	80,3	92,5	96,9	43,5	111,4	138,3	124,8	109,5	99,4	67,0	82,5	103,9	63,2	118,7	125,2	119,5	121,1
Februari	101,9	90	66,3	63,0	76,0	70,5	—	124,8	102,0	114,7	96,5	90,5	64,0	76,1	79,2	77,6	94,5	120,5	141,4	128,5	144,6	133,7	113,4	116,0	118,0	115,8
Maart	19,8	—	5,0	18,0	22,0	21,5	—	12,8	30,5	17,8	44,0	19,1	14,0	16,6	12,2	14,4	16,0	55,7	36,5	36,5	10,6	34,8	53,3	36,5	46,5	45,4
April	68,4	30	8,6	8,0	36,0	38,5	—	15,0	44,0	23,6	6,5	27,8	8,0	23,8	27,0	25,4	24,0	52,3	39,4	29,0	47,6	42,0	25,5	38,5	30,0	31,3
Mei	6,6	—	—	13,0	4,5	10,0	—	9,0	5,0	4,2	7,0	5,9	4,0	—	5,1	2,5	109,5	97,8	92,4	115,0	79,2	96,1	83,4	106,8	71,0	87,1
Juni	24,7	—	26,9	25,5	23,5	33,0	—	33,7	38,0	30,5	29,0	26,4	15,0	10,6	—	5,3	29,0	81,9	99,8	101,5	85,5	92,1	35,4	33,5	34,0	34,3
Juli	26,6	—	12,0	21,5	21,0	7,0	—	23,1	9,3	25,2	7,5	15,3	2,5	10,0	17,3	13,6	26,5	109,2	80,3	107,8	102,6	99,9	69,2	79,0	68,5	72,2
Augustus. . . .	3,1	—	1,5	9,1	—	3,5	—	3,5	5,3	4,0	8,0	3,8	15,5	7,5	6,7	7,2	33,0	90,7	110,9	91,8	108,0	100,3	32,9	24,0	32,0	29,6
September . . .	7,2	—	8,2	37,0	3,0	16,0	4,1	6,7	13,0	10,1	15,5	10,9	9,0	1,0	4,0	2,5	78,5	68,6	77,6	96,0	58,3	75,1	72,4	86,1	90,5	83,0
October	1,2	—	—	1,5	7,0	1,0	4,2	—	3,0	—	—	1,6	12,0	—	8,1	4,0	140,4	96,8	71,5	106,2	159,5	108,5	89,5	137,4	115,5	114,1
November . . .	42,0	18	36,9	37,6	44,0	102,5	137,4	97,6	101,9	46,9	57,0	65,6	23,5	30,9	57,5	44,2	133,7	44,4	59,3	48,0	45,0	49,1	63,7	64,7	69,0	65,8
December. . . .	10,5	50	37,4	52,9	10,5	57,5	22,4	41,1	17,5	9,2	22,5	30,1	86,5	21,3	41,9	31,6	251,9	240,4	207,0	245,7	241,8	233,7	217,6	184,2	206,0	202,6
	378,1	268	358,6	391,6	326,8	446,5	168,1	510,7	451,2	366,5	386		297,5	309,2	397,3		1046,5	1157,7	1083,1	1188,5	1186,6		975,0	1031,9	1000,5	

[1] Met de opneming op West-punt werd in September een begin gemaakt.

Bijlage F.

STAAT, aantoonende de gemiddelden der maandelijksche weerkundige waarnemingen in het fort Amsterdam gedurende het jaar 1911.

MAANDEN.	Gemiddelde luchtdrukking m.M. niet herleid op 0° C.			Gemiddelde temperatuur 0° C.								Gemiddelde dampdrukking m.M.			Gemiddelde betrekkelijke vochtigheid %.			Gemiddelde windsterkte schaal Beaufort.			Gemiddelde Bewolking.			Totaal regen-neerslag in m.M.	Gemiddelde regen-neerslag in m.M.	Aanmerkingen.
				8 *a.*		2 *p.*		6 *p.*		Maximum.	Minimum.															
	8 *a.*	2 *p.*	6 *p.*	droge bol.	natte bol.	droge bol.	natte bol.	droge bol.	natte bol.			8 *a.*	2 *p.*	6 *p.*	8 *a.*	2 *p.*	6 *p.*	8 *a.*	2 *p.*	6 *p.*	8 *a.*	2 *p.*	6 *p.*			
Januari . .	764,2	763,9	763,4	25,4	21,9	27,2	23,5	25,8	22,1	27,8	22,6	17,4	19,2	17,5	72	71	71	2	2	2	5	5	5	66,1	2,1	
Februari . . .	763,5	763,4	763,1	25,4	22,3	27,2	23,7	25,6	22,2	27,9	22,7	18,1	19,6	17,8	75	73	73	3	3	3	6	6	6	101,9	3,6	
Maart	764,6	764,4	764,1	25,8	22,2	27,8	23,3	26,4	22,2	28,5	23,0	17,7	18,5	17,3	72	67	68	2	3	3	4	4	4	19,8	0,6	
April	763,6	763,3	762,9	26,6	23,0	28,3	24,3	26,8	22,9	29,0	23,8	18,7	20,1	18,4	72	70	70	3	4	3	6	5	5	68,4	2,3	
Mei	762,9	762,8	762,3	27,2	24,1	29,5	22,4	27,7	24,4	29,7	24,8	20,4	22,1	20,7	76	72	75	2	2	2	5	3	4	6,6	0,2	
Juni	764,1	764	764	27,6	24,2	29,6	25,8	28,0	24,6	30,0	24,9	20,4	22,3	20,9	74	72	74	4	4	4	5	4	4	24,7	0,8	Totaal aantal regendagen 107.
Juli	764,4	764	763,6	27,4	23,9	29,4	26,1	27,6	24,2	29,9	24,7	19,9	23,1	20,4	73	76	74	4	4	4	5	3	4	26,6	0,9	
Augustus . . .	763,3	763,1	762,6	27,8	24,4	29,9	26,5	28,0	24,8	30,3	25,2	20,6	23,6	21,3	74	75	76	3	3	3	4	3	4	3,1	0,1	
September . .	762,9	762,4	761,9	28,2	25,0	30,2	26,5	28,4	25,3	30,7	25,6	21,6	23,4	22,1	76	73	77	2	2	2	5	4	4	7,2	0,2	
October. . . .	762,3	762	761,4	28,5	25,1	30,3	26,3	28,7	25,2	30,7	25,7	21,6	23,0	21,7	75	71	74	2	2	2	4	4	5	1,2	0	
November. . .	762,8	762	761,6	27,9	24,6	29,1	25,5	27,7	24,5	30,6	25,1	21,0	22,0	20,9	75	73	76	2	2	2	5	5	5	42	1,4	
December. . .	762,7	762,9	762,8	26,7	24,1	28,1	25,2	27,0	24,1	28,1	24,5	20,7	22,0	20,5	80	78	77	2	2	2	6	5	5	10,5	0,3	

Behoort bij het rapport omtrent den aanleg van putten en dammen op het eiland Curaçao in 1911.

OVERZICHTSKAART

van de terreinen op het eiland Curaçao waarop systematische damaanleg heeft plaats gehad,

- *vóór 1910.*
- *in 1910.*
- *in 1911.*

Schaal 1 : 50.000



Curaçao den 8en Februari 1912.
De tijd. Directeur v.h. dept. v. openb. werken,
W. A. H. ZELLE

Geteekend door A. J. C. Henriquez

Bijlage G.

RAPPORT omtrent den aanleg van putten en dammen op het eiland Curaçao.

(Met eene overzichtskaart.)

1. *Putten.*

In het belang van den politiepost op Kleine Berg en de in de nabijheid wonende bevolking werd aan den voet van dien berg een put gegraven en op 17 M. diepte brak water in geringe hoeveelheid aangetroffen. Door den put, waarvan de bodem circa 40 M. boven het zeeoppervlak ligt, eenigszins te verdiepen, zal beproefd worden meer en beter water te verkrijgen.

Uit den put te Doezu werd de sliblaag, die zich op den bodem had gevormd, verwijderd waardoor het water aanmerkelijk verbeterde terwijl de in de harde diabaas uitgehouwen putten Bau di Seroe en beoosten Hofje Abau middels dynamiet dieper werden gemaakt.

Verder werden alle putten met hunne omheiningen onderhouden en waar noodig hersteld en het materieel tot opvoer van water zooveel noodig vernieuwd.

2. *Dammen.*

De systematische damaanleg volgens de beginselen in de koloniale verslagen der twee laatste jaren vermeld, strekte zich uit over twee terreingedeelten op de bij dit rapport behoorende kaart (Bijlage *H*) met eene groene kleur aangegeven en met een gezamenlijk oppervlak van 2208 H.A., waarvan 1078 H.A. domein.

Het totale oppervlak overtreft dat van den aanleg in 1910 (730 H.A.) belangrijk, hetgeen is toe te schrijven zoowel aan het grootere aantal der nieuw opgeworpen dammen, 291 met eene totale lengte van 15 608 M., tegen 223 met 10 854 M. lengte in 1910, alsook aan de omstandigheid dat op de genoemde terreingedeelten reeds vele dammen aanwezig waren die in den systematischen aanleg werden opgenomen, terwijl, trouw aan het beginsel de groote valleien te vermijden, de grootere vlakten der plantages ,,Jongbloed", ,,Brievengat", ,,Muizenberg" en ,,St. Jacob" onbedamd werden gelaten.

In constructie en materiaal komen de dammen overeen met de vroeger beschrevene (zie het koloniaal verslag van 1911). Eene uitzondering maken twee van natuurlijken steen gemetselde dammen in het gebergte van Traai Seroe en de rooi Indian, respectievelijk lang 8 M. en 16.5 M.; de rotsachtige bodem en het gemis aan grond maken daar het gebruik van metselwerk noodzakelijk.

Verder heeft de ligging van vele dammen aan den rand der grootere vlakten geleid tot eene ruimere toepassing van het zwaarste der beide profielen in het genoemde verslag aangegeven, namelijk tot eene lengte van 3063 M. of ongeveer $^1/_5$ der totale lengte tegen $^1/_6$ dier lengte in 1910. Hieraan is het voornamelijk te wijten, dat de gemiddelde prijs, f 1,98 per M'. dam in 1911, hooger is dan die in 1910 (f $1,63^5$ à f 1,67), terwijl ook de kosten van het metselwerk bij gebrek aan hard gruis in meerdere overlaten aangebracht en die der bovengenoemde gemetselde dammen niet zonder invloed op de verhooging van den doorsneeprijs bleven.

Evenals in het voorafgaande jaar bleek het ook in 1911 noodig den damaanleg te verdeelen over twee niet te nabij gelegen terreinen, ten einde steeds over voldoend werkvolk te kunnen beschikken. Wordt de afstand van hunne woningen tot het werkterrein te groot, dan blijven de arbeiders weg. Hiermede rekening houdende werd de aanleg op het noordelijke terreingedeelte in westelijke richting voortgezet en tevens begonnen aan het bedammen van een complex domeingronden benoorden de plantage ,,Santa Barbara" en bewesten de plantage's ,,Fuik", ,,Oranjeberg" en ,,Klein St. Joris" gelegen. Oostelijk strekt de laatstgenoemde aanleg zich uit tot de naastbijgelegene hoofdwaterscheiding op ,,Fuik" en ,,Oranjeberg".

Wordt nu in 1912 zooals in de bedoeling ligt bij den noordelijken aanleg in westelijke richting (dus in het 3de district) voortgewerkt tot de aansluiting met Mahoema is verkregen en dan naar het Zuiden omgebogen en de zuidelijke aanleg mede in westelijke richting voortgezet tot aan ,,Scherpenheuvel" en daarna naar het Noorden, dan zullen vermoedelijk op het einde van het jaar alle terreinen, waarop tot dusverre systematische damaanleg plaats had, een aaneengesloten geheel vormen, behalve op eene kleine gaping veroorzaakt door het onbedamd blijven der plantages ,,Corrie", ,,Damaso" en ,,Matancia" ten gevolge van de weigering der eigenaren om zich tot het onderhoud der op hunne terreinen te maken dammen te verbinden. Door deze regeling wordt wel is waar eenigszins afgeweken van het oorspronkelijke werkplan, doch daarentegen de geregelde voortgang van het werk beter verzekerd.

Behoudens de enkele hierboven genoemde uitzonderingen ondervindt de systematische damaanleg tot dusverre veel waardeering zoowel bij plantagebezitters als de huurders van domeingronden.

Hoezeer deze laatsten van het nut van den aanleg zijn doordrongen, blijkt wel het duidelijkst uit de herhaaldelijk voorkomende aanvragen van niet uitgegevene gronden zoodra bekend is dat deze worden bedamd.

De inspectie der bestaande dammen had evenals in de beide voorgaande jaren na afloop van den regentijd plaats. Na afloop der inspectie verkeerde alle onder gouvernements toezicht staande dammen in bevredigenden toestand.

Curaçao, den 7den Februari 1912.

De tijd. Directeur v. h. Dep. v. O. W.
(get.) W. A. J. T. Zelle.

Bijlag[e] [cut off]

STAAT aangevende den waterstand in de gouvernements-[pu…]

BENAMING.	Aanteekening omtrent ligging.	Diepte in M. (a)	Afstand van den [wa…] Januari.	Februari.	Maart.
In het 2e district.					
Montagne	Wordt door een serie kleine dammen gevoed	15,75	10,92	11,50	11,65
St. Helena. . . .	Idem	11,70	9,—	7,15	9,25
Manasse	Idem	18,—	14,67	14,80	14,80
Liebje	Idem	18,—	15,48	15,69	15,70
Weto.	Heeft slechts één voedingsdam en ligt in eene vrij groote vlakte	16,20	15,35	14,78	14,78
Janboos.	Wordt door eene serie dammen gevoed	17,—	15,44	15,67	15,67
Barbekerke . . .	Wordt door twee dammen gevoed en heeft weinig achtergrond	18,—	17,50	17,51	17,16
Kirindongo . . .	Ligt vrij hoog in het begin van eene vallei	20,—	16,20	16,16	15,25
Corrie	Wordt door twee dammen gevoed en ligt in eene sterk vertakte vallei	8,17	4,75	4,77	4,75
Dominguito . . .	Ligt hoog en op den rand van eene vallei	17,—	12,54	12,55	12,—
Popo.	Ligt in eene kleine vallei.	12,55	9,62	9,62	9,72
In het 3e district.					
Tras Seroe . . .	Wordt door één dam gevoed en ligt in eene uitgestrekte vlakte	16,25	11,75	11,70	11,30
Rooi Indjan . . .	Ligt aan den voet van vrij hooge heuvels	5,25	3,50	3,50	3,20
Bonavista	Ligt in eene vrij groote vlakte en wordt door eene serie dammen gevoed	13,75	8,20	8,20	8,20
Santa Rosa . . .	Als boven	13,50	12,25	12,10	12,10
Mina Scharbaai . .	Wordt door twee dammen gevoed en ligt hoog, zonder achtergrond	16,75	14,25	14,50	14,30
Zego	Wordt door eene serie dammen gevoed en ligt in eene vrij sterk vertakte vallei.	12,50	9,—	9,—	9,—

(a) De diepte is gerekend van af den bovenkant van den rand van den put.

I

ag.

ents- putten op het eiland Curaçao over het jaar 1911.

... den ... rt.	Waterspiegel tot bovenrand put in meters ('s morgens vroeg gemeten) op het einde van: April.	Mei.	Juni.	Juli.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	Qualiteit van het water in Januari en December.
65	11,20	11,40	11,58	11,86	11,80	12,58	12,58	12,66	12,64	goed. goed.
25	9,17	9,30	9,43	9,56	9,70	10,26	10,28	10,28	9,79	goed. goed.
80	15,08	13,38	15,48	15,60	15,97	16,53	16,75	16,70	16,88	goed. goed.
70	15,83	15,97	15,95	16,44	16,85	17,52	17,80	17,78	17,75	goed. goed.
,78	15,14	15,44	15,50	15,82	15,82	16,18	16,—	16,18	15,70	goed. goed.
,67	15,71	16,28	16,34	16,47	16,88	16,80	16,74	16,92	16,90	goed. goed.
,16	17,20	17,30	17,18	17,35	17,54	17,54	17,53	17,24	17,—	goed. goed.
,25	15,35	15,60	15,60	15,60	15,98	16,—	15,50	15,80	15,48	goed. goed.
,75	4,80	5,—	5,16	5,35	5,58	5,74	5,85	6,—	6,—	goed. goed.
,—	12,—	12,10	12,26	12,40	12,54	12,73	12,76	13,—	12,79	goed. goed.
,72	9,76	9,75	9,90	10,40	10,24	10,25	10,37	11,—	10,36	goed. goed.
,30	11,25	13,—	13,50	13,50	13,75	13,75	13,75	13,—	13,25	goed. goed.
,20	3,50	3,25	3,25	3,25	4,25	4,50	4,50	4,50	4,50	goed. goed.
,20	8,50	9,—	9,75	9,—	9,25	10,75	10,75	10,75	10,25	goed. goed.
,10	12,10	12,50	12,50	12,50	13,—	13,25	13,25	13,—	13,—	goed. goed.
,30	14,50	14,75	14,75	14,75	15,25	15,50	15,50	15,25	15,—	goed. goed.
,—	9,—	9,50	10,50	10,50	11,50	11,50	9,50	9,75	10,50	goed. goed.

BENAMING.	Aanteekening omtrent ligging.	Diepte in M. (a)	Afstand van den wat		
			Januari.	Februari.	Maart.
Jan Doret	Wordt door één dam gevoed en ligt in eene vrij uitgestrekte vallei	15,—	10,10	10,25	10,50
Muizenberg . . .	Wordt door twee dammen gevoed en heeft vrij veel achtergrond	16,—	12,—	12,—	12,—
Mahoema I . . .	Wordt door eene serie dammen gevoed en heeft vrij veel achtergrond	16,50	5,75	5,75	5,75
Mahoema II . . .	Als I, doch met weinig achtergrond	11,75	10,50	10,50	10,25
In het 4e district.					
Doezu	Heeft een grooten voedingsdam	9,59	2,75	1,76	2,42
Colonia	Heeft eene serie voedingsdammen, maar weinig achtergrond	11,57	—	—	—
Willebrordus . . .	Heeft een vrij grooten voedingsdam en ligt in eene vallei .	8,64	3,05	0,98	1,40
Soemboe	Ligt in eene vallei en heeft eene serie van voedingsdammen	10,50	5,25	4,38	4,96
In het 5e district.					
Put bew. Savonet .	Ligt in eene vrij uitgestrekte vallei	6,56	3,—	2,—	2,—
Maria	Wordt door hooger gelegen terrein gevoed	13,30	12,—	9,50	11,90
St. Jozef	Idem	9,40	8,60	8,80	8,80
Patiëntie	Idem	11,44	10,72	6,97	6,46
Bou di Seroe (oude put)	Ligt zéér hoog en heeft weinig achtergrond.	13,40	10,43	10,18	10,92
Bou di Seroe (nieuwe put)	Heeft één voedingsdam en meer achtergrond dan oude put .	11,40	—	5,96	7,52
Bou Barber . . .	Heeft weinig achtergrond en eene serie voedingsdammen. .	17,35	12,08	9,27	10,75
Baja Honda . . .	Heeft één voedingsdam en ligt in eene vallei	9,76	6,62	4,—	8,84
Seroe Biento . . .	Heeft weinig achtergrond en ligt hoog.	13,80	11,34	8,62	8,84
Put op Flip . . .	Wordt door eene serie dammen gevoed en ligt in eene groote vallei	11,69	6,80	4,05	4,40
Put beoosten Hofje Abou	Ligt vrij hoog, doch niet ver van heuvels verwijderd . . .	11,72	6,95	4,32	4,97

(a) De diepte is gerekend van af den bovenkant van den rand van den put.

n den waterspiegel tot bovenrand put in meters ('s morgens vroeg gemeten) op het einde van:										Qualiteit van het water in Januari en December.
art.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Augustus.	September.	October.	November.	December.	
0,50	10,50	10,50	10,50	10,50	11,—	11,—	11,—	12,—	12,—	goed. goed.
2,—	12,—	12,50	12,50	12,50	13,25	13,50	13,50	14,—	14,—	goed. goed.
5,75	7,50	7,50	7,50	7,50	8,50	8,75	8,—	8,50	8,50	goed. goed.
0,25	10,50	11,50	10,50	10,50	10,75	11,—	11,50	11,50	10,75	goed. goed.
2,42	3,24	4,38	5,60	5,95	6,70	6,25	6,45	6,77	4,12	brak. aanmerkelijk verbeterd.
-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	droog. droog.
1,40	1,99	2,79	3,55	4,65	—	—	—	2,40	1,35	goed. goed.
4,96	5,12	5,34	5,50	5,50	5,80	5,80	5,90	5,65	5,66	goed. goed.
2,—	2,70	4,—	3,50	3,70	4,—	4,33	4,50	4,—	4,12	goed. goed.
11,90	11,78	12,90	12,60	12,72	12,94	13,02	13,20	12,90	13,09	tamelijk goed. tamelijk goed.
8,80	8,80	9,—	8,62	8,69	8,74	8,09	8,98	8,74	8,88	niet drinkbaar. niet drinkbaar.
6,46	6,04	8,20	9,40	10,80	11,—	11,15	11,25	11,26	11,30	goed. goed.
10,92	—	—	—	—	—	13,02	—	—	—	goed. droog.
7,52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	droog. droog.
10,75	12,52	16,03	16,81	—	—	17,25	—	16,25	—	goed. droog.
8,84	5,74	6,13	6,55	6,90	6,03	7,36	7,66	7,52	7,63	goed. goed.
8,84	9,28	10,28	10,52	11,25	—	13,74	—	—	—	goed. droog.
4,40	4,60	4,95	5,78	6,32	7,80	7,42	8,23	7,92	8,26	goed. goed.
4,97	5,92	6,50	7,—	—	—	11,34	—	10,34	—	goed. droog.

Bijlage J.

STAAT, aantoonende de ziekten, die zich hebben voorgedaan onder de gevangenen op Curaçao.

NAAM DER ZIEKTE.	Aantal gevallen.	NAAM DER ZIEKTE.	Aantal gevallen.
Arthritis	1	Lymphadenitis	2
Bronch. catarrh.	1	Melancholia	2
Catarrh. intestin.	20	Odontalgia	23
Catarrh. ventricul.	5	Palpit. cordis	10
Conjunctivitis	1	Rheumat. muscul.	6
Debilitas	4	Scabies	1
Degeneratio cordis	2	Scorbut	11
Dysuria	1	Stomatitis	3
Eczema	1	Tonsillitis	1
Febris catarrh.	3	Ulcus molle	1
Furunculosis	1	Urethritis	2
Haemoptoe	1	Vitium cordis	4
Hernia inguin.	4	Vulnera scissa	2
Lues	1		

Bijlage K.

OPGAVE van de in het jaar 1911 in de gevangenissen in de kolonie Curçao opgenomenen.

CURAÇAO.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.
Wegens desertie of ongeregeldheden	348	95	443
„ gijzeling	—	—	—
„ wanbetaling van boeten en kosten	61	28	89
	409	123	532

Overige eilanden.

	Aanwezig op 31 December 1910.		In 1911.				Aanwezig op 31 December 1911.	
			Ongenomen.		Ontslagen.			
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
Aruba	—	—	13	4	10	4	3	—
Benaire	—	—	15	24	14	21	1	3
St. Martin	—	1	3	1	3	2	—	—
St. Eustatius	—	—	6	2	3	2	3	—
Saba	3	1	3 [1]	—	5	1	—	—

[1] Een opgezonden naar St. Eustatius.

	Leeftijd van de gevangenen												Overleden.		Recidivisten.		Ontvluchten.	
	beneden 16 jaren.		van 16 tot 20 jaren.		boven 20 tot 30 jaren.		boven 30 tot 40 jaren.		boven 40 tot 50 jaren.		boven 50 jaren.							
	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.	Mannen.	Vrouwen.
Aruba	—	—	1	1	6	3	4	—	1	—	1	—	—	—	3	—	—	—
Bonaire	2	2	3	7	4	7	2	5	4	3	—	—	—	—	2	3	—	—
St. Martin	1	—	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
St. Eustatius	1	—	1	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Saba	3	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—

Bijlage L.

JAARVERSLAG, bedoeld bij art. 9, alinea 2, der instructie van den schoolopziener.

CURAÇAO.

A. Openbaar onderwijs.

In het aantal der openbare scholen kwam geen verandering. Op de Hendrik- en Wilhelminascholen werd meer uitgebreid lager onderwijs verstrekt; op de Emmaschool, kosteloos, gewoon lager onderwijs, benevens de beginselen van het Engelsch.

Hendrikschool.

De cursus begon met 128 en eindigde met 117 leerlingen. Het schoolverzuim bedroeg 8,8 %.

Het gedrag en de vorderingen der leerlingen waren over het algemeen goed, ofschoon ook nu weder geconstateerd moet worden, dat door ziekteverloven, zoowel binnen- als buitenlandsche, de geregelde gang van het onderwijs herhaaldelijk ernstig werd verstoord.

Door enkele klassen werden onder geleide der onderwijzers leerzame uitstapjes gedaan, naar de inrichting voor gedistilleerd water, het oorlogsschip en fort „Nassau".

Het hoofd der school hield op eenige avonden lichtbeeldenvoorstellingen voor de leerlingen der school.

Het aantal spaarbankboekjes bedroeg 49 met een totaal inleg van f 1 175,44.

Aangenaam is het ondergeteekende in herinnering te kunnen brengen, dat het Bestuur besloten heeft aan deze school wederom een 9de klasse in te stellen en dat 5 leerlingen der 8ste klasse de nieuwe klasse in 1912 volgen.

Ongetwijfeld zullen de resultaten van het onderwijs door dezen maatregel moeten vermeerderen, al ware het slechts doordat de afwerking van het overladen leerplan nu over 9 in plaats van over 8 jaren kan plaats vinden.

Bevorderd werden:

Klasse.	Leerlingen	Bevorderd.	Niet bev.	Voorwaard.
1—2	5	3	1	1
2—3	12	10	2	
3—4	14	14		
4—5	26	22	2	2
5—6	20	18	1	1
6—7	18	14	2	3
7—8	15	15		

De 2 leerlingen der 8ste klasse die de school verlieten, kwamen niet in aanmerking voor een diploma.

Als verblijdend verschijnsel deel ik nog mede, dat de cursus 1912 met 12 nieuwe leerlingen in de 1ste klasse inzet.

Omtrent het schoolgebouw zij opgemerkt, dat het eene belangrijke verbetering in uiterlijke netheid onderging, terwijl de lokalen een aangenamer indruk op den bezoeker maken.

Wilhelminaschool.

De cursus begon met 87 en eindigde met 80 leerlingen. Het verzuim bedroeg $8^3/_4$ %.

Gespaard werd op 44 boekjes een bedrag van f 1 794,02.

Gedrag en vorderingen der leerlingen lieten niet te wenschen over, ofschoon ook deze school te lijden had door afwezigheid met verlof van enkele leden van het personeel.

Het aanstellen van nog eene Hollandsche onderwijzeres aan deze school zou bepaald in eene behoefte voorzien.

Jammer is het, dat Hollandsche onderwijzeressen geene opgewektheid toonen, om te solliciteeren naar betrekkingen bij het openbaar onderwijs alhier.

Daardoor is men genoodzaakt een m. i. te groot aantal Curaçaosche leerkrachten aan te stellen.

Slechts eene behoorlijke verhooging der traktementen van onderwijzeressen 1ste en 2de klasse kan hierin verbetering brengen.

Ook door het hoofd dezer school werden met de leerlingen leerzame wandelingen ondernomen, meestal op Zaterdag, 's morgens in de vroegte.

Bevorderd werden:

Klasse.	Leerlingen	Bevorderd.	Niet bev.	Voorwaard.
1—2	13	13		
2—3	10	8	1	1
3—4	10	9		1
4—5	13	12		1
5—6	11	6	3	2
6—7	11	10		1
7—8	9	9		

De twee overgebleven leerlingen uit de 8ste klasse verlieten de school met diploma.

Omtrent de hooge verzuimcijfers, die de beide openbare scholen voor M. U. L. O. opgeven, zij het volgende opgemerkt.

Hoewel deze scholen bevolkt worden door kinderen uit den netten en deftigen burgerstand, schijnt het, volgens de hoofden der scholen, alsof sommige ouders het groote gewicht van een getrouw en geregeld schoolbezoek hunner kinderen niet ten volle beseffen.

Kleine ongesteldheden, huiselijke feestjes, aankomst of vertrek van familieleden van en naar het buitenland, een dreigend regenwolkje, ziekte van naaste betrekkingen, sterfgevallen in de familie, zijn voor enkele ouders zooveel aanleidingen om hun kinderen een halven dag, een dag, meerdere dagen of weken thuis te houden, terwijl het bovendien voorkomt, dat enkele leerlingen, die buitenlands of op een plantage vertoeven, soms maanden achtereen verzuimen, doch daar hun schoolgeld wordt betaald, ingeschreven blijven als leerlingen en de som hunner verzuimen een onevenredig ongunstigen invloed uitoefent op het gemiddeld percentage der school.

Maatregelen worden genomen om de laatste soort verzuimen in een afzonderlijke rubriek te vermelden en hun absentiën geen invloed toe te staan op het gemiddeld totaalcijfer.

Emmaschool.

Deze school begon het nieuwe schooljaar met 148 leerlingen en eindigde met 135, n.l. 74 jongens en 61 meisjes.

Het schoolverzuim bedroeg gemiddeld 16% ruim, en vond, evenals vroeger, vooral zijn oorzaak in gebrek aan schoeisel, kleeding en huiselijke omstandigheden.

Van Bestuurswege tracht men dit euvel te bestrijden door het uitreiken van prijzen, vooral bestaande uit schoenen en kleeren.

Het gedrag en de vlijt der leerlingen zijn bevredigend. Er wordt met succes doorgegaan de beginselen van het Engelsch in de hoogste klasse te onderwijzen.

Het resultaat van het onderwijs in stroohoeden-vlechten is minder bevredigend, waarschijnlijk doordat de klassen te groot zijn.

Er worden middelen beraamd om hierin verbetering te brengen.

Aan een meisje, dat de school verliet, kon het getuigschrift worden uitgereikt.

Normaallessen.

De hoogste eenig overgebleven klasse der normaallessen bestond uit 5 vrouwelijke en een mannelijke leerling.

Ofschoon deze leerlingen in November den 3-jarigen cursus hadden doorgemaakt, achtten de onderwijzers hen nog niet gereed voor het examen; deze omstandigheid vindt zijn oorzaak misschien in de te lichte eischen, die men bij hun toelatingsexamen gesteld had.

Door een gunstige beschikking van het bestuur is, met het oog op de teleurstelling der candidaten, de cursus nog met een extra-halfjaar verlengd, zoodat men verwacht dat de bedoelde jongelieden in Mei a. s. zich met gegronde hoop op gunstigen uitslag aan het examen kunnen onderwerpen.

Daar in het laatst van 1910 zich geen voldoend aantal candidaten hadden aangemeld, was het te vreezen, dat de inrichting tijdelijk zou moeten gesloten worden.

In het laatst van 1911 meldden zich 5 nieuwe candidaten voor de eerste klasse aan, aan wie in 1912 gelegenheid zal gegeven worden hunne studiën aan te vangen.

Het hoofd der normaallessen heeft lof voor den ijver en het gedrag der leerlingen.

Examens.

In Mei slaagde een vrouwelijke candidaat voor de akte Engelsch, en 5 voor de akte als onderwijzeres der 3de klasse.

Voor de akte Fransch werd een candidaat afgewezen, evenals voor onderwijzeres 3de klasse.

In November slaagden 3 vrouwelijke candidaten voor de akte van onderwijzeres der 4de klasse en werd een afgewezen; voor de 3de klasse slaagden 2 candidaten en werd een afgewezen.

Voor onderwijzer 4de klasse slaagden de drie mannelijke candidaten evenals 1 voor Engelsch, 3 voor Spaansch, 1 voor boekhouden, 1 voor gymnastiek, 1 vrouwelijke candidaat voor nuttige- en 2 voor fraaie handwerken.

Bij de 23 geslaagden waren 9 geestelijke zusters en een frater.

De 4 afgewezenen waren: voor Fransch, een openbare onderwijzer, voor de akte van onderwijzer 3de klasse, een leerling der normaallessen, die geen vergunning bezat van zijne onderwijzers, en voor de akte van onderwijzeres der 3de klasse eveneens een leerlinge der normaallessen, die zich te lichtvaardig aan het examen gewaagd had, en eindelijk, een vrouwelijke kweekelinge aan wie de akte van onderwijzeres 4de klasse niet kon worden uitgereikt.

Als men nagaat dat het aantal candidaten bedroeg in:

1907	10
1908	6
1909	10
1910	11
1911	27,

dan blijkt uit deze opklimmende reeks, dat zoowel door eigen studie als door opleiding vanwege het Gouvernement, er ernstig naar gestreefd wordt het aantal ongediplomeerde leerkrachten geleidelijk te doen verdwijnen.

In verband hiermede zij het mij vergund aan te stippen, dat door ondergeteekende de verklaring, bedoeld bij art. 6, § 1, *b*, der O. V. (dat aspirant-kweekelingen voldoende lager onderwijs hebben genoten en de noodige bedrevenheid in de Nederlandsche taal bezitten) werd uitgereikt in:

1908 aan	1 persoon
1909 „	4 personen
1910 „	13 „
1911 „	14 „

op het eiland Curaçao en op de overige eilanden der kolonie.

B. Bijzonder onderwijs.

Aan de R.-K. Burgerschool voor jongens, aan die voor meisjes, alsmede in het pensionaat „Welgelegen" werd tegen betaling M. U. L. O. verstrekt.

Het onderwijs aan de overige scholen van het Apostolisch Vicariaat was kosteloos gewoon lager onderwijs, behalve dat op de 2 jongensscholen in het stadsdistrict ook de beginselen van het Engelsch werden onderwezen.

Op de meisjesscholen in het stadsdistrict en op alle buitenscholen wordt aan de vrouwelijke leerlingen met veel succes het hoedenvlechten onderwezen.

Gedrag en vlijt van de leerlingen der bijzondere scholen laten niet te wenschen over, terwijl de vorderingen vooral op de scholen in het stadsdistrict zeer goed zijn te noemen.

Jammer is het, dat aan sommige scholen de lagere en middelklassen overbevolkt zijn; deze klacht geldt ook voor sommige eilanden buiten Curaçao.

De scholen te Montaña en Sta. Maria werden aanmerkelijk vergroot en kregen door nieuwe bijgebouwen voldoende ruimte.

BONAIRE.

A. Openbaar onderwijs.

De openbare lagere school te Kralendijk stond onder leiding van een onderwijzer 3de klasse, wien als onderwijzer van bijstand ter zijde stonden: 1 onderwijzeres 3de klasse en 2 kweekelingen.

De aanstelling van den tweeden kweekeling is noodig geworden door de overbevolkte laagste klassen.

Aan de hoogste klasse werden de beginselen van het Engelsch onderwezen, met bevredigende resultaten, terwijl ook de vorderingen in de overige vakken voldoende zijn.

De vlechtcursus ontmoette op deze school niet die sympathie, welke zij op andere scholen, waarvan de leerlingen uitsluitend uit de volksklasse voortkomen, geniet.

Na terugkomst van verlof van een onderwijzer 3de klasse zal de gewenschte versterking van het personeel plaats vinden.

B. Bijzonder onderwijs.

De Zusterschool te Kralendijk en die te Rincon werden door een groot getal kinderen bezocht. Het hoofd der eerstgenoemde school, eene onderwijzeres der 4de klasse, is vervangen door eene der 3de klasse. Het overige personeel en het hoofd der school te Rincon zijn onderwijzeressen der 4de klasse, bijgestaan door kweekelingen.

De vorderingen aan de school te Kralendijk waren gunstiger dan die op de school te Rincon.

ARUBA.

A. Openbaar onderwijs.

Oranjestad.

Vooral de hoogste klasse van deze school maakt een goeden indruk, terwijl ook de aanvangsklasse onder leiding van een onderwijzer 4de klasse uitstekend voldoet.

Door gebrek aan onderwijzers zijn de middelklassen in handen van 2 kweekelingen, een toestand, dien ik op den duur niet zou wenschen bestendigd te zien. Om in de toekomst verbetering aan te brengen, is het hoofd der school van gouvernementswege aangezocht deze jongelieden op kosten van het bestuur op te leiden voor het examen van onderwijzer 4de klasse.

In Mei a. s. zullen zij zich aan het examen onderwerpen.

Om tegemoet te komen aan den wensch van verschillende ingezetenen, is in het laatst van 1911 de instelling eener klasse voor herhalingsonderwijs voorbereid; op dezen cursus, in Januari d. j. geopend, worden, behalve de gewone vakken, ook het Engelsch onderwezen.

B. Bijzonder onderwijs.

De Protestantsche school te Piedra Plat is een schooltje, waar aan eenige kinderen, die ver van andere scholen wonen, lezen, schrijven en de beginselen van het rekenen wordt geleerd.

De Zusterschool te Oranjestad is door verbouwing aanmerkelijk verbeterd en heeft zich een vervolgklasse voor betalende leerlingen gevormd, waar Engelsch en Spaansch worden onderwezen. Het onderwijs op de school is zeer goed.

De scholen te Noord en Sabaneta maken flinke vorderingen; die te Sta. Cruz voldoet minder.

ST. MARTIN N.G.

A. Openbaar onderwijs.

De openbare scholen te St. Martin worden nog steeds geplaagd door een buitensporig schoolverzuim, vooral die te Prinsenkwartier.

Kinderarbeid bij zoutdragen en katoenplukken zijn hier de verderfelijke factoren, gepaard aan een laakbaar laissez-aller der ouders.

Dat de vorderingen bij zoo'n toestand niet groot kunnen zijn, is duidelijk.

Mij ten deze refereerend aan vorige jaarverslagen, vestig ik nog eens de aandacht der autoriteiten op de wenschelijkheid om door strafbepalingen ten minste eene beperking van den kinderarbeid te verkrijgen.

De scholen te Philipsburg en te Klein-baai maakten een tamelijk goeden indruk.

Ook hier zijn de 4 zoogenaamde districtsonderwijzers, die geenerlei bevoegdheid bezaten, op kosten van het Gouvernement, door het hoofd der openbare school te Philipsburg bekwaamd voor het examen als onderwijzer 4de klasse.

Drie van de 4 candidaten zijn geslaagd.

Met de opleiding van 2 achterblijvers wordt voortgegaan.

B. Bijzonder onderwijs.

De Zusterschool te Philipsburg heeft eene vervolgklasse met uitgebreid leerplan voor betalende leerlingen.

Het onderwijs op die school is zeer goed.

Op de school voor lager onderwijs te Simpsonsbaai zijn de vorderingen zeer bevredigend.

Opmerkelijk klein is het verzuimcijfer der laatste school.

De bijzondere school der Methodistengemeente voldoet niet aan zeer matige eischen, en put haar aanspraken op subsidie uitsluitend uit art. 48 O. V.

SABA.

A. Openbaar onderwijs.

De openbare scholen te Bottom en te Windwardside maken een zeer goeden indruk; de laatstgenoemde school een uitstekenden zelfs. Het verzuim is hier betrekkelijk gering, waarschijnlijk door een zekere mate van welstand der ouders.

De cursus voor zeevaartkunde geeft goede resultaten.

B. Bijzonder onderwijs.

Ook de zusterscholen, vooral die te Windwardside, geven zeer goede uitkomsten.

St. EUSTATIUS.

A. Openbaar onderwijs.

Het aantal leerlingen dezer school is achteruitgegaan. Vorderingen waren tamelijk.

Het hoofd der school schrijft de verzuimen vooral toe aan kinderarbeid bij de katoenteelt.

B. Bijzonder onderwijs.

Zusterschool met bevredigende vorderingen.

Algemeene beschouwingen.

De cijfers die het percentage schoolverzuim aanwijzen, geven in dit opzicht een gunstiger beeld van de bijzondere scholen dan van de openbare.

Bij onderzoek is mij gebleken, dat de verzuimen, verdeeld naar hun aard, op de beide categorieën van scholen over het algemeen op dezelfde wijze worden genoteerd, en dat de herleiding van het aantal verzuimen tot een percentage op uniforme wijze geschiedt.

Een niet onaanzienlijk verschil bestaat er evenwel omtrent halve dagen verzuim. Op bijna alle openbare scholen worden deze wel medegerekend, op de bijzondere scholen niet.

Een leerling van eene openbare school, die bijv. in een halfjaar 30 keer een halven dag heeft verzuimd, wordt opgeteekend voor 15 dagen verzuim, terwijl een leerling der bijzondere school in dit geval *niet* heeft verzuimd.

Voor een ander gedeelte mag m. i. het verschil worden toegeschreven aan de zorg, die aan de leerlingen der bijzondere scholen wordt besteed door de heeren geestelijken, die door huisbezoek, als anderszins, op de nalatige ouders met meer succes een moreelen prikkel kunnen uitoefenen, dan openbare onderwijzers zulks zouden kunnen doen.

De sterke schommeling tusschen de verzuimcijfers op enkele scholen van dit jaar en het vorige, worden door ondergeteekende toegeschreven (waar het armenscholen betreft) aan den minder gunstigen economischen toestand der ouders, veroorzaakt door droogte, misoogst en stijgende duurte der eerste levensbehoeften.

Zoo gauw het kind der armsten onder de armen iets verdienen kan voor het huishouden, raakt de school natuurlijk op den achtergrond.

Ondergeteekende mag dit verslag niet eindigen zonder zijn waardeering uit te spreken over den ijver en de toewijding der overgroote meerderheid van het onderwijzend personeel, verbonden aan de openbare en bijzondere scholen in de kolonie.

Curaçao, 29 Februari 1912.

De Schoolopziener,

W. C. J. van Leeuwen.

Bijlage M.

STAAT, aantoonende het aantal scholen, leerlingen en onderwijzend personeel en het schoolverzuim op elk der eilanden van de kolonie op het einde van 1911.

SCHOLEN.	Betaling of kosteloos.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	School-verzuim.	Getal onderwijzend personeel. (1)
Curaçao.						
Stadsdistrict.						
A. Openbare.						
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.						
Hendrikschool	Betaling.	117	—	117	$8^4/_5$ pct.	10
Wilhelminaschool	Betaling.	—	80	80	$8^3/_4$ "	9
Voor lager onderwijs.						
Emmaschool	Kosteloos.	74	61	135	16 "	5
B. Bijzondere.						
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.						
Burgerschool voor jongens:						
a. Hollandsche afdeeling	Betaling.	103	—	103	$4^3/_4$ "	5
b. Spaansche afdeeling	Betaling.	106	—	106	$5^1/_2$ "	5
Pensionaat „Welgelegen"	Betaling.	—	70	70	—	8
Burgerschool voor meisjes:						
a. Hollandsche afdeeling	Betaling.	—	112	112	8 "	5
b. Spaansche afdeeling	Betaling.	—	55	55	8 "	4
Voor lager onderwijs.						
Fraterschool Otrabanda	Kosteloos.	425	—	425	$5^3/_4$ "	9
Fraterschool Pietermaai	Kosteloos.	318	—	318	$6^3/_5$ "	7
Zusterschool Otrabanda	Kosteloos.	—	322	322	$7^1/_2$ "	8
Zusterschool Pietermaai	Kosteloos.	—	247	247	8 "	5
Buitendistricten.						
Zusterschool te Santa Rosa	Kosteloos.	—	—	470	6 "	6
Zusterschool te Montana	Kosteloos.	—	—	233	5 "	3
Zusterschool te Santa Maria	Kosteloos.	—	—	278	12 "	4
Zusterschool te St. Willebrordus	Kosteloos.	—	—	150	17 "	2
Zusterschool te Barber	Kosteloos.	—	—	157	$15^1/_2$ "	4
Zusterschool te Westpunt	Kosteloos.	—	—	190	$7^1/_2$ "	2
Meisjesweeshuis „Welgelegen"	—	—	48	48	—	—
Jongensweeshuis „Santa Rosa"	—	36	—	36	—	—
Niet confessioneele school:						
„Dames Conn"	Betaling.	—	—	40	—	3
Bonaire.						
Kralendijk.						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs	Kosteloos.	—	—	134	$14^1/_2$ "	4

(1) Bij de opgaven omtrent „aantal personeel" zijn medegeteld de kweekelingen en onderwijzeressen in de handwerken.

SCHOLEN.	Betaling of kosteloos.	Jongens.	Meisjes.	Totaal.	School-verzuim.	Getal onderwijzend personeel.
B. Bijzondere.						
Voor lager onderwijs.						
Zusterschool te Kralendijk	Kosteloos.	—	—	337	12 pct.	6
Zusterschool te Rincon	Kosteloos.	—	—	217	10 "	3
Aruba.						
Oranjestad.						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs	—	69	35	104	$11^1/_2$ "	5
B. Bijzondere.						
Voor lager onderwijs.						
Zusterschool te Oranjestad	Kosteloos.	—	—	250	5 "	6
Zusterschool te Noord	Kosteloos.	—	—	194	$7^1/_3$ "	2
Zusterschool te Santa Cruz	Kosteloos.	—	—	226	15 "	3
Zusterschool te Sabaneta	Kosteloos.	—	—	158	7 "	4
Protestantsche School te Piedra Plat	Kosteloos.	—	—	24	21 "	1
St. Martin (N. G.)						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs.						
School te Philipsburg	Kosteloos.	57	28	85	22 "	4
School te Kleinbaai	Kosteloos.	37	40	77	$21^9/_{10}$ "	4
School te Koolbaai	Kosteloos.	33	39	72	23 "	2
School te Prinsenkwartier	Kosteloos.	27	22	49	34 "	3
B. Bijzondere.						
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.						
Burgerschool voor meisjes te Philipsburg	Betaling.	—	—	21	—	2
Voor lager onderwijs.						
Zusterschool te Philipsburg	Kosteloos.	—	—	123	12 "	3
Zusterschool te Simpsonbaai	Kosteloos.	—	—	72	$2^1/_2$ "	2
School der Methodisten gemeente	Kosteloos.	—	—	58	—	2
Saba.						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs.						
School te Bottom	Kosteloos.	25	13	38	18 "	3
School te Windwardside	Kosteloos.	22	21	43	$8^2/_{10}$ "	3
B. Bijzondere.						
Zusterschool te Bottom	Kosteloos.	53	55	108	4 "	2
Zusterschool te Windwardside	Kosteloos.	56	54	110	$2^3/_4$ "	2
St. Eustatius.						
A. Openbare.						
Voor lager onderwijs	Kosteloos.	—	—	105	16 "	4
B. Bijzondere.						
Voor lager onderwijs.						
Zusterschool	Kosteloos.	—	—	107	$9^1/_2$ "	2

Bijlage N.

STAAT, houdende opgave van de bevoegdheden van het onderwijzend personeel aan de openbare en gesubsidieerde scholen en het bedrag van het subsidie aan de bijzondere scholen in de kolonie Curaçao over het jaar 1911.

SCHOLEN.	Aantal onderwijzend personeel en de bevoegdheden van dat personeel.	Subsidie.
Curaçao.		
A. *Openbare.*		
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.		
Hendrikschool	1 onderwijzer 1ste klasse met akten Fransch, Duitsch, Engelsch en middelbaar A. (1)	
	1 onderwijzer 1ste klasse met akten Engelsch, Duitsch, wiskunde, boekhouden en gymnastiek. (1)	
	1 onderwijzer 1ste klasse met akten Fransch, Duitsch, Engelsch, teekenen, hoofdonderwijzer en middelbaar Engelsch A.	
	1 onderwijzer 1ste klasse met akten Fransch, Engelsch en Spaansch.	
	1 onderwijzer 1ste klasse met akten wiskunde, Fransch, gymnastiek en hoofdonderwijzer.	
	1 onderwijzer 1ste klasse met akten wiskunde, vrije en orde-oefeningen, Fransch en hoofdonderwijzer.	
	1 onderwijzer 2de klasse met akten Landbouwkunde, vrije en orde-oefeningen.	
	1 onderwijzer 2de klasse met akten Fransch, vrije en orde-oefeningen en boekhouden.	
	1 onderwijzer 3de klasse met akten Spaansch en Engelsch (tevens vakonderwijzer voor 't Spaansch aan de Wilhelminaschool).	
	1 onderwijzer 3de klasse met akte voor vrije en orde-oefeningen.	
	2 onderwijzeressen 3de klasse.	
Wilhelminaschool	1 onderwijzeres 1ste klasse met akten hoofdonderwijzeres, Fransch, Engelsch, nuttige handwerken en vrije en orde-oefeninge der gymnastiek.	
	1 onderwijzer 2de klasse met akten Fransch, Engelsch en teekenen. (1)	
	1 onderwijzeres 2de met akte nuttige handwerken en wiskunde.	
	1 onderwijzeres 3de klasse met akten Engelsch, Duitsch en Fransch.	
	3 onderwijzeressen 3de klasse.	
	1 vakonderwijzeres met akte nuttige en fraaie handwerken.	
	1 vakonderwijzeres voor het Spaansch.	

(1) Met verlof in Nederland.

SCHOLEN.	Aantal onderwijzend personeel en de bevoegdheden van dat personeel.	Subsidie.
Voor lager onderwijs.		
Emmaschool	3 onderwijzers 3de klasse.	
	1 onderwijzer 4de klasse.	
	1 vakonderwijzeres voor nuttige handwerken.	
B. *Bijzondere.*		
Voor meer uitgebreid lager onderwijs.		
Burgerschool voor jongens op Otrabanda.		
Hollandsche afdeeling	1 onderwijzer 1ste klasse met akten Engelsch, Spaansch, wiskunde en boekhouden.	f 1 250,—
	1 onderwijzer 2de klasse met akten Fransch, Engelsch en Spaansch.	
	1 onderwijzer 3de klasse met akte Engelsch.	
	1 onderwijzer 3de klasse.	
Spaansche afdeeling.	1 onderwijzer 1ste klasse met akten hoofdonderwijzer en Duitsch.	
	1 onderwijzer 1ste klasse met akten Engelsch, Spaansch en wiskunde.	
	1 onderwijzer 2de klasse met akten Spaansch en Fransch.	
	1 onderwijzer 3de klasse met akte Spaansch.	
	1 onderwijzer 4de klasse.	
Burgerschool voor meisjes op Otrabanda.		
Hollandsche afdeeling	1 onderwijzeres 1ste klasse met akten Fransch, Duitsch, Engelsch en hoofdonderwijzeres.	1 250,—
	1 onderwijzeres 3de klasse.	
	1 onderwijzeres 4de klasse met akten nuttige handwerken, vrije en orde-oefeningen en schrijven.	
	1 onderwijzeres 4de klasse met akte nuttige handwerken.	
	1 onderwijzeres 4de klasse.	
Spaansche afdeeling.	1 onderwijzeres 1ste klasse met akten hoofdonderwijzeres en vrije en orde-oefeningen.	
	1 onderwijzeres 4de klasse met akten Spaansch en Fransch.	
	1 onderwijzeres 3de klasse met akte Engelsch.	
	1 vakonderwijzeres met akte Spaansch.	
Voor lager onderwijs.		
Fraterschool, Otrabanda	1 onderwijzer 3de klasse met akte teekenen.	3 050,—
	1 onderwijzer 3de klasse met akte Spaansch.	
	3 onderwijzers 3de klasse.	
	3 onderwijzers 4de klasse.	
	1 kweekeling.	
Fraterschool, Pietermaai	1 onderwijzer 3de klasse met akten Engelsch, Spaansch en boekhouden.	2 350,—
	1 onderwijzer 3de klasse met akte Spaansch.	
	2 onderwijzers 3de klasse.	
	1 onderwijzer 4de klasse.	
	2 kweekelingen.	
Zusterschool, Otrabanda	2 onderwijzeressen 3de klasse.	2 450,—
	4 onderwijzeressen 4de klasse.	
	2 kweekelingen.	
Zusterschool, Pietermaai	3 onderwijzeressen 3de klasse.	1 900,—
	2 onderwijzeressen 4de klasse.	

SCHOLEN.	Aantal onderwijzend personeel en de bevoegdheden van dat personeel.	Subsidie.
Buitendistricten.		
Zusterschool, Sta. Rosa	4 onderwijzeressen 4de klasse. 2 kweekelingen.	f 1 900,—
Zusterschool, Montaña	1 onderwijzeres 3de klasse. 1 onderwijzeres 4de klasse. 1 kweekelinge.	1 200,—
Zusterschool, Sta. Maria	1 onderwijzeres 3de klasse. 2 onderwijzeressen 4de klasse. 1 kweekelinge.	1 500,—
Zusterschool te Barber	3 onderwijzeressen 4de klasse. 1 kweekelinge.	1 000,—
Zusterschool te St. Willebrordus . . .	2 onderwijzeressen 4de klasse.	1 000,—
Zusterschool te Westpunt	2 onderwijzeressen 4de klasse.	
Bonaire.		
Kralendijk.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs	1 onderwijzer 3de klasse (tijd.) 1 onderwijzer 3de klasse. (1) 1 onderwijzeres 3de klasse. 2 kweekelingen en 1 onderwijzeres in handwerken zonder akte.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Zusterschool, Kralendijk	1 onderwijzeres 3de klasse. 3 onderwijzeressen 4de klasse. 2 kweekelingen.	1 850,—
Zusterschool, Rincon	2 onderwijzeressen 4de klasse. 1 kweekelinge.	1 050,—
Aruba.		
Oranjestad.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs	1 onderwijzer 3de klasse met akten Engelsch, Spaansch en Fransch. 2 kweekelingen. 1 vakonderwijzeres voor handwerken, zonder akte. 1 onderwijzer 4de klasse.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Protestantsche school te Piedra Plat .	1 onderwijzer 4de klasse.	350,—
Znsterschool, Oranjestad	1 onderwijzeres 3de klasse met akte Engelsch. 1 onderwijzeres 3de klasse. 3 onderwijzeressen 4de klasse. 1 kweekelinge.	1 600,—
Zusterschool te Noord	1 onderwijzeres 3de klasse met akte nuttige handwerken. 1 onderwijzeres 3de klasse.	700,—
Zusterschool te Santa Cruz	3 onderwijzeressen 4de klasse.	850,—
Zusterschool te Sabaneta	2 onderwijzeressen 4de klasse. 2 kweekelingen.	800,—

(1) Met verlof in Nederland.

SCHOLEN.	Aantal onderwijzend personeel en de bevoegdheden van dat personeel.	Subsidie.
St. Martin N. G.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs.		
School te Philipsburg	1 onderwijzer 2de klasse met akte Engelsch.	
	1 onderwijzer 3de klasse.	
	1 onderwijzeres voor handwerken zonder akte.	
	1 kweekelinge.	
School te Kleinbaai.	1 onderwijzer 3de klasse met akte Engelsch.	
	1 onderwijzer 4de klasse.	
	1 onderwijzeres voor handwerken zonder akte.	
School te Koolbaai	1 onderwijzer 4de klasse.	
	1 vakonderwijzeres voor handwerken zonder akte.	
School te Prinsenkwartier	1 onderwijzer 4de klasse.	
	1 kweekeling.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Zusterschool te Philipsburg.	1 onderwijzeres 1ste klasse met akten Engelsch en hoofdonderwijzeres.	f 950,—
	1 onderwijzeres 3de klasse.	
	1 onderwijzeres 4de klasse.	
Zusterschool, te Simpsonbaai	1 onderwijzeres 3de klasse.	600,—
	1 onderwijzeres 4de klasse.	
School der Methodisten-gemeente. . .	1 kweekeling.	500,—
Saba.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs.		
School te Bottom	1 onderwijzer 3de klasse met akte Engelsch.	
	1 kweekeling.	
	1 onderwijzeres in nuttige handwerken zonder akte.	
School te Windwardside	1 onderwijzer 3de klasse met akte Engelsch.	
	1 kweekelinge.	
	1 onderwijzeres in handwerken zonder akte.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Zusterschool te Bottom	1 onderwijzeres 3de klasse.	950,—
	1 onderwijzeres 4de klasse.	
Zusterschool te Windwardside. . . .	1 onderwijzeres 3de klasse.	950,—
	1 onderwijzeres 4de klasse.	
St. Eustatius.		
A. *Openbare.*		
Voor lager onderwijs	1 onderwijzer 2de klasse met akten landbouwkunde en vrije en orde-oefeningen.	
	1 onderwijzer 2de klasse met akten landbouwkunde, teekenen en vrije en orde-oefeningen. (1)	
	1 onderwijzeres 3de klasse met akte nuttige handwerken.	
	1 kweekeling.	
	1 onderwijzeres voor handwerken zonder akte.	
B. *Bijzondere.*		
Voor lager onderwijs.		
Zusterschool	1 onderwijzeres 3de klasse.	850,—
	1 onderwijzeres 4de klasse.	

(1) Met verlof in Nederland; behoort thuis op Bonaire.

Bijlage O.

POSTKANTOOR OP CURAÇAO, 1911.

Buitenlandsch postverkeer, vergeleken met de vier voorafgaande jaren.

PER MAIL ONTVANGEN STUKKEN			PER MAIL VERZONDEN STUKKEN		
van:	Brieven.	Drukwerken.	naar:	Brieven.	Drukwerken.
Duitschland	9 802	8 060	Duitschland	5 590	416
Oostenrijk	767	39	Oostenrijk	221	13
België	429	715	België	598	78
Denemarken	507	26	Denemarken	286	26
Spanje	1 092	1 482	Spanje	962	455
Frankrijk	4 277	4 355	Frankrijk	3 276	364
Groot Brittanië en Ierland	9 009	7 280	Groot Brittanië en Ierland	5 252	312
Italië	1 248	559	Italië	819	—
Luxemburg	13	—	Luxemburg	169	—
Noorwegen	455	130	Noorwegen	286	—
Nederland	15 340	24 245	Nederland	12 493	6 721
Portugal	26	26	Portugal	13	—
Servië	26	—	Rumenië	13	—
Europeesch Rusland	52	—	Europeesch Rusland	13	—
Zwitserland	429	260	Zwitserland	182	—
Egypte	—	26	Egypte	13	—
Britsche koloniën in Afrika	13	—	Britsche koloniën in Zuid-Afrika	13	—
Vereenigde Staten van Noord-Amerika	27 742	20 902	Overige Britsche koloniën in Afrika	13	—
Argentinië	247	117	Vereenigde Staten van Noord-Amerika	18 707	3 003
Bolivia	26	—	Argentinië	104	26
Brazilië	91	52	Brazilië	26	—
Canada	200	78	Canada	117	—
Chili	13	—	Chili	78	26
Columbia	6 344	2 236	Columbia	4 602	2 873
Costa-Rica	234	13	Costa-Rica	273	299
Cuba	1 534	182	Cuba	1 248	247
St. Domingo	2 015	832	St. Domingo	1 586	1 950
Ecuador	13	52	Ecuador	52	—
Guatemala	117	104	Guatemala	156	117
Haïti	754	169	Haïti	585	858
Honduras	—	26	Honduras	—	13
Mexico	260	91	Mexico	351	182

PER MAIL ONTVANGEN STUKKEN		
van:	Brieven.	Drukwerken.
Nicaragua	39	—
Panama	4 836	1 768
Peru	13	39
Salvador	247	78
Venezuela	30 901	10 933
Puerto-Rico	3 796	377
Britsche koloniën in Amerika	1 807	1 729
Deensche „ „ „	156	26
Fransche „ „ „	52	—
Nederl. „ „ „	897	702
China	65	—
Bezittingen der Vereenigde Staten van Noord-Amerika in Azië	13	—
Aziatisch Turkije	351	429
Britsch-Indië	13	—
Indo-China	13	—
Nederl. koloniën in Azië	312	65
Europeesch Turkije	—	78
	126 594	88 361
De totalen bedroegen in 1907	144 547	103 950
„ „ „ „ 1908	188 937	108 368
„ „ „ „ 1909	126 775	97 539
„ „ „ „ 1910	131 781	112 983

PER MAIL VERZONDEN STUKKEN		
naar:	Brieven.	Drukwerken.
Nicaragua	52	—
Panama	3 146	1 508
Peru	13	—
Salvador	91	247
Venezuela	35 007	7 722
Puerto-Rico	5 434	2 015
Britsche koloniën in Amerika	2 236	1 352
Deensche „ „ „	195	26
Fransche „ „ „	78	39
Nederl. „ „ „	1 508	793
China	65	—
Japan	13	13
Bezittingen der Vereenigde Staten van Noord-Amerika in Azië	26	—
Aziatisch Turkije	494	—
Britsch-Indië	39	—
Indo-China	13	—
Nederl. koloniën in Azië	195	299
	107 302	31 993
De totalen bedroegen in 1907	120 783	27 222
„ „ „ „ 1908	93 954	37 388
„ „ „ „ 1909	103 991	24 807
„ „ „ „ 1910	125 396	34 459

AANMERKINGEN.

a. Buiten het gewone postverkeer werden in 1911 aangebracht 767 brieven en verdere stukken.

b. Aangeteekende stukken werden in 1911 ontvangen ten getale van 11 394 en verzonden ten getale van 11 631.

c. Het aantal ontvangen rebuten in 1911 bedroeg 767 en het aantal verzonden was 624.

d. In 1911 werden ontvangen 923 dienstbrieven en verzonden 390.

Bijlage P.

POSTKANTOOR OP CURAÇAO.

BINNENLANDSCH POSTVERKEER, vergeleken met de vier voorafgaande jaren.

Ontvangen			Verzonden		
van:	Brieven en briefkaarten (stuks).	Drukwerken enz. (stuks).	naar:	Brieven en briefkaarten (stuks).	Drukwerken enz. (stuks).
Aruba	10 218	637	Aruba	8 450	6 539
Bonaire	9 425	1 066	Bonaire	9 789	7 228
St. Martin N.G.	1 352	234	St. Martin N.G.	1 222	1 337
St. Eustatius	663	39	St. Eustatius	767	338
Saba	1 001	117	Saba	780	286
	22 659	2 093		21 008	15 730
De totalen bedroegen in 1907	12 233	525	De totalen bedroegen in 1907	10 933	4 147
" " " " 1908	14 495	793	" " " " 1908	8 089	8 883
" " " " 1909	14 079	1 417	" " " " 1909	10 543	4 251
" " " " 1910	13 354	741	" " " " 1910	11 375	3 939

N.B. Het verschil tusschen de cijfers van het jaar 1911 en die van de vier voorafgaande jaren is hieraan toe te schrijven, dat in 1911 verzuimd is afzonderlijk aanteekening te houden van de transitstukken, zoodat die stukken in de voor genoemd jaar opgegeven cijfers begrepen zijn.

AANMERKINGEN.

a. In het binnenlandsch postverkeer in het stadsdistrict van Curaçao werden in 1911 uitgewisseld 21 402 stuks brieven en briefkaarten, 21 034 stuks drukwerken, 2951 portvrije brieven en 975 portvrije drukwerken.

b. In 1911 werden aangebracht 925 aangeteekende stukken en verzonden 1329.

c. In 1911 werden ontvangen 26 rebuten en verzonden 187.

d. Het getal ontvangen portvrije stukken bedroeg in 1911, 2236, en het getal, hetwelk verzonden werd 1638.

Bijlage Q.

OPGAVE van de inkomsten der posterijen op Curaçao, en op de andere eilanden in de laatste drie jaren.

	1909.	1910.	1911.
Verkochte frankeerzegels	f 20 379,85	f 19 446,14	f 20 698,01
„ briefomslagen	297,70	171,98^{5}	130,80
„ briefkaarten	328,22^{5}	366,00^{5}	310,45
„ postwisselformulieren	19,03	11,55^{5}	15,22
„ portzegels	1 321,90	1 032,37^{5}	1 224,67^{5}
„ adreskaarten	1,22	1,02	1,63
„ douaneverklaringen	1,26^{5}	1,17	1,73^{5}
„ berichten	—	0,02	—
Postwisseldienst	2 076,28^{5}	3 123,32^{5}	770,14
Postpakkettendienst	2,95	968,92	968,17
Verhuur van loketten	496,—	493,—	505,—
Ontvangen transitrechten	19 931,93	24 872,59^{5}	28 636,—
Betaalde vergoeding voor het inwisselen van postwaarden	—	0,19	0,18^{5}
Totaal der ontvangsten op Curaçao	f 4 4856,35^{5}	f 50 493,30	f 53 262,01^{5}
Postkantoor op St. Martin N. G.	1 448,53	1 023,69	1 287,77
„ „ St. Eustatius	830,40	898,39	618,67
„ „ Saba	1 324,55	1 158,28	1 394,64^{5}
Hulppostkantoor op Aruba	859,45^{5}	712,01	1 069,21^{5}
„ „ Bonaire	961,14^{5}	1 449,84	1 298,98^{5}
	f 50 180,43^{5}	f 55 735,51	f 58 931,30

Bijlage R.

STAAT

betreffende de in het jaar 1911 door de stations voor draadlooze telegraphie op Curaçao, Aruba en Bonaire verzonden en ontvangen telegrammen.

VERZONDEN

1911.	CURAÇAO naar: Hr. Ms. oorlogsbodems. Regeerings- telegr.	woorden.	Dienst- telegr.	woorden.	Bijzondere telegr.	woorden.	Andere vaartuigen. Regeerings- telegr.	woorden.	Dienst- telegr.	woorden.	Bijzondere telegr.	woorden.	Bonaire. Regeerings- telegr.	woorden.	Dienst- telegr.	woorden.	Bijzondere telegr.	woorden.	Aruba. Regeerings- telegr.	woorden.	Dienst- telegr.	woorden.	Bijzondere telegr.	woorden.
Januari	—	—	2	55	—	—	—	—	—	—	2	52	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Februari	—	—	6	167	2	19	—	—	—	—	6	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maart	—	—	1	26	—	—	—	—	—	—	7	157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
April	—	—	2	31	2	19	—	—	—	—	4	50	1	10	6	206	32	399	—	—	—	—	—	—
Mei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	74	3	106	1	9	30	330	—	—	—	—	—	—
Juni	—	—	6	83	—	—	—	—	—	—	1	16	—	—	3	62	31	342	2	48	—	—	7	[illegible]
Juli	1	18	5	99	2	16	—	—	—	—	7	87	9	157	1	11	30	382	11	228	2	58	22	[illegible]
Augustus	1	31	3	54	4	46	—	—	—	—	5	37	7	159	4	118	16	170	6	93	4	146	28	[illegible]
September	1	27	8	123	1	11	—	—	—	—	2	17	12	284	2	45	31	366	12	260	4	122	18	[illegible]
October	—	—	1	39	—	—	—	—	—	—	9	94	9	141	4	80	17	193	14	270	12	269	25	[illegible]
November	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	24	8	93	3	93	10	114	12	317	8	251	23	[illegible]
December	1	6	3	48	—	—	—	—	—	—	2	34	11	251	4	90	25	280	12	223	5	100	22	[illegible]
Totaal aantal *telegrammen*	4	—	37	—	11	—	—	—	—	—	54	—	60	—	28	—	222	—	69	—	35	—	145	—
woorden	—	82	—	725	—	111	—	—	—	—	—	764	—	1201	—	714	—	2576	—	1439	—	946	—	[illegible]

ONTVANGEN

1911.	CURAÇAO van: Hr. Ms. oorlogsbodems. Regeerings- telegr.	woorden.	Dienst- telegr.	woorden.	Bijzondere telegr.	woorden.	Andere vaartuigen. Regeerings- telegr.	woorden.	Dienst- telegr.	woorden.	Bijzondere telegr.	woorden.	Bonaire. Regeerings- telegr.	woorden.	Dienst- telegr.	woorden.	Bijzondere telegr.	woorden.	Aruba. Regeerings- telegr.	woorden.	Dienst- telegr.	woorden.	Bijzondere telegr.	woorden.	ARUBA van: Curaçao. Regeerings- telegr.	woorden.	Dienst- telegr.	woorden.	Bijzondere telegr.	woorden.
Januari	—	—	5	86	—	—	—	—	—	—	3	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Februari	—	—	10	207	2	25	—	—	—	—	13	243	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Maart	—	—	1	31	—	—	—	—	—	—	13	208	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
April	—	—	5	114	1	9	—	—	—	—	9	124	1	14	6	160	29	312	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mei	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	178	1	41	1	10	29	310	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Juni	—	—	6	94	—	—	—	—	—	—	8	131	—	—	—	—	33	327	2	44	1	21	16	163	2	47	—	—	7	[illegible]
Juli	4	81	6	98	2	23	—	—	—	—	14	218	5	135	1	6	19	251	3	46	1	18	62	710	11	228	2	59	21	[illegible]
Augustus	1	13	4	163	2	18	—	—	—	—	12	169	2	57	3	87	17	185	—	—	2	128	44	578	5	77	4	177	27	[illegible]
September	2	55	10	217	1	8	—	—	—	—	8	88	5	106	2	22	21	209	4	66	4	131	33	370	12	263	5	143	17	[illegible]
October	—	—	1	72	—	—	—	—	—	—	15	189	5	124	2	28	14	140	6	179	6	179	48	486	14	271	12	264	25	[illegible]
November	—	—	3	114	1	10	—	—	—	—	6	56	2	29	3	94	14	148	7	160	10	273	41	497	12	317	8	251	23	[illegible]
December	—	—	4	88	—	—	—	—	—	—	18	272	5	97	1	37	29	399	4	105	2	33	55	601	12	222	5	100	22	[illegible]
Totaal aantal *telegrammen.*	7	—	55	—	9	—	—	—	—	—	132	—	26	—	19	—	205	—	26	—	26	—	299	—	68	—	36	—	142	—
woorden	—	149	—	1284	—	93	—	—	—	—	—	1896	—	603	—	444	—	2281	—	600	—	783	—	3405	—	1425	—	994	—	[illegible]

VAN

	ARUBA naar:												BONAIRE naar:											
	Curaçao.						Bonaire.						Curaçao.						Aruba.					
	Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regee-rings-		Dienst-		Bijzondere		Regeerings-		Dienst-		Bijzondere		Regee-rings-		Dienst-		Bijzondere	
	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14	6	166	30	324	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	41	1	9	29	306	—	—	—	—	—	—
	3	54	1	20	16	168	—	—	—	—	4	38	—	—	—	—	35	341	—	—	—	—	4	39
	3	63	—	—	64	721	—	—	—	—	4	47	5	132	1	6	19	255	—	—	—	—	2	20
	—	—	3	190	44	580	—	—	—	—	3	41	2	53	3	90	16	175	—	—	—	—	4	58
	4	67	6	159	31	342	—	—	1	54	5	53	4	99	1	9	22	222	—	—	1	19	2	21
	6	179	7	241	50	603	—	—	—	—	6	66	5	122	2	31	13	130	—	—	—	—	4	41
	7	160	10	273	41	501	—	—	—	—	2	19	2	29	3	94	14	148	—	—	—	—	1	14
	4	104	2	33	55	600	—	—	—	—	1	11	5	97	1	37	29	399	—	—	—	—	1	13
	27	—	29	—	301	—	—	—	1	—	25	—	25	—	18	—	207	—	—	—	1	—	18	—
	—	627	—	916	—	3515	—	—	—	54	—	275	—	587	—	442	—	2300	—	—	—	19	—	206

TOTAAL in 1911 verzonden.

Door het station op:	Telegrammen.	Woorden.
Curaçao. . .	665	10.218
Aruba . . .	383	5.387
Bonaire . . .	269	3.554
Totaal door de drie stations samen verzonden:	1317	19.159

OP

	van:						BONAIRE van:																	
	Bonaire.						Hr. Ms. oorlogsbodems.						Curaçao.						Aruba.					
	Regee-rings-		Dienst-		Bijzondere		Regee-rings-		Dienst-		Bijzon-dere.		Regee-rings-		Dienst-		Bijzondere		Regee-rings-		Dienst-		Bijzondere	
	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.	telegr.	woorden.
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	1	33	—	—	1	10	6	187	31	383	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	103	1	10	30	330	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	4	38	—	—	—	—	—	—	—	—	3	66	31	342	—	—	—	—	4	38
	—	—	—	—	2	20	—	—	1	22	—	—	7	129	3	40	30	380	—	—	—	—	5	57
	—	—	—	—	4	58	—	—	1	10	—	—	8	136	6	186	16	170	—	—	—	—	3	41
	—	—	1	18	1	11	—	—	—	—	—	—	12	284	2	41	30	357	—	—	1	57	5	53
	—	—	—	—	4	43	—	—	—	—	—	—	8	133	4	81	18	199	—	—	—	—	6	66
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	93	3	93	10	114	—	—	—	—	2	19
	—	—	—	—	1	13	—	—	—	—	—	—	11	251	4	90	25	280	—	—	—	—	1	11
	—	—	1	—	16	—	—	—	3	—	—	—	58	—	32	—	221	—	—	—	1	—	26	—
	—	—	—	18	—	183	—	—	—	65	—	—	—	1139	—	794	—	2555	—	—	—	57	—	285

TOTAAL in 1911 ontvangen.

Op het station op:	Telegrammen.	Woorden.
Curaçao . . .	804	11.538
Aruba	263	4.207
Bonaire. . . .	341	4.895
Totaal door de drie stations samen ontvangen:	1408	20.640

Bijlage S.

Overzicht der verhuurde of verpachte terreinen op Curaçao.

DISTRICTEN.	Getal der perceelen op ult. December 1910.	Bijgekomen gedurende 1911.	Afgegaan gedurende 1911 [1].	Getal der perceelen op ult. December 1911.	Hoe omheind.				Onder welke voorwaarden en bepalingen afgestaan	
					Goed.	Tamelijk goed.	Slecht.	In het geheel niet.	Oude.	Nieuwe.
2de, 3de, 4de en 5de	1991	115	32	2074	500	597	250	727	861	1213

[1]) Onder afgegaan worden in dezen staat, evenals in het vorig verslag, bedoeld de perceelen, waarvan de huur opgezegd werd; van deze zijn verscheidene opnieuw aan anderen verhuurd.

Verdeeling der perceelen naar de oppervlakte.

DISTRICTEN.	Getal perceelen.	van 0.05 tot 0.25 H.A.	van 0.26 tot 0.50 H.A.	van 0.51 tot 1 H.A.	van 1.01 tot 2 H.A.	van 2.01 tot 3 H.A.	van 3.01 tot 4 H.A.	van 4.01 tot 5 H.A.	van 5.01 H.A. en daarboven.
2de, 3de, 4de en 5de	2074	304	221	595	661	193	61	16	22

Overzicht van den stand der huurpenningen in het 2de, 3de, 4de en 5de district op Curaçao.

Uitstaande op 1 Jan. 1911 over 1906 t/m 1910 en 1906/07 t/m 1910/11.	Verschuldigde huur over 1911 en 1911/12.	In 1911 bijgekomen over 1911/12.	Totaal verschuldigd in 1911.	In 1911		Bleef uitstaande op ultimo December 1911.
				afgeschreven.	aangezuiverd.	
f 15 479,07 [1])	f 7 010,75	f 1 786,75	f 24 276,57	—	f 4 970,29^5	f 19 306,27^5

[1]) Het verschil van f 4,69 tusschen dit bedrag en dat aangegeven in het vorig verslag is te wijten aan eene vergissing in de boekingen in 1910 van het 5de district, welke hierbij wordt gerectificeerd.

Bijlage T.

In voldoening aan art. 19 van het besluit tot vaststelling van eene instructie voor de directie van de Curaçaosche Bank, heeft de directie de eer het navolgende verslag uit te brengen:

Gedurende het afgeloopen jaar werden door de directie 14 vergaderingen gehouden.

Het bedrag der gedisconteerde wissels bedroeg op ultimo December 1910 f 176 666,50.

Gedurende het jaar 1911 is op nieuwe acceptatiën opgenomen f 89,500. Afbetaald werd een bedrag van f 42 677,50.

Op hypotheek is het bedrag van f 10 750 uitgezet. Terugbetaald werd een bedrag van f 12 072,25.

Op landbouwcrediet en nijverheidscrediet werden respectievelijk f 8500 en f 12 000 uitgezet. De terugbetalingen bedroegen respectievelijk f 7 338,12[5] en f 4250.

In de bankbiljettenrekening is geen verandering gekomen.

Aan interest is door de bank gedurende het afgeloopen jaar ontvangen het bedrag van f 21 150,46.

Verkocht werd:

aan zichtwissels op Amerika	f 103 984,12[5]
aan zichtwissels op Holland	157 384,40
Totaal	f 261 368,52[5]

De koersen bedroegen respectievelijk ½ en ¼ % disconto.

Aan het Gouvernement van Curaçao werd gedurende het afgeloopen jaar geld verstrekt tot een bedrag van f 207 000.

Het saldo der leening bedroeg op ultimo December 1911 f 50 000.

De winst over 1911 bedroeg f 20 383,43, waarvan f 12 000 in de koloniale kas gestort en f 8 383,43 op het reservefonds overgeschreven werd.

Curaçao, den 8 Maart 1912.

De Directie van de Curaçaosche Bank,

ZEPPENFELDT,
Voorzitter.

A. KRAFFT,
Secretaris

Bijlage U.

Uitgewerkte Balansstaat van de Curaçaosche Bank op ultimo December 1911.

			Debet.	Credit.
Kasrekening.				
In kas op ultimo December 1910		f 114 266,30		
Ontvangen:				
Gedisconteerde wissels	f 411 808,—			
Surinaamsche Bank, Amsterdam	403,22^5			
Landbouwcrediet	2 425,—			
Beleening met pand	400,—			
Getrokken wissels op Amsterdam	117 693,61			
Idem op Rotterdam	26 577,02^5			
Idem op New-York	72 734,52^5			
Interestrekening	16 140,44			
Vertegenwoordiger op St. Martin N. G.	—			
Agiorekening	—			
Gelden in deposito	55,95			
Hypotheekrekening	7 328,50			
Onkostenrekening	6,85			
Gouvernementskas op St. Martin N. G.	27 770,—			
Idem op St. Eustatius	11 500,—			
Idem op Saba	6 800,—			
Idem op Bonaire	2 932,23			
Vertegenwoordiger op St. Eustatius	6 059,65			
Idem op Saba	5 180,—			
Idem op Bonaire	2 176,25			
Gouvernement van Curaçao	213 000,—			
Gedisconteerde wissel op kort termijn	22 000,—			
Incassobank te Rotterdam	5,—	952 996,25^5		
		1 067 262.55^5		
Uitgegeven:				
Gedisconteerde wissels	f 458 630,50			
Interestrekening	187,—			
Gelden in deposito	64,94			
Hypotheekrekening	10 750,—			
Onkostenrekening	3 615,46^5			
Vertegenwoordiger op Bonaire	500,—			
Gouvernement van Curaçao	207 000,—			
Gedisconteerde wissel op kort termijn	22 000,—			
Wisselrekening	287 024,96			
Nijverheidcrediet	10 000,—			
Reservefonds	78,—			
Remise naar Bonaire	1 500,—			
Getrokken wissel op de Surinaamsche Bank, Amsterdam	160,—	1 001 510,86^5	f 65 751,69	
Kapitaalrekening.				
Ingevolge afdeeling II, § 1, van het reglement is het kapitaal bepaald op			—	f 350 000,—

			Debet.	Credit.
Reservefonds.				
Op ultimo December 1910	f 23 435,63			
Bijgeschreven in 1911 uit de winst van 1910	8 115,26			
		f 31 550,89		
Afgeschreven in 1911. Bedrag aan ingewisselde bankbiljetten		78,—	—	f 31 472,89
Gedisconteerde wissels.				
Uitstaande op ultimo December 1910	f 176 666,50			
In 1911 opgenomen	89 500,—			
		f 266 166,50		
en afbetaald		42 677,50	f 223 489,—	
Gelden in deposito.				
Op ultimo December 1910 bedroeg het kapitaal		f 4 688,87^5		
In 1911 in disposito gebracht	f 55,95			
en uitgekeerd	64,94			
		8,99	—	4 679,88^5
Gelden in consignatie.				
Saldo op ultimo December 1911			—	82,27^5
Schuldvorderingen.				
Saldo op ultimo December 1911			1 787,50	
Hypotheekrekening.				
Op ultimo December 1910 bedroeg het bedrag aan hypotheken ten faveure van de Curaçaosche Bank uitgezet		f 140 449,—		
In 1911 werd uitgezet	10 750,—			
en afbetaald	12 072,25			
		1 322,25	139 126,75	
Landbouwcrediet.				
Saldo op ultimo December 1910		f 16 338,12^5		
In 1911 werd er uitgezet	f 8 500,—			
en afbetaald	7 338,12^5			
		1 161,87^5	17 500,—	
Beleeningen.				
Saldo op ultimo December 1910		f 400,—		
afbetaald in 1911		400,—	—	
Nijverheidcrediet.				
Saldo op ultimo December 1910		f 15 000,—		
In 1911 werd uitgezet	f 12 000,—			
en afbetaald	4 250,—			
		7 750,—	22 750,—	
Bankbiljettenrekening.				
Hierin kwam geen verandering			—	300 000,—
Agentschappen van de Curaçaosche Bank voor wisselzaken, voor de bedragen op ultimo December 1911 onder hunne berusting; als:				
Agent te New-York		f 76 263,42^5		
Id. te Amsterdam		55 674,12^5		
Id. te Rotterdam		38 213,96		
			170 151,51	
Getrokken wissels.				
Saldo op ultimo December 1911 aan onverrekende wissels			—	115 052,85^5

			Debet.	Credit.
Remises aan de Agentschappen.				
Naar New-York		f 61 367,41^5		
Id. Amsterdam		29 700,—		
Id. Rotterdam		29 700,—	f 120 767,41^5	
Vertegenwoordigers op de Eilanden.				
Saldo's op ult. December 1911 onder hunne berusting; als:				
op St. Martin N. G.		f 315,94		
op Saba		4 405,84	4 721,78	
Vertegenwoordiger op St. Eustatius.				
Saldo op ult. December 1911, ten faveure v/d vertegenwoordigers			—	f 1 874,31
Gouvernementskassen op de eilanden			—	
Gouvernement van Curaçao.				
Saldo leening aan de Koloniale kas op ult. December 1911			50 000,—	
Remise naar de Bovenwindsche eilanden.				
Saldo van getrokken wissels den vertegenwoordigers ten verkoop toegezonden, op ultimo December 1911 onverrekend			7 500,—	
Winst- en Verliesrekening.				
Debet.				
Gouvernement van Curaçao	f 10 000,—			
Reservefonds	8 115,26			
Onkostenrekening	4 138,22^5			
Agiorekening	350,77^5	f 22 604,26		
Credit.				
Interestrekening	f 22 442,12^5			
Remise naar Amsterdam	773,58			
Id. naar Rotterdam	380,—			
Id. naar New-York	1 276,77^5			
Saldo op 1 Januari 1911	18 115,26	42 987,69	—	20 383,43
			f 823 545,64^5	f 823 545,64^5

Bijlage V.

HYPOTHEKEN EN EIGENDOMSOVERGANGEN.

De bij het begin van 1911 gevestigde en gedurende dat jaar ingeschreven hypotheken betroffen een totaal bedrag van f 2 670 513,73, te weten:

Tegen 4 percent	14	f 148 550,—	
„ 4½ „	1	7 520,—	
„ 5 „	19	150 814,75	
„ 5½ „	1	18 350,—	
„ 5 en 6 „	286	1 711 232,46	
„ 5 en 7 „	148	41 736,95	
„ 6 „	52	23 399,—	
„ 6 en 7 „	34	339 798,72^5	
„ 7 „	9	5 392,—	
„ 7½ „	1	350,—	
„ 8 „	29	6 798,18	
„ 8½ „	2	11 468,—	
„ 9 „	10	15 578,50	
„ 9,6 „	1	350,—	
„ 10 „	2	11 228,—	
„ 12 „	16	25 761,72	
Tot meerdere zekerheid van persoonlijke borgstelling. . . .	4	34 000,—	
Waarborg-hypotheek	2	11 000,—	
Zonder interest . .	11	107 215,44^5	
	642		f 2 670 513,73
Bijgekomen tot ultimo December 1911:			
Tegen 2 percent	1	f 5 000,—	
„ 4 „	1	2 250,—	
„ 5 „	3	10 200,—	
„ 5½ „	1	9 800,—	
„ 5 en 6 „	17	101 280,—	
„ 6 „	14	13 100,—	
„ 7 „	3	5 130,54	
Tot meerdere zekerheid van persoonlijke zekerheid	2	10 200,—	
Zonder interest . .	3	3 272,88	
	45		160 233,42
Draag over . .	687		f 2 830 747,15

Overdracht . .	687		f 2 830 747,15
Doorgehaald gedurende 1911:			
Tegen 4 percent	3	f 28 000,—	
„ 5 „	15	66 000,—	
„ 5 en 6 „	15	66 134,75	
„ 6 „	6	5 300,—	
„ 7 „	2	4 530,54	
Tot meerdere zekerheid van persoonlijke borgstelling. . . .	2	7 500,—	
Zonder interest . .	6	29 294,88	
	49		195 860,17
	638		f 2 634 886,98
Vernieuwde inschrijvingen gedurende 1911:			
Tegen 4 percent	1	f 4 000,—	
„ 5 „	3	31 000,—	
„ 5 en 6 „	23	132 719,—	
„ 6 „	8	6 014,—	
			f 173 733,—
	35		

Gedurende 1911 werden 98 verschillende akten overgeschreven.

Bijlage W.

OVERZICHT van de opbrengst der plantages en gronden in de buitendistricten van het eiland Curaçao in het jaar 1911.

		2de district.	3de district.	4de district.	5de district.
Aloëhars	100 K.G.	[1] 39	[1] 12	—	—
Boonen	100 L.	11	12	11	14
Boter	K.G.	—	—	5	698
Brandhout	100 bossen	128	77	2	6
Dividivi	100 K.G.	[1] 1078	[1] 478	[1] 1391	[1] 1989
Eenden	stuks	10	40	8	4
Ezels	"	[1] 57	[1] 40	—	—
Geiten	"	2841	2413	2185	2642
Geitevellen	K.G.	[1] 370	[1] 540	[1] 1014	[1] 1788
Houtskolen	100 zakken	45	42	109	73
Huiden	K.G.	[1] 100	[1] 110	—	—
	stuks	—	—	[1] 25	[1] 32
Kalk	100 L.	1884	468	60	24
Kalkoenen	stuks	31	28	4	4
Karnemelk	L.	—	—	1256	7959
Kazen	K.G.	—	—	516	1572
Kippen	stuks	1144	794	243	543
Mais	100 L.	700	479	350	720
Melk (zoete)	100 L.	681	631	399	405
Oranjeschiilen	100 K.G.	[1] 103	[1] 12	—	[1] 2
Pindas	100 L.	1	9	2	9
Roodverfhout	100 K.G.	—	—	[1] 13	[1] 14
Rnnderen	stuks	49	37	3	74
Schapen	"	1095	1314	197	551
Schapevellen	K.G.	[1] 136	[1] 200	[1] 18	[1] 142
Varkens	stuks.	71	85	82	334
Vruchten	manden	1542	187	130	379
" tot een aangegeven waarde van	—	f 7 502	f 6 768	f 116	f 603
Wol	100 K.G.	[1] 7	[1] 7	[1] 11	[1] 9
Zont	100 L.	[1] 780	—	—	—
	100 K.G.	—	—	[2] 8313	[3] 9920

[1] Uitgevoerd. [2] 8263 uitgevoerd. [3] 9880 uitgevoerd.

Bijlage X.

STAAT van den veestapel in de kolonie Curaçao in de laatste zes jaren.

	Paarden.	Ezels.	Muildieren.	Runderen.	Geiten.	Schapen.	Varkens.
Curaçao.							
1906	305	2 194	117	1 504	25 041	8 064	1 087
1907	389	2 521	106	1 697	30 055	10 772	2 303
1908	348	2 322	110	1 537	26 602	10 106	1 442
1909	423	2 564	120	1 913	30 527	11 178	1 650
1910	425	2 947	123	1 811	30 968	13 472	2 648
1911	398	2 714	106	2 106	28 094	11 715	2 261
Aruba.							
1906	98	1 250	17	64	12 160	8 890	1 530
1907	69	1 289	18	95	7 955	5 588	1 922
1908	72	1 296	17	101	7 940	5 581	1 931
1909	76	1 299	24	101	7 953	5 592	1 943
1910	82	1 319	27	120	7 732	5 647	2 092
1911	93	1 211	30	127	7 715	5 511	3 300
Bonaire.							
1906	137	1 817	12	251	18 030	3 925	671
1907	123	1 893	13	198	19 220	3 880	752
1908	107	1 755	13	147	15 728	3 528	664
1909	109	2 154	14	119	20 172	4 637	963
1910	112	2 211	12	250	19 524	4 075	946
1911	106	1 146	12	200	15 780	3 670	815
St. Martin.							
1906	213	17	31	1 140	458	914	403
1907	154	13	27	964	241	675	223
1908	111	1	10	875	228	536	235
1909	157	7	12	1 068	495	816	333
1910	103	5	6	864	237	706	171
1911	74	3	5	642	257	662	140
St. Eustatius.							
1906	44	262	6	648	985	381	203
1907	69	224	3	399	877	492	263
1908	46	224	4	424	563	322	306
1909	49	218	5	446	691	293	376
1910	43	178	3	527	511	314	250
1911	53	253	5	448	466	283	270
Saba.							
1906	19	—	—	156	507	211	248
1907	16	—	—	154	579	185	242
1908	13	—	—	121	180	82	210
1909	13	—	—	152	314	127	317
1910	12	1	—	150	312	131	245
1911	14	1	—	165	398	180	275

Bijlage IJ.

VERSLAG over den toestand van de visscherij in de kolonie Curaçao.

Het koelhuis op Aruba werd van een door een petroleummotor gedreven koelmachine van het systeem Audriffen voorzien. Zoowel de machine zelf als de wijze, waarop de afkoeling in de lokalen met behulp van voor een deel open pekelbakken geschiedt, voldeden in alle opzichten. In den loop van het najaar werden proeven met het bewaren van versche visch genomen, die een gunstige uitkomst gaven. Het viel daarom zeer te bejammeren, dat de gouvernementsstoomer uit de vaart genomen is, daar het mij niet wel mogelijk voorkomt om uitsluitend met behulp van de bestaande zeilvaart tot een vervoer van gekoelde versche visch te geraken, dat aan de in dit geval te stellen eischen behoorlijk voldoet. In elk geval kon ten gevolge van de bijzonder ongunstige verhoudingen van stroom en wind, waarmede de zeilvaart in de laatstverloopen maanden te kampen had, van een ook maar eenigszins geregelde verzending geen sprake zijn. De eenige maal, dat de koloniale stoomer *Prinses Juliana*, sedert dat de inrichting van het koelhuis geheel voltooid was, Aruba aandeed (Januari 1912), werd een partij versche visch naar Willemstad overgebracht, waar zij een goed onthaal vond.

In afwachting van de beslissing omtrent al of niet voortzetting van den stoomvaartdienst werd op Aruba tot proefnemingen overgegaan ten doel hebbende tot een betere wijze van zouten te geraken ten behoeve van de visscherij, die gezouten visch aanvoert. Een der in onderzoek genomen methoden omvat eene nabehandeling van de gezouten visch bij verlaagde temperatuur, dus met gebruikmaking van de koelinrichting. De voorbereidende proeven gaven, voor zoover zij thans beëindigd zijn, gunstige resultaten. In studie is voorts eene methode van pekelen, waarbij sterilisatie van de pekel, echter zonder toevoeging van chemische middelen, een rol speelt.

De afsluitdam van den kweekvijver in het Spaansche Water bleef in goeden staat verkeeren, zoodat herstellingen niet noodig waren. Het aantal schildpadden werd door aankoop van een aantal jonge en zes volwassen dieren (groene schildpadden) uitgebreid. Het is echter bezwaarlijk gebleken om volkomen gave en gezonde volwassen voorwerpen te verkrijgen, daar deze groote en zware dieren bij de vangst en tijdens het vervoer meestal zeer veel te lijden hebben. Er stierven er dan ook drie van. Slechts van een daarvan werd na den dood het geslacht bepaald, waardoor het op het oogenblik niet met zekerheid te zeggen valt, of er zich volwassen vrouwelijke dieren (oorspronkelijk waren er twee) in den vijver bevinden.

In Februari werd de vijver met netten afgevischt; de toestand der dieren was goed. Het bassin voor jonge dieren — deze worden afzonderlijk gehouden om den groei vast te stellen — werd iets vergroot en de afsluiting van metaaldraad door een van metselwerk vervangen. Temperatuur en zoutgehalte van het water in den vijver werden van tijd tot tijd bepaald.

Aangaande de kunstmatige sponzenteelt zij vermeld, dat de sponsstekken, die met of zonder behulp van looden staafjes op voetstukken van cement bevestigd en in het bassin op het Rif geplaatst waren, in den loop van het jaar allen stierven of verdwenen, hoewel sterfte in den eersten tijd na het stekken uitgebleven was. Door afwezigheid gedurende het grootste gedeelte van het jaar was het mij niet mogelijk de oorzaak van dit verschijnsel na te gaan noch ook gelegenheid te vinden de proeven in eene andere omgeving of onder gewijzigde omstandigheden te herhalen.

Aan 49 personen werden vaartuigen of vischtuig verstrekt tot een gezamenlijk bedrag van ± 4025. Onder de vaartuigen bevinden zich zeven groote zeilbooten. Van de vaartuigen gingen een kano en eene boot, beide in 1910 uitgegeven, verloren, de eerste met hare bemanning van twee personen. In het algemeen komen de gebruikers hunne verplichtingen zoo goed mogelijk na; in enkele gevallen evenwel moest het vaartuig wegens wanbetaling teruggenomen worden en ging het in andere handen over.

De uitkomsten van de visscherij met booten op Curaçao waren door het winderige weer niet zoo gunstig als in andere jaren het geval was.

De afbetalingen op de credieten van 1910 en 1911 te zamen bedroegen f 1 131,77.

Curaçao, den 7den Februari 1912.

De Adviseur voor visscherijzaken,
(get.) P. J. VAN BREEMEN.

Bijlage Z.

STAAT van den uitvoer van de kolonie Curaçao naar het buitenland over de jaren 1909, 1910 en 1911. (1)

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid.			Waarde.		
		1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.
Curaçao.							
Aloëhars	K.G.	500	2 022	3 798	f 140	f 750	f 1 058
Alpargatas (inlandsch schoeisel)	dozijn	—	130	451	—	1 005	3 100
	kist	1	—	—	250	—	—
Dividivi	1000 K.G.	535	558	652	33 766	29 754	42 339
Ezels	stuks	52	107	66	792	1 708	1 153
Geitenvellen	K.G.	15 788	22 375	22 187	21 416	27 941	26 834
Hoeden, Stroo-	dozijn	34 124	70 567	108 164	102 296	213 650	432 993
	kist	647	—	—	150 010	—	—
Hout, hard- en verf-	K.G.	3 085	30 000	11 000	77	1 200	440
Huiden	"	15 384	9 961	7 853	8 795	4 683	3 938
Katoen, ongezuiverd	"	—	734	—	—	146	—
Mest	1000 K.G.	2 789	2 081	1 254	13 946	9 150	8 155
Oranjeschillen	K.G.	16 292	10 570	26 256	10 369	7 606	17 344
	zak	39	—	—	975	—	—
Oud metaal	K.G.	14 070	12 302	32 747	3 214	3 781	9 800
Paarden	stuks	—	1	—	—	350	—
Phosphorzure kalk (2)	M³.	—	3 571	3 028	—	8 928	7 570
Schapenvellen	K.G.	783	2 282	1 548	375	1 198	784
Steenkolen	1000 K.G.	—	—	34 516	—	—	516 996
Wol	K.G.	3 230	2 835	2 676	689	475	491
IJs	1000 K.G.	—	—	135	—	—	4 090
Zout	K.G.	1 372 150	2 514 886	2 699 265	7 438	17 933	22 684
Alle andere goederen	—	—	—	—	2 000	40 946	81 664
Totaal					f 356 548	f 371 204	f 1 181 433

(1) De opgaven betreffende de goederen, die van de verschillende eilanden der kolonie naar het buitenland zijn uitgevoerd' onverschilllig of dit rechtstreeks dan wel over een ander eiland der kolonie heeft plaats gehad.

De goederen van binnenlandsche herkomst, die van het eene eiland der kolonie naar het andere werden vervoerd tot binnenlandsch verbruik, zijn niet vermeld.

De op dezen staat voorkomende opgaven omtrent dividivi, huiden en vellen betreffen alleen de binnenlandsche producten.

De opgaven in de vorige Koloniale Verslagen omtrent den uitvoer in 1909 en 1910, die volgens andere beginselen waren opgemaakt, zijn herzien.

(Vergelijk de toelichting ad Bijlagen **A.A.** en **B.B.**

(2) Afkomstig van Klein-Curaçao.

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid.			Waarde.		
		1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.
Aruba.							
Aloëhars	K.G.	414 268	396 499	395 922	f 124 232	f 112 377	f 94 893
Boonen	L.	35 100	69 450	1 119	3 441	5 600	137
Caret	K.G.	12½	6¼	19	313	94	332
Dividivi	1000 K.G.	195	197	303	11 726	11 834	15 150
Geitenvellen	K.G.	9 823	8 847	9 003	9 774	11 492	10 444
Goud	gram	46 788	59 421	70 697	74 861	95 074	113 115
Hoeden, Stroo-	dozijn	6 318	2 253	2 790	5 681	2 012	5 580
Huiden	K.G.	1 268	—	608	634	—	380
Kippen	stuks	—	—	51	—	—	23
Maïs in aren	—	—	—	—	504	694	376
Mest	1000 K.G.	—	2 021	715	—	2 021	3 380
Oranjeschillen	K.G.	125	117	190	100	55	95
Oud metaal	„	1 001	504	637	200	100	64
Phosphorzure kalk:	M³.						
„ „ (1e kl.)	„	23 930	30 333	26 053	191 440	242 664	208 424
„ „ (2e kl.)	„	3 209	3 209	1 605	17 562	19 254	9 630
Pindas (aardnoten)	K.G.	198 000	426 050	193 995	16 811	36 520	15 004
Salons	stuks	15	—	—	23	—	—
Schapenvellen	K.G.	1 772	1 527	1 118	1 018	1 126	448
Vee: Geiten	stuks	3	—	—	9	—	—
Schapen	„	6	—	—	16	—	—
Varkens	„	57	80	22	235	400	88
Visch, gezouten	dozijn	51	—	818	158	—	1 636
Wol	K.G.	5 383	1 970	6 725	853	236	1 345
Zilver	gram	8 564	10 239	13 351	343	410	534
Zout	K.G.	10 400	77 064	10 850 (1)	40	297	119
Alle andere goederen	—	—	—	—	16	—	10
Totaal					f 459 990	f 542 260	f 481 207
Bonaire.							
Aloëhars	K.G.	36 099	45 433	70 155	f 7 720	f 9 815	f 10 522
Beenderen	„	—	4 000	—	—	80	—
Boonen	L.	5 980	50	—	120	5	—
Caret	K.G.	72	27	59	1 195	279	938
Dividivi	1000 K.G.	840	1 057	1 102	50 614	73 247	65 782
Ezels	stuks	87	45	45	870	490	690
Geitenvellen	K.G.	6 780	7 435	9 661	6 780	8 849	11 441
Hoeden, stroo-	dozijn	2 121	2 198	2 109	5 091	5 043	5 120
Hout, hard- en verf-	1000 K.G.	268	34	305	4 026	1 000	9 054
Houtskolen	K.G.	92 936	—	14 040	3 275	—	328
Mest	1000 K.G.	2 457	1 971	2 488	8 233	5 744	6 319
Oud metaal	K.G.	1 250	1 697	—	332	444	—
Paarden	stuks	18	—	—	1 350	—	—
Salons	„	38	—	—	48	—	—
Vee:							
Geiten	stuks	23	—	37	58	—	110
Schapen	„	—	29	—	—	105	—
Wol	K.G.	260	—	80	78	—	10
Zout	„	4 016 544	4 892 160	2 483 936	19 016	18 816	10 027
Alle andere goederen	—	—	—	—	24	45	—
Totaal					f 108 830	f 123 962	f 120 341

(1) Een gedeelte hiervan werd gemalen uitgevoerd.

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid.			Waarde.		
		1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.
St. Martin Ned. Ged.							
Geitenvellen	K.G.	572	931	870	f 493	f 876	f 883
Houtskolen	„	200	800	—	2	10	—
Kalk	H.L.	—	—	40	—	—	40
Katoen, gezuiverd . . .	K.G.	12 830	9 636	28 440	12 830	12 045	56 880
Katoen, ongezuiverd . .	„	—	—	1 300	—	—	520
Katoenzaad	„	34 430	41 718	93 425	1 722	2 085	8 408
Limoensap	L.	—	—	30	—	—	12
Mest	1000 K.G.	105	50	38	1 047	124	99
Oranjeschillen	K.G.	160	240	—	50	30	—
Paarden	stuks	3	—	9	300	—	900
Schapenvellen	K.G.	112	21	50	55	5	38
Tamarinden	„	210	4 860	1 350	26	607	135
Vee:							
Geiten	stuks	2	19	18	5	50	53
Runderen	„	56	51	46	2 240	1 730	1 840
Schapen	„	11	75	73	33	225	219
Varkens	„	64	31	50	640	277	500
Zout	K.G.	12 659 712	11 233 144	8 792 044	46 256	41 044	39 990
Totaal . . .					f 65 699	f 59 108	f 110 517
St. Eustatius.							
Bataten	K.G.	68 970	27 820	111 735	f 2 205	f 1 103	f 3 694
Caret	„	12	—	6	10	—	10
Ezels	stuks	46	48	31	630	687	485
Geitenvellen	K.G.	205	249	504	80	83	561
Houtskolen	„	6 160	3 909	6 050	44	141	232
Huiden	„	300	188	200	131	78	80
Jams	„	39 460	53 213	24 300	1 420	2 549	1 726
Katoen, gezuiverd . . .	„	1 935	2 361	17 881	2 321	4 627	30 480
Katoen, ongezuiverd . .	„	9 665	—	200	1 907	—	75
Katoenzaad	„	4 304	1 865	51 699	180	191	2 006
Paarden	stuks	—	—	1	—	—	150
Pindas.	K.G.	75	375	30	10	23	8
Schapenvellen	„	37	85	6	7	15	2
Vee:							
Geiten	stuks	312	155	7	918	271	20
Runderen	„	71	90	124	2 460	2 586	5 475
Schapen	„	91	82	71	419	276	326
Varkens	„	81	—	25	598	545	192
Alle andere goederen . .	—	—	—	—	623	359	1 450
Totaal . . .					f 13 963	f 13 534	f 46 972
Saba.							
Aardappelen	K.G.	14 289	1 130	8 890	f 1 448	f 120	f 984
Geitenvellen	„	50	151	22	50	115	15
Hoeden, stroo-	dozijn	1	8	4	4	10	10
Huiden	K.G.	100	20	18	44	7	5
Kantwerk	—	—	—	—	4 810	8 706	8 872

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid. 1909.	Hoeveelheid. 1910.	Hoeveelheid. 1911.	Waarde. 1909.	Waarde. 1910.	Waarde. 1911.
Katoen, ongezuiverd . .	K.G.	655	—	504	f 131	—	f 160
Limoensap	L.	6 347	2 213	4 079	572	f 84	408
Paarden	stuks	3	4	2	300	223	175
Uien en sialotten . . .	K.G.	2 110	5 800	5 880	221	513	641
Vee:							
Geiten	stuks	19	8	5	89	23	18
Runderen	„	5	19	9	252	817	478
Schapen.	„	24	4	4	99	18	17
Varkens.	„	45	41	15	537	401	77
Totaal . . .					f 8 557	f 11 037	f 11 860

Geheele Kolonie.

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid. 1909.	Hoeveelheid. 1910.	Hoeveelheid. 1911.	Waarde. 1909.	Waarde. 1910.	Waarde. 1911.
Aardappelen	K.G.	14 289	1 130	8 890	f 1 448	f 120	f 984
Aloëhars	„	450 867	443 954	469 875	132 092	122 942	106 473
Alpargatas (inl. schoeisel).	dozijn	—	130	451	—	1 105	3 100
	kist	1	—	—	250	—	—
Bataten	K.G.	68 970	27 820	111 735	2 205	1 103	3 694
Beenderen	„	—	4 000	—	—	80	—
Boonen	L.	41 080	69 500	1 199	3 561	5 605	137
Caret	K.G.	$96^{1}/_{2}$	$33^{1}/_{4}$	84	1 518	373	1 280
Dividivi	1000 K.G.	1 570	1 812	2 057	96 106	114 835	123 271
Ezels	stuks	185	200	142	2 292	2 885	2 328
Geitenvellen	K.G.	33 224	39 988	42 247	38 593	49 356	50 178
Goud	gram	46 788	59 421	70 697	74 861	95 074	113 115
Hoeden, stroo-.	dozijn	42 564	75 026	113 067	113 072	220 715	443 703
	kist	647	—	—	150 010	—	—
Hout, hard- en verf- . .	K.G.	271 085	64 000	316 000	4 103	2 200	9 494
Houtskolen	„	99 296	4 709	20 090	3 321	151	560
Huiden	„	17 052	10 169	8 679	9 406	4 768	4 403
Jams	K.G.	39 460	53 213	24 300	1 420	2 549	1 726
Kalk	H.L.	—	—	40	—	—	40
Kantwerk	—	—	—	—	4 810	8 706	8 872
Katoen, gezuiverd . . .	K.G.	14 765	11 997	46 321	15 151	16 672	87 360
Katoen, ongezuiverd . .	„	10 320	734	2 004	2 038	146	755
Katoenzaad	„	38 734	43 583	145 124	1 902	2 276	10 414
Kippen	stuks	—	—	51	—	—	23
Limoensap	L.	6 347	2 213	4 109	572	84	420
Mais in aren	—	—	—	—	504	694	376
Mest	1000 K.G.	7 372	4 817	3 780	23 226	17 039	17 953
Oranjeschillen	K.G.	577	10 927	26 446	10 519	7 691	17 439
	zak	39	—	—	975	—	—
Oud metaal.	K.G.	16 321	14 503	33 384	3 746	4 325	9 864
Paarden	stuks	24	5	12	1 950	573	1 225
Phosphorzure kalk . . .	M³.	—	3 571	3 028	—	8 928	7 570
„ 1e klasse .	„	23 930	30 333	26 053	191 440	242 664	208 424
„ 2e klasse .	„	3 209	3 209	1 605	17 562	19 254	9 630
Pindas	K.G.	198 000	426 050	193 995	16 821	36 543	15 012
Salons.	stuks	53	—	—	71	—	—
Schapenvellen	K.G..	2 704	3 915	2 722	1 455	2 344	1 272
Steenkolen	1000 K.G.	—	—	34 516	—	—	516 996

ARTIKELEN.	Eenheid.	Hoeveelheid.			Waarde.		
		1909.	1910.	1911.	1909.	1910.	1911.
Tamarinden	K.G.	210	4 680	1 350	f 26	f 607	f 135
Uien en sjalotten . . .	„	2 100	5 800	5 880	221	513	641
Vee:							
Geiten	stuks	359	182	67	1 079	344	201
Runderen	„	132	160	179	4 952	5 133	7 793
Schapen	„	132	190	148	567	624	562
Varkens	„	202	111	97	2 010	1 623	857
Visch, gezouten	dozijn	51	—	818	158	—	1 636
Wol	K.G.	8 873	4 823	9 481	1 620	711	1 846
IJs	1000 K.G.	—	—	135	—	—	4 090
Zilver	gram	8 564	10 239	13 351	343	410	534
Zout	K.G.	18 058 806	18 717 254	13 986 095	72 750	78 090	72 820
Alle andere goederen . .	—	—	—	—	2 663	41 350	83 124
Totaal . . .					f 1 013 587	f 1 121 105	f 1 952 330

Bijlage

STAAT van de uit het buitenland in de kolonie Curaçao

ARTIKELEN.	Eenheid.	CURAÇAO.		ARUBA.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Aardappelen	K.G.	291 492	f 17 490	14 701	f 882
Aardewerk en porcelein (met uitzondering van dakpannen en vloertegels)	—	—	11 155	—	2 949
Azijn	L.	7 886	1 026	1 092	484
Bayrum	L.	13 359	8 283	473	285
Beschuit (fijne)	—	—	5 100	—	246
Beschuit (gewone)	—	—	44 010	—	9 214
Bier en maltzextract	L.	50 849	20 340	2 222	828
Boonen en erwten	L.	193 775	38 319	2 366	407
Boter	K.G.	32 128	48 192	2 762	4 143
Bron- en Mineraalwater	—	—	3 882	—	307
Cement	K.G.	232 050	4 095	69 190	1 221
Dakpannen	stuks	29 645	827	44 055	1 378
Drogerijen en Chemicaliën	—	—	10 769	—	3 715
Gedistilleerd:					
Jenever	L. à 50 %	122 960	39 348	34 138	10 924
Rum	idem	168 101	28 578	48 156	8 186
Ander gedistilleerd	idem	13 754	24 758	1 293	2 328
Geiten	stuks	261	783	460	1 380
Gereedschappen en machineriën voor den landbouw	—	—	2 208	—	554
Gereedschappen, machineriën en materialen voor het mijnwezen	—	—	11 030	—	5 188
Glas en glaswerk	—	—	17 390	—	1 179
Goud en zilver (bewerkt)	—	—	9 384	—	151
Hoeden, Stroo-	dozijn	1 374	21 207	303	3 539
Hoeden, andere	dozijn	286	8 482	68	1 042
Hoedenstroo	dozijn koppen	182 805	68 856	1 922	763
Hooi	K.G.	40 843	2 035	1 495	90

*) Ter verkrijging van een zoo volledig mogelijk beeld van den invoer tot verbruik van elk eiland der kolonie afzonderlijk, zijn voor 1911, in afwijking van de statistieken over vorige jaren, voor elk eiland opgegeven de goederen, welke uit het buitenland werden ingevoerd, onverschillig of die goederen ter plaatse dan wel op een der andere eilanden der kolonie vrijgemaakt waren.

De goederen van buitenlandsche herkomst, die op het eene eiland met bestemming tot verbruik op een der andere eilanden der kolonie zijn ingevoerd en voor het gemak van den handel op eerstbedoeld eiland zijn vrijgemaakt, komen mede voor op den staat van doorvoer van dat eiland.

De van rechten vrijgestelde artikelen, dividivi, huiden en vellen en mangrovebast, die in de kolonie nooit anders dan met directe bestemming naar het buitenland worden ingevoerd en, voor het gemak van den handel, veelal worden vrijgemaakt en in de bergplaatsen van de agenten van scheepvaartlijnen in afwachting van verschepingsgelegenheden worden opgeslagen,

AA.

ingevoerde goederen gedurende het jaar 1911. *)

BONAIRE.		ST. MARTIN N. G.		ST. EUSTATIUS.		SABA.		TOTAAL.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
12 618	f 758	1 625	f 161	140	f 14	5 320	f 479	325 896	f 19 784
—	858	—	173	—	208	—	145	—	15 488
965	167	1 408	230	50	5	45	15	11 446	1 927
204	127	194	118	68	47	162	105	14 460	8 965
—	114	—	33	—	75	—	62	—	5 630
—	4 140	—	940	—	1 020	—	2 326	—	61 650
1 218	451	1 833	678	1 736	643	1 157	428	59 015	23 363
18 962	3 942	1 279	237	1 990	239	1 168	245	219 540	43 389
1 248	1 872	1 097	1 646	145	218	58	87	37 438	56 158
—	—	—	37	—	—	—	20	—	4 246
36 210	639	21 760	545	14 110	250	8 500	202	381 820	6 952
15 600	468	—	—	—	—	—	—	89 300	2 668
—	360	—	1 319	—	—	—	—	—	16 163
21 026	6 728	1 555	498	4 365	1 397	1 716	549	185 760	59 444
29 478	5 011	348	58	3 372	573	5 749	978	255 204	43 384
495	892	343	326	1 580	1 501	1 430	1 359	18 895	31 164
—	—	—	—	—	—	—	—	721	2 163
—	1 443	—	1 315	—	385	—	—	—	5 905
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 213
—	668	—	512	—	88	—	163	—	20 000
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 535
43	272	83	281	8	20	—	—	1 811	25 319
13	145	4	80	—	—	—	—	371	9 749
2 015	771	410	140	12	4	1 625	618	188 789	71 152
9 301	641	—	—	—	—	—	—	51 639	2 766

zijn ditmaal als doorvoergoederen beschouwd en komen dus, voor zoover zij uit het buitenland afkomstig zijn, alleen op de doorvoerstatistiek voor.

Het mede van rechten vrijgestelde artikel steenkolen echter, dat ook hoofdzakelijk voor wederuitvoer wordt ingevoerd, komt op de staten van in- en uitvoer voor, omdat in de kolonie aanzienlijke winsten of verdiensten op dat artikel worden gemaakt en de waarde bij uitvoer dien bij invoer belangrijk overtreft.

De aanzienlijke verschillen tusschen dezen staat en de staten over vorige jaren vinden, voor zoover zij niet aan vermeerderden invoer te danken zijn, in het bovenstaande hunne verklaring.

Er is voorts naar gestreefd, zooveel mogelijk door vermelding van gewicht of maat, eene bruikbare aanduiding van de hoeveelheid te geven.

ARTIKELEN.	Eenheid.	CURAÇAO.		ARUBA.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Hout, timmer- en scheepsbouw-	—	—	f 2 871	—	f 5 833
Hout, mahonie- en andere soorten	K.G.	10 710	1 089	43 217	3 990
IJzer (bewerkt)	K.G.	292 500	40 960	47 655	5 860
Kaas	K.G.	46 126	22 140	2 317	1 112
Kaarsen, Stearine-	K.G.	11 380	5 918	1 962	1 000
Kaarsen, vet-	K.G.	1 947	1 324	224	153
Kleeren (gemaakte)	—	—	25 895	—	359
Koffie	K.G.	87 618	68 341	24 227	18 898
Koper, blad-	K.G.	19 277	12 723	530	305
Kramerijen	—	—	80 102	—	4 215
Leder, zool-	K.G.	30 571	37 656	2 845	3 221
Leder, ander	—	—	9 586	—	987
Likeuren	L.	3 241	3 889	1 189	1 589
Lucifers	gros, doosjes	10 080	6 806	1 020	694
Machineriën voor fabrieksnijverheid	—	—	17 281	—	—
Machineriën en materialen voor telephoon- en telegraaflijnen	—	—	1 485	—	5 000
Machineriën voor electrische verlichting	—	—	16 746	—	—
Machineriën voor tramwegen	—	—	30 918	—	—
Maïs	L.	536 044	32 163	29 382	1 763
Manufacturen	—	—	514 651	—	39 573
Margarine	K.G.	39 344	25 574	3 143	2 043
Meel, maïs-	K.G.	2 401 838	216 166	378 594	34 074
Meel, tarwe- en rogge-	K.G.	1 718 032	223 345	193 529	25 158
Meubelen	—	—	27 832	—	3 641
Muilezels	stuks	4	412	9	450
Metaalwaren (geëmailleerd)	—	—	3 738	—	2 762
Olie (petroleum)	L.	447 410	29 082	86 066	5 595
Olie (gasoline)	L.	16 430	1 643	—	—
Olie (lijn-)	L.	24 115	9 646	1 442	669
Olie (andere)	L.	56 320	20 868	3 609	1 123
Paarden	stuks	16	739	20	1 000
Parfumeriën	—	—	44 229	—	3 667
Piano's	stuks	3	1 017	2	700
Reuzel	K.G.	94 497	45 273	13 203	6 330
Rijst	K.G.	95 967	16 314	14 306	2 432
Rijtuigen en Auto's	stuks	13	4 251	5	522
Rijwielen	stuks	11	395	10	476
Runderen	stuks	531	26 510	64	3 740
Schapen	stuks	239	960	320	1 280
Schoenen	paren	8 786	22 812	928	2 060
Sigaren	100 stuks	8 542	26 368	1 319	3 747
Sigaretten	100 stuks	192 007	72 963	17 492	6 647
Steenkolen	1000 K.G.	34 039	228 727	263	3 945
Stijfsel	K.G.	81 046	12 449	15 815	2 478
Suiker, bruine-	K.G.	631 790	63 179	215 300	21 530
Suiker, witte-	K.G.	179 500	44 875	22 510	5 628
Suikerbakkerswerk en chocolade	—	—	19 453	—	1 851
Tabak (bewerkt)	K.G.	33 279	29 263	9 540	8 309
Tabak (onbewerkt)	K.G.	19 461	12 066	1 217	747
Teer, pik en harpuis	—	—	1 741	—	226
Thee	K.G.	3 253	4 123	70	63

BONAIRE.		ST. MARTIN N. G.		ST. EUSTATIUS.		SABA.		TOTAAL.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
—	f 4 926	—	f 8 368	—	f 1 540	—	f 3 355	—	f 26 893
—	—	500	15	—	—	—	—	54 427	5 094
7 082	1 703	2 515	384	—	—	787	112	350 539	49 019
1 246	598	782	376	405	238	54	26	51 020	24 490
1 077	560	112	58	10	6	77	40	14 618	7 582
388	264	182	124	—	—	5	4	2 746	1 869
—	—	—	536	—	—	—	—	—	26 790
31 291	24 407	4 429	3 455	525	410	3 383	2 639	151 473	118 150
2 005	1 420	—	—	—	—	—	—	21 812	14 448
—	1 536	—	14 135	—	74	—	1 278	—	101 340
1 548	1 217	409	422	79	79	219	242	35 671	42 837
—	36	—	40	—	—	—	—	—	10 649
58	54	143	155	—	—	338	188	4 969	5 875
706	480	596	405	368	250	342	226	13 112	8 861
—	—	—	2 671	—	—	—	—	—	19 952
—	5 019	—	—	—	—	—	—	—	11 504
—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 746
—	—	—	—	—	—	—	—	—	30 918
49 286	2 958	26 432	1 586	2 958	178	4 606	277	648 708	38 925
—	38 411	—	19 382	—	2 668	—	11 492	—	626 177
8 542	5 553	6 672	4 337	2 905	1 889	1 498	974	62 104	40 370
560 730	50 466	55 809	5 023	11 910	1 072	19 440	1 750	3 428 321	308 551
120 605	15 679	285 440	37 108	76 525	9 949	124 294	16 159	2 518 425	327 398
—	583	—	1 612	—	160	—	345	—	34 173
—	—	—	—	—	—	—	—	13	862
—	—	—	350	—	—	—	19	—	6 869
41 261	2 682	27 267	1 773	14 258	927	15 346	998	631 608	41 057
—	—	—	—	—	—	—	—	16 430	1 643
2 206	1 055	1 294	752	—	—	649	397	29 706	12 519
509	225	1 773	840	52	19	36	13	62 299	23 088
4	300	1	200	—	—	3	360	44	2 599
—	361	—	123	—	—	—	5	—	48 385
—	—	1	338	—	—	—	—	6	2 055
15 710	4 320	5 137	2 435	960	336	732	439	130 239	59 133
5 204	872	6 617	1 125	10 092	1 716	4 978	847	137 164	23 306
2	733	1	65	—	—	—	—	21	5 571
—	—	1	62	—	—	—	—	22	933
—	—	—	—	2	500	—	—	597	30 750
—	—	27	93	6	18	—	—	592	2 351
93	229	1 232	3 152	568	1 500	217	423	11 824	30 176
912	1 819	59	150	119	293	6	18	10 957	32 395
17 803	6 766	136	52	40	16	18	7	227 496	86 451
2	23	2	30	—	—	—	—	34 306	232 725
7 958	862	3 524	529	—	—	380	58	108 723	16 376
97 399	9 740	80 496	8 050	30 900	3 090	34 831	3 483	1 090 716	109 072
13 999	3 500	9 576	2 394	1 410	353	1 402	351	228 397	57 101
—	782	—	646	—	243	—	285	—	23 260
6 443	5 754	26	45	—	—	950	822	50 238	44 193
—	—	6 678	3 105	380	175	61	61	27 797	16 144
—	56	—	160	—	—	—	2	—	2 185
120	127	582	881	310	310	168	264	4 503	5 768

ARTIKELEN.	Eenheid.	CURAÇAO.		ARUBA.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Touw	K.G.	43 185	f 16 404	3 486	f 860
Uien	K.G.	91 166	10 028	12 364	1 360
Varkens	stuks	6	19	10	50
Varkenskoppen en spek	K.G.	15 991	21 534	250	82
Verduurzaamde levensmiddelen	—	—	29 869	—	5 701
Verfwaren	K.G.	50 474	14 675	5 721	1 282
Visch, kabeljauw	K.G.	16 790	7 033	50	21
Visch, ander gezouten	dozijn	8 264	24 791	668	2 004
Vleesch, gedroogde	stuks	3 642	7 284	485	970
Vleesch, gezouten	K.G.	72 559	25 405	1 171	351
Vruchten, versche	—	—	16 465	—	5 500
Vruchten, geconfijte	—	—	2 138	—	522
Vruchtenjams	—	—	1 630	—	105
Wijn, mousseerende	L.	865	3 353	24	90
Wijn, andere	L.	21 904	14 895	5 442	2 388
Zakken, leege	stuks	104 392	22 966	28 975	6 286
Zeep	K.G.	114 176	24 977	35 890	7 536
Alle andere goederen	—	—	571 126	—	15 215
			f 3 430 626		f 359 136

BONAIRE.		ST. MARTIN N. G.		ST. EUSTATIUS.		SABA.		TOTAAL.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
3 974	f 1 581	2 766	f 1 370	688	f 315	190	f 64	54 289	f 20 594
7 740	988	3 790	680	236	35	—	—	115 296	13 091
—	—	—	—	—	—	2	3	18	72
3 464	981	3 860	1 926	1 845	810	1 315	465	26 725	25 798
—	1 532	—	10 398	—	1 320	—	469	—	49 289
5 722	1 224	2 194	1 124	578	405	1 195	407	65 884	19 207
290	98	1 203	269	4 210	711	8 703	4 351	31 243	12 483
309	927	—	—	—	—	—	—	9 241	27 722
—	—	—	—	—	—	—	—	4 127	8 254
4 112	1 324	2 935	1 012	350	75	2 297	910	83 424	29 077
—	4 783	—	743	—	140	—	—	—	27 631
—	133	—	192	—	25	—	20	—	3 030
—	16	—	—	—	14	—	—	—	1 765
19	71	5	11	—	—	—	—	913	3 525
2 582	1 852	861	588	328	280	882	496	31 999	20 499
28 258	6 224	400	155	750	170	—	—	162 775	35 801
9 124	1 916	15 439	3 760	3 290	658	3 790	796	181 709	39 643
—	9 821	—	3 562	—	4 408	—	5 246	—	609 378
	f 260 014		f 162 659		f 44 062		f 69 047		f 4 325 614

Bijlage BB.

STAAT van den doorvoer in de kolonie Curaçao, gedurende het jaar 1911. [1])

ARTIKELEN.	Eenheid.	Curaçao.	Aruba.	Bonaire.	St. Martin N. G.	Sint Eustatius.	Saba.	Totaal.
Aardappelen	K.G.	43 582	—	—	—	—	—	43 582
Aloëhars	„	410 835	—	—	—	—	—	410 835
Beschuit	„	104 364	770	—	240	—	—	105 374
Bier	„	213 395	128	—	84	29	—	213 636
Boonen en erwten . . .	„	19 191	—	—	50	—	—	19 241
Boter	„	24 139	50	—	—	50	—	24 239
Cacao	„	1 124 286	—	—	—	—	—	1 124 286
Caoutchouc	„	4 151	—	—	—	—	—	4 151
Caret	„	1 551	—	204	—	—	—	1 755
Cement	„	140 996	—	—	—	—	—	140 996
Chemicaliën	„	15 194	—	—	—	—	—	15 194
Cognac en whisky . . .	„	46 511	3 564	—	57	—	—	50 132
Copaiba	„	44 712	—	—	—	—	—	44 712
Dakpannen	stuks	45 905	—	—	—	—	—	45 905
Dividivi	1000 K.G.	9 501	432	1	—	—	—	9 934
Hooi	K.G.	13 368	—	—	—	—	—	13 368
Hout, timmer-	M³.	136	—	—	—	60	—	196
„ andere soorten [2]) .	1000 K.G.	22 129	—	—	—	—	—	22 129
Huiden en vellen . . .	K.G.	955 610	26 119	—	—	—	—	981 729
Jenever	„	181 922	17 046	—	2 202	1 186	—	202 356

[1]) Ter verkrijging van een juister beeld van hetgeen de havens der kolonie voor het internationaal verkeer beteekenen, is op dezen staat voor de aanduiding der hoeveelheid zooveel mogelijk het gewicht der goederen opgegeven.

In verband met de moeilijkheid om voor elk afzonderlijk artikel, voorkomende op de staten van vorige jaren, eene aanduiding der hoeveelheid te geven, die eene goede voorstelling geeft van de werkelijke hoeveelheid, zijn verschillende artikelen van de vorige staten, waarvan de doorvoer van weinige beteekenis is, samengetrokken onder de rubriek „alle andere goederen", waarvan het totaal gewicht kon worden opgegeven.

Voor wat betreft de artikelen dividivi, huiden, vellen en mangrovebast wordt verwezen naar de toelichting ad bijlage Z, waardoor de aanzienlijke verschillen met vorige jaren, voor zoover die niet te danken zijn aan de vermeerdering van den doorvoer, worden verklaard.

[2]) De verschillende soorten hout, die plegen te worden doorgevoerd, zijn in een post samengetrokken, daar zeer vaak gemengde ladingen worden doorgevoerd, waarvan het gewicht der afzonderlijke soorten niet kan worden opgegeven.

ARTIKELEN.	Eenheid.	Curaçao.	Aruba.	Bonaire.	St. Martin N. G.	Sint Eustatius.	Saba.	Totaal.
Kaas	K.G.	26 627	—	—	—	—	—	26 627
Kinabast	„	13 565	—	—	—	—	—	13 565
Koffie	1000 K.G.	17 206	—	—	—	—	—	17 206
Koper	K.G.	6 700	—	2 655	—	—	—	9 355
Leder, zool-	„	14 304	—	—	—	—	—	14 304
Mais	„	60 530	3 450	—	—	—	—	63 980
Mangrovebast	1000 K.G.	229	—	—	—	—	—	229
Margarine	K.G.	20 779	—	—	—	—	—	20 779
Meel, mais-, tarwe- en rogge-	„	1 273 768	6 840	—	1 935	—	—	1 282 543
Olie (petroleum)	„	255 357	300	—	990	—	—	256 647
Prikkeldraad	„	47 750	—	—	300	—	—	48 050
Piano's	stuks	2	—	—	—	—	—	2
Reuzel	K.G.	47 391	100	—	—	—	—	47 491
Rijst	„	952 134	7 760	—	—	—	—	959 894
Rijtuigen en auto's . . .	stuks	10	—	—	—	—	—	10
Rijwielen	„	7	—	—	—	—	—	7
Rum	fusten	395	111	—	4	10	—	520
Sigaren	100 stuks	2 540	—	—	15	—	—	2 555
Sigaretten	„	20 563	2 400	—	—	—	—	22 963
Stearine	K.G.	117 219	—	—	—	—	—	117 219
Steenkolen	„	297 392	—	—	—	—	—	297 392
Stijfsel	„	21 147	—	—	100	—	—	21 247
Suiker, bruine	„	1 955 368	—	—	1 200	5 750	—	1 962 318
„ witte	„	25 906	268	—	—	—	—	26 174
Tabak	„	36 406	480	—	65	—	—	36 951
Touw	„	39 203	—	—	—	—	—	39 203
Uien	„	19 495	—	—	—	—	—	19 495
Varkenskoppen	„	3 890	—	—	—	—	—	3 890
Visch, kabeljauw	„	4 023	—	—	180	—	—	4 203
Vleesch, gezouten . . .	„	7 720	—	—	810	—	—	8 530
Wijn	„	102 582	1 883	—	315	—	—	104 780
Wol	„	6 725	—	—	—	—	—	6 725
IJzerwaren	„	546 643	—	—	—	—	—	546 643
Zeep	„	57 128	203	—	—	—	—	57 331
Zout	„	144 975	—	—	—	—	—	144 975
Alle andere goederen . .	„	3 666 703	31 600	20 875	3 642	420	—	3 723 240

Bijlage

STAAT van den in- en uitvoer van den kolonie Curaçao

ARTIKELEN.	Eenheid.	CURAÇAO.		ARUBA.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
		Staat van de uit Nederland in de kolonie Curaçao			
Aardappelen	K.G.	235 791	f 14 148	14 701	f 882
Aardewerk en porcelein (met uitzondering van dakpannen en vloertegels)	—	—	2 666	—	520
Azijn	L.	1 080	192	—	—
Beschuit (fijne)	—	—	151	—	—
Beschuit (gewone)	—	—	390	—	—
Bier	L.	34 361	13 744	650	260
Boonen en erwten	L.	103 655	17 733	—	—
Boter	K.G.	7 203	10 800	640	970
Bron- en mineraalwateren	—	—	814	—	—
Cement	K.G.	100 640	3 481	—	—
Dakpannen	stuks	29 645	827	44 055	1 373
Drogerijen en chemicaliën	—	—	2 768	—	—
Gedistilleerd:					
Jenever	L.	122 960	39 348	34 138	10 924
Ander gedistilleerd	L.	1 625	2 974	230	416
Gereedschappen en machinerieën voor den landbouw	—	—	74	—	—
Glas en glaswerk	—	—	923	—	130
Goud en zilver (bewerkt)	—	—	1 037	—	—
IJzer (bewerkt)	K.G.	86 138	12 059	5 680	809
Kaarsen, Stearine-	K.G.	11 380	5 918	1 962	1 000
Kaas	K.G.	46 126	22 140	2 317	1 112
Kleeren, gemaakte	—	—	1 141	—	—
Koper, blad-	K.G.	10 490	6 914	—	—
Kramerij	—	—	32 600	—	—
Likeuren	L.	2 660	3 192	518	622
Machinerieën en materialen voor telephoon en telegraaflijnen	—	—	1 165	—	5 000
Machinerieën en materialen voor electrische verlichting	—	—	1 912	—	—
Manufacturen	—	—	12 480	—	—
Margarine	K.G.	30 727	19 973	1 559	1 014
Metaalwaren (geëmailleerd)	—	—	411	—	—
Meubelen	—	—	2 747	—	—
Olie, lijn-	L.	19 120	7 647	—	305
Olie, andere	L.	10 970	3 737	—	—
Parfumerieën	—	—	1 265	—	340
Rijst	K.G.	113 572	19 307	—	—

age CC.

raçao van en naar Nederland gedurende het jaar 1911.

	BONAIRE.		ST. MARTIN. (N. G.)		ST. EUSTATIUS.		SABA.		TOTAAL.	
le.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
raçao	ingevoerde goederen gedurende het jaar **1911.**									
882	12 618	f 758	30	f 2	—	—	—	—	263 140	f 15 790
520	—	440	—	—	—	—	—	—	—	3 626
	333	85	—	—	—	—	—	—	1 413	277
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	151
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	390
260	564	225	—	—	—	—	—	—	35 575	14 229
	2 650	557	—	—	—	—	—	—	106 305	18 290
970	550	825	23	35	145	218	—	—	8 561	12 848
	—	—	—	37	—	—	—	—	—	851
	—	—	—	—	—	—	—	—	100 640	3 481
373	15 600	468	—	—	—	—	—	—	89 300	2 668
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 768
924	21 026	6 728	1 555	498	4 365	1 397	1 716	f 549	185 760	59 444
416	242	435	—	—	—	—	—	—	2 124	3 825
	—	400	—	—	—	—	—	—	—	474
130	—	238	—	—	—	—	—	—	—	1 291
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 037
809	—	—	—	—	—	—	—	—	91 818	12 868
000	1 077	560	112	58	10	6	77	40	14 618	7 582
112	1 246	598	782	376	495	238	54	26	51 020	24 490
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 141
	—	—	—	—	—	—	—	—	10 490	6 914
	—	630	—	95	—	—	—	—	—	33 325
622	—	—	—	—	—	—	—	—	3 178	3 814
000	—	5 000	—	—	—	—	—	—	—	11 165
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 912
	—	—	—	—	—	772	—	—	—	13 252
014	—	—	—	—	—	—	—	—	32 286	20 987
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	411
	—	5 000	—	—	—	—	—	—	—	7 747
305	—	874	—	—	—	—	—	—	21 474	8 826
	—	—	—	—	—	—	—	—	10 970	3 737
340	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 605
	480	82	—	—	—	—	—	—	114 052	19 389

ARTIKELEN.	Eenheid	CURAÇAO.		ARUBA.	
		Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
Rijwielen	stuks	1	f 53	4	f 188
Schoenen	paren	162	402	56	126
Sigaren	100 stuks	8 073	24 168	1 319	3 747
Stijfsel	K.G.	120	18	—	—
Suiker, witte	K.G.	107 112	26 778	—	—
Suikerbakkerswerk en chocolade	—	—	3 313	—	375
Tabak (bewerkt)	K.G.	542	476	—	—
Thee	K.G.	3 251	3 903	8	6
Touw	K.G.	1 060	782	—	—
Uien	K.G.	42 440	4 469	—	—
Varkenskoppen en spek	K.G.	692	570	—	—
Verduurzaamde levensmiddelen	—	—	9 106	—	875
Verfwaren	K.G.	21 548	6 249	2 340	560
Vruchten (geconfijte)	—	—	23	—	160
Wijn (niet mousseerende)	L.	3 787	2 575	1 380	414
Zeep	K.G.	2 348	494	—	—
Alle andere goederen	—	—	67 408	—	1 385
Totaal . . .	—	—	f 417 465	—	f 33 513

Staat van de uit de kolonie Curaçao naar Nederland uit

Dividivi	1000 K.G.	12	f 865	—	—
Hoeden, stroo-	dozijn	640	3 155	—	—
Hout, hard- en verf-	K.G.	11 000	440	—	—
Huiden	K.G.	1 000	500	—	—
Oranjeschillen	K.G.	24 746	16 634	—	—
Alle andere goederen	—	—	105	—	—
Totaal . . .	—	—	f 21 699	—	—

BONAIRE.		ST. MARTIN. (N. G.)		ST. EUSTATIUS.		SABA.		TOTAAL.	
Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.	Hoeveelheid.	Waarde.
—	—	—	—	—	—	—	—	5	f 241
—	—	—	—	—	—	—	—	218	528
912	f 1 819	59	f 150	119	f 293	6	f 18	10 488	30 195
—	—	—	—	—	—	—	—	120	18
1 513	378	—	—	—	—	—	—	108 625	27 156
—	391	—	—	—	243	—	—	—	4 322
—	—	—	—	—	—	—	—	542	476
96	96	—	—	—	—	—	—	3 355	4 005
—	—	—	—	—	—	—	—	1 060	782
—	—	—	—	—	—	—	—	42 440	4 469
—	—	—	—	—	—	—	—	692	570
—	520	—	18	—	—	—	—	—	10 519
3 900	695	—	—	—	—	—	—	27 788	7 504
—	—	—	—	—	—	—	—	—	183
432	1 390	—	—	—	—	—	—	5 599	3 379
—	—	—	—	—	—	—	—	2 348	494
—	1 060	—	—	—	—	—	—	—	69 853
—	f 29 252	—	f 1 269	—	f 3 167	—	f 633	—	f 485 299

uitgevoerde goederen gedurende het jaar 1911.

—	—	—	—	—	—	—	—	12	f 865
—	—	—	—	—	—	—	—	640	3 155
—	—	—	—	—	—	—	—	11 000	440
—	—	—	—	—	—	—	—	1 000	500
—	—	—	—	—	—	—	—	24 746	16 634
—	—	—	—	—	—	—	—	—	105
—	—	—	—	—	—	—	—	—	f 21 699

Bijlage I

STAAT van het aantal vaartuigen, die de kolonie Curaçao in 1911 aandeden, bruto-inhoudsmaat en de

VLAG.	Totaal.		Uit Europeesche havens.		Uit Noord-Amerikaansche havens.		Uit Venezuela, Columbia en Panama.	
	Aantal.	Bruto-inhoud in M³.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
Nederlandsche	896	422 711	25	157 568	159	156 514	159	41 977
Amerikaansche, Noord-	154	788 536	—	—	52	320 857	100	435 440
Columbiaansche	62	9 835	—	—	—	—	41	7 257
Deensche	2	12 637	—	—	2	12 637	—	—
Dominikaansche	25	8 426	—	—	—	—	—	—
Duitsche	46	390 976	27	233 933	3	14 735	14	126 303
Engelsche	55	382 989	30	328 500	9	38 295	7	13 718
Fransche	—	—	—	—	—	—	—	—
Italiaansche	22	257 965	11	128 966	—	—	11	128 999
Noorsche	18	65 705	—	—	3	20 420	15	45 285
Spaansche	12	173 221	—	—	—	—	12	173 221
Venezolaandsche	246	21 981	—	—	—	—	213	20 041
Zweedsche	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal in 1911	[1] 1 538	2 534 982	93	848 967	94	563 528	572	992 241
Totaal in 1910	1 588	2 376 651	95	848 823	93	538 484	521	888 216
Totaal in 1909	1 619	2 177 058	86	755 740	83	469 498	513	812 087

[1] Van dit aantal vaartuigen zijn 363 stoomschepen, met een totaal bruto-inhoud van 2 407 855 M³.

N.B. In dezen staat zijn begrepen de schepen, die binnenkomen van de kustvaart en van de visscherij.

DD.

met de vermelding van de vlaggen, welke zij voerden, hunne gezamenlijke havens van afkomst.

CURAÇAO.

Uit Haïti, Sto. Domingo en Cuba.		Uit andere havens.		UIT DE ANTILLEN. Nederlandsche. St. Martin, St. Eustatius, Saba.		UIT DE ANTILLEN. Nederlandsche. Aruba.		UIT DE ANTILLEN. Nederlandsche. Bonaire.		UIT DE ANTILLEN. Noord-Amerikaansche.		UIT DE ANTILLEN. Engelsche.		UIT DE ANTILLEN. Deensche.		Uit zee en de baaien.	
Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.
24	4 837	—	—	11	6 467	202	26 236	427	23 647	4	978	10	3 297	1	184	8	936
—	—	1	1 681	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30 558	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	19	2 188	—	—	1	188	—	—	—	—	1	202
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17	5 013	—	—	—	—	—	—	—	—	7	3 120	—	—	—	—	1	293
2	16 005	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	182	1	269	—	—	—	—	—	—	6	1 756	—	—	1	269
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	313	—	—	—	—	10	576	14	423	2	329	1	136	—	—	4	163
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	26 168	2	1 863	12	6 736	231	29 000	441	24 070	14	4 615	18	35 747	1	184	15	1 863
45	46 298	3	8 199	6	1 315	230	13 486	509	17 585	8	1 407	24	7 207	6	1 545	48	4 086
38	82 004	—	—	9	2 218	198	15 228	628	33 432	15	3 552	12	3 283	5	1 462	32	1 554

VLAG.	Totaal.		Uit Europeesche havens.		Uit Noord-Amerikaansche havens.		Uit Venezuela, Columbia en Panama.		St
	Aantal.	Bruto inhoud in M³.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aa- ta
Nederlandsche	384	41 935	3	11 221	—	—	162	5 638	—
Amerikaansche, Noord-	1	1 946	—	—	1	1 946	—	—	—
Columbiaansche	57	7 328	—	—	—	—	33	4 457	—
Deensche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dominikaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Duitsche	1	4 275	1	4 275	—	—	—	—	—
Engelsche	4	4 612	4	4 612	—	—	—	—	—
Fransche	2	3 159	2	3 159	—	—	—	—	—
Italiaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noorsche	5	10 461	5	10 461	—	—	—	—	—
Spaansche	1	500	1	500	—	—	—	—	—
Venezolaansche	32	2 255	—	—	—	—	18	1 561	
Zweedsche	1	1 680	1	1 680	—	—	—	—	—
Totaal in 1911	448	78 151	17	35 908	1	1 946	213	11 656	
Totaal in 1910	407	61 939							
Totaal in 1909	325	47 396							

Ha

ARUBA.

ela, a en na.	Uit Haïti, Sto. Domingo en Cuba.		Uit andere havens.		UIT DE ANTILLEN.												Uit zee en de baaien.	
					Nederlandsche.				Noord-Amerikaansche.		Engelsche.		Fransche.		Deensche.			
					Curaçao.		Andere eilanden.											
houd.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
5 638	—	—	—	—	206	23 558	7	1 202	—	—	—	—	—	—	—	—	6	316
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4 457	—	—	—	—	24	2 871	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
561	1	84	—	—	13	610	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
656	1	84	—	—	243	27 039	7	1 202	—	—	—	—	—	—	—	—	6	316

VLAG.	Totaal.		Uit Europeesche havens.		Uit Noord-Amerikaansche havens.		Uit Venezuela, Columbia en Panama.	
	Aantal.	Bruto inhoud in M^3.	Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.	Aan-tal.	Inhoud.
Nederlandsche	509	44 093	—	—	—	—	45	1 453
Amerikaansche, Noord-	—	—	—	—	—	—	—	—
Columbiaansche	5	1 436	—	—	—	—	—	—
Deensche	—	—	—	—	—	—	—	—
Dominikaansche	—	—	—	—	—	—	—	—
Duitsche	—	—	—	—	—	—	—	—
Engelsche	3	4 047	—	—	—	—	—	—
Fransche	—	—	—	—	—	—	—	—
Italiaansche	—	—	—	—	—	—	—	—
Noorsche	—	—	—	—	—	—	—	—
Spaansche	—	—	—	—	—	—	—	—
Venezolaansche	53	2 220	—	—	—	—	45	1 842
Zweedsche	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal in 1911	570	51 796	—	—	—	—	90	3 295
Totaal in 1910	626	41 821						
Totaal in 1909	766	51 237						

BONAIRE.

…ela, …ia en …na.	Uit Haïti, Sto. Domingo en Cuba.		Uit andere havens.		UIT DE ANTILLEN. Nederlandsche. Curaçao.		Andere eilanden.		Noord-Amerikaansche.		Engelsche.		Fransche.		Deensche.		Uit zee en de baaien.	
…houd.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
1 453	1	389	—	—	431	28 470	10	5 634	4	1 323	13	5 090	—	—	2	1 433	3	301
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1	287	—	—	—	—	4	1 149	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	1	1 813	—	—	1	899	1	1 335	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
842	—	—	—	—	7	308	1	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
295	1	389	—	—	439	29 065	12	7 517	4	1 323	18	7 138	1	1 335	2	1 433	3	301

VLAG.	Totaal.		Uit Europeesche havens.		Uit Noord-Amerikaansche havens.		Uit Venezuela, Columbia en Panama.		St
	Aantal.	Bruto inhoud in M³.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aa ta
Nederlandsche	306	30 507	—	—	—	—	—	—	
Amerikaansche, Noord-	2	1 837	—	—	1	82	—	—	–
Columbiaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	–
Deensche	1	70	—	—	—	—	—	—	–
Dominikaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	–
Duitsche	—	—	—	—	—	—	—	—	–
Engelsche	107	31 108	—	—	1	6 481	—	—	–
Fransche	27	4 723	—	—	—	—	—	—	–
Italiaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	–
Noorsche	—	—	—	—	—	—	—	—	–
Spaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	–
Venezolaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	–
Zweedsche	—	—	—	—	—	—	—	—	–
Totaal in 1911	443	68 245	—	—	2	6 563	—	—	
Totaal in 1910	471	68 976							
Totaal in 1909	487	42 775							

ST. MARTIN N. G.

ela, a en ıa.	Uit Haïti, Sto. Domingo en Cuba.		Uit andere havens.		UIT DE ANTILLEN. Nederlandsche. Curaçao.		Andere eilanden.		Noord-Amerikaansche.		Engelsche.		Fransche.		Deensche.		Uit zee en de baaien.	
houd.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
—	1	266	2	532	4	758	88	10 725	—	—	151	11 404	51	3 766	9	3 056	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 755	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	70	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	5	3 613	—	—	5	331	2	741	50	17 984	43	1 939	1	19	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	4 723	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	1	266	7	4 145	4	758	93	11 056	3	2 496	201	29 388	121	10 428	11	3 145	—	—

VLAG.	Totaal.		Uit Europeesche havens.		Uit Noord-Amerikaansche havens.		Uit Venezuela, Columbia en Panàma.	
	Aantal.	Bruto inhoud in M³.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
Nederlandsche	294	14 191	—	—	—	—	—	—
Amerikaansche, Noord-	12	5 746	—	—	12	5 746	—	—
Columbiaansche	—	—	—	—	—	—	—	—
Deensche	—	—	—	—	—	—	—	—
Dominikaansche	—	—	—	—	—	—	—	—
Duitsche	—	—	—	—	—	—	—	—
Engelsche	19	1 050	—	—	—	—	—	—
Fransche	1	73	—	—	—	—	—	—
Italiaansche	—	—	—	—	—	—	—	—
Noorsche	—	—	—	—	—	—	—	—
Spaansche	—	—	—	—	—	—	—	—
Venezolaansche	—	—	—	—	—	—	—	—
Zweedsche	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal in 1911	326	21 060	—	—	12	5 746	—	—
Totaal in 1910	272	13 664						
Totaal in 1909	361	16 552						

ST. EUSTATIUS.

Uit Haïti, Sto. Domingo en Cuba.		Uit andere havens.		UIT DE ANTILLEN.												Uit zee en de baaien.	
				Nederlandsche.				Noord-Amerikaansche.		Engelsche.		Fransche.		Deensche.			
				Curaçao.		Andere eilanden.											
Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.
1	95	—	—	14	6 491	42	1 594	—	—	192	4 201	29	1 329	16	481	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	175	2	48	—	—	11	293	—	—	4	503	1	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	73	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	95	—	—	15	6 666	44	1 642	—	—	203	4 494	30	1 402	20	984	1	31

VLAG.	Totaal. Aantal.	Totaal. Bruto inhoud in M^3.	Uit Europeesche havens. Aantal.	Uit Europeesche havens. Inhoud.	Uit Noord-Amerikaansche havens. Aantal.	Uit Noord-Amerikaansche havens. Inhoud.	Uit Venezuela, Columbia en Panama. Aantal.	Uit Venezuela, Columbia en Panama. Inhoud.	Ha D er Aa ta
Nederlandsche	114	16 423	—	—	—	—	—	—	—
Amerikaansche, Noord-	4	7 782	—	—	3	5 190	—	—	—
Columbiaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Deensche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dominikaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Duitsche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Engelsche	3	623	—	—	—	—	—	—	—
Fransche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Italiaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noorsche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Venezolaansche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zweedsche	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal in 1911	121	24 828	—	—	3	5 190	—	—	—
Totaal in 1910	114	14 457							
Totaal in 1909	150	19 819							

	SABA.																			Totaal-generaal van de geheele Kolonie.	
…ela, …a en …a.	Uit Haïti, Sto. Domingo en Cuba.		Uit andere havens.		UIT DE ANTILLEN.												Uit zee en de baaien.			
					Nederlandsche.				Noord-Amerikaansche.		Engelsche.		Fransche.		Deensche.					
					Curaçao.		Andere eilanden													
…oud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal.	Inhoud.	Aantal vaartuigen.	Bruto inhoud in M³.
—	—	—	—	—	11	6 326	14	383	2	394	70	4 298	5	480	11	4 447	1	95	2 503	569 860
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2 592	—	—	—	—	—	—	173	805 847
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	124	18 599
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	12 707
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	8 426
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	395 251
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	592	—	—	—	—	1	31	191	424 429
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	7 955
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	257 965
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	76 166
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	173 721
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	331	26 456
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1 680
—	—	—	—	—	11	6 326	14	383	2	394	73	7 482	5	480	11	4 447	2	126	3 486	2 779 062

